

Hazırlayan Shogofa OZGUR
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ
(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

Hazırlayan
Shogofa OZGUR

Danışman
Doç.Dr. Turgut KOÇOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2021, KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ
(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Shogofa OZGUR

Danışman
Doç.Dr. Turgut KOÇOĞLU

Temmuz 2021, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Shogofa OZGUR

T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Program Adı : Yüksek Lisans

Tez Başlığı : NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük).

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 1513 sayfalık kısmına ilişkin 25/05/2021 tarihinde ***Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı**: %6’** dır.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 14/07/2021

Danışman: Doç.Dr. Turgut KOÇOĞLU Öğrenci: Shogofa OZGUR

KILAVUZA UYGUNLUK

"NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)" başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Shogofa OZGUR	Doç.Dr. Turgut KOÇOĞLU

Türk Dili ve Edebiyatı ABD Başkanı

Prof.Dr. Nevzat ÖZKAN

ÖN SÖZ

Mahlarayım Nâdire Begüm, Çağatay edebiyatının iki dilde (Çağatay Türkçesi ve Farsça) şiirler yazan büyük kadın şairi ve siyasetçisidir. Ondan Çağatay Türkçesi ve Farsça iki büyük divan miras kalmıştır. Katalog taramalarında Nâdire Begüm'ün Türkçe divanının, Özbekistan kütüphanelerinde beş elyazma nüshası tespit edilmiştir. Nâdire dîvânının bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasında hicri 1386 yılında Afganistan'da Dr. Şekika Yarkın tarafından yayımlanmış olan "Nâdire ve Şiʿrhâ-yı Û" adlı çalışma esas alınmıştır.

Türk dili ve edebiyatı için önemli bir saha olan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları ve buna öncülük eden TEBDİZ sistemi içerisinde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış birçok eserin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır.Ancak Türkçenin diğer lehçeleri ile ilgili bu doğrultuda çalışmalar azdır. Bu tez, Nadire Begüm'ün Çağatay Türkçesi divanının sözvarlığını ortaya koymak ve bundan sonra Çağatay Türkçesi ile ilgili yapılacak benzer çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla yapılmıştır.

Tez, üç bölümdür. Birinci bölümde, şairin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, Nâdire divanının sözvarlığından yararlanarak hazırlanmış olan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük yer almaktadır. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük TEBDİZ sistemine göre hazırlanmıştır. Son bölümde dizin üslubu ve alfabetik sisteme göre hazırlanmış Çağatay Türkçesi-Türkiye Türkçesi sözlük bulunmaktadır.

Konu seçiminden çalışmamın tamamlamasına kadar ilmî ve akademik bilgisi ile bana yol gösteren ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Turgut KOÇOĞLU'na, Yüksek Lisans ders döneminde üzerimizde emeği olan saygıdeğer hocalarım, Doç. Dr. Abdülkadir DAĞLAR ve Dr. Öğr. Üy. Hilal AKÇA'ya, tez savunma sınavıma jürilik yapan, fikir ve görüşleriyle çalışmaya katkıda bulunan değerli hocalarım, Porf. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK ve Doç. Dr. Hacer TOKYÜREK'e teşekkürü borç biliyorum.

Shogofa ÖZGÜR, Kayseri, 2021

NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ
(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

Shogofa OZGUR

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2021
Danışman: Doç.Dr.Turgut KOÇOĞLU

ÖZET

Çağatay edebiyatı şairleri ve eserleri hakkında pek çok ilmî ve akademik çalışma yapılmıştır. Lâkin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları birkaç tezden ibarettir. Bu tezle, Çağatay edebiyatının 19. yüzyıl büyük kadın şairi Mahlarayim Nâdire Begüm'ün Çağatay Türkçesi ile yazdığı divanının söz varlığı ortaya konmuştur.

Tez, üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, şairin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, balğlamlı dizin ve işlevsel sözlük yer almaktadır. Bu bölümde, tanıklar alfabetik madde başlıkları altında toplanmış ve bu tanıkların divandaki kullanımları gösterilmiştir. Sözcüklerin kullanıldıkları anlam, bağlama göre tespit edilmiştir ve kelimelerin kökü tırnak içerisinde belirtilmiştir. Üçüncü bölüm, dizin üslûbu ve alfabetik sitemine göre hazırlanmış olan örneksiz sözlük bölümüdür. Bu bölümde, Divan'ı içeren sözcüklerin Türkiye Türkçesi karşılığı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağatay edebiyatı, Nâdire Begüm, Bağlamı dizin ve işlevsel Sözlük.

DICTIONARY OF NÂDİRE DÎVÂNI
(Context Index and Functional Dictionary)

Shogofa OZGURE

Erciyes University, Graduate School of Social Sciences
Master Thesis, June 2021
Supervisor: Doç.Dr Turgut KOÇOĞLU

ABSTRACT

Many scientific and academic studies have been done about the poets of Chagatai literature and their works. However, the contextual index and functional dictionary studies consist of a few theses. With this theses, the vocabulary of Divan written in Chagatai Turkish by Mahlarayim Nâdire Begüm, the great 19th century female poet of Chagatai literature, has been revealed.

This thesis includes of three pardts: In the first part, information about the poets life and literary personality is given. İn the second part, there is a contexual index and a functional dictionary. In this section, the witnesses are gathered under the headings of alphabetical articles and their usage in the divan is shown. The meanings of the words are determined according to context and the root of the words is indicated in quotation marks.The third section is the unique dictionary section prepared according to the index style and alphabetical system. In this section, the Turkish equivalents of the words containing the Divan is given.

Keywords: Chagatai literature, Nâdire Begüm, Context Index and Functional Dictionary.

İÇİNDEKİLER

NÂDİRE DÎVÂNI SÖZLÜĞÜ
(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Anabilim Dalı

Af. : Afganistan

Ar. : Arapça

çev. : Çeviren

Far. : Farsça

hc. : Hicri

ö.a. : Özel ad

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TEBDİZ : Tarih ve Edebiyat Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

T. : Türkçe

İLMİ TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

a :	(ا)	**ö :**	(او)
ā :	(آ)	**p :**	(پ)
b :	(ب)	**r :**	(ر)
c :	(ج)	**s :**	(س)
ç :	(چ)	**ŝ :**	(ث)
d :	(د)	**ṣ :**	(ص)
e :	(اى)	**ş :**	(ش)
ė :	(اي)	**t :**	(ت)
f :	(ف)	**ṭ :**	(ط)
g :	(گ)	**u :**	(او)
ġ :	(غ)	**ū :**	(او،و)
h :	(ه)	**ü :**	(او،و)
ḥ :	(ح)	**v :**	(و)
i :	(ا، ي)	**y :**	(ى)
ı :	(ا، ى)	**z :**	(ز)
j :	(ژ)	**ẕ :**	(ذ)
k :	(ک)	**ż :**	(ض)
ḳ :	(ق)	**ẓ :**	(ظ)
l :	(ل)	**ʿ :**	(ع)
m :	(م)	**ʾ :**	(ء)
n :	(ن)	**ˇ :**	**(vâv-ı ma’dûle)**
o :	(او)	n͡g:	(نگ)

GİRİŞ

TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)

TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü) adıyla klâsik şiirin mana dünyasını ortak bir platformda toplayan, araştırmacıların hem müstakil hem de müşterek çalışmalarına imkân tanıyan elektronik bir sistem geliştirilmiştir. Bu sistem, sahasında ortaya konan akademik eserlerin bağlamlı dizin formatında araştırmacılara ve klâsik şiiri anlamaya çalışanlara ulaşmasını sağlamaktadır (Gök, 2017).

Türkiye'de bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarına bakıldığında bu konudaki ilk örneklerin Prof. Dr. Günay Karaağaç'ın danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir. "Amrî Divânı Gramer İndeksi, Helâkî Divânı Gramer İndeksi, Vasfî Divânı Gramer İndeksi vs." başlıklı tezler, metinlerin bu açıdan değerlendirilebileceğini gösteren ilk örnekler arasındadır. Bundan sonra Prof. Dr. Cem Dilçin'in danışmanlığını yürüttüğü "Bâkî Divânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]" başlıklı tez, önemli bir şairi merkeze alarak dikkatleri üzerine çekmiştir. Furkan Öztürk'ün hazırladığı tez, Dilçin'in emekli olması dolayısıyla Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın kontrolü ve katkılarıyla devam etmiş ve 2007 yılında tamamlamıştır. 2011 yılına gelindiğinde Gazi Üniversitesinde Özer Şenödeyici'nin hazırladığı "Nâilî Divânı Sözlüğü: Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük" başlıklı tez basılan çalışma arasındadır (Aydın, 2018).

Tezin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem

Bu çalışmada, önce Nâdire Begüm'ün Çağatay Türkçesi Divan'ı Arap harfli metinden günümüz harflerine aktarılmıştır. Sonra divandaki 150 gazel, 1 kısa mesnevi, 8 muhammes, 1 müseddes, 2 müsemmen, 1 terkib-i bent ve 1 terci-i bent TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Sistem aracılığıyla divandaki kelime ve kelime grupları tespit

edilmiş ve bunlar anlamlandırılmıştır. Bu aşamada divan’ı içeren her bir sözcüğe metne bağlı olarak ayrı ayrı anlam verilmiştir. Bu süreç bittikten sonra, Tebdiz sisteminin önerdiği formatların biri tercih edilmiştir. Sistem üzerinde çalışılmış olan metin Microsoft Word programına aktarılmıştır ve genel düzenleme yapılmıştır. Daha sonra Çağatay Türkçesi sözlükleri yardımıyla kelimelerin kökü belirtilmiştir ve parantez içerisinde gösterilmiştir. Çalışma neticesinde, alfabetik sisteme göre bağlamlı dizin ve işlevsel bir sözlük hazırlanmıştır. Son olarak örnek metin olmadan dizin üslûbunda Çağatay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi bir sözlük oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

MAHLARAYİM NÂDİRE BEGÜM

1.1. Hayatı ve Edebî Kişiliği

Çağatay edebiyatının 19. yüzyıl büyük kadın şairi Mahlarayim Nâdire Begüm 1791-1792 yıllar arasında Andican'da dünyaya gelmiştir. Kokand edebî muhitinde yetişmiştir. Çağatay Türkçesi ve Farsça ile şiirler yazmıştır. Çağatay Türkçesi şiirlerinde Nâdire ve Kâmile, Farsça-Tacikçe şiirlerinde ise Meknûne mahlasını kullanmıştır. Kültür sever Kokand hanı Seyid Ömer Han'la evlenmiştir. Kocası Seyid Ömer Han'ın ölümünden sonra, Kokand hanı olarak görev yapmıştır. Hanlığı sürecinde çok sayıda, medrese, mescit ve kevansaray yaptırmıştır. 1842 yılında Buhara Hanı Emir Nasrullah tarafından öldürülmüştür (Yarkın, 1368).

Mahlarayim Nâdire, öncelikle Kokand hanı Ömer Big'in eşi olması sıfatıyla ülkenin yönetiminde söz sahibi durumundadır. Ancak o, ülke yönetiminde kaldığı süre zarfında, Ömer Big'le beraber sayısız imaret çalışmalarıyla birlikte pek çok sanatçı, şair ve edebiyatçıya kucak açması ve onlara hâmilik yapmasıyla şöhret bulmuştur. Diğer yandan Nâdire Begüm, kadın zarafetini şair ruhuyla birleştirmek suretiyle hem Çağatay hem de Türk edebiyatında kendine has nadide bir yer edinmiştir. Nâdire Begüm; Nâdire, Kâmile ve Meknûne mahlaslarını kullanarak Çağatay Türkçesi ve Farsi dillerle üç ayrı Divan tertip edecek kadar yetenek ve birikime sahip bir sanatkardır. Aristokrat bir ortamda, iyi bir eğitim alarak yetişen Nâdire, bütün şiirlerini Divan şiiri geleneği içerisinde, aruz vezniyle yazmış bir aşk şairidir (Kızıltunç, 2012).

Mahlarayim Nâdire; gazel, muhamınes, ınüseddes, terci-i bend, terkib-i bend, tahmis, çistan gibi klasik edebiyatın bir çok nazım şekillerinde eserler vermiştir. Şiirlerinde klasik şiirin yanı sıra halk edebiyatının da etkileri vardır. Ayrıca şiirlerinde başta Nevâyî ve Fuzûflî olmak üzere Hafız, Lutfî, Bîdil gibi şairlerin tesirleri görülür.

Nadire, hayattayken zamanının gerek şairleri gerekse diğer sanat ve edebiyat ustalarınca sevilıniş ve takdir edilmiştir. Öte yandan kendisinden sonra gelen diğer şairleri de etkilemiştir. Dilşad ve Anber gibi kadın şairler onu övmüşlerdir (Tolkun, 2001).

1.2. Ölümü

Bazı tarih kitaplarının bildirdiğine göre, Emir Nasrullah Han hükümdarlığının başlarında, ona sığınan Muhammed Ali Han'nın kardeşi olan Mahmud'u Şehr-i sebze yerleştirir ve sonra ise, Hucend hakimi olarak görevlendirir. Daha sonra Nâdire Begüm'ü oğulları ile barıştırır ve Teşkent'i Sultan Mahmud Han'a , Kokand, Hucend ve Ferhgane'yi Muhammed Ali Han'a verip kendisi Buhara'ya döner. Emir Nasrullah, Buhara'ya döndükten sonra Muhmmed Ali Han'ın annesi(Mahlarayim) Hucend'e gelir ve oğulları olan Muhammed Ali Han ve Sultan Mahmud Han'ı barıştırır. Sultan Mahmud Han'ı Taşkent Hakimi olarak görevlerip kendi Hucend'e döner. Bu haberi duyan Emir Nasrullah Han aşırı ökfe ile dönüp Muhammed Ali Han, Sultan Mahmud Han, Muhammed Emin Han ve Mahlarayim Nâdire Begüm'ü öldürür (Namık, 1395).

1.3. Eserleri

Mahlarayim Nâdire Begüm'ün bize ulaşan iki divanı mevcuttur. Bu divanların yazma nüshaları şunlardır:

1. Özbekistan Sovyet Bilimler Akademisi Doğu Arştırmaları Enstitüsü(Ebû Reyhan El-Bîrûnî)'nde saklanmakta olan nüsha. Bu nüsha 108 gazeli içeremekedir (Yarkın, 1386).

2. 1963 yılında Meslah Han isimli özel bir kütüphanede bulunan nüsha. Bu nüshada, Nâdire'nin muhammes, müseddes, müsemmen, terci-i bent, terkib-i bent ve firak-nâne gibi nazım şekilleri ile kaleme şiirleri yer almaktadır. Bu nüshanın bir kopyası Taşkent Eliksander Püşkin Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nde 921 numarayla saklanmaktadır. Eser 180 şiirden oluşmaktadır. Şiirlerin 136'sı Çağatay Türkçesi ve 44'dü ise Farsça'dır.

3. Özbekistan Sovyet Bilimler Akademisi Doğu Arştırmaları Enstitüsü(Ebû Reyhan El-Bîrûnî) 'nde saklanmakta olan ve Meknûne mahlası ile kaleme alınan Farsça-Tacikçe divanının nüshasıdır. Bu nüsha 333 gazeli içeremekedir (Yarkın, 1386).

4. Diğer bir nüsha ise, 1926 yılında Andican'da istinsa edilen nüshadır. Bu nüsha 250 beyti içermektedir. Bu nüsha Prof. S. İbarahiov tarafından Özbekistan Edebiyat Müzesi'ne hediye edilmiştir (Yarkın, 1386).

5. Nemengan'dan bulunan nüsha. Mahlarayim Nâdire Begüm'ün (Nâdire), (Kâmile), ve (Meknûne) mahlaslarıyal yazmış olduğu 120 Çağatay Türkçesi ve Farsça şiiri içermektedir (Namık, 1992).

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

A

a: *(T.) " O" işaret zamiri.*

1. Cemālın͡g muṣḥafın͡g ḳıldım tilāvet

Ḳaşın͡g bismillāhıdur **anda** ṭuġra *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 6).*

2. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni **anda** naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*

3. Yār yādı bu aḳşam kön͡glüm içre mihmāndur

Ey közim demi **anda** yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 10).*

4. Gülistāndur viṣālı maḥfili mėn ʿandelīb **anda**

Gül-i ʿīşim ḫazān oldı gülistānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 3).*

5. Cemālın͡g muṣḥafın͡g ḳıldım tilāvet

Ḳaşın͡g ṭuġra **anda** bismillāhıdır *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 6).*

6. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları **anda** yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 30).*

7. Kön͡gül bāġıda āhım neḫlidin tüzdim ḫıyābānlar

Zamānı **anda** gülgeşt-i ḫıyābān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 12).*

8. Köralmey yārnı bolmış cünūnım il temāşāsı

Eger körsem cemālın **anda** körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 6).*

9. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā kūçesi

Cennet irür ʿāşıḳa **anda** ki āzār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 4).*

10. Fāş ėtme ulusḳa ʿışḳ sırrın

Köñgülde **anı** nihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 16).*

11. Dāġ-ı ʿışḳ esrār nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire **anı** ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 14).*

12. Hicri tīġi bile bağrım yüz çāk

Anı her çākide yüz miñ yara baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 8).*

<u>a:</u> (T.) *" O" uçuncü tekil şahıs zamiri.*

1. Nādire her söz ki inşāʾ eyledi

Aydı **añga** ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 22).*

2. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı **andın** zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

3. Rāh-ı medḥiñ şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfiñ **añga çün** ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 38).*

4. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh **añga**

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

5. Meñga laʿliñdin ayru kām-ı cān telẖ

İrür **andın** şarāb-ı erguvān telẖ (Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 2).

6. Ḥarīr-i pīreniñ riştesiġa nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni **andın** ʿināyet ėt bir naẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 6).*

7. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı Nādire

İçmedim tā bir ağız mey bolmadım **andın** ẖālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 8).*

8. Oşal kim **añga** bed-ẖˇā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 25).*

9. Her kimde eger bar ėse āŝār-ı muḥabbet

Eyler **añga** maḥbūblar iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 2).*

10. **Añga** özlik bile yėtib bolmas

İsteseng͡ yār vaṣlı cānıdın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 3).*

11. Yār meng͡a ġayr-ı cefā eylemes

Vaʿde ḳılıb **ang͡a** vefā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 2).*

12. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın ayru meng͡a birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 14).*

13. Vaṣl-ı yār isteseng͡ cihāndın kėç

Her ne maḳdūrıng͡ olsa **andın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 2).*

14. Kėçe ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

Tang͡ ėmes **andın** tutaşsa çarḫ eyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 6).*

15. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun

Kim tüşer **andın** raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 12).*

16. Köydi bağrım āh miṣrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti **andın** Nādire evrāḳ-ı deyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 14).*

17. Mėn ki cān birle rıżā jūyende-yi fermānıng͡ım

Nādire **andın** vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 14).*

18. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān baḫayr

Ki bar ėrdi köng͡ülde **andın** melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 158).*

19. Bėlini barlığın ḳıldı kemerbend ʿayān

Aġzı yoḳ ėrdi **anı** ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 12).*

20. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas **anı** tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 10).*

21. Her ġubār u gerd kim yėtmiş **anı** dāmānıġa

Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3).*

22. **Anı** hicrini derdidin her kėçe

Meng͡a nāle ü āh u efġān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 11).*

23. Yādgār ol şāhdın ḳaldı meng͡a dür-dāne-yi

Ėmdi **anı** devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 18).*

24. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ eyler isbāt

Olki bīmār ėmes yoḳ **anı** daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 4).*

25. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim **an͡ga**

Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 3).*

<u>ābād:</u> *(Far.) İmar edilmiş, bayındır hâle gelmiş.*

1. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 6).*

2. Her nėçe kim ṣabr taʿmīrini bünyād eyledim

Eşk sīlābıda vīrān oldı **ābādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 8).*

3. Berpāy tutıb ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet

Terk eylemedin͡g Nādire devlet öyi **ābād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 14).*

4. Ḫoşnūd irür ḫalāyiḳ **ābād** her vilāyet

İḳbāl-ı devletini ḥaḳdın tileb *raʿyet (Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 13).*

5. Fiġān ėtmey mü kėtti çemendin serv-i āzādım

Kön͡gül maʿmūr ėdi ey çarḫ vīrān oldı **ābādım** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 26).*

6. Muḥabbet kişveri **ābād** irür iḳbāl u cāhımda

Tan͡g ėrmes bolsalar ʿışḳ u cünūn ehli penāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 1).*

<u>ābād bol-:</u> *(Far.+T.) İmar edilmek.*

1. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı berbād destin͡gdin

Ulusnı ḫān u mānı **bolmadı ābād** destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 4).*

<u>ābād ėt-:</u> *(Far.+T.) Mamur etmek, şenlendirmek.*

1. Ey kön͡gül fiġānın͡gdın tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini **ābād** ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 8).*

2. Āḫiret mülkini tā ḥaḳ sen͡ga **ābād ėtgey**

Mülk vīrānelerin ʿadl ile ābād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 59).*

__**ābād eyle-:**__ *(Far.+T.) İmar etmek, bayındır hale getirmek.*

1. **Eylegil ābād** tevfīḳ ü ʿadālet mülkini

Nādire mevlā yolıda himmet-i merdāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 13).*

2. **Eyledin** cehd ile taʿmīr-i muḥabbet **ābād**

Kim ḳılur Nādire bu himmet-i merdānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 13).*

3. Kön͡gül vīrānesini **eyle ābād**

Felek cevri bile ol ay firāḳı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 27).*

4. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini **ābād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 8).*

5. Mėn ki cān birle rıżā jūyende-yi fermānın͡gım

Nādire andın vefā mülkini **ābād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 14).*

__**ābād ḳıl-:**__ *(Far.+T.) İmar etmek, bayındır hale getirmek.*

1. Vaṣl öyin **ābād ḳıldım** buzdı hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 1).*

2. Āḫiret mülkini tā ḥaḳ sen͡ga ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿadl ile **ābād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 60).*

__**ābād ol-:**__ *(Far.+T.) İmar edilmek.*

1. **Ābād ola** ey Nādire iḳlīm-i tecemmül

Cemşīd-i zamān ḫusrev-i ferġāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 11).*

2. Tā ebed **ābād ola** şehr-i fenā kūçesi

Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 3).*

__**ābdār:**__ *(Far.) Hoş değildir.*

1. Biri lebin͡gni ḥadīŝidėḳ **ābdār ėmes**

Kön͡gül saḥīfesine yazmışam hezār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 7).*

__**ʿabeŝ:**__ *(Ar.) Boş, anlamsız, faydasız; günah işleyerek, günâhkar olarak.*

1. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyān barça ʿ**abeŝ**

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿ**abeŝ***(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 1).*

2. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyān barça ʿ**abeŝ**

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿ**abeŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 2).*

3. Bolma endīşe-yi sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān barça ʿ**abeŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 4).*

** āb-ı ḥayāt:** *(Far.+Ar.) Hayat suyu.*

1. Lebleri tökti tebessüm şehdidin **āb-ı ḥayāt**

Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 5).*

2. Ey ḫoşā şīşe ara **āb-ı ḥayāt-ı** ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā (*Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 1).*

āb-ı ḥayvān: *(Far.+Ar.) İçildiğinde ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi hayat suyu. Sevgilinin yanakları.*

1. Ḫıżr ʿömrin **āb-ı ḥayvānnı** mükerrer eyledi

İlni tirgüzdi mesīḥā-yı leb-i cānperveri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 49).*

ābrū tile-: *(Far.+T.) Onur istemek, şeref istemek.*

1. Ger **tilersėn ābrū** aḥbāb ara

Eyleme zinhāar iẓhār ihtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 11).*

aç-: *(T.) Kapalı şeyi açık hâle getirmek.*

1. Sırr-ı zülf-i girihin **açmaḳ** ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 7).*

2. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun ruḫsāre **aç**

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre **aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 1-2).*

3. Ey köng͡ül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit ü seyyāre **aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 8).*

4. Şevḳ kâmil bolsa muḫlış kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre **aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 10).*

5. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre **aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

6. **Açmasun** zülfini sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk mėnin͡g ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 7).*

7. Gül-i sūsen **açıldı** bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 17).*

8. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını **açmay**

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 3).*

9. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre **aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 14).*

10. Çehre-yi gülfām birle gül çırāġın yandurub

Sürmegūn közlerni **açıb** nergisistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 8).*

ʿaceb: *(Ar.) Tuhaf, garip.*

1. Rūze zaʿfidin ʿ**aceb** ḥayretdedürmen Nādire

Eylemesmen līk bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 11).*

2. Mėnin͡g yārım ʿ**aceb** nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 11).*

3. Ġonçedėk aġzı ara ol luṭf-i güftārı ʿ**aceb**

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 1-2).*

4. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi

Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 4).*

5. Beski mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿ**aceb** (*Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 6).*

6. Eyledi āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı baḫtımnı ḳara ḥāl-i sitemkārı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 8).*

7. Közidin āzürdedü mėn ḳaşıdın āzürderaḳ

Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 10).*

8. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 12).*

9. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın ayru meng͡a birdem ṣabr u iẓhārı ʿ**aceb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 14).*

10. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿ**Acebdür** kim birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 4).*

11. Baṣīret ehliġa lāf-ı naẓar ursam ʿ**aceb ėrmes**

Közüm kuḥl-i saʿādetġa yėtişti ol kef-i pādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 9).*

12. ʿ**Aceb ėrmes** demādem ẕerre yang͡lıġ bī-ḳarār olsa

Oşal köz kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 3).*

13. Yüzüng͡ hicride ṭūfandur sirişkim tuttı dünyānı

ʿ**Aceb ėrmes** müdāmımnı bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 2).*

14. Nigārımdın ayırdıng͡ ey ecel feryād desting͡din

ʿ**Aceb ėrmes** ger ėtsem dembedem yüz dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 2).*

15. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

ʿ**Aceb ėrmes** eger ötse felekdin āh-ı feryādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 24).*

16. Nihāl-ı ṣabrıma laʿling͡ ḫayālı birle su bėrdim

ʿ**Aceb yoḳ** bolsa ger bu naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

17. ʿ**Aceb yoḳ** Nādire pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 17).*

18. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda köng͡ül köyse ʿ**aceb yoḳ**

Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 3).*

19. Firdevs nāz içre ṭūbā ḳadin͡g nihālı

Serv eylese ʿ**aceb yoḳ** uşbu nihāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 12).*

açıḳ ġūre: *(T.+Far.) Acı ham üzüm.*

1. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmın͡gnı

Bolur ṣabr isteseṅg **açıḳ ġūredin** şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 10).*

açıl-: *(T.) Kapalı şeyi açık hâle gelmesi.*

1. **Açılmaydur** közüm yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 9).*

2. Gül-i taṣvīr yan͡glıġ ġonçe-yi baḫtım **açılmaydur**

Nė dėrmen Nādire pinhān ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 49).*

3. Yüzimge boldı yüzin͡g muḳterin biḥamdullāh

Açıldı mihr ü bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 4).*

4. Serv çemende baş çėkib güller **açılsa** tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu bağdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 3).*

5. Feyż-i luṭfun͡g birle **açıldı** kön͡güller ġonçesi

Yā bahāristān-ı devlet yā gülistāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 5).*

6. Ġonçeler gülşen ara **açılmasun** ol yārsız

Ġonçe yan͡glıġ tā mėnin͡g kön͡glüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 5).*

7. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 14).*

ʿ**āciz ü bī-dest ü pā**: *(Ar.+Far.) Güçsüz, kolsuz ve ayaksız.*

1. Rūze ayı kėldi vü mėn ʿ**āciz ü bī-dest ü pā**

Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1).*

ʿāciz ol-: *(Ar.+Far.) Zayıf olmak, güçsüz olmak.*

1. Yüzin͡g ayının͡g ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿ**ācizlıḳ oldı** hilāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

ʿadālet: *(Ar.) Adalet.*

1. Ötti ʿālem mülkidin ol ḫusrev-i gītī penāh

ʿ**Adālet birle** cihān ehliġa ėrdi pādişāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 38).*

ʿadālet eyle-: *(Ar.+T.)Adaletle davranmak.*

1. Ėmdi Ḫudā riżāsını Nādire iḫtiyār ėtib

İlge ʿ**adālet eyleban** tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 14).*

ʿadāvet ḳıl-: *(Ar.+T.) Düşmanlık göstermek.*

1. Şūm raḳībi ki ʿ**adāvet ḳılur**

Kāfir irür yād-ı Ḫudā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 3).*

ʿadedsiz: *(Ar.+Tr) Sayılamayacak kadar çok, sayısız.*

1. Saçın͡g sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 3).*

ādem: *(Ar.) İnsanoğlu*

1. Sėnsizin ʿālem bahārı sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre **ādem** bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 2).*

2. Muḥabbetsiz kişi **ādem** ėmesdür

Ger **ādemsen** muḥabbet iḫtiyār ėt (*Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 3-4).*

3. Ḥavā ṣıfat cihānda izlermen **ādemimni**

Yārımdın ayrılıbman kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 23).*

ādemīzād: *(Ar.) İnsanoğlu.*

1. Elbette firişte yā perī sen

   Bu şekl ile bolmas **ādemīzād** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 60).*

ʿadem: *(Ar.) Yokluk, yok olma.*

1. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿ**adem** bil

   Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

2. Yoḳ aġzınıng͡ soraġıda ey cān nişān tileb

   Tüşding͡ ʿ**adem** ṭarīḳine gümdür seng͡a beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 8).*

3. Sevād-ı elvech fid’-dāreyn ėken dervīş-i ṣāhib-dil

   ʿ**Ademdür** iki ʿālem sāye-yi baẖt-ı siyāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 6).*

4. Ḳıldım ʿ**adem** iẖtiyār sėnsiz

   ʿĀlemde meng͡a nė bar sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 9).*

5. Zemāne ehlidin ġam kėtti ʿīş-i cāvīdān kėldi

   ʿ**Ademdin** ʿālem-i īcād ara ẖān ibn-i ẖān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 2).*

6. ʿ**Adem iḳlīmide** şāhım misāfirdür Ḫudāvendā

   Meng͡a yėtkür selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 17).*

ʿādet: *(Ar.) Görenek, usul, adet.*

1. Seẖāvet işim ẖayrdur ʿ**ādetim**

   Sėni izlerem uşbu ʿ**ādet** bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 53-54).*

ʿādet eyle-: *(Ar.+T.) Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

1. Yār vaṣlı birle ʿ**ādet eyleb** ėrdim Nādire

   Andın ayru meng͡a birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 13).*

aʾhd-i yalġan: *(Ar.+T.) Veridiği sözü yerine getirmeyen, yalancı.*

1. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi vefā ḳılġum dėban

Eyledi terk-i vefā ol **aʾhd-i yalġan** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 6).*

ʿadl eyle-: *(Ar.+T.) Adaletle davranmak.*

1. Çü ʿ**adl eyleding͡** rūz-ı maḥşer seng͡a

Resūl-i Ḫudā bolġusı destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 85).*

2. Her kim ki bolsa düşman merdūd u zār bolġay

ʿ**Adl eyleban** kerem ḳıl şudur Ḫudā rıżāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 20).*

ʿadl iḫtiyār ėt-: *(Ar.+T.) Adaleti tercih etmek.*

1. Cihānda ḫusrev-i cennet mekān ʿadl **iḫtiyār ėtdi**

Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 13).*

ʿadl ile: *(Ar.+T.) Adaletle.*

1. Āḫiret mülkini tā ḥaḳ seng͡a ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿ**adl ile** ābād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 60).*

ʿadl ile dād eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Adalet etmek.*

1. Sėn bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Nė uçun ʿışḳ iliġa ʿ**adl ile dād eylemeding͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 12).*

ʿadl u himmet: *(Ar.+Far.+Ar.) Adalet ve kerem.*

1. Reşk-i ʿ**adl u himmeting͡din** ḥāṭem ü nevşīrvān

Oldılar yüz ḥasret ile ʿāzim-i mülk-i fenā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 5).*

ʿadl u inṣāf: *(Ar.+Far.+Ar.) Adalet ve insaf.*

1. ʿ**Adl u inṣāfda** cemşīd nijādım sėn ėding͡

Fikr ü endīşe ḫayālım bile yādım sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 11).*

āferīn: *(Far.) "Aferin, bravo, tebrikler" anlamlarına gelen takdir ve beğenilme sözü.*

1. Körmedim bir kimse kim yėtmes demādem **āferīn**

Sėn͡ga taḥsīn böyle hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 11).*

2. Nādire ayrılıb ol şāh-ı cihān-perverdin

Āferīn sėn͡ga ki feryād ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 14).*

āfet: *(Ar.) Afet, felaket.*

1. Kökenin͡g bendelıġın Nādire'ġa ʿarż eyleb

Ḳoyġıl ey bād-ı ṣabā cānıma andın **āfet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 14).*

2. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāḫīz hicrān **āfeti**

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 3).*

āfitāb: *(Far.) Güneş II. Güzel yüz; güzel yüzlü sevgili, dilber.*

1. Her kişi ölse yüzin͡g mihride laʿlin͡g tirgüzür

Çün mesīḥin͡g zinde eyler **āfitābın͡gge** öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 4).*

2. **Āfitābım** nėçe kün boldı ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı hilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 21).*

ʿāfiyet ḫırmanı: *(Ar.+Far.+T.) Sağlık harmanı.*

1. Kėlġıl ey nāle sen͡ga āh ile imdād ḳılay

ʿ**Āfiyet ḫırmanını** bir yolı berbād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 2).*

ʿāfiyet sermenzili: *(Ar.+Far.+T.) Huzur noktası.*

1. Yād eyleb leblerin͡g ṣahbāsını maḫmūrman

Vaṣlın͡g isteb ʿ**āfiyet sermenzilidin** zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 82).*

ʿāfiyet tap-: *(Ar.+T.) Sağlığa kavuşmak.*

1. Lillāhü'l-Ḥamd ki ez ḫaṣıyet-i devlet ḫān
   ʿ**Āfiyet taptı** çiçekdin vel'-Niʿmā sulṭān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 2).*

āfitāb: *(Far.) Güneş, güzel yüz; güzel yüzlü sevgili, dilber.*

1. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā kėltür şarāb
   Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür **āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 2).*
2. Ger **āfitāb** körse ḥüsning͡ni öz şuāʿyin
   Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 9).*
3. Taşḳarı çıḳma keçeler ḥaşr olur
   Çıḳsa yarım kėçede ger **āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 4).*

āfitāb ʿālem ārā: *(Far.+Ar.+Far.) Dünyayı süsleyen güneş.*

1. Cemālın͡g **āfitāb-ı ʿālem ārā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 10).*

āfitāb eyle-: *(Far.+T.) Güneş haline getirmek, Güneşe çevirmek.*

1. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredür şāmım
   Yarut külbemni bir tün ʿāriżing͡ni **āfitāb eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 8).*

āfitāb-ı bī-zevāl: *(Far.+Ar.) Bitmez tükenmez güneş, devamlı parlayan güneş, sevgili.*

1. Āfitāb-ı vaṣl cennet ḳaṣrıda tapmas zevāl
   Āfitāb-ı bī-zevālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 6).*

āfitāb-ı ḫāverī: *(Far.) Doğu'dan doğan güneş.*

1. Münfaʿildur meh ruḫıdın **āfitāb-ı ḫāverī**
   Saʿd-ı ekbedür ḫarīdār-ı cemāl-ı müşterī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 3).*

āfitāb-ı ṭāliʿ: *(Far.+Ar.) Mutluluk güneşi.*

1. Eylegey sėn **āfitāb-ı ṭāliʿyini** bī-zevāl

Serv-i yektā bolġay az müddetde ol zībā nihāl (*Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 37).*

<u>āfitāb-ı vaṣl:</u> *(Far.+Ar.) Kavuşma güneşi.*

1. **Āfitāb-ı vaṣl** cennet ḳaṣrıda tapmas zevāl

Āfitāb-ı bī-zevālıng͡nı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 5).*

<u>āgāh bol-:</u> *(Far.+T.) Haberdar olmak, öğrenmek, vâkıf olmak, uyanık bulunmak.*

1. Nādire aḥvālıdın **āgāh bolung͡**

Ey muṣāhibler ki ḳalmış yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 17).*

<u>āgāh olub ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Bir işi bilerek yapmak.*

1. Zehī şāhı ki devlet feyżidin **āgāh olub ḳılmış**

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 7).*

<u>āġāz:</u> *(Far.) Başlama, başlangıç, giriş, iptidâ.*

1. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī **āġāz**

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 7).*

<u>āġāz eyle-:</u> *(Far.+T.) Başlamak.*

1. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve **āġāz eylegeç**

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 1).*

<u>āġāz ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Başlamak.*

1. ʿışḳ dersini nė bilsün ẕāhid

Ėmdi **āġāz ḳılıbdur** ebced *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 10).*

<u>āgeh ėt-:</u> *(Far.+T.) Haber vermek.*

1. **Āgeh ėtdi** ilni eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 5).*

<u>aġyār:</u> *(Ar.) Yabancılar, başkaları. (Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler (tekil anlamda da kullanılır).*

1. Ḳıl revā elbette ʿaşıḳ ḥācetin

   Baḳmaġıl ʿarż ėtse **aġyār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 14).*

2. Yār uçun aġyār derdin tartaman

   Körmedim bir yārnı **aġyārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 7).*

3. Sėn ḳılıb **aġyārnı** bezmini rūşen reşkdin

   Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 5).*

4. Nükte-yi ʿışḳnı her bī-ser ü pā fehm ėtmes

   Dėme **aġyārġa** esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 14).*

5. Rıżā köyiġa tā ḳoydum ḳadem köng͡lümni tindürdüm

   Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa **aġyārnı** ṭaʿnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 36).*

6. Yār uçun aġyār derdin tartaman

   Körmedim bir yārnı **aġyārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 8).*

<u>aġız:</u> *(T.) Ağız.*

1. **Aġzıng͡** ki bī-nişāndur vaṣfın ḫayāl ḳıldım

   Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13).*

2. Perīdėk özni nėdin eylediṅ͡g köz şaḫṣıdın pinhān

   Kişige bolmadı maʿlūm **aġzıng͡** remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 12).*

3. Kön͡gül ḳan boldı **aġzıng͡** sırrı hergiz bolmadı rūşen

   Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 7).*

4. Bėlini barlığın ḳıldı kemerbend ʿayān

   Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 12).*

2. Yoḳ **aġzınıng͡** soraġıda ey cān nişān tileb

Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine gümdür sen͡ga beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 7).*

__āh:__ *(Far.) Âşığın, aşk ateşiyle ortaya çıkan keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi, Âh ederek inleme.*

1. **Āhım** oḳıġa ḳadin͡g kemāndur

Bu oḳnı nişānıdur ŝüreyyā (*Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 13).*

2. **Āh** nėlay ötdi devrān-ı viṣāl

Bī-vefālıḳ eyledi devrān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 11).*

3. Kāşkī **āhım** nesīmidin taḥarrük eylese

Yār kim ruẖsārıġa gül bergidin salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 7).*

4. Nādire **āhım** sinānıdın tehevvüm tartıban

Çarẖ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 13).*

5. **Āh** kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ẖurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

6. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāẖīz hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 4).*

7. Bolma ġāfıl kim sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, tartıb sinān **āhnı** ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 10).*

8. Süreyādur **āhım** oḳıġa nişān

Ḳadimni oḳıġa kemān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 3).*

9. Fiġānım serv **āhım** sünbül oldı ġonçedür kön͡glüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

10. Ol ay hicrānıda **āhım** benātü'l-naʿş dėk her yan

Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 9).*

11. **Āh** bir serv sehī reftārdın ayrılmışam

Közleri bādām u gülruẖsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 1).*

12. **Āh** kim körmek müyesser bolmadı ruẖsārını

ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymenmü dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 23).*

13. Mėn **āh** ile taġnı suv ḳıldım

Künd eyledi tīşesini ferhād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 9).*

14. Kėlġıl ey nāle seng͡a **āh** ile imdād ḳılay

ʿĀfiyet ḫırmanını bir yolı berbād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 1).*

15. Tüşti **āhımdın** bu aḳşam çarḫ meydānıġa dūd

Kim eŝer ḳıldı felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 1).*

16. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti **āhımdın** felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 4).*

17. Kön͡gül bāġıda **āhım** neḫlidin tüzdim ḫıyābānlar

Zamānı anda gülgeşt-i ḫıyābān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 11).*

18. Cānımġa mū'nis ėttim asrab kön͡gülde dāġın

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 8).*

19. Ḫod zerīn men͡ga **āhım** şereri

Şemʿ-i seride miġfere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 3).*

20. **Āhım** şereri ḳılmadı kön͡glin͡gni mülāyim

Herçend mülayim bolur ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 11).*

21. Yürek ḳan oldı **āhımnın͡g** tütüni kökge yandaştı

Ḳaçan kim tüşde kördüm gül yüz ile serv-i bālānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 17).*

22. Mėn ḳadin͡g servini yād eyledim

Āhnı serkūb-ı şimşād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 2).*

<u>āh çėk-:</u> *(Far.+T.) Âh etmek, hasret çekmek, inlemek.*

1. Kėçe ol gīsū temennāsıġa **çėktim āhlar**

Tan͡g ėmes andın tutaşsa çarḫ eyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 5).*

2. **Āh çėktim** nāle ṭūfān eyledi

Çarḫ bünyādını berbād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 3).*

1. Ey kön͡gül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp **çekme** ḥicāb-ı sābit ü seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 8).*

<u>āh eyle-:</u> *(Far.+T.) Ah etmek, ah çekmek.*

1. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım hicride yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen **āh eyleb** deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 14).*

__āh kim:__ *(Far.+T.) Eyvah!*

1. **Āh kim** bī-ḥadd men͡ga cevr ü cefā eyler felek

Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 1).*

2. **Āh kim** ẓulm-i felekdin boldı aẖger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 13).*

__āh miṣrāʿi:__ *(Far.+Ar.+T.) Ah harfi.*

1. Köydi bağrım **āh miṣrāʿini** inşāʾ eylegeç

Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı deyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 13).*

__āh tart-:__ *(Far.+T.) Ah çekmek: derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah dėmek.*

1. Sen͡ga ḳaysı ġamni beyān eyleyin

Nėçe **āh tartıb** fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 128).*

__āh u āvaẖ:__ *(Far.) Ah ve feryat.*

1. Firāḳın͡g āteşidin **āh u āvaẖ**

Ki ṭāḳat eylemes bu otḳa dūzaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 1).*

__āh u efġān:__ *(Far.) Ağlama ve inleme.*

1. Seḥer kim tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum **āh u efġān** dūdını evc-i ŝüreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 2).*

2. Felekke yėtkürüb her kėçe otlıġ **āh u efġāndın**

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 3).*

3. Otḳa saldı **āh u efġānım** felekler raẖtini

Her kėçe kim çarẖ bī-dād ėtti bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 9).*

4. İlge nėtan͡g eylese **āh u fiġānım** eŝer

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 13).*

5. Sorman͡gız ey dūstlar mėndin nişān u nām kim

Yıġlavardı topraġım **āh u fiġān** tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 12).*

āh u feryād: *(Far.) Ağlama, inleme, feryat etme.*

1. Tapmasa yār cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādın͡g ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 6).*

āh u feryād eyle-: *(Far.+T.) İnleyip feryat etmek.*

1. İtlerin͡g ẖaylı ara tün tā seḥer

Nāle ḳıldım **āh u feryād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 10).*

aḥbāb: *(Ar.) Dstlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

1. Ḥarim-i dergehin͡g **aḥbāba** cennetü'l-meʾvā

Sėnin͡g selāsil-i zülfin͡gge mübtelādürmėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 13).*

2. Bardın͡g **aḥbābġa** bir nāme sevād eylemedin͡g

Bizni rüsvā-yı cihān ėttin͡g ü yād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 1).*

3. El-firāḳ **aḥbāblar** ey ehl-i devrān el-firāḳ

Kim ḳalur ʿazm-i sefer Sulṭān ʿÖmer Ḫān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 1).*

aḥbāb ara: *(Ar.+T.) Dostlar içinde, arkadaşlar içinde.*

1. Ger tilersėn ābrū **aḥbāb ara**

Eyleme zinhār iẓhār ihtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 11).*

ʿahd ėt-: *(Ar.+T.) Söz vermek.*

1. ʿ**Ahd ėtib** ėrdi ki sėndin bir nefes ayrılmayın

Tā tirikdürmen cüdālıġ mācerāsın ḳılmayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 37).*

ʿahd u dād eyle-: *(Ar.+T.) Söz vermek ve adalet eylemek.*

1. Rafīḳim ciger-ḫasta efgārlar

Alar birle ʿ**ahd u dād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 8).*

ʿahd u peymān: *(Ar.+Far.) Kuvvetle verilen söz, yemin.*

1. ʿ**Ahd u peymānlar** ḳılub ėrdi vefā ḳılġum dėban

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 5).*

2. Yā meger ol ʿ**ahd u peymāndın** püşeymān eyledi

Vaṣl ḫˇānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 73).*

ʿahd u peymān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Söz vermek, yemin etmek.*

1. Meng͡a ol kün kim vefāġa ʿ**ahd u peymān eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 70).*

ʿahd-ı yalġan: *(Ar.+T.) Sözleri yalan olan, yalan sözlü -sevgili.*

1. Oşal ʿ**ahd-ı yalġan** cefā pīşe sėn

Sėni tābekey imtiḥān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 133).*

2. Yār kėtti Nādire ḥasretde ḳaldım bilmeyin

ʿ**Ahdı yalġan** dilber-i ʿayyārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 40).*

āheng-i sefer sāz eyle-: *(Far.+T.) Yolculuğa meyletmek.*

1. Vaḳt-i riḥlet yėtdi āheng-i sefer sāz eyledi

Yārım ėrding͡ vaṣl eyyāmıda yārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 3).*

aḫger: *(Far.) Ateş koru.*

1. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı **aḫger** Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 13).*

āh-ı aḥvāl: *(Far.) Durumun feryadı.*

1. Derd cāngāh u demādem **āh-ı aḫvālım** fedā

Raḥmı kėlgey mü meng͡a bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

__āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyḫ:__ *(Far.+T.) Şeyhin aşk dolu feryadı.*

1. Köng͡üller oldı savuḳ ṣoḥbetidin efsürde

İrür çü bād-ı ṣabā **āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 10).*

__āh-ı dil:__ *(Far.) Gönül ahı.*

1. Nādire **āh-ı dil** ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 13).*

__āh-ı feryād:__ *(Far.) İnleme ahı.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes eger ötse felekdin **āh-ı feryādım** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 24).*

__āh-ı seḥer:__ *(Far.+Ar.) Sbah vakti çekilen ah, edilen dua, herhangi bir şey için verilen emek.*

1. Yüzin͡g yādida ḳıldım bu kėçe **āh-ı seḥer** peydā

Kevākib ḫirmeniġa boldı ol otdın şerer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 1).*

__āh-ı serd çek-:__ *(Far.+T.) Soğuk ah çekmek.*

1. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle **çektim āh-ı serd**

Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı yüzim hicirīde zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 1).*

__āḫır:__ *(Ar.) Ahir; son olarak, sonunda*

1. Dirīġā kėtdi **āḫır** gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 13).*

2. Vaṣl ara maġrūr ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni **āḫır** āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 6).*

3. Hicr şaḥnesi **āḫır** öltürür esīrin͡gni

Bir ḳıya baḳıb cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 3).*

4. Cihān ḥamāmıġa kirgenler **āḫır**

Muṭaḥḥar çıḳḳusudur yā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 9).*

5. Ey Ḫudā raḥm eyle kim **āḫır** nė ḳılġum çarḫ ara

Dembedem zūr eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 7).*

6. Kön͡gülni bāde-yi ġam birle **āḫır** telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 11).*

7. Bādesiz mīnā u cām **āḫır** neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 7).*

8. Ġam yüki **āḫır** elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş ol sāʿat ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 23).*

9. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın **āḫır** ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 40).*

10. Āteş-i furḳatda **āḫır** örtedi hicrān mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 7).*

11. Tā key men͡ga bī-dād cevr ü sitem eyler

Āḫır mėni āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 28).*

<u>āḫiret mülki:</u> *(Ar.+T.) Öteki dünya. Öldükten sonra varılacak olan yer.*

1. **Āḫiret mülkini** tā ḥaḳ sen͡ga ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿadl ile ābād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 59).*

<u>aḫter-i ferḫünde:</u> *(Ar.+Far.) Kutlu, uğurlu yıldız.*

1. Mihr-i ruḫsār üzre ḫālın͡gdur saʿādet kevkebi

Aḫter-i ferḫünde fālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 12).*

aḫter-i iḳbāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Baht yıldızı.*

1. Saʿd irür **aḫter-i iḳbāl** u hümāyūn ṭāliʿ

Salṭanat çāker ü ḳuldur sen͡ga baḫt u devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 7).*

aḥvāl: *(Ar.) "Hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.*

1. Hīç cürm ehlini **aḥvālıġa** yārab tüşmesün

ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 19).*

2. Ey şehā luṭf eyle **aḥvālımdın** ėmdi vāḳıf ol

Çėkdim asru çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā (Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 17).

3. Nādire **aḥvālıdın** āgāh bolun͡g

Ey muṣāhibler ki ḳalmış yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 17).*

4. Ayrılıb ol pādişāhdın boldı **aḥvālım** tebāh

Dil-figār u sīne rīş ü dīde giryān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 39).*

5. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa ayt

Derdlıġ kön͡glümnin͡g **aḥvālını** dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 2).*

aḥvāl-ı tebāh: *(Ar.+Far.) Kötü durum.*

1. Hicr derdini dėsem püşt ü penāhımnı körüb

Raḥmı kėlgey mü bu **aḥvāl-ı tebāhımnı** körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 18).*

aḳ-: *(T.) Akmak, akıp gitmek.*

1. **Aḳtı** bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 37).*

2. Yaş ornıġa Nādire közimdin

Hicride **aḳar** müdām ḫūnāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 18).*

3. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk **aḳıb** közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 4).*

aḳarġan köz: *(T.) Ağlayan göz, beyazlamış göz.*

1. **Aḳarġan közlerimdin** boldı ol Yūsūf-liḳā pinhān

İrür köŋ͡glüm öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 11).*

2. Köŋ͡glümni ḫˇāb-ı ġafletdin demī bīdār ḳıl yārab

Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 2).*

ʿaḳd-ı zünnār: *(Ar.+Far.+Ar.) Papazların bellerindeki kuşağın bağı.*

1. Küfr ü İslām ilige zülfüŋ͡gdin

ʿ**Aḳd-ı zünnār** u ḥalḳa-yı tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 10).*

ʿāḳıbet: *(Ar.) Netice, sonuç; sonunda.*

1. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿ**āḳıbet**

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 1-2).*

2. Ḳıldı çāk-ı pirehen dāġ-ı dilimni āşikār

Ḳalmadı köŋ͡glimde zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 4).*

3. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi vefā ḳılġum dėban

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 6).*

4. Ārzū ḳıldım tutar mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 8).*

5. Ẕāhidā ʿışḳ u muḥabbet ehlini maʿẕūr tut

Yār köyide ne boldı şeyḫ şinʿān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 10).*

6. Beski ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 12).*

7. Āh kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 14).*

8. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar dīvler fermānıda

Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 16).*

9. Nādire bülbül kebi tā nāle inşā eyledim

Nev-bahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿ**āḳıbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 18).*

10. Bī-vefādur ʿ**āḳıbet** kimge vefā eyler felek

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 5).*

11. ʿ**Āḳıbet** bu derd ü ġam mecnūn şiʿār eyler mėni

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun (Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).

12. Sėndin mėni ʿ**āḳıbet** ayırdı

Yüz mekr bile sipihr ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 19).*

ʿāḳil: *(Ar.) Akıllı.*

1. Bu merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe ki ʿ**āḳil** bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 12).*

2. Vīrānede ʿ**āḳılġa** iḳāmet ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 13).*

3. Ḫoşā ʿ**āḳıl** ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyle*b (Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

4. Köyme dėb eylemedi hīçkişi pervānege baḥŝ

ʿ**Āḳil** ėrsen͡g ne ḳılursan mėni dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 2).*

ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dil: *(Ar.+Far.) Gönül kanıyla buyanmış kırmızı taş.*

1. Dürr-i eşk ü ʿ**aḳīḳ-i ḫūn-ı dilni**

Kėlür yārın͡g ayaġıġa niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 11).*

ʿāḳil-i ferżāne: *(Ar.+Far.+Ar.) Akıllı bilgin.*

1. Ẕāhid mėni dīvānege körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa ḳaçan ʿ**āḳil-i ferżāne** ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 6).*

ʿaḳl u ḫıred: *(Ar.+Far.+Ar.) Akıl ve düşünce.*

1. Ki boldı *ʿaḳl u ḫıred* ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 15).*

2. Men͡ga ʿ**aḳl u ḫıred** teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 11).*

ʿaḳl u hūş: *(Ar.+Far.) Akıl ve fikir.*

1. Dāniş ü fehm ü ḫıred ṣabr u sükūn u ʿ**aḳl u hūş**

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruḫ-ı cānāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 9).*

2. Nėçe kün boldı ki ʿ**aḳl u hūşdın** bīgānedin

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ḫod u mestānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 1).*

ʿaḳl u salṭanat: *(Ar.+Far.+Ar.) Akıl ve hükümranlık.*

1. Luṭf ü ḫulḳ u dāniş ü iḥsān u ʿ**aḳl u salṭanat**

Sėndedür mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 9).*

ʿaḳl-ı ḫudādād: *(Ar.+Far.) Alla'ın verdiği akıl.*

1. Ḳılursın şād çoḫ ʿ**aḳl-ı Ḫudādād** ile ʿālemni

ʿAcebdür kim birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 3).*

ʿaks: *(Ar.) Yansıma.*

1. Muġtenem bilmey viṣālın͡gnı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿ**aksidėk** ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 86).*

1. Ḳaçan ẕāhidni ʿ**aksi** tüşti meyġa

Ki cām ālūdedür ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 11).*

<u>ʿaks-i ruḫsār:</u> *(Ar.+Far.) Yüzün görüntüsü.*

1. Beski hicrān otı köñglüm taşını suv eyledi

Közgü yañglıġ ʿ**aks-i ruḫsārıñg** ile ḥayrānıñgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 6).*

<u>al:</u> *(T.) Karşı, ön, yan, huzur.*

1. Ey ḫoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām

Cām-ı mey elkide **alıda** sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 10).*

2. Ḫoş zamānlar kim alarġa iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 32).*

2. Köz açıb **alımda** körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 17).*

3. Nādire dehr ilini serḫoş bil

Sāḳīdür **alıdagi** sāġara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 14).*

4. Derd-i diliñgni ey köñgül sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigeriñgni **alıġa** ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 12).*

5. Tīġ-i zebānıñg oldı miftāḥ-ı genç-i dāniş

ʿAlāme-yi zamāndur **alıñgda** ṭıfl-ı mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 12).*

6. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū ẕāhid **alında**

Bolsun meñga sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 7).*

7. **Alıñgdın** ey felek yüz dād u feryād

Meñga hicr içre ey gerdūn vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 19).*

8. Yıraġ olsam eger ol serv-i sīm-endām **alıdın**

Köñgül sīmāb yañglıġ suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 1).*

9. Köñgül baġlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı ḥasretler **alıdın** çāk aʿżāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 2).*

al-: *(T.) Almak.*

1. **Aldı** köñgül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi

   Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 3).*

2. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

   Ki nėçe şeyḫdın **aldı** köñgülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

3. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın **aldı** Nādire

   İçmedim tā bir ağız mey bolmadım andın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 7).*

4. Sefer yolın nigār-ı mihrbānım köp uzaḳ **aldı**

   Tapalmasman ḫālāṣ olmak yolın hicrān belāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 11).*

5. **Alurdım** kām-ı ʿişret maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın

   ḳılurdım seyr cemʿīyet bahār-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 13).*

6. Sėndin **aldı** gerdan-i teslīm serefrāzlıḳ

   Özgelerġa gerdan-i teslīmimiz ḫam bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 7).*

7. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

   Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 22).*

8. Körüb ol bütni zünnār **almaġaysız** ey müslimānlar

   Mėniñgdėk yüz belāġa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 21).*

ʿalāme-yi zamān: *(Ar.+Far.+Ar.) Zaman bilgini.*

1. Tīġ-i zebānıñg oldı miftāḫ-ı genç-i dāniş

   ʿ**Allāme-yi zamāndur** alıñgda ṭıfl-ı mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 12).*

alar: *(T.) "Onlar", uçuncü çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış hâli (ışk ehli).*

1. Ḫoş zamānlar kim **alarġa** iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 31).*

2. Her gūşede ḳullarıng perīşān

Sėn ėding **alarnı** destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 6).*

3. Menga berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde ming ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

4. Rafīḳim ciger-ḫasta efgārlar

Alar birle ʿahd u dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 8).*

5. Devletni ābırūyı iḳbālnı ẓühūrı

Ḫoşdur köngül **alardın** cāndur **alar** ṣabūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 28).*

6. Nėçük kim her biri köz nūrı ü köngül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 28).*

7. Yār kūy itleriġa nāgeh olsang hemnişīn

Āşinālardur **alarge** ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 10).*

<u>ʿalāyiḳ:</u> *(Ar.) Alâkalar, ilgiler.*

1. Ḳanı şīrīn ü leylī eyleġıl yād

ʿ**Alāyiḳ** barça zencīr-i ʿameldür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 10).*

<u>aldur-:</u> *(T.) Köpturmak.*

1. Ki mėn bī-çāre könglümni baḳıb ötgünçe **aldurdum**

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

<u>ʿālem:</u> *(Ar.) Dünya, âlem.*

1. Ne Şīrīn ḳaldı ʿ**ālemde** ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

2. ʿAzīzim ṣubḥ yanglıġ pāk-dāmān ötdi ʿ**ālemdin**

Şerāfet birle topraġını feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 15).*

3. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿ**ālemdür**

Riyāż-ı kaʿbe yan͡glıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 17).*

4 Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿ**ālem** ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

5. Dehr kiştzārıġa bir şerār u yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿ**ālemni** berḳ-i ʿışḳ bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 16).*

6. Yüzdin biri mecnūnda eger bolsa ġamimni

Bir āh ile ʿ**ālemġa** salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 16).*

7. Ol ġamze sen͡ga cevr ü cefā ʿ**alemin** oḳuttı

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 7).*

8. Müddeʿā bir yār ėdi ʿ**ālemni** gīr ü dārıdın

Yoḳsa bu dünyānı ġavġāsıġa yoḳdur raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 5).*

9. İşim yoḳtur cihān ehlini yaḫşı u yamanıġa

Mürüvvet köz tutıb ʿ**ālemde** yaḫşı u yamandın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 14).*

10. Sėn bile ʿ**ālem** münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür sėndin müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 1).*

11. Ḫulḳ u iḥsān birle ʿ**ālemni** serefrāz eyledin͡g

Allāh Allāh bu ṣıfat devletlü sulṭāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 15).*

11. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿ**ālemde** bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 18).*

13. Vel'-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil yārab

Ḳıldı ʿ**alemni** meh-i ṭalʿati firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 12).*

14. Sėnsizin ʿ**ālem** bahārı sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿ**ālem** belki ʿālem içre ādem bolmasun (*Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 1).*

15. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėtti ʿ**alemdin** emīr-i nāmdārım kėlmedi (*Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 12).*

16. Bardı u ʿ**ālemni** köydirdi firāḳı āteşi

Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 9).*

17. Ḳaranġu boldı ʿ**ālem** dūd-ı āhımnın͡g sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 7).*

18. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿ**ālemni**

ʿAcebdür kim birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 3).*

19. Māh-ı ʿīd ʿ**ālemġa** saldı pertev-i envārını

Yād eylermen ʿömer sulṭānnı gīr ü dārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 21).*

20. Dūd-ı āhım naḫl-ı mātemdür ġıẕāsı bāġıda

Eyledi pidrūd ʿ**ālemni** yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 18).*

21. Ger bolmasa vaṣlın͡g ey mükerrem

Manẓūr ėmes közümġa ʿ**ālem** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 16).*

22. Ḳıldım ʿadem iḫtiyār sėnsiz

ʿ**Ālemde** men͡ga nė bar sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 10).*

23. Bardur ʿ**alem** bināsı vehm ü gümān

Ey kön͡gül vehm ile gümāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 7).*

24. Hīçkim ʿ**ālemde** fārıġ-bāl ėmes

Her kim öz miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 3).*

25. Körmedi sėndėk şeh-i nikū nijād ʿ**ālemde** çarḫ

Kim kėlen sulṭān an͡ga yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 7).*

26. ʿ**Ālem** ilide vefā tapılmas

Bu gevher irür ʿ**ālemde** nāyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 12).*

27. Ṭıfl irür şehzāde sulṭān muẓaffer bolġusı

Şāh-ı devrān oġlıdur ʿ**ālemġa** server bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 32).*

28. Yārımnı vaṣlı birle ʿ**ālem** münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 5).*

29. Devrān ne ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn

Çün eyledi ʿ**ālemni** binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 6).*

30. Eyleb ʿ**ālemni** ferāmūş sėni yād ḳılay

Yėne bir mertebe ġam şāmıda māhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 15).*

31. Ėmdi meń͡ga ne ḥācet ʿ**ālemni** mācerāsı

Kim yār vaṣlı ėrdi köń͡gülni müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 1).*

32. Ayturġa arzımaydur ʿ**ālemni** mācerāsı

Bul bezm-i devlet ey şāh-ı medḥḫ̌ān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 25).*

33. Dünyānı ʿişvesiġa maġrūr bolma zinhār

Kim dehr-i bī-baḳādur ʿ**ālemni** yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 50).*

ʿālem ara: *(Ar.+T.) Dünyada.*

1. Ey mihr-i cemālıń͡g ʿ**ālem ara**

Ẕerrāt yüziń͡gge mest ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 1).*

ʿ**ālem çemeni:** *(Ar.+Far.+T.) Dünya bahçesi.*

1. ʿ**Ālem çemeni** ki bī-vefādur

Bir āh bile ḫazān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 9).*

ʿālem ehli: *(Ar.+T.) Dünya ehli, dünyadaki herkes, bütün insanlar.*

1. Ṣayd ėter birdemde ʿ**ālem ehlini** murġ-ı dilin

Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 11).*

2. Eyki dersen āşnā bīgānedin körmey żarar

ʿ**Ālem ehlidin** öziń͡gni bir yolı bīgāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 4).*

3. ʿ**Ālem ehlide** çün vefā yoḳtur

Bir yolı yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 5).*

4. Bende-yi fermān irürmen her ne kim fermān irür

ʿ**Ālem ehlini** fedā-i ḥükm ü fermān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 14).*

5. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile efsānemen

ʿ**ālem ehli** şād mėn ḥasret otıda yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 4).*

6. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn bolġaylar

ʿ**Ālem ehliġa** bular devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 10).*

ʿ**ālem içre:** *(Ar.+T.) Alemde, dünyada.*

1. Sėnsizin ʿālem bahārı sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿ**ālem içre** ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 2).*

ʿ**ālem ili:** *(Ar.+T.) Dünya halkı.*

1. ʿ**Ālem ilide** vefā tapılmas

Bu gevher irür ʿālemde nāyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 11).*

2. Köyib ey Nādire ʿ**ālem ilige**

Muḥabbet şīvesini āşikār ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 13).*

3. Ger ṭaʿne-yi aġyārdın ey dil ḥaẕar ėtseng

ʿ**Ālem iliġa** bolmaġıl iḳrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 14).*

ʿ**ālem mülki:** *(Ar.+T.) Dünya varlığı.*

1. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿ**ālem mükini** yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 14).*

2. Ötti ʿ**ālem mülkidin** ol ḫusrev-i gītī penāh

ʿAdālet birle cihān ehliġa ėrdi pādişāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 37).*

ʿ**ālemdād:** *(Ar.+Far.) Dünyaya adalet getiren kimse.*

1. Ḫatm olmış senga tüz resm ile ʿ**ālemdādlıḳ**

Ey cihānārā muḥīṭ-i gevherefşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 3).*

ʿ**ālemdin kėt-:** *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

1. Gerçi **kėtti** uşbu ʿ**ālemdin** emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 43).*

<u>ʿ**ālemdin öt-:**</u> *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

1. **Ötti ʿālemdin** emīrim bī-vefādur bu cihān

Ne Sikender ḳaldı ne Cemşīd ne Nevşīrvān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 41).*

<u>ʿ**ālemġa kėl-:**</u> *(Ar.+T.) Doğulmak.*

1. **Kėldi** tā ʿ**ālemġa** ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide ilḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 51).*

<u>ʿ**ālem-i hicrān:**</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık dünyası.*

1. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿ**ālem-i hicrān** ḳara şāmı

Ḳılıb yādın͡gnı eşkimdin çırāġān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 11).*

<u>ʿ**ālem-i vehm ü gümān:**</u> *(Ar.+Far.) Korku ve şüphe dünyası.*

1. Sėni dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi kön͡gül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿ**ālem-i vehm ü gümāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 10).*

<u>ʿ**ālemni terk ėt-:**</u> *(Ar.+T.) Dünyayı terk etmek.*

1. Bolub Edhem ṣıfat yekbāregī ʿ**ālemni terk ėtmek**

Bu işni Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer Ḫān’dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 13).*

<u>ʿ**ālemni terk eyle-:**</u> *(Ar.+T.) Dünyayı terk etmek.*

1. Ey kön͡gül eger sen͡ga yār vaṣlıdur maḳṣad

Terk eyleb ʿ**ālemni** ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 6).*

ʿālī cāygāh: *(Ar.+Far.) Yüce makamlı.*

1. Şāhlarnı şāhı ʿ**ālī cāygāhım** kėlmedi

Dād ėtermen furḳatıdın dādḫāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 13).*

ʿālī gevher: *(Ar.+Far.) Değerli cevher.*

1. Şeref tapdı şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

Aṣālet maḫzenidin boldı ol ʿ**ālī gevher** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 6).*

allāh allāh: *(Ar.) Şaşırma ifade eden bir söz.*

1. Ḫulḳ u iḥsān birle ʿālemni serefrāz eyleding͡

Allāh Allāh bu ṣıfat devletlü sulṭāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 16).*

altun: *(T.) Altın.*

1. Yüzüm nuḳresi ėrdi kāfūrgūn

Sarıġ boldı hicring͡de **altun** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 170).*

ālūde: *(Far.) Bulaşmış, karışık, kirli, suçlu.*

1. Ḳaçan ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

Ki cām **ālūdedür** ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 12).*

2. Cihān ser tā bepā **ālūdelıġdur**

Özing͡ni Ḳılma ser tāpā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 5).*

āmāde: *(Far.) Hazırlıklı.*

1. Kön͡gül ṣayd ėtgeli **āmāde** ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 15).*

āmādelıġ: *(Far.+T.) Hazırlıklı.*

1. Tan͡g ėmes ger ehl-i ʿālemdür ṭarab **āmādelıġ**

Kim anıng͡ dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 19).*

ʿanber saç-: *(Ar.+T.) Koku yaymak.*

1. Müşkīn ḫaṭıng͡ bahārıda simīn ʿużār sėn

ʿ**Anber saçar** su üzre saḳalıng͡dın örgüley (Nâdire Dîvanı, *Gazel 147, Mısra 16).*

ançünān: *(Far.) Onun gibi.*

1. Fereḥ köz tutma hicrān şerbetidin

Ki bolmış rūzgārım **ançünān** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 12).*

andaġ ki: *(T.) Öyle ki.*

1. Ḳanlıġ köng͡lim içre medd-i āhım

Andaġ ki çemende serv-i āzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 6).*

2. Ḳoyar **andaġ ki** dām-ı ḥīle ṣayyād

Cihān bāġıda ey ḥūr-ı perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 11).*

3. Körüb tüşde yüzüng͡ni bī-iḫtiyār

Fiġān çėktim **andaġ ki** dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 6).*

4. Ḥüsning͡ tecellisidin bī-tāb māhrūlar

Andaḳ ki ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 4).*

5. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın **andaḳ ki** sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 18).*

6. Mėn ġam-zedeni hemdem-i derd ü elem eyler

Andaḳ ki ol ay ʿışḳı bile müttehem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 26).*

andaġ kim: *(T.) Öyle ki.*

1. Ġubārım ʿışḳ vādīside berbād oldı **andaġ kim**

Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 3).*

ʿandelīb: *(Ar.) Bülbül.*

1. Fāḫte şimşād izler gül viṣālın ʿ**andelīb**

   Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 13).*

2. Gül ėrdi yüzing͡ mėn müdāmımnı şevḳıda

   Seḥer ʿ**andelībe** hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 30).*

3. Gülistāndur viṣālı maḥfili mėn ʿ**andelīb** anda

   Gül-i ʿīşim ḫazān oldı gülistānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 3).*

4. Müddeti vaṣlıng͡ gülistānıda ėrdim ʿ**andelīb**

   Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 5).*

ʿanḳā: *(Ar.) Anka kuşu.*

1. Özini ḳılmadı peydā cihānda

   Ṭamaʿdın bolmadı ʿ**anḳā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 8).*

2. Ėrdi şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿ**anḳā** şikār

   Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīğa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 9).*

ʿanḳarīb: *(Ar.) Yakında, çok geçmeden, en yakın zamanda.*

1. Farḳ farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿ**anḳarīb**

   Eyleğıl cāvīd ʿömrini ang͡a yārab naṣīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 13).*

ʿār ḳıl-: *(Ar.+T.) Utanmak.*

1. ʿ**Ār ḳılmas** ṭaʿne-yi aġyārdın

   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳnı dėrler ʿārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 15).*

ara: *(T.) Ara, aralık, mesafe.*

1. Ġonçedėk ağzı **ara** ol luṭf-i güftārı ʿaceb

   Şanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 1).*

2. Tekellüm ėtdi mülāḳāt laʿl-i nābıng͡ ile

Feṣāḥat ehli **ara** tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 12).*

3. İtlering͡g ẖaylı **ara** tün tā seḥer

Nāle ḳıldım āh u feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 9).*

4. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaẖ

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid **arası** yüz fersaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 2).*

ʿarabdan tā ʿacem: *(Ar.+T.+Far.+Ar.) Arap'tan Acem'e kadar.*

1. ʿ**Arabdan tā** ʿ**acem** meşhūr ėdi ol şāhlar şāhı

Sikender salṭanatlıġ şāh-ı tūrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 15).*

ʿaraḳ efşān: *(Ar.+Far.) Ter akıtan.*

1. Ayıldım ol ḳuyaşnı tā ʿ**araḳ efşān** liḳāsıdın

Közümge ot tüşer ẖurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 1).*

ārām: *(Far.) Rahat, huzur, sükûn, istirâhat.*

1. Şeh eyler mesned nāz üzre **ārām**

Mėn dīvāneġa bes ẖāk-ı gūlaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 7).*

ārām tap-: *(Ar.+T.) Huzur bulmak.*

1. **Ārām tapar mu** çarẖ devri

Dāim ḥareket ėter bu dolāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 9).*

ārām tut-: *(Far.+T.) İçi rahatlamak.*

1. Ger zamānı dehr ġavġāsıdın istersen ferāġ

Sākin-i meyẖāne bol bir gūşede **ārām tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 12).*

ārām u ṣabr: *(Far.+Ar.) Huzur ve sabır.*

1. Havā-i ʿışḳ sergerdānı men **ārām u ṣabrım** yoḳ

Perīşān zerredėk ḫurşīd-i tābānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 9).*

ārāmge tap-: *(Ar.+T.) Dinlenilecek yer bulmak.*

1. Nėçe isteb uçtı rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 28).*

ārām-ı cān: *(Far.) Canın huzuru.*

1. Bir faḳīr ü nā-tüvān dėb mihrbān ėrdi men͡ga

Merḥametlıġ sözleri **ārām-ı cān** ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 28).*

ārāyiş: *(Far.) Süs, zinet.*

1. Bėrür ġurūr bile **ārāyiş** feş ü destār

Ki ḫod-nümālıġ irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 11).*

2. Kişiġa himmet-i merdāne kėrek

Yoḳ ki **ārāyiş** ile rīş ü burūt (Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 10).

ārī: *(Far.) Evet.*

1. Mėn sėni müstemendin͡gim **ārī** Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni an͡ga gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 11).*

ʿārıż: *(Ar.) Yanak.*

1. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredir şāmım

Yarut külbemni bir tün ʿ**āriżın͡gni** āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 8).*

2. ʿ**Ārıżın͡g** mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 7).*

3. ʿ**Ārıżın͡g** şerḥini yazmaḳḳa kėrek

Ay u kün ṣafḥasıdın yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 11).*

4. ʿ**Ārıżıdın** boldı rūşen dīde-yi ehl-i naẓar

Eyleġıl yārab nihāl-ı ḳāmetini bārver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 7).*

5. Hemīşe bülbül-i ṭabʿim fiġān u zār ėter

Ki ʿ**Ārıż-ı** çemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 14).*

6. ʿ**Ārıżın** kör bolma zülfidin melūl

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 11).*

7. Ey ṣanem bāde içib yüzni ḳızartıb meydin

ʿ**Ārıżın͡g** māhını ḫurşīd-i nihān eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 10).*

ʿārıż-ı gülgūn: *(Ar.+Far.) Gül renkli yanak.*

1. ʿ**Ārıż-ı gülgūn** ile ḳıldı çemen sarı ḫırām

Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 5).*

armān: *(Far.) Hayal, istek, dilek, arzu.*

1. Ruḫın körmeyin men͡ga **armān** irür

Kön͡gül içre yüz nevʿ ḥirmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 1).*

2. Başıdın eylenmedim dėb köpdür armānın mėni

Kėlse yārım ḳalmasun kön͡gülde **armān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3).*

3. Ötti devrānı kön͡gülde ḳaldı **armān** el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

ʿarṣa-yı ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Yer yüzü.*

1. Ṣafā-i maḳdemidin boldı ḫurrem ʿ**arṣa-yı** ʿ**ālem**

Ḥayāt-ı tāze tapdı memleket gūyā ki cān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 11).*

ʿarṣa-yı dünyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya arsası, dünya meydanı.*

1. Vīrānede ʿāḳılġa iḳāmet ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿ**arṣa-yı dünyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 14).*

ʿarṣa-yı mahşer: *(Ar.+Far.+Ar.) Mahşer arsası (Kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer).*

1. Āh kim körmek müyesser bolmadı ruḫsārını

ʿ**Arṣa-yı maḥşerde** körgeymen mü dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 24).*

ʿarṣa-yı mülk-i cihān: *(Ar.+Far.) Yer yüzü.*

1. ʿ**Arṣa-yı mülk-i cihān** herçend fermānıdadur

Sėnsiz ey ārām-ı cān manẓūr ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 15).*

2. ʿ**Arṣa-yı mülk-i cihān** gerçi nigīnimdedür

Baş çėke bilmes köng͡ül ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 19).*

ʿārsız: *(Ar.+T.) Utanmaz.*

1. ʿĀr ḳılmas ṭaʿne-yi aġyārdın

ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳnı dėrler ʿ**ārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 16).*

art-: *(T.) Artmak, çoğalmak; daha etkili ve şiddetli bir hale gelmek.*

1. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne **artıbdur** sėning͡ çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

2. Uşattı ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerḫāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı **artar** temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 28).*

artıḳ: *(T.) Artık, böylece, bundan sonra.*

1. Firāḳıda ġam ü ḥasretdin **artıḳ** dāsıtānım yoḳ

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 37).*

artuk: *(T.) Artık, böylece, bundan sonra.*

1. Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun

Cāndın **artuḳ** mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 10).*

ʿarż: *(Ar.) Şikayet.*

1. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān’ġa yėtkür Nādire ʿ**arżin**

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 21).*

2. ʿ**Arżim** sen͡ga ey cihān emīri

Cān birle kön͡gül ġamin͡g esīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 1).*

ʿarż ėt-: *(Ar.+T.) Sunmak, göstermek.*

1. ʿ**Arż ėte** kör ey ṣabā derd-i dilim şerḥini

Yār ḫaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 7).*

2. Semekdin tā semā ʿ**arż ėttiler** bār-i emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 3).*

3. Ḳıl revā elbette ʿaşıḳ ḥācetin

Baḳmaġıl ʿ**arż ėtse** aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 14).*

4. Ġamimni ẕerresini taġlarga ʿ**arż ėtsem**

Felek anı köterürde ḫam eyledi ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 9).*

ʿarż ḳıl-: *(Ar.+T.) Bildirmek, söylemek, haberdar etmek.*

1. Ḳıran ėtti ġam leşkeri cānıma

Ḳılay ʿ**arż** ṣāḥibḳurānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 44).*

ʿarż u niyāz: *(Ar.+Far.) Rica etmek, istemek.*

1. Ḳayan bardın͡g ey serv-i nāzım mėnin͡g

Sen͡ga yėtmes ʿ**arż u niyāzım** mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 112).*

ʿarż-ı dīdār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Güzelliğini göstermek istemek.*

1. Yumulmas közlerim ey māh-ı tābān iştiyāḳın͡gdın

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿ**arż-ı dīdār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 14).*

<u>**ʿarż-ı viṣāl:**</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma isteği.*

1. Eyledi Nādireġa ʿ**arż-ı viṣāl**

   Bolsa maḳṣūd ėdi rāhı maḳṣad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 13).*

<u>**ārzū:**</u> *(Far.) İstek, gönül meyli.*

1. Cemālıng͡ meng͡a müddeʿā ṣubḥ u şām

   Viṣālıng͡ meng͡a **ārzū** rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 4).*

2. Bolmasa ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı maḳṣūd

   Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 8).*

3. Meng͡a **ārzū** viṣālıng͡ meng͡a müddeʿā ḫayālıng͡

   Naẓarımdadur cemālıng͡ heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 9).*

4. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını yād ėt

   Mėn ḳaçan dėdim meng͡a **ārzū-yı** şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 2).*

5. Şāmlar kim zor ėter maʾyūslık ol şāhsız

   Ārzū cinsini bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 4).*

6. Ḳad-i mevzūnı bile gülgūn yüzin yādi bile

   Ārzū-yı ṭubā u yād-ı gülistān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 14).*

<u>**ārzū eyle-:**</u> *(Far.+T.) Heves etmek, hasret çekmek, özlemek.*

1. Bu cān-ı ḫasta ki vaṣlıng͡nı **ārzū eyler**

   Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 9).*

2. Közlerim **eyler** yüzing͡ni **ārzū**

   Kim irür közgüye dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 7).*

3. Bülbül-i dil ġonçe-yi gülzārıng͡ **eyler ārzū**

   Ṭūṭī-yi cān laʿl-i şekerbārıng͡ **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 1).*

4. Kim ḳılur ümīd ḳan yutmay lebing͡ni şerbetin

   Olmayın kim nergis-i bīmārıng͡ **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 4).*

5. Lāl bolmay kim Tekellüm eyledi körgeç sėni

Ḫāk bolmay kim sėni reftārın͡g **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 6).*

6. Tökmeyin kim eşk tapmas laʿl-i sīrābın͡g sėni

Yutmayın ḳan kım ruḫ-ı gülnārın͡g **eyle ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 10).*

7. Çehre oldı zaʿferānī iştiyāḳ-ı Bādedin

Sāḳiyā kön͡glüm meyi gülnārın͡g **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 12).*

8. Fāḫte şimşād izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārın͡g **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 14).*

9. **Eyerem** ʿīd-i viṣālın͡gnı demādem **ārzū**

Ey yüzin͡g bayram ayı cān sen͡ga ḳurbān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 9).*

10. Baḳmaġay kevŝer lebide ḥūrnın͡g ruḫsārıġa

Kim leb-i laʿl ü meh-i ruḫsārın͡g **eyler ārzū** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 8).*

<u>arzū ḳaṣrı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Heves köşkü.*

1. **Arzū ḳaṣrını** bünyād eyledim miḥnet bile

Buzdı sīlāb-ı ḥavādis żāyiʿ boldı miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 9).*

<u>ārzū ḳıl-:</u> *(Far.+T.) İstemek, arzulamak.*

1. **Ārzū ḳıldım** tutar mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 7).*

2. Gülşen-i vaṣlın **ārzū ḳılsa** kön͡gülni bülbüli

Yār yüzini yād ėtib nāle çėkib nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 7).*

<u>aṣālet:</u> *(Ar.) Asillik, soyluluk, asil bir soya mensup olma, necâbet.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı **aṣālet** mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 12).*

2. **Aṣālet** baḥride ẓāhir bolıb mevc-i kerem andın

Dürr-i yektā ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 9).*

3. ʿÖmrdin ber tapḳay ol şehzāde-yi ʿālī nişān

Cilverger māh-ı cemālıdın **aṣālet** cevheri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 30).*

4. Şeref tapdı şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

Aṣālet maḫzenidin boldı ol ʿālī gevher peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 6).*

<u>āşām eyle-:</u> *(Far.+T.) İçmek.*

1. Ġuṣṣa peymāneside ḫūn-ı dil **āşām eyler**

Bādedin her kişi kim eyler ėse istiġna *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 11).*

<u>āsān:</u> *(Far.) Kolay.*

1. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür **āsān**

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 7).*

2. Bolġudėk ėrmes bu müşkil me͡nga **āsān** el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi me͡nga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 25).*

<u>āsān ėmes:</u> *(Far.+T.) Kolay değil.*

1. Kötermek taġnı **āsān ėmesdür**

Mėn ü hicrān ġam-i heyhāt-heyhāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 9).*

<u>āsān ėt-:</u> *(Far.+T.) Kolaylaştırmak, zahmetsiz kılmak.*

1. Ey nigār hicrinde müşkil oldı cān bėrmaḳ

Körsetib cemālı͡ngnı ölmegimni **āsān ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 12).*

<u>āsān ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Kolaylaştırmak.*

1. Müşkil işdür derd ü hicrān külfeti

Yārab ol müşkilni **ḳıl āsān** me͡nga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 8).*

āŝār: *(Ar.) Eserler, belirtiler, izler, alametler.*

1. ʿAzīzim ṣubḥ yan͡glıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin
   Şerāfet birle topraġını feyż **āŝār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 16).*
2. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer
   Men͡ga bukün Nādire yārdın **āŝār** yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*
3. Nāgehān bir āh eger çėkse dil-i efgārıdın
   Çarḫ bünyādını ḫākister ḳılur **āŝārıdın** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 96).*
4. Her kimde eger bar ėse **āŝār-ı** muḥabbet
   Eyler an͡ga maḥbūblar iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 1).*

āsāyīş: *(Far.) Rahatlık, huzur.*

1. Men͡ga devr-i felekdin bolmadı bir laḥẓa **āsāyiş**
   Perīşān ḥāl men sulṭān-ı devrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 13).*
2. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda **āsāyiş**
   Eger rāḥat tilersen ẕāhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 15).*

āşüfte ḥāl u ser-girān: *(Far.+Ar.+Far.) Çok sarhoş ve açık saçık kadının durumu.*

1. Kündüzi bir gūşede **āşüfte ḥāl u ser-girān**
   Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 3).*

ʿāşıḳ: *(Ar.) Âşık, seven kişi.*

1. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım
   ʿ**Āşıḳḳa** dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 6).*
2. Serḫoş olġan kebi ḫūnāb-ı cigerdin ʿ**āşıḳ**
   Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin ref'-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 11).*
3. Ḳaşını ḳılıçıġa boyın sun
   ʿ**Āşıḳḳa** budur ṭarīḳ-i *ādāb (Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 4).*

4. Girdāb irür közimni yaşı

ʿ**Āşıḳnı** helāk ėter bu girdāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 8).*

5. Bolmasa ʿ**āşıḳḳa** ger yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 7).*

6. Ḳıl revā elbette ʿ**aşıḳ** ḥācetin

Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 13).*

7. Yār kėrek ʿ**āşıḳḳa** mėnde sėver yār yoḫ

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫˇār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1).*

8. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿ**āşıḳḳa** ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 5).*

9. Bolmasun maḥrūm ʿ**āşıḳ** yārnıng dīdārıdın

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 97).*

10. Mėni ʿ**āşıḳ** dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 13).*

11. Nėge ʿ**āşıḳ** efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu kişi munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 9).*

12. Nėge ʿ**āşıḳ** efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu kişi munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 9).*

13. Boldı yār sevdāsı ʿ**āşıḳ** ėrseng ey könglüm

Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār ḫāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 5).*

14. Ḳıl Nādire müyesser şūr-ı cünūn cihānda

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿ**āşıḳḳa** dīn ü meẕheb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 14).*

15 Tā ebed ābād ola şehr-i fenā küçesi

Cennet irür ʿ**āşıḳḳa** anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 4).*

ʿāşıḳ bile maʿşūḳ: *(Ar.+T.+Ar.)Âşık ve sevgili, seven ve sevilen.*

1. Köymaḳ irür ʿ**āşıḳ** bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 7).*

ʿāşıḳ birle ẕāhid: *(Ar.+T.+Ar.) Âşık ile zahit.*

1. Belī birbirge ʿ**āşıḳ birle ẕāhid**

 Muḫālıfdur nėçük ot bile yaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 5).*

ʿāşıḳ bol-: *(Ar.+T.) Âşık olmak, aşk derdine düşmek, sevmek.*

1. Ėmdi kim ʿ**āşıḳ bolıb** sėn ey kön͡gül

 Vaṣlın isteb terk-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 9).*

2. Ger biżāʿat istersen terk-i sūd u sevdā ḳıl

 Ḥüsn ilige ʿ**āşıḳ bol** derd ü dāġı sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 8).*

ʿāşıḳküş ü mekkāre: *(Ar.+T.) Aşığı öldüren hilekar.*

1. Pīre zāl çarḫ kim ʿ**āşıḳ küş ü mekkāredür**

 Cevr ẓulmidin yürekde bī-nihāyet yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 33).*

ʿāşıḳ ol-: *(Ar.+T.) Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.*

1. ʿ**Āşıḳ oldın͡g** ey kön͡gil ėmdi rehī meyḫāne tut

 Mest olub sāḳī ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 1).*

2. ʿ**Āşıḳ oldım** ġam girībānımdın aldı Nādire

İ çmedim tā bir aġız mey bolmadım andın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 7).*

āşikār: *(Far.) Gizli olmayan, apaçık meydanda olan, belli.*

1. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı yėr ü kökni **āşikār**

 Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7).*

2. Kākül-i şebrengdin ḳıldın͡g çemenler **āşikār**

 Nergis-i bedmestdin ḳıldın͡g ḫumistānlar ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 3).*

3. Ḳılġasın ol māh mihrin **āşikār**

 Subḥ yan͡glıġ pāk-dāmen merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 9).*

4. Ḳıldı çāk-ı pirehen dāġ-ı dilimni **āşikār**

Ḳalmadı kön͡glimde zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 3).*

3. Zülf-i müşkīn birle ḳılġan nāfe-yi Çīn **āşikār**

Nergis-i mest ile maḥfilni ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 9).*

__āşikār bol-:__ *(Far.+T.) Açığa çıkmak.*

1. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 10).*

__āşikār ėṭ-:__ *(Far.+T.) Belli etmek, ortaya çıkarmak.*

1. Yārdım ayru mėn bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni **āşikār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 2).*

2. Köyib ey Nādire ʿālem ilige

Muḥabbet şīvesini **āşikār ėṭ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 14).*

3. Felekdin ger şikāyet **āşkār ėtsem** tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 11).*

__āşikārā ḳıl-:__ *(Far.+T.) Açığa çıkarmak, göstermek.*

1. Ḳaçan bād-ı ṣabā teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet **āşikārā ḳılmadı** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 8).*

__āşikārā u nihān:__ *(Far.)Açık ve gizli.*

1. Ey lebin͡g cān u kelām cān efzā-i rūh u revān

Āşikārā u nihāndur ṣūretin͡g cān üzre cān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 2).*

__ʿāşıḳ-ı ḥayrān:__ *(Ar.+Far.+Ar.)Şaşkın, hayran âşık.*

1. Yėtkürse ger nesīm viṣālın͡g peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿ**āşıḳ-ı ḥayrān** taṣadduḳıng͡ (*Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 10).*

2. ʿArż ėte kör ey ṣabā derd-i dilim şerḥini

Yār ḫaberdār ėmes ʿ**āşıḳ-ı ḥayrānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 8).*

ʿāşıḳ-ı müstemend: *(Ar.+Far.+Ar.) Çaresiz, zavallı âşık.*

1. Bāde-yi lāle reng içib çehresin erġuvān ėtib

ʿ**Āşıḳ-ı müstemendini** rengini kehrübā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 6).*

ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Gerçek olan âşık.*

1. ʿĀr ḳılmas ṭaʿne-yi aġyārdın

ʿ**Āşıḳ-ı ṣādıḳnı** dėrler ʿārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 16).*

ʿāşıḳlik: *(Ar.+T.) Âşık olma, aşka tutulma durumu, ozanlık.*

1. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳıng͡nı ʿ**āşıḳlikde** mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 14).*

āşinā: *(Far.) Tanıdık, bildik kimse, dost, enis; yüzücü.*

1. Boldı ikki yıl cüdālıġımge

Köz tėgdi bu **āşinālıġımge** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).*

2. Mėni ḥālimġa yıġlar **āşinālar**

İrür ḥayrān meng͡a bīgānedin yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 11).*

3. Yār kūy itleriġa nāgeh olsang͡ hemnişīn

Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 10).*

4. Eyki dersen **āşinā** bīgānedin körmey żarar

ʿĀlem ehlidin öziñgni bir yolı bīgāne tu*t (Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 3).*

5. Eylegeş berbād ʿīşim ḥāṣıl hicrān yėli

Āşinālarġa sarıġ rengim sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 8).*

<u>āşiyān</u>: *(Far.) Yuva, ev, ikametgâh.*

1. Nėçe isteb uçtı rāḥet **āşiyānın** murġ-ı dil

   Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 27).*

2. Dünyā çemenini bülbüli sėn

   Gül şāḫıda **āşiyān** ėtib kėt (Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 6).

3. Ḳamışdėk bend bendim **āşiyān-ı nāle** bolmışdur

   Fiġānım destgāhını neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 9).*

<u>aṣlā:</u> *(Ar.) " Hiçbir şekilde, hiçbir zaman" anlamlarında kesinlik bildiren söz.*

1. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı **aṣlā**

   Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

2. Sėn ḳaysı diyar ʿazmin ėtdin͡g

   Kėlmes ḫaberin͡g bu yėrge **aṣlā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 12).*

<u>asra-:</u> *(T.) Saklamak, gizlemek, korumak.*

1. Nėçük esrār-ı ʿışḳın **asrasın** ol ḫasta kim herdem

   Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

2. Cānımġa mū'nis ėttim **asrab** kön͡gülde dāġın

   Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 7).*

<u>asru:</u> *(T.) Çok, fazla.*

1. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol

   Çėkdim **asru** çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 18).*

<u>āstān:</u> *(Far.) Eşik, dergah.*

1. **Āstānınġa** ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

   Özge menzilde tapılmas men͡ga sėnsiz rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 11).*

2. **Āstānın͡g** ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām irür

Nādire başımnı ferş eyleb cinābıng͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 13).*

3. **Āstānıng͡** itidin remz-i vefā örgendim

Nā-tüvān cānıma bī-dād üzre bī-dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 39).*

4. Ḫānezād-ı **āstānı** uşbu devlet-ḫāne man

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 15).*

<u>āstāne:</u> *(Far.) Eşik, dergah.*

1. ʿAzm eyledi kibriyā cinānıng͡

Sulṭān-ı bülend **āstāne** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 52).*

<u>āsūde:</u> *(Far.) Huzurlu, dinç*

1. Raḥat tileseng͡ ʿışḳ bināsını penāh ėt

Āsūde irür sāye-yi dīvār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 10).*

<u>āsūde ḫāṭır:</u> *(Far.+Ar.) Dinç gönüllü.*

1. Devr ili **āsūde ḫāṭır** ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 11).*

<u>āşüfte:</u> *(Far.) Perişanlık, dağınıklık, düşkünlük.*

1. Yārnıng͡ **āşüftesi** vehm eylemes öz cānıdın

Cān firāḳı sehldür ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 1).*

2. Ḳandur cigerim ġuṣṣa bilen yārdın ayru

Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 2).*

3. Başım pāymālıng͡dur ey serv-i nāz

Fedādur bu **āşüfte** cāmnım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 36).*

4. Eyledi **āşüfte** ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı baḫtımnı ḳara ḫāl -ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 7).*

5. **Āşüfte** ü zār sėndin ayru

Ey tāze bahār-ı bāġ u gülşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 45).*

6. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal **āşüfte-yi** zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 12).*

āşüfte eyle-: *(Far.+T.) Dağıtmak, karıştırmak; perişan etmek.*

1. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı **eyledi āşüfte** bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 22).*

āşüfte ḥāl: *(Far.+Ar.) Perişan hâl.*

1. Cihān destgāhıġa maġrūr ėmes

Kön͡gül sėndin ayrudur **āşüfte ḥāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 150).*

āşüftelıġ: *(Far.+T.) Perişanlık, dağınıklık, düşkünlük.*

1. Muḥabbet derdidin **āşüftelıġlar** tüşti başımġa

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 7).*

āsumān: *(Far.) Gökyüzü.*

1. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin **āsumāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

2. Tīre ḫātırlarnı rūşen ḥāl eylersen müdām

Āsumān-ı cāh üze ḫurşīd-i tābāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 14).*

aşur-: *(T.) Aşırmak, yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden öte yanına geçirmek.*

1. Seḥer kim tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i ŝürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 2).*

ata: *(T.) Baba.*

1. Körmedi sėndėk şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim kėlen sulṭān an͡ga yėtti **ata** birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 8).*

ʿaṭā eyle-: *(T.) Bağışlamak.*

1. Tā ḳıyāmet ėtme yārab luṭf ü ilṭāfın͡gı kem

Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd **eyler ʿaṭā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 16).*

2. Vel-niʿmā derdige darmān bėrib

Libās-ı selāmet **ʿaṭā eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 104).*

āteş: *(Far.) Ateş.*

1. **Āteş** midür ey Nādire bu medrese ehli

Her nėçe ki teslīm ėterim yana ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 13).*

āteş-nevā: *(Far.) Ateş sesli.*

1. Felekke yėtkürüb her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi **āteş-nevā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 4).*

āteş-i derd ü firāk: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdinin ateşi.*

1. **Āteş-i derd ü firāk** u şerer-i hicr meni

Örtedi ḳaysı birini sen͡ga bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 29).*

āteş-i furḳat: *(Far.+Ar.) Ayrılık ateşi.*

1. **Āteş-i furḳatda** āḫır örtedi hicrān mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 7).*

āteş-i ḥasret: *(Far.+Ar.) Hasret ateşi.*

1. Nigūndur ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān **āteş-i ḥasretde** cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 20).*

āvāre: *(Far.) Perişan, başıboş, derbeder.*

1. Her kişini bir münāsib yārı bar

Mėn oşal **āvāredür**men yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 4).*

2. Ḳanda sėn yārım Soraġıñgda köñgül **āvāredür** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 30).*

<u>āvāre köñgül:</u> *(Far.+T.) Avare ve perişan olan gönül.*

1. Nişān tapmaḳ ėmes **āvāre köñgüldin** müyesser kim

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 11).*

<u>āvārelıġ:</u> *(Far.+T.) Perişanlık, başıboşluk, derbederlik.*

1. Sürme-yi çeşm-i dilimdür ėşikiñg topraġı

Dergehiñgdin meñga **āvārelıġ** ėrmes ḥācet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 6).*

<u>āvāre-yi dehr ėt-:</u> *(Far.+T.) Dünya serserisi yapmak.*

1. Mecnūn kebi şevḳ eyledi sergeşte-yi hāmūn

Āvāre-yi dehr ėtti mėni gerdiş-i gerdūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 4).*

<u>āvāre-yi deşt-i ʿadem eyle-:</u> *(Far.+Ar.+T.) Yokluk çölünün serserisi yapmak.*

1. Tā key meñga bī-dād cevr ü sitem eyler

Āḫır mėni **āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 28).*

<u>avut-:</u> *(T.) Sıkıntısını, acısını unutturmak, yatıştırmak, teselli ve teskin etmek.*

1. Ḳıl ferāmūş bu ʿālem ġamini

Bāde iç mey bile köñgliñgni **avut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 8).*

<u>ay:</u> *(T.) Ay, sevgili.*

1. Mahrūlarnı yüziñg **ayı** musaḫḫar eyledi

Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 5).*

2. Tā yüziñg **ayı** nümāyān boldı ḥüsn eflākıda

Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 9).*

3. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde **aynı** baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 7).*

4. Ol **ay** hicrānıda āhım benātü'l-naʿş dėk her yan

Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 9).*

ay-: *(T.) Demek, söylemek.*

1. **Aydım** ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım

ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

2. Kördi derdimni ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 6).*

3. Yüz selām **aydım** ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 11).*

2. Nādire her söz ki inşāʾ eyledi

Aydı an͡ga ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 22).*

ay cemāl: *(T.+Ar.) Aya benzeyen yüz, ay gibi parlak yüz.*

1. **Ay cemālın͡g** ṣabāḥat içre ṣabīḥ

Ḥüsn ili zümreside sebz ü melīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 1).*

ay şiʿāʿ-i: *(T.+Ar.+T.) Ayın ışığı.*

1. Nėçük kim **ay şiʿāʿ-i** rūşen olmış mihr tābıdın

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 3).*

ay u kün: *(T.)Ay ve güneş.*

1. ʿĀrıżın͡g şerḥini yazmaḳḳa kėrek

Ay u kün ṣafḥasıdın yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 12).*

ayaġ: *(T.) Ayak.*

1. Bend ėtib zülfin͡g ara kön͡glimni āzād ėtgenin͡g

Ḳuş uçurgandėk irür bağlab **ayaġıge** ṭenāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 6).*

2. Dürr-i eşk ü ʿaḳīḳ-i ẖūn-ı dilni

Kėlür yārın͡g **ayaġıġa** niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 12).*

3. **Ayaġın͡gġa** başım ḳoyıb ṣubḥ u şām

Serefrāzlarġa serefrāz ėdim (Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 25).

ayaġ astı: *(T.) Ayağın altı.*

1. Yolıda başımnı ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes cān u tenim bolsa **ayaġ astıda** gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 4).*

ayaġ öp-: *(T.) Yalvarmak anlamında.*

1. ʿĀşıḳ oldın͡g ey kön͡gil ėmdi rehī meyẖāne tut

Mest olub sāḳī **ayaġını öpib** peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 2).*

ʿayān bol-: *(Ar.+T.) Belli olmak, ortaya çıkmak.*

1. Bir hümāyūn ṭıfl Bābür neslidin **boldı ʿayān**

Nev-nihāl-ı būstān tėmür-ı ṣāḥibḳurān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 27).*

ʿayān ḳıl-: *(Ar.+T.) Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.*

1. Bėlini barlığın **ḳıldı** kemerbend ʿ**ayān**

Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 11).*

2. Kākül-i şebrengdin ḳıldın͡g çemenler āşikār

Nergis-i bedmestdin **ḳıldın͡g** ẖumistānlar ʿ**ayān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 4).*

ʿayb: *(Ar.) Ayıp, hata, noksan, kusur, eksiklik.*

1. İki giryān közüm mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿ**aybı** bu güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 14).*

ʿayb ėt-: *(Ar.+T.) Kusur bulmak, ayıplamak, suçlamak.*

1. Eylesem dīvānelıġ ʿ**ayb ėtmen͡giz** kim ol perī

   Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 7).*

ayıl-: *(T.) Sarhoşluk, baygınlık vb. bir durumdan kurtulmak, kendine gelmek II uyanmak; canlanmak, hayat kazanmak.*

1. **Ayıldım** ol ḳuyaşnı tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın

   Közümge ot tüşer ḫurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 1).*

āyīn: *(Far.) Âdet, töre, usul, tören.*

1. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

   ʿIşḳ ara ey Nādire **āyīn**-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 14).*

āyīne: *(Far.) Ayna.*

1. Kėl kim közüm **āyīnesi** müştāḳ-ı temāşā

   Ey serv-i sehi boylıgım ey ḳāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 2).*

2. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

   Közlerim **āyīnesin** yār alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 12).*

3. Cihānda Nādire yārın͡g perī miŝāl ėrdi

   Bolur mu ḥüsnini **āyīneġa** yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 14).*

4. Tan͡g ėmes ḳılsa yüzi maşşāṭeni bī-dest ü pā

   Eyledi **āyīneni** su çehre-perdāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 4).*

5. Mücib-i ḥayrānlıḳ irür cilvesi

   Āyīnedin şerm ü ḥayā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 6).*

6. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

   Taḥayyür kül ḳılıb **āyīne** sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 6).*

7. Ḥayrān közüm ey māh cemālın͡gnı tileydür

   Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 6).*

8. Yazıbman ṣafḥa-yı ḥüsning͡ ẖayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi **āyīne-**yi ṭūtī-yi şekerḫānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 2).*

9. Bolur **āyīne** ṣayḳal birle fūlād

Tiler nālān kön͡gül tendin ferāġat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 23).*

10. Ey perī-ruḫsārlar ʿışḳ ehliġa ruḫsār açın͡g

Cilve sevdāsı bile **āyīne**-yi ḥayrān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 6).*

āyīne yan͡glıġ: *(T.) Ayna gibi.*

1. Bolub başdın ayaḳ **āyīne yan͡glıġ** dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 7).*

āyīnedėk: *(Far.+T.) Ayna gibi.*

1. Mehveşim meydān ara bī-perde cevlān eyledi

İl közin **āyīnedėk** dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 4).*

2. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm **āyīnedėk** ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 18).*

3. Vāle mėn **āyīnedėk** dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫ˘āb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 15).*

āyīne-yi gītī-nümā: *(Far.) Dünyayı gösteren ayına.*

1. Kön͡gül közgüsini ey Nādire ʿışḳ içre rūşen ḳıl

Muḥabbet dāġıdın **āyīne-yi gītī-nümā** kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 12).*

āyīne-yi iḳbāl: *(Far.+Ar.) Talih aynası.*

1. Şāhdur āyīne-yi iḳbālnı rūşengerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 65).*

āyīn-i ʿadl: *(Far.+Ar.) Doğruluk ve adalet yasası.*

1. **Āyīn-i ʿadl** tüzdi inṣāf birle ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 33).*

ayır-: *(T.) Ayırmak; ayrı, uzak.*

1. Ḳadin͡g naḫlini bisyār eyledim yād

Mėni ol ay viṣālıdın **ayırdın͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 18).*

2. Fiġān kim gerdiş-i devrān **ayırdı** şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey kön͡gül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 1).*

3. Ẓulm ile mėndin **ayırdı** felek-i sifle sėni

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 27).*

4. Efsūs şāh-ı devrān ʿazm eyledi cihāndın

Devrān mėni **ayırdı** ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 52).*

5. Yār ėdi hemḫāne vaṣlını ġanīmet bilmedim

Andın **ayru** ḳalmışam ger ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 32).*

6. Ḫazāndur bāġ-ı ʿīşim nev-bahārımdın cüdā ḳıldın͡g

Ayırdın͡g mihrbānımdın nigārımdın cüdā ḳıldın͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 10).*

7. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 10).*

8. Mėndin **ayırdı** devrān ol yār-ı hemdemimni

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 21).*

9. Sėndin mėni ʿāḳıbet **ayırdı**

Yüz mekr bile sipihr ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 19).*

10. Nigārımdın **ayırdın͡g** ey ecel feryād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes ger ėtsem dembedem yüz dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 1).*

11. **Ayırdın͡g** mėni ẓulm ile yārdın

Firāḳ elgine mübtelā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 95).*

12. İlāhī bulardın **ayırma** mėni

Emīr-i cihāndın cüdā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 105).*

<u>ayrıl-:</u> *(T.) Ayrılmak.*

1. Yār laʿl-i lebidin **ayrıldın**

Ey kön͡gül ėmdi demādem ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 3).*

2. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı cān

Nūrıdın **ayrıldı** köz cism cüdā cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 12).*

3. Ḳılmasun mu nāle **ayrıldı** vefālıġ yārıdın

Taşnı suv ḳıldı teʾŝīr-i fiġān u zārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 93).*

4. Hīçkim yārab cihānda yārıdın **ayrılmasun**

Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın **ayrılmasun** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 9-10).*

5. Merhem ʿilācı birle bütmes kön͡gül yarası

Ayrıldı yār mėndin bilmen yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 6).*

6. Ey emīr-i nüktedān tofraġın͡g üzre dād ėtey

Sėndin **ayrıldım** ḳayan baray nė menzilġa yėtey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 12).*

7. **Ayrılıb** köz ḫaṭ-i ruḫsārın͡gdın

Tīre bolmış közime şām u ṣabāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 9).*

8. Nādire **ayrılıb** ol şāh-ı cihān-perverdin

Āferīn sėn͡ga ki feryād ile dād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 13).*

9. Men͡ga sėnsiz derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin **ayrılġaç** ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 54).*

10. Bī-devā derdimġa raḥm eyleb müdāvā ḳılmadı

Ayrılıb andın kön͡gül terk-i temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 42).*

11. Ḥavā ṣıfat cihānda izlermen ādemimni

Yārımdın **ayrılıbman** kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 24).*

12. Ḫāk-ı rehī fenādur **ayrılsa** cism cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu ḫākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 53).*

13. **Ayrılıb** ol pādişāhdın bolmayın dėb derbeder

Öz diyārımda muḳīm-i gūşe-yi vīrāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 29).*

15. **Ayrılıb** ol pādişāhdın boldı aḥvālım tebāh

Dil-figār u sīne rīş ü dīde giryān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 39).*

16. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Esīr-i derdmen ol mū'nis-i cānımdın **ayrılgaç** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 16).*

17. Neşāṭım tīredür şemʿ-i şebistānımdın **ayrılgaç**

Bolubman ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımdın **ayrılgaç** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 17-18).*

18. Nigūndur ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde cānānımdın **ayrılgaç** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 19).*

19. Közüm yollarda ḥayrān ḳaldı sulṭānımdın **ayrılgaç**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 21).*

20. Āh bir serv sehī reftārdın **ayrılmışam**

Közleri bādām u gülruḫsārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 1-2).*

21. Ḫasta cān u nā-tüvānmen yārdın **ayrılmışam**

Yār-ı hemdem mū'nis ü ġam-ḫˇārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 3-4).*

22. Hicr derdiġa giriftār eyledi cānān mėni

Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 10).*

23. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın **ayrılmışam**

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 15).*

24. ʿİlm ü dāniş maḫzenide gevher-i nāyāb ėdi

Mū’nis-i cān vāḳıf-ı esrārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 20).*

25. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın **ayrılmışam**

Yār kėtti ėmdi hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 25).*

26. Kėçe kündüz viṣālı müddeʿāsıdur men͡ga

Yār-ı ġam-ḫˇār u nikū kirdārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 30).*

27. Vāy yüz feryād yār-ı ġārdın **ayrılmışam**

Dėb ėdi baġrın͡gni hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 35).*

28. Yār kėtti Nādire ḥasretde ḳaldım bilmeyin

ʿAhdı yalġan dilber-i ʿayyārdın **ayrılmışam** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 40).*

29. Ḫidmetin͡g bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa

Sėndin **ayrılsa** kişi ʿömride yoḳdur lez̠z̠et *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 10).*

<u>ʿayn-i kemāl:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Olgunluk kaynağı, olgunluğun son aşaması.*

1. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi men͡ga bu nuḳṣānlar ʿ**ayn-i kemāl** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 26).*

<u>ʿayn-i saʿādat:</u> *(Ar.+T.+Ar.) Mutluluk kaynağı.*

1. Ötti furṣat lez̠z̠et-i ʿīş ü ferāġat bilmedim

Devlet-i dīdārını ʿ**ayn-i saʿādat** bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 34).*

<u>ayru:</u> *(T.) Ayırmak; ayrı, uzak.*

1. Lebidin **ayru** men͡ga bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 7).*

2. Bardı ol serv-i revān mėn ḳalmışam bī-hūş u lāl

Yārdın **ayru** köng͡güldür tīre ü āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 28).*

3. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın **ayru** meng͡ga birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 14).*

4. Mürüvvet eyle cānā sėndin **ayru** tīredir şāmım

Yarut külbemni bir tün ʿāriżing͡gni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 7).*

5. Lebidin **ayru** ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

Meng͡ga bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 11).*

6. Sėndin **ayru** telḫkām ėtdi dėban zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 9).*

7. Lebing͡gdin **ayru** tüşib Kāmile kitābet ile

Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 13).*

8. Köng͡gül şādāb ėding͡g vaṣlı meyidin

Lebidin **ayru** tüşding͡g ėmdi ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 6).*

9. Meng͡ga laʿling͡gdin **ayru** kām-ı cān telḫ

İrür andın şarāb-ı erguvān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 1).*

10. Meng͡ga ey Kāmile laʿlidin **ayru**

Eger şeker ėsem bolġay dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 15).*

11. Ol perī-peyker ki hicridin cihānım boldı telḫ

Şerbet-i laʿlidin **ayru** kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 2).*

12. Şerbet-i laʿling͡gdin **ayru** tapmadım cān lezẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 11).*

13. Yārdım **ayru** mėn bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1).*

14. Tīredür ol aydın **ayru** hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 3).*

15. Men͡ga ol güldin **ayru** ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 7).*

16. Şemʿ-i ruḫsārın͡gdın **ayru** tīre-dildür Nādire

Dāġ yan͡glıġ duman-ı āteş-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 17).*

17. Bolubman Nādire ol serv-i gül-ruḫsārdın **ayru**

Kön͡gül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 13).*

18. Fiġānımdın ki otlar baş çėker ol māhdın **ayru**

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i ŝüreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

19. Mihr-i ruḫsārın͡gdın **ayru** ṣubḥ-i īşim bī-ṣafā

Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 9).*

20. Ḳandur cigerim ġuṣṣa bilen yārdın **ayru**

Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1-2).*

21. Yaş ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 4).*

22. Ḥayrān közüm ey māh cemālın͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 6).*

23. Bir gūşede tenhālıġ ile yādın͡g ėtermen

Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 8).*

24. Hicrin͡gde ne rāḥat köredür men ne ḥalāvet

Yoḳdur mėnidil-ḫastage āzārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 10).*

25. Ey cān men͡ga hicrin͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 12).*

26. Ger serv ile ṭāvūs ḫırām ėtse közümge

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 14).*

27. Kön͡gli anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

28. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin ḫārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 18).*

29. Feryād u fiġān ṣavtini sėnsiz ėşitürmėn

Kāşānedin **ayru** der ü dīvārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 20).*

30. Ot yaḳtı firāḳıng͡ şereri ilge velīkin

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın **ayru** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 22).*

31. Yārdın **ayru** meng͡a köp mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3).*

32. Yārdın **ayru** köng͡üldür tīre ü āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 20).*

33. Ol yār vaṣlı birle ḫoş ėrdi rūzgārım

Mihr ü vefādın **ayru** yoḳ ėrdi kār u bārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 42).*

34. Nadire şāhımdın **ayru** bī-nevā dīvānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

35. Cihān destgāhıġa maġrūr ėmes

Köng͡ül sėndin **ayrudur** āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 150).*

36. Dehr içre bar mu mėndėk **ayru** gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim bu cihetdindür sėning͡ birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 7).*

37. Hicr yaġmāsı köng͡ülni mülkini ḫarāb

Sėndin **ayru** örtedi ferġāne sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 8).*

38. Nėçe kün boldı lebing͡ ṣahbāsıdın **ayru** tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 17).*

39. Cemālıng͡dın **ayru** tüşüb kėçeler

Ḫayālıng͡ irür dil-nevāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 119).*

40. Kemend-i zülfidin **ayru** tüşübdürmen duʿā vaḳti

Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 9).*

<u>ayt-:</u> *(T.) Söylemek, demek.*

1. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle güldin **aytdı** cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 8).*

2. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa **ayt**

Derdlıġ köŋglümniŋ aḥvālını dildārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 1-2).*

3. Hicr derdidin yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 4).*

4. Furḳat içre tüşti sevdāi züleyḫā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı ḫarīdārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 6).*

5. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi hicrānıŋda dėb yār-ı vefādārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 8).*

6. Sėndin ayru telḫkām ėtdi dėban zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 10).*

7. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 12).*

8. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa **ayt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 14).*

9. Derd-i diliŋni ey köŋgül sorġalı kėlse yār **aytay**

Ḳoy cigeriŋni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

10. Nėçe kün boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd **ayturġa** yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 2).*

11. Ḳılıb şükr ṣabr ile ey Nādire

Bu sözlerni **aytıb** duʿā eylediŋ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 108).*

12. **Ayturġa** arzımaydur ʿālemni mācerāsı

Bul bezm-i devlet ey şāh-ı medḫḫ̆ān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 25).*

<u>**az:**</u> *(T.) Az, eksik.*

1. Seŋa iʿtiḳādım köp u ṣabrım **az**

Fedādur seŋa köp ü azım mėniŋ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 121-122).*

az müddet: *(T.+Ar.) Kısa zamanda.*

1. Eylegey sėn āfitāb-ı ṭāliʿyini bī-zevāl

   Serv-i yektā bolġay **az müddetde** ol zībā nihāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 38).*

2. Tang͡ ėmesdür bolsa **az müddetde** üstād-ı suḫan

   Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 13).*

ʿaẕāb eyle-: *(Ar.+T.) Azap vermek. Acı çektirmek, üzmek.*

1. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

   Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿ**aẕāb eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 2).*

ʿaẕāb yėtkür-: *(Ar.+T.) Ceza vermek.*

1. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen ne ḳılay

   Ẕāhidā meng͡a naṣīḥat bile **yėtkürme** ʿ**aẕāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 4).*

āzād: *(Far.) Özgür, serbest.*

1. Ol serv ki bardur anı mevzūn ḳadı **āzād**

   Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 1).*

āzād ėt-: *(Far.+T.) Serbest bırakmak, salıvermek.*

1. Bend ėtib zülfing͡ ara köng͡limni **āzād ėtgening͡**

   Ḳuş uçurgandėk irür baġlab ayaġıge ṭenāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 5).*

2. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür esīring͡ni

   Bir ḳıyā baḳıb cānā bend-i ġamdin **āzād ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 4).*

3. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

   Çemende servni **āzād ėter** ḳading͡ ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 8).*

āzād eyle-: *(Far.+T.) Kurtarmak.*

1. Bu bülbülni ḳafesdin **eyle āzād**

Ger ėrse kaʿbe taʿbīri murādıŋ (*Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 25).*

2. Eyleban mevzūn ķadiŋni bendesi

Servni bāġ içre **āzād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 14).*

3. Sāķiyā köp ħasta ħāṭır men cefā devrānıda

Bir ķadeḥ mey tutġıl **āzād eyle** ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 6).*

<u>āzād ķıl-:</u> *(Far.+T.) Serbest, özgür bırakmak.*

1. Mübtelā mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıŋ bolay

Ķıl mėni **āzād** başıŋ üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 12).*

2. Yār köyide beşarṭiki peyāmımnı dėseŋ

Bu ķafesdin sėni ey cān ķuşı **āzād ķılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 10).*

<u>āzād merd:</u> *(Far.) Özgür yiğit.*

1. Ṭālıb-ı dünyā giriftār-ı kemend-i ḥüsn ola

Pāybend olmas temelluķ dāmıġa **āzād merd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 8).*

<u>āzād u ħurrem-dil:</u> *(Far.) Serbest ve mutlu gönüllü.*

1. Ķoymayın **āzād u ħurrem-dil** ķılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 13).*

<u>āzādlıġ iste-:</u> *(Far.+T.) Özgürlük istemek.*

1. Dām-ı ġamdin **isteseŋ āzādlıġ**

Sāġar-ı mey ṣubḥıdın tāşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 3).*

<u>āzār:</u> *(Far.) İncitme.*

1. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā küçesi

Cennet irür ʿāşıķa anda ki **āzār** yoħ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 4).*

2. Hicriŋde ne rāḥat köredür men ne ḥalāvet

Yoķdur mėnidil-ħastage **āzārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 10).*

3. Yārnıng͡ vaṣlı ėmes **āzārsız**

Gülşen içre gül tapılmas ḫārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 1).*

āzār bėr-: *(Far.+T.) Eziyet etmek.*

1. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa **bėrmesün āzār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 10).*

āzar üzre āzār: *(Far.+T.+Far.) Eziyet üstüne eziyet.*

1. Közidin āzürdedürmėn ḳaşıdın āzürderaḳ

Zār aḥvālımġa **āzar üzre āzār**ı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 10).*

āzeḫ: *(Ar.) Et fazlalığı.*

1. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi

Nėçük yüz üze nuḳṣān-ı ḥüsn irür **āzeḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 14).*

ʿāzim: *(Ar.) Niyetli, kesin karar verme.*

1. Reşk-i ʿadl u himmeting͡din ḥāṭem ü nevşīrvān

Oldılar yüz ḥasret ile ʿ**āzim**-i mülk-i fenā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 6).*

ʿazīz il: *(Ar.+T.) Değerli halk.*

1. Ḳılmaġıl zinhār iẓhār iḥtiyāc

Kim ʿ**azīz ilni** ḳılur ḫˇār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 2).*

ʿazīz-i mıṣr: *(ö.a.) Mısır azizi, Zeliha'nın kocası.*

1. Ġonçe gülşende *Azīz-i Mıṣr* istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 11).*

ʿazīz: *(Ar.) Saygın ve hürmetli kişi.*

1. ʿ**Azīzim** ṣubḥ yang͡lıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

Şerāfet birle topraġını feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 15).*

ʿazm: *(Ar.) Gitmek, yönelmek, niyetlenmek.*

1. Mesīḥ ʿ**azm-i** sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

   Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

ʿazm ėt-: *(Ar.+T.) Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

1. Közgü kebi ḥayrānların͡ga ʿ**azm-i** cemāl **ėt**

   Dīdārın͡g uçun Nādire'dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 17).*

2. Kāmile meykedeġa ʿ**azm ėttim**

   Fetḥ-i bāb eyle men͡ga yā fettāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 17).*

3. Müdāmımnı köyiġa her kün ʿ**azm ėterġa**

   Çırāġ-ı berḳ-i āhım rehnümūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 7).*

4. Sėn ḳaysı diyar ʿ**azmin ėtdin͡g**

   Kėlmes ḫaberin͡g bu yėrge aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 11).*

ʿazm eyle-: *(Ar.+T.) Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

1. Sėn ʿ**azm eyleb** kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

   Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

2. Efsūs şāh-ı devrān ʿ**azm eyledi** cihāndın

   Devrān mėni ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 51).*

3. ʿ**Azm eyledi** kibriyā cinānın͡g

   Sulṭān-ı bülend āstāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 51).*

ʿazm-i cevlān eyle-: *(Ar.+T.) Gezmeye dolaşmaya niyet etmek.*

1. Mėn ḳalıb ġurbetde şāhım ʿ**azm-i cevlān eyledim**

   Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 77).]*

ʿazm-i kūy-i cānān ėt-: *(Ar+Far.+T.) Sevgilinin köyüne doğru yönelmek.*

1. Ey köng͡ül eger seng͡a yār vaṣlıdur maḳṣad

Terk eyleb ʿālemni ʿ**azm-i kūy-i cānān ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 6).*

2. Girībān çāk bağrım pāredür başımda yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿ**azm-i kūy-i cānān ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 4).*

ʿazm-i meydān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Ortaya çıkmak.*

1. Közüm ḥayretfezādur ʿ**azm-i meydān eylesün** şāhım

Köng͡ül meydānıda bir laḥẓa cevlān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 1).*

ʿazm-i reh ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Gayret, kararlılık göstermek.*

1. Ḫoş ol kim ʿ**azm-i reh ėttin͡g** yolın͡gda

Çırāġān yaruttı toḳuz çarḫı ḫıżrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 11).*

ʿazm-i reh-i būstān ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Bahçeye gitmeyi niyet etmek.*

1. ʿUşşāḳ maḳāmı būstāndur

ʿ**Azm-i reh-i būstān ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 12).*

ʿazm-i sefer ḳıl-: (Ar.+T.) Yolculuğa çıkmak, vefat etmek.

1. Sėn **ḳılıb** ʿ**azm-i sefer** mėn derd ile rencūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 80).*

2. El-firāḳ aḥbāblar ey ehl-i devrān el-firāḳ

Kim ḳılur ʿ**azm-i sefer** Sulṭān ʿÖmer Ḫān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 2).*

3. Sėn **ḳılıb** ʿ**azm-i sefer** mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicrin͡gde ḫazān boldı bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 9).*

ʿazrā: *(ö.a.) Vamık u Azra adlı mesnevilerin kadın kahramanıdır. Azra resmini görerek Vamık'a aşık olur. Vamık da Azra'ya aşık olur fakat ayrı düşerler.Azra bir aralık Tus padişahı Mizban'ın eline düşer.Azra bu yüzden bir süre acı çeker ve kimseyle*

konuşmaz.Azra Mizban'ın elinden kaçar bu sefer de zencilere tutsak olur.Fakat sonra tüm zorlukları aşarak Vamık'la kavuşurlar.

1. Ötti vāmıḳ dehrdin yādını ʿ**aẕrā** ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn taḳāżā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 45).*

<u>āzürde:</u> *(Far.) İncitilmiş, incitilen.*

1. Közidin **āzürdedürmėn** ḳaşıdın **āzürderaḳ**

Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 9-10).*

2. Diyārım ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn hem yārsız **āzürdemėn** yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 12).*

3. Közidin **āzürdedür**mėn ḳaşıdın āzürderaḳ

Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 9).*

<u>āzürde köng͡ül:</u> *(Far.+T.) İncinmiş gönül.*

1. Bolubman ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

İrür cān vāle köng͡lümdin **köng͡ül āzürde** cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 2).*

B

<u>bāb:</u> *(Ar.) Bölüm, kısım, mesele, bir kitabın bölümlerinden her biri; kapı.*

1. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı sağındım

Ẓarāfet **bābıda** nāyāb sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 12).*

<u>bābür:</u> *(ö.a.) Bâbür, Gazi Zahîrüddin Muhammed, Endican d.14 Şubat 1483-6 Muharrem 888 - ö.26 Aralık 1530-6 Cemâziyelevvel 937.*

1. Beşāret sizge ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik **babür** nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 6).*

2. Bir hümāyūn ṭıfl **Bābür** neslidin boldı ʿayān

Nev-nihāl-ı būstān tėmür-ı ṣāḥibḳurān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 27).*

<u>bādām u şehlā:</u> *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel gözleri.*

1. Meger ḥüsn bāġını nergisleridür

İki çeşm-i cādū-yı **bādām u şehlā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 8).*

<u>bāde:</u> *(Far.) İçki, şarap.*

1. **Bādedin** eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç

Kėldi maẓmūm muḥabbet yolıda zühd ü riyā (*Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 5).*

2. Ġuṣṣa peymāneside ẖūn-ı dil āşām eyler

Bādedin her kişi kim eyler ėse istiġnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 12).*

3. H̱ūn-ı dil birle ciger pāresidin

Bādedür laʿl-i müferriḥ yāḳūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 12).*

4. ʿışḳ fetvāsıda ʿuşşāḳlara

Mestlıġ elzem irür **bāde** mübāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 4).*

5. Tā **bādesin** lebin͡gge ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüzin͡ge eyler gül birle lāle teslīm (*Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 1).*

6. **Bāde** müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd'ġa hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 15).*

7. Bir ṭarafda ẖancer-i müjgānıdın ḳanlar tökib

Bir ṭarafdın **bādeni** laʿl-i lebi cān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 6).*

8. **Bādesiz** mīnā u cām āẖır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 7).*

9. Köñ͡gülni **bāde**-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 11).*

10. **Bāde**-yi lāle reng içib çehresin erġuvān ėtib

ʿĀşıḳ-ı müstemendini rengini kehrübā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 5).*

11. Eşk-i gülgūnım irür **bāde**-yi laʿliñ͡g eŝeri

Rūḥperverdür müdāmımnı rāyḥası miŝl-i gülāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 13).*

<u>bāde iç-:</u> *(Far.+T.) İçki içmek; mec. Sevgilinin aşkına, ilgisine mazhar olabilmek*

1. Ey ṣanem **bāde içib** yüzni ḳızartıb meydin

ʿĀriżiñ͡g māhını ḫurşīd-i nihān eylemediñ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 9).*

2. Ḳıl ferāmūş bu ʿālem ġamini

Bāde iç mey bile köñ͡gliñ͡gni avut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 8).*

3. Rāḥat-ı rūḥ irür neşʾe-yi rāh

Bāde içmek kėrek ey ehl-i silāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 2).*

<u>bāde nūş ėt-:</u> *(Far.+T.) İçki içmek.*

1. **Bāde nūş ėt** ḳılma bī-ārāmlıġ

ʿīş vaḥşīdür zamānı rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 5).*

<u>bāde tut-:</u> *(Far.+T.) İçki sunmak.*

1. Lebidin ayru meñ͡ga **bāde tutma** ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 7).*

bād-i ṣabā: *(Far.+Ar.) Sabah rüzgarı.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedehler cānibidin

   Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür **bād-i ṣabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 8).*

2. Nādire **bādi ṣabādın** seng͡a irsāl ėtgeli

   Ḳıldı inşā bu ġazelni ṭabʿ-i nāşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 13).*

3. Ḳaçan **bād-i ṣabā** teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

   Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 7).*

4. Şāmlar fikr ü ḫayāl içre sėni eyleb soraġ

   Ṣubḥdem **bād-i ṣabā** yang͡lıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 14).*

Bād-it ünd: *(Far.) Sert rüzgar. Beyitte ifadeyle "hayat, dünya hayatı, hayatın zorluğu" anlamı kastedilmiştir.*

1. Feryād ki hicr **tünd bādi**

   ʿīşim çemenini bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 11).*

bāġ: *(Far.) Bağ, bahçe.*

1. Yüzimge boldı yüzing͡ muḳterin biḥamdullāh

   Açıldı mihr ü **bāġıda** gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 4).*

2. **Bāġ** seyr ėt kerem-i dāvere baḫ

   Gülni başıdagi tāc-ı zere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 1).*

3. Dūd-ı āhım naḫl-i mātemdür ġıẕāsı **bāġıda**

   Eyledi pidrūd ʿālemni yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 17).*

<u>bāġ ara:</u> *(Far.+T.) Bahçe içinde, bahçede.*

1. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı gülistān ehline

    Ḥasretidin ḳaldı nergis közi şehlā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 4).*

2. Cilve körsetdi çü ol serv-i dilārā **bāġ ara**

    Çeşm-i ḳumrī boldı bir çeşm-i temāşā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 1-2).*

3. ʿĀriż-i gülgūn ile ḳıldı çemen sarı ḫırām

    Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva **bāġ** ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 6).*

4. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb bahār

    Serv birle güldin aytdı cām u mīnā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 8).*

5. Lāle yan͡glıġ dāġ boldı gül cemālı reşkidin

    Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 10).*

6. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem dėb sebze-yi ḫˇābıdın

    Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 14).*

7. Kördi ol serv-i dilārā ḳāmet-i mezūnını

    Serv ḳadin ḳıldı ḳumriler temennā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 16).*

8. Sėn bukün ḫandānsın ey gül Nādire dildārsız

    Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā **bāġ ara** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 18).*

9. Yār laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ḫandān körüb

    Sebze-yi ḫaṭ sağınurman **bāġ ara** reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 2).*

10. Açmasun zülfini sünbül **bāġ ara** dildārsız

    Tā ki sünbüldėk mėnin͡g ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 7).*

bāġ içre: *(Far.+T.) Bağ içinde, bahçe içinde.*

1. Eyleban mevzūn ḳadin͡gni bendesi

   Servni **bāġ içre** āzād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 14).*

2. Meger kim Nādire körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

   Ḳızardı gül yüzi **bāġ içre** şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 14).*

bāġ seyri: *(Far.+T.) Bahçe temaşası.*

1. **Bāġ seyrine** ḫırāmān ötti

   Serv reftār büt-i mevzūn-ḳad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 11).*

bāġ u gülşen: *(Far.) Bağ ve gül bahçesi.*

1. Āşüfte ü zār sėndin ayru

   Ey tāze bahār-ı **bāġ u gülşen** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 46).*

bāġbān: *(Far.) Bağ bekçisi, bahçıvan.*

1. Nāz birle **bāġbān** ṣun͡gʿ bu gülzār ara

   Sebz ü ḫurrem ḳıldı servin͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 7).*

2. Nāgehān körse ḫırāmın͡gnı bolur şermende

   Bāġbān eyledi servini ḳadin͡gdin tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 6).*

bāġ-ı ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence ve mutluluk bahçesi.*

1. Ḫazāndur **bāġ-ı ʿīşim** nev-bahārımdın cüdā ḳıldın͡g

Ayırdıng͡ mihrbānımdın nigārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 9).*

<u>bāġ-ı rıḍvān:</u> *(Far.+Ar.) Cennet bahçesi.*

1. Boldı mevzūn ḳāmeting͡din münfaʿil

Serv-i nāz-ı **bāġ-ı rıḍvān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 8).*

<u>baġır:</u> *(T.) Ciğer.*

1. Aḳtı **baġrım** pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 37).*

2. Firḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasreting͡de köydi **baġrım** örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

3. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb çün **baġır** çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

4. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre **baġrım** dāġını

Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 33).*

5. Kön͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi **baġrımnı** kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 6).*

6. Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmaġını iḫtiyār ėtseng͡

Cefā ṭīġi bilen evvel mėning͡ **baġrımnı** efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 4).*

7. Hicri tīġi bile **baġrım** yüz çāk

Anı her çākide yüz min͡g yara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 7).*

8. Köydi **baġrım** āh miṣrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı deyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 13).*

9. Vāy yüz feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam

Dėb ėdi **baġrın͡gni** hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 36).*

10. Ne ḳılsun lāle yan͡glıġ Nādire **baġrını** dāġ ėtmey

Ki anı çarḫ dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 13).*

11. Bī-nevā mėn deyr ara sāḳīni istiġnāsıdın

Cāmnı yıġlatdı mīnā **baġrını** ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 10).*

baġla-: *(T.) Bağlamak.*

1. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire yārıġa ʿarż eyleb

Kön͡gülde **baġlagan** mażmūnını iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 30).*

2. tesbīḥ-i riyāyı bile maġrūr ėdi ẕāhid

Tevfīḳ tapıb **baġladı** zünnār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 16).*

3. Deyr pīri ḳadeḥ ü mīnādın

Fitne yācūcı uçun **baġladı** sedd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 8).*

4. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde aynı **baġladuk**

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 7).*

baġlan-: *(T.) Bağlanmak.*

1. Kön͡gül **baġlandı** tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 1).*

<u>baġlıḳ:</u> *(T.) Bağlı.*

1. Muḥabbet kişveride destgāhımnı temāşā ḳıl

Felekni gerdani **baġlıḳ** kemend-i dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 12).*

<u>baẖ-:</u> *(T.) Bakmak.*

1. Bāġ seyr ėt kerem-i dāvere **baẖ**

Gülni başıdagi tāc-ı zere **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 1-2*

2. Ḫod zerīn men͡ga āhım şereri

Şemʿ-i seride miġfere **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 4).*

3. Ḳan töker ġamzesi müjgānları hem

Közi ḳatlımġa çėken ẖancere **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 6).*

4. Hicri tīġi bile bağrım yüz çāk

Anı her çākide yüz min͡g yara **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 8).*

5. Şemʿ yan͡glıġ ḳıya börk zerīn

Dūd-ı ahımdın ėten ḳarḳara **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 10).*

6. Vaḥşet eyler mü kėyik mecnūndın

Men͡ga ey közleri āhū-bere **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 12).*

7. Nādire dehr ilini serẖoş bil

Sāḳīdür alıdagi sāġara **baẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 14).*

<u>Bahā tap-:</u> *(Far.+T.) Değer bulmak.*

1. Furḳat içre tüşti sevdāi züleyẖā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf **bahā taptı** ẖarīdārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 6).*

bahāne: *(Far.) Bahane, sebep.*

1. Bülbül ṣıfat eylerem terāne

Ol gül ġazeli irür **bahāne** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).*

2. Ṣanemler ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı ṣavmʿage ẕāhid olıb **behāne**-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 4).*

bahār: *(Far.) Bahar mevsimi.*

1. **Bahār** kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

2. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb **bahār**

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 7).*

3. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim **bahār** reng kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

4. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicrin͡gde ḫazān boldı **bahārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 10).*

5. Gülzār-ı ḥüsn sebze-yi ḫaṭın͡g **bahārıdur**

Feyż-i bahār u seyr-i gülistān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 11).*

6. Sėnsizin ʿālem **bahārı** sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 1).*

7. Müşkīn ḫaṭın͡g **bahārıda** simīn ʿużār sėn

ʿAnber saçar su üzre saḳalın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 15).*

8. Tėlmürüb ḳaldım yolıñgda şehriyārım ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim ḫazān boldı **bahārım** ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 8).*

9. Yüzi gül ü ḳadi şimşād közleri nergis

Bahār u yāsemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 8).*

10. **Bahār**-ı iltifātıñg feyżidin nüş vü nümā tapġaç

Ḫazān olġan köñgüller fiṭret-i raʿnā nihāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 7).*

11. Alurdım kām-ı ʿişret maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın

ḳılurdım seyr cemʿīyet **bahār**-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 14).*

<u>bahār eyyāmı:</u> *(Far.+Ar.+Tr) İlkbahar mevsimi.*

1. **Bahār eyyāmı** ḳan bolġunça ey şimşād baş çėḳme

Ki yėttim cāna serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 7).*

<u>baḥār ol-:</u> *(Far.+T.) İlkbahar mevsimi olmak.*

1. **Bahār oldı** gül açıldı mėniñg serv-i revānım yoḳ

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 35).*

2. Ey gülşen-i ġam ėmdi **baḥār oldı** ḫazān bol

Ey dīdelerim yār yüzige nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 31).*

<u>bahāristān-ı devlet:</u> *(Far.+Ar.) Talih bahçesi.*

1. Feyż-i luṭfuŋ birle açıldı köŋüller ġonçesi

Yā **bahāristān-ı devlet** yā gülistāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 6).*

<u>**baḫayr:**</u> *(Far.+Ar.) Hayırlısı.*

1. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān **baḫayr**

Ki bar ėrdi köŋülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 157).*

<u>**baḥr u ber:**</u> *(Ar.) Deniz ve kara.*

1. Ḫıżr ile ilyās bolġay **baḥr u berde** raḥberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

<u>**baḥr-ı devlet:**</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet denizi, saltanat.*

1. Mihr-i dīdārı şeref bürcine māh-ı enverī

Baḥr-ı devletdin beşāret sizge ey ehl-i cihān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 26).*

<u>**baḥr-ı eşk:**</u> *(Ar.+Far.) Gözyaşı denizi.*

1. **Baḥr-ı eşkimdin** rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 3).*

<u>**baḥŝ eyle-:**</u> *(Ar.+T.) Bahsetmek, anlatmak.*

1. Köyme dėb **eylemedi** hīçkişi pervānege **baḥŝ**

ʿĀḳil ėrseŋ ne ḳılursan mėni dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 2).*

2. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb **eyleme** maşşāṭe bugün şānege **baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

3. Sīl ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

Çuġznı düşmanıdur **eylese** vīrānege **baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 10).*

4. Şīşe serşār-ı mey-i nāb irür sorma sebeb

Lebidin neşʾe tapar **eyleme** pervānege **baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 4).*

<u>bahŝ ėt-:</u> *(Ar.+T.) Bir konu üzerinde söz söylemek.*

1. Ol aynı yüzige **bahŝ ėtersen**

Yeṭmiş meger ey ḳuyaş zevālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 5).*

<u>baḥŝ ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Konuşmak, bahsetmek.*

1. Cānımġa cefalar bile cānāne **ḳılur baḥŝ**

Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 1-2).*

2. Eyledin cehd ile taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim **ḳılur** Nādire bu himmet-i merdānege **baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 14).*

3. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını açmay

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 4).*

4. Ẓāhid mėni dīvānege körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferżāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 6).*

5. Kemdür tolunay bolsa cemālıng͡ge berāber

Ḫurşīde ḳulaġıng͡dagi dür-dāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 10).*

6. Āteş midür ey Nādire bu medrese ehli

Her nėçe ki teslīm ėterim yana **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 14).*

7. Köymaḳ irür ʿaşıḳ bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 8).*

8. Bu merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne **ḳılur baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 12).*

9. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı **ḳılsa** bu efsānege **baḥŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 12).*

baḫt: *(Far.) Şans, baht, talih.*

1. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī āġāz

Eyledi **baḫt** bu maḳṣadnı ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 8).*

2. Eyledi āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı **baḫtımnı** ḳara ḫāl -ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 8).*

3. Naẓar ėtse **baḫt** şāyed yėne bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*

4. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl **baḫt** köyi sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 8).*

5. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb **baḫt** u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 61).*

6. **Baḫt** yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 53).*

7. Öz cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılurman

Baḫtımnı ṭāliʿidin dād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 20).*

baḫt u devlet: *(Far.+Ar.) Şans, talih ve mutluluk, talih; makam, haşmet, şan.*

1. Nėçük kim her biri köz nūrı ü kön͡gül çırāġıdur

   Alarġa **baḫt u devletni** hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 28).*

2. Saʿd irür aḫter-i iḳbāl u hümāyūn ṭāliʿ

   Salṭanat çāker ü ḳuldur sen͡ga **baḫt u devlet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 8).*

baḫt u saʿādet: *(Far.+Ar.) Talih ve mutluluk.*

1. Sāye-yi taḫt-ı felek ḫurşīd-i tābān efseri

   Yārab ol **baḫt u saʿādat** gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 36).*

2. Ḳadem tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı ol dürr-i yektā

   Mübārek bād uçun **baḫt u saʿādet** tevemān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 4).*

baḫt u ṭāliʿ: *(Far.+Ar.) Baht ve talih.*

1. **Baḫt u ṭāliʿ** çāker ü iḳbāl u devlet hemdemi

   Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnın͡g ekremi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 23).*

baḫt-ı nigūn: *(Far.) Tersine dönmüş, baş aşağı olmuş talih, kötü talih.*

1. Men͡ga ʿışḳ içre sūdi cünūn bes

   Cihān iḳbālıdın **baḫt-ı nigūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 2).*

bāʿiŝ: *(Ar.) Sebep olucu, olan, bâdî.*

1. Közlerim yıġladı zülfin͡gni körib

Ki yıġın **bāʿiŝidür** tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 6).*

bāʿiŝ-i āsāyiş: *(Ar.+T.) Huzurun sebebi.*

1. Ḫidmetin͡g **bāʿiŝ-i āsāyiş** irür ḳullarġa

Sėndin ayrılsı kişi ʿömride yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 9).*

bāʿiŝ-i derd-i ser: *(Ar.+Far.) Baş ağrısının sebebi.*

1. İrür tāc-ı muraṣṣaʿ **bāʿiŝ-i derd-i ser** ey mecnūn

Perīşān mūyi-serdin şāne-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 9).*

baḳ-: *(T.) Bakmak.*

1. Nėçe her yan **baḳdım** devletim ṣubḥın ṭaleb

Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 31).*

2. Bahār kėldi közüm gülge **baḳmadı** aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

3. Ḥaḳāret birle ey sāḳī **baḳar** meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 5).*

4. Ḳıl revā elbette ʿaşıḳ ḥācetin

Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 14).*

4. Nė revā kim ola ʿuşşāḳların͡g ġuṣṣa bile

Bir **baḳıb** ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 4).*

5. Ki mėn bī-çāre köng͡lümni **baḳıb** ötgünçe aldurdum

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

6. Közlerim yollarġa **baḳıb** ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ḫulḳıng͡nı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 15).*

7. Kėl ey mū'nisim ṣabr u ʿışḳımġa **baḳ**

Cemālıng͡ fedāsı ḳalīl ü kesīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 87).*

8. Ḫayāl içre her yan naẓar eylesem

Baḳar dīde-yi ḫūn-fişānım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 46).*

9. Mėni ḥālimġa **baḳma** ey ṭabīb-i pāk tīnet kim

Emān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 13).*

10. **Baḳmading͡** bir luṭf ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 13).*

11. **Baḳmaġay** kevŝer lebide ḥūrnıng͡ ruḫsārıġa

Kim leb-i laʿl ü meh-i ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 7).*

12. ʿişret meyini nūş ėt ʿīş ile kāmrān bol

Baḳma felek işige ġam çėkme şādmān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 24).*

13. Fuḳarā ḥāliġa ger **baḳmasa** her şāh ang͡a

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

baḳa-i devlet-i sulṭānʿömer: *(Ar.+ö.a.) Sultan Ömer'in devletinin sonsuzluğu.*

1. İsterem yārab **baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer**

Öyle maḳbūl-ı icābet sėn duʿālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 11).*

bāl u per: *(Far.) Kol kanat.*

1. ʿAceb yoḳ Nādire pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarından **bāl u per** anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 18).*

bāl-ı humā: *(Far.) Huma kuşunun kanadın.*

1. İrür tāc-ı muraṣṣaʿ bāʿiŝ-i derd-i ser ey mecnūn

Perīşān mūyi-serdin şāne-yi **bāl-ı humā** kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 10).*

bāl-ı şāhīn: *(Far.) Şahin kuşunun kanadı.*

1. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi

Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 4).*

bālīn: *(Far.) Yastık; rahat yer.*

1. **Bālīni** üze bardı muḥabbetġa mesīḥā

H̱urşīd ėdi çarẖda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 11).*

bar: *(T.) Var, mevcut.*

1. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān baẖayr

Ki **bar** ėrdi kön͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 158).*

2. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti **bar**

Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 5).*

3. Hīçkim ʿālemde fārıġ-bāl ėmes

Her kim öz miḳdārıça **bar** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 4).*

4. **Bardur** ʿalem bināsı vehm ü gümān

Ey kön͡gül vehm ile gümāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 7).*

5. Naḳş-i pāyın͡gdın naẓar ḳılġıl ki **barmėn** pāymāl

Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl ki sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15).*

6. Cünūn şehrini bī-sāmānları maḥkūm-ı fermānım

Ki **bardur** ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 18).*

7. İki ḫuceste ferzend iki közümni nūrı

Bardur kön͡gül sürūrı her ḳaysının liḳāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 30).*

8. Devr-i felek cefāsı kimge ḳılay beyān man

Kön͡gülde bir elem **bar** yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 30).*

9. Her kişini bir münāsib yārı **bar**

Mėn oşal āvāredürmen yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 3).*

10. Cemīʿ hemnişīnler **bar** u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33).*

11. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār meydānġa

Ki **bardı** ol kėçe közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 6).*

12. Bu derd-i bī-devānın͡g **bar** mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 4).*

13. Dehr içre **bar** mu mėndėk ayru gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim bu cihetdindür sėnin͡g birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 7).*

14. Yār hicrānıda yoḳdur **bar** u yoḳımdın eŝer

Nė ölükmen nė tirik maʿlūm ėmes māhiyyetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 13).*

15. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaẖ

Ki **bardur** ʿışḳ ile ẕāhid arası yüz fersaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 2).*

16. Ol serv ki **bardur** anı mevzūn ḳadı āzād

Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 1).*

bar ėdi: *(T.) Vardı, mevcuttu.*

1. İẖtiyārım **bar ėdi** her işni ḳılsam iẖtiyār

Yārdın eyleb cüdāyī iẖtiyār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 7).*

2. **Bar ėdi** Ferġāne mülkide emīr-i muʿteber

Şehriyār-ı cem nişān ṣāḥibḳurān-ı dādger *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 27).*

3. Ḫoş zamānlar kim alarġa iẖtilāṭım **bār ėdi**

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım **bār ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 31-32).*

4. Yaẖşılar birle hemīşe irtibātım **bar ėdi**

Şehriyārım bezmide ʿīş ü neşāṭım **bar ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 33-34).*

5. Natüvān cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılay

Nėçe künler ki men͡ga **bar ėdi** luṭf ü keremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 46).*

bar ėrdi: *(T.) Vardı, mevcuttu.*

1. Gerçi **bar ėrdi** musaẖẖar dīvler fermānıda

Pāymāl-ı ẖayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 15).*

2. Yārımnı vaṣlı birle ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 6).*

3. **Bar ėrdi** seng͡a muṭīʿ ü maḥkūm

Ḫāḳān-ı ḫıtā ḫāl īfe-yi Rūm *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 55).*

bar-: *(T.) Varmak, gitmek.*

1. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür **barġıl** ey sāḳī

Meng͡a bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 11).*

2. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey köng͡ül **barġıl**

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 13).*

3. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige **barsang͡** ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 8).*

4. **Bardıng͡** naẓarımdın ey perīzād

Mėn ḳulnı dübāre ḳılmadıng͡ yād (*Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 1).*

5. **Bardı** u ʿālemni köydirdi firāḳı āteşi

Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 9).*

6. **Bardı** ol serv-i revān mėn ḳalmışam bī-hūş u lāl

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 27).*

7. Bālīni üze **bardı** muḥabbetġa mesīḥā

Ḫurşīd ėdi çarḫda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 11).*

8. **Bardıng͡** aḥbābġa bir nāme sevād eylemeding͡

Bizni rüsvā-yı cihān ėtting͡ ü yād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 1).*

9. Veh nė vāḳiʿ boldı **barıb** şehsüvārım kėlmedi

Barça yaḫşılar seferdin kėldi yārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 1).*

10. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb **baradur** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

11. Ḳayan **bardıng͡** ey mihr-i yoḳ bī-vefā

Mėn ėrdim oşal mihrbānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 67).*

12. Ḳayan **bardıng͡** ey şāh-ı gerdūn serīr

Felek ėrdi ḥükmüng͡ge fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 77).*

<u>bar ėse:</u> *(T.) Var ise, varsa.*

1. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre ḫoş ol rind ki tünler

Bir cürʿa uçun **bar ėse** bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 4,)*

2. Her kimde eger **bar ėse** āŝār-ı muḥabbet

Eyler ang͡a maḥbūblar iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 1).*

<u>barça:</u> *(T.) Tüm, hep, bütün.*

1. Dāniş ü fehm ü ḫıred ṣabr u sükūn u ʿaḳl u hūş

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruḫ-ı cānāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 10).*

2. **Barça** yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadıng͡ yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 9).*

3. İl **barça** viṣāl bezmide şām

Tā ṣubḥ çėkib sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 5).*

4. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan **barça** ʿabeŝ

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 1).*

5. Bolma endīşe-yi sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān **barça** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 4).*

6. Ḳanı şīrīn ü leylī eyleġıl yād

ʿAlāyiḳ **barça** zencīr-i ʿameldür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 10).*

7. Ulus **barça** farḳıġa eyler niŝār

Eger cānlar almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 5).*

8. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım **barça** vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 9).*

9. Tüşde rūy-ı lebi derdimge darmān eyledi

Son͡gra ḳılġan vaʿdelerni **barça** yalġan eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 72).*

10. İrür bedḫᵛāların͡g güftügūyı **barça** bī-maʿnī

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 37).*

11. Müheyyā ėrdi **barça** ṣayd-ı murād

Ki sulṭānım elgide şehbāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 21).*

12. Viṣālın͡gge maġrūr ėdim nėçe kün

Niyāz oldı ol **barça** nāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 114).*

13. Tapmasa yār cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādın͡g ile şūr u fiġān **barça** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 6).*

14. Bolmasa ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i cān u cihān **barça** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 8).*

15. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān **barça** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 10).*

16. Şāh oldur ki reʿyetge tereḥḥüm ḳılsa

Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān **barça** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 12).*

17. Nādire bolmasa ger ʿışḳ otını teʾŝiri

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān **barça** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 14*

18. Bu **barça** ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe pāy-ı meleẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 11).*

19. Seyādet ẖanedānı şāh Babür nesl-i pākı men

Ḫudāyā raḥmet eyle **barça** ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 26).*

20. **Barça** il kirdārıġa taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ kim Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 15).*

21. Maḥfil-i eyyām ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ

Barça müheyyā men͡ga ḥayf ki dildār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 8).*

22. Böyle kim mümtāz irür sėn **barça** sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni kön͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 9).*

23. Veh nė vāḳiʿ boldı barıb şehsüvārım kėlmedi

Barça yaẖşılar seferdin kėldi yārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 2).*

barçası: *(T.) Tümü, hepisi, bütün.*

1. Ciger-gūşe köz nūrı farżenler

Ki bu **barçasıdur** nişānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 74).*

barı: *(T.) Hiç olmazsa.*

1. Ġonçedėk aġzı ara ol luṭf-i güftārı ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen **barı** ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 2).*

bār-ı emānet: *(Far.+Ar.) Emanet yükü.*

1. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler **bār-ı emānetni**

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 3).*

bār-ı miḥnet: *(Far.+Ar.) Dert, sıkıntı yükü.*

1. Şerbet-i vaṣlıŋnı tapmay ḳan yutarman dembedem

Serv yaŋlıġ ḳametimni **bār-ı miḥnet** ḳıldı ḫam *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 52).*

barlıġ: *(T.) Varlık, mevcut olan şey.*

1. Bėlini **barlıġın** ḳıldı kemerbend ʿayān

Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 11).*

barmaġ: *(T.) Parmak.*

1. **Barmaġım** ʿömr ile yėrġa żarūret ėrdi

Yoḳsa şāyeste ėmen bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 3).*

2. Kördi derdimni ṭabī-b ü tişledi **barmaġını**

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 5).*

bar mukın: *(T.) Var mıdır?*

1. Uyḳuda bir tün viṣālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın**

Ṣubḥ-i ḫurşīd-i cemālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 1-2).*

2. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre ḫālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 4).*

3. Āfitāb-ı vaṣl cennet ḳaṣrıda tapmas zevāl

Āfitāb-ı bī-zevālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 6).*

4. Böyle kim ḳıldı közümni yaşını ḳan iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 8).*

5. Lebleriŋ͡gdin ayru ʿīşim telḫdür devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 10).*

6. Mihr-i ruḫsār üzre ḫālıŋ͡gdur saʿādet kevkebi

Aḫter-i ferḫünde fālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 12).*

7. Laʿl-i nābıŋ͡g ḥasretide ṭeşne ḳaldım Nādire

Şerbet-i kevŝer miŝālıŋ͡gnı körer kün **bar mukın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 14).*

bārver eyle-: *(Far.+T.) Meyveyeli yapmak.*

1. ʿĀriżidin boldı rūşen dīde-yi ehl-i naẓar

Eyleġıl yārab nihāl-ı ḳāmetini **bārver** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 8).*

baş: *(T.) Baş, kafa, ser.*

1. Nādire köyide **baş** ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ẖayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

2. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳıng͡

Saçıng͡ zencīrindin **başımda** sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*

3. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳıng͡

Saçıng͡ zencīrindin **başımda** sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*

4. Bu cān-ı ẖasta ki vaṣlıng͡nı ārzū eyler

Ḫayāl-ı ṭurresidin **başıda** uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 10).*

5. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin

Her kimni tüşib **başıġa** bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 10).*

6. Yıġdı tā ẖāşāk sīlāb-ı sirişkim **başıma**

Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 29).*

7. Eger kėlse **başımġa** tīġ-i ecel

Ḳılurman mu yolıng͡da terk-i ṭaleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 5).*

8. Mecnūn-ı bī-nevānı teklīf-i cāh ḳılma

Kim tėlbeler **başıda** yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 8).*

9. Furḳat içre tüşti sevdāi züleyẖā **başıma**

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı ẖarīdārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 5).*

10. Tapılsa Nādire bir şeyẖ ʿārif-i kāmil

Başım havāsın ėtey naẕr-ı āstāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 14).*

11. Muḥabbet derdidin āşüftelıġlar tüşti **başımġa**

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 7).*

12. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān **başımı** bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 10).*

13. Perīşānlıġ yaġıldı **başıma** derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 7).*

14. Firāḳın͡g otı dūdı **başım** üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

15. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle **başımdın** bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

16. Munṭaẓirdür men ḳaçan kim kėlse cānān eyleney

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 2).*

17. Mihr-i ruḫsārın͡gnı saġındım ḳarārım ḳalmadı

Ẕerredėk **başın͡gdın** ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 8).*

18. Āstānın͡g ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām irür

Nādire **başımnı** ferş eyleb cinābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 14).*

19. Yüzin körgeç **başımġa** tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

20. **Başım** pāymālın͡gdur ey serv-i nāz

Fedādur bu āşüfte cāmnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 35).*

21. Viṣālın͡gdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti **başımġa** sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 16).*

22. Kön͡gül mülkine ot salıb iştiyāḳ

Başımını ḳılıbman ḫayl-ı ġam pāymāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 146).*

23. İrür bedḫˇāların͡g güftügūyı barça bī-maʿnī

Bukün ey Nādire **başdın** ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 38).*

24. **Başıdın** eylenmedim dėb köpdür armānın mėni

Kėlse yārım ḳalmasun kön͡gülde armān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3).*

25. Girībān çāk bağrım pāredür **başımda** yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 3).*

26. Yüzin körgeç **başımġa** tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 29).*

27. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı **başımge**

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 13).*

28. Nādire tā servidür sersebz bu gülzār ara

Başımızdın naḫl-i ḳadin͡g sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 10).*

29. Yolıda **başımnı** ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 3).]*

<u>baş çėk-:</u> *(T.) Baş kaldırmak, buyruk dinlememek, isyan etmek; öncülük etmek, ilk adımı atmak.*

1. Kön͡gül şerḥ-i ġamin her ḫāme birle kim raḳam eyler

Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça **çėker baş** nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 6).*

2. Serv çemende **baş çėkib** güller açılsa tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 3).*

3. Ḳaranġu boldı şāmım dūd-ı āhımnı ġubārıdın

Şererlıḳ şuʿleler **baş çėkti** köksim ẖār-ẖārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 18).*

4. Her sebze ü sünbül ki bu gülşenge **çeker baş**

Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

5. Bahār eyyāmı ḳan bolġunça ey şimşād **baş çėḳme**

Ki yėttim cāna serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 7).*

6. Fiġānımdın ki otlar **baş çėker** ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i süreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

7. ʿArṣa-yı mülk-i cihān gerçi nigīnimdedür

Baş çėke bilmes kön͡gül ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 20).*

8. Oşal kim bende-yi fermān irür ey ẖusrev-i ʿālem

Yolın͡gdın Nādire **baş çėkmaġı** nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 12).*

9. Çemende cilve ḳıldı serv ü gül hem sebze **baş çėkdi**

Ḳadi serv ü yüzi gül ḫatı reyḥānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

baş indür-: *(T.) Baş eğmek.*

1. **Baş indürüb** yen͡gi ay peyveste ḳaşların͡gge

İki ḳara közüng͡ge ḳılmış ġazāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 3).*

baş ḳoy-: *(T.) Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek, baş koymak.*

1. Ayaġıng͡ġa **başım ḳoyıb** ṣubḥ u şām

Serefrāzlarġa serefrāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 25).*

2. Āstānıngġa **ḳoyıb** ferş ḳılay **başımnı**

Özge menzilde tapılmas meng͡a sėnsiz rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 11).*

baş üzre: *(T.) Başının üzerine, baş üstüne.*

1. ʿīş sütiġa mübeddel boldı bülbül şīveni

Ḳoydı gül **baş üzre** devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 60).*

2. Bī-nevāman dādres püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler tüşti **başım üzre** şāhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 24).*

3. Mübtelā mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıng͡ bolay

Ḳıl mėni āzād **başıng͡ üzre** sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 12).*

baş yalang͡ eyle-: *(T.) Kafasını açmak.*

1. Cevrler ki meng͡a çarḫ eyledi şāhımnı körüb

Baş yalang͡ eyleb ʿinānıng͡ni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 20).*

başdın ayaġ, başdın ayaḳ: *(T.) Baştan ayağa, tamamen.*

1. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

Sitem taşı bile **başdın ayaġ** efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 24).*

2. Ėl ursa Nādire deryāġa ẕāhid

Bolur **başdın ayaġ** deryā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 14).*

3. Bolub **başdın ayaḳ** āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 7).*

4. Olki zemāne bezmide eyledi serbülend özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 6).*

başḳar-: *(T.) Yol göstermek.*

1. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt köyi sarıġa **başḳar** bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 8).*

Başla-: *(T.) Başlamak.*

1. Ġami sūzını **başlab** ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni mėnin͡gdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 7).*

bā-vefālıġ: *(Far.+Ar.+T.) Vefadarlık.*

1. Birdem sėni ḳılmadım ferāmūş

Raḥmet mėni **bā-vefālıġımge** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 30).*

bayram ayı: *(T.) Bayram hilali, bayramın geldiğinin habercisi olan hilal.*

1. Eylerem ʿīd-i viṣālın͡gnı demādem ārzū

Ey yüzin͡g **bayram ayı** cān sen͡ga ḳurbān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 10).*

<u>bāz eyle-:</u> *(Far.+T.) Açmak.*

1. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā kön͡gül

   Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin **bāz eylegaç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 10).*

<u>becāy-ı şerbet:</u> *(Far.+Ar.) Şerbet yerinde.*

1. Her şām közimni yaşı şemʿim

   H̱ūn-ı cigerim **becāy-ı şerbet** (*Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 12).*

<u>bed-baẖt:</u> (*Far.) Bahtsız, talihsiz.*

1. Mėn nā-tüvān u ẖastanı ol ay cemālıdın

   Maḥrūm ḳıldı ṭāliʿ-i bergeşte **bed-baẖt** (*Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 6).*

<u>bed-ẖˇā:</u> *(Far.) Başkasının kötülüğünü isteyen kimse.*

1. İrür **bedẖˇāların͡g** güftügūyı barça bī-maʿnī

   Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 37).*

2. Devlet bolub ziyāde ʿömrin͡g hezār bolġay

   Bedẖˇālar hemīşe ʿālemde ẖār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 18).*

3. Oşal kim an͡ga **bed-ẖˇā** u ḥasūd u kīneperverdür

   Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 25).*

bed-mihrlıġ ėt-: *(Far.+T.) Sevgisizlik yapmak, sevmemek.*

1. Sėn terk-i vefā ḳıldın͡g u **bed-mihrlıġ ėtdin͡g**

Yārın͡gnı ferāmūş ḳılıb eylemedin yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 9).*

bedr-i tābān: *(Ar.+T.) Parlayan dolunay.*

1. Yüzin͡g ayının͡g ḥayretidin irür **bedr-i tābān** ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı hilale peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 7).*

2. Muḥammed Emīn Ḫān Nādirġa şükr

Bolur **bedr-i tābān** pür nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 156).*

3. Āfitābım nėçe kün boldı ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre **bedr-i tābān** zaʿfidin boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 22).*

behrām: *(ö.a.) Sasaniyan sülaleSėnden, Yezdgird'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.*

1. Vaṣl cāmı tā sėnin͡g ėlgin͡gdedür

Özni yā Cemşīd yā **Behrām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 14).*

behre: *(Far.) Lezzet.*

1. Bir nefes dīdārıdın cān **behre**-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 65).*

beḳā-i ʿömr: *(Ar.+Far.+Ar.) Sonu olmayan hayat.*

1. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb ḫān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿ**ömrini** il ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 20).*

bėl: *(T.) Bel, miyân.*

1. **Bėlini** barlıġın ḳıldı kemerbend ʿayān

Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 11).*

1. Mėning͡ yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

belā: *(Ar.) Afet, musibet, çok zor iş.*

1. Hicr āşūbı **belādur** kim anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm eyler ıżṭırāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 9).*

2. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım yārab

Kön͡gül içre havā-i ʿışḳ bilmem ne **belā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 12).*

3. Lebimġa kėldi müdāmımnı vaṣlını tileb cānım

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 12).*

beled: *(Far.) Tanıdık.*

1. Yoḳ aġzının͡g soraġıda ey cān nişān tileb

Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine gümdür sen͡ga **beled** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 8).*

belī: *(Far.) Evet.*

1. **Belī** birbirge ʿāşıḳ birle ẕāhid

Muḫālıfdur nėçük ot bile yaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 5).*

belki: *(Far.) Belki.*

1. Tilesen͡g vaṣl öt cihān ġamidin

   Ne cihān **belki** cism ü cāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 4).*

2. Müddetidür kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

   Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 2).*

3. Kön͡gül cānıdan u cān ḳaldı cānān u cihāndın hem

   Kön͡güldin cāne yėttim ġam tünide **belki** cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 2).*

4. Eger hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

   Ne ḥāṣıl ẖānmāndın **belki** ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 8).*

5. Sėnsizin ʿālem bahārı sebz ü ẖurrem bolmasun

   Ḳaysı ʿālem **belki** ʿālem içre ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 2).*

belḳıs: *(ö.a.) Belkıs. (Saba Melikesi Belkıs, günümüz Habeşistan (Etiyopya) veya Yemen'inin olduğu topraklarda hüküm sürdüğü farz edilen, tarih öncesi Saba Kırallığı'nın hükümdarıdır.).*

1. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārın͡g nāgeh ey hüdhüd

   Süleymān sarı **Belḳis** köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 6).*

benātü'l-naʿş dėk: *(Ar.+T.) Meşhur yıldızlar gibi.*

1. Ol ay hicrānıda āhım **benātü'l-naʿş dėk** her yan

   Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 9).*

bend bend: *(Far.) Boğum boğum.*

1. Ḳamışdėk **bend bendim** āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım destgāhını neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 9).*

bend ėt-: *(Far.+T.) Bağlamak, bağlı kılmak (Sevgilinin saçlarına düşkünlük).*

1. Kön͡gül mecnūnını zülfin͡gni zencīriġa **bend ėttim**

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 15).*

2. **Bend ėtib** zülfin͡g ara kön͡glimni āzād ėtgenin͡g

Ḳuş uçurgandėk irür baġlab ayaġıge ṭenāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 5).*

bend ḳıl-: *(Far.+T.) Bağlamak, zincire vurmak.*

1. Kön͡glüm ḳuşını **bend ḳılur** ġam tuzaġına

Gül ḫırmenide dāne-yi ḫālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 9).*

bende: *(Far.) Kul, köle.*

1. Böyle kim mümtāz irür sėn barça sulṭānlar ara

Ṣād ḳılġıl **bendelerni** kön͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 10).*

2. Barmaġım ʿömr ile yėrġa żarūret ėrdi

Yoḳsa şāyeste ėmen **bendeġa** terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 4).*

3. Eyleban mevzūn ḳadin͡gni **bendesi**

Servni bāġ içre āzād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 13).*

bendelıġ: *(Far.+T.) Kulluk, kölelik.*

1. Kökening͡ **bendelığın** Nādire’ġa ʿarż eyleb

Ḳoyġıl ey bād-ı ṣabā cānıma andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 13).*

__**bende-yi fermān:**__ *(Far.) Emrine tabi olan köle.*

1. Oşal kim **bende-yi fermān** irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolıng͡dın Nādire baş çėkmaġı nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 11).*

2. **Bende-yi fermān** irürmen her ne kim fermān irür

ʿĀlem ehlini fedā-i ḥükm ü fermān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 13).*

3. Tā bedendür cān maḳāmı ʿömrḫˇāh-ı cānıng͡ım

Tā irür cānım bedende **bende-yi fermānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 2).*

4. Mevc yang͡lıġ suvġa sal yā şemʿ yang͡lıġ otlara

ʿIşḳ içre her ne bolsa **bende-yi fermānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 10).*

__**bend-i ġam:**__ *(Far.+Ar.) Gam bağı.*

1. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür esīring͡ni

Bir ḳıyā baḳıb cānā **bend-i ġamdin** āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 4).*

__**bend-i niḳāb:**__ *(Far.+Ar.) Peçenin bağı.*

1. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb **bend-i niḳābıng͡ge** öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 12).*

<u>bė̇r-:</u> *(T.) Vermek.*

1. **Bėrey** cān viṣāl içre ey nūş-leb

Firāḳıng͡datā key ḳılay tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 1).*

2. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim **bėrdi** sen͡ga ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 18).*

3. Feryād ki hicr tünd bādı

ʿīşim çemenini **bėrdi** berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 12).*

4. Ecelni destidin yüz dād u feryād

Ki ʿömrim ḥāṣılını **bėrdi** berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 2).*

5. **Bėrdi** Ḫudā-i ʿālem devlet bile saʿādat

Devridedür vilāyet mānend-i bāġ-ı cennet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 11).*

6. Ṣubḥdem ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā **bėrdi** ḫaber

Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 41).*

7. Dāmen-i iḳbālıġa olturmaġay gerd-i melāl

Ḥaḳ taʿālā **bėrgey** an͡ga devlet-i iskenderī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 40).*

8. Mėnin͡g cünūnıma mecnūnnı **bėrmen͡giz** nisbet

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 1).*

9. Ḫudāyā **bėrib** cānge iḳbāl u cāh

Ḫudāyā **bėrib** ḫānge iḳbāl u cāh *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 99-100).*

10. Vel-niʿmā derdige darmān **bėrib**

Libās-ı selāmet ʿaṭā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 103).*

11. Bu ferzendler kim **bėribdür** Ḫudāy

Naṣīb eylegey her birige kemāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 151).*

12. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

Men͡ga bī-hūde külfet **bėrme** teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 12).*

13. İsteseṅ kim dergehin͡gde pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile kön͡glüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*

berāber: *(Far.) Birlikte, beraber.*

1. **Berāber** eylemes öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa

Birev kim sāye yan͡glıġ dergehin͡gde pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 5).*

berāber bol-: *(Far.+T.) Aynı olmak, bir olmak, birlikte olmak, karşı karşıya olmak.*

1. Kemdür tolunay **bolsa** cemālın͡gge **berāber**

Ḫurşīde ḳulaġın͡gdagi dür-dāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 9).*

berāber ėmes: *(Far.+T.)Eşit değildir.*

1. Men͡ga **berāber ėmes** kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 5).*

berbād: *(Far.) Harap. Kötü. Virâne. Bozuk. Perişan. Telef ve helâk olmuş.*

1. Feryād ki hicr tünd bādı

ʿīşim çemenini bėrdi **berbād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 12).*

2. Ecelni destidin yüz dād u feryād

Ki ʿömrim ḥāṣılını bėrdi **berbād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 2).*

berbād bol-: *(Far.+T.) Darmadağınık olmak, savrulmak, dağılmak; mahvolmak; perişan olmak.*

1. Ki **boldı** ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı **berbād** destin͡gdin

   Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 3).*

berbād eyle-: *(Far.+T.) Berbat eylemek; mahvetmek, darmadağın etmek. II Yele vermek.*

1. **Eylegeç berbād** ʿīşim ḥāṣıl hicrān yėli

   Āşinālarġa sarıġ rengim sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 7).*

2. Āh çėktim nāle ṭūfān eyledi

   Çarḫ bünyādını **berbād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 4).*

3. Şāmlar kim zor ėter maʾyūslık ol şāhsız

   Ārzū cinsini bir āh ile **berbād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 4).*

4. Her ḳaçan kim ol perīveş vaṣlını yād eylerem

   Çarḫ bünyādını bir āh ile **berbād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 2).*

berbād ḳıl-: *(Far.+T.) Harap etmek, ömrünü berbat etmek.*

1. Kėlġıl ey nāle sen͡ga āh ile imdād ḳılay

   ʿĀfiyet ḫırmanını bir yolı **berbād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 2).*

berbād ol-: *(Far.+T.) Perişan olmak, zarar görmek.*

1. Ġubārım ʿışḳ vādīside **berbād oldı** andaġ kim

   Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 3).*

berehmen: *(Far.) Mecûsî papazı, puta tapan.*

1. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile ṣavmʿada

Kim **berehmen** dėdi zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 16).*

berg ü nevā: *(Far.) Gönlü süsleyen ses ve ahenk.*

1. Körüban ḳaṭre-yi şebnemni ḥayā örgendim

Gül ü bülbül sözidin **berg ü nevā** örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 38).*

2. Ḥabīb-iʿāriżin yādila çėkti Nādire ünler

Havā-i bülbül ü gül ḳalmadı **berg ü nevāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 16).*

berg-i gül: *(Far.) Gül yaprağı.*

1. **Berg-i gül** kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı güllerni ḫazān seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 5).*

berḫurdār: *(Far.) Muradına ermek, isteğine kavuşmak.*

1. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı **berḫurdār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

2. Ey ḫol ol künler ki ol gül-çehre birle yār ėdim

Kėçe kündüz devlet-i vaṣlige **berḫurdār ė**dim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 22).*

bėri: *(T.) Bu yana, bu tarafa.*

1. Mū’nisim kėlğıl ki iẓhār eyleyin derd-i dilim

   Nükte yazmay nėçe künlerdin **bėri** ḳattı başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 10).*

2. Kėl **bėri** tā ḫāk-ı pāyin͡gi ḳılay

   Tūtiyā-ı çeşm-i giryān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 13).*

berḳarār ol-: *(Far.+T.) Devamlı aynı olmamak, aynı kararda devam etmemek.*

1. **Berḳarār olġay** ilāhī tā binā-i mülk-i dehr

   Boldı taḫt u tācdın sermāye-yi devlet binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 13).*

berḳ-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk şimşeği/parıltısı.*

1. Dehr kiştzārıġa bir şerār u yüz ḫirmen

   Köydürürġa ʿālemni **berḳ-i ʿışḳ** bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 16).*

berpā eyle-: *(Far.+T.) Ayağa kaldırmak, sağlam kılmak (İnsanın büyümesi).*

1. Lebleri tökti tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt

   Közleri yüz fitne **berpā eyledi** nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 6).*

berpāy ḳıl-: *(Far.+T.) yağa kaldırmak.*

1. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn **berpāy ḳıl**

   Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 13).*

berpāy tut-: *(Far.+T.) Ayakta tutmak:1. Bir şeyin sürekliliğini sağlamak, devam ettirmek. 2. Bozulmasını, yıkılmasını, çökmesini engellemek.*

1. **Berpāy tutıb** ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet

Terk eylemeding͡ Nādire devlet öyi ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 13).*

<u>bes:</u> *(Far.) Kafi, yėter, yetişir.*

1. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı **besdür** sāḳī

   Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 5).*

2. Şeh eyler mesned nāz üzre ārām

   Mėn dīvāneġa **bes** ḫāk-ı gūlaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 8).*

3. Meng͡a ey Nādire **bes** munça bī-dād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 29).*

4. Meng͡a ʿışḳ içre sūdi cünūn **bes**

   Cihān iḳbālıdın baḫt-ı nigūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 1-2).*

5. Bu bezm içre fiġān u nālışımdın

   Nevā-yı çeng ü ṣavt-ı erġenūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 4).*

6. Meng͡a deyr içre esbāb-ı tecemmül

   Ṣürāḥī birle cām-ı lālegūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 6).*

7. Müdāmımnı köyiġa her kün ʿazm ėterġa

   Çırāġ-ı berḳ-i āhım rehnümūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 8).*

8. Helāk ėtmek uçun düşmanlarıġa

   Ġam ü ḥasret bile derd-i derūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 10).*

9. Cünūn deştini sergerdānıdurman

   Refīḳim uşbu vādīde ḳoyun **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 12).*

10. Muḥabbet dāġını iẓhār ėterġa

    Yürekde Nādire bir ḳaṭre ḫūn **bes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 14).*

11. Meng͡a yādıng͡ **bes** irür dėrmen ḫayālıng͡da kėtey

    Ravża-yı pākingge īsār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 13).*

12. Ẕāhid ehliġa selsebīl ü kevŝer

Besdür men͡ga reşḥa-yı zülālın͡g (Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 8).

besī: *(Far.) Kafi, yeterince.*

1. Vefā körmedin͡g çarḫdın ey kön͡gül

Felekni **besī** imtiḥān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 6).*

2. Tapmaġım olmas müyesser ol gül-i ḫandān **besī**

Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 15).*

3. Nādire köz tutma gerdūndın mürüvvet kim **besī**

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

4. Yürek dāġın ey Nādire ġayrdın

Besī ḫūb ḳayd ḳıldın͡g nihān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 12).*

5. Közümni böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 8).*

6. Sėni tapmaḳ **besī** müşkil körindi cütücū birle

Firāḳın͡g derdiġa teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 31).*

beşāret: *(Ar.) İyi haber, müjde, muştu.*

1. **Beşāret** sizge ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 5).*

2. Mihr-i dīdārı şeref bürcine māh-ı enverī

Baḫr-ı devletdin **beşāret** sizge ey ehl-i cihān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 26).*

be-şarṭiki: *(Far.) Şart şudur ki.*

1. Yār köyide **beşarṭiki** peyāmımnı dėseng͡

Bu ḳafesdin sėni ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 9).*

beski: *(Far.) Yeterince.*

1. **Beski** ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 11).*

2. Revnaḳ-ı şām irür ḫāl u ḫaṭın͡g üzre sevād

Beski ruḫsār u bināgūşın͡g irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 10).*

3. Ḳızıl gül kebi tīr-i müjgānıdın

Kön͡gül **beski** çāk-ı girībān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 10).*

4. **Beski** hicrān otı kön͡glüm taşını suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 5).*

5. Kimse ger düşman irür ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 8).*

6. **Beski** ėrmişmen havāḫ̌ā-i havā-i devletin͡g

Tā irür başım havā-i medḥ-i sulṭān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 15).*

7. ḳaradur rūzgārım mihr-tābānımnı saġındım

Sitemler cāne yėtti **beski** cānānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 4).*

8. Mėni **beski** dīvāne ḳıldı ġaming͡

Cünūn ehliġa ittiḥād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 3).*

9. **Beski** mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 5).*

<u>**beyābān:**</u> *(Far.) Sahra, kır, çöl.*

1. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Kön͡gül daġını ėtsem beyān bolur ol **beyābānda** lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

2. Ġubārım ʿışḳ vādīside berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 4).*

3. Soraġın͡gda **beyābānlar** kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 1).*

4. Tilermėn yüz **beyābān** ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 3).*

<u>**beyābān seyri:**</u> *(Far.+T.) Çöl gezisi.*

1. Çemen rengini körsem yād ėtermen gülʿiẕārımnı

Beyābān seyride yād eylerem gerdūn-şikārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 20).*

<u>**beyābānlarnı izle-:**</u> *(Far.+T.) Beyabanları aramak, beyabanları dolaşmak.*

1. **Beyābānlarnı izleb** tapmadım yārım soraġını

Bėrürmen cān ṣabā nāgeh ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 9).*

beyād-ı dūstān: *(Far.) Arkadaşların hatırasına.*

1. Vefā ķānūnıdın ṣavt u terennüm eyle ey muṭrib

Beyād-ı dūstān ʿuşşāķ bezmide nevā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 4).*

beyān ėt-: *(Ar.+T.) Bildirmek, açıklamak; anlatmak.*

1. Maķṣad ne ėdi cihānda kėldin͡g

Keyfiyetini **beyān ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 14).*

2. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Kön͡gül daġını **ėtsem beyān** bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

beyān eyle-: *(Ar.+T.) Açıklamak.*

1. Sen͡ga ķaysı ġamni **beyān eyleyin**

Nėçe āh tartıb fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 127).*

beyān ķıl-: *(Ar.+T.) İfade etmek, anlatmak.*

1. Devr-i felek cefāsı kimge **ķılay beyān** man

Kön͡gülde bir alam bar yoķtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 29).*

bėyik: *(T.) Yüksek.*

1. Felekdin **bėyikraķ** ėdi rıfʿatım

Ki vaṣlıñ ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 19).*

beyt: *(Ar.) İki mısradan oluşan nazım.*

1. Cevāb-ı şāh **beyt**-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 27).*

beytü'l-eḥzān: *(Ar.) Hüzünler evi.*

1. Her zamān yād eyleban köñglümġa sulṭānım kėlür

Luṭf birle **beytü'l-eḥzānımġa** mihmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 2).*

2. Aḳarġan közlerimdin boldı ol Yūsūf-liḳā pinhān

İrür köñglüm öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān **beytü'l-eḥzānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 12).*

bezl: *(Ar.) Bol bol, acımadan verme, saçma.*

1. Ṣāf mey ger nūş ėtersėm derdini

Beẕl cām-ı rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 16).*

bezm: *(Far.) İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi.*

1. Sėn ḳılıb aġyārnı **bezmini** rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 5).*

2. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz men ʿuşşāḳ **bezmide**

Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 15).*

3. Tahniyetdin boldı sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül **bezmide** pürzer boldı raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 58).*

4. Ėrdi şehbāz-ı ẖayālım **bezmide** ʿunḳā şikār

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 9).*

5. Yaẖşılar birle hemīşe irtibātım bar ėdi

Şehriyārım **bezmide** ʿīş ü neşāṭım bar ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 34).*

<u>bezm-i devlet:</u> *(Far.+Ar.)Devlet meclisi.*

1. Ayturġa arzımaydur ʿālemni mācerāsı

Bul **bezm-i devlet** ey şāh-ı medḥẖ˘ān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 26).*

<u>bezm-i ġam:</u> *(Far.+Ar.) Gam, keder meclisi.*

1. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāḳ

Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i **bezm-i ġam** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 6).*

<u>bezm-i iḥsān:</u> *(Ar.+Far.) İhsan, lütuf meclisi.*

1. **Bezm-i iḥsānıng͡gda** dest-i zerfişānıng͡g reşkidin

Şāmlar topraġ aradur pence-yi mihr-i semā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 9).*

<u>bezm-i ʿişret:</u> *(Far.+Ar.) İçki meclisi.*

1. Serv-i gül-ruẖsārım ile **bezm-i ʿişret** dėb bahār

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 7).*

2. **Bezm-i ʿişret** sāz ėtib sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 13).*

bezm-i riḥlet: *(Far.+Ar.) Ölüm meclisi.*

1. Sėn ile **bezm-i riḥlet** mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 17).*

bezm-i şāhān: *(Far.) Şahlar meclisi.*

1. Ḫalāyiḳ serḫoş u peydā ėmes ol **bezm-i şāhānım**

Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

bezm-i vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma meclisi.*

1. **Bezm-i vaṣlın** körmegenler Furḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 13).*

bezm-i viṣāl: *(Far.+Ar.) Kavuşma meclisi.*

1. İrür bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārıng͡

Bukün **bezm-i viṣālı** içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 10).*

Bī-ārāmlıġ: (*Far.+T.) Huzursuzluk.*

1. Bāde nūş ėt ḳılma **bī-ārāmlıġ**

ʿīş vaḥşīdür zamānı rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 5).*

bī-ʿaded: *(Far.+Ar.) Hesapsız.*

1. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver yār yoḫ

Derd ü ġamim **bī-ʿaded** sorgeli ġam-ḫ˘ār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 2).*

bī-berg ü nevā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Dalsız ve sessiz ağaca çevirmek.*

1. Yārnıng͡ elbette yārıdın cüdā eyler felek

Gül bile bülbülni **bī-berg ü nevā eyler** felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 8).*

bī-cā eyle-: *(Far.+T.) Yurtsuz, Yersiz yapmak.*

1. Ger ġubār-ı ḫāk-ı rāhın **eylese bī-cā** nesīm

Ṣabr u bī-ṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 5).*

bī-çāre: *(Far.) Çaresiz, düşkün, zavallı.*

1. Çāre tapmay derdiġa bu nā-tüvān **bī-çāredür**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 37).*

1. Ki mėn **bī-çāre** köng͡lümni baḳıb ötgünçe aldurdum

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

bī-çāreler duʿāsı: *(Far.+Ar.+T.) Çaresizlerin duası.*

1. Maḳbul ėrdi Ḫudāġa **bī-çāreler duʿāsı**

Ey yaḫşılarnı şāhı ḥaḳ sen͡ga yār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 15).*

bī-çūn: *(Far.) Emsalsiz, eşsiz, ortaksız, benzersiz.*

1. Devrān nė ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn

Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ **bī-çūn** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 6).*

bī-dād: *(Far.) Zulüm, işkence, eziyet, adaletsizlik.*

1. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi **bī-dādıdın**

Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 21).*

2. Men͡ga ey Nādire bes munça **bī-dād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 29).*

3. Tā key men͡ga **bī-dād** cevr ü sitem eyler

Āḫır mėni āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 27).*

4. Ḳalmadı mėn körmegen **bī-dād** devrān ilgidin

Dāġa vėrdi kön͡glümi endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 9).*

bī-dād ėt-: *(Far.+T.) Zulmetmek, adaletsizlik etmek.*

1. Teġāfül birle **bī-dād ėtme** çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫˇādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 13).*

2. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim çarḫ **bī-dād ėtti** bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

bī-dād eyle-: *(Far.+T.) Adaletsiz, merhametsiz davranmak.*

1. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim çarḫ bī-dād ėtti **bī-dād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

bī-dād üze bī-dād ḳıl-: *(Far.+T.) Zulüm üstüne zulüm etmek, adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak .*

1. Nā-tüvān cānıma **bī-dād üze bī-dād ḳılay**

Nėçe künler ki meñga bar ėdi luṭf ü kereming *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 45).*

2. Öz cānıma **bī-dād üze bī-dād ḳılurman**

Baḫtımnı ṭāliʿidin dād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 19).*

3. Āstānıng itidin remz-i vefā örgendim

Nā-tüvān cānıma **bī-dād üzre bī-dād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 40).*

bī-dād üzre bī-dād ėt-: *(Far.+T.) Adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak, zulüm üstüne zulüm etmek.*

1. Ey felek cānımġa **bī-dād üzre bī-dād ėtme** kim

Bu yėter kim ḫasta ḥāl u zār u sergerdānıngım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 5).*

bī-dād üzre bī-dād eyle-: *(Far.+T.) Adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak, zulüm üstüne zulüm etmek.*

1. ʿİşḳ dāmıġa giriftār eyleban

Cānġa **bī-dād üzre bī-dād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 8).*

bī-dād-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Muhabbetin eziyeti.*

1. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki **bī-dād-ı muḥabbet** meng͡a ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 14).*

bī-dādlıġ: *(Far.+T.) Zulüm, işkence, eziyet, adaletsizlik.*

1. Raḥm ėdüb ḥālimni sormazlar körin͡g **bī-dādlıġ**

Sīmberlerdin biri mevzūn-ḳabālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 3).*

bīdār: *(Far.) Uyanık, uykusuz.*

1. Kündüzi bir gūşede āşifte ḥāl u ser-girān

Kėçeler tā ṣubḥdem **bīdār** u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 4).*

2. **Bīdārlıġımda** körmekim yoḳ

Kėlġıl bu kėçe tüşümge ey yār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 21).*

bīdār ḳıl-: *(Far.+T.) Uyandırmak, kendine getirmek. II Açık tutmak.*

1. Kön͡glümni ḫˇāb-ı ġafletdin demī **bīdār ḳıl** yārab

Aḳarġan közlerimni maḥrem-i **dīdār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1-2).*

bīdār-ı muḥabbet: *(Far.+T.) Sevgi uyanığı.*

1. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre ḫoş ol rind ki tünler

Bir cürʿa uçun bar ėse **bīdār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 4).*

bī-derd: *(Far.) Dertsiz, aşk acısını bilmeyen ve çekmeyen (kişi), ham.*

1. **Bī-derdlerin͡g** cefālarıdın

Feryād çėkib fiġān ėtib ḳet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 3).*

bī-dest ü pā: *(Far.) Elsiz ayaksız.*

1. Tan͡g ėmes ḳılsa yüzi maşşāṭeni **bī-dest ü pā**

Eyledi āyīneni su çehre-perdāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 3).*

bī-devā: *(Far.+Ar.) İlaçsız.*

1. **Bī-devā** derdimġa raḥm eyleb müdāvā ḳılmadı

Ayrılıb andın kön͡gül terk-i temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 41).*

bī-dil: *(Far.) Kalpsiz, gönülsüz.*

1. Yārdım ayru mėn **bī-dilni** zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1).*

bī-ġam: *(Far.) Dertsiz, kaygısız.*

1. Bezm-i vaṣlın körmegenler furḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük **bī-ġam** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 14).*

bīgāne: *(Far.) Yabancı, ecnebi, aşina değil.*

1. Mėni ḥālimġa yıġlar āşinālar

İrür ḥayrān men͡ga **bīgānedin** yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 12).*

2. Eyki dersen āşnā **bīgānedin** körmey żarar

ʿĀlem ehlidin özin͡gni bir yolı bīgāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 4).*

3. Perīpeyker ḳarındaşım ḫayāl-ı māh-ruḫsārı

Neşāṭ u ʿīşdin **bīgāne** ü ġam āşinā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 10).*

4. Nėçe kün boldı ki ʿaḳl u hūşdın **bīgānedin**

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ẖod u mestānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 1).*

bīgāne bol-: *(Far.+T.) abancı olmak, uzak durmak, yabancılaşmak.*

1. Çün mėndin üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

Bīgāne boldı birbiridin cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 2).*

2. Diyārım ehli mėndin yārsız **bīgāne bolmışlar**

Ki mėn hem yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 11).*

3. **Bolub**man ẖalḳdın **bīgāne** ol nā-mihrbāndın hem

İrür cān vāle kön͡glümdin kön͡gül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1).*

bīgānelıġ: *(Far.+T.) Yabancılık, ecnebilik.*

1. Barça yār u āşinādın eyledin **bīgānelıġ**

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadın͡g yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 9).*

bī-ḥaber: *(Far.+Ar.) Habersiz.*

1. Ey ṣabā rāz-ı dilimni **bī-ẖaber** yārımġa ayt

Derdlıġ kön͡glümnin͡g aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 1).*

2. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoẖ ey kön͡gül sėn **bī-ẖabersėn** ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

bī-ḥadd: *(Far.+T.) Sınırsız, pek çok.*

1. Yüzüng͡ olsun ḳara kim ey felek ẓulm eyleding͡ **bī-ḥadd**

   Ayırdıng͡ yārdın bu Nādire mecnūn-ı şeydānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 17).*

2. Āh kim **bī-ḥadd** meng͡a cevr ü cefā eyler felek

   Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 1).*

bihamdüllah: *(Ar.) Allah'a hamd ile.*

1. Yüzimge boldı yüzing͡ muḳterin **biḥamdullāh**

   Açıldı mihr ü bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 3).*

bī-ḫān u mān: *(Far.) Evsiz barksız (kimse), âvâre. Âşık.*

1. Bolmışam **bī-ḫān u mān** tā yārdın ayrılmışam

   Hicr vādīsiġa saldı gerdiş-i devrān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 5).*

bī-ḥayā: *(Far.Ar) Utanmaz, edebsiz.*

1. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād līk

   ʿIşḳ āyīnide dėrler **bī-ḥayālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 6).*

bī-ḫod bol-: *(Far.+T.) ayılmak.*

1. Köng͡ül derdini şerḥ ėtmekke bir hemdem tapılmaydur

   Köng͡ül **bī-ḫod bolub** ġam bādesidin tā yıḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 52).*

bī-ḫod u mestāne: *(Far.) Bayılmış sarhoş.*

1. Nėçe kün boldı ki ʿaḳl u hūşdın bīgānedin

   Şāh-ı devrān mātemīde **bī-ḫod u mestānemen***(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 2).*

bī-ḫord u ḫˇāb: *(Far.) Uykusuz uyumadan.*

1. Ṣūret-i dīvār kebi bolmışam

   Ḥasret-i dīdār ile **bī-ḫord u ḫˇāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 10).*

bī-ḫod: *(Far.) Ansızın.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa **bī-ḫod**

   Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

2. Tüşse mihri kön͡glüme **bī-ḫod** bolıb feryād ėtib

   Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 5).*

bī-ḫod ol-: *(Far.+T.) Kendinden geçmek, bayılmak.*

1. Bolmaġıl yaḫşı u yamanġa ṭaraf

   Bī-ḫod ol yaḫşı u yamandın *kėç (Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 10).*

bī-hūde: *(Far.) Beyhude, boş yere, boşuna.*

1. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

   Men͡ga **bī-hūde** külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 12).*

2. Çėkerde cān men͡ga taḳlīd ḳılmasun ferhād

   Firāḳ tağıda **bī-hūde** çėkmesün külfet (*Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 4).*

3. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını açmay

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 4).*

<u>bī-hūş ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Sarhoş etmek, kendinden geçirmek II Cezbetmek, sersemletmek.*

1. Bir nefes **bī-hūş ḳılġıl** meŋa sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 11).*

<u>bī-hūş u lāl:</u> *(Far.+Ar.) Baygın ve lal.*

1. Bardı ol serv-i revān mėn ḳalmışam **bī-hūş u lāl**

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 27).*

<u>bihzād:</u> *(ö.a.) 15. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcü.*

1. Nasḫ maşḳ-ı ḳalem-i Mānī ü **bihzād** ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 65).*

<u>bī-iḫtiyār:</u> (*Far.) Kendinde olmayarak, kendisi istemeksizin.*

1. Ger āfitāb körse ḥüsniŋni öz şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 10).*

2. Körüb tüşde yüzüŋni **bī-iḫtiyār**

Fiġān çėktim andaġ ki dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 5).*

<u>bī-iḫyiyār eyle-:</u> *(Far.+T.) İradesini kaybettirmek, kendinden geçirmek.*

1. Ṣabr ḳılsam ʿışḳ derdi bī-ḳarār eyler mėni

Kesb-i hūş ėtsem cünūn **bī-iḫyiyār eyler** mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 12).*

bī-iʿtibār ėt-: *(Far.+Ar.+T.) Değersiz kılmak.*

1. Nādire köz tutma gerdūndın mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni **bī-iʿtibār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 16).*

bī-kār ėt-: *(Far.+T.) Boşuna çıkarmak.*

1. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını **bī-kār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 10).*

bī-ḳarār: *(Far.+Ar.) Kararsız ve huzursuz olmak.*

1. Hicr mācerāsıġa Nādire taḥammül ḳıl

Bī-ḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 18).*

bī-ḳarār eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Kararsız kılmak, huzursuz etmek.*

1. Ṣabr ḳılsam ʿışḳ derdi **bī-ḳarār eyler** mėni

Kesb-i hūş ėtsem cünūn bī-iḫyiyār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 11).*

bī-ḳarār ol-: *(Far.+Ar.+T.) Kararsız ve huzursuz olmak.*

1. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yan͡glıġ **bī-ḳarār olsa**

Oşal köz kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 3).*

bī-keslik: *(Far.+T.) Çaresizlik, kimsesizlik.*

1. Ḫalḳ-i ʿālem içre **bī-keslik** bile efsānemen

ʿālem ehli şād mėn ḥasret otıda yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 3).*

bil-: *(T.) Anlamak, bilmek.*

1. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿsdem **bil**

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

2. **Bildiler** çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

Tang ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5).*

3. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem **bildi** yār

Nādire ʿışḳıngnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

4. Nādire dehr ilini serḫoş **bil**

Sāḳīdür alıdagi sāġara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 13).*

5. Derd-i firāḳ şiddetidin **bildi** Nādire

Dūzaḫ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 11).*

6. ʿArṣa-yı mülk-i cihān gerçi nigīnimdedür

Baş çėke **bilmes** köngül ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 20).*

7. Muġtenem **bilmey** viṣālıngnı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 85).*

8. Yār kėtti Nādire ḥasretde ḳaldım **bilmeyin**

ʿAhdı yalġan dilber-i ʿayyārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 39).*

9. Yār ėdi hemḫāne vaṣlını ġanīmet **bilmedim**

Andın ayru ḳalmışam ger ḳadr-i ṣoḥbet **bilmedim** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 31-32).*

10. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā kön͡gül

Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 10).*

11. Ötti furṣat lez̠z̠et-i ʿīş ü ferāġat **bilmedim**

Devlet-i dīdārını ʿīn-i saʿādat **bilmedim** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 33-34).*

12. Ḳaldı hicridin kön͡gğülde dāġ-ı pinhān el-firāḳ

Ḳanda bardı **bilmedim** ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 4).*

13. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler **bilmem** günāhımnı

Men͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 9).*

14. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālın͡g devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 56).*

15. Közümni böyle giryān **bilmekimdür** dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 7).*

16. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım yārab

Kön͡gül içre havā-i ʿışḳ **bilmem** ne belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 12).*

17. Merhem ʿilācı birle bütmes kön͡gül yarası

Ayrıldı yār mėndin **bilmen** yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 6).*

18. Bolub dīvāne **bilmesmen** ḳayan kėtti perīzādım

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 29).*

19. Kāşkī uyḳuda bir körsem ėdi yārımnı

Yıġlasam **bilgey** ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 62).*

<u>**bile:**</u> *(T.) Bağlama edatı, ile, birlikte, beraber.*

1. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen ne ḳılay

Ẕāhidā meng͡a naṣīḥat **bile** yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 4).*

2. Yār laʿlini firāḳıda ḫumārım ġālıb

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā **bile** köng͡lüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 6).*

3. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

Sitem taşı **bile** başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 24).*

4. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet **bile** eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

5. Meng͡a berāber ėmes kūhken **bile** mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde ming͡ ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 5).*

6. Cānımġa cefalar **bile** cānāne ḳılur baḥŝ

Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 1).*

7. Bolma endīşe-yi sevdāsı **bile** sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 3).*

8. Hicri tīġi **bile** baġrım yüz çāk

Anı her çākide yüz ming͡ yara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 7).*

9. Bėrür ġurūr **bile** ārāyiş feş ü destār

Ki ḫod-nümālıġ irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 11).*

10. Köng͡ül vīrānesini eyle ābād

Felek cevri **bile** ol ay firāḳı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 28).*

11. Helāk ėtmek uçun düşmanlarıġa

Ġam ü ḥasret **bile** derd-i derūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 10).*

12. Ey perī-ruḫsārlar ʿışḳ ehliġa ruḫsār açıng͡

Cilve sevdāsı **bile** āyīne-yi ḥayrān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 6).*

13. Ḳad-i mevzūnı **bile** gülgūn yüzing͡ yādi **bile**

Ārzūyı ṭubā u yād-ı gülistān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 13).*

14. Yārdın ayru meng͡a köp mācerā eyler felek

Ġam **bile** güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 4).*

15. ʿAdl u inṣāfda cemşīd nijādım sėn ėding͡

Fikr ü endīşe ḫayālım **bile** yādım sėn ėding͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 12).*

<u>bilen:</u> *(T.) İle, vasıtasıyla.*

1. Ḳandur cigerim ġuṣṣa **bilen** yārdın ayru

Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1).*

2. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret **bilen**

Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 15).*

<u>bilindür-:</u> *(T.) Belirtmek.*

1. Muḥabbet ehliġa cevr ü cefāsını **bilindürdi**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 45).*

<u>bīm:</u> *(Far.) Korku.*

1. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı **bīmide** yüz ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 10).*

bī-maʿnī: *(Far.) Manasız, anlamsız.*

1. İrür bedḫᵛāların͡g güftügūyı barça **bī-maʿnī**

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 37).*

bīmār: *(Far.) Hasta.*

1. Kelāmın͡g neşʾesi **bīmārlar** cismiġa rūḥ-efzā

Lebin͡gni şerbeti ėrdi buzuḳ kön͡gülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 9).*

2. Tirgüzür **bīmārlarnı** şerbet-i laʿl-i lebin͡g

Sāḳiyā maḫmūrman zevḳ-i şarābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 5).*

3. Ḫānezād-ı āstānı uşbu devlet-ḫāne man

Derdidin **bīmārman** ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 16).*

4. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ eyler isbāt

Olki **bīmār** ėmes yoḳ anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 4).*

5. Ṭabībā derdime şimşād bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu **bīmārman** ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 5).*

6. Ġam helāk ėtti mėni hicrin͡gde ey cān ḳaydasan

Sėnsizin **bīmārman** derdimge darmān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 2).*

bīmār bol-: *(Far.+T.) Hastalanmak.*

1. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn **bolub bīmār** ķayġurdum

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡gmėn derd ile turdum (*Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

bīmār-ı ġam-iʿışķ: *(Far.+Ar.) Aşk gamının hastası, aşık.*

1. Herçend ki **bīmār-ı ġam-iʿışķ** ėdi mecnūn

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 3).*

bīmār-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Aşk hastası.*

1. Bālīni üze bardı muḥabbetġa mesīḥā

H̱urşīd ėdi çarḫda **bīmār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 12).*

bīmārlıġ: *(Far.+T.) Hastalık.*

1. ʿIşķ daʿvāsını **bīmārlıġ** eyler isbāt

Olki bīmār ėmes yoķ anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 3).*

binā: *(Ar.) Bina, yapı.*

1. Ey kön͡gül fiġānın͡gdın tīredür felek ķaṣrı

Bu **binānı** vīrān ķıl ʿışķ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 8).*

binā bol-: *(Ar.+T.) İnşa edilmek.*

1. Berķarār olġay ilāhī tā binā-i mülk-i dehr

Boldı taḫt u tācdın sermāye-yi devlet **binā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 14).*

<u>binā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Yapmak, inşa etmek.*

1. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre bağrım dāġını

   Luṭf ḫıştıdın **ḳıl** ey şīrīn suḫan ḫüsrev **binā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 34).*

<u>binā-i mülk-i dehr:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Dünyanın yapısı.*

1. Berḳarār olġay ilāhī tā **binā-i mülk-i dehr**

   Boldı taḫt u tācdın sermāye-yi devlet binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 13).*

<u>bī-nām u nişān bol-:</u> *(Far.+T.) Adsız ve izsiz olmak.*

1. Ey ʿaḳl cünūn deştide **bī-nām u nişān bol**

   Ey Nādire sėn ʿīş ü ṭarab birle emān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 35).*

<u>bī-nevā:</u> *(Far.) Sessiz sedasız, zavallı.*

1. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

   Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn **bī-nevā** ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

1. Kön͡gül kim hicr ilidin **bī-nevādur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*
2. Kön͡gül kim hicr ilidin **bī-nevādur**

   Ḳılur peyveste vaṣlın͡gnı temennā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*
3. **Bī-nevālarmız** felek ḫurşīd-i yan͡glıġ sāḳiyā

   Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge her eyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 5).*
4. **Bī-nevā** mėn deyr ara sāḳīni istiġnāsıdın

   Cāmnı yıġlatdı mīnā bağrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 9).*
5. Tā cihān mülkini sulṭānı ėdin͡g devlet ile

Bī-nevālarġa kerem eyler ėdiñ şefḳat ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 52).*

6. Nādire şāhımdın ayru **bī-nevā** dīvānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

7. Gerçi maḥzūn men özüm bir nāzenīn hicrānıda

Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 4).*

8. **Bī-nevāman** ḳanda sėn ey şehriyār-ı muḥterem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 50).*

9. Feryād ki ėmdi **bī-nevāman**

Sėndėk vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 7).*

10. Hicrān ʿalemide **bī-nevāman**

Raḥm eyle bu bī-nevālıġımġge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 27).*

11. **Bī-nevā**man dādres püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler tüşti başım üzre şāhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 23).*

bī-nevā eyle-: *(Far.+T.) Sessiz sedasız eylemek.*

1. Mėni ey felek **bī-nevā eylediñ**

Ḥazīn cānıma köp cefā eylediñ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 93).*

bī-nevālıġ: *(Far.+T.) Sessiz sedasız II Zavallı.*

1. Hicrān ʿalemide bī-nevāman

Raḥm eyle bu **bī-nevālıġımġge** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 28).*

2. Gül-i sūsen açıldı **bī-nevālıḳ** ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 17).*

bī-nihāyet: *(Far.+Ar.) Sınırsız, sonsuz.*

1. Pīre zāl çarḫ kim ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ẓulmidin yürekde **bī-nihāyet** yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 34).*

bī-nişān: *(Far.) Belirsiz.*

1. Aġzın͡g ki **bī-nişāndur** vaṣfın ḫayāl ḳıldım

Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13).*

bī-niyāz: *(Far.) Niyazsız, ihtiyaçsız, müstağni.*

1. Kerem ḳıldın͡g ṣabā ey yār köyidin ḫaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān isidin **bī-niyāz** ėttin͡g meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 14).*

bī-pā u ser ėt-: *(Far.+T.) Evsiz yuvasız yapmak.*

1. El-ḳıṣṣa firāḳ içre derbeder ėtti

Taḳdīr ezeldin mėni **bī-pā u ser ėtti** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 14).*

bī-perde: *(Far.) Perdesiz, açık, aşikar.*

1. Mehveşim meydān ara **bī-perde** cevlān eyledi

İl közin āyīnedėk dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 3).*

bir: *(T.) Bir, sayı sıfatı.*

1. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa **bir** özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 10).*

2. Kündüzi **bir** gūşede āşifte ḥāl u ser-girān

Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 3).*

3. Mėnin͡g ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānın͡g efsānesidėk

Ki **bir** nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

4. Yār cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim irür **bir** vech-i itiḥsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 4).*

5. Nāle **bir** dilsūz yārımdur mėnin͡g

Hemnişīndür dīde-yi giryān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 5).*

6. Munṭeẓirdür men hemīşe Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 14).*

7. Cilve körsetdi çü ol serv-i dilārā bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī boldı **bir** çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 2).*

8. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem dėb sebze-yi ḫˇābıdın

Her ṭaraf **bir** ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 14).*

9. Ol ay hicride çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda **bir** gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 6).*

10. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne **bir** körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

11. Baḳmadin͡g **bir** luṭf ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 13).*

12. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb **bir** cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*

13. Hicr şaḫnesi āḫır öltürür esīrin͡gni

Bir ḳıyā baḳıb cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 4).*

14. Men͡ga berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda **bir** ġam ėdi līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

15. **Bir** tereḥḥüm ẓāhir ėtsen͡g nėtgüsi

Ḳıldı ḥüsnün͡gge mėni zār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 15).*

16. Gerçi firāḳ derdidin böyle nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār **bir** naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 14).*

17. Her kişini **bir** münāsib yārı bar

Mėn oşal āvāredürmen yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 3).*

18. Ey muṣāhibler mėni derdimġa **bir** darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 1).*

19. Bardın͡g aḥbābġā **bir** nāme sevād eylemedin͡g

Bizni rüsvā-yı cihān ėttin͡g ü yād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 1).*

20. Ne revā kim ola ʿuşşāḳların͡g ġuṣṣa bile

Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 4).*

21. Ḳıṣṣa-yi ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire **bir** cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 14).*

22. Ḫāksārin͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārın͡g men ki meḥv-i gūşe-yi dāmānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 4).*

23. **Bir** teġāfüldin ḳılay pāmāl serkeşler başın

Yüz gedānı bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 3).*

24. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı **bir** külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 10).*

25. **Bir** kėlib ḥālimni sulṭānım temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 40).*

26. Āteş-i derd ü firāk u şerer-i hicr mėni

Örtedi ḳaysı **birini** sen͡ga bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 30).*

27. **Bir** faḳīr ü nā-tüvān dėb mihrbān ėrdi men͡ga

Merḥametlıġ sözleri ārām-ı cān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 27).*

28. Kön͡gül derdini şerḥ ėtmekke **bir** hemdem tapılmaydur

Kön͡gül bī-ḫod bolub ġam bādesidin tā yıḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 51).*

29. Kön͡gül **bir** āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki tan͡g ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 13).*

30. Yüzdin biri mecnūnda eger bolsa ġamimni

Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 16).*

31. Ferhād eger ursa men͡ga lāf-ı muḥabbet

Bir āh ile eylermen anı dāġ-ı ḫicālet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 2).*

32. Ferhādda bolsaydı mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler ėdi ol taġnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 6).*

33. Her ḳaçan kim ol perīveş vaṣlını yād eylerem

Çarḫ bünyādını **bir** āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 2).*

34. Şāmlar kim zor ėter maʾyūslık ol şāhsız

Ārzū cinsini **bir** āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 4).*

35. Taġnı **bir** āh ile hāmūnda eyleb üstüvār

ʿIşḳ ṣaḥrāsıdagi mecnūnnı ferhād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 5).*

36. Nāgehān **bir** āh eger çėkse dil-i efgārıdın

Çarḫ bünyādını ḫākister ḳılur āŝārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 95).*

37. Kāşkī uyḳuda **bir** körsem ėdi yārımnı

Yıġlasam bilgey ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 61).*

38. Gerçi maḥzūn men özüm **bir** nāzenīn hicrānıda

Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 3).*

bir āfitāb u iki hilāl: *(T.+Far.+T.+Ar.) Bir güneş ve iki ay.*

1. Peyveste ḳaşların͡gnı yüz üzre ḫayāl ėtib

Bir āfitāb u iki hilālin͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 8).*

bir aġız mey: *(T.+Far.) Bir yudum içki.*

1. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı Nādire

İçmedim tā **bir aġız mey** bolmadım andın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 8).*

bir ayaġ mey: *(T.+Far.) Bir kadeh içki.*

1. **Bir ayaġ mey** keremin eyledi sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 7).*

bir bakışda: *(T.) Tek bakışta; bir anda.*

1. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim **bir baḳışda** yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

bir bir: (T.) *Tek tek, birer birer.*

1. Köñ͡güller kaʿbesin **bir bir** ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü taẖt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 7).*

bir cezbe birle: *(T.+Ar.+T.) Bir coşku ile.*

1. Şevḳ kāmil bolsa muẖlış kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer **bir cezbe birle** rāh-ı seng-i ẖāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 10).*

bir cürʿa: *(T.+Ar.) Bir yudum içki.*

1. Meyẖāne-yi ʿışḳ içre ẖoş ol rind ki tünler

Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 4).*

bir elem: *(T.+Ar.) Bir elem, bir dert, tasa.*

1. Devr-i felek cefāsı kimge ḳılay beyān man

Köñ͡gülde **bir elem** bar yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 30).*

bir gām ėt-: *(T.+Far.+T.) Bir adım etmek.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni **bir gām ėtti** cevlānım

Ėmes mānī' ḫalāyiḳ kūhı ḳāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 3).*

bir güşe: *(T.+Fra.) Bir köşe, bir yer.*

1. Ger zamānı dehr ġavġāsıdın istersen ferāġ

   Sākin-i meyḫāne bol **bir güşede** ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 12).*

2. **Bir güşede** tenhālıġ ile yādıng ėtermen

   Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 7).*

bir güşe-yi vīrāne: *(T.+Far.) Bir harabenin köşesi.*

1. Ger tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın emān

   Çuġz yanglıġ ey köngül **bir güşe-yi vīrāne** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 8).*

bir hümāyūn ṭıfl: *(T.+Ar.) Bir uğurlu çocuk.*

1. **Bir hümāyūn ṭıfl** Bābür neslidin boldı 'ayān

   Nev-nihāl-ı būstān tėmür-ı ṣāḥibḳırān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 27).*

bir ḳadeḥ mey: *(T.+Ar.+Far.) Bir kadeh içki.*

1. Sāḳiyā köp ḫasta ḫāṭır men cefā devrānıda

   Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 6).*

bir ḳaṭre ḫūn: *(T.+Ar.+Far.) Bir damla kan.*

1. Muḥabbet dāġını iẓhār ėterġa

   Yürekde Nādire **bir ḳaṭre ḫūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 14).*

<u>bir ḳaṭre:</u> *(T.+Ar.) Bir damla, az bir miktar.*

1. Yüzüń͡g hicride ṭūfandur sirişkim tuttı dünyānı

ʿAceb ėrmes müdāmımnı **bir ḳaṭresi** ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 2).*

<u>bir ḳaṭre-yi ḳan:</u> *(T.+Ar.+T.) Bir damla kan.*

1. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre kön͡güldin müyesser kim

İrür **bir ḳaṭre-yi ḳan** köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 12).*

<u>bir kėçe:</u> *(T.) Bir gece.*

1. **Bir kėçe** kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem ol vechdin ġamgīn kön͡gül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 5).*

<u>bir kehkeşān:</u> *(T.+Far.) Bir sāmān yolu.*

1. Pāreler boldı ḫayālın͡g nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim **bir kehkeşān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 8).*

<u>bir kimse:</u> *(T.) Bir kimse.*

1. Körmedim **bir kimse** kim yėtmes demādem āferīn

Sėn͡ga taḥsīn böyle hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 11).*

bir kişi: *(T.) Bir kimse.*

1. Nėçe kün boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoḳdur **bir kişim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 2).*

bir kün: *(T.) Bir gün.*

1. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā **bir kün**

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 5).*

2. Közlerim mihr-i cemālıdın münevver bolmadı

Men͡ga hemdem **bir kün** ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 64).*

bir laḫẓa: *(T.+Ar.) Bir an.*

1. Men͡ga devr-i felekdin bolmadı **bir laḫẓa** āsāyiş

Perīşān ḥāl men sulṭān-ı devrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 13).*

2. Közüm ḥayretfezādur ʿazm-i meydān eylesün şāhım

Kön͡gül meydānıda **bir laḫẓa** cevlān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 2).*

3. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek **bir laḫẓa** çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 10).*

4. Bülbüle gülzārsız ėrmes temennā-i bahār

Furṣat-ı çeng ü nevā **bir laḫẓa** birdem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 4).*

5. Gül furḳatıda nėçük ki bülbül

Bir laḥẓa közümni eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 42).*

<u>bir merḥabā kėltür-:</u> *(T.+Ar.+T.) Bir selam getirmek, bir haber getirmek.*

1. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārıng nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin **bir merḥabā kėltür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 6).*

<u>bir naẖ:</u> *(T.+Far.) Bir ip.*

1. Ḥarīr-i pīrening riştesiġa nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni andın ʿināyet ėt **bir naẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 6).*

<u>bir naẓar baḳ-:</u> *(T.+Far.+T.) Bir kere bakmak.*

1. **Bir naẓar** ḳāmet-i ẖırāmıġa **baḳ**

Müddet-i ʿömr-i cāvidāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 5).*

<u>bir nėçe:</u> *(T.) Birçok, çok.*

1. Ėmesdür hicr şāmı çarẖ üze her yan kevākibler

İrür **bir nėçe** uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 8).*

2. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti ü **bir nėçe** devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

<u>bir neẓẓāre aç-:</u> *(T.+Ar.+T.) Bir kere bakmak.*

1. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun ruẖsāre aç

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça **bir neẓẓāre aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 2).*

bir nükte inşā ḳılma-: *(T.+Ar.+T.) Bir nükte bile yazmamak.*

1. Firāḳıda nėçe ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı mażmūnıda **bir nükte inşā ḳılmadı** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 12).*

bir ʿömr: *(T.+Ar.) Ömür boyunca; çok uzun zamandan beridir.*

1. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun **bir ʿömr** seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

bir sāʿat: *(T.+Ar.) Bir saat.*

1. Kėl ki **bir sāʿat** sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 11).*

bir sāġar-i mey: *(T.+Far.) Bir içki kadehi.*

1. Sāḳiyā maḫmūrman çarḫ nākām u ẕelīl

Eyleġıl **bir sāġar-i mey** birle şād u kāmrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 10).*

bir sālik-i sebīl: *(T.+Ar.) Allah'ın yoluna giren bir salik.*

1. Kim şāhdur mükerrem ṣaḥibḳurān balası

Bu pendni ėşittim **bir sālik-i sebīldin** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 36).*

bir şerār: *(T.+Ar.) Bir kıvılcım.*

1. Dehr kiştzārıġa **bir şerār** u yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿālemni berḳ-i ʿışḳ bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 15).*

bir şerāre-yi āh: *(T.+Ar.) Bir ahın kıvılcımı.*

1. Ḫamūş ėtermen anı **bir şerāre āh** bile

   Egerçi tīz irür otı bī-zebāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 7).*

bir serv sehī reftār: *(T.+Far.+Ar.+Far.) Bir salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.*

1. Āh **bir serv sehī reftārdın** ayrılmışam

   Közleri bādām u gülruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 1).*

bir şeyḫ ʿārif-i kāmil: *(T.+Ar.) Tam arif olan bir şeyh.*

1. Tapılsa Nādire **bir şeyḫ ʿārif-i kāmil**

   Başım havāsın ėtey naẓr-ı āstāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 13).*

bir ṭaraf: *(T.+Ar.) Bir taraf, bir yan.*

1. Bir ṭarafda ḫancer-i müjgānıdın ḳanlar tökib

   Bir ṭarafdın bādeni laʿl-i lebi cān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 5).*

bir tün: *(T.) Bir gece.*

1. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredir şāmım

   Yarut külbemni **bir tün** ʿāriżin͡gni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 8).*

2. Uyḳuda **bir tün** viṣālın͡gnı körer kün bar mukın

   Ṣubḥ-i ḫurşīd-i cemālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 1).*

bir yār: *(T.+Far.) Bir sevgili, bir dost, bir arkadaş.*

1. Yār uçun aġyār derdin tartaman

   Körmedim **bir yārnı** aġyārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 8).*

bir yol: *(T.) Bir kez, bir defa.*

1. **Bir yol** mėni ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

   Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

bir yolı: *(T.) Bir kez, bir defa.*

1. Yüz selām aydım ne bolġay **bir yolı** ol hem dėse

   Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 11).*

2. Eyki dersen āşnā bīgānedin körmey żarar

   ʿĀlem ehlidin özing͡ni **bir yolı** bīgāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 4).*

3. ʿĀlem ehlide çün vefā yoḳtur

   Bir yolı yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 6).*

4. Kėlġıl ey nāle seng͡a āh ile imdād ḳılay

   ʿĀfiyet ḫırmanını **bir yolı** berbād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 2).*

bir ẕerre: *(T.+Ar.) Bir azcık, çok az.*

1. Ne bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes **bir ẕerre** āŝārı

   Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 5).*

bī-raḥm: *(Far.+Ar.) Acımasız.*

1. Felek **bī-raḥmdur** feryād ḳılsam közge ilmeydür

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 53).*

bī-raḥm u tersā: *(Far.+Ar.+Far.) Acımasız ve korkak.*

1. Nėge ʿāşıḳ efġānıdın vehm ėtersen

   Bolur mu kişi munça **bī-raḥm u tersā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 10).*

birbirige: *(T.) Birbirine.*

1. Nė maḥfilde şehd ü şeker eyledin

   Ki **birbirige** çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 12).*

2. Belī **birbirige** ʿāşıḳ birle ẕāhid

   Muḫālıfdur nėçük ot bile yaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 5).*

birbirdin: *(T.) Birbirinden.*

1. Perde-yi nāz u ḥayā ḫāmūş laʿlin͡gdin köter

   İki gül bergini **birbirdin** gehī güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 4).*

2. Çün mėndin üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

   Bīgāne boldı **birbiridin** cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 2).*

3. Mihr ü mürüvvet ehlige çarḫ muḥabbet eylemes

   Cevr ile iki yārnı **birbiridin** cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 4).*

birbiriġa: *(T.) Birbirine.*

1. Yaḫşı u yaman **birbiriġa** muġtenem ėrmiş

   Ferżāne tirik bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 9).*

<u>Birdem:</u> *(T.) Bir an, bazen, hemen.*

1. Kėlkim nażarımġa ey perīrū

   Dīvāneġa **birdem** ėt temāşā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 6).*

2. Ḳoy kef-i pāyın͡gnı dīdem üstine

   Birdem ey serv-i ḫırāmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 20).*

3. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

   Andın ayru men͡ga **birdem** ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 14).*

4. Refīḳā men͡ga **birdem** dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

   Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 1).*

5. Közüm ḳan yaş töküb güller açıldı tāze dāġımdın

   Bukün **birdem** kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 8).*

6. Bülbüle gülzārsız ėrmes temennā-i bahār

   Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa **birdem** bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 4).*

7. **Birdem** sėni ḳılmadım ferāmūş

   Raḥmet mėni bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 29).*

8. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

   Ḳoy ki **birdem** çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 12).*

9. Ṣayd ėter **birdemde** ʿālem ehlini murġ-ı dilin

   Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 11).*

<u>birev:</u> *(T.) Biri, bir kimse.*

1. Berāber eylemes öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa

Birev kim sāye yan͡glıġ dergehin͡gde pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 6).*

2. Tut ġayrdın ey ḫasta kön͡gil dāġını pinhān

Ger sorsa **birev** eyleġil inkār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 8).*

3. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde **birev** ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 20).*

4. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür kim **birevġa** munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 4).*

5. Mėn sėni müstemendin͡gim ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa **birevni** pādişāh birni an͡ga gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 12).*

biri: *(T.) "Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan belgisiz zamir.*

1. Saçın͡g sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa

Ki yüzdin **birin** ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

2. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād līk

ʿIşḳ āyīnide dėrler bī-ḥayālardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 6).*

3. Ḳaş u közü zülf ü ḫāl ile medārā eylesen͡g

Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 8).*

4. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 10).*

5. İsterem yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle maḳbūl-ı icābet sėn duʿālardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 12).*

6. ʿIşḳ daʿvāsını ḳıldım nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi mėn nā-resālardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 14).*

7. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın **biri** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 16).*

birle: *(T.) "Birlikte, beraber" anlamında edat.*

1. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

Mestlıġ **birle** ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 18).*

2. Nihāl-ı ṣabrıma laʿliŋ ḫayālı **birle** su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger bu naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 3).*

3. Bolġay ėrdi ḳademiŋ topraġı **birle** rūşen

Ger közüm ḥalḳaları bolsa rikābıŋgge rikāb, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 7).*

4. Yār vaṣlı **birle** ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın ayru meŋa birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 13).*

5. Şād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı **birle** ḫāṭırım

ʿīş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*

6. Kėtmedi mendin ḳadeḥ **birle** ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yaŋlıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 1).*

7. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā **birle** selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

8. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıŋ

Bolur mu yüz miñ efsūn **birle** bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

9. Yārımnı vaṣlı **birle** ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 5).*

10. Muḥtāc-ı dergehiñmėn yüz miñ ümīd **birle**

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 9).*

11. Ḥaḳāret **birle** ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 5).*

12. Züleyḫā müşterīdür genc ü gevher **birle** vaṣlıñge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālıñge ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 15).*

13. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı **birle** nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 18).*

14. Ḫūn-ı dil **birle** ciger pāresidin

Bādedür laʿl-i müferriḥ yāḳūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 11).*

15. Tapmasa yār cenābıġa şeref **birle** ḳabūl

Āh u feryādıñ ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 5).*

16. Çābuki kim ġamze tīġi **birle** ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 11).*

17. Firāḳıñ zehridėk ḳatıl ėmesdür

Helāhil **birle** ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 10).*

18. Sīb-i ġabġab **birle** ʿināb lebin hicrānıda

Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 9).*

19. Ki boldum derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat **birle** kön͡gülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 22).*

20. Bolur āyīne ṣayḳal **birle** fūlād

Tiler nālān kön͡gül tendin ferāġat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 23).*

21. Rişte-yi cānım semūm-ı vehm **birle** titrenür

Ger ṣabādın cünbişi serv-i ḫırāmānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 11).*

22. Men͡ga deyr içre esbāb-ı tecemmül

Ṣürāḥī **birle** cām-ı lālegūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 6).*

23. Sernüviştim mevcdėk kėldi tepiş **birle** şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 13).*

24. Çehre-yi gülfām **birle** gül çırāġın yandurub

Sürmegūn közlerni açıb nergisistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 7).*

25. Zülf-i müşkīn **birle** ḳılġan nāfe-yi Çīn āşikār

Nergis-i mest ile maḥfilni ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 9).*

26. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėni cānımġa raḥm eylen͡g

Yıḳıldı közlerimni yaşı **birle** cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 6).*

27. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnın͡g sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen **birle** şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

28. Yārab andın pāydār olġay esās-ı kerr ü ferr

Fetḥ ü naṣret **birle** her ḳaysı ṭaraf ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 44).*

29. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide ilḥān **birle** bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

bir nefes: *(T.+Ar.) Bir an.*

1. **Bir nefes** bī-hūş ḳılġıl meṉga sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 11).*

2. **Bir nefes** dīdārıdın cān behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 65).*

3. Sāḳiyā maḫmūrdurmėn cām tut

Bir nefes terk-i ġam-ieyyām *tut (Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 2).*

4. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun **bir nefes** ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 18).*

bī-ṣabr: *(Far.+T.) Sabırsız.*

1. Taḥammül öyle kim **bī-ṣabrlıġ** telḫ ėtti kāmıṉgnı

Bolur ṣabr isteseṉg açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 9).*

bī-ṣabr u sāmān: *(Far.+Ar.+Far.) Sabırsızlık ve huzursuzluk.*

1. Mėni ėtgil derdlıġ köṉglümdin ey gerdūn ḫalāṣ

Yā köṉgülni ḳıl mėni **bī-ṣabr u sāmāndın** ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 2).*

bī-ṣafā: *(Far.+Ar.) Mutsuz, üzgün.*

1. Mihr-i ruẖsārıṉgdın ayru ṣubḥ-i īşim **bī-ṣafā**

Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 9).*

bī-sāmān: *(Far.) Huzursuz.*

1. Cünūn şehrini **bī-sāmānları** maḥkūm-ı fermānım

Ki bardur ẖātem-i dāġ-ı muḥabbet destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 17).*

bī-sāmān bol-: *(Far.+T.) Huzursuz olmak.*

1. Mėn ḳaldım hicr vīrānıda **bī-sāmān bolub**

Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 1).*

bisāṭ-ı ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk dünyası.*

1. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim **bisāṭ-ı ʿışḳda** bu üstüẖˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

bī-sebeb: *(Far.+Ar.) Sebepsiz.*

1. Firāḳıda şemʿ-i şeb-i hicr mėn

Ėmes köymegim Nādire **bī-sebeb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 14).*

2. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

bī-ser ü pā: *(Far.) Perişan, dağınık.*

1. Soraġıng͡da beyābānlar kėzib **bī-ser ü pā** yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 1).*

1. Nükte-yi ʿışḳnı her **bī-ser ü pā** fehm ėtmes

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 13).*

bī-ser ü sāmān: *(Far.) Huzursuz, perişan.*

1. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni mėning͡dėk **bī-ser ü sāmāne** tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 8).*

bī-ser ü sāmān bol-: *(Fra.+T.) Perişan bir duruma düşmek.*

1. Hicr vādīside ḳaldım **bī-ser ü sāmān bolub**

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal dür-dāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 39).*

bismillāh: *(Ar.) Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli.*

1. Cemālıng͡ muṣḥafıng͡ ḳıldım tilāvet

Ḳaşıng͡ **bismillāhıdur** anda ṭuġra *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 6).*

bī-sütūn: *(Far.) Direksiz.*

1. **Bī-sütūn** tağıda köp cān çekmegin ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 5).*

2. **Bī-sütūndur** ʿışḳ tağı Nādire

Özni cān çėkmekde ferhād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 17).*

bisyār: *(Far.) "Pek çok, çok fazla, sayısız, çok" anlamında zarf.*

1. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

Telḫ olur ṭūtiye güftār ile **bisyār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 2).*

2. Çarḫ ilni giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler

Bisyār cefālar ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 24).*

3. Ḫayāl içre körgüz men͡ga çehre kim

Viṣālın͡gnı **bisyār** yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 14).*

2. Genc-i ḥüsnün͡gni zekâtın bėr men͡ga

Sėn ġanīsen mėnde **bisyār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 6).*

bisyār ḳıl-: *(Far.+T.) Çoğulturmak, fazlalaştırmak.*

1. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb ḫān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin **bisyār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 20).*

bisyār yād eyle-: *(Far.+T.) Çok sayıda hatırlamak.*

1. Ḳadin͡g naḫlini **bisyār eyledim yād**

Mėni ol ay viṣālıdın ayırdın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 17).*

bī-tāb: *(Far.) Takatsiz, dermansız, mecalsiz.*

1. Ḥüsnin͡g tecellisidin **bī-tāb** māhrūlar

Andaḳ ki ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 3).*

bī-tahammül bol-: *(Far.+Ar.+T.) Tahammülsüz olmak, dayanamamak.*

1. Kön͡gül ʿışḳ içre **bolma bī-tahammül**

Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 19).*

bī-vaṭan: *(Far.+Ar.) Vatansız, yurtsuz.*

1. Dīvāne muḥabbet yolıġa **bī-vaṭan** ėrmes

Ābād eger bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 5).*

bī-vefā: *(Far.) Vefasız.*

1. **Bī-vefālardėk** sėni hergiz ferāmūş eylemes

Nādire yādın͡gnı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 13).*

2. ʿĀlem çemeni ki **bī-vefādur**

Bir āh bile ẖazān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 9).*

3. **Bī-vefādur** bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile ẖazān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 1).*

4. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı ẖᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ẖālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 4).*

5. **Bī-vefādur** ḥüsndin tā ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar

Bolmadım teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın ẖālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 5).*

6. **Bī-vefādur** ʿāḳıbet kimge vefā eyler felek

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 5).*

bī-vefālıḳ eyle-: *(Far.+T.) efasızlık etmek.*

1. Āh nėlay ötdi devrān-ı viṣāl

Bī-vefālıḳ eyledi devrān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 12).*

biz: *(T.) Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.*

1. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim **bizni** gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 8).*

2. Bardıng͡ aḥbābġā bir nāme sevād eylemeding͡

Bizni rüsvā-yı cihān ėtting͡ ü yād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 2).*

3. Bī-nevālarmız felek ḫurşīd-i yang͡lıġ sāḳiyā

Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı **bizge** her eyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 6).*

biżāʿat iste-: *(Ar.+T.) Varlık istemek.*

1. Ger **biżāʿat istersen** terk-i sūd u sevdā ḳıl

Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol derd ü dāġı sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 7).*

bī-zevāl: *(Far.+Ar.) Bitmez, tükenmez.*

1. Ḫuṣūṣen köz nūrı Ḫān şehriyār

Ḫudā eylegey devletin **bī-zevāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 154).*

bī-zevāl eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Sonsuza çevirmek.*

1. **Eylegey** sėn āfitāb-ı ṭāliʿyini **bī-zevāl**

Serv-i yektā bolġay az müddetde ol zībā nihāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 37).*

bol-: *(T.) Olmak, bulunmak, var olmak.*

1. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa **bolan** dām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 12).*

2. Tan͡g ėmesdür **bolsa** az müddetde üstād-ı suḫan

Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 13).*

3. Ḳadin͡g mıṣraʿi şūḫ u bercestedür

Bolub ḥüsn dīvānı müntaḫab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 8).*

4. Mahrūlarnı yüzin͡g ayı musaḫḫar eyledi

Munça **bolmas** encüm içre iḳtidār-ı āfitāb (*Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 6).*

5. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin **bolsa** tan͡g ėrmes

Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 17).*

6. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb (*Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

7. Vaṣl ara maġrūr ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān **bolub** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 6).*

8. Āh kim **boldı** yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

9. **Boldı** yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrsen͡g ey kön͡glüm

Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār ḫāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 5).*

10. Cihānda böyle ki **bolmışmėn** ʿışḳ āyīnesi

Men͡ga ziyāde **bolur** yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 7-8).*

11. Ger **bolsa** Züleyḫā'da mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 9).*

12. Ḥaḳ cenābıġa tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile her kimse eger **bolsa** ẕebīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 8).*

13. Eger tamsa közümdin ḳaṭre-yi yaş

Bolur deryādegi āb-ı revān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 14).*

14. Ol perī-peyker ki hicridin cihānım **boldı** telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1-2).*

15. Ḳaşı ḳılıçı birle ḳılur ḳatl demādem

ʿUşşāḳların iki közi **bolġalı** cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 6).*

16. Āhım şereri ḳılmadı kön͡glin͡gni mülāyim

Herçend mülayim **bolur** ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 12).*

17. Faṣl-ı bahār gül açar mihr vefā riyāżıda

Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan **bolıb** ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 8).*

18. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül **boldı** ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 12).*

19. **Bolġusıdur** şām-ı ġam şemʿ-i şeb-i hicrānın͡gız

Zinhār ey bī-nevālar sūz-ı dil sāmān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 11).*

20. Ḳamışdėk bend bendim āşiyān-ı nāle **bolmışdur**

Fiġānım destgāhını neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 9).*

21. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam **bolmış** ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 4).*

22. **Boldı** kön͡glüm ġonçe yan͡glıġ tā tügünler maḫzeni

Zīr dest-i minnet-i iḥsān-ı bī-pāyānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 7).*

23. Pāreler **boldı** ḫayālın͡g nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 7).*

24. Kön͡gli anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger **bolsa** kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

25. İki giryān közüm mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen **bolsa** ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 14).*

26. Āfitābım nėçe kün **boldı** ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin **boldı** ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1-2, Mısra 22).*

27. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn **bolub** bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül cān birle **boldı** hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3-4).*

28. Ey ẖusrev-i zemāne devlet bile emān **bol**

İḳbāl mesnedide keyẖusrev-i zamān **bol** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 21-22).*

29. Cām-ı ṭarab lebāleb mīr-i zamān selāmet

Bu dem ki sāz **boldı** ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 4).*

30. Tahniyetdin **boldı** sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmide pürzer **boldı** raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 56-57).*

31. Eylegey sėn āfitāb-ı ṭāliʿyini bī-zevāl

Serv-i yektā **bolġay** az müddetde ol zībā nihāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 38).*

32. Ḫıżr ile ilyās **bolġay** baḥr u berde raḥberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

33. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa **bolġay** ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 36).*

34. Elbette firişte yā perī sen

Bu şekl ile **bolmas** ādemīzād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 60).*

35. Ezel kündin **bolubdur** ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 23).*

36. Yüzimge **boldı** yüzin͡g muḳterin biḥamdullāh

Açıldı mihr ü bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 3).*

37. Ki **boldı** ʿaḳl u ḫıred ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 15).*

38. Aydım ki ḳaçan **bolġusı** köyin͡gde mekānım

ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

39. **Boldı** gül mevsimi ü meykedehler cānibidin

Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 7).*

40. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse **bolur** ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

41. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmın͡gnı

Bolur ṣabr isteseng͡ açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 10).*

42. Deşt ü ṣaḥrālarnı ḳıldım iḫtiyār

Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı bürhān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 10).*

43. Cilve körsetdi çü ol serv-i dilārā bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī **boldı** bir çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 2).*

44. Yār laʿlini firāḳıda ḫumārım ġālıb

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile kön͡glüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 6).*

45. Mestlıġ birle ġam-i yār ferāmūş olmas

Nādire **bolmadı** derdimni devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 18).*

46. **Bolġay** ėrdi ḳademiŋ topraġı birle rūşen

Ger közüm ḥalḳaları **bolsa** rikābıŋgge rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 7-8).*

47. Temāşā-i cemālıġa eger şükr ėtmegen **bolsam**

Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 11).*

48. Ṣūret-i dīvār kebi **bolmışam**

Ḥasret-i dīdār ile bī-ḫord u ḫ̌āb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 9).*

49. Mübtelā mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıŋ **bolay**

Ḳıl mėni āzād başıŋ üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 11).*

50. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān **bolub** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 10).*

51. Ṣürāḥī ḳulḳulın eyler mükerrer

Bolur bu çahār ḳuldın defʿ-i āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 6).*

52. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

Ferżāne tirik **bolsın** u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 10).*

53. Ger ehl-i vefā istese kāşāne selāmet

Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 2).*

54. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū ẕāhid alında

Bolsun meŋga sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 8).*

55. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki **bolsa** rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

56. **Bolsa** ger maḳṣad köŋgüller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 7).*

57. Barça yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler **boldı** hergiz ḳılmadıng͡ yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 10).*

58. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

Tang͡ ėmes **bolsa** ulus aġzıda tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 6).*

59. Ṭamaʿ zevḳi girībāngīr **bolġaç**

Bolur dāmān-ı istıġnā mülevveŝŝ (*Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 3-4).*

60. Ėl ursa Nādire deryāġa ẓāhid

Bolur başdın ayaġ deryā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 14).*

61. **Boldıng͡** ey cān esīr-i şehr-i fenā

Kim dėdi mülk-i cāvīdāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 9).*

62. **Bolġıl** ʿunḳa-yı ḳaf-ı istiġnā

Ey humā müşt-i üstüḫˇāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 7).*

63. **Bolubdur** Nādire mümtāz-ı maʿnī

Kelāmı rūşen ü eşʿār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 13).*

64. İrür gül mevsimi bülbül neşāṭı

Bolur ʿşi anı faṣl-ı ḫazān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 4).*

65. Ki **boldum** derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle köng͡ülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 21).*

66. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ḫazān evrāḳıdėk **boldı** yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*

67. **Bolsam** firāḳ leşkeridin münhezim nėtang͡

Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 3).*

68. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı köŋ͡gül soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 2).*

69. **Bolubdur** rūzgārım şām-ı ġam deycūridėk tīre

Meŋ͡ga ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 7).*

70. Tüşse mihri köŋ͡glüme bī-ḫud **bolıb** feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 5).*

71. Nėçe kün **boldı** kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 1).*

72. Āh kim ẓulm-i felekdin **boldı** aḫger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 13).*

73. **Bolmışam** herçen hicrānıŋ͡gda ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 9).*

74. **Bolubman** ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

İrür cān vāle köŋ͡glümdin köŋ͡gül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1).*

75. Ḳıldı ol ḥādiseni defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun **boldı** ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 14).*

76. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 17).*

77. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn **bolġaylar**

ʿĀlem ehliġa bular devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 9).*

78. Ey cān men͡ga hicrin͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 12).*

79. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil esīr-i **bolmışam**

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 11).*

80. **Bolub** başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 7).*

81. Köralmey yārnı **bolmış** cünūnım il temāşāsı

Eger körsem cemālın anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 5).*

82. **Boldı** ol furṣat ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 1).*

83. **Bolmışam** bī-ḫān u mān tā yārdın ayrılmışam

Hicr vādīsiġa saldı gerdiş-i devrān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 5).*

84. Ṭıfl irür şehzāde sulṭān muẓaffer **bolġusı**

Şāh-ı devrān oġlıdur ʿālemġa server **bolġusı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 31-32).*

85. **Bolmışam** şāh-ı ʿadālet destgāhımdın cüdā

Dūd-ı āhımdın felekler yandı māhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 21).*

86. Süvāre **bolġaç** eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 21).*

87. İrürmen gehī bī-ḫod u gāh lāl

O gūş näledin peykerim **boldı** nāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 144).*

88. Ger ölsem bu vādī ara ey humāy

Ġıẕā **bolġusı** üstüḫāˇnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 42).*

89. Çü ʿadl eyledin͡g rūz-ı maḥşer sen͡ga

Resūl-i Ḫudā **bolġusı** destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 86).*

90. **Bolub** yüz min͡g efsāne şerḥ-i firāḳ

Tamām oldı dāsıtānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 65).*

91. **Bolub** erġuvānī yüzüm zaʿferān

Elif ḳāmetim boldı ʿişḳ içre dāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 147).*

92. Muḥammed Emīn Ḫān Nādirġa şükr

Bolur badr-ı tābān pür nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 156).*

93. Sėn ḳanda ki **boldı** furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ḫˇār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).*

94. **Boldı** ikki yıl cüdālıġımge

Köz tėgdi bu āşinālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 25).*

95. ʿĀriżin͡g mey tābıdın **boldı** nezāket destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 7).*

96. Her şām men͡ga nevāleyi ġam

İfṭār ḳılurġa **boldı** ḳısmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 8*

97. Ol perī-peyker ki hicridin cihānım **boldı** telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1-2).*

98. Vāy kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 4).*

99. Kām-ı cān vaṣlın͡gde şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānın͡gda ey nā-mihrbānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 6).*

100. Ne ḥelāvet körgemėn hicrinde bu meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 8).*

101. Sīb-i ġabġab birle ʿināb lebin hicrānıda

Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 10).*

102. Şerbet-i laʿlin͡gdin ayru tapmadım cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 12).*

103. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım **boldı** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 14).*

104. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār kėl ki **boldı** dil ü cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 14).*

105. Āfitābım nėçe kün **boldı** ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin **boldı** ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 21-22).*

106. Men͡ga ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem **bolġay** dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 16).*

107. Gāhgāhī ṭavf ėtib topraġıdın eylenemen

Cāvidān cennetde **bolġay** ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 26).*

108. Bolġay ėrdi ḳademin͡g topraġı birle rūşen

Ger közüm ḥalḳaları **bolsa** rikābın͡gge rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 7).*

109. Ger közim ḥüsnin͡g çırāġıdın münevver **bolmasa**

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*

110. **Bolmaġıl** ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿIşḳ ara ey Nādire āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 13).*

111. Özini ḳılmadı peydā cihānda

Ṭamaʿdın **bolmadı** ʿunḳa mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 8).*

112. **Bolmaġıl** yaẖşı u yamanġa ṭaraf

Bī-ẖod ol yaẖşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 9).*

113. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 14).*

114. Tā cihān barıça **bolġay** bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 17-18).*

115. Sėnsizin ʿālem bahārı sebz ü ẖurrem **bolmasun**

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre ādem **bolmasun** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 1-2).*

116. Bülbüle gülzārsız ėrmes temennā-i bahār

Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa birdem **bolmasun** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 4*

117. Devr luṭf ü rāyet-i iḳbāl sėndin özgeġa

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem **bolmasun** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 6).*

118. Ger **bolmasa** vaṣlın͡g ey mükerrem

Manẓūr ėmes közümġa ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 15).*

119. **Bolma** gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėsen͡g

Devlet-i dünyānı uyḳu farż ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 11).*

120. Ger ṭaʿne-yi aġyārdın ey dil ḥaẕar ėtsen͡g

ʿĀlem iliġa **bolmaġıl** iḳrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 14).*

121. **Bolma** ġāfıl kim sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 9).*

122. Men͡ga devr-i felekdin **bolmadı** bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥāl men sulṭān-ı devrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 13).*

123. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı **bolmadı** maʿḳūl yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

124. Közlerim mihr-i cemālıdın münevver **bolmadı**

Men͡ga hemdem bir kün ol ḫurşīd manẓar **bolmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 63-64).*

125. Bir nefes dīdārıdın cān behre-perver **bolmadı**

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder **bolmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 65-66).*

126. Tenimde hicr oḳı nė zaḫm-i bī-nihāyetdür

Ki **bolmaġay** anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 10).*

127. An͡ga özlik bile yėtib **bolmas**

İsteseñ͡g yār vaṣlı cānıdın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 3).*

128. Taḥammül ḥaddin aştı ėmdi efġān ėtmesem **bolmas**

Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 1-2)*

129. Girībān çāk baġrım pāredür başımda yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 4).*

130. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 6).*

131. Kön͡güller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 8).*

132. Ġaraż ʿīd-i viṣālın͡g kön͡gülge ey hilāl ebrū

Yüzün͡gni ayıġa cānımnı ḳurbān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 10).*

133. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādın͡gnı eşkimdin çırāġān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 12).*

134. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem **bolmas** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 14).*

135. Ṭurfe suʾālī lebidin sordı yār

Cān bėreyin **bolmasa** şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 8).*

134. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger **bolmasa** vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 6).*

135. **Bolmasa** ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 7).*

136. Nādire **bolmasa** ger ʿışḳ otını teʾŝiri

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 13).*

137. Cihānda böyle ki **bolmışmėn** ʿışḳ āyīnesi

Men͡ga ziyāde **bolur** yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 7).*

138. Fereḥ köz tutma hicrān şerbetidin

Ki **bolmış** rūzgārım ançünān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 12).*

139. Yüzdin biri mecnūnda eger **bolsa** ġamimni

Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 15).*

140. Şevḳ kâmil **bolsa** muḫlıṣ kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ẖāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 9).*

141. Eger **bolsa** kişinin yārı ferruẖ

Mübārekdür yüzi dīdārı ferruẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 1).*

142. Muḥabbet kişveri ābād irür iḳbāl u cāhımda

Tan͡g ėrmes **bolsalar** ʿışḳ u cünūn ehli penāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 2).*

143. Ferhādda **bolsaydı** mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler ėdi ol taġnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 5).*

144. **Bolubman** Nādire ol serv-i gül-ruẖsārdın ayru

Kön͡gül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 13).*

bölek: *(T.) Ayrı, praşa.*

1. Çāk çāk oldı girībān tā bedāmān el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni ḥaḳ rıżāsıdın **bölek** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 46).*

2. Yoḳ ėdi kön͡gilde ʿuḳbā müddeʿāsıdın **bölek**

Tilġa kėltürmes ėdi Ten͡gri senāsıdın **bölek** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 47-48).*

3. Cemīʿ hemnişīnler bar u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın **bölek** nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 34).*

bolġudėk ėrmes: *(T.) Olacak gibi değildir.*

1. **Bolġudėk ėrmes** bu müşkil men͡ga āsān el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 25).*

<u>bolur mu?:</u> *(T.) Olur mu?*

1. Nėge ʿāşıḳ efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu kişi munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 10).*

2. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıng͡

Bolur mu yüz ming͡ efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

3. Cihānda Nādire yārıng͡ perī miŝāl ėrdi

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 14).*

<u>börk-i zerīn:</u> *(T.+Far.) Altın taç.*

1. Şemʿ yang͡lıġ ḳıya **börk-i zerīn**

Dūd-ı ahımdın ėten ḳarḳara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 9).*

<u>boy:</u> *(T.) Boy, kamet.*

1. Kėl kim közüm āyīnesi müştāḳ-ı temāşā

Ey serv-i sehi **boylıġım** ey ḳāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 1).*

<u>boyın sun-:</u> *(T.) Boyun sunmak, baş eğmek.*

1. Ḳaşını ḳılıçıġa **boyın sun**

ʿĀşıḳḳa budur ṭarīḳ-i ādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 3).*

<u>böyle:</u> *(T.) "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen bir durum zarfı.*

1. Cihānda **böyle** ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi

Meŋ͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 7).*

2. Gerçi firāḳ derdidin **böyle** nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 13).*

3. Közümni **böyle** giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 7).*

4. Körmedim bir kimse kim yėtmes demādem āferīn

Seŋ͡ga taḥsīn **böyle** hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 12).*

5. **Böyle** kim mümtāz irür sėn barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni köŋ͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 9).*

6. **Böyle** kim nuṭḳ-ı revān baḫşıŋ͡g

Tilġa kėltürme edeb birle ʿibārāt-ı ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 1).*

7. **Böyle** kim ḳıldı közümni yaşını ḳan iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alıŋ͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 7).*

8. Devr luṭf ü rāyet-i iḳbāl sėndin özgeġa

Gerdiş-i devrān ara **böyle** müsellem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 6).*

9. Cism ü cān ḫākister olġay cümle regni örtegey

Böyle öt kim ʿışḳıdın bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 14).*

boyun: *(T.) Boyun, Başı bedene bağlayan bölge.*

1. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti

Ki bul ṭolı ʿamelni **boynıma** zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 10).*

2. Ṣayd ėtdi mėni ol iki ḳüllāb

Boynımda kemend-i zülf-i pür-tāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 2).*

3. Urdı zülfin͡g ḫalḳası **boynımda** pīç

Tā ḫayāl-ı dām-ı ṣayyād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 11).*

<u>**bu:**</u> *(T.) Bu, işaret zamiri.*

1. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Men͡ga ey Nādire ḳısmet **bu** ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

2. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi yorulmadı **bu** gerdiş-i eyyām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 6).*

3. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 8).*

4. Her sebze ü sünbül ki **bu** gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūndur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

5. Āhım oḳıġa ḳadin͡g kemāndur

Bu oḳnı nişānıdur ŝüreyyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 14).*

6. Ḳaydın sėni Nādire unutsun

Bu söz ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 18).*

7. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler **bu** müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 4).*

8. Nihāl-ı ṣabrıma laʿlin͡g ḫayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger **bu** naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

9. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki **bu** kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

10. **Budur** ümīdim ki luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 35).*

11. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça men͡ga **bu** üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

12. Girdāb irür közimni yaşı

ʿĀşıḳnı helāk ėter **bu** girdāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 8).*

13. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem

Öter **bu** deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 10).*

14. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşın͡g

Bolur mu yüz min͡g efsūn birle **bu** vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

15. Muḥtāc-ı dergehin͡gmėn yüz min͡g ümīd birle

Mėn ḳulnı **bu** ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

16. Nėtay ki dehr güẕergāhıda **bu** tėlbe kön͡gül

Yoluḳtı hicrige vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 11).*

17. Bukün meyḫānede ṣahbā ḳılur ḫoş

İrür pīr-i muġāndın **bu** kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 4).*

18. Ṣürāḥī ḳulḳulın eyler mükerrer

Bolur **bu** çahār ḳuldın defʿ-i āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 6).*

19. İrür pīr-i muġāndın **bu** cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 9).*

20. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin **bu** ʿimāret boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 2).*

21. Ey kön͡gül fiġānın͡gdın tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 8).*

22. Hicr derdidin yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

Şerḥ ėtib **bu** mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 4).*

23. Nādire deʿvā-i ʿışḳın͡gnı ḳılıb

Ḳavlı **bu** maḥkemede taptı sübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 14).*

24. ʿİşḳ āfetiġa taġ taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn ki ḳılurman **bu** ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 12).*

25. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride çėkermen

Bu miḥnet ü ġam kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 14).*

26. Eyledin cehd ile taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim ḳılur Nādire **bu** himmet-i merdānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 14).*

27. Nāz birle bāġbān ṣun͡gʿ **bu** gülzār ara

Sebz ü ḫurrem ḳıldı servin͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 7).*

28. **Bu** barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe pāy-ı meleḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 11).*

29. Cihān ey Nādire il maḳtulıdur

Ėmesdür cāyı āsāyiş **bu** meslaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 10).*

30. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda **bu** üstüḫˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

31. Cism ü cān ḫākister olġay cümle regni örtegey

Böyle öt kim ʿışḳıdın **bu** ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 14).*

32. **Bu** cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėniņ çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 5).*

33. Ne bāġıdur **bu** kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 5).*

34. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż **bu** ceẕbe-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 16).*

35. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem **bu** dur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 11).*

36. İki giryān közüm mihriņni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı **bu** güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 14).*

37. Közümni böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı **bu** deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 8).*

38. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni mėniņdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 8).*

39. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil

Bu reng ü būy körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 20).*

40. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı eyledi āşüfte **bu** ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 22).*

41. Yüzüng͡ olsun ḳara kim ey felek ẓulm eyleding͡ bī-ḥad

Ayırdıng͡ yārdın **bu** Nādire mecnūn-ı şeydānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 18).*

42. Bādesiz mīnā u cām āḫır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül **bu** çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 8).*

43. ʿĀḳıbet **bu** derd ü ġam mecnūn şiʿār eyler mėni

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).*

44. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi meng͡a **bu** nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 26).*

45. Çāre tapmay derdiġa **bu** nā-tüvān bī-çāredur

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 37).*

46. Taş baġırlık yār feryādımġa pervā ḳılmadı

Yūsūf ʿışḳıda **bu** işlerni züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 44).*

47. Lāledėk baġrımnı dāġ-ı firāḳ-ı ḳan eyledi

Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 76).*

48. İl gümān eyler ki **bu** devlet ile mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

49. Yār köyide beşarṭiki peyāmımnı dėseng͡

Bu ḳafesdin sėni ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 10).*

50. Hicr derdini dėsem püşt ü penāhımnı körüb

Raḥmı kėlgey mü **bu** aḥvāl-ı tebāhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 18).*

51. Hicride pāre pāre pīrehenim yaḳası

Bu derd-i bī-devānıng͡ bar mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 4).*

52. Dünyānı eylemes men hergiz pisend sėnsiz

Rencūr dur hemīşe **bu** müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 14).*

53. Tüzmiş **bu** nā-tüvānıng͡ ġam gūşeside ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 19).*

54. H̱āk-ı rehī fenādur ayrılsa cism cāndın

Ol yaẖşılarnı şāhı kėtti **bu** ẖākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 54).*

55. Īsār ang͡a peyāpey **bu** Nādire duʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 55).*

56. H̱alāyiḳ serẖoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ẖandān u giryāndur mėni **bu** çeşm-i ẖūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 10).*

57. Başım pāymālıng͡dur ey serv-i nāz

Fedādur **bu** āşüfte cāmnım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 36).*

58. Ḳılıb şükr ṣabr ile ey Nādire

Bu sözlerni aytıb duʿā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 108).*

59. Boldı ikki yıl cüdālıġımge

Köz tėgdi **bu** āşinālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).*

60. Hicrān ʿalemide bī-nevāman

Raḥm eyle **bu** bī-nevālıġımġge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 28).*

61. Henūz Nādire kem bolmadı **bu** āh u nevā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 17).*

62. Rūze zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedürmen Nādire

Eylemesmen līk **bu** aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 12).*

63. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi **bu** ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53).*

64. Yār yādı **bu** aḳşam kön͡glüm içre mihmāndur

Ey közim demi anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 9).*

65. Tüşti āhımdın **bu** aḳşam çarḫ meydānıġa dūd

Kim eŝer ḳıldı felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 1).*

66. **Bu** aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādın͡gnı eşkimdin çırāġān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 11).*

67. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi **bu** aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 14).*

68. Rāst aytay sebeb-i rüşd ü reşādım sėn ėdin͡g

Ey dilārām **bu** ʿālemde murādım sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 14).*

69. **Bu** ʿālem ara Yārın͡gnı Nādire

Viṣālını tapmaḳ nė imkān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 13).*

70. Ḳıl ferāmūş **bu** ʿālem ġamini

Bāde iç mey bile kön͡glin͡gni avut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 7).*

71. Ėrdi **bu** ʿālemde dāyim ḫayr u iḥsān ʿādeti

Müstemend ü bī-nevālarġa köp ėrdi şefḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 41).*

72. Kühen zāl mekkāre sėn ey felek

Bu ʿālemde kimge vefā eylėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 98).*

73. Serv çemende baş çėkib güller açılsa tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı **bu** bāġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 4).*

74. Bėrme nisbet ḳadige ey bāġbān

Servdür **bu** bāġ ara reftārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 14).*

75. **Bu** bezm içre fiġān u nālışımdın

Nevā-yı çeng ü ṣavt-ı erġenūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 3).*

76. **Bu** bülbülni ḳafesdin eyle āzād

Ger ėrse kaʿbe taʿbīri murādın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 25).*

77. Nė derkār sėnsiz cihān birle cān

Taṣadduḳ **bu** cān u cihānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 40).*

78. **Bu** cān-ı ḫasta ki vaṣlın͡gnı ārzū eyler

Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 9).*

79. Bī-vefādur **bu cihān** sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 1).*

80. Heme ṣayd-ı ārzūdur **bu cihān** şikārgāhı

Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 3).*

81. Ėmdi **bu** cihān muṭiʿ-i ḫān bād

Şehzādeler ʿömri cāvidān bād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 39).*

82. Ötti ʿālemdin emīrim bī-vefādur **bu** cihān

Ne Sikender ḳaldı ne Cemşīd ne Nevşīrvān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 41).*

83. ʿĀrıżın kör bolma zülfidin melūl

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 12).*

84. Ey yār-ı şeker leb ü vefādār

Ėrdin͡g **bu** cihānda men͡ga ġam-ḫˇār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 18).*

85. Dehr içre bar mu mėndėk ayru gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim **bu** cihetdindür sėnin͡g birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 8).*

86. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş

Eger rāḥat tilersen ẕāhidā terkėt **bu** daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 16).*

87. Cām-ı ṭarab lebāleb mīr-i zamān selāmet

Bu dem ki sāz boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 4).*

88. Kördi derdimni ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür **bu** derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 6).*

89. ʿArṣa-yı mülk-i cihān herçend fermānıdadur

Sėnsiz ey ārām-ı cān manẓūr ėmes **bu** devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 16).*

90. Sėn **bu** devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Nė uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 11).*

91. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ tut **bu** deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 1).*

92. **Bu** dil-i dīvāne kim mihrin͡g ile vāledür

Ṣubh irür nüsẖası çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 5).*

93. Ārām tapar mu çarẖ devri

Dāim ḥareket ėter **bu** dolab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 10).*

94. Müddeʿā bir yār ėdi ʿālemni gīr ü dārıdın

Yoḳsa **bu** dünyānı ġavġāsıġa yoḳdur raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 6).*

95. **Bu** ebyātlarnı yüzün͡g hicride

Dėdi Nādire dürr-i meknūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 173).*

96. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa **bu** efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 12).*

97. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Men͡ga ey Nādire ḳısmet **bu** ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

98. Men͡ga ey Nādire ḳısmet **bu** ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21*

99. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin **bu** ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

100. **Bu** ferzendler kim bėribdür Ḫudāy

Naṣīb eylegey her birige kemāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 151).*

101. Çekib tīr-i müjgān ḳaşı yasıdın

Yüzümni **bu** ġamdin sāmān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 8).*

102. **Bu** ġamni taġ kötermes ėdi velīk men͡ga

Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 11).*

103. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle başımdın **bu** ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

104. Nādire bād-ı ṣabādın sen͡ga irsāl ėtgeli

Ḳıldı inşā **bu** ġazelni ṭabʿ-i nāşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 14).*

105. ʿĀlem ilide vefā tapılmas

Bu gevher irür ʿālemde nāyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 12).*

106. Nādire tā servidür sersebz **bu** gülzār ara

Başımızdın naẖl-ı ḳadin͡g sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 9).*

107. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü men͡ga **bu** ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 6).*

108. Girībān çāk bağrım pāredür başımda yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 4).*

109. **Bu** ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 19).*

110. Tā cihān barıça bolġay **bu** ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 17).*

111. Herçen şād irürmen **bu** ikki tāze güldin

Kėtmes henūz mėndin ol yārnın͡g havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 39).*

112. Yazıbman ṣafḥa-yı ḥüsnin͡g ẖayālıda **bu** inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi ṭūṭī-yi şekerẖānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 1).*

113. Bolub Edhem ṣıfat yekbāregī ʿālemni terk ėtmek

Bu işni Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer H̱ān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 14).*

114. **Bu** kėçe hicrān şebistānıdadur

Encüm-i eşkim çırāġān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 17).*

115. Yüzin͡g yādida ḳıldım **bu kėçe** āh-ı seḥar peydā

Kevākib ẖirmeniġa boldı ol otdın şerer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 1).*

116. **Bu** kėçe meyẖāne-yi dergāhıda

Pīr-i muġāndın tilerim fetḥ-i bāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 15).*

117. Közlerim yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ẖulḳın͡gnı **bu kėçe** uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 16).*

118. Bīdārlıġımda körmekim yoḳ

Kėlġıl **bu** kėçe tüşümge ey yār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 22).*

119. Sėnsiz **bu kön͡g**ülni ḳıldı macrūḥ

Şimşīr-i firāḳ u hicr tīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 3).*

120. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

Nėtayın ḳolımdın uçtı **bu** muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 4).*

121. Köymaḳ irür ʿaşıḳ bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 8).*

122. Āteş midür ey Nādire **bu** medrese ehli

Her nėçe ki teslīm ėterim yana ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 13).*

123. Ėmes iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān himmet ehlige

Bu maʿnī Kāmile tefsīr-i Ḳurān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 16).*

124. **Bu** merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 11).*

125. Ne ḥelāvet körgemėn hicrinde **bu** meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 7).*

126. Bolġudėk ėrmes **bu** müşkil men͡ga āsān el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 25).*

127. İrür **bu** nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārın͡g

Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 9).*

128. Duʿālar bile dembedem yād ėter

Firāḳ içre **bu** nā-tüvānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 70).*

129. Firāḳın͡g āteşidin āh u āvaḫ

Ki ṭāḳat eylemes **bu** otḳa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 2).*

130. Kim şāhdur mükerrem ṣaḥibḳurān balası

Bu pendni ėşittim bir sālik-i sebī-ldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 36).*

131. Elbette firişte yā perī sen

Bu şekl ile bolmas *ādemīzād (Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 60).*

132. Ḫulḳ u iḥsān birle ʿālemni serefrāz eyledin͡g

Allāh Allāh **bu** ṣıfat devletlü sulṭāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 16).*

133. Bu merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 12).*

134. Ger ölsem **bu** vādī ara ey humāy

Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 41).*

135. Şāhlıġ luṭfiḳa mudur ṣāhid-i ḥālim mėnin͡g

Nādire **bu** vech birle şükr-i iḥsān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 18).*

136. Boldı ḫayālıṉg ile köṉglüm öyi dilküşā

Kėl ki **bu** vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 6).*

137. Ḳaşıṉg birle kiprikleriṉg hicride

Bu yanımda ḫancer bu yanımda tīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 90).*

138. Ḳaşıṉg birle kiprikleriṉg hicride

Bu yanımda ḫancer **bu** yanımda tīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 90).*

139. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim **bu yaṉglıġ** dėmiş ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

140. Sėn ḳaysı diyar ʿazmin ėtdiṉg

Kėlmes ḫaberiṉg **bu yėrge** aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 12).*

141. Ey felek cānımġa bī-dād üzre bī-dād ėtme kim

Bu yėter kim ḫasta ḥāl u zār u sergerdānıṉgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 6).*

142. Zamānı vaṣfıṉgnı yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay

Bu yoldur kim vefā aṣḥābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 2).*

143. Ḳaşını ḳılıçıġa boyın sun

ʿĀşıḳḳa **budur** ṭarīḳ-i ādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 4).*

144. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa **budur** nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 8).*

145. **Budur** mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki ṣahbā pīrni eyler cevān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 11).*

bugün: *(Tr) Bugün.*

1. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe **bugün** şānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

bükül-: *(T.) Bükülmek, eğilmek.*

1. Elifdėk ḳadin͡gni firāḳın çėkib

   Büküldi ḳadim ḥalḳa-yı nūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 172).*

bukün: *(T.) Bugün.*

1. Sėn **bukün** ḫandānsın ey gül Nādire dildārsız

   Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

2. **Bukün** ol māh-lıḳā şūḫ-ı dilārām ḳanı

   Yüzidin rūşen ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 15).*

3. **Bukün** meyḫānede ṣahbā ḳılur ḫoş

   İrür pīr-i muġāndın bu kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 3).*

4. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer

   Men͡ga **bukün** Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*

5. Közüm ḳan yaş töküb güller açıldı tāze dāġımdın

   Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 8).*

6. İrür bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārın͡g

   Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 10).*

7. Sāḳiyā luṭf ėt dirīġ ėtme ʿināyet sāġarın

   Kim **bukün** maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 10).*

8. Dīn-i ʿışḳ inkārın ėtgenlerni eyley dėb helāk

Eşk sīlidin **bukün** emvāc-ı ṭūfān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 10).*

9. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim **bukün** sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

10. İrür bedḫ˘ālarıng͡ güftügūyı barça bī-maʿnī

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 38).*

<u>bul:</u> *(T.) İşaret zamiri; bu.*

1. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn bolġaylar

ʿĀlem ehliġa **bular** devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 10).*

2. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti

Ki **bul** ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 10).*

3. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 12).*

4. Kėling͡ ey hemnişīnler **bul** mėni cānımġa raḥm eyleng͡

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*

5. Ayturġa arzımaydur ʿālemni mācerāsı

Bul bezm-i devlet ey şāh-ı medḥḫ˘ān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 26).*

6. Köng͡ülni serveri cigergūşeler

Bular şükrini ḥırz-ı cān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 138).*

7. İlāhī bulardın ayırma mėni

Emīr-i cihāndın cüdā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 105).*

8. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde **bularsız** devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 18).*

bulut: *(T.) Bulut.*

1. Sėn bukün ḫandānsın ey gül Nādire dildārsız

Yıġlamaḳdındur **bulutlardėk** müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 18).*

bülbül: *(Ar.) Güzel sesli kuş, aşık.*

1. Dünyā çemenini **bülbüli** sėn

Gül şāḫıda āşiyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 5).*

2. Mėn ki furḳat tünleri ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür men ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 2).*

3. Ḳılmasun **bülbül** çemende nāle ü feryād kim

Tā köñgül bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 13).*

4. **Bülbüle** gülzārsız ėrmes temennā-i bahār

Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa birdem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 3).*

5. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide ilḥān birle **bülbüller** hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

6. Gül furḳatıda nėçük ki **bülbül**

Bir laḥẓa közümni eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 41).*

7. Gül furḳatıda nėçük ki **bülbül**

Hicrin͡gde işim fiġān u şīven *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 43).*

bülbül kebi: *(Ar.+T.) Bülbül gibi.*

1. Nādire **bülbül kebi** tā nāle inşā eyledim

Nev-bahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 17).*

2. Dėmedin͡g ey şāh ol mehcūr ara **bülbül kebi**

Nāledin tinmey sėni hicrin͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 11).*

3. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā kön͡gül **bülbül kebi** hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 14).*

bülbül neşāṭı: (Ar.+T.) *Bülbülün neşe ve sevinci.*

1. İrür gül mevsimi **bülbül neşāṭı**

Bolur ʿşi anı faṣl-ı ḫazān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 3).*

bülbül ṣıfat: *(Ar.) Bülbül kuşu gibi.*

1. **Bülbül ṣıfat** eylerem terāne

Ol gül ġazeli irür bahāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 49).*

bülbül şīveni: (Ar.+Far.+T.) *Bülbülün cilvesi.*

1. ʿĪş sütiġa mübeddel boldı **bülbül şīveni**

Ḳoydı gül baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 59).*

bülbül ü ṭūṭī: *(Ar.) Bülbül ve papağan.*

1. Güng ü lāl olġusıdur **bülbül ü ṭūṭī** nāgāh

Ol şeker-leb nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 3).*

bülbüldėk: *(Ar.+T.) Güzel sesli kuş, âşık.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

Cihān bāġıda **bülbüldėk** fiġānım sūd ḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 48).*

bülbül-i dil: *(Ar.+Far.) Gönül kuşu.*

1. **Bülbül-i dil** ġonçe-yi gülzārın͡g eyler ārzū

Ṭūṭī-yi cān laʿl-i şekerbārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 1).*

bülbül-i ṭabʿ: *(Ar.+Far.+Ar.) Bülbüle benzeyen mizaç.*

1. Hemīşe **bülbül-i ṭabʿim** fiġān u zār ėter

Ki ʿĀriż-i çemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 13).*

bülend: *(Far.) Yüce, yüksek, uzun.*

1. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını **bülend** körib

Dėdi ki Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 13).*

bülend bol-: *(Far.+T.) Yükselmek, yerinden kalkmak.*

1. Dil ḫasta u ciger ḳan ten derdmend sėnsiz

Feryād ile fiġānım **bolmış bülend** sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 12).*

<u>bülend ėt-:</u> *(Far.+T.) Yükseltmek, yüceltmek.*

1. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz men ʿuşşāḳ bezmide

Nevā-yi nāle-yi neydėk **bülend ėtdi** makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 16).*

<u>bülend uç-:</u> *(Far.+T.) Havaya yükselmek.*

1. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın **bülend uçmış** yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 10).*

<u>bünyād:</u> *(Far.) Asıl, esas, temel.*

1. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ **bünyādını** muḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

<u>bünyād ėt-:</u> *(Far.+T.) İnşa etmek, kurmak.*

1. Dehr kiştzārıġa bir şerār u yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿālemni berḳ-i ʿışḳ **bünyād ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 16).*

<u>bünyād eyle-:</u> *(Far.+T.) Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.*

1. Her nėçe kim ṣabr taʿmīrini **bünyād eyledim**

Eşk sīlābıda vīrān oldı ābādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 7).*

2. Arzū ḳaṣrını **bünyād eyledim** miḥnet bile

Buzdı sīlāb-ı ḥavādis żāyiʿ boldı miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 9).*

3. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz efsāne **bünyād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 14).*

bünyād ḳıl-: *(Far.+T.) İnşa etmek, kaleme almak.*

1. Āteş-i derd ü firāk u şerer-i hicr meni

Örtedi ḳaysı birini sen͡ga **bünyād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 30).*

bürhān: *(Ar.) Kanıt, delil, ispat.*

1. Deşt ü ṣaḥrālarnı ḳıldım iḫtiyār

Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı **bürhān** men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 10).*

būstān: *(Far.) Bağ, bahçe.*

1. ʿUşşāḳ maḳāmı **būstāndur**

ʿAzm-i reh-i būstān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 11).*

2. Ḳayu merġzār oldı cevlāngehin͡g

Ḳayu **būstān** mekānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 64).*

büt-: *(T.) Bitmez, iyileşmez.*

1. Merhem ʿilācı birle **bütmes** kön͡gül yarası

Ayrıldı yār mėndin bilmen yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 5).*

büt-i mevzūn-ḳad: *(Far.+Ar.) Uzun boylu sevgili.*

1. Bāġ seyrine ḫırāmān ötti

Serv reftār **büt-i mevzūn-ḳad** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 12).*

būyī vefā: *(Far.+Ar.) Vefa kokusu.*

1. Kim kėlür **būyī vefā** ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzın͡g tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 91).*

buyur-: *(T.) Buyurmak, emretmek.*

1. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa **buyurmuş** mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 3).*

buz-: *(T.) Bozmak, yıkmak, tahrip etmek.*

1. Arzū ḳaṣrını bünyād eyledim miḥnet bile

Buzdı sīlāb-ı ḥavādis żāyiʿ boldı miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 10).*

2. Vaṣl öyin ābād ḳıldım **buzdı** hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 1).*

buzuḳ kön͡gül: *(T.) Viran gönül.*

1. Kelāmın͡g neşʾesi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebin͡gni şerbeti ėrdi **buzuḳ kön͡gülni** miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 10).*

C

caʿd-i müşkīn: *(Ar.+Far.) Misk kokulu kıvırcık saç.*

1. Saçın͡g sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur **caʿd-i müşkīn** külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

<u>cāh u celāl:</u> *(Far.+Ar.) Mal ve mülk, makam ve varlık.*

1. Hicrān meng͡a muṣāḥib irür vaṣlıng͡ ārzū

   Ey şehriyār **cāh u celālıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 6).*

<u>cām:</u> *(Far.) Kadeh.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

   Lāleler üzre sirişkim mey ile **cām** meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*

2. Cemāl-ı bī-miŝālıng͡ cilvesidür

   Şarāb u şemʿ ü şāhid **cām** u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

3. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

   Yoḳsa Cemşīd'ġa hem eylemedi **cām** vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 16).*

4. Perī yang͡lıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

   Firāḳ u hicr **cāmıdın** meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

5. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

   Lebāleb **cām** ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 10).*

6. Ḳaçan ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

   Ki **cām** ālūdedür ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 12).*

7. Bī-nevā mėn deyr ara sāḳīni istiġnāsıdın

   Cāmnı yıġlatdı mīnā baġrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 10).*

8. Vefā şehbāzıdur men ger mėni ṣayd ėtmek istersen

   Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 10).*

9. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

Alurda **cām** istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 22).*

cām tut-: *(Far.+T.) Kadeh tutmak; eğlenmek, hoş vakit geçirmek.*

1. Sāḳiyā maḫmūrdurmėn **cām tut**

Bir nefes terk-i Ġam-ieyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 1).*

2. Kirib meyḫāneġa ġamdin emān tap

Demādem **cām tut** mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 8).*

cām u mīnā: *(Far.) Şarap kadehi.*

1. Cemāl-ı bī-miŝālıng cilvesidür

Şarāb u şemʿ ü şāhid **cām u mīnā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

2. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle güldin aytdı **cām u mīnā** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 8).*

cām-ı lālegūn: *(Far.) Lale renkli kadeh.*

1. Menga deyr içre esbāb-ı tecemmül

Ṣürāḥī birle **cām-ı lālegūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 6).*

cām-ı mey: *(Far.) Şarap kadehi.*

1. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*

2. Ey ḫoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām

Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 10).*

3. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā kėltür şarāb

Şām-ı hicrān ẓulmetide **cām-ı meydür** āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 2).*

cām-ı mey tut-: *(Far.+T.) İçki kadehini sunmak.*

1. Lebi maḫmūr-ı durmėn **cām-ı mey tut**

Kerem ḳıl sāḳiyā defʿ-i ḫumār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 7).*

cām-ı mey-i serşār: *(Far.) Ağzına kadar dolu olan kadeh.*

1. Nėçe endīşe-yi serv ü gül ü şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara **cām-ı mey-i serşār** ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 26).*

cām-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Muhabbet kadehi. II [tas.] İlahî aşk.*

1. Nādire **cām-ı muḥabbetni** lebāleb içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 17).*

2. Sen͡ga ey Nādire **cām-ı muḥabbet**

Çü sundı sāḳī-yi şīrīn zebān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 13).*

cām-ı rind: *(Far.+Ar.) Rint kadehi.*

1. Ṣāf mey ger nūş ėtersėm derdini

Bez̠l-i **cām-ı rind-i** derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 16).*

cām-ı ṣahbā: *(Far.+Ar.) İçki kadehi.*

1. Ṭarab teklīfi birle kön͡glümi ḳan ėtme ey sāḳī

Ne ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru **cām-ı ṣahbādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 18).*

<u>cām-ı serşār-ı ṣebūḥ:</u> *(Far.) Ağzına kader dolu içki.*

1. Bī-nevālarmız felek ḫurşīd-i yan͡glıġ sāḳiyā

   Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge her eyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 6).*

<u>cām-ı ṭarab:</u> *(Far.+Ar.) Sevinç ve neşe veren kadeh.*

1. Devr **cām-ı ṭarab** yorulmaġı besdür sāḳī

   Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 5).*

2. **Cām-ı ṭarab** lebāleb mīr-i zamān selāmet

   Bu dem ki sāz boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 3).*

<u>cām-ı viṣāl:</u> *(Far.+Ar.) Kavuşma kadehi.*

1. Kön͡gül kāmını şīrīn istedim **cām-ı viṣālıdın**

   Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 5).*

2. Kön͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı **cām-ı viṣālıdın**

   Salıb hicrān otıġa kėtdi baġrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 5).*

3. Vāy kim **cām-ı viṣālıdın** fereḥ taptı raḳīb

   ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 3).*

4. Ṣarf ḳılġumdur anı **cām-ı viṣālı** naḳdine

   Ger müyesser bolsa laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 3).*

cān: *(Far.) Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.*

1. Nė ġamdür men͡ga ʿışḳ ara Nādire

   Eger bolsa cānān͡ga **cānım** fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 12).*

2. **Cānıma** ḳaṣd eyler ėsen͡g ḳıl velīk

   Tişleme laʿlin͡gni ḳılursan ʿitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 11).*

3. Bėrey **cān** viṣāl içre ey nūş-leb

   Firāḳın͡gdatā key ḳılay tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 1).*

4. Çėkerde **cān** men͡ga taḳlīd ḳılmasun ferhād

   Firāḳ taġıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 3).*

5. Bu ġamni taġ kötermes ėdi velīk men͡ga

   Bėrib taḥammülini ḳoydı **cānıma** minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 12).*

6. Kökenin͡g bendelıġın Nādire'ġa ʿarż eyleb

   Ḳoyġıl ey bād-ı ṣabā **cānıma** andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 14).*

7. **Cān** körmedi rūzedin ḥalāvet

   İfṭārda yārsız ne leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 1).*

8. **Cānımġa** cefalar bile cānāne ḳılur baḥŝ

   Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 1).*

9. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun

   Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh **cānımġa** dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 12).*

10. Ġaraż ʿīd-i viṣālın͡g kön͡gülge ey hilāl ebrū

    Yüzün͡gni ayıġa **cānımnı** ḳurbān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 10).*

11. Ḳavl oşal ḳavldur ki **cānnı** ḫᵛācege ḳılsa niŝār

    Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 3).*

12. Bolubman ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

İrür **cān** vāle kön͡glümdin kön͡gül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 2).*

13. ʿİşḳ dāmıġa giriftār eyleban

Cānġa bī-dād üzre bī-dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 8).*

14. Lebimġa kėldi müdāmımnı vaṣlını tileb **cānım**

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 11).*

15. Ey felek **cānımġa** bī-dād üzre bī-dād ėtme kim

Bu yėter kim ḫasta ḥāl u zār u sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 5).*

16. Kön͡gül **cānıdan** u cān ḳaldı cānān u cihāndın hem

Kön͡güldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1).*

17. Seḥer kim tüşti otlar **cānıma** ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i s̱ürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 1).*

18. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı **cān**

Nūrıdın ayrıldı köz cism cüdā **cānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 11-12).*

19. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 6).*

20. Ġamide ötti devri derd-i hicrān bolmadı āḫır

Ki ḥasret **cānımı** endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 6).*

21. Ṣafā-i maḳdemidin boldı ḫurrem ʿarṣa-yı ʿālem

Ḥayāt-ı tāze tapdı memleket gūyā ki **cān** kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 12).*

22. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı **cānım** içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 4).*

23. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėni **cānımġa** raḥm eylen͡g

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*

24. Munṭaẓirdür men ḳaçan kim kėlse cānān eyleney

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban **cān** eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 2).*

25. Bir nefes dīdārıdın **cān** behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 65).*

26. Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun

Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 10).*

27. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam **cānımnı** örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

28. Sėn͡ga cān birle kön͡glümni sėni Tėn͡gri'ge tapşurdum

Vedāʿin͡gni ḳılurda köydi cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 6).*

29. Ḫāk-ı rehī fenādur ayrılsa cism **cāndın**

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu ḫākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 53).*

30. **Cānımġa** mū'nis ėttim asrab kön͡gülde dāġın

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 7).*

31. Furḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretin͡gde köydi bağrım örtedi **cān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

32. Kėtti şāhım **cānda** ḳaldı dāġ-ı furḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın kön͡gülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33).*

33. Nigūndur ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer **cān** āteş-i ḥasretde cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 20).*

34. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Felek cismimni tofraġ eyledi **cānımnı** tindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 40).*

35. Ḫudāyā bėrib **cānge** iḳbāl u cāh

Ḫudāyā bėrib ḫānge iḳbāl u cāh *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 99).*

36. Ḳıran ėtti ġam leşkeri **cānıma**

Ḳılay ʿarż ṣāḥibḳurānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 43).*

37. Mėni ey felek bī-nevā eylедin͡g

Ḥazīn **cānıma** köp cefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 94).*

38. Tā bar bu cihān mėn ü soraġın͡g

Cānda elemin͡g kön͡gülde dāġın͡g *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 48).*

39. Ṭāliʿme nāgehān ḳıldı yaman köz es̱er

Ḳaldı firāḳ **cān** ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 16).*

40. Eylerem ʿīd-i viṣālın͡gnı demādem ārzū

Ey yüzin͡g bayram ayı **cān** sen͡ga ḳurbān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 10).*

41. Lebin͡g şehd-i nābıġa **cānım** fedā

Ḫırāmān ḳadin͡ge revānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 1).*

42. Raḳībler **cānıma** ḳaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Men͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 9).*

43. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl men͡ga sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi **cānıma** cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 12).*

44. Dirīġā ki cān-ı cevānın͡g sėnin͡g

Men͡ga cān kebi ėrdi **cānın͡g** sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 62).*

45. Raḥmeti birle Ḫudāvend-i cihān şād ėtgey

Enbiyā rūḥı sėnin͡g **cānın͡gge** imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 58).*

<u>cān al-:</u> *(Far.+T.) Gönlü esir etmek, öldürmek.*

1. **Cān alurda** ey ṣanem ḳılġan ṣitābın͡gge öley

Gāh nāzın͡gge bėrey cān geh ʿitābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 1).*

2. Firāḳın͡g viṣāl ehlidin **cān alur**

Nėtan͡g olsa vehm ü gümānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 3).*

3. Ulus barça farḳıġa eyler niŝār

Eger **cānlar** almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 6).*

<u>cān bağışla-:</u> *(Far.+T.) Can bağışlamak, can vermek; hayat vermek, canlandırmak, diriltmek.*

1. **Cān bağışlarda** lebin͡g nāzın͡gge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 7).*

<u>cān bėr-:</u> *(Far.+T.) Can vermek, ölmek.*

1. Ey nigār hicrinde müşkil oldı **cān bėrmaḳ**

Körsetib cemālın͡gnı ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 11).*

2. Leblerin͡gdin ayru ʿīşim telḫdür devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 10).*

3. Cān alurda ey ṣanem ḳılġan şitābın͡gge öley

Gāh nāzın͡gge **bėrey cān** geh ʿitābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 2).*

4. Beyābānlarnı izleb tapmadım yārım soraġını

Bėrürmen cān ṣabā nāgeh ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 10).*

5. Ṭurfe suʾālī lebidin sordı yār

Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 8).*

<u>cān birle:</u> *(Far.+T.) Can ile.*

1. Mėn ki **cān birle** rıżā jüyende-yi fermānın͡gım

Nādire andın vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 13).*

2. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül **cān birle** boldı hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 4).*

3. ʿArżım sen͡ga ey cihān emīri

Cān birle kön͡gül ġamin͡g esīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 2).*

<u>cān birle kön͡gül:</u> *(Far.+T.) Can ile gönül.*

1. Şehsüvārım fikri kim **cān birle köŋüldür** meŋa

Cismim içre köŋül ü köŋül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 3).*

2. Yana yana ḳalmadı **cān birle köŋlüm** dāġsız

Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 5).*

3. Sėŋa **cān birle köŋlümni** sėni Tėŋri'ge tapşurdum

Vedāʿiŋni ḳılurda köydi cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 5).*

<u>cān çėk-:</u> *(Far.+T.) Can çekmek, ölecek vaziyette olmak.*

1. Bī-sütūn taġıda köp **cān çekmegin** ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 5).*

2. Bī-sütūndur ʿışḳ taġı Nādire

Özni **cān çėkmekde** ferhād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 18).*

3. Ney kebi boldı işim nāle ü efġān çėkmek

Mėn mėn ü kūh-ı ġamiŋ ḳulleside **cān çėkmek** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 34).*

<u>cān eyle-:</u> *(Far.+T.) Can temin etmek.*

1. Şehsüvārım fikri kim cān birle köŋüldür meŋa

Cismim içre köŋül ü köŋül ara **cān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 4).*

<u>cān fedā eyle-:</u> *(Far.+Ar.+T.)Canını feda etmek, canını vermek, hiçbir şey esirgememek.*

1. Cān bağışlarda lebing nāzıngge **cān eyley fedā**

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābıngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 7).*

<u>cān firāḳı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Can ayrılığı.*

1. Yārnıng āşüftesi vehm eylemes öz cānıdın

Cān firāḳı sehldür ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 2).*

<u>cān içre:</u> *(Far.+T.) Can içinde.*

1. Könglümde henūz iştiyāḳıng

Cān içre telāṭım-ı firāḳıng *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 32).*

<u>cān ile cesed:</u> *(Far.+T.+Ar.) Can ile beden.*

1. Çün mėndin üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

Bīgāne boldı birbiridin **cān ile cesed** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 2).*

<u>cān ile köngül:</u> *(Far.+T.) Can ile gönlüme.*

1. Felek raḥm eyle ėmdi **cān ile könglümġa** cānānsız

Ki könglüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9).*

<u>cān kebi:</u> *(Far.+T.) Can gibi.*

1. Dirīġā ki cān-ı cevānıng sėning

Menga **cān kebi** ėrdi cānıng sėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 62).*

<u>cān kirgüz-:</u> *(Far.+T.) Can bağışlamak.*

1. Mesīḥ enfāsidėk cism içre **cān kirgüzdi** güftārı

Kön͡gül bezmini rūşen ėtti her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 1).*

cān levḥi: *(Far.+Ar.+T.) Gönül ve can levhası.*

1. Lebin͡g ḥadīŝini **cān levḥine** sevād ėttim

Közim ḳarası kebi boldı müşkbār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 3).*

cān leẕẕeti: *(Far.+Ar.) Can lezzeti.*

1. Şerbet-i laʿlin͡gdin ayru tapmadım **cān leẕẕetin**

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 11).*

cān ört-: *(Far.+T.) Can yakmak.*

1. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı kim **cān örtenib**

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

2. Ey serv-i revān nėdür ḫayālın͡g

Cān örtedi vaʿde-yi viṣālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 2).*

cān perdesi: *(Far.+T.) Can perdesi.*

1. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve āġāz eylegeç

Örtedi **cān perdesin** muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 2).*

2. Pāreler boldı ḫayālın͡g nūrıdın **cān perdesi**

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 7).*

cān talaş-: *(Far.+T.) Can çekişmek, ölmek üzere olmak; ölüm halinde olmak.*

1. Vāḳıf ėrmessėn mėnin͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim **talaşurman** lebin͡g hicrānıda **cān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

cān taṣadduḳın͡g: (Far+Ar+Tr) *Canım sėnin için sadaka olsun.*

1. Mülk-i cihānım ey şeh-i devrān taṣadduḳın͡g

Mülk ü cihān ne bolġusıdur **cān taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 2).*

cān u cihān: *(Far.) Can ve dünya, bütün her şey.*

1. Bolmasa ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i **cān u cihān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 8).*

cān u dil: *(Far.) Can ve gönül.*

1. **Cān u dilini** sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār kėl ki boldı dil ü cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 13).*

cān u ten: *(Far.)Can ve beden.*

1. Yolıda başımnı ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes **cān u tenim** bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 4).*

2. Nėdin **cān u tenimġa** minnet ėrmes paybūsın͡gdın

Ki ėrmiş şaḫneyī şevḳin͡g kön͡gül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 9).*

<u>cān üzre cān:</u> *(Far.+T.+Far.) Canın üstünde, candan daha değerli.*

1. Ey lebiŋ cān u kelām cān efzā-i rūh u revān

Āşikārā u nihāndur ṣūretiŋ cān üzre cān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 2).*

<u>cān vāle köŋl:</u> *(Far.+T.) Şaşırmış gönül.*

1. Bolubman ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

İrür **cān vāle köŋlümdin** köŋül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 2).*

<u>cān vāle ü ten ḫasta:</u> *(Far.) Hayret içinde kalan can ve hasta vücut.*

1. Feryād ki ʿışḳ ėtti mėni yārġa meftūn

Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 2).*

<u>cānā:</u> *(Far.) Ey can, ey sevgili.*

1. Mürüvvet eyle **cānā** sėndin ayru tīredir şāmım

Yarut külbemni bir tün ʿāriżiŋni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 7).*

2. Ḳadiŋ raʿnā nihāl-ı servdür **cānā** ḫırām eyleb

Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 11).*

3. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür esīriŋni

Bir ḳıyā baḳıb **cānā** bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 4).*

<u>cānān:</u> *(Far.) Sevgili, gönül verilmiş olan.*

1. Munṭeẓirdür men hemīşe Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb **cānān** men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 14).*

2. Nė ġamdür men͡ga ʿışḳ ara Nādire

Eger bolsa **cānānġa** cānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 12).*

3. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ men͡ga düşvār ėdi

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi **cānān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 10).*

4. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç saġınurman öyge **cānānım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 8).*

5. Felek raḥm eyle ėmdi cān ile kön͡glümġa **cānānsız**

Ki kön͡glüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9).*

6. Ṭāliʿme nāgehān ḳıldı yaman köz eŝer

Ḳaldı firāḳ cān ayrıla **cānānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 16).*

7. Cānġa yėttim dembedem ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki **cānān** şevḳidin cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 4).*

8. Hicr derdiġa giriftār eyledi **cānān** mėni

Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 9).*

9. ḳaradur rūzgārım mihr-tābānımnı saġındım

Sitemler cāne yėtti beski **cānānımnı** saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 4).*

10. Nigūndur ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde **cānānımdın** ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 20*

11. Munṭaẓırdür men ḳaçan kim kėlse **cānān** eyleney

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 1).*

12. Cānımġa cefalar bile **cānāne** ḳılur baḥŝ

Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 1).*

13. Yārnıng͡ āşüftesi vehm eylemes öz cānıdın

Cān firāḳı sehldür ayrılmasun **cānānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 2).*

14. Ḳalıb furḳat diyārı içre **cānānımnı** saġındım

Çırāġ-ı rūzgārım mū'nis-i cānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 1).*

<u>cānān eyle-:</u> *(Far.+T.) Sevgili, dost etmek.*

1. Nādire ol yār sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār **cānān eyleban** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 12).*

<u>cānān u cihān:</u> *(Far.) Sevgili ve dünya.*

1. Kön͡gül cānıdan u cān ḳaldı **cānān u cihāndın** hem

Kön͡güldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1).*

<u>cāne kėl-:</u> *(Far.+T.) Canı sıkılmak.*

1. Felek raḥm eyle ėmdi cān ile kön͡glümġa cānānsız

Ki kön͡glüm **cāne kėldi** furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 10).*

<u>cāne yėt-:</u> *(Far.+T.) Canı sıkılmak, dayanılamayacak noktaya gelmek.*

1. ḳaradur rūzgārım mihr-tābānımnı saġındım

Sitemler **cāne yėtti** beski cānānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 4).*

2. Kön͡gül cānıdan u cān ḳaldı cānān u cihāndın hem

Kön͡güldin **cāne yėttim** ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 2).*

3. Bahār eyyāmı ḳan bolġunça ey şimşād baş çėḳme

Ki **yėttim cāne** serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 8).*

__**cānġa yėt-:**__ *(Far.+T.) Canı sıkılmak, dayanılamayacak noktaya gelmek.*

1. **Cānġa yėttim** dembedem ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki cānān şevḳidin cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 3).*

__**cāngāh:**__ *(Far.) Can evi, beden.*

1. Derd **cāngāh** u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü men͡ga bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

__**cān-güdāz:**__ *(Far.) Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.*

1. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir **cān-güdāz** efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 14).*

__**cān-ı ʿazīz:**__ *(Far.+Ar.) Değerli can, kıymetli sevgili.*

1. Sėn ḳanda ki boldı furḳat içre

Yüz **cān-ı ʿazīz** ḫ˘ār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 14).*

2. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmeng͡ mėni

Cismdin **cān-ı ʿazīzim** kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 12).*

<u>cān-ı cevān:</u> *(Far.) Gencecik can.*

1. Dirīġā ki **cān-ı cevānıng͡** uçun

Mürüvvetge ėtmedi çarḫ-ı pīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 79).*

2. Dirīġā ki **cān-ı cevānıng͡** sėning͡

Meng͡a cān kebi ėrdi cānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 61).*

<u>cān-ı figār:</u> *(Far.) Yaralı, incinmiş ruh dünyası.*

1. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire **cān-ı figārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 14).*

<u>cān-ı ḥazīn:</u> *(Far.+Ar.) Hüzünlü ruh,üzgün can.*

1. İrür bu nā-tüvān **cān-ı ḥazīn** müştāḳ-ı dīdārıng͡

Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 9).*

<u>cānib:</u> *(Ar.) Taraf, cihet, yan.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedehler **cānibidin**

Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 7).*

<u>cānıdın kėç-:</u> *(Far.+T.) Candan geçmek.*

1. An͡ga özlik bile yėtib bolmas

İsteseng͡ yār vaṣlı **cānıdın kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 4).*

__**cārī eyle-:**__ *(Ar.+T.) Yürütmek, devam ettirmek, akıtmak.*

1. Naḫl ḳadı ḫacletidin boldı su serv-i revān

Eyledi fevvāreler **cārī** serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 12).*

__**cāvīd:**__ (*Far.) Daimî, baki, ebedî.*

1. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim **cāvīd** ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 13).*

2. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan **cāvīd**

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 17).*

__**cāvidān bād:**__ *(Far.) Sonsuz olsun.*

1. Ėmdi bu cihān muṭiʿ-i ḫān bād

Şehzādeler ʿömri **cāvidān bād** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 40).*

__**cāvidān cennet:**__ *(Far.+Ar.) Sonsuz cennet.*

1. Gāhgāhī ṭavf ėtib topraġıdın eylenemen

Cāvidān cennetde boġay ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 26).*

__**cāygāh:**__ *(Far.) Yer, mevki.*

1. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet **cāygāh** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 36).*

cāy-ı āsāyiş: *(Far.) Huzur yeri.*

1. Cihān ey Nādire il maḳtulıdur

Ėmesdür **cāy-ı āsāyiş** bu meslaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 10).*

cefā: *(Ar.) İncitme, eziyet.*

1. Bī-derdlering͡ **cefālarıdın**

Feryād çėkib fiġān ėtib ḳet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 3).*

2. Cānımġa **cefālar** bile cānāne ḳılur baḥŝ

Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 1).*

3. Pāre pāre boldı cismim tā **cefālar** tīġidin

Tā irür tīġ-i zebān **cefā-i** iḥsānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 11-12).*

cefā devrānı: *(Ar.+T.) Vefasızlık devri, vefasızlık çağı.*

1. Sāḳiyā köp ḫasta ḫāṭır men **cefā devrānıda**

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 5).*

cefā eyle-: *(Ar.+T.) Üzmek, eziyet etmek, azap vermek.*

1. Mėni ey felek bī-nevā eyleding͡

Ḥazīn cānıma köp **cefā eyleding͡** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 94).*

cefā pīşe: *(Ar.+Far.) Zalim; acımasız sevgili.*

1. Oşal ʿahd-ı yalġan **cefā pīşe** sėn

Sėni tābekey imtiḥān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 133).*

cefā ţīġi: *(Ar.+Far.) Ayrılık kılıcı.*

1. Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmaġını iḫtiyār ėtsen͡g

Cefā ţīġi bilen evvel mėnin͡g baġrımnı efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 4).*

cefā-i hicr: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık eziyeti.*

1. **Cefā-i hicr** bile köksümi figār ḳılay

Nigāh-ı siḥr fenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 9).*

cefā-i iḥsān: *(Ar.+Far.+Ar.) İyilige karşı vefasızlık.*

1. Pāre pāre boldı cismim tā cefālar tīġidin

Tā irür tīġ-i zebān **cefā-i iḥsānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 12).*

cefālar ḳıl-: *(Ar.+T.) Çok sayıda eziyet etmek.*

1. Çarḫ ilni giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler

Bisyār **cefālar** ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 24).*

cehd ile: *(Ar.+T.) Çaba ile.*

1. Eyledin **cehd ile** taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim ḳılur Nādire bu himmet-i merdānege baḫş *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 13).*

cellād: *(Ar.) Cellat.*

1. Ḳaşı ḳılıçı birle ḳılur ḳatl demādem

ʿUşşāḳların iki közi bolġalı **cellād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 6).*

2. Müjgān ile nergisindin ey şūḫ

Kesb eyledi ḳan tökerni **cellād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 8).*

3. Ḳan tökerge māildür ḳaşların͡gnı şemşīri

İlni ḳatl-ı ʿām ėtsen͡g közlerini **cellād** eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 10).*

cemʿ ḳıl-: *(Ar.+T.) Toplamak, bir araya getirmek.*

1. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālın͡gdın kön͡gülni **cemʿ ḳıl**

Kim irür zülfin͡g kebi ḥālin perīşān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 7).*

cemāl: *(Ar.) Güzellik, sevgilinin güzel yüzü.*

1. Yüzin͡g ferruḫ **cemālın͡g** ruḥ-efzā

Ḫaṭın͡g ḫıżr u leb-i laʿlin͡g mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*

2. **Cemālın͡g** āfitāb-ı ʿālem ārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 10).*

3. Yüzin͡g ferruḫ **cemālın͡g** ruḥ-efzā

Ḫaṭın͡g ḫıżr u leb-i laʿlin͡g mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*

4. **Cemālın͡g** muṣḥafın͡g ḳıldım tilāvet

Ḳaşın͡g bismillāhıdur anda ṭuġra *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 5).*

5. Melāhatlıġ yüzin͡g māh-ı münevver

Cemālın͡g āfitāb-ı ʿālem ārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 10).*

6. Közgü kebi ḥayrānların͡ga ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārın͡g uçun Nādire'dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 17).*

7. **Cemālıŋ** meŋa müddeʿā ṣubḥ u şām

Viṣālıŋ meŋa ārzū rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 3).*

8. Züleyẖā müşterīdür genc ü gevher birle vaṣlıŋge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk **cemālıŋge** ẖarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 16).*

9. Ey nigār hicrinde müşkil oldı cān bėrmaḳ

Körsetib **cemālıŋnı** ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 12).*

10. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān **cemālıŋ** şemʿidin

Yaẖşılar sulṭānı ėrdiŋ şehriyārım yaẖşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 5).*

11. Peyveste duʿā-i ẖayr ėtermėn

Maḳṣūdiŋ irür sėni **cemālıŋ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 4).*

12. Meŋa ārzū viṣālıŋ meŋa müddeʿā ẖayālıŋ

Naẓarımdadur **cemālıŋ** heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 10).*

13. Ḳanda sėn körsem **cemālıŋnı** ṣanem

Ey perī-peyker sėni yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5).*

14. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile zülfin ẖayāl eyleb

Olub men lāl özlükdin kėtib yārım **cemālıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 8).*

15. Ḥayrān közüm ey māh **cemālıŋnı** tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 5).*

16. Āfitābım nėçe kün boldı ki körgüzmes **cemāl**

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 21).*

17. Közlerim mihr-i **cemālıdın** münevver bolmadı

Meng͡ga hemdem bir kün ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 63).*

18. Mihmān-ı nev mübārek bād müdāmımnı maḳdemi

Kim **cemālıdın** münevver boldı çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 22).*

19. ʿÖmrdin ber tapḳay ol şehzāde-yi ʿālī nişān

Cilverger māh-ı **cemālıdın** aṣālet cevheri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 30).*

20. Kėl ey mū'nisim ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālıng͡ fedāsı ḳalīl ü kesīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 88).*

21. **Cemālıng͡dın** ayru tüşüb kėçeler

Ḫayālıng͡ irür dil-nevāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 119).*

22. Muḥammed Emīn Ḫān **cemālı** bile

Mėni dāġ-ı ġamdin rihā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 101).*

23. Kemdür tolunay bolsa **cemālıng͡ge** berāber

Ḫurşīde ḳulaġıng͡dagi dür-dāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 9).*

24. Köralmey yārnı bolmış cünūnım il temāşāsı

Eger körsem **cemālıng͡** anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 6).*

25. Risālet sipihrini ḫurşīdidürsėn

Cemālıng͡ mücellā cenābıng͡ muʿallā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 16).*

26. Yüzing͡dür ḳıble-yi ehl-i münācāt

Cemālıng͡ şemʿidin rūşen ḫarābāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 2).*

27. Yüzing͡ āfitābı meh-i ʿālemārā

Cemālıng͡nı közgüsi mihr-i mücellā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 2).*

cemāl-ı bī-miŝāl: *(Ar.+Far.) Emsalsiz, benzeri olmayan güzellik, güzel yüz.*

1. **Cemāl-ı bī-miŝālıng͡** cilvesidür

Şarāb u şemʿ ü şāhid cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 11).*

cemāl-ı dilkeş: *(Ar.+Far.) Gönül çeken güzellik.*

1. Ḳanı ol yārdėk şīrīn şemāil

Cemāl-ı dilkeş ü eṭvār-ı ferruḫ (Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 4).

cemāl-ı pertev: *(Ar.+Far.) Aydınlık güzellik.*

1. Nėçük kim ay şiʿāʿ-i rūşen olmış mihr tābıdın

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 4).*

cemāl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel yüzü.*

1. **Cemāl-ı yār** istersėn gülistāndın temāşā ḳıl

Mėni giryān közümni ebr-i nīsāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 1).*

cemīʿ: *(Ar.) Bütün, hep, hepsi, tümü.*

1. **Cemīʿ** hemnişīnler bar u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33).*

cemʿiyet: *(Ar.) Topluluk.*

1. Alurdım kām-ı ʿişret maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın

ḳılurdım seyr **cemʿīyet** bahār-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 14).*

2. Şādmānlıḳ sėndin ėrmişdür cihān aḥvālıġa

Munça hem **cemʿīyet**-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 8).*

<u>cemşīd:</u> *(ö.a.) Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.*

1. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa **Cemşīd'ġa** hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 16).*

2. Vaṣl cāmı tā sėning͡ ėlging͡dedür

Özni yā **Cemşīd** yā Bahrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 14).*

<u>cemşīd nijād:</u> *(ö.a.) Cemşid'in soyundan.*

1. ʿAdl u inṣāfda **cemşīd nijādım** sėn ėding͡

Fikr ü endīşe ḫayālım bile yādım sėn ėding͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 11).*

<u>cemşīd-i devrān:</u> *(ö.a.) Çağın Cemşid'i.*

1. Emīr-i kec-külāh **cemşīd-i devrānımnı** saġındım

Ẓarāfet bābıda nāyāb sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 11).*

2. Barça il kirdārıġa taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ kim Nādire **cemşīd-i devrānımdadur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 16).*

<u>cemşīd-i zamān:</u> *(ö.a.) Zamanın/devrin Cemşid'i.*

1. Ābād ola ey Nādire iḳlīm-i tecemmül

Cemşīd-i zamān ḫusrev-i fergāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 12).*

cemşīd'ni cāmı: *(ö.a.) Cemşid'in kadehi.*

1. **Cemşīdni cāmıdın** ziyāde

Ey rind-i gedā sinüḳ sifālıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 11).*

cenāb: *(Ar.) Huzur, yan.*

1. Tapmasa yār **cenābıġa** şeref birle ḳabūl

Āh u feryādıng ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 5).*

1. Risālet sipihrini ḫurşīdidürsėn

Cemālıng mücellā **cenābıng** muʿallā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 16).*

cennet: *(Ar.) Cennet.*

1. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā küçesi

Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 4).*

2. Cihānda ḫusrev-i **cennet** mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi

Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 13).*

3. Dūzaḫ irür közümge **cennetde** bolmasa yār

Saldı mėni firāḳa mekkāre çarḫ-ı ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 47).*

cennet ḳaṣrı: *(Ar.+T.) Cennet köşkü.*

1. Āfitāb-ı vaṣl **cennet ḳaṣrıda** tapmas zevāl

Āfitāb-ı bī-zevālıngnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 5).*

<u>cennetü’l-meʾvā:</u> *(Ar.) Cennet.*

1. Ḥarim-i dergehin͡g aḥbāba **cennetü’l-meʾvā**

Sėnin͡g selāsil-i zülfin͡gge mübtelādur mėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 13).*

<u>cesāret:</u> *(Ar.) Cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.*

1. İrür pīr-i muġāndın bu **cesāret** turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 9).*

<u>cevāb:</u> *(Ar.) Suale karşılık mukabele, cevap.*

1. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

2. **Cevāb-ı** şāh beyt-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 27).*

<u>cevāb bėr-:</u> *(Ar.+T.) Cevap vermek.*

1. Laʿlin͡g alıda kön͡gül sürgende ḥālin͡gdin suʾuāl

Nāz u istiġnā bile **bėrgen** cevābin͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 10).*

<u>cevāb u suʾāl:</u> *(Ar.) Cevap ve soru.*

1. Ey güliʿẕār Nādire’nin͡g ḥālini sorab

Güftāre kėl **cevāb u suʾālın͡gdın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 20).*

cevān eyle-: *(Far.+T.) Gençleştirmek.*

1. Budur mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki ṣahbā pīrni **eyler cevān** iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 12).*

cevlān: *(Ar.) Gezilip dolaşılan yer.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni bir gām ėtti **cevlānım**

Ėmes māniʿ ḫalāyiḳ kūhı ḳāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 3).*

cevlān ėt-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gidip gelmek.*

1. Semend-i nāz üze meydān ara **cevlān ėtib** her yan

Kön͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 3).*

2. Çıḳdı ol gülgūn ḳabā meydān ara **cevlān ėtib**

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 1).*

3. Gülbün-i nezāketsėn seyr-i bāġ u meydān ėt

Cilve ḳılmaḳ istersen közlerimde **cevlān ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 2).*

3. Dembedem **cevlān ėtib** ey şūḫlar meydān ara

Ḫasta kön͡glümni nişān-ı nāvek-i müjgān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 7).*

cevlān eyle-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gidip gelmek, gezip dolaşmak.*

1. Rezm meydānıda ger raḫş üzre **cevlān eylesen͡g**

Zāl çarḫ ėtgey hezīmet ḳāmetin eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 11).*

2. Mehveşim meydān ara bī-perde **cevlān eyledi**

İl közin āyīnedėk dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 3).*

3. Çābuki kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde **cevlān eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 12).*

4. Közüm ḥayretfezādur ʿazm-i meydān eylesün şāhım

Kön͡gül meydānıda bir laḥẓa **cevlān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 2).*

cevlān ḳıl-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gezinmek.*

1. Sīl ṣaḥrāda **ḳılur** şevḳ ile **cevlān** līkin

Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 9).*

cevlāngeh: *(Ar.+Far.) Gezilip dolaşılan yer.*

1. Ḳayu merġzār oldı **cevlāngehin͡g**

Ḳayu būstān mekānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 63).*

cevr: *(Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet, cefâ, gadr, zulüm.*

1. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol

Çėkdim asru çarḫ devri **cevridin** renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 18).*

2. Hicrān ile rūze **cevr** ėtalmas

Ger bar ėse Nādire selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 13).*

cevr eyle-: *(Ar.+T.) Eziyet etmek.*

1. **Cevrler** ki men͡ga çarḫ **eyledi** şāhımnı körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

cevr ile: *(Ar.+T.) Eziyetle, zulümle.*

1. Mihr ü mürüvvet ehlige çarḫ muḥabbet eylemes

   Cevr ile iki yārnı birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 4).*

cevr ü cefā: *(Ar.) İncitici söz veya davranışlar (sevgiliden gelen).*

1. Ol ġamze sen͡ga **cevr ü cefā** ʿalemin oḳuttı

   Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 7).*

2. Muḥabbet ehliġa **cevr ü cefāsını** bilindürdi

   Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 45).*

cevr ü cefā çek-: *(Ar.+T.) Eziyet ve sıkıntı çekmek.*

1. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün

   ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn **çekdügüm cevr ü cefā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 20).*

cevr ü cefā eyle-: *(Ar.+T.) Üzmek, eziyet etmek, azap vermek.*

1. Āh kim bī-ḥadd men͡ga **cevr ü cefā eyler** felek

   Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 1).*

cevr ü sitem eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Eziyet ve zulüm etmek.*

1. Tā key men͡ga bī-dād **cevr ü sitem eyler**

   Āḫır mėni āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 27).*

cevr ü ẓulm: *(Ar.) Eziyet ve zulüm.*

1. Pīre zāl çarḫ kim ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ü ẓulmidin yürekde bī-nihāyet yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 34).*

cevr-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Feleğin cevri, cefası.*

1. Öyle kim **cevr-i felek** zār u nizār eyler mėni

Yārsız hicrān belāsıġa düçār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 15).*

ceyḥūn: *(ö.a.) Ceyhun nehri.*

1. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı **ceyḥūndėk** aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 4).*

ceẕbe-yi tevfīḳ: *(Ar.) Allah'ın yardımına kavuşma.*

1. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu ceẕbe-yi **tevfīḳdür** kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 16).*

cīb: *(Far.) Cep.*

1. Hicr ü firāḳ elgide pīrehim pāredür

Ḳılmadı il tefriḳa **cībini** dāmānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 4).*

cīb-i ṭāḳat: *(Far.+Ar.) Dayanma, sabır.*

1. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin **cīb-i ṭāḳat** pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 35).*

ciger: *(Far.) Ciğer, bağır, yürek; aşkın kaynağı.*

1. Faṣl-ı bahār gül açar mihr vefā riyāżıda

 Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan bolıb **ciger** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 8).*

2. Derd-i dilin͡gni ey kön͡gül sorġalı kėlse yār aytay

 Ḳoy **cigerin͡gni** alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 12).*

3. Kön͡gül teşvīşini zülf-i perīşānıda körgende

 Ciger ḳan oldıġın ol laʿl-i ḫandāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 12).*

4. Ḳandur **cigerim** ġuṣṣa bilen yārdın ayru

 Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1).*

5. Ḳandur **cigerim** lebidin ayru

 Kėltür men͡ga sāḳiyā mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 13).*

ciger-ḫūn: *(Far.) Ciğeri kanlı, üzgün.*

1. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam **ciger-ḫūn**

 Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 17).*

2. Feryād ki ʿışḳ ėtti mėni yārġa meftūn

 Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u **ciger ḫūn** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 2).*

ciger pāresi: *(Far.+T.) Ciğer parçası, çok sevilen.*

1. Ḫūn-ı dil birle **ciger pāresidin**

Bādedür laʿl-i müferriḥ yāḳūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 11).*

ciger-bend: *(Far.) Ciğerpare, evlat.*

1. Memleket vārisi şehzāde-yi ʿālī güher

Ḳurretu'l-ʿAyn **cigerbend** emīr-i devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 4).*

ciger-gūşe: *(Far.) Ciğerparesi, evlat.*

1. **Ciger-gūşe** köz nūrı farżenler

Ki bu barçasıdur nişānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 73).*

2. Kön͡gülni serveri **cigergūşeler**

Bular şükrini ḥırz-ı cān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 137).*

ciger-ḫasta: *(Far.) Tasalı, üzgün.*

1. Rafīḳim **ciger-ḫasta** efgārlar

Alar birle ʿahd u dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 7).*

cihān: *(Far.) Dünya, âlem, cihân.*

1. **Cihānda** ḫusrev-i cennet mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi

Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 13).*

2. Ḳıl Nādire müyesser şūr-ı cünūn **cihānda**

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa dīn ü mez̠heb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 13).*

3. **Cihānda** Nādire yārıng͡ perī miŝāl ėrdi

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 13).*

4. **Cihānda** Nādire ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 13).*

5. **Cihānda** böyle ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi

Men͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 7).*

6. **Cihān** ser tā bepā ālūdelıġdur

Özin͡gni Ḳılma ser tāpā mülevveŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 5).*

7. **Cihāndın** kėtdi ol şāh-ı **cihānım**

Men͡ga boldı firāḳıda cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 5-6).*

8. Ol perī-peyker ki hicridin **cihānım** boldı telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1).*

9. **Cihān** ey Nādire il maḳtulıdur

Ėmesdür cāyı āsāyiş bu meslaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 9).*

10. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül kimge **cihān** vefā ḳılur

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 1).*

11. Ey cān men͡ga hicrin͡gde **cihān** boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 11).*

12. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı eyledi āşüfte bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 22).*

13. Hīçkim yārab **cihānda** yārıdın ayrılmasun

Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 9).*

14. Düşvār ėken **cihānda** tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher ḳaldı kön͡gül sürūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 25).*

15. Rūz-ı ezel Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı

Ger bolmasa viṣālı men͡ga **cihānda** nė bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 46).*

16.	Efsūs şāh-ı devrān ʿazm eyledi **cihāndın**

Devrān mėni ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 51).*

17.	Ḫalāyiḳ serḫoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 10).*

<u>cihān aḥvālı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünyanın durumu.*

1.	Şādmānlıḳ sėndin ėrmişdür **cihān aḥvālıġa**

Munça hem cemʿīyet-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 7).*

<u>cihān bāġı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya bahçesi. Yeryüzü, dünya, kainat.*

1.	Ḳoyar andaġ ki dām-ı ḥīle ṣayyād

Cihān bāġıda ey ḥūr-ı perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 12).*

2.	Yārdın ḳaldı çemen sersebz ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız **cihān bāġı** gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 2).*

3.	Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Cihān bāġıda bülbüldėk fiġānım sūd ḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 48).*

<u>cihān barıça:</u> *(Far.+T.) Dünya var olana kader.*

1.	Emīr ü ʿādil ü ve’l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça men͡ga bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

<u>cihān birle cān:</u> *(Far.+T.+Far.) Cihan ile can.*

1. Nė derkār sėnsiz **cihān birle cān**

   Taṣadduḳ bu cān u cihānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 39).*

<u>cihān destgāhı:</u> *(Far.) Yer yüzü.*

1. **Cihān destgāhıġa** maġrūr ėmes

   Kön͡gül sėndin ayrudur āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 149).*

<u>cihān efsānesi:</u> *(Far.+T.) Dünya efsanesi.*

1. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk **cihān efsānesi**

   ʿIşḳ ara ey Nādire āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 13).*

<u>cihān ehli:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya halkı.*

1. Bildiler çünki **cihān ehli** ḥadīŝini ṣaḥīḥ

   Tan͡g ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5).*

2. Ötti ʿālem mülkidin ol ḫusrev-i gītī penāh

   ʿAdālet birle **cihān ehliġa** ėrdi pādişāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 38).*

3. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım ki hicride

   Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 18).*

4. Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer mübārek rūy ferruḫ ruḫ

   Cihān ehliġa andın müjde-yi rūh u revān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 8).*

5. Rūz-ı mātemdür bukün ey ehl-i ṣoḥbet el-vedāʿ

Ėmdi tutmasman **cihān ehliġa** ülfet el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 32).*

6. Müddetidür kim **cihān ehliḳa** yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 1).*

7. Züleyḫā müşterīdür genc ü gevher birle vaṣlın͡ge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālın͡ge ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 16).*

8. İşim yoḳtur **cihān ehlini** yaḫşı u yamanıġa

Mürüvvet köz tutıb ʿālemde yaḫşı u yamandın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 13).*

<u>cihān ġami:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya gamı, kederi.*

1. Tileseṅ vaṣl öt **cihān ġamidin**

Ne cihān belki cism ü cāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 3).*

<u>cihān gülzārı:</u> *(Far.+T.) Dünya gül bahçesi; dünya, alem.*

1. **Cihān gülzārıda** terk-i temāşā eylesün yārab

Temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 15).*

<u>cihān ḥamāmı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya hamamı.*

1. **Cihān ḥamāmıġa** kirgenler āḫır

Muṭaḥḥar çıḳḳusudur yā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 9).*

<u>cihān ḫarācı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya harcayıcısı.*

1. Ḥarīs miʿdesi tolmas **cihān ḫarācı** bile

Ne kim yoluḳtı an͡ga ḳıldı dāḫil-i maṭbaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 9).*

cihān içre: *(Far.+T.) Dünyada.*

1. **Cihān içre** tüşdi besī restḫīz

Meger cilve birle ḫırāmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 3).*

2. Sipāh u raʿyetni taḥḳīḳ ėtib

Cihān içre ḳaldım müşḳat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 56).*

cihān iḳbālı: *(Far.+Ar.+T.) Cihan mutluluğu.*

1. Men͡ga ʿışḳ içre sūdi cünūn bes

Cihān iḳbālıdın baḫt-ı nigūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 2).*

cihān ʿīşi: *(Far.+Ar.+T.) Dünya zevki.*

1. **Cihān ʿīşi** ġanīmetdür nėçe kün

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15).*

cihān mülki: *(Far.+Ar.+T.) Dünya, yeryüzü.*

1. Kim irür ʿālī neseb şehzādelerni serveri

Tā ḳadem ḳoydı **cihān mülkine** ol ḫurşīdfer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 6).*

2. Çıḳıb rūşen eyle **cihān mülkini**

Yėr astıdın ey āfitāb-ı münīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 83).*

3. Tā **cihān mülkini** sulṭānı ėdin͡g devlet ile

Bī-nevālarġa kerem eyler ėdin͡g şefḳat ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 51).*

<u>cihān şāhı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Dünya padişahi idin.*

1. **Cihān şāhı** ėrdin͡g Füreydūn kebi

Ḫazāyīn zeri genc-i Ḳārūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 161).*

<u>cihān sulṭānı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Cihan padişahı.*

1. **Cihān sulṭānı** ėrdi Nādire yārım ki hicride

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 17).*

<u>cihān u nev-bahār:</u> *(Far.) Dünya ve ilkbahar.*

1. Naḫl-ı ümīdim gül açmay ḳaldı yüz efsūs kim

Boldı nevrūz **cihān u nev-bahārım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 8).*

<u>cihān ẓulmet sarayı:</u> *(Far+Ar.+Far.) Dünyanın karanlık sarayı.*

1. Felek saḳfı ḳarardı dūd-ı āhımnın͡g midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 8).*

<u>cihanda kėl-:</u> *(Far.+T.) Dünyaya gelmek.*

1. Maḳṣad ne ėdi **cihanda kėldin͡g**

Keyfiyetini beyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 13).*

<u>cihāndın kėç-:</u> *(Far.+T.) Dünya varlığından vazgeçmek.*

1. Ey kön͡gül yār uçun **cihāndın kėç**

Heves-i bāġ u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 1).*

2. Vaṣl-ı yār isteseng͡ **cihāndın kėç**

Her ne maḳdūrıng͡ olsa andın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 1).*

3. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım ki hicride

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb **kėçtim cihāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 18).*

4. Ne gül seyr eyle ne fikr-i bahār ėt

Cihāndın kėç ḫayāl-ı vaṣl-ı yār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 2).*

cihāndın kėt-: *(Far.+T.) Ölmek, vefat etmek.*

1. **Cihāndın kėtdi** ol şāh-ı cihānım

Meng͡a boldı firāḳıda cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 5).*

2. Şeh ʿÖmer Sultān **cihāndın kėtdi** ol şevket ile

Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 3).*

cihāndın sefer ḳıl-: *(Far.+Ar.+T.) Son yolculuğa çıkmak, vefat etmek, ölmek.*

1. Nādire şāhım **sefer ḳıldı** cihāndın dūstlar

Şemʿ yang͡lıġ yaş tökib mātem tutıb efġān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 15).*

cihān-ı bī-vefā: *(Far.) Vefasız dünya.*

1. Felek ẓulm ėtti ü feryād-resḳa yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas **cihān-ı bī-vefādın** ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 28).*

cilā tap-: *(Ar.+T.) Parlaklık bulmak.*

1. Budur ümīdim ki luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi **tapḳay cilā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 36).*

cilve: *(Ar.) Naz, işve, eda (Nazlı yürüyüş bağlamında).*

1. Cemāl-ı bī-miŝālın͡g **cilvesidür**

Şarāb u şemʿ ü şāhid cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 11).*

2. Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

Ġāib olmışdur naẓardın **cilvesi** pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 8).*

3. Kėtdi hūşım ol perīveş **cilve** āġāz eylegeç

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 1).*

4. Ey perī-ruḫsārlar ʿışḳ ehliġa ruḫsār açın͡g

Cilve sevdāsı bile āyīne-yi ḥayrān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 6).*

5. Ötse ḫırām eyleban **cilve** bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde reftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 11).*

6. Cihān içre tüşdi besī restḫīz

Meger **cilve** birle ḫırāmān *irür (Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 4).*

7. Mücib-i ḥayrānlıḳ irür **cilvesi**

Āyīnedin şerm ü ḥayā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 5).*

cilve ėt-: *(Ar.+T.) İşvelenmek, nazlanmak, kırıtmak. II Görünmek, ortaya çıkak.*

1. Bolub başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde **cilve ėtti** her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 8).*

__**cilve ḳıl-:**__ *(Ar.+T.) Görünmek, ortaya çıkmak; dikkat çekici şekilde hareket etmek.*

1. Gülbün-i nezāketsėn seyr-i bāġ u meydān ėt

   Cilve ḳılmaḳ istersen közlerimde cevlān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 2).*

2. Çemende **cilve ḳıldı** serv ü gül hem sebze baş çėkdi

   Ḳadi serv ü yüzi gül ḫatı reyḥānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

__**cilve körset-:**__ *(Ar.+T.) İşve etmek.*

1. **Cilve körsetdi** çü ol serv-i dilārā bāġ ara

   Çeşm-i ḳumrī boldı bir çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 1).*

__**cilveger:**__ *(Far.) İşve eden sevgili.*

1. **Cilvegerdür** her ṭaraf gülgūn-ḳabā maḥbūblar

   Ey muḥabbet ehli yār isteb yürekni ḳan ėtiņ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 9).*

__**cilveger bol-:**__ *(Far.+T.) Ortaya çıkmak, görünmek.*

1. **Bolmasun** gül köksini açıb çemende **cilveger**

   Tā ki güldėk ḫāṣılım çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 3).*

__**cilveger māh:**__ *(Far.) Cilve eden ay yüzlü sevgili.*

1. ʿÖmrdin ber tapḳay ol şehzāde-yi ʿālī nişān

   Cilverger māh-ı cemālıdın aṣālet cevheri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 30).*

cināb: *(Far.) Damga.*

1. Āstānıng͡ ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām irür

Nādire başımnı ferş eyleb **cinābıng͡ge** öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 14).*

cinān: *(Ar.) Cennetler.*

1. ʿAzm eyledi kibriyā **cinānıng͡**

Sulṭān-ı bülend āstāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 51).*

cism: *(Ar.) Beden, vücut.*

1. Vaṣl ara maġrūr ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi **cismimni** āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 6).*

2. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmeng͡ mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 12).*

3. Pāre pāre boldı **cismim** tā cefālar tīġidin

Tā irür tīġ-i zebān cefā-i iḥsānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 11).*

4. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı cān

Nūrıdın ayrıldı köz **cism** cüdā cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 12).*

5. Kelāmıng͡ neşʾesi bīmārlar **cismiġa** rūḥ-efzā

Lebing͡ni şerbeti ėrdi buzuḳ köng͡ülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 9).*

6. Meng͡a ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecānınler

Nėçün kim tāze daġı **cismime** mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 6).*

7. Soraġıng͡da beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub **cismim** ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

8. Cünūndın kim firāḳıng͡ oḳları **cismimde** sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlıng͡ inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

9. Ḫāk-ı rehī fenādur ayrılsa **cism** cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu ḫākdāndın (*Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 53).*

10. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

Felek **cismimni** tofraġ eyledi cānımnı tindürdi (*Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 40).*

11. Kėling͡ ey hemnişīnler bul mėni cānımġa raḥm eyleng͡

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle **cism** dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 6).*

12. Cānġa yėttim dembedem ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki cānān şevḳidin **cismim** ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 4).*

cism içre: *(Ar.+T.) Bedende, beden içinde.*

1. Mesīḥ enfāsidėk **cism içre** cān kirgüzdi güftārı

Köng͡ül bezmini rūşen ėtti her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 1).*

1. Şehsüvārım fikri kim cān birle köng͡üldür meng͡a

Cismim içre köng͡ül ü köng͡ül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 4).*

cism ü cān: *(Ar.+Far.) Beden ve ruh.*

1. **Cism ü cān** ḫākister olġay cümle regni örtegey

Böyle öt kim ʿışḳıdın bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 13).*

2. Tileseng͡ vaṣl öt cihān ġamidin

Ne cihān belki **cism ü cāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 4).*

<u>cübbe ü destār:</u> *(Ar.+Far.) Cübbe ve sarık.*

1. Meng͡a ẓāhid yüzidür nā-mübārek

Velīkin **cübbe ü destār** ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 12).*

<u>cūd u iḥsān:</u> *(Ar.) Cömertlik ve bağış.*

1. Sėni **cūd u iḥsāne** terġīb ėtib

Ḫıṭābıng͡nı ḫayrü'l-Cevād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 9).*

<u>cüdā:</u> *(Far.) Ayrı düşmek, uzak kalmak. II Âşığın sevgiliden ayrı kalması.*

1. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın **cüdā**

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 9).*

2. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı cān

Nūrıdın ayrıldı köz cism **cüdā** cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 12).*

3. Fiġān kim yār ʿışḳı ṣabr köng͡lümdin **cüdā** ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

4. Bolmışam şāh-ı ʿadālet destgāhımdın **cüdā**

Dūd-ı āhımdın felekler yandı māhımdın **cüdā** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 21-22).*

5. Bī-nevāman dādres püşt ü penāhımdın **cüdā**

Müşkil işler tüşti başım üzre şāhımdın **cüdā** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 23-24).*

6. Feryād ki ėmdi bī-nevāman

Sėndėk vaṣlıdın **cüdāman** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 8).*

<u>cüdā bol-:</u> *(Far.+T.) Ayrı düşmek, ayrılmak.*

1. Ol perīveş vaṣlıdın **boldım cüdā**

Rāḥat-ı dil ḳalmadı dildārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 5).*

2. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın **cüdā bolġaç**

Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 9).*

<u>cüdā eyle-:</u> *(Far.+T.) Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.*

1. Yārnıŋ elbette yārıdın **cüdā eyler** felek

Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 7).*

2. İlāhī bulardın ayırma mėni

Emīr-i cihāndın **cüdā eylediŋ** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 106).*

<u>cüdā ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Ayırmak, uzak tutmak.*

1. Mihr ü mürüvvet ehlige çarḫ muḥabbet eylemes

Cevr ile iki yārnı birbiridin **cüdā ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 4).*

2. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destiŋdin

Mėni ey çarḫ kez-reftār yārımdın **cüdā ḳıldıŋ** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 8).*

3. Ḫazāndur bāġ-ı ʿīşim nev-bahārımdın **cüdā ḳıldıŋ**

Ayırdıng͡ mihrbānımdın nigārımdın **cüdā ḳıldıng͡** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 9-10).*

4. Çırāġ-ı nūr-baḫş-ı rūzgārımdın **cüdā ḳıldıng͡**

Nigār-ı serv ḳāmet gülʿiẕārımdın **cüdā ḳıldıng͡** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 11-12).*

6. Tenim ḫāk-ı reh oldı şehsüvārımdın **cüdā ḳıldıng͡**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 13).*

cüdālıġ,cüdālıḳ: *(Far.+T.) Ayrı düşmek, uzak kalmak. II Âşığın sevgiliden ayrı kalması.*

1. Boldı ikki yıl **cüdālıġımge**

Köz tėgdi bu āşinālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 25).*

2. ʿAhd ėtib ėrdi ki sėndin bir nefes ayrılmayın

Tā tirikdürmen **cüdālıġ** mācerāsın ḳılmayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 38).*

3. **Cüdālıḳ** remūzını iẓhārıġa

Ḳalemni tilin tercümān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 135).*

cüdālıġ ėt-: *(Far.+T.) Ayrılmak.*

1. Mėndin ne revā ėrdi ki yār **ėtti cüdālıġ**

Gülni kişi körgenmü ėkin ḫārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 17).*

cüdālıḳ derdi: *(Far.+T.) Ayrılık derdi.*

1. Vaṣl ara sulṭān ėdim ėmdi **cüdālıḳ derdidin**

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 3).*

<u>cüdālıḳ hicri:</u> *(Far.+Ar.+T.) Ayrılık ayrı düşme.*

1. Bu **cüdālıḳ hicride** efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėni͡ng çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 5).*

<u>cüdāyī :</u> *(Far.) Ayrılık.*

1. İḫtiyārım bar ėdi her işni ḳılsam iḫtiyār

Yārdın eyleb **cüdāyī** iḫtiyār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 8).*

<u>cümle reg:</u> *(Ar.+Far.) Tüm damarlar.*

1. Cism ü cān ḫākister olġay **cümle regni** örtegey

Böyle öt kim ʿışḳıdın bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 13).*

<u>cünūn:</u> *(Ar.) Çılgınlık, delilik.*

1. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım **cünūn**

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

2. Mėni͡ng **cünūnıma** mecnūnnı bėrme͡ngiz nisbet

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 1).*

3. Me͡nga rām oldı vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 4).*

4. Me͡nga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 12).*

5. Köralmey yārnı bolmış **cünūnım** il temāşāsı

Eger körsem cemālın anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 5).*

6. Ṣabr ḳılsam ʿışḳ derdi bī-ḳarār eyler mėni

Kesb-i hūş ėtsem **cünūn** bī-iḫyiyār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 12).*

7. **Cünūndın** kim firāḳın͡g oḳları cismimde sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlın͡g intiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

8. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib **cünūndın** andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 18).*

cünūn bezmi: *(Ar.+Far.+T.) Delilik meclisi.*

1. Ḳanlı közyaşım ile āh **cünūn** bezmide

Serv mevzūn ile dur ṭıfl-ı gül-endām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 3).*

cünūn deşti: *(Ar.+Far.) Delilik vadisi.*

1. **Cünūn** deştini sergerdānıdurman

Refīḳim uşbu vādīde ḳoyun bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 11).*

2. Ey ʿaḳl **cünūn deştide** bī-nām u nişān bol

Ey Nādire sėn ʿīş ü ṭarab birle emān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 35).*

cünūn ehli: *(Ar.+T.) Deli, şuuru yerinde olmayan kişi.*

1. Mėni beski dīvāne ḳıldı ġamin͡g

Cünūn ehliġa ittiḥād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 4).*

cünūn pīreheni: *(Ar.+Far.+T.) Delilik gömleği.*

1. Ẓulm ile mėndin ayırdı felek-i sifle sėni

Pāredür gül kebi ėgnimde **cünūn pīreheni** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 28).*

cünūn şehri: *(Ar.+T.) Delilik şehri.*

1. **Cünūn** şehrini bī-sāmānları maḥkūm-ı fermānım

Ki bardur ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 17).*

cünūn tārācı: *(Ar.+Far.+T.) Delilik yağması.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 40).*

cürʿa: *(Ar.) Yudum, için.*

1. Kön͡gül ṣādāb ėrdi **cürʿa-yı** cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi baġrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 5).*

cürm ehli: *(Ar.+T.) Günahkar kimseler, Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan kişiler.*

1. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün

ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 19).*

cüstcū eyle-: *(Far.+T.) Aramak.*

1. Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur peykerim

   Cüstcū eyleb sėni kūh u beyābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 12).*

cütücū birle: *(Far.+T.) Aramakla.*

1. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi **cütücū birle**

   Firāḳıng͡ derdiġa teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 31).*

cūy-ı şīr: *(Far.) Süt ırmağı.*

1. Bī-sütūn taġıda köp cān çekmegin ey kūhken

   Kökregimdin **cūy-ı şīr** ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 6).*

cüz: *(Ar.) Parça.*

1. Nėçe isteb uçtı rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

   Tapmadı ārāmge **cüz** ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 28).*

cüz vü kül: *(Ar.) Parça ve tüm.*

1. Yār isteseng͡ güẕer ḳıl yekbāre **cüz vü küldin**

   Ferzend mihri ėlter ġam zengini köng͡üldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 37).*

Ç

çābuk: *(Far.) Ata binmiş kimse, atlı, süvari.*

1. Ötse ḫırām eyleban cilve bile **çābukım**

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde reftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 11).*

çābuk süvār-ı āfitāb: *(Far.) Hızlı at koşturan güneş yüzlü sevgili.*

1. Nādire āhım sinānıdın tehevvüm tartıban

Çarḫ meydānıdadur **çābuk süvār-ı āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 14).*

çābuki: *(Far.) Ata binmiş kimse, atlı, süvari.*

1. **Çābuki** kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 11).*

çaġ: *(T.) Çağ, zaman, vakit, devir.*

1. Cān bağışlarda lebi͡ng nāzı͡ngge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler **çaġda** ḳılġan ıżṭırābı͡ngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 8).*

çahār ḳul: (ö.a.) *Kuran-ı Kerim'in dört suresi.*

1. Ṣürāḥī ḳulḳulın eyler mükerrer

Bolur bu **çahār ḳuldı**n defʿ-i āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 6).*

çāk aʿżā: *(Far.+Ar.) Yırtık beden.*

1. Kö͡ngül baġlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın **çāk aʿżāġa,** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 2).*

çāk çāk ol-: *(Far.+T.) Parça parça, paramparça olmak.*

1. **Çāk çāk oldı** girībān tā bedāmān el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni ḥaḳ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 45).*

çāk-dil: *(Far.) Yırtık gönüllü.*

1. Şānedėk **çāk-dil** ėrmes reng-i īcādım mėning͡

H̱ānezād-ı ẖidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 3).*

çāk eyle-: *(Far.+T.) Yırtmak.*

1. ʿĀriż-i gülgūn ile ḳıldı çemen sarı ẖırām

Gül yaḳasın **çāk eyleb** boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 6).*

çāker: *(Far.) Köle.*

1. Baẖt u ṭāliʿ **çāker** ü iḳbāl u devlet hemdemi

Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnıng͡ ekremi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 23).*

2. Şāhlar fermānberi sulṭānlar müdāmımnı **çākeri**

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 55).*

çāker ḳıl-: *(Far.+T.) Köle yapmak.*

1. İnṣāf u ʿadl birle kasrānı **ḳıldı çāker**

Himmet ẖazāyinide ḥātam müdāmımnı gedāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 9).*

çāker ü ḳul: *(Far.+T.) Köle ve hizmetçi.*

1. Saʿd irür aḫter-i iḳbāl u hümāyūn ṭāliʿ

Salṭanat **çāker ü ḳuldur** sen͡ga baḫt u devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 8).*

<u>çāk-ı girībān:</u> *(Far.) Yakanın yırtığı.*

1. Ḳızıl gül kebi tīr-i müjgānıdın

Kön͡gül beski **çāk-ı girībān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 10).*

2. Bolmasun gül köksini açıb çemende cilveger

Tā ki güldėk ḥāṣılım **çāk-ı girībān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 4).*

3. Tüşse mihri kön͡glüme bī-ḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime **çāk-ı girībānım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 6).*

4. Bu dil-i dīvāne kim mihrin͡g ile vāledür

Ṣubh irür nüsḫası **çāk-ı girībānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 6).*

<u>çāk-ı girībān eyle-:</u> *(Far.+T.) Yaka yırtmak (tomurcuk açmak bağlamında).*

1. Ṣubḥlar kim ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem

Ṣubḥ yan͡glıġ mihridin **çāk-ı girībān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 2).*

<u>çāk-ı pirehen:</u> *(Far.) Gömleğin yırtığı.*

1. Ḳıldı **çāk-ı pirehen** dāġ-ı dilimni āşikār

Ḳalmadı kön͡glimde zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 3).*

<u>çāklıġ könül:</u> *(Far.+T.) Yırtık gönlül.*

1. Nāvek-i müjgānları ḳatlımġa tirkeş baġladı

Çāklıġ könlümni ḳaş-ı yasıġa ḳurbān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 6).*

<u>çāre:</u> *(Far.) Çare, çözüm, çıkar yol.*

1. La'lidin derdimge darmān eyler ėrdi vaṣl ara

   Çāre ḳılmas mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 8).*

2. Hicr derdi bile hikmet yolını ḳıldım pey

   Ṣabrdur derd-i dilim **çāresi** yoḳsa tā key *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 44).*

3. Firāḳ elgide tapmadım **çāre-yī**

   Ki vaṣlıng ėdi **çāre** sāzım mėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 117).*

<u>çāre ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Çare aramak.*

1. Yādını derd-i dilimġa **çāre ḳılmay** nėlayın

   Her ṭaraf vaṣlın tileb neẓẓāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 13).*

<u>çāre sāz:</u> *(Far.) Çözüm bulan.*

1. Firāḳ elgide tapmadım çāre-yī

   Ki vaṣlıng ėdi **çāre sāzım** mėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 118).*

<u>çāre tap-:</u> *(Far.+T.) Çözüm bulmak.*

1. **Çāre tapmay** derdiġa bu nā-tüvān bī-çāredur

   Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 37).*

<u>çarḫ:</u> *(Far.) Felek, âlem, dünya.*

1. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün

ʿÖmrlerdür **çarḫdın** mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 20).*

2. Bālīni üze bardı muḥabbetġa mesīḥā

Ḫurşīd ėdi **çarḫda** bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 12).*

3. Mihr ü mürüvvet ehlige **çarḫ** muḥabbet eylemes

Cevr ile iki yārnı birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 3).*

4. Vefā körmedin͡g **çarḫdın** ey kön͡gül

Felekni besī imtiḥān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 5).*

5. Sāḳiyā maḫmūrman **çarḫ** nākām u ẕelīl

Eyleġıl bir sāġar-i mey birle şād u kāmrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 9).*

6. Cevrler ki men͡ga **çarḫ** eyledi şāhımnı körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

7. **Çarḫ** ilni giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler

Bisyār cefālar ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 23).*

8. Ey Ḫudā raḥm eyle kim āḫır nė ḳılġum **çarḫ** ara

Dembedem zor eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 7).*

9. Ne ḳılsun lāle yan͡glıġ Nādire baġrını dāġ ėtmey

Ki anı **çarḫ** dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 14).*

çarḫ bī-dād: *(Far.) Acımasız dünya.*

1. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim **çarḫ bī-dād** ėtti bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

<u>çarḫ bünyādı:</u> *(Far.+T.) Dünya temeli.*

1. Her ḳaçan kim ol perīveş vaṣlını yād eylerem

   Çarḫ bünyādını bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 2).*

2. Āh çėktim nāle ṭūfān eyledi

   Çarḫ bünyādını berbād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 4).*

3. Nāgehān bir āh eger çėkse dil-i efgārıdın

   Çarḫ bünyādını ḫākister ḳılur āŝārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 96).*

<u>çarḫ devri:</u> *(Far.+Ar.+T.) Felek devri; dönen felek. Geçen zaman, zaman; ömür.*

1. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol

   Çėkdim asru **çarḫ devri** cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 18).*

2. Ārām tapar mu **çarḫ devri**

   Dāim ḥareket ėter bu dolāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 9).*

<u>çarḫ eyvānı:</u> *(Far.+T.) Gökyüzünün eyvanı, gökyüzü.*

1. Kėçe ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

   Tan͡g ėmes andın tutaşsa **çarḫ eyvānıġa** dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 6).*

<u>çarḫ meydānı:</u> *(Far.+T.) Gökyüzü.*

1. Tüşti āhımdın bu aḳşam **çarḫ meydānıġa** dūd

   Kim eŝer ḳıldı felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 1).*

2. Nādire āhım sinānıdın tehevvüm tartıban

Çarḫ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 14).*

çarḫ ur-: *(Far.+T.) Dönmek, daireler çizmek.*

1. Soraġıngda beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk **çarḫ urub** cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

çarḫ üze: *(Far.+T.) Gökyüzünde.*

1. Ėmesdür hicr şāmı **çarḫ üze** her yan kevākibler

İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 7).*

2. **Çarḫ üzre** sanma kevkeb kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 5).*

çarḫ-ı bī-mürüvvet: *(Far.) Namert dünya.*

1. Közüm yaşını **çarḫ-ı bī-mürüvvet** ḫāka döndürdi

Nėçük cirm oldı peydā uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 19).*

çarḫ-ı hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılık dünyası.*

1. Köngül kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim **çarḫ-ı hicrān** zehridin telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 6).*

çarḫ-ı nāfercām: *(Far.) Faydasız felek.*

1. Yėtmeyin āsīb-i hicrān **çarḫ-ı nā-fercāmdın**

Kūh-i ġam āstıda ḳaldım ġam-güsārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 7).*

çarḫ-ı pīr: *(Far.) İhtiyar felek.*

1. Dirīġā ki cān-ı cevānıng͡ uçun

   Mürüvvetge ėtmedi **çarḫ-ı pīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 80).*

çehre: *(Far.) Yüz, sima.*

1. Ḫayāl içre körgüz meng͡a **çehre** kim

   Viṣālıng͡nı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 13).*

çėk-: *(T.) Yazmak, çizmek.*

1. **Çėkti** ġam idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

   Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 23).*

2. Çėkmeyüb ġam **çėkti** şīrīn ṣūretin ferhād līk

   ʿIşḳ āyīnide dėrler bī-ḥayālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 5).*

çėk-: *(T.) Çekmek; çekme.*

1. Ey şeh-i mülk-i kerem sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā

   Çekmegen hergiz meŝālıng͡ kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 2).*

2. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin **çekmeseng͡** tā rūz-ı ḥaşr

   Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ meng͡a ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 25).*

3. **Çėkerde** cān meng͡a taḳlīd ḳılmasun ferhād

   Firāḳ tağıda bī-hūde **çėkmesün** külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 3-4).*

4. İl barça viṣāl bezmide şām

Tā ṣubḥ **çėkib** sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 6).*

5. Ḳan töker ġamzesi müjgānları hem

Közi ḳatlımġa **çėken** ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 6).*

6. **Çėker** ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġıñgge

Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

7. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride **çėkermen**

Bu miḥnet ü ġam kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 13).*

8. **Çėker** ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 9).*

9. **Çėkme** ėlgimdin ʿitāb eyleb terennüm dāmenin

Raḥm ḳılġıl kim ġubār-ı gūşe-yi sulṭānıñgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 11).*

10. Ki boldum derd ü ġam **çėkmekke** muʿtād

Riyāżat birle köñgülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 21).*

11. **Çėkmeyüb** ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād līk

ʿIşḳ āyīnide dėrler bī-ḥayālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 5).*

çemen: *(Far.) Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer, bahçe.*

1. Ol kün ki viṣālıñg **çemenin** seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi meñga ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3).*

2. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

Çemende servni āzād ėter ḳadiñg ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 8).*

3. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıķ ķılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 18).*

4. ʿUẕār u ķad u reftārıng͡nı körset

Çemen serv ü gülini şermsār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 6).*

5. Gül **çemende** seyr eyleb ġonçe münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin lebleriñg͡ni ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 3).*

6. Ķanlıġ köng͡lim içre medd-i āhım

Andaġ ki **çemende** serv-i āzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 6).*

7. Feryād ki hicr tünd bādı

ʿīşim **çemenini** bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 12).*

8. Serv **çemende** baş çėkib güller açılsa tang͡ ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ķıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 3).*

9. **Çemende** cilve ķıldı serv ü gül hem sebze baş çėkdi

Ķadi serv ü yüzi gül ḫatı reyḥānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

10. Kākül-i şebrengdin ķıldıng͡ **çemenler** āşikār

Nergis-i bedmestdin ķıldıng͡ ḫumistānlar ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 3).*

11. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür köng͡lüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 6).*

12. Yārdın ķaldı **çemen** sersebz ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

13. Bolmasun gül köksini açıb **çemende** cilveger

Tā ki güldėk ḥāṣılım çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 3).*

14. Ḳılmasun bülbül **çemende** nāle ü feryād kim

Tā köŋ͡gül bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 13).*

15. **Çemende** gül temāşā eyleban serv-i revān körsem

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 19).*

16. Bādesiz mīnā u cām āḫır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu **çemende** kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 8).*

17. **Çemenler** ḫurrem ü yoḳtur mėniŋ͡g serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7).*

18. Beski mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür **çemen** boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 6).*

19. **Çemen** rengini körsem yād ėtermen gülʿiẕārımnı

Beyābān seyride yād eylerem gerdūn-şikārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 19).*

20. Fiġān ėtmey mü kėtti **çemendin** serv-i āzādım

Köŋ͡gül maʿmūr ėdi ey çarḫ vīrān oldı ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 25).*

çemen gülgeşti: *(Far.) Gül bahçesi.*

1. Ḳadiŋ͡g raʿnā nihāl-ı servdür cānā ḫırām eyleb

Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 12).*

çemen gülleri: *(Far.+T.) Çimendeki çiçekler.*

1. **Çemen gülleri** manẓūr-ı temāşā ėrmes

Közüme ḳad u yüzin͡gdėk çemen ārā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 23).*

2. Köydürdi **çemen güllerini** reşk otı birle

Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol nergis-i şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 7).*

<u>çemen riyāżı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Çimen bahçesi.*

1. **Çemen riyāżıda** gülgeşt-i merġzār ḳılıb

Kön͡gülni ṣayd eṭer serv-i ḳad şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 1).*

<u>çemen sarı:</u> *(Far.+T.) Çimenliğe doğru.*

1. ʿĀriż-i gülgūn ile ḳıldı **çemen sarı** ḫırām

Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 5).*

<u>çemenārā:</u> *(Far.) Çimeni süsleyen.*

1. Çemen gülleri manẓūr-ı temāşā ėrmes

Közüme ḳad u yüzin͡gdėk **çemenārā** ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 24).*

<u>çendān:</u> *(Far.) Ara sıra, bazen.*

1. Ol ay hicride **çendān** yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 5).*

<u>çerb ü şīrīn:</u> *(Far.) Yağlı ve tatlı.*

1. Şāmlar ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb ıżṭırāb

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 10).*

çeşm-i gevher fişān: *(Far.) Gevher saçan göz.*

1. İki laʿl-i nābıng͡nı yāḳūtıġa

 İki **çeşm-i gevher fişānım** fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 8).*

çeşm-i giryān: *(Far.) Ağlayan göz.*

1. Her ġubār u gerd kim yėtmiş anı dāmānıġa

 Ol ġubār u gerd mevci **çeşm-i giryānımdadur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 4).*

2. Ėmes közgüde mey keyfiyet-i dīdārdın ġāfil

 Tecellī neşʾesini **çeşm-i giryāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 6).*

çeşm-i ḫumār: *(Far.+Ar.) Baygın göz.*

1. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

 Ḳan töker meydėk demādem **çeşm-i ḫumārı** ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 12).*

çeşm-i ḫūnbār: *(Far.) Kan ağlayan göz.*

1. Ḫalāyiḳ serḫoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

 Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu **çeşm-i ḫūnbārım** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 10).*

çeşm-i ḫūnfişān: *(Far.) Kan saçan göz.*

1. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek bir laḥẓa **çeşm-i ḫūnfişāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 10).*

<u>çeşm-i intiẓār:</u> *(Far.+Ar.) Bekleyen göz.*

1. Nādire muştāḳdur zinhār kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür yolġa **çeşm-i intiẓārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 16).*

<u>çeşm-i ḳumrī:</u> *(Far.) Güvercin familyasından olan kuşun gözü.*

1. Cilve körsetdi çü ol serv-i dilārā bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī boldı bir çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 2).*

<u>çeşm-i mürüvvet:</u> *(Far.+Ar.) Cömertlik gözü.*

1. Şeh ʿÖmer Sultān cihāndın kėtdi ol şevket ile

Ėmdi devrān ehlidin **çeşm-i mürüvvet** kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 4).*

<u>çeşm-i temāşā:</u> *(Far.) İzleme, bakış gözü (seyretme).*

1. Cilve körsetdi çü ol serv-i dilārā bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī boldı bir **çeşm-i temāşā** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 2).*

<u>çespān:</u> *(Far.) Yapışmış olan nesne.*

1. Nė maḥfilde şehd ü şeker eyledin

Ki birbirge **çespāndurur** iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 12).*

<u>çi:</u> *(Far.) "Ne fayda" anlamında kullanılan soru edatı.*

1. Pertev-i mihriñ ile Kāmile'ni köydirdiñ

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıñ **çi** vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

<u>çiçek:</u> *(T.) Çiçek.*

1. Lillāhü'l-Ḥamd ki ez ḫaṣıyet-i devlet ḫān

ʿĀfiyet taptı **çiçekdin** vel'-Niʿmā sulṭān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 2).*

<u>çehre:</u> *(Far.) Çehre, yüz.*

1. Perī yañlıġ naẓardın **çehre** pinhān ėtdi ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 3).*

2. Āh kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 14).*

3. Tīre-dilmen şāne zülfiñni perīşān eylegeç

Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür **çehre** pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 2).*

3. **Çehre** oldı zaʿferānī iştiyāḳ-ı Bādedin

Sāḳiyā köñlüm meyi gülnārıñ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 11).*

<u>çehre-perdāz eyle-:</u> *(Far.+T.) Suret vermek.*

1. Tañ ėmes ḳılsa yüzi maşşāṭeni bī-dest ü pā

Eyledi āyīneni su **çehre-perdāz eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 4).*

<u>çehresin erġuvān ėt-:</u> *(Far.+T.) Yüzünün Erguvān çiçeği gibi yapmak.*

1. Bāde-yi lāle reng içib **çehresin erġuvān ėtib**

ʿĀşıḳ-ı müstemendini rengini kehrübā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 5).*

__**çehre-yi gülfām:**__ *(Far.) Gül renkli yüz.*

1. **Çehre-yi gülfām** birle gül çırāġın yandurub

Sürmegūn közlerni açıb nergisistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 7).*

__**çehre-yi zerd:**__ *(Far.) Sarı yüz.*

1. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur **çehre-yi zerdim**

Mėni kim körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 5).*

__**çıḳ-:**__ *(T.) Çıkmak.*

1. Her ḳaçan kim nāz ėtib **çıḳsa** mey-i gülfām içib

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 11).*

2. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa yād ėtsem sėni

Dūd-ı baġrımdın **çıḳar** ot içre tüşgendėk kebāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 4).*

3. **Çıḳdı** ol gülgūn ḳabā meydān ara cevlān ėtib

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 1).*

4. Yumulmas közlerim ey māh-ı tābān iştiyāḳın͡gdın

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 14).*

5. **Çıḳmasdı** henūz ḫaṭ u sevādın͡g

Muṣḥafda mübārek ėrdi fālıng͡ (*Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 9).*

6. Dūd-ı āhım **çıḳsa** gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 3).*

7. Selāmet gencidin kozġalmaġaysız ey müslimānlar

Çü ol kāfir **çıḳar** köz salmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 24).*

8. **Çıḳıb** rūşen eyle cihān mülkini

Yėr astıdın ey āfitāb-ı münīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 83).*

__**çırāġ:**__ *(Far.) Fitil, mum, kandil; etrafa ışık veren şey.*

1. Ger közim ḥüsning͡ **çırāġıdın** münevver bolmasa

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*

2. Cānımġa mū'nis ėttim asrab kön͡gülde dāġın

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay **çırāġın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 8).*

__**çırāġ otı:**__ *(Far.+T.) Mum ışığı.*

1. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda kön͡gül köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu **çırāġ otıġa** pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 4).*

__**çırāġān:**__ *(Far.) Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği; donanma.*

1. Bu kėçe hicrān şebistānıdadur

Encüm-i eşkim **çırāġān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 18).*

__**çırāġān ėt-:**__ *(Far.+T.) Aydınlatmak.*

1. Yār yādı bu aḳşam kön͡glüm içre mihmāndur

Ey közim demi anda yaş tökübb **çırāġān ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 10).*

2. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādıng͡ nı eşkimdin **çırāġān ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 12).*

<u>çırāġān eyle-:</u> *(Far.+T.) Aydınlatmak.*

1. Şebistāndur közümni manẓarı ol ay firāḳıda

Kėlib eşkim nücūmıdın **çırāġān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 14).*

<u>çırāġān tünler:</u> *(Far.+T.) Aydınlık geceler.*

1. Çarḫ üzre sanma kevkeb kim **çırāġān tünleri**

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 5).*

<u>çırāġān yarut-:</u> *(Far.+T.) Şenliği aydınlatmak.*

1. Ḫoş ol kim ʿazm-i reh ėttin͡g yolın͡gda

Çırāġān yaruttı toḳuz çarḫı ḫıżrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 12).*

<u>çırāġ-ı āh:</u> *(Far.) Ahın ışığı.*

1. Rūşen eylermen **çırāġ-ı āhnı**

Közlerimdür gevher efşān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 15).*

<u>çırāġ-ı berḳ-i āh:</u> *(Far.+Ar.) Ah şimşeğinin pırıltısı.*

1. Müdāmımnı köyiġa her kün ʿazm ėterġa

Çırāġ-ı berḳ-i āhım rehnümūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 8).*

<u>çırāġ-ı maḫfil-i altın bėşik:</u> *(Far.+Ar.+T.) Altın beşik meclisinin ışığı.*

1. Beşāret sizge ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḫfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 6).*

<u>çırāġ-ı nūr-bahş-ı rūzgār:</u> *(Far.+Ar.+Far.) Hayata ışık veren çırağ.*

1. **Çırāġ-ı nūr-baḫş-ı rūzgārımdın** cüdā ḳıldın͡g

Nigār-ı serv ḳāmet gülʿiẕārımdın cüdā ḳıldın͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 11).*

<u>çırāġ-ı rūzgār:</u> *(Far.) Yaşam ışığı.*

1. Ḳalıb furḳat diyārı içre cānānımnı sağındım

Çırāġ-ı rūzgārım mū'nis-i cānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 2).*

<u>çırāġı vaṣl:</u> *(Far.+Ar.) Kavuşma mumu.*

1. Nādire rūşendür iḳbālım **çırāġı vaṣl** ara

Közim içre nūr yā kön͡glüm ara cāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 17).*

<u>çirik:</u> *(T.) Asker.*

1. Bolsam firāḳ leşkeridin münhezim nėtan͡g

Ṣabr u ŝübāt **çirikidin** yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 4).*

<u>çırmaş-:</u> *(T.) Sarmaşmak, dolaşmak.*

1. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa serāpā **çırmaşur**

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 3).*

2. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy ki bir dem **çırmaşıb** bend-i niḳābıñgge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 12).*

çoḫ: *(T.) "Çok, fazla, ziyade" anlamında miktar zarfı.*

1. Kimse ger düşman irür ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski **çoḫ** zār u esīr-i ḥasret-i hicrānıñgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 8).*

2. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim **çoḫ** ey köñgül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

3. Teġāfül birle bī-dād ėtme **çoḫ** ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫˇādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 13).*

4. Ḳılursın şād **çoḫ** ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür kim birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 3).*

çoḳ: *(T.) "Oldukça fazla, aşırı miktarda, fazlaca" anlamlarında zarf.*

1. Māh-ı ramażān ki feyż-i **çoḳtur**

Mėn ḫastaġa yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 9).*

çü: *(Far.) Gibi.*

1. Çėkti ġam idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa ḳażā kilki **çü** ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 24).*

2. Cilve körsetdi **çü** ol serv-i dilārā bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī boldı bir çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 1).*

3. **Çü** ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

4. Gevher özini ṣadef içre eyledi pinhān

Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 6).*

5. **Çü** devr-i rāḥatım ötti zehī saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 5).*

6. **Çü** terk-i cilve ėtti ḫusrev-i ḫurşīd ruḫsārım

Köñgül közgüsi zeng-i hicr ara ḳalmış ṣafāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 7).*

7. **Çü** ḫidmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 9).*

8. Selāmet gencidin kozġalmaġaysız ey müslimānlar

Çü ol kāfir çıḳar köz salmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 24).*

9. **Çü** mėn hicr vādīside ḳalmışam

Firāḳ elgide yüz nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 49).*

10. **Çü** ʿadl eylediñ rūz-ı maḥşer señga

Resūl-i Ḫudā bolġusı destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 85).*

11. Señga ey Nādire cām-ı muḥabbet

Çü sundı sāḳī-yi şīrīn zebān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 14).*

çuġz: *(T.) Baykuş.*

1. Sīl ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

   Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 10).*

çuġz yan͡glıġ: *(T.) Baykuş gibi.*

1. Ger tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın emān

   Çuġz yan͡glıġ ey kön͡gül bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 8).*

çün: *(Far.) hem "Çünkü" sebep sonuç cümlelerinde kullanılan bir bağlaçtır hemde gibi ve benzer anlamındadır.*

1. Rāh-ı medḥin͡g şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

   Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga **çün** ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 38).*

2. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebin͡gni ṣıfatın

   Kāmile eyledi **çün** gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 14).*

3. ʿĀlem ehlide **çün** vefā yoḳtur

   Bir yolı yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 5).*

4. Yār **çün** boldı naẓardın ġāyib

   Ey közim yıġla ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 13).*

5. **Çün** mėndin üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

   Bīgāne boldı birbiridin cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 1).*

6. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

   Kėlgıl ey hemḫāne artıbdur sėnin͡g **çün** nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

7. Bolmışam herçen hicrānın͡gda ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 10).*

8. Zülfüng͡ni körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānıng͡ım

Ḳaşıng͡ı yayına **çün** saldın naẓar ḳurbānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 2).*

9. Ṭabībā çėkme zaḥmet ḥālime ḥasret devāsı **çün**

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bī-darmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 3).*

10. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān **çün** gerdūn

Bu dürlerni mėning͡dėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 7).*

11. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb **çün** baġır çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

12. Kėldi **çün** dünyāġa ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr ile söz muḫtaṣar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 61).*

13. Devrān nė ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn

Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 6).*

14. Her kişi ölse yüzing͡ mihride laʿling͡ tirgüzür

Çün mesīḥing͡ zinde eyler āfitābıng͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 4).*

çūn u çerā: *(Far.) Bir şeyin sebebini ve keyfiyetini anla¬mak için sorulan "nasıl ve niçin?" anlamında bir deyim.*

1. Ẓāhidā ger dėseng͡ ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

Dėme meykedeh evbāşıġa köp **çūn u çerā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 14).*

<u>çün yaʿḳūb-ı nābī-nā:</u> *(ö.a.) Gözü görmeyen Hz. Yakup gibi.*

1. İki hicr-i Kenʿānıda **çün Yaʿḳūb-ı nābīnā**

Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsūf-ı s̱ānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 11).*

<u>çünki:</u> *(Far.) Çünkü, zira.*

1. Bildiler **çünki** cihān ehli ḥadīs̱ini ṣaḥīḥ

Tan͡g ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār ḥadīs̱ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5).*

D

<u>dād ėt-:</u> *(Far.+T.) Adaletli davranmak, insaf etmek.*

1. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey kön͡gül barġıl

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin **dād ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 14).*

2. Ey emīr-i nüktedān tofraġın͡g üzre **dād ėtey**

Sėndin ayrıldım ḳayan baray nė menzilġa yėtey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 11).*

3. Şāhlarnı şāhı ʿālī cāygāhım kėlmedi

Dād ėtermen furḳatıdın dādḫāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 14).*

<u>dād eyle-:</u> *(Far.+T.) Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek.*

1. Körüb tüşde yüzün͡gni bī-iḫtiyār

Fiġān çėktim andaġ ki **dād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 6).*

2. Köz açıb alımda körmey ḳıçḳırıb **dād eyledim**

Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 17).*

<u>dād ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek.*

1. Menʿ ėtib nāleni terk-i rehī feryād ḳılay

Tābekey hicr ü firāḳ āfetidin **dād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 4).*

2. Cevrler ki men͡ga çarḫ eyledi şāhımnı körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub **dād ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 20).*

3. Öz cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılurman

Baḫtımnı ṭāliʿidin **dād ḳılurman** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 20).*

4. Perīşān ḥāl irürmen ḫāṭırım nāşād destin͡gdin

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet **dād** destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 6).*

<u>dād u feryād:</u> *(Far.) Şikayet ve feryat.*

1. Ecelni destidin yüz **dād u feryād**

Ki ʿömrim ḥāṣılını bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 1).*

<u>dāde kėl-:</u> *(Far.+T.) Adalet istemeye gelmek.*

1. **Dāde kėldim** ey salātın serveri dadım ėşit

Sėn şeh ü mėn bī-nevā luṭf eyle feryādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 1).*

<u>dādḫāh:</u> *(Far.) Adalet isteyen.*

1. Şāhlarnı şāhı ʿālī cāygāhım kėlmedi

Dād ėtermen Furḳatıdın **dādḫāhım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 14).*

<u>dādres:</u> *(Far.) Yardımcı.*

1. Bī-nevāman **dādres** püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler tüşti başım üzre şāhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 23).*

<u>dāġ:</u> *(Far.) Yara, yanık yarası, aşk yarası.*

1. Her nėçe köz salur ol dilber-i gülfām men͡ga

Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 2).*

2. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre bagrım **dāġını**

Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 33).*

3. Lāle yan͡glıġ **dāġ** boldı gül cemālı reşkidin

Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 10).*

4. Hicr derdidin yürekde ḳaldı **dāġ** üstide **dāġ**

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 3).*

5. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān **dāġlar**

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 11).*

6. Tapmasun taʿġīr ol reşk-i çemen rengi dėban

Lāle yan͡glıġ **dāġlar** kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 8).*

7. **Dāġlar** naḳdin ki kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

8. Cānımġa mū'nis ėttim asrab kön͡gülde **dāġın**

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 7).*

9. Ġonçeler gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe yan͡glıġ tā mėnin͡g kön͡glüm **dāġı** ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 6).*

10. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur **dāġ-**ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 6).*

11. Müzeyyen ḳılma ṭarḥ-ı istiḳāmet

Kön͡gül ḳaṣr-ı muḥabbet **dāġı** birle *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 4).*

12. Yana yana ḳalmadı cān birle kön͡glüm **dāġsız**

Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 5).*

dāġ bol-: *(Far.+T.) Yara olmak.*

1. Lāle yan͡glıġ **dāġ boldı** gül cemālı reşkidin

Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 9).*

dāġ dāġ ėt-: *(Far.+T.) Delik deşik yara yapmak.*

1. Nādire köksini **ėtti** lāle yan͡glıġ **dāġ dāġ**

Hīçkim yārab esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 17).*

dāġ eyle-: *(Far.+T.) Kızgın demirle dağlamak, yaralamak.*

1. Nėçe müddet ki kön͡gül ġayr ile tuttı ülfet

Mėni sergeşteni **dāġ eyledi** fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 2).*

dāġ ile: *(T.) Yara ile.*

1. Nėçe türlük *dāġ ile* kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 7).*

dāġ ile ḳan: *(T.) Yara ile kan.*

1. Faṣl-ı bahār gül açar mihr vefā riyāżıda

Hicride lāle bergidėk **dāġ ile ḳan** bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 8).*

dāġ üstide dāġ: *(Far.+T.+Far.) Yara üstüne yara.*

1. Hicr derdidin yürekde ḳaldı **dāġ üstide dāġ**

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 3).*

dāġ yan͡glıġ: *(Far.+T.) Yara gibi.*

1. Şemʿ-i ruḫsārın͡gdın ayru tīre-dildür Nādire

Dāġ yan͡glıġ duman-ı āteş-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 18).*

dāġa vėr-: *(Far.+T.) Yaralamak.*

1. Ḳalmadı mėn körmegen bī-dād devrān ilgidin

Dāġa vėrdi kön͡glümi endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 10).*

dāġ-ı derd-i bī-pāyān: *(Far.) Çaresiz derdinin yarasıyım.*

1. Sernüviştim mevcdėk kėldi tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü **dāġ-ı derd-i bī-pāyānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 14).*

dāġ-ı dil: *(Far.) Gönül yarası.*

1. Ḳıldı çāk-ı pirehen **dāġ-ı dilimni** āşikār

Ḳalmadı kön͡glimde zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 3).*

<u>dāġ-ı firāḳ:</u> *(Far.+Ar.) Ayrılık yarası.*

1. Lāledėk bağrımnı **dāġ-ı firāḳ**-ı ḳan eyledi

Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 75).*

<u>dāġ-ı furḳat:</u> *(Far.+Ar.) Ayrılık yarası.*

1. Kėtti şāhım cānda ḳaldı **dāġ-ı furḳat** el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın kön͡gülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33).*

2. **Dāġ-ı furḳat** ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 35).*

3. Ėmdi **dāġ-ı furḳata** yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 13).*

<u>dāġ-ı ḫacālet:</u> *(Far.+Ar.) Utandırıcı yara.*

1. Ferhād eger ursa men͡ga lāf-ı muḥabbet

Bir āh ile eylermen anı **dāġ-ı ḫacālet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 2).*

<u>dāġ-ı ḥasret:</u> *(Far.+Ar.) Hasret yarası.*

1. Ḫāṭırımdın kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 9).*

2. Ötti furṣat ḳaldı köŋ͡güllerde **dāġ-ı ḥasreti**

Lāledėk bağrımġa ḳoydı dāġ-ı sulṭān furḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 43).*

<u>dāġ-ı hicrān eyle-:</u> *(Far.+Ar.+T.) Ayrılık yarasına çevirmek.*

1. Yā meger ol ʿahd u peymāndın püşeymān eyledi

Vaṣl ḫ̌ānıdın naṣībim **dāġ-ı hicrān eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 74).*

<u>dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbān:</u> *(Far.+Ar.+Far.) Merhametli sevgilinin ayrılık yarası.*

1. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem budur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle **dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 12).*

<u>dāġ-ı ʿışk:</u> *(Far.+T.) Aşk yarası.*

1. **Dāġ-ı ʿışḳ** esrār nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire anı ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 13).*

<u>dāġ-ı nihān:</u> *(Far.) Saklı, gizli yara; dert.*

1. Nādire bolmasa ger ʿışḳ otını teʾŝiri

Elem-i ẓāhir ile **dāġ-ı nihān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 14).*

2. Ḳaldı hicridin köŋ͡ğülde **dāġ-ı pinhān** el-firāḳ

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 3).*

<u>dāġ-ı sulṭān furḳatı:</u> *(Far.+Ar.+T.) Sultanın ayrılık yarası.*

1. Ötti furṣat ḳaldı köŋ͡güllerde dāġ-ı ḥasreti

Lāledėk bağrımġa ḳoydı **dāġ-ı sulṭān furḳatı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 44).*

<u>dāġını pinhān tut-:</u> *(Far.+T.) Yarasını gizlemek, saklamak.*

1. **Tut** ġayrdın ey ḫasta köŋ͡gil **dāġını pinhān**

Ger sorsa birev eyleġıl inkār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 7).*

<u>dāġlar koy-:</u> *(Far.+T.) Yaralar bırakmak.*

1. Firāḳı Nādire köŋ͡glümġa **dāġlar ḳoydı**

Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 15).*

<u>dāḫil-i maṭbaḫ:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Mutfağın içi.*

1. Ḥarīs miʿdesi tolmas cihān ḫarācı bile

Ne kim yoluḳtı aŋ͡ga ḳıldı **dāḫil-i maṭbaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 10).*

<u>dāl bol-:</u> *(Ar.+T.) Bükülmek, eğilmek.*

1. Bolub erġuvānī yüzüm zaʿferān

Elif ḳāmetim **boldı** ʿişḳ içre **dāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 148).*

<u>dāl ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Belini bükmek, eğmek.*

1. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni **ḳıldı dāl**

Ey ḫoş ol sāʿat ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 23).*

<u>dām:</u> *(Far.) Tuzak.*

1. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

   Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan **dām** meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 12).*

<u>dām eyle-:</u> *(Far.+T.) Tuzak haline getirmek.*

1. Kög͡ül ṣayd ėtgeli āmāde ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

   Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini **dām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 16).*

<u>dām tut-:</u> *(Far.+T.) Tuzak tutmak.*

1. Bolsa ger maḳṣad kög͡üller ḳuşların ṣayd eylemek

   Dāne ḳıl ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın **dām tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 8).*

2. Ger kög͡ül ṣaydı seng͡a maḳṣūd ėse

   Ḥalḳa ḥalḳa sünbülüng͡ni **dām tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 12).*

<u>dāmān:</u> *(Far.) Etek.*

1. Her ġubār u gerd kim yėtmiş anı **dāmānıġa**

   Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3).*

2. Hicr ü firāḳ elgide pīrehim pāredür

   Ḳılmadı il tefriḳa cībini **dāmānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 4).*

dāmān-ı devlet: *(Far.+Ar.) Mutluluk elbisesi, saadet eteği.*

1. Çü ẖidmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 9).*

dāmān-ı istıġnā: *(Far.+Ar.) Naz, işve eteği. II nazlanmak, kendini ağırdan satmak.*

1. Ṭamaʿ zevḳi girībāngīr bolġaç

Bolur **dāmān-ı istıġnā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 4).*

dāmān-ı ŝüreyyā: *(Far.+Ar.) Süreyya yıldızının eteği.*

1. Fiġānım yėtmegi ol āsumān-ı ḥüsne müşkildür

Ki yėtmes gerd-i pervāz ile **dāmān-ı ŝüreyyāġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 10).*

dāmen: *(Far.) Etek.*

1. Küdūret levŝidin dünyā mülevveŝŝ

Ḳılur mu **dāmenin** dānā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 2).*

2. Nādire kėtti ėligdin şehriyārım **dāmeni**

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 19).*

3. Tahniyetdin boldı sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmide pürzer boldı raʿnā **dāmeni** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 58).*

dāmen-i deşt cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik çölünün eteği.*

1. Gerd-i bād-ı **dāmen-i deşt-i cünūndur** peykerim

Cüstcū eyleb sėni kūh u beyābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 11).*

dāmen-i iḳbāl: *(Far.+Ar.) Talih eteği.*

1. **Dāmen-i iḳbālıġa** olturmaġay gerd-i melāl

Ḥaḳ taʿālā bėrgey an͡ga devlet-i iskenderī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 39).*

dām-ı belā: *(Far.+Ar.) Bela, hile tuzağı.*

1. Ki boldı ʿaḳl u ẖıred ḳuşlarıġa **dām-ı belā**

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 15).*

dām-ı ġam: *(Far.+Ar.) Gam tuzağı.*

1. **Dām-ı ġamdin** isteseñ͡g āzādlıġ

Sāġar-ı mey ṣubḥıdın tāşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 3).*

2. Muḥammed Emīn H̱ān cemālı bile

Mėni **dām-ı ġamdin** rihā eylediñ͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 102).*

dām-ı ḥīle ḳoy-: *(Far.+Ar.+T.) Hile tuzağı kurmak.*

1. **Ḳoyar** andaġ ki **dām-ı ḥīle** ṣayyād

Cihān bāġıda ey ḥūr-ı perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 11).*

dāmıġa mübtelā ḳıl-: *(Far.+T.+Ar.+T.) Tuzağa düşürmek.*

1. Zāl felekni ey kön͡gül mekridin eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa sėni firīb ile **dāmıġa** mübtelā **ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 10).*

<u>dānā:</u> *(Far.) Âlim, bilgin, bilim adamı.*

1. Küdūret levŝidin dünyā mülevveŝŝ

Ḳılur mu dāmenin **dānā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 2).*

<u>dāne:</u> *(Far.) Sevgilinin vücudundaki siyah nokta, ben. II tane, adet.*

1. Bolsa ger maḳṣad köng͡üller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 8).*

<u>dāne-yi eşk:</u> *(Far.) Gözyaşı taneleri.*

1. Közümni böyle giryān bilmekimdür **dāne-yi eşkin**

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 7).*

<u>dāne-yi ḫāl:</u> *(Far.) Sevgilinin yüzündeki ben.*

1. Köng͡lüm ḳuşını bend ḳılur ġam tuzaġına

Gül ḫırmenide **dāne-yi ḫālıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 10).*

<u>dāniş ü fehm ü ḫıred:</u> *(Far.+Ar.) Bilgi, idrak ve akıl.*

1. **Dāniş ü fehm ü ḫıred** ṣabr u sükūn u ʿaḳl u hūş

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruḫ-ı cānāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 9).*

<u>dāniş ü iḥsān:</u> *(Far.+Ar.) Bilgi ve iyilik.*

1. Luṭf ü ḫulḳ u **dāniş ü iḥsān** u ʿaḳl u salṭanat

Sėndedür mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 9).*

<u>dāsıtān:</u> *(Far.) Destan, aşk hikayesi.*

1. Firāḳıda ġam ü ḥasretdin artıḳ **dāsıtānım** yoḳ

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 37).*

2. Bolub yüz min͡g efsāne şerḥ-i firāḳ

Tamām oldı dāsıtānın͡g sėnin͡g (Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 66).

<u>dāsıtān eyle-:</u> *(Far.+T.) Destan yapmak.*

1. Ḫayālın͡gnı kön͡gülde ḥāżır ḳılıb

Ġamimni sen͡ga **dāsıtān eyleyin** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 132).*

<u>daʿvā:</u> *(Ar.) Çözülmesi gereken mesele.*

1. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni **deʿvāsını** bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 10).*

2. İki giryān közüm mihrin͡gni **daʿvāsıda** tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 13).*

<u>dāyim:</u> *(Ar.) Daima, sürekli anlamında zarf.*

1. Ārām tapar mu çarḫ devri

Dāyim ḥareket ėter bu dolāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 10).*

2. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki **dāyim** hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫ̌āb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

2. Ėrdi bu ʿālemde **dāyim** ḫayr u iḥsān ʿādeti

Müstemend ü bī-nevālarġa köp ėrdi şefḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 41).*

<u>dė-:</u> *(T.) Demek, söylemek, dile getirmek.*

1. Her ḳaçan kim **dėse** ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

   Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 1).*

2. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi meng͡a ẕāhid

   Dėmedi hīç tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 11).*

3. ʿĀr ḳılmas ṭaʿne-yi aġyārdın

   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳnı **dėrler** ʿārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 16).*

4. **Dėdim** ʿışḳ ceẕbesidin seng͡a Nādire kelāmı

   Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 15).*

5. Ḫıred sālārıdın tārīḫ-i mīlāddın suʾāl ėtdi

   Dėdi kim nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 16).*

6. Hicr derdini **dėsem** püşt ü penāhımnı körüb

   Raḥmı kėlgey mü bu aḥvāl-ı tebāhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 17).*

7. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

   Öldi hicrānıng͡da **dėb** yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 8).*

8. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem **dėse**

   Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 11).*

9. **Dėme** ki lebleridin ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

   Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1).*

10. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ **dėmiş** ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

11. Boldın͡g ey cān esīr-i şehr-i fenā

Kim **dėdi** mülk-i cāvīdāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 10).*

12. Kėç **dėdin͡g** yār u āşinālardın

Men͡ga līkin **dėme** fulāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 11).*

13. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād līk

ʿIşḳ āyīnide **dėrler** bī-ḥayālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 6).*

14. Başıdın eylenmedim **dėb** köpdür armānın mėni

Kėlse yārım ḳalmasun kön͡gülde armān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3).*

15. Ėmdi özni nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Men͡ga gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı **dėsen͡g** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 6).*

16. Yārġa derd ü ġam-i ṣubḥ ile şāmımnı **dėsen͡g**

Ol perīveşḳa duʿā birle selāmımnı **dėsen͡g** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 7).*

17. Kön͡gül mecnūnını zülfin͡gni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay **dėb** şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 16).*

18. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret **dėb** bahār

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 7).*

19. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem **dėb** sebze-yi ḫˇābıdın

Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 13).*

20. Ārzū ḳıldım tutar mėn **dėb** viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 7).*

21. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi **dėb**

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 13).*

22. Köyme **dėb** eylemedi hīçkişi pervānege baḥŝ

ʿĀḳil ėrsen͡g ne ḳılursan mėni dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 1).*

23. Yārdın ayrıldı **dėb** her kün men͡ga devr-i felek

Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 11).*

24. Ey muṣāhibler mėni derdimġa bir darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını **dėb** müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 2).*

25. Ey muṣāhibler tirildür **dėb** gümān ėtmen͡g mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 11).*

26. Sėni **dėb** dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi kön͡gül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 9).*

27. Āh kim körmek müyesser bolmadı ruḫsārını

ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymen mü **dėb** dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 24).*

28. Ayrılıb ol pādişāhdın bolmayın **dėb** derbeder

Öz diyārımda muḳīm-i gūşe-yi vīrāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 29).*

29. Bir faḳīr ü nā-tüvān **dėb** mihrbān ėrdi men͡ga

Merḥametlıġ sözleri ārām-ı cān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 27).*

30. Munṭeẓirdür men hemīşe Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu **dėb** cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 14).*

31. Murādımnı sėndin taparman mu **dėb**

Ḫalāyiḳḳa seʿyi murād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 11).*

32. Salıb hicr ten mülkine zelzele **dėdi** ḳılma devr-i felekdin gile

Nė çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 11).*

33. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım

ʿĀşıḳḳa **dėdi** ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 6).*

34. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını yād ėt

Mėn ḳaçan **dėdim** men͡ga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 2).*

35. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi ki Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 14).*

36. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile ṣavmʿada

Kim berehmen **dėdi** zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 16).*

37. Bu ebyātlarnı yüzün͡g hicride

Dėdi Nādire dürr-i meknūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 174).*

37. Kėç dėdin͡g yār u āşinālardın

Men͡ga līkin **dėme** fulāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 12).*

38. Nükte-yi ʿışḳnı her bī-ser ü pā fehm ėtmes

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 14).*

39. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi men͡ga ẕāhid

Dėmedi hīç tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 12).*

40. **Dėmedin͡g** ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicrin͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 11).*

41. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa **dėmişler** bu müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 4).*

42. Sāḳiyā hicr devāsın **dėmişler** mey-i nāb

Tuta kör meykedehde ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 1).*

43. Vāy yüz feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam

Dėb ėdi baġrın͡gnı hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 36).*

44. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi vefā ḳılġum **dėban**

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 5).*

45 Sėndin ayru telḫkām ėtdi **dėban** zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 9).*

46. Tapmasun taʿġīr ol reşk-i çemen rengi **dėban**

Lāle yan͡glıġ dāġlar kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 7).*

<u>defʿ:</u> *(Ar.) Def etme, başından kovma, savma.*

1. Ḳıldı ol ḥādiseni **defʿ** Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 13).*

<u>defʿ-i āfet:</u> *(Ar.) Afeti uzaklaştırma.*

1. Ṣürāḥī ḳulḳulın eyler mükerrer

Bolur bu çahār ḳuldın **defʿ-i āfet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 6).*

<u>defʿ-i ḫumār ėt-:</u> *(Ar.+T.) Sarhoşluğun verdiği baş ağrısından kurtulmak.*

1. Lebi maḫmūr-ı durmėn cām-ı mey tut

Kerem ḳıl sāḳiyā **defʿ-i ḫumār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 8).*

<u>defter:</u> *(Ar.) Bir arada bulunan kâğıt destesi. II Amel defteri.*

1. Mèni͡ng ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānı͡ng efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe **defter** risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

<u>defter-i çarḫ:</u> *(Ar.+T.) Feleğin defteri.*

1. Çėkti ġam idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 24).*

<u>dehān:</u> *(Far.) Ağız.*

1. Me͡nga ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem bolġay **dehān** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 16).*

2. **Dehān u laʿl ü ḫaṭı͡ngdur** mu ey ḥüsn sultānı

Yıġıbsan gūşe-yi kevŝerġa ḫıżr ile mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 3).*

<u>dehr:</u> *(Far.) Devir, zaman, zamane, dünya.*

1. Sėni dėb **dehrdin** ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi kö͡ngül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 9).*

<u>dehr ara:</u> *(Far.+T.) Dünyada.*

1. **Dehr ara** maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne men

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 5).*

<u>dehr bāġı:</u> *(Far.+T.) Dünya bahçesi.*

1. Vāḳıf oldım **dehr bāġını** gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 9).*

<u>dehr būstānı:</u> *(Far.+T.) Dünya bahçesi.*

1. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil

Bu reng ü būy körgüzmes kişige **dehr būstānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 20).*

<u>dehr ġavġāsı:</u> *(Far.+T.) Dünya gürültüsü.*

1. Ger zamānı **dehr ġavġāsıdın** istersen ferāġ

Sākin-i meyḫāne bol bir gūşede ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 11).*

2. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür **dehr ġavġāsı**

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 3).*

<u>dehr güẕergāhı:</u> *(Far.+T.) Dünya geçidi.*

1. Nėtay ki **dehr güẕergāhıda** bu tėlbe köngül

Yoluḳtı hicrige vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 11).*

<u>dehr içre:</u> *(Far.+T.) Dünyada.*

1. **Dehr içre** bar mu mėndėk ayru gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim bu cihetdindür sėning birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 7).*

<u>dehr ili:</u> *(Ar.+T.) Dünya halkı.*

1. Nādire **dehr ilini** serḫoş bil

Sāḳīdür alıdagi sāġara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 13).*

dehr eyvānı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya köşkü.*

1. **Dehr eyvānıda** gerdūn gerdişi bī-dādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 21).*

dehr kiştzārı: *(Far.+T.) Dünya mezrası.*

1. **Dehr kiştzārıġa** bir şerār u yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿālemni berḳ-i ʿışḳ bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 15).*

dehr mülki: *(Far.+Ar.+T.) Dünya varlığı.*

1. **Dehr mülkide** sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi ne Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 3).*

dehrdin öt-: *(Far.+T.) Vefat etmek.*

1. **Ötti** vāmıḳ **dehrdin** yādını ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn taḳāżā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 45*

dehr-i bī-baḳā: *(Far.+Ar.) Bakasız devir.*

1. Dünyānı ʿişvesiġa maġrūr bolma zinhār

Kim **dehr-i bī-baḳādur** ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 50).*

dem: *(Far.) An, vakit, zaman.*

1. Yār yādı bu aḳşam köñ͡glüm içre mihmāndur

   Ey közim **demi** anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 10).*

dem ur-: *(Far.+T.) Nefes vermek, ferahlatmak.*

1. Ey Nādire zühd ehlini meyḫānede körseñ͡g

   Dem urma ki fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 18).*

2. Ey ḫasta köñ͡gül firāḳ içinde

   Dem urgeli ḳalmadı mecālıñ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 16).*

demādem: *(Far.) Her zaman, daima, her an.*

1. Bādedin eyleme perhīz **demādem** ḳadeḥ iç

   Kėldi maẓmūm muḥabbet yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 5).*

2. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

   Ḳan töker meydėk **demādem** çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 12).*

3. İçermėn mey **demādem** yār laʿlini ḫumārıdın

   Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 9).*

4. Derd cāngāh u **demādem** āh-ı aḥvālım fedā

   Raḥmı kėlgey mü meñ͡ga bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

5. Yār laʿl-i lebidin ayrıldın

   Ey köñ͡gül ėmdi **demādem** ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 4).*

6. Kirib meyḫāneġa ġamdin emān tap

Demādem cām tut mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 8).*

7. Ḳaşı ḳılıçı birle ḳılur ḳatl **demādem**

ʿUşşāḳların iki közi bolġalı cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 5).*

8. Her teb ü tābı ki ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur kim **demādem** rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 2).*

9. Körmedim bir kimse kim yėtmes **demādem** āferīn

Sėn͡ga taḥsīn böyle hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 11).*

10. ʿAceb ėrmes **demādem** ẕerre yan͡glıġ bī-ḳarār olsa

Oşal köz kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 3).*

11. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 18).*

12. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men **demādem** Nādire

Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 11).*

13. Eylerem ʿīd-i viṣālın͡gnı **demādem** ārzū

Ey yüzin͡g bayram ayı cān sen͡ga ḳurbān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 9).*

14. Āyīn-i ʿadl tüzdi inṣāf birle ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā **demādem** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 34).*

15. Kūyn͡g sarı eylerem **demādem**

Köz yaşını nāmesin revāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 53).*

dembedem: *(Far.) Bazen, arasıra, zaman zaman.*

1. **Dembedem** cevlān ėtib ey şūḫlar meydān ara

Ḫasta köŋglümni nişān-ı nāvek-i müjgān ėtiŋ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 7).*

2. Bir kėçe kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem ol vechdin ġamgīn köŋgül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 6).*

3. Ey Ḫudā raḥm eyle kim āḫır nė ḳılġum çarḫ ara

Dembedem zor eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 8).*

4. Cānġa yėttim **dembedem** ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki cānān şevḳidin cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 3).*

5. **Dembedem** feryādım ildin şermsār eyler mėni

Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13).*

6. Şerbet-i vaṣlıŋgnı tapmay ḳan yutarman **dembedem**

Serv yaŋglıġ ḳametimni bār-ı miḥnet ḳıldı ḫam *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 51).*

7. Nigārımdın ayırdıŋ ey ecel feryād destiŋgdin

ʿAceb ėrmes ger ėtsem **dembedem** yüz dād destiŋgdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 2).*

8. Duʿālar bile **dembedem** yād ėter

Firāḳ içre bu nā-tüvānıŋg sėniŋg *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 69).*

__**demī:**__ *(Far.) An, vakit, zaman.*

1. Köŋglümni ḫ˘āb-ı ġafletdin **demī** bīdār ḳıl yārab

Aḳarġan közlerimni maḥrem-i **dīdār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1).*

2. Ey perī-peyker közümni manẓarı

Ḫoş nişīmendür **demī** ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 8).*

<u>dem-i tīġ:</u> *(Far.) Kılıcının önü.*

1. **Dem-i tīġiŋ** meŋga vaḳt-i şehādet

İrür elbette şerbetdin güvārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 7).*

<u>demsāz:</u> *(Far.) Arkadaş, dost.*

1. Ḫoş ol kün sėniŋ birle **demsāz** ėdim

Niyāz içre sermāye-yi nāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 17).*

<u>der ü dīvār:</u> *(Far.) Kapı ve duvar.*

1. Feryād u fiġān ṣavtini sėnsiz ėşitürmėn

Kāşānedin ayru **der ü dīvārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 20).*

<u>derbeder bol-:</u> *(Far.+T.) Serseri ve perişan olmak.*

1. Ayrılıb ol pādişāhdın **bolmayın** dėb **derbeder**

Öz diyārımda muḳīm-i gūşe-yi vīrānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 29).*

<u>derbeder ėt-:</u> *(Far.+T.) Perişan etmek.*

1. El-ḳıṣṣa firāḳ içre **derbeder ėtti**

Taḳdīr ezeldin mėni bī-pā u ser ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 13).*

<u>derd:</u> *(Far.) Dert, acı, gam, tasa, hüzün.*

1. Ḫūb kėldin͡g yaḫşı kėltürdin͡g ḫaber

Eyledin͡g **derdimġa** darmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 6).*

2. Laʿlidin **derdimge** darmān eyler ėrdi vaṣl ara

Çāre ḳılmas mübtelāi **derd-i hicrān** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7-8).*

3. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın **derdimġa** darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

4. Ey muṣāhibler mėni **derdimġa** bir darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 1).*

5. Vāḳıf ėrmessėn mėnin͡g **derdimdin** ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 15).*

6. Çāre tapmay **derdiġa** bu nā-tüvān bī-çāredur

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 37).*

7. Tüşde rūy-ı lebi **derdimge** darmān eyledi

Son͡gra ḳılġan vaʿdelerni barça yalġan eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 71).*

8. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳın͡g **derdiġa** teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 32).*

9. Ḫānezād-ı āstānı uşbu devlet-ḫāne man

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 16).*

10. **Derd**-i cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü meŋga bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

11. Herçend ki bīmār-ı ġam-i ʿışḳ ėdi mecnūn

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 4).*

12. Ṣāf mey ger nūş ėtersėm derdini

Baẕl-i cām-ı rind-i **derd-āşām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 15-16).*

13. Kördi **derdimni** ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ **derdidür** bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 5-6).*

14. Yār uçun aġyār **derdin** tartaman

Körmedim bir yārnı aġyārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 7).*

15. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire **derdimni** pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 14).*

16. Nėçe kün boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa **derd** ayturġa yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 2).*

8. Ṭabībā **derdime** şimşād bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 5).*

9. Dāġ-ı furḳat ḳıldı **derdimni** firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 35).*

10. Mestlıġ birle ġam-i yār ferāmūş olmas

Nādire bolmadı **derdimni** devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 18).*

derd bile: *(Far.+T.) Üzüntü ile.*

1. Sėn uyḳuda mest ü nāzdursėn

Mėn **derd bile** ġarīb ü tenhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 8).*

derd ehli: *(Far.+Ar.+T.) Sıkıntı çeken insanlar.*

1. **Derd ehli** oḳusun Nādire güftārımnı

Yazıban kökde ḳuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 63).*

derd ile: *(Far.+T.) Üzüntü ile inleme.*

1. Deşt ü ṣaḥrādın soraġın͡gnı tapalmay **derd ile**

Eylenib kėldim yėne ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 3).*

2. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn **derd ile** rencūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 80).*

derd ile tur-: *(Far.+T.) Eziyet ve sıkıntı çekmek.*

1. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g mėn **derd ile turdum** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 4).*

derd ü belā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Üzüntü ve sıkıntıya çevirmek.*

1. Āh kim bī-ḥadd men͡ga cevr ü cefā eyler felek

Furḳat içre ḳısmetim **derd ü belā eyler** felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 2).*

<u>derd ü dāġ:</u> *(Far.) Hüzünlü kalbin yarası ve derdi.*

1. Ger biżāʿat istersen terk-i sūd u sevdā ḳıl

Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol **derd ü dāġı** sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 8).*

<u>derd ü elem ü ġuṣṣa:</u> *(Far.+Ar.) Dert, üzüntü ve tasa.*

1. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride çėkermen

Bu miḥnet ü ġam kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 13).*

<u>derd ü ġam:</u> *(Far.+Ar.) Dert ve üzüntü.*

1. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver yār yoḫ

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫˇār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 2).*

2. Ki boldum **derd ü ġam** çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle kön͡gülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 21).*

3. ʿĀḳıbet bu **derd ü ġam** mecnūn şiʿār eyler mėni

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).*

4. Yārġa **derd ü ġam-i** ṣubḥ ile şāmımnı dėsen͡g

Ol perīveşḳa duʿā birle selāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 7).*

<u>derd ü hicrān:</u> *(Far.+Ar.) Keder, tasa, gam ve bunlardan kaynaklanan acı.*

1. Müşkil işdür derd ü hicrān külfeti

Yārab ol müşkilni ḳıl āsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 7).*

derd üze derd: *(Far.+T.+Fark.) Dert üstüne dert.*

1. Men͡ga sėnsiz **derd üze derd** ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 53).*

derd vādīsi: *(Far.+Ar.+T.) Dert vadisi.*

1. Hicr ėdi ʿışḳ içre mėn körgen belālardın biri

Derd vādīside mėn çėkken cefālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 2).*

derd-āşām: *(Far.) Dert içen, dertli.*

1. Hicrdin maẖmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i **derd-āşām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

2. Ṣāf mey ger nūş ėtersėm derdini

Bez̠l-i cām-ı rind-i **derd-āşām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 16).*

derd-i āh: *(Far.) Ahın derdi.*

1. Çarẖ üzre sanma kevkeb kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 6).*

derd-i bī-darmān: *(Far.) Çaresiz dert.*

1. Ṭabībā çėkme zaḥmet ḥālime ḥasret devāsı çün

Ḳażā hicrān marīżin **derd-i bī-darmāne** tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 4).*

derd-i bī-devā: *(Far.) Çaresiz kaygı ve üzüntü.*

1. Hicride pāre pāre pīrehenim yaḳası

Bu **derd-i bī-devānıng͡** bar mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 4).*

<u>derd-i derūn:</u> *(Far.) Gönül kaygısı.*

1. Helāk ėtmek uçun düşmanlarıġa

Ġam ü ḥasret bile **derd-i derūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 10).*

<u>derd-i dil:</u> *(Far.) Gönül alan sevgiliye kavuşma derdi.*

1. Yārdım ayru mėn bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun **derd-i dilimni** āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 2).*

2. Yādını **derd-i dilimġa** çāre ḳılmay nėlayın

Her ṭaraf vaṣlın tileb neẓẓāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 13).*

3. **Derd-i dilin͡gni** ey kön͡gül sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

4. Hicr derdi bile hikmet yolını ḳıldım pey

Ṣabrdur **derd-i dilim** çāresi yoḳsa tā key *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 44).*

5. ʿArż ėte kör ey ṣabā **derd-i dilim** şerḥini

Yār ḫaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın (*Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 7).*

6. Mū'nisim kėlgıl ki iẓhār eyleyin **derd-i dilim**

Nükte yazmay nėçe künlerdin bėri ḳattı başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 9).*

<u>derd-i dil ėt-:</u> *(Far.+T.) Sohbet etmek, dertleşmek.*

1. **Derd-i dil ėttim** raḳam yārnı hicrānıdın

Noḳtası köz yaşıdın saṭrı ciger ḳanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 1).*

derd-i firāḳ: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdi.*

1. **Derd-i firāḳ** şiddetidin bildi Nādire

Dūzaẖ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 11).*

derd-i hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdi.*

1. Müjde kėltürding͡ viṣāl-ı yārdın

Taptı teskīn **derd-i hicrān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 12).*

2. Mesīḥā kebi laʿl-i cān baẖşıdın

Heme **derd-i hicrānġa** darmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 8).*

3. **Derd-i hicrān** ibtilāsın eylemes ėrdi ẖayāl

Ol zamān ėrdi men͡ga bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 25).*

4. Ġamide ötti devri **derd-i hicrān** bolmadı āẖır

Ki ḥasret cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 5).*

derd-i muḥabbet: *(Far.+Ar.) Aşk derdi.*

1. Perīşānlıġ yaġıldı başıma **derd-i muḥabbetdin**

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 7).*

derd-i yār: *(Far.) Sevgiliyi düşünme derdi.*

1. **Derd-i yār** u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālıng͡ devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

derdlıġ: *(Far.+T.) Dertli.*

1. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa ayt

Derdlıġ kön͡glümnin͡g aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 2).*

2. **Derdlıġ** ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 11).*

derdlıġ kön͡gül: *(Far.+T.) Dertli, tasalı gönül.*

1. Mėni ėtgil **derdlıġ kön͡glümdin** ey gerdūn ḫālāṣ

Yā kön͡gülni ḳıl mėni bī-ṣabr u sāmāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 1).*

derdmend: *(Far.) Derdi olan, dertli, üzüntülü.*

1. Yüzi hicri meni köp **derdmend** ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 7).*

2. Dil ḫasta u ciger ḳan ten **derdmend** sėnsiz

Feryād ile fiġānım bolmış bülend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 11).*

3. Firāḳı ibtilāsı birle **kön͡glüm derdmend** oldı

Men͡ga vaṣlın devā-i derd-i hicrān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 19).*

4. Dembedem feryādım ildin şermsār eyler mėni

Hicr dāġı **derdmend ü dilfigār** eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13).*

dergeh: *(Far.) Kapı, eşik, huzur, makam.*

1. İsteseng͡ kim **dergehing͡de** pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile kög͡lüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 3).*

2. Sürme-yi çeşm-i dilimdür ėşiking͡ topraġı

Dergehing͡din meng͡a āvārelıġ ėrmes ḥācet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 6).*

3. Berāber eylemes öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa

Birev kim sāye yang͡lıġ **dergehing͡de** pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 6).*

4. Oşal kim ang͡a bed-ḫ̌ā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn **dergehide** müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 26).*

5. **Dergehige** tekye ḳılġan körmegey üftādelıġ

Şükr Allāh tāze boldı manṣab-ı şehzādelıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 17).*

darmān: *(Far.) İlâç, çare, tedavi.*

1. Mesīḥā kebi laʿl-i cān baḫşıdın

Heme derd-i hicrānġa **darmān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 8).*

2. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa **darmānım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

darmān ėt-: *(Far.+T.) İlaç olmak, kurtuluş olmak.*

1. Ey muṣāhibler mėni derdimġa bir **darmān ėtiŋ**

   Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtiŋ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 1).*

darmān eyle-: *(Far.+T.) Şifa vermek, iyileştirmek.*

1. Ḫūb kėldiŋ yaḫşı kėltürdiŋ ḫaber

   Eylediŋ derdimġa **darmān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 6).*

2. Tüşde rūy-ı lebi derdimge **darmān eyledi**

   Soŋra ḳılġan vaʿdelerni barça yalġan eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 71).*

3. Laʿlidin derdimge **darmān eyler** ėrdi vaṣl ara

   Çāre ḳılmas mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7).*

dervīş-i ṣāhib-dil: *(Far.) Gönül sahibi olan derviş.*

1. Sevād-ı elvech fid'-dāreyn ėken **dervīş-i ṣāhib-dil**

   ʿAdemdür iki ʿālem sāye-yi baḫt-ı siyāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 5).*

deryā: *(Far.) Nehir.*

1. Ėl ursa Nādire deryāġa ẕāhid

   Bolur başdın ayaġ **deryā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 14).*

2. Ėl ursa Nādire **deryāġa** ẕāhid

   Bolur başdın ayaġ **deryā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 13-14).*

3. Nādire şūr-ı eşki **deryādur**

   Uşbu **deryā-yı** bī-kirāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 23-24).*

4.	Közümni böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu **deryāġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 8).*

5.	Yüzüŋ hicride ṭūfandur sirişkim tuttı dünyānı

ʿAceb ėrmes müdāmımnı bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse **deryānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 2).*

deryādegi āb-ı revān: *(Far.+T.+Far.) Nehirde akan su.*

1.	Eger tamsa közümdin ḳaṭre-yi yaş

Bolur **deryādegi āb-ı revān** telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 14).*

deryā-dil: *(Far.) Geniş gönüllü, cömert, cesur olmasından.*

1.	Şeref tapdı şāh-ı **deryā-dil** vücūdīdin

Aṣālet maẖzenidin boldı ol ʿālī gevher peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 5).*

deryā-yı bī-kirān: *(Far.) Sonu olmayan nehir.*

1.	Nādire şūr-ı eşki deryādur

Uşbu **deryā-yı bī-kirāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 14).*

deryā-yı ceyḥūn: *(ö.a.) Ceyhun nehri.*

1.	Yüziŋ ḥasretide revāndur müdām

Közüm yaşı **deryā-yı ceyḥūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 168).*

dest: *(Far.)El.*

1.	Nigārımdın ayırdıŋ ey ecel feryād **destiŋdin**

ʿAceb ėrmes ger ėtsem dembedem yüz dād **destin͡gdin** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 1-2).*

2. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı berbād **destin͡gdin**

Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād **destin͡gdin** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 3-4).*

3. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı berbād **destin͡gdin**

Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād **destin͡gdin** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 3-4).*

4. Perīşān ḥāl irürmen ḫāṭırım nāşād **destin͡gdin**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād **destin͡gdin** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 5-6).*

destgāh: *(Far.) Tezgah; kudret, iktidar.*

1. ʿĀriżin͡g mey tābıdın boldı nezāket **destgāh**

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 7).*

2. Ḳamışdėk bend bendim āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım **destgāhını** neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 10).*

3. Men͡ga rām oldı vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım **destgāhını** temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 4).*

4. Cünūn şehrini bī-sāmānları maḥkūm-ı fermānım

Ki bardur ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet **destgāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 18).*

5. Muḥabbet kişveride **destgāhımnı** temāşā ḳıl

Felekni gerdani baġlıḳ kemend-i dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 11).*

destgīr: *(Far.) Yardımcı, elinden tutan; sıkıntısını gideren.*

1. Çü ʿadl eyleding͡ rūz-ı maḥşer seng͡a

   Resūl-i Ḫudā bolġusı **destgīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 86).*

2. Her gūşede ḳullarıng͡ perīşān

   Sėn ėding͡ alarnı **destgīri** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 6).*

dest-i zerfişān: *(Far.) Altın saçan el, çömert el.*

1. Bezm-i iḥsānıng͡da **dest-i zerfişānıng͡** reşkidin

   Şāmlar topraġ aradur pence-yi mihr-i semā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 9).*

deşt: *(Far.) Bozkır, çöl.*

1. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni

   Gerd-i bād eyler gümān **deşt** üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

deşt ü ṣaḥrā: *(Far.+Ar.) Ova, bozkır ve çöl.*

1. **Deşt ü ṣaḥrādın** soraġıng͡nı tapalmay derd ile

   Eylenib kėldim yėne ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 3).*

2. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar **deşt ü ṣaḥrālarda** vaḥşīler

   Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 7).*

3. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım hicride yıġlab

   Ḳoyun yang͡lıġ kėzermen āh eyleb **deşt ü ṣaḥrānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 14).*

4. **Deşt ü ṣaḥrālarnı** ḳıldım iḫtiyār

   Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı bürhān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 9).*

<u>deşt-i cünūn:</u> *(Far.+Ar.) Delilik vadisi.*

1. **Deşt-i cünūn** nesīmidėk tėlbe kön͡gül ḫayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 9).*

2. Serḫoşı **deşt-i cünūn** içre ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey ile cām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 9).*

<u>devā:</u> *(Ar.) İlâç, derman, şifâ.*

1. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni **devā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 4).*

<u>devā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Çare bulmak, tedavi etmek.*

1. Ṭabībā derdime şimşād bergidin **devā ḳıl** kim

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 5).*

<u>devā-i derd-i hicrān:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık derdinin ilacı.*

1. Firāḳı ibtilāsı birle kön͡glüm derdmend oldı

Men͡ga vaṣlın **devā-i derd-i hicrān** eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 20).*

<u>deʿvā-i ʿışḳ:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Aşka davası.*

1. Nādire **deʿvā-i ʿışḳın͡gnı** ḳılıb

Ḳavlı bu maḥkemede taptı sübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 13).*

<u>devlet:</u> *(Ar.) Devlet, makam.*

1. Nėçe her yan baḳdım **devletim** ṣubḥın ṭaleb

Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 31).*

2. Ḳarılıġ **devletiġa** yėtkürüb ḫān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 19).*

3. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi seṉga ʿışḳ u muḥabbet bile **devlet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 18).*

4. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn bolġaylar

ʿĀlem ehliġa bular **devletidin** emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 10).*

5. Şehriyār-ı ki müdāmımnı **devletidür** rūz-efzūn

Boldı ḫāṣiyetidin mülk emān narḫ erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 5).*

6. Bu ikev **devletiġa** şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı köṉglümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 19).*

7. Ẓafer tapdı sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılıṉglar yaḫşılar şükrin ki **devlet** rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 14).*

8. Bezm-i vaṣlın körmegenler Furḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim **devletin** özni nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 14).*

9. Yādgār ol şāhdın ḳaldı meṉga dür-dāne-yi

Ėmdi anı **devletin** şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 18).*

10. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde **devlet** pāydār

Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 53).*

11. Ḫuṣūṣen köz nūrı Ḫān şehriyār

Ḫudā eylegey **devletin** bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 154).*

12. **Devlet** bolub ziyāde ʿömrin͡g hezār bolġay

Bedḫˇālar hemīşe ʿālemde ḫār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 17).*

13. Zehī şāhı ki **devlet** feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 7).*

14. Ey ḫusrev-i zemāne **devlet** bile emān bol

İḳbāl mesnedide keyḫusrev-i zamān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 21).*

devlet bile saʿādat: *(Ar.+T.+Ar.) Devlet ve mutluluk.*

1. Bėrdi Ḫudā-i ʿālem **devlet bile saʿādat**

Devridedür vilāyet mānend-i bāġ-ı cennet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 11).*

devlet-ḫāne: *(Ar.+Far.) Mutluluk evi.*

1. Ḫānezād-ı āstānı uşbu **devlet-ḫāne** men

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 15).*

devlet ile: *(Ar.+T.) Devletle, varlıkla.*

1. İl gümān eyler ki bu **devlet ile** mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

2. Tā cihān mülkini sulṭānı ėdin͡g **devlet ile**

Bī-nevālarġa kerem eyler ėdin͡g şefḳat ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 51).*

devlet öyi: *(Ar.+T.)Devlet evi.*

1. Berpāy tutıb ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet

Terk eylemedin͡g Nādire **devlet öyi** ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 14).*

devlet ü iḳbāl: *(Ar.) Mutluluk ve saadet.*

1. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baẖt u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı **devlet ü iḳbāl** rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 62).*

devlet ü tāc u serīr: *(Ar.+Far.) Devlet, taç ve taht.*

1. Dehr mülkide sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi ne Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 3).*

devlet-i dīdār: *(Ar.+Far.) Kavuşma mutluluğu.*

1. Ötti furṣat leẕẕet-i ʿīş ü ferāġat bilmedim

Devlet-i dīdārını ʿīn-i saʿādat bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 34).*

devlet-i dünya: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya saadeti, dünya varlığı, baht.*

1. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėsen͡g

Devlet-i dünyānı uyḳu farż ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 12).*

devlet-i iskenderī: *(ö.a.) İskender'in varlığı gibi bir varlık.*

1. Dāmen-i iḳbālıġa olturmaġay gerd-i melāl

Ḥaḳ taʿālā bėrgey an͡ga **devlet-i iskenderī** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 40).*

devlet-i ʿużmā: *(Ar.+Far.+Ar.) Yüce mevki, makam (Sadrazamlık bağlamında); büyük mutluluk.*

1. Luṭf-i ḥaḳdın **devlet-i ʿużmā** müyesser bolġusı

H̱āndān-ı salṭanat andın münevver bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 33).*

devlet-i vaṣl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma devleti.*

1. Ey ẖol ol künler ki ol gül-çehre birle yār ėdim

Kėçe kündüz **devlet-i vaṣlige** berẖurdār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 22).*

devletni ābırūyı: *(Ar.+T.+Far.) Devletin şerefi.*

1. **Devletni ābırūyı** iḳbālnı ẓühūrı

H̱oşdur kön͡gül alardın cāndur alar ṣabūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 27).*

devletlü sulṭān: *(Ar.+T.+Ar.) Varlıklı sultan.*

1. H̱ulḳ u iḥsān birle ʿālemni serefrāz eylediṅ

Allāh Allāh bu ṣıfat **devletlü sulṭāndur** mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 16).*

devr: *(Ar.)Devir, çağ, dönem.*

1. **Devr** cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām meŋa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 5).*

2. Kėl **devrni** imtiḥān ėtib kėt

Seyr-i çemen-i cihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 1).*

3. **Devr** luṭf ü rāyet-i iḳbāl sėndin özgeġa

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 5).*

4. Ġamide ötti **devri** derd-i hicrān bolmadı āḫır

Ki ḥasret cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 5).*

5. Ḳan bolur köŋgül müdāmımnı **devrini** yād ėtken zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 9).*

devr ili: *(Ar.+T.) Zamana halkı.*

1. **Devr ili** āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 11).*

devrān: *(Ar.) Devir, çağ, dünya.*

1. Āh nėlay ötdi devrān-ı viṣāl

Bī-vefālıḳ eyledi **devrān** meŋa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 12).*

2. Tā cihān barıça bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız **devrān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 18).*

3. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki **devrān** başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 10).*

4. Mėndin ayırdı **devrān** ol yār-ı hemdemimni

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 21).*

5. Efsūs şāh-ı devrān ʿazm eyledi cihāndın

Devrān mėni ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 52).*

6. ʿīş sütiġa mübeddel boldı bülbül şīveni

Ḳoydı gül baş üzre **devrānıda** tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 60).*

7. Ötti **devrānı** köng͡ülde ḳaldı armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

8. **Devrān** ne ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn

Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 5).*

9. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı **devrān** inḳilāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 12).*

<u>devrān ara:</u> *(Ar.+T.) Devir içinde.*

1. Leblering͡din ayru ʿīşim telḫdür **devrān ara**

Cān bėrib şīrīn maḳālıng͡nı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 9).*

<u>devrān ehli:</u> *(Ar.+T.) Çağ ehli, devir ehli.*

1. Şeh ʿÖmer Sultān cihāndın kėtdi ol şevket ile

Ėmdi **devrān ehlidin** çeşm-i mürüvvet kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 4).*

devrān-ı viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma devri, zamanı.*

1. Āh nėlay ötdi **devrān-ı viṣāl**

Bī-vefālıḳ eyledi devrān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 11).*

devr-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya, alem, evren.*

1. Yārdın ayrıldı dėb her kün men͡ga **devr-i felek**

Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 11).*

2. Men͡ga **devr-i felekdin** bolmadı bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥāl men sulṭān-ı devrānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 13).*

3. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi **devr-i felek**

Közlerim āyīnesin yār alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 11).*

4. **Devr-i felek** cefāsı kimge ḳılay beyān man

Kön͡gülde bir alam bar yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 29).*

5. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma **devr-i felekdin** gile

Nė çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 11).*

devr-i gerdūn: *(Ar.+Far.) Dönen felek (dünya).*

1. Şād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿīş devrānıġa saldı **devr-i gerdūn** inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 12).*

devr-i rāḥat: *(Ar.+Far.+Ar.) Rahatla sonlanan devir.*

1. Çü **devr-i rāḥatım** ötti zehī saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 5).*

deycūr: *(Far.) Aşırı karanlık.*

1. Bolubdur rūzgārım şām-ı ġam **deycūridėk** tīre

Men͡ga ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 7).*

deyr ara: *(Ar.+T.) Meyhane içinde.*

1. Bī-nevā mėn **deyr ara** sāḳīni istiġnāsıdın

Cāmnı yıġlatdı mīnā bağrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 9).*

deyr bile ṣavmʿa: *(Ar.+T.+Ar.) Meyhane ile ibadet yeri.*

1. Rişte-yi ḥāli ėdi **deyr bile ṣavmʿada**

Kim berehmen dėdi zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 15).*

deyr içre: *(Ar.+T.) Meyhane içinde.*

1. Men͡ga **deyr içre** esbāb-ı tecemmül

Ṣürāḥī birle cām-ı lālegūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 5).*

deyr pīri: *(Ar.+Far.+T.) Meyhaneci.*

1. **Deyr pīri** ḳadeḥ ü mīnādın

Fitne yācūcı uçun baġladı sedd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 7).*

deyr-i fānī: *(Ar.+Far.+Ar.) Fani, geçici dünya.*

1. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem

Öter bu **deyr-i fānīdin** özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 10).*

dīdār: *(Far.) Yüz, çehre, sima, güzel yüzün görünmesi.*

1. Közgü kebi ḥayrānlarınġa ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārıng uçun Nādire'dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 18).*

2. Mehveşim meydān ara bī-perde cevlān eyledi

İl közin āyīnedėk **dīdārıġa** ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 4).*

3. Vaṣl ara maġrūr ėdim **dīdārıġa** şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 5).*

4. Közlerim eyler yüzingni ārzū

Kim irür közgüye **dīdār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 8).*

5. Közlerim muştāḳdur **dīdār** uçun ruḫsāre aç

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 1).*

6. Ėmes közgüde mey keyfiyet-i **dīdārdın** ġāfil

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 5).*

7. Eger çendī ki **dīdārın** közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını köngülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 17).*

8. Ḥayrān közüm ey māh cemāling͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı **dīdārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 6).*

9. Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun

Cāndın artuḳ mihrbān **dīdārdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 10).*

10. Bir nefes **dīdārıdın** cān behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 65).*

11. Bolmasun maḥrūm ʿāşıḳ yārning͡g **dīdārıdın**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 97).*

12. Vāle mėn āyīnedėk **dīdārdın** ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 15).*

13. Tang͡g ėmes ger ehl-i ʿālemdür ṭarab āmādelıġ

Kim aning͡g **dīdārıġa** ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 20).*

14. Āh kim körmek müyesser bolmadı ruḫsārını

ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymen mü dėb **dīdārını** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 24).*

15. Eger bolsa kişinin yārı ferruḫ

Mübārekdür yüzi **dīdārı** ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 2).*

dīde: *(Far.) Göz.*

1. Ḳoy kef-i pāyıng͡gnı **dīdem** üstine

Birdem ey serv-i ḫırāmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 19).*

2. Gülġa dėsem yoḳ kef-i pāyıñġġa tāb

Dīdeme ḳoy ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 2).*

3. Yaş ornıda ḳanlar tökilür **dīdelerimdin**

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 3).*

dīde-giryān: *(Far.) Gözü yaşlı, ağlayan.*

1. Ayrılıb ol pādişāhdın boldı aḥvālım tebāh

Dil-figār u sīne rīş ü **dīde-giryān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 40).*

dīde-yi cān-ı aḥbāb: *(Far.+Ar.) Can dūstlarının gözü.*

1. Bukün ol māh-lıḳā şūḫ-ı dilārām ḳanı

Yüzidin rūşen ėdi **dīde-yi cān-ı aḥbāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 16).*

dīde-yi ehl-i naẓar: *(Far.+Ar.) Bakış ehlinin gözü.*

1. ʿĀriżidin boldı rūşen **dīde-yi ehl-i naẓar**

Eyleġıl yārab nihāl-ı ḳāmetini bārver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 7).*

dīde-yi giryān: *(Far.) Ağlayan göz.*

1. Nāle bir dilsūz yārımdur mėniñ

Hemnişīndür **dīde-yi giryān** meñga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 6).*

2. Giryān közümni yaşıge neẓẓāre ḳılmadıñ

Gevherler ėtdi **dīde-yi giryān** taṣadduḳıñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 6).*

dīde-yi ḥayret: *(Far.+Ar.) Garip bir şekilde bakmak.*

1. Bolub başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ **dīde-yi ḥayret**

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 7).*

dīde-yi ḫūnbār: *(Far.) Kan saçan göz.*

1. Bir gūşede tenhālıġ ile yādın͡g ėtermen

Yoḳ hemnefesim **dīde-yi ḫūnbārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 8).*

dīde-yi ḫūn-fişān: *(Far.) Kan saçan göz.*

1. Ḫayāl içre her yan naẓar eylesem

Baḳar **dīde-yi ḫūn-fişānım** sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 46).*

digerdūn: *(Far.) Değişik, karışık.*

1. Münşī-yi ḳadar men͡ga ḳalem çėkti **digerdūn**

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 7).*

dil ü cān: *(Far.) Gönül ve can.*

1. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār kėl ki boldı **dil ü cān** taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 14).*

dilāver: *(Far.) Yürekli, cesur, yiğit, kahraman.*

1. Ḳoymayın āzād u ḫurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp **dilāverlerni** merg ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 14).*

dilber-i ʿayyār: *(Far.+Ar.) Hilekâr sevgili.*

1. Yār kėtti Nādire ḥasretde ḳaldım bilmeyin

ʿAhdı yalġan **dilber-i ʿayyārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 40).*

<u>dilber-i gülfām:</u> *(Far.) Güle benzeyen sevgili.*

1. Her nėçe köz salur ol **dilber-i gülfām** men͡ga

Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 1).*

<u>dildār:</u> *(Far.) Gönül alan, gül; sevgili.*

1. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa ayt

Derdlıġ kön͡glümnin͡g aḥvālını **dildārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 2).*

2. Maḥfil-i eyyām ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ

Barça müheyyā men͡ga ḥayf ki **dildār** yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 8).*

3. Ol perīveş vaṣlıdın boldım cüdā

Rāḥat-ı dil ḳalmadı **dildārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 6).*

4. Ḫāṭırımdın kėtmesün **dildār** dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 9).*

5. Cāndın artuḳ mihrbān **dildārdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 99).*

6. Sėn bukün ḫandānsın ey gül Nādire **dildārsız**

Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

5. Açmasun zülfini sünbül bāġ ara **dildārsız**

Tā ki sünbüldėk mėnin͡g ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 7).*

dilfigār: *(Far.) Gönlü yaralı.*

1. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne men

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān u **dilfigār** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 6).*

dil-figār u sīne-rīş: *(Far.) Gönlü yaralı.*

1. Ayrılıb ol pādişāhdın boldı aḥvālım tebāh

Dil-figār u sīne-rīş ü dīde giryān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 40).*

dil-firīb: *(Far.) Gönlü aldatan, câzibeli.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān yaḫşı cemālı **dil-firīb**

Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 11).*

dil-güşā, dil-küşā: *(Far.) Gönül açan, kalbe ferah veren.*

1. ʿĪş ėtki **dil-güşādur** ʿuşşāḳnıng͡ nevāsı

Sālār-ı mülk ü devlet mīr-i bülend aḫter *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 5).*

2. Sirişkim saḥābın imdādıdın **dil-küşādur** muḥabbetni deşti

Kön͡gül daġını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 9).*

3. Boldı ḫayālıng͡ ile kön͡glüm öyi **dil-küşā**

Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 5).*

dil-ḫasta: *(Far.) Gönül hastası.*

1. Hicring͡de ne rāḥat köredür men ne ḥalāvet

Yoḳdur mèni**dil-ḫastage** āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 10).*

dil-i efgār: *(Far.) Yaralı gönül.*

1. Ot yaḳtı firāḳıng͡ şereri ilge velīkin

   Ey Nādire köymes **dil-i efgārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 22).*

2. Nāgehān bir āh eger çèkse **dil-i efgārıdın**

   Çarḫ bünyādını ḫākister ḳılur āŝārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 95).*

dilkeş-ü zībā: *(Far.) Gönül alıcı ve güzel.*

1. Serv gül pīreheni sèn kebi peydā èrmes

   Sèn kebi serv ile gül **dilkeş-ü zībā** èrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 22).*

dil-nevāz: *(Far.) Gönül okşayan, hoş, latif.*

1. Cemālıng͡dın ayru tüşüb kèçeler

   Ḫayālıng͡ irür **dil-nevāzım** mèning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 120).*

dil-şād: *(Far.) Gönlü sevinçli, sevgili.*

1. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

   Dūstlar **dil-şād** u düşman ḫātırı zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

dīn: *(Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütününü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.*

1. **Dīn** Nādire’din kemal taptı

İḳbāl- refīḳ ü mülk-i ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 13).*

dīn ü dil: *(Ar.+Far.) Din ve gönül.*

1. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil esīr-i bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 12).*

dīn ü mezheb: *(Ar.+Far.+Ar.) Din ve mezhep.*

1. Ḳıl Nādire müyesser şūr-ı cünūn cihānda

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa **dīn ü mez̠heb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 14).*

dīn-i ʿışk: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk dini.*

1. **Dīn-i ʿışk** inkārın ėtgenlerni eyley dėb helāk

Eşk sīlidin bukün emvāc-ı ṭūfān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 9).*

dirīġ: *(Far.) Acımasızca, merhamet etmeden.*

1. **Dirīġā** kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 13).*

2. Kime aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

Sen͡ga yėtmedi **dirīġā** köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 14).*

3. **Dirīġā** ki cān-ı cevānın͡g sėnin͡g

Men͡ga cān kebi ėrdi cānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 61).*

4. **Dirīġā** ki cān-ı cevānın͡g uçun

Mürüvvetge ėtmedi çarḫ-ı pīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 79).*

dirīġ ėt-: *(Far.+T.) Esirgemek.*

1. Sāḳiyā luṭf ėt **dirīġ ėtme** ʿināyet sāġarın

Kim bukün maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 9).*

dīv: *(Far.) Dev.*

1. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar **dīvler** fermānıda

Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 15).*

dīvāne: *(Far.) Çılgın, deli, mecnun.*

1. Mėni **dīvāne** ḳıldı iştiyāḳın͡g

Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 3).*

2. Kėlkim nażarımġa ey perīrū

Dīvāneġa birdem ėt temāşā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 6).*

3. Eylesem **dīvānelıġ** ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

Ġāib olmışdur nażardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 7).*

4. **Dīvāne** muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 5).*

5. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

Ferżāne tirik bolsın u **dīvāne** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 10).*

6. Ẕāhid mėni **dīvānege** körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferżāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 5).*

7. Köyme dėb eylemedi hīçkişi pervānege baḫŝ

ʿĀḳil ėrseng͡ ne ḳılursan mėni **dīvānege** baḫŝ*(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 2).*

8. Şeh eyler mesned nāz üzre ārām

Mėn **dīvāneġa** bes ḫāk-ı gūlaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 8).*

9. Nadire şāhımdın ayru bī-nevā **dīvāne** men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

<u>dīvāne bol-:</u> *(Far.+T.) Deliye dönmek, delirmek, kendinden geçmek.*

1. **Bolub dīvāne** bilmesmen ḳayan kėtti perīzādım

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 29).*

<u>dīvāne ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Delirtmek, kendinden geçmek.*

1. Mėni **dīvāne ḳıldı** iştiyāḳın͡g

Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 3).*

2. Mėni beski **dīvāne ḳıldı** ġamin͡g

Cünūn ehliġa ittiḥād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 3).*

<u>dīvāneler birle:</u> *(Far.+T.) Deliler ile.*

1. Men͡ga ḫayl u sipeh **dīvāneler birle** mecānīnler

Nėçün kim tāze daġı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 5).*

<u>diyār:</u> *(Ar.) Memleket, ülke.*

1. **Diyārım** ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn hem yārsız āzürdemėn yār u **diyārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 11-12).*

<u>duʿā:</u> *(Ar.,) Allah' a yalvarma, niyâz.*

1. İsterem yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle maḳbūl-ı icābet sėn **duʿālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 12).*

2. īsār an͡ga peyāpey bu Nādire **duʿāsı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 55).*

3. Vaṣlıġa şükr ėtmedim furḳat belāsıdur men͡ga

Yādgār ol mū’nis-i cānım **duʿāsıdur** men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 28).*

4. Tā ḳiyāmet Nādire ḳılmas **duʿāsıdın** bölek

Müşfiḳ ėrdi men͡ga ol ferḫunde sulṭān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 49).*

<u>duʿā bile:</u> *(Ar.+T.) Dua ile.*

1. Tā kāmile ḳaldı sėndin ayru

Peyveste ḳılur **duʿā bile** yād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 62).*

2. **Duʿā birle** peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 5).*

3. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke **duʿā birle** sėni yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 56).*

4. Yārġa derd ü ġam-i ṣubḥ ile şāmımnı dėsen͡g

Ol perīveşḳa **duʿā birle** selāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 8).*

duʿā ėt-: *(Ar.+Far.) Dua etmek.*

1. Nādire kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

   Ėmdi evlādın **duʿā ėtmek** yolın muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 20).*

duʿā eyle-: *(Ar.+T.) Dua etmek.*

1. Barça il kirdārıġa taḥsīn ėtib **eyler duʿā**

   H̱ūblıġ kim Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 15).*

2. Ḳılıb şükr ṣabr ile ey Nādire

   Bu sözlerni aytıb **duʿā eyleding** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 108).*

duʿā ḳıl-: *(Ar.) Allah'a yalvarma, niyaz.*

1. Nādire tinmey **duʿā ḳıl** kim bukün sulṭānı sėn

   Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

duʿā tile-: *(Ar.+T.) Dua istemek.*

1. Duʿālar **tileb** rūḥ-ı pākıng uçun

   İşim boldı ẖayr u seẖāvet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 51).*

duʿā vaḳti: *(Ar.+T.) Dua zamanı.*

1. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen **duʿā vaḳti**

   Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 9).*

duʿā-i ẖayr ėt-: *(Ar.+T.) Hayır dua etmek.*

1. Peyveste **duʿā-i ḫayr ėtermėn**

Maḳṣūdin͡g irür sėni cemālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 3).*

2. **Duʿā-i ḫayr ėtin͡g** ey ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 17).*

duʿā-i ḫayr ḳıl-: *(Ar.+T.) Hayır dua etmek.*

1. Kėldi çün dünyāġa ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire **ḳıldı duʿā-i ḫayr** ile söz muḫtaṣar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 62).*

duʿālar bile: *(Ar.+T.) Dualarla.*

1. **Duʿālar bile** dembedem yād ėter

Firāḳ içre bu nā-tüvānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 69).*

dübāre: *(Far.) Bir daha.*

1. Bardın͡g naẓarımdın ey perīzād

Mėn ḳulnı **dübāre** ḳılmadın͡g yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 2).*

düçār eyle-: *(Far.+T.) Uğratmak, müptela etmek.*

1. Öyle kim cevr-i felek zār u nizār eyler mėni

Yārsız hicrān belāsıġa **düçār eyler** mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 16).*

dūd: *(Far.) Duman, tütün.*

1. Tüşti āhımdın bu aḳşam çarḫ meydānıġa **dūd**

Kim es̱er ḳıldı felekni mihri tābānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 1-2).*

2. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 4).*

3. Kėçe ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

Tan͡g ėmes andın tutaşsa çarḫ eyvānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 6).*

4. Şemʿ-i ruḫsārın͡gı eṭrāfıda pīç ü tāb urar

Ṭurfe oḫşar yārnın͡g zülf-i perīşānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 8).*

5. Şemʿdėk örteb tenimni iḥtiyāṭ ėt **dūdını**

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 9-10).*

6. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun

Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 12).*

7. Köydi bağrım āh miṣrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı deyvānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 14).*

8. Şemʿdėk örteb tenimni iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa **dūd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 9).*

10. Seḥer kim tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān **dūdını** evc-i s̱üreyyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 2).*

10. Firāḳın͡g otı **dūdı** başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

<u>dūd-ı āh:</u> *(Far.) Ahın dumanı.*

1. Ḳaranġu boldı ʿālem **dūd-ı āhımnın͡g** sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 7).*

2. Felek saḳfı ḳarardı **dūd-ı āhımnıng͡** midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 7).*

3. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭıng͡ ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtang͡ eylese **dūd-ı āhım** ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 2).*

4. **Dūd-ı āhım** çıḳsa gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 3).*

5. **Dūd-ı āhım** naḫl-ı mātemdür ġıẕāsı bāġıda

Eyledi pidrūd ʿālemni yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 17).*

6. Āgeh ėtdi ilni eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 6).*

7. Felek saḳfı ḳarardı **dūd-ı āhımnıng͡** midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı **dūd-ı āhım** imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 7-8).*

8. Bolmışam şāh-ı ʿadālet destgāhımdın cüdā

Dūd-ı āhımdın felekler yandı māhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 22).*

9. Şemʿ yang͡lıġ ḳıya börk zerīn

Dūd-ı ahımdın ėten ḳarḳara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 10).*

10. Ḳaranġu boldı şāmım **dūd-ı āhımnı** ġubārıdın

Şererlıḳ şuʿleler baş çėkti köksim ḫār-ḫārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 17).*

dūd-ı fiġan: *(Far.) Feryadın, haykırışın dumanı.*

1. Ey köng͡ül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp çėkme ḥicāb-ı sābit ü seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 7).*

duman-ı āteş-i hicrān: *(T.+Far.+Ar.) Ayrılık ateşinin dumanı.*

1. Şemʿ-i ruḫsārıng͡dın ayru tīre-dildür Nādire

Dāġ yang͡lıġ **duman-ı āteş-i hicrānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 18).*

dünyā: *(Ar.) Cihan, alem, evren.*

1. Yüzüng͡ hicride ṭūfandur sirişkim tuttı **dünyānı**

ʿAceb ėrmes müdāmımnı bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 1).*

2. **Dünyānı** eylemes men hergiz pisend sėnsiz

Rencūrdur hemīşe bu müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 13).*

3. **Dünyānı** ʿişvesiġa maġrūr bolma zinhār

Kim dehr-i bī-baḳādur ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 49).*

4. Küdūret levŝidin **dünyā** mülevveŝŝ

Ḳılur mu dāmenin dānā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 1).*

5. Nādire **dünyāge** hergiz iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 19).*

dünyā çemeni: *(Ar.+Far.+T.) Dünya bahçesi.*

1. **Dünyā çemenini** bülbüli sėn

Gül şāḫıda āşiyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 5).*

dünyā ġami: *(Ar.+T.) Dünya derdi, dünya tasası.*

1. Ḫoşdur kişi **dünyā** ġamini ḳılsa ferāmūş

Lācürʿa çėkib sāġar-ı serşār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 5).*

dünyā yüzi: *(Ar.+T.) Dünya, yeryüzü.*

1. **Dünyā yüzini** isteb tapgey ėdim soraġın

Ger bolsa yüz merāḥıl mėn birle yār arası *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 9).*

dünyāġa kėl-: *(Ar.+T.) Dünyaya gelmek, doğulmak.*

1. **Kėldi** çün **dünyāġa** ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr ile söz muḫtaṣar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 61).*

dünyāge kėl-: *(Ar.+T.) Doğulmak, dünyaya gelmek.*

1. Bir nefes dīdārıdın cān behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim **kėldi dünyāge** mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 66).*

dur: *(T.) -dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.*

1. Ḳanlı közyaşım ile āh cünūn bezmide

Serv mevzūn ile **dur** ṭıfl-ı gül-endām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 4).*

2. Her sebze ü sünbül ki bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn**dur** u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 12).*

3. Közgü kebi ḥayrānların͡ga ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārın͡g uçun Nādire**dür** vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 18).*

4. Münfaʿildur meh ruẖıdın āfitāb-ı ẖāverī

Saʿd-i ekber**dür** ẖarīdār-ı cemāl-ı müşterī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 4).*

1. Şemʿ-i ruẖsārın͡gdın ayru tīre-dil**dür** Nādire

Dāġ yan͡glıġ duman-ı āteş-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 17).*

dür: *(Ar.) İnci tanesi, çok güzel, çok kıymetli sevgili.*

1. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu **dürlerni** mėnin͡gdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 8).*

dūr eyle-: *(Far.+T.) Uzaklaştırmak, yok etmek, ortadan kaldırmak.*

1. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn **dūr eyle** başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

dür-dāne: *(Far.) İnci tanesi, çok güzel, çok kıymetli sevgili.*

1. Hicr vādīside ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal **dür-dāne** men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 40).*

2. Yādgār ol şāhdın ḳaldı men͡ga **dür-dāne-yi**

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).*

3. Gerçi kėtti uşbu ʿālemdin emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın **dür-dāne-yi** ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 44).*

<u>dürfişān ėt-:</u> *(Far.+T.) İnci saçmak.*

1. Kėl ʿışḳ yolıda közlerin͡gni

Ey Nādire **dürfişān ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 18).*

<u>dürr-i eşk:</u> *(Ar.+Far.) Gözyaşı incisi.*

1. **Dürr-i eşk** ü ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dilni

Kėlür yārın͡g ayaġıġa niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 11).*

<u>dürr-i maḳāle:</u> *(Ar.) İnci gibi söz.*

1. Tā ṣadef ėşitse deryāda sözlerin͡gni

Gevherin ḳılur ol **dürr-i maḳāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 6).*

<u>dürr-i meknūn:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Saklı inci gibi.*

1. Bu ebyātlarnı yüzün͡g hicride

Dėdi Nādire **dürr-i meknūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 174).*

<u>dürr-i yektā:</u> *(Ar.+Far.) Eşsiz inci.*

1. Aṣālet baḥride ẓāhir bolıb mevc-i kerem andın

Dürr-i yektā ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 10).*

<u>düş-:</u> *(T.) Düşmek, sendelemek.*

1. Çü ḫidmet yolıda dāmān-ı devlet **düşti** ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 9).*

<u>düşman:</u> *(Far.) Düşman.*

1. Sīl ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

Çuġznı **düşmanıdur** eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 10).*

2. Helāk ėtmek uçun **düşmanlarıġa**

Ġam ü ḥasret bile derd-i derūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 9).*

3. Kimse ger **düşman** irür ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 7).*

4. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

Dūstlar dil-şād u **düşman** ḫātırı zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

5. Ġuṣṣa u ġam bile **düşmanları** aḥvālı zebūn

Dūstlar ʿīş ile ḫurrem-dil ü şād u ḫandān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 15).*

<u>dūst:</u> *(Far.) Dost, arkadaş, sevgili.*

1. Ġuṣṣa u ġam bile düşmanları aḥvālı zebūn

Dūstlar ʿīş ile ḫurrem-dil ü şād u ḫandān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 16).*

2. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

Dūstlar dil-şād u düşman ḫātırı zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

3. Nādire şāhım sefer ḳıldı cihāndın **dūstlar**

Şemʿ yang͡lıġ yaş tökib mātem tutıb efġān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 15).*

<u>dūstlıḳ resmi:</u> *(Far.+T.) Arkadaşlık usulü.*

1. Refīḳā meng͡a birdem **dūstlıḳ resmimi** iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 1).*

<u>düşvār:</u> *(Far.) Zor.*

1. **Düşvār** ėken cihānda tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher ḳaldı kön͡gül sürūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 25).*

2. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ meng͡a **düşvār** ėdi

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi cānān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 9).*

<u>dütā bol-:</u> *(Far.+T.) İki kat olmak, bükülmek.*

1. Rūze ayı kėldi vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā

Rūze ayının hilālıdėk ḳadim **bolmış dütā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 2).*

<u>dütā eyle-:</u> *(Far.+T.) İki büklüm etmek.*

1. Rezm meydānıda ger raḫş üzre cevlān eylesen͡g

Zāl çarḫ ėtgey hezīmet ḳāmetin **eyleb dütā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 12).*

<u>dūzaḫ:</u> *(Far.) Cehennem.*

1. Nėçük taḥammül ėter müşt-peyker-i ḫākī

Ki ṭāḳat ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa **dūzaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 8).*

2. Firāḳın͡g āteşidin āh u āvaḫ

Ki ṭāḳat eylemes bu otḳa **dūzaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 2).*

3. **Dūzaḫ** irür közümge cennetde bolmasa yār

Saldı mėni firāḳa mekkāre çarḫ-ı ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 47).*

dūzaḫ ʿaẕābi: *(Far.+Ar.+T.) Cehennem azabı.*

1. Derd-i firāḳ şiddetidin bildi Nādire

   Dūzaḫ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 12).*

E

ebced: *(Ar.) Eskiden Arap hurûf-ı hecâsını cami olmak üzere tertip edilen elfâz-ı ma'rûfenin birincisi.*

1. ʿışḳ dersini nė bilsün ẕāhid

   Ėmdi āġāz ḳılıbdur **ebced** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 10).*

ebed: *(Ar.) Ebedîlik, sonu olmamak.*

1. Müebbed tā **ebed** maʿmūr u ābād

   Cihān mekkāre zāl bī-vefādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 5).*

ebr-i nīsān: *(Far.) Nisan bulutu (Nisan yağmurları bağlamında).*

1. Cemāl-ı yār istersėn gülistāndın temāşā ḳıl

   Mėni giryān közümni **ebr-i nīsāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 2).*

2. Ey Nādire sözümni ger körse **ebr-i nīsān**

   Gevherlerini eyler mānend-i jāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 17).*

3. **Ebr-i nīsān** laḥẓa laḥẓa yaġmasun gülzārġa

   Ebr-i nīsāndėk közüm her laḥẓa giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 11-12).*

ecel: *(Ar.) Ölüm.*

1. **Ecelni destidin** yüz dād u feryād

Ki ʿömrim ḥāṣılını bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 1).*

edā: *(Ar.) Yerine getirme.*

1. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını **edā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 18).*

edeb birle: *(Ar.+T.) Edep ile: Saygılı bir şekilde (Nezaket kuralları çerçevesinde).*

1. Böyle kim nuṭḳ-ı revān baḫşıng͡

Tilġa kėltürme **edeb birle** ʿibārāt-ı ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 2).*

edebgāh: *(Ar.+Far.) Edep öğreten okul.*

1. Herkim ki tapsa ʿışḳ **edebgāhıda** ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 9).*

edhem şıfat bol-: *(ö.a.) İbrahim bin Edhem gibi olmak.*

1. **Bolub Edhem şıfat** yekbāregī ʿālemni terk ėtmek

Bu işni Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer Ḫān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 13).*

ėdi: *(T.) Ek fiil, idi.*

1. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ meng͡a düşvār **ėdi**

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi cānān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 9).*

2. Men͡ga berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam **ėdi** līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

3. Bu ġamni taġ kötermes **ėdi** velīk men͡ga

Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 11).*

4. Herçend ki bīmār-ı ġam-i ʿışḳ **ėdi** mecnūn

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 3).*

5. Ferhādda bolsaydı mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler **ėdi** ol taġnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 6).*

6. Bālīni üze bardı muḥabbetġa mesīḥā

H̱urşīd **ėdi** çarẖda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 12).*

7. Kön͡gül şādāb ėdin͡g vaṣlı meyidin

Lebidin ayru tüşdin͡g **ėmdi** ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 5).*

8. Rişte-yi ḥāli **ėdi** deyr bile ṣavmʿada

Kim berehmen dėdi zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 15).*

9. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd **ėdi**

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 13).*

10. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā **ėdi**

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ẖār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 11).*

11. Üzmedin͡g yārnı zülfidin ümīdni kön͡gül

Rişte-yi cānın͡g **ėdi** ḳaṭʿ-i murād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 8).*

12. Nigār-ı gül-bedenimni tüşümde körmesem **ėdi**

Leb-i şeker şikenimni tüşümde körmesem **ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 1-2).*

13. Vaṣl küni közlerim merdümi gülçīn **ėdi**

Geh rūẖ-ı zībāsıdın geh leb-i ẖandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 13).*

14. Hicr **ėdi** ʿışḳ içre mėn körgen belālardın biri

Derd vādīside mėn çėkken cefālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 1).*

15. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd **ėdi** bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53).*

16. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb **ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

17. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem şāh **ėdi** hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

18. Felekdin bėyikraḳ **ėdi** rıfʿatım

Ki vaṣlın͡g ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 19).*

19. Firāḳ elgide tapmadım çāre-yī

Ki vaṣlın͡g **ėdi** çāre sāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 118).*

20. Vaṣl ara maġrūr **ėdim** dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 5).*

21. Ḫoş ol kün sėnin͡g birle demsāz **ėdim**

Niyāz içre sermāye-yi nāz **ėdim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 17-18).*

22. Felekdin bėyikraḳ ėdi rıfʿatım

Ki vaṣlın͡g ḥarīmide mümtāz **ėdim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 20).*

23. Ayaġın͡gġa başım ḳoyıb ṣubḥ u şām

Serefrāzlarġa serefrāz **ėdim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 26).*

24. Viṣālın͡gnı bezmide şādāb olub

Nevā ehli birle nevāsāz **ėdim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 28).*

25. Gül ėrdi yüzing͡ mėn müdāmımnı şevḳıda

Seḥer ʿandelībe hem-āvāz **ėdim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 30).*

26. Tā cihān mülkini sulṭānı ėding͡ devlet ile

Bī-nevālarġa kerem eyler **ėding͡** şefḳat ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 52).*

27. Her gūşede ḳullarıng͡ perīşān

Sėn **ėding͡** alarnı destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 6).*

efġān: *(Far.) Feryat, figan.*

1. Yėtmesün yārab nesīm-i serd ol şimşāda kim

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı **efġānımdadur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 10).*

efġān çėk-: *(Far.+T.) İnlemek.*

1. Bu cüdālıḳ hicride **efġān çėkib** şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėning͡ çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 5).*

efġān ėt-: *(Far.+T.) Feryat etmek, haykırmak.*

1. Taḥammül ḥaddin aştı ėmdi **efġān ėtmesem** bolmas

Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 1).*

2. Nādire şāhım sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yang͡lıġ yaş tökib mātem tutıb **efġān ėting͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 16).*

efgār: *(Far.) Yaralı. Mecruh.*

1. Rafīḳim ciger-ḫasta **efgārlar**

Alar birle ʿahd u dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 7).*

efgār ėt-: *(Far.+T.) Yara etmek, yaralamak.*

1. Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmaġını iḫtiyār ėtseng͡

Cefā ṭīġi bilen evvel mėning͡ baġrımnı **efgār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 4).*

efgār eyle-: *(Far.+T.) Yaralanmak, incinmek.*

1. Yār vaṣlını tilermėn Nādire

Eyledi kön͡glümni **efgār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 18).*

efgār ḳıl-: *(Far.+T.) Yaralamak.*

1. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

Sitem taşı bile başdın ayaġ **efgār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 24).*

eflāk: *(Ar.) Felekler; gökyüzü.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile **eflāk** üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

efsāne: *(Far.) Masal, söylenti, efsane.*

1. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėseng͡

Devlet-i dünyanı uyḳu farż ḳıl **efsāne** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 12).*

2. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz **efsāne** bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 14).*

3. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile **efsānemen**

ʿālem ehli şād mėn ḥasret otıda yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 3).*

4. Āteş-i Furḳatda āḫır örtedi hicrān mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 8).*

5. Mėnin͡g ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānın͡g **efsānesidėk**

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 5).*

efser: *(Far.) Taç.*

1. Sāye-yi taḫt-ı felek ḫurşīd-i tābān **efseri**

Yārab ol baḫt u saʿādat gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 35).*

efsūn: *(Far.) Efsun, büyü, sihir, göz bağcılık, arpağ.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşın͡g

Bolur mu yüz min͡g **efsūn** birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

2. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyḫ

Ėşitme kim heme **efsūn** irür fisāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 2).*

efsürde ol-: *(Far.+T.) Duygusuz, hissiz olmak.*

1. Kön͡güller oldı savuḳ ṣoḥbetidin **efsürde**

İrür çü bād-ı ṣabā āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 9).*

efsūs: *(Far.) "Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.*

1. **Efsūs** şāh-ı devrān ʿazm eyledi cihāndın

Devrān mėni ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 51).*

2. Ol ġamze sen͡ga cevr ü cefā ʿalemin oḳuttı

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 8).*

efzā: *(Far.)Artırmak. çoğaltmak uzatmak. II. gereksiz bir şekilde sözü/konuyu uzatmak.*

1. Kön͡gülge irür melāmet **efzā**

Seyr-i çemen ü bahār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 11).*

eger: *(Far.) "Eğer" edatı.*

1. **Eger** fi'l-meŝel mihr ile māhdur

Ḳılay sen͡ga ey mihrbānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 5).*

2. Nė ġamdür men͡ga ʿışḳ ara Nādire

Eger bolsa cānānġa cānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 12).*

3. Temāşā-i cemālıġa **eger** şükr ėtmegen bolsam

Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 11).*

4. **Eger** kėlse başımġa tīġ-i ecel

Ḳılurman mu yolın͡gda terk-i ṭaleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 5).*

5. **Eger** gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 1).*

6. Refīḳā men͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

7. Mėnin͡g ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 8).*

8. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād **eger** bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 6).*

9. Ferhād **eger** ursa men͡ga lāf-ı muḥabbet

Bir āh ile eylermen anı dāġ-ı ḫacālet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 1).*

10. Yüzdin biri mecnūnda **eger** bolsa ġamimni

Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 15).*

11. Her kimde **eger** bar ėse āŝār-ı muḥabbet

Eyler an͡ga maḥbūblar iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 1).*

12. Ey kön͡gül **eger** sen͡ga yār vaṣlıdur maḳṣad

Terk eyleb ʿālemni ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 5).*

13. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār **eger** kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

14. **Eger** ġamdin ḫālāṣ olmaḳ tilersėn

Ṣūrāḥīdėk şarāb-ı erguvān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 3).*

15. Ḥaḳ cenābıġa tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile her kimse **eger** bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 8).*

16. **Eger** bolsa kişinin yārı ferruḫ

Mübārekdür yüzi dīdārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 1).*

17. **Eger** tamsa közümdin ḳaṭre-yi yaş

Bolur deryādegi āb-ı revān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 13).*

18. Men͡ga ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem bolġay dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 16).*

19. Ḫamūş ėtermen anı bir şerāre āh bile

Egerçi tīz irür otı bī-zebāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 8).*

20. Ulus barça farḳıġa eyler niŝār

Eger cānlar almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 6).*

21. **Eger** hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 7).*

22. Yıraġ olsam **eger** ol serv-i sīm-endām alıdın

Kön͡gül sīmāb yan͡glıġ suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 1).*

23. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötsen͡g **eger** nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoḫsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 3).*

24. Ḫalḳ **eger** her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 3).*

25. Köralmey yārnı bolmış cünūnım il temāşāsı

Eger körsem cemālın anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 6).*

26. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş

Eger rāḥat tilersen ẕāhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 16).*

27. Kėltürsen͡g ey kebūter **eger** yārdın ḫaber

Körgende nāmesin per ü bālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 17).*

28. Muġtenem bilmey viṣālın͡gnı **eger** maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 85).*

29. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes **eger** ötse felekdin āh-ı feryādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 24).*

30. Mecnūnda **eger** bolsa ėdi ṣabr u taḥammül

Ḳılmasmu ėdi mėn kebi şehr içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 7).*

eger çendī: *(Far.) Her ne kadar.*

1. **Eger çendī** ki dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 17).*

ėg-: *(T.)Eğmek.*

1. **Ėgme** ḳaşın͡gni ḫam bolġalı il secdegehi

Kaʿbe dīvārıda ḥayret ile ḳalmış miḥrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 9).*

ėgn: *(T.) Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.*

1. Ẓulm ile mėndin ayırdı felek-i sifle sėni

Pāredür gül kebi **ėgnimde** cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 28).*

ehl: *(Ar.) Ehil, bir işten anlayan.*

1. Mihr ü mürüvvet **ehlige** çarḫ muḥabbet eylemes

Cevr ile iki yārnı birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 3).*

2. Diyārım **ehli** mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn hem yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 11).*

3. Tan͡g ėmes ger **ehl-i** ʿālemdür ṭarab āmādelıġ

Kim anın͡g dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 19).*

4. Ẓāhid **ehliġa** selsebīl ü kevŝer

Besdür men͡ga reşḥa-yı zülālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 7).*

5. Nādire her söz ki inşāʾ eyledi

Aydı an͡ga **ehl-i devrān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 22).*

ehl-i dil: *(Ar.+Far.) Gönül ehli.*

1. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz **ehl-i dildin** sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 9).*

ehl-i mātem: *(Ar.) Yas tutanlar.*

1. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne'men

Furḳatıda **ehl-i mātem** ḫasta cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 6).*

ehl-i ṭabʿ: *(Ar.) Yaradılış ehli, kabiliyetli kimseler, şairler.*

1. **Ehl-i ṭab**ʿ her kim olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 9).*

ehl-i vefā: *(Ar.) Vefa ehli, âşıklar.*

1. Ger **ehl-i vefā** istese kāşāne selāmet

Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 1).*

ėken: *(T.) İmiş, idi.*

1. Derd-i firāḳ şiddetidin bildi Nādire

Dūzaḫ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān **ėken** eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 12).*

2. Sevād-ı elvech fid'-dāreyn **ėken** dervīş-i ṣāḥib-dil

ʿAdemdür iki ʿālem sāye-yi baḫt-ı siyāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 5).*

ėl: *(T.) El.*

1. Çü ḫıdmet yolıda dāmān-ı devlet düşti **ėlgimge**

Anıng͡ şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Divanı, Gazel 150, Mısra 9).*

2. Tüşse mihri köng͡lüme bīḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı **ėlgime** çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Divanı, Gazel 88, Mısra 6).*

3. Çėkme **ėlgimdin** ʿitāb eyleb terennüm dāmenin

Raḥm ḳılġıl kim ġubār-ı gūşe-yi sulṭānıng͡ım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 11).*

4. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ meng͡a düşvār ėdi

Yüz taḥayyür birle **ėlgin** tişledi cānān körüb *(Nâdire Divanı, Gazel 22, Mısra 10).*

5. Dirīġā kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd **ėlgimdin**

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 13).*

6. Vaṣl cāmı tā sėning͡ **ėlging͡dedür**

Özni yā Cemşīd yā Bahrām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 13).*

ėl ur-: *(T.) Ellemek.*

1. **Ėl ursa** Nādire deryāġa ẕāhid

Bolur başdın ayaġ deryā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 13).*

__elbette:__ *(Ar.) "Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan zarf.*

1. Dem-i tīġing menga vaḳt-i şehādet

   İrür **elbette** şerbetdin güvārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 8).*

2. Ḳıl revā **elbette** ʿaşıḳ ḥācetin

   Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 13).*

3. Ḳılmang ey aḥbāb ol ruḫsārdın ḳaṭʿ-i naẓar

   Lebleri yāḳūtını **elbette** ḳūt-ı cān ėting *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 14).*

4. Yārnıng **elbette** yārıdın cüdā eyler felek

   Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 7).*

5. **Elbette** firişte yā perī sen

   Bu şekl ile bolmas ādemīzād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 59).*

__elem:__ *(Ar.) Acı, üzüntü, dert, keder.*

1. Tā bar bu cihān mėn ü soraġıng

   Cānda **eleming** köngülde dāġıng *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 48).*

__elem üzre elem:__ *(Ar.+T.+Ar.) Acı üstüne acı.*

1. Menga sėnsiz derd üze derd ü **elem üzre elem**

   Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 53).*

__elem-i ẓāhir:__ *(Ar.+Far.+Ar.) Görünen sızı.*

1. Nādire bolmasa ger ʿışḳ otını teʾŝiri

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 14).*

el-firāḳ: *(Ar.) Ayrılık sözü, elveda.*

1. **El-firāḳ** aḥbāblar ey ehl-i devrān **el-firāḳ**

Kim ḳalur ʿazm-i sefer Sulṭān ʿÖmer Ḫān **el-firāḳ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 1-2).*

2. Ḳaldı hicridin kön͡gğülde dāġ-ı pinhān **el-firāḳ**

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān **el-firāḳ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 3-4).*

3. Ötti devrānı kön͡gülde ḳaldı armān **el-firāḳ**

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

4. Furḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretin͡gde köydi bağrım örtedi cān **el-firāḳ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

5. Közlerim yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān **el-firāḳ**

Luṭf-i ḫulḳın͡gnı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 15).*

6. Nėçe künler kim viṣālıdın kön͡gül şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan **el-firāḳ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 20).*

7. Bolġudėk ėrmes bu müşkil men͡ga āsān **el-firāḳ**

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 25).*

8. Luṭf ü ḫulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi men͡ga

Kėtti ol rūḥ u revān feryād u efġān **el-firāḳ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 30).*

9. Ayrılıb ol pādişāhdın boldı aḥvālım tebāh

Dil-figār u sīne rīş ü dīde giryān **el-firāķ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 40).*

10. Çāk çāk oldı girībān tā bedāmān **el-firāķ**

Ķılmas ėrdi hīç işni ḥaķ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 45).*

11. Tā ķiyāmet Nādire ķılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiķ ėrdi men͡ga ol ferḫunde sulṭān **el-firāķ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 50).*

elḫān: *(Ar.) Şarkılar, nağmeler, ezgiler.*

1. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide **elḫān** birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

elif ķāmet: *(Ar.) Flif gibi düzgün ve uzun boylu.*

1. Bolub erġuvānī yüzüm zaʿferān

Elif ķāmetim boldı ʿışķ içre dāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 148).*

elifdėk ķad: *(Ar.+T.+Ar.) Elif gibi boy.*

1. **Elifdėk ķadin͡gni** firāķın çėkib

Büküldi ķadim ḥalķa-yı nūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 171).*

elifdėk ķāmet: *(Ar.+T.+Ar.) Elif gibi kamet.*

1. Ġam yüki āḫır **elifdėk ķāmetimni** ķıldı dāl

Ey ẖoş ol sāʿat ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 23).*

ėlig: *(T.) El.*

1. Nādire kėtti **ėligdin** şehriyārım dāmeni

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 19).*

ėlk: *(T.) El.*

1. Ey ẖoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām

Cām-ı mey **elkide** alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 10).*

el-ḳıssa: *(Ar.) Sözün kısası, kısacası.*

1. **El-ḳıṣṣa** gül yüzini mėndin yaşurdı yārım

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iẖtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 43).*

2. **El-ḳıṣṣa** firāḳ içre derbeder ėtti

Taḳdīr ezeldin mėni bī-pā u ser ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 13).*

ėlt-: *(T.) İletmek, götürmek, yanına yaklaştırmak.*

1. Yār isteseñ güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Ferzend mihri **ėlter** ġam zengini köñgüldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 38).*

el-vedāʿ: *(Ar.) "Güle güle" anlamında son veda ifadesi.*

1. Rūz-ı mātemdür bukün ey ehl-i ṣoḥbet **el-vedāʿ**

Ėmdi tutmasman cihān ehliġa ülfet **el-vedāʿ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 31-32).*

2. Kėtti şāhım cānda ḳaldı dāġ-ı furḳat **el-vedāʿ**

Ḳalmadı hicrānıdın köng͡ülde ṭāḳat **el-vedāʿ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33-34).*

3. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni firāvān **el-vedāʿ**

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 35).*

<u>elzem:</u> *(Ar.) Lazım.*

1. ʿışḳ fetvāsıda ʿuşşāḳlara

Mestlıġ **elzem** irür bāde mübāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 4).*

<u>emān:</u> *(Ar.) Güven, itimat, eminlik; güven sağlama.*

1. Ger tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın **emān**

Çuġz yang͡lıġ ey köng͡ül bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 7).*

2. Mėni ḥālimġa baḳma ey ṭabīb-i pāk tīnet kim

Emān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 14).*

<u>emān bol-:</u> *(Ar.+T.) Sağlıcakla kal.*

1. Ey ʿaḳl cünūn deştide bī-nām u nişān bol

Ey Nādire sėn ʿīş ü ṭarab birle **emān bol** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 36).*

<u>emān tap-:</u> *(Ar.+T.) Aman bulmak; kurtulmak, kurtulma olanağına kavuşmak, kurtuluş yolu bulmak, selamete çıkmak.*

1. Kirib meyḫāneġa ġamdin **emān tap**

   Demādem cām tut mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 7).*

<u>ėmdi:</u> *(T.) Şimdi.*

1. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın **ėmdi** vāḳıf ol

   Çėkdim asru çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 17).*

2. ʿĀşıḳ oldın͡g ey kön͡gil **ėmdi** rehī meyḫāne tut

   Mest olub sāḳī ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 1).*

3. Yār laʿl-i lebidin ayrıldın

   Ey kön͡gül **ėmdi** demādem ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 4).*

4. **Ėmdi** kim ʿāşıḳ bolıbsėn ey kön͡gül

   Vaṣlın isteb terk-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 9).*

5. Vaṣl ara kām isteseṅ͡g ey Nādire

   Ėmdi özni nėçe kün nākām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 18).*

6. Kön͡gül şādāb ėdin͡g vaṣlı meyidin

   Lebidin ayru tüşdin͡g **ėmdi** ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 6).*

7. Kām-ı cān vaṣlın͡gde şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

   Ėmdi hicrānın͡gda ey nā-mihrbānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 6).*

8. ʿIşḳ dersini nė bilsün ẕāhid

   Ėmdi āġāz ḳılıbdur ebced *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 10).*

9. **Ėmdi** Ḫudā rižāsını Nādire iḫtiyār ėtib

   İlge ʿadālet eyleban tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 13).*

10. Eyleding͡ ʿazm-i sefer ey şehsüvārım yaḫşı bar

Ėmdi sėnsiz yoḳ mėni ṣabr u ḳarārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 2).*

11. Ten buzuldı **ėmdi** rāḥat ḳalmadı

Sāye peydā bolmaġay dīvārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 9).*

12. Taḥammül ḥaddin aştı **ėmdi** efġān ėtmesem bolmas

Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 1).*

13. Kön͡güller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim **ėmdi**

Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 7).*

14. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 12).*

15. Buzuldı rūzgārım ḫāne-yi ʿīşim ḫarāb oldı

Ne rāḥat körgemėn **ėmdi** buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 8).*

16. Felek raḥm eyle **ėmdi** cān ile kön͡glümġa cānānsız

Ki kön͡glüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9).*

17. **Ėmdi** dāġ-ı furḳata yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 13).*

18. Vaṣl ara sulṭān ėdim **ėmdi** cüdālıḳ derdidin

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 3).*

19. Şām-ı furḳat yārsız mėn yutmagan ḳan ḳalmadı

Raḥm ḳıl kim **ėmdi** ḳan yutmaḳḳa imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 2).*

20. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri **ėmdi** tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 8).*

21. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl meng͡a sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa **ėmdi** cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 12).*

22. **Ėmdi** öz ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 11).*

23. Şeh ʿÖmer Sultān cihāndın kėtdi ol şevket ile

Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 4).*

24. Bādesiz mīnā u cām āḫır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 8).*

25. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 12).*

26. Yādgār ol şāhdın ḳaldı meng͡a dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 18).*

27. Nādire kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 20).*

28. **Ėmdi** kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 35).*

29. Muġtenem bilmey viṣālıng͡nı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 86).*

30. **Ėmdi** özni nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Meng͡a gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėseng͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 5).*

31. Sürme-yi çeşm-i cihānbīn ėdi gerd-i ḳademing͡

Farżdur **ėmdi** meng͡a ṭavf-ı der-i muḥtereming͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 48).*

32. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār kėtti **ėmdi** hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 26).*

33. Ėrdi şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿunḳā şikār

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 10).*

34. **Ėmdi** ġam küncide ḥasretler bile örtenemen

Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam giryān bolub (*Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 35).*

35. Nėçe künler kim viṣālıdın köng͡ül şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 20).*

36. Rūz-ı mātemdür bukün ey ehl-i ṣoḥbet el-vedāʿ

Ėmdi tutmasman cihān ehliġa ülfet el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 32).*

37. Ey gülşen-i ġam **ėmdi** baḥār oldı ḫazān bol

Ey dīdelerim yār yüzige nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 31).*

38. Feryād ki **ėmdi** bī-nevāman

Sėndėk vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 7).*

39. **Ėmdi** bu cihān muṭiʿ-i ḫān bād

Şehzādeler ʿömri cāvidān bād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 39).*

40. **Ėmdi** men͡ga ne ḥācet ʿālemni mācerāsı

Kim yār vaṣlı ėrdi kön͡gülni müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 1).*

41. Ötti devrānı kön͡gülde ḳaldı armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 6).*

<u>**ėmes:**</u> *(T.) Değil.*

1. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum **ėmes** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

2. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım

ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet **ėmes** menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 6).*

3. Vīrānede ʿāḳılġa iḳāmet ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş **ėmes** ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 14).*

4. Firāḳıda şemʿ-i şeb-i hicr mėn

Ėmes köymegim Nādire bī-sebeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 14).*

5. Barmaġım ʿömr ile yėrġa żarūret ėrdi

Yoḳsa şāyeste **ėmen** bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 4).*

6. Hīçkim ʿālemde fārıġ-bāl **ėmes**

Her kim öz miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 3).*

7. Pertev-i mihrin͡g ile Kāmile'ni köydirdin͡g

Kim **ėmes** kökde ḳuyaş vech-i cemālın͡g çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

8. Cihān ey Nādire il maḳtulıdur

Ėmesdür cāyı āsāyiş bu meslaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 10).*

9. Ġonçe ü gül tėn͡g **ėmes** laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 9).*

10. Yārnın͡g vaṣlı **ėmes** āzārsız

Gülşen içre gül tapılmas ḫārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 1).*

11. **Ėmes** közgüde mey keyfiyet-i dīdārdın ġāfil

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 5).*

12. Ger serv ile ṭāvūs ḫırām ėtse közümge

Manẓūr **ėmes** ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 14).*

13. Bādesiz mīnā u cām āḫır neşāṭ efzā **ėmes**

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 7).*

14. **Ėmes** iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān himmet ehlige

Bu maʿnī Kāmile tefsīr-i Ḳurān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 15).*

15. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ **ėmesdür** āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 7).*

16. Firāḳın͡g zehridėk ḳatıl **ėmesdür**

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 9).*

3. **Ėmesdür** hicr şāmı çarḫ üze her yan kevākibler

İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 7).*

emīr: *(Ar.) Hükümdar.*

1. Ötti ʿālemdin **emīrim** bī-vefādur bu cihān

Ne Sikender ḳaldı ne Cemşīd ne Nevşīrvān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 41).*

2. **Emīr** ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça meng͡a bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*

3. İlāhī bulardın ayırma mėni

Emīr-i cihāndın cüdā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 106).*

4. Memleket vārisi şehzāde-yi ʿālī güher

Ḳurretu'l-ʿAyn cigerbend **emīr-i devrān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 4).*

emīr-i ġamgüsār: *(Ar.+Far.) Dert ortağı olan emir.*

1. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

Alurda cām istermen **emīr-i ġam-güsārımnı** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 22).*

emīr-i kāmrān: *(Ar.+Far.) Bahtiyar emir.*

1. Gerçi kėtti uşbu ʿālemdin **emīr-i kāmrān**

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 43).*

emīr-i kec-külāh: *(Ar.+Far.) Külahı eğri olan Emir.*

1. **Emīr-i kec-külāh** cemşīd-i devrānımnı sağındım

Ẓarāfet bābıda nāyāb sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 5).*

emīr-i muʿteber: *(Ar.+Far.+Ar.) İtibarlı olan emir. Saygın olan emir.*

1. Bar ėdi Ferġāne mülkide *emīr-i muʿteber*

Şehriyār-ı cem nişān ṣāḥibḳurān-ı dādger *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 27).*

emīr-i nāmdār: *(Ar.+Far.) Şanlı emir.*

1. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėtti ʿalemdin **emīr-i nāmdārım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 12).*

2. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı **emīr-i nāmdār**

Salṭanat iḳlīmide hem şāh ėdi hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 7).*

emīr-i ṣafşiken: *(Ar.+Far.) Düşman safları dağıtan emir.*

1. Firāḳı Nādire köñglümġa dāġlar ḳoydı

Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 16).*

emn ü emān: *(Ar.) Huzur ve güven.*

1. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn bolġaylar

ʿĀlem ehliġa bular devletidin **emn ü emān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 10).*

2. Közüm nūrıni rūşen ėt ey Ḫudā

Temāşā-i **emn ü emān** eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 140).*

emr-i muḥāl: *(Ar.) Gerçekleşmesi imkânsız emir olmak, mümkün olmamak.*

1. Çü ḫidmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım **emr-i muḥāl** olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 10).*

<u>emvāc-ı ṭūfān eyle-:</u> *(Ar.+T.) Fırtına dalgalarına çevirmek.*

1. Dīn-i ʿışk inkārın ėtgenlerni eyley dėb helāk

Eşk sīlidin bukün **emvāc-ı ṭūfān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 10).*

<u>enbiyā rūḥı:</u> *(Ar.+T.) Peygamberler ruhu.*

1. Raḥmeti birle Ḫudāvend-i cihān şād ėtgey

Enbiyā rūḥı sėnin͡g cānın͡gge imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 58).*

<u>encüm içre:</u> *(Ar.+T.) Yıldız içinde.*

1. Mahrūlarnı yüzin͡g ayı musaḫḫar eyledi

Munça bolmas **encüm içre** iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 6).*

<u>encüm-i eşk:</u> *(Ar.+Far.) Yıldıza benzeyen gözyaşları.*

1. Bu kėçe hicrān şebistānıdadur

Encüm-i eşkim çırāġān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 18).*

<u>endīşe:</u> *(Far.) Düşünce, kaygı.*

1. Saçı **endīşesi** herdem fereḥbaḫş-ı dimāġımdur

Ḫutenler seyr ėtermen iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 11).*

2. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire **endīşede** hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 14).*

3. Nėçe endīşe-yi serv ü gül ü şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 25).*

endīşe-yi ḫurşīd-i tābān: *(Far.) Güneş gibi parlayan sevgilinin düşünmesi.*

1. Nādire kön͡glümni rūşen ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim men͡ga **endīşe-yi ḫurşīd-i tābān** ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 18).*

endīşe-yi sevdā: *(Far.+Ar.) Aşk düşüncesi.*

1. Bolma **endīşe-yi** sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 3).*

endūh dāmı: *(Far.+T.) Dert ve keder tuzağı.*

1. Kön͡gül şehbāzını **endūh dāmıġa** eylentürdi

Tecemmül āfitābının͡g felek tofraġa indürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 41).*

endūh firāḳı: *(Far.+Ar.+Trl) Ayrılık derdi.*

1. Nė ḥasretler ki kördüm müdāmımnı **endūh firāḳındın**

Nė külfetler ki ötti laḥẓa laḥẓa iştiyāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 15).*

endūh taġı: *(Far.+T.) Üzüntü ve keder dağı.*

1. Ėrdi ḫāk-ı peykerim **endūh taġıdın** girān

Pāymāl-ı ḫayl-ı ġam eyleb ġubār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 9).*

endūh-i bī-pāyān: *(Far.) Bitmeyen acı.*

1. Ey Ḫudā raḥm eyle kim āḫır nė ḳılġum çarḫ ara

Dembedem zor eyleban **endūh-i bī-pāyānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 8).*

2. Ḳalmadı mėn körmegen bī-dād devrān ilgidin

Dāġa vėrdi köñglümi **endūh-i bī-pāyānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 10).*

3. Ġamide ötti devri derd-i hicrān bolmadı āḫır

Ki ḥasret cānımı **endūh-i bī-pāyāne** tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 6).*

ene'l-ḥaḳ: *(Ar.) Ben Hakk'ım [Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyâtımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifâdesi olarak çok kullanılmıştır].*

1. **Ene'l-ḥaḳ** mācerāsın eyledin fāş

Kėl ey menṣūr istiḳbāl-ı dār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 9).*

engüşt-i nedāmet: *(Far.+Ar.) Pişmanlık parmağı.*

1. Herçend ki bīmār-ı ġam-i ʿışḳ ėdi mecnūn

Derdimni körib tişledi **engüşt-i nedāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 4).*

enīs-i ġamkeş: *(Ar.+Far.) Arkadaş ve dert ortağım.*

1. Nėçe kün boldı kėtibdür hem **enīsim ġamkeşim**

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoķdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 1).*

<u>ėrdi:</u> *(T.)Ek fiil, idi.*

1. Ol kün ki viṣālıng çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar **ėrdi** menga ol ķad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3).*

2. Şükr bari kim işim tapmadı red

ʿışķ bürhānı menga **ėrdi** sened *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 2).*

3. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb **ėrdim** Nādire

Andın ayru menga birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 13).*

4. Köngül şādāb **ėrdi** cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi bağrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 5).*

5. ʿAhd u peymānlar ķılub **ėrdi** vefā ķılġum dėban

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāķıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 5).*

6. Laʿlidin derdimge darmān eyler **ėrdi** vaṣl ara

Çāre ķılmas mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7).*

7. Nādire ger vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür **ėrdi** ḫayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 14).*

8. Yürek zaḫmıda peydā boldı yol yol

Oķıng peykānı gūyā **ėrdi** raḫ raḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 4).*

9. Ol kün ki viṣālıng çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar **ėrdi** menga ol ķad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 4).*

10. Yārımnı vaṣlı birle ʿālem münevver ėrdi

Bar **ėrdi** māh-ı tābān ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 5).*

11. Cihānda Nādire yārıng͡ perī miŝāl **ėrdi**

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 13).*

12. **Ėrdi** ḫāk-ı peykerim endūh tağıdın girān

Pāymāl-ı ḫayl-ı ġam eyleb ġubār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 9).*

13. Çıḳmasdı henūz ḫaṭ u sevādıng͡

Muṣḥafda mübārek **ėrdi** fālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 10).*

14. Devr ili āsūde ḫāṭır **ėrdi** sėndin vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 11).*

15. Kelāmıng͡ neşʾesi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebing͡ni şerbeti **ėrdi** buzuḳ köng͡ülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 10).*

16. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān **ėrdi** meng͡a bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 25).*

17. Ėmdi meng͡a ne ḥācet ʿālemni mācerāsı

Kim yār vaṣlı **ėrdi** köng͡ülni müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 2).*

18. **Ėrdi** şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿunḳā şikār

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 9).*

19. Şeb ü rūz yādıng͡da **ėrdi** köng͡ül

Ḫayālıng͡ ile maḥrem-i rāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 23).*

20. Ḳayan bardıng͡ ey şāh-ı gerdūn serīr

Felek **ėrdi** ḥükmüng͡ge fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 78).*

21. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān baḫayr

Ki bar **ėrdi** köŋ͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 158).*

22. Yüzüm nuḳresi **ėrdi** kāfūrgūn

Sarıġ boldı hicriŋ͡gde altun kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 169).*

23. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş ol sāʿat ki **ėrdim** maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 24).*

24. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān cemālıŋ͡g şemʿidin

Yaḫşılar sulṭānı **ėrdiŋ͡g** şehriyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 6).*

25. Ey yār-ı şeker leb ü vefādār

Ėrdiŋ͡g bu cihānda meŋ͡ga ġam-ḫˇār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 18).*

<u>erġuvān:</u> *(Far.) Erguvān çiçeği.*

1. Bolub **erġuvānī** yüzüm zaʿferān

Elif ḳāmetim boldı ʿişḳ içre dāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 147).*

<u>ėrse:</u> *(T.) İse.*

1. Bu bülbülni ḳafesdin eyle āzād

Ger **ėrse** kaʿbe taʿbīri murādıŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 26).*

<u>ėrmes:</u> *(T.) Değil.*

1. Mėniŋ͡g yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī **ėrmes** kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

2. Nücūm **ėrmes** felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 13).*

3. Nādire köyide baş ḳoyma ġam **ėrmes** nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

4. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan **ėrmes**

Ābād eger bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 5).*

5. Şānedėk çāk-ı dil **ėrmes** reng-i īcādım mėnin͡g

Ḫānezād-ı ḫidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 3).*

6. Nėdin cān u tenimġa minnet **ėrmes** paybūsın͡gdın

Ki ėrmiş şaḥneyī şevḳin͡g kön͡gül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 9).*

7. Çemen gülleri manẓūr-ı temāşā **ėrmes**

Közüme ḳad u yüzin͡gdėk çemen ārā **ėrmes** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 23-24).*

ėrmiş: *(T.) Ek fiil, imiş, idi.*

1. Her nėçe köz salur ol dilber-i gülfām men͡ga

Dāġlar penbesi **ėrmiş** gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 2).*

2. Şādmānlıḳ sėndin **ėrmişdür** cihān aḥvālıġa

Munça hem cemʿīyet-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 7).*

3. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem **ėrmiş**

Ferżāne tirik bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 9).*

4. Beski **ėrmişmen** havāḫˇā-i havā-i devletin͡g

Tā irür başım havā-i medḥ-i sulṭān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 15).*

erzān: *(Far.) Ucuz.*

1. Şehriyār-ı ki müdāmımnı devletidür rūz-efzūn

Boldı ḫāṣiyetidin mülk emān narḫ **erzān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 6).*

esās-ı kerr ü ferr: *(Ar.+Far.) Güç kuvvetin temeli.*

1. Yārab andın pāydār olġay **esās-ı kerr ü ferr**

Fetḥ ü naṣret birle her ḳaysı ṭaraf ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 43).*

esbāb-ı muḥabbet: *(Ar.) Sevgi sebepleri.*

1. Nükte-yi ʿışḳnı her bī-ser ü pā fehm ėtmes

Dėme aġyārġa **esbāb-ı muḥabbetni** ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 14).*

esbāb-ı tecemmül: *(Ar.) Süslenme sebebi.*

1. Men͡ga deyr içre **esbāb-ı tecemmül**

Ṣürāḥī birle cām-ı lālegūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 5).*

ėse: *(T.) Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek. ise.*

1. Ġuṣṣa peymāneside ḫūn-ı dil āşām eyler

Bādedin her kişi kim eyler **ėse** istiġnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 12).*

eŝer: *(Ar.) Eser, iz, nişan.*

1. Kimse tapmas **eŝerim** istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide nė nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 13).*

2. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım **eŝer**

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 13).*

3. Deşt-i cünūn nesīmidėk tėlbe köng͡ül ḫayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın **eŝer** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 10).*

4. Yār hicrānıda yoḳdur bar u yoḳımdın **eŝer**

Ne ölükmen ne tirik maʿlūm ėmes māhiyyetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 13).*

<u>eŝer ėt-:</u> *(Ar.+T.) Tesir etmek, etkileek.*

1. Hicrānda naṣībim mėni ḫūn-ı ciger ėtti

Furḳat otınıng͡ tābı köng͡ülġa **eŝer ėtti** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 12).*

<u>eŝer ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Tesir etmek, etkileek.*

1. Tüşti āhımdın bu aḳşam çarḫ meydānıġa dūd

Kim **eŝer ḳıldı** felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 2).*

2. Köyüb örtenüb şemʿ su boldı pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 124).*

3. Ṭāliʿme nāgehān **ḳıldı** yaman köz **eŝer**

Ḳaldı firāḳ cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 15).*

<u>esīr:</u> *(Ar.) Bağlı, tutsak.*

1. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür **esīring͡ni**

Bir ḳıyā baḳıb cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 3).*

2. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil **esīr-i** bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 11).*

3. ʿArżım seng͡a ey cihān emīri

Cān birle köŋ͡ül ġamiŋ͡ **esīri** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 2).*

esīr ḳıl-: *(Ar.+T.) Mahkum, köle yapmak.*

1. Yüziŋ͡ni yėr astıda pinhān ėtib

Mėni hicr dāmıġa **ḳıldıŋ͡ esīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 82).*

esīr-i derd: *(Ar.+Far.) Derde uğramak, aşk derdinin esiri olmak.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destiŋ͡din

Esīr-i derdmen ol mū'nis-i cānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 16).*

esīr-i ḫāk: *(Ar.+Far.) Toprağın esiri.*

1. **Esīr**-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destiŋ͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 7).*

2. **Esīr-i** derdmen ol mū'nis-i cānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 15).*

esīr-i şehr-i fenā: *(Ar.+Far.+Ar.) Geçici şehrin tutkunu.*

1. Boldıŋ͡ ey cān **esīr-i şehr-i fenā**

Kim dėdi mülk-i cāvīdāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 9).*

esīr-i zülf-i pür-tāb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin kıvırcık saçlarına tutkun.*

1. Mübtelā mėn ṭā **esīr-i zülf-i pür-tābıŋ͡** bolay

Ḳıl mėni āzād başıŋ͡ üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 11).*

eşʿār: *(Ar.) Şiirler, manzum sözler.*

1. Tan͡g ėmesdür bolsa az müddetde üstād-ı suẖan

Nādire **eşʿārıġa** taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 14).*

2. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire **eşʿārı** birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 18).*

3. Bolubdur Nādire mümtāz-ı maʿnī

Kelāmı rūşen ü **eşʿār-ı** ferruẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 14).*

4. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara **eşʿārıdın**

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzın͡g tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 91).*

5. Derd ehli oḳusun Nādire güftārımnı

Yazıban kökde ḳuyaş levḥine **eşʿārımnı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 64).*

<u>**eşed:**</u> *(Ar.) Çok daha şiddetli.*

1. Derd-i firāḳ şiddetidin bildi Nādire

Dūzaẖ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken **eşed** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 12).*

<u>**ėşik:**</u> *(T.) Kapı.*

1. Muḥtāc-ı dergehin͡gmėn yüz min͡g ümīd birle

Mėn ḳulnı bu **ėşikdin** nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

2. Sürme-yi çeşm-i dilimdür **ėşikin͡g** toprağı

Dergehin͡gdin men͡ga āvārelıġ ėrmes ḥācet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 5).*

<u>**eşit-:**</u> *(T.) İşitmek, duymak.*

1. Her nėçe kim ṣabr taʿmīrini bünyād eyledim

Eşk sīlābıda vīrān oldı ābādım **ėşit** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 8).*

2. Barça yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadın͡g yādım **ėşit** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 10).*

3. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım **ėşit** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 12).*

4. Nādire bād-ı ṣabādın sen͡ga irsāl ėtgeli

Ḳıldı inşā bu ġazelni ṭabʿ-i nāşādım **ėşit** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 14).*

5. Feryād u fiġān ṣavtini sėnsiz **ėşitürmėn**

Kāşānedin ayru der ü dīvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 19).*

6. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyẖ

Ėşitme kim heme efsūn irür fisāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 2).*

7. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı **ėşitti** ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 11).*

<u>**eşk:**</u> *(Far.) Gözyaşı.*

1. Ḳılurman ʿışḳ u cünūn kārvānıġa imdād

Sirişk-i nāḳaların **eşk**-i şeş-ḳaṭār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 8).*

2. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāẖīz hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb **eşkimni** ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 4).*

3. Āgeh ėtdi ilni **eşkim** ŝābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 5).*

4. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādıng͡nı **eşkimdin** çırāġān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 12).*

5. Tökmeyin kim **eşk** tapmas laʿl-i sīrābıng͡ sėni

Yutmayın ḳan kım ruẖ-ı gülnārıng͡ eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 9).*

6. Kėçeler tā ṣubḥ **eşkim** kevkeb-i seyyāredür

Serv ḳading͡e közüm müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 31).*

7. Baġlab iẖlāṣ ile iḥrām ḥarīmi ḥareming͡

Eşkdin rāḥile ü ẖūn-ı cigerzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 50).*

8. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ẖasta kim herdem

Sarıġ ruẖsārı birle ẓāhir olmış **eşk alıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 12).*

9. Şebistāndur közümni manẓarı ol ay firāḳıda

Kėlib **eşkim** nücūmıdın çırāġān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 14).*

10. Temāşā-i cemālıġa eger şükr ėtmegen bolsam

Közim peymānesini **eşk** ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 12).*

eşk sīlābı: *(Far.) Gözyaşı seli.*

1. Her nėçe kim ṣabr taʿmīrini bünyād eyledim

Eşk sīlābıda vīrān oldı ābādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 8).*

eşk sīli: *(Far.) Gözyaşı seli.*

1. Dīn-i ʿışk inkārın ėtgenlerni eyley dėb helāk

Eşk sīlidin bukün emvāc-ı ṭūfān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 10).*

eşkāl: *(Ar.) Şekiller, suretler.*

1. Ol zülf-i dil-āvīzini **eşkālını** açmay

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 3).*

eşkbār ėt-: *(Far.+T.)Yağmur gibi gözyaşı dökmek, çok ağlamak.*

1. Kėtti ol ḫurşīd-ı meh-peyker anı hicrānıda

İntiẓār eyleb közimni **eşkbār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 6).*

eşk-i çeşm-i giryān: *(Far.) Ağlayan gözün gözyaşı.*

1. Yana yana ḳalmadı cān birle kön͡glüm dāġsız

Tama tama közde **eşk-i çeşm-i giryān** ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 6).*

eşk-i gülgūn: *(Far.) Gül renkli gözyaşı.*

1. **Eşk-i gülgūnım** ki ṭūfān eylemiş ġam şāmıda

Ḫilʿatım andın şafaḳ dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 5).*

2. **Eşk-i gülgūnım** irür bāde-yi laʿlin͡g eŝeri

Rūḥperverdür müdāmımnı rāyḥası misl-i gülāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 13).*

eşk-i şeş-ḳatār: *(Far.) Sıra ile akan gözyaşı.*

1. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge **eşk-i şeş-ḳatārım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 6).*

esrār: *(Ar.) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar.*

1. Dāġ-ı ʿışḳ **esrār** nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire anı ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 13).*

2. Ḳılman͡gız ḳanlıḳ kön͡gül **esrārını** ẕāhidġa fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin pinhān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 3).*

esrār-ı ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşkın gizemi.*

1. Nėçük **esrār-ı ʿışḳın** asrasın ol ḫasta kim herdem

Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

esrār-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşkın sırları.*

1. Ey Nādire zühd ehlini meyḫānede körsen͡g

Dem urma ki fāş olmasın **esrār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 18).*

ėt-: *(T.) Etmek, eylemek, yapmak.*

1. Kėl devrni imtiḥān **ėtib** kėt

Seyr-i çemen-i cihān **ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 1-2).*

2. Kön͡güller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān **ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 8).*

3. Ġami sūzını başlab **ėtmedim** sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni mėnin͡gdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 7).*

4. Nigārımdın ey ecel feryād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes ger **ėtsem** dembedem yüz dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 2).*

5. ʿĀlem çemeni ki bī-vefādur

Bir āh bile ḫazān **ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 10).*

6. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

Ḳaşların şāhīn **ėtib** közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

7. Viṣālını hicrān **ėtib** ey firāḳ

Letāfet bahārın ḫazān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 9).*

8. Yüzi hicri meni köp derdmend **ėtdi** ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 7).*

9. Közümni rūşen **ėtgeç** pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 3).*

10. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim çarḫ bī-dād **ėtti** bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

11. Bir gūşede tenhālıġ ile yādın͡g **ėtermen**

Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 7).*

12. Kerem ḳıldın͡g ṣabā ey yār köyidin ḫaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz **ėttin͡g** meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 14).*

13. Hicrānda naṣībim mėni ḫūn-ı ciger **ėtti**

Furḳat otının͡g tābı kön͡gülġa eŝer **ėtti** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 11-12).*

14. Giryān közümni yaşıge neẕẕāre ḳılmadıñ

Gevherler **ėtdi** dīde-yi giryān taṣadduḳıñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 6).*

15. Şemʿ yañlıġ ḳıya börk zerīn

Dūd-ı ahımdın **ėten** ḳarḳara baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 10).*

16. Tapılsa Nādire bir şeyẖ ʿārif-i kāmil

Başım havāsın **ėtey** naẓr-ı āstāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 14).*

17. Ötse ẖırām eyleban cilve bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde reftār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 12).*

18. Nādire ol yār sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār **ėtmes** yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 12).*

etek: *(T.) Elbisėnin belden aşağı kısmı: Vücûdun belden aşağısına giyilen giyecek.*

1. Hicr **ėtek** uşlab girībānımnı muḥkem tuttı ġam

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

etrāf: *(Ar.)Yan, çevre, kenar.*

1. Şemʿ-i ruẖsārıñgı **eṭrāfıda** pīç ü tāb urar

Ṭurfe oẖşar yārnıñ zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 7).*

etvār-ı ferruh: *(Ar.+Far.) Güzel davranış.*

1. Ḳanı ol yārdėk şīrīn şemāil

Cemāl-ı dilkeş ü **eṭvār-ı ferruẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 4).*

evbāş: *(Far.) Serseri kafadar.*

1.	Ẓāhidā ger dėseng͡ ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

Dėme meykedeh **evbāşıġa** köp çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 14).*

evc-i ŝüreyyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Ülker yıldızının doruk noktası.*

1.	Seḥer kim tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını **evc-i ŝüreyyādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 2).*

evḳāt: *(Ar.) Vakit, zaman.*

1.	Cihānda Nādire ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf **evḳāt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 14).*

evlād: *(Ar.) Bir kimsėnin oğlu veya kızı, çocuk.*

1.	Nādire kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

Ėmdi **evlādın** duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 20).*

evrāḳ-ı deyvān: *(Ar.+Far.+Ar.) Divanın yaprağı.*

1.	Köydi bağrım āh mişrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti andın Nādire **evrāḳ-ı deyvānıġa** dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 14).*

evvel: *(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.*

1.	Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmağını iḫtiyār ėtseng͡

Cefā ṭīġi bilen **evvel** mėning͡ bağrımnı efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 4).*

ey: *" Bir varlığa seslenme ünlemi".*

1. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Men͡ga **ey** Nādire ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

2. **Ey mihr-i cemālın͡g ʿālem ara**

Ẕerrāt yüzin͡gge mest ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 1).*

3. **Ey ḥüsn riyāżıda ḳadin͡g serv**

Ol serv üze sünbülin͡g semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 3).*

4. **Ey yüzin͡g ḳıble-yi erbāb-ı ṣefā**

Hüdhüd-i Mülk-i Süleyman Merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 1).*

5. **Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā**

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 1).*

6. **Ey ḫoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām**

Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

7. Ḳadin͡g serv-i nāzıġa **ey gül-beden**

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 9).*

8. Ābād ola **ey Nādire** iḳlīm-i tecemmül

Cemşīd-i zamān ḫusrev-i ferġāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 11).*

9. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿIşḳ ara **ey Nādire** āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 14).*

10. Kerem ḳıldın͡g ṣabā **ey yār** köyidin ḫaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėttin͡g meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 13).*

11. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl **ey şūr-ı cünūn** dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

12. Ger ölsem bu vādī ara **ey humāy**

Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 41).*

13. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş ol sāʿat ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 24).*

14. **Ey ḫoş ol künler** ki ol gül-çehre birle yār ėdim

Kėçe kündüz devlet-i vaṣlige berḫurdār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 21).*

15. Her ḥālda **ey Nādire** şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi sen͡ga ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 17).*

16. Men͡ga **ey Nādire** ḳısmet bu ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

17. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Nė çāre-yi derdim **ey Nādire** firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

18. Köyib **ey Nādire** ʿālem ilige

Muḥabbet şīvesini āşikār ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 13).*

19. Cihān **ey Nādire** il maḳtulıdur

Ėmesdür cāyı āsāyiş bu meslaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 9).*

20. Kėl ʿışḳ yolıda közlerin͡gni

Ey Nādire dürfişān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 18).*

21. **Ey Nādire** zühd ehlini meyḫānede körsen͡g

Dem urma ki fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 17).*

22. Vaṣl ara kām istesen͡g **ey Nādire**

Ėmdi özni nėçe kün nākām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 17).*

23. Āteş midür **ey Nādire** bu medrese ehli

Her nėçe ki teslīm ėterim yana ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 13).*

24. Sen͡ga **ey Nādire** cām-ı muḥabbet

Çü sundı sāḳī-yi şīrīn zebān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 13).*

25. Men͡ga **ey Nādire** bes munça bī-dād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 29).*

26. Kön͡gül közgüsini **ey Nādire** ʿışḳ içre rūşen ḳıl

Muḥabbet dāğıdın āyīne-yi gītī-nümā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 11).*

27. **Ey Nādire** lāf-ı ʿışḳ urarsan

Meşhūr-ı ḫalāyiḳ oldı ḫālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 17).*

28. Yürek dāğın **ey Nādire** ġayrdın

Besī ḫūb ḳayd ḳıldın͡g nihān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 11).*

29. Kėlib **ey Nādire** külbem sarı feyż-i ḳüdūmıdın

Kön͡gül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 21).*

30. **Ey Nādire** sözümni ger körse ebr-i nīsān

Gevherlerini eyler mānend-i jāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 17).*

31. Ot yaḳtı firāḳın͡g şereri ilge velīkin

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 22).*

32. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm āyīnedėk **ey Nādire** ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 18).*

33. Ḫayāl-ı yār ile **ey Nādire** şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı eyledi āşüfte bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 21).*

34. İrür bedḫˇāların͡g güftügūyı barça bī-maʿnī

Bukün **ey Nādire** başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 38).*

35. **Ey** ʿaḳl cünūn deştide bī-nām u nişān bol

Ey Nādire sėn ʿīş ü ṭarab birle emān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 35-36).*

36. Ḳılıb şükr ṣabr ile **ey Nādire**

Bu sözlerni aytıb duʿā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 107).*

37. Murġ-ı terāne senc-i bu bāġ u būstan man

Ey Nādire kerem ḳıl ġam birle nā-tüvān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 28).*

38. Kėlġıl **ey** nāle sen͡ga āh ile imdād ḳılay

ʿĀfiyet ḫırmanını bir yolı berbād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 1).*

39. Çıḳıb rūşen eyle cihān mülkini

Yėr astıdın **ey āfitāb-ı münīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 84).*

40. Ḳılman͡g **ey aḥbāb** ol ruḫsārdın ḳaṭʿ-i naẓar

Lebleri yāḳūtını elbette ḳūt-ı cān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 13).*

41. **Ey** ʿ**aḳl** cünūn deştide bī-nām u nişān bol

Ey Nādire sėn ʿīş ü ṭarab birle emān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 35).*

42. ʿArṣa-yı mülk-i cihān herçend fermānıdadur

Sėnsiz **ey ārām-ı cān** manẓūr ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 16).*

43. **Ey ay** kön͡gil gülşenide serv-i revān bol

Ey hūş u ḫıred ʿışḳıda rüsvā-i bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 33).*

44. Men͡ga ol serv-ḳad peyġāmın **ey bād-ı ṣabā** kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 1).*

45. Kökening bendelıġın Nādire’ġa ʿarż eyleb

Ḳoyġıl **ey bād-ı ṣabā** cānıma andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 14).*

46. Güzel yārımġa **ey bād-ı ṣabā** yėtkür selāmımnı

Kim ėlter sėndin özge yār köyige peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 1).*

47. Bėrme nisbet ḳadige **ey bāġbān**

Servdür bu bāġ ara reftārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 13).*

48. Körüb könglümde yüz āzārb **ey bī-derd** ṭaʿn ėtme

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 5).*

49. Baḳmading bir luṭf ile **ey bī-mürrūvet** seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 13).*

50. Bolġusıdur şām-ı ġam şemʿ-i şeb-i hicrānıngız

Zinhār **ey bī-nevālar** sūz-ı dil sāmān ėting *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 12).*

51. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ ḳılma **ey bülbül**

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 17).*

52. Gülşen içre **ey bülbül** ṣubḥdem nevā tartıb

Gül yüzini yād eyleb nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 11).*

53. Eylemeding **ey büt-i peymān-şiken**

Nādire’ning vaṣlıng ile kāmyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 17).*

54. Gülġa dėsem yoḳ kef-i pāyıngġa tāb

Dīdeme ḳoy **ey büt-i zerīn niḳāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 2).*

55. Munça pinhān dāġ kim **ey cān** felek ḳoydı senga

Yār eger kėlse girībānıngnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

56. Boldıng **ey cān** esīr-i şehr-i fenā

Kim dėdi mülk-i cāvīdāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 9).*

57. Yoḳ aġzınıng͡ soraġıda **ey cān** nişān tileb

Tüşding͡ ʿadem ṭarīḳine gümdür seng͡a beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 7).*

58. Viṣālıng͡dın **ey cān** tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 75).*

59. Ġam helāk ėtti mėni hicring͡de **ey cān** ḳaydasan

Sėnsizin bīmārman derdimge darmān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 1).*

60. **Ey cān** meng͡a hicring͡de cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 11).*

61. Yār köyide beşarṭiki peyāmımnı dėseng͡

Bu ḳafesdin sėni **ey cān** ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 10).*

62. Fiġān ėtmey mü kėtti çemendin serv-i āzādım

Köng͡ül maʿmūr ėdi **ey çarḫ** vīrān oldı ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 26).*

63. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

Mėni **ey çarḫ** kez-reftār yārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 8).*

64. ʿArżım seng͡a **ey cihān emīri**

Cān birle köng͡ül ġaming͡ esīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 1).*

65. Ḫatm olmış seng͡a tüz resm ile ʿālemdādlıḳ

Ey cihānārā muḥīṭ-i gevherefşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 4).*

66. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāḳ

Merhabā **ey dāġ-ı ḥasret** kilk-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 6).*

67. Ey gülşen-i ġam ėmdi baḥār oldı ḫazān bol

Ey dīdelerim yār yüzige nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 32).*

68. Ger ṭaʿne-yi aġyārdın **ey dil** ḥaẕar ėtseng͡

ʿĀlem iliġa bolmaġıl iḳrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 13).*

69. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl **ey dil**

Bu reng ü būy körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 19).*

70. Ḳaydın sėni Nādire unutsun

Bu söz ne münāsib **ey dilārā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 18).*

71. Rāst aytay sebeb-i rüşd ü reşādım sėn ėding͡

Ey dilārām bu ʿālemde murādım sėn ėding͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 14).*

72. Rużācū man **ey dilsitānım** seng͡a

Nė boldı ki yėtmes fiġānım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 33).*

73. Şerbet-i laʿling͡din ayru tapmadım cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i **ey dilsitānım** boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 12).*

74. **Ey dūst** firāḳ ilgidin dād

Ḳıldı mėni müstemend ü nāşād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 57).*

75. Sormang͡ız **ey dūstlar** mėndin nişān u nām kim

Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 11).*

76. Nigārımdın ayırding͡ **ey ecel** feryād desting͡din

ʿAceb ėrmes ger ėtsem dembedem yüz dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 1).*

77. Beşāret sizge **ey ehl-i cihān** kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 5).*

78. Mihr-i dīdārı şeref bürcine māh-ı enverī

Baḥr-ı devletdin beşāret sizge **ey ehl-i cihān** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 26).*

79. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g **ey** ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 17).*

80. El-firāḳ aḥbāblar **ey ehl-i devrān** el-firāḳ

Kim ḳalur ʿazm-i sefer Sulṭān ʿÖmer Ḫān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 1).*

81. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride çėkermen

Bu miḥnet ü ġam kimdedür **ey ehli muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 14).*

82. Rāḥat-ı rūḥ irür neşʾe-yi rāh

Bāde içmek kėrek **ey ehl-i silāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 2).*

83. Rūz-ı mātemdür bukün **ey ehl-i ṣoḥbet** el-vedāʿ

Ėmdi tutmasman cihān ehliġa ülfet el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 31).*

84. **Ey emīr-i nüktedān** tofraġın͡g üzre dād ėtey

Sėndin ayrıldım ḳayan baray nė menzilġa yėtey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 11).*

85. **Ey eşk** közimni mektebidin

Ḥayret sebeḳın revān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 7).*

86. Men͡ga **ey felek** ḳaṣd-ı cān eyledin͡g

Firāḳ elgide nā-tüvān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 1).*

87. **Ey felek** cānımġa bī-dād üzre bī-dād ėtme kim

Bu yėter kim ḫasta ḥāl u zār u sergerdānıń͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 5).*

88. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma **ey felek** bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 10).*

89. Yüzüń͡g olsun ḳara kim **ey felek** ẓulm eylediń͡g bī-ḥad

Ayırdıń͡g yārdın bu Nādire mecnūn-ı şeydānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 17).*

90. Kühen zāl mekkāre sėn **ey felek**

Bu ʿālemde kimge vefā eylediń͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 97).*

91. Alıń͡gdın **ey felek** yüz dād u feryād

Meń͡ga hicr içre ey gerdūn vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 19).*

92. Mėni **ey felek** bī-nevā eylediń͡g

Ḥazīn cānıma köp cefā eylediń͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 93).*

93. Viṣālını hicrān ėtib **ey firāḳ**

Letāfet bahārın ḫazān eylediń͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 9).*

94. Alıń͡gdın **ey felek** yüz dād u feryād

Meń͡ga hicr içre **ey gerdūn** vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 19-20).*

95. Mėni ėtgil derdlıġ köń͡glümdin **ey gerdūn** ḫālāṣ

Yā köń͡gülni ḳıl mėni bī-ṣabr u sāmāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 1).*

96. Sėn **ey gerdūn** ḥaẕer ėt kişveriń͡gni eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ḫacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 15).*

97. Sėn bukün ḫandānsın **ey gül** Nādire dildārsız

Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

98. **Ey güliʿẕār** Nādire’nin͡g ḥālini sorab

Güftāre kėl cevāb u suʾālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 19).*

99. **Ey gülşen-i ġam** ėmdi baḥār oldı ḫazān bol

Ey dīdelerim yār yüzige nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 31).*

100. Tut ġayrdın **ey ḫasta kön͡gil** dāġını pinhān

Ger sorsa birev eyleġil inkār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 7).*

101. **Ey ḫasta kön͡gül** firāḳ içinde

Dem urgeli ḳalmadı mecālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 15).*

102. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl **ey hemḫāne** artıbdur sėnin͡g çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

103. Kėlin͡g **ey hemnişīnler** bul mėni cānımġa raḥm eylen͡g

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*

104. Ġaraż ʿīd-i viṣālın͡g kön͡gülge **ey hilāl ebrū**

Yüzün͡gni ayıġa cānımnı ḳurbān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 9).*

106. **Ey Ḫudā** raḥm eyle kim āḫır nė ḳılġum çarḫ ara

Dembedem zor eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 7).*

107. Közüm nūrını rūşen ėt **ey Ḫudā**

Temāşā-i emn ü emān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 139).*

108. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārın͡g nāgeh **ey hüdhüd**

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 5).*

109. Bolġıl ʿunḳa-yı ḳaf-ı istiġnā

Ey humā müşt-i üstüḫʷāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 8).*

110. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin çekmeseng͡ tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ meng͡a **ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 26).*

111. Ḳoyar andaġ ki dām-ı ḥīle ṣayyād

Cihān bāġıda **ey ḥūr-ı perīzād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 12).*

112. Mihr-i ruḫsārıng͡nı saġındım ḳarārım ḳalmadı

Ẕerredėk başıng͡dın **ey ḫurşīd-i tābān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 8).*

113. Zaʿferāndėk sarġayıb hicring͡de nālān ḳalmışam

Sėnsin **ey ḫurşīd-i ṭalʿat** gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 14).*

114. Ey ay köng͡il gülşenide serv-i revān bol

Ey hūş u ḫıred ʿışḳıda rüsvā-i bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 34).*

115. Dehān u laʿl-ü ḫaṭıng͡dur mu **ey ḥüsn sultānı**

Yıġıbsan gūşe-yi kevŝerġa ḫıżr ile mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 3).*

116. Oşal kim bende-yi fermān irür **ey ḫusrev-i ʿālem**

Yolıng͡dın Nādire baş çėkmaġı nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 11).*

117. **Ey ḫusrev-i zemāne** devlet bile emān bol

İḳbāl mesnedide keyḫusrev-i zamān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 21).*

118. Vāḳıf ėrmessėn mėning͡ derdimdin **ey ʿīsā nefes**

Kim talaşurman lebing͡ hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 15).*

119. Ṣabā **ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı** ötseng͡ eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoẖsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 3).*

120. Kėl kim közüm āyīnesi müştāḳ-ı temāşā

Ey serv-i sehi boylıgım **ey kāmet-i raʿnā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 1).*

121. Meng͡a **ey Kāmile** laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem bolġay dehān telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 15).*

122. Kėltürseng͡ **ey kebūter** eger yārdın ẖaber

Körgende nāmesin per ü bālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 17).*

123. ʿĀşıḳ oldıng͡ **ey köng͡il** ėmdi rehī meyẖāne tut

Mest olub sāḳī ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 1).*

124. **Ey köng͡il** ʿışḳını ḥayret bile pinhān tutdıng͡

Ḫūb ḳıldıng͡ ki cünūn ile fesād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 5).*

125. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrseng͡ **ey köng͡lüm**

Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār ẖāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 5).*

126. **Ey köng͡ül** fiġānıng͡dın tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 7).*

127. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse **ey köng͡ül** barġıl

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 13).*

128. Ger tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın emān

Çuġz yang͡lıġ **ey köng͡ül** bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 8).*

129. Yār laʿl-i lebidin ayrıldın

Ey köng͡ül ėmdi demādem ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 4).*

130. Ėmdi kim ʿāşıḳ bolıbsėn **ey köng͡ül**

Vaṣlın isteb terk-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 9).*

131. **Ey kön͡gül** eger sen͡ga yār vaṣlıdur maḳṣad

Terk eyleb ʿālemni ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 5).*

132. **Ey kön͡gül** dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit ü seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 7).*

133. Mey içsen͡g **ey kön͡gül** ildin nihān iç

Lebi yādi bile mey rāyegān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 1).*

134. **Ey kön͡gül** yār uçun cihāndın kėç

Heves-i bāġ u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 1).*

135. Bardur ʿalem bināsı vehm ü gümān

Ey kön͡gül vehm ile gümāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 8).*

136. Derd-i dilin͡gni **ey kön͡gül** sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

137. Derd-i dilin͡gni **ey kön͡gül** sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

138. Ḳılma ġurūr **ey kön͡gül** kimge cihān vefā ḳılur

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 1).*

139. Zāl felekni **ey kön͡gül** mekridin eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa sėni firīb ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 9).*

140. Vefā körmedin͡g çarḫdın **ey kön͡gül**

Felekni besī imtiḥān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 5).*

141. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ **ey kön͡gül** sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

142. Bolma ġāfil kim sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 10).*

143. Yār yādı bu aḳşam kön͡glüm içre mihmāndur

Ey közim demi anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 10).*

144. Yār çün boldı naẓardın ġāyib

Ey közim yıġla ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 14).*

145. Vaḥşet eyler mü kėyik mecnūndın

Men͡ga **ey közleri āhū-bere** baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 12).*

146. Bī-sütūn taġıda köp cān çekmegin **ey kūhken**

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 5).*

148. Ol aynı yüzige bahŝ ėtersen

Yeṭmiş meger **ey ḳuyaş** zevālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 6).*

149. Ḥayrān közüm **ey māh** cemālın͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 5).*

150. Yumulmas közlerim **ey māh-ı tābān** iştiyāḳın͡gdın

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 13).*

151. Mihr-i ruḫsārın͡gdın ayru ṣubḥ-i īşim bī-ṣafā

Tīredür şām-ı ġamim **ey māh-ı tābān** ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 10).*

152. Ene'l-ḥaḳ mācerāsın eyledin fāş

Kėl **ey menṣūr** istiḳbāl-ı dār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 10).*

153. İrür tāc-ı muraṣṣaʿ bāʿiŝ-i derd-i ser **ey mecnūn**

Perīşān mūyi-serdin şāne-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 9).*

154. **Ey meyi nāb** ile ruḫsārın gülistān eyleban

Mey kebi herdem gön͡güller ġonçesin şād eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 1).*

155. Eger fi’l-meŝel mihr ile māhdur

Ḳılay sen͡ga **ey mihrbānım** fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 6).*

156. Bolubdur rūzgārım şām-ı ġam deycūridėk tīre

Men͡ga **ey mihr-i tābān** müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 8).*

157. Ḳayan bardın͡g **ey mihr-i yoḳ bī-vefā**

Mėn ėrdim oşal mihrbānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 67).*

158. **Ey muġanni** naġme sāz ėt Nādire güftārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 90).*

159. Cilvegerdür her ṭaraf gülgūn-ḳabā maḥbūblar

Ey muḥabbet ehli yār isteb yürekni ḳan ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 10).*

160. Ger bolmasa vaṣlın͡g **ey mükerrem**

Manẓūr ėmes közümġa ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 15).*

161. Kėl **ey mū’nisim** ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālın͡g fedāsı ḳalīl ü kesīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 87).*

162. Nādire aḥvālıdın āgāh bolun͡g

Ey muṣāhibler ki ḳalmış yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 18).*

163. **Ey muṣāhibler** mėni derdimġa bir darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 1).*

164. **Ey muṣāhibler** tirildür dėb gümān ėtmen͡g mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 11).*

165. **Ey muṣāḥibler** temāşā vaḳti şāhım kėlmedi

Mevsim-i seyr oldı şāh-ı kec-külāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 11).*

166. Körüb ol bütni zünnār almaġaysız **ey müslümānlar**

Mėnin͡gdėk yüz belāġa ḳalmaġaysız **ey müslümānlar** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 21-22).*

167. Selāmet gencidin kozġalmaġaysız **ey müslümānla**r

Çü ol kāfir çıḳar köz salmaġaysız **ey müslümānlar** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 23-24).*

168. Vefā ḳānūnıdın ṣavt u terennüm eyle **ey muṭrib**

Beyād-ı dūstān ʿuşşāḳ bezmide nevā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 3).*

169. Kām-ı cān vaṣlın͡gde şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānın͡gda **ey nā-mihrbānım** boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 6).*

170. Ḳoy naṣīḥatnı men͡ga **ey nāṣiḥ**

Pend ile tėlbe tapar mu iṣlāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 15).*

171. **Ey nigār** hicrinde müşkil oldı cān bėrmaḳ

Körsetib cemālın͡gnı ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 11).*

172. Bėrey cān viṣāl içre **ey nūş-leb**

Firāḳın͡gdatā key ḳılay tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 1).*

173. **Ey perī-peyker** közümni manẓarı

Ḫoş nişīmendür demī ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 7).*

174. Ḳanda sėn körsem cemālın͡gnı ṣanem

Ey perī-peyker sėni yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 6).*

175. Kėlkim nażarımġa **ey perīrū**

Dīvāneġa birdem ėt temāşā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 5).*

176. **Ey perī-ruḫsārlar** ʿışḳ ehliġa ruḫsār açın͡g

Cilve sevdāsı bile āyīne-yi ḥayrān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 5).*

177. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru **ey perīzādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 12).*

178. Bardıñ naẓarımdın **ey perīzād**

Mėn ḳulnı dübāre ḳılmadıñ yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 1).*

179. Dehr içre bar mu mėndėk ayru gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim bu cihetdindür sėniñ birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 8).*

180. ʿIşḳ daʿvāsını ḳıldım nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi mėn nā-resālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 14).*

181. Cemşīdni cāmıdın ziyāde

Ey rind-i gedā sinüḳ sifālıñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 12).*

182. Mėniñ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan **ey ṣabā** yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 8).*

183. **Ey ṣabā** rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa ayt

Derdlıġ köñglümniñ aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 1).*

184. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür **ey ṣabā** bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin meñga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 5).*

185. ʿArż ėte kör **ey ṣabā** derd-i dilim şerḥini

Yār ḫaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 7).*

186. Dėmediñ **ey şāh** ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicriñde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 11).*

187. Ayturġa arzımaydur ʿālemni māceräsı

Bul bezm-i devlet **ey şāh**-ı **medḫ̮ḫ̮ᵛān** man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 26).*

188. Lebidin ayru men͡ga bāde tutma **ey sāḳī**

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma **ey şahbā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 7-8).*

189. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb **ey şāh-ı devrān** ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 12).*

190. Ḳayan bardın͡g **ey şāh-ı gerdūn** serīr

Felek ėrdi ḥükmün͡gge fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 77).*

191. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl **ey sāḳī**

Men͡ga bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 11).*

192. Ḥaḳāret birle **ey sāḳī** baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 5).*

193. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl **ey sāḳī**

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 9).*

194 Ṭarab teklīfi birle kön͡glümi ḳan ėtme **ey sāḳī**

Nė ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru cām-ı şahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 17).*

195 Sunma mey **ey sāḳī devrān** men͡ga

Kim nasibim olmış ezeldin ḳan men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 1).*

196. Vāy kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿİşretim **ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım** boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 4).*

197. Dāde kėldim **ey salātın serveri** dadım ėşit

Sėn şeh ü mėn bī-nevā luṭf eyle feryādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 1).*

198. **Ey ṣanem** bāde içib yüzni ḳızartıb meydin

ʿĀrıżıng͡ māhını ḫurşīd-i nihān eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 9).*

199. Cān alurda **ey ṣanem** ḳılġan şitābıng͡ge öley

Gāh nāzıng͡ge bėrey cān geh ʿitābıng͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 1).*

200. **Ey şehā** luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol

Çėkdim asru çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 17).*

201. Mülk-i cihānım **ey şeh-i devrān** taṣadduḳıng͡

Mülk ü cihān ne bolġusıdur cān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 1).*

202. **Ey şeh-i mülk-i kerem** sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā

Çekmegen hergiz meŝālıng͡ kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 1).*

203. Hicrān meng͡a muṣāḥib irür vaṣlıng͡ ārzū

Ey şehriyār cāh u celālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 6).*

204. Ötti devrānı köng͡ülde ḳaldı armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni **ey şehriyārım** ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 6).*

205. Bī-nevāman ḳanda sėn **ey şehriyār-ı muḫterem** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 50).*

206. Muġtenim ėrdi viṣālıng͡ ḳaydasan **ey şehsüvār**

Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 17).*

207. Eyleding͡ ʿazm-i sefer **ey şehsüvārım** yaḫşı bar

Ėmdi sėnsiz yoḳ mėni ṣabr u ḳarārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 1).*

208. Şevḳ kāmil bolsa muḫlış kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 10).*

209. Medd-i āhım şuʿlesi ḥüsni͡ng debīristānıda

Mıṣraʿ-ı bercestedür **ey serv-i āzādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 4).*

210. Kėl ḫırām eyleb ḳadem ḳoyġıl közüm gülzārine

Ḳad u reftārı͡ngdın **ey serv-i ḫırāmān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 16).*

211. Ḳoy kef-i pāyı͡ngnı dīdem üstine

Birdem **ey serv-i ḫırāmān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 20).*

212. Başım pāymālı͡ngdur **ey** serv-i nāz

Fedādur bu āşüfte cāmnım se͡nga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 35).*

213. **Ey serv-i nāz** ḳad nihālı͡ngdın örgüley

Yādı͡ng beḫayr fikr ü ḫayālı͡ngdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 1).*

214. Ḳayan bardı͡ng **ey serv-i nāzım** mėni͡ng

Se͡nga yėtmes ʿarż u niyāzım mėni͡ng *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 111).*

215. **Ey serv-i revān** nėdür ḫayālı͡ng

Cān örtedi vaʿde-yi viṣālı͡ng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 1).*

216. Közi͡ng şāgird-i şūḫ u ġamze üstād

Ḫırāmān kėlgil **ey serv-i revānım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 16).*

217. Kėl kim közüm āyīnesi müştāḳ-ı temāşā

Ey serv-i sehi boylıgım ey ḳāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 1).*

218. Bahār eyyāmı ḳan bolġunça **ey şimşād** baş çėḳme

Ki yėttim cāna serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 7).*

219. Perīşān ḥāl irürmen ḫāṭırım nāşād desting͡gdin

Ḳılurman **ey sipihr-i bī-mürüvvet** dād desting͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 6).*

220. **Ey sipihr-i bī-mürüvvet** mihr ü māhıng͡nı nėtay

Kėtti yėr astıġa sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿatım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 7).*

221. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre baġrım dāġını

Luṭf ḫıştıdın ḳıl **ey şīrīn suḫan** ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 34).*

222. Müjgān ile nergisindin **ey şūḫ**

Kesb eyledi ḳan tökerni cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 7).*

223. Dembedem cevlān ėtib **ey şūḫlar** meydān ara

Ḫasta kön͡glümni nişān-ı nāvek-i müjgān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 7).*

224. Mėni ḥālimġa baḳma **ey ṭabīb-i pāk tīnet** kim

Emān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 13).*

225. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ ḥālimġa ***ey ṭāliʿ***

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫᵛādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 13).*

226. Āşüfte ü zār sėndin ayru

Ey tāze bahār-ı bāġ u gülşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 46).*

227. Maḳbul ėrdi Ḫudāġa bī-çāreler duʿāsı

Ey yaḫşılarnı şāhı ḥaḳ sen͡ga yār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 16).*

228. Kėlġıl **ey yār** vefā resmini tut

Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 1).*

229. Müstened ėtti mėni muḥtaclıḳ

Ḳıldı ḥācetmendin͡g **ey yār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 10).*

230. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār kėl ki boldı dil ü cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 14).*

231 Her laḥẓa ki **ey yār** sėni yād ḳılurman

Hicr āfetidin nāle ü feryād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 17).*

232. Bīdārlıġımda körmekim yoḳ

Kėlġıl bu kėçe tüşümge **ey yār** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 22).*

233. **Ey yār-ı şeker-leb** ü vefādār

Ėrdin͡g bu cihānda men͡ga ġam-ḫᵛār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 17).*

234. **Ey ki dėrsėn** āşnā bīgānedin körmey żarar

ʿĀlem ehlidin özin͡gni bir yolı bīgāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 3).*

<u>eyle-:</u> *(T.) Etmek, eylemek, yapmak.*

1. Bir ayaġ mey keremin **eyledi** sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 7-8).*

2. Bāde müştāḳıġa luṭf **eyle** ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd'ġa hem **eylemedi** cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 15-16).*

3. Rūze zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedürmen Nādire

Eylemesmen līk bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 12).*

4. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtan͡g **eylese** dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 2).*

5. **Eyledi** āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı baẖtımnı ḳara ẖāl -ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 7).*

6. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn kelāmını

Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ẖusrev-i ʿālī-cenāb **eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 16).*

7. Mahrūlarnı yüzin͡g ayı musaẖẖar **eyledi**

Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 5).*

8. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām **eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

9. **Eylesem** dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 7).*

10. Barça yār u āşinādın **eyledin** bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadın͡g yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 9).*

11. Ferhād eger ursa men͡ga lāf-ı muḥabbet

Bir āh ile **eylermen** anı dāġ-ı ẖicālet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 2).*

12. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebin͡gni ṣıfatın

Kāmile **eyledi** çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 14).*

13. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāẖīz hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 4).*

14. Berg-i gül kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı güllerni ẖazān seyr-i gülistān **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 6).*

15. Laʿlidin derdimge darmān **eyler** ėrdi vaṣl ara

Çāre ḳılmas mübtelāi derd-i hicrān **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7-8).*

16. Nādire ger vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi ḫayāl-ı şāh-ı devrān **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 14).*

17. Tan͡g ėmes ḳılsa yüzi maşşāṭeni bī-dest ü pā

Eyledi āyīneni su çehre-perdāz **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 4).*

18. Nāz birle bāġbān ṣun͡gʿ bu gülzār ara

Sebz ü ḫurrem ḳıldı servin͡gni serefrāz **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 8).*

19. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz **eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

20. İlge nėtan͡g **eylese** āh u fiġānım eŝer

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 13).*

21. **Eyledi** Nādireġa ʿarż-ı viṣāl

Bolsa maḳṣūd ėdi rāhı maḳṣad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 13).*

22. Olki zemāne bezmide **eyledi** serbülend özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 5).*

23. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl ki **eyleyin**

Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

24. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād **eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 12).*

25. **Eyleban** mevzūn ḳadin͡gni bendesi

Servni bāġ içre āzād **eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 13-14).*

26. Ḳaş u közü zülf ü ḫāl ile medārā **eylesen͡g**

Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 7-8).*

27. Sėni cūd u iḥsāne terġīb ėtib

Ḫıṭābın͡gnı ḫayrü'l-Cevād **eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 10).*

28. H̱uṣūṣen köz nūrı H̱ān şehriyār

H̱udā **eylegey** devletin bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 154).*

29. Közüm nūrıni rūşen ėt ey H̱udā

Temāşā-i emn ü emān **eyleyin** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 140).*

30. Bülbül ṣıfat **eylerem** terāne

Ol gül ġazeli irür bahāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 49).*

31. Kūyn͡g sarı **eylerem** demādem

Köz yaşını nāmesin revāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 53).*

32. Nė maḥfilde şehd ü şeker **eyledin**

Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 11).*

33. Mey-i nāb il ʿayyārige muḥaḳdur

Özin͡gni **eylemekke** imtiḥān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 10).*

34. Firāḳı ibtilāsı birle kön͡glüm derdmend oldı

Men͡ga vaṣlın devā-i derd-i hicrān **eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 20).*

35. Yolıda başımnı ferş-i rehgüẕārı **eyledim**

Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 3).*

36. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve āġāz **eylegeç**

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz **eyegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra1- 1-2).*

37. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb **eyleme** maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

38. **Eylemedin͡g** ey büt-i peymān-şiken

Nādire'nin͡g vaṣlın͡g ile kāmyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 17).*

39. Ẕāhid işi mekr ile tezvīrdür

Ṭāʿat-ı bī-rūy u riyā **eylemes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 7-8).*

40. Berāber **eylemes** öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa

Birev kim sāye yan͡glıġ dergehin͡gde pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 5).*

<u>eylen-:</u> *(T.) Dönmek, dolaşmal.*

1. Munṭaẓirdür men ḳaçan kim kėlse cānān **eyleney**

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 2).*

2. Başıdın **eylenmedim** dėb köpdür armānın mėni

Kėlse yārım ḳalmasun kön͡gülde armān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3-4).*

3. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes kön͡glüm ḫayālın͡g ḫaylıdın

İştiyāḳın͡gdur kön͡gül taḫtıda sulṭān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 6).*

4. Mihr-i ruḫsārın͡gnı sağındım ḳarārım ḳalmadı

Ẕerredėk başın͡gdın ey ḫurşīd-i tābān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 8).*

5. Eylerem ʿīd-i viṣālın͡gnı demādem ārzū

Ey yüzin͡g bayram ayı cān sen͡ga ḳurbān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 10).*

6. Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur peykerim

Cüstcū eyleb sėni kūh u beyābān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 12).*

7. Şāmlar fikr ü ḫayāl içre sėni eyleb soraġ

Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yan͡glıġ gülistān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 14).*

8. Kėl ḫırām eyleb ḳadem ḳoyġıl közüm gülzārine

Ḳad ü reftārıng͡dın ey serv-i ḫırāmān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 16).*

9. Muġtenim ėrdi viṣālıng͡ ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān **eyleney** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 18).*

10. Gāhgāhī ṭavf ėtib topraġıdın **eylenemen**

Cāvidān cennetde boġay ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 25).*

11. Deşt ü ṣaḥrādın soraġıng͡nı tapalmay derd ile

Eylenib kėldim yėne ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 4).*

eylentür-: *(T.) Döndürmek, dolaştırmak.*

1. Köng͡ül şehbāzını endūh dāmıġa **eylentürdi**

Tecemmül āfitābınıng͡ felek tofraġa indürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 41).*

eyler mü: *(T.) Eyler mi? yapar mı? eder mi?*

1. Vaḥşet **eyler mü** kėyik mecnūndın

Meng͡a ey közleri āhū-bere baḫ (*Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 11).*

ez ġayr: *(Far.) Başkasından.*

1. Nėçe her yan baḳdım devletim ṣubḥın ṭaleb

Körmedim **ez ġayr** şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 32).*

ez ḫaṣıyet-i Devlet ḫān: *(ö.a.) Devlet Han'ının huyu.*

1. Lillāhü'l-Ḥamd ki **ez ẖaşıyet-i devlet ẖān**

ʿĀfiyet taptı çiçekdin vel'-Niʿmā sulṭān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 1).*

ezel: *(Ar.) Çok eskiden beri, başlangıcı olmayan geçmiş zaman.*

1. Sunma mey ey sāḳī devrān meṉga

Kim nasibim olmış **ezeldin** ḳan meṉga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 2).*

2. El-ḳıṣṣa firāḳ içre derbeder ėtti

Taḳdīr **ezeldin** mėni bī-pā u ser ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 14).*

ezel kün: *(Ar.+T.) Ezel günü, başlangıç, ruhların yaratılış zamanı.*

1. **Ezel kündin** bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 23).*

2. Meṉga ey Nādire ḳısmet bu ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

3. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem **ezel kündin** bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

F

fāẖte: *(Far.) Üveyik kuşu.*

1. **Fāẖte** şimşād izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruẖsārıṉg eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 13).*

faḳīr ü nā-tüvān: *(Ar.+Far.) Yoksul ve güçsüz.*

1. Bir **faḳīr ü nā-tüvān** dėb mihrbān ėrdi meṉga

Merḥametlıġ sözleri ārām-ı cān ėrdi meṉga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 27).*

fāl: *(Far.) Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı.*

1. Çıḳmasdı henūz ḫaṭ u sevādıng͡

   Muṣḥafda mübārek ėrdi **fālıng͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 10).*

2. Mihr-i ruḫsār üzre ḫālıng͡dur saʿādet kevkebi

   Aḫter-i ferḫünde **fālıng͡nı** körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 12).*

fārıġ-bāl: *(Ar.) Gönlü rahat, özgür.*

1. Hīçkim ʿālemde **fārıġ-bāl** ėmes

   Her kim öz miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 3).*

farḳ: *(Ar.) Başkalık, fark*

1. **Farḳ** farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿanḳarīb

   Eyleġıl cāvīd ʿömrini ang͡a yārab naṣīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 13).*

2. Ulus barça **farḳıġa** eyler niŝār

   Eger cānlar almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 5).*

farḳ ėt-: *(Ar.+T.) Farkına varmak, idrak etmek, sezmek.*

1. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

   Mėni kim körse **farḳ ėtmes** ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 6).*

2. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnıng͡ sevādıdın

   Ki **farḳ ėtmes** müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

<u>farż:</u> *(Ar.) Yapması zorunlu olan Tanrı buyruğu.*

1. Sürme-yi çeşm-i cihānbīn ėdi gerd-i ḳademin͡g

   Farżdur ėmdi men͡ga ṭavf-ı der-i muḥteremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 48).*

<u>farz ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Bir şeyi kesin olarak yapmak; yapılmasını zorunlu hâle getirmek; şart ve gerekli görmek.*

1. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėsen͡g

   Devlet-i dünyānı uyḳu **farż ḳıl** efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 12).*

<u>fāş ėt-:</u> *(Ar.+T.) Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak, ifşa etmek.*

1. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb **fāş ėtme**

   Kim bu yan͡glıġ dėmiş ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 7).*

2. **Fāş ėtme** ulusḳa ʿışḳ sırrın

   Kön͡gülde anı nihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 15).*

<u>fāş eyle-:</u> *(Far.+T.) Ortaya çıkarmak, ifşa etmek, açığa çıkarmak.*

1. Ene'l-ḥaḳ mācerāsın **eyledin** fāş

   Kėl ey menṣūr istiḳbāl-ı dār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 9).*

<u>fāş ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Ortaya çıkarmak, ifşa etmek, açığa çıkarmak.*

1. Dāġ-ı ʿışḳ esrār nükte-nükte şerḥ ėttim

   Nādire anı ilge **fāş ḳılma** pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 14).*

2. **Ḳılman͡gız** ḳanlıḳ kön͡gül esrārını ẕāhidġa **fāş**

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin pinhān ėtiñ (Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 3).

fāş ol-: *(Far.+Trç)Meydana çıkmak, açığa vurmak.*

1. Ey Nādire zühd ehlini meyḫānede körseñ

Dem urma ki **fāş olmasın** esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 18).*

faṣīḥ: *(Ar.) Güzel, düzgün, açık ve kusursuz konuşan.*

1. Ṭūtī-yi nuṭḳım irür gülşen-i güftār içre

Sözde şeker şiken ü nuṭḳ u tekellümde faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 12).*

faṣl-ı bahār: *(Ar.+T.) Bahar mevsimi.*

1. **Faṣl-ı bahār** gül açar mihr vefā riyāżıda

Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 7).*

faṣl-ı ḫazān: *(Ar.+Far.) Güz mevsimi.*

1. İrür gül mevsimi bülbül neşāṭı

Bolur ʿşi anı **faṣl-ı ḫazān** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 4).*

fāyizü'l-envār: *(Ar.) Nurlar saçan.*

1. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

Riyāż-ı kaʿbe yañlıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 18).*

fedā: *(Ar.) Feda, uğruna verme.*

1. İki laʿl-i nābıng͡nı yāḳūtıġa

İki çeşm-i gevher fişānım **fedā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 8).*

2. Ḳading͡ serv-i nāzıġa ey gül-beden

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım **fedā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 10).*

3. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım **fedā**

Raḥmı kėlgey mü meng͡a bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

4. Başım pāymālıng͡dur ey serv-i nāz

Fedādur bu āşüfte cāmnım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 36).*

5. Seng͡a iʿtiḳādım köp u ṣabrım az

Fedādur seng͡a köp ü azım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 122).*

6. Kėl ey mū'nisim ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālıng͡ **fedāsı** ḳalīl ü kesīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 88).*

fedā bol-: *(Ar.+T.) Feda olmak.*

1. Ne ġamdür meng͡a ʿışḳ ara Nādire

Eger **bolsa** cānānġa cānım **fedā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 12).*

fedā ḳıl-: *(Ar.+T.) Feda etmek. Kıymak, gözden çıkarmak.*

1. Eger fi'l-meŝel mihr ile māhdur

Ḳılay seng͡a ey mihrbānım **fedā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 6).*

2. Cān u dilini seng͡a **fedā ḳıldı** Nādire

Ey yār kėl ki boldı dil ü cān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 13).*

fedā ol-: *(Ar.+T.) Uğruna yok olmak.*

1. Firāḳıng͡ viṣāl ehlidin cān alur

Nėtang͡ **olsa** vehm ü gümānım **fedā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 4).*

fedā-i ḥükm ü fermān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Hüküm ve buyruğa feda etmek.*

1. Bende-yi fermān irürmen her ne kim fermān irür

ʿĀlem ehlini **fedā-i ḥükm ü fermān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 14).*

fehm ėt-: *(Ar.+T.) Bilmek, anlamak.*

1. Ḳılmang͡ız ḳanlıḳ kön͡gül esrārını ẓāhidġa fāş

Muḥtesib **fehm ėtmesün** mey şīşesin pinhān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 4).*

2. Nükte-yi ʿışḳnı her bī-ser ü pā **fehm ėtmes**

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 13).*

felek: *(Ar.) Gökyüzü, semâ, Dünya, âlem, devran.*

1. Ki boldı ʿaḳl u ḫıred ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 16).*

2. Nücūm ėrmes **felekde** şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 13).*

3. Ġamimni ẕerresini taġlarga ʿarż ėtsem

Felek anı köterürde ḫam eyledi ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 10).*

4. Munça pinhān dāġ kim ey cān **felek** ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

5. Āgeh ėtdi ilni eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur **felekde** kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 6).*

6. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın **felek** ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 4).*

7. Tüşti āhımdın bu aḳşam çarẖ meydānıġa dūd

Kim eŝer ḳıldı **felekni** mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 2).*

8. Yārdım ayru mėn bī-dilni zār ėtti **felek**

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1-2).*

9. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi merdüm kebi

Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 4).*

10. Kėtti ol ẖurşīd-ı meh-peyker anı hicrānıda

İntiẓār eyleb közimni eşkbār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 6).*

11. İẖtiyārım bar ėdi her işni ḳılsam iẖtiyār

Yārdın eyleb cüdāyī iẖtiyār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 8).*

12. Ėrdi ẖāk-ı peykerim endūh taġıdın girān

Pāymāl-ı ẖayl-ı ġam eyleb ġubār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 10).*

13. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ẖār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 12).*

14. Ḳoymayın āzād u ẖurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg ile şikār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 14).*

15. Nādire köz tutma gerdūndın mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti **felek** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 16).*

16. Vefā körmedi͡ng çarẖdın ey kö͡ngül

Felekni besī imtiḥān eyledi͡ng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 6).*

17. **Felek** raḥm eyle ėmdi cān ile kö͡nglümġa cānānsız

Ki kön͡glüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9).*

18. **Felekke** yėtkürüb her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 3).*

19. Ḳaranġu közimge hicr şāmı tīredür ʿīşim

Felek tofraġa pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 22).*

20. **Felekdin** ger şikāyet āşkār ėtsem tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 11).*

21. Āh kim bī-ḥadd men͡ga cevr ü cefā eyler **felek**

Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler **felek** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 1-2).*

22. Yārdın ayru men͡ga köp mācerā eyler **felek**

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler **felek** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3-4).*

23. Bī-vefādur ʿāḳıbet kimge vefā eyler **felek**

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler **felek** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 5-6).*

24. Yārnın͡g elbette yārıdın cüdā eyler felek

Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 7-8).*

25. ʿĪşi tamām ġamdür ẖunāb-ı dil ġıẕāsı

Vaṣlın͡g ara **felekdin** ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 16).*

26. Bolmışam şāh-ı ʿadālet destgāhımdın cüdā

Dūd-ı āhımdın **felekler** yandı māhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 22).*

27. **Felek** ẓulm ėtti ü feryād-resḳa yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas cihān-ı bī-vefādın ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 27).*

28. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Felek cismimni tofraġ eyledi cānımnı tindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 40).*

29. Kön͡gül şehbāzını endūh dāmıġa eylentürdi

Tecemmül āfitābının͡g **felek** tofraġa indürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 42).*

30. **Felek** bī-raḥmdur feryād ḳılsam közge ilmeydür

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 53).*

31. Ḳayan bardın͡g ey şāh-ı gerdūn serīr

Felek ėrdi ḥükmün͡gge fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 78).*

32. **Felekdin** bėyikraḳ ėdi rıfʿatım

Ki vaṣlın͡g ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 19).*

33. **Felek** ʿacūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

Ki nėçe şeyḫdın aldı kön͡gülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 3).*

34. Kön͡gül bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki tan͡g ėrmes

Lebi şevḳi **felekdin** yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 14).*

35. Otḳa saldı āh u efġānım **felekler** raḫtini

Her kėçe kim çarḫ bī-dād ėtti bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 9).*

36. Muḥabbet kişveride destgāhımnı temāşā ḳıl

Felekni gerdani baġlıḳ kemend-i dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 12).*

__**felek cevri:**__ *(Ar.+T.) Feleğin, dünyanın cefası.*

1. Köng͡ül vīrānesini eyle ābād

Felek cevri bile ol ay firāḳı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 28).*

__**felek ḫırmeni:**__ *(Ar.+Far.+T.) Felek harmanı.*

1. Ḫasta köng͡ül āhıdın yār ḥażar eylemes

Köydi **felek ḫırmeni** şuʿle-yi efġānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 10).*

__**felek ḫurşīd-i yang͡lıġ:**__ *(Ar.+Far.+T.) Dünya güneşi gibi.*

1. Bī-nevālarmız **felek ḫurşīd-i yang͡lıġ** sāḳiyā

Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge her eyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 5).*

__**felek elgi:**__ *(Ar.+T.) Feleğin eli.*

1. **Felek elgi** ġubārım ṣarṣar-ı hicrāne tapşurdı

Vücūdım raḫtını közler yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 1).*

__**felek ḳaṣrı:**__ *(Ar.+T.) Dünya köşkü.*

1. Ey köng͡ül fiġānıng͡dın tīredür **felek ḳaṣrı**

Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 7).*

__**felek saḳfı:**__ *(Ar.+T.) Gök kubbesi.*

1. **Felek saḳfı** ḳarardı dūd-ı āhımnıng͡ midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 7).*

<u>felekdin öt-:</u> *(Ar.+T.) Felekten geçmek.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes eger **ötse felekdin** āh-ı feryādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 24).*

<u>felek-i sifle:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Alçak felek.*

1. Ẓulm ile mėndin ayırdı **felek-i sifle** sėni

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 27).*

<u>fenā:</u> *(Ar.) Yok olmak, zeval bulmak.*

1. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Nė nişān ḳaldı **fenā** mülkide nė nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

2. Nėçe şīrīnni vefā taġıda feryād ḳılay

Şemʿ ser tā ḳadem örtendi **fenā** örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 36).*

<u>fenā deşti:</u> *(Ar.+Far.+T.) Yokluk vadisi.*

1. Ne bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 6).*

<u>fenā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Yok etmek.*

1. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül kimge cihān vefā ḳılur

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile **fenā ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 2).*

ferāġ: *(Ar.) Vazgeçme, bırakıp terk etme.*

1. Ger zamānı dehr ġavġāsıdın istersen **ferāġ**

Sākin-i meyḫāne bol bir gūşede ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 11).*

ferāġat: *(Ar.) Ayrılmak.*

1. Bolur āyīne ṣayḳal birle fūlād

Tiler nālān kön͡gül tendin **ferāġat** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 24).*

ferāġet ėt-: *(Ar.+T.) Vazgeçmek, el çekmek.*

1. Gülḫen kölide **ferāġet ėtgen**

Ḳılmas heves-i samur u sincāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 5).*

feraḥ: *(Ar.) Sevinç ve mutluluk.*

1. **Feraḥ** köz tutma hicrān şerbetidin

Ki bolmış rūzgārım ançünān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 11).*

feraḥ tap-: *(Ar.+T.) Rahatlamak, ferahlamak.*

1. Felek ẓulm ėtti ü feryād-resḳa yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas cihān-ı bī-vefādın ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 28).*

ferāmūş: *(Far.) Unutma, nisyân.*

1. Birdem sėni ḳılmadım **ferāmūş**

Raḥmet mėni bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 29).*

<u>ferāmūş eyle-:</u> *(Far.+T.) Unutmak.*

1. Bī-vefālardėk sėni hergiz **ferāmūş eylemes**

Nādire yādıŋ͡gnı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 13).*

<u>ferāmūş ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Unutmak, vazgeçmek, peşini bırakmak.*

1. **Ḳıl ferāmūş** bu ʿālem ġamini

Bāde iç mey bile köŋ͡glin͡gni avut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 7).*

2. Ḫoşdur kişi dünyā ġamini **ḳılsa ferāmūş**

Lācürʿa çėkib sāġar-ı serşār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 5).*

3. Sėn terk-i vefā ḳıldın͡g u bed-mihrlıġ ėtdin͡g

Yārıŋ͡gnı **ferāmūş ḳılıb** eylemedin yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 10).*

<u>ferāmūş ol-:</u> *(Far.+T.) Unutulmak, hatırlanmamak.*

1. Mestlıġ birle ġam-i yār **ferāmūş olmas**

Nādire bolmadı derdimni devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 17).*

<u>ferah tap-:</u> *(Ar.+T.) Mutlu olmak, sevinmek.*

1. Vāy kim cām-ı viṣālıdın **feraḥ taptı** raḳīb

ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 3).*

<u>feraḥbaḫş-ı dimāġ:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Dimağa huzur verici.*

1. Saçı endīşesi herdem **ferahbaḫş-ı dimāġımdur**

Ḫutenler seyr ėtermen iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 11).*

ferġāne: *(ö.a.) Orta Asya'da bulunan bir bölge.*

1. Hicr yaġmāsı köŋülni mülkini ḫarāb

Sėndin ayru örtedi **ferġāne** sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 8).*

2. Nādire **ferġāne mülkide** sėni eyler soraġ

Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 13).*

3. Bar ėdi **Ferġāne mülkide** emīr-i muʿteber

Şehriyār-ı cem nişān ṣāḥibḳurān-ı dādger *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 27).*

ferhād: *(ö.a.) Fars kökenli Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd ü Şîrîn aşk hikâyelerinin erkek kahramanı.*

1. **Ferhād'da** bolsaydı mėniŋ ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler ėdi ol taġnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 5).*

2. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne **Ferhād**

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

3. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne **Ferhād**

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

4. Mėni zār **ferhād** u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9).*

5. Çėkerde cān meŋa taḳlīd ḳılmasun **ferhād**

Firāḳ taġıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 3).*

6. **Ferhād** eger ursa men͡ga lāf-ı muḥabbet

Bir āh ile eylermen anı dāġ-ı ẖicālet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 1).*

7. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti **ferhād**

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 11).*

8. Vāmıḳ u **ferhād** u mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

9. Mėn āh ile taġnı suv ḳıldım

Künd eyledi tīşesini **ferhād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 10).*

10. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin **ferhād** līk

ʿIşḳ āyīnide dėrler bī-ḥayālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 5).*

11. Bī-sütūndur ʿışḳ tagı Nādire

Özni cān çėkmekde **ferhād** eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 18).*

12. Vefā birle kön͡gülni ḳılmadı şād

Ḳanı **ferhād** ile mecnūn nişānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 8).*

13. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim an͡ga

Yėtalmas saʿy ile **ferhād** u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 4).*

14. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın **ferhād** u mecnūndėk

Ne ġavġālar ki saldı tėlbe başım kūh u ṣaḥrāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 5).*

15. Bolmaġıl **ferhād** u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿIşḳ ara ey Nādire āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 13).*

<u>ferḫunde aṭvār:</u> *(Ar.) Güzel tavırlı sevgili.*

1. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü **ferḫunde aṭvārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 14).*

<u>ferḫunde sulṭān:</u> *(Ar.) Uğurlu sultan.*

1. Tā ḳiyāmet Nādire ḳılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiḳ ėrdi men͡ga ol **ferḫunde sulṭān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 50).*

<u>fermān:</u> *(Ar.) Buyruk, emir.*

1. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar dīvler **fermānıda**

Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 15).*

2. Ulus barça farḳıġa eyler niŝār

Eger cānlar almaḳḳa **fermān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 6).*

3. ʿArṣa-yı mülk-i cihān herçend **fermānıdadur**

Sėnsiz ey ārām-ı cān manẓūr ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 15).*

<u>fermān peẕīr:</u> *(Ar.+T.) Emirden itaat eden.*

1. Ḳayan bardın͡g ey şāh-ı gerdūn serīr

Felek ėrdi ḥükmün͡gge **fermān peẕīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 78).*

<u>fermānber:</u> *(Ar.+Far.) Fermana uyan, aldığı emri yerine getiren.*

1. Şāhlar **fermānberi** sulṭānlar müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 55).*

ferruḫ: *(Far.) Feraha, huzura ermiş olan.*

1. Yüzing̑ **ferruḫ** cemālıng̑ ruḥ-efzā

   Ḥaṭıng̑ ḫıżr u leb-i laʿling̑ mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*

2. Ṭalʿatıng̑ **ferruḫ** mübārek maḳdeming̑

   Ḳıldı külbemni gülistān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 3).*

3. Eger bolsa kişinin yārı **ferruḫ**

   Mübārekdür yüzi dīdārı **ferruḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 1-2).*

4. Nihāl-ı ḳāmet-i serv-i ḫırāmān

   Yüzi gül laʿl-i şekerbār-ı **ferruḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 8).*

5. İrür meyḫāne feyżi meymenetlıġ

   Lebāleb sāġar-ı serşārı **ferruḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 10).*

6. Meng̑a ẕāhid yüzidür nā-mübārek

   Velīkin cübbe ü destār **ferruḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 12).*

7. Bolubdur Nādire mümtāz-ı maʿnī

   Kelāmı rūşen ü eşʿār-ı **ferruḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 14).*

ferruḫ ruḫ: *(Ar.+Far.) Ferah yüzlü.*

1. Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer mübārek rūy **ferruḫ ruḫ**

   Cihān ehliġa andın müjde-yi rūh u revān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 7).*

ferş eyle-: *(Far.+T.) Döşemek, sermek, kaplamak.*

1. Āstānıng̑ ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām irür

   Nādire başımnı **ferş eyleb** cinābıng̑ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 14).*

<u>ferş-i maḫmal:</u> *(Far.) Yer yüzünün yeşilliği.*

1. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem dėb sebze-yi ḫˇābıdın

   Her ṭaraf bir **ferş-i maḫmaldur** müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 14).*

<u>ferş-i rehgüẕār:</u> *(Far.) Geçiş yolu.*

1. Yolıda başımnı **ferş-i rehgüẕārı** eyledim

   Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 3).*

<u>feryâd:</u> *(Far.) Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.*

1. **Feryād** ki hicr tünd bādı

   ʿīşim çemenini bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 11).*

2. Dembedem **feryādım** ildin şermsār eyler mėni

   Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13).*

3. Taş baġırlık yār **feryādımġa** pervā ḳılmadı

   Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 43).*

4. **Feryād** ki ėmdi bī-nevāman

   Sėndėk vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 7).*

5. **Feryād** ki ʿışḳ ėtti mėni yārġa meftūn

   Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 1).*

5. Dāde kėldim ey salātın serveri dadım ėşit

Sėn şeh ü mėn bī-nevā luṭf eyle **feryādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 2).*

<u>feryād çėk-:</u> *(Far.+T.) Feryat ve inilti etme.*

1. Bī-derdlerin͡g cefālarıdın

Feryād çėkib fiġān ėtib ḳet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 4).*

<u>feryād ėt-:</u> *(Far.+Ar) Yüksek sesle haykırmak.*

1. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 18).*

2. Tüşse mihri kön͡glüme bī-ḫud bolıb **feryād ėtib**

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 5).*

<u>feryād eyle-:</u> *(Far.+T.) Yüksek sesle ağlamak.*

1. Bolmışam herçen hicrānın͡gda ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre **feryād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 10).*

2. Köz açıb alımda körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh **feryād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 18).*

3. Mėn ki furḳat tünleri ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür men ḫazān faṣlide **feryād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 2).*

<u>feryād ile dād eyle-:</u> (Far+Tr) *Ağlayarak adalet istemek.*

1. Nādire ayrılıb ol şāh-ı cihān-perverdin

Āferīn sėn͡ga ki **feryād ile dād eylemedin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 14).*

<u>feryād ile fiġān:</u> *(Far.+T.+Far.) Feryat ile inleme.*

1. Dil ḫasta u ciger ḳan ten derdmend sėnsiz

Feryād ile fiġānım bolmış bülend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 12).*

<u>feryād ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

1. Felek bī-raḥmdur **feryād ḳılsam** közge ilmeydür

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 53).*

2. Nėçe şīrīnni vefā taġıda **feryād ḳılay**

Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 35).*

<u>feryād u efġān:</u> *(Far.) Bağırma ve inleme.*

1. Luṭf ü ḫulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi men͡ga

Kėtti ol rūḥ u revān **feryād u efġān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 30).*

2. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi **feryād u efġān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 14).*

<u>feryād u fiġān ṣavti:</u> *(Far.+Ar.) Ağlama ve inleme sesi.*

1. **Feryād u fiġān ṣavtini** sėnsiz ėşitürmėn

Kāşānedin ayru der ü dīvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 19).*

feryād-res: *(Far.) Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.*

1. Felek ẓulm ėtti ü **feryād-resḳa** yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas cihān-ı bī-vefādın ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 27).*

ferẕāne: *(Far.) Seçkin, güzide, iyi yetişmiş (kişi).*

1. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

Ferẕāne tirik bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 10).*

fezend: *(Far.) Oğul, erkek çocuk.*

1. Ol şehriyār-ı devrān ḳıldı vedāʿ-i ʿālem

Kim ḳıldı taḫt u tācın **fezendiġa** müsellem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 32).*

2. Ciger-gūşe köz nūrı fezendler

Ki bu barçasıdur nişānıng sėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 73).*

fezend mihri: *(Far+Ar.+T.) Çocuk sevgisi.*

1. Yār isteseng güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter ġam zengini köngüldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 38).*

feş ü destār : *(Far.) Şapka ve sarık.*

1. Bėrür ġurūr bile ārāyiş **feş ü destār**

Ki ḫodnümālıġ irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 11).*

__feṣāḥat ehli:__ *(Ar.+T.) Güzel konuşanlar.*

1. Tekellüm ėtdi mülāḳāt laʿl-i nābıŋ ile

   Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 12).*

__fetānet:__ *(Ar.) Yaratılıştan gelen çabuk anlama yeteneği, zihin açıklığı, anlauış, kavrayış,*

1. Ṣalābetde İskender-i Rūmdėk

   Fetānet yėride Fılāṭūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 164).*

__fetḥ ü nuṣret:__ *(Ar.) Fetih ve zafer.*

1. Yārab andın pāydār olġay esās-ı kerr ü ferr

   Fetḥ ü naṣret birle her ḳaysı ṭaraf ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 44).*

__fetḥ-i bāb:__ *(Ar.)Kapıyı açmak.*

1. Bu kėçe meyḫāne-yi dergāhıda

   Pīr-i muġāndın tilerim **fetḥ-i bāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 16).*

2. Kāmile meykedeġa ʿazm ėttim

   Fetḥ-i bāb eyle meŋga yā fettāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 18).*

__fevt-i furṣat:__ *(Ar.+Far.+Ar.) Fırsatı elden kaçırma.*

1. Nėçe müddet ki köŋgül ġayr ile tuttı ülfet

   Mėni sergeşteni dāġ eyledi **fevt-i furṣat** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 2).*

<u>fevvāre:</u> *(Ar.) İçinden su fışkıran şey, fıskiye.*

1. Naḫl ḳadı ḫacletidin boldı su serv-i revān

 Eyledi **fevvāreler** cārī serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 12).*

<u>feyż:</u> *(Ar.) Nimet, bağış, ihsan, kerem.*

1. Zehī şāhı ki devlet **feyżidin** āgāh olub ḳılmış

 Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 7).*

2. ʿAzīzim ṣubḥ yan͡glıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

 Şerāfet birle topraġını **feyż** āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 16).*

3. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

 Riyāż-ı kaʿbe yan͡glıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 17).*

4. Māh-ı ramażān ki **feyż**-i çoḳtur

 Mėn ḫastaġa yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 9).*

<u>feyż-i bahār:</u> *(Ar.+Far.) Baharın bereketi ve bolluğu.*

1. Gülzār-ı ḥüsn sebze-yi ḫaṭın͡g bahārıdur

 Feyż-i bahār u seyr-i gülistān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 12).*

<u>feyż-i ḳüdūm:</u> *(Ar.) Ayağının uğuru, gelişinin bereketi.*

1. Kėlib ey Nādire külbem sarı **feyż-i ḳüdūmıdın**

 Kön͡gül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 21).*

<u>feyż-i luṭf:</u> *(Ar.) Bolca lütuf ve merhamet.*

1. **Feyż-i luṭfung͡** birle açıldı köng͡üller ġonçesi

Yā bahāristān-ı devlet yā gülistāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 5).*

figān: *(Far.) Acının verdiği etkiyle bağırma, haykırma, inleme.*

1. Ki boldı ʿaḳl u ḫıred ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi **fiġānım** ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 16).*

2. Ey köng͡ül **fiġānıng͡dın** tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 7).*

3. Ḳamışdėk bend bendim āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım destgāhını neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 10).*

4. **Fiġān** kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey köng͡ül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 1*

5. **Fiġānım** serv āhım sünbül oldı ġonçedür köng͡lüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

6. **Fiġānımdın** ki otlar baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i süreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

7. **Fiġānım** yėtmegi ol āsumān-ı ḥüsne müşkildür

Ki yėtmes gerd-i pervāz ile dāmān-ı ŝüreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 9).*

8. **Fiġān** kim yār ʿışḳı ṣabr köng͡lümdin cüdā ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

9. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 4).*

10. Kön͡gül kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 6).*

11. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

12. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Cihān bāġıda bülbüldėk **fiġānım** sūd ḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 48).*

13. **Fiġān** kim tapılganda ṣayd-ı murād

Havā eyledi şehbāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 115).*

14. Rużācū man ey dilsitānım sen͡ga

Nė boldı ki yėtmes **fiġānım** sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 34).*

<u>fiġān çėk-:</u> *(Far.+T.) İnlemek.*

1. Körüb tüşde yüzün͡gni bī-iḫtiyār

Fiġān çėktim andaġ ki dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 6).*

<u>fiġān ėt-:</u> *(Far.+T.) Istırapla bağırmak, feryat etmek.*

1. Bī-derdlerin͡g cefālarıdın

Feryād çėkib **fiġān ėtib** ḳet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 4).*

2. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı **fiġān ėttim**

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

3. **Fiġān ėtmey** mü kėtti çemendin serv-i āzādım

Kön͡gül maʿmūr ėdi ey çarḫ vīrān oldı ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 25).*

<u>**fiġān eyle-:**</u> *(Far.+T.) Üzüntü ile bağırıp çağırmak.*

1. Sen͡ga ḳaysı ġamni beyān eyleyin

Nėçe āh tartıb **fiġān eyleyin** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 128).*

<u>**fiġān u nālış:**</u> *(Far.) Ağlamak ve inlemek.*

1. Tün kėçe **fiġān u nālışımdın**

Köyn͡g iti içre tüşti ġavġā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 9).*

2. Bu bezm içre **fiġān u nālışımdın**

Nevā-yı çeng ü ṣavt-ı erġenūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 3).*

<u>**fiġān u şīven:**</u> *(Far.) İnleme ve feryat etme.*

1. Gül furḳatıda nėçük ki bülbül

Hicrin͡gde işim **fiġān u şīven** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 44).*

<u>**fiġān u zār ėt-:**</u> *(Far.+T.) Ağlamak, inlemek.*

1. Hemīşe bülbül-i ṭabʿim **fiġān u zār ėter**

Ki ʿĀriż-i çemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 13).*

<u>**figār ḳıl-:**</u> *(Far.+T.) Gönlü yara etmek.*

1. Cefā-i hicr bile köksümi **figār ḳılay**

Nigāh-ı siḥr fenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 9).*

fikr: *(Ar.) Düşünce, endişe.*

1. Ṣūreti yādida rengīn **fikrlerdin** her zamān

Ṣafḥa-yı fiṭret ara taṣvīr-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 7).*

2. Şehsüvārım **fikri** kim cān birle kön͡güldür men͡ga

Cismim içre kön͡gül ü kön͡gül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 3).*

fikr eyle-: *(Ar.+T.) Düşünmek.*

1. Gül yüzini **fikr eyleb** şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 9).*

fikr ü endīşe: *(Ar.+Far.) Fikir ve düşünce.*

1. ʿAdl u inṣāfda cemşīd nijādım sėn ėdin͡g

Fikr ü endīşe ḫayālım bile yādım sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 12).*

fikr ü ḫayāl: *(Ar.) Düşünce ve hayal.*

1. Şāmlar **fikr ü ḫayāl** içre sėni eyleb soraġ

Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yan͡glıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 13).*

2. Ey serv-i nāz ḳad nihālın͡gdın örgüley

Yādın͡g beḫayr **fikr ü ḫayālın͡gdın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 2).*

fılāṭūn kebi: *(ö.a.) Eflatun gibi.*

1. Ṣalābetde İskender-i Rūm dėk

Fetānet yėride **Fılāṭūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 164).*

fi'l-meŝel: *(Ar.) Diyelim ki, farz edelim ki, mesela.*

1. Eger **fi'l-meŝel** mihr ile māhdur

Ḳılay sen͡ga ey mihrbānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 5).*

firāḳ: *(Ar.) Ayrılık, hicran.*

1. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Nė çāre-yi derdim ey Nādire **firāḳ** oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

2. **Firāḳın͡g** viṣāl ehlidin cān alur

Nėtan͡g olsa vehm ü gümānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 3).*

3. Yār laʿlini **firāḳıda** ḫumārım ġālıb

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile kön͡glüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 5).*

4. **Firāḳıda** şemʿ-i şeb-i hicr mėn

Ėmes köymegim Nādire bī-sebeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 13).*

5. Bėrey cān viṣāl içre ey nūş-leb

Fİrāḳın͡gda tā key ḳılay tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 2).*

6. Ger bolsa Züleyḫā'da mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı **firāḳıda** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 10).*

7. Cihāndın kėtdi ol şāh-ı cihānım

Men͡ga boldı **firāḳıda** cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 6).*

8. **Firāḳın͡g** zehridėk ḳatıl ėmesdür

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 9).*

9. **Firāḳıda** nėçe ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 11).*

10. **Firāḳı** Nādire kön͡glümġa dāġlar ḳoydı

Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 15).*

11. Çėker ėrdim **firāḳıda** nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 10).*

12. Çėker ėrdim **firāḳıda** nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 9-10).*

13. Ṭāliʿme nāgehān ḳıldı yaman köz eŝer

Ḳaldı **firāḳ** cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 16).*

14. Ot yaḳtı **firāḳın͡g** şereri ilge velīkin

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 21).*

15. **Firāḳın͡g** otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

16. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler kim **firāḳın͡g** otıdın ġam şāmı köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

17. Cünūndın kim **firāḳın͡g** oḳları cismimde sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlın͡g inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

18. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳıng derdiġa teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 32).*

19. Dūzaḫ irür közümge cennetde bolmasa yār

Saldı mėni **firāḳa** mekkāre çarḫ-ı ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 48).*

20. **Firāḳıda** ġam ü ḥasretdin artıḳ dāsıtānım yoḳ

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destingdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 37).*

21. Bardı u ʿālemni köydirdi **firāḳı** āteşi

Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 9).*

22. **Firāḳıng** āteşidin āh u āvaḫ

Ki ṭāḳat eylemes bu otḳa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 1).*

23. **Firāḳı** ibtilāsı birle könglüm derdmend oldı

Menga vaṣlın devā-i derd-i hicrān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 19).*

24. Elifdėk ḳadingni **firāḳın** çėkib

Büküldi ḳadim ḥalḳa-yı nūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 171).*

25. **Firāḳıngda** eşkim revāndur müdām

Ki tā vaṣl olġay revānım senga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 37).*

firāḳ derdi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık derdi, ayrılık acısı.*

1. Gerçi **firāḳ derdidin** böyle nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 13).*

firāḳ elgi: *(Ar.+T.) Ayrılık yüzünden.*

1. Ayırdıng mėni ẓulm ile yārdın

Firāḳ elgine mübtelā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 96).*

2. Çü mėn hicr vādīside ḳalmışam

Firāḳ elgide yüz nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 50).*

3. **Firāḳ elgide** tapmadım çāre-yī

Ki vaṣlın͡g ėdi çāre sāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 117).*

4. Ey dūst **firāḳ elgidin** dād

Ḳıldı mėni müstemend ü nāşād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 57).*

5. Ayırdın͡g mėni ẓulm ile yārdın

Firāḳ elgine mübtelā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 96).*

6. Men͡ga ey felek ḳaṣd-ı cān eyledin͡g

Firāḳ elgi nā-tüvān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 2).*

firāḳ içinde: *(Ar.+T.) Ayrılıktan kaynaklanan zorluk ve sıkıntı içinde.*

1. Ey ḫasta kön͡gül **firāḳ içinde**

Dem urgeli ḳalmadı mecālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 15).*

firāḳ içre: *(Ar.+T.) Sevgiliden ayrılık sırasında.*

1. El-ḳıṣṣa **firāḳ içre** derbeder ėtti

Taḳdīr ezeldin mėni bī-pā u ser ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 13).*

2. Duʿālar bile dembedem yād ėter

Firāḳ içre bu nā-tüvānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 70).*

firāḳ leşkeri: *(Ar.+Far.) Ayrılık askeri.*

1. Firāḳ leşkeri ṭuġyānıdın maʿāẕallāh

Yüzin͡g neẓẓāresi ʿuşaḳlarnı firdevsī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 11).*

2. Bolsam **firāḳ leşkeridin** münhezim nėtang͡

Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 3).*

<u>firāḳ şiddeti:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık sıkıntısı.*

1. Hicr içre **firāḳ şiddetidin**

Yüz nāle ü ṣed hezār feryād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 3).*

<u>firāḳ taġı:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık dağı.*

1. Çėkerde cān meng͡a taḳlīd ḳılmasun ferhād

Firāḳ taġıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 4).*

<u>firāḳ u hicr:</u> *(Ar.) Ayrılık.*

1. Perī yang͡lıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

<u>firāḳ u miḥnet:</u> *(Ar.) Ayrılık acı ve sıkıntısı.*

1. Ne ḥācet nāle çėkmek köz yaşını eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdür sezāvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 16).*

<u>firāvān:</u> *(Far.) Bol, aşırı, çok.*

1. Mėning͡ ḳıṣṣa-yı rūzgārım **firāvān** ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 5).*

2. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı **firāvān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 10).*

3. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam **firāvān** ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālın͡g devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

4. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni **firāvān** el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 35).*

firdevs: *(Ar.) Cennet bahçesi.*

1. Firāḳ leşkeri ṭuġyānıdın maʿāẕallāh

Yüzin͡g neẓẓāresi ʿuşaḳlarnı **firdevsi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 12).*

2. Vel’-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil yārab

Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati **firdevs** nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 12).*

3. **Firdevs** nāz içre ṭūbā ḳadin͡g nihālı

Serv eylese ʿaceb yoḳ uşbu nihāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 11).*

firīb: *(Far.) Hile.*

1. Zāl felekni ey kön͡gül mekridin eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa sėni **firīb** ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 10).*

firişte yā perī: *(Far.) Melek ya peri.*

1. Elbette **firişte yā perī** sen

Bu şekl ile bolmas ādemīzād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 59).*

fisāne-yi şeyḫ: *(Far.+Ar.) Şeyhin efsanesi.*

1. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyẖ

Ėşitme kim heme efsūn irür **fisāne-yi şeyẖ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 2).*

fitne berpā eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Fitneyi ayağa kaldırmak.*

1. Reşkdin yüz **fitne berpā eyledi** devr-i felek

Közlerim āyīnesin yār alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 11).*

fitne yācūcı: *(Ar.+T.) Fitne yayan.*

1. Deyr pīri ḳadeḥ ü mīnādın

Fitne yācūcı uçun bağladı sedd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 8).*

fiṭret-i raʿnā: *(Ar.) Güzel ve hoş huylu.*

1. Bahār-ı iltifātıñ feyżidin nüş vü nümā tapġaç

Ḫazān olġan köñgüller **fiṭret-i raʿnā** nihāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 8).*

fuḳarā: *(Ar.) Fakirler, dervişler.*

1. **Fuḳarā** ḥāliġa ger baḳmasa her şāh añga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

fūlād: *(Far.) Çelik.*

1. Bolur āyīne ṣayḳal birle **fūlād**

Tiler nālān köñgül tendin ferāġat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 23).*

fulān: *(Ar.) Falan kişi, kimse.*

1. Kėç dėdin͡g yār u āşinālardın

Men͡ga līkin dėme **fulāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 12).*

furḳat: *(Ar.) Ayrılık, sevgiliden ayrı düşme.*

1. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 11).*

2. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne'men

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 6).*

3. Ṣāhlarnı şāhı ʿālī cāygāhım kėlmedi

Dād ėtermen f**urḳatıdın** dādḫāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 14).*

4. Bezm-i vaṣlın körmegenler **furḳatıdın** dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 13).*

furḳat belāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

1. Vaṣlıġa şükr ėtmedim **furḳat belāsıdur** men͡ga

Yādgār ol mū'nis-i cānım duʿāsıdur men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 27).*

furḳat içre: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

1. **Furḳat içre** tüşti sevdā-i züleyḫā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı ḫarīdārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 5).*

2. Āh kim bī-ḥadd men͡ga cevr ü cefā eyler felek

Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 2).*

3. **Furḳat içre** ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretin͡gde köydi bağrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 9).*

4. Sėn ḳanda ki boldı **furḳat içre**

Yüz cān-ı ʿazīz ḫ˘ār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).*

<u>furḳat oḳları:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık hançerleri.*

1. ʿAceb yoḳ Nādire pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış tende **furḳat oḳlarındın** bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 18).*

<u>furḳat otı:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık ateşinin gücü.*

1. Hicrānda naṣībim mėni ḫūn-ı ciger ėtti

Furḳat otının͡g tābı kön͡gülġa eŝer ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 12).*

<u>furṣat:</u> *(Ar.) Uygun zaman, firsat, aralık.*

1. Boldı ol **furṣat** ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 1).*

2. Sāḳī şarāb kėltür maḫmūrman beġāyet

Muṭrib terāne tüz ki **furṣat** irür ġanīmet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 2).*

3. **Furṣat**-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā kön͡gül

Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 9).*

4. Bülbüle gülzārsız ėrmes temennā-i bahār

Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa birdem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 4).*

furḳat diyārı: *(Ar.+Tr:) Ayrılık diyarı.*

1. Ḳalıb **furḳat diyārı** içre cānānımnı saġındım

Çırāġ-ı rūzgārım mū'nis-i cānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 1).*

furḳat içre: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

1. **Fürḳat içre** ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 1).*

2. Āfitābım nėçe kün boldı ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 22).*

furḳat tünleri: *(Ar.+T.) Ayrılık geceleri.*

1. Mėn ki **furḳat tünleri** ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür men ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 1).*

furḳat-i zūrāzmā: *(Ar.+Far.) Güçlü ayrılık.*

1. Felek raḥm eyle ėmdi cān ile kön͡glümġa cānānsız

Ki kön͡glüm cāne kėldi **furḳat-i zūrāzmāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 10).*

füreydūn kebi: *(ö.a.) Füreydün gibi.*

1. Cihān şāh-ı ėrdin͡g **Füreydūn kebi**

Ḫazāyīn zeri genc-i Ḳārūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 161).*

G

ġāfil: *(Ar.) Dalgın, dikkatsiz habersiz.*

1. Ėmes közgüde mey keyfiyet-i dīdārdın **ġāfil**

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 5).*

ġaflet uyḳusı: *(Ar.+T.) Gaflet uykusu.*

1. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā kön͡gül

Bildi **ġaflet uyḳusıdın** közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 10).*

gāh: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

1. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub **gāhı** fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

2. Ėmdi özni nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Men͡ga **gāhı** ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 6).*

3. Köz açıb alımda körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin nāle ḳıldım **gāh** feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 18).*

4. Cān alurda ey ṣanem ḳılġan şitābın͡gge öley

Gāh nāzıng͡ge bėrey cān geh ʿitābıng͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 2).*

gāh gāhī: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

1. **Gāh gāhī** ṭavf ėtib topraġıdın eylenemen

Cāvidān cennetde boġay ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 25).*

gāhī: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

1. Gehī peymāne birle şuġl ėtib **gāhī** sebū birle

Kön͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 33).*

ġālıb: *(Ar.) Üstün gelmek.*

1. Yār laʿlini firāḳıda ḫumārım **ġālıb**

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile kön͡glüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 5).*

ġāib ol-: *(Ar.+T.) Kaybolmak, yok olmak.*

1. Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 8).*

ġam: *(Ar.) Dert, keder, üzüntü, tasa, kaygı.*

1. Nādire köyide baş ḳoyma **ġam** ėrmes nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

2. Çėkti **ġam** idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 23).*

3. Tīşe-yi ferhād **ġamdin** pāre baġrım dāġını

Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 33).*

4. Meng͡a berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir **ġam** ėdi līk mėnde ming͡ ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

5. **Ġamimni** ẕerresini taġlarga ʿarż ėtsem

Felek anı köterürde ḫam eyledi ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 9).*

6. Yüzdin biri mecnūnda eger bolsa **ġamimni**

Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 15).*

7. Bolma endīşe-yi sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı **ġamidin** vehm ü gümān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 4).*

8. Eger **ġamdin** ḫālāṣ olmaḳ tilersėn

Ṣürāḥīdėk şarāb-ı erguvān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 3).*

9. Kirib meyḫāneġa **ġamdin** emān tap

Demādem cām tut mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 7).*

10. **Ġam** hücūm ėtse rehī meykede tut

Rindler himmetidin iste meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 5).*

11. ʿĀşıḳ oldım **ġam** girībānımdın aldı Nādire

İçmedim tā bir aġız mey bolmadım andın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 7).*

12. ʿUşşāḳların͡g **ġamin͡gde** öldi

Yoḳdur sėni ẕerre-yi melālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 13).*

13. Kime aytayın **ġamimni** ne ʿilāc ėtey ne çāre

Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 13).*

14. Tikermen Nādire **ġam** yolıda kāze züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 19).*

15. Köz açmayın **ġamide** rūzgārım ötgüçidiür

Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 3).*

16. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey kön͡gül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

17. Veh nė yan͡glıġ dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın **ġam** yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 4).*

18. **Ġamide** ötti devri derd-i hicrān bolmadı āḫır

Ki ḥasret cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 5).*

19. Zemāne ehlidin **ġam** kėtti ʿīş-i cāvīdān kėldi

ʿAdemdin ʿālem-i īcād ara ḫān ibn-i ḫān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 1).*

20. Bardı u ʿālemni köydirdi firāḳı āteşi

Şehr örtendi **ġamidin** şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 10).*

21. Yārdın ayru men͡ga köp mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 4).*

22. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki **ġam** cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

23. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem **ġam** firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālıng͡ devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

24. Hicr ėtek uşlab girībānımnı muḥkem tuttı **ġam**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

25. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ **ġam** gūşeside ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 19).*

26. ʿĪşi tamām **ġamdür** ḫunāb-ı dil ġıẕāsı

Vaṣlıng͡ ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 15).*

27. Köz açıb alımda körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh **ġamdin** nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 18).*

28. Ḫayālıng͡nı köng͡ülde ḥāżır ḳılıb

Ġamimni seng͡a dāsıtān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 132).*

29. Mėni beski dīvāne ḳıldı **ġaming͡**

Cünūn ehliġa ittiḥād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 3).*

30. Seng͡a ḳaysı **ġamni** beyān eyleyin

Nėçe āh tartıb fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 127).*

31. Seng͡a köp ėdi muḥbbet kem ėdi **ġaming͡e** ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebing͡de köp ü azım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 7).*

ġam āşinā: *(Ar.+Far.)Hüzünlü, kederli, hasta.*

1. Perīpeyker ḳarındaşım ḫayāl-ı māh-ruḫsārı

Neşāṭ u ʿīşdin bīgāne ü **ġam āşinā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 10).*

ġam bādesi: *(Ar.+Far.+T.) Üzüntü ve keder içkisi.*

1. Kön͡gül derdini şerḥ ėtmekke bir hemdem tapılmaydur

Kön͡gül bī-ḫod bolub **ġam bādesidin** tā yıḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 52).*

ġam beyābānı: *(Ar.+Far.+T.) Gam, keder çölü.*

1. Nėçe kün boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 2).*

ġam birle: *(Ar.+T.) Dertle, üzüntüyle, gamle.*

1. Fürḳat içre ḳan yutub **ġam birle** çektim āh-ı serd

Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 1).*

2. Muġtenim ėrdi viṣālın͡g ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire **ġam birle** ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 18).*

3. Murġ-ı terāne senc-i bu bāġ u būstan man

Ey Nādire kerem ḳıl **ġam birle** nā-tüvān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 28).*

ġam çėk-: *(Ar.+T.) Tasalanmak, üzülmek.*

1. ʿişret meyini nūş ėt ʿīş ile kāmrān bol

Baḳma felek işige **ġam çėkme** şādmān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 24).*

ġam diyārı: *(Ar.+T.) Gam ülkesi.*

1. **Ġam diyārında** mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 3).*

ġam ėlgi: *(Ar.+T.) Gam eli.*

1. Fiġān kim yār ʿışḳı ṣabr köng͡lümdin cüdā ḳıldı

Ġam ėlgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 2).*

2. Kön͡gli anı **ġam ėlgide** ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 15).*

ġam ḳaydı: *(Ar.+T.) Gam zinciri.*

1. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bī-dādıdın

Yoḳturur **ġam ḳaydı** içre kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 22).*

ġam künci: *(Ar.+Far.+T.) Gam köşesi.*

1. Ėmdi **ġam küncide** ḥasretler bile örtenemen

Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam giryān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 35).*

ġam ḳuşları: *(Ar.+T.) Üzüntü ve keder kuşları.*

1. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 30).*

<u>ġam leşkeri:</u> *(Ar.+Far.+T.) Gam, hüzün, tasa askeri.*

1. Ḳıran ėtti **ġam leşkeri** cānıma

Ḳılay ʿarż ṣāḥibḳurānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 43).*

<u>ġam şāmı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Keder akşamı.*

1. Eyleb ʿālemni ferāmūş sėni yād ḳılay

Yėne bir mertebe **ġam şāmıda** māhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 16).*

2. Eşk-i gülgūnım ki ṭūfān eylemiş **ġam şāmıda**

H̱ilʿatım andın şafaḳ dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 5).*

3. Nişāndur tīre bolġan aẖter-i baẖtım sevādıdın

Tügünler kim firāḳın͡g otıdın **ġam şāmı** köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

<u>ġam tüni:</u> *(Ar.+T.) Gam gecesi.*

1. Kön͡gül cānıdan u cān ḳaldı cānān u cihāndın hem

Kön͡güldin cāne yėttim **ġam tünide** belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 2).*

<u>ġam tuzaġı:</u> *(Ar.+T.) Dert, acı tuzağına.*

1. Kön͡glüm ḳuşını bend ḳılur **ġam tuzaġına**

Gül ẖırmenide dāne-yi ẖālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 9).*

<u>ġam ü derd ü belā:</u> *(Ar.) Keder, dert ve bela.*

1. Mėn ḥasret ile ḳaldım u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa **ġam ü derd ü belānı** ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 10).*

<u>ġam ü derd:</u> *(Ar.) Keder ve sıkıntı.*

1. ʿİşḳ āfetiġa taġ taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn ki ḳılurman bu **ġam ü derdge** ṭāḳat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 12).*

<u>ġam ü ḥasret</u>: *(Ar.) Gam ve hasret.*

1. Helāk ėtmek uçun düşmanlarıġa

Ġam ü ḥasret bile derd-i derūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 10).*

2. Firāḳıda **ġam ü ḥasretdin** artıḳ dāsıtānım yoḳ

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 37).*

<u>ġam öyi:</u> *(Far.+T.) Üzüntü ve kader evi.*

1. Deşt ü ṣaḥrādın soraġın͡gnı tapalmay derd ile

Eylenib kėldim yėne **ġam öyide** ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 4).*

<u>ġam yüki:</u> *(Ar.+T.) Gam yükü.*

1. **Ġam yüki** āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş ol sāʿat ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 23).*

<u>ġam zengi:</u> *(Ar.+Far.+T.) Gam pası.*

1. Yār isteseng͡ güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter **ġam zengini** köng͡üldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 38).*

<u>ġam zindānı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Acı, kader hapishanesi.*

1. Sāḳiyā köp ḫasta ḫāṭır men cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle **ġam zindānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 6).*

<u>ġamde öl-:</u> *(Ar.+T.) Acı içerisinde ölmek.*

1. **Ġamde öldüm** ġuṣṣada köydüm ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 11).*

<u>ġamgīn köng͡ül:</u> *(Far.+T.) Dertli, kaderli ve hüzünlü gönül.*

1. Bir kėçe kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem ol vechdin **ġamgīn köng͡ül** şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 6).*

<u>ġam-güsār:</u> *(Ar.+Far.) Gam gidiren, teselli veren.*

1. Yėtmeyin āsīb-i hicrān çarḫ-ı nā-fercāmdın

Kūh-i ġam āstıda ḳaldım **ġam-güsārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 8).*

<u>ġam-ḫˇār:</u> *(Ar.+Far.) Dert ortağı.*

1. Kön͡gli anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi **ġam-ḫ̮ˇārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

2. Ey yār-ı şeker leb ü vefādār

Ėrdin͡g bu cihānda men͡ga **ġam-ḫ̮ˇār** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 18).*

3. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver yār yoḫ̮

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli **ġam-ḫ̮ˇār** yoḫ̮ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 2).*

ġam-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık tasası.*

1. Derd-i firāḳ şiddetidin bildi Nādire

Dūzaḫ̮ ʿaẕābıdın **ġam-i hicrān** ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 12).*

2. Felekdin ger şikāyet āşkār ėtsem tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 12).*

3. Mėnin͡g ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān **ġam-i hicrānın͡g** efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 5).*

ġam-i ʿīş-i bahār: *(Ar.+Far.) Bahar eğlencesinin tasası.*

1. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim **ġam-i ʿīş-i bahār** ile ḫ̮azān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 2).*

ġam-i yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin hüznü, (ayrılık hüznü).*

1. Mestlıġ birle **ġam-i yār** ferāmūş olmas

Nādire bolmadı derdimni devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 17).*

ġam-nāme: *(Ar.+Far.) Gam mektubu.*

1. Firāḳıda nėçe **ġam-nāmeler** taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 11).*

ġamze: *(Ar.) Sevgilinin yan bakışı.*

1. Ḳan töker **ġamzesi** müjgānları hem

Közi ḳatlımġa çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 5).*

2. Ol **ġamze** sen͡ga cevr ü cefā ʿalemin oḳuttı

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 7).*

3. Közin͡g şāgird-i şūḫ u **ġamze** üstād

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 15).*

ġamze tīġi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgilinin yan bakış kılıcı.*

1. Çābuki kim **ġamze tīġi** birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 11).*

1. Çıḳdı ol gülgūn ḳabā meydān ara cevlān ėtib

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 2).*

ġam-zede: *(Ar.+Far.) Gama, kedere uğramış.*

1. Mėn **ġam-zedeni** hemdem-i derd ü elem eyler

Andaḳ ki ol ay ʿışḳı bile müttehem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 25).*

ġam-zedeler kön͡gli: *(Ar.+Far.+T.) Hüzünlüler gönlü.*

1. Ne revā kim ola ʿuşşāḳlarıng͡ ġuṣṣa bile

Bir baḳıb **ġam-zedeler köng͡lini** şād eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 4).*

ġanī: *(Ar.) Zengin, muhtaç olmayan, sahip olduğu şeyle yetinen.*

1. Genc-i ḥüsnüng͡ni zekâtın bėr meng͡a

Sėn **ġanīsen** mėnde bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 6).*

ġanīmet: *(Ar.) Emeksiz kazanç.*

1. Cihān ʿīş-i **ġanīmetdür** nėçe kün

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15).*

ġanīmet bil-: *(Ar.+T.) Kazanç olarak addetmek.*

1. Nādire ger vaṣl devranın **ġanīmet bilmedi**

Örtenür ėrdi ẖayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 13).*

2. Yār ėdi hemẖāne vaṣlını **ġanīmet bilmedim**

Andın ayru ḳalmışam ger ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 31).*

ġanīmet tut-: *(Ar.+T.) Ganimet bilmek, kazanç saymak.*

1. Sāḳiyā **tutḳıl ġanīmet** sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 15).*

ġaraż: *(Ar.) Amaç, arzu, maksat, niyet, düşünce.*

1. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 16).*

2. **Ġaraż** himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtizāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 23).*

3. **Ġaraż** ʿīd-i viṣālın͡g kön͡gülge ey hilāl ebrū

Yüzün͡gni ayıġa cānımnı ḳurbān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 9).*

gāret: ***(****Ar.) Çapul, yağma.*

1. Sen͡ga köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamin͡ge ṭāḳat

Ki tamām boldı **ġāret** ṭalebin͡gde köp ü azım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 8).*

ġāret eyle-: *(Ar.+T.) Yağma etmek, yağmalamak.*

1. Ferhādda bolsaydı mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile **eyler** ėdi ol taġnı **ġāret** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 6).*

ġāret kıl-: *(Ar.+T.) Yağma etmek, zarar vermek.*

1. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil esīr-i bolmışam

Dīn ü dil **ġāret ḳılur** ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 12).*

ġarīb ü tenhā: *(Ar.+Far.) Zavallı ve yalnız.*

1. Sėn uyḳuda mest ü nāzdursėn

Mėn derd bile **ġarīb ü tenhā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 8).*

ġarḳ ėt-: *(Ar.+T.) Batırmak, boğmak.*

1. Yüzüng͡ hicride ṭūfandur sirişkim tuttı dünyānı

ʿAceb ėrmes müdāmımnı bir ḳaṭresi **ġarḳ ėtse** deryānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 2).*

ġarḳa-yı girdāb-ı derd: *(Ar.+Far.+Ar.) Dert çevrintisini suya boğulanı.*

1. Sernüviştim mevcdėk kėldi tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 14).*

ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger: *(Ar.+Far.) Ciğer kanına boğulmuş.*

1. **Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger** oldı tenim

Ḳan yaş ile mūy-i ser ėtdim ḫiżāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 5).*

ġavġā: *(Far.) Kavga, mücadele, uğraş.*

1. Müddeʿā bir yār ėdi ʿālemni gīr ü dārıdın

Yoḳsa bu dünyānı **ġavġāsıġa** yoḳdur raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 6).*

2. Tün kėçe fiġān u nālışımdın

Köyng͡ iti içre tüşti **ġavġā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 10).*

ġāyib: *(Ar.) Kayıp.*

1. Gül ü lāle mevsimidür ḳanı yār-ı dil-nevāzım

Naẓarımdın oldı **ġāyīb** ṣanem-i süḫan ṭarāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 2).*

ġāyib bol-: *(Ar.+T.) Kaybolmak.*

1. Yār çün **boldı** naẓardın **ġāyib**

Ey közim yıġla ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 13).*

ġayr: *(Ar.) Başka, özge, yabancı.*

1. Tut **ġayrdın** ey ḫasta köng͡il dāġını pinhān

Ger sorsa birev eyleġil inkār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 7).*

2. Yürek dāġın ey Nādire **ġayrdın**

Besī ḫūb ḳayd ḳıldın͡g nihān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 11).*

2. Nėçe müddet ki kön͡gül **ġayr** ile tuttı ülfet

Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 1).*

ġayret: *(Ar.) Çaba, azim.*

1. Cihānda böyle ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi

Men͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin **ġayret** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 8).*

ġayret-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk çabası/gayreti.*

1. Ferhādda bolsaydı mėnin͡g **ġayret-i ʿışḳım**

Bir āh ile eyler ėdi ol taġnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 5).*

2. Ger bolsa Züleyḫā'da mėnin͡g **ġayret-i ʿışḳım**

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 9).*

ġayrnın͡g bezmi: *(Ar.+T.+Far.+T.) Başkasının eğlence meclisi.*

1. **Ġayrnın͡g bezmidedür** ol māh-ı tābān her kėçe

Örtenür ḥālim körüb şemʿ-i şebistān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 1).*

ġażab birle: *(Ar.+T.) Aşırı hiddetle.*

1. **Ġażab birle** nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 1).*

ġazāl: *(Ar.) Ahu, ceylan, sevgili.*

1. İsteseng͡ kim dergehing͡de pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile köng͡lüm **ġazālım** rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*

2. Baş indürüb yeng͡i ay peyveste ḳaşlaring͡ge

İki ḳara közüng͡ge ḳılmış **ġazāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 4).*

3. Şeker sözlük ḳara közlük **ġazālım** hicride yıġlab

Ḳoyun yang͡lıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 13).*

4. Mėn tėlbege közüng͡ kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī ṣıfat remīde **ġazālıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 12).*

5. **Ġazālelerni** közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 3).*

ġazāl-ı hūş: *(Ar.+Far.) Akıl ceylanı.*

1. Meng͡a sėnsiz derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç **ġazāl-ı hūş** mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 54).*

ġazāl-ı ʿömr: *(Ar.+Far.+Ar.) Yaşam ceylanı.*

1. **Ġazāl-ı ʿömr** kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıng͡

Bolur mu yüz miṅg efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

__**ġazel bünyād ḳıl-:**__ *(Ar.+T.+Far.) Gazel yazmak.*

1. **Ġazel bünyād ḳıldı** Nādire yārıġa ʿarż eyleb

Köṅgülde baġlagan mażmūnını iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 29).*

__**ġazel:**__ *(Ar.) Gazel, şiir.*

1. Bülbül ṣıfat eylerem terāne

Ol gül **ġazeli** irür bahāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).*

__**gedā:**__ *(Far.) Dilenci, yoksul.*

1. Mėn sėni müstemendiṅgim ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni aṅga **gedā** ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 12).*

2. Bir teġāfüldin ḳılay pāmāl serkeşler başın

Yüz **gedānı** bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 4).*

3. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol **gedālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 16).*

4. İnṣāf u ʿadl birle kasrānı ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide ḥātam müdāmımnı **gedāsı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 10).*

__**geh:**__ *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

1. Gehī yırtıb yaḳa **geh** ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

2. Vaṣl küni közlerim merdümi gülçīn ėdi

Geh rūẖ-ı zībāsıdın geh leb-i ẖandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 14).*

3. Cān alurda ey ṣanem ḳılġan şitābın͡gge öley

Gāh nāzın͡gge bėrey cān **geh** ʿitābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 2).*

gehī: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

1. Perde-yi nāz u ḥayā ẖāmūş laʿlin͡gdin köter

İki gül bergini birbirdin **gehī** güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 4).*

2. **Gehī** yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

3. **Gehī** peymāne birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

Kön͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 33).*

gehī bī-ẖod u gāh lāl: *(Far.) Bazen baygın bazen lal.*

1. İrürmen **gehī bī-ẖod u gāh lāl**

O gūş nāledin peykerim boldı nāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 143).*

genc peydā ḳıl-: *(Far.+T.) Hazine bulmak.*

1. Daġlar naḳdin ki kön͡gül maẖzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk kim **genc peydā ḳıldı** pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 8).*

genc ü gevher: *(Far.) Hazine ve cevher.*

1. Züleyẖā müşterīdür **genc ü gevher** birle vaṣlın͡ge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālın͡ge ẖarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 15).*

genc-i ḥüsn: *(Far.+Ar.) Güzellik hazinesi.*

1. **Genc-i ḥüsnün͡gni** zekātın bėr men͡ga

Sėn ġanīsen mėnde bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 5).*

genc-i ḳārūn: *(ö.a.) Karun hazinesi.*

1. Cihān şāh-ı ėrdin͡g Füreydūn kebi

Ḫazāyīn zeri **genc-i Ḳārūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 162).*

ger: *(Far.) "Eğer" edatı.*

1. Ẕāhidā **ger** dėsen͡g ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

Dėme meykedeh evbāşıġa köp çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 13).*

2. Nihāl-ı ṣabrıma laʿlin͡g ẖayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa **ger** bu naẖldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

3. Rezm meydānıda **ger** raẖş üzre cevlān eylesen͡g

Zāl çarẖ ėtgey hezīmet ḳāmetin eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 11).*

4. Bolġay ėrdi ḳademin͡g topraġı birle rūşen

Ger közüm ḥalḳaları bolsa rikābın͡gge rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 8).*

5. Taşḳarı çıḳma keçeler ḥaşr olur

Çıḳsa yarım kėçede **ger** āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 4).*

6. Ṣarf ḳılġumdur anı cām-ı viṣālı naḳdine

Ger müyesser bolsa laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 4).*

7. **Ger** közim ḥüsning͡ çırāġıdın münevver bolmasa

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*

8. **Ger** ehl-i vefā istese kāşāne selāmet

Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 1).*

9. **Ger** sinse ṣürāḥī ü sebū ẕāhid alında

Bolsun men͡ga sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 7).*

10. Bolsa **ger** maḳṣad kön͡güller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālın͡gnı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 7).*

11. **Ger** bolsa züleyḫā'da mėning͡ ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 9).*

12. **Ger** ṭaʿne-yi aġyārdın ey dil ḥaẕar ėtsen͡g

ʿĀlem iliġa bolmaġıl iḳrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 13).*

13. **Ger** kön͡gül ṣaydı sen͡ga maḳṣūd ėse

Ḥalḳa ḥalḳa sünbülün͡gni dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 11).*

14. Ṣāf mey **ger** nūş ėtersėm derdini

Beẕl-i cām-ı rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 15).*

15. **Ger** biżāʿat istersen terk-i sūd u sevdā ḳıl

Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol derd ü dāġı sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 7).*

16. Bolmasa ʿāşıḳḳa **ger** yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 7).*

17. Fuḳarā ḥāliġa **ger** baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

18. Nādire bolmasa **ger** ʿışḳ otını teʾŝiri

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 13).*

19. **Ger** tilersėn ābrū aḥbāb ara

Eyleme zinhār iẓhār ihtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 11).*

20. Nādire **ger** vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi ḫayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 13).*

21. Bu bülbülni ḳafesdin eyle āzād

Ger ėrse kaʿbe taʿbīri murādıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 26).*

22. **Ger** ġubār-ı ḫāk-ı rāhın eylese bī-cā nesīm

Ṣabr u bī-ṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 5).*

23. Rişte-yi cānım semūm-ı vehm birle titrenür

Ger ṣabādın cünbişi serv-i ḫırāmānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 12).*

24. Sebā sarıġa **ger** tüşse güẕārıng͡ nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 5).*

25. Yėtkürse **ger** nesīm viṣālıng͡ peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 9).*

26. **Ger** āfitāb körse ḥüsning͡ni öz şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 9).*

27. Kimse **ger** düşman irür ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 7).*

28. Rāz-ı dilim **ger** ṣabā yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 21).*

29. **Ger** serv ile ṭāvūs ḫırām ėtse közümge

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 13).*

30. Köng͡li anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

31. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā **ger** bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 22).*

32. H̱āṭırımdın kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün **ger** neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 10).*

33. Vefā şehbāzıdur men **ger** mėni ṣayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 9).*

34. Felekdin **ger** şikāyet āşkār ėtsem tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 11).*

35. Tapmaġım olmas müyesser ol gül-i ẖandān besī

Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 16).*

36. Yār ėdi hemẖāne vaṣlını ġanīmet bilmedim

Andın ayru ḳalmışam **ger** ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 32).*

37. Tan͡g ėmes **ger** ehl-i ʿālemdür ṭarab āmādelıġ

Kim anın͡g dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 19).*

38. Nigārımdın ayırdın͡g ey ecel feryād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes **ger** ėtsem dembedem yüz dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 2).*

39. **Ger** ölsem bu vādī ara ey humāy

Ġıẕā bolġusı üstüẖāˇnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 41).*

40. **Ger** bolmasa vaṣlın͡g ey mükerrem

Manẓūr ėmes közümġa ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 15).*

41. Muḥabbetsiz kişi ādem ėmesdür

Ger ādemsen muḥabbet iḫtiyār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 4).*

42. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr **ger** ʿāḳil ėseng͡

Devlet-i dünyānı uyḳu ferẓ ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 11).*

43. Hicrān ile rūze cevr ėtalmas

Ger bar ėse Nādire selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 14).*

44. Rūz-ı ezel Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı

Ger bolmasa viṣālı men͡ga cihānda nė bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 46).*

45. Dünyā yüzini isteb tapgey ėdim soraġın

Ger bolsa yüz merāḥıl mėn birle yār arası *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 10).*

46. Ey Nādire sözümni **ger** körse ebr-i nīsān

Gevherlerini eyler mānend-i jāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 17).*

47. Tut ġayrdın ey ḫasta kön͡gil dāġını pinhān

Ger sorsa birev eyleġil inkār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 8).*

48. **Ger** tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın emān

Çuġz yan͡glıġ ey kön͡gül bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 7).*

49. **Ger** zamānı dehr ġavġāsıdın istersen ferāġ

Sākin-i meyḫāne bol bir gūşede ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 11).*

<u>gerçi:</u> *(Far.) "Aslına bakılırsa, aslında" anlamında zarf.*

1. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 6).*

2. **Gerçi bar ėrdi** musaḫḫar dīvler fermānıda

Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 15).*

3. **Gerçi firāḳ derdidin** böyle nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 13).*

4. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicring͡de ḫazān boldı bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 10).*

5. **Gerçi maḫzūn man** özüm bir nāzenīn hicrānıda

Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 3).*

6. ʿArṣa-yı mülk-i cihān **gerçi nigīnimdedür**

Baş çėke bilmes kön͡gül ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 19).*

7. **Gerçi üzdin͡g** rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim yādın͡g irür kön͡glümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 9).*

8. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 54).*

9. **Gerçi kėtti** uşbu ʿālemdin emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 43).*

gerd: *(Far.) Toz, toprak.*

1. Yolıda başımnı ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda **gerd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 4).*

2. Ne bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide hergiz **gerd** peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 6).*

gerdan: *(Far.) Boyun.*

1. Beski mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe **gerdandur** çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 6).*

gerdan-i teslīm: *(Far.+Ar.) Eğilen boyun.*

1. Sėndin aldı gerdan-i teslīm serefrāzlıḳ

Özgelerġa **gerdan-i teslīmimiz** ḫam bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 7).*

gerdankeşlik ėt-: *(Far.+T.) Boyun eğmemek.*

1. Ḳayu güm-reh ki **gerdankeşlik ėtse** ḫān cenābıdın

Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 23).*

gerd-i bād: *(Far.) Rüzgarın oluşturduğu toz.*

1. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni

Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik çölünün tozu toprağı.*

1. **Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur** peykerim

Cüstcū eyleb sėni kūh u beyābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 11).*

<u>gerd-i melāl:</u> *(Far.+Ar.) Bıkkınlık tozu.*

1. Dāmen-i iḳbālıġa olturmaġay **gerd-i melāl**

Ḥaḳ taʿālā bėrgey an͡ga devlet-i iskenderī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 39).*

<u>gerdiş-i devrān:</u> *(Far.+Ar.) Zamanın dönüşü.*

1. Fiġān kim **gerdiş-i devrān** ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey kön͡gül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 1).*

2. Bolmışam bī-ḫān u mān tā yārdın ayrılmışam

Hicr vādīsiġa saldı **gerdiş-i devrān** mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 6).*

2. Devr luṭf ü rāyet-i iḳbāl sėndin özgeġa

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 6).*

<u>gerdiş-i eyyām:</u> *(Far.+Ar.) Zamanın akıp gitmesi, boşa geçen vakit.*

1. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi yorulmadı bu **gerdiş-i eyyām** men͡ga (*Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 6).*

<u>gerdiş-i gerdūn:</u> *(Far.) Dönen dünya, dünya, talih.*

1. Mecnūn kebi şevḳ eyledi sergeşte-yi hāmūn

Āvāre-yi dehr ėtti mėni **gerdiş-i gerdūn** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 4).*

<u>gerdūn:</u> *(Far.) Devir, çağ, dünya.*

1. Nādire köz tutma **gerdūndın** mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

2. Dūd-ı āhım çıḳsa **gerdūnġa** serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 3).*

3. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān çün **gerdūn**

Bu dürlerni mėni͡ngdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 7).*

gerdūn gerdişi: *(Far.+T.) Devrin dönmesi.*

1. Dehr eyvānıda **gerdūn gerdişi** bī-dādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 21).*

gerdūn-şikār: *(Far.) Devri avlayan.*

1. Çemen rengini körsem yād ėtermen gülʿiẕārımnı

Beyābān seyride yād eylerem **gerdūn-şikārımnı** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 20).*

gerdūn ḳuyaşı: (Far.+T.) Dünya güneşi.

1. Berāber eylemes öz rütbesin **gerdūn ḳuyaşıġa**

Birev kim sāye ya͡nglıġ dergehi͡ngde pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 5).*

gevher: *(Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci.*

1. **Gevher** özini ṣadef içre eyledi pinhān

Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 5).*

2. Kelām çaġıda her söz ki ẓāhir ėtdi lebin͡g

Ṣadef **gevherlerini** ḳıldı şermsār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 10).*

3. Giryān közümni yaşıge neẓẓāre ḳılmadın͡g

Gevherler ėtdi dīde-yi giryān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 6).*

4. Tā ṣadef ėşitse deryāda sözlerin͡gni

Gevherin ḳılur ol dürr-i maḳāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 6).*

5. Ey Nādire sözümni ger körse ebr-i nīsān

Gevherlerini eyler mānend-i jāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 18).*

6. Közümni böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī **gevher** ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 8).*

gevher efşān: *(Far.) Cevher saçan.*

1. Rūşen eylermen çırāġ-ı āhnı

Közlerimdür gevher efşān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 16).*

2. Ḳıldı ol ḥādiseni defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili **gevher efşān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 14).*

gevher-i eşk: *(Far.) Gözyaşı mücevheri/incisi.*

1. Beski ḳan boldı yüreğim **gevher-i eşk** ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 11).*

gevher-i ḳīmet bahā: *(Far.)Değerli inci.*

1. Ḫusrev-i fermānverā ṣafder ü kişvergüşā

Gevher-i ḳīmet bahā kėtti kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 18).*

gevher-i maḳṣūd: *(Far.+Ar.) Maksat cevheri.*

1. Dirīġā kėtdi āḫır **gevher-i maḳṣūd** ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 13).*

gevher-i nāyāb: *(Far.) Bulunmaz inci.*

1. ʿİlm ü dāniş maḫzenide **gevher-i nāyāb** ėdi

Mū'nis-i cān vāḳıf-ı esrārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 19).*

gevher-i şehvār: *(Far.) Şahlara layık olan iri taneli inci.*

1. Ol ay hicride çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda bir **gevher-i şehvār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 6).*

2. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebin͡gni ṣıfatın

Kāmile eyledi çün **gevher-i şehvār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 14).*

3. Ey cān men͡ga hicrin͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz **gevher-i şehvārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 12).*

4. Gerçi kėtti uşbu ʿālemdin emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 44).*

gile kıl-: *(Far.+T.) Yakınmak, şikâyet etmek.*

1. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi **ḳılma** devr-i felekdin **gile**

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 11).*

gīr ü dār: *(Far.) Cenk, kavga.*

1. Müddeʿā bir yār ėdi ʿālemni **gīr ü dārıdın**

Yoḳsa bu dünyānı ġavġāsıġa yoḳdur raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 5).*

2. Māh-ı ʿīd ʿālemġa saldı pertev-i envārını

Yād eylermen ʿömer sulṭānnı **gīr ü dārını** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 22).*

3. Bolma **gīr ü dārıġa** maġrūr ger ʿaḳıl ėsen͡g

Devlet-i dünyanı uyḳu ferẓ ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 11).*

girān: *(Far.) Ağır.*

1. Ėrdi ḫāk-ı peykerim endūh taġıdın **girān**

Pāymāl-ı ḫayl-ı ġam eyleb ġubār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 9).*

girdāb: *(Far.) Girdap, su çevrintisi.*

1. **Girdāb** irür közimni yaşı

ʿĀşıḳnı helāk ėter bu **girdāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 7-8).*

gerd-i ḳadem: *(Far.+Ar.) Ayak tozu.*

1. Sürme-yi çeşm-i ėdi **gerd-i ḳademin͡g**

Farżdur ėmdi men͡ga ṭavf-ı der-i muḥteremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 47).*

gerd-i pervāz: *(Far.) Uçuş tozu.*

1. Fiġānım yėtmegi ol āsumān-ı ḥüsne müşkildür

Ki yėtmes **gerd-i pervāz** ile dāmān-ı ŝüreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 10).*

girībān: *(Far.) Elbise yakası.*

1. Ārzū ḳıldım tutar mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide **girībān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 8).*

2. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse **girībānın͡gnı** eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

3. ʿĀşıḳ oldım ġam **girībānımdın** aldı Nādire

İçmedim tā bir aġız mey bolmadım andın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 7).*

4. Hicr ėtek uşlab **girībānımnı** muḥkem tuttı ġam

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

5. Çāk çāk oldı **girībān** tā bedāmān el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni ḥaḳ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 45).*

girībān çāk: *(Far.) Yakası yırtık.*

1. **Girībān çāk** baġrım pāredür başımda yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 3).*

2. Cünūndın kim firāḳın͡g oḳları cismimde sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlıng͡ inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 16).*

girībāngīr: *(Far.) Yakadan alıcı.*

1. Ṭamaʿ zevḳi **girībāngīr** bolġaç

   Bolur dāmān-ı istıġnā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 3).*

giriftār bol-: *(Far.+T.) Tutulmak, yakalanmak.*

1. ʿIşḳ derdiġa **giriftār bolubman** ne ḳılay

   Ẕāhidā meng͡a naṣīḥat bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 3).*

giriftār eyle-: *(Far.+T.) Yakalanmak, tutmak.*

1. Hicr derdiġa **giriftār eyledi** cānān mėni

   Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 9).*

2. ʿİşḳ dāmıġa **giriftār eyleban**

   Cānġa bī-dād üzre bī-dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 7).*

giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Gam tuzağının içki zarfını düşkünü yapmak.*

2. Çarḫ ilni **giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler**

   Bisyār cefālar ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 23).*

giriftār-ı kemend-i ḫüsn ol-: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin güzelliği ve kıvrımlı saçına düşkün olmak.*

1. Ṭālıb-ı dünyā **giriftār-ı kemend-i ḫüsn ola**

Pāybend olmas temelluḳ dāmıġa āzād merd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 7).*

girih: *(Far.) Düğüm, saç bağı.*

1. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber **girihidin**

Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 9).*

2. Saçıng͡ sünbülidin ʿadedsiz **girihler** tüşübdür köng͡ül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 3).*

giryān: *(Far.) Ağlamaklı, ağlayan.*

1. Közümni böyle **giryān** bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 7).*

2. Ebr-i nīsān laḥẓa laḥẓa yaġmasun gülzārġa

Ebr-i nīsāndėk közüm her laḥẓa **giryān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 12).*

giryān bol-: *(Far.+T.)Ağlamamak; inlememek.*

1. Közimdin yaş tökib **giryān bolıb** ḳan yıġlamay neylay

Ki hengām-ı Tekellüm laʿl-i ẖandānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 11).*

2. Ėmdi ġam küncide ḥasretler bile örtenemen

Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam **giryān bolub** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 36).*

giryān köz: *(Far.+T.) Ağlayan göz.*

1. Cemāl-ı yār istersėn gülistāndın temāşā ḳıl

Mėni **giryān közümni** ebr-i nīsāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 2).*

2. **Giryān közümni** yaşıge neẓẓāre ḳılmadıng͡

Gevherler ėtdi dīde-yi giryān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 5).*

gīsū: *(Far.) Omuz üstüne dökülen saç.*

1. Gülşen içre anı **gīsūsıġa** mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 11).*

2. Ḳılurġa kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl üzre

Perīşān eyledi **gīsūlerin** ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 6).*

ġıẕā: *(Ar.) Gıda, yiyecek.*

1. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış **ġıẕā** ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 4).*

2. ʿĪşi tamām ġamdür ḫunāb-ı dil **ġıẕāsı**

Vaṣlıng͡ ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 15).*

3. Dūd-ı āhım naḫl-ı mātemdür **ġıẕāsı** bāġıda

Eyledi pidrūd ʿālemni yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 17).*

4. Ger ölsem bu vādī ara ey humāy

Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 42).*

ġonçe: *(Far.) Gülün açılmamış halı, tomurcuk.*

1. Beski mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 6).*

2. Gül çemende seyr eyleb **ġonçe** münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin lebleri͡ngni ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 3).*

3. **Ġonçe** ü gül tė͡ng ėmes laʿli͡ng ile aġzı͡nge

Gülde şeker-ḫande ü **ġonçede** güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 9-10).*

4. **Ġonçeler** gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe ya͡nglıġ tā mėni͡ng kö͡nglüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 5).*

5. **Ġonçe** gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 11).*

6. Fiġānım serv āhım sünbül oldı **ġonçedür** kö͡nglüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

7. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa **ġonçe** ya͡nglıġ ʿuḳdesi kö͡nglümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 14).*

8. Boldı kö͡nglüm **ġonçe** ya͡nglıġ tā tügünler maḫzeni

Zīr dest-i minnet-i iḥsān-ı bī-pāyānı͡ngım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 7).*

9. **Ġonçeler** gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe ya͡nglıġ tā mėni͡ng kö͡nglüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 5-6).*

10. **Ġonçedėk** aġzı ara ol luṭf-i güftārı ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 1).*

ġonçe ü gül: *(Far.) Gonca ve gül.*

1. **Ġonçe ü gül** tėn͡g ėmes laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 9).*

ġonçe-yi ḫandān: *(Far.) Açılmış gül goncası.*

1. Yār laʿlin yād ėtermėn **ġonçe-yi ḫandān** körüb

Sebze-yi ḫaṭ saġınurman bāġ ara reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 1).*

ġonçe-yi baḫt: *(Far.) Baht goncası.*

1. Gül-i taṣvīr yan͡glıġ **ġonçe-yi baḫtım** açılmaydur

Ne dėrmen Nādire pinhān ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 49).*

ġonçe-yi gülzār: *(Far.) Gül bahçesinin goncası.*

1. Bülbül-i dil **ġonçe-yi gülzārın͡g** eyler ārzū

Ṭūṭī-yi cān laʿl-i şekerbārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 1).*

ġonçe-yi ṭabʿ: *(Far.+Ar.) Tabiat goncası.*

1. **Ġonçe-yi ṭabʿimni** ḳan üstide ḳan ėtti melāl

Luṭfin͡gi feyż-i nesīmidin gülistān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 11).*

kön͡gil gülşeni: *(T.+Far.+T.) Gönül gül bahçesi.*

1. Ey ay **kön͡gil gülşenide** serv-i revān bol

Ey hūş u ḫıred ʿışḳıda rüsvā-i bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 33).*

<u>göñ͡güller ġonçesi:</u> *(T.+Far.+T.) Gönüller goncası.*

1. Ey meyi nāb ile ruḫsārın gülistān eyleban

Mey kebi herdem **göñ͡güller ġonçesin** şād eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 2).*

<u>ġubār:</u> *(Ar.) Toz, toprak.*

1. Ḫāksāriñ͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir **ġubārıñ͡g** men ki meḥv-i gūşe-yi dāmānıñ͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 4).*

2. **Ġubārım** ʿışḳ vādīside berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 3).*

3. **Ġubārım** ʿışḳ vādīside berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler **ġubārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 3-4).*

4. **Ġubārımdın** nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

5. Felek elgi **ġubārım** ṣarṣar-ı hicrāne tapşurdı

Vücūdım raḫtını közler yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 1).*

6. Soraġıñ͡gda beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim **ġubārın** kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

<u>ġubār ėt-:</u> *(Ar.+T.) Toz toprak haline getirmek.*

1. Ėrdi ḫāk-ı peykerim endūh taġıdın girān

Pāymāl-ı ḫayl-ı ġam eyleb **ġubār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 10).*

<u>**ġubār u gerd:**</u> *(Ar.+Far.) Toz ve toprak.*

1. Her **ġubār u gerd** kim yėtmiş anı dāmānıġa

Ol **ġubār u gerd** mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3-4).*

<u>**ġubār-ı gūşe-yi sulṭān:**</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Saltanın saltanat eden yerinin köşesindeki toz.*

1. Çėkme ėlgimdin ʿitāb eyleb terennüm dāmenin

Raḥm ḳılġıl kim **ġubār-ı gūşe-yi sulṭānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 12).*

<u>**ġubār-ı ḫāk-ı rāh:**</u> *(Ar.+Far.) Yolun toz ve toprağı.*

1. Ger **ġubār-ı ḫāk-ı rāhın** eylese bī-cā nesīm

Ṣabr u bī-ṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 5).*

<u>**ġubār-ı maḳdem:**</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Ayağın tozu.*

1. Meng͡a ol serv-ḳad peyġāmın ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 2).*

<u>**güftār:**</u> *(Far.) Söz, kelâm.*

1. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

Telḫ olur ṭūtiye **güftār** ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 2).*

2. Ġonçe ü gül tėng͡ ėmes laʿling͡ ile aġzıng͡e

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede **güftār** yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 10).*

3. Mesīḥ enfāsidėk cism içre cān kirgüzdi **güftārı**

Kön͡gül bezmini rūşen ėtti her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 1).*

4. Ey muġanni naġme sāz ėt Nādire **güftārıdın** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 90).*

5. Derd ehli oḳusun Nādire **güftārımnı**

Yazıban kökde ḳuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 63).*

<u>güftāre aç-:</u> *(Far.+T.) Konuşmaya başlamak.*

1. Perde-yi nāz u ḥayā ḫāmūş laʿlin͡gdin köter

İki gül bergini birbirdin gehī **güftāre aç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 4).*

<u>güftāre kėl-:</u> *(Far.+T.) Konuşmaya başlamak.*

1. Ey güliʿẕār Nādire'nin͡g ḥālini sorab

Güftāre kėl cevāb u suʾālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 20).*

<u>güftār:</u> *(Far.) Sözler, söylenti.*

1. Mėnin͡g yārım perīler şāhı ėrdi

Lebi şehd ü şeker **güftārı** ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 6).*

<u>güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı:</u> *(Far.) Sevgilinin susarak konuşan dudağı.*

1. Ki mėn bī-çāre kön͡glümni baḳıb ötgünçe aldurdum

Mėni lāl ėtti **güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 26).*

güftügū: *(Far.) Sohbet.*

1. Nādire ḳılġaç muḥabbet neşʾesidin **güftügū**

Lez̲z̲et-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 13).*

2. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳıng͡ derdiġa teskīn tilermen **güftügū** birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 32).*

3. İrür bedḫˇālarıng͡ **güftügūyı** barça bī-maʿnī

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 37).*

gül: *(Far.) Çiçek.*

1. Berg-i **gül** kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı **güllerni** ḫazān seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 5-6).*

2. Bahār kėldi közüm **gülge** baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

3. Serv-i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle **güldin** aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 8).*

4. Lāle yang͡lıġ dāġ boldı gül cemālı reşkidin

Dāġlık **güllerdin** oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 10).*

5. ʿĀriżing͡ mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe **güller** ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 8).*

6. **Gül** çemende seyr eyleb ġonçe münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin leblering͡ni ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 3).*

7. Ġonçe ü **gül** tėng͡ ėmes laʿling͡ ile aġzıng͡e

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 9-10).*

8. Serv çemende baş çėkib **güller** açılsa tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 3).*

9. Yārnın͡g vaṣlı ėmes āzārsız

Gülşen içre **gül** tapılmas ḫārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 2).*

10. Ġonçe gülşende ʿAzīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib **gül** boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 12).*

11. Bolmasun **gül** köksini açıb çemende cilveger

Tā ki **güldėk** ḥāṣılım çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 3-4).*

12. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin ḫārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 18).*

13. Çemende **gül** temāşā eyleban serv-i revān körsem

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 19).*

14. ʿĪş sütiġa mübeddel boldı bülbül şīveni

Ḳoydı **gül** baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 60).*

15. Közüm ḳan yaş töküb **güller** açıldı tāze dāġımdın

Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 7).*

16. Bahār oldı **gül** açıldı mėnin͡g serv-i revānım yoḳ

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 35).*

17. Naḫl-ı ümīdim **gül** açmay ḳaldı yüz efsūs kim

Boldı nevrūz cihān u nev-bahārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 7).*

18. **Gül** ėrdi yüzin͡g mėn müdāmımnı şevḳıda

Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 29).*

19. Tüşmesün şebnem **gül** üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 9).*

20. ʿĀriż-i gülgūn ile ḳıldı çemen sarı ḫırām

Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 6).*

21. Yüzi **gül** ü ḳadi şimşād közleri nergis

Bahār u yāsemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 7).*

22. El-ḳıṣṣa **gül** yüzini mėndin yaşurdı yārım

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 43).*

__**gül:**__ *(Far.) Sevgili.*

1. Çehre-yi gülfām birle **gül** çırāġın yandurub

Sürmegūn közlerni açıb nergisistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 7).*

2. Meger kim Nādire körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

Ḳızardı **gül** yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 14).*

3. **Gül** yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 9).*

4. Yürek ḳan oldı āhımnın͡g tütüni kökge yandaştı

Ḳaçan kim tüşde kördüm **gül** yüz ile serv-i bālānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 18).*

5. Gülşen içre ey bülbül ṣubḥdem nevā tartıb

Gül yüzini yād eyleb nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 12).*

6. Bāġ seyr ėt kerem-i dāvere baḫ

Gülni başıdagi tāc-ı zere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 2).*

gül aç-: *(Far.+T.) Gülün açılması, çiçeklenmesi.*

1. Faṣl-ı bahār **gül açar** mihr vefā riyāżıda

Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 7).*

gül bergi: *(Far.) Gül yaprağı.*

1. Kāşkī āhım nesīmidin taḥarrük eylese

Yār kim ruḫsārıġa **gül bergidin** salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 8).*

gül bile bülbül: *(Far.+Ar.) Gül ile bülbül.*

1. Yārnın͡g elbette yārıdın cüdā eyler felek

Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 8).*

gül birle lāle: *(Far.+T.+Far.) Gül ile lale.*

1. Tā bādesin lebin͡gge ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüzin͡ge eyler **gül birle lāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 2).*

gül cemālı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin gül yüzü seyri.*

1. Lāle yan͡glıġ dāġ boldı **gül cemālı** reşkidin

Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 9).*

gül furḳatı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

1. **Gül furḳatıda** nėçük ki bülbül

Bir laḥẓa közümni eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 41).*

gül ḫırmeni: *(Far.+T.) Gül harmanı.*

1. Kön͡glüm ḳuşını bend ḳılur ġam tuzaġına

Gül ḫırmenide dāne-yi ḫālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 10).*

gül kebi: *(Far.+T.) Gül gibi.*

1. Ẓulm ile mėndin ayırdı felek-i sifle sėni

Pāredür **gül kebi** ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 28).*

gül mevsimi: *(Far.+Ar.+T.) İlkbahar; güllerin açıldığı vakit, sevgilinin âşıklara kendini gösterme zamanı.*

1. Boldı **gül mevsimi** ü meykedehler cānibidin

Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 7).*

2. İrür **gül mevsimi** bülbül neşāṭı

Bolur ʿşi anı faṣl-ı ḫazān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 3).*

gül pīreheni: *(Far.+T.) Gül yaprağı.*

1. Serv **gül pīreheni** sėn kebi peydā ėrmes

Sėn kebi serv ile gül dilkeş-ü zībā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 21).*

gül şāḫı: *(Far.+T.) Gül dalı.*

1. Dünyā çemenini bülbüli sėn

Gül şāḫıda āşiyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 6).*

gül ü bülbül: *(Far.+Ar.) Gül ve bülbül.*

1. Körüban ḳaṭre-yi şebnemni ḥayā örgendim

Gül ü bülbül sözidin berg ü nevā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 38).*

gül ü lāle mevsimi: *(Far.+Ar.+T.) Bahar mevsimi.*

1. **Gül ü lāle mevsimidür** ḳanı yār-ı dil-nevāzım

Naẓarımdın oldı ġāyīb ṣanem-i süḫan ṭarāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 1).*

gül ü reyḥān: *(Far.+Ar.) Gül ve reyhan çiçeği.*

1. Kerem ḳıldıng͡ ṣabā ey yār köyidin ḫaber bėrding͡

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėtting͡ meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 14).*

gül viṣālı: *(Far.+Ar.+T.) Güle kavuşma, sevgiliye kavuşma.*

1. Fāḫte şimşād izler **gül viṣālın** ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 13).*

ġulām eyle-: *(Ar.+T.) Köle yapmak.*

1. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

Çemende servni āzād ėter ḳading͡ **ġulām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 8).*

ġulām-ı ḥalḳa dergūş: *(Ar.+Far.) Kulağı halkalı (küpeli) köle.*

1. Hicr vādīside ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

Mėn **ġulām-ı ḥalḳa dergūş**-ı oşal dür-dānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 40).*

gül-beden: *(Far.) Bedeni gül gibi nerm ve lâtîf ve hoş-bû olan güzel.*

1. Ḳadin͡g serv-i nāzıġa ey **gül-beden**

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 9).*

gülbün-i nāz: *(Far.) Nâzlı gül fidanı.*

1. Nihāl-ı ḳadin͡g **gülbün-i nāz** ėdi

Neseb bāġıda serv-i mevzūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 165).*

gülbün-i nezāket: *(Far.+Ar.) Gül ağacı gibi ince ve zarif.*

1. **Gülbün-i nezāketsėn** seyr-i bāġ u meydān ėt

Cilve ḳılmaḳ istersen közlerimde cevlān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 1).*

gül-cebīn: *(Far.+Ar.) Gül yüzl ü.*

1. Sehī ḳadlar penāh-ı **gül-cebīnler** pādişāh-ı sėn

Çemende servni āzād ėter ḳadin͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 7).*

gülçīn: *(Far.) Gül toplayan, gül devşiren.*

1. Vaṣl küni közlerim merdümi **gülçīn** ėdi

Geh rūḫ-ı zībāsıdın geh leb-i ḫandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 13).*

güldėk yüz: *(Far.+T.) Gül gibi yanak.*

1. Yārdın ayru men͡ga köp mācerā eyler felek

Ġam bile **güldėk yüzümni** kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 4).*

gülġa dė-: *(Far.+T.) Sevgiliye söylemek.*

1. **Gülġa dėsem** yoḳ kef-i pāyın͡gġa tāb

ḳoy ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 1).*

gülgeşt-i merġzār kıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesini gezmek, gül bahçesini seyretmek.*

1. Çemen riyāżıda **gülgeşt-i merġzār ḳılıb**

Kön͡gülni ṣayd eṭer serv-i ḳad şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 1).*

gülgeşt-i çemen kıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesini seyretmek.*

1. Ḳaçan bād-ı ṣabā teklīf **gülgeşt-i çemen ḳıldı**

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra*

gülgeşt-i ḫıyābān eyle-: *(Far.+T.) Cadde bahçesinin güllerini seyretmek.*

1. Kön͡gül bāġıda āhım neḫlidin tüzdim ḫıyābānlar

Zamānı anda **gülgeşt-i ḫıyābān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 12).*

gülgūn: *(Far.)Gül renkli.*

1. Şāhlar fermānberi sulṭānlar müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı **gülgūn** lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 56).*

<u>**gülgūn ḳabā:**</u> *(Far.+Ar.) Gül renkli elbiseli.*

1. Çıḳdı ol **gülgūn ḳabā** meydān ara cevlān ėtib

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 1).*

<u>**gülgūn yüz:**</u> *(Far.+T.) Gül renkli yüz.*

1. Ḳad-i mevzūnı bile **gülgūn yüzin** yādi bile

Ārzūyı ṭubā u yād-ı gülistān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 13).*

<u>**gülgūn-ḳabā maḥbūblar:**</u> *(Far.+Ar.+T.) Gül renkli elbiseli sevgililer.*

1. Cilvegerdür her ṭaraf **gülgūn-ḳabā maḥbūblar**

Ey muḥabbet ehli yār isteb yürekni ḳan ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 9).*

<u>**gülḫan köli:**</u> *(ö.a) Gülhan Gölü.*

1. Mekān **gülḫan kölin** ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

2. **Gülḫan kölide** ferāġet ėtgen

Ḳılmas heves-i samur u sincāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 5).*

<u>**gül-i bādām:**</u> *(Far.) Badem çiçeği.*

1. Her nėçe köz salur ol dilber-i gülfām men͡ga

Dāġlar penbesi ėrmiş **gül-i bādām** men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 2).*

<u>gül-i ʿīş:</u> *(Far.+Ar.) Zevk ve safa çiçeği.*

1. Gülistāndur viṣālı maḥfili mėn ʿandelīb anda

Gül-i ʿīşim ḫazān oldı gülistānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 4).*

<u>gül-i raʿnā:</u> *(Far.) Güzel görünen gül, sevgili.*

1. Yüzimge boldı yüzin͡g muḳterin biḥamdullāh

Açıldı mihr ü bağıda **gül-i raʿnā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 4).*

2. Vāḳıf oldım dehr bāġını **gül-i raʿnāsıdın**

Kim bahār reng kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 9).*

<u>gül-i ṣad-berg:</u> *(Far.) Yüz yapraklı gül.*

1. Ḳızıl ḳandur közim yaşı ṣabā yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yan͡glıġ pāk-dāmānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 18).*

<u>gül-i sūsen:</u> *(Far.) Susam çiçeği.*

1. **Gül-i sūsen** açıldı bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 17).*

<u>gül-i taṣvīr:</u> *(Far.+Ar.) Resimdeki çiçek.*

1. **Gül-i taṣvīr** yan͡glıġ ġonçe-yi baḫtım açılmaydur

Ne dėrmen Nādire pinhān ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 49).*

gülistān: *(Far.) Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.*

1. Nādire bülbül kebi tā nāle inşā eyledim

Nev-bahār ötdi ḫazān oldı **gülistān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 18).*

2. Cemāl-ı yār istersėn **gülistāndın** temāşā ḳıl

Mėni giryān közümni ebr-i nīsāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 1).*

3. **Gülistāndur** viṣālı maḥfili mėn ʿandelīb anda

Gül-i ʿīşim ḫazān oldı **gülistānımnı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 3-4).*

4. Meng͡a ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 8).*

5. Yārdın ḳaldı çemen sersebz ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı **gülistān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 2).*

6. Müddeti vaṣlın͡g **gülistānıda** ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 6).*

7. Müddeti vaṣlın͡g **gülistānıda** ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti ḫazān boldı **gülistān** ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 5-6).*

8. Şāmlar fikr ü ḫayāl içre sėni eyleb soraġ

Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yan͡glıġ **gülistān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 14).*

gülistān ehli: *(Far.+Ar.+T.) Gül bahçesindekiler.*

1. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı **gülistān ehline**

Ḥasretidin ḳaldı nergis közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 3).*

gülistān eyle-: *(Far.+T.) Gül bahçesine çevirmek.*

1. Ġonçe-yi ṭabʿimni ḳan üstide ḳan ėtti melāl

Luṭfin͡gi feyż-i nesīmidin **gülistān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 12).*

gülistān ḳıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesi haline getirmek.*

1. Ṭalʿatın͡g ferruḫ mübārek maḳdemin͡g

Ḳıldı külbemni **gülistān** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 4).*

gülʿiẕār: *(Far.+Ar.) Gül yanaklı.*

1. Tüşmesün şebnem gül üzre **gülʿiẕārımdın** cüdā

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 9).*

2. Çemen rengini körsem yād ėtermen **gülʿiẕārımnı**

Beyābān seyride yād eylerem gerdūn-şikārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 19).*

3. Çırāġ-ı nūr-baḫş-ı rūzgārımdın cüdā ḳıldın͡g

Nigār-ı serv ḳāmet **gülʿiẕārımdın** cüdā ḳıldın͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 12).*

4. Zaʿferāndėk sarġayıb hicrin͡gde nālān ḳalmışam

Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat **gülʿiẕārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 14).*

5. Yėtalmay **gülʿiẕārım** vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt köyi sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 7).*

6. Yārdın ḳaldı çemen sersebz ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 2).*

gülruḫ: *(Far.) Gül yanaklı (sevgili).*

1. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara **gülruḫum** ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

gül-ruḫsār: *(Far.) Gül yanaklı sevgili.*

1. Āh bir serv sehī reftārdın ayrılmışam

Közleri bādām u **gülruḫsārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 2).*

gülşen: *(Far.) Gül bahçesi, gülistan, gülzar.*

1. **Gülşen** içre anı gīsūsıġa mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 11).*

2. Her sebze ü sünbül ki bu **gülşenge** çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

3. Eger **gülşenġa** kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 1).*

4. Ġonçe **gülşende** Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 11).*

5. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide elḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

6. Beski mecnūndur müdāmımnı ḥüsniġa **gülşen** gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 5).*

gülşen ara: *(Far.+T.) Gül bahçesinde.*

1. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki **gülşen ara** gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

2. Ġonçeler **gülşen ara** açılmasun ol yārsız

Ġonçe yan͡glıġ tā mėnin͡g kön͡glüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 5).*

gülşen içre: *(Far.+T.) Gül bahçesi içinde.*

1. **Gülşen içre** ey bülbül ṣubḥdem nevā tartıb

Gül yüzini yād eyleb nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 11).*

2. Yārnın͡g vaṣlı ėmes āzārsız

Gülşen içre gül tapılmas ḫārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 2).*

gülşen-i güftār içre: *(Far.+T.) Söz bahçesi içerisinde.*

1. Ṭūtī-yi nuṭḳım irür **gülşen-i güftār içre**

Sözde şeker şiken ü nuṭḳ u tekellümde faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 11).*

gülşen-i ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence bahçesi.*

1. Tėlmürüb ḳaldım yolın͡gda şehriyārım ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim ḫazān boldı bahārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 8).*

gülşen-i vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma bahçesi.*

1. **Gülşen-i vaṣlın** ārzū ḳılsa köng͡ülni bülbüli

Yār yüzini yād ėtib nāle çėkib nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 7).*

2. **Gülşen-i vaṣlı** soraġını tapalmay Nādire

Boldıyu sergeşte hicrān deştide vādī-neverd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 13).*

gülsitān: *(Far.) Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.*

1. Ötti köksimdin oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād

Zaḫmlar kim ḳaldı andın **gülsitāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 2).*

gülzār: *(Far.) Gül bahçesi.*

1. Ebr-i nīsān laḥẓa laḥẓa yaġmasun **gülzārġa**

Ebr-i nīsāndėk közüm her laḥẓa giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 11).*

2. Bülbüle **gülzārsız** ėrmes temennā-i bahār

Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa birdem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 3).*

gülzār ara: *(Far.+T.) Gül bahçesi içerisinde.*

1. Nāz birle bāġbān ṣun͡gʿ bu **gülzār ara**

Sebz ü ḫurrem ḳıldı servin͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 7).*

gülzār-ı ʿālem: *(Far.+Ar.) Dünyanın gül bahçesi.*

1. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib **gülzār-ı ʿālemni**

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 5).*

gülzār-ı ḥüsn: *(Far.+Ar.) Güzellik gül bahçesi; sevgilinin güzel yüzü.*

1. **Gülzār-ı ḥüsn** sebze-yi ḫaṭın͡g bahārıdur

Feyż-i bahār u seyr-i gülistān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 11).*

güm: *(Far.) Kayıp, yok.*

1. Yoḳ aġzının͡g soraġıda ey cān nişān tileb

Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine **gümdür** sen͡ga beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 8).*

gümān ėt-: *(Far.+T.) Şüphe etmemek.*

1. Mėni salṭanat mesnedide körüb

Gümān ėtme ʿīş ü ferāġat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 58).*

2. Ey muṣāhibler tirildür dėb **gümān ėtmen͡g** mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 11).*

gümān eyle-: *(Far.+T.) Şüphelenmek, sanmak.*

1. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni

Gerd-i bād **eyler gümān** deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

2. İl **gümān eyler** ki bu devlet ile mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

güm-reh: *(Far.) Yolunu kaybetmiş.*

1. Ḳayu **güm-reh** ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 23).*

günāh: *(Far.) Suç, kusur.*

1. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler bilmem **günāhımnı**

Men͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 9).*

güng ü lāl: *(Far.+Ar.) Dilsiz.*

1. **Güng ü lāl** olġusıdur bülbül ü ṭūṭī nāgāh

Ol şeker-leb nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 3).*

ġurbet: *(Ar.) Yabancı memleket.*

1. Mėn ḳalıb **ġurbetde** şāhım ʿazm-ı cevlān eyledim

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 77).*

ġurūr bėr-: *(Ar.+T.) Gurur vermek.*

1. **Bėrür ġurūr** bile ārāyiş feş ü destār

Ki ḫodnümālıġ irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 11).*

ġurūr ḳıl-: *(Ar.+T.) Kibirlenmek.*

1. **Ḳılma ġurūr** ey köng͡ül kimge cihān vefā ḳılur

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 1).*

ġurūr-ı ḥüsn: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik gururu.*

1. Güẕergāhıda tikdim kāze pervā ḳılmadı şāhım

Ġurūr-ı ḥüsndin yād-ı züleyḫā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 2).*

gūş: *(Far.)Kulak.*

1. İrürmen gehī bī-ḫod u gāh lāl

O **gūş** nāledin peykerim boldı nāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 144).*

gūşe: *(Far.) Köşe, taraf, yer.*

1. Kündüzi bir **gūşede** āşifte ḥāl u ser-girān

Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 3).*

2. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ ġam **gūşeside** ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 19).*

gūşe-yi kevŝer: *(ö.a.) Kevser havuzunun köşesi.*

1. Dehān u laʿl-ü ḫaṭıng͡dur mu ey ḥüsn sultānı

Yıġıbsan **gūşe-yi kevŝerġa** ḫıżr ile mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 4).*

ġuṣṣa: *(Ar.) Acı, sıkıntı, keder, kaygı, tasa.*

1. Ḳandur cigerim **ġuṣṣa** bilen yārdın ayru

   Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1).*

2. Derd-i yār u **ġuṣṣa** hemdem ġam firāvān ʿīş kem

   Bilmegen bolsam viṣālın͡g devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

ġuṣṣa bile: *(Ar.+T.) Üzüntü ile, tasa ile, keder ile.*

1. Ne revā kim ola ʿuşşāḳların͡g **ġuṣṣa** bile

   Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 3).*

ġuṣṣa ile: *(Ar.+T.) Acı, kader ile.*

1. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül kimge cihān vefā ḳılur

   Kimniki ṣayd eyledi **ġuṣṣa ile** fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 2).*

ġuṣṣa peymānesi: *(Ar.+Far.+T.) Tasa kadehinde.*

1. **Ġuṣṣa peymāneside** ẖūn-ı dil āşām eyler

   Bādedin her kişi kim eyler ėse istiġnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 11).*

ġuṣṣa u ġam: *(Ar.) Acı, kader ve üzüntü ile.*

1. **Ġuṣṣa u ġam** bile düşmanları aḥvālı zebūn

   Dūstlar ʿīş ile ẖurrem-dil ü şād u ẖandān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 15).*

ġuṣṣada köy-: *(Ar.+Far.) Gamdın yanmak.*

1. Ġamde öldüm **ġuṣṣada köydüm** ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 11).*

güvāh: *(Far.) Şahit, tanık; delil.*

1. İki giryān közüm mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu **güvāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 14).*

güvārā: *(Far.) Hazmı kolay olan, tatlı.*

1. Dem-i tīġin͡g men͡ga vaḳt-i şehādet

İrür elbette şerbetdin **güvārā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 8).*

gūyā: *(Far.) "Adeta, sanki, gibi" edatı.*

1. Yürek zaḫmıda peydā boldı yol yol

Oḳın͡g peykānı **gūyā** ėrdi raḫ raḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 4).*

gūyā ki: *(Far.) Sanki.*

1. Ṣafā-i maḳdemidin boldı ḫurrem ʿarṣa-yı ʿālem

Ḥayāt-ı tāze tapdı memleket **gūyā ki** cān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 12).*

güẕār: *(Far.) Yol.*

1. Sebā sarıġa ger tüşse **güẕārın͡g** nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 5).*

güzel yār: *(T.+Far.) Güzel sevgili.*

1. **Güzel yārımġa** ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı

Kim ėlter sėndin özge yār köyige peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 1).*

güẕer ḳıl-: *(Far.+T.) Geçmek, vazgeçmek.*

1. Yār isteseng **güẕer ḳıl** yekbāre cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter ġam zengini köngüldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 37).*

güẕergāh: *(Far.) Geçilen, geçilecek yer, yol, geçit.*

1. **Güẕergāhıda** tikdim kāze pervā ḳılmadı şāhım

Ġurūr-ı ḥüsndin yād-ı züleyḫā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 1).*

ġaddār: *(Ar.) Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden.*

1. Sėndin mėni ʿāḳıbet ayırdı

Yüz mekr bile sipihr **ġaddār** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 20).*

H

ḫaber: *(Ar.) Haber, bilgi.*

1. Sėn ḳaysı diyar ʿazmin ėtding

Kėlmes **ḫabering** bu yėrge aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 12).*

2. Kėltürseng ey kebūter eger yārdın **ḫaber**

Körgende nāmesin per ü bālıṉgdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 17).*

3. Ṣubḥdem ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā bėrdi **ḫaber**

Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 41).*

4. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın **ḫaber**

Boldı köṉgül soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 1).*

ḫaber bėr-: *(Ar.+T.) Haber vermek.*

1. Kerem ḳıldıṉg ṣabā ey yār köyidin **ḫaber bėrdiṉg**

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėttiṉg meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 13).*

ḫaber ėt-: *(Ar.+T.) Haber vermek.*

1. Mėn ḥasret ile ḳaldım u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı **ḫaber ėtti** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 10).*

ḫaber kėltür-: *(Ar.+T.) Haber getirmek.*

1. Ḫūb kėldiṉg yaḫşı **kėltürdiṉg ḫaber**

Eylediṉg derdimġa darmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 5).*

2. Beyābānlarnı izleb tapmadım yārım soraġını

Bėrürmen cān ṣabā nāgeh **ḫaber kėltürse** yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 10).*

ḫaberdār: *(Ar.+Far.) Haberdar.*

1. ʿArż ėte kör ey ṣabā derd-i dilim şerḥini

Yār **ḫaberdār** ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 8).*

ḫaberdār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Haber vermek, bildirmek.*

1. Refīḳā men͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse **ḫaberdār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

ḫaber-i māh-ı tamām: *(Ar.+Far.+Ar.) Dolun ayın haberi, dolunaya benzeyen sevgilinin hal u hatırı.*

1. Ėmdi özni nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Men͡ga gāhı **ḫaber-i māh-ı tamāmımnı** dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 6).*

ḫacālet eyle-: *(Ar.+T.) Utandırmak.*

1. Yazıbman ṣafḥa-yı ḥüsnin͡g ḫayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi ṭūṭī-yi şekerḫānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 2).*

ḥācet: *(Ar.) Hacet, gereksinim.*

1. Sürme-yi çeşm-i dilimdür ėşikin͡g topraġı

Dergehin͡gdin men͡ga āvārelıġ ėrmes **ḥācet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 6).*

2. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım

ʿĀşıḳḳa dėdi **ḥācet** ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 6).*

3. Ḳıl revā elbette ʿaşıḳ **ḥācetin**

Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 13).*

4. Kön͡gül derdini taḳrīriġa ḳīl ü ḳāl ėmes **ḫācet**

Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 3).*

5. Muḥabbet ehliġa **ḫācet** ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 3).*

ḫācetmend: *(Ar.+Far.) Muhtaç.*

1. Müstened ėtti mėni muḥtaclıḳ

Ḳıldı **ḫācetmendin͡g** ey yār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 10).*

ḫᵛāce: *(Ar.) Hoca.*

1. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı **ḫᵛācege** ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 3).*

ḫacıl: *(Ar.) Utanmış.*

1. **Ḫıcıldur** ḳametin͡gdin serv u şimşād

Teġāfül birle ḳan tökmek fenide *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 13).*

ḫacl: *(Ar.) Utanmış.*

1. Men͡ga ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın **ḫacl** men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 8).*

ḫacletġa bat-: *(Ar.+T.) Çok utanmak.*

1. Sėn ey gerdūn ḥaẕer ėt kişverin͡gni eyleġil muḥkem

Közümni eşkidin **ḫacletġa battı** Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 16).*

ḫaddin aş-: *(Ar.+T.) Sınırı geçmek, haddi aşmak.*

1. Taḥammül **ḫaddin aştı** ėmdi efġān ėtmesem bolmas

   Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 1).*

ḥadīŝ: *(Ar.) Haber, söz, kıssa.*

1. Dėme ki lebleridin ẓāhir ėtse yār **ḥadīŝ**

   Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1-2).*

2. Lebiŋ **ḥadīŝini** cān levḥine sevād ėttim

   Közim ḳarası kebi boldı müşkbār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 4).*

3. Gevher özini ṣadef içre eyledi pinhān

   Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 6).*

4. Kelām çaġıda her söz ki ẓāhir ėtdi lebiŋ

   Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 10).*

5. Tekellüm ėtdi mülāḳāt laʿl-i nābıŋ ile

   Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 12).*

6. Lebiŋdin ayru tüşib Kāmile kitābet ile

   Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 14).*

7. Biri lebiŋni **ḥadīŝidėḳ** ābdār ėmes

   Köŋgül saḥīfesine yazmışam hezār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 7-8).*

8. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār **ḥadīŝ**

   Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 1-2).*

9. Bildiler çünki cihān ehli **ḥadīŝini** ṣaḥīḥ

Tang︡ ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5-6).*

10. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yang︡lıġ dėmiş ol vaḳıf-ı esrār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

11. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 10).*

12. Bėlini barlığın ḳıldı kemerbend ʿayān

Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 12).*

13. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebing︡ni ṣıfatın

Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 14).*

14. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

Tang︡ ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5).*

15. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār **ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 9).*

<u>ḥaḳ:</u> *(Ar.) Allah.*

1. Çü **ḥaḳ** mevcūd irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

2. Āḫiret mülkini tā **ḥaḳ** seng︡a ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿadl ile ābād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 59).*

3. Ḫıżr ile ilyās bolġay baḥr u berde raḫberi

Ol hümāyūn ṭıflnı **ḥaḳ** zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 46).*

<u>ḫāk bol-:</u> *(Far.+T.) Toprağa dönmek, ölmek.*

1. Lāl bolmay kim Tekellüm eyledi körgeç sėni

Ḫāk bolmay kim sėni reftārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 6).*

ḥaḳ cenābı: *(Ar.+T.) Yüce Allah.*

1. **Ḥaḳ cenābıġa** tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile her kimse eger bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 7).*

ḥaḳ rıżāsı: *(Ar.+T.) Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için.*

1. Çāk çāk oldı girībān tā bedāmān el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni **ḥaḳ rıżāsıdın** bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 46).*

ḥaḳ seng͡a yār bolġay: *(Ar.+T.+Far.+T.) Allah yardımcın olsun.*

1. Maḳbul ėrdi Ḫudāġa bī-çāreler duʿāsı

Ey yaḫşılarnı şāhı **ḥaḳ seng͡a yār bolġay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 16).*

ḥaḳ teʿālā: *(Ar.) Yüce Allah.*

1. **Ḥaḳ teʿālānı** penāhıda maṣūn bolġaylar

ʿĀlem ehliġa bular devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 9).*

ḫāka döndür-: *(Far.+T.) Toprağa çevirmek.*

1. Közüm yaşını çarḫ-ı bī-mürüvvet **ḫāka döndürdi**

Nėçük cirm oldı peydā uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 19).*

ḫāḳān-ı ḫıtā: (ö.a.) *Çin hükümdarı.*

1. Bar ėrdi sen͡ga muṭīʿ ü maḥkūm

Ḫāḳān-ı ḫıtā ḫāl īfe-yi Rūm *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 56).*

ḥaḳāret: *(Ar.) Aşağılama, tahkir.*

1. **Ḥaḳāret** birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 5).*

ḫākdān: *(Far.) Toprak (Hakirlik, horluk bağlamında).*

1. Ḫāk-ı rehī fenādur ayrılsa cism cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu **ḫākdāndın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 54).*

ḥaḳdın tile-: *(Ar.+T.) Allah'tan istemek.*

1. Ḫoşnūd irür ḫalāyiḳ ābād her vilāyet

İḳbāl-ı devletini **ḥaḳdın tileb** raʿyet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 14).*

ḫāk-ı gūlaḫ: *(Far.) Keseğin toprağı.*

1. Şeh eyler mesned nāz üzre ārām

Mėn dīvāneġa bes **ḫāk-ı gūlaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 8).*

ḫāk-ı pāy: *(Far.) Ayak toprağı.*

1. Kėl bėri tā **ḫāk-ı pāyin͡gi** ḳılay

Tūtiyā-ı çeşm-i giryān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 13).*

ḫāk-ı peyker: *(Far.) Beden toprağı.*

1. Ėrdi **ḫāk-ı peykerim** endūh taġıdın girān

Pāymāl-ı ḫayl-ı ġam eyleb ġubār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 9).*

ḫāk-ı reh ol-: *(Far.+T.) Sevgilinin yürüdüğü yerin toprağı olmak.*

1. Tenim **ḫāk-ı reh oldı** şehsüvārımdın cüdā ḳıldıng͡

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 13).*

ḫāk-ı rehī fenā: *(Far.+Ar.) Yokluk yolunun toprağı.*

1. **Ḫāk-ı rehī fenādur** ayrılsa cism cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu ḫākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 53).*

hakīkat: *(Ar.) Gerçek, doğru.*

1. Dėdim ʿışḳ cez̠besidin seng͡a Nādire kelāmı

Ki **ḥaḳīḳat** iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 16).*

ḫākister: *(Far.) Kül.*

1. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėning͡ **ḫākistering͡ni** tūtiyā

Şemʿdin köymekni kesbėt mez̠heb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 5).*

ḫākister ḳıl-: *(Far.+T.) Kül çevirmek.*

1. Nāgehān bir āh eger çėkse dil-i efgārıdın

Çarḫ bünyādını **ḫākister ḳılur** āŝārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 96).*

ḫākister ol-: *(Far.+T.) Kül olmak.*

1. Cism ü cān **ḫākister olġay** cümle regni örtegey

Böyle öt kim ʿışḳıdın bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 13).*

ḫāksār: *(Far.) Toz, toprak içinde kalmış, düşkün.*

1. Ḫāksārin͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārın͡g men ki meḥv-i gūşe-yi dāmānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 3).*

ḥāl: *(Ar.) Hâl, vaziyet, durum.*

1. Mėnin͡g **ḥālımġa** yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 7).*

2. Luṭf ėtib sorsa mėni **ḥālimdin** ol nā-mihrbān

Öldi hicrānın͡gda dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*

3. Fuḳarā **ḥāliġa** ger baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

4. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur **ḥālim**

Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 9).*

5. Mėni **ḥālimġa** baḳma ey ṭabīb-i pāk tīnet kim

Emān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 13).*

6. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötseng͡ eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoḫsa **ḥālidin** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 4).*

7. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ **ḥālimġa** ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫˇādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 13).*

8. Ġayrnıng͡ bezmidedür ol māh-ı tābān her kėçe

Örtenür **ḥālim** körüb şemʿ-i şebistān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 2).*

9. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālıng͡dın köng͡ülni cemʿ ḳıl

Kim irür zülfing͡ kebi **ḥālin** perīşān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 8).*

10. Ṭabībā çėkme zaḥmet **ḥālime** ḥasret devāsı çün

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bī-darmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 3).*

11. Raḥm ėdüb **ḥālimni** sormazlar köring͡ bī-dādlıġ

Sīmberlerdin biri mevzūn-ḳabālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 3).*

12. Laʿling͡ alıda köng͡ül sürgende **ḥāling͡din** suʾuāl

Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābing͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 9).*

13. Bir kėlib **ḥālimni** sulṭānım temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 40).*

<u>ḫāl:</u> *(Far.) Sevgilinin yüzündeki ben.*

1. Bolsa ger maḳṣad köng͡üller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl **ḫālıng͡nı** zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 8).*

2. Ey Nādire lāf-ı ʿışḳ urarsan

Meşhūr-ı ḫalāyiḳ oldı **ḫālıŋ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 18).*

3. Mihr-i ruḫsār üzre **ḫālıŋdur** saʿādet kevkebi

Aḫter-i ferḫünde fālıŋnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 11).*

4. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre **ḫālıŋnı** körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 4).*

__**ḫāl u ḫaṭ:**__ *(Far.+Ar.) Sevgilinin ben'ine ve ayva tüylerine tutsak olmak.*

1. Revnaḳ-ı şām irür **ḫāl u ḫaṭıŋ** üzre sevād

Beski ruḫsār u bināgūşıŋ irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 9).*

__**ḫālāṣ bol-:**__ *(Ar.) Ayrılmak.*

1. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı ḫāᵛcege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister **bolsa** sulṭāndın **ḫālāṣ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 4).*

2. Bī-vefādur ḥüsndin tā ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar

Bolmadım teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın **ḫālāṣ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 6).*

3. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı Nādire

İçmedim tā bir aġız mey **bolmadım** andın **ḫālāṣ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 8).*

__**ḫalāṣ ėt-:**__ *(Ar.+T.) Kurtarmak.*

1. Sėni dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi köŋgül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 10).*

2. Mėni **ėtgil** derdlıġ köng͡lümdin ey gerdūn **ḫ̱ālāṣ**

Yā köng͡ülni ḳıl mėni bī-ṣabr u sāmāndın ḫ̱ālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 1).*

<u>ḫ̱ālāṣ ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Kurtarmak.*

1. Mėni ėtgil derdlıġ köng͡lümdin ey gerdūn ḫ̱ālāṣ

Yā köng͡ülni **ḳıl** mėni bī-ṣabr u sāmāndın **ḫ̱ālāṣ** (*Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 2).*

<u>ḫ̱ālāṣ ol-:</u> *(Ar.+T.) Kurtulmak.*

1. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin çekmeseng͡ tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ **ḫ̱ālāṣ olmaḳ** meng͡a ey ḫ̱usrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 26).*

2. Eger ġamdin **ḫ̱ālāṣ olmaḳ** tilersėn

Ṣürāḥīdėk şarāb-ı erguvān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 3).*

<u>halāvet:</u> *(Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk.*

1. Cān körmedi rūzedin **ḥalāvet**

İfṭārda yārsız ne lez̲z̲et *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 1).*

2. Hicring͡de ne rāḥat köredür men ne **ḥalāvet**

Yoḳdur mėnidil-ḫ̱astage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 9).*

<u>halāyik:</u> *(Ar.) Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, halîkâ'nın çoğulu.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni bir gām ėtti cevlānım

Ėmes mānīʿ **ḫ̱alāyiḳ** kūhı ḳāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 4).*

2. **Ḫalāyiḳ** serḫoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

3. Murādımnı sėndin taparman mu dėb

Ḫalāyiḳḳa seʿyi murād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 12).*

ḫalāyiḳ tili: *(Ar.+T.) Halk dili.*

1. Ḳıldı ol ḥādiseni defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı **ḫalāyiḳ tili** gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 14).*

hāle: *(Ar.) Ay çevresindeki parlaklık.*

1. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭıng ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtang eylese dūd-ı āhım ḳemer devride **ḥāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 2).*

ḥāl-i dil-i zār: *(Ar.+Far.) İnleyen, ağlayan gönlün hali, durumu.*

1. Kāşkī uyḳuda bir körsem ėdi yārımnı

Yıġlasam bilgey ėdi **ḥāl-i dil-i zārımnı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 62).*

ḥāl-i perīşān: *(Ar.+Far.) Perişan, acınacak hal.*

1. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı eyledi āşüfte bu **ḥāl-i perīşānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 22).*

ḫāl-i siyeh: *(Far.) Sevgilinin siyah beni.*

1. Tapmas közümni merdümi ḥüsning miŝālını

Ḥāl-i siyeh ile ruḫ-ı alıŋ͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 14).*

ḥāl-i zār: *(Ar.+Far.) Ağlayan, inleyen hal.*

1. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

   Ġamim çoḫ ey köŋ͡gül sėn bī-ḫabersėn **ḥāl-i zārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

2. Gerçi firāḳ derdidin böyle nizār olmışım

   Nādire **ḥāl-i zārına** salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 14).*

ḫalīfe-yi rūm: *(ö.a.) Rum halifesi.*

1. Bar ėrdi seŋ͡ga muṭīʿ ü maḥkūm

   Ḫāḳān-ı ḫıtā **ḫalīfe-yi Rūm** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 56).*

ḫāliḳ: *(Ar.) Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).*

1. Devrān ne ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn

   Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 6).*

ḥāl: *(Ar.) Durum.*

1. Kimse ger düşman irür **ḥālim** körüb raḥm eylemiş

   Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānıŋ͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 7).*

2. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür **ḥālim**

   Ki bī-dād-ı muḥabbet meŋ͡ga ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 13).*

3. Ey güliʿẕār Nādire’niŋ͡g **ḥālini** sorab

   Güftāre kėl cevāb u suʾālıŋ͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 19).*

ḫalḳ: *(Ar.) Halk, insanlar.*

1. Bolubman **ḫalḳdın** bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

   İrür cān vāle kön͡glümdin kön͡gül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1).*

2. **Ḫalḳ** eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

   Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 3).*

3. **Ḫalḳ** sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

   Ṣād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53).*

ḫalḳ ara: *(Ar.+T.) Halk içinde.*

1. Āteş-i furḳatda āḫır örtedi hicrān mėni

   Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 8).*

ḫalḳ içre: *(Ar.+T.) Halk (insanların, başkalarının) içinde, arasında.*

1. Bu merḥalede ḳalmadı **ḫalḳ içre** tefāvüt

   Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 11).*

ḥalḳa: *(Ar.) Halka, tuzak.*

2. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

   Ṭurre-i sünbül irür **ḥalḳa** bolan dām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 12).*

ḥalḳa ḥalḳa: *(Ar.) Kıvrım kıvrım (zülf bağlamında).*

1. Ger kön͡gül ṣaydı sen͡ga maḳṣūd ėse

Ḥalḳa ḥalḳa sünbülüng͡ni dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 12).*

ḥalḳa-yı nūn: *(Ar.) Nūn harfinin halkası.*

1. Elifdėk ḳading͡ni firāḳın çėkib

Büküldi ḳadim **ḥalḳa-yı nūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 172).*

ḥalḳa-yı dām-ı belā: *(Ar.+Far.+Ar.) Bela tuzağının halkası.*

1. Nėçe isteb uçtı rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

Tapmadı ārāmge cüz **ḥalḳa-yı dām-ı belā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 28).*

ḥalḳa-yı tesbīḥ: *(Ar.+Far.+Ar.) Tesbihin halkası.*

1. Küfr ü İslām ilige zülfüng͡din

ʿAḳd-ı zünnār u **ḥalḳa-yı tesbīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 10).*

ḫalḳ-i ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya halkı, herkes.*

1. **Ḫalḳ-i ʿālem** içre bī-keslik bile efsānemen

ʿālem ehli şād mėn ḥasret otıda yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 3).*

2. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

ḫam: *(Far) Büklüm, iki büklüm.*

1. Ḳaşıng͡ yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim **ḫam**

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

ḫam bol-: *(Far.+T.) Eğilmek, bükülmek, iki büklüm olmak.*

1. Serv-i nāzım sėndin ayru naḫ-ı āhım **boldı ḫam**

   Ḳāmeting͡ hicride sindi şāḫ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 5).*

2. Ėgme ḳaşıng͡ni **ḫam bolġalı** il secdegehi

   Kaʿbe dīvārıda ḥayret ile ḳalmış miḥrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 9).*

ḫam eyle-: *(Far.+T.) Eğmek.*

1. Ġamimni ẕerresini taġlarga ʿarż ėtsem

   Felek anı köterürde **ḫam eyledi** ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 10).*

ḫam ḳıl-: *(Far.+T.) Bükmek, eğmek, iki büklüm yapmak.*

1. Şerbet-i vaṣlıng͡nı tapmay ḳan yutarman dembedem

   Serv yang͡lıġ ḳametimni bār-ı miḥnet **ḳıldı ḫam** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 52).*

hāmūn: *(Far.) Ova, sahra.*

1. Taġnı bir āh ile hāmūnda eyleb üstüvār

   ʿIşḳ ṣaḥrāsıdagi mecnūnnı ferhād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 5).*

ḫāmūş: *(Far.) Sessiz, sessiz bir şekilde.*

1. Perde-yi nāz u ḥayā **ḫāmūş** laʿling͡din köter

   İki gül bergini birbirdin gehī güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 3).*

2. Bolmışam herçen hicrānıng͡da ṣabr eyleb **ḫāmūş**

   Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 9).*

ẖamūş ėt-: *(Far.+T.) Susturmak.*

1. **Ḫamūş ėtermen** anı bir şerāre āh bile

Egerçi tīz irür otı bī-zebāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 7).*

ẖān: *(Far.) Hükümdar.*

1. Ḫudāyā bėrib cānge iḳbāl u cāh

Ḫudāyā bėrib **ẖānge** iḳbāl u cāh *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 100).*

ẖān cenābı: *(Far.+T.) Yüce hükümdar.*

1. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse **ẖān cenābıdın**

Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 23).*

ẖān ibn-i ẖān: *(Far.+Ar.+Far.) Han oğlu han.*

1. Zemāne ehlidin ġam kėtti ʿīş-i cāvīdān kėldi

ʿAdemdinʿālem-i īcād ara **ẖān ibn-i ẖān** kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 2).*

ẖān şehriyār: *(Far.) Dünya padişahı.*

1. Ḫuṣūṣen köz nūrı **Ḫān şehriyār**

Ḫudā eylegey devletin bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 153).*

ẖān u mān: *(Far.) Ev, yuva ve aile.*

1. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ẖırmanı berbād destin͡gdin

Ulusnı **ẖān u mānı** bolmadı ābād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 4).*

ẖancer: *(Ar.) Hançer, kılıç.*

1. Ḳan töker ġamzesi müjgānları hem

Közi ḳatlımġa çėken **ẖancere** baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 6).*

ẖancer-i müjgān: *(Ar.+Far.) Kirpik kılıcı, yan bakış.*

1. Bir ṭarafda **ẖacer-i müjgānıdın** ḳanlar tökib

Bir ṭarafdın bādeni laʿl-i lebi cān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 5).*

ẖandān: *(Far.) Gülen, neşeli, mutlu.*

1. Sėn bukün **ẖandānsın** ey gül Nādire dildārsız

Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

ẖandān ėt-: *(Far.+T.) Mutlu etmek, sevindirmek.*

1. Gül çemende seyr eyleb ġonçe münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin lebleringni **ẖandān ė**t *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 4).*

ẖandān ol-: *(Far.+T.) Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.*

1. Yārdın ḳaldı çemen sersebz ü **ẖandān olmasun**

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

ẖandān u giryān: *(Far.) Gülerek ağlamak.*

1. Ḫalāyiḳ serẖoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān **ẖandān u giryāndur** mėni bu çeşm-i ẖūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 10).*

ḫāndān-ı salṭanat: *(Far.+Ar.) Saltanat ailesi.*

1. Luṭf-i ḥaḳdın devlet-i ʿużmā müyesser bolġusı

Ḫāndān-ı salṭanat andın münevver bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 34).*

ḫāne-yi ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence evi.*

1. Buzuldı rūzgārım **ḫāne-yi ʿīşim** ḫarāb oldı

Ne rāḥat körgemėn ėmdi buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 7).*

ḫāne-zād: *(Far.) Efendisinin evinde dünyaya gelmiş olan köle veya cariye çocuğu.*

1. **Ḫāne-zād**-ı āstānı uşbu devlet-ḫāne man

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 15).*

2. Şānedėk çāk-ı dil ėrmes reng-i īcādım mėni͡ng

Ḫānezād-ı ḫidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānı͡ngım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 4).*

ḫān-ı ʿālī-cāh: *(Far.+Ar.+Far.) Yüce makamlı hükümdar.*

1. Tā ḳıyāmet ėtme yārab luṭf ü ilṭāfı͡ngı kem

Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 16).*

ḫān-ı dilāver: *(Far.) Cesur hükümdar.*

1. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb **ḫān-ı dilāverni**

Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 19).*

ḫānmān: *(Far.) Ev, ocak, yurt, yuva. Âşığın gönlü.*

1. Eger hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl **ḫānmāndın** belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 8).*

ḥaḳ taʿālā: *(ö.a.) Yüce Allah.*

1. Dāmen-i iḳbālıġa olturmaġay gerd-i melāl

Ḥaḳ taʿālā bėrgey an͡ga devlet-i iskenderī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 40).*

ḫār: *(Far.) Diken.*

1. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin **ḫārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 18).*

ḫ̌ār: *(Far.) Hor, hakir, aşağı.*

1. Sėn ḳanda ki boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz **ḫ̌ār** sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 14).*

ḫār ėt-: *(Far.+T.) Dikene çevirmek, diken yapmak.*

1. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı **ḫār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 12).*

ḫār u ḫāşāk: *(Far.) Diken ve çöp, çer çöp, döküntü.*

1. Mėnin͡g cünūnıma mecnūnnı bėrmen͡giz nisbet

Ḳılur mu **ḫār u ḫaşak** tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 2).*

ḫarāb: *(Far.) Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

1. Māyil-i ẓulmete közin͡g türkini

Yoḳsa ḳılur merdüm öyini **ḫarāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 14).*

ḫarāb eyle-: *(Far.+T.) Viraneye çevirmek, yıkmak; hüzün, gam, keder vermek.*

1. Perī yan͡glıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü **ḫarāb eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

ḫarāb kıl-: *(Far.+T.) Yıkmak, harap etmek.*

1. Hicr yaġmāsı kön͡gülni mülkini **ḳıldı ḫarāb**

Sėndin ayru örtedi ferġāne sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 7).*

ḫarāb ol-: *(Far.+T.) Yıkılmak, harap olmak.*

1. Buzuldı rūzgārım ḫāne-yi ʿīşim **ḫarāb oldı**

Ne rāḥat körgemėn ėmdi buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 7).*

ḫarābāt: *(Far.) Harabeler, viraneler.*

1. Yüzin͡gdür ḳıble-yi ehl-i münācāt

Cemālın͡g şemʿidin rūşen **ḫarābāt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 2).*

ḥareket ėt-: *(Far.+T.) Hareket etmek.*

1. Ārām tapar mu çarḫ devri

Dāim **ḥareket ėter** bu dolāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 10).*

ẖār-ẖār: *(Far.) Üzüntü, sıkıntı.*

1. Ḳaranġu boldı şāmım dūd-ı āhımnı ġubārıdın

Şererlıḳ şuʿleler baş çėkti köksim **ẖār-ẖārıdın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 18).*

ẖarīdār: *(Far.) Müşteri, talip.*

1. Furḳat içre tüşti sevdāi züleyẖā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı **ẖarīdārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 6).*

ẖarīdār ėt-: *(Far.+T.) Müşteri etmek.*

1. Züleyẖā müşterīdür genc ü gevher birle vaṣlın͡ge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālın͡ge **ẖarīdār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 16).*

ẖarīdār-ı cemāl-ı müşterī: *(Far.+Ar.) Jüpiter'in güzelliğinin talibi, sevgilinin güzelliğini talibi.*

1. Münfaʿildur meh ruẖıdın āfitāb-ı ẖāverī

Saʿd-i ekber dur **ẖarīdār-ı cemāl-ı müşterī** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 4).*

ḥarīm: *(Ar.) Harem dairesi, harem; bir evin civarı.*

1. Felekdin bėyikraḳ ėdi rıfʿatım

Ki vaṣlın͡g **ḥarīmide** mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 20).*

2. **Ḥarīm-i** dergehin͡g aḥbāba cennetü'l-meʾvā

Sėnin͡g selāsil-i zülfin͡gge mübtelādur mėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 13).*

ḫarīm-i ḫarem: *(Ar.) Girilmesi yabancıya yasak olan, kutsal tutulan, korunulan yer.*

1. Baġlab iḫlāṣ ile iḥrām **ḫarīm-i ḫareming͡**

Eşkdin rāḥile ü ḫūn-ı cigerzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 49).*

ḫarīm-i kaʿbe-yi iḳbāl: *(Ar.) Baht evi.*

1. **Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına** yėtsem budur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 11).*

ḥarīr-i pīrehen: *(Ar.+Far.) Gömleğin ipeği.*

1. **Ḥarīr-i pīrening͡** riştesiġa nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni andın ʿināyet ėt bir naḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 5).*

harīs: *(Far.) Açgözlü.*

1. **Ḥarīs** miʿdesi tolmas cihān ḫarācı bile

Ne kim yoluḳtı ang͡a ḳıldı dāḫil-i maṭbaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 9).*

ḥirmān: *(Ar.) Nasipsizlik, mahrumiyet.*

1. Ruḫın körmeyin meng͡a armān irür

Köng͡ül içre yüz nevʿ **ḥirmān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 2).*

ḫārsız: *(Far.+T.) Dikensiz (gül).*

1. Yārnıng͡ vaṣlı ėmes āzārsız

Gülşen içre gül tapılmas **ḫārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 2).*

ḥāṣıl: *(Ar.) Ortaya çıkan, türeyen, kar, kazanç.*

1. Eylegeş berbād ʿīşim **ḥāṣıl** hicrān yėli

   Āşinālarġa sarıġ rengim sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 7).*

1. Bolmasun gül köksini açıb çemende cilveger

   Tā ki güldėk **ḥāṣılım** çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 4).*

ḥāṣıl bol-: *(Ar.+T.) Hasıl olmak; Ortaya çıkmak, türemek.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki **bolmış ḥāṣıl**

   Lāleler üzre sirişkim mey ile cām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 9).*

2. Eger hicrān iline yār vaṣlı **bolmasa ḥāṣıl**

   Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 7).*

ḥāṣıl ėt-: *(Ar.+T.) Meydana getirmek, oluşturmak, ortaya çıkarmak.*

1. Maḳāmı **ḥāṣıl ėttim** vādī-yi ʿışḳ içre kim an͡ga

   Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 3).*

ḫāṣiyet: *(Ar.) Özellik.*

1. Şehriyār-ı ki müdāmımnı devletidür rūz-efzūn

   Boldı **ḫāṣiyetidin** mülk emān narḫ erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 6).*

ḥaşmet ü salṭanat: *(Ar.) Haybet ve hükümdarlık.*

1. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 10).*

ḥaşr bāzārı: *(Ar.+Far.+T.) Haşir pazarı. Haşir, Allah'ın kıyamet gününde, dünya hayatında işlediklerinin hesabını surmak üzere ölüleri diriltip bir araya toplamasıdır. Beyitte haşir pazar yerine benzetilmiştir.*

1. Firāḳıng͡ otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

   Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre **ḥaşr bāzārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 4).*

ḥaşr ol-: *(Ar.+T.) Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Taşḳarı çıḳma keçeler **ḥaşr olur**

   Çıḳsa yarım kėçede ger āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 3).*

ḥasret: *(Ar.) Hasret, özlem.*

1. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı gülistān ehline

   Ḥasretidin ḳaldı nergis közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 4).*

2. Meng͡a berāber ėmes kūhken bile mecnūn

   Alarda bir ġam ėdi līk mėnde ming͡ **ḥasret** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

3. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür köng͡lüm

   Çemenler oldı peydā **ḥasretim** neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 6).*

4. Veh nė yang͡lıġ dūstlıġdur mėn bilen **ḥasretlere**

   Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 3).*

5. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde birev **ḥasretidin** yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 20).*

6. La'l-i nābın͡g **ḥasretide** ṭeşne ḳaldım Nādire

Şerbet-i kevŝer miŝālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 13).*

7. Kön͡gül baġlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı **ḥasretler** alıdın çāk a'żāġa, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 2).*

8. Ġamide ötti devri derd-i hicrān bolmadı āḫır

Ki **ḥasret** cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 6).*

9. Lāledėk baġrımnı dāġ-ı firāḳ-ı ḳan eyledi

Ḫāṭır-ı cem'imni bu **ḥasret** perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 76).*

10. Furḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretin͡gde köydi baġrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

11. Yüzin͡g **ḥasretide** revāndur müdām

Közüm yaşı deryā-yı ceyḥūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 167).*

12. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm 'ilācım tapmadım

Ėmdi **ḥasretler** bilen kėçsün mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 12).*

<u>ḥasret bile ḳal-:</u> *(Ar.+T.) Hasretle, özlemle kalmak.*

1. Sėn ḳılıb 'azm-i sefer mėn **ḳalmışam ḥasret bile**

Gerçi hicrin͡gde ḫazān boldı bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 9).*

ḥasret devāsı: *(Ar.+T.) Hasret ilacı.*

1. Ṭabībā çėkme zaḥmet ḥālime **ḥasret devāsı** çün

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bī-darmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 3).*

ḥasret ile: *(Ar.+T.) Hasretle, özlemle.*

1. Mėn **ḥasret ile** ḳaldım u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9).*

ḥasret otı: *(Ar.+T.) Özlem ateşi.*

1. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile efsānemen

ʿālem ehli şād mėn **ḥasret otıda** yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 4).*

ḥasret tüni: *(Ar.+T.) Hasret gecesi.*

1. Sėn ḳuyaş mėn sāye-yi pāmāl-ı **ḥasret tünide**

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 11).*

ḥasret ü derd ü elem: *(Ar.) Özlem, dert ve üzüntü.*

1. Bī-vefādur ʿāḳıbet kimge vefā eyler felek

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 6).*

ḥasretde ḳal-: *(Ar.+T.) Hasret çekmek, özlem duymak.*

1. Yār kėtti Nādire **ḥasretde ḳaldım** bilmeyin

ʿAhdı yalġan dilber-i ʿayyārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 39).*

ḥasret-i dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünün güzelliğine duyulan hasret.*

1. Ṣūret-i dīvār kebi bolmışam

   Ḥasret-i dīdār ile bī-ḫord u ḫˇāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 10).*

ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eyle-: *(ö.a.) Turan padişahının hasretini çekmek.*

1. Ṣubḥlar kim **ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem**

   Ṣubḥ yan͡glıġ mihridin çāk-ı girībān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 1).*

ḥasretler bile: *(Ar.+T.) Özlemlerle.*

1. Ėmdi ġam küncide **ḥasretler bile** örtenemen

   Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam giryān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 35).*

hasta: *(Far.) Hasta, dertli.*

1. Māh-ı ramażān ki feyż-i çoḳtur

   Mėn **ḫastaġa** yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 10).*

2. Vaṣl ara sulṭān ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

   Ḫasta mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 4).*

3. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne’men

   Furḳatıda ehl-i mātem **ḫasta** cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 6).*

ḫasta cān u nā-tüvān: *(Ar.+Far.) Hasta ve güçsüz.*

1. **Ḫasta cān u nā-tüvān** men yārdın ayrılmışam

Yār-ı hemdem mū’nis ü ġam-ḫˇārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 3).*

ḫasta ciger: *(Ar.+Far.) Ciğer hastası.*

1. Hicrān ġamidin teşne-leb ü **ḫasta ciger** mėn

Sāḳī kerem eyleb men͡ga tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 15).*

ḫasta ḥāl u zār u sergerdān: *(Ar.+Far.) Hasta hal ve perişan.*

1. Ey felek cānımġa bī-dād üzre bī-dād ėtme kim

Bu yėter kim **ḫasta ḥāl u zār u sergerdānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 6).*

ḫasta ḫāṭır: *(Ar.) Gönlü hasta, âşık.*

1. Sāḳiyā köp **ḫasta ḫāṭır** men cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 5).*

ḫasta kön͡gül: *(Ar.+T.) Dertli gönül.*

1. **Ḫasta kön͡glüm** içre pinhān dāġlardur her zamān

Kėçeler tesbīḥdėk yulduznı tiʿdād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 11).*

2. Dembedem cevlān ėtib ey şūḫlar meydān ara

Ḫasta kön͡glümni nişān-ı nāvek-i müjgān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 8).*

3. **Ḫasta köng͡ül** āhıdın yār ḥażar eylemes

Köydi felek ḫırmeni şuʿle-yi efġānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 9).*

ḫasta u zār u derbeder: *(Ar.+Far.) Dertli, inleyen ve perişan.*

1. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı köng͡ül soraġıda **ḫasta u zār u derbeder** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 2).*

ḫaṭ: *(Ar.) Ayva tüyleri.*

1. Yüzing͡ ferruḫ cemālıng͡ ruḥ-efzā

Ḫaṭıng͡ ḫıżr u leb-i laʿling͡ mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

2. Naẓar ehli sevdālarını **ḫaṭıng͡** ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtang͡ eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1).*

3. Ġazāleleri közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn **ḫaṭige** yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 4).*

4. Lebleringdür mesīḥ vü ḫıżr **ḫaṭıng͡**

Sėnden ister ḥayāt ḫıżr u mesīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 7).*

ḫaṭ revān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Mektup göndermek.*

1. Mekānıng͡ sėnin ḳaysı menzildedür

Közüm yaşıdın **ḫaṭ revān eyleyin** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 130).*

ḫaṭ u sevād: *(Ar.) Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

1. Çıḳmasdı henūz **ḫaṭ u sevādıng͡**

Muṣḥafda mübārek ėrdi fālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 9).*

<u>ḫaṭā eyle-:</u> *(Ar.+T.) Hata yapmak.*

1. Közleridür sāḥir oşal ḳaşı ya

Nāvek-i müjgānı **ḫaṭā eylemes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 10).*

<u>ḫāṭem ü nevşīrvān:</u> *(ö.a.) İran şahı Nevşirvan'ın mührü.*

1. Reşk-i ʿadl u himmetin͡gdin **ḫāṭem ü nevşīrvān**

Oldılar yüz ḥasret ile ʿāzim-i mülk-i fenā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 5).*

<u>ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Muhabbet yüzüğünün mührü.*

1. Cünūn şehrini bī-sāmānları maḥkūm-ı fermānım

Ki bardur **ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet** destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 18).*

<u>ḫaṭ-i istivā:</u> *(Ar.) Birbirine eşit ve denk çizgi.*

1. Çėkti ġam idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü **ḫaṭ-i istivā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 24).*

<u>ḫaṭ-i ruḫsār:</u> *(Ar.+Far.) Sevgilinin yanağındaki ayva tüyü.*

1. Ayrılıb köz **ḫaṭ-i ruḫsārın͡gdın**

Tīre bolmış közime şām u ṣabāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 9).*

<u>ḫātem:</u> *(Ar.) Hatem-i Tai, altıncı yüzyılın sonunda, yedinci yüzyılın başında yaşamış, ismi Abdullah bin Sa'd olan ve cömertliğiyle ünlü Arap şairi ve kabile reisi (Çok cömert olduğu için "Hatem", Tayy kabilesinin reisi olduğu için "Tai" lakabı verilmiştir).*

1. İnṣāf u ʿadl birle kasrānı ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide **ḥātem** müdāmımnı gedāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 10).*

ḫāṭır: *(Ar.) Gönül, duygu, his, bir kimsėnin biri üzerindeki saygılı etkisi, îtibar.*

1. Şād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle **ḫāṭırım**

   ʿīş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*

2. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrseng͡ ey kön͡glüm

   Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār **ḫāṭırın** şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 6).*

3. Dėme ki lebleridin ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

   Ulusnı **ḫāṭırını** eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 2).*

4. Gerçi maḥzūn men özüm bir nāzenīn hicrānıda

   Bī-nevā üftādelerni **ḫāṭırın** şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 4).*

5. **Ḫāṭırımdın** kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

   Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 9).*

6. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

   Dūstlar dil-şād u düşman **ḫātır-ı** zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

ḫāṭır-ı cemʿ: *(Ar.+Far.+Ar.) Başı dinç, huzuru yerinde, gönlü rahat.*

1. Lāledėk bağrımnı dāġ-ı firāḳ-ı ḳan eyledi

   Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 76).*

ḫāṭır-ı nāşād: *(Ar.+Far.) Gamlı, kederli gönül.*

1. Perīşān ḥāl irürmen **ḫāṭırım** nāşād destin͡gdin

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 5).*

ḫatm ol-: *(Ar.+T.) Bitmek, sona ermek.*

1. **Ḫatm olmış** sen͡ga tüz resm ile ʿālemdādlıḳ

Ey cihānārā muḥīṭ-i gevherefşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 3).*

havā: *(Ar.) Arzu, heves.*

1. Tapılsa Nādire bir şeyḫ ʿārif-i kāmil

Başım **havāsın** ėtey naẓr-ı āstāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 14).*

2. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān **havāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 4).*

havā eyle-: *(Ar.+T.) Uçup gitmek, vefat etmek.*

1. Fiġān kim tapılganda ṣayd-ı murād

Havā eyledi şehbāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 116).*

ḥavā ṣıfat: *(ö.a.) Hz. Bibi Hava gibi.*

1. **Ḥavā ṣıfat** cihānda izlermen ādemimni

Yārımdın ayrılıbman kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 23).*

havāḫˇā-i havā-i devlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet dostu olmak isteyen.*

1. Beski ėrmişmen **havāḫˇā-i havā-i devletin͡g**

Tā irür başım havā-i medḥ-i sulṭān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 15).*

havā-i bāġ: *(Ar.+Far.) Bağın havası.*

1. Bolubman Nādire ol serv-i gül-ruḫsārdın ayru

Kön͡gül ḳandur **havā-i bāġ** u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 14).*

havā-i bülbül ü gül: *(Ar.+Far.) Bülbül ve gülün havası.*

1. Ḥabīb-iʿāriżin yādila çėkti Nādire ünler

Havā-i bülbül ü gül ḳalmadı berg ü nevāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 16).*

havā-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk havası.*

1. **Havā-i ʿışḳ** sergerdānı men ārām u ṣabrım yoḳ

Perīşān ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 9).*

2. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım yārab

Kön͡gül içre **havā-i ʿışḳ** bilmem ne belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 12).*

havā-i medḥ-i sulṭān eyle-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Sultanı tavsif etmek istemek.*

1. Beski ėrmişmen havāḫ̌ā-i havā-i devletin͡g

Tā irür başım **havā-i medḥ-i sulṭān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 16).*

havā-i mekteb: *(Ar.+Far.+Ar.) Okul havası.*

1. Mecnūn-ı bī-nevānı teklīf-i cāh ḳılma

Kim tėlbeler başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 8).*

ḥayā: *(Ar.) Utanma, sıkılma.*

1. Körüban ḳaṭre-yi şebnemni **ḥayā** örgendim

Gül ü bülbül sözidin berg ü nevā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 37).*

ḫayāl: *(Ar.) Hayal, düş.*

1. Boldı **ḫayālın͡g** ile kön͡glüm öyi dilküşā

Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 5).*

2. Ey serv-i revān nėdür **ḫayālın͡g**

Cān örtedi vaʿde-yi viṣālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 1).*

3. Men͡ga ārzū viṣālın͡g men͡ga müddeʿā **ḫayālın͡g**

Naẓarımdadur cemālın͡g heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 9).*

4. Eger çendī ki dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 18).*

5. Aġzın͡g ki bī-nişāndur vaṣfın **ḫayāl** ḳıldım

Her nükte-senc eyler uşbu **ḫayāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13-14).*

6. Pāreler boldı **ḫayālın͡g** nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 7).*

7. Yıraġ olsam eger ol serv-i sīm-endām alıdın

Kön͡gül sīmāb yan͡glıġ suv olur müdāmımnı **ḫayālıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 2).*

8. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi **ḫayāl**

Ol zamān ėrdi men͡ga bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 25).*

9. ʿAdl u inṣāfda cemşīd nijādım sėn ėdin͡g

Fikr ü endīşe **ḫayālım** bile yādım sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 12).*

10. Men͡ga yādın͡g bes irür dėrmen **ḫayālın͡gda** kėtey

Ravża-yı pākin͡gge īsār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 13).*

11. Cemālın͡gdın ayru tüşüb kėçeler

Ḫayālın͡g irür dil-nevāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 120).*

12. **Ḫayālın͡gnı** kön͡gülde ḥāżır ḳılıb

Ġamimni sen͡ga dāsıtān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 131).*

<u>ḫayāl eyle-:</u> *(Ar.+T.) Hayal etmek.*

1. Süvāre bolġaç **eylermen ḫayāl** ol şehsüvārımnı

Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 21).*

2. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl men͡ga sāḳī mey tutub

Kim **ḫayāl eylerġa** ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 12).*

<u>ḫayāl içre:</u> *(Ar.+T.) Hayal içinde.*

1. **Ḫayāl içre** körgüz meng͡a çehre kim

Viṣālıng͡nı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 13).*

2. **Ḫayāl içre** her yan naẓar eylesem

Baḳar dīde-yi ḫūn-fişānım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 45).*

ḫayāl ile: *(Ar.+T.) Hayal ile, hayal ederek.*

1. Deşt-i cünūn nesīmidėk tėlbe köng͡ül **ḫayāl ile**

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 9).*

ḫayāl ḳıl-: *(Ar.+T.) Hayal etmek. Hayal ettim, düşündüm.*

1. Aġzıng͡ ki bī-nişāndur vaṣfın **ḫayāl ḳıldım**

Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13).*

ḫayāl-ı ṭurresi: *(Ar.+T.) Sevgilinin alnına düşen kıvırcık saçının hayalı.*

1. Bu cān-ı ḫasta ki vaṣlıng͡nı ārzū eyler

Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 10).*

ḫayāl-ı dām-ı ṣayyād eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Avcının tuzağına düşmeyi hayal etmek.*

1. Urdı zülfing͡ ḥalḳası boynımda pīç

Tā **ḫayāl-ı dām-ı ṣayyād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 12).*

ḫayāl-ı māh-ruḫsār: (Ar.+Far.) *Aya benzeyen yüzünün hayalı.*

1. Perīpeyker ḳarındaşım **ḫayāl-ı māh-ruḫsārı**

Neşāṭ u ʿīşdin bīgāne ü ġam āşinā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 9).*

h̬ayāl-ı şāh-ı devrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Devir padişahının hayalı.*

1. Nādire ger vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi **h̬ayāl-ı şāh-ı devrān** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 14).*

h̬ayāl-ı vaṣl-ı yār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Sevgiliye kavuşmayı düşünmek.*

1. Ne gül seyr eyle ne fikr-i bahār ėt

Cihāndın kėç **h̬ayāl-ı vaṣl-ı yār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 2).*

h̬ayāl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin hayalı.*

1. Perīşānlıġ yaġıldı başıma derd-i muḥabbetdin

H̬ayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 8).*

2. **H̬ayāl-ı yār** ile ey Nādire şevḳ öyide ṣabrėt

Cihānnı eyledi āşüfte bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 21).*

ḥayāt h̬ıżr u mesīḥ: *(ö.a.) Hızır Peygamber ve Hz. İsa'nın ömrü.*

1. Lebleri͡ngdür mesīḥ vü h̬ıżr h̬aṭı͡ng

Sėnden ister **ḥayāt h̬ıżr u mesīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 8).*

ḥayāt-ı cāvidān: *(Ar.+Far.) Sonsuz hayat.*

1. Miḥnet-i hicrā ara nākāmlıġ çekkenlere

Vaṣl ara ölmek **ḥayāt-ı cāvidāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 4).*

ḥayāt-ı tāze tap-: *(Ar.+Far.+T.) Yeni bir yaşama kavuşmak.*

1. Ṣafā-i maḳdemidin boldı h̬urrem ʿarṣa-yı ʿālem

Ḫayāt-ı tāze tapdı memleket gūyā ki cān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 12).*

ḫayf: *(Ar.) Yazık.*

1. Cihānda Nādire ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen **ḥayf** evḳāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 14)*

2. Maḥfil-i eyyām ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ

Barça müheyyā men͡ga **ḥayf** ki dildār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 8).*

ḫayl: *(Ar.) Zümre, halk, topluluk.*

1. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri **ḫayl**-ı irür maḳṣad-ı ikrām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 16).*

2. İtlerin͡g **ḫaylı** ara tün tā seḥer

Nāle ḳıldım āh u feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 9).*

3. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes kön͡glüm ḫayālın͡g **ḫaylıdın**

İştiyāḳın͡gdur kön͡gül taḫtıda sulṭān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 5).*

ḫayl u sipeh: *(Ar.+Far.) Asker ve ordu.*

1. Men͡ga **ḫayl u sipeh** dīvāneler birle mecānınler

Nėçün kim tāze dagı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 5).*

ḫayl-ı ġam: *(Ar.+Far.+Ar.) Gam sürüsü.*

1. Kön͡gül mülkine ot salıb iştiyāḳ

Başımını ḳılıbman **ḫayl-ı ġam** pāymāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 146).*

ḫayl-ı mūr: *(Ar.+Far.) Karınca sürüsü.*

1. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar dīvler fermānıda

Pāymāl-ı **ḫayl-ı mūr** oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 16).*

ḫayl-ı sipāh: *(Ar.+Far.) Asker topluluğu, ordu.*

1. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa **ḫayl-ı sipāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 10).*

ḫayr bād: *(Ar.+Far.) Hayırlı olsun, hayırlar getirsin diyerek kutlamak, tebrik etmek.*

1. Sėn͡ga cān birle kön͡glümni sėni Tėn͡gri'ge tapşurdum

Vedāʿin͡gni ḳılurda köydi cānım **ḫayr bādıdın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 6).*

ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar: *(Ar.) Hazırlanmış iyilik yemeği.*

1. Derd-i dilin͡gni ey kön͡gül sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa **ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 12).*

ḫayr u iḥsān: *(Ar.) Hayır ve iyilik.*

1. Ėrdi bu ʿālemde dāyim **ḫayr u iḥsān** ʿādeti

Müstemend ü bī-nevālarġa köp ėrdi şefḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 41).*

ḫayr u seḫāvet: *(Ar.) Hayır ve cömertlik.*

1. Duʿālar tileb rūḥ-ı pākın͡g uçun

İşim boldı **ḫayr u seḫāvet** bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 52).*

ḥayrān: *(Ar.) Şaşırmış, şaşırıp kalmış.*

1. Közgü kebi **ḥayrānların͡ga** ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārın͡g uçun Nādire’dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 17).*

2. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

Közlerim āyīnesin yār alıda **ḥayrān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 12).*

3. Mėni ḥālimġa yıġlar āşinālar

İrür **ḥayrān** men͡ga bīgānedin yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 12).*

4. Beski hicrān otı kön͡glüm taşını suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile **ḥayrānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 6).*

5. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin **ḥayrānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 14).*

6. **Ḥayrān** közüm ey māh cemālın͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 5).*

7. Muġtenim ėrdi viṣālın͡g ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire ġam birle **ḥayrān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 18).*

8. Tan͡g ėmes ger ehl-i ʿālemdür ṭarab āmādelıġ

Kim anın͡g dīdārıġa **ḥayrāndur** insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 20).*

9. Kön͡gül bir āfitāb ʿışḳıda **ḥayrāndur** ki tan͡g ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 13).*

10. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa **ḥayrānlıġ**

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 5).*

ḥayrān bol-: *(Ar.+T.) Hayran olmak, çok beğenmek.*

1. Deşt ü ṣaḥrādın soraġıŋgnı tapalmay derd ile

Eylenib kėldim yėne ġam öyide **ḥayrān bolub** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 4).*

2. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā **ḥayrān bolub** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

ḥayrān ėt-: *(Ar.+T.) Hayranlık duygusu uyandırmak, çok beğenilmek.*

1. Mehveşim meydān ara bī-perde cevlān eyledi

İl közin āyīnedėk dīdārıġa **ḥayrān ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 4).*

ḥayrān ḳal-: *(Ar.+Tr) Şaşırıp kalmak.*

1. Közlerim yollarġa baḳıb **ḳaldı ḥayrān** el-firāḳ

Luṭf-i ḫulḳıŋgnı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 15).*

ḥayret: *(Ar.) Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.*

1. Rūze zaʿfidin ʿaceb **ḥayretdedürmen** Nādire

Eylemesmen līk bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 11).*

2. Yüzin͡g ayınıng͡ **ḥayretidin** irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı hilale peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 7).*

3. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm āyīnedėk ey Nādire **ḥayret** nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 18).*

4. Muġtenem bilmey viṣālıng͡nı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk **ḥayretde** nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 86).*

ḥayret bile: *(Ar.+T.) Hayretle.*

1. Ey kön͡gil ʿışḳını **ḥayret bile** pinhān tutdıng͡

H̱ūb ḳıldıng͡ ki cünūn ile fesād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 5).*

ḥayret ile ḳal-: *(Ar.+T.) Şaşkınlıkla kalmak.*

1. Ėgme ḳaşıng͡ni ẖam bolġalı il secdegehi

Kaʿbe dīvārıda **ḥayret ile ḳalmış** miḥrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 10).*

ḥayret sebeḳı: *(Ar.+T.) Şaşırma hayrat dersi.*

1. Ey eşk közimni mektebidin

Ḥayret sebeḳın revān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 8).*

ḥayretfezā: *(Ar.+Far.) Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.*

1. Közüm **ḥayretfezādur** ʿazm-i meydān eylesün şāhım

Kön͡gül meydānıda bir laḥẓa cevlān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 1).*

ḫayrü'l-cevād: *(Ar.) İyilik, cömertlik.*

1. Sėni cūd u iḥsāne terġīb ėtib

Ḫıṭābıŋ͡gnı **ḫayrü'l-Cevād** eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 10).*

ḫazān: *(Far.) Güz, sonbahar.*

1. ʿĀlem çemeni ki bī-vefādur

Bir āh bile **ḫazān** ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 10).*

2. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile **ḫazān** ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 2).*

3. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng kėltürgeç **ḫazāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

4. **Ḫazāndur** bāġ-ı ʿīşim nev-bahārımdın cüdā ḳıldıŋ͡g

Ayırdıŋ͡g mihrbānımdın nigārımdın cüdā ḳıldıŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 9).*

ḫazān birle bahār: *(Far.+T.+Far.) Sonbahar ile bahar.*

1. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni kim körse farḳ ėtmes **ḫazān birle bahārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 6).*

ḫazān bol-: *(Far.+T.) Sonbahar olmak.*

1. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicriŋ͡gde **ḫazān boldı** bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 10).*

2. Müddeti vaṣlıŋ gülistānıda ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti **ḫazān boldı** gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 6).*

3. Tėlmürüb ḳaldım yolıŋda şehriyārım ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim **ḫazān boldı** bahārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 8).*

4. Ey gülşen-i ġam ėmdi baḥār oldı **ḫazān bol**

Ey dīdelerim yār yüzige nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 31).*

ḫazān evrāḳıdėk: *(Far.+Ar.+T.) Sonbahar yaprağı gibi.*

1. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim **ḫazān evrāḳıdėk** boldı yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*

ḫazān eyle-: *(Far.+T.) Sonbahar mevsimine döndürmek. Aciz kılmak.*

1. Viṣālını hicrān ėtib ey firāḳ

Letāfet bahārın **ḫazān eylediŋ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 10).*

ḫazān faṣli: *(Far.+Ar.+T.) Hazan mevsimi, sonbahar.*

1. Mėn ki furḳat tünleri ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür men **ḫazān faṣlide** feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 2).*

ḫazān ḳıl-: *(Far.+T.) Sonbahara çevirmek.*

1. Berg-i gül kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı güllerni **ḫazān** seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 6).*

ḫazān ol-: *(Far.+T.) Sonbahar vakti gelmek.*

1. Nādire bülbül kebi tā nāle inşā eyledim

Nev-bahār ötdi **ḫazān oldı** gülistān ʿāḳıbet (*Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 18).*

2. Gülistāndur viṣālı maḥfili mėn ʿandelīb anda

Gül-i ʿīşim **ḫazān oldı** gülistānımnı sağındım (*Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 4).*

3. Bahār-ı iltifātıng feyżidin nüş vü nümā tapġaç

Ḫazān olġan köngüller fiṭret-i raʿnā nihāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 8).*

ḫazāne: *(Ar.) Hazine.*

1. İḳlīm-i ʿademġa kėtti yārım

Yüzlendi **ḫazāne** nev-bahārım (*Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 34).*

ḥaẕar eyle-: *(Ar.+T.) Sakınmak, çekinmek.*

1. Zāl felekni ey köngül mekridin **eyleġıl ḥaẕar**

Yoḳsa sėni firīb ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 9).*

2. Ḫasta köngül āhıdın yār **ḥażar eylemes**

Köydi felek ḫırmeni şuʿle-yi efġānıdın (*Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 9).*

ḫazāyīn: *(Ar.) Hazineler.*

1. Cihān şāh-ı ėrding Füreydūn kebi

Ḫazāyīn zeri genc-i Ḳārūn kebi (*Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 162).*

ḥaẕer ėt-: *(Ar.+T.) Sakınmak, çekinmek.*

1. Sėn ey gerdūn **ḥaẕer ėt** kişveringni eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ḫacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 15).*

2. Ger ṭaʿne-yi aġyārdın ey dil **ḥaẕar ėtseng͡**

ʿĀlem iliġa bolmaġıl iḳrār-ı muḥabbet (*Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 13).*

<u>hazīn:</u> *(Ar.) Hüzünlü, acılı.*

1. Mėni ey felek bī-nevā eyledin͡g

Ḥazīn cānıma köp cefā eyledin͡g (*Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 94).*

<u>ḥāżır ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Hazır durumda bulundurmak.*

1. Ḫayālın͡gnı kön͡gülde **ḥāżır ḳılıb**

Ġamimni sen͡ga dāsıtān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 131).*

<u>ḥażret-i ḫān dilāver bile sulṭān maḥmūd:</u> *(ö.a.) Hazret-i Han Dilaver ile Sultan Mahmud.*

1. **Ḥażret-i Ḫān Dilāver bile Sulṭān Maḥmūd**

Biri serv ü biri şimşād u gülistān-ı cihān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 7).*

<u>ḥażret-i seyyid ʿömer:</u> *(ö.a.) Mahlarayim Nadire'nin kocasının ismi.*

1. Bolġudėk ėrmes bu müşkil men͡ga āsān el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 26).*

2. Bolub Edhem ṣıfat yekbāregī ʿālemni terk ėtmek

Bu işni **Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer Ḫān'dın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 14).*

3. Gāhgāhī ṭavf ėtib topraġıdın eylenemen

Cāvidān cennetde boġay **ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 26).*

__ḫaclet:__ *(Ar.) Haclet: Utanma, arlanma.*

1. Naḫl ḳadı **ḫacletidin** boldı su serv-i revān

Eyledi fevvāreler cārī serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 11).*

__helāhil:__ *(Ar.) Zehir, zehirler.*

1. Firāḳın͡g zehridėk ḳatıl ėmesdür

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 10).*

__helāk ėt-:__ *(Ar.+T.) Mahvetmek, perişan etmek, öldürmek.*

1. Girdāb irür közimni yaşı

ʿĀşıḳnı **helāk ėter** bu girdāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 8).*

2. Ġam diyārında mėni hicrān otı **ėtmiş helāk**

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 3).*

3. **Helāk ėtmek** uçun düşmanlarıġa

Ġam ü ḥasret bile derd-i derūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 9).*

__helāk eyle-:__ *(Ar.+T.) Öldürmek.*

1. Dīn-i ʿışḳ inkārın ėtgenlerni **eyley dėb helāk**

Eşk sīlidin bukün emvāc-ı ṭūfān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 9).*

__hem:__ *(Far.) "Aynı zamanda, ayrıca " anlamlarına gelen bağlaç.*

1. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd’ġa **hem** eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 16).*

2. Refāḳet bile bardı rūhü’l-emīn **hem**

ʿİnānıng͡gda tā sadretü’l-müntehā (*Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 13).*

3. Emīr ü ʿādil ü ve’l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān **hem**

Cihān barıça men͡ga bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*

4. Ḳan töker ġamzesi müjgānları **hem**

Közi ḳatlımġa çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 5).*

5. Çemende cilve ḳıldı serv ü gül **hem** sebze baş çėkdi

Ḳadi serv ü yüzi gül ḥatı reyḥānımnı sağındım (*Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

6. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn **hem** ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

7. Nėçe kün boldı kėtibdür **hem** enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 1).*

8. Bolubman ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın **hem**

İrür cān vāle kön͡glümdin kön͡gül āzürde cāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1-2).*

9. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin āsumāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

10. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 6).*

11. Men͡ga ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 8).*

12. Sėni dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi kön͡gül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 10).*

13. Men͡ga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 12).*

14. İşim yoḳtur cihān ehlini yaḫşı u yamanıġa

Mürüvvet köz tutıb ʿālemde yaḫşı u yamandın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 14).*

15. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 16).*

16. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım ki hicride

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 18).*

17. Kön͡gül cānıdan u cān ḳaldı cānān u cihāndın **hem**

Kön͡güldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1-2).*

18. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 4).*

19. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga ol rūḥ u revāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

20. Eger hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 8).*

21. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 10).*

22. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem budur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 12).*

23. Bolubman Nādire ol serv-i gül-ruḫsārdın ayru

Kön͡gül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın **hem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 14).*

24. Diyārım ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn **hem** yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 12).*

25. Tüşmesüm köz **hem** müdāmımnı sermenzil ü māvāsıġa

Tā kön͡gül ḳaṣrı nedāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 15).*

26. Ḳaşın͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd **hem** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 12).*

27. Āyīn-i ʿadl tüzdi inṣāf birle ol **hem**

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 33).*

28. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide **hem** şāh ėdi hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

29. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem şāh ėdi **hem** şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

hem-āvāz: *(Far.) Sesi aynı olan, sestaş.*

1. Gül ėrdi yüzin͡g mėn müdāmımnı şevḳıda

Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 30).*

hem-ḫˇāb: *(Far.) Uyku arkadaşı.*

1. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü **hem-ḫˇāb** ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

ḫem ü pīç: *(Far.) Sevgilinin saçının kıvrım, büklümü.*

1. İrür iki ejder **ḫem ü pīç birlen**

Ḳadin͡g servide iki zülf semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 5).*

hemdem: *(Far.) Birlikte bulunan, samîmî, canciğer arkadaş, dost.*

1. Derd-i yār u ġuṣṣa **hemdem** ġam firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālın͡g devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

2. Közlerim mihr-i cemālıdın münevver bolmadı

Men͡ga **hemdem** bir kün ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 64).*

3. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü **hemdem** ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

4. Baẖt u ṭāliʿ çāker ü iḳbāl u devlet **hemdemi**

Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnıng ekremi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 23).*

5. Köngül derdini şerḥ ėtmekke bir **hemdem** tapılmaydur

Köngül bī-ẖod bolub ġam bādesidin tā yıḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 51).*

<u>**hemdem-i derd ü elem eyle-:**</u> *(Far.+Ar.+T.) Üzüntü ve kedere arkadaş yapmak.*

1. Mėn ġam-zedeni **hemdem-i derd ü elem eyler**

Andaḳ ki ol ay ʿışḳı bile müttehem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 25).*

heme: *(Far.) Bütün, hep, cümle.*

1. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyẖ

Ėşitme kim **heme** efsūn irür fisāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 2).*

2. Mesīḥā kebi laʿl-i cān baẖşıdın

Heme derd-i hicrānġa darmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 8).*

3. **Heme** ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 3).*

4. Menga ārzū viṣālıng menga müddeʿā ẖayālıng

Naẓarımdadur cemālıng **heme** nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 10).*

5. Dėdim ʿışḳ cezbesidin senga Nādire kelāmı

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur **heme** nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 16).*

6. Tapmaġım olmas müyesser ol gül-i ẖandān besī

Ger **heme** seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 16).*

7. Ḫalḳ sėndin **heme** ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53).*

<u>hemīşe:</u> *(Far.) Daima, her zaman.*

1. Munṭeẓirdür men **hemīşe** Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 13).*

2. Nėçük kim her biri köz nūrı ü kön͡gül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni **hemīşe** yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 28).*

3. **Hemīşe** bülbül-i ṭabʿim fiġān u zār ėter

Ki ʿĀriż-i çemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 13).*

4. Yaḫşılar birle **hemīşe** irtibātım bar ėdi

Şehriyārım bezmide ʿīş ü neşāṭım bar ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 33).*

5. Devlet bolub ziyāde ʿömrin͡g hezār bolġay

Bedḫˇālar **hemīşe** ʿālemde ḫār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 18).*

<u>hemnişīn:</u> *(Far.) Can dost/teklifsiz arkadaş.*

1. Nāle bir dilsūz yārımdur mėnin͡g

Hemnişīndür dīde-yi giryān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 6).*

2. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim **hemnişīn** ü hemdem ü hem-ḫᵛāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

3. Cemīʿ **hemnişīnler** bar u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33).*

hemnişīn ol-: *(Far.+T.) Birlikte oturup kalkmak. Dost, yakın arkadaş olmak.*

1. Yār kūy itleriġa nāgeh **olsañ hemnişīn**

Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 9).*

hemreh: *(Far.) Yol arkadaşı, yoldaş.*

1. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Köñgül cān birle boldı **hemrehiñ** mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 4).*

hemsāye bol-: *(Far.+T.) Gölge olmak, komşu olmak.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa **boldı hemsāye**

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

hengāme berpā ḳıl-: *(Far.+T.) Karışıklık yaratmak.*

1. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Meñga imdād uçun **hengāme berpā ḳılmadı** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 10).*

hengām-i tekellüm: *(Far.+Ar.) Konuşma sırasında.*

1. Közimdin yaş tökib giryān bolıb ḳan yıġlamay neylay

Ki **hengām-ı tekellüm** laʿl-i ḫandānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 12).*

henüz: *(Far.) Daha şimdi, yeni.*

1. **Henūz** Nādire kem bolmadı bu āh u nevā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 17).*

2. Çıḳmasdı **henūz** ḫaṭ u sevādıng͡

Muṣḥafda mübārek ėrdi fālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 9).*

3. Herçen şād irürmen bu ikki tāze güldin

Kėtmes **henūz** mėndin ol yārnıng͡ havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 40).*

4. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi bolmabdur **henūz** ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 54).*

5. Köng͡lümde **henūz** iştiyāḳıng͡

Cān içre telāṭım-ı firāḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 31).*

her: *(Far.) "Belli aralıklarla devamlı" anlamında belgisiz sıfat.*

1. **Her** sebze ü sünbül ki bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

2. Nādire **her** söz ki inşāʾ eyledi

Aydı ang͡a ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 21).*

3. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı **her** kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

4. Nükte-yi ʿışḳnı **her** bī-ser ü pā fehm ėtmes

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 13).*

5. **Her** teb ü tābı ki ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur kim demādem rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 1).*

6. **Her** ġubār u gerd kim yėtmiş anı dāmānıġa

Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3).*

7. Aġzıng͡ ki bī-nişāndur vaṣfın ḫayāl ḳıldım

Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 14).*

8. Tutaştı şemʿdėk **her** barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb çün bağır çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 19).*

9. Hicri tīġi bile bağrım yüz çāk

Anı **her** çākide yüz ming͡ yara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 8).*

her biri: *(Far.+T.) Her biri.*

1. Nėçük kim **her biri** köz nūrı ü köng͡ül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27).*

2. Luṭf ü ḫulḳı **her biri** rūḥ u revān ėrdi meng͡a

Kėtti ol rūḥ u revān feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 29).*

3. Bu fezendler kim bėribdür Ḫudāy

Naṣīb eylegey **her birige** kemāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 152).*

herçend: *(Far.) Her ne kadar.*

1. ʿArṣa-yı mülk-i cihān **herçend** fermānıdadur

Sėnsiz ey ārām-ı cān manẓūr ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 15).*

2. Bolmışam **herçend** hicrānıng͡da ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 9).*

3. **Herçend** şād irürmen bu ikki tāze güldin

Kėtmes henūz mėndin ol yārnıng͡ havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 39).*

4. **Herçend** ki bīmār-ı ġam-iʿışḳ ėdi mecnūn

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 3).*

5. Āhım şereri ḳılmadı köng͡ling͡ni mülāyim

Herçend mülayim bolur ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 12).*

6. Mėn ṣabr bile taḥammül ėtdim

Herçend ki kėtti şehsüvārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 38).*

<u>her eyyām:</u> *(Far.+Ar.) Her gün, her zaman.*

1. Bī-nevālarmız felek ḫurşīd-i yang͡lıġ sāḳiyā

Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge **her eyyām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 6).*

<u>her gūşe:</u> *(Far.) Her köşe, her yer.*

1. **Her gūşede** ḳullarıng͡ perīşān

Sėn ėding͡ alarnı destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 5).*

<u>her ḥālda:</u> *(Far.+Ar.+T.) Her halde.*

1. **Her ḥālda** ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi sen͡ga ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 17).*

<u>her ḫāme:</u> *(Far.) Her kalem.*

1. Kön͡gül şerḥ-i ġamin **her ḫāme** birle kim raḳam eyler

   Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça çėker baş nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 5).*

<u>her iş:</u> *(Far.+T.) Her iş.*

1. İḫtiyārım bar ėdi **her işni** ḳılsam iḫtiyār

   Yārdın eyleb cüdāyī iḫtiyār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 7).*

<u>her ḳaçan:</u> *(Far.+T.) Her ne zaman.*

1. **Her ḳaçan** kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

   Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 11).*

2. **Her ḳaçan** kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

   Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 1).*

3. **Her ḳaçan** kim ol perīveş vaṣlını yād eylerem

   Çarḫ bünyādını bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 1).*

<u>her ḳaṭre eşk:</u> *(Far.+Ar.+Far.) Her damla gözyaşı.*

1. Ol ay hicride çendān yıġladım **her ḳaṭre eşkimni**

   Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 5).*

<u>her ḳaysı ṭaraf:</u> *(Far.+T.+Ar.) Her bir yan, her bir taraf.*

1. Yārab andın pāydār olġay esās-ı kerr ü ferr

Fetḥ ü naṣret birle **her ḳaysı ṭaraf** ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 44).*

<u>her ḳaysı:</u> *(Far.+T.) Her biri.*

1. İki ḫuceste fezend iki közümni nūrı

Bardur köng͡ül sürūrı **her ḳaysının** liḳāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 30).*

<u>her kėçe:</u> *(Far.+T.) Her gece.*

1. Anı hicrini derdidin **her kėçe**

Meng͡a nāle ü āh u efġān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 11).*

2. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim çarḫ bī-dād ėtti bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

3. Ġayrnıng͡ bezmidedür ol māh-ı tābān **her kėçe**

Örtenür ḥālim körüb şemʿ-i şebistān *her kėçe (Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 1-2).*

4. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 6).*

5. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālıng͡dın köng͡ülni cemʿ ḳıl

Kim irür zülfing͡ kebi ḥālin perīşān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 8).*

6. Gerçi üzding͡ rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim yādıng͡ irür köng͡lümde mihmān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 10).*

7. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil esīr-i bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 12).*

8. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 14).*

9. Vāḳıf ėrmessėn mėnin͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

10. Nėçe kün boldı lebin͡g ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 18).*

11. Felekke yėtkürüb **her kėçe** otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 3).*

12. Külbeyī aḥzān ara Sulṭān ʿÖmer'ni dāġıda

Şemʿdėk **her kėçe** tanatgunça örteb yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 20).*

13. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān **her kėçe** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 4).*

<u>her kim:</u> *(Far.+T.) Herkes.*

1. **Her kimde** eger bar ėse āŝār-ı muḥabbet

Eyler an͡ga maḥbūblar iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 1).*

2. Hīçkim ʿālemde fārıġ-bāl ėmes

Her kim öz miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 4).*

3. **Her kim** ki bolsa düşman merdūd u zār bolġay

ʿAdl eyleban kerem ḳıl şudur Ḫudā rıżāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 19).*

4. Ehl-i ṭabʿ **her kim** olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 9).*

5. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi **her kim** ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

6. **Her kim** ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 9).*

7. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 10).*

<u>her kimse:</u> *(Far.+T.) Herkes.*

1. Ḥaḳ cenābıġa tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile **her kimse** eger bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 8).*

<u>her kişi:</u> *(Far.+T.) Herkes.*

1. **Her kişi** ölse yüzin͡g mihride laʿlin͡g tirgüzür

Çün mesīḥin͡g zinde eyler āfitābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 3).*

2. **Her kişini** bir münāsib yārı bar

Mėn oşal āvāredürmen yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 3).*

3. Ġuṣṣa peymāneside ḫūn-ı dil āşām eyler

Bādedin **her kişi** kim eyler ėse istiġnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 12).*

<u>her kün:</u> *(Far.+T.) Her gün.*

1. Yārdın ayrıldı dėb **her kün** men͡ga devr-i felek

Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 11).*

2. Müdāmımnı köyiġa **her kün** ʿazm ėterġa

Çırāġ-ı berḳ-i āhım rehnümūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 7).*

her laḥẓa: *(Far.+Ar.) Her an.*

1. Aldı kön͡gül ḳuşların **her laḥẓa** müşkīn ṭürresi

Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 3).*

2. Māh-tābān yüzligim **her laḥẓa** yād ėtsem sėni

Dūd-ı baġrımdın çıḳar ot içre tüşgendėk kebāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 3).*

3. Cānımġa cefalar bile cānāne ḳılur baḫş

Her laḥẓa közümni yaşı ṭūfāne ḳılur baḫş *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 2).*

4. Yėtmesün yārab nesīm-i serd ol şimşāda kim

Şuʿleler **her laḥẓa** otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 10).*

5. Ḳan yaşım taṣvīr ėter **her laḥẓa** ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 11).*

6. Ebr-i nīsān laḥẓa laḥẓa yaġmasun gülzārġa

Ebr-i nīsāndėk közüm **her laḥẓa** giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 12).*

7. **Her laḥẓa** ki ey yār sėni yād ḳılurman

Hicr āfetidin nāle ü feryād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 17).*

<u>her ne:</u> *(Far.) Her ne, ne olursa olsun.*

1. Vaṣl-ı yār istesen͡g cihāndın kėç

 Her ne maḳdūrın͡g olsa andın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 2).*

2. Mevc yan͡glıġ suvġa sal yā şemʿ yan͡glıġ otlara

 ʿIşḳ içre **her ne** bolsa bende-yi fermānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 10).*

3. Bende-yi fermān irürmen **her ne** kim fermān irür

 ʿĀlem ehlini fedā-i ḥükm ü fermān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 13).*

<u>her nėçe:</u> *(Far.+T.) Kaç kez, ne kadar.*

1. **Her nėçe** köz salur ol dilber-i gülfām men͡ga

 Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 1).*

2. Āteş midür ey Nādire bu medrese ehli

 Her nėçe ki teslīm ėterim yana ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 14).*

3. **Her nėçe** kim ṣabr taʿmīrini bünyād eyledim

 Eşk sīlābıda vīrān oldı ābādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 7).*

<u>her nevʿ:</u> *(Far.+Ar.) Her türlü.*

1. Gehī peymāne birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

 Kön͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi **her nevʿ** ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 34).*

<u>her şāh:</u> *(Far.) Her padişah.*

1. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa **her şāh** an͡ga

 Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 9).*

<u>her şām:</u> *(Far.+Ar.) Her akşam.*

1. **Her şām** meng͡a nevāleyi ġam

İfṭār ḳılurġa boldı ḳısmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 7).*

2. **Her şām** közimni yaşı şemʿim

H̱ūn-ı cigerim becāy-ı şerbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 11).*

<u>her söz:</u> *(Far.+T.) Her söz, her söylenti.*

1. Kelām çaġıda **her söz** ki ẓāhir ėtdi lebin͡g

Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār ḥadīs̱ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 9).*

<u>her ṭaraf:</u> *(Far.+Ar.) Her taraf, her yer.*

1. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem dėb sebze-yi ẖˇābıdın

Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 14).*

2. Cilvegerdür **her ṭaraf** gülgūn-ḳabā maḥbūblar

Ey muḥabbet ehli yār isteb yürekni ḳan ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 9).*

3. Bolub başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti **her ṭaraf** ṭāvūs reftārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 8).*

4. Yādını derd-i dilimġa çāre ḳılmay nėlayın

Her ṭaraf vaṣlın tileb neẓẓāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 14).*

<u>her tavuş:</u> *(Ar.+T.) Her ses.*

1. **Her tavuş** kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 7).*

her tün: *(Far.+T.) Her gece.*

1. Mesīḥ enfāsidėk cism içre cān kirgüzdi güftārı

Köñ͡gül bezmini rūşen ėtti **her tün** şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 2).*

her vilāyet: *(Far.+Ar.) Her vilayet, her il.*

1. Ḫoşnūd irür ḫalāyiḳ ābād **her vilāyet**

İḳbāl-ı devletini ḥaḳdın tileb raʿyet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 13).*

her yan: *(Far.+T.)Her taraf, her yön.*

1. Ėmesdür hicr şāmı çarḫ üze **her yan** kevākibler

İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 7).*

2. Semend-i nāz üze meydān ara cevlān ėtib **her yan**

Köñ͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 3).*

3. Ol ay hicrānıda āhım benātü'l-naʿş dėk **her yan**

Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda s̱üreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 9).*

4. Nėçe **her yan** baḳdım devletim ṣubḥın ṭaleb

Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 31).*

5. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı **her yandın** kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 30).*

6. Nā-tüvān cismimde **her yandın** nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 11).*

7. Ḫayāl içre **her yan** naẓar eylesem

Baḳar dīde-yi ḫūn-fişānım seng͡a *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 45).*

her yılda bir*:* *(Far.+T.)Yılda bir, her yılda bir.*

1. Ḫalḳ eger **her yılda bir** ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 3).*

her zamān: *(Far.+Ar.) Her zaman, sürekli.*

1. Kirib meyḫāneġa ġamdin emān tap

Demādem cām tut mey **her zamān** iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 8).*

2. **Her zamān** yād eyleban kön͡glümġa sulṭānım kėlür

Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa mihmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 1).*

3. Ṣūreti yādida rengīn fikrlerdin **her zamān**

Ṣafḥa-yı fiṭret ara taṣvīr-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 7).*

4. Ḫasta kön͡glüm içre pinhān dāġlardur **her zamān**

Kėçeler tesbīḥdėk yulduznı tiʿdād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 11).*

herdem: *(Far.) Her zaman, her an.*

1. Ey meyi nāb ile ruḫsārın gülistān eyleban

Mey kebi **herdem** gön͡güller ġonçesin şād eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 2).*

2. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ḫasta kim **herdem**

Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

3. Saçı endīşesi **herdem** fereḥbaḫş-ı dimāġımdur

Ḫutenler seyr ėtermen iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 11).*

4. Kön͡gül nāveklerin͡gni zaḫmıdın tapar **herdem**

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 13).*

<u>hergiz:</u> *(Far.) Asla, hiç bir vakit.*

1. Ey şeh-i mülk-i kerem sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā

Çekmegen **hergiz** meŝālın͡g kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 2).*

2. Bī-vefālardėk sėni **hergiz** ferāmūş eylemes

Nādire yādın͡gnı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 13).*

3. Barça yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı **hergiz** ḳılmadın͡g yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 10).*

4. Nādire dünyāge **hergiz** iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 19).*

5. Ne bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide **hergiz** gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 6).*

6. Kön͡gül ḳan boldı aġzın͡g sırrı **hergiz** bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 7).*

7.	Dünyānı eylemes men **hergiz** pisend sėnsiz

Rencūr dur hemīşe bu müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 13).*

ḥevādiŝ: *(Ar.) Hadiseler, olaylar.*

1.	Ger tiler bolsan **ḥevādiŝ** şāhbāzıdın emān

Çuġz yan͡glıġ ey kön͡gül bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 7).*

heves: *(Ar.) Arzu, meyil.*

1.	Bolmasa ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı maḳṣūd

Ārzū-yı **heves**-i **cān u cihān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 8).*

2.	Ey kön͡gül yār uçun cihāndın kėç

Heves-i bāġ u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 2).*

3.	Gülḫen kölide ferāġet ėtgen

Ḳılmas **heves-i samur u sincāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 6).*

heyhāt-heyhāt: *(Ar.) Yazık ne yazık.*

1.	Kötermek taġnı āsān ėmesdür

Mėn ü hicrān ġam-i **heyhāt-heyhāt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 10).*

hezār: *(Far.) "Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat (hezār āşüfte).*

1.	Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide elḥān birle bülbüller **hezār** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

hezār ḥadīŝ: *(Far.+Ar.)Bin söz, bin kelime.*

1. Biri lebin͡gni ḥadīŝidėḳ ābdār ėmes

   Kön͡gül saḥīfesine yazmışam **hezār ḥadīŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 8).*

hezīmet ėt-: *(Ar.+T.) Yenilmek, bozguna uğramak.*

1. Rezm meydānıda ger raḫş üzre cevlān eylesen͡g

   Zāl çarḫ **ėtgey hezīmet** ḳāmetin eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 12).*

hīç: *(Far.) "Asla" anlamında zarf.*

1. **Hīç** cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün

   ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 19).*

2. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi men͡ga ẓāhid

   Dėmedi **hīç** tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 12).*

3. Çāk çāk oldı girībān tā bedāmān el-firāḳ

   Ḳılmas ėrdi **hīç** işni ḥaḳ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 46).*

hīç kimse: *(Far.+T.) Hiç kimse.*

1. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

   Ḳılmas anı tekellümini **hīç kimse** red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 10).*

ḥicāb-ı ŝābit: *(Ar.) Değişmeyen örtü.*

1. Ey kön͡gül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

   Āh köp çekme **ḥicāb-ı ŝābit** ü seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 8).*

<u>hīçkim:</u> *(Farl+T.) Hiç kimse.*

1. **Hīçkim** ʿālemde fārıġ-bāl ėmes

Her kim öz miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 3).*

2. Nādire köksini ėtti lāle yan͡glıġ dāġ dāġ

Hīçkim yārab esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 18).*

3. **Hīçkim** yārab cihānda yārıdın ayrılmasun

Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 9).*

<u>hīçkişi:</u> *(Far.+T.) Hiç kimse.*

1. Köyme dėb eylemedi **hīçkişi** pervānege baḥŝ

ʿĀḳil ėrsen͡g ne ḳılursan mėni dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 1).*

<u>hicir:</u> *(Ar.) Ayrılık.*

1. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ẖazān evrāḳıdėk boldı yüzim **hiciride** zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*

2. Kön͡gül kim **hicr** ilidin bī-nevādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*

3. Salıb **hicr** ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 11).*

4. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin körgünçe öldürdi meni **hicri** ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 2).*

5. Baḳmadin͡g bir luṭf ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire **hicrinde** yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 14).*

6. Mėn ḳaldım **hicr** vīrānıda bī-sāmān bolub

Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 1).*

7. Nėtay ki dehr güẕergāhıda bu tėlbe köng͡ül

Yoluḳtı **hicrige** vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 12).*

8. **Hicrdin** maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 1).*

9. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki **hicride** çėkermen

Bu miḥnet ü ġam kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 13).*

10. Ey nigār **hicrinde** müşkil oldı cān bėrmaḳ

Körsetib cemālıng͡nı ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 11).*

11. Ol perī-peyker ki **hicridin** cihānım boldı telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1).*

12. Nė ḥelāvet körgemėn **hicrinde** bu meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 7).*

13. Feryād ki **hicr** tünd bādı

ʿīşim çemenini bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 11).*

14. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi **hicring͡de** ḫazān boldı bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 10).*

15. Zaʿferāndėk sarġayıb **hicring͡de** nālān ḳalmışam

Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 13).*

16. Dėmedin͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni **hicrin͡gde** nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 12).*

17. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım ki **hicride**

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 17).*

18. Daġlar naḳdin ki kön͡gül maẖzenide ḳoydı **hicr**

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

19. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā kön͡gül bülbül kebi **hicride** nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 14).*

20. Ġam helāk ėtti mėni **hicrin͡gde** ey cān ḳaydasan

Sėnsizin bīmārman derdimge darmān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 1).*

21. **Hicrin͡gde** ne rāḥat köredür men ne ḥalāvet

Yoḳdur mėnidil-ẖastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 9).*

22. Ey cān men͡ga **hicrin͡gde** cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 11).*

23. **Hicr** ėdi ʿışḳ içre mėn körgen belālardın biri

Derd vādīside mėn çėkken cefālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 1).*

24. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım **hicride** yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 13).*

25. **Hicr** ėtek uşlab girībānımnı muḥkem tuttı ġam

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

26. Nėçe künler kim viṣālıdın köng͡ül şād eyledim

Ėmdi **hicride** közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 20).*

27. Ḳaldı **hicridin** köng͡ğülde dāġ-ı pinhān el-firāḳ

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 3).*

28. Bahār oldı gül açıldı mėning͡ serv-i revānım yoḳ

Cihān örtendi **hicridin** ol āşūb-ı cihānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 36).*

29. Yüzüm nuḳresi ėrdi kāfūrgūn

Sarıġ boldı **hicring͡de** altun kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 170).*

30. Gül furḳatıda nėçük ki bülbül

Hicring͡de işim fiġān u şīven *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 44).*

31. Yaş ornıġa Nādire közimdin

Hicride aḳar müdām *ḫūnāb (Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 18).*

32. Serv-i nāzım sėndin ayru naḫ-ı āhım boldı ḫam

Ḳāmeting͡ **hicride** sindi şāḫ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 6).*

33. Faṣl-ı bahār gül açar mihr vefā riyāżıda

Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 8).*

34. **Hicride** pāre pāre pīrehenim yaḳası

Bu derd-i bī-devānıng͡ bar mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 3).*

35. Ḳaşıng͡ birle kipriklering͡ **hicride**

Bu yanımda ḫancer bu yanımda tīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 89).*

36. İki **hicr**-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsūf-ı sānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 11).*

hicr āfeti: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

1. Her laḥẓa ki ey yār sėni yād ḳılurman

Hicr āfetidin nāle ü feryād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 18).*

hicr ara: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

1. Ki vaṣl u **hicr ara** ḳılġıl medārā

Men͡ga ey Nādire ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

hicr āşūbı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık kargaşası.*

1. **Hicr āşūbı** belādur kim anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm eyler ıżṭrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 9).*

hicr dāġı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık yarası.*

1. Dembedem feryādım ildin şermsār eyler mėni

Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 14).*

hicr dāmı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık tuzağı.*

1. Yüzin͡gni yėr astıda pinhān ėtib

Mėni **hicr dāmıġa** ḳıldın͡g esīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 82).*

hicr derdi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık derdi.*

1. **Hicr derdidin** yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 3).*

2. Anı **hicrini derdidin** her kėçe

Men͡ga nāle ü āh u efġān *irür (Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 11).*

3. **Hicr derdidin** perīşān ḥāl u ebter bolmadı

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 67).*

4. **Hicr derdini** dėsem püşt ü penāhımnı körüb

Raḥmı kėlgey mü bu aḥvāl-ı tebāhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 17).*

5. **Hicr derdiġa** giriftār eyledi cānān mėni

Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 9).*

6. **Hicr derdi** bile hikmet yolını ḳıldım pey

Ṣabrdur derd-i dilim çāresi yoḳsa tā key *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 43).*

7. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 4).*

hicr devāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık ilacı.*

1. Sāḳiyā **hicr devāsın** dėmişler mey-i nāb

Tuta kör meykedehde ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 1).*

hicr ili: *(Ar.+T.) Ayrılık şehri.*

1. Kön͡gül kim **hicr ilidin** bī-nevādur

Ḳılur peyveste vaṣlın͡gnı temennā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*

hicr içre: *(Ar.+T.) Ayrılık zamanı içinde.*

1. **Hicr iç**re firāḳ şiddetidin

   Yüz nāle ü ṣed hezār feryād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 3).*

2. Alın͡gdın ey felek yüz dād u feryād

   Men͡ga **hicr içre** ey gerdūn vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 20).*

hicr ile: *(Ar.+T.) Ayrılıkla.*

1. İsteseṅ kim dergehin͡gde pāsbān olġay müdām

   Bėrme vaḥşet **hicr ile** kön͡glüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*

hicr elgi: *(Ar.+T.) Ayrılık eli.*

1. Ārzū ḳıldım tutar mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

   Pāre boldı **hicr elgide** girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 8).*

2. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey kön͡gül barġıl

   Şeh ʿinānını uşlab **hicr elgidin** dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 14).*

hicr mācerāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık olayı.*

1. **Hicr mācerā**sıġa Nādire taḥammül ḳıl

   Bī-ḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 17).*

hicr oḳı: *(Ar.+T.) Ayrılık oku.*

1. Tenimde **hicr oḳı** ne zaḫm-i bī-nihāyetdür

   Ki bolmaġay anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 9).*

<u>hicr şaḥnesi:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık memurı.*

1. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür esīriṉgni

   Bir ḳıyā baḳıb cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 3).*

<u>hicr şāmı</u>: *(Ar.+T.) Ayrılık akşamı.*

1. Meṉga şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

   Ki yaruttı **hicr şāmın** kėçe sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 6).*

2. Tīredür ol aydın ayru **hicr şāmı** meskenim

   Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 3).*

3. Ėmesdür **hicr şāmı** çarḫ üze her yan kevākibler

   İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 7).*

3. Ḳaranġu közimge **hicr şāmı** tīredür ʿīşim

   Felek tofraġa pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 21).*

<u>hicr tīġi:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık kılıcı.*

1. **Hicri tīġi** bile bağrım yüz çāk

   Anı her çākide yüz miṉg yara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 7).*

<u>hicr tīri:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık oku.*

1. Sėnsiz bu köṉgülni ḳıldı macrūḥ

   Şimşīr-i firāḳ u **hicr tīri** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 4).*

<u>hicr ü firāḳ āfeti:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık ve özlem belası.*

1. Menʿ ėtib nāleni terk-i rehī feryād ḳılay

Tābekey **hicr ü firāḳ āfetidin** dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 4).*

<u>hicr ü firāḳ elgi:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık ve özlem eli.*

1. **Hicr ü firāḳ elgide** pīrehim pāredür

   Ḳılmadı il tefriḳa cībini dāmānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 3).*

<u>hicr vādīsi:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık vadisi.*

1. Bolmışam bī-ḫān u mān tā yārdın ayrılmışam

   Hicr vādīsiġa saldı gerdiş-i devrān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 6).*

2. **Hicr vādīside** ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

   Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal dür-dāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 39).*

3. Çü mėn **hicr vādīside** ḳalmışam

   Firāḳ elgide yüz nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 49).*

<u>hicr vādīsi ara:</u> *(Ar.+T.) Ayrılık vadisinde.*

1. Savrulurman **hicr vādīsi ara** mecnūn mėni

   Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 7).*

<u>hicr yaġmāsı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık yağması.*

1. **Hicr yaġmāsı** köngülni mülkini ḫarāb

   Sėndin ayru örtedi ferġāne sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 7).*

<u>hicrān:</u> *(Ar.) Ayrılık, ayrılık acısı.*

1. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı **hicrān** ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān *ʿāḳıbet (Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 1).*

2. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi **hicrānıng͡da** dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 8).*

3. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāẖīz **hicrān** āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 3).*

4. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

Nādire **hicrānda** ʿīş-i cāvidānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 14).*

5. Sīb-i ġabġab birle ʿināb lebin **hicrānıda**

Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 9).*

6. Kām-ı cān vaṣlıng͡de şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi **hicrānıng͡da** ey nā-mihrbānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 6).*

7. Kėtti ol ẖurşīd-ı meh-peyker anı **hicrānıda**

İntiẓār eyleb közimni eşkbār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 5).*

8. Viṣālını **hicrān** ėtib ey firāḳ

Letāfet bahārın ẖazān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 9).*

9. Yüz cānım olsa laḥẓada ḳurbānın͡g eylerim

Vaṣlım niŝārın͡g olsun u **hicrān** taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 4).*

10. Bolmışam herçend **hicrānıng͡da** ṣabr eyleb ẖamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 9).*

11. Rāz-ı dilim ger ṣabā yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire **hicrānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 22).*

12. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire endīşede **hicrānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 14).*

13. Vāḳıf ėrmessėn mėning͡ derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebing͡ **hicrānıda** cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

14. **Hicrān** meng͡a muṣāḥib irür vaṣlıng͡ ārzū

Ey şehriyār cāh u celālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 5).*

15. Āteş-i furḳatda āḫır örtedi **hicrān** mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 7).*

16. Kėtti şāhım cānda ḳaldı dāġ-ı furḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı **hicrānıdın** köng͡ülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 34).*

17. **Hicrānda** naṣībim mėni ḫūn-ı ciger ėtti

Furḳat otınıng͡ tābı köng͡ülġa eŝer ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 11).*

hicrān ʿalemi: *(Ar.) Ayrılık dünyası.*

1. Hicrān ʿalemide bī-nevāman

Raḥm eyle bu bī-nevālıġımġge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 27).*

hicrān ʿaẕābı: *(Ar.+T.) Ayrılık acısı.*

1. Nėçük taḥammül ėter müşt-peyker-i ḫākī

Ki ṭāḳat ėtmedi **hicrān ʿaẕābıġa** dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 8).*

hicrān belāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

1. Öyle kim cevr-i felek zār u nizār eyler mėni

Yārsız **hicrān belāsıġa** düçār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 16).*

2. Sefer yolın nigār-ı mihrbānım köp uzaḳ aldı

Tapalmasman ḫālāṣ olmak yolın **hicrān belāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 12).*

hicrān deşti: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık vadisi.*

1. Gülşen-i vaṣlı soraġını tapalmay Nādire

Boldıyu sergeşte **hicrān deştide** vādī-neverd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 14).*

hicrān ġami: *(Ar.+T.) Ayrılık derdi.*

1. **Hicrān ġamidin** teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb men͡ga tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 15).*

hicrān ġamini çėk-: *(Ar.+T.) Ayrılık üzüntü ve sıkıntısını çekmek.*

1. El-ḳıṣṣa gül yüzini mėndin yaşurdı yārım

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 44).*

hicrān ili: *(Ar.+T.) Ayrılık toplusu.*

1. Eger **hicrān iline** yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 7).*

hicrān leşkeri: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık askeri.*

1. Bolma ġāfıl kim sen͡ga ḳaṣd ėtti **hicrān leşkeri**

Ey kön͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 9).*

hicrān mācerāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık macerası.*

1. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār kėtti ėmdi **hicrān mācerāsı** ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 26).*

hicrān otı: *(Ar.+T.) Ayrılık ateşi.*

1. Kön͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb **hicrān otıġa** kėtdi bağrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 6).*

2. Ġam diyārında mėni **hicrān otı** ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 3).*

3. Beski **hicrān otı** kön͡glüm taşını suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 5).*

hicrān şebistānı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık gecesi.*

1. Bu kėçe **hicrān şebistānıdadur**

Encüm-i eşkim çırāġān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 17).*

hicrān şerārı: *(Ar.+T.) Ayrılık kıvılcımı.*

1. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb çün bağır çāḳıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 19).*

hicrān şerbeti: *(Ar.+T.) Ayrılık şerbeti.*

1. Fereḥ köz tutma **hicrān şerbetidin**

Ki bolmış rūzgārım ançūnān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 11).*

hicrān terānesi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık şarkısı.*

1. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ ġam gūşeside ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 20).*

hicrān tīġi: *(Ar.+T.) Ayrılık kılıcı.*

1. Vāy yüz feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam

Dėb ėdi bağrıng͡ni **hicrān tīġi** birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 36).*

hicrān yėli: *(Ar.+T.) Ayrılık rüzgarı.*

1. Eylegeş berbād ʿīşim ḥāṣıl **hicrān yėli**

Āşinālarġa sarıġ rengim sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 7).*

ḫidmet: *(Ar.) Hizmet.*

1. **Ḫidmeting͡** bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa

Sėndin ayrılsı kişi ʿömride yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 9).*

2. Çü **ḫidmet** yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 9).*

hikmet yolını pey ḳıl-: *(Ar.+T.) Hikmet yoluna gitmek.*

1. Hicr derdi bile **hikmet yolını ḳıldım pey**

Ṣabrdur derd-i dilim çāresi yoḳsa tā key *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 43).*

hilāl: *(Ar.) Yeni ay.*

1. Yüzin͡g ayının͡g ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı **hilāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

2. Ḳaşın͡g nāz eyler ḥüsn içre māhrūlar

Ḫurşīd eylegendėk yüzin **hilāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 8).*

3. Āfitābım nėçe kün boldı ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı **ḥilāl** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 22).*

ḫilʿat: *(Ar.) Kaftan, çoğu ipekten yapılan, uzun, süslü üst giysisi (hükümdarlık alameti).*

1. Eşk-i gülgūnım ki ṭūfān eylemiş ġam şāmıda

Ḫilʿatım andın şafaḳ dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 6).*

ḫilʿat-ı āzādlıġ: *(Ar.+Far.+T.) Özgürlük elbisesi.*

1. Taptı ṭuġrā yaḫşı atıdın saʿādet defteri

Serv ḳadiġa münāsib **ḫāl ʿat-ı āzādlıġ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 16).*

himmet: *(Ar.) Çalışma, gayret, emek.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur **himmet** bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

2. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi ki Nādire'ni **himmetiġa** yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 14).*

3. Ġam hücūm ėtse rehī meykede tut

Rindler **himmetidin** iste meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 6).*

4. Ġaraż **himmetlerimdin** yār vaṣlı iḳtizāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 23).*

5. Ėmes iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān **himmet ehlige**

Bu maʿnī Kāmile tefsīr-i Ḳurān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 15).*

6. İnṣāf u ʿadl birle kasrānı ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide ḥātam müdāmımnı gedāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 10).*

<u>**himmet-i merdāne:**</u> *(Ar.+Far.) Yiğitçe/cesurca gayret eden.*

1. Eylegil ābād tevfīḳ ü ʿadālet mülkini

Nādire mevlā yolıda **himmet-i merdāne** *tut (Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 14).*

2. Kişiġa **himmet-i merdāne** kėrek

Yoḳ ki ārāyiş ile rīş ü burūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 9).*

3. Eyledin cehd ile taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim ḳılur Nādire bu **himmet-i merdānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 14).*

<u>ḫırām:</u> *(Far.) Salınış, naz ve edalı yürüyüş.*

1. Nāgehān körse **ḫırāmıng͡nı** bolur şermende

Bāġbān eyledi servini ḳading͡din tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 5).*

<u>ḫırām ėt-:</u> *(Far.+T.) Salınarak yürümek.*

1. Ger serv ile ṭāvūs **ḫırām ėtse** közümge

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 13).*

<u>ḫırām eyle-:</u> *(Far.+T.) Salınarak yürümek.*

1. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım **ḫırām eyleb**

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 1).*

2. Ḳading͡ raʿnā nihāl-ı servdür cānā **ḫırām eyleb**

Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 11).*

3. Kėl **ḫırām eyleb** ḳadem ḳoyġıl közüm gülzārine

Ḳad u reftārıng͡dın ey serv-i ḫırāmān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 15).*

4. Ötse **ḫırām eyleban** cilve bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde reftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 11).*

<u>ḫırām ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Nazlı, edalı bir şekilde yürümek; sallanmak, hareket etmek (Tanıkta, kalemin hareket etmesinin söz konusu edilip nedeniyle onun yazması kastedilir).*

1. ʿĀriż-i gülgūn ile **ḳıldı** çemen sarı **ḫırām**

Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 5).*

<u>ḫırāmān:</u> *(Far.) Salınan, salınarak yürüyen.*

1. **Ḫırāmān** kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

2. Lebin͡g şehd-i nābıġa cānım fedā

Ḫırāmān ḳadin͡ge revānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 2).*

<u>ḫırāmān kėl-:</u> *(Far.+T.) Salınarak yürüyüp gelmek.*

1. Közin͡g şāgird-i şūḫ u ġamze üstād

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 16).*

<u>ḫırāmān öt-:</u> *(Far.+T.) Salınarak geçmek.*

1. Bāġ seyrine **ḫırāmān ötti**

Serv reftār büt-i mevzūn-ḳad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 11).*

<u>ḫıred sālārı:</u> *(Far.+T.) Akıllı başkan.*

1. **Ḫıred sālārıdın** tārīḫ-i mīlāddın suʾāl ėtdi

Dėdi kim nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 15).*

<u>ḥırz-ı cān eyle-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Can sığınağı yapmak.*

1. Kön͡gülni serveri cigergūşeler

Bular şükrini **ḥırz-ı cān eyleyin** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 138).*

ḫışt: *(Far.) Kerpiç, tuğla.*

1. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre bağrım dāġını

   Luṭf **ḫıştıdın** ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 34).*

ḫıṭāb: *(Ar.) Söylenen söz, güftâr.*

1. Sėni cūd u iḥsāne terġīb ėtib

   Ḫıṭābın͡gnı ḫayrü'l-Cevād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 10).*

ḫıyābān: *(Far.) Cadde, iki tarafı ağaç dikili yol, bahçe yolu.*

1. Kön͡gül bāġıda āhım neḫlidin tüzdim **ḫıyābānlar**

   Zamānı anda gülgeşt-i **ḫıyābān** eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 11).*

ḫiżāb ėt-: *(Ar.+T.) Boyamak.*

1. Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger oldı tenim

   Ḳan yaş ile mūy-i ser **ėtdim ḫiżāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 6).*

ḫıżr: *(ö.a.) Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan kimse.*

1. Yüzin͡g ferruḫ cemālın͡g ruḥ-efzā

   Ḫaṭın͡g **ḫıżr** u leb-i laʿlin͡g mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

2. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābın͡g üzre meʾvā eyledi

   Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 4).*

3. Leblerin͡gdür mesīḥ vü **ḫıẓr** ḫaṭın͡g

   Sėnden ister ḥayāt ḫıẓr u mesīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 7).*

4. **Ḫıżr** ile ilyās bolġay baḥr u berde raḥberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

ḫıżr ile mesīḥā: *(ö.a.) Hz. Hızır ve Hz. İsa.*

1. Dehān u laʿl-ü ḫaṭıng͡dur mu ey ḥüsn sultānı

Yıġıbsan gūşe-yi kevŝerġa **ḫıżr ile mesīḥānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 4).*

ḫıżr-nümā: *(Far.) Hızır Peygambere benzeyen.*

1. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur **ḫıżr-nüm**ā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

ḫıżr ʿömri: *(Ar.+T.) Hızır Peygamberin ömrü.*

1. **Ḫıżr ʿömrin** āb-ı ḥayvānnı mükerrer eyledi

İlni tirgüzdi mesīḥā-yı leb-i cānperveri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 49).*

ḫod: *(Far.) Kendi.*

1. Merdümlıġ ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile **ḫod** tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 4).*

2. **Ḫod** zerīn men͡ga āhım şereri

Şemʿ-i seride miġfere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 3).*

ḫod-nümā: *(Far.) Gösteriş meraklısı, kendini öven, değersiz.*

1. Bėrür ġurūr bile ārāyiş feş ü destār

Ki **ḫod-nümālıġ** irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 12).*

ḫoş: *(Far.) Hoş, güzel.*

1. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre **ḫoş** ol rind ki tünler

   Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 3).*

2. **Ḫoşdur** kişi dünyā ġamini ḳılsa ferāmūş

   Lācürʿa çėkib sāġar-ı serşār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 5).*

3. Devletni ābırūyı iḳbālnı ẓühūrı

   Ḫoşdur köŋ͡gül alardın cāndur alar ṣabūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 28).*

4. Tā ḫusrev-i mülk ü devlet ėrdiŋ͡g

   Vaṣl içre **ḫoş** ėrdi rūzgārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 36).*

5. Ol yār vaṣlı birle **ḫoş** ėrdi rūzgārım

   Mihr ü vefādın ayru yoḳ ėrdi kār u bārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 41).*

6. **Ḫoş** ol kim ʿazm-i reh ėttiŋ͡g yolıŋ͡gda

   Çırāġān yaruttı toḳuz çarḫı ḫıżrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 11).*

7. Ey **ḫoş** ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām

   Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

8. **Ḫoş** ol kün sėniŋ͡g birle demsāz ėdim

   Niyāz içre sermāye-yi nāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 17).*

ḫoş bol-: *(Far.+Tr) İyi olmak, mutlu olmak, sevinmek.*

1. Müdāmımnı hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın **ḫoş bolur** ḥālim

   Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 9).*

ḫoş ehli: *(Far.+Ar.+T.) Mutlu olanlar.*

1. Ṣubḥdem **ḫoş ehliġa** peyk-i ṣabā bėrdi ḫaber

Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 41).*

ḫoş kıl-: *(Far.+T.) Hoşuna gitmek, hoş görmek.*

1. Bukün meyḫānede ṣahbā **ḳılur ḫoş**

İrür pīr-i muġāndın bu kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 3).*

ḫoş nişīmen: *(Far.) Hoş oturacak yer, güzel oturacak yer.*

1. Ey perī-peyker közümni manẓarı

Ḫoş nişīmendür demī ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 8).*

ḫoş zamānlar: *(Far.+Ar.+T.) Güzel zamanlar.*

1. **Ḫoş zamānlar** kim alarġa iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 31).*

ḫoşā: *(Far.) Ne hoş! Ne iyi! Ne güzel!.*

1. Ey **ḫoşā** şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 1).*

2. **Ḫoşā** ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

ḫoş-dil: *(Far.) Gönlü hoş, huzurlu.*

1. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem **ḫoş-dil** ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

ḫoşnūd: *(Far.) Hoşnut; bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan, râzı.*

1. Ḫalḳ sėndin heme **ḫoşnūd** ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53).*

2. **Ḫoşnūd** irür ḫalāyiḳ ābād her vilāyet

İḳbāl-ı devletini ḥaḳdın tileb raʿyet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 13).*

ḫūb: *(Far.) İyi, Güzel.*

1. Yürek dāġın ey Nādire ġayrdın

Besī **ḫūb** ḳayd ḳıldın͡g nihān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 12).*

ḫūb kėl-: *(Far.+T.) Hoş gelmek.*

1. **Ḫūb kėldin͡g** yaḫşı kėltürdin͡g ḫaber

Eyledin͡g derdimġa darmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 5).*

ḫūb ḳıldın͡g: *(Far.+T.) İyi yaptın.*

1. Ey kön͡gil ʿışḳını ḥayret bile pinhān tutdın͡g

Ḫūb ḳıldın͡g ki cünūn ile fesād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 6).*

ḫūblıġ: *(Far.+T.) Güzellik, iyilik.*

1. Barça il kirdārıġa taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ kim Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 16).*

2. Şerbet-i cām-ı viṣālıdın kön͡gül ṣādāb ėdi

Ḫūblıġ devrānıda ḫurşīd-i ʿālem-tāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 18).*

hücūm ėt-: *(Ar.+T.) Saldırmak.*

1. Ġam **hücūm ėtse** rehī meykede tut

Rindler himmetidin iste meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 5).*

hücūm-ı ervāḥ: *(Ar.) Ruhlar saldırısı.*

1. Rūḥ-ı pākı ki müdāmımnı türbetini

Ṭavf ėter künde **hücūm-ı ervāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 8).*

ḫudā: *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

1. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle **Ḫudā'ġa**

Kim bėrdi sen͡ga ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 17).*

2. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı **Ḫudā** rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 54).*

3. Rūz-ı ezel **Ḫudā'nı** mundāġ ėken rıżāsı

Ger bolmasa viṣālı men͡ga cihānda nė bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 45).*

4. Maḳbul ėrdi **Ḫudā'ġa** bī-çāreler duʿāsı

Ey yaḫşılarnı şāhı ḥaḳ sen͡ga yār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 15).*

5. Ḫuṣūṣen köz nūrı Ḫān şehriyār

Ḫudā eylegey devletin bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 154).*

__ḫudā riżāsı__: *(ö.a.) Allah'ın rızası.*

1. Ėmdi **Ḫudā riżāsını** Nādire iḫtiyār ėtib

İlge ʿadālet eyleban tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 13).*

2. Her kim ki bolsa düşman merdūd u zār bolġay

ʿAdl eyleban kerem ḳıl şudur **Ḫudā rıżāsı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 20).*

__ḫudā-i ʿālem:__ *(ö.a.) Dünyayı yaratan yüce Allah.*

1. Ḳıldı ol ḥādis̱eni defʿ **Ḫudā-i ʿālem**

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 13).*

2. Bėrdi **Ḫudā-i ʿālem** devlet bile saʿādat

Devridedür vilāyet mānend-i bāġ-ı cennet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 11).*

__ḫudāvendā:__ *(ö.a.) Ey Allah'ım!*

1. ʿAdem iḳlīmide şāhım misāfirdür **Ḫudāvendā**

Men͡ga yėtkür selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 17).*

__ḫudāvend:__ *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

1. Ol **Ḫudāven'di** ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7).*

ḫudāvend-i cihān: *(ö.a.) Dünya hükümdarı, dünyayı yaratan yüce Allah.*

1. Raḥmeti birle **Ḫudāvend-i cihān** şād ėtgey

Enbiyā rūḥı sėning͡ cānıng͡ge imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 57).*

ḫudāy: *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

1. Bu fezendler kim bėribdür **Ḫudāy**

Naṣīb eylegey her birige kemāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 151).*

ḫudāy lemyezel: *(ö.a.) Baki olan Allah.*

1. Mėn sėni müstemending͡im ārī **Ḫudāy lemyezel**

Ḳılsa birevni pādişāh birni ang͡a gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 11).*

ḫudāyā: *(ö.a.) Ey Allah, Tanrı.*

1. Seyādet ḫanedānı şāh Babür nesl-i pākı men

Ḫudāyā raḥmet eyle barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 26).*

2. **Ḫudāyā** bėrib cānge iḳbāl u cāh

Ḫudāyā bėrib ḫānge iḳbāl u cāh *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 99-100).*

hüdhüd-i mülk-i süleyman: *(ö.a.) Süleyman Peygamber ile Melike Belkis arasında haber getirip götüren ibibik.*

1. Ey yüzing͡ ḳıble-yi erbāb-ı ṣefā

Hüdhüd-i Mülk-i Süleyman Merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 2).*

ḫükemā: *(Ar.) Alimler, bilginler.*

1. **Ḫükemā** ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 3).*

ḫüküm: *(Ar.) Hüküm, karar, idare.*

1. Ḳayan bardıng͡ ey şāh-ı gerdūn serīr

Felek ėrdi **ḫükmüng͡ge** fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 78).*

ḫulḳ u iḥsān: *(Ar.) Ahlak ve iyilik.*

1. **Ḫulḳ u iḥsān** birle ʿālemni serefrāz eyleding͡

Allāh Allāh bu ṣıfat devletlü sulṭāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 15).*

ḫumār: *(Ar.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk.*

1. Lebidin ayru meng͡a bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 8).*

2. Yār laʿlini firāḳıda **ḫumārım** ġālıb

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile köng͡lüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 5).*

3. İçermėn mey demādem yār laʿlini **ḫumārıdın**

Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 9).*

ḫumār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneş düşkünlüğü.*

1. Kėtmedi mendin ḳadeḥ birle **ḫumār-ı āfitāb**

Ṣubh yang͡lıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 1).*

humāy: *(Far.) Devlet kuşu, talih kuşu.*

1. Ger ölsem bu vādī ara ey **humāy**

Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 41).*

hümāyūn: *(Far.) Kutlu, kutsal, mesut, mübârek.*

1. Oşal kim an͡ga bed-ḫˇā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 26).*

hümāyūn aḫteri: *(Far.+Ar.+T.) Talih yıldızı.*

1. Salṭanat baḥride peydā boldı yektā gevherī

Ṣubḥ-i devletdin ṭulūʿ ėtti **hümāyūn aḫteri** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 2).*

hümāyūn ṭāliʿ: *(Far.+T.) Baht ve mutluluk kuşu.*

1. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol **hümāyūn ṭāliʿ** ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 14).*

2. Saʿd irür aḫter-i iḳbāl u **hümāyūn ṭāliʿ**

Salṭanat çāker ü ḳuldur sen͡ga baḫt u devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 7).*

hümāyūn tıfl: *(Far.+Ar.) Uğurlu çocuk.*

1. Ḫıżr ile ilyās bolġay baḥr u berde raḥberi

Ol **hümāyūn ṭıflnı** ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 46).*

ḫum-ı dām-ı ġam: *(Far.+Ar.) Gam tuzağının şarap küpü.*

1. Çarḫ ilni giriftār-ı **ḫum-ı dām-ı ġam** eyler

Bisyār cefālar ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 23).*

ḫumistān: *(Far.) Meyhane.*

1. Kākül-i şebrengdin ḳıldıng͡ çemenler āşikār

Nergis-i bedmestdin ḳıldıng͡ **ḫumistānlar** ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 4).*

ḫumistān eyle-: *(Far.+T.) Meyaneye çevirmek.*

1. Zülf-i müşkīn birle ḳılġan nāfe-yi Çīn āşikār

Nergis-i mest ile maḥfilni **ḫumistān eyleban** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 10).*

ḫūnāb: *(Far.) Kanlı su/gözyaşı.*

1. Yaş ornıġa Nādire közimdin

Hicride aḳar müdām **ḫūnāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 18).*

ḫūnābe-yi ḥasret yut-: *(Far.+Ar.+T.) Hasret eziyeti çekmek.*

1. Cānġa yėttim dembedem **ḫūnābe-yi ḥasret yutub**

Veh ki cānān şevḳidin cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 3).*

ḫūnāb-ı ciger: *(Far.) Ciğer kanı.*

1. Serḫoş olġan kebi **ḫūnāb-ı cigerdin** ʿāşıḳ

Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin ref'-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 11).*

ẖūnāb-ı dil: *(Far.) Gönül kanı.*

1. ʿīşi tamām ġamdür **ẖūnāb-ı dil** ġıẕāsı

Vaṣlıng͡ ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 15).*

ẖūn-ı dil: *(Far.) Gönül kanı.*

1. Ġuṣṣa peymāneside **ẖūn-ı di**l āṣām eyler

Bādedin her kişi kim eyler ėse istiġnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 11).*

2. **Ḫūn-ı dil** birle ciger pāresidin

Bādedür laʿl-i müferriḥ yāḳūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 11).*

3. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi **ẖūn-ı dil** ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 12).*

ẖūn-ı ciger: *(Far.) Ciğer kanı.*

1. Her şām közimni yaşı şemʿim

Ḫūn-ı cigerim becāy-ı şerbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 12).*

2. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā **ẖūn-ı cigerdür** şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 4).*

3. Hicrānda naṣībim mėni **ẖūn-ı ciger** ėtti

Furḳat otınıng͡ tābı köng͡ülġa eŝer ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 11).*

4. Baġlab iẖlāṣ ile iḥrām ḥarīmi ḥareming͡

Eşkdin rāḥile ü **ẖūn-ı cigerzād** ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 50).*

ẖurşīd-i tābān: *(Far.) Parlayan güneş.*

1. Sāye-yi taẖt-ı felek **ẖurşīd-i tābān** efseri

Yārab ol baẖt u saʿādat gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 35).*

ẖūr: *(Ar.) Peri, huri.*

1. Baḳmaġay kevŝer lebide **ẖūrnıng͡** ruẖsārıġa

Kim leb-i laʿl ü meh-i ruẖsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 7).*

ẖurrem: *(Far.) Şen, sevinçli.*

1. Çemenler **ẖurrem** ü yoḳtur mėning͡ serv ü ẖırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7).*

ẖurrem bol-: *(Far.+T.) Yeşermek, şenlenmek.*

1. Ṣafā-i maḳdemidin **boldı ẖurrem** ʿarṣa-yı ʿālem

Ḥayāt-ı tāze tapdı memleket gūyā ki cān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 11).*

ẖurrem-dil: *(Far.) Mutlu.*

1. H̱ānezād-ı āstānı uşbu devlet-ẖāne man

Derdidin bīmārman **ẖurrem-dil** ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 16).*

2. Ġuṣṣa u ġam bile düşmanları aḥvālı zebūn

Dūstlar ʿīş ile **ẖurrem-dil ü şād u ẖandān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 16).*

ẖurşīd: *(Far.) Güneş.*

1. Risālet sipihrini **ḫurşīdidürsėn**

Cemālıng͡ mücellā cenābıng͡ muʿallā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 15).*

2. Yārımnı vaṣlı birle ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān **ḫurşīdġa** muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 6).*

3. Bālīni üze bardı muḥabbetġa mesīḥā

Ḫurşīd ėdi çarḫda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 12).*

4. Kemdür tolunay bolsa cemālıng͡ge berāber

Ḫurşīde ḳulaġıng͡dagi dür-dāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 10).*

5. Ḳaşıng͡ nāz eyler ḥüsn içre māhrūlar

Ḫurşīd eylegendėk yüzin hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 8).*

6. Ḥüsning͡ tecellīside **ḫurşīd** ẕerre yang͡lıġ

Eyler ḳamer yüzing͡ge mānend-i hāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 15).*

7. Şīr-i dilīr-i meydān rustem dil ü dilāver

Ḫurşīd baḫtı tābān mihr-i ruḫı münevver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 8).*

8. Ḥüsning͡ tecellisidin bī-tāb māhrūlar

Andaḳ ki ẓāhir olmas **ḫurşīd** çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 4).*

9. Ayıldım ol ḳuyaşnı tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın

Közümge ot tüşer **ḫurşīd** ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 2).*

ḫurşīd-i ʿālem-tāb: *(Far.+Ar.+Far.) Alemi yansıtan güneşti.*

1. Şerbet-i cām-ı viṣālıdın köng͡ül şādāb ėdi

Ḫūblıġ devrānıda **ḫurşīd-i ʿālem-tāb** ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 18).*

<u>ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī:</u> *(Far) Felek çemberinin güneşi.*

1. Salṭanat eyvānı şemʿidür ol ʿālī güher

Kim irür pervānesi **ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 10).*

<u>ḫurşīd-i cemāl:</u> *(Far.+Ar.) Güzellik güneşi.*

1. Ḳılurġa kündüzimni kėçe **ḫurşīd-i cemāl** üzre

Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 5).*

<u>ḫurşīd-i nihān:</u> *(Far.+Ar.) Gizli güneş.*

1. Ey ṣanem bāde içib yüzni ḳızartıb meydin

ʿĀrıżın͡g māhını **ḫurşīd-i nihān** eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 10).*

<u>ḫurşīd-i tābān:</u> *(Far.) Parlak güneş.*

1. Nėçük kim ay şiʿāʿ-i rūşen olmış mihr tābıdın

Cemāl-ı pertevin **ḫurşīd-i tābāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 4).*

2. Neşāṭım tīredür şemʿ-i şebistānımdın ayrılgaç

Bolubman ẕerredėk **ḫurşīd-i tābānımdın** ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 18).*

3. Tīre ḫātırlarnı rūşen ḥāl eylersen müdām

Āsumān-ı cāh üze **ḫurşīd-i tābāndur** mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 14).*

4. Havā-i ʿışḳ sergerdānı men ārām u ṣabrım yoḳ

Perīşān zerredėk **ḫurşīd-i tābānımnı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 10).*

hūş: *(Far.) Akıl, fikir, iyi ile kötüyü ayırma hissi.*

1. Kėtdi **hūşım** ol perīveş cilve āġāz eylegeç

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 1).*

ḥüsn: *(Ar.) Güzellik.*

1. Beski mecnūndur müdāmımnı **ḥüsniġa** gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 5).*

2. Ger közim **ḥüsning͡** çırāġıdın münevver bolmasa

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*

3. Cihānda Nādire yārıng͡ perī miŝāl ėrdi

Bolur mu **ḥüsnini** āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 14).*

4. Bir tereḥḥüm ẓāhir ėtseng͡ nėtgüsi

Ḳıldı **ḥüsnüng͡ge** mėni zār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 16).*

5. Bī-vefādur **ḥüsndin** tā ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar

Bolmadım teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 5).*

6. **Ḥüsning͡** tecellīside ḫurşīd ẕerre yang͡lıġ

Eyler ḳamer yüzing͡ge mānend-i hāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 15).*

7. Ger āfitāb körse **ḥüsning͡ni** öz şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 9).*

8. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim **ḥüsn** Mıṣrı içredür sėn Yūsūf-ı s̄ānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

9. Tapmas közümni merdümi **ḥüsnin͡g** mis̄ālını

Ḥāl-i siyeh ile ruḫ-ı alın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 13).*

ḥüsn bāġı: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik bahçesi.*

1. Meger **ḥüsn bāġını** nergisleridür

İki çeşm-i cādū-yı bādām u şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 7).*

ḥüsn dīvānı: *(Ar.+T.) Güzellik defteri.*

1. Ḳadin͡g mıṣraʿi şūḫ u bercestedür

Bolub **ḥüsn dīvānı** müntaḫab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 8).*

ḥüsn eflākı: *(Ar.+T.) Eüzellik göğü.*

1. Tā yüzin͡g ayı nümāyān boldı **ḥüsn eflākıda**

Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı *āfitāb (Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 9).*

ḥüsn ehli: *(Ar.+T.) Güzellik sahibi, güzel sevgili.*

1. Sėn bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Ne uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 11).*

ḥüsn envārı: *(Ar.+T.) Güzel parıltısı.*

1. Berg-i gül kėltirmedi ol **ḥüsn envārıġa** tāb

Ḳıldı güllerni ḫazān seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 5).*

ḫüsn içre: *(Ar.+T.) Güzellikte.*

1. Ḳaşıng͡ nāz eyler **ḫüsn içre** māhrūlar

   Ḫurşīd eylegendėk yüzin hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 7).*

ḫüsn ili: *(Ar.+T.) Güzeller toplusu.*

1. Ger biżāʿat istersen terk-i sūd u sevdā ḳıl

   Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol derd ü dāġı sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 8).*

2. Ey cemālıng͡ ṣabāḥat içre ṣabīḥ

   Ḥüsn ili zümreside sebz ü melīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 2).*

3. Serḫoş olġan kebi ḫūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

   Neşʿe-yi bāde ḳılur **ḥüsn ilidin** ref'-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 12).*

ḫüsn riyāżı: *(Ar.+T.) Güzellik bahçesi.*

1. Ey **ḥüsn riyāżıda** ḳading͡ serv

   Ol serv üze sünbüling͡ semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 3).*

ḫüsn şuʿāʿyı: *(Ar.+T.) Sevgilinin güzel yüzünün ışığı.*

1. Ol **ḥüsn şuʿāyıda** köng͡ül köyse ʿaceb yoḳ

   Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 3).*

ḫüsn ü ʿışḳ: *(Ar.) Güzellik ve sevgi.*

1. **Ḥüsn ü ʿışḳ** eyler sėning͡ ḫākistering͡ni tūtiyā

   Şemʿdin köymekni kesbėt meẕheb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 5).*

<u>ḫüsn debīristānı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Güzellik okulu.*

1. Medd-i āhım şuʿlesi **ḫüsning debīristānıda**

   Mıṣraʿ-ı bercestedür ey serv-i āzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 3).*

<u>ḫüsn tecellisi:</u> *(Ar.+T.) Sevgilinin güzel yüzünün görünmesi.*

1. **Ḫüsning tecellisidin** bī-tāb māhrūlar

   Andaḳ ki ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 3).*

<u>ḫüsrev:</u> *(ö.a.) Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahlarından birkaçı aynı adla anılırsa da içlerinde en meşhuru budur. Ayrıca kelime padişah anlamında da kullanılır.*

1. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre baġrım dāġını

   Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan **ḫüsrev** binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 34).*

2. Cihānda **ḫüsrev**-i cennet mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi

   Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 13).*

3. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn kelāmını

   Yazar taḥsīn-i şiʿr-i **ḫüsrev-i ʿālī-cenāb** eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 16).*

<u>ḫüsrev-i ferġāne:</u> *(ö.a.) Orta Asya da bulun bölge hükümdarı.*

1. Ābād ola ey Nādire iḳlīm-i tecemmül

   Cemşīd-i zamān **ḫüsrev-i ferġāne** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 12).*

<u>ḫüsrev-i fermānverā:</u> *(ö.a.) Hükümran Hüsrev.*

1. **Ḫüsrev-i fermānverā** ṣafder ü kişvergüşā

Gevher-i ḳīmet bahā kėtti kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 17).*

ẖüsrev-i gītī penāh: *(ö.a.) Cihan padişahı olan Hüsrev.*

1. Ötti ʿālem mülkidin ol **ẖüsrev-i gītī penāh**

ʿAdālet birle cihān ehliġa ėrdi pādişāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 37).*

ẖüsrev-i ẖurşīd ruẖsār: *(ö.a.) Güneş yüzlü Hüsrev.*

1. Çü terk-i cilve ėtti **ẖüsrev-i ẖurşīd ruẖsārım**

Köng͡ül közgüsi zeng-i hicr ara ḳalmış ṣafāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 7).*

ẖüsrev-i mülk ü devlet: *(ö.a.) Malı mülkün hükümdarı olan Hüsrev.*

1. Tā **ẖüsrev-i mülk ü devlet** ėrding͡

Vaṣl içre ẖoş ėrdi rūzgārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 35).*

ẖuṣūmet: *(Ar.)Düşmanlık.*

1. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça vaḥşīler

Velī yoḳdur **ẖuṣūmet** kimseġa ẖayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 10).*

ẖuṣūṣen: *(Ar.) Ayrıca, özellikle.*

1. **Ḫuṣūṣen** köz nūrı Ḫān şehriyār

Ḫudā eylegey devletin bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 153).*

ẖuten: *(ö.a.) Doğu Türkistan'da bir yer adı.*

1. Saçı endīşesi herdem fereḥbaẖş-ı dimāġımdur

Ḫutenler seyr ėtermen iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 12).*

ḫuten deşti: *(ö.a.) Hutan vadisi.*

1. Şūḫlık birle **ḫuten deştide** māçin kėyigi

   Boldı rüsvā ḳılıb ol nergis-i mestānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 5).*

hüveydā: *(Ar.) Apaçık, belli, aşikâr.*

1. Lebin͡g yādi kön͡glümde pinhān ėmesdür

   İrür şīşede mevc-i ṣahbā **hüveydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 4).*

ḫˇāb-ı ġaflet: *(Far.+Ar.) Gaflet uykusu.*

1. Kön͡glümni **ḫˇāb-ı ġafletdin** demī bīdār ḳıl yārab

   Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1).*

ḫˇār ḳıl-: *(Far.+T.) Değersiz, itibarsız hâle getirmek.*

1. Ḳılmaġıl zinhār iẓhār iḥtiyāc

   Kim ʿazīz ilni **ḳılur ḫˇār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 2).*

I

ʿışḳ: *(Ar.) Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu.*

1. Kön͡gül ʿ**ışḳ** içre bolma bītahammül *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 20).*
2. Ezel kündin bolubdur ʿ**ışḳ** peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 23).*
3. Kön͡gül ʿ**ışḳ** içre bolma bītahammül

   Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 19).*

4. Men͡ga ey Nādire ḳısmet bu ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿ**ışḳ** peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 22).*

5. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿ**ışḳım** şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Divanı, Gazel 29, Mısra 10).*

6. Cihānde Nādire ʿ**ışḳ** iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 13).*

7. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿ**ışḳın͡gnı** ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 14).*

8. Ṣanemler ʿ**ışḳına** ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı ṣumʿage ẕāhid olıb behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 3).*

9. Herkim ki tapsa ʿ**ışḳ** edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 9).*

10. Cism ü cān ḫākister olġay cümle redni örtegey

Böyle öt kim ʿ**ışḳıdın** bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 14).*

11. Ey kön͡gil ʿ**ışḳını** ḥayret bile pinhān tutdın͡g

Ḫūb ḳıldın͡g ki cünūn ile fesād eylemedin͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 99, Mısra 5).*

12. Feryād ki ʿ**ışḳ** ėtti mėni yārġa meftūn

Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 1).*

13. Ey ay kön͡gil gülşenide serv-i revān bol

Ey hūş u ḫıred ʿ**ışḳıda** rüsvā-i bol *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 34).*

<u>ʿışḳ āfeti:</u> *(Ar.+T.) Aşk belası.*

1. ʿ**Işḳ āfetiġa** taġ taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn ki ḳılurman bu ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 11).*

ʿışḳ ara: *(Ar.+T.) Aşkda, sevgide.*

1. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿ**Işḳ ara** ey Nādire āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 14).*

2. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿ**ışḳ ara**

Nādire bir cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 13).*

3. Nė ġamdür men͡ga ʿ**ışḳ ara** Nādire

Eger bolsa cānānġa cānım fedā *(Nâdire Divanı, Gazel 13, Mısra 11).*

ʿışḳ āyīnesi: *(Ar.+Far.+T.) Aşk aynası.*

1. Cihānda böyle ki bolmışmėn ʿ**ışḳ āyīnesi**

Men͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 7).*

ʿışḳ āyīni: *(Ar.+Far.+T.) Aşka töresi.*

1. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād līk

ʿ**Işḳ āyīnide** dėrler bīḥayālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 6).*

ʿışḳ bināsı: *(Ar.+T.) Aşk binası.*

1. Raḥat tileseŋ͡ ʿ**ışḳ bināsını** penāh ėt

Āsūde irür sāye-yi dīvār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 9).*

ʿışḳ bürhānı: *(Ar+T.) Aşk kanıtı.*

1. Şükr bari kim işim tapmadı red

ʿ**ışḳ bürhānı** men͡ga ėrdi sened *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 2).*

ʿışḳ cez̲besi: *(Ar.+T.) Aşk coşkusu.*

1. Dėdim ʿ**ışḳ cez̲besidin** sen͡ga Nādire kelāmı

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Divanı, Gazel 101, Mısra 15).*

ʿışḳ dāmı: *(Ar.+far.+T.) Aşk tuzağı.*

1. ʿ**Işḳ dāmıġa** giriftār eyleban

Cānġa bīdād üzre bīdād eyledim *(Nâdire Divanı, Gazel 110, Mısra 7).*

ʿışḳ daʿvāsı: *(Ar.+T.) Aşk davası; âşık olduğunu iddia etmek.*

1. ʿ**Işḳ daʿvāsını** bīmārlıġ eyler isbāt

Olki bīmār ėmes yoḳ anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 3).*

2. Kişi körgen ėmesdür ʿ**ışḳ daʿvāsıda** āsāyiş

Eger rāḥat tilersen z̲āhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 15).*

3. ʿ**Işḳ daʿvāsını** ḳıldım nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi mėn nā-resālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 13).*

ʿışḳ derdi: *(Ar.+T.) Aşk derdi.*

1. Ṣabr ḳılsam ʿ**ışḳ derdi** bī-ḳarār eyler mėni

Kesb-i hūş ėtsem cünūn bī-iḫyiyār eyler mėni *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 11).*

2. Kördi derdimni ṭabīb ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿ**ışḳ derdidür** bu derd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 6).*

3. ʿ**Işḳ derdiġa** giriftār bolubman ne ḳılay

Ẕāhidā men͡ga naṣīḥat bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Divanı, Gazel 16, Mısra 3).*

ʿışḳ dersi: *(Ar.+T.) Aşk dersi.*

1. ʿ**ışḳ dersini** nėbilsün ẕāhid

Ėsdi āġāz ḳılıbdur ebced *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 9).*

ʿışḳ ehli: *(Ar.+T.) Aşk ehli, âşıklar.*

1. Ḳaçan ʿ**ışḳ ehlini** öltürmaġını iḫtiyār ėtsen͡g

Cefā ṭīġi bilen evvel mėnin͡g baġrımnı efgār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 3).*

2. Saldı ʿ**ışḳ ehliġa** rastāḫīz hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 58, Mısra 3).*

3. Ey perī-ruḫsārlar ʿ**ışḳ ehliġa** ruḫsār açın͡g

Cilve sevdāsı bile āyīne-yi ḥayrān ėtin͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 96, Mısra 5).*

4. Ẕāhidā ger dėsen͡g ʿ**ışḳ ehlige** rüsvā bolmay

Dėmaġıl meykedeh evbāşıġa köp çūn u çerā *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 13).*

ʿışḳ esrārı: *(Ar.+T.) Aşk sırrı.*

1. ʿ**Işḳ esrārını** iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ dėmiş ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 7).*

ʿışḳ fetvāsı: *(Ar.+T.) Aşk fetvası.*

1. ʿ**ışḳ fetvāsıda** ʿuşşāḳlara

Mestlıġ ilzem irür bāde mübāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 3).*

ʿışḳ içre: *(Ar.+T.) Aşk içinde, sevgi içinde.*

1. Kön͡gül közgüsini ey Nādire ʿ**ışḳ içre** rūşen ḳıl

Muḥabbet dāġıdın āyīne-yi gītī-nümā kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 11).*

2. Men͡ga ʿ**ışḳ içre** sūdi cünūn bes

Cihān iḳbālıdın baẖt-ı nigūn bes *(Nâdire Divanı, Gazel 92, Mısra 1).*

3. Mevc yan͡glıġ suvġa sal yā şemʿ yan͡glıġ otlara

ʿ**Işḳ içre** her ne bolsa bende-yi fermānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 10).*

4. Hicr ėdi ʿ**ışḳ içre** mėn körgen belālardın biri

Derd vādīside mėn çėkken cefālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 1).*

5. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿ**ışḳ içre** rüsvā mėn

Meded ḳıl baẖt köyi sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 7).*

6. Bolub erġuvānī yüzüm zaʿferān

Elif ḳāmetim boldı ʿ**işḳ içre** dāl *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 148).*

ʿışḳ ile ẕāhid: *(Ar.+T.+Ar.) Aşk ve zahit.*

1. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaẖ

Ki bardur ʿ**ışḳ ile ẕāhid** arası yüz fersaẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 2).*

ʿışḳ ili: *(Ar.+T.) Âşıklar.*

1. Sėn bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Ne uçun ʿ**ışḳ iliġa** ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 99, Mısra 12).*

ʿışḳ marīżi: *(Ar.+T.) Aşk hastası.*

1. Ḥükemā ʿ**ışḳ marīżiġa** buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni devā *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 3).*

ʿışḳ nemāzı: *(Ar.+T.) Aşk namazı.*

1. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿ**ışḳ nemāzını** edā *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 18).*

ʿışḳ nīsānı: *(Ar.+Far.+T.) Aşk izi.*

1. Közümni böyle giryān bilmekimdur dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿ**ışḳ nīsānı** bu deryāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 8).*

ʿışḳ otını teʾŝiri: *(Ar.+T.+Ar.+T.) Aşk ateşinin etkisi.*

1. Nādire bolmasa ger ʿ**ışḳ otını teʾŝiri**

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān barça ʿabeŝ (*Nâdire Divanı, Gazel 54, Mısra 13).*

ʿışḳ öyi: *(Ar.+T.) Aşk evi, gönül.*

1. Ey kön͡gül fiġānın͡gdın tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı vīrān ḳıl ʿ**ışḳ öyini** ābād ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 36, Mısra 8).*

ʿışḳ ṣaḥrāsı: *(Ar.+T.) Aşk çölü.*

1. Taġnı bir āh ile hāmūnda eyleb üstüvār

ʿ**Işḳ ṣaḥrāsıdagi** mecnūnnı ferhād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 6).*

ʿışḳ ṣayyādı: *(Ar.+T.) Aşk avcısı.*

1. Köng͡ül ṣayd ėtgeli āmāde ḳılmış ʿ**ışḳ ṣayyādı**

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 15).*

ʿışḳ sırrı: *(Ar.+T.) Aşk sırrı.*

1. Fāş ėtme ulusḳa ʿ**ışḳ sırrın**

Köng͡ülde anı nihān ėtib kėt *(Nâdire Divanı, Gazel 46, Mısra 15).*

ʿışḳ tīġi: *(Ar.+Far.+T.) Aşk kılıcı.*

1. Ḥaḳ cenābıġa tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿ**Işḳ tīġi** bile her kimse eger bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 8).*

ʿışḳ u cünūn: *(Ar.) Aşk ve delilik.*

1. Ḳılurman ʿ**ışḳ u cünūn** kārvānıġa imdād

Sirişk-i nāḳaların eşk-i şeş-ḳaṭār ḳılıb *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 7).*

ʿışḳ u cünūn ehli: *(Ar.+T.) Âşıklar.*

1. Muḥabbet kişveri ābād irür iḳbāl u cāhımda

Tang͡ ėrmes bolsalar ʿ**ışḳ u cünūn ehli** penāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 2).*

ʿışḳ u muḥabbet: *(Ar.) Aşk ve sevgi.*

1. Ḳıl Nādire müyesser şūr-ı cünūn cihānde

ʿ**ışḳ u muḥabbet** oldı ʿāşıḳḳa dīn ü meẕheb *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 14).*

2. İrür ʿ**ışḳ u muḥabbet** müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 15).*

3. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi sen͡ga ʿ**ışḳ u muḥabbet** bile devlet *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 18).*

ʿışḳ u muḥabbet ehli: *(Ar.+T.) Âşıklar.*

1. Z̠āhidā ʿ**ışḳ u muḥabbet ehlini** maʿẕūr tut

Yār köyide ne boldı şeyḫ ṣinʿān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 9).*

ʿışḳ vādīsi: *(Ar.+T.) Aşk vadisi.*

1. Ġubārım ʿ**ışḳ vādīside** berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda mecnūn tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Divanı, Gazel 116, Mısra 3).*

ʿışḳ yolı: *(Ar.+T.) Aşk yolu.*

1. Kėl ʿ**ışḳ yolıda** közlerin͡gni

Ey Nādire dürfişān ėtib kėt *(Nâdire Divanı, Gazel 46, Mısra 17).*

iskender-i rūm: *(ö.a.) Rum iskenderi.*

1. Ṣalābetde **İskender-i Rūm** dėk

Fetānet yėride Fılāṭūn kebi *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 163).*

ʿışḳnı fermānı: *(Ar.+T.+Ar.+T.) Aşkın buyruğu.*

1. ʿArṣa-yı mülk-i cihān gerçi nigīnimdedür

Baş çėke bilmes kön͡gül ʿ**ışḳnı fermānıdın** *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 20).*

ıżṭırāb: *(Ar.) Acı, keder.*

1. Şāmlar ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb **ıżṭırāb**

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā (*Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 9).*

2. Cān bağışlarda lebin͡g nāzın͡gge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan **ıżṭırābın͡gge** öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 8).*

ıżṭrāb eyle-: *(Ar.+T.) Korkmak.*

1. Hicr āşūbı belādur kim anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm **eyler ıżṭrāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 10).*

İ

ʿibārāt-ı ḳabīḥ: *(Ar.) Kötü ibareler.*

1. Böyle kim nuṭḳ-ı revān baḫşın͡g

Tilġa kėltürme edeb birle ʿ**ibārāt-ı ḳabīḥ** *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 2).*

ibtilā eyle-: *(Ar.+T.) Bir şeye karşı aşırı düşkün olma.*

1. Derd-i hicrān **ibtilāsın eylemes** ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi men͡ga bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 25).*

iç-: *(T.) İçmek.*

1. Mey **içseng͡** ey köng͡ül ildin nihān **iç**

Lebi yādi bile mey rāyegān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 1-2).*

2. Sang͡a ey Nādire cām-ı muḥabbet

Çü sundı sāḳī-yi şīrīn zebān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 14).*

3. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām **içib**

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Divanı, Gazel 18, Mısra 11).*

4. Mey içseng͡ ey köng͡ül ildin nihān **iç**

Lebi yādi bile mey rāyegān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 1-2).*

5. Eger ġamdin ḫālāṣ olmaḳ tilersėn

Ṣürāḥīdėk şarāb-ı erguvān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 4).*

6. Mey-i nāb il ʿayyārige muḥaḳdur

Özing͡ni eylemekke imtiḥān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 10).*

7. Budur mazmun-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki ṣahbā pīrni eyler cevān **iç** *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 12).*

8. **İçermėn** mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın

Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 9).*

9. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb **içiban**

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 17).*

10. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı Nādire

İçmedim tā bir aġız mey bolmadım andın ḫālāṣ *(Nâdire Divanı, Gazel 93, Mısra 8).*

11. Nėçe kim ẕāhid irür ṣāf żamīr

İçmeyin mey tapa alġay mu ṣelāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 6).*

iç ü taş: *(T.) İçeri ve dışarı.*

1. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aḫger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer **iç ü taşım** *(Nâdire Divanı, Gazel 104, Mısra 14).*

īcād-ı ʿalem: *(Ar.) Kâinat, bütün yaratılmış varlıklar, dünya, cihanın yaratılması.*

1. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā **īcād-ı ʿālemdin**

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 15).*

içinde: *(T.) "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade.*

1. Kön͡gül mecnūnını zülfin͡gni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl **içinde** bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 16).*

içre: *(T.) "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn **içre** ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey ile cām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 9).*

2. Gülşen **içre** anı gīsūsıġa mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 11).*

3. Kön͡gül ʿışḳ **içre** bolma bītahammül *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 20).*

4. Kön͡gül ʿışḳ **içre** bolma bītahammül

Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 19).*

5. Tün kėçe fiġān u nālışımdın

Köyn͡g iti **içre** tüşti ġavġā *(Nâdire Divanı, Gazel 5, Mısra 10).*

6. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bīdādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı **içre** kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 22).*

7. Ḳanlıġ kön͡glim **içre** medd-i āhım

Andaġ ki çemende serv-i āzād *(Nâdire Divanı, Gazel 75, Mısra 5).*

8. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım **içre** ḥaşr bāzārı *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 4).*

9. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsuf-ı s̱ānī *(Nâdire Divanı, Gazel 144, Mısra 12).*

10. Ḫalḳ-i ʿālem **içre** bīkeslik bile efsāne men

ʿālem ehlİ şād mėn ḥasret otıde yana men *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 3).*

idbār ḫaṭı: *(Ar.+T.) Bahtsızlık yazısı.*

1. Çėkti ġam **idbār ḫaṭın** nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü ḫaṭ-ı istivā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 23).*

ʿīd-i viṣāl: *(Ar.) Kavuşma bayramı.*

1. Ġareż ʿ**īd-i viṣālın͡g** kön͡gülge ey hilāl ebrū

Yüzün͡gni ayıġa cānımnı ḳurbān ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 9).*

2. Eylaram ʿ**īd-i viṣālın͡gnı** demādem ārzū

Ey yüzin͡g bayram ayı cān san͡ga ḳurbān eyleney *(Nâdire Divanı, Gazel 146, Mısra 9).*

ifṭār: *(Ar) Oruç açma, bozma; iftar vakti.*

1. Cān körmedi rūzedin ḥalāvet

İfṭārda yārsız ne lez̲z̲et *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 2).*

<u>ifṭār eyle-:</u> *(Ar.+T.) İftar etmek, orucu açmak.*

1. Yār **eylese** yārı birle **ifṭār**

Yoḳ rūzede mundın özge devlet *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 3).*

<u>ifṭār ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Orucu açmak.*

1. Her şām men͡ga nevāleyi ġam

İfṭār ḳılurġa boldı ḳısmet *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 8).*

<u>ifṭār vaḳti:</u> *(Ar.+T.) Oruç açma zamanı.*

1. Şāmlar **ifṭār vaḳti** ẓāhir eyleb ıżṭırāb

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 9).*

<u>iḫlāṣ:</u> *(Ar.) Doğruluk, samimiyet, bağlılık.*

1. Baġlab **iḫlāṣ** ile iḥrām ḥarīmi ḥaremin͡g

Eşkdin rāḥile ü ḫūn-ı cigerzād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 49).*

2. Baġlab **iḫlāṣ** ile iḥrām ḥarīmi ḥaremin͡g

Eşkdin rāḥile ü ḫūn-ı cigerzād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 49).*

<u>iḥsān ėt-:</u> *(Ar.+T.) Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.*

1. Böyle kim mümtāz irür sėn barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni kön͡glini **iḥsān ėtib** *(Nâdire Divanı, Gazel 28, Mısra 10).*

ihsān ile: *(Ar.+T.) İyilikle.*

1. Mėn hem **iḥsān ile** il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 55).*

ihsān u cūd: *(Ar.)İyilik ve cömertlik.*

1. Tā ḳıyāmet ėtme yārab luṭf ü ilṭāfın͡gı kem

Ḫān-ı ʿālīcāh kim **iḥsān u cūd** eyler ʿaṭā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 16).*

iḫtilāṭ: *(Ar.) Karışma, görüşme.*

1. Ḫoş zamānlar kim alarġa **iḫtilāṭım** bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 31).*

ihtimām: *(Ar.)Dikkat, özen.*

1. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtizāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt **ihtimāmımnı** *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 24).*

iḥtisāb ehli: *(Ar.+T.) Hesap soranlar, sorumlular.*

1. **İḥtisāb ehli** taġallub eyledi meyḫāneġa

Ḳalmadı meyde ḥarāret neyde teʾṣīr-i ṣedā *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 7).*

iḥtisāb eyle-: *(Ar.+T.) Hesap sormak.*

1. İçermėn mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın

Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid **iḥtisāb eyleb** *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 10).*

<u>iḫtiyāc:</u> *(Ar.) Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk; gereksinim.*

1. Ḳılmaġıl zinhār iẓhār **iḫtiyāc**

   Kim ʿazīz ilni ḳılur ḫˇār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 1-2).*

2. Hīçkim ʿālemde fārıġ-bāl ėmes

   Her kim öz miḳdārıça bar **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 4).*

3. Közlerim eyler yüzin͡gni ārzū

   Kim irür közgüye dīdār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 8).*

4. Müstened ėtti mėni muḫtaclıḳ

   Ḳıldı ḥācetmendin͡g ey yār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 10).*

5. Ger tilersėn ābrū aḥbāb ara

   Eyleme zinhār iẓhār **ihtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 12).*

6. Ḳıl revā elbette ʿaşıḳ ḥācetin

   Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 14).*

7. Yār vaṣlını tilermėn Nādire

   Eyledi kön͡glümni efgār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 18).*

8. Bir tereḥḥüm ẓāhir ėtsen͡g nėtgüsi

   Ḳıldı ḥüsnün͡gge mėni zār **iḫtiyāc** *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 16).*

<u>iḫtiyār ėt-:</u> *(Ar.+T.) İrade, Seçmek, tercih etmek.*

1. İḫtiyārım bar ėdi her işni ḳılsam iḫtiyār

   Yārdın eyleb cüdāyī **iḫtiyār ėtti** felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 7).*

2. Cihānde Nādire ʿışḳ **iḫtiyār** ėt

   Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 13).*

3. Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmaġını **iḫtiyār ėtsen͡g**

Cefā ṭīği bilen evvel mėning͡ bağrımnı efgār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 3).*

4. Ėmdi Ḫudā rıżāsını Nādire **iḫtiyār ėtib**

İlge ʿadālet eyleban tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Divanı, Gazel 84, Mısra 13).*

5. İḫtiyārım bar ėdi her işni ḳılsam iḫtiyār

Yārdın eyleb cüdāyī **iḫtiyār** ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 8).*

__iḫtiyār ḳıl-:__ *(Ar.+T.) Seçmek; tercih etmek.*

1. Nėtay ki dehr güẕergāhıda bu tėlbe kön͡gül

Yoluḳtı hicrige vaṣlını **iḫtiyār ḳılıb** *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 12).*

2. Deşt ü ṣaḥrālarnı **ḳıldım iḫtiyār**

Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı bürhān men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 12, Mısra 9).*

3. İḫtiyārım bar ėdi her işni **ḳılsam iḫtiyār**

Yārdın eyleb cüdāyī iḫtiyār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 7).*

__iḥtiyāṭ:__ *(Ar.) Olabilecek şeyleri hesaba katarak tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma.*

1. Ḫoş zamānlar kim alarġa iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin **iḥtiyāṭım** bār ėdi *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 32).*

__iḥtiyāṭ ėt-:__ *(Ar.+T.) Sakınmak, dikkatli davranmak.*

1. Şemʿdėk örteb tenimni **iḥtiyāṭ ėt** dūdını

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 9).*

__iḳāmet:__ *(Ar.) Bir yerde yerleşip oturma / mukim olma.*

1. Vīrānede ʿāḳılġa **iḳāmet** ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 13).*

2. Mecnūnda eger bolsa ėdi ṣabr u taḥammül

Ḳılmasmu ėdi mėn kebi şehr içre **iḳāmet** *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 8).*

<u>iḳbāl:</u> *(Ar.) Mutluluk, saadet; baht, talih.*

1. Nādire rūşendür **iḳbālım** çırāġı vaṣl ara

Közim içre nūr yā kön͡glüm ara cāndur mu sėn *(Nâdire Divanı, Gazel 120, Mısra 17).*

<u>iḳbāl mesnedi:</u> *(Ar.+T.) Baht tahtı.*

1. Ey ḫusrev-i zemāne devlet bile emān bol

İḳbāl mesnedide keyḫusrev-i zamān bol *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 22).*

<u>iḳbāl u cāh:</u> *(Ar.+Far.) Talih ve makam.*

1. Ḫudāyā bėrib cānge **iḳbāl u cāh**

Ḫudāyā bėrib ḫānge **iḳbāl u cāh** *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 99-100).*

2. Muḥabbet kişveri ābād irür **iḳbāl u cāhımda**

Tan͡g ėrmes bolsalar ʿışḳ u cünūn ehli penāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 1).*

<u>iḳbāl u devlet:</u> *(Ar.) Mutluluk ve itibar.*

1. Baḫt u ṭāliʿ çāker ü **iḳbāl u devlet** hemdemi

Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnın͡g ekremi *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 23).*

<u>iḳbāl devleti:</u> *(Ar.+T.) Devlet makamı, mutluluk, saadet, baht açıklığı.*

1. Ḫoşnūd irür ḫalāyiḳ ābād her vilāyet

   İḳbāl devletini ḥaḳdın tileb raʿyet *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 14).*

<u>iḳbāl-ı refīḳ:</u> *(Ar.) Arkadaşın bahtı.*

1. Dīn Nādire'din kemal taptı

   İḳbāl- refīḳ ü mülk-i ābād *(Nâdire Divanı, Gazel 75, Mısra 14).*

<u>iḳbālnı ẓuhūrı:</u> *(Ar.+T.+Ar.+T.) Bahtın görünmesi.*

1. Devletni ābırūyī **iḳbālnı ẓühūrı**

   Ḫoşdur köng͡ül alardın cāndur alar ṣabūrı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 27).*

<u>iki:</u> *(T.) "İki adet" anlamında sayı sıfatı.*

1. **İki** laʿl-i nābın͡gnı yāḳūtıġa

   İki çeşm-i gevher fişānım fedā *(Nâdire Divanı, Gazel 13, Mısra 7-8).*

2 **İki** hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

   Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsuf-ı sānī *(Nâdire Divanı, Gazel 144, Mısra 11).*

3. Sevād-ı elvech fid'-dāreyn ėken dervīş-i ṣāhib-dil

   ʿAdemdür **iki ʿālem** sāye-yi baḫt-ı siyāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 6).*

4. Meger ḥüsn bāġını nergisleridur

   İki çeşm-i cādū-yı bādām u şehlā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 8).*

5. İrür **iki ejder** ḫem ü pīç birlen

   Ḳadın͡g servide iki zülf semensā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 5).*

6. **İki giryān közüm** mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 13).*

7. Perde-yi nāz u ḥayā ḫāmūş laʿlin͡gdin köter

İki gül bergini birbirdin gehī güftāre aç *(Nâdire Divanı, Gazel 57, Mısra 4).*

8. Baş indürüb yen͡gi ay peyveste ḳaşların͡gge

İki ḳara közün͡gge ḳılmış ġazāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 4).*

9. Ḳaşı ḳılıçı birle ḳılur ḳatl demādem

ʿUşşāḳların **iki közi** bolġalı cellād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 6).*

10. Ṣayd ėtdi mėni ol **iki ḳüllāb**

Boynımda kemend-i zülf-i pür-tāb *(Nâdire Divanı, Gazel 25, Mısra 1).*

11. Nė maḥfilde şehd ü şeker eyledin

Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 12).*

12. Küfr ü İslām ilige sėn maʿbūd

Kaʿbe ü deyrdir **iki maʿbed** *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 4).*

13. Mihr ü mürüvvet ehlige çarḫ muḥabbet eylemes

Cevr ile **iki yārnı** birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Divanı, Gazel 84, Mısra 4).*

14. İrür iki ejder ḫem ü pīç birlen

Ḳadın͡g servide **iki zülf semensā** *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 6).*

15. Saçı endīşesi herdem fereḥbaḫş-ı dimāġımdur

Ḫutenler seyr ėtermen **iki zülf-i ʿanberāsādın** *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 12).*

16. Düşvār ėken cihānda tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın **iki gevher** ḳaldı kön͡gül sürūrı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 26).*

17. İki ḫuceste ferzend iki közümni nūrı

Bardur köñ͡gül sürūrı her ḳaysının liḳāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 29).*

18. İki ẖuceste ferzend **iki közümni nūrı**

Bardur köñ͡gül sürūrı her ḳaysının liḳāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 29).*

19. Boldı **iki yıl** cüdālıġımga

Köz tėgdi bu āşinālıġımge *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 25).*

<u>iḳlīm-i ʿadem:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Yokluk ülkesi.*

1. Nādire dünyāge hergiz iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti **iḳlīm-i ʿademġa** şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Divanı, Gazel 103, Mısra 20).*

2. **İḳlīm-i ʿademġa** kėtti yārım

Yüzlendi ẖazāne nev-bahārım *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33).*

<u>iḳlīm-i tecemmül:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Güzellik ülkesi.*

1. Ābād ola ey Nādire **iḳlīm-i tecemmül**

Cemşīd-i zamān ẖusrev-i ferġāne selāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 33, Mısra 11).*

<u>iḳrār-ı muḥabbet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Sevgi inkarı.*

1. Ger ṭaʿne-yi aġyārdın ey dil ḥaẕar ėtseñ͡g

ʿĀlem iliġa bolmaġıl **iḳrār-ı muḥabbet** *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 14).*

<u>iḳtidā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Uymak, tabi olmak.*

1. Rūze ayı tapmadım pīr-i muġān irşādını

Lācerem mescid ara ẕāhidġa **ḳıldım iḳtidā** *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 6).*

<u>iḳtidār-ı āfitāb:</u> *(Ar.+Far.) Güneşin gücü.*

1. Mahrūlarnı yüzin͡g ayı musaẖẖar eyledi

Munça bolmas encüm içre **iḳtidār-ı āfitāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 6).*

<u>iḳtiżā:</u> *(Ar.) Lüzum, gerekme, lazım gelme, şart, gerekli.*

1. Dėdim ʿışḳ cez̠besidin sen͡ga Nādire kelāmı

Ki ḥaḳīḳat **iḳtiżādur** heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Divanı, Gazel 101, Mısra 16).*

2. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı **iḳtiżāsıdur**

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 23).*

<u>il:</u> *(T.) Ülke, memleket, diyar.*

1. Küfr ü İslām **ilige** sėn maʿbūd

Kaʿbe ü deyrdir iki maʿbed *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 3).*

<u>il:</u> *(T.)Halk, ahâli; başkaları; herkes.*

1. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb ẖān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿömrini **il** ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 20).*

2. Ḳan tökerge māildür ḳaşların͡gnı şemşīri

İlni ḳatl-ı ʿām ėtsen͡g közlerini cellād eṭ *(Nâdire Divanı, Gazel 36, Mısra 10).*

3. **İl** barça viṣāl bezmide şām

Tā ṣubḥ çėkib sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 5).*

4. Dāġ-ı ʿışḳ esrarın nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire anı **ilge** fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 49, Mısra 14).*

5. Mey içseng͡ ey köng͡ül **ildin** nihān iç

Lebi yādi bile mey rāyegān iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 1).*

6. Mėn kebi lāf-ı ʿışḳ urıb ẕāhid

İlġa rüsvālıġını ḳıldı ṣarīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 6).*

7. Küfr ü İslām **ilige** zülfüng͡din

ʿAḳd-ı zünnār u ḥalḳa-yı tesbīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 9).*

8. Merdümlıġ ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile ḫod tėlbe ḳılur **ilni** perīzād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 4).*

9. Āgeh ėtdi **ilni** eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Divanı, Gazel 76, Mısra 5).*

10. Ėmdi Ḫudā riżāsını Nādire iḫtiyār ėtib

İlge ʿadālet eyleban tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Divanı, Gazel 84, Mısra 14).*

11. Hicr ü firāḳ ėlgide pīrehim pāredür

Ḳılmadı **il** tefriḳa cībini dāmānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 4).*

12. Ot yaḳtı firāḳıng͡ şereri **ilge** velīkin

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 21).*

13. **İl** gümān eyler ki bu devlet ile mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

14. Dembedem feryādım **ildin** şermsār eyler mėni

Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler mėni *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13).*

14. Çarḫ **ilni** giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler

Bisyār cefālar ḳılıban raḥm kem eyler *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 23).*

15. Köng͡ül kim hicr **ilidin** bīnevādur *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 13).*

16. **İlge** nėtang͡ eylese āh u fiġānım eŝer

Meng͡a bukün Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 13).*

il ʿayyāri: *(T.+Ar.+T.) Halkın zekisi, kurnazı.*

1. Mey-i nāb **il ʿayyārige** muḥaḳdur

Özing͡ni eylemekke imtiḥān iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 9).*

il ḫāṭırı: *(T.+Ar.+T.) Halkın gönlü.*

1. Mėn hem iḥsān ile **il ḫāṭırını** şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 55).*

il közi: *(T.) Başkaları gözü.*

1. Mehveşim meydān ara bīperde cevlān eyledi

İl közin āyīnedėk dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Divanı, Gazel 28, Mısra 4).*

il maḳtulı: *(T.+Ar.+T.) Halk katılı.*

1. Cihān ey Nādire **il maḳtulıdur**

Ėmesdür cāyı āsāyiş bu meslaḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 71, Mısra 9).*

il secdegehi: *(T.+Ar.) Halk secde etiği yer.*

1. Ėgme ḳaşıng͡nı ḫamı bolġalı **il secdegehi**

Kaʿbe dīvārıda ḥayret ile ḳalmış miḥrāb *(Nâdire Divanı, Gazel 16, Mısra 9).*

il temāşāsı: *(T.+Far.+T.) Halk eğlencesi.*

1. Köralmey yārnı bolmış cünūnım **il temāşāsı**

Eger körsem cemālın anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 5).*

ʿilāc: *(Ar.)İlaç, çare, çözüm.*

1. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm ʿ**ilācım** tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Divanı, Gazel 104, Mısra 11).*

2. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿ**ilācım** yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 7).*

ilāhī: *(ö.a.) "Ey Allah'ım!".*

1. Berḳarār olġay **ilāhī** tā binā-i mülk-i dehr

Boldı taḫt u tācdın sermāye-yi devlet binā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 13).*

2. Dāġ-ı firḳat ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥiġa bolġay **ilāhī** ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 36).*

3. **İlāhī** bulardın ayırma mėni

Emīr-i cihāndın cüdā eyleding͡ *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 105).*

ile: *(T.) "Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılan bağlaç.*

1. Ḳanlı közyaşım **ile** āh cünūn bezmīde

Serv mevzūn **ile** dur ṭıfl-ı gül-endām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 3-4).*

2. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey **ile** cām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 10).*

3. Köydürdi çemen güllerini reşk otı birle

Ol ġonçe-yi ḫandān **ile** ol nergis-i şehlā *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 8).*

4. ʿĀriż-i gülgūn **ile** ḳıldı çemen sarı ḫırām

Gül yaḳasın çāk eyleb boldı rüsva bāġ ara *(Nâdire Divanı, Gazel 15, Mısra 5).*

5. Serv-i gül-ruḫsārım **ile** bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Divanı, Gazel 15, Mısra 7).*

6. Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger oldı tenim

Ḳan yaş **ile** mūy-ı ser ėtdim ḫiżāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 6).*

7. Ṣūret-i dīvār kebi bolmışam

Ḥasret-i dīdār **ile** bīḫord u ḫ̌āb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 10).*

8. Eylemedin͡g ey büt-i peymān-şiken

Nādire'nin͡g vaṣlın͡g **ile** kāmyāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 18).*

9. Baḳmadın͡g bir luṭf **ile** ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Divanı, Gazel 28, Mısra 13).*

10. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām **ile** ẕāhidni deʿvāsını bīkār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 10).*

11. Kėlġıl ey yār vefā resmini tut

Şemʿ-i ruḫsār **ile** külbemni yarut *(Nâdire Divanı, Gazel 42, Mısra 2).*

12. Tekellüm ėtdi mülāḳāt laʿl-i nābın͡g **ile**

Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 50, Mısra 11).*

13. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

Telḫ olur ṭūtiye güftār **ile** bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 2).*

14. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim ġam-i ʿīş-i bahār **ile** ḫazān ʿabeŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 54, Mısra 2).*

15. Tapmasa yār cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādıng͡ **ile** şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 54, Mısra 6).*

16. Pertev-i mihring͡ **ile** Kāmile'ni köydirding͡

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıng͡ çi vāżıḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 17).*

17. Boldı ḫayālıng͡ **ile** köng͡lüm üyi dilküşā

Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 5).*

18. Ḳoymayın āzād u ḫurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg **ile** şikār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 14).*

19. Nādire ol yār sevdāsı **ile** köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Divanı, Gazel 117, Mısra 11).*

20. Fiġānım yėtmeki ol āsumān-ı ḥüsne müşkildur

Ki yėtmes gird-i pervāz **ile** dāmān-ı süreyāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 10).*

21. Ḳaş u közü zülf ü ḫāl **ile** medārā eyleseng͡

Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 7).*

22. Firḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil **ile** köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 12).*

23. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend **ile** sāzıng͡ tārıdın *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 92).*

24. Ẓulm **ile** mėndin ayırdı felek-i sifle seni

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 27).*

25. Tā cihān mülkini sulṭānı ėding͡ devlet **ile**

Bīnevālarġa kerem eyler ėdin͡g şefḳat **ile** *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 51-52).*

26. Ḫıżr **ile** ilyās bolġay baḥr u berde raḥberī

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

27. Kėldi çün dünyāġa ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr **ile** söz muḫtaṣar *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 62).*

<u>ilik:</u> *(T.) İlik.*

1. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārīdin

İlik merhem ḳoyay dėb çün baġır çāḳıġa yėtkürdüm *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

<u>ʿilm ü dāniş maḫzeni:</u> *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Bilgi ve bilim hazinesi.*

1. ʿ**İlm ü dāniş maḫzenide** gevher-i nāyāb ėdi

Mū'nis-i cān vāḳıf-ı esrārdın ayrılmışam *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 19).*

<u>ilni tirgüz-:</u> *(T.) Halkı diriltmek, halka can bağışlamak, haklı ayağa kaldırmak.*

1. Ḫıżr ʿömrin āb-ı ḥayvānnı mükerrer eyledi

İlni tirgüzdi mesīḥā-yı leb-i cānperveri *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 50).*

<u>iltizām eyle-:</u> *(Ar.+T.) Tercih etmek, lüzumlu görmek.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge **iltizām eyleb** *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 4).*

ilyās: *(ö.a.) Hızır ile birlikte abıhayatı bulan ve ölümsüz olup denizde zor durumda kalan insanlara yardım eden İlyas peygamber.*

1. Ḫıżr ile **ilyās** bolġay baḥr u berde raḥberī

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

ʿimāret: *(Ar.) Bayındır ve mamur hale getirmek.*

1. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿ**imāret** boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 2).*

imdād: *(Ar.) Yardım etmek, meded-res olmak.*

1. Sirişkim saḥābın **imdādıdın** dilküşādur muḥabbetni deşti

Köñgül dağını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 11, Mısra 9).*

2. Ḳılurman ʿışḳ u cünūn kārvānıġa **imdād**

Sirişk-i nāḳaların eşk-i şeş-ḳaṭār ḳılıb *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 7).*

3. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Meñga **imdād** uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 106, Mısra 10).*

imdād ėt-: *(Ar.+T.) Yardım etmek, yardımda bulunmak.*

1. Meñga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn **imdād ėtib** mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 12).*

2. Raḥmeti birle Ḫudāvend-i cihān şād ėtgey

Enbiyā rūḥı sėning͡ cānıng͡ge **imdād ėtgey** *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 58).*

imdād ḳıl-: *(Ar.+T.) Yardım etmek.*

1. Kėlġıl ey nāle seng͡a āh ile **imdād ḳılay**

ʿĀfiyet ḫırmanını bir yolı berbād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 1).*

imkān: *(Ar.) Olanak.*

1. Şām-ı furḳat yārsız mėn yutmagan ḳan ḳalmadı

Raḥm ḳıl kim ėmdi ḳan yutmaḳḳa **imkān** ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 2).*

imtidād: *(Ar.) Uzun, uçsuz bucaksız.*

1. Felek saḳfı ḳarardı dūd-ı āhımnıng͡ midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım **imtidādidin** *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 8).*

imtiḥān: *(Ar.) Sınav.*

1. Mey-i nāb il ʿayyārige muḥaḳdur

Öziṅgni eylemekke **imtiḥān** iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 10).*

imtiḥān ėt-: *(Ar.+T.) Denemek.*

1. Kėl devrni **imtiḥān ėtib** kėt

Seyr-i çemen-i cihān ėtib kėt *(Nâdire Divanı, Gazel 46, Mısra 1).*

imtiḥān eyle-: *(Ar.+T.) Denemek.*

1. Vefā körmedin͡g çarḫdın ey kön͡gül

   Felekni besī **imtiḥān eyledin͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 97, Mısra 6).*

2. Oşal ʿahd-ı yalġan cefā pīşe sėn

   Sėni tābekey **imtiḥān eyleyin** *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 134).*

imtiḥān ḳıl-: *(Ar.+T.) Denemek.*

1. Firāḳın͡g zehridėk ḳatıl Ėmesdür

   Helāhil birle **ḳıldım imtiḥān** telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 10).*

ʿināb leb: *(Ar.+Far.) Hünnap dudaklı sevgili.*

1. Sīb-i ġabġab birle ʿ**ināb lebin** hicrānıda

   Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 9).*

ʿinān: *(Ar.) Dizgin.*

1. Refāḳet bile bardı rūhü'l-emīn hem

   ʿ**İnānın͡gda** tā sadretü'l-müntehā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 14).*

2. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey kön͡gül barġıl

   Şeh ʿ**inānın͡gnı** uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 36, Mısra 14).*

3. Cevrler ki men͡ga çarḫ eyledi şāhımnı körüb

   Baş yalan͡g eyleb ʿ**inānın͡gnı** tutub dād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 20).*

inan-: *(T.) İnanmak, güvenmek.*

1. **İnanma** lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaẖ

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid arası yüz fersaẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 1).*

ʿināyet ėt-: *(Ar.+T.) Yardım etmek.*

1. Ḥarīr-i pīreniŋ riştesiġa nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni andın ʿ**ināyet ėt** bir naẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 6).*

ʿināyet sāġarı: *(Ar.+Far.+T.) İyilik kadehi.*

1. Sāḳiyā luṭf ėt dirīġ ėtme ʿ**ināyet sāġarın**

Kim bukün maẖmūr-ı ṣahbā-i leb ẖandānıŋım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 9).*

indür-: *(T.) İndirmek.*

1. Köŋül bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki taŋ ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge **indürse** mesīḥānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 14).*

2. Köŋül şehbāzını endūh dāmıġa eylentürdi

Tecemmül āfitābınıŋ felek tofraġa **indürdi** *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 42).*

inkār-ı muḥabbet eyle-: *(Ar.+T.) Sevgiyi inkâr etmek.*

1. Tut ġayrdın ey ẖasta köŋil dāġını pinhān

Ger sorsa birev **eyleġıl inkār-ı muḥabbet** *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 8).*

inḳılāb: *(Ar.) Değişim, dönüşüm, bir durumdan başka bir duruma geçiş.*

1. Ṣād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿīş devrānıġa saldı devr-i gerdūn **inḳılāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 12).*

2. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı devrān **inḳilāb** ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Divanı, Gazel 129, Mısra 12).*

<u>inşāʾ eyle-:</u> *(Ar.+T.) Yazmak, kaleme almak.*

1. Nādire her söz ki **inşāʾ eyledi**

Aydı an͡ga ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Divanı, Gazel 6, Mısra 21).*

2. Köydi bağrım āh miṣrāʿini **inşāʾ eylegeç**

Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı dīvānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 13).*

<u>inşāʾ ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Yapmak, imar etmek.*

1. Nādire bād-ı ṣabādın sen͡ga irsāl ėtgeli

Ḳıldı inşāʾ bu ġazelni ṭabʿ-i nāşādım ėşit *(Nâdire Divanı, Gazel 40, Mısra 14).*

<u>inṣāf birle:</u> *(Ar.+T.) İnsafla.*

1. Āyīn-i ʿadl tüzdi **inṣāf birle** ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 33).*

<u>inṣāf u ʿadl birle:</u> *(Ar.+T.) İnsaf ve adaletle.*

1. **İnṣāf u ʿadl birle** kasrānı ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide ḥātam anın͡g gedāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 9).*

<u>insān u perī:</u> *(Ar.+Far.) İnsan ve peri.*

1. Tan͡g ėmes ger ehl-i ʿālemdur ṭarab āmādelıġ

Kim an͡gın͡g dīdārıġa ḥayrāndur **insān u perī** *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 20).*

intiḫāb eyle-: *(Ar.+T.) Seçmek.*

1. Dirīġā kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın **intiḫāb eyleb** *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 14).*

inṭiẓār: *(Ar.) Bekleme.*

1. Cünūndın kim firāḳın͡g oḳları cismimde sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlın͡g **inṭiẓārıdın** *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 16).*

intiẓār eyle-: *(Ar.+T.) Beklemek.*

1. Kėtti ol ḫurşīd-ı meh-peyker anı hicrānıda

İntiẓār eyleb közimni eşkbār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 6).*

inṭizār ḳıl-: *(Ar.+T.) Bekletmek.*

1. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār meydānġa

Ki bardı ol kėçe közlerni **inṭizār ḳılıb** *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 6).*

intiẓār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneş yüzlü sevgilinin beklemesi.*

1. Kėtmedi mendin ḳadeḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yan͡glıġ tartardurman **intiẓār-ı āfitāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 2).*

irşād: *(Ar.) Doğru yolu gösterme; mânen aydınlatma, uyarma.*

1. Rūze ayı tapmadım pīr-i muġān **irşādını**

   Lācerem mescid ara ẕāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 5).*

irsāl ėt-: *(Ar.+T.) Göndermek, yollamak.*

1. Nādire bād-ı ṣabādın sen͡ga **irsāl ėtgeli**

   Ḳıldı inşā bu ġazelni ṭabʿ-i nāşādım ėşit *(Nâdire Divanı, Gazel 40, Mısra 13).*

irtibāt: *(Ar.) İlgi, alaka, bağ.*

1. Yaẖşılar birle hemīşe **irtibātım** bar ėdi

   Şehriyārım bezmīde ʿīş ü neşāṭım bar ėdi *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 33).*

irür: *(T.) -dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.*

1. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

   Ṭurre-i sünbül **irür** ẖalḳa bolan dām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 11).*

2. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

   İtleri ẖayl-ı **irür** maḳṣad-ı ikrām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 16).*

3. Dem-i tīġin͡g men͡ga vaḳt-i şehādet

   İrür elbette şerbetdin güvārā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 8).*

4. Dem-i tīġin͡g men͡ga vaḳt-i şehādet

   İrür elbette şerbetdin güvārā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 8).*

5. Lebin͡g yādi kön͡glümde pinhān Ėmesdür

   İrür şīşede mevc-i ṣahbā hüveydā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 4).*

6. **İrür** iki ejder ẖem ü pīç birlen

Ḳadıŋ servide iki zülf semensā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 5).*

7. Yüziŋ ayınıŋ ḥayretidin **irür** bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşıŋ nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı hilale peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 11, Mısra 7).*

8. Yār cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim **irür** bir vech-i itiḥsān meŋa *(Nâdire Divanı, Gazel 12, Mısra 4).*

9. Eşk-i gülgūnım **irür** bāde-yi laʿliŋ eŝeri

Ruḥperverdur anıŋ rāyḥası misl-i gülāb *(Nâdire Divanı, Gazel 16, Mısra 13).*

10. Bend ėtib zülfiŋ ara köŋlimni āzād ėtgeniŋ

Ḳuş uçurgandėk **irür** baġlab ayaġıge ṭenāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 6).*

11. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 10).*

12. Girdāb **irür** közimni yaşı

ʿĀşıḳnı helāk ėter bu girdāb *(Nâdire Divanı, Gazel 25, Mısra 7).*

13. ʿĀlem ilide vefā tapılmas

Bu gevher **irür** ʿālemde nāyāb *(Nâdire Divanı, Gazel 25, Mısra 12).*

14. ʿUşşāḳ misāl-ı kārvāndur

Ol ḳāfilede **irür** vefā bāb *(Nâdire Divanı, Gazel 25, Mısra 16).*

15. Böyle kim mümtāz **irür** sėn barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni köŋlini iḥsān *ėtib (Nâdire Divanı, Gazel 28, Mısra 9).*

16. Bukün meyḫānede ṣahbā ḳılur ḫoş

İrür pīr-i muġāndın bu kerāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 4).*

17. Çü ḥaḳ mevcūd **irür** ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi iŝbāt *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 7).*

18. Mėni ḥālimġa yıġlar āşinālar

İrür ḥayrān men͡ga bīgānedin yat *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 12).*

19. **İrür** pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bīkār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 9).*

20. Lebidin sorma ḥadīŝi ki **irür** tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 9).*

21. Köymaḳ **irür** ʿaşıḳ bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 7).*

22. Şīşe serşār-ı mey-i nāb **irür** sorma sebeb

Lebidin neşʾe tapar eyleme pervānege baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 53, Mısra 3).*

23. Közlerim eyler yüzin͡gni ārzū

Kim **irür** közgüye dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 8).*

24. Rāḥat-ı rūḥ **irür** neşʾe-yi rāh

Bāde içmek kėrek ey ehl-i silāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 1).*

25. Nėçe kim ẕāhid **irür** ṣāf żamīr

İçmeyin mey tapa alġay mu ṣelāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 5).*

26. Revnaḳ-ı şām **irür** ẖāl u ẖaṭın͡g üzre sevād

Beski ruẖsār u bināgūşın͡g **irür** ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 9-10).*

27. **İrür** Meyẖāne feyzi meymenetlıġ

Lebāleb sāġar-ı serşārı ferruẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 67, Mısra 9).*

28. Men͡ga laʿlin͡gdin ayru kām-ı cān telẖ

İrür andın şarāb-ı erguvān telẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 2).*

29. **İrür** gül mevsimi bülbül neşāṭı

Bolur ʿşi anı faṣl-ı ẖazān telẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 3).*

30. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi

Nėçük yüz üze nuḳṣān-ı ḥüsn **irür** āzeẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 14).*

31. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā küçesi

Cennet **irür** ʿāşıḳa anda ki āzār yoẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 4).*

32. Ḫamūş ėtermen anı bir şerare āh bile

Egerçi tīz **irür** otı bīzebāne-yi şeyẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 8).*

33. Bėrür ġurūr bile ārāyiş feş ü destar

Ki ẖod-nümālıġ **irür** zīb-i kārẖāne-yi şeyẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 12).*

34. Ruẖın körmeyin men͡ga armān **irür**

Kön͡gül içre yüz neʿv ḥirmān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 1-2).*

35. Cihān içre tüşdi besī restẖīz

Meger cilve birle ẖırāmān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 4).*

36. Ulus barça farḳıġa eyler niŝār

Eger cānlar almaḳḳa fermān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 6).*

37. Mesīḥā kebi laʿl-i cān baẖşıdın

Heme derd-i hicrānġa darmān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 8).*

38. Ḳızıl gül kebi tīr-i müjgānıdın

Kön͡gül beski çāk-ı girībān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 10).*

39. Anı hicrini derdidin her kėçe

Men͡ga nāle ü āh u efġān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 12).*

40. Bu ʿālem ara yārın͡gnı Nādire

Viṣālını tapmaḳ nė imkān **irür** *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 14).*

41. **İrür** tāc-ı muraṣṣaʿ bāʿiŝ-i derd-i ser ey mecnūn

Perīşān mūyi-serdin şāne-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 9).*

42. Peyveste duʿā-i ẖayr ėtermėn

Maḳṣūdıng͡ **irür** sėni cemālıng͡ *(Nâdire Divanı, Gazel 95, Mısra 4).*

43. **İrür** bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārıng͡

Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 9).*

44. Bolubman ḫalḳadın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem

İrür cān vāle kön͡glümdin kön͡gül āzürde cāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 2).*

45. **İrür** ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 15).*

46. Kimse ger düşman **irür** ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānıng͡ım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 7).*

47. Bu dil-i dīvāne kim mihring͡ ile vāledur

Ṣubh **irür** nüsḫası çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 6).*

48. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālıng͡dın kön͡gülni cemʿ ḳıl

Kim **irür** zülfing͡ kebi ḥālin perīşān her kėçe *(Nâdire Divanı, Gazel 133, Mısra 8).*

49. Gerçi üzding͡ rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim yādıng͡ **irür** kön͡glümde mihmān her kėçe *(Nâdire Divanı, Gazel 133, Mısra 10).*

50. Ėmesdür hicr şāmı çarḫ üze her yān kevākibler

İrür bir nėçe uçḳunlar şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 8).*

51. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre kön͡güldin müyesser kim

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 12).*

52. Aḳarġan közlerimdin boldı ol yūsūf-liḳā pinhān

İrür kön͡glüm öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 12).*

53. Hicrān men͡ga muṣāḥib **irür** vaṣlın͡g ārzū

Ey şehriyār cāh u celālın͡gdın örgüley *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 5).*

54. Āstānın͡g ḳıble-yi maḳṣūd-ı ẖāṣ u ʿām **irür**

Nādire başımnı ferş eyleb cinābın͡gge öley *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 13).*

55. **İrür** bedẖˇāların͡g güftügūyı barça bī-maʿnī

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub tāc-ı muraṣṣaʿni *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 37).*

56. Salṭanat eyvānı şemʿidür ol ʿālī güher

Kim **irür** pervānesi ẖurşīd-i çarẖ-ı çenberī *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 10).*

57. Cemālın͡gdın ayru tüşüb kėçeler

Ḫayālın͡g **irür** dilnüvāzım mėnin͡g *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 120).*

58. **İrürmen** gehī bīẖod u gāh lāl

O gūş nāledin peykerim boldı nāl *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 143).*

59. Kön͡gülge **irür** melāmet efzā

Seyr-i çemen ü bahār sėnsiz *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 11).*

60. Bülbül ṣıfat eylerem terāne

Ol gül ġazeli **irür** bahāne *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).*

61. Kön͡güller oldı savuḳ ṣoḥbetidin efsürde

İrür çü bād-ı ṣabā āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 10).*

<u>is:</u> *(T.) Koku.*

1. Kerem ḳıldın͡g ṣabā ey yār köyidin ẖaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān **isidin** bīniyāz ėtting͡ meşāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 14).*

iş: *(T.) İş, vazife, görev.*

1. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ **işimdür** barġıl ey sāḳī

   Meng͡a bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 11).*

2. **İşim** yoḳtur cihān ehlini yaḫşı u yamanıġa

   Mürüvvet köz tutıb ʿālemde yaḫşı u yamandın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 13).*

3. Taş baġırlık yār feryādımġa pervā ḳılmadı

   Yūsuf ʿışḳıda bu **işlerni** züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 44).*

4. Ney kebi boldı **işim** nāle ü efġān çėkmek

   Mėn mėn ü kūh-ı ġaming͡ ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 33).*

5. Gül firḳatıda nėçük ki bülbül

   Hicring͡de **işim** fiġān u şīven *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 44).*

6. Şükr bari kim **işim** tapmadı red

   ʿışḳ bürhānı meng͡a ėrdi sened *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 1).*

7. Duʿālar tileb rūḥ-ı pākıng͡ uçun

   İşim boldı ḫayr u seḫāvet bile *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 52).*

ʿīş: *(Ar.) Zevk u safâ sürmek, yaşamak.*

1. Bāde nūş ėt ḳılma bīārāmlıġ

   ʿ**īş** vaḥşīdür zamānı rām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 6).*

2. İrür gül mevsimi bülbül neşāṭı

Bolur ʿ**īş** anı faṣl-ı ḫazān telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 4).*

3. Feryād ki hicr tünd bādı

ʿ**īşim** çemenini bėrdi berbād *(Nâdire Divanı, Gazel 75, Mısra 12).*

4. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿ**īş** kem

Bilmegen bolsam viṣālıng͡ devletini muġtenem *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

5. ʿ**īşi** tamām ġamdür ḫunāb-ı dil ġıẕāsı

Vaṣlıng͡ ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 15).*

6. ʿ**īş** sütiġa mübeddel boldı bülbül şīvenī

Ḳoydı gül baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 59).*

7. Eylegeş berbād ʿ**īşim** ḥāṣın hicrān yėli

Āşināların sarıġ rengim sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Divanı, Gazel 76, Mısra 7).*

8. Lebleriŋ͡gdin ayru ʿ**īşim** telḫdür devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālıŋ͡gnı körer kün barmu kin *(Nâdire Divanı, Gazel 128, Mısra 9).*

9. Ḳaranġu közimge hicr şāmı tīredür ʿ**īşim**

Felek tofraġa pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 21).*

10. ʿ**īş** ėtki dil-güşādur ʿuşşāḳnıŋ͡g nevāsı

Sālār-ı mülk ü devlet mīr-i bülend aḫter *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 5).*

11. Ġuṣṣa u ġam bile düşmanları aḥvālı zebūn

Dūstler ʿ**īş** ile ḫurrem-dil ü şād u ḫandān *(Nâdire Divanı, Gazel 127, Mısra 16).*

12. ʿişret meyini nūş ėt ʿ**īş** ile kāmrān bol

Baḳma felek işige ġam çėkme şādmān bol *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 23).*

13. Mėni salṭanat mesnedide körüb

Gümān ėtme ʿ**īş** ü ferāġat bile *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 58).*

ʿīş devrānı: *(Ar.+T.) Zevki safa zamanı.*

1. Şād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿ**īş devrānıġa** saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 12).*

ʿīş ü ʿişret: *(Ar.) Zevk ve eğlence sürme. Bulunulan mecliste yeme-içme, eğlenme durumu.*

1. Vaṣl devrānıda ʿ**īş ü** ʿ**işretim** cāvīd ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 13).*

ʿīş ü neşāt: *(Ar.) Eğlence sevinci.*

1. Yaḫşılar birle hemīşe irtibātım bar ėdi

Şehriyārım bezmīde ʿ**īş ü neşāṭım** bar ėdi *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 34).*

ʿīş ü ṭarab: *(Ar.) Eğlence ve şenlik.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedehler cānibidin

Müjde-yi ʿ**īş ü ṭarab** yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 8).*

2. Ey ʿaḳl cünūn deştide bīnām u nişān bol

Ey Nādire sėn ʿ**īş ü ṭarab** birle emān bol *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 36).*

<u>īŝār:</u> *(Ar.) İkram, bahşiş. Cömertlikle verme.*

1. **īŝār** an͡ga peyāpey bu Nādire duʿāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 55).*

<u>īŝār-ı duʿā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Dua etmek.*

1. Men͡ga yādın͡g bes irür dėrmen ḫayālın͡gda kėtey

   Ravża-yı pākin͡gge **īŝār-ı duʿā ḳılmay** nėtay *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 14).*

<u>iŝbāt:</u> *(Ar.) İspat, kanıt.*

1. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿadem bil

   Sülūk ehliġa budur nefi **iŝbāt** *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 8).*

<u>iŝbāt eyle-:</u> *(Ar.+T.) İspat etmek.*

1. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ **eyler iŝbāt**

   Olki bīmār ėmes yoḳ anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 3).*

<u>iŝbāt-ı nā-tüvānlıġ:</u> *(Ar.+Far.+T.) Güçsüzlüğün kanıtı.*

1. Bu barça ʿacz ile **iŝbāt-ı nā-tüvānlıġdur**

   Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe pāy-ı meleḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 11).*

<u>ʿīş-i cāvidān:</u> *(Ar.+Far.) Sonsuz zevk ve safa.*

1. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

   Nādire hicrānda **ʿīş-i cāvidānım** boldı telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 14).*

2. Zemāne ehlidin ġam kėtti **ʿīş-i cāvīdān** kėldi

ʿAdemdinʿālem-i īcād ara ẖāb ibn-i ẖān kėldi *(Nâdire Divanı, Gazel 140, Mısra 1).*

__ʿīş-i müdām:__ *(Ar.+Far.+Ar.) Sürekli zevk ve sefa yapmak.*

1. Felekdin ger şikāyet āşkār ėtsem tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿ**īş-i müdāmımnı** *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 12).*

__işlāḥ tap-:__ *(Ar.+T.) Düzelmek, düzen bulmak.*

1. Ḳoy naṣīḥatnı men͡ga ey nāṣiḥ

Pend ile tėlbe **tapar mu işlāḥ** *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 16).*

__ʿişret:__ *(Ar.) Yeme içme, zevk u safa, içki içme.*

1. Vāy kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿ**İşretim** ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı telẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 4).*

__ʿişret meyi:__ *(Ar.+Far.+T.) Eğlence ve mutluluk içkisi.*

1. ʿ**işret meyini** nūş ėt ʿīş ile kāmrān bol

Baḳma felek işige ġam çėkme şādmān bol *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 23).*

2. Şerbet-i laʿlin͡gdin ayru tapmadım cān lez̠z̠etin

Kāmıma ʿ**işret meyi** ey dilsitānım boldı telẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 12).*

__ʿişret şāmı:__ *(Ar.+T.) Eğlence akşamı.*

1. Perīşānlıġ yaġıldı başıma derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿ**işret şāmını** rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Divanı, Gazel 138, Mısra 8).*

iste-: *(T.) Arzu etmek, talep etmek, istemek.*

1. Kimse tapmas eŝerim **istemaḳ** u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 13).*

2. Ger ehl-i vefā **istese** kâşane selāmet

Bolsun mėn-i maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 33, Mısra 1).*

3. **İsteseṅg** kim dergehin͡gde pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile kön͡glüm ġazālın rām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 3).*

4. An͡ga özlik bile yėtib bolmas

İsteseṅg yār vaṣlı cānıdın kėç *(Nâdire Divanı, Gazel 61, Mısra 4).*

5. Vaṣl-ı yār **isteseṅg** cihāndın kėç

Her ne maḳdūrıṅg olsa andın kėç *(Nâdire Divanı, Gazel 62, Mısra 1).*

6. Lebleriṅgdür mesīḥ vü ḫıżr ḫaṭıṅg

Sėnden **ister** ḥayāt ḫıżr u mesīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 8).*

7. Cemāl-ı yār **istersėn** gülistāndın temāşā ḳıl

Mėni giryān közümni ebr-i nīsāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 1).*

8. Şerbet-i vaṣl **istedim** zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Divanı, Gazel 103, Mısra 17).*

9. Kön͡gül kāmīni şīrīn **istedim** cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi kāmimni *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 5).*

10. Vefā şehbāzıdur men ger mėni ṣayd ėtmek **istersen**

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 9).*

11. Yār **isteseng͡** güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Ferzend mihri ėlter ġam zengīni kön͡güldin *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 37).*

12. Gülbün-i nezāketsėn seyr-i bāġ u meydān ėt

Cilve ḳılmaḳ **istersen** közlerimde cevlān ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 49, Mısra 2).*

13. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı ḫᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki **ister** bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Divanı, Gazel 93, Mısra 4).*

14. Cilvegerdür her ṭaraf gülgūn-ḳabā maḥbūblar

Ey muḥabbet ehli yār **isteb** yürekni ḳan ėtin͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 96, Mısra 10).*

15. Zülfin **isteb** rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 7).*

16. Ḳaşın͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem **isteb** ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 12).*

17. Dünyā yüzini **isteb** tapgey ėdim soraġın

Ger bolsa yüz merāḥıl mėn birle yār arası *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 9).*

18. Ger zamānı dehr ġavġāsıdın **istersen** ferāġ

Sākin-i meyḫāne bol bir güşede ārām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 11).*

19. **İsterem** yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle maḳbūl-ı icābet sėn duʿālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 11).*

20. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

Alurda cām **istermen** emīr-i ġamgüsārımnı *(Nâdire Divanı, Müseddes 1, Mısra 22).*

21. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳaymanvişālın **isteban** kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 115, Mısra 4).*

__istiġnā:__ *(Ar.) Naz, işve.*

1. Bīnevā mėn deyr ara sāḳīni **istiġnāsıdın**

Cāmnı yıġlatdı mīnā bağrını ḳan eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 58, Mısra 9).*

2. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr **istiġnā** ėdi

Tā neşāṭ iẓhār ėtib gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 11).*

__istiġnā eyle-:__ *(Ar.+T.) Kaçınmak, ihtiyaç duymamak.*

1. Ġuṣṣa peymāneside ḫūn-ı dil āşām eyler

Bādedin her kişi kim **eyler** ėse **istiġnā** *(Nâdire Divanı, Gazel 7, Mısra 12).*

__istiġnā kıl-:__ *(Ar.+T.) Kanaat etmek.*

1. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım ki hicride

Cihān ehliġa **istiġnā ḳılıb** kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 18).*

__iştihā:__ *(Ar.) Arzu, istek, heves.*

1. Şāmlar ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb ıżṭırāb

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn **iştihā** *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 10).*

__istiḳbāl-ı dār ėt-:__ *(Ar.+Far.+T.) İdāmı karşılamak.*

1. Ene’l-ḥaḳ mācerāsın eyledin fāş

Kėl ey manṣūr **istiḳbāl-ı dār ėt** *(Nâdire Divanı, Gazel 38, Mısra 10).*

<u>iştiyāḳ:</u> *(Ar.) Özleme; güçlü istek, arzu.*

1. Mėni dīvāne ḳıldı **iştiyāḳın͡g**

Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 3).*

2. Yumulmas közlerim ey māh-ı tābān **iştiyāḳın͡gdın**

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 13).*

3. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes kön͡glüm ḫayālın͡g ḫaylıdın

İştiyāḳın͡gdur kön͡gül taḫtıda sulṭān eyleney *(Nâdire Divanı, Gazel 146, Mısra 6).*

4. Nė ḥasretler ki kördüm anın͡g endūh firāḳındın

Ne külfetler ki ötti laḥẓa laḥẓa **iştiyāḳıdın** *(Nâdire Divanı, Müseddes 1, Mısra 16).*

5. Kön͡gül mülkine ot salıb **iştiyāḳ**

Başımını ḳılıbman ḫayl-ı ġam pāymāl *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 145).*

6. Kön͡glümde henūz **iştiyāḳın͡g**

Cān içre telāṭım-ı firāḳın͡g *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 31).*

<u>iştiyāḳ ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Arzu duymak.*

1. Böyle kim **ḳıldı** közümni yaşını ḳan **iştiyāḳ**

Köz açıb ruḫsār-ı alın͡gnı körer kün barmu kin *(Nâdire Divanı, Gazel 128, Mısra 7).*

<u>iştiyāḳ-ı bāde:</u> *(Ar.+Far.) Şarap içme arzusu.*

1. Çihre oldı zaʿferānī **iştiyāḳ-ı bādedin**

Sāḳiyā kön͡glüm meyi gülnārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 11).*

<u>ʿişve:</u> *(Ar.) Nâz, eda, cilve.*

1. Dünyānı ʿ**işvesiġa** maġrūr bolma zinhār

Kim dehr-i bī-baḳādur ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 49).*

<u>it:</u> *(T.) Köpek, sevgilinin kapısında bekleyenler, rakipler.*

1. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ḫaylı irür maḳṣad-ı ikrām men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 16).*

2. Yār kūy **itleriġa** nāgeh olsan͡g hemnişīn

Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 9).*

3. **İtlerin͡g** ḫaylı ara tün tā seḥer

Nāle ḳıldım āh u feryād eyledim *(Nâdire Divanı, Gazel 110, Mısra 9).*

4. Āstānın͡g **itidin** remz-i vefā örgendim

Nā-tüvān cānıma bīdād üzre bīdād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 39).*

<u>ʿitāb eyle-:</u> *(Ar.+T.) Azarlamak, darılmak.*

1. Çėkme ėlgimdin ʿ**itāb eyleb** terennüm dāmenin

Raḥm ḳılġıl kim ġubār-ı gūşe-yi sulṭānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 11).*

<u>ʿitāb ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Azarlamak, darılmak.*

1. Cānıma ḳaṣd eyler ėseng͡ ḳıl velīk

Tişleme laʿling͡ni **ḳılursan ʿitāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 12).*

iʿtibār tap-: *(Ar.+T.) Değer bulmak.*

1. Tekellüm ėtdi mülāḳāt laʿl-i nābıng͡ ile

Feṣāḥat ehli ara **tapdı iʿtibār** ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 50, Mısra 12).*

iʿtibār-ı dehr: *(Ar.+Far.+Ar.) Devir önemi.*

1. Nādire köz tutma gerdūndın mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni bīiʿtibār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 16).*

iʿtiḳād: *(Ar.) İnanç.*

1. Sang͡a **iʿtiḳādım** köp u ṣabrım az

Fedādur sang͡a köp u azım mėning͡ *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 121).*

iʿtimād: *(Ar.) Güven.*

1. Nādire dünyāge hergiz **iʿtimādım** ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Divanı, Gazel 103, Mısra 19).*

ittiḥād eyle-: *(Ar.+T.) Bir olmak, birleşmek; aynı fikirde olmak.*

1. Mėni beski dīvāne ḳıldı ġaming͡

Cünūn ehliġa **ittiḥād eyledim** *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 4).*

ʿiyadet: *(Ar.) Hatır sorma, ziyaretinde bulunma, gidip görme, hasta ziyareti.*

1. Bālını üze bardı **ʿiyadetġa** mesīḥā

Ḫurşīd ėdi çarḫda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 11).*

__iz:__ *(T.) İz, işaret.*

1. Fāḫte şimşād **izler** gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 13).*

__iẓhār:__ *(Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.*

1. Cüdālık remūzını **iẓhārıġa**

Ḳalemni tilin tercümān eyleyin *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 135).*

__iẓhār ėt-:__ *(Ar.+T.) Göstermek, açığa çıkarmak.*

1. Refīḳā meng͡a birdem dostlıḳ resmimi **iẓhār ėt**

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 1).*

2. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa **iẓhār ėt** *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 8).*

3. Muḥabbet dāġını **iẓhār ėterġa**

Yürekde Nādire bir ḳaṭre ḫūn bes *(Nâdire Divanı, Gazel 92, Mısra 13).*

__iẓhār eyle-:__ *(Ar.+T.) Göstermek, açığa vurmak.*

1. Ġonçedėk aġzı ara ol luṭf-i güftārı ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın **iẓhār eylegen** barı ʿaceb *(Nâdire Divanı, Gazel 18, Mısra 2).*

2. Ger tilersėn ābrū aḥbāb ara

Eyleme zinhār **iẓhār** ihtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 12).*

3. Mū'nisim kėlgıl ki **iẓhār eyleyin** derd-i dilim

Nükte yazmay nèçe künlerdin bèri ḳattı başım *(Nâdire Divanı, Gazel 104, Mısra 9).*

<u>iẓhār ḥadīŝ eyle-:</u> *(Ar.+T.) Konuşmaya başlamak.*

1. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūṭī nāgāh

Ol şeker-leb nefesi **eylese iẓhār ḥadīŝ** *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 4).*

<u>iẓhār ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Görünmek, ortaya çıkmak.*

1. ʿIşḳ esrārını **iẓhār ḳılıb** fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ dėmiş ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 7).*

2. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire yārıġa ʿarż eyleb

Kön͡gülde baġlagan mażmūnını **iẓhār ḳıl** yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 30).*

3. **Ḳılmaġıl** zinhār **iẓhār** iḥtiyāc

Kim ʿazīz ilni ḳılur ḫ̌ār iḥtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 1).*

<u>iẓhār-ı muḥabbet eyle-:</u> *(Ar.+T.) Sevgiyi açıklamak.*

1. Her kimde eger bar ėse āŝār-ı muḥabbet

Eyler an͡ga maḥbūblar **iẓhār-ı muḥabbet** *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 2).*

<u>izle-:</u> *(T.) İzlemek, izini takip etmek.*

1. Seḫāvet işim ḫayrdur ʿādetim

Sėni **izlerem** uşbu ʿādet bile *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 54).*

2. Ḥavā ṣıfat cihānda **izlermen** ādemimni

Yārımdın ayrılıbman kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 23).*

ʿizzet ü ikrām: *(Ar.) Saygı ve cömertlik.*

1. Yār kūy itleriġa nāgeh olsan͡g hemnişīn

Āşinālardur alarga ʿ**izzet ü ikrām tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 10).*

J

jūyende-yi fermān: *(Ar.+Far.) Emir isteyici.*

1. Mėn ki cān birle rıżā **jūyende-yi fermānın͡gım**

Nādire andın vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 13).*

K

kaʿb: *(Ar.) Topuk.*

1. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫˇān-ı **kaʿb** ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

kaʿbe dīvārı: *(ö.a.) Kabe'nin duvarı.*

1. Ėgme ḳaşın͡gni ḫam bolġalı il secdegehi

Kaʿbe dīvārıda ḥayret ile ḳalmış miḥrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 10).*

kaʿbe taʿbīri: *(ö.a.) Kabe'nin açıklaması.*

1. Bu bülbülni ḳafesdin eyle āzād

Ger ėrse **kaʿbe taʿbīri** murādın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 26).*

kaʿbe ü deyr: *(ö.a.) Kabe ve meyhane.*

1. Küfr ü İslām ilige sėn maʿbūd

Kaʿbe ü deyrdir iki maʿbed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 4).*

ḳabīḥ: *(Ar.) Çirkin. (Madiyyat ve maneviyyatta kullanılr: vech-i kabîh, fi'l-i kabîh, akvâl-i kabîha).*

1. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi men͡ga ẕāhid

   Dėmedi hīç tėlbe munça **ḳabīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 12).*

ḳabūl: *(Ar.) Makbul olma, kabullük.*

1. Tapmasa yār cenābıġa şeref birle **ḳabūl**

   Āh u feryādın͡g ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 5).*

2. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda **ḳabūl**

   Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 9).*

ḳabūl ḳıl-: *(Ar.+T.) Kabul etmek, onaylamak, razı olmak.*

1. Ṣāmlar ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb ıżṭırāb

   Zaʿfdin **ḳımas ḳabūl** çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 10).*

ḳaçan: *(T.) "Ne zaman? Ne vakit?" anlamında soru zarfı.*

1. Aydım ki **ḳaçan** bolġusı köyin͡gde mekānım

   ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

2. **Ḳaçan** ʿışḳ ehlini öltürmaġını iḫtiyār ėtsen͡g

   Cefā ṭīġi bilen evvel mėnin͡g baġrımnı efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 3).*

3. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını yād ėt

   Mėn **ḳaçan** dėdim men͡ga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 2).*

4. Ẕāhid mėni dīvānege körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa **ḳaçan** ʿāḳil-i ferẓāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 6).*

5. **Ḳaçan** ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

Ki cām ālūdedür ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 11).*

6. **Ḳaçan** bād-ı ṣabā teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 7).*

7. Mėn **ḳaçan** yād ėtmedim vaṣlıngnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

ḳaçan kim: *(T.) Ne zaman ki.*

1. Yürek ḳan oldı āhımnıng tütüni kökge yandaştı

Ḳaçan kim tüşde kördüm gül yüz ile serv-i bālānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 18).*

2. Munṭaẓirdür men **ḳaçan kim** kėlse cānān eyleney

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 1).*

ḳad: *(Ar.) Boy, kâmet.*

1. Āhım oḳıġa **ḳading** kemāndur

Bu oḳnı nişānıdur ŝüreyyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 13).*

2. Rūze ayı kėldi vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā

Rūze ayının hilālıdėk **ḳadim** bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 2).*

3. **Ḳading** serv-i nāzıġa ey gül-beden

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 9).*

4. **Ḳading** mıṣraʿi şūḫ u bercestedür

Bolub ḥüsn dīvānı müntaḫab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 7).*

5. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

Çemende servni āzād ėter ḳadiŋ͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 8).*

6. **Ḳadiŋ͡g** raʿnā nihāl-ı servdür cānā ḫırām eyleb

Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 11).*

7. Nāgehān körse ḫırāmıŋ͡gnı bolur şermende

Bāġbān eyledi servini **ḳadiŋ͡gdin** tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 6).*

8. Bėrme nisbet **ḳadige** ey bāġbān

Servdür bu bāġ ara reftārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 13).*

9. Süreyādur āhım oḳıġa nişān

Ḳadimni oḳıġa kemān eylediŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 4).*

10. Mėn **ḳadiŋ͡g** servini yād eyledim

Āhnı serkūb-ı şimşād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 1).*

11. Ḳaşıŋ͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste **ḳadim** ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

12. Ey serv-i nāz **ḳad** nihālıŋ͡gdın örgüley

Yādıŋ͡g beḫayr fikr ü ḫayālıŋ͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 1).*

13. **Ḳadiŋ͡g** naḫlini bisyār eyledim yād

Mėni ol ay viṣālıdın ayırdıŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 17).*

14. İrür iki ejder ḫem ü pīç birlen

Ḳadiŋ͡g servide iki zülf semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 6).*

ḳadi mevzūn: *(Ar.+Far.+Ar.) Düzgün, ölçülü boy.*

1. **Ḳadi mevzūnı** bile gülgūn yüzin yādi bile

Ārzūyı ṭubā u yād-ı gülistān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 13).*

ḳadi serv: *(Ar.+Far.) Servi gibi uzun ve düzgün boy.*

1. Çemende cilve ḳıldı serv ü gül hem sebze baş çėkdi

Ḳadi serv ü yüzi gül ḫatı reyḥānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 8).*

2. Ey ḥüsn riyāżıda **ḳadin͡g serv**

Ol serv üze sünbülin͡g semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 3).*

ḳadi şimşād: *(Ar.+Far.) Şimşir ağacına benzeyen boy.*

1. Yüzi gül ü **ḳadi şimşād** közleri nergis

Bahār u yāsemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 7).*

ḳad u bālā: *(Ar.+Far.) Sevgilinin boyu ve yüceliği.*

1. Ol kün ki viṣālın͡g çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi men͡ga ol **ḳad u bālā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 4).*

ḳad u reftār: *(Ar.+Far.) Boy ve yürüyüş.*

1. Kėl ḫırām eyleb ḳadem ḳoyġıl közüm gülzārine

Ḳad u reftārın͡gdın ey serv-i ḫırāmān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 16).*

ḳad u ruḫsār: *(Ar.+Far.) Boy ve yanak.*

1. Fāḫte şimşād izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn **ḳad u ruḫsārıng͡** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 14).*

ḳad u yüz: *(Ar.+T.) Boy ve yüz.*

1. Çemen gülleri manẓūr-ı temāşā ėrmes

Közüme **ḳad u yüzing͡dėk** çemen ārā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 24).*

2. Tā bādesin lebing͡ge ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüzing͡e eyler gül birle lāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 2).*

ḳadeḥ: *(Ar.) Kadeh.*

1. Kėtmedi mėndin **ḳadeḥ** birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yang͡lıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 1).*

ḳadeḥ iç-: *(Ar.+T.) İçki içmek.*

1. Bādedin eyleme perhīz demādem **ḳadeḥ iç**

Kėldi maẕmūm muḥabbet yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 5).*

ḳadeḥ tut-: *(Ar.+T.) İçki, şarap sunmak.*

1. Sāḳī meng͡a **ḳadeḥ tut** bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėning͡le meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 1).*

2. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle **ḳadeh tut** sāḳī

Yoḳsa Cemşīd’ġa hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 15).*

ḳadeḥ ü mīnā: *(Ar.) İçki ve kadeh.*

1. Deyr pīri **ḳadeḥ ü mīnādın**

Fitne yācūcı uçun baġladı sedd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 7).*

ḳadem: *(Ar.) Adım.*

1. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 12).*

2. Kėlsen͡g **ḳademin͡gdin** örgülürmen

Luṭf ü keremin͡gdin örgülürmen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 23).*

3. Bolġay ėrdi **ḳademin͡g** topraġı birle rūşen

Ger közüm ḥalḳaları bolsa rikābın͡gge rikāb, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 7).*

4. **Ḳadem** tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı ol dürr-i yektā

Mübārek bād uçun baḫt u saʿādet tevemān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 3).*

ḳadem ḳoy-: *(Ar.+T.) Adım atmak.*

1. Seyr uçun **ḳoyġay ḳadem** dėb sebze-yi ḫ̌ābıdın

Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 13).*

2. Kėl ḫırām eyleb **ḳadem ḳoyġıl** közüm gülzārine

Ḳad u reftārın͡gdın ey serv-i ḫırāmān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 15).*

3. Rıżā köyiġa tā **ḳoydum ḳadem** kön͡glümni tindürdüm

Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 35).*

4. Kim irür ʿālī neseb şehzādelerni serveri

Tā **ḳadem ḳoydı** cihān mülkine ol ḫurşīdfer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 6).*

ḳadr-i ṣoḥbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sohbetin değeri*

1. Yār ėdi hemḫāne vaṣlını ġanīmet bilmedim

   Andın ayru ḳalmışam ger **ḳadr-i ṣoḥbet** bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 32).*

ḳadrdān: *(Ar.+Far.) Kadir ve kiymeti bilen kimse.*

1. Bolġudėk ėrmes bu müşkil men͡ga āsān el-firāḳ

   Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim **ḳadrdān** ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 26).*

ḳafes: *(Ar.) Kafes.*

1. Bu bülbülni **ḳafesdin** eyle āzād

   Ger ėrse kaʿbe taʿbīri murādın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 25).*

2. Yār köyide beşarṭiki peyāmımnı dėsen͡g

   Bu **ḳafesdin** sėni ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 10).*

kāfir: *(Ar.) Kafir.*

1. Şūm raḳībi ki ʿadāvet ḳılur

   Kāfir irür yād-i Ḫudā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 4).*

kāfir ü bī-raḥm: *(Ar.+Far.) Kafir ve acımasız.*

1. **Kāfir ü bī-raḥm** u sengīn-dil esīr-i bolmışam

   Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 11).*

kāfūrgūn: *(Ar.+Far.) Kafur renkli içki, kāfūr renginde şarap.*

1. Yüzüm nuḳresi ėrdi **kāfūrgūn**

   Sarıġ boldı hicrin͡gde altun kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 169).*

kayġuluk: *(T.) Dertli ve kaygılı.*

1. Sāḳiyā hicr devāsın dėmişler mey-i nāb

Tuta kör meykedehde **ḳayġuluḳ** ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 2).*

<u>ḳāʿide-yi emn ü emān:</u> *(Ar.) Güvenlik ve emniyet kuralları.*

1. Şāh oldur ki reʿyetge tereḥḥüm ḳılsa
Yoḳ ėse **ḳāʿide-yi emn ü emān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 12).*

<u>ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet:</u> *(Ar.) Aşk ve sevgi kuralları.*

1. Berpāy tutıb **ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet**
Terk eylemedin͡g Nādire devlet öyi ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 13).*

<u>kākül-i şebreng:</u> *(Far.) Sevgilinin siyah saçı.*

1. **Kākül-i şebrengdin** ḳıldın͡g çemenler āşikār
Nergis-i bedmestdin ḳıldın͡g ḫumistānlar ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 3).*

<u>kākülün͡g yan͡glıġ:</u> *(Far.+T.) Alnına düşen saç gibi.*

1. Naḳş-i pāyın͡gdın naẓar ḳılġıl ki barmėn pāymāl
Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl ki sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 16).*

<u>ḳal-:</u> *(T.) Kalmak, durmak, hareket etmemek.*

1. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı gülistān ehline
Ḥasretidin **ḳaldı** nergis közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 4).*
2. Mėn **ḳaldım** hicr vīrānıda bī-sāmān bolub
Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 1).*
3. Ötti köksimdin oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād
Zaḫmlar kim **ḳaldı** andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 2).*
4. Ey ḫasta kön͡gül firāḳ içinde

Dem urgeli **ḳalmadı** mecālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 16).*

5. **Ḳalıb** furḳat diyārı içre cānānımnı sağındım

Çırāġ-ı rūzgārım mū’nis-i cānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 1).*

6. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn **ḳaldı** mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 13).*

7. Yārdın **ḳaldı** çemen sersebz ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāğı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

8. Ṭāliʿme nāgehān ḳıldı yaman köz eŝer

Ḳaldı firāḳ cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 16).*

9. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 20).*

10. Şām-ı furḳat yārsız mėn yutmagan ḳan **ḳalmadı**

Raḥm ḳıl kim ėmdi ḳan yutmaḳḳa imkān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 1-2).*

11. Yana yana **ḳalmadı** cān birle kön͡glüm dāġsız

Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 5-6).*

12. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 8).*

13. Ḳad-i mevzūnı bile gülgūn yüzin yādi bile

Ārzūyı ṭubā u yād-ı gülistān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 14).*

14. Yādgār ol şāhdın **ḳaldı** men͡ga dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).*

15. Mėn **ḳalıb** ġurbetde şāhım ʿazm-ı cevlān eyledim

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 77).*

16. Hicr vādīside **ḳaldım** bī-ser ü sāmān bolub

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal dür-dānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 39).*

17. Furḳat içre **ḳalmadı** ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretiŋ͡gde köydi bağrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 9).*

18. Çü mėn hicr vādīside **ḳalmışam**

Firāḳ elgide yüz nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 49).*

19. Tā kāmile **ḳaldı** sėndin ayru

Peyveste ḳılur duʿā bile yād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).*

20. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān **ḳaldı** fenā mülkide ne nām meŋ͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

21. Ne Şīrīn **ḳaldı** ʿālemde ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyẖā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

22. Hicr derdidin yürekde **ḳaldı** dāġ daġ üstide dāġ

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruẖsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 3).*

23. Köŋ͡gül cānıdan u cān **ḳaldı** cānān u cihāndın hem

Köŋ͡güldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1).*

24. Ḥabīb-iʿāriżin yādila çėkti Nādire ünler

Havā-i bülbül ü gül **ḳalmadı** berg ü nevāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 16).*

25. Yana yana **ḳalmadı** cān birle köŋ͡glüm dāġsız

Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 4-5).*

26. Köŋ͡gül nāvekleriŋ͡gni zaẖmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende **ḳaldı** ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 14).*

27. Düşvār ėken cihānda tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher **ḳaldı** köŋ͡gül sürūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 26).*

28. Ötti devrānı köŋ͡gülde **ḳaldı** armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

29. Kėtti şāhım cānda ḳaldı dāġ-ı furḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın köng͡ülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33).*

30. Ötti furṣat **ḳaldı** köng͡üllerde dāġ-ı ḥasreti

Lāledėk bağrımġa ḳoydı dāġ-ı sulṭān furḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 43).*

31. Mėn ḥasret ile **ḳaldım** u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9).*

32. **Ḳaldı** hicridin köng͡ğülde dāġ-ı pinhān el-firāḳ

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 3).*

33. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār kėtti ėmdi hicrān mācerāsı **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 26).*

34. Ḳıldı çāk-ı pirehen dāġ-ı dilimni āşikār

Ḳalmadı köng͡limde zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 4).*

35. Bu merḥalede **ḳalmadı** ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 11).*

36. **Ḳalmadı** mėn körmegen bī-dād devrān ilgidin

Dāġa vėrdi köng͡lümi endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 9).*

37. Ḫāṭırımdın kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 10).*

38. Mihr-i ruḫsārıng͡nı sağındım ḳarārım **ḳalmadı**

Ẕerredėk başıng͡dın ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 7).*

39. Başıdın eylenmedim dėb köpdür armānın mėni

Kėlse yārım **ḳalmasun** köng͡ülde armān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 4).*

40. Furḳatıdın yıġlamaḳdın **ḳalmadı** köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 11).*

41. Ol perīveş vaṣlıdın boldım cüdā

Rāḥat-ı dil **ḳalmadı** dildārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 6).*

42. Ten buzuldı ėmdi rāḥat **ḳalmadı**

Sāye peydā bolmaġay dīvārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 9).*

43. Nādire dünyāge hergiz iʿtimādım **ḳalmadı**

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 19).*

44. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

45. Nādire kön͡glümni rūşen ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim men͡ga endīşe-yi ḫurşīd-i tābān **ḳalmadı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 18).*

46. İḥtisāb ehli taġallub eyledi meyḫāneġa

Ḳalmadı meyde ḥarāret neyde teʾṣīr-i ṣedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 8).*

47. Körüb ol bütni zünnār almaġaysız ey müslimānlar

Mėnin͡gdėk yüz belāġa **ḳalmaġaysız** ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 22).*

48. Ger bolsa Züleyḫā'da mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 10).*

49. Nādire aḥvālıdın āgāh bolun͡g

Ey muṣāhibler ki **ḳalmış** yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 18).*

50. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmen͡g mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti **ḳalmış** ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 12).*

51. Gehī peymāne birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

Kön͡gül tinmesḳa **ḳalmış** ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 34).*

52. Bardı ol serv-i revān mėn **ḳalmışam** bī-hūş u lāl

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 27).*

53. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn **ḳalmışam** ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 17).*

54. Yār ėdi hemḫāne vaṣlını ġanīmet bilmedim

Andın ayru **ḳalmışam** ger ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 32).*

__**ḳalb-i sūzān:**__ *(Ar.+Far.) Yanan kalp.*

1. Cism ü cān ḫākister olġay cümle regni örtegey

Böyle ot kim ʿışḳıdın bu **ḳalb-i sūzānımdadur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 14).*

__**ḳalem:**__ *(Ar.) Kalem, yazma aracı.*

1. **Ḳalem** taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tan͡g ėrmes

Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 17).*

2. Cüdālık remūzını iẓhārıġa

Ḳalemni tilin tercümān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 136).*

__**ḳalem çėk-:**__ *(Ar.+T.) Yazı yazmak.*

1. Münşī-yi ḳadar men͡ga **ḳalem çėkti** digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 7).*

__**ḳalġay mu:**__ *(T.) Kalır mı?*

1. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda kön͡gül köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 4).*

2. Kön͡gli anı ġam elgide **ḳalġay mu** selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 15).*

__**ḳalīl ü keŝīr:**__ *(Ar.) Az ve çok.*

1. Kėl ey mū’nisim ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālıng͡ fedāsı **ḳalīl ü keŝīr** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 88).*

<u>kām:</u> *(Far.) İstek, arzu, meram, maksat.*

1. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti **kāmıng͡nı**

Bolur ṣabr isteseng͡ açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 9).*

2. Şerbet-i laʿling͡din ayru tapmadım cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 12).*

3. Köng͡ül kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi **kāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 6).*

4. Köng͡ül **kāmını** şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi **kāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 5).*

<u>kām iste-:</u> *(Far.+T.) Arzu etmek, istemek.*

1. Vaṣl ara **kām isteseng͡** ey Nādire

Ėmdi özni nėçe kün nākām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 17).*

<u>ḳamer yüz:</u> *(Ar.+T.) Aya benzeyen yüz.*

1. Ḫüsning͡ tecellīside ḫurşīd ẕerre yang͡lıġ

Eyler **ḳamer yüzing͡ge** mānend-i hāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 16).*

<u>ḳāmet:</u> *(Ar.) Boy, endam.*

1. Rezm meydānıda ger raḫş üzre cevlān eyleseng͡

Zāl çarḫ ėtgey hezīmet **ḳāmetin** eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 12).*

2. Ḫırāmān kėldi yār u **ḳāmet**-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

3. Serv-i nāzım sėndin ayru naẖ-ı āhım boldı ẖam

Ḳāmetin͡g hicride sindi şāẖ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 6).*

4. Ḫıcıldur **ḳāmetin͡gdin** serv u şimşād

Teġāfül birle ḳan tökmek fenide *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 13).*

5. Nigūndur **ḳāmetim** serv-i ẖırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 19).*

ḳāmet çėk-: *(Ar.+T.) Büyümek.*

1. Ḳaçan bād-ı ṣabā teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 8).*

ḳāmet-i ẖırām: *(Ar.+Far.) Salınan boy.*

1. Bir naẓar **ḳāmet-i ẖırāmıġa** baḳ

Müddet-i ʿömr-i cāvidāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 5).*

ḳāmet-i mezūn: *(Ar.+Far.+Ar.) Uzun boy.*

1. Kördi ol serv-i dilārā **ḳāmet-i mezūnını**

Serv ḳadin ḳıldı ḳumriler temennā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 15).*

kām-ı cān: *(Far.) Can dimağı.*

1. Men͡ga laʿlin͡gdin ayru **kām-ı cān** telẖ

İrür andın şarāb-ı erguvān telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 1).*

2. **Kām-ı cān** vaṣlın͡gde şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānın͡gda ey nā-mihrbānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 5).*

3. Ol perī-peyker ki hicridin cihānım boldı telẖ

Şerbet-i laʿlidin ayru **kām-ı cānım** boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 2).*

kām-ı ʿişret: *(Far.+Ar.) Eğlence arzusu.*

1. Alurdım **kām-ı ʿişret** maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın

ḳılurdım seyr cemʿīyet bahār-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 13).*

kāmil: *(Ar.) Büsbütün, tam, noksansız.*

1. Şevḳ **kāmil** bolsa muḫlıṣ kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 9).*

kāmile: *(ö.a.)Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire'nin Farsça şiirlerinde kullanmış olduğu mahlas.*

1. Lebiñgdin ayru tüşib **Kāmile** kitābet ile

Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 13).*

2. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebiñgni ṣıfatın

Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 14).*

3. **Kāmile** meykedeġa ʿazm ėttim

Fetḥ-i bāb eyle meñga yā fettāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 17*

4. Pertev-i mihriñg ile **Kāmile'ni** köydirdiñg

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıñg çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 17).*

5. Ėmes iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān himmet ehlige

Bu maʿnī **Kāmile** tefsīr-i Ḳurān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 16).*

6. Tā **Kāmile** ḳaldı sėndin ayru

Peyveste ḳılur duʿā bile yād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).*

ḳamışdėk: *(T.) Kamış gibi.*

1. **Ḳamışdėk** bend bendim āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım destgāhını neyistāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 9).*

ḳamu: *(T.) "Bütün, hep" anlamında sıfat.*

1. Ṭabībā derdime şimşād bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 6).*

kāmyāb: *(Far.) İsteğine kavuşmuş, muradına ermiş olan.*

1. Eylemediṉ ey büt-i peymān-şiken

Nādire'niṉ vaṣlıṉ ile **kāmyāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 18).*

2. Nükte-yi mihr ü vefāda maḥrem-i esrār ėdim

Kāmyāb-ı şerbet-i ol laʿl-i şekerbār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 24).*

ḳan: *(T.) Kan.*

1. Bir ṭarafda ḫacer-i müjgānıdın **ḳanlar** tökib

Bir ṭarafdın bādeni laʿl-i lebi cān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 5).*

2. Sunma mey ey sāḳī devrān meṉga

Kim nasibim olmış ezeldin **ḳan** meṉga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 2).*

3. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa **ḳanım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 10).*

4. Bolubman Nādire ol serv-i gül-ruḫsārdın ayru

Köṉgül **ḳandur** havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 14).*

4. Böyle kim ḳıldı közümni yaşını **ḳan** iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alıṉgnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 7).*

5. **Ḳandur** cigerim ġuṣṣa bilen yārdın ayru

Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1).*

6. Yaş ornıda **ḳanlar** tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 3).*

7. Nėçe kün boldı lebiṉ ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa **ḳan** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 18).*

8. Nėçe künler kim viṣālıdın köṉgül şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur **ḳan** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 20).*

9. Beski **ḳan** boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 11).*

10. Bahār eyyāmı **ḳan** bolġunça ey şimşād baş çėḳme

Ki yėttim cāna serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 7).*

11. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın **ḳan** bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 37).*

<u>ḳan ėt-:</u> *(T.) Kanlı hale getirmek. Öldürmek.*

1. Ṭarab teklīfi birle kön͡glümi **ḳan ėtme** ey sāḳī

Ne ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 17).*

2. Çıḳdı ol gülgūn ḳabā meydān ara cevlān ėtib

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim **ḳan ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 2).*

<u>ḳan eyle-:</u> *(T.) Kanla yapmak.*

1. Eşk-i gülgūnım ki ṭūfān eylemiş ġam şāmıda

Ḫilʿatım andın şafaḳ dāmānidėk **ḳan eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 6).*

1. Lāledėk bağrımnı dāġ-ı firāḳ-ı **ḳan eyledi**

Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 75).*

<u>ḳan iç-:</u> *(T.) Çok eziyet çekmek.*

1. Kön͡gül şādāb ėdin͡g vaṣlı meyidin

Lebidin ayru tüşdin͡g ėmdi **ḳan iç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 6).*

<u>ḳan ol-:</u> *(T.) Kan dolmak.*

1. Köŋ͡gül teşvīşini zülf-i perīşānıda körgende

Ciger **ḳan oldığın** ol laʿl-i ḫandāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 12).*

2. Ġonçeler gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe yaŋ͡glıġ tā mėniŋ͡ köŋ͡glüm dāġı **ḳan olmasun** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 6).*

<u>ḳan tök-:</u> *(T.) Kan dökmek.*

1. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 12).*

2. **Ḳan töker** ġamzesi müjgānları hem

Közi ḳatlımġa çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 5).*

3. Müjgān ile nergisindin ey şūḫ

Kesb eyledi **ḳan tökerni** cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 8).*

4. Boldı ol furṣat ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 2).*

5. **Ḳan tökerge** māildür ḳaşlarıŋ͡gnı şemşīri

İlni ḳatl-ı ʿām ėtseŋ͡ közlerini cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 9).*

6. Ḫıcıldur ḳametiŋ͡gdin serv u şimşād

Teġāfül birle **ḳan tökmek** fenide *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 14).*

<u>ḳan üstide ḳan ėt-:</u> *(T.) Kan üstünde kan etmek.*

1. Ġonçe-yi ṭabʿimni **ḳan üstide ḳan ėtti** melāl

Luṭfiŋ͡gi feyż-i nesīmidin gülistān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 11).*

<u>ḳan yaş:</u> *(T.) Kanlı gözyaşı, kan ağlamak.*

1. Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger oldı tenim

Ḳan yaş ile mūy-i ser ėtdim ḫiżāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 6).*

2. **Ḳan yaşım** taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 11).*

ḳan yaş tök-: *(T.) Kan ağlamak.*

1. Közüm **ḳan yaş töküb** güller açıldı tāze dāġımdın

Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 7).*

ḳan yıġla-: *(T.) Kan ağlamak, kanlı gözyaşı dökmek.*

1. Közimdin yaş tökib giryān bolıb **ḳan yıġlamay** neylay

Ki hengām-ı tekellüm laʿl-i ḫandānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 11).*

2. Müdāmımnı hicrānıda **ḳan yıġlamaḳdın** ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 9).*

ḳan yut-: *(T.) Pek çok sıkıntı, azap, ızdırap çekmek ve bunlara tahammül etmek, dayanmak, katlanmak.*

1. Yār laʿl-i lebidin ayrıldın

Ey kön͡gül ėmdi demādem **ḳan yut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 4).*

2. Lebidin ayru **ḳan yutmaḳ** işimdür barġıl ey sāḳī

Men͡ga bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 11).*

3. Kim ḳılur ümīd **ḳan yutmay** lebin͡gni şerbetin

Olmayın kim nergis-i bīmārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 3).*

4. Şerbet-i vaṣlın͡gnı tapmay **ḳan yutarman** dembedem

Serv yan͡glıġ ḳametimni bār-ı miḥnet ḳıldı ḫam *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 51).*

5. Gehī yırtıb yaḳa geh **ḳan yutub** gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

6. **Ḳan yutarman** laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār kėtti ėmdi hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 25).*

7. Tökmeyin kim eşk tapmas laʿl-i sīrābıng͡ seni

Yutmayın ḳan kım ruẖ-ı gülnārıng͡ eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 10).*

8. Şām-ı furḳat yārsız mėn **yutmagan ḳan** ḳalmadı

Raḥm ḳıl kim ėmdi **ḳan yutmaḳḳa** imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 1-2).*

9. Fürḳat içre **ḳan yutub** ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ẖazān evrāḳıdėk boldı yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 1).*

ḳand u şeker: *(Far.) Tatlı ve şeker.*

1. Uşattı **ḳand u şeker** niʿmetin laʿl-i şekerẖāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 27).*

ḳanda: *(T.) "Nerede" soru zamiri.*

1. **Ḳanda** sėn körsem cemālıng͡nı ṣanem

Ey perī-peyker sėni yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5).*

2. Sėn **ḳanda** ki boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ẖᵛār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).*

3. Ḳaldı hicridin köng͡ğülde dāġ-ı pinhān el-firāḳ

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 4).*

ḳandasan: *(T.) Neredesin?*

1. Ötti devrānı köng͡ülde ḳaldı armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım **ḳandasan** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 6).*

2. Tėlmürüb ḳaldım yolıng͡da şehriyārım **ḳandasan**

Gülşen-i ʿīşim ḫazān boldı bahārım **ḳandasan** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 6-7).*

3. Furḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım **ḳandasan**

Ḥasretiñgde köydi bağrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 9).*

4. **Ḳandasan** yārım soraġıñgda köñgül āvāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 30).*

5. Bī-nevāman **ḳandasan** ey şehriyār-ı muḥterem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 50).*

ḳanı: *(T.) "Hani, nerede" anlamlarında soru zamiri.*

1. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 18).*

2. Bukün ol māh-lıḳā şūḫ-ı dilārām **ḳanı**

Yüzidin rūşen ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 15).*

3. **Ḳanı** ol yārdėk şīrīn şemāil

Cemāl-ı dilkeş ü eṭvār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 3).*

4. Vefā birle köñgülni ḳılmadı şād

Ḳanı ferhād ile mecnūn nişānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 8).*

5. **Ḳanı** şīrīn ü leylī eyleġıl yād

ʿAlāyiḳ barça zencīr-i ʿameldür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 9).*

6. Gül ü lāle mevsimidür ḳanı yār-ı dil-nevāzım

Naẓarımdın oldı ġāyīb ṣanem-i süḥan ṭarāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 1).*

7. Nėçe endīşe-yi serv ü gül ü şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār **ḳanı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 26).*

ḳanlı: *(T.) Kanlı.*

1. **Ḳanlı** közyaşım ile āh cünūn bezmide

Serv mevzūn ile dur ṭıfl-ı gül-endām meñga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 3).*

ķanlıġ köng͡ül: *(T.) Kanlı gönül.*

1. **Ķanlıġ köng͡lim** içre medd-i āhım

Andaġ ki çemende serv-i āzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 5).*

2. Ķılmang͡ız **ķanlıķ köng͡ül** esrārını ẕāhidġa fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin pinhān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 3).*

ķānūn: *(Ar.) Adet.*

1. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ ġam gūşeside **ķānūn**

Hicrān terānesidür ʿuşşāķ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 19).*

ķānūn-ı bezm-i ʿişret: *(Ar.+Far.+Ar.) Eğlence meclisinin kuralı.*

1. Cām-ı ṭarab lebāleb mīr-i zamān selāmet

Bu dem ki sāz boldı **ķānūn-ı bezm-i ʿişret** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 4).*

kār u bār: *(Far.) İş ü güc.*

1. Ol yār vaṣlı birle ḫoş ėrdi rūzgārım

Mihr ü vefādın ayru yoķ ėrdi **kār u bārım** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 42).*

ķara dāġlıķ: *(T.) Siyah yara.*

1. Yüzing͡ ayınıng͡ ḥayretidin irür bedr-i tābān **ķara dāġlıķ**

Ķaşıng͡ nūnıdın vāķıf ėrdi ki ʿācizlıķ oldı hilale peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 7).*

ķara ḫāl: *(T.+Far.) Siyah ben.*

1. Eyledi āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ķıldı baḫtımnı **ķara ḫāl**-ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 8).*

ķara közlük: *(T.) Kara göz, siyah göz.*

1. Şeker sözlük ķara közlük ġazālım hicride yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 13).*

ḳara libās: *(T.+Ar.) Siyah giyisi.*

1. Lebin͡gdin ayru tüşib Kāmile kitābet ile
   Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 14).*

ḳara şām: *(T.+Ar.) Karanlık akşam.*

1. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān **ḳara şāmı**
   Ḳılıb yādın͡gnı eşkimdin çırāġān ėtmesem bolmas (*Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 11).*

ḳara topraḳ: *(T.) Kara toprak, mezar.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī
   Cünūn tārācıdın āḫır **ḳara topraḳḳa** olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 40).*

ḳara: *(T.) Siyah, karanlık, çok kötü ve sıkıntılı.*

1. **ḳaradur** rūzgārım mihr-tābānımnı saġındım
   Sitemler cāne yėtti beski cānānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 3).*

ḳaranġu: *(T.) Karanlık.*

1. **Ḳaranġu** közimge hicr şāmı tīredür ʿīşim
   Felek tofraġa pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 21).*

ḳaranġu bol-: *(T.) Karanlık olmak.*

1. Ey cān men͡ga hicrin͡gde cihān **boldı ḳaranġu**
   Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 11).*
2. **Ḳaranġu boldı** ʿālem dūd-ı āhımnın͡g sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 7).*

3. **Ḳaranġu boldı** şāmım dūd-ı āhımnı ġubārıdın

Şererlıḳ şuʿleler baş çėkti köksim ḫār-ḫārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 17).*

ḳarar-: *(T.) Kararmak, kötü duruma düşmek.*

1. Felek saḳfı **ḳarardı** dūd-ı āhımnıng͡ midādıdın

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 7).*

ḳarār: *(Ar.) Karar, dayanma gücü.*

2. Mihr-i ruḫsārıng͡nı sağındım **ḳarārım** ḳalmadı

Ẕerredėk başıng͡dın ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 7).*

ḳarı: *(T.) Yaşlanmak, ihtiyarlamak.*

1. **Ḳarılıġ** devletiġa yėtkürüb ḫān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 19).*

ḳarḳara: *(T.) Gürültü.*

1. Şemʿ yang͡lıġ ḳıya börk zerīn

Dūd-ı ahımdın ėten **ḳarḳara** baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 10).*

kārsāz: *(Far.) Becerikli, iş bilen, sevgili.*

1. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir yüzing͡ni körsem

Ḳademing͡ni közge sürsem kerem ėtse **kārsāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 12).*

kārvān: *(Far.) Kervan.*

1. Ḳılurman ʿışḳ u cünūn **kārvānıġa** imdād

Sirişk-i nāḳaların eşk-i şeş-ḳaṭār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 7).*

<u>kaş:</u> *(T.) Kaş.*

1. Cemāliñ muṣḥafıñ ḳıldım tilāvet

    Ḳaşıñ ṭuġra anda bismillāhıdır *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 6).*

2. Cemāliñ muṣḥafıñ ḳıldım tilāvet

    Ḳaşıñ bismillāhıdur anda ṭuġra *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 6).*

3. Közidin āzürdedürmen **ḳaşıdın** āzürderaḳ

    Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 9).*

4. **Ḳaşını** ḳılıçıġa boyın sun

    ʿĀşıḳḳa budur ṭarīḳ-i ādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 3).*

5. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem **ḳaşıñ**

    Bolur mu yüz miñ efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

6. Ġazālelerni közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

    Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ẖaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 4).*

7. Ḳan tökerge māildür **ḳaşlarıñnı** şemşīri

    İlni ḳatl-ı ʿām ėtseñ közlerini cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 9).*

8. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

    Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

9. Bir yol mėni **ḳaşımġa** külib kėl ki eyleyin

    Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳıñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

10. **Ḳaşıñ** nāz eyler ḥüsn içre māhrūlar

    H̱urşīd eylegendėk yüzin hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 7).*

11. Zülfüñni körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānıñgım

    Ḳaşıñnı yayına çün saldın naẓar ḳurbānıñgım (*Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 2).*

12. **Ḳaşıñ** yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim ẖam

    Yürek zaẖmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

13. Yüziñ ayınıñ ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

    Ḳaşıñ nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı hilale peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

ḳaş birle kiprik: *(T.) Kaş ile kirpik.*

1. **Ḳaşıng͡ birle kipriklering͡** hicride

   Bu yanımda ḫancer bu yanımda tīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 89).*

ḳaş u köz: *(T.) Kaş ve göz.*

1. **Ḳaş u közü** zülf ü ḫāl ile medārā eylesen͡g

   Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 7).*

ḳaş ya: *(T.) Yaya benzeyen kaş.*

1. Çėker **ḳaş yasını** ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġın͡gge

   Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

2. Çekib tīr-i müjgān **ḳaşı yasıdın**

   Yüzümni bu ġamdin sāmān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 7).*

3. Nāvek-i müjgānları ḳatlımġa tirkeş baġladı

   Çāklıġ könlümni ḳaşı **yasıġa** ḳurbān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 6).*

kāşāne: *(Far.) Köşk, saray, yuva.*

1. Ger ehl-i vefā istese **kāşāne** selāmet

   Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 1).*

2. Feryād u fiġān ṣavtini sėnsiz ėşitürmėn

   Kāşānedin ayru der ü dīvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 20).*

kāşāne içre: *(Far.+T.) Köşk, saray içinde.*

1. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

   Ki bu **kāşāne içre** boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

ḳaṣd ėt-: *(Ar.+T.) Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek, zarar vermek maksadıyle harekete geçmek, kıymak.*

1. Bolma ġāfıl kim sen͡ga **ḳaṣd ėtti** hicrān leşkeri

Ey köŋ͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 9).*

2. Raḳībler cānıma **ḳaṣd ėttiler** bilmem günāhımnı

Meŋ͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 9).*

<u>**ḳaṣd eyle-:**</u> *(Ar.+T.) Kasetmek.*

1. Cānıma **ḳaṣd eyler** ėseŋ͡g ḳıl velīk

Tişleme laʿliŋ͡gni ḳılursan ʿitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 11).*

<u>**ḳaṣd-ı cān eyle-:**</u> *(Ar.+Far.+T.) Birinin canına kastetmek.*

1. Meŋ͡ga ey felek **ḳaṣd-ı cān eylediŋ͡g**

Firāḳ elgide nā-tüvān eylediŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 1).*

<u>**ḳaşı ḳılıçı birle:**</u> *(T.) Kılıca benzeyen kaşıyla.*

1. **Ḳaşı ḳılıçı birle** ḳılur ḳatl demādem

ʿUşşāḳların iki közi bolġalı cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 5).*

<u>**ḳaşı u aġzı u ḳadi bile:**</u> *(T.) Kaşı, ağzı ve kametiyle.*

1. **Ḳaşı u aġzı u ḳadi bil**e zülfin ḫayāl eyleb

Olub men lāl özlükdin kėtib yārım cemālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 7).*

<u>**kāşkī:**</u> *(Far.) Keşke. Dilek cümlelerinin başına getirilen ve "ne olurdu" anlamında özlem veya esef bildiren temennî sözü.*

1. **Kāşkī** āhım nesīmidin taḥarrük eylese

Yār kim ruḫsārıġa gül bergidin salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 7).*

2. <u>**Kāşkī**</u> uyḳuda bir körsem ėdi yārımnı

Yıġlasam bilgey ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 61).*

<u>**kasrā:**</u> *(Ar.) Sarayı inşa eden.*

1. İnṣāf u ʿadl birle **kasrānı** ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide ḥātam müdāmımnı gedāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 9).*

<u>ḳaṣr-ı muḥabbet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Sevgi köşkü.*

1. Müzeyyen ḳılma ṭarḥ-ı istiḳāmet

Köng͡gül **ḳaṣr-ı muḥabbet** dāğı birle *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 4).*

<u>ḳaṭʿ-i murād eyle-:</u> *(Ar.+ T.) Ümitsiz olmak.*

1. Üzmeding͡ yārnı zülfidin ümīdni köng͡gül

Rişte-yi cānıng͡ ėdi **ḳaṭʿ-i murād eylemeding͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 8).*

<u>ḳatʿ-i naẓar ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Vazgeçmek.*

1. **Ḳılmang͡** ey aḥbāb ol ruḫsārdın **ḳaṭʿ-i naẓar**

Lebleri yāḳūtını elbette ḳūt-ı cān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 13).*

2. Bī-vefādur ḥüsndin tā **ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar**

Bolmadım teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 5).*

<u>ḳaṭʿ-i taʿalluḳ eyle-:</u> *(Ar.+T.) İlgisini, alakasını kesmek.*

1. Sėni dėb dehrdin **ḳaṭʿ-i taʿalluḳ eyledi** köng͡gül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 9).*

<u>ḳatıḳ mācerā:</u> *(T.+Ar.) Kötü bir olay.*

1. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet meng͡a **ḳatıḳ mācerā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 14).*

<u>ḳātıl:</u> *(Ar.) Katledici, öldürücü.*

1. Firāḳıng͡ zehridėk **ḳātıl** ėmesdür

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 9).*

ḳatl: *(Ar.) Öldürmek, yok etmek; helâk olmak.*

1. Mėni͡ng yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin **ḳatlımġa** baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

2. Çėker ḳaş yasını **ḳatlımġa** ḳurbān mėn ṣedaġı͡ngge

Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

3. Mėn ḥasret ile ḳaldım u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 10).*

4. Nāvek-i müjgānları **ḳatlımġa** tirkeş baġladı

Çāklıġ könlümni ḳaş-ı yasıġa ḳurbān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 5).*

5. Ḳan töker ġamzesi müjgānları hem

Közi **ḳatlımġa** çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 6).*

ḳatl eyle-: *(Ar.+T.) Öldürmek.*

1. Cān baġışlarda lebi͡ng nāzı͡ngge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābı͡ngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 8).*

ḳatl ḳıl-: *(Ar.+T.) Katletmek, öldürmek.*

1. Ḳaşı ḳılıçı birle **ḳılur ḳatl** demādem

ʿUşşāḳların iki közi bolġalı cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 5).*

ḳatl-ı ʿām ėt-: *(Ar.+T.) Herkesi öldürmek, katliam yapmak.*

1. Ḳan tökerge māildür ḳaşları͡ngnı şemşīri

İlni **ḳatl-ı ʿām ėtse͡ng** közlerini cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 10).*

ḳatl-ı ʿām eyle-: *(Ar.+T.) Herkesi öldürmeye çalışmak.*

1. Çābuki kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿām eyleközi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 12).*

<u>ḳaṭre ḳaṭre:</u> *(Ar.) Damla damla.*

1. Beski ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 12).*

<u>ḳaṭre-yi şebnem:</u> *(Ar.+Far.) Çiy tanesi.*

1. Körüban **ḳaṭre-yi şebnemni** ḥayā örgendim

Gül ü bülbül sözidin berg ü nevā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 37).*

<u>ḳaṭre-yi sīmāb:</u> *(Ar.+Far.) Gömüş renkli su damlası.*

1. Hicr āşūbı belādur kim anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm eyler ıżṭrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 10).*

<u>ḳaṭre-yi yaş:</u> *(Ar.+T.) Gözyaşı damlası.*

1. Eger tamsa közümdin **ḳaṭre-yi yaş**

Bolur deryādegi āb-ı revān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 13).*

<u>ḳat-:</u> *(T.) Katmak, katı olmak.*

1. Mū'nisim kėlġıl ki iẓhār eyleyin derd-i dilim

Nükte yazmay nėçe künlerdin bėri **ḳattı** başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 10).*

<u>ḳavl:</u> *(Ar.) Emir; söz.*

1. Nādire deʿvā-i ʿışḳın͡gnı ḳılıb

Ḳavlı bu maḥkemede taptı ŝübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 14).*

2. **Ḳavl** oşal ḳavldur ki cānnı ḫᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 3).*

kayu: *(T.) Hangi.*

1. **Ḳayu** merġzār oldı cevlāngehin͡g

   Ḳayu būstān mekānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 63-64).*

1. **Ḳayu** güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

   Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 23).*

kay: *(T.) Hangisi, hangi birisi.*

1. **Ḳaydın** sėni Nādire unutsun

   Bu söz ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 17).*

kayan: *(T.) Ne tarafa, nereye.*

1. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne Ferhād

   Ḳanı Yūsūf **ḳayan** kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 18).*

2. **Ḳayan** bardın͡g ey mihr-i yoḳ bī-vefā

   Mėn ėrdim oşal mihrbānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 67).*

3. **Ḳayan** bardın͡g ey şāh-ı gerdūn serīr

   Felek ėrdi ḥükmün͡gge fermān peẕīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 77).*

4. Ey emīr-i nüktedān tofraġın͡g üzre dād ėtey

   Sėndin ayrıldım **ḳayan** baray nė menzilġa yėtey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 12).*

5. Bolub dīvāne bilmesmen **ḳayan** kėtti perīzādım

   Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 29).*

6. **Ḳayan** bardın͡g ey serv-i nāzım mėnin͡g

   Sen͡ga yėtmes ʿarż u niyāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 111).*

kayd kıl-: *(Ar.+T.) Kaydetmek.*

1. Yürek dāġın ey Nādire ġayrdın

   Besī ḫūb **ḳayd ḳıldın͡g** nihān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 12).*

kaydasan: *(T.) Neredesin?*

1. Mihr-i ruḫsārın͡gdın ayru ṣubḥ-i īşim bī-ṣafā

Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 10).*

2. Ġam helāk ėtti mėni hicrin͡gde ey cān **ḳaydasan**

Sėnsizin bīmārman derdimge darmān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 1-2).*

3. Vaṣl ara sulṭān ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 4).*

4. Müddeti vaṣlın͡g gülistānıda ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 6).*

5. Hicr yaġmāsı kön͡gülni mülkini ḫarāb

Sėndin ayru örtedi ferġāne sulṭān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 8).*

6. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb ey şāh-ı devrān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 12).*

7. Nādire ferġāne mülkide sėni eyler soraġ

Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān **ḳaydasan** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 14).*

8. Muġtenim ėrdi viṣālın͡g **ḳaydasan** ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 17).*

ḳayd-ı ġam: *(Ar.) Keder bağı; sürekli duyulan üzüntü, sevgilinin siyah saçı, perçemi.*

1. Luṭf ile sėn **ḳayd-ı ġamdin** çekmesen͡g tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫālāṣ olmaḳ men͡ga ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 25).*

kaydın: *(T.) Nereden?*

1. Mėndin ayırdı devrān ol yār-ı hemdemimni

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 22).*

ḳayġur-: *(T.) Kaygılanmak, endişelenmek, tasalanmak.*

1. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār **ḳayġurdum**

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

ḳaysı: *(T.) "Hangi?" soru zamiri.*

1. Āteş-i derd ü firāk u şerer-i hicr meni

Örtedi **ḳaysı** birini sen͡ga bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 30).*

2. Sen͡ga **ḳaysı** ġamni beyān eyleyin

Nėçe āh tartıb fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 127).*

3. Mekānın͡g sėnin **ḳaysı** menzildedür

Közüm yaşıdın ḫaṭ revān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 129).*

4. Sėnsizin ʿālem bahārı sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 2).*

5. Sėn **ḳaysı** diyār ʿazmin ėtdin͡g

Kėlmes ḫaberin͡g bu yėrge aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 11).*

ḳażā: *(Ar.) Allah'ın ezelden takdir ettiği şeylerin meydana gelmesi.*

1. Münşī-yi ḳadar men͡ga ḳalem çėkti digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni **ḳażā** eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 8).*

2. Ṭabībā çėkme zaḥmet ḥālime ḥasret devāsı çün

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bī-darmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 4).*

kāze tik-: *(Far.+T.) Çadır dikmek.*

1. **Tikermen** Nādire ġam yolıda **kāze** züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 19).*

2. Güẕergāhıda **tikdim kāze** pervā ḳılmadı şāhım

Ġurūr-ı ḥüsndin yād-ı züleyḫā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 1).*

<u>kebāb:</u> *(Ar.) "Ateşle kızartılmış et".*

1. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa yād ėtsem sėni

Dūd-ı bağrımdın çıḳar ot içre tüşgendėk **kebāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 4).*

<u>kebāb eyle-:</u> *(Ar.+T.) Kebap etmek.*

1. Köŋ͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi bağrımnı **kebāb eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 6).*

<u>kebi:</u> *(T.) Gibi.*

1. Közgü **kebi** ḥayrānlarıŋ͡ga ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārıŋ͡g uçun Nādire'dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 17).*

2. Budur ümīdim ki luṭfiŋ͡gdin köŋ͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi **kebi** tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 36).*

3. Serḫoş olġan **kebi** ḫūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin ref'-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 11).*

4. Ṣūret-i dīvār **kebi** bolmışam

Ḥasret-i dīdār ile bī-ḫord u ḫˇāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 9).*

5. Lebiŋ͡g ḥadīŝini cān levḥine sevād ėttim

Közim ḳarası **kebi** boldı müşkbār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 4).*

6. Mesīḥā **kebi** laʿl-i cān baḫşıdın

Heme derd-i hicrāŋġa darmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 7).*

7. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi merdüm **kebi**

Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 3).*

8. Ey cān meŋ͡ga hicriŋ͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan **kebi** köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 12).*

9. Nihāl-ı ḳadiñ gülben-i nāz ėdi

Neseb bāġıda serv-i mevzūn **kebi** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 166).*

<u>kėç-:</u> *(T.) Vazgeçmek.*

1. Ey köñgül yār uçun cihāndın kėç

Heves-i bāġ u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 2).*

2. ʿĀlem ehlide çün vefā yoḳtur

Bir yolı yaḫşı u yamandın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 6).*

3. Bolġıl ʿunḳa-yı ḳaf-ı istiġnā

Ey humā müşt-i üstüḫˇāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 8).*

4. Boldıñ ey cān esīr-i şehr-i fenā

Kim dėdi mülk-i cāvīdāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 10).*

5. **Kėç** dėdiñ yār u āşinālardın

Meñga līkin dėme fulāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 11-12).*

6. **Kėç** dėdiñ yār u āşinālardın

Meñga līkin dėme fulāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 12).*

7. Nādire şūr-ı eşki deryādur

Uşbu deryā-yı bī-kirāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 13-14).*

8. Vaṣl-ı yār isteseñ cihāndın **kėç**

Her ne maḳdūrıñ olsa andın ***kėç*** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 1-2).*

9. Tileseñ vaṣl öt cihān ġamidin

Ne cihān belki cism ü cāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 4).*

10. Bardur ʿalem binâsı vehm ü gümān

Ey köñgül vehm ile gümāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 8).*

11. Bolmaġıl yaḫşı u yamanġa ṭaraf

Bī-ḫod ol yaḫşı u yamandın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 10).*

12. Kūy tofraġıda nişīmen ḳıl

Seyr-i gülzār u būstāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 12).*

13. Yār kim yėr tubıda pinhāndur

Nādire māh-ı āsumāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 14).*

14. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen **kėçsün** mėni yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 12).*

15. Bir naẓar ḳāmet-i ḫırāmıġa baḳ

Müddet-i ʿömr-i cāvidāndın **kėç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 6).*

<u>kėçe:</u> *(T.) Gece.*

1. Taşḳarı çıḳma **keçeler** ḥaşr olur

Çıḳsa yarım **kėçede** ger āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 3-4).*

2. **Kėçe** laʿl-i hicridin ölmaḳ men͡ga düşvār ėdi

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi cānān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 9).*

3. Ḳılurġa kündüzimni **kėçe** ḫurşīd-i cemāl üzre

Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 5).*

4. **Kėçe** ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

Tan͡g ėmes andın tutaşsa çarḫ eyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 5).*

5. Men͡ga şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

Ki yaruttı hicr şāmın **kėçe** sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 6).*

6. Ḫasta kön͡glüm içre pinhān dāġlardur her zamān

Kėçeler tesbīḥdėk yulduznı tiʿdād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 12).*

7. Cemālın͡gdın ayru tüşüb **kėçeler**

Ḫayālın͡g irür dil-nevāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 119).*

8. **Kėçeler** tā ṣubḥ eşkim kevkeb-i seyyāredür

Serv ḳadin͡ge közüm müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 31).*

9. Kündüzi bir gūşede āşifte ḥāl u ser-girān

Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 4).*

<u>kėçe kündüz:</u> *(T.) Gece gündüz.*

1. Ey ḫol ol künler ki ol gül-çehre birle yār ėdim

Kėçe kündüz devlet-i vaṣlige berḫurdār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 22).*

2. **Kėçe kündüz** viṣālı müddeʿāsıdur men͡ga

Yār-ı ġam-ḫᵛār u nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 29).*

kėçür-: *(T.) Geçirmek.*

1. Cihānda Nādire ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 14).*

kef-i pā: *(Far.) Ayak tabanı.*

1. Başīret ehliġa lāf-ı naẓar ursam ʿaceb ėrmes

Közüm kuḥl-i saʿādetġa yėtişti ol **kef-i pādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 10).*

kef-i pāy: *(Far.) Ayak tabanı.*

1. Ḳoy **kef-i pāyın͡gnı** dīdem üstine

Birdem ey serv-i ḫırāmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 19).*

2. Gülġa dėsem yoḳ **kef-i pāyın͡gġa** tāb

Dīdeme ḳoy ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 1).*

kehkeşān: *(Far.) Sāmānyolu.*

1. Āgeh ėtdi ilni eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde **kehkeşāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 6).*

kehrübā: *(Far.) Kehrübar gibi, sapsarı.*

1. Bāde-yi lāle reng içib çehresin erġuvān ėtib

ʿĀşıḳ-ı müstemendini rengini **kehrübā** ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 6).*

kehrübā eyle-: *(Far.+T.) Kehribara çevirmek.*

1. Yārdın ayru men͡ga köp mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni **kehrübā eyler** felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 4).*

kėl-: *(T.) Gelmek.*

1. Bahār **kėldi** közüm gülge baḳmadı aṣlā
Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

2. Mėn ḳaldım hicr vīrānıda bī-sāmān bolub
Yār **kėlmes** külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 2).*

3. Ene'l-ḥaḳ mācerāsın eyledin fāş
Kėl ey menṣūr istiḳbāl-ı dār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 10).*

4. Dürr-i eşk ü ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dilni
Kėlür yārıng͡ ayaġıġa niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 12).*

5. Ḳadem tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı ol dürr-i yektā
Mübārek bād uçun baḫt u saʿādet tevemān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 4).*

6. Ṣafā-i maḳdemidin boldı ḫurrem ʿarṣa-yı ʿālem
Ḥayāt-ı tāze tapdı memleket gūyā ki cān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 12).*

7. Ey muṣāḥibler temāşā vaḳti şāhım **kėlmedi**
Mevsim-i seyr oldı şāh-ı kec-külāhım **kėlmedi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 11-12).*

8. **Kėl** kim közüm āyīnesi müştāḳ-ı temāşā
Ey serv-i sehi boylıgım ey kāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 2).*

9. **Kėlkim** nażarımġa ey perīrū
Dīvāneġa birdem ėt temāşā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 5).*

10. Sėn ḳaysı diyar ʿazmin ėtding͡
Kėlmes ḫabering͡ bu yėrge aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 12).*

11. Bādedin eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç
Kėldi maẕmūm muḥabbet yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 6).*

12. Rūze ayı **kėldi** vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā
Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1).*

13. Eger **kėlse** başımġa tīġ-i ecel
Ḳılurman mu yolıng͡da terk-i ṭaleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 5).*

14. Ḫırāmān **kėldi** yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

15. Eger gülşenġa **kėlse** serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 1).*

16. Deşt ü ṣaḥrādın soraġıng͡nı tapalmay derd ile

Eylenib **kėldim** yėne ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 4).*

17. Refīḳā meng͡a birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger **kėlse** ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

18. **Kėl** devrni imtiḥān ėtib kėt

Seyr-i çemen-i cihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 1).*

19. **Kėl** ʿışḳ yolıda közlering͡ni

Ey Nādire dürfişān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 17).*

20. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı seng͡a

Yār eger **kėlse** girībānıng͡nı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

21. Boldı ḫayālıng͡ ile kong͡lüm öyi dilküşā

Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 6).*

22. Derd-i diling͡ni ey kong͡ül sorġalı **kėlse** yār aytay

Ḳoy cigering͡ni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

23. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėning͡ çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

24. Közüm ḳan yaş töküb güller açıldı tāze dāġımdın

Bukün birdem **kėlib** seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 8).*

25. Şebistāndur közümni manẓarı ol ay firāḳıda

Kėlib eşkim nücūmıdın çırāġān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 14).*

26. **Kėlib** ey Nādire külbem sarı feyż-i ḳüdūmıdın

Köñgül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 21).*

27. Sernüviştim mevcdėk **kėldi** tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānıñgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 13).*

28. Lebimġa **kėldi** müdāmımnı vaṣlını tileb cānım

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 11).*

29. Zemāne ehlidin ġam kėtti ʿīş-i cāvīdān **kėldi**

ʿAdemdin ʿālem-i īcād ara ḫān ibn-i ḫān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 1-2).*

30. Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer mübārek rūy ferruḫ ruḫ

Cihān ehliġa andın müjde-yi rūh u revān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 8).*

31. **Kėliñg** ey hemnişīnler bul mėni cānımġa raḥm eyleñg

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*

32. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

33. **Kėl** ḫırām eyleb ḳadem ḳoyġıl közüm gülzārine

Ḳad u reftārıñgdın ey serv-i ḫırāmān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 15).*

34. Bir **kėlib** ḥālimni sulṭānım temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 40).*

35. **Kėlġıl** ey nāle señga āh ile imdād ḳılay

ʿĀfiyet ḫırmanını bir yolı berbād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 1).*

36. **Kėl** ey mū'nisim ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālıñg fedāsı ḳalīl ü keŝīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 87).*

37. Bīdārlıġımda körmekim yoḳ

Kėlġıl bu kėçe tüşümge ey yār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 22).*

38. **Kėlseñg** ḳademiñgdin örgülürmen

Luṭf ü keremiñgdin örgülürmen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 23).*

39. **Kėl** ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 11).*

40. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār **kėl** ki boldı dil ü cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 14).*

41. Beşāret sizge ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 6).*

42. Aṣālet baḥride ẓāhir bolıb mevc-i kerem andın

Dürr-i yektā ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 10).*

43. Ẓafer tapdı sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılın͡glar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 14).*

44. Ḫired sālārıdın tārīḫ-i mīlāddın suʾāl ėtdi

Dėdi kim nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 16).*

45. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān **kėldi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 18).*

46. Nādire muştāḳdur zinhār **kėlgeysen** yėne

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 15).*

47. **Kėlġıl** ey yār vefā resmini tut

Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 1).*

48. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı her yandın **kėlib** ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 30).*

49. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım **kėlmedi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 12).*

50. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım **kėlmedi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 6).*

51. Şāhlarnı şāhı ʿālī cāygāhım **kėlmedi**

Dād ėtermen furḳatıdın dādḫāhım **kėlmedi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 13-14).*

52. Nāgeh ol cihān şāh-ı **kėlse** ey kön͡gül barġıl

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 13).*

53. Her tavuş kim **kėlse** dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 7-8).*

54. Meger **kėlse** nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 13).*

55. Her zamān yād eyleban kön͡glümġa sulṭānım **kėlür**

Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa mihmānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 1-2).*

56. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

57. Tüşse mihri kön͡glüme bī-ḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 6).*

58. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 8).*

59. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 10).*

60. Dėmedin͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicrin͡gde nālānım **kėlür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 12).*

61. Kim **kėlür** būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzın͡g tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 91).*

62. **Kėlür** mükin yėne ol şehsüvār meydānġa

Ki bardı ol kėçe közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 5).*

<u>kelām:</u> *(Ar.) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifâde.*

1. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn **kelāmını**

Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 15).*

3. Dėdim ʿışḳ ceẕbesidin sen͡ga Nādire **kelāmı**

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 15).*

3. **Kelāmın͡g** neşʾesi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebin͡gni şerbeti ėrdi buzuḳ kön͡gülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 9).*

<u>kelām çaġı:</u> *(Ar.+T.) Söz devri.*

1. **Kelām** çaġıda her söz ki ẓāhir ėtdi lebin͡g

Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 9).*

<u>kelāmı rūşen:</u> *(Ar.+Far) Açık ve belli olan söz.*

1. Bolubdur Nādire mümtāz-ı maʿnī

Kelāmı rūşen ü eşʿār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 14).*

<u>kėlen sulṭān:</u> *(Ar.) Gelen sultan.*

1. Körmedi sėndėk şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim **kėlen sulṭān** an͡ga yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 8).*

<u>kėltir-:</u> *(T.) Getirmek.*

1. Berg-i gül **kėltirmedi** ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı güllerni ḫazān seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 5).*

<u>kėltür-:</u> *(T.) Getirmek.*

1. Ḳandur ciğerim lebidin ayru

Kėltür men͡ga sāḳiyā mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 14).*

2. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā **kėltür** şarāb

Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 1).*

3. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng **kėltürgeç** ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

4. Men͡ga ol serv-ḳad peyġāmın ey bād-ı ṣabā **kėltür**

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā **kėltür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 1-2).*

5. Kön͡gül közgüsini ey Nādire ʿışḳ içre rūşen ḳıl

Muḥabbet dāġıdın āyīne-yi gītī-nümā **kėltür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 12).*

6. **Kėltürsen͡g** ey kebūter eger yārdın ḫaber

Körgende nāmesin per ü bālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 17).*

7. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi **kėltür** men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 41).*

8. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa **kėltürdüm** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

<u>kem:</u> *(Far.) Az, eksik.*

1. Bādesiz mīnā u cām āḫır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende **kem** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 8).*

2. Şeh ʿÖmer Sulṭān cihāndın kėtdi ol şevket ile

Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet **kem** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 4).*

3. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş **kem**

Bilmegen bolsam viṣālın͡g devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

4. Çarḫ ilni giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler

Bisyār cefālar ḳılıban raḥm **kem** eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 24).*

5. **Kemdür** tolunay bolsa cemālıng͡ge berāber

Ḫurşīde ḳulaġıng͡dagi dür-dāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 9).*

6. Henūz Nādire **kem** bolmadı bu āh u nevā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 17).*

7. Seng͡a köp ėdi muḥbbet **kem** ėdi ġaming͡e ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebing͡de köp ü azım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 7).*

8. Tā ḳıyāmet ėtme yārab luṭf ü ilṭāfıng͡ı **kem**

Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 15).*

kemāl: *(Ar.) Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

1. Bu fezendler kim bėribdür Ḫudāy

Naṣīb eylegey her birige **kemāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 152).*

kemāl tap-: *(Ar.+T.) Büyümek, kemal bulmak.*

1. Dīn Nādire'din **kemāl taptı**

İḳbāl- refīḳ ü mülk-i ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 13).*

2. Sāye-yi taḫt-ı felek ḫurşīd-i tābān efseri

Yārab ol baḫt u saʿādat gülbeni **tapḳay kemāl** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 36).*

kemālıġa yėtür-: *(Ar.+T.) Olgunluğa eriştirmek.*

1. Vel'-Niʿmānı **kemālıġa yėtürgil** yārab

Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 11).*

kemān: *(Far.) Yay, kavis.*

1. Āhım oḳıġa ḳading͡ **kemāndur**

Bu oḳnı nişānıdur ŝüreyyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 13).*

kemān eyle-: *(Far.+T.) Yay gibi eğmek, iki büklüm etmek, bükmek.*

1. Süreyādur āhım oḳıġa nişān

Ḳadimni oḳıġa **kemān eyleding͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 4).*

kemend-i dūd-ı āh: *(Far.) Ah dumanının ipi.*

1. Muḥabbet kişveride destgāhımnı temāşā ḳıl

Felekni gerdani baġlıḳ **kemend-i dūd-ı āhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 12).*

kemend-i ḥalḳa-yı zülf: *(Far.+Ar.+Far.) Sevgilinin saçını kalın halkası.*

1. Köng͡ül ṣayd ėtgeli āmāde ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar **kemend-i ḥalḳa-yı zülfini** dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 16).*

kemend-i zülf-i pür-tāb: *(Far.) Sevgilinin kıvırcık saçının bağı.*

1. Ṣayd ėtdi mėni ol iki ḳüllāb

Boynımda **kemend-i zülf-i pür-tāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 2).*

kemend-i zülf: *(Far.) Saç bağı; idam edileceklerin boynuna takılan ip; sevgilinin saçının kıvrımı.*

1. **Kemend-i zülfidin** ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti

Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 9).*

kemer: *(Far.) Bel bağı, kuşak.*

1. Mėnin͡g yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes **kemer** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

kemer: *(Ar.)Ay.*

1. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım **ḳemer** devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 2)*

kemerbend: *(Far.) Kemer, kemer bağı.*

1. Bėlini barlığın ḳıldı **kemerbend** ʿayān

Aġzı yoḳ ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 11).*

kerāmet: *(Ar.) Cömertlik, lütuf, iyilik.*

1. Bukün meyḫānede ṣahbā ḳılur ḫoş

İrür pīr-i muġāndın bu **kerāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 4).*

kėrek: *(T.) Gerek, lazım.*

1. Kişiġa himmet-i merdāne **kėrek**

Yoḳ ki ārāyiş ile rīş ü burūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 9).*

2. ʿĀrıżın͡g şerḥini yazmaḳḳa **kėrek**

Ay u kün ṣafḥasıdın yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 11).*

3. Yār **kėrek** ʿāşıḳa mėnde sėver yār yoḫ

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫˇār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1).*

kėreklik: *(T.) Gerekli.*

1. Şemʿdėk örteb tenimni iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim **kėreklikdür** sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 10).*

kerem ėt-: *(Ar.+T.) Lütuf, merhamet, ihsan etmek.*

1. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem **kerem ėtse** kārsāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 12).*

kerem eyle-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek, iyilik etmek.*

1. Bir ayaġ mey **keremin eyledi** sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 7).*

2. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī **kerem eyleb** men͡ga tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 16).*

3. Tā cihān mülkini sulṭānı ėdin͡g devlet ile

Bīnevālarġa **kerem eyler** ėdin͡g şefḳat ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 52).*

kerem kanı: *(Ar.+T.) Cömertlik madeni, kaynağı.*

1. Ḫusrev-i fermānverā ṣafder ü kişvergüşā

Gevher-i ḳīmet-bahā kėtti **kerem kanıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 18).*

kerem ḳıl-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

1. Ḫāksārin͡gdėk **kerem ḳıl** çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārın͡g men ki meḥv-i gūşe-yi dāmānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 3).*

2. **Kerem ḳıldın͡g** ṣabā ey yār köyidin ḫaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėttin͡g meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 13).*

3. Her kim ki bolsa düşman merdūd u zār bolġay

ʿAdl eyleban **kerem ḳıl** şudur Ḫudā rıżāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 20).*

4. Lebi maḫmūr-ı durmėn cām-ı mey tut

Kerem ḳıl sāḳiyā defʿ-i ḫumār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 8).*

kerem-i dāver: *(Ar.+Far.) Hükümdarın cömertliği.*

1. Bāġ seyr ėt **kerem-i dāvere** baḫ

Gülni başıdagi tāc-ı zere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 1).*

kesbėt-: *(Ar.+T.) Kazanmak, elde etmek.*

1. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin köymekni **kesbėt** meẕheb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 6).*

kesb eyle-: *(Ar.+T.) Kazanmak, elde etmek.*

1. Müjgān ile nergisindin ey şūḫ

Kesb eyledi ḳan tökerni cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 8).*

kesb-i hūş ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Akıllı olmak.*

1. Ṣabr ḳılsam ʿışḳ derdi bī-ḳarār eyler mėni

Kesb-i hūş ėtsem cünūn bī-iḫyiyār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 12).*

kesb-i kemāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Olgunlaşmak.*

1. Zamānı vaṣfın͡gnı yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay

Bu yoldur kim vefā aṣhābına **kesb-i kemāl** olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 2).*

kėt-: *(T.) Gitmek, bir yere doğru yönelmek.*

1. Kėl devrni imtiḫān ėtib kėt

Seyr-i çemen-i cihān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 2).*

2. Ḫāṭırımdın kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 9).*

3. Ḫāk-ı rehī fenādur ayrılsa cism cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı **kėtti** bu ḫākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 54).*

4. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan **kėtdi** Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 18).*

5. Kön͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa **kėtdi** baġrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 6).*

6. Dirīġā **kėtdi** āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 13).*

7. **Kėtmedi** mendin ḳadeḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yan͡glıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 1).*

8. Kėl devrni imtiḫān ėtib **kėt**

Seyr-i çemen-i cihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 1).*

9. Bī-derdlerin͡g cefālarıdın

Feryād çėkib fiġān ėtib ķet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 4).*

10. Dünyā çemenini bülbüli sėn

Gül şāḫıda āşiyān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 6).*

11. Ey eşk közimni mektebidin

Ḥayret sebeķın revān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 8).*

12. ʿĀlem çemeni ki bī-vefādur

Bir āh bile ḫazān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 10).*

13. ʿUşşāķ maķāmı būstāndur

ʿAzm-i reh-i būstān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 12).*

14. Maķṣad ne ėdi cihanda kėldin͡g

Keyfiyetini beyān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 14).*

15. Fāş ėtme ulusķa ʿışķ sırrın

Kön͡gülde anı nihān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 16).*

16. Kėl ʿışķ yolıda közlerin͡gni

Ey Nādire dürfişān ėtib **kėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 18).*

17. **Kėtdi** hūşım ol perīveş cilve āġāz eylegeç

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 1).*

18. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet **kėtti** mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın felek ṭāķ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 3).*

19. **Kėtti** ol ḫurşīd-ı meh-peyker anı hicrānıda

İntiẓār eyleb közimni eşkbār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 5).*

20. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aḫger Nādire

Ṣabr u ārāmım **kėtib** örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 14).*

21. Nėçe kün boldı **kėtibdür** hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoķdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 1).*

22. Ḫusrev-i fermānverā ṣafder ü kişvergüşā

Gevher-i ķīmet bahā **kėtti** kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 18).*

23. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāķat devri ėmdi tāb-ı hicrān ķalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 8).*

24. Zemāne ehlidin ġam **kėtti** ʿīş-i cāvīdān kėldi

ʿAdemdin ʿālem-i īcād ara ẖān ibn-i ẖān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 1).*

25. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 12).*

26. Sėn ʿazm eyleb **kėterġa** mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Köng͡ül cān birle boldı hemrehing͡ mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

27. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār **kėtti** ėmdi hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 26).*

28. Meng͡a yādıng͡ bes irür dėrmen ẖayālıng͡da **kėtey**

Ravża-yı pākingg͡e īŝār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 13).*

29. Luṭf ü ẖulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi meng͡a

Kėtti ol rūḥ u revān feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 30).*

30. **Kėtti** şāhım cānda ḳaldı dāġ-ı furḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın köng͡ülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33).*

31. Herçen şād irürmen bu ikki tāze güldin

Kėtmes henūz mėndin ol yārnıng͡ havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 40).*

32. Ḫāṭırımdın **kėtmesün** dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger neşāṭ u ʿīş ü sāmān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 9-10).*

33. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmeng͡ mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim **kėtti** ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 12).*

34. Nādire dünyāge hergiz iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 20).*

<u>kevākib:</u> *(Ar.) Yıldızlar.*

1. Ey köng͡ül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın **kevākib** tīredür

Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit ü seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 7).*

2. Ėmesdür hicr şāmı çarḫ üze her yan **kevākibler**

İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 7).*

3. Yüzin͡g yādida ḳıldım bu kėçe āh-ı seḥar peydā

Kevākib ḫirmeniġa boldı ol otdın şerer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 2).*

<u>kevkeb:</u> *(Ar.) Yıldız.*

1. Ḥüsnin͡g tecellisidin bī-tāb māhrūlar

Andaḳ ki ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa **kevkeb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 4).*

2. Çarḫ üzre sanma **kevkeb** kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 5).*

<u>kevkeb-efşān eyle-:</u> *(Ar.+Far.T.) Yıldız gibi parlatmak.*

1. Közlerimni **kevkeb-efşān eyledi** merdüm kebi

Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 3).*

<u>kevkeb-i seyyāre:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Yıldız, âşığın gözyaşı.*

1. Kėçeler tā ṣubḥ eşkim **kevkeb-i seyyāredür**

Serv ḳadin͡ge közüm müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 31).*

<u>kevn ü mekān:</u> *(Ar.) Varlık, kainat.*

1. İrür ʿışḳ u muḥabbet müddeʿā īcād-ı ʿālemdin

Ġaraż bu cez̠be-yi tevfīḳdür **kevn ü mekāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 16).*

2. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban **kevn ü mekāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 4).*

kevŝer lebi: *(ö.a.) Kevser havuzunun kenarı.*

1. Baḳmaġay **kevŝer lebide** ḫūrnın͡g ruḫsārıġa

Kim leb-i laʿl ü meh-i ruḫsārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 7).*

keyfiyet: *(Ar.) Nitelik.*

1. Maḳṣad ne ėdi cihanda kėldin͡g

Keyfiyetini beyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 14).*

key-ḫusrev: *(ö.a.) Keykavus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.*

1. Ey ḫusrev-i zemāne devlet bile emān bol

İḳbāl mesnedide **key-ḫusrev-i** zamān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 22).*

kėyik: *(T.) Geyik, ceylan.*

1. Şūḫlık birle ḫuten deştide māçin **kėyigi**

Boldı rüsvā ḳılıb ol nergis-i mestānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 5).*

2. Vaḥşet eyler mü **kėyik** mecnūndın

Men͡ga ey közleri āhū-bere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 11).*

keyvān: *(Far.) Zuhal gezegeni.*

1. Ol ay hicrānıda āhım benātü'l-naʿş dėk her yan

Perīşān ėtti **keyvān** bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 10).*

kėz-: *(T.) Gezmek.*

1. Nėçe kündür mesīḥāsā **kėzib** gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 5).*

2. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım hicride yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ **kėzermen** āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 14).*

3. Soraġın͡gda beyābānlar **kėzib** bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 1).*

kıble: *(Ar.) Müslümanların namazda yöneldiği cihet.*

1. Yüzin͡gdür **ḳıble-yi ehl-i münācāt**

   Cemālın͡g şemʿidin rūşen ḫarābāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 1).*

2. Ey yüzin͡g **ḳıble-yi erbāb-ı ṣafā**

   Hüdhüd-i Mülk-i Süleyman Merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 1).*

3. Āstānın͡g **ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām** irür

   Nādire başımnı ferş eyleb cinābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 13).*

kıçkır-: *(T.) Haykırmak, bağırmak.*

1. Köz açıb alımda körmey **ḳıçḳırıb** dād eyledim

   Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 17).*

kıl-: *(T.) Yapmak, etmek, eylemek.*

1. Mėni dīvāne **ḳıldı** iştiyāḳın͡g

   Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 3).*

2. **Ḳılur** peyveste vaṣlın͡gnı temennā

   Vefā **ḳılmas** kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15-16).*

3. Kön͡gül kim hicr ilidin bī-nevādur

   Ḳılur peyveste vaṣlın͡gnı temennā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 14).*

4. Kėl bėri tā ḫāk-ı pāyin͡gi **ḳılay**

   Tūtiyā-ı çeşm-i giryān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 13).*

5. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

   Mestlıġ birle **ḳılay** ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 18).*

6. Yār cevridin şikāyet **ḳılmazam**

   Kim irür bir vech-i itiḥsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 3).*

7. Serḫoş olġan kebi ḫūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

   Neşʿe-yi bāde **ḳılur** ḥüsn ilidin ref’-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 12).*

8. Köng͡lümni ḫᵛāb-ı ġafletdin demī bīdār **ḳıl** yārab

Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1-2).*

9. Közümni rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 4).*

10. Ol ay hicride çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 6).*

11. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

12. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti

Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 10).*

13. ʿAzīzim ṣubḥ yang͡lıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

Şerāfet birle topraġını feyż āŝār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 16).*

14. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

Riyāż-ı kaʿbe yang͡lıġ fāyiżü'l-envār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 18).*

15. Oşal kim ang͡a bed-ḫᵛā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār **ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 26).*

16. Eyledi āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı baḫtımnı ḳara ḫāl -ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 8).*

17. Cānıma ḳaṣd eyler ėseng͡ **ḳıl** velīk

Tişleme laʿling͡ni ḳılursan ʿitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 11).*

18. Māyil-i ẓulmete közing͡ türkini

Yoḳsa **ḳılur** merdüm öyini ḫarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 14).*

19. Ṣarf **ḳılġumdur** anı cām-ı viṣālı naḳdine

Ger müyesser bolsa laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 3).*

20. **Ḳıl** Nādire müyesser şūr-ı cünūn cihānda

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa dīn ü meẕheb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 13).*

21. Ol Ḫudāvendi ki **ḳıldı** yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā **ḳıldı** sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7-8).*

22. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin **ḳıldım** cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

23. Çemen riyāżıda gülgeşt-i merġzār **ḳılıb**

Köng͡ülni ṣayd eṭer serv-i ḳad şikār **ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 1-2).*

24. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ **ḳılma** ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 17).*

25. Bolsa ger maḳṣad köng͡üller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne **ḳıl** ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 8).*

26. Nādire deʿvā-i ʿışḳıng͡nı **ḳılıb**

Ḳavlı bu maḥkemede taptı ŝübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 13).*

27. Bāde nūş ėt **ḳılma** bī-ārāmlıġ

ʿĪş vaḥşīdür zamānı rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 5).*

28. Şūḫlık birle ḫuten deştide māçin kėyigi

Boldı rüsvā **ḳılıb** ol nergis-i mestānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 6).*

29. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāḫīz hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar **ḳılıb** eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 4).*

30. Ḥarīs miʿdesi tolmas cihān ḫarācı bile

Ne kim yoluḳtı ang͡a **ḳıldı** dāḫil-i maṭbaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 10).*

31. Mėn sėni müstemending͡im ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni ang͡a gedā **ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 12).*

32. Bāde-yi lāle reng içib çehresin erġuvān ėtib

ʿĀşıḳ-ı müstemendini rengini kehrübā **ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 6).*

33. Mėn sėni müstemending͡im ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni ang͡a gedā **ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 12).*

34. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādıng͡nı eşkimdin çırāġān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 12).*

35. Vel'-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil yārab

Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 12).*

36. **Ḳıldı** ol ḥādiŝeni defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 13).*

37. Nādire kön͡glümni rūşen **ḳıldı** yād-ı ʿariżi

Kim men͡ga endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 17).*

38. Felekke yėtkürüb her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 4).*

39. Oşal leylī melāḥat nāzenīn māh-ruḫsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 6).*

40. Perīşānlıġ yaġıldı başıma derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 8).*

41. Perīpeyker ḳarındaşım ḫayāl-ı māh-ruḫsārı

Neşāṭ u ʿīşdin bīgāne ü ġam āşinā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 10).*

42. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım yārab

Kön͡gül içre havā-i ʿışḳ bilmem ne belā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 12).*

43. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet men͡ga ḳatıḳ mācerā **ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 14).*

44. ʿIşḳ daʿvāsını **ḳıldım** nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi mėn nā-resālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 13).*

45. Vefā şehbāzıdur men ger mėni ṣayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin **ḳılġasın** zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 10).*

46. Cān alurda ey ṣanem **ḳılġan** şitābın͡gge öley

Gāh nāzın͡gge bėrey cān geh ʿitābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 1).*

47. Cān baġışlarda lebin͡g nāzın͡gge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda **ḳılġan** ıżṭırābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 8).*

48. Mekān gülḫan kölin **ḳıldı** Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

49. Köng͡ül mülkine ot salıb iştiyāḳ

Başımını **ḳılıbman** ḫayl-ı ġam pāymāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 146).*

50. Ey dūst firāḳ ilgidin dād

Ḳıldı mėni müstemend ü nāşād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 58).*

51. Bėrey cān viṣāl içre ey nūş-leb

Firāḳıng͡datā key **ḳılay** tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 2).*

52. Nėçe endīşe-yi serv ü gül ü şimşād **ḳılay**

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 25).*

53. Baġlab iḫlāṣ ile iḥrām ḥarīmi ḥareming͡

Eşkdin rāḥile ü ḫūn-ı cigerzād **ḳılay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 50).*

54. Köng͡ül ṣayd ėtgeli āmāde **ḳılmış** ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 15).*

55 **Ḳılurġa** kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl üzre

Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 5).*

56. Ḳılurman ʿışḳ u cünūn kārvānıġa imdād

Sirişk-i nāḳaların eşk-i şeş-ḳaṭār **ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 7).*

57. Çėkerde cān meng͡a taḳlīd **ḳılmasun** ferhād

Firāḳ taġıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 3).*

58. Mėning͡ cünūnıma mecnūnnı bėrmeng͡iz nisbet

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 2).*

59. Laʿlidin derdimge darmān eyler ėrdi vaṣl ara

Çāre **ḳılmas** mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 8).*

60. Bolma ġāfıl kim seng͡a ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey köng͡ül, tartıb sinān āhnı **ḳılġıl** neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 10).*

61. Kākül-i şebrengdin **ḳıldıng͡** çemenler āşikār

Nergis-i bedmestdin **ḳıldıng͡** ḫumistānlar ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 3-4).*

62. Hicr ü firāḳ elgide pīrehim pāredür

Ḳılmadı il tefriḳa cībini dāmānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 4).*

63. Taş baġırlık yār feryādımġa pervā **ḳılmadı**

Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni züleyḫā **ḳılmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 43-44).*

64. Sėn͡ga cān birle kön͡glümni sėni Tėn͡gri'ge tapşurdum

Vedāʿin͡gni **ḳılurda** köydi cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 6).*

65. Yār hicridin yaḳanı pāre **ḳılmay** nėlayın

Közlerim ḫūnābını seyyāre **ḳılmay** nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 12).*

66. Ol Ḫudāvendi ki **ḳıldı** yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā **ḳıldı** sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra7-8).*

67. Nādire **ḳılġaç** muḥabbet neşʾesidin güftügū

Lez̠z̠et-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 13).*

68. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābın͡g üzre meʾvā eyledi

Ḫıżr **ḳılgandėk** vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 4).*

69. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun ruḫsāre aç

Perdeni yüzdin közim **ḳılġunça** bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 2).*

70. Ẓafer tapdı sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılın͡glar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 14).*

71. Cihān ser tā bepā ālūdelıġdur

Özin͡gni **ḳılma** ser tāpā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 6).*

72. Mecnūn-ı bī-nevānı teklīf-i cāh **ḳılma**

Kim tėlbeler başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 7).*

73. Birdem sėni **ḳılmadım** ferāmūş

Raḥmet mėni bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 29).*

74. Āhım şereri **ḳılmadı** köṉ͡glin͡gni mülāyim

Herçend mülayim bolur ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 11).*

75. Gülḫen kölide ferāġet ėtgen

Ḳılmas heves-i samur u sincāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 6).*

76. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 10).*

77. Çāk çāk oldı girībān tā bedāmān el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni ḥaḳ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 46).*

78. Yėtkürse ger nesīm viṣālın͡g peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 10).*

79. Mecnūnda eger bolsa ėdi ṣabr u taḥammül

Ḳılmas mu ėdi mėn kebi şehr içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 8).*

80. ʿAhd u peymānlar **ḳılub** ėrdi vefā **ḳılġum** dėban

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 5).*

81. Eger kėlse başımġa tīġ-i ecel

Ḳılurman mu yolın͡gda terk-i ṭaleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 6).*

82. Küdūret levŝidin dünyā mülevveŝŝ

Ḳılur mu dāmenin dānā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 2).*

ḳılıç: *(T.) Kılıç*

1. Ḳaşını **ḳılıçıġa** boyın sun

ʿĀşıḳḳa budur ṭarīḳ-i ādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 3).*

ḳıran ėt-: *(Ar.+T.) Yakınlaşmak, yakın olmak.*

1. **Ḳıran ėtti** ġam leşkeri cānıma

Ḳılay ʿarż ṣāḥibḳurānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 43).*

ḳısmet: *(Ar.) Nasip, kısmet, kader.*

1. Men͡ga ey Nādire **ḳısmet** bu ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

2. Her şām men͡ga nevāleyi ġam

İfṭār ḳılurġa boldı **ḳısmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 8).*

3. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse **ḳısmetim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

4. Āh kim bī-ḥadd meng͡a cevr ü cefā eyler felek

Furḳat içre **ḳısmetim** derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 2).*

ḳıṣṣa: *(Ar.) Kıssa, hikaye*

1. Olki zemāne bezmide eyledi serbülend özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi **ḳıṣṣa** muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 6).*

2. **Ḳıṣṣa-yı ferhād u mecnūn** ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 13).*

3. Derdlıġ **ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı** ėşitti ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 11).*

ḳıṣṣa-yı rūzgār: *(Ar.+Far.) Hayat hikayesi.*

1. Mėning͡ **ḳıṣṣa-yı rūzgārım** firāvān ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 5).*

ki: *(Far.)" Ki bağlacı".*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre **ki** bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey ile cām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 9).*

2. **Ki** vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Meng͡a ey Nādire ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

3. Köng͡ül ʿışḳ içre bolma bī-tahammül

Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 20).*

4. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin **ki** gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

5. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar

Nėçük **ki** sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 6).*

6. Bu cān-ı ḫasta ki vaṣlıng͡nı ārzū eyler

Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 9).*

7. **Ki** boldı ʿaḳl u ḫıred ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 15).*

8. Ol kün **ki** viṣālıng͡ çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi meng͡a ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3).*

9. Aydım **ki** ḳaçan bolġusı köying͡de mekānım

ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

10. Her sebze ü sünbül **ki** bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

11. Nādire her söz **ki** inşāʾ eyledi

Aydı ang͡a ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 21).*

12. Zehī şāhı **ki** devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 7).*

13. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

14. ʿAceb yoḳ Nādire pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 18).*

15. Saçıng͡ sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür köng͡ül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

16. Mėning͡ ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

17. Yüzing͡ ayınıng͡ ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşıng͡ nūnıdın vāḳıf ėrdi **ki** ʿācizlıḳ oldı hilāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

18. Budur ümīdim **ki** luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi
Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 35).*

19. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti
Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 10).*

20. Ḳayu güm-reh **ki** gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın
Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 23).*

21. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi
Bāl-ı şāhīndür **ki** ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 4).*

22. Ne maḥfilde şehd ü şeker eyledin
Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 12).*

23. Ḫoşā ʿāḳıl **ki** eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem
Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

24. Ḥüsnin͡g tecellisidin bī-tāb māhrūlar
Andaḳ **ki** ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 4).*

25. Ol Ḫudāvendi **ki** ḳıldı yėr ü kökni āşikār
Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7).*

26. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār meydānġa
Ki bardı ol kėçe közlerni inṭizār *ḳılıb (Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 6).*

27. Tenimde hicr oḳı nė zaḫm-i bī-nihāyetdür
Ki bolmaġay anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 10).*

28. Nėtay **ki** dehr güẕergāhıda bu tėlbe kön͡gül
Yoluḳtı hicrige vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 11).*

29. Refīḳā men͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt
Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

30. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut
Mėn kebi herkim **ki** bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

31. Cihānda böyle **ki** bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi
Men͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 7).*

32. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi **ki** Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 14).*

33. Közlerim yıġladı zülfin͡gni körib

Ki yıġın bāʿiŝidür tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 6).*

34. Kişiġa himmet-i merdāne kėrek

Yoḳ **ki** ārāyiş ile rīş ü burūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 10).*

35. Herçend ki bīmār-ı ġam-iʿışḳ ėdi mecnūn

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 3).*

36. ʿİşḳ āfetiġa taġ taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn **ki** ḳılurman bu ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 12).*

37. Derd ü elem ü ġuṣṣa **ki** hicride çėkermen

Bu miḥnet ü ġam kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 13).*

38. Nėçe müddet **ki** kön͡gül ġayr ile tuttı ülfet

Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 1).*

39. Māh-ı ramażān **ki** feyż-i çoḳtur

Mėn ḫastaġa yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 9).*

40. ʿĀlem çemeni **ki** bī-vefādur

Bir āh bile ḫazān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 9).*

41. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre ḫoş ol rind **ki** tünler

Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 3).*

42. Ey Nādire zühd ehlini meyḫānede körsen͡g

Dem urma **ki** fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 18).*

43. Dėme **ki** lebleridin ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1).*

44. Lebidin sorma ḥadīŝi **ki** irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 9).*

45. Bu merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre tefāvüt

Bu ṭurfe **ki** ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 12).*

46. Şāh oldur **ki** reʿyetge tereḥḥüm ḳılsa

Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 11).*

47. Ḳaçan ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

Ki cām ālūdedür ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 12).*

48. Budur mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki ṣahbā pīrni eyler cevān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 12).*

49. Rūḥ-ı pākı **ki** müdāmımnı türbetini

Ṭavf ėter künde hücum-ı ervāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 7).*

50. Fereḥ köz tutma hicrān şerbetidin

Ki bolmış rūzgārım ançünān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 12).*

51. Ol perī-peyker **ki** hicridin cihānım boldı telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1).*

52. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaḫ

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid arası yüz fersaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 2).*

53. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

Ki nėçe şeyḫdın aldı köñgülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

54. Nėçük taḥammül ėter müşt-peyker-i ḫākī

Ki ṭāḳat ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 8).*

55. Bu barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe pāy-ı meleḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 12).*

56. Firāḳıñg āteşidin āh u āvaḫ

Ki ṭāḳat eylemes bu otḳa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 2).*

57. Boldı ḫayālıñg ile köñglüm öyi dilküşā

Kėl **ki** bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 6).*

58. Bėrür ġurūr bile ārāyiş feş ü destār

Ki ḫod-nümālıġ irür zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 12).*

59. Ol serv **ki** bardur anı mevzūn ḳadı āzād

Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 1).*

60. Feryād **ki** hicr tünd bādı

ʿīşim çemenini bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 11).*

61. Ecelni destidin yüz dād u feryād

Ki ʿömrim ḥāṣılını bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 2).*

62. **Ki** boldum derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle köŋ͡gülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 21).*

63. Her teb ü tābı **ki** ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur kim demādem rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 1).*

64. Nādire aḥvālıdın āgāh boluŋ͡g

Ey muṣāhibler **ki** ḳalmış yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 18).*

65. Şūm raḳībi **ki** ʿadāvet ḳılur

Kāfir irür yād-ı Ḫudā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 3).*

66. Ḳavl oṣal ḳavldur **ki** cānnı ḫᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 3).*

67. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl **ki** eyleyin

Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳıŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

68. Ey köŋ͡gil ʿışḳını ḥayret bile pinhān tutdıŋ͡g

Ḫūb ḳıldıŋ͡g **ki** cünūn ile fesād eylemediŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 6).*

69. Nādire ayrılıb ol şāh-ı cihān-perverdin

Āferīn seŋ͡ga **ki** feryād ile dād eylemediŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 14).*

70. Meŋ͡ga şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

Ki yaruttı hicr şāmın kėçe sūz ile güdāzım (*Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 6).*

71. Seŋ͡ga köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamiŋ͡ge ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebiŋ͡gde köp ü azım (*Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 8).*

72. Dėdim ʿışḳ cez̠besidin seŋ͡ga Nādire kelāmı

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 16).*

73. Körüb köŋ͡glümde yüz āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt **ki** sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 6).*

74. Közimdin yaş tökib giryān bolıb ḳan yıġlamay neylay

Ki hengām-ı tekellüm laʿl-i ḫandānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 12).*

75. Tikermen Nādire ġam yolıda kāze züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 20).*

76. Eger çendī **ki** dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 17).*

77. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire yārım **ki** hicride

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 17).*

78. Aġzın͡g **ki** bī-nişāndur vaṣfın ḫayāl ḳıldım

Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13).*

79. Naḳş-i pāyın͡gdın naẓar ḳılġıl **ki** barmėn pāymāl

Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl **ki** sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15-16).*

80. Naḳş-i pāyın͡gdın naẓar ḳılġıl **ki** barmėn pāymāl

Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl **ki** sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15-16).*

81. Köz açmayın ġamide rūzgārım ötgüçidiür

Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 4).*

82. Hemīşe bülbül-i ṭabʿim fiġān u zār ėter

Ki ʿĀriż-i çemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 14).*

83. Ḫāksārin͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārın͡g men **ki** meḥv-i gūşe-yi dāmānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 4).*

84. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 4).*

85. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem budur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 12).*

86. Diyārım ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn hem yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 12).*

87. Eşk-i gülgūnım **ki** ṭūfān eylemiş ġam şāmıda

Ḫilʿatım andın şafaḳ dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 5).*

88. Dağlar naḳdin **ki** kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

89. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

90. Felek raḥm eyle ėmdi cān ile kön͡glümġa cānānsız

Ki kön͡glüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 10).*

91. Bahār eyyāmı ḳan bolġunça ey şimşād baş çėḳme

Ki yėttim cāna serv-i gülʿiẕārımsız temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 8).*

92. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫ̌ādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 14).*

93. Fiġānımdın **ki** otlar baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i süreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

94. Mėndin ne revā ėrdi **ki** yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin ḫārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 17).*

95. Cünūn şehrini bī-sāmānları maḥkūm-ı fermānım

Ki bardur ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 18).*

96. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 22).*

97. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın ferhād u mecnūndėk

Ne ġavġālar **ki** saldı tėlbe başım kūh u ṣaḥrāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 6).*

98. Közümni böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher **ki** tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 8).*

99. Fiġānım yėtmegi ol āsumān-ı ḥüsne müşkildür

Ki yėtmes gerd-i pervāz ile dāmān-ı ŝüreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 10).*

100. Ġamide ötti devri derd-i hicrān bolmadı āẖır

Ki ḥasret cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 6).*

101. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 10).*

102. Ne ḳılsun lāle ya͡nglıġ Nādire baġrını dāġ ėtmey

Ki anı çarẖ dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 14).*

103. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet me͡nga ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 14).*

104. Ẓafer tapdı sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılı͡nglar yaẖşılar şükrin **ki** devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 14).*

105. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnı͡ng sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

106. Boldı ol furṣat **ki** terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 1).*

107. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy **ki** bir dem çırmaşıb bend-i niḳābı͡ngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 12).*

108. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş sāʿat **ki** ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 24).*

109. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay **ki** ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

110. İl gümān eyler **ki** bu devlet ile mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

111. Cevrler **ki** men͡ga çarḫ eyledi şāhımnı körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

112. **Ki** mėn bī-çāre kön͡glümni baḳıb ötgünçe aldurdum

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

113. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol **ki** dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

114. ʿAhd ėtib ėrdi **ki** sėndin bir nefes ayrılmayın

Tā tirikdürmen cüdālıġ mācerāsın ḳılmayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 37).*

115. Nėçe kün boldı **ki** ʿaḳl u hūşdın bīgānedin

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ḫod u mestānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 1).*

116. **Ki** boldı ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı berbād destin͡gdin

Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 3).*

117. Felekdin bėyikraḳ ėdi rıfʿatım

Ki vaṣlın͡g ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 20).*

118. Müheyyā ėrdi barça ṣayd-ı murād

Ki sulṭānım elgide şehbāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 22).*

119. Firāḳın͡gda eşkim revāndur müdām

Ki tā vaṣl olġay revānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 38).*

120. Dirīġā **ki** cān-ı cevānın͡g sėnin͡g

Men͡ga cān kebi ėrdi cānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 61).*

121. Dirīġā **ki** cān-ı cevānın͡g uçun

Mürüvvetge ėtmedi çarḫ-ı pīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 79).*

122. Firāḳ elgide tapmadım çāre-yī

Ki vaṣlın͡g ėdi çāre sāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 118).*

123. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān baḫayr

Ki bar ėrdi kön͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 158).*

124. Feryād **ki** ėmdi bī-nevāman

Sėndėk vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 7).*

125. Sėn ḳanda **ki** boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ḫˇār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).*

126. Mėn ṣabr bile taḥammül ėtdim

Herçend **ki** kėtti şehsüvārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 38).*

127. Gül furḳatıda nėçük **ki** bülbül

Bir laḥẓa közümni eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 41).*

128. Gül furḳatıda nėçük **ki** bülbül

Hicrin͡gde işim fiġān u şīven *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 43).*

129. Ciger-gūşe köz nūrı fezendler

Ki bu barçasıdur nişānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 74).*

kibriyā: *(Ar.) Büyüklük.*

1. ʿAzm eyledi **kibriyā** cinānın͡g

Sulṭān-ı bülend āstāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 51).*

ḳīl ü ḳāl: *(Ar.) Dedikodu.*

1. Kön͡gül derdini taḳrīriġa **ḳīl ü ḳāl** ėmes ḥācet

Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 3).*

kilk: *(Far.) Parmak.*

1. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāḳ

Merhabā ey dāġ-ı ḥasret **kilk**-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 6).*

<u>kilk-i bihzād:</u> *(ö.a.) Bihzad'ın parmağı, Bihzad'ın kalemi.*

1. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni **kilk-i bihzād** eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 12).*

<u>kilki ḳażā:</u> *(Far.+Ar.) Kaza kalemi.*

1. Çėkti ġam idbār ḫaṭın nāme-yi iḳbālıma

Defter-i çarḫa **ḳażā kilki** çü ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 24).*

<u>kilk-i nādire:</u> *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük şairi olan Nadire'nin kalemi.*

1. Rāh-ı medḥin͡g şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga çün ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 37).*

<u>kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā:</u> *(Far.+Ar.) Kaderi çizen nakkaşın parmağı.*

1. Ey şeh-i mülk-i kerem sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā

Çekmegen hergiz meŝālın͡g **kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 2).*

<u>kim:</u> *(T.) Kim, kimse.*

1. Taḥammül öyle **kim** bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmın͡gnı

Bolur ṣabr isteseŋ͡ açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 9).*

2. Körmedi sėndėk şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim kėlen sulṭān an͡ga yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 8).*

3. Nėçük **kim** her biri köz nūrı ü kön͡gül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27).*

4. Her ḳaçan **kim** nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 11).*

5. Mecnūn-ı bī-nevānı teklīf-i cāh ḳılma

Kim tėlbeler başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 8).*

6. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride çėkermen

Bu miḥnet ü ġam **kimdedür** ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 14).*

7. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ dėmiş ol vaḳıf-ı esrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

8. Boldın͡g ey cān esīr-i şehr-i fenā

Kim dėdi mülk-i cāvīdāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 10).*

9. Yār **kim** yėr tubıda pinhāndur

Nādire māh-ı āsumāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 13).*

10. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük **kim** yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 7).*

11. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge **kim** müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 12).*

12. Şāmlar **kim** zor ėter maʾyūslık ol şāhsız

Ārzū cinsini bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 3).*

13. Otḳa saldı āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe **kim** çarḫ bī-dād ėtti bī-dād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 10).*

14. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni **kim** körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 6).*

15. Sorman͡gız ey dūstlar mėndin nişān u nām **kim**

Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 11).*

16. **Kim** ḳılur ümīd ḳan yutmay lebin͡gni şerbetin

Olmayın **kim** nergis-i bīmārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 3-4).*

17. Lāl bolmay kim Tekellüm eyledi körgeç sėni

Ḫāk bolmay **kim** sėni reftārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 6).*

18. Baḳmaġay kevŝer lebide ḥūrnıng͡ ruḫsārıġa

Kim leb-i laʿl ü meh-i ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 8).*

19. Bir nefes dīdārıdın cān behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 66).*

20. Bī-vefādur ʿāḳıbet **kimge** vefā eyler felek

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 5).*

21. Oşal **kim** an͡ga bed-ḫˇā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 25).*

22. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı

Kim ėlter sėndin özge yār köyige peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 2).*

23. **Kime** aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 13).*

24. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül **kimge** cihān vefā ḳılur

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 1).*

25. Devr-i felek cefāsı **kimge** ḳılay beyān man

Kön͡gülde bir alam bar yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 29).*

26. Kühen zāl mekkāre sėn ey felek

Bu ʿālemde **kimge** vefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 98).*

27. Ḥavā ṣıfat cihānda izlermen ādemimni

Yārımdın ayrılıbman kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 24).*

kim: *(T.) " Ki" bağlacı.*

1. Kön͡gül **kim** hicr ilidin bī-nevādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13-14).*

2. Kön͡gül **kim** hicr ilidin bī-nevādur

Ḳılur peyveste vaṣlıng͡nı temennā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*

3. Kėl **kim** közüm āyīnesi müştāḳ-ı temāşā

Ey serv-i sehi boylıgım ey kāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 2).*

4. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

5. Sunma mey ey sāḳī devrān meng͡a

Kim nasibim olmış ezeldin ḳan meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 2).*

6. Yār cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim irür bir vech-i itiḥsān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 4).*

7. Tā ḳıyāmet ėtme yārab luṭf ü ilṭāfıng͡ı kem

Ḫān-ı ʿālīcāh **kim** iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 16).*

8. Ġazāl-ı ʿömr **kim** vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıng͡

Bolur mu yüz ming͡ efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

9. Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmeng͡iz **kim** ol perī

Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 7).*

10. Āh **kim** boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

11. İsteseng͡ **kim** dergehing͡de pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile köng͡lüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 3).*

12. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi seng͡a ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 18).*

13. Ėmdi **kim** ʿāşıḳ bolıbsėn ey köng͡ül

Vaṣlın isteb terk-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 9).*

14. Eyledin cehd ile taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim ḳılur Nādire bu himmet-i merdānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 14).*

15. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 2).*

16. Ḳılmaġıl zinhār iẓhār iḥtiyāc

Kim ʿazīz ilni ḳılur ḫᵛār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 2).*

17. Közlerim eyler yüzin͡gni ārzū

Kim irür közgüye dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 8).*

18. Munça pinhān dāġ **kim** ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

19. Çābuki **kim** ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 11).*

20. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile ṣavmʿada

Kim berehmen dėdi zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 16).*

21. Pertev-i mihrin͡g ile Kāmile'ni köydirdin͡g

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālın͡g çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

22. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük **kim** yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 8).*

23. Vāy **kim** cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 3).*

24. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyḫ

Ėşitme **kim** heme efsūn irür fisāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 2).*

25. Ötti köksimdin oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād

Zaḫmlar **kim** ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 2).*

26. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

27. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı yüzim hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*

28. Kördi derdimni ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı **kim** yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 6).*

29. Bolma ġāfıl **kim** sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 9).*

30. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

31. Şükr bari **kim** işim tapmadı red

ʿışḳ bürhānı men͡ga ėrdi sened *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 1).*

32. Tüşti āhımdın bu aḳşam çarḫ meydānıġa dūd

Kim eŝer ḳıldı felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 2).*

33. Şemʿdėk örteb tenimni iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 10).*

34. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun

Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 12).*

35. Her teb ü tābı ki ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur **kim** demādem rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 2).*

36. Her ġubār u gerd **kim** yėtmiş anı dāmānıġa

Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3).*

37. Yėtmesün yārab nesīm-i serd ol şimşāda **kim**

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 9).*

38. Barça il kirdārıġa taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ **kim** Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 16).*

39. Her tavuş **kim** kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 7).*

40. Nādire köz tutma gerdūndın mürüvvet **kim** besī

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

41. Ne revā **kim** ola ʿuşşāḳların͡g ġuṣṣa bile

Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 3).*

42. Müddetidür **kim** cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 1).*

43. Ne bāġıdur bu **kim** maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 5).*

44. Men͡ga ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā **kim**

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 7).*

45. Çėkme ėlgimdin ʿitāb eyleb terennüm dāmenin

Raḥm ḳılġıl **kim** ġubār-ı gūşe-yi sulṭānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 12).*

46. Ey felek cānımġa bī-dād üzre bī-dād ėtme kim

Bu yėter **kim** ḫasta ḥāl u zār u sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 5).*

47. Sāḳiyā luṭf ėt dirīġ ėtme ʿināyet sāġarın

Kim bukün maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 10).*

48. Fiġān **kim** gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey kön͡gül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 1).*

49. Nādire ol yār sevdāsı ile köz yümme **kim**

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11).*

50. Ṣubḥlar **kim** ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem

Ṣubḥ yan͡glıġ mihridin çāk-ı girībān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 1).*

51. Şehsüvārım fikri **kim** cān birle kön͡güldür men͡ga

Cismim içre kön͡gül ü kön͡gül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 3).*

52. Daġlar naḳdin ki kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk **kim** genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 8).*

53. Çarḫ üzre sanma kevkeb **kim** çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 5).*

54. Mėni ḥālimġa baḳma ey ṭabīb-i pāk tīnet **kim**

Amān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 13).*

55. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā köngül bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 13).*

56. Köngül şerḥ-i ġaming her ḫāme birle **kim** raḳam eyler

Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça çėker baş nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 5).*

57. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ḫasta **kim** herdem

Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

58. Seḥer **kim** tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i ŝürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 1).*

59. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre **kim** anga

Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 3).*

60. Ṭabībā derdime şimşād bergidin devā ḳıl **kim**

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 5).*

61. Bu dil-i dīvāne **kim** mihring ile vāledür

Ṣubh irür nüsḫası çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 5).*

62. Ey Ḫudā raḥm eyle **kim** āḫır nė ḳılġum çarḫ ara

Dembedem zor eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 7).*

63. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı könglümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 19).*

64. **Kim** ḳılur ümīd ḳan yutmay lebin͡gni şerbetin

Olmayın kim nergis-i bīmārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 4).*

65. Lāl bolmay **kim** Tekellüm eyledi körgeç sėni

Ḫāk bolmay **kim** sėni reftārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 4-5).*

66. Tökmeyin **kim** eşk tapmas laʿl-i sīrābın͡g sėni

Yutmayın ḳan **kim** ruḫ-ı gülnārın͡g eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 9-10).*

67. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālın͡gdın kön͡gülni cemʿ ḳıl

Kim irür zülfin͡g kebi ḥālin perīşān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 8).*

68. Vāḳıf ėrmessėn mėnin͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

69. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yan͡glıġ bī-ḳarār olsa

Oşal köz **kim** tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 4).*

70. Şām-ı furḳat yārsız mėn yutmagan ḳan ḳalmadı

Raḥm ḳıl **kim** ėmdi ḳan yutmaḳḳa imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 2).*

71. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl men͡ga sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 12).*

72. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

73. Nādire kön͡glümni rūşen ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim men͡ga endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 18).*

74. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre kön͡güldin müyesser **kim**

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 11).*

75. Fiġān **kim** yār ʿışḳı ṣabr kön͡glümdin cüdā ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

76. Nādire tinmey duʿā ḳıl **kim** bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

77. Beşāret sizge ey ehl-i cihān **kim** mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 5).*

78. H̱ıred sālārıdın tārīḫ-i mīlāddın suʾāl ėtdi

Dėdi **kim** nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 16).*

79. Meger **kim** ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 17).*

80. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı **kim** cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

81. Naḫl-ı ümīdim gül açmay ḳaldı yüz efsūs **kim**

Boldı nevrūz cihān u nev-bahārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 7).*

82. Kön͡gül kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān **kim** çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 6).*

83. Felekdin ger şikāyet āşkār ėtsem tan͡g ėrmes **kim**

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 11).*

84. Men͡ga ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecānınler

Nėçün **kim** tāze daġı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 6).*

85. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin **kim** ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsūf-ı sānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

86. Zamānı vaṣfın͡gnı yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay

Bu yoldur **kim** vefā aṣḥābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 2).*

87. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür **kim** birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 4).*

88. Pīre zāl çarḫ **kim** ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ẓulmidin yürekde bī-nihāyet yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 33).*

91. Ėmdi **kim** ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 35).*

92. Men͡ga ol kün **kim** vefāġa ʿahd u peymān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 70).*

93. **Kim** kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzın͡g tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 91).*

94. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler **kim** firāḳın͡g otıdın ġam şāmı köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

95. Kön͡gül nāveklerin͡gni zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ **kim** tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 14).*

96. Cünūndın **kim** firāḳın͡g oḳları cismimde sindürdüm

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlın͡g inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

97. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān **kim** bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

98. Ėmdi men͡ga ne ḥācet ʿālemni mācerāsı

Kim yār vaṣlı ėrdi kön͡gülni müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 2).*

99. Ol şehriyār-ı devrān ḳıldı vedāʿ-i ʿālem

Kim ḳıldı taḫt u tācın fezendiġa müsellem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 32).*

100. **Kim** şāhdur mükerrem ṣaḥibḳurān balası

Bu pendni ėşittim bir sālik-i sebī-ldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 35).*

101. Dünyānı ʿişvesiġa maġrūr bolma zinhār

Kim dehr-i bī-baḳādur ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 50).*

102. Salṭanat eyvānı şemʿidür ol ʿālī güher

Kim irür pervānesi ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 10).*

103. Tan͡g ėmes ger ehl-i ʿālemdür ṭarab āmādelıġ

Kim anın͡g dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 20).*

104. Mihmān-ı nev mübārek bād müdāmımnı maḳdemi

Kim cemālıdın münevver boldı çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 22).*

105. Āh **kim** körmek müyesser bolmadı ruḫsārını

ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymen mü dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 23).*

106. Ḫoş zamānlar **kim** alarġa iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda pās-ı edebdin iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 31).*

107. El-firāḳ aḥbāblar ey ehl-i devrān el-firāḳ

Kim ḳalur ʿazm-i sefer Sulṭān ʿÖmer Ḫān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 2).*

108. Bolġudėk ėrmes bu müşkil men͡ga āsān el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer **kim** ḳadrdān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 26).*

109. Ḫayāl içre körgüz men͡ga çehre **kim**

Viṣālın͡gnı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 13).*

110. Fiġān **kim** tapılganda ṣayd-ı murād

Havā eyledi şehbāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 115).*

111. Kön͡gül ḳan boldı aġzın͡g sırrı hergiz bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk **kim** açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 8).*

112. Hicr āşūbı belādur **kim** anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm eyler ıżṭırāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 9).*

113. Nėdin cān u tenimġa minnet ėrmes paybūsın͡gdın

Kim ėrmiş şaḫneyī şevḳin͡g kön͡gül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 10).*

114. **Kim** irür ʿālī neseb şehzādelerni serveri

Tā ḳadem ḳoydı cihān mülkine ol ḫurşīdfer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 5).*

<u>**ḳīmet-i Yūsūf:**</u> *(ö.a.)Yūsūf Peygamber'in değeri.*

1. Furḳat içre tüşti sevdāi züleyḫā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf bahā taptı ḫarīdārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 6).*

<u>**kimse:**</u> *(T.) Kim, kimse.*

1. **Kimse** tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 13).*

2. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bī-dādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı içre **kimse** mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 22).*

3. **Kimse** ger düşman irür ḥālim körüb raḥm eylemiş

Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 7).*

4. Daġlar naḳdin ki kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 8).*

5. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuṣūmet **kimseġa** ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 10).*

<u>**kir-:**</u> *(T.) Girmek.*

1. **Kirib** meyḫāneġa ġamdin emān tap

Demādem cām tut mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 7).*

2. Cihān ḥamāmıġa **kirgenler** āḫır

Muṭaḥḥar çıḳḳusudur yā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 9).*

kirdār: *(Far.) İş, amel, fiil.*

1. Barça il **kirdārıġa** taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ kim Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 15).*

kişi: *(T.) İnsan, şahıs.*

1. Ḳılur peyveste vaṣlıŋgnı temennā

Vefā ḳılmas **kişiġa** mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*

2. Cihān ʿīş-i ġanīmetdür nėçe kün

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*

3. **Kişiġa** himmet-i merdāne kėrek

Yoḳ ki ārāyiş ile rīş ü burūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 9).*

4. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her **kişi** nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

5. Nėge ʿāşıḳ efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu **kişi** munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 10).*

6. Ḫidmetiŋg bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa

Sėndin ayrılsı **kişi** ʿömride yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 10).*

7. Ḫoşdur **kişi** dünyā ġamini ḳılsa ferāmūş

Lācürʿa çėkib sāġar-ı serşār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 5).*

8. Eger bolsa **kişinin** yārı ferruḫ

Mübārekdür yüzi dīdārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 1).*

9. **Kişi** körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş

Eger rāḥat tilersen ẕāhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 15).*

10. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil

Bu reng ü būy körgüzmes **kişige** dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 20).*

11. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni **kişi** körgenmü ėkin ḫārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 18).*

12. Perīdėk özni nėdin eyleding͡ köz şaḫṣıdın pinhān

Kişige bolmadı maʿlūm aġzıng͡ remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 12).*

13. Köng͡li anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa **kişi** sėn kebi ġam-ḫᵛārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

14. Feryād ki ėmdi bī-nevāman

Sėndėk **kişi** vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 8).*

kişver: *(Far.) Memleket, ülke.*

1. Sėn ey gerdūn ḥaẕer ėt **kişvering͡ni** eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ḫacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 15).*

kişvergüşā: *(Far.) Ülkeleri fetheden, ülkėlerin kapılarını açan.*

1. Ḫusrev-i fermānverā ṣafder ü **kişvergüşā**

Gevher-i ḳīmet bahā kėtti kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 17).*

kitābet: *(Ar.) Katiplik.*

1. Lebing͡din ayru tüşib Kāmile **kitābet** ile

Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 13).*

kiy-: *(T.) Giymek.*

1. Lebing͡din ayru tüşib Kāmile kitābet ile

Ḳara libās **kiyib** ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 14).*

kıya: *(T.) Dik olmayan yamaç.*

1. Şemʿ yang͡lıġ **ḳıya** börk zerīn

Dūd-ı ahımdın ėten ḳarḳara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 9).*

<u>ḳıya baḳ-:</u> *(T.) Sert bakmak.*

1. Hicr şaḥnesi āḫır öltürür esīrin͡gni

Bir **ḳıya baḳıb** cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 4).*

2. Munṭeẓirdür men hemīşe Nādire

Bir **ḳıya baḳḳay mu** dėb cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 14).*

<u>ḳıyāmet:</u> *(Ar.) Kıyamet günü.*

1. Ḳaçan bād-ı ṣabā teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet **ḳıyāmet** āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 8).*

<u>ḳıyāmet kün:</u> *(Ar.+T.) Kıyamet günü.*

1. Cihānda ḫusrev-i cennet mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi

Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 14).*

<u>ḳıyāmet ṣubḥi:</u> *(Ar.+Far.) Kıyamet sabahı.*

1. Kön͡gül şerḥ-i ġamin her ḫāme birle kim raḳam eyler

Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça çėker baş nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 6).*

<u>ḳızar-:</u> *(T.) Rengi kırmızıya dönmek, utancından kızarmak.*

1. Meger kim Nādire körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

Ḳızardı gül yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 14).*

<u>ḳızart-:</u> *(T.) Kızartmak, kırmızıya boyamak.*

1. Ey ṣanem bāde içib yüzni **ḳızartıb** meydin

ʿĀrıżın͡g māhını ḫurşīd-i nihān eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 9).*

<u>ḳızı-:</u> *(T.) Sıcak olmak.*

1. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın **ḳızıdı** cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 4).*

<u>ḳızıl eşk</u>: *(T.+Far.) Kanlı gözyaşı.*

1. Sarıġ yüzimde **ḳızıl eşkimi** ṭarāveti bar

Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 5).*

<u>ḳızıl gül:</u> *(T.+Far.) Kırmızı gül.*

1. Kön͡gül ḳan boldı aġzın͡g sırrı hergiz bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 8).*

2. **Ḳızıl gül** kebi tīr-i müjgānıdın

Kön͡gül beski çāk-ı girībān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 9).*

<u>ḳızıl ḳan:</u> *(T.) Kırmızı kan.*

1. **Ḳızıl ḳandur** sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni kim körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 5).*

2. **Ḳızıl ḳandur** közim yaşı ṣabā yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yan͡glıġ pāk-dāmānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 17).*

<u>ḳoy-:</u> *(T.) Bırakmak, koymak.*

1. Daġlar naḳdin ki kön͡gül maḫzenide **ḳoydı** hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

2. ʿīş sütiġa mübeddel boldı bülbül şīveni

Ḳoydı gül baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 60).*

<u>ḳol:</u> *(T.) Kol.*

1. Bolma maġrūr müddeʿī söz yėne

Anı **ḳolı** saḳīmdür ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 4).*

2. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

Nėtayın **ḳolımdın** uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 4).*

<u>ḳoy-:</u> *(T.) Koymak.*

1. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek **ḳoydı** sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

2. **Ḳoy** kef-i pāyın͡gnı dīdem üstine

Birdem ey serv-i ḫırāmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 19).*

3. Gülġa dėsem yoḳ kef-i pāyın͡gġa tāb

Dīdeme **ḳoy** ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 2).*

4. Kökenin͡g bendelıġın Nādire'ġa ʿarż eyleb

Ḳoyġıl ey bād-ı ṣabā cānıma andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 14).*

5. Derd-i dilin͡gni ey kön͡gül sorġalı kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 12).*

6. **Ḳoymayın** āzād u ḫurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 13).*

7. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149,*

8. Ötti furṣat ḳaldı kön͡güllerde dāġ-ı ḥasreti

Lāledėk bağrımġa **ḳoydı** dāġ-ı sulṭān furḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 44).*

9. Tutaştı şemʿdėk her barmağım hicrān şerārıdın

İlik merhem **ḳoyay** dėb çün bağır çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

10. Veh nė yan͡glıġ dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 4).*

<u>kozġal-:</u> *(T.) Yerinizden kıpırdamayacaksınız.*

1. Selāmet gencidin **ḳozġalmaġaysız** ey müslimānlar

Çü ol kāfir çıḳar köz salmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 23).*

kūçe: *(Far.) Dar sokak.*

1. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā **kūçesi**

Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 3).*

kūh u beyābān: *(Far.) Dağ ve çöl.*

1. Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur peykerim

Cüstcū eyleb sėni **kūh u beyābān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 12).*

kūh u ṣaḥrā: *(Far.+Ar.) Dağ ve çöl.*

1. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın ferhād u mecnūndėk

Ne ġavġālar ki saldı tėlbe başım **kūh u ṣaḥrāġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 6).*

2. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim an͡ga

Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn **kūh u ṣaḥrādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 4).*

kūh-i ġam: *(Far.+Ar.) Gam dağı.*

1. Yėtmeyin āsīb-i hicrān çarḫ-ı nā-fercāmdın

Kūh-i ġam āstıda ḳaldım ġam-güsārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 8).*

2. Ney kebi boldı işim nāle ü efġān çėkmek

Mėn mėn ü **kūh-ı ġamin͡g** ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 34).*

kūh-i ḳāf: *(ö.a.) Kaf Dağı.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni bir gām ėtti cevlānım

Ėmes māniʿ ḫalāyiḳ **kūh-i ḳāfı** sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 4).*

kūhken: *(Far.) Dağı delen (kimse). Şirin için dağları delen aşk kahramanı Ferhat.*

1. Men͡ga berāber ėmes **kūhken** bile mecnūn

   Alarda bir ġam ėdi līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 5).*

ḳul: *(T.) Köle, esir, tutsak.*

1. Muḥtāc-ı dergehin͡gmėn yüz min͡g ümīd birle

   Mėn **ḳulnı** bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

2. Ḫidmetin͡g bāʿiŝ-i āsāyiş irür **ḳullarġa**

   Sėndin ayrılsı kişi ʿömride yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 9).*

3. Bardın͡g naẓarımdın ey perīzād

   Mėn **ḳulnı** dübāre ḳılmadın͡g yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 2).*

4. Her gūşede **ḳulların͡g** perīşān

   Sėn ėdin͡g alarnı destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 5).*

ḳulaġ: *(T.) Kulak.*

1. Kemdür tolunay bolsa cemālın͡gge berāber

   Ḫurşīde **ḳulaġın͡gdagi** dür-dāne ḳılur baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 10).*

ḳumrī: *(Ar.) Güvercin nevinden maruf kuş, müennesi: kumriyye.*

1. Kördi ol serv-i dilārā ḳāmet-i mezūnını

   Serv ḳadin ḳıldı **ḳumriler** temennā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 16).*

ḳurbān: *(Ar.) Kurban.*

1. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa **ḳurbān** mėn ṣedaġın͡gge

   Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

2. Zülfün͡gni körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānın͡gım

   Ḳaşın͡gı yayına çün saldın naẓar **ḳurbānın͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 2).*

ḳurbān ėt-: *(Ar.+T.) Allah yolunda canını feda etmek.*

1. Nāvek-i müjgānları ḳatlımġa tirkeş baġladı

Çāklıġ könlümni ḳaş-ı yasıġa **ḳurbān ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 6).*

2. Ġaraż ʿīd-i viṣālıng köngülge ey hilāl ebrū

Yüzüngni ayıġa cānımnı **ḳurbān ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 10).*

ḳurbān ḳıl-: *(Ar.+T.) Kurban etmek, feda etmek.*

1. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn **ḳılurman** nėçe cān ol ayġa **ḳurbān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 4).*

ḳurbān eyle-: *(Ar.+T.) Feda etmek.*

1. Yüz cānım olsa laḥẓada **ḳurbānıng eylerim**

Vaṣlım niŝārıng olsun u hicrān taṣadduḳıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 3).*

ḳurbānlıġ eyle-: *(Ar.+T.) Kurban kesmek.*

1. Ḫalḳ eger her yılda bir **ḳurbānlıġ eyler** māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 3).*

ḳurretü'l-ʿayn: *(Ar.) Göz nuru.*

1. Memleket vārisi şehzāde-yi ʿālī güher

Ḳurretu'l-ʿAyn cigerbend emīr-i devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 4).*

ḳuş: *(T.) Kuş.*

1. Ki boldı ʿaḳl u ḫıred **ḳuşlarıġa** dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 15).*

2. Talpınıb ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda **ḳuş**

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābıngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 11).*

ḳuş nijādı: *(T.+Far.) Kuş nesli.*

1. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 10).*

kuş uçurgandėk: *(T.) Kuş uçuran yanı kuşçu gibi.*

1. Bend ėtib zülfiñ ara köñglimni āzād ėtgeniñ

Ḳuş uçurgandėk irür bağlab ayağıge ṭenāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 6).*

ḳūt-ı cān ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Can gıdası yapmak.*

1. Ḳılmañ ey aḥbāb ol ruḫsārdın ḳaṭʿ-i naẓar

Lebleri yāḳūtını elbette **ḳūt-ı cān ėtiñ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 14).*

ḳutul-: *(T.) Kurtulmak.*

1. Meñga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın **ḳutuldım** şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 12).*

ḳuyaş: *(T.) Güneş.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb **ḳuyaşġa** boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

2. Pertev-i mihriñ ile Kāmile'ni köydirdiñ

Kim ėmes kökde **ḳuyaş** vech-i cemālıñ çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

3. Sėn **ḳuyaş** mėn sāye-yi pāmāl-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 11).*

4. Derd ehli oḳusun Nādire güftārımnı

Yazıban kökde **ḳuyaş** levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 64).*

5. Tėgib seng-i melāmet şīşe-yi ṣabrımnı sindürdi

Ḳuyaş çābuk süvārım tā felek raḫşıġa mindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 44).*

kuyaşdėk: *(T.) Güneş gibi.*

1. **Ķuyaşdėk** maşriķ ü maġribni bir gām ėtti cevlānım

Ėmes māniʿ ḫalāyiķ kūhı ķāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 3).*

kuyaşge yėt-: *(T.) Güneşe ulaşmak.*

1. Ki boldı ʿaķl u ḫıred ķuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım **ķuyaşge** yėtdi ünim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 16).*

kök: *(T.) Gök, sema, gökyüzü.*

1. Pertev-i mihrin͡g ile Kāmile'ni köydirdin͡g

Kim ėmes **kökde** ķuyaş vech-i cemālın͡g çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

2. Derd ehli oķusun Nādire güftārımnı

Yazıban **kökde** ķuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 64).*

3. Soraġın͡gda beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ķoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın **kökke** savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

köke: *(T.) İp, urgan.*

1. **Kökenin͡g** bendelıġın Nādire'ġa ʿarż eyleb

Ķoyġıl ey bād-ı ṣabā cānıma andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 13).*

kökge yandaş-: *(T.) Göğe yaklaşmak.*

1. Yürek ķan oldı āhımnın͡g tütüni **kökge yandaştı**

Ķaçan kim tüşde kördüm gül yüz ile serv-i bālānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 17).*

kökke yėt-: *(T.) Göğe ulaşmak.*

1. Ṭarfe müşkildür vedāʿ ėtmaķ sėnin͡gdėk yār ile

Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım yaḫşı b*ar (Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 12).*

kökreg: *(T.) Göğüs.*

1. Bī-sütūn taġıda köp cān çekmegin ey kūhken

 Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 6).*

köks: *(T.) Göğüs.*

1. Ötti **köksimdin** oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād

 Zaḫmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 1).*

2. Nādire **köksini** ėtti lāle yan͡glıġ dāġ dāġ

 Hīçkim yārab esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 17).*

3. Ḳaranġu boldı şāmım dūd-ı āhımnı ġubārıdın

 Şererlıḳ şuʿleler baş çėkti **köksim** ḫār-ḫārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 18).*

4. Bolmasun gül **köksini** açıb çemende cilveger

 Tā ki güldėk ḥāṣılım çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 3).*

5. Cefā-i hicr bile **köksümi** figār ḳılay

 Nigāh-ı siḥr fenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 9).*

köl: *(T.) Gölet.*

1. Gülḫen **kölide** ferāġet ėtgen

 Ḳılmas heves-i samur u sincāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 5).*

kön͡gil: *(T.) Gönül, yürek.*

1. Kime aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

 Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi **kön͡gilde** rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 14).*

2. Yoḳ ėdi **kön͡gilde** ʿuḳbā müddeʿāsıdın bölek

 Tilġa kėltürmes ėdi Ten͡gri senāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 47).*

3. **Kön͡glümni** ḫˇāb-ı ġafletdin demī bīdār ḳıl yārab

Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1).*

4. Böyle kim mümtāz irür sėn barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni **kön͡glini** iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 10).*

5. Ḳıldı çāk-ı pirehen dāġ-ı dilimni āşikār

Ḳalmadı **kön͡glimde** zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 4).*

6. İsteseŋ͡g kim dergehin͡gde pāsbān olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile **kön͡glüm** ġazālın rām *tut (Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*

7. Hicr mācerāsıġa Nādire taḥammül ḳıl

Bī-ḳarār **kön͡glin͡gni** ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 18).*

8. Ḳıl ferāmūş bu ʿālem ġamini

Bāde iç mey bile **kön͡glin͡gni** avut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 8).*

9. Yār vaṣlını tilermėn Nādire

Eyledi **kön͡glümni** efgār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 18).*

10. Āhım şereri ḳılmadı **kön͡glin͡gni** mülāyim

Herçend mülāyim bolur ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 11).*

11. Tüşse mihri **kön͡glüme** bī-ḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 5).*

12. Körüb **kön͡glümde** yüz āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 5).*

13. Beski hicrān otı **kön͡glüm** taşını suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 5).*

14. Boldı **kön͡glüm** ġonçe yan͡glıġ tā tügünler maḫzeni

Zīr dest-i minnet-i iḥsān-ı bī-pāyānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 7).*

15. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür **kön͡glüm**

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

16. Felek raḥm eyle ėmdi cān ile **kön͡glümġa** cānānsız

Ki **kön͡glüm** cāne kėldi furḳat-i zürāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9-10).*

17. Ṭarab teklīfi birle **kön͡glümi** ḳan ėtme ey sāḳī

Ne ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 17).*

18. Çehre oldı zaʿferānī iştiyāḳ-ı Bādedin

Sāḳiyā **kön͡glüm** meyi gülnārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 12).*

19. **Kön͡gli** anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 15).*

20. Gerçi üzdin͡g rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim yādın͡g irür **kön͡glümde** mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 10).*

21. Nādire **kön͡glümni** rūşen ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim men͡ga endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 17).*

22. Fiġān kim yār ʿışḳı ṣabr **kön͡glümdin** cüdā ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

23. Felekke yėtkürüb her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi **kön͡glümi** āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 4).*

24. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi **kön͡glümni** ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 14).*

25. Rıżā köyiġa tā ḳoydum ḳadem **kön͡glümni** tindürdüm

Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 35).*

26. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes **kön͡glüm** ḫayālın͡g ḫaylıdın

İştiyāḳın͡gdur **kön͡gül** taḫtıda sulṭān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 5-6).*

27. Aḳarġan közlerimdin boldı ol Yūsūf-liḳā pinhān

İrür **kön͡glüm** öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 12).*

28. Bend ėtib zülfin͡g ara **kön͡glimni** āzād ėtgenin͡g
Ḳuş uçurgandėk irür bağlab ayaġıge ṭenāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 5).*

29. Hicr āşūbı belādur kim anı teşvīşidin
Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ **kön͡glüm** eyler ıżṭırāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 10).*

30. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber yārımġa ayt
Derdlıġ **kön͡glümnin͡g** aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 2).*

31. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim
Ḳaldı **kön͡glümde** birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 20).*

32. Yār yādı bu aḳşam **kön͡glüm** içre mihmāndur
Ey közim demi anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 9).*

33. **Kön͡glüm** ḳuşını bend ḳılur ġam tuzağına
Gül ḫırmenide dāne-yi ḫālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 9).*

34. Yār laʿlini firāḳıda ḫumārım ġālıb
Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile **kön͡glüm** şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 6).*

35. Boldı ḫayālın͡g ile **kön͡glüm** öyi dilküşā
Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 5).*

36. Lebin͡g yādi **kön͡glümde** pinhān ėmesdür
İrür şīşede mevc-i ṣahbā hüveydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 3).*

37. Tapmasun taʿġīr ol reşk-i çemen rengi dėban
Lāle yan͡glıġ dāġlar **kön͡glümdegi** ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 8).*

38. Her zamān yād eyleban **kön͡glümġa** sulṭānım kėlür
Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa mihmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 1).*

39. Firāḳı Nādire **kön͡glümġa** dāġlar ḳoydı
Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 15).*

40. Nėçük kim her biri köz nūrı ü **kön͡gül** çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27).*

41. **Kön͡gül** kim hicr ilidin bī-nevādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 13).*

42. **Kön͡gül** ʿışḳ içre bolma bī-tahammül *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 20).*

43. **Kön͡gül** ʿışḳ içre bolma bī-tahammül

Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 19).*

44. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire yārıġa ʿarż eyleb

Kön͡gülde baġlagan mażmūnını iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 30).*

45. **Kön͡gül** şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi baġrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 5).*

46. **Kön͡gül** ṣayd ėtgeli āmāde ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 15).*

47. Çemen riyāżıda gülgeşt-i merġzār ḳılıb

Kön͡gülni ṣayd eṭer serv-i ḳad şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 2).*

48. Nėçe müddet ki **kön͡gül** ġayr ile tuttı ülfet

Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 1).*

49. Fāş ėtme ulusḳa ʿışḳ sırrın

Kön͡gülde anı nihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 16).*

50. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā **kön͡gül**

Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 9).*

51. **Kön͡gül** şādāb ėdin͡g vaṣlı meyidin

Lebidin ayru tüşdin͡g ėmdi ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 5).*

52. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

Ki nėçe şeyḫdın aldı **kön͡gülni** eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

53. **Kön͡güller** oldı savuḳ ṣoḥbetidin efsürde

İrür çü bād-ı ṣabā āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 9).*

54. Müzeyyen ḳılma ṭarḥ-ı istiḳāmet

Kön͡gül ḳaṣr-ı muḥabbet dāġı birle *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 4).*

55. Ki boldum derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle **köñgülge** ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 22).*

56. Vefā birle **köñgülni** ḳılmadı şād

Ḳanı ferhād ile mecnūn nişānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 7).*

57. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı **köñgül** soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 2).*

58. Ḳızıl gül kebi tīr-i müjgānıdın

Köñgül beski çāk-ı girībān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 10).*

59. Ġaraż ʿīd-i viṣālıñg **köñgülge** ey hilāl ebrū

Yüzüñgni ayıġa cānımnı ḳurbān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 9).*

60. Üzmediñg yārnı zülfidin ümīdni **köñgül**

Rişte-yi cānıñg ėdi ḳaṭʿ-i murād eylemediñg *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 7).*

61. Eger çendī ki dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını **köñgülge** mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 18).*

62. Semend-i nāz üze meydān ara cevlān ėtib her yan

Köñgüllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 4).*

63. **Köñgül** yüz pāre boldı Nādire sarġardı ruḫsārım

Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 13).*

64. Nėçe türlük dāġ ile **köñgülde** aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 7).*

65. Sėni dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi **köñgül**

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 9).*

66. **Köñgül** cānıdan u cān ḳaldı cānān u cihāndın hem

Köñgüldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1-2).*

67. Bolubman Nādire ol serv-i gül-ruḫsārdın ayru

Köñgül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 14).*

68. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā **köñgül** bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 14).*

69. Yıraġ olsam eger ol serv-i sīm-endām alıdın

Köñgül sīmāb yañglıġ suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 2).*

70. ʿArṣa-yı mülk-i cihān gerçi nigīnimdedür

Baş çėke bilmes **köñgül** ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 20).*

71. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālıñgdın **köñgülni** cemʿ ḳıl

Kim irür zülfiñg kebi ḥālin perīşān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 7).*

72. **Köñgül** baġlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 1).*

73. **Köñgülni** bāde-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 11).*

74. **Köñgül** kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 5).*

75. **Köñgül** bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki tañg ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 13).*

76. Laʿliñg alıda **köñgül** sürgende ḥāliñgdin suʾuāl

Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābiñgge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 9).*

77. Ḳanda sėn yārım Soraġıñgda **köñgül** āvāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 30).*

78. Bī-devā derdimġa raḥm eyleb müdāvā ḳılmadı

Ayrılıb andın **köñgül** terk-i temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 42).*

79. Yārdın ayru **kön͡güldür** tīre ü āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 20).*

80. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 4).*

81. **Kön͡gül** nāveklerin͡gni zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 13).*

82. Gehī peymāne birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

Kön͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 34).*

83. Devletni ābırūyı iḳbālnı ẓühūrı

Ḫoşdur **kön͡gül** alardın cāndur alar ṣabūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 28).*

84. Cānımġa mūʼnis ėttim asrab **kön͡gülde** dāġın

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 7).*

85. Yār isteseng͡ güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter ġam zengini **kön͡güldin** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 38).*

86. Şerbet-i cām-ı viṣālıdın **kön͡gül** şādāb ėdi

Ḫūblıġ devrānıda ḫurşīd-i ʿālem-tāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 17).*

87. Devr-i felek cefāsı kimge ḳılay beyān man

Kön͡gülde bir alam bar yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 30).*

88. Lemʿa-yı dīdārı közlerni münevver eyledi

Şāḥne-yi mihri **kön͡güllerni** musḫḫer eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 48).*

89. Nėçe künler kim viṣālıdın **kön͡gül** şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 19).*

90. Ötti devrānı **kön͡gülde** ḳaldı armān el-firāḳ

Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ķandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

91. Kėtti şāhım cānda ķaldı dāġ-ı furķat el-vedāʿ

Ķalmadı hicrānıdın **kön͡gülde** ṭāķat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 34).*

92. Ötti furṣat ķaldı **kön͡güllerde** dāġ-ı ḥasreti

Lāledėk bağrımġa ķoydı dāġ-ı sulṭān furķatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 43).*

93. Hicrānda naṣībim mėni ẖūn-ı ciger ėtti

Furķat otının͡g tābı **kön͡gülġa** eŝer ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 12).*

94. Fiġān ėtmey mü kėtti çemendin serv-i āzādım

Kön͡gül maʿmūr ėdi ey çarẖ vīrān oldı ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 26).*

95. **Kön͡gül** derdini şerḥ ėtmekke bir hemdem tapılmaydur

Kön͡gül bī-ẖod bolub ġam bādesidin tā yıķılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 51-52).*

96. Şeb ü rūz yādın͡gda ėrdi **kön͡gül**

Ḫayālın͡g ile maḥrem-i rāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 23).*

97. Cihān destgāhıġa maġrūr ėmes

Kön͡gül sėndin ayrudur āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 150).*

98. Ḫayālın͡gnı **kön͡gülde** ḥāżır ķılıb

Ġamimni sen͡ga dāsıtān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 131).*

99. Şifā tapdı vel-niʿmā sulṭān baẖayr

Ki bar ėrdi **kön͡gülde** andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 158).*

100. Kön͡gülni serveri cigergūşeler

Bular şükrini ḥırz-ı cān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 137).*

101. **Kön͡glümde** henūz iştiyāķın͡g

Cān içre telāṭım-ı firāķın͡g *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 31).*

102. **Kön͡gülge** irür melāmet efzā

Seyr-i çemen ü bahār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 11).*

102. **Kön͡gül** ķan boldı aġzın͡g sırrı hergiz bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 7).*

103. Ḳan bolur **kön͡gül** müdāmımnı devrini yād ėtken zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 9).*

104. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda **kön͡gül** köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 3).*

105. Feyż-i luṭfun͡g birle açıldı **kön͡güller** ġonçesi

Yā bahāristān-ı devlet yā gülistāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 5).*

106. **Kön͡güller** kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 7).*

107. Ėmdi men͡ga ne ḥācet ʿālemni mācerāsı

Kim yār vaṣlı ėrdi **kön͡gülni** müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 2).*

108. Ḳaldı hicridin **kön͡gülde** dāġ-ı pinhān el-firāḳ

Ḳanda bardı bilmedim ol şāh-ı devrān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 3).*

<u>kön͡gül ara:</u> *(T.) Gönülde.*

1. Şehsüvārım fikri kim cān birle kön͡güldür men͡ga

Cismim içre kön͡gül ü **kön͡gül ara** cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 4).*

<u>kön͡gül āyīnesi:</u> *(T.+Far.+T.) Gönül aynası.*

1. Budur ümīdim ki luṭfin͡gdin **kön͡gül āyīnesi**

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 35).*

<u>kön͡gül bāġı:</u> *(T.+Far.+T.) Gönül bahçesi.*

1. **Kön͡gül bāġıda** āhım neḫlidin tüzdim ḫıyābānlar

Zamānı anda gülgeşt-i ḫıyābān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 11).*

kön͡gül bezmi: *(T.+Far.+T.) Gönül şenliği.*

1. Mesīḥ enfāsidėk cism içre cān kirgüzdi güftārı

   Kön͡gül bezmini rūşen ėtti her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 2).*

kön͡gül bülbüli: *(T.+Far.+T.) Gönül bülbülü.*

1. Gülşen-i vaṣlın ārzū ḳılsa **kön͡gülni bülbüli**

   Yār yüzini yād ėtib nāle çėkib nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 7).*

kön͡gül dāġı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarasını.*

1. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

   Kön͡gül dāġını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

2. Tā bar bu cihān mėn ü soraġın͡g

   Cānda elemin͡g **kön͡gülde dāġın͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 48).*

kön͡gül derdi: *(T.+Ar.+T.) Gönül tasası.*

1. **Kön͡gül derdini** taḳrīriġa ḳīl ü ḳāl ėmes ḥācet

   Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 3).*

2. **Kön͡gül derdini** şerḥ ėtmekke bir hemdem tapılmaydur

   Kön͡gül bī-ḫud bolub ġam bādesidin tā yıḳılmaydur *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 51).*

kön͡gül ġami: *(T.+Ar.+T.) Gönül derdi.*

1. ʿArżım sen͡ga ey cihān emīri

   Cān birle **kön͡gül ġamin͡g** esīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 2).*

kön͡gül içre: *(T.)Gönülde.*

1. Ruḫın körmeyin men͡ga armān irür

Köng͡ül içre yüz nevʿ ḥirmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 2).*

2. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım yārab

Köng͡ül içre havā-i ʿışḳ bilmem ne belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 12).*

köng͡ül ḳaṣrı: *(T.+Ar.+T.) Gönül köşkü.*

1. Tüşmesüm köz hem müdāmımnı sermenzil ü māvāsıġa

Tā **köng͡ül ḳaṣrı** nedāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 16).*

köng͡ül közgüsi: *(T.) Gönül aynası.*

1. **Köng͡ül közgüsini** ey Nādire ʿışḳ içre rūşen ḳıl

Muḥabbet dāġıdın āyīne-yi gītī-nümā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 11).*

2. Çü terk-i cilve ėtti ḫusrev-i ḫurşīd ruḫsārım

Köng͡ül közgüsi zeng-i hicr ara ḳalmış ṣafāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 8).*

köng͡ül ḳuşı: *(T.) Gönül kuşu.*

1. Bolsa ger maḳṣad **köng͡üller ḳuşların** ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 7).*

2. Aldı **köng͡ül ḳuşların** her laḥẓa müşkīn ṭürresi

Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 3).*

köng͡ül maḫzeni: *(T.+Ar.+T.) Gönül hazinesi.*

1. Daġlar naḳdin ki **köng͡ül maḫzenide** ḳoydı hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

köng͡ül mecnūnı: *(T.+Ar.+T.) Gönül mecnunu.*

1. **Köng͡ül mecnūnını** zülfing͡ni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 15).*

köngül meydānı: *(T.+Far.+T.) Gönül alanı.*

1. Közüm ḥayretfezādur ʿazm-i meydān eylesün şāhım

   Köngül meydānıda bir laḥẓa cevlān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 2).*

köngül mülki: *(T.+Ar.+T.) Gönül evi.*

1. Hicr yaġmāsı **köngülni mülkini** ḫarāb

   Sėndin ayru örtedi ferġāne sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 7).*

2. **Köngül mülkine** ot salıb iştiyāḳ

   Başımını ḳılıbman ḫayl-ı ġam pāymāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 145).*

3. Nėdin cān u tenimġa minnet ėrmes paybūsıngdın

   Ki ėrmiş şaḥneyī şevḳing **köngül mülki** ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 10).*

köngül riştesi: *(T.+Far.+T.) Gönül ipliği.*

1. Saçıng sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür **köngül riştesiġa**

   Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 3).*

köngül saḥīfesi: *(T.+Ar.+T.) Gönül sayfası.*

1. Biri lebingni ḥadīŝidėḳ ābdār ėmes

   Köngül saḥīfesine yazmışam hezār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 8).*

köngül ṣaydı: *(T.+Ar.+T.) Gönül avı.*

1. Ger **köngül ṣaydı** senga maḳṣūd ėse

   Ḥalḳa ḥalḳa sünbülüngni dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 11).*

köngül şehbāzı: *(T.+Far.+T.) Gönül kuşu.*

1. **Köngül şehbāzını** endūh dāmıġa eylentürdi

Tecemmül āfitābının͡g felek tofraġa indürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 41).*

kön͡gül şerḥ-i ġami: *(T.+Ar.+T.) Gönül sıkıntısının açıklaması.*

1. **Kön͡gül şerḥ-i ġamin** her ḫāme birle kim raḳam eyler

Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça ċeker baş nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 5).*

kön͡gül sürūrı: *(T.+Ar.+T.) Gönül şenliği.*

1. Düşvār ėken cihānda tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher ḳaldı **kön͡gül sürūrı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 26).*

2. İki ḫuceste fezend iki közümni nūrı

Bardur **kön͡gül sürūrı** her ḳaysının liḳāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 30).*

kön͡gül taḫtı: *(T.+Far.+T.) Gönül tahtı.*

1. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes kön͡glüm ḫayālın͡g ḫaylıdın

İştiyāḳın͡gdur **kön͡gül taḫtıda** sulṭān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 6).*

kön͡gül teşvīşi: *(T.+Far.+T.) Gönül korkusu, gönül stresi, gönül tasası.*

1. **Kön͡gül teşvīşini** zülf-i perīşānıda körgende

Ciger ḳan oldıġın ol laʿl-i ḫandāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 11).*

kön͡gül vīrānesi: *(T.+Far.+T.) Gönül viranesi.*

1. **Kön͡gül vīrānesini** eyle ābād

Felek cevri bile ol ay firāḳı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 27).*

2. Kėlib ey Nādire külbem sarı feyż-i ḳüdūmıdın

Kön͡gül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 22).*

<u>kön͡gül yarası:</u> *(T.) Gönül yarası.*

1. Merhem ʿilācı birle bütmes **kön͡gül yarası**

Ayrıldı yār mėndin bilmen yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 5).*

<u>köp:</u> *(T.) Çok, çok fazla, hep.*

1. Ẓāhidā ger dėsen͡g ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

Dėme meykedeh evbāşıġa **köp** çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 14).*

2. Yüzi hicri meni **köp** derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 7).*

3. Bī-sütūn taġıda **köp** cān çekmegin ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 5).*

4. Ḳoymayın āzād u ḫurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 14).*

5. Sāḳiyā **köp** ḫasta ḫāṭır men cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 5).*

6. Başıdın eylenmedim dėb **köpdür** armānın mėni

Kėlse yārım ḳalmasun kön͡gülde armān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3).*

7. Yārdın ayru men͡ga **köp** mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3).*

8. Mėni ey felek bī-nevā eyledin͡g

Ḥazīn cānıma **köp** cefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 94).*

9. Sen͡ga iʿtiḳādım **köp** u ṣabrım az

Fedādur sen͡ga **köp** ü azım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 121-122).*

10. Sen͡ga **köp** ėdi muḥbbet kem ėdi ġamin͡ge ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebiŋde **köp** ü azım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 7-8).*

11. Kime aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

Seŋa yėtmedi dirīġā **köp** ėdi köŋilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 14).*

12. Ėrdi bu ʿālemde dāyim ḫayr u iḥsān ʿādeti

Müstemend ü bī-nevālarġa **köp** ėrdi şefḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 42).*

13. Sefer yolın nigār-ı mihrbānım **köp** uzaḳ aldı

Tapalmasman ḫalāṣ olmak yolın hicrān belāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 11).*

köp u az: *(T.) Çok ve az.*

1. Seŋa köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamiŋe ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebiŋde **köp ü azım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 8).*

2. Seŋa iʿtiḳādım köp u ṣabrım az

Fedādur seŋa **köp ü azım** mėniŋ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 122).*

köp yıġla-: *(T.) Çok ağlamak.*

1. Közlerim merdümleri **köp yıġlamaḳdın** tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre ḫālıŋnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 3).*

kör-: *(T.) Görmek.*

1. Dehr mülkide sėniŋdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender **kördi** ne Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 4).*

2. **Körmedi** sėndėk şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim kėlen sulṭān aŋa yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 7).*

3. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin **körgünçe** öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 2).*

4. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend **körib**

Dėdi ki Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 13).*

5. Közlerim yıġladı zülfin͡gni **körib**

Ki yıġın bāʿiŝidür tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 5).*

6. Herçend ki bīmār-ı ġam-iʿışḳ ėdi mecnūn

Derdimni **körib** tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 4).*

7. Ey Nādire zühd ehlini meyḫānede **körsen͡g**

Dem urma ki fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 17).*

8. Nāgehān **körse** ḫırāmın͡gnı bolur şermende

Bāġbān eyledi servini ḳadin͡gdin tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 5).*

9. **Kördi** derdimni ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 5).*

10. ʿĀrıżın **kör** bolma zülfidin melūl

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 11).*

11. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir yüzin͡gni **körsem**

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*

12. Bir kėçe **kördüm** tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem ol vechdin ġamgīn kön͡gül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 5).*

13. Nigār-ı gül-bedenimni tüşümde **körmesem** ėdi

Leb-i şeker şikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 1).*

14. ʿArż ėte **kör** ey ṣabā derd-i dilim şerḥini

Yār ḫaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 7).*

15. Lāl bolmay kim Tekellüm eyledi **körgeç** sėni

Ḫāk bolmay kim sėni reftārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 5).*

16. Raḥm ėdüb ḥālimni sormazlar **körin͡g** bī-dādlıġ

Sīmberlerdin biri mevzūn-ḳabālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 3).*

17. Çemende gül temāşā eyleban serv-i revān **körsem**

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 19).*

18. **Köralmey** yārnı bolmış cünūnım il temāşāsı

Eger körsem cemālın anda **körgeysen** temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 5-6).*

19. Kėltürseng͡ ey kebūter eger yārdın ḫaber

Körgende nāmesin per ü bālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 18).*

21. Bezm-i vaṣlın **körmegenler** firḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 13-14).*

22. Uşattı ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerḫāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür **körgen** sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 28).*

23. Mėni salṭanat mesnedide **körüb**

Gümān ėtme ʿīş ü ferāġat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 57).*

24. Bīdārlıġımda **körmekim** yoḳ

Kėlġıl bu kėçe tüşümge ey yār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 21).*

25. **Kördi** ol serv-i dilārā ḳāmet-i mezūnını

Serv ḳadin ḳıldı ḳumriler temennā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 15).*

26. Ḳanda sėn **körsem** cemālıng͡nı ṣanem

Ey perī-peyker sėni yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5).*

27. Köz açıb alımda **körmey** ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 17).*

29. Hicring͡de ne rāḥat **köredürmen** ne ḥalāvet

Yoḳdur mėnidil-ḫastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 9).*

30. Ger āfitāb **körse** ḥüsning͡ni öz şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 9).*

31. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni kim **körse** farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 6).*

32. Yār laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ẖandān **körüb**

Sebze-yi ẖaṭ sağınurman bāġ ara reyḥān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 1-2).*

33. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü meng͡a bu ḥāl ile sulṭān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 6).*

34. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni

Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

35. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ meng͡a düşvār ėdi

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi cānān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 10).*

36. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

Közlerim āyīnesin yār alıda ḥayrān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 12).*

37. Tang͡ ėmesdür bolsa az müddetde üstād-ı suẖan

Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 14).*

38. **Körüb** könglümde yüz āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 5).*

39. Ġayrnıng͡ bezmidedür ol māh-ı tābān her kėçe

Örtenür ḥālim **körüb** şemʿ-i şebistān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 2).*

40. Eyleb ʿālemni ferāmūş sėni yād ḳılay

Yėne bir mertebe ġam şāmıda māhımnı **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 16).*

41. Hicr derdini dėsem püşt ü penāhımnı **körüb**

Raḥmı kėlgey mü bu aḥvāl-ı tebāhımnı **körüb** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 17-28).*

42. Cevrler ki meng͡a çarẖ eyledi şāhımnı **körüb**

Baş yalang͡ eyleb ʿinānınıng͡ni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

43. **Körüb** ol bütni zünnār almaġaysız ey müslimānlar

Mėning͡gdėk yüz belāġa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 21).*

44. **Körüban** ḳaṭre-yi şebnemni ḥayā örgendim

Gül ü bülbül sözidin berg ü nevā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 37).*

<u>körer kün:</u> *(T.) Göreceğim gün.*

1. Uyḳuda bir tün viṣālın͡gnı körer kün bar mukın

Ṣubḥ-i ḫurşīd-i cemālın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 1).*

2. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre ḫālın͡gnı **körer k**ün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 4).*

3. Āfitāb-ı vaṣl cennet ḳaṣrıda tapmas zevāl

Āfitāb-ı bī-zevālın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 6).*

4. Böyle kim ḳıldı közümni yaşını ḳan iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 8).*

5. Leblerin͡gdin ayru ʿīşim telḫdür devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 10).*

6. Mihr-i ruḫsār üzre ḫālın͡gdur saʿādet kevkebi

Aḫter-i ferḫünde fālın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 12).*

7. Laʿl-i nābın͡g ḥasretide ṭeşne ḳaldım Nādire

Şerbet-i kevŝer miŝālın͡gnı **körer kün** bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 14).*

<u>körgeymen mü?:</u> *(T.) Görür müyüm?*

1. Āh kim körmek müyesser bolmadı ruḫsārını

ʿArṣa-yı maḥşerde **körgeymen mü** dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 24).*

<u>körgeç:</u> *(T.) Görünce.*

1. Zülfün͡gni **körgeç** perīşān ḥāl u bī-sāmānın͡gım
 Ḳaşın͡gı yayına çün saldın naẓar ḳurbānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 1).*
2. Közüm **körgeç** yüzin͡gni tėlbe kön͡glüm boldı sevdāyī
 Saçın͡g sermāyesidür rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 15).*

<u>körgemėn:</u> *(T.) Görürüm.*

1. Nė ḥelāvet **körgemėn** hicrinde bu meyẖānedin
 Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 7).*
2. Buzuldı rūzgārım ẖāne-yi ʿīşim ẖarāb oldı
 Ne rāḥat **körgemėn** ėmdi buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 8).*

<u>körgen ėmesdür:</u> *(T.) Görmemiştir.*

1. Kişi **körgen ėmesdür** ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş
 Eger rāḥat tilersen ẕāhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 15).*

<u>körgende:</u> *(T.) Gördüğünde.*

1. Kön͡gül teşvīşini zülf-i perīşānıda **körgende**
 Ciger ḳan oldıġın ol laʿl-i ẖandāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 11).*

<u>körgen mü ėkin?:</u> *(T.) Görmüş mü?*

1. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ
 Gülni kişi **körgen mü ėkin** ẖārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 18).*

<u>körgüz-:</u> *(T.) Göstermek.*

1. Yārdın ayrıldı dėb her kün men͡ga devr-i felek

   Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 12).*

2. Meger kim Nādire **körgüzdi** ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

   Ḳızardı gül yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 13).*

3. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil

   Bu reng ü būy **körgüzmes** kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 20).*

4. Āfitābım nėçe kün boldı ki **körgüzmes** cemāl

   Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 21).*

5. Ḫayāl içre **körgüz** men͡ga çehre kim

   Viṣālın͡gnı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 13).*

6. Ẕāhid mėni dīvānege **körgüzme** taʿarruż

   Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferẕāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 5).*

<u>körme-:</u> *(T.) Görmemek.*

1. Ḳalmadı mėn **körmegen** bī-dād devrān ilgidin

   Dāġa vėrdi kön͡glümi endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 9).*

2. Cān **körmedi** rūzedin ḥalāvet

   İfṭārda yārsız ne leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 1).*

3. Nėçe her yan baḳdım devletim ṣubḥın ṭaleb

   Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 32).*

4. Yār uçun aġyār derdin tartaman

   Körmedim bir yārnı aġyārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 8).*

5. **Körmedim** bir kimse kim yėtmes demādem āferīn

   Sėn͡ga taḥsīn böyle hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 11).*

6. Dergehige tekye ḳılġan **körmegey** üftādelıġ

Şükr Allāh tāze boldı manṣab-ı şehzādelıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 17).*

<u>körmesem ėdi:</u> *(T.) Görmez olsaydım.*

7. Nigār-ı gül-bedenimni tüşümde **körmesem ėdi**
Leb-i şeker şikenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 1-2).*

8. Köz açmayın ġamide rūzgārım ötgüçidiür
Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 4).*

9. Çü devr-i rāḥatım ötti zehī saʿādet ėdi
Murād-ı cān u tenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 6).*

10. Yüzi gül ü ḳadi şimşād közleri nergis
Bahār u yāsemenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 8).*

11. Cefā-i hicr bile köksümi figār ḳılay
Nigāh-ı siḥr fenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 10).*

12. Lebimġa kėldi müdāmımnı vaṣlını tileb cānım
Belā-yi ot-figenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 12).*

13. Hemīşe bülbül-i ṭabʿim fiġān u zār ėter
Ki ʿĀriż-i çemenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 14).*

14. Firāḳı Nādire kön͡glümġa dāġlar ḳoydı
Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde **körmesem ėdi** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 16).*

<u>körsert-:</u> *(T.) Göstermek.*

1. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir **körsetib** yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

2. ʿUẕār u ḳad u reftārıng͡nı **körset**
Çemen serv ü gülini şermsār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 5).*

3. Ey nigār hicrinde müşkil oldı cān bėrmaḳ
Körsetib cemālıng͡nı ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 12).*

köter-: *(T.) Kaldırmak.*

1. **Kötermek** taġnı āsān ėmesdür
Mėn ü hicrān ġam-i heyhāt-heyhāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 9).*

2. Ġamimni ẕerresini taġlarga ʿarż ėtsem
Felek anı **köterürde** ḫam eyledi ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 10).*

3. Perde-yi nāz u ḥayā ḫāmūş laʿling͡din **köter**
İki gül bergini birbirdin gehī güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 3).*

4. Bu ġamni taġ **kötermes** ėdi velīk meng͡a
Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 11).*

köy: *(T.) Köy, mahalle.*

1. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler
Eger **köyige** barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 8).*

2. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı
Kim ėlter sėndin özge yār **köyige** peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 2).*

3. Nādire **köyide** baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb
İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

4. Aydım ki ḳaçan bolġusı **köying͡de** mekānım
ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

5. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārıng͡ nāgeh ey hüdhüd
Süleymān sarı Bilḳis **köyidin** bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 6).*

6. Müdāmımnı **köyiġa** her kün ʿazm ėterġa
Çırāġ-ı berḳ-i āhım rehnümūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 7).*

7. Nādire **köyide** baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

8. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt **köyi** sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 8).*

9. **Köyi** tofraġıda nişīmen ḳıl

Seyr-i gülzār u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 11).*

10. Tün kėçe fiġān u nālışımdın

Köyn͡g iti içre tüşti ġavġā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 10).*

11. **Köyn͡g** sarı eylerem demādem

Köz yaşını nāmesin revāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 53).*

köy-: *(T.) Yanmak.*

1. Ḫasta kön͡gül āhıdın yār ḥażar eylemes

Köydi felek ḫırmeni şuʿle-yi efġānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 10).*

2. Sėn͡ga cān birle kön͡glümni sėni Tėn͡gri'ge tapşurdum

Vedāʿin͡gni ḳılurda **köydi** cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 6).*

3. Furḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasretin͡gde **köydi** baġrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

4. **Köyme** dėb eylemedi hīçkişi pervānege baḥŝ

ʿĀḳil ėrsen͡g ne ḳılursan mėni dīvānege baḥŝ*(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 1).*

5. Nigūndur ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 20).*

6. Firāḳıda şemʿ-i şeb-i hicr mėn

Ėmes **köymegim** Nādire bī-sebeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 14).*

7. **Köyib** ey Nādire ʿālem ilige

Muḥabbet şīvesini āşikār ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 13).*

8. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin **köymekni** kesbėt meẕheb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 6).*

9. **Köymaḳ** irür ʿaşıḳ bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 7).*

10. **Köydi** bağrım āh mişrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı deyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 13).*

11. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aḫger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb **köyer** iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 14).*

12. Ot yaḳtı firāḳıng͡ şereri ilge velīkin

Ey Nādire **köymes** dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 22).*

13. **Köyüb** örtenüb şemʿ su boldı pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 123).*

14. Pertev-i mihring͡ ile Kāmile'ni **köydirding͡**

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıng͡ çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 17).*

15. Bardı u ʿālemni **köydirdi** firāḳı āteşi

Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 9).*

köydür-: *(T.) Yakmak.*

1. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler kim firāḳıng͡ otıdın ġam şāmı **köydürdüm** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

2. **Köydürdi** çemen güllerini reşk otı birle

Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol nergis-i şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 7).*

3. Dehr kiştzārıġa bir şerār u yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿālemni berḳ-i ʿışḳ bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 16).*

ḳoyun: *(T.) Koyun.*

1. Cünūn deştini sergerdānıdurman

Refīḳim uşbu vādīde **ḳoyun** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 12).*

2. Ġubārımdın nişān tapmas **ḳoyun** bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

3. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam **ḳoyun yan͡glıġ**

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 3).*

4. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım hicride yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 14).*

5. Soraġın͡gda beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

köz: *(T.) Göz.*

1. Bahār kėldi **közüm** gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 1).*

2. Kėl kim **közüm** āyīnesi müştāḳ-ı temāşā

Ey serv-i sehi boylıgım ey kāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 2).*

3. Rūşen eylermen çırāġ-ı āhnı

Közlerimdür gevher efşān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 16).*

4. **Közidin** āzürdedürmėn ḳaşıdın āzürderaḳ

Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 9).*

5. Māyil-i ẓulmete **közin͡g** türkini

Yoḳsa ḳılur merdüm öyini ḫarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 13).*

6. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

Közlerim āyīnesin yār alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 12).*

7. Ger **közim** ḥüsnin͡g çırāġıdın münevver bolmasa

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*

8. Ġazālelerni **közi** ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 3).*

9. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār meydānġa

Ki bardı ol kėçe **közlerni** inṭiẓār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 6).*

10. Yumulmas **közlerim** ey māh-ı tābān iştiyāḳın͡gdın

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 13).*

11. Beski ḳan boldı yüregim gevher-i eşk ornıġa
    Ḳaṭre ḳaṭre **közlerimdin** tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 12).*

12. Ḳan tökerge māildür ḳaşlarıng͡nı şemşīri
    İlni ḳatl-ı ʿām ėtseng͡ **közlerini** cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 10).*

13. **Közlerim** yıġladı zülfing͡ni körib
    Ki yıġın bāʿiŝidür tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 5).*

14. Ey eşk **közimni** mektebidin
    Ḥayret sebeḳın revān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 7).*

15. Kėl ʿışḳ yolıda **közlering͡ni**
    Ey Nādire dürfişān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 17).*

16. Ey perī-peyker **közümni** manẓarı
    Ḫoş nişīmendür demī ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 7).*

17. Gülbün-i nezāketsėn seyr-i bāġ u meydān ėt
    Cilve ḳılmaḳ istersen **közlerimde** cevlān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 2).*

18. **Közlerim** eyler yüzing͡ni ārzū
    Kim irür közgüye dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 7).*

19. **Közlerim** muştāḳdur dīdār uçun ruḫsāre aç
    Perdeni yüzdin **közim** ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 2).*

20. Lebleri tökti tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt
    Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 6).*

21. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī ėtgenin rüsvā köng͡ül
    Bildi ġaflet uyḳusıdın **közlerin** bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 10).*

22. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin
    Ḳaşların şāhīn ėtib **közlerni** şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

23. Ayrılıb köz ḫaṭ-i ruḫsārıng͡dın
    Tīre bolmış **közime** şām u ṣabāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 9).*

24. Eger tamsa **közümdin** ḳaṭre-yi yaş

Bolur deryādegi āb-ı revān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 13).*

25. **Közing͡** şāgird-i şūḫ u ġamze üstād

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 15).*

27. Meng͡a ol serv-ḳad peyġāmın ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin **közlerimġa** tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 2).*

28. **Közleridür** sāḥir oşal ḳaşı ya

Nāvek-i müjgānı ḫaṭā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 9).*

29. Kėtti ol ḫurşīd-ı meh-peyker anı hicrānıda

İntiẓār eyleb **közimni** eşkbār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 6).*

30. **Közlerimni** kevkeb-efşān eyledi merdüm kebi

Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 3).*

31. **Közimdin** yaş tökib giryān bolıb ḳan yıġlamay neylay

Ki hengām-ı tekellüm laʿl-i ḫandānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 11).*

32. **Közüm** ḥayretfezādur ʿazm-i meydān eylesün şāhım

Kön͡gül meydānıda bir laḥẓa cevlān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 1).*

33. **Közüm** ḳan yaş töküb güller açıldı tāze dāġımdın

Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 7).*

34. Eger çendī ki dīdārın **közümdin** eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 17).*

35. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 12).*

36. Ayıldım ol ḳuyaşnı tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın

Közümge ot tüşer ḫurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 2).*

37. Tüşmesüm **köz** hem müdāmımnı sermenzil ü māvāsıġa

Tā kön͡gül ḳaṣrı nedāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 15).*

38. Ebr-i nīsān laḥẓa laḥẓa yaġmasun gülzārġa

Ebr-i nīsāndėk **közüm** her laḥẓa giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 12).*

39. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı cān

Nūrıdın ayrıldı **köz** cism cüdā cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 12).*

40. Ey cān men͡ga hicrin͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi **köz** gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 12).*

41. Ḥayrān **közüm** ey māh cemālın͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 5).*

42. Ger serv ile ṭāvūs ḫırām ėtse **közümge**

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 13).*

43. **Közüm** körgeç yüzin͡gni tėlbe kön͡glüm boldı sevdāyī

Saçın͡g sermāyesidür rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 15).*

44. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yan͡glıġ bī-ḳarār olsa

Oşal **köz** kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 4).*

45. **Közümni** böyle giryān bilmekimdür dāne-yi eşkin

Besī gevher ki tökmiş ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 7).*

46. Yana yana ḳalmadı cān birle kön͡glüm dāġsız

Tama tama **közde** eşk-i çeşm-i giryān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 6).*

47. Açılmaydur **közüm** Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 9).*

48. Perīdėk özni nėdin eyledin͡g **köz** şaḫṣıdın pinhān

Kişige bolmadı maʿlūm aġzın͡g remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 11).*

49. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 18).*

50. Ḳaranġu **közimge** hicr şāmı tīredür ʿīşim

Felek tofraġa pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 21).*

51. Muġtenem bilmey viṣālıng͡nı eger maġrūrman

Ėmdi **közge** ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 86).*

52. Kėçeler tā ṣubḥ eşkim kevkeb-i seyyāredür

Serv ḳading͡e **közüm** müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 32).*

53. Çemen gülleri manẓūr-ı temāşā ėrmes

Közüme ḳad u yüzing͡dėk çemen ārā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 24).*

54. **Közlerim** yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ẖulḳıng͡nı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 15).*

55. Ger bolmasa vaṣlıng͡ ey mükerrem

Manẓūr ėmes **közümġa** ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 16).*

56. Yaş ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti **közim** ol gül-i ruẖsārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 4).*

57. Sėn ey gerdūn ḥaẕer ėt kişvering͡ni eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ẖacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 16).*

58. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı **köz** içre yaş

Ėmdi ẖūn-ı dil ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 11).*

58. Mėn tėlbege **közüng͡** kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī ṣıfat remīde ġazālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 11).*

59. Çābuki kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler **közi** meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 12).*

60. Ḳan töker ġamzesi müjgānları hem

Közi ḳatlımġa çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 6).*

61. Yaş ornıġa Nādire **közimdin**

Hicride aḳar müdām ḫūnāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 17).*

62. Nādire rūşendür iḳbālım çırāġı vaṣl ara

Közim içre nūr yā kön͡glüm ara cāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 18).*

63. Lebin͡g ḥadīŝini cān levḥine sevād ėttim

Közim ḳarası kebi boldı müşkbār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 4).*

64. Temāşā-i cemālıġa eger şükr ėtmegen bolsam

Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 12).*

65. Ayrılıb köz ḫaṭ-i ruḫsārın͡gdın

Tīre bolmış **közime** şām u ṣabāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 10).*

66. Aḳtı bağrım pāresi **közler** yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 37).*

67. Āh bir serv sehī reftārdın ayrılmışam

Közleri bādām u gülruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 2).*

68. Yüzi gül ü ḳadi şimşād **közleri** nergis

Bahār u yāsemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 7).*

69. Yār hicridin yaḳanı pāre ḳılmay nėlayın

Közlerim ḫūnābını seyyāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 12).*

70. Vaṣl küni **közlerim** merdümi gülçīn ėdi

Geh rūḫ-ı zībāsıdın geh leb-i ḫandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 13).*

71. **Közlerim** merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre ḫālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 3).*

72. **Közlerim** mihr-i cemālıdın münevver bolmadı

Meñga hemdem bir kün ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 63).*

73. Lemʿa-yı dīdārı **közlerni** münevver eyledi

Şāḥne-yi mihri köñgüllerni musḫḫer eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 47).*

74. **Közümni** rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 3).*

75. Kėl ḫırām eyleb ḳadem ḳoyġıl **közüm** gülzārine

Ḳad u reftārıñgdın ey serv-i ḫırāmān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 15).*

76. Bolġay ėrdi ḳademiñg topraġı birle rūşen

Ger **közüm** ḥalḳaları bolsa rikābıñgge rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 8).*

77. Başīret ehliġa lāf-ı naẓar ursam ʿaceb ėrmes

Közüm kuḥl-i saʿādetġa yėtişti ol kef-i pādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 10).*

78. **Közüm** nūrini rūşen ėt ey Ḫudā

Temāşā-i emn ü emān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 139).*

79. **Közüm** yollarda ḥayrān ḳaldı sulṭānımdın ayrılgaç

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destiñgdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 21).*

80. Ḫaṭıñg iştiyāḳın sevād eylediñg

Közümniñg ḳarasın midād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 2).*

81. Gül furḳatıda nėçük ki bülbül

Bir laḥẓa **közümni** eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 42).*

<u>**köz aç-:**</u> *(T.) Uyanmak, kendine gelmek.*

1. **Köz açmayın** ġamide rūzgārım ötgüçidiür

Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 3).*

2. **Köz açıb** alımda körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin nāle ḳıldım gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 17).*

3. Böyle kim ḳıldı közümni yaşını ḳan iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alıng͡nı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 8).*

__**köz ara:**__ *(T.) Göz içinde.*

1. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın **köz ara** yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 10).*

__**köz merdümi:**__ *(T.+Far.+T.) Göz bebeği.*

1. Tapmas **közümni merdümi** ḥüsning͡ miŝālını

Ḫāl-i siyeh ile ruḫ-ı alıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 13).*

2. Boldı ol furṣat ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib **köz merdümidin** şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 2).*

__**köz nūrı:**__ *(T.+Ar.+T.) Göz nuru; bakışı, güzelliği.*

1. Nėçük kim her biri **köz nūrı** ü köng͡ül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27).*

2. Ciger-gūşe **köz nūrı** fezendler

Ki bu barçasıdur nişānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 73).*

3. Ḫuṣūṣen **köz nūrı** Ḫān şehriyār

Ḫudā eylegey devletin bī-zevāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 153).*

__**köz ṣafḥası:**__ *(T.+Ar.+T.) Yüz.*

1. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile **köz ṣafḥasın** pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 12).*

__**köz sal-:**__ *(T.) Bakmak.*

1. Her nėçe **köz salur** ol dilber-i gülfām meng͡a

Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 1).*

2. Selāmet gencidin kozġalmaġaysız ey müslimānlar

Çü ol kāfir çıḳar **köz salmaġaysız** ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 24).*

köz tėg-: *(T.) Göz değmek, uğursuzluk ya da kötülük getirdiğine inanılan kıskanç ya da hayran bakışlar nedeniyle kötü bir duruma düşmek; göze gelmek.*

1. Boldı ikki yıl cüdālıġımge

Köz tėgdi bu āşinālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).*

köz tut-: *(T.) Bakmak, beklemek.*

1. Fereḥ **köz tutma** hicrān şerbetidin

Ki bolmış rūzgārım ançünān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 11).*

2. Nādire **köz tutma** gerdūndın mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

3. Vefā rengi muḥabbet neghetin **köz tutmaġıl** ey dil

Bu reng ü būy körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 19).*

köz yaşı: *(T.) Gözyaşı.*

1. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb **közdın yaşım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 4).*

2. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre köng͡üldin müyesser kim

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan **köz yaşı** ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 12).*

3. Ne ḥācet nāle çėkmek **köz yaşını** eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdür sezāvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 15).*

4. Devrān nė ʿaceb **köz yaşımı** eylese mecnūn

Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 5).*

5. Mekānın͡g sėnin ḳaysı menzildedür

Közüm yaşıdın ḫaṭ revān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 130).*

6. Kūyn͡g sarı eylerem demādem

Köz yaşını nāmesin revāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 54).*

7. Cānımġa cefalar bile cānāne ḳılur baḥŝ

Her laḥẓa **közümni yaşı** ṭūfāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 2).*

8. Nėçe künler kim viṣālıdın kön͡gül şād eyledim

Ėmdi hicride **közümni yaşıdur** ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 20).*

9. Böyle kim ḳıldı **közümni yaşını** ḳan iştiyāḳ

Köz açıb ruḫsār-ı alın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 7).*

10. Ḳanlı **közyaşım** ile āh cünūn bezmide

Serv mevzūn ile dur ṭıfl-ı gül-endām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 3).*

11. Girdāb irür **közimni yaşı**

ʿĀşıḳnı helāk ėter bu girdāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 7).*

12. Her şām **közimni yaşı** şemʿim

Ḫūn-ı cigerim becāy-ı şerbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 11).*

13. Felek elgi ġubārım ṣarṣar-ı hicrāne tapşurdı

Vücūdım raḫtını **közler yaşı** ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 2).*

14. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėni cānımġa raḥm eylen͡g

Yıḳıldı **közlerimni yaşı** birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 6).*

15. Yüzin͡g ḥasretide revāndur müdām

Közüm yaşı deryā-yı ceyḥūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 168).*

16. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebnemdėk **közüm yaşı** firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 10).*

17. **Közüm yaşını** çarḫ-ı bī-mürüvvet ḫāka döndürdi

Nėçük cirm oldı peydā uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 19).*

köz yolı: *(T.) Gözyaşının akan yolu.*

1. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 6).*

köz yüm-: *(T.) Ölmek, vefat etmek.*

1. Nādire ol yār sevdāsı ile **köz yümme** kim
   Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11).*
2. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām
   Munṭaẓir men Nādire **köz yümmeyin** ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 14).*

közdin yaş tök-: *(T.) Ağlamak.*

1. Nėçe kün boldı lebin͡g ṣahbāsıdın ayru tüşüb
   Nādire **közdin töker yaşı** ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 18).*

közge il-: *(T.) Önemsemek.*

1. Felek bī-raḥmdur feryād ḳılsam **közge ilmeydür**
   Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 53).*

közge sür-: *(T.) Göze sürtmek.*

1. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir yüzin͡gni körsem
   Ḳademin͡gni **közge sürsem** kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 12).*

közgü: *(T.) Ayna.*

1. **Közgü** kebi ḥayrānların͡ga ʿazm-i cemāl ėt
   Dīdārın͡g uçun Nādire’dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 17).*
2. Közlerim eyler yüzin͡gni ārzū
   Kim irür **közgüye** dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 8).*
3. Ėmes **közgüde** mey keyfiyet-i dīdārdın ġāfil
   Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 5).*

<u>közgü yan͡glıġ:</u> *(T.) Ayna gibi.*

1. Beski hicrān otı kön͡glüm taşını suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānının͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 6).*

<u>küdūret:</u> *(Ar.) Bulanıklık, dönüklük.*

1. **Küdūret** levŝidin dünyā mülevveŝŝ

Ḳılur mu dāmenin dānā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 1).*

2. Sėn ḳuyaş mėn sāye-yi pāmāl-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl **küdūretdin** emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 12).*

<u>küfr ü islām:</u> *(ö.a.) Hak dini inkâr eden, inanmayanlar ve itaat etmeyenler.*

1. **Küfr ü İslām** ilige zülfün͡gdin

ʿAḳd-ı zünnār u ḥalḳa-yı tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 9).*

2. **Küfr ü İslām** ilige sėn maʿbūd

Kaʿbe ü deyrdir iki maʿbed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 3).*

<u>kühen:</u> *(Far.) Eski, ihtiyar.*

1. Kühen zāl mekkāre sėn ey felek

Bu ʿālemde kimge vefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 97).*

<u>kül ḳıl-:</u> *(T.) Kül etmek, küle çevirmek, yakmak.*

1. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür **kül ḳılıb** āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 6).*

<u>külāle:</u> *(Far.) Çiçek demeti; kıvırcık saç, kâkül.*

1. Saçın͡g sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn **külāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

<u>külbe:</u> *(Far.) Kulübe.*

1. Ṭalʿatın͡g ferruḫ mübārek maḳdemin͡g

Ḳıldı **külbemni** gülistān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 4).*

2. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredir şāmım

Yarut **külbemni** bir tün ʿāriżiņ͡gni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 8).*

3. Kėlġıl ey yār vefā resmini tut

Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 2).*

4. Kėlib ey Nādire **külbem** sarı feyż-i ḳüdūmıdın

Kön͡gül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 21).*

<u>külbe-yi aḥzān:</u> *(Far.+Ar.) Hüzün kulübesi.*

1. Açılmaydur közüm Yūsūf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı bir **külbe-yi aḥzāne** tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 10).*

<u>külbe-yi aḥzān ara:</u> *(Far.+Ar.+T.) Hüzün kulübesi içinde.*

1. **Külbe-yi aḥzān ara** Sulṭān ʿÖmer'ni dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça örteb yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 19).*

<u>külbe-yi vīrān:</u> *(Far.) Harap olmuş kulübe.*

1. Mėn ḳaldım hicr vīrānıda bī-sāmān bolub

Yār kėlmes **külbe-yi vīrānıma** mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 2).*

<u>külfet:</u> *(Ar.) Sıkıntı, zahmet, meşakkat.*

1. Lebidin ayru men͡ga bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār **külfetiġa** nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 8).*

2. Müşkil işdür derd ü hicrān **külfeti**

Yārab ol müşkilni ḳıl āsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 7).*

3. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

Men͡ga bī-hūde **külfet** bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 12).*

__külfet çėk-:__ *(Ar.+T.) Sıkıntı çekmek.*

1. Çėkerde cān men͡ga taḳlīd ḳılmasun ferhād

   Firāḳ tağıda bī-hūde **çėkmesün külfet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 4).*

__külib kėl-:__ *(T.) Gülerek gelmek.*

1. Bir yol mėni ḳaşımġa **külib kėl** ki eyleyin

   Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

__kün:__ *(T.) Gün.*

1. Rūḥ-ı pākı ki müdāmımnı türbetini

   Ṭavf ėter **künde** hücum-ı ervāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 8).*

__künd eyle-:__ *(Far.+T.) Kesmez eylemek.*

1. Mėn āh ile tağnı v ḳıldım

   Künd eyledi tīşesini ferhād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 10).*

__kündüz:__ *(T.) Gündüz, gün ışığı. (Divan ü Lügati't-Türk' teki anlamı).*

1. **Kündüzi** bir gūşede āşifte ḥāl u ser-girān

   Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 3).*

2. Ḳılurġa **kündüzimni** kėçe ẖurşīd-i cemāl üzre

   Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 5).*

L

__lācerem:__ *(Ar.) Kuşkusuz, hiç şüphesiz.*

1. Rūze ayı tapmadım pīr-i muġān irşādını

   Lācerem mescid ara ẕāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 6).*

__lācürʿa çėk-:__ *(Ar.+T.) İçki kadehinin son damlasına kadar içmek.*

1. H̱oşdur kişi dünyā ġamini ḳılsa ferāmūş

   Lācürʿa çėkib sāġar-ı serşār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 6).*

__lāf-ı ʿışḳ ur-:__ *(Far.+Ar.+T.) Aşk lafını söylemek, aşktan konuşmak.*

1. Mėn kebi **lāf-ı ʿışḳ urıb** ẕāhid

İlġa rüsvālıġını ḳıldı ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 5).*

2. Ey Nādire **lāf-ı ʿışḳ urarsan**

Meşhūr-ı ḫalāyiḳ oldı ḫālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 17).*

lāf-ı muḥabbet ur-: *(Far.+Ar.+T.) Aşk lafı söylemek.*

1. Ferhād eger **ursa** meng͡a **lāf-ı muḥabbet**

Bir āh ile eylermen anı dāġ-ı ḫicālet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 1).*

2. İnanma **lāf-ı muḥabbetdin** ilge **ursa** zenaḫ

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid arası yüz fersaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 1).*

lāf-ı naẓar ur-: *(Far.+Ar.+T.) Bakarak laf söylemek.*

1. Baṣīret ehliġa **lāf-ı naẓar ursam** ʿaceb ėrmes

Közüm kuḥl-i saʿādetġa yėtişti ol kef-i pādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 9).*

laḥẓa laḥẓa: *(Ar.) Zaman zaman.*

1. Ne ḥasretler ki kördüm müdāmımnı endūh firāḳındın

Ne külfetler ki ötti **laḥẓa laḥẓa** iştiyāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 16).*

2. Ebr-i nīsān **laḥẓa laḥẓa** yaġmasun gülzārġa

Ebr-i nīsāndėk közüm her laḥẓa giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 11).*

laḥẓada: *(Ar.+T.) Anında.*

1. Yüz cānım olsa **laḥẓada** ḳurbānıng͡ eylerim

Vaṣlım niŝārıng͡ olsun u hicrān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 3).*

laḥẓa-yı ḫālī: *(Ar.+Far.) Bir an bile boş değildir.*

1. **Laḥẓa-yı ḫālī** ėmes köng͡lüm ḫayālıng͡ ḫaylıdın

İştiyāḳıng͡dur köng͡ül taḫtıda sulṭān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 5).*

laʿl: *(Ar.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

1. Yüziŋ ferruḫ cemālıŋ ruḥ-efzā
Ḥaṭıŋ ḫıżr u leb-i **laʿliŋ** mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

2. İçermėn mey demādem yār **laʿlini** ḫumārıdın
Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 9).*

3. Perde-yi nāz u ḥayā ḫāmūş **laʿliŋdin** köter
İki gül bergini birbirdin gehī güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 3).*

4. **Laʿlidin** derdimge darmān eyler ėrdi vaṣl ara
Çāre ḳılmas mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7).*

5. Meŋga ey Kāmile **laʿlidin** ayru
Eger şeker ėsem bolġay dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 15).*

6. Meŋga **laʿliŋdin** ayru kām-ı cān telḫ
İrür andın şarāb-ı erguvān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 1).*

7. Her kişi ölse yüziŋ mihride **laʿliŋ** tirgüzür
Çün mesīḥiŋ zinde eyler āfitābıŋge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 3).*

8. Ṭarab teklīfi birle köŋlümi ḳan ėtme ey sāḳī
Ne ḥāṣıl Nādire **laʿlidin** ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 18).*

9. **Laʿliŋ** alıda köŋgül sürgende ḥāliŋdin suʾāl
Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābiŋge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 9).*

10. Nihāl-ı ṣabrıma **laʿliŋ** ḫayālı birle su bėrdim
ʿAceb yoḳ bolsa ger bu naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 3).*

11. Ġonçe ü gül tėŋ ėmes **laʿliŋ** ile aġzıŋge
Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 9).*

<u>**laʿl-i ābdār:**</u> *(Ar.+Far.) Suylu dudak.*

1. Gevher özini ṣadef içre eyledi pinhān
Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 6).*

<u>**laʿl-i ābdār-ı āfitāb:**</u> *(Ar.+Far.)Güneş yüzlü sevgilinin suylu dudağı.*

1. Ṣarf ḳılġumdur anı cām-ı viṣālı naḳdine

Ger müyesser bolsa **laʿl-i ābdār-ı āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 4).*

<u>laʿl-i cān baḫş:</u> *(Ar.+Far.) Sevgilinin can bağışlayan dudağı.*

1. Mesīḥā kebi **laʿl-i cān baḫşıdın**

Heme derd-i hicrānġa darmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 7).*

<u>laʿl-i ḫandān:</u> *(Ar.+Far.) Gülümseyen kırmızı dudak.*

1. Közimdin yaş tökib giryān bolıb ḳan yıġlamay neylay

Ki hengām-ı tekellüm **laʿl-i ḫandānımnı** saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 12).*

<u>laʿl-i leb:</u> *(Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

1. Yār **laʿl-i lebidin** ayrıldın

Ey kön͡gül ėmdi demādem ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 3).*

2. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun **laʿl-i lebin͡gni** ṣıfatın

Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 13).*

laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇā: *(Ar.+Far.)Sevgilinin tatlı isteyen içkili kırmızı dudağı.*

1. Kön͡gülni bāde-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire ol **laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇāġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 12).*

<u>laʿl-i nāb:</u> *(Ar.+Far.) Saf kırmızı dudak.*

1. İki **laʿl-i nābın͡gnı** yāḳūtıġa

İki çeşm-i gevher fişānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 7).*

2. Tekellüm ėtdi mülāḳāt **laʿl-i nābın͡g** ile

Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 11).*

3. **Laʿl-i nābın͡g** ḥasretide ṭeşne ḳaldım Nādire

Şerbet-i kevŝer miŝālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 13).*

4. Sebze-yi ḫaṭ **laʿl-i nābın͡g** üzre meʾvā eyledi

Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 3).*

la'l-i şekerbār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin şeker saçan dudakları.*

1. Bülbül-i dil ġonçe-yi gülzārıng eyler ārzū

   Ṭūṭī-yi cān **la'l-i şekerbārıng** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 2).*

2. Ḳan yutarman **la'l-i şekerbārdın** ayrılmışam

   Yār kėtti ėmdi hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 25).*

3. Her ḳaçan kim dėse ol **la'l-i şekerbār** ḥadīŝ

   Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 1).*

4. Nihāl-ı ḳāmet-i serv-i ḫırāmān

   Yüzi gül **la'l-i şekerbārı** ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 8).*

la'l-i şekerḫ˘ā: *(Ar.+Far.)Sevgilinin şeker isteyen saf dudağı.*

1. Uşattı ḳand u şeker ni'metin *la'l-i şekerḫāsı*

   Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 27).*

la'l-i sīrāb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı suylu dudağı.*

1. Tökmeyin kim eşk tapmas **la'l-i sīrābıng** sėni

   Yutmayın ḳan kım ruḫ-ı gülnārıng eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 9).*

lāl bol-: *(Ar.+T.) Konuşamamak; dilsiz olmak, dili tutulmak.*

1. **Lāl bolmay** kim Tekellüm eyledi körgeç sėni

   Ḫāk bolmay kim sėni reftārıng eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 5).*

lāl ėt-: *(Ar.+T.) Konuşamaz duruma sokmak, susturmak.*

1. Ki mėn bī-çāre könglümni baḳıb ötgünçe aldurdum

   Mėni **lāl ėtti** güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 26).*

lāl ol-: *(Ar.+T.) Konuşamamak; dilsiz olmak, dili tutulmak.*

1. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile zülfin ḫayāl eyleb

   Olub men **lāl** özlükdin kėtib yārım cemālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 8).*

lāle: *(Far.) Lale çiçeği.*

1. Serḫoş-ı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

   Lāleler üzre sirişkim mey ile cām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*

2. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

   Kön͡gül daġını ėtsem beyān bolur ol beyābānda **lāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

3. Şāhlar fermānberi sulṭānlar müdāmımnı çākeri

   Şādlıġdın boldı gülgūn **lāleler** pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 56).*

lāle bergidėk: *(Far.+T.) Lale yaprağı gibi.*

1. Faṣl-ı bahār gül açar mihr vefā riyāżıda

   Hicride **lāle bergidėk** dāġ ile ḳan bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 8).*

lāle ruḫsār: *(Far.) Lale renginde kırmızı yanak.*

1. Hicr derdidin yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

   Şerḥ ėtib bu mācerānı **lāle ruḫsārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 4).*

lāle yan͡glıġ: *(Far.+T.) Lale gibi.*

1. **Lāle yan͡glıġ** dāġ boldı gül cemālı reşkidin

   Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 9).*

2. Tapmasun taʿġīr ol reşk-i çemen rengi dėban

   Lāle yan͡glıġ dāġlar kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 8).*

3. Nādire köksini ėtti **lāle yan͡glıġ** dāġ dāġ

Hīçkim yārab esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 17).*

4. Ne ḳılsun **lāle yan͡glıġ** Nādire bağrını dāġ ėtmey

Ki anı çarḫ dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 13).*

<u>lāledėk:</u> *(Far.+T.) Lale gibi.*

1. Ötti furṣat ḳaldı kön͡güllerde dāġ-ı ḥasreti

Lāledėk bağrımġa ḳoydı dāġ-ı sulṭān furḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 44).*

2. **Lāledėk** bağrımnı dāġ-ı firāḳ-ı ḳan eyledi

Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret perīşān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 75).*

<u>leb:</u> *(Far.) Dudak.*

1. Yüzin͡g ferruḫ cemālın͡g ruḥ-efzā

Ḫaṭın͡g ḫıżr u **leb-i laʿlin͡g** mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

2. **Lebidin** ayru men͡ga bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 7).*

3. **Lebin͡g** şehd-i nābıġa cānım fedā

Ḫırāmān ḳadin͡ge revānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 1).*

4. Ṭurfe suʾālī **lebidin** sordı yār

Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 7).*

5. **Lebidin** ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

Men͡ga bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 11).*

6. Gül çemende seyr eyleb ġonçe münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin **lebleriṅgni** ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 4).*

7. Kelām çağıda her söz ki ẓāhir ėtdi **lebin͡g**

Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 9).*

8. **Lebin͡gdin** ayru tüşib Kāmile kitābet ile

Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 13).*

9. Biri **lebin͡gni** ḥadīŝidėḳ ābdār ėmes

Köŋ͡gül saḥīfesine yazmışam hezār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 7).*

10. Dėme ki **lebleridin** ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1).*

11. **Lebidin** sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 9).*

12. Şīşe serşār-ı mey-i nāb irür sorma sebeb

Lebidin neşʾe tapar eyleme pervānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 4).*

13. **Lebleri** tökti tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt

Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 5).*

14. Köŋ͡gül şādāb ėdiŋ͡ vaṣlı meyidin

Lebidin ayru tüşdiŋ͡ ėmdi ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 6).*

15. **Lebleriŋ͡dür** mesīḥ vü ḫıżr ḫaṭıŋ͡

Sėnden ister ḥayāt ḫıżr u mesīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 7).*

16. Mėniŋ͡ yārım perīler şāhı ėrdi

Lebi şehd ü şeker güftārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 6).*

17. Tā bādesin **lebiŋ͡ge** ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüziŋ͡ge eyler gül birle lāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 1).*

18. **Lebimġa** kėldi müdāmımnı vaṣlını tileb cānım

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 11).*

19. Vāḳıf ėrmessėn mėniŋ͡ derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman **lebiŋ͡** hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

20. Nėçe kün boldı **lebiŋ͡** ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 17).*

21. Kelāmıŋ͡ neşʾesi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebiŋ͡ni şerbeti ėrdi buzuḳ köŋ͡gülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 10).*

22. Cān bağışlarda **lebiŋ͡** nāzıŋ͡ge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābıŋ͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 7).*

23. Yād eyleb **leblerin͡g** ṣahbāsını maḫmūrman

Vaṣlın͡g isteb ʿāfiyet sermenzilidin zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 81).*

24. Kim ḳılur ümīd ḳan yutmay **lebin͡gni** şerbetin

Olmayın kim nergis-i bīmārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 3).*

25. Kön͡gül bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki tan͡g ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 14).*

26. Mey içsen͡g ey kön͡gül ildin nihān iç

Lebi yādi bile mey rāyegān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 2).*

27. Ḳandur ciğerim **lebidin** ayru

Kėltür men͡ga sāḳiyā mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 13).*

28. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tan͡g ėrmes

Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 18).*

29. **Lebin͡g** ḥadīŝini cān levḥine sevād ėttim

Közim ḳarası kebi boldı müşkbār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 3).*

30. **Lebin͡g** yādi kön͡glümde pinhān ėmesdür

İrür şīşede mevc-i ṣahbā hüveydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 3).*

31. Ḳılman͡g ey aḥbāb ol ruḫsārdın ḳaṭʿ-i naẓar

Lebleri yāḳūtını elbette ḳūt-ı cān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 14).*

32. **Leblerin͡gdin** ayru ʿīşim telḫdür devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 9).*

<u>**lebāleb:**</u> *(Far.) Ağzına kadar dolu.*

1. Nādire cām-ı muḥabbetni **lebāleb** içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 17).*

2. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ tut bu deyr ara **lebāleb**

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 1).*

3. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 10).*

4. İrür meyḫāne feyżi meymenetlıġ

Lebāleb sāġar-ı serşārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 10).*

5. Cām-ı ṭarab **lebāleb** mīr-i zamān selāmet

Bu dem ki sāz boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 3).*

6. Hicrdin maḫmūrman sāḳī **lebāleb** cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 1).*

leb-i cānperver: *(Far.) Can besleyen dudak.*

1. Ḫıżr ʿömrin āb-ı ḥayvānnı mükerrer eyledi

İlni tirgüzdi mesīḥā-yı **leb-i cānperveri** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 50).*

leb-i ḫandān: *(Far.) Sevgilinin gülümseyen dudağı.*

1. Vaṣl küni közlerim merdümi gülçīn ėdi

Geh rūḫ-ı zībāsıdın geh **leb-i ḫandānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 14).*

leb-i laʿl ü meh-i ruḫsār: *(Far.+Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı dudağı ve ay gibi yüzü.*

1. Baḳmaġay kevŝer lebide ḥūrnıng ruḫsārıġa

Kim **leb-i laʿl ü meh-i ruḫsārıng** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 8).*

leb-i laʿl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

1. Yüzing ferruḫ cemālıng ruḥ-efzā

Ḫaṭıng ḫıżr u **leb-i laʿling** mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

lebi maḫmūr: *(Far.+Ar.) Sarhoş olan dudak.*

1. **Lebi maḫmūrı** durmėn cām-ı mey tut

Kerem ḳıl sāḳiyā defʿ-i ḫumār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 7).*

leb-i şeker şiken: *(Far.) Şeker kıran dudak.*

1. Nigār-ı gül-bedenimni tüşümde körmesem ėdi

Leb-i şeker şikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 2).*

lemʿa-yı dīdār: *(Ar.+Far.) Yüz ışığı.*

1. **Lemʿa-yı dīdārı** közlerni münevver eyledi

Şāḥne-yi mihri köṉ͡güllerni musḫḫer eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 47).*

leşker: *(Far.) Asker.*

1. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu **leşker** birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 14).*

letāfet bahārı: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik baharı.*

1. Viṣālını hicrān ėtib ey firāḳ

Letāfet bahārın ḫazān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 10).*

levḥ: *(Ar.) Levha, sayfa.*

1. Derd ehli oḳusun Nādire güftārımnı

Yazıban kökde ḳuyaş **levḥine** eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 64).*

levḥ-i cemāl: *(Ar.) Güzellik levhası.*

1. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı **levḥ-i cemāle** peydā

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1).*

levŝ: *(Ar.) Kir, pislik.*

1. Küdūret **levŝidin** dünyā mülevveŝŝ

Ḳılur mu dāmenin dānā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 1).*

leyli: *(ö.a.) Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.*

1. Mecnūn nėge **leyī** terkin ėtsün

Yūsūf'nı unutmadı Züleyhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 15).*

2. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü **leylī** neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 10).*

3. **Leylī** hicrānıda mecnūn mėn kebi yād ḳılmadı

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 47).*

4. Oşal **leylī** melāḥat nāzenīn māh-ruḫsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 5).*

lez̲z̲et-i ʿīş ü ferāġat: *(Ar.+Far.+Ar.) Zevk ü safa lezzeti.*

1. Ötti furṣat lez̲z̲et-i ʿīş ü ferāġat bilmedim

Devlet-i dīdārını ʿīn-i saʿādat bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 33).*

lez̲z̲et-i şiʿr: *(Ar.+Far.+Ar.) Şiirin lezzeti.*

1. Nādire ḳılġaç muḥabbet neşʾesidin güftügū

Lez̲z̲et-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 14).*

libās-ı selāmet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sağlıklı elbise.*

1. Vel-niʿmā derdige darmān bėrib

Libās-ı selāmet ʿaṭā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 104).*

libāsı sūsenī: *(Ar.+Far.) Susam renkli elbise.*

1. Tahniyetdin boldı sūsenni **libāsı sūsenī**

Serv ü gül bezmide pürzer boldı raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 57).*

līk: *(Far.) "Ama, fakat, lakin, ancak" anlamında bağlaç.*

1. Rūze zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedürmen Nādire

Eylemesmen **līk** bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 12).*

2. Men͡ga berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi **līk** mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

3. Çėkmeyüb ġam çėkti şīrīn ṣūretin ferhād **līk**

ʿIşḳ āyīnide dėrler bī-ḥayālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 5).*

<u>līkin:</u> *(Far.) Lâkin, ancak, ama.*

1. Sīl ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān **līkin**

Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 9).*

2. Kėç dėdin͡g yār u āşinālardın

Men͡ga **līkin** dėme fulāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 12).*

<u>lillāhü'l-ḥamd:</u> *(Ar.) Allah'a hamdolsun.*

1. **Lillāhü'l-Ḥamd** ki ez ḫaṣıyet-i devlet ḫān

ʿĀfiyet taptı çiçekdin vel'-Niʿmā sulṭān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 1).*

<u>luṭf:</u> *(Ar.) Yardım, inayet, ihsan.*

1. Tīşe-yi ferhād ġamdin pāre bağrım dāġını

Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 34).*

2. Budur ümīdim ki **luṭfin͡gdin** kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 35).*

3. Baḳmadin͡g bir **luṭf** ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 13).*

4. Her zamān yād eyleban kön͡glümġa sulṭānım kėlür

Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa mihmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 2).*

<u>luṭf ėt-:</u> *(Ar.+T.) İyilikte bulunmak, lütuf göstermek.*

1. Ṣabā **luṭf ėt** ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 21).*

2. Sāḳiyā **luṭf ėt** dirīġ ėtme ʿināyet sāġarın

Kim bukün maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 9).*

3. **Luṭf ėtib** sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi hicrānıng͡da dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*

<u>luṭf eṭegi:</u> *(Ar.+T.) Merhamet eteği.*

1. Ḫāksāring͡dėk kerem ḳıl çėkmegil **luṭf eṭegin**

Bir ġubāring͡ men ki meḥv-i gūşe-yi dāmānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 3).*

<u>luṭf eyle-:</u> *(Ar.+T.) Merhamet eylemek, iyilikte bulunmak.*

1. Bāde müştāḳıġa **luṭf eyle** ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd'ġa hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 15).*

2. Dāde kėldim ey salātın serveri dadım ėşit

Sėn şeh ü mėn bī-nevā **luṭf eyle** feryādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 2).*

3. Ey şehā **luṭf eyle** aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol

Çėkdim asru çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 17).*

<u>luṭf ile:</u> *(Ar.+T.) İyilik ve merhametle.*

1. **Luṭf ile** sėn ḳayd-ı ġamdin çekmeseng͡ tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ meng͡a ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 25).*

<u>luṭf ü ḫulḳ:</u> *(Ar.) Merhamet ve ahlak.*

1. **Luṭf ü ḫulḳ** u dāniş ü iḥsān u ʿaḳl u salṭanat

Sėndedür mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 9).*

2. **Luṭf ü ḫulḳı** her biri rūḥ u revān ėrdi men͡ga

Kėtti ol rūḥ u revān feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 29).*

luṭf ü ilṭāf: *(Ar.) Lutüf ve merhamet.*

1. Tā ḳıyāmet ėtme yārab **luṭf ü ilṭāfın͡gı** kem

Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 15).*

luṭf ü kerem: *(Ar.) İhsan ve cömertlik.*

1. Kėlsen͡g ḳademin͡gdin örgülürmen

Luṭf ü keremin͡gdin örgülürmen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 24).*

2. Natüvān cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılay

Nėçe künler ki men͡ga bar ėdi **luṭf ü keremin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 46).*

luṭf ü rāyet-i iḳbāl: *(Ar.) Bahtın iyilik ve rivayetti.*

1. Devr **luṭf ü rāyet-i iḳbāl** sėndin özgeġa

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 5).*

luṭf-i güftār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel sözleri.*

1. Ġonçedėk aġzı ara ol **luṭf-i güftārı** ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 1).*

luṭf-i ḥaḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Allah'ın inayeti.*

1. **Luṭf-i ḥaḳdın** devlet-i ʿużmā müyesser bolġusı

Ḫāndān-ı salṭanat andın münevver bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 33).*

luṭf-i ḫulḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) İyi huyluluk.*

1. Közlerim yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ḫulḳıng͡nı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 16).*

M

maʿaẕallāh: *(Ar.) Allah korusun! Allah esirgesin! anlamı taşıyan ünlem ifadesi.*

1. Firāḳ leşkeri ṭuġyānıdın **maʿāẕallāh**

   Yüzing͡ neẓẓāresi ʿuşaḳlarnı firdevsī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 11).*

maʿbūd: *(Ar.) Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye lâyık olan, kendisine ibâdet olunan varlık, ilâh, Allah.*

1. Küfr ü İslām ilige sėn **maʿbūd**

   Kaʿbe ü deyrdir iki maʿbed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 3).*

mācerā: *(Ar.) Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven.*

1. Hicr derdidin yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

   Şerḥ ėtib bu **mācerānı** lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 4).*

2. Ene'l-ḥaḳ **mācerāsın** eyledin fāş

   Kėl ey menṣūr istiḳbāl-ı dār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 9).*

mācerā eyle-: *(Ar.+T.) Olaylar yapmak.*

1. Yārdın ayru meng͡a köp **mācerā eyler** felek

   Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3).*

māçīn: *(ö.a.) Çin'in güney kısmı.*

1. Şūḫlık birle ḫuten deştide **māçīn** kėyigi

   Boldı rüsvā ḳılıb ol nergis-i mestānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 5).*

macrūḥ ḳıl-: *(Ar.+T.) Yaralamak.*

1. Sėnsiz bu köng͡ülni **ḳıldı macrūḥ**

   Şimşīr-i firāḳ u hicr tīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 3).*

<u>maġrūr:</u> *(Ar.) Gururlu, kibirli.*

1. Vaṣl ara **maġrūr** ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

   Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 5).*

2. Bolma gīr ü dārıġa **maġrūr** ger ʿāḳil ėseng͡

   Devlet-i dünyānı uyḳu ferẓ ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 11).*

3. Muġtenem bilmey viṣālıng͡nı eger **maġrūrman**

   Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 85).*

4. Tesbīḥ-i riyāyı bile **maġrūr** ėdi ẕāhid

   Tevfīḳ tapıb bağladı zünnār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 15).*

5. Viṣālıng͡ge **maġrūr** ėdim nėçe kün

   Niyāz oldı ol barça nāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 113).*

6. Cihān destgāhıġa **maġrūr** ėmes

   Kön͡gül sėndin ayrudur āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 149).*

<u>maġrūr bol-:</u> *(Ar.+T.) Gururlanmak.*

1. **Bolma maġrūr** müddeʿī söz yėne

   Anı ḳolı saḳīmdür ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 3).*

2. Dünyānı ʿişvesiġa **maġrūr bolma** zinhār

   Kim dehr-i bī-baḳādur ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 49).*

<u>māh:</u> *(Far.) Ay, sevgili.*

1. Ey ṣanem bāde içib yüzni ḳızartıb meydin

   ʿĀrıżıng͡ **māhını** ḫurşīd-i nihān eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 10).*

2. Eyleb ʿālemni ferāmūş sėni yād ḳılay

   Yėne bir mertebe ġam şāmıda **māhımnı** körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 16).*

3. Bolmışam şāh-ı ʿadālet destgāhımdın cüdā

   Dūd-ı āhımdın felekler yandı **māhımdın** cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 22).*

māh cemāl: *(Far.+Ar.) Aya benzeyen güzel sevgili.*

1. Şām-ı firāḳıng͡ ėtti mėni tīre rūzgār

Körset yüzing͡ni **māh cemālıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 4).*

maḥbūb: *(Ar.) Sevimli, sevilir, sevgili.*

1. Dirīġā kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni **maḥbūblardın** intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 14).*

2. Her kimde eger bar ėse āŝār-ı muḥabbet

Eyler ang͡a **maḥbūblar** iẓhār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 2).*

mahcūr: *(Ar.) Utanmış.*

1. Gerçi üzding͡ rişte-yi ülfet mėn **mahcūrdın**

Şükr kim yādıng͡ irür köng͡lümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 9).*

maḥfil: *(Ar.) Meclis, encümen.*

1. Ne **maḥfilde** şehd ü şeker eyledin

Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 11).*

2. Zülf-i müşkīn birle ḳılġan nāfe-yi Çīn āşikār

Nergis-i mest ile **maḥfilni** ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 10).*

maḥfil-i eyyām: *(Ar.+Far.+Ar.) Gün meclisi.*

1. **Maḥfil-i eyyām** ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ

Barça müheyyā meng͡a ḥayf ki dildār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 7).*

maḥfil-i imkān: *(Ar.+Far.+Ar.) Olanak meclis.*

1. Rūşen ėrdi **maḥfil-i imkān** cemālıng͡ şemʿidin

Yaḫşılar sulṭānı ėrding͡ şehriyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 5).*

maḥfil-i şīrīn mazāḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Eğlenceli meclis.*

1. Alurdım kām-ı ʿişret **maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın**

ḳılurdım seyr cemʿīyet bahār-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 13).*

<u>māh-ı āsumān:</u> *(Far.) Gökyüzündeki ay.*

1. Yār kim yėr tubıda pinhāndur

Nādire **māh-ı āsumāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 14).*

<u>māh-ı cemāl:</u> *(Far.+Ar.) Ay yüzlü güzel sevgili.*

1. Ger āfitāb körse ḥüsning͡ni öz şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler **māh-ı cemāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 10).*

<u>māh-ı enverī:</u> *(Far.+Ar.) Parlak ay.*

1. Mihr-i dīdārı şeref bürcine **māh-ı enverī**

Baḥr-ı devletdin beşāret sizge ey ehl-i cihān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 25).*

<u>māh-ı ʿīd:</u> *(Far.+Ar.) Bayram ayı (Bayramın habercisi hilal).*

1. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler **māh-ı ʿīd**

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 3).*

2. **Māh-ı ʿīd** ʿālemġa saldı pertev-i envārını

Yād eylermen ʿömer sulṭānnı gīr ü dārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 21).*

<u>māh-ı münevver:</u> *(Far.+Ar.) Parlak ay.*

1. Melāhatlıġ yüzin͡g **māh-ı münevver**

Cemālın͡g āfitāb-ı ʿālem ārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 9).*

<u>māh-ı ramażān:</u> *(ö.a.) Ramazan ayı.*

1. **Māh-ı ramażān** ki feyż-i çoḳtur

Mėn ḫastaġa yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 9).*

<u>māh-ı revān:</u> *(Far.) Yürüyen ay.*

1. Ṭalʿati **māh-ı revān** yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 11).*

<u>māh-ı ruḫsār:</u> *(Far.) Sevgilinin aya benzeyen yanakları.*

1. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür

Māh-ı ruḫsār üzre ḫālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 4).*

<u>māh-ı tābān:</u> *(Far.) Parlayan ay.*

1. Yārımnı vaṣlı birle ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi **māh-ı tābān** ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 6).*

2. Pāreler boldı ḫayālın͡g nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 8).*

<u>māh-ı ṭalʿat:</u> *(Far.+Ar.) Ay gibi parlak yüz.*

1. Ṣubḥ-i vaṣlıdın münevver ėrdi **māh-ı ṭalʿatim**

Şām-ı ġam yüzlendi şemʿ-i rūzgārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 3).*

<u>māh-ı temām:</u> *(Far.+Ar.) Dolunay.*

1. Ḳaranġu közimge hicr şāmı tīredür ʿīşim

Felek tofraġa pinhān eyledi **māh-ı temāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 22).*

<u>muḥkem eyle-:</u> *(Ar.+T.) Sağlamlaştırmak.*

1. Sėn ey gerdūn ḥaẕer ėt kişverin͡gni **eyleġıl muḥkem**

Közümni eşkidin ḫacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 15).*

muḥkem tut-: *(Ar.+T.) Sağlamlaştırmak.*

1. Nādire kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın **muḥkem tutay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 20).*

2. Hicr ėtek uşlab girībānımnı **muḥkem tuttı** ġam

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

maḥkeme: *(Ar.) Davaların görülüp hükme bağlandığı yer.*

1. Nādire deʿvā-i ʿışḳıng͡nı ḳılıb

Ḳavlı bu **maḥkemede** taptı ŝübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 14).*

maḥkūm-ı fermān: *(Ar.+Far.+Ar.) Emrinin/buyruğunun mahkumu.*

1. Cünūn şehrini bī-sāmānları **maḥkūm-ı fermānım**

Ki bardur ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet destgāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 17).*

māh-lıḳā: *(Far.+Ar.) Ay yüzlü, güzel (sevgili).*

1. Bukün ol **māh-lıḳā** şūḫ-ı dilārām ḳanı

Yüzidin rūşen ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 15).*

maḫmūr: *(Ar.) Sarhoş, kendinden geçmiş.*

1. Ger ehl-i vefā istese kāşāne selāmet

Bolsun mėni **maḫmūrġa** meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 2).*

2. Hicrdin **maḫmūrman** sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 1).*

3. Sāḳiyā **maḫmūrdurman** cām tut

Bir nefes terk-i Ġam-ieyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 1).*

4. Yād eyleb leblering͡ ṣahbāsını **maḫmūrman**

Vaṣlıng͡ isteb ʿāfiyet sermenzilidin zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 81).*

5. Sāḳiyā **maḫmūrman** çarḫ nākām u ẕelīl

Eyleġıl bir sāġar-i mey birle şād u kāmrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 9).*

6. Sāḳī şarāb kėltür **maḫmūrman** beġāyet

Muṭrib terāne tüz ki furṣat irür ġanīmet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 1).*

7. Sāḳiyā luṭf ėt dirīġ ėtme ʿināyet sāġarın

Kim bukün **maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 10).*

maḥrem-i bezm-i viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma meclisinin sırdaşı.*

1. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl

Ey ḫoş ol sāʿat ki ėrdim **maḥrem-i bezm-i viṣāl** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 24).*

maḥrem-i dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel yüzünün sırdaşı.*

1. Kön͡glümni ḫˇāb-ı ġafletdin demī bīdār ḳıl yārab

Aḳarġan közlerimni **maḥrem-i dīdār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 2).*

maḥrem-i esrār: *(Ar.+Far.+Ar.) Sırdaş.*

1. Nükte-yi mihr ü vefāda **maḥrem-i esrār** ėdim

Kāmyāb-ı şerbet-i ol laʿl-i şekerbār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 23).*

maḥrem-i rāz: *(Ar.+Far.) Sırdaş.*

1. Şeb ü rūz yādıng͡da ėrdi kön͡gül

Ḫayālıng͡ ile **maḥrem-i rāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 24).*

mahrū: *(Far.) Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlayan güzel.*

1. **Mahrūlarnı** yüzing͡ ayı musaḫḫar eyledi

Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 5).*

2. Ḥüsning͡ tecellisidin bī-tāb **māhrūlar**

Andaḳ ki ẓāhir olmas ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 3).*

3. Ḳaşıng͡ nāz eyler ḥüsn içre **māhrūlar**

Ḫurşīd eylegendėk yüzin hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 7).*

<u>māh-ruḫsār:</u> *(Far.) Ay yüzlü.*

1. Oşal leylī melāḥat nāzenīn **māh-ruḫsārım**

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 5).*

<u>maḥrūm bol-:</u> *(Ar.+T.) Mahrum olmak: yoksun kalmak.*

1. **Bolmasun maḥrūm** ʿāşıḳ yārnıng͡ dīdārıdın

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 97).*

<u>maḥrūm ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Yoksun bırakmak, mahrum etmek.*

1. Mėn nā-tüvān u ḫastanı ol ay cemālıdın

Maḥrūm ḳıldı ṭāliʿ-i bergeşte bed-baḫt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 6).*

<u>maḥrūm-ı dīdār:</u> *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünün mahrumu.*

1. Dehr ara **maḥrūm-ı dīdār**-ı şehyī Ferġāne'men

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 5).*

<u>maḥzūn:</u> *(Ar.) Hüzünlü, kederli.*

1. Gerçi **maḥzūn** men özüm bir nāzenīn hicrānıda

Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 3).*

<u>māil:</u> *(Ar.) Meyilli, istekli, hevesli.*

1. Ḳan tökerge **māildür** ḳaşlarıng͡nı şemşīri

İlni ḳatl-ı ʿām ėtseng͡ közlerini cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 9).*

<u>maḳām:</u> *(Ar.) Makam, derece.*

1. **Maḳāmı** ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim ang͡a

Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 3).*

2. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz men ʿuşşāḳ bezmide

Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi **makāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 16).*

maḳām eyle-: *(Ar.+T.) Makam sahibi olmak, yerleşmek.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide **maḳām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

maḳbūl: *(Ar.) Kabul edilmiş.*

1. **Maḳbūl** ėrdi Ḫudāġa bī-çāreler duʿāsı

Ey yaḫşılarnı şāhı ḥaḳ sen͡ga yār bolġay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 15).*

maḳbūl-ı icābet: *(Ar.) İcabet edilen, kabul görülen.*

1. İsterem yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle **maḳbūl-ı icābet** sėn duʿālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 12).*

maḳdem: *(Ar.) Ayak basma, gelme, geliş.*

1. Ṭalʿatın͡g ferruḫ mübārek **maḳdemin͡g**

Ḳıldı külbemni gülistān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 3).*

maḳdūr: *(Ar.) Kader.*

1. Vaṣl-ı yār istesen͡g cihāndın kėç

Her ne **maḳdūrın͡g** olsa andın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 2).*

maḳṣad: *(Ar.) Amaç, istek, hedef.*

1. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu **maḳṣadnı** ser-encām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 8).*

2. Bolsa ger **maḳṣad** kön͡güller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālıng͡nı zülfing͡ ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 7).*

3. **Maḳṣad** ne ėdi cihanda kėlding͡

Keyfiyetini beyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 13).*

4. Ey köng͡ül eger seng͡a yār vaṣlıdur **maḳṣad**

Terk eyleb ʿālemni ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 5).*

5. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem budur **maḳṣad**

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 11).*

<u>maḳṣad-ı ikrām:</u> *(Ar.) Kasdolunan netice, meram, hedef-i âmâl, amaç, niyet, dilek. Cem'i: makasıd.*

1. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür **maḳṣad-ı ikrām** meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 16).*

<u>maḳṣūd:</u> *(Ar.) Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen, istenilen şey, amaç, gaye, maksat.*

1. Bolmasa ʿāşıḳḳa ger yār viṣālı **maḳṣūd**

Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 7).*

2. Ger köng͡ül ṣaydı seng͡a **maḳṣūd** ėse

Ḥalḳa ḥalḳa sünbülüng͡ni dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 11).*

<u>maʿḳūl:</u> *(Ar.) Makul, uygun, mantıklı.*

1. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı **maʿḳūl** yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

<u>māl u menāl:</u> *(Ar.) Bir kimsėnin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

1. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 8).*

<u>maʿlūm bol-:</u> *(Ar.+T.)Belli olmak.*

1. Perīdėk özni nėdin eyleding͡ köz şaḫṣıdın pinhān

Kişige **bolmadı maʿlūm** aġzıng͡ remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 12).*

<u>maʿlūm ėmes:</u> *(Ar.+T.) Belli değildir.*

1. Ne bāġıdur bu kim **maʿlūm ėmes** bir ẕerre āŝārı

 Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 5).*

2. Yār hicrānıda yoḳdur bar u yoḳımdın eŝer

 Ne ölükmen ne tirik **maʿlūm ėmes** māhiyyetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 14).*

<u>memālik:</u> *(Ar.) Ülkeler, memleketler.*

1. Şeref tapdı **memālik** şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

 Aṣālet maḫzenidin boldı ol ʿālī gevher peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 5).*

<u>maʿmūr:</u> *(Ar.) Mamur, bayındır.*

1. Fiġān ėtmey mü kėtti çemendin serv-i āzādım

 Kön͡gül **maʿmūr** ėdi ey çarḫ vīrān oldı ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 26).*

<u>maʿmūr u ābād:</u> *(Ar.+Far.) Bayındır ve mamur.*

1. Müebbed tā ebed **maʿmūr u ābād**

 Cihān mekkāre zāl bī-vefādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 5).*

<u>man, men:</u> *(T.) Ben; 1.kişi tekil şahıs eki.*

1. Ayturġa arzımaydur ʿālemni māccerāsı

 Bul bezm-i devlet ey şāh-ı medḥḫ̌ān **man** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 26).*

2. Devr-i felek cefāsı kimge ḳılay beyān **man**

 Kön͡gülde bir alam bar yoḳtur müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 29).*

3. Nėçe kün boldı ki ʿaḳl u hūşdın bīgānedin

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ẖod u mestāne**men** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 2).*

4. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile efsāne**men**

ʿālem ehli şād mėn ḥasret otıda yana**man** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 3-4).*

5. Ėrdi şehbāz-ı ẖayālım bezmide ʿunḳā şikār

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 10).*

6. Ḫānezād-ı āstānı uşbu devlet-ẖāne **men**

Derdidin bīmār**man** ẖurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 15-16).*

7. Ėmdi ġam küncide ḥasretler bile örtene**men**

Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam giryān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 35).*

8. Hicr vādīside ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal dür-dāne**men** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 40).*

9. Nadire şāhımdın ayru bī-nevā dīvāne**men** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

10. Şāhlarnı şāhı ʿālī cāygāhım kėlmedi

Dād ėter**men** furḳatıdın dādẖāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 14).*

11. Rużācū **man** ey dilsitānım sen͡ga

Ne boldı ki yėtmes fiġānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 33).*

<u>**mānend:**</u> *(Far.) Benzer.*

1. Gülşen içre anı gīsūsıġa **mānend** irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 11).*

2. Bėrdi Ḫudā-i ʿālem devlet bile saʿādat

Devridedür vilāyet **mānend-i bāġ-ı cennet** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 12).*

3. Ḥüsning͡ tecellīside ḫurşīd ẕerre yang͡lıġ

Eyler ḳamer yüzing͡ge **mānend-i hāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 16).*

4. Ey Nādire sözümni ger körse ebr-i nīsān

Gevherlerini eyler **mānend-i jāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 18).*

mānī: *(ö.a.) 16.yüzyıl Divan şairi, Mehemmed Çelebi.*

1. Nasḫ maşḳ-ı ḳalem-i **Mānī** ü Bihzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 65).*

māniʿ: *(Ar.)Engel.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni bir gām ėtti cevlānım

Ėmes **māniʿ** ḫalāyiḳ kūhı ḳāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 4).*

manṣab-ı şehzādelıġ: *(Ar.+Far.+T.) Şehzadelik görevi.*

1. Dergehige tekye ḳılġan körmegey üftādelıġ

Şükr Allāh tāze boldı **manṣab-ı şehzādelıġ** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 18).*

manẓar: *(Ar.) Nazar edilen, bakılan, görünen yer, görünüş, çehre, yüz.*

1. Ey perī-peyker közümni **manẓarı**

Ḫoş nişīmendür demī ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 7).*

manẓūr: *(Ar.) Nazar edilen, bakılan, görünen yer, görünüş, çehre, yüz.*

1. Ger serv ile ṭāvūs ḫırām ėtse közümge

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 14).*

2. İl gümān eyler ki bu devlet ile mesrūrman

Eylemesmen salṭanatnı yārsız **manẓūrman** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 84).*

3. ʿArṣa-yı mülk-i cihān herçend fermānıdadur

Sėnsiz ey ārām-ı cān **manẓūr** ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 16).*

4. Ger bolmasa vaṣlıng͡ ey mükerrem

Manẓūr ėmes közümġa ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 16).*

manẓūr-ı temāşā: *(Ar.+Far.) Gezilecek yer.*

1. Çemen gülleri **manẓūr-ı temāşā** ėrmes

Közüme ḳad u yüzing͡dėk çemen ārā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 23).*

mār: *(Far.) Yılansız hazine yoktur.*

1. ʿĀrıżın kör bolma zülfidin melūl

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 12).*

maşġūl-ı duʿā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dua etmeye meşgul.*

1. Kündüzi bir gūşede āşifte ḥāl u ser-girān

Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u **maşġūl-ı duʿā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 4).*

maşḳ-ı ḳalem: *(Ar.+Far.+Ar.) Kalemin meşk örneği.*

1. Nasẖ **maşḳ-ı ḳalem-i Mānī ü Bihzād** ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 65).*

maşriḳ ü maġrib: *(Ar.) Doğu ve Batı.*

1. Ḳuyaşdėk **maşriḳ ü maġribni** bir gām ėtti cevlānım

Ėmes māniʿ ẖalāyiḳ kūhı ḳāfı sedd-i rāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 3).*

maṣūn: *(Ar.) Korunmuş.*

1. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda **maṣūn** bolġaylar

ʿĀlem ehliġa bular devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 9).*

mātaḥtü'l-serā: *(Ar.) Sarayın dibine kadar.*

1. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti **mātaḥtü'l-Serā**

Yėtti āhımdın felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 3).*

<u>mātem tut-:</u> *(Ar.+T.) Yas tutmak.*

1. Nādire şāhım sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yan͡glıġ yaş tökib **mātem tutıb** efġān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 16).*

<u>mātem-i ferhād:</u> *(ö.a.) Ferhad'ın yası.*

1. Ötti vāmıḳ dehrdin yādını ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn taḳāżā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 46).*

<u>maṭlab:</u> *(Ar.) İstek, istenilen şey.*

1. Ḥayrān közüm ey māh cemālın͡gnı tileydür

Āyīneni yoḳ **maṭlab**-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 6).*

<u>māye-yi ʿīş ü neşāṭ:</u> *(Far.+Ar.) Zevki neşe temeli.*

1. Maḥfil-i eyyām ara **māye-yi ʿīş ü neşāṭ**

Barça müheyyā men͡ga ḥayf ki dildār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 7).*

<u>māyil-i ẓulmet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Zulme meyil etme.*

1. **Māyil-i ẓulmete** közin͡g türkini

Yoḳsa ḳılur merdüm öyini ḫarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 13).*

<u>maʾyūslık:</u> *(Ar.+T.) Umutsuzluk.*

1. Şāmlar kim zor ėter **maʾyūslık** ol şāhsız

Ārzū cinsini bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 3).*

<u>mażmūn:</u> *(Ar.) İçerik.*

1. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire yārıġa ʿarż eyleb

Köñ͡gülde baġlagan **mażmūnını** iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 30).*

2. Firāḳıda nėçe ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı **mażmūnıda** bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 12).*

3. Köñ͡gül derdini taḳrīriġa ḳīl ü ḳāl ėmes ḥācet

Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 4).,]*

<u>mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb:</u> *(Ar.+Far.) Katkısız içkinin anlamı.*

1. Budur **mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb**

Ki ṣahbā pīrni eyler cevān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 11).*

<u>maẓūr:</u> *(Ar.) Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.*

1. Ol kün ki viṣālıñ͡g çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi meñ͡ga ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 4).*

<u>maʿẕūr tut-:</u> *(Ar.+T.) Hoş görmek, kusûruna bakmamak, affetmek, mazeretini kabul etmek.*

1. Ẕāhidā ʿışḳ u muḥabbet ehlini **maʿẕūr tut**

Yār köyide ne boldı şeyẖ şinʿān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 9).*

<u>mecāl:</u> *(Ar.) Takat, güç, kuvvet.*

1. Ey ẖasta köñ͡gül firāḳ içinde

Dem urgeli ḳalmadı **mecālıñ͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 16).*

<u>mecānın:</u> *(Ar.) Mecnunlar, çılgınlar.*

1. Meñ͡ga ẖayl u sipeh dīvāneler birle **mecānınler**

Nėçün kim tāze daġı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 5).*

<u>mecmūʿa-i aẖlāḳ u iḥsān:</u> *(Ar.) Ahlak ve iyiliğin toplusu.*

1. Luṭf ü ḫulḳ u dāniş ü iḥsān u ʿaḳl u salṭanat

Sėndedür **mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsāndur** mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 10).*

mecnūn: *(ö.a.) Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.*

1. Her sebze ü sünbül ki bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i **mecnūn**dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 12).*

2. **Mecnūn** nėge leyī terkin ėtsün

Yūsūf'nı unutmadı Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 15).*

3. Savrulurman hicr vādīsi ara **mecnūn** mėni

Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 7).*

4. Meṉga berāber ėmes kūhken bile **mecnūn**

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde miṉg ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 5).*

5. Mėniṉg cünūnıma **mecnūnnı** bėrmeṉgiz nisbet

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 1).*

6. Herçend ki bīmār-ı ġam-i ʿışḳ ėdi **mecnūn**

Derdimni körib tişledi engüşt-i nedāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 3).*

7. **Mecnūnda** eger bolsa ėdi ṣabr u taḥammül

Ḳılmasmu ėdi mėn kebi şehr içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 7).*

8. Yüzdin biri **mecnūnda** eger bolsa ġamimni

Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 15).*

9. Ẓāhid mėni dīvānege körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferẓāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 6).*

10. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti ferhād

Tėlbe **mecnūndėk** anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 12).*

11. Vāmıḳ u ferhād u **mecnūndın** muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳıṉgnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

12. Vaḥşet eyler mü kėyik **mecnūndın**

Meṉga ey közleri āhū-bere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 11).*

13. Ġubārım ʿışḳ vādīside berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda **mecnūn** tūtiyā izler ġubārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 4).*

14. ʿĀḳıbet bu derd ü ġam **mecnūn** şiʿār eyler mėni

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).*

15. Leylī hicrānıda **mecnūn** mėn kebi yād ḳılmadı

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 47).*

<u>mecnūn eyle-:</u> *(Ar.+T.) Delirtmek.*

1. Devrān nė ʿaceb köz yaşımı **eylese mecnūn**

Çün eyledi ʿālemni binā H̱āliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 5).*

<u>mecnūn kebi:</u> *(ö.a.) Mecnun gibi.*

1. **Mecnūn kebi** şevḳ eyledi sergeşte-yi hāmūn

Āvāre-yi dehr ėtti mėni gerdiş-i gerdūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 3).*

<u>mecnūn ḳıṣṣası:</u> *(ö.a.) Mecnun'un hikayesi.*

1. Deşt ü ṣaḥrālarnı ḳıldım iẖtiyār

Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı bürhān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 10).*

<u>mecnūn nijād:</u> *(ö.a.) Mecnun soylu.*

1. Mėni zār ferhād u **mecnūn nijād**

İrür yār şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9).*

<u>mecnūn-ı bī-nevā:</u> *(ö.a.) Zevali, nasipsiz mecnun.*

1. **Mecnūn-ı bī-nevānı** teklīf-i cāh ḳılma

Kim tėlbeler başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 7).*

<u>mecnūn-ı şeydā:</u> *(ö.a.) Çılgın Mecnun.*

1. Yüzüng͡ olsun ḳara kim ey felek ẓulm eyleding͡ bī-ḥad

Ayırdın͡g yārdın bu Nādire **mecnūn-ı şeydānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 18).*

medārā: *(Ar.) Etrafında dönülen nokta.*

1. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl **medārā**
   Men͡ga ey Nādire ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

medārā eyle-: *(Ar.+T.) Büyü yapmak.*

1. Ḳaş u közü zülf ü ḫāl ile **medārā eylesen͡g**
   Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 7).*

medārā ḳıl-: *(Ar.+T.) Etrafında dönmek.*

1. Kön͡gül ʿışḳ içre bolma bī-tahammül
   Ki vaṣl u hicr ara **ḳılġıl medārā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 20).*

medd-i āh: *(Ar.) Uzun ah.*

1. Ḳanlıġ kön͡glim içre **medd-i āhım**
   Andaġ ki çemende serv-i āzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 5).*
2. **Medd-i āhım** şuʿlesi ḥüsnin͡g debīristānıda
   Mıṣraʿ-ı bercestedür ey serv-i āzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 3).*

meded: *(Ar.) Yardım.*

1. Bolsam firāḳ leşkeridin münhezim nėtan͡g
   Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi **meded** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 4).*

meded iste-: *(Ar.+T.) Yardım istemek.*

1. Ġam hücūm ėtse rehī meykede tut
   Rindler himmetidin **iste meded** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 6).*

meded ḳıl-: *(Far.+T.) Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.*

1. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt köyi sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 8).*

medḥ: *(Ar.) Övgü.*

1. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

   Gülşen-i **medḥide** elḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 52).*

medḥḫ̌ān: *(Ar.+Far.) Övgüde bulunmak, övgülü şiir takdim etmek.*

1. Ayturġa arzımaydur ʿālemni mācerāsı

   Bul bezm-i devlet ey şāh-ı **medḥḫ̌ān** man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 26).*

meftūn ėt-: *(Ar.+T.) Kendine bağlamak, hayran etmek, âşık etmek.*

1. Feryād ki ʿışḳ **ėtti** mėni yārġa **meftūn**

   Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 1).*

meger: *(Far.) "Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.*

1. **Meger** ḥüsn bāġını nergisleridür

   İki çeşm-i cādū-yı bādām u şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 7).*
2. Cihān içre tüşdi besī restḫīz

   Meger cilve birle ḫırāmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 4).*
3. Ol aynı yüzige bahs ėtersen

   Yeṭmiş **meger** ey ḳuyaş zevālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra* 6).
4. **Meger** kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

   Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 13).*
5. **Meger** kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

   Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 17).*
6. Yā **meger** ol ʿahd u peymāndın püşeymān eyledi

Vaṣl ḫᵛānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 73).*

7. **Meger** kim Nādire körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

Ḳızardı gül yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 13).*

meh: *(Far.) Ay, sevgili.*

1. Münfaʿildur **meh** ruḫıdın āfitāb-ı ḫāverī

Saʿd-i ekber dur ḫarīdār-ı cemāl-ı müşterī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 3).*

mehcūr: *(Ar.)Uzaklaşmış, ayrılmış.*

1. Ḳılmang͡ız menʿ-i figānım yārdın **mehcūrman**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 87).*

mehcūr ara: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

1. Dėmeding͡ ey şāh ol **mehcūr ara** bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicring͡de nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 11).*

meh-i ṭalʿat: *(Fr.+Ar.) Güzel ay yüzlü sevgili.*

1. Vel'-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil yārab

Ḳıldı ʿalemni **meh-i ṭalʿati** firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 12).*

meh-liḳā: *(Far.+Ar.) Ay yüzlü güzel sevgili.*

1. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi merdüm kebi

Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 4).*

mehveş: *(Far.) Ay gibi güzel, sevgili.*

1. **Mehveşim** meydān ara bī-perde cevlān eyledi

İl közin āyīnedėk dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 3).*

2. Ḫāksāriñ͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārıñ͡g men ki **meḥv-i gūşe-yi dāmānıñ͡gım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 4).*

mekān: *(Ar.) Mekân, yer.*

1. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyiñ͡gde **mekānım**

ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes menzil ü meʾvā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 5).*

2. **Mekān** gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

3. Ḳayu merġzār oldı cevlāngehiñ͡g

Ḳayu būstān **mekānıñ͡g** sėniñ͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 64).*

4. **Mekānıñ͡g** sėnin ḳaysı menzildedür

Közüm yaşıdın ḫaṭ revān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 129).*

mekkāre çarḫ-ı ġaddār: *(Ar.+Fat.+Ar.) Acımasız ve hilekar felek.*

1. Dūzaḫ irür közümge cennetde bolmasa yār

Saldı mėni firāḳa **mekkāre çarḫ-ı ġaddār** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 48).*

mekkāre cihān: *(Ar.+Far.) Aldatıcı dünya.*

1. Müebbed tā ebed maʿmūr u ābād

Cihān mekkāre zāl bī-vefādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 6).*

mekr: *(Ar.) Hile.*

1. Zāl felekni ey köñ͡gül **mekridin** eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa sėni firīb ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 9).*

mekr ile tezvīr: *(Ar.+T.+Ar.) Hile ile yalan dolan.*

1. Ẕāhid işi **mekr ile tezvīrdür**

Ṭāʿat-ı bī-rūy u riyā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 7).*

mekr ü füsūn ḳıl-: *(Ar.+T.) Hile yapmak, büyü yapmak.*

1. Ḳoymayın āzād u ḫurrem-dil **ḳılıb mekr ü füsūn**

Köp dilāverlerni merg ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 13).*

mekteb: *(Ar.) Okul.*

1. Ey eşk közimni **mektebidin**

Ḥayret sebeḳın revān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 7).*

melāhat: *(Ar.) Güzellik.*

1. **Melāhatlıġ** yüzin͡g māh-ı münevver

Cemālın͡g āfitāb-ı ʿālem ārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 10).*

2. Oşal leylī **melāḥat** nāzenīn māh-ruḫsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 5).*

melāl: *(Ar.) Hüzün, keder, usanma, bıkma, usanç.*

1. Ġonçe-yi ṭabʿimni ḳan üstide ḳan ėtti **melāl**

Luṭfin͡gi feyż-i nesīmidin gülistān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 11).*

melāmet: *(Ar.) Azarlama,ayıplama, kınama.*

1. Kön͡gülge irür **melāmet** efzā

Seyr-i çemen ü bahār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 11).*

melūl bol-: *(Ar.+T.) Bıkmak, usanmak.*

1. ʿĀrıżın kör **bolma** zülfidin **melūl**

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 11).*

memleket: *(Ar.) Ülke.*

1. Ṣafā-i maḳdemidin boldı ḫurrem ʿarṣa-yı ʿālem

Ḥayāt-ı tāze tapdı **memleket** gūyā ki cān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 12).*

<u>memleket vārîŝi:</u> *(Ar.+T.) Ülke sahibi.*

1. **Memleket vārisi** şehzāde-yi ʿālī güher
Ḳurretu'l-ʿAyn cigerbend emīr-i devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 3).*

<u>mėn:</u> *(T.) Ben.1. tekil şahıs.*

1. Mübtelā mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıng͡ bolay
Ḳıl **mėni** āzād başıng͡ üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 12).*
2. Ger ehl-i vefā istese kāşāne selāmet
Bolsun **mėni** maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 2).*
3. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ **mėn**
Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 11).*
4. Nėçe müddet ki köng͡ül ġayr ile tuttı ülfet
Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 2).*
5. Köyme dėb eylemedi hīçkişi pervānege baḥŝ
ʿĀḳil ėrseng͡ ne ḳılursan **mėni** dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 2).*
6. **Mėn** nā-tüvān u ḫastanı ol ay cemālıdın
Maḥrūm ḳıldı ṭāliʿ-i bergeşte bed-baḫt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 5).*
7. Bolub**man** ḫalḳdın bīgāne ol nā-mihrbāndın hem
İrür cān vāle köng͡lümdin köng͡ül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1).*
8. Hicring͡de ne rāḥat köredür **men** ne ḥalāvet
Yoḳdur **mėni** dil-ḫastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 10).*
9. Gül ėrdi yüzing͡ **mėn** müdāmımnı şevḳıda
Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 29).*
10. Çü **mėn** hicr vādīside ḳalmışam
Firāḳ elgide yüz nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 49).*
11. İlāhī bulardın ayırma **mėni**
Emīr-i cihāndın cüdā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 105).*
12. **Mėn** ṣabr bile taḥammül ėtdim
Herçend ki kėtti şehsüvārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 37).*
13. Tā bar bu cihān **mėn** ü soraġıng͡

Cānda eleming͡ köng͡ülde dāġıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 47).*

14. **Mėni** dīvāne ḳıldı iştiyāḳıng͡

Saçıng͡ zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 3).*

15. Ḥarim-i dergehing͡ aḥbāba cennetü'l-meʾvā

Sėning͡ selāsil-i zülfing͡ge mübtelādur **mėn** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 14).*

16. Sėn uyḳuda mest ü nāzdursėn

Mėn derd bile ġarīb ü tenhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 8*

17. Rūze ayı kėldi vü **mėn** ʿāciz ü bī-dest ü pā

Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1).*

18. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün

ʿÖmrlerdür çarḫdın **mėn** çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 20).*

19. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bī-dādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse **mėndėk** mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 22).*

20. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin körgünçe öldürdi **meni** hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 2).*

21. Perī yang͡lıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın **meni** mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

22. İçermėn mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın

Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 10).*

23. **Mėni** zār ferhād u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9).*

24. Kėtmedi **mendin** ḳadeḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yang͡lıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 1).*

25. Ṣayd ėtdi **mėni** ol iki ḳüllāb

Boynımda kemend-i zülf-i pür-tāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 1).*

26. Muḥtāc-ı dergehing͡mėn yüz ming͡ ümīd birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

23. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn **mėni**

Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 7).*

24. Mübtelā **mėn** ṭā esīr-i zülf-i pür-tābın͡g bolay

Ḳıl mėni āzād başın͡g üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 11).*

25. **Mėn** ḳaldım hicr vīrānıda bī-sāmān bolub

Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 1).*

26. Refīḳā men͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki **mėn** yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

27. Ḳaçan ʿışḳ ehlini öltürmaġını iḫtiyār ėtsen͡g

Cefā ṭīġi bilen evvel **mėnin͡g** baġrımnı efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 4).*

28. **Mėnin͡g** ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 7).*

29. Ārzū ḳıldım tutar **mėn** dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 7).*

30. Luṭf ėtib sorsa **mėni** ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi hicrānın͡gda dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*

31. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını yād ėt

Mėn ḳaçan dėdim men͡ga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 2).*

32. **Mėnin͡g** cünūnıma mecnūnnı bėrmen͡giz nisbet

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 1).*

33. **Mėni** ėtgil derdlıġ kön͡glümdin ey gerdūn ḫalāṣ

Yā kön͡gülni ḳıl mėni bī-ṣabr u sāmāndın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 1).*

34. Yārdım ayru **mėn** bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1).*

35. Ey muṣāhibler **mėni** derdimġa bir darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 1).*

36. Bir yol **mėni** ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

Māl u menāl u niʿmet-i elvān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 7).*

37. Cemāl-ı yār istersėn gülistāndın temāşā ḳıl

Mėni giryān közümni ebr-i nīsāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 2).*

38. Gülistāndur viṣālı maḥfili **mėn** ʿandelīb anda

Gül-i ʿīşim ḫazān oldı gülistānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 3).*

39. Havā-i ʿışḳ sergerdānı **mėn** ārām u ṣabrım yoḳ

Perīşān ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 9).*

40. Men͡ga devr-i felekdin bolmadı bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥāl **mėn** sulṭān-ı devrānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 14).*

41. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın **mėn** hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

42. Müddetidür kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş **mėni** yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 2).*

43. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmen͡g **mėni**

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 11).*

44. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün **mėni** yaz u ḳışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 12).*

45. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān **mėn** ṣedağın͡gge

Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

46. Māh-ı ramażān ki feyż-i çoḳtur

Mėn ḫastaġa yārsız ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 10).*

47. Ferhādda bolsaydı **mėning͡** ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler ėdi ol tağnı ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 5).*

48. Ger bolsa Züleyẖā’da **mėning͡** ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf’nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 9).*

49. Ẕāhid **mėni** dīvānege körgüzme taʿarruż

Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferẕāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 5).*

50. Bī-nevā **mėn** deyr ara sāḳīni istiġnāsıdın

Cāmnı yıġlatdı mīnā bağrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 9).*

51. Kām-ı cān vaṣlıng͡de şīrīn ėrdi **mėn** mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānıng͡da ey nā-mihrbānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 5).*

52. Şeh eyler mesned nāz üzre ārām

Mėn dīvāneġa bes ẖāk-ı gūlaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 8).*

53. Merdümlıġ ile eyledi ol ay **mėni** rüsvā

Neyreng ile ẖod tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 3).*

54. Bardıng͡ naẓarımdın ey perīzād

Mėn ḳulnı dübāre ḳılmadıng͡ yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 2).*

55. **Mėn** āh ile taġnı suv ḳıldım

Künd eyledi tīşesini ferhād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 9).*

56. **Mėn** sėni müstemendingim ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni ang͡a gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 11).*

57. Ḳading͡ naẖlini bisyār eyledim yād

Mėni ol ay viṣālıdın ayırdıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 18).*

58. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer **mėn** ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicring͡de ẖazān boldı bahārım yaẖşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 9).*

59. Eyleding͡ ʿazm-i sefer ey şehsüvārım yaẖşı bar

Ėmdi sėnsiz yoḳ **mėni** ṣabr u ḳarārım yaẖşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 2).*

60. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 8).*

61. Ġam diyārında **mėni** hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 3).*

62. Her kişini bir münāsib yārı bar

Mėn oşal āvāredürmen yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 4).*

63. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa **mėndin** men͡ga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

64. Diyārım ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki **mėn** hem yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 12).*

65. Gerçi maḥzūn **men** özüm bir nāzenīn hicrānıda

Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 3).*

66. Mėn ki furḳat tünleri ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür **mėn** ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 2).*

67. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas **mėn** ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 6).*

68. Men͡ga ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl **mėn** seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 8).*

69. **Mėni** ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 13).*

70. **Mėn** ḳadin͡g servini yād eyledim

Āhnı serkūb-ı şimşād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 1).*

71. Ḫāksārin͡gdėk kerem ḳıl çėkmegil luṭf eṭegin

Bir ġubārın͡g **mėn** ki meḥv-i gūşe-yi dāmānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 4).*

72. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir **mėn** Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

73. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī **mėn** ṣubḥ u şām

Munṭaẓir **mėn** Nādire köz yümmeyin ḥayrānıng͡ıgım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13-14).*

74. Diyārım ehli **mėndin** yārsız bīgāne bolmışlar

Ki **mėn** hem yārsız āzürdemėn yār u diyārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 11-12).*

75. Ḳızıl ḳandur sirişkim zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni kim körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 6).*

76. Sėn ḳuyaş **mėn** sāye-yi pāmāl-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 11).*

77. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki **mėn** sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 4).*

78. **Mėni** ḥālimġa baḳma ey ṭabīb-i pāk tīnet kim

Emān yoḳdur semūm-ı hicr-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 13).*

79. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile zülfin ḫayāl eyleb

Olub **mėn** lāl özlükdin kėtib yārım cemālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 8).*

80. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartar **mėn** viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 10).*

81. Saçı endīşesi herdem fereḥbaḫş-ı dimāġımdur

Ḫutenler seyr ėter**mėn** iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 12).*

82. Sāḳiyā köp ḫasta ḫāṭır **mėn** cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 5).*

83. Ḳalmadı **mėn** körmegen bī-dād devrān ilgidin

Dāġa vėrdi kön͡glümi endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 9).*

84. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 4).*

85. Gerçi üzdin͡g rişte-yi ülfet **mėn** mahcūrdın

Şükr kim yādın͡g irür kön͡glümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 9).*

86. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 14).*

87. Vāḳıf ėrmessėn mėnin͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 16).*

88. Vāḳıf ėrmessėn **mėn**in͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 15).*

89. Şeh-i mülk-i cünūndur **mėn** sipāhım barça vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuşūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 9).*

90. ʿIşḳ daʿvāsını ḳıldım nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi **mėn** nā-resālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 14).*

91. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėn cānımġa raḥm eylen͡g

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*

92. **Mėn** ḳaçan yād ėtmedim vaşlın͡gnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

93. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar **mėn** demādem Nādire

Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 11).*

94. Vefā şehbāzıdurman ger **mėni** şayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 9).*

95. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz **mėn** ʿuşşāḳ bezmide

Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 15).*

96. Çemende gül temāşā eyleban serv-i revān körsem

Ḳılur **mėn** yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 20).*

97. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtizāsıdur

Tiler**mėn** vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 24).*

98. Seyādet ḫanedānı şāh Babür nesl-i pākı **mėn**

Ḫudāyā raḥmet eyle barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 25).*

99. Yazıb **mėn** ṣafḥa-yı ḥüsning ḫayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi ṭūṭī-yi şekerḫānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 1).*

100. Başıdın eylenmedim dėb köpdür armānın **mėni**

Kėlse yārım ḳalmasun köngülde armān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 3).*

101. **Mėn** tėlbege közüng kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī ṣıfat remīde ġazālıngdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 11).*

102. Şām-ı firāḳıng ėtti **mėni** tīre rūzgār

Körset yüzingni māh cemālıngdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 3).*

103. Ḳan bolur köngül müdāmımnı devrini yād ėtken zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 10).*

104. Bardı ol serv-i revān **mėn** ḳalmışam bī-hūş u lāl

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 27).*

105. **Mėn** ḳalıb ġurbetde şāhım ʿazm-ı cevlān eyledim

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 77).*

106. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer **mėn** derd ile rencūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 80).*

107. Menga sėnsiz derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş **mėndin** ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 54).*

108. Ṣabr ḳılsam ʿışḳ derdi bī-ḳarār eyler **mėni**

Kesb-i hūş ėtsem cünūn bī-iḫyiyār eyler **mėni** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1-2, Mısra 11).*

109. Dembedem feryādım ildin şermsār eyler **mėni**

Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler **mėni** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13-14).*

110. Öyle kim cevr-i felek zār u nizār eyler **mėni**

Yārsız hicrān belāsıġa düçār eyler **mėni** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 15-16).*

111. ʿĀḳıbet bu derd ü ġam mecnūn şiʿār eyler **mėni**

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).*

112. Ẓulm ile **mėndin** ayırdı felek-i sifle sėni

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 27).*

113. Āteş-i derd ü firāk u şerer-i hicr **mėni**

Örtedi ḳaysı birini sen͡ga bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 29).*

114. Sėn ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g **mėn** derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

115. Sėn ʿazm eyleb kėterġa **mėn** bolub bīmār ḳayġurdum

Kön͡gül cān birle boldı hemrehin͡g mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 4*

116. Ki mėn bī-çāre kön͡glümni baḳıb ötgünçe aldurdum

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

117. Dünyānı eylemes **mėn** hergiz pisend sėnsiz

Rencūr dur hemīşe bu müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 13).*

118. Sėn ile bezm-i riḥlet **mėn** ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 17).*

119. Merhem ʿilācı birle bütmes köŋgül yarası

Ayrıldı yār **mėndin** bilmen yaḳın yırağın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 6).*

120. **Mėndin** ayırdı devrān ol yār-ı hemdemimni

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 21).*

121. Herçen şād irürmen bu ikki tāze güldin

Kėtmes henūz **mėndin** ol yārnıŋg havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 40).*

122. El-ḳıṣṣa gül yüzini **mėndin** yaşurdı yārım

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 43).*

123. Dūzaḫ irür közümge cennetde bolmasa yār

Saldı **mėni** firāḳa mekkāre çarḫ-ı ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 48).*

124. Efsūs şāh-ı devrān ʿazm eyledi cihāndın

Devrān **mėni** ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 52).*

125. Vāle **mėn** āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 15).*

126. Bolmışam bī-ḫān u mān tā yārdın ayrılmışam

Hicr vādīsiġa saldı gerdiş-i devrān **mėni** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 6).*

127. Āteş-i firḳatda āḫır örtedi hicrān **mėni**

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān **mėni** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 7-8).*

128. Hicr derdiġa giriftār eyledi cānān **mėni**

Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 9).*

129. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü **mėn** bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

130. Hicr vādīside ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı oşal dür-dāne **mėn** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 40).*

131. Ḫalāyiḳ serḫoş u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ḫandān u giryāndur **mėni** bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 10).*

132. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur **mėning͡** serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7).*

133. **Mėn** ḥasret ile ḳaldım u yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9).*

134. **Mėn** ġam-zedeni hemdem-i derd ü elem eyler

Andaḳ ki ol ay ʿışḳı bile müttehem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 25).*

135. Feryād ki ʿışḳ ėtti **mėni** yārġa meftūn

Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 1).*

136. Mecnūn kebi şevḳ eyledi sergeşte-yi hāmūn

Āvāre-yi dehr ėtti **mėni** gerdiş-i gerdūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 4).*

137. Hicrānda naṣībim **mėni** ḫūn-ı ciger ėtti

Furḳat otınıng͡ tābı köng͡ülġa eŝer ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 11).*

138. El-ḳıṣṣa firāḳ içre derbeder ėtti

Taḳdīr ezeldin **mėni** bī-pā u ser ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 14).*

139. Tā key meng͡a bī-dād cevr ü sitem eyler

Āḫır **mėni** āvāre-yi deşt-iʿadem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 28).*

140. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

Mėni ey çarḫ kez-reftār yārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 8).*

141. Bahār oldı gül açıldı **mėning͡** serv-i revānım yoḳ

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 35).*

142. **Mėni** ey felek bī-nevā eyledin͡g

Ḥazīn cānıma köp cefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 93).*

143. Cemālın͡gdın ayru tüşüb kėçeler

Ḫayālın͡g irür dil-nevāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 120).*

144. Birdem sėni ḳılmadım ferāmūş

Raḥmet **mėni** bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 30).*

145. Veh ne yan͡glıġ dūstlıġdur **mėn** bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 3).*

146. Dünyā yüzini isteb tapgey ėdim soraġın

Ger bolsa yüz merāḥıl **mėn** birle yār arası *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 10).*

147. Hicr ėdi ʿışḳ içre **mėn** körgen belālardın biri

Derd vādīside **mėn** çėkken cefālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 2).*

148. Ḳayan bardın͡g ey mihr-i yoḳ bī-vefā

Mėn ėrdim oşal mihrbānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 68).*

149. **Mėn** ki furḳat tünleri ol gül yüzin yād eylerem

Bülbülidür men ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 1).*

150. **Mėn** ki cān birle rıżā jūyende-yi fermānın͡gım

Nādire andın vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 13).*

151. Bezm-i vaṣlın körmegenler furḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 14).*

152. Hicr ėdi ʿışḳ içre **mėn** körgen belālardın biri

Derd vādīside **mėn** çėkken cefālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 1-2).*

153. Kötermek taġnı āsān ėmesdür

Mėn ü hicrān ġam-i heyhāt-heyhāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 10).*

154. Şām-ı furḳat yārsız **mėn** yutmagan ḳan ḳalmadı

Raḥm ḳıl kim ėmdi ḳan yutmaḳḳa imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 1).*

155. Genc-i ḥüsnün͡gni zekātın bėr men͡ga

Sėn ġanīsen **mėnde** bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 6).*

156. Yār kėrek ʿāşıḳa **mėnde** sėver yār yoẖ

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ẖˇār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1).*

157. Çün **mėndin** üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

Bīgāne boldı birbiridin cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 1).*

158. Sorman͡gız ey dūstlar **mėndin** nişān u nām kim

Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 11).*

159. **Mėndin** ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin ẖārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 17).*

160. Yüzi hicri **mėni** köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berẖurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 7).*

161. Müstened ėtti **mėni** muḥtaclıḳ

Ḳıldı ḥācetmendin͡g ey yār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 9).*

162. Bir tereḥḥüm ẓāhir ėtsen͡g nėtgüsi

Ḳıldı ḥüsnün͡gge **mėni** zār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 16).*

163. Ġam helāk ėtti **mėni** hicrin͡gde ey cān ḳaydasan

Sėnsizin bīmārman derdimge darmān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 1).*

164. Vefā şehbāzıdur men ger **mėni** ṣayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 9).*

165. **Mėni** beski dīvāne ḳıldı ġamin͡g

Cünūn ehliġa ittiḥād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 3).*

167. **Mėni** salṭanat mesnedide körüb

Gümān ėtme ʿīş ü ferāġat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 57).*

168. Yüzin͡gni yėr astıda pinhān ėtib

Mėni hicr dāmıġa ḳıldın͡g esīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 82).*

169. Ayırdıng͡ **mėni** ẓulm ile yārdın

Firāḳ elgine mübtelā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 95).*

170. Muḥammed Emīn Ḫān cemālı bile

Mėni dāġ-ı ġamdin rihā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 102).*

171. Sėndin **mėni** ʿāḳıbet ayırdı

Yüz mekr bile sipihr ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 19).*

172. Ey dūst firāḳ ilgidin dād

Ḳıldı **mėni** müstemend ü nāşād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 58).*

173. **Mėni** ḥālimġa yıġlar āşinālar

İrür ḥayrān men͡ga bīgānedin yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 11).*

174. Muḥabbet derdidin āşüftelıġlar tüşti başımġa

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 8).*

175. Oşal leylī melāḥat nāzenīn māh-ruḫsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 6).*

<u>menʿ-i fiġān ḳıl-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ağlamayı engellemek.*

1. **Ḳılman͡gız menʿ-i fiġānım** yārdın mehcūrman

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 87).*

<u>men͡ga:</u> *(T.) Bana. 1. Tekil şahıs.*

1. Her nėçe köz salur ol dilber-i gülfām **men͡ga**

Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 1-2).*

2. Ḳanlı közyaşım ile āh cünūn bezmide

Serv mevzūn ile dur ṭıfl-ı gül-endām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 4).*

3. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 6).*

4. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 8).*

5. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey ile cām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*

6. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 12).*

7. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

8. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 16).*

9. Dem-i tīġin͡g **men͡ga** vaḳt-i şehādet

İrür elbette şerbetdin güvārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 7).*

10. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Men͡ga ey Nādire ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

11. **Men͡ga** ey Nādire ḳısmet bu ėrken

Ezel kündin bolubdur ʿışḳ peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*

12. Lebidin ayru **men͡ga** bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa nāfiʿ olma ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 7).*

13. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb **men͡ga** tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 15).*

14. Ol kün ki viṣālın͡g çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi **men͡ga** ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 4).*

15. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb **men͡ga** tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 16).*

16. Sunma mey ey sāḳī devrān men͡ga

Kim nasibim olmış ezeldin ḳan **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 2).*

17. Yār cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim irür bir vech-i itiḥsān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 4).*

18. Nāle bir dilsūz yārımdur mėnin͡g

Hemnişīndür dīde-yi giryān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 6).*

19. Müşkil işdür derd ü hicrān külfeti

Yārab ol müşkilni ḳıl āsān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 8).*

20. Deşt ü ṣaḥrālarnı ḳıldım iḫtiyār

Boldı mecnūn ḳıṣṣa-yı bürhān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 10).*

21. Āh nėlay ötdi devrān-ı viṣāl

Bī-vefālıḳ eyledi devrān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 12).*

22. Munṭeẓirdür men hemīşe Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb cānān **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 14).*

23. Ne ġamdür **men͡ga** ʿışḳ ara Nādire

Eger bolsa cānānġa cānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 11).*

24. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin çekmesen͡g tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ **men͡ga** ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 26).*

25. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen ne ḳılay

Ẓāhidā **men͡ga** naṣīḥat bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 4).*

26. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça **men͡ga** bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

27. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdür barġıl ey sāḳī

Men͡ga bī-hūde külfet bėrme teklīf-i şarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 12).*

28. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü **men͡ga** bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 6).*

29. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ **men͡ga** düşvār ėdi

Yüz taḥayyür birle ėlgin tişledi cānān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 9).*

30. Cemālın͡g **men͡ga** müddeʿā ṣubḥ u şām

Viṣālın͡g **men͡ga** ārzū rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 3-4).*

31. Sāḳī **men͡ga** ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẓāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 1).*

32. Refīḳā **men͡ga** birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 1).*

33. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū ẓāhid alında

Bolsun **men͡ga** sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 8).*

34. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını yād ėt

Mėn ḳaçan dėdim **men͡ga** ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 2).*

35. Çėkerde cān **men͡ga** taḳlīd ḳılmasun ferhād

Firāḳ tağıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 3).*

36. **Men͡ga** berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 5).*

37. Cihānda böyle ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi

Men͡ga ziyāde bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 8).*

38. Bu ġamni taġ kötermes ėdi velīk **men͡ga**

Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 11).*

39. **Men͡ga** berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde min͡g ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

40. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin **men͡ga** ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

41. Sürme-yi çeşm-i dilimdür ėşikin͡g toprağı

Dergehin͡gdin **men͡ga** āvārelıġ ėrmes ḥācet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 6).*

42. Her şām **men͡ga** nevāleyi ġam

İfṭār ḳılurġa boldı ḳısmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 7).*

43. Genc-i ḥüsnün͡gni zekātın bėr **men͡ga**

Sėn ġanīsen mėnde bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 5).*

44. Ḳoy naṣīḥatnı **men͡ga** ey nāṣiḥ

Pend ile tėlbe tapar mu iṣlāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 15).*

45. Kāmile meykedeġa ʿazm ėttim

Fetḥ-i bāb eyle **men͡ga** yā fettāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 18).*

46. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi **men͡ga** ẕāhid

Dėmedi hīç tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 11).*

47. Ḫod zerīn **men͡ga** āhım şereri

Şemʿ-i seride miġfere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 3).*

48. Vaḥşet eyler mü kėyik mecnūndın

Men͡ga ey közleri āhū-bere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 12).*

49. **Men͡ga** ẕāhid yüzidür nā-mübārek

Velīkin cübbe ü destār ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 11).*

50. **Men͡ga** laʿlin͡gdin ayru kām-ı cān telḫ

İrür andın şarāb-ı erguvān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 1).*

51. Cihāndın kėtdi ol şāh-ı cihānım

Men͡ga boldı firāḳıda cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 6).*

52. **Men͡ga** ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem bolġay dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 15).*

53. Maḥfil-i eyyām ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ

Barça müheyyā **men͡ga** ḥayf ki dildār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 8).*

54. Yārdın ayrıldı dėb her kün **men͡ga** devr-i felek

Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 11).*

55. Alın͡gdın ey felek yüz dād u feryād

Men͡ga hicr içre ey gerdūn vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 20).]*

56. Şükr bari kim işim tapmadı red

ʿışḳ bürhānı **men͡ga** ėrdi sened *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 2).*

57. Ruḫın körmeyin **men͡ga** armān irür

Kön͡gül içre yüz nevʿ ḥirmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 1).*

58. **Men͡ga** ol serv-ḳad peyġāmın ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 1).*

59. Bolubdur rūzgārım şām-ı ġam deycūridėk tīre

Men͡ga ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 8).*

60. Yār **men͡ga** ġayr-ı cefā eylemes

Vaʿde ḳılıb an͡ga vefā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 1).*

61. **Men͡ga** ʿışḳ içre sūdi cünūn bes

Cihān iḳbālıdın baḫt-ı nigūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 1).*

62. **Men͡ga** deyr içre esbāb-ı tecemmül

Ṣürāḥī birle cām-ı lālegūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 5).*

63. Firāḳı ibtilāsı birle kön͡glüm derdmend oldı

Men͡ga vaṣlın devā-i derd-i hicrān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 20).*

64. **Men͡ga** rām oldı vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 3).*

65. Sunma mey ey sāḳī devrān **men͡ga**

Kim nasibim olmış ezeldin ḳan **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 1-2)***.**

66. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın ayru **men͡ga** birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 14).*

67. Ḳandur cigerim lebidin ayru

Kėltür **men͡ga** sāḳiyā mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 14).*

68. Mėni ḥālimġa yıġlar āşinālar

İrür ḥayrān **men͡ga** bīgānedin yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 12).*

69. Āstānınġa ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

Özge menzilde tapılmas **men͡ga** sėnsiz rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 12).*

70. Kėç dėdin͡g yār u āşinālardın

Men͡ga līkin dėme fulāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 12).*

71. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*

72. **Men͡ga** ey Nādire bes munça bī-dād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 29)***.]**

73. Anı hicrini derdidin her kėçe

Men͡ga nāle ü āh u efġān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 12).*

74. Ẕāhid ehliġa selsebī-l ü kevŝer

Besdür **men͡ga** reşḥa-yı zülālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 8).*

75. **Men͡ga** ey felek ḳaṣd-ı cān eyledin͡g

Firāḳ elgide nā-tüvān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 1).*

76. **Men͡ga** şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

Ki yaruttı hicr şāmın kėçe sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 5).*

77. **Men͡ga** ārzū viṣālın͡g **men͡ga** müddeʿā ḫayālın͡g

Naẓarımdadur cemālın͡g heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 9).*

78. **Men͡ga** devr-i felekdin bolmadı bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥāl men sulṭān-ı devrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 13).*

79. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Men͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 10).*

80. **Men͡ga** ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 7).*

81. **Men͡ga** ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 11).*

82. Şehsüvārım fikri kim cān birle kön͡güldür **men͡ga**

Cismim içre kön͡gül ü kön͡gül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 3).*

83. Ey cān **men͡ga** hicrin͡gde cihān boldı ḳaranġu

Bolġan kebi köz gevher-i şehvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 11).*

84. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl **men͡ga** sāḳī mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 11).*

85. Nādire kön͡glümni rūşen ḳıldı yād-ı ʿarıżi

Kim **men͡ga** endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 18).*

86. Viṣālını tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet **men͡ga** ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 14).*

87. ʿAdem iḳlīmide şāhım misāfirdür Ḫudāvendā

Men͡ga yėtkür selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 18).*

88. **Men͡ga** ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecānınler

Nėçün kim tāze dağı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 5).*

89. Hicrān **men͡ga** muṣāḥib irür vaṣlın͡g ārzū

Ey şehriyār cāh u celālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 5).*

90. Yādgār ol şāhdın ḳaldı **men͡ga** dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).*

91. Āh kim bī-ḥadd **men͡ga** cevr ü cefā eyler felek

Furḳat içre ḳısmetim derd ü belā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 1).*

92. Yārdın ayru **men͡ga** köp mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3).*

93. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi **men͡ga** bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 26).*

94. **Men͡ga** sėnsiz derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 53).*

95. Közlerim mihr-i cemālıdın münevver bolmadı

Men͡ga hemdem bir kün ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 64).*

96. **Men͡ga** ol kün kim vefāġa ʿahd u peymān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 70).*

97. Ėmdi özni nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Men͡ga gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 6).*

98. Cevrler ki **men͡ga** çarḫ eyledi şāhımnı körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

99. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi kėltür **men͡ga** mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 41).*

100. Natüvān cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılay

Nėçe künler ki **men͡ga** bar ėdi luṭf ü keremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 46).*

101. Sürme-yi çeşm-i cihānbīn ėdi gerd-i ḳademin͡g

Farżdur ėmdi **men͡ga** ṭavf-ı der-i muḥteremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 48).*

102. Rūz-ı ezel Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı

Ger bolmasa viṣālı **men͡ga** cihānda ne bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 46).*

103. Vaṣlıġa şükr ėtmedim furḳat belāsıdur **men͡ga**

Yādgār ol mū'nis-i cānım duʿāsıdur **men͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 27-28).*

104. Kėçe kündüz viṣālı müddeʿāsıdur **men͡ga**

Yār-ı ġam-ḫ̌ār u nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 29).*

105. **Men͡ga** yādın͡g bes irür dėrmen ḫayālın͡gda kėtey

Ravża-yı pākin͡gge īsār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 13).*

106. Bolġudėk ėrmes bu müşkil **men͡ga** āsān el-firāḳ

Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer kim ḳadrdān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 25).*

107. Münşī-yi ḳadar **men͡ga** ḳalem çėkti digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 7).*

108. Tā key **men͡ga** bī-dād cevr ü sitem eyler

Āḫır mėni āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 27).*

109. Ḫayāl içre körgüz **men͡ga** çehre kim

Viṣālın͡gnı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 13).*

110. Dirīġā ki cān-ı cevānın͡g sėnin͡g

Men͡ga cān kebi ėrdi cānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 62).*

111. Ḳıldım ʿadem iḫtiyār sėnsiz

ʿĀlemde **men͡ga** ne bar sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 10).*

112. Ey yār-ı şeker leb ü vefādār

Ėrdin͡g bu cihānda **men͡ga** ġam-ḫ̌ār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 18).*

menʿ ėt-: *(Ar.+T.) Yasaklamak, engel olmak.*

1. **Menʿ ėtib** nāleni terk-i rehī feryād ḳılay

Tābekey hicr ü firāḳ āfetidin dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 3).*

2. İçermėn mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın

Mėni meyḫānedin **menʿ ėtme** ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 10).*

mėn hem: *(T.) Bende.*

1. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı **mėn hem** ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 13).*

2. **Mėn hem** iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 55).*

mėn kebi: *(T.) Ben gibi.*

1. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

2. Mecnūnda eger bolsa ėdi ṣabr u taḥammül

Ḳılmasmu ėdi **mėn kebi** şehr içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 8).*

3. **Mėn kebi** lāf-ı ʿışḳ urıb ẕāhid

İlġa rüsvālıġını ḳıldı ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 5).*

4. Leylī hicrānıda mecnūn **mėn kebi** yād ḳılmadı

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 47).*

5. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*

mėning͡: *(T.) Benim, birinci tekil şahıs zamiri.*

1. **Mėning͡** yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 11).*

2. **Mėnin͡g** ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānın͡g efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 5).*

3. Nāle bir dilsūz yārımdur **mėnin͡g**

Hemnişīndür dīde-yi giryān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 5).*

4. Şānedėk çāk-ı dil ėrmes reng-i īcādım **mėnin͡g**

Ḫānezād-ı ḫidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 3).*

5. Ġami sūzını başlab ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni **mėnin͡gdėk** bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 8).*

6. Ḳayan bardın͡g ey serv-i nāzım **mėnin͡g**

Sen͡ga yėtmes ʿarż u niyāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 111-112).*

7. Viṣālın͡gge maġrūr ėdim nėçe kün

Niyāz oldı ol barça nāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 114).*

8. Fiġān kim tapılganda ṣayd-ı murād

Havā eyledi şehbāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 116).*

9. Firāḳ elgide tapmadım çāre-yī

Ki vaṣlın͡g ėdi çāre sāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 118).*

10. Sen͡ga iʿtiḳādım köp u ṣabrım az

Fedādur sen͡ga köp ü azım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 122).*

11. Köyüb örtenüb şemʿ su boldı pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım **mėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 124).*

12. Açmasun zülfini sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk **mėnin͡g** ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 8).*

13. Ġonçeler gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe yan͡glıġ tā **mėnin͡g** kön͡glüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 6).*

14. **Mėnin͡g** yārım perīler şāhı ėrdi

Lebi şehd ü şeker güftārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 5).*

15. Körüb ol bütni zünnār almaġaysız ey müslimānlar

Mėning͡gdėk yüz belāġa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 22).*

mėnmen: *(T.) Benim, birinci tekil şahıs zamiri.*

1. ʿİşḳ āfetiġa taġ taḥammül ḳıla almaş

   Mėnmen ki ḳılurman bu ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 12).*

2. Ney kebi boldı işim nāle ü efġān çėkmek

   Mėnmen ü kūh-ı ġamin͡g ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 34).*

menzil: *(Ar.) Yer, mekân.*

1. Mekānın͡g sėnin ḳaysı **menzildedür**

   Közüm yaşıdın ḫaṭ revān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 129).*

menzil ü meʾvā: *(Ar.) Sığınılacak ve konaklanacak yer olmak.*

1. Aydım ki ḳaçan bolġusı köyin͡gde mekānım

   ʿĀşıḳḳa dėdi ḥācet ėmes **menzil ü meʾvā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 6).*

mercān: *(Ar.) Mercan.*

1. Beski ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa

   Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı **mercān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 12).*

merdūd u zār bol-: *(Ar.+Far.+T.) Merdud ve zelil olmak.*

1. Her kim ki bolsa düşman **merdūd u zār bolġay**

   ʿAdl eyleban kerem ḳıl şudur Ḫudā rıżāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 19).*

merdüm: *(Far.) Göz bebeği.*

1. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi **merdüm** kebi

   Meh-liḳālarnıng yüzidin şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 3).*

2. Māyil-i ẓulmete közin͡g türkini

Yoḳsa ḳılur **merdüm** öyini ẖarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 14).*

merdümlıġ: *(Far.+T.) İnsanca davranış.*

1. **Merdümlıġ** ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile ẖod tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 3).*

merg: *(Far.) Ölüm, vefat, mevt.*

1. Ḳoymayın āzād u ẖurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni **merg** ile şikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 14).*

merġzār: *(Far.) Çayırlık, çimenli ve sulak yer.*

1. Çemen riyāżıda gülgeşt-i **merġzār** ḳılıb

Kön͡gülni ṣayd eṭer serv-i ḳad şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 1).*

2. Ḳayu **merġzār** oldı cevlāngehin͡g

Ḳayu būstān mekānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 63).*

merhabā: *(Ar.) Hoş geldin.*

1. Ey yüzin͡g ḳıble-yi erbāb-ı ṣefā

Hüdhüd-i Mülk-i Süleyman **Merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 2).*

2. Ṭalʿatın͡g ferruẖ mübārek maḳdemin͡g

Ḳıldı külbemni gülistān **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 4).*

3. H̱ūb kėldin͡g yaẖşı kėltürdin͡g ẖaber

Eyledin͡g derdimġa darmān **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 6).*

4. Boldı mevzūn ḳāmetin͡gdin münfaʿil

Serv-i nāz-ı bāġ-ı rıḍvān **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 8).*

5. Ḳılġasın ol māh mihrin āşikār

Subḥ yan͡glıġ pāk-dāmen **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 10).*

6. Müjde kėltürdin͡g viṣāl-ı yārdın

Taptı teskīn derd-i hicrān **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 12).*

7. Kėl bėri tā ẖāk-ı pāyin͡gi ḳılay

Tūtiyā-ı çeşm-i giryān **merḥabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 14).*

8. Rūşen eylermen çırāġ-ı āhnı

Közlerimdür gevher efşān **merḫabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 16).*

9. Bu kėçe hicrān şebistānıdadur

Encüm-i eşkim çırāġān **merḫabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 18).*

10. Ḳoy kef-i pāyın͡gnı dīdem üstine

Birdem ey serv-i ḫırāmān **merḫabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 20).*

11. Nādire her söz ki inşāʾ eyledi

Aydı an͡ga ehl-i devrān **merḫabā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 22).*

12. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz **merḫabā** birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

13. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāḳ

Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 6).*

<u>merḫametlıġ sözler:</u> *(Ar.+T.) Merhametli sözler.*

1. Bir faḳīr ü nā-tüvān dėb mihrbān ėrdi men͡ga

Merḫametlıġ sözleri ārām-ı cān ėrdi men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 28).*

<u>merhem:</u> *(Ar.) Yara üzerine konulan yumuşak devâ.*

1. Ḳaşın͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa **merhem** isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 12).*

2. Kön͡gül nāveklerin͡gni zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür **merhem** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 14).*

3. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik **merhem** ḳoyay dėb çün baġır çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

4. **Merhem** ʿilācı birle bütmes kön͡gül yarası

Ayrıldı yār mėndin bilmen yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 5).*

merhem eyle-: *(Ar.+T.) Tedavi etmek, iyileştirmek.*

1. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġıng͡ge

Yürek zaḫmıġa **merhem** nīş-i peykān **eylesün** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 6).*

mertebe-yi ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk makamı.*

1. Sipihr **mertebe-yi ʿışḳını** bülend körib

Dėdi ki Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 13).*

mertebe-yi ismāʿil: *(ö.a.) İsmail Peygamber'in derecesi.*

1. Ḥaḳ cenābıġa tapar **mertebe-yi ismāʿil**

ʿIşḳ tīġi bile her kimse eger bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 7).*

meŝāl: *(Ar.) Mesela, miŝālen, örnek olarak.*

1. Ey şeh-i mülk-i kerem sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā

Çekmegen hergiz **meŝālıng͡** kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 2).*

meşʿal-ı luṭf: *(Ar.+Far.+Ar.) İyilik ışığı.*

1. Rāh-ı medḥing͡ şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfing͡ ang͡a çün ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 38).*

meşām: *(Ar.) Burun, koku alacak yer.*

1. Kerem ḳıldıng͡ ṣabā ey yār köyidin ḫaber bėrding͡

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėtting͡ **meşāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 14).*

mescid ara: *(Ar.+T.) Cami içerisinde.*

1. Rūze ayı tapmadım pīr-i muġān irşādını

Lācerem **mescid ara** ẓāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 6).*

mesdūd: *(Ar.) Kapalı.*

1. Eyledi Nādireġa ʿarż-ı viṣāl

Bolsa **mesdūd** ėdi rāhı maḳṣad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 14).*

2. Şevḳ kāmil bolsa muḫlıṣ kūçesi **mesdūd** ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 9).*

meşhūr: *(Ar.) Meşhur, ünlü.*

1. ʿArabdan tā ʿacem **meşhūr** ėdi ol şāhlar şāhı

Sikender salṭanatlıġ şāh-ı tūrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 15).*

meşhūr-ı ḫalāyiḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Halk ünlüsü.*

1. Ey Nādire lāf-ı ʿışḳ urarsan

Meşhūr-ı ḫalāyiḳ oldı ḫālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 18).*

mesīḥ: *(ö.a.) Hz. İsa Peygamber.*

1. **Mesīḥ** ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

2. Lebleri͡ngdür mesīḥ vü ḫıżr ḫaṭı͡ng

Sėnden ister ḥayāt ḫıżr u **mesīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 7).*

mesīḥ enfāsı: *(ö.a.) Hz. İsa'nın ölülerin dirilten nefesi.*

1. **Mesīḥ enfāsidėk** cism içre cān kirgüzdi güftārı

Kön͡gül bezmini rūşen ėtti her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 1).*

mesīḥā: *(ö.a.) Hz. İsa Peygamberin lâkabı, elini sürdüğü hastaları iyileştirmeSėnden dolayı bu adı almıştır.*

1. Yüzin͡g ferruḫ cemālın͡g rūḥ-efzā

Ḥaṭın͡g ḥıżr u leb-i laʿlin͡g **mesīḥā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

2. Bālīni üze bardı muḥabbetġa **mesīḥā**

Ḫurşīd ėdi çarḫda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 11).*

3. **Mesīḥā** kebi laʿl-i cān baḫşıdın

Heme derd-i hicrānġa darmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 7).*

4. Kön͡gül bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki tan͡g ėrmes

Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse **mesīḥānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 14).*

5. Ḫıżr ʿömrin āb-ı ḥayvānnı mükerrer eyledi

İlni tirgüzdi **mesīḥā-yı** leb-i cānperveri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 50).*

<u>mesīḥāsā:</u> *(ö.a.) Hz. İsa gibi.*

1. Nėçe kündür **mesīḥāsā** kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 5).*

<u>mesken:</u> *(Ar.) Oturulacak yer, makam.*

1. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı **meskenim**

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 3).*

<u>meslaḫ:</u> *(Ar.) Hayvan kesim yeri, mezbaha.*

1. Cihān ey Nādire il maḳtulıdur

Ėmesdür cāyı āsāyiş bu **meslaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 10).*

<u>mesned:</u> *(Ar.) Makam, rütbe, paye; dayanak.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı aṣālet **mesnediġa** bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 12).*

2. Mėni salṭanat **mesnedide** körüb

Gümān ėtme ʿīş ü ferāġat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 57).*

<u>mesned eyle-:</u> *(Ar.+T.) Dayanak yapmak.*

1. Şeh **eyler mesned** nāz üzre ārām

Mėn dīvāneġa bes ḫāk-ı gūlaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 7).*

<u>meşreb:</u> *(Ar.) Yaratılış, huy, tabiat; içki içilecek yer, meyhane, tekke.*

1. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle **meşreb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 2).*

<u>mesrūr:</u> *(Ar.) Sevinçli.*

1. İl gümān eyler ki bu devlet ile **mesrūrman**

Eylemesmen salṭanatnı yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 83).*

<u>meşşāṭe:</u> *(Ar.) Gelin süsleyen, gelin süsleyicisi.*

1. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme **maşşāṭe** bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

2. Tan͡g ėmes ḳılsa yüzi **maşşāṭeni** bī-dest ü pā

Eyledi āyīneni su çehre-perdāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 3).*

3. Ol serv ki bardur anı mevzūn ḳadı āzād

Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 2).*

<u>mest:</u> *(Far.) Sarhoş, kendinden geçmek.*

2. Perī yan͡glıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın meni **mest** ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

<u>mestlıġ:</u> *(Far.+T.) Sarhoşluk.*

1. ʿIşḳ fetvāsıda ʿuşşāḳlara

Mestlıġ elzem irür bāde mübāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 4).*

2. Nādire cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 18).*

3. **Mestlıġ** birle ġam-i yār ferāmūş olmas

Nādire bolmadı derdimni devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 17).*

mest ol-: *(Far.+T.) Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. ʿĀşıḳ oldın͡g ey kön͡gil ėmdi rehī meyḫāne tut

Mest olub sāḳī ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 2).*

mest ü nāz: *(Far.) Sarhoş ve işveli.*

1. Sėn uyḳuda **mest ü nāzdur sėn**

Mėn derd bile ġarīb ü tenhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 7).*

mest ü şeydā: *(Far.) Hayran ve kendinden geçmiş.*

1. Ey mihr-i cemālın͡g ʿālem ara

Ẕerrāt yüzin͡gge **mest ü şeydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 2).*

mest-i ġurūr: *(Far.+Ar.) Gurur sarhoşu.*

1. Kām-ı cān vaṣlın͡gde şīrīn ėrdi mėn **mest-i ġurūr**

Ėmdi hicrānın͡gda ey nā-mihrbānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 5).*

meʾvā eyle-: *(Ar.+T.) Yurt edinmek, mesken edinmek.*

1. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābın͡g üzre **meʾvā eyledi**

Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 3).*

mevc yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Dalga gibi.*

1. **Mevc yan͡glıġ** suvġa sal yā şemʿ yan͡glıġ otlara

ʿIşḳ içre her ne bolsa bende-yi fermānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 9).*

<u>mevcdėk:</u> *(Ar.+T.) Dalga gibi.*

1. Sernüviştim **mevcdėk** kėldi tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 13).*

<u>mevc-i kerem:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) İyilik dalgası.*

1. Aṣālet baḥride ẓāhir bolıb **mevc-i kerem** andın

Dürr-i yektā ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 9).*

<u>mevc-i ṣahbā:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Şarap dalgası.*

1. Lebing͡ yādi köng͡lümde pinhān ėmesdür

İrür şīşede **mevc-i ṣahbā** hüveydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 4).*

<u>mevcūd:</u> *(Ar.) Var olan, bulunan.*

1. Çü ḥaḳ **mevcūd** irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 7).*

<u>mevlā yolı:</u> *(ö.a.) Allah'ın yolu.*

1. Eylegil ābād tevfīḳ ü ʿadālet mülkini

Nādire **mevlā yolıda** himmet-i merdāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 14).*

<u>mevsim-i seyr:</u> *(Ar.+Far.) Gezme mevsimi, bahar mevsimi.*

1. Ey muṣāḥibler temāşā vaḳti şāhım kėlmedi

Mevsim-i seyr oldı şāh-ı kec-külāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 12).*

<u>mevzūn:</u> *(Ar.) Ahenkli, düzgün, biçimli.*

1. Vefā ser-levḥi üzre Nādire **mevzūn** kelāmını

Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 15).*

<u>mevzūn ḳad:</u> *(Ar.) Uzun ve düzgün boy.*

1. Eyleban **mevzūn ḳadin͡gni** bendesi
   Servni bāġ içre āzād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 13).*
2. Ol serv ki bardur anı **mevzūn ḳadi** āzād
   Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 1).*

<u>mevzūn ḳāmet:</u> *(Ar.) Sevgilinin düzgün, biçimli boyu.*

1. Boldı **mevzūn ḳāmetin͡gdin** münfaʿil
   Serv-i nāz-ı bāġ-ı rıḍvān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 7).*

<u>mevzūn-ḳabā:</u> *(Ar.) Uzun boylu sevgili.*

1. Raḥm ėdüb ḥālimni sormazlar körin͡g bī-dādlıġ
   Sīmberlerdin biri **mevzūn-ḳabālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 4).*

<u>mey:</u> *(Far.) Şarap, içki.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl
   Lāleler üzre sirişkim **mey** ile cām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*
2. İçermėn **mey** demādem yār laʿlini ḫumārıdın
   Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 9).*
3. **Mey** içsen͡g ey kön͡gül ildin nihān iç
   Lebi yādi bile **mey** rāyegān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 1-2).*
4. Ey ṣanem bāde içib yüzni ḳızartıb **meydin**
   ʿĀrıżın͡g māhını ḫurşīd-i nihān eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 9).*
5. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi kėltür men͡ga **mey**
   Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 41).*
6. Ḳıl ferāmūş bu ʿālem ġamini
   Bāde iç **mey** bile kön͡glin͡gni avut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 8).*

<u>mey iç-:</u> *(Far.+T.) Şarap içmek, içki içmek.*

1. **Mey içsen͡g** ey kön͡gül ildin nihān iç

Lebi yādi bile mey rāyegān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 2).*

2. Kirib meyḫāneġa ġamdin emān tap

Demādem cām tut **mey** her zamān **iç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 8).*

3. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn **mey içib** şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 13).*

<u>mey kebi:</u> *(Far.+T.) İçki gibi.*

1. Ey meyi nāb ile ruḫsārın gülistān eyleban

Mey kebi herdem göŋ͡güller ġonçesin şād eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 2).*

<u>mey keyfiyyeti:</u> *(Far.+Ar.+T.) İçikinin niteliği.*

1. Ėmes közgüde **mey keyfiyeti** dīdārdın ġāfil

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 5).*

<u>mey şīşesi:</u> *(Far.+T.) İçki şişesi.*

1. Ḳılmaŋ͡gız ḳanlıḳ köŋ͡gül esrārını ẕāhidġa fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey **şīşesin** pinhān ėtiŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 4).*

<u>mey sun-:</u> *(Far.+T.)İçki vermek, ikram etmek.*

1. **Sunma mey** ey sāḳī devrān meŋ͡ga

Kim nasibim olmış ezeldin ḳan meŋ͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 1).*

<u>mey tābı:</u> *(Far.+T.) İçkinin gücü.*

1. ʿĀriżiŋ͡g mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 7).*

<u>mey tut-:</u> *(Far.+T.) İçki sunmak.*

1. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl meŋ͡ga sāḳī **mey tutub**

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 11).*

meydān: *(Ar.) Geniş yer, açıklık, saha, savaş alanı, yarışma, oyun yeri.*

1. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār **meydānġa**

   Ki bardı ol kėçe közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 5).*

2. Çābuki kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

   Ḳatl-ı ʿilm eyler közi **meydānde** cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 12).*

meydān ara: *(Ar.+T.) Meydanda.*

1. Çıḳdı ol gülgūn ḳabā meydān ara cevlān ėtib

   Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 1).*

2. Mehveşim **meydān ara** bī-perde cevlān eyledi

   İl közin āyīnedėk dīdārıġa ḥayrān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 3).*

3. Semend-i nāz üze **meydān ara** cevlān ėtib her yan

   Kön͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 3).*

4. Dembedem cevlān ėtib ey şūḫlar **meydān ara**

   Ḫasta kön͡glümni nişān-ı nāvek-i müjgān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 7).*

meydėk: *(Far.+T.) İçki gibi.*

1. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

   Ḳan töker **meydėk** demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 12).*

meyḫāne: *(Far.) İçki içilen yer, meyhane.*

1. İḥtisāb ehli taġallub eyledi **meyḫāneġa**

   Ḳalmadı meyde ḥarāret neyde teʾṣīr-i ṣedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 7).*

2. İçermėn mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın

Mėni **meyḫānedin** menʿ ėtme ẕāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 10).*

3. Bukün **meyḫānede** ṣahbā ḳılur ḫoş

İrür pīr-i muġāndın bu kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 3).*

4. Ger ehl-i vefā istese kāşāne selāmet

Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 2).*

5. Ey Nādire zühd ehlini **meyḫānede** körseng͡

Dem urma ki fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 17).*

6. Kirib **meyḫāneġa** ġamdin emān tap

Demādem cām tut mey her zamān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 7).*

7. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar **meyḫāne ehliġa**

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 5).*

8. İrür **meyḫāne feyżi** meymenetlıġ

Lebāleb sāġar-ı serşārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 9).*

9. Bu kėçe **meyḫāne-yi dergāhıda**

Pīr-i muġāndın tilerim fetḥ-i bāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 15).*

meyḫāne-yi ʿışḳ: *(Far.+Ar.) Aşk meyhanesi.*

1. **Meyḫāne-yi ʿışḳ** içre ḫoş ol rind ki tünler

Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 3).*

mey-i gülfām: *(Far.) Gül renkli şarap.*

1. Her ḳaçan kim nāz ėtib çıḳsa mey-i gülfām içib

Ḳan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 11).*

mey-i gülnār: *(Far.) Nar çiçeği gibi şarap.*

1. Çehre oldı zaʿferānī iştiyāḳ-ı Bādedin

Sāḳiyā kön͡glüm **mey-i gülnārın͡g** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 12).*

mey-i ḥamrā: *(Far.+Ar.) Kırmızı şarap.*

1. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar

   Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara **mey-i ḥamrā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 6).*

mey-i nāb: *(Far.) Halis, katkısız içki.*

1. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş *mey-i nāb*

   Hicr derdiġa dėmişler bu müferriḥni devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 3).*

2. Sāḳiyā hicr devāsın dėmişler **mey-i nāb**

   Tuta kör meykedehde ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 1).*

3. Ḳandur cigerim lebidin ayru

   Kėltür meng͡a sāḳiyā **mey-i nāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 14).*

4. Mestlıġ birle ġam-i yār ferāmūş olmas

   Nādire bolmadı derdimni devāsı **mey-i nāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 18).*

5. **Mey-i nāb** il ʿayārige muḥaḳdur

   Özing͡ni eylemekke imtiḥān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 9).*

meykade: *(Far.) Meyhane.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedehler cānibidin

   Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 7).*

2. Ẕāhidā ger dėseng͡ ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

   Dėme **meykede** evbāşıġa köp çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 14).*

3. Kāmile **meykedeġa** ʿazm ėttim

   Fetḥ-i bāb eyle meng͡a yā fettāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 17).*

4. Sāḳiyā hicr devāsın dėmişler mey-i nāb

   Tuta kör **meykedede** ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 2).*

meymenet: *(Ar.) İyi nitelik, uğur, hayır, bereket, uğurluluk.*

1. İrür meyḫāne feyżi **meymenetlıġ**

   Lebāleb sāġar-ı serşārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 9).*

mez̠āḳım kāmı: *(Ar.+Far.+T.) Dimağ lezzeti.*

1. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış **mez̠āḳım kāmı** ol laʿl-i şekerḫ̮ādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 14).*

mezār-ı feyż āŝār: *(Ar.+Far.+Ar.) Berketli mezar.*

1. **Mezār-ı feyż āŝārı** ziyāretgāh-ı ʿālemdür

Riyāż-ı kaʿbe yan͡glıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 17).*

mez̠heb-i pervāne: *(Ar.+Far.) Kelebeğin yolu. Aşığın vaziyeti.*

1. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin köymekni kesbėt **mez̠heb-i pervāne** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 6).*

mez̠mūm: *(Ar.) Hoş olmayan, makbul sayılmayan, itibarı olmayan, saygınlığı bulunmayan, aşağılanmış.*

1. Bādedin eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç

Kėldi **maz̠mūm** muḥabbet yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 6).*

midād: *(Ar.) Mürekkep, yazı mürekkebi.*

1. Felek saḳfı ḳarardı dūd-ı āhımnın͡g **midādıdın**

Cihān ẓulmet sarayı dūd-ı āhım imtidādidin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 7).*

midād eyle-: *(Ar.+T.) Mürekkep yapmak.*

1. Ḫaṭın͡g iştiyāḳın sevād eyledin͡g

Közümnin͡g ḳarasın **midād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 2).*

miʿde: *(Ar.) Mide.*

1. Ḥarīs **miʿdesi** tolmas cihān ḫarācı bile

Ne kim yoluḳtı an͡ga ḳıldı dāḫil-i maṭbaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 9).*

miftāḥ-ı genç-i dāniş: *(Ar.+Far.) İlim hazinesinin anahtarı.*

1. Tīġ-i zebānın͡g oldı **miftāḥ-ı genç-i dāniş**
ʿAlāme-yi zamāndur alın͡gda ṭıfl-ı mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 11).*

miġfer: *(Ar.) Miğfer, çelik başlık.*

1. Ḫod zerīn men͡ga āhım şereri
Şemʿ-i seride **miġfere** baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 4).*

mihmān: *(Far.) Konuk, misafir.*

1. Yār yādı bu aḳşam kön͡glüm içre **mihmāndur**
Ey közim demi anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 9).*
2. Her zamān yād eyleban kön͡glümġa sulṭānım kėlür
Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa **mihmānım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 2).*
3. Gerçi üzdin͡g rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın
Şükr kim yādın͡g irür kön͡glümde **mihmān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 10).*

mihmān bol-: *(Far.+T.) Misafir olmak, Ağırlanmak.*

1. Mėn ḳaldım hicr vīrānıda bī-sāmān bolub
Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma **mihmān bolub** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 2).*

mihmān eyle-: *(Far.+T.) Misafir etmek, konuk yapmak.*

1. İrür bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārın͡g
Bukün bezm-i viṣālı içre **mihmān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 10).*

mihmān-ı nev: *(Far.) Yeni misafir.*

1. **Mihmān-ı nev** mübārek bād müdāmımnı maḳdemi

Kim cemālıdın münevver boldı çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 21).*

mihnet: *(Ar.) Sıkıntı ve zorlukla.*

1. Arzū ḳaṣrını bünyād eyledim **miḥnet** bile

Buzdı sīlāb-ı ḥavādis żāyiʿ boldı miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 9).*

miḥnet ü ġam: *(Ar.) Sıkıntı ve dert.*

1. Derd ü elem ü ġuṣṣa ki hicride çėkermen

Bu **miḥnet ü ġam** kimdedür ey ehli muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 14).*

miḥnet-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık üzüntüsü.*

1. **Miḥnet-i hicrā** ara nākāmlıġ çekkenlere

Vaṣl ara ölmek ḥayāt-ı cāvidāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 3).*

miḥnet-i hicrān çėk-: *(Ar.+T.) Ayrılık acısı ve üzüntüsü çekmek.*

1. Yārsız müşkil ėken **miḥnet-i hicrān çėkmek**

Vaṣl ümīdi bile renc-i firāvān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 31).*

mihr: *(Far.) Sevgi, muhabbet, aşk.*

1. Yüzimge boldı yüzin͡g muḳterin biḥamdullāh

Açıldı **mihr** ü bāġıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 4).*

2. Ḳılġasın ol māh **mihrin** āşikār

Subḥ yan͡glıġ pāk-dāmen merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 9).*

3. Yārdın ayrıldı dėb her kün men͡ga devr-i felek

Körgüzib **mihrini** ol nā-mihrbāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 12).*

4. Çün mėndin üzdi mihrini ol yār-ı muʿtemed

Bīgāne boldı birbiridin cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 1).*

5. Tüşse **mihri** kön͡glüme bī-ḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 5).*

6. İki giryān közüm **mihrin͡gni** daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 13).*

mihr: *(Far.) Güneş.*

1. Ṣubḥlar kim ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem

Ṣubḥ yan͡glıġ **mihridin** çāk-ı girībān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 2).*

mihr ile māh: *(Far.+T.+Far.) Güneş ve ay.*

1. Eger fi'l-meŝel **mihr ile māhdur**

Ḳılay sen͡ga ey mihrbānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 5).*

mihr közgüsi: *(Far.+T.) Güneşin aynası.*

1. Budur ümīdim ki luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 36).*

mihr tābı: *(Far.+T.) Güneşin ışığı.*

1. Nėçük kim ay şiʿāʿ-i rūşen olmış **mihr tābıdın**

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 3).*

mihr ü māh: *(Far.) Güneş ve ay.*

1. Ey sipihr-i bī-mürüvvet **mihr ü māhın͡gnı** nėtay

Kėtti yėr astıġa sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿatım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 7).*

mihr ü mürüvvet: *(Far.+Ar.) Sevgi ve insanlık.*

1. **Mihr ü mürüvvet** ehlige çarḫ muḥabbet eylemes

Cevr ile iki yārnı birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 3).*

mihr ü vefā: *(Far.+Ar.) Sevgi ve dostluk.*

1. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma **mihr ü vefā** mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 8).*

2. Ol yār vaṣlı birle ḫoş ėrdi rūzgārım

Mihr ü vefādın ayru yoḳ ėrdi kār u bārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 42).*

mihr ü vefā riyāżı: *(Far.+Ar.+T.) Aşk ve vefa bahçesi.*

1. Faṣl-ı bahār gül açar **mihr ü vefā riyāżıda**

Hicride lāle bergidėk dāġ ile ḳan bolıb ciger *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 7).*

miḥrāb: *(Ar.) Câmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.*

1. Ėgme ḳaşıng͡ni ḫam bolġalı il secdegehi

Kaʿbe dīvārıda ḥayret ile ḳalmış **miḥrāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 10).*

mihrbān: *(Far.) Şefkatli, merhametli, muhip, dost.*

1. Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun

Cāndın artuḳ **mihrbān** dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 10).*

2. Ḫazāndur bāġ-ı ʿīşim nev-bahārımdın cüdā ḳıldıng͡

Ayırdıng͡ **mihrbānımdın** nigārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 10).*

3. Ḳayan bardıng͡ ey mihr-i yoḳ bī-vefā

Mėn ėrdim oşal **mihrbānıng͡** sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 68).*

4. Bir faḳīr ü nā-tüvān dėb **mihrbān** ėrdi meng͡a

Merḥametlıġ sözleri ārām-ı cān ėrdi meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 27).*

mihr-i devrān: *(Far.+Ar.) Devrin güneşi.*

1. Sėn bile ʿālem münevver **mihr-i devrāndur** mu sėn

Mülkdür sėndin müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 1).*

mihr-i dīdār: *(Far.) Güneş gibi yüz.*

1. **Mihr-i dīdārı** şeref bürcine māh-ı enverī

Baḥr-ı devletdin beşāret sizge ey ehl-i cihān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 25).*

mihr-i dıraḫşān: *(Far.) Parlak güneş, sevgili.*

1. Muḥabbet künleri **mihr-i dıraḫşānımnı** sağındım

Muṣībet tünleri şemʿ-i şebistānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 1).*

mihr-i mücellā: *(Far.+Ar.) Parlak güneş.*

1. Yüzin͡g āfitābı meh-i ʿālemārā

Cemālın͡gnı közgüsi **mihr-i mücellā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 2).*

mihr-i ruḫsār: *(Far.) Yanağının güneşi.*

1. **Mihr-i ruḫsārın͡gnı** sağındım ḳarārım ḳalmadı

Ẕerredėk başın͡gdın ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 7).*

2. **Mihr-i ruḫsār** üzre ḫālın͡gdur saʿādet kevkebi

Aḫter-i ferḫünde fālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 11).*

3. **Mihr-i ruḫsārın͡gdın** ayru ṣubḥ-i īşim bī-ṣafā

Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 9).*

mihr-i tābān: *(Far.) Parlak güneş.*

1. Tüşti āhımdın bu aḳşam çarḫ meydānıġa dūd

Kim eŝer ḳıldı felekni mihr-i **tābānıġa** dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 2).*

2. Nādire ol **mihr-i tābān** şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

3. ḳaradur rūzgārım **mihr-i tābānımnı** sağındım

Sitemler cāne yėtti beski cānānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 3).*

mi῾mār: *(Ar.) İmar eden, yapan.*

1. Kelāmıñ neş᾽esi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebiñni şerbeti ėrdi buzuķ köñgülni **mi῾mārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 10).*

miñ: *(T.) Bin, sayı sıfatı.*

1. Meña berāber ėmes kūhken bile mecnūn

Alarda bir ġam ėdi līk mėnde **miñ** ḥasret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 6).*

mīnā: *(Far.) Şişe, cam, sırça ve özellikle şarap şişesi.*

1. Cemāl-ı bī-miŝālıñ cilvesidür

Şarāb u şem῾ ü şāhid cām u **mīnā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

2. Bī-nevā mėn deyr ara sāķīni istiġnāsıdın

Cāmnı yıġlatdı **mīnā** baġrını ķan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 10).*

3. Bādesiz **mīnā** u cām āḫır neşāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 7).*

minnet: *(Ar.) Bir iyilige karşı şükran duyma.*

1. Nėdin cān u tenimġa **minnet** ėrmes paybūsıñdın

Ki ėrmiş şaḥneyī şevķiñ köñgül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 9).*

minnet ķoy-: *(Ar.+T.) Yapılan bir iyiliği başa kakmak.*

1. Bu ġamni taġ kötermes ėdi velīk meña

Bėrib taḥammülini **ķoydı** cānıma **minnet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 12).*

mīr-i bülend aḫter: *(Far.+Ar.) Talihi yüksek olan emir.*

1. ῾īş ėtki dil-güşādur ῾uşşāķnıñ nevāsı

Sālār-ı mülk ü devlet **mīr-i bülend aḫter** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 6).*

mīr-i zamān: *(Far.+Ar.) Devrin emiri.*

1. Cām-ı ṭarab lebāleb **mīr-i zamān** selāmet

Bu dem ki sāz boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 3).*

misāfir: *(Ar.) Konuk, ziyaret eden.*

1. ʿAdem iḳlīmide şāhım **misāfirdür** Ḫudāvendā

Meng͡a yėtkür selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 17).*

miskīn: *(Ar.)* Zavallı, aciz.

1. Fāḫte şimşād izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire **miskīn** ḳad ü ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 14).*

miŝl-i gülāb: *(Ar.+Far.) Gül suyu gibi.*

1. Eşk-i gülgūnım irür bāde-yi laʿling͡ eŝeri

Rūḥperverdür müdāmımnı rāyḥası **miŝl-i gülāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 14).*

mıṣr: *(ö.a.) Afrika kıtasında yer alan ve Hz. Yūsūf'un yaşadığı ülke.*

1. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim ḥüsn **Mıṣrı** içredür sėn Yūsūf-ı ŝānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

mıṣraʿ: *(Ar.) Mısra.*

1. Ḳading͡ **mıṣraʿi** şūḫ u bercestedür

Bolub ḥüsn dīvānı müntaḫab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 7).*

<u>mıṣraʿ-ı berceste:</u> *(Ar.+Far.) En güzel ve en kuvvetli olan mısra. Sevgilinin boyu benzetilmiştir.*

1. Medd-i āhım şuʿlesi ḥüsniň debīristānıda

   Mıṣraʿ-ı bercestedür ey serv-i āzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 4).*

<u>mīve:</u> *(Far.) Meyve.*

1. Sīb-i ġabġab birle ʿināb lebin hicrānıda

   Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı telẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 10).*

<u>mu:</u> *(T.) "Mi" soru edatı.*

1. Dehān u laʿl-ü ẖaṭıňdur **mu** ey ḥüsn sultānı

   Yıġıbsan gūşe-yi kevŝerġa ẖıżr ile mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 3).*

2. Murādımnı sėndin taparman **mu** dėb

   Ḫalāyiḳḳa seʿyi murād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 11).*

<u>muʿammā:</u> *(Ar.) Anlaşılmayan, bilinmeyen şey, bilmece.*

1. Köňgül ḳan boldı aġzıň sırrı hergiz bolmadı rūşen

   Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu **muʿammānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 8).*

<u>muʿanber:</u> *(Ar.) Amber kokulu.*

1. Ol zülf-i dil-āvīz **muʿanber** girihidin

   Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 9).*

<u>muġtenem:</u> *(Ar.) Ganimet alınmış.*

1. Yaẖşı u yaman birbiriġa **muġtenem** ėrmiş

   Ferẓāne tirik bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 9).*

2. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş kem

   Bilmegen bolsam viṣālıň devletini **muġtenem** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 56).*

3. **Muġtenem** bilmey viṣālıňnı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 85).*

4. **Muġtenem** ėrdi viṣālın͡g ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 17).*

<u>muḥabbet:</u> *(Ar.) Sevgi.*

1. Bādedin eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç

Kėldi maẓmūm **muḥabbet** yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 6).*

2. Cihānda Nādire ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 14).*

3. Sen͡ga köp ėdi **muḫbbet** kem ėdi ġamin͡ge ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret ṭalebin͡gde köp ü azım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 7).*

<u>muḥabbet ʿandelībi:</u> *(Ar.+T.) Sevgi bülbülü.*

1. Felekke yėtkürüb her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 4).*

<u>muḥabbet dāġı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Aşk yarası, aşk yarası.*

1. Kön͡gül közgüsini ey Nādire ʿışḳ içre rūşen ḳıl

Muḥabbet dāġıdın āyīne-yi gītī-nümā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 12).*

2. **Muḥabbet dāġını** iẓhār ėterġa

Yürekde Nādire bir ḳaṭre ḫūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 13).*

<u>muḥabbet derd ü dāġı:</u> *(Ar.+Far.+T.) Sevginin dert ve yarası.*

1. Cemīʿ hemnişīnler bar u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 34).*

muḥabbet derdi: *(Ar.+T.) Aşk derdi, aşk üzüntüsü, aşk tasası.*

1. **Muḥabbet derdidin** āşüftelıġlar tüşti başımġa

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 7).*

muḥabbet ehli: *(Ar.+T.) Aşk ve sevgi ehli, âşıklar.*

1. **Muḥabbet ehliġa** ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey şūr-ı cünūn dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 3).*

2. **Muḥabbet ehliġa** cevr ü cefāsını bilindürdi

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 45).*

3. Rıżā köyiġa tā ḳoydum ḳadem kön͡glümni tindürdüm

Żarar ḳılmas **muḥabbet ehliġa** aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 36).*

muḥabbet eyle-: *(Far.+T.) Sevmek.*

1. Mihr ü mürüvvet ehlige çarḫ **muḥabbet eylemes**

Cevr ile iki yārnı birbiridin cüdā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 3).*

muḥabbet iḫtiyār ėt-: *(Ar.+T.) Sevgiyi tercih etmek.*

1. Muḥabbetsiz kişi ādem ėmesdür

Ger ādemsen **muḥabbet iḫtiyār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 4).*

muḥabbet kişveri: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi diyarı.*

1. **Muḥabbet kişveri** ābād irür iḳbāl u cāhımda

Tan͡g ėrmes bolsalar ʿışḳ u cünūn ehli penāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 1).*

2. **Muḥabbet kişveride** destgāhımnı temāşā ḳıl

Felekni gerdani baġlıḳ kemend-i dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 11).*

muḥabbet köyi: *(Ar.+Far.) Aşk köyü.*

1. **Muḥabbet köyide** nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 5).*

muḥabbet künleri: *(Ar.+T.) Sevgi dolu günler.*

1. **Muḥabbet künleri** mihr-i dıraḫşānımnı saġındım

Muṣībet tünleri şemʿ-i şebistānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 1).*

muḥabbet negheti: *(Ar.+Far.+T.) Aşk kokusu.*

1. Vefā rengi **muḥabbet neghetin** köz tutmaġıl ey dil

Bu reng ü būy körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 19).*

muḥabbet neşʾesi: *(Ar.+T.) Sevgi mutluluğu.*

1. Közümni rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 4).*

muḥabbet riştesi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi bağı.*

1. Vefā şehbāzıdur men ger mėni ṣayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 10).*

muḥabbet şīvesi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi tarzı.*

1. Köyib ey Nādire ʿālem ilige

Muḥabbet şīvesini āşikār ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 14).*

muḥabbet yolı: *(Ar.+T.) Sevgi ve aşk yolu.*

1. Dīvāne **muḥabbet yolıġa** bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger bolmasa vīrāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 5).*

muḥabbet deşti: *(Ar.+Far.+T.) Aşk vadisi.*

1. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur **muḥabbetni deşti**
   Kön͡gül dağını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 9).*

muḥabbetsiz kişi: *(Ar.+T.) Sevgisi olmayan kimse.*

1. **Muḥabbetsiz kişi** ādem ėmesdür
   Ger ādemsen muḥabbet iḫtiyār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 3).*

muḥaḳ: *(Ar.) Hakkı.*

1. Mey-i nāb il ʿayyārige **muḥaḳdur**
   Özin͡gni eylemekke imtiḥān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 9).*

muḫālıf: *(Ar.) Karşı, aykırı.*

1. Belī birbirge ʿāşıḳ birle ẕāhid
   Muḫālıfdur nėçük ot bile yaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 6).*

muḥammed emīn ḫān: *(ö.a.) Çağatay şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün oğlunun i smi.*

1. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu **Muḥammed Emīn Ḫān** hem
   Cihān barıça men͡ga bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*
2. **Muḥammed Emīn Ḫān** cemālı bile
   Mėni dāġ-ı ġamdin rihā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 101).*
3. **Muḥammed Emīn Ḫān** Nādirġa şükr
   Bolur badr-ı tābān pür nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 155).*

muḥīṭ-i gevherefşān: *(Ar.+Far.) İnci saçan çevre.*

1. Ḫatm olmış sen͡ga tüz resm ile ʿālemdādlıḳ
   Ey cihānārā **muḥīṭ-i gevherefşāndur** mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 4).*

muḫkem: *(Ar.) Sağlam, dayanıklı.*

1. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḫkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

muḫlış küçesi: *(Ar.+Far.+T.) Samimiyet sokağı.*

1. Şevḳ kāmil bolsa **muḫlış küçesi** mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 9).*

muḥtāc-ı dergeh: *(Ar.+Far.) Dergahına muhtaç.*

1. **Muḥtāc-ı dergehin͡gmėn** yüz min͡g ümīd birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 9).*

muḥtāclıḳ: *(Ar.+T.)Yoksulluk, fakirlik, bir şeye gereksinim duyma.*

1. Müstened ėtti mėni **muḥtaclıḳ**

Ḳıldı ḥācetmendin͡g ey yār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 9).*

muḫtaṣar söz: *(Ar.+T.) Kısa söz.*

1. Kėldi çün dünyāġa ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr ile **söz muḫtaṣar** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 62).*

muḥtesib: *(Ar.) Çarşı ve pazar esnafını din kurallarına göre denetleyen görevli.*

1. Ḳılman͡gız ḳanlıḳ kön͡gül esrārını ẕāhidġa fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin pinhān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 4).*

muḳaddem: *(Ar.) Önde olan, önden giden, değerli, üstün.*

1. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın **muḳaddem** bildi yār

Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

mukadder bol-: *(Ar.+T.) Takdir edilmek.*

1. Bir nefes dīdārıdın cān behre-perver bolmadı

Kimdür ol kim kėldi dünyāge **mukadde bolmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 66).*

<u>muḳarreb:</u> *(Ar.) Yakın.*

1. Yārımnı vaṣlı birle ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān ḫurşīdġa **muḳarreb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 6).*

<u>muḳīm-i gūşe-yi vīrāne:</u> *(Ar.+Far.) Bir harabe köşesinin ikamet edeniyim.*

1. Ayrılıb ol pādişāhdın bolmayın dėb derbeder

Öz diyārımda **muḳīm-i gūşe-yi vīrānemen***(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 30).*

<u>muḳterin:</u> *(Ar.) Yaklaşan, yakın gelen, iktirân eden.*

1. Yüzimge boldı yüzi͡ng **muḳterin** biḥamdullāh

Açıldı mihr ü bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 3).*

<u>munça:</u> *(T.) Bu kadar, bunca.*

1. Nėge ʿāşıḳ efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu kişi **munça** bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 10).*

2. Mahrūlarnı yüzi͡ng ayı musaḫḫar eyledi

Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 6).*

3. **Munça** pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı se͡nga

Yār eger kėlse girībānı͡ngnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

4. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi me͡nga ẕāhid

Dėmedi hīç tėlbe **munça** ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 12).*

5. Me͡nga ey Nādire bes **munça** bī-dād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 29).*

6. Şādmānlıḳ sėndin ėrmişdür cihān aḥvālıġa

Munça hem cemʿīyet-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 8).*

7. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür kim birevġa **munça** hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 4).*

mundaġ: *(T.) Böyle.*

1. Rūz-ı ezel Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı

   Ger bolmasa viṣālı men͡ga cihānda nė bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 45).*

mundın: *(T.) Bundan; bu işaret zamirinin ayrılma eki almış hâli.*

1. Yār eylese yārı birle ifṭār

   Yoḳ rūzede **mundın** özge devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 4).*

2. Men͡ga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

   Cünūn imdād ėtib **mundın** ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 12).*

müheyyā: *(Ar.) Hazır.*

1. **Müheyyā** ėrdi barça ṣayd-ı murād

   Ki sulṭānım elgide şehbāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 21).*

müheyyā ḳıl-: *(Ar.+T.) Hazırlamak.*

1. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrsen͡g ey kön͡glüm

   Naḳd-i cān **müheyyā ḳıl** yār ḫāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 6).*

mübāḥ: *(Ar.) İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.*

1. ʿışḳ fetvāsıda ʿuşşāḳlara

   Mestlıġ elzem irür bāde **mübāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 4).*

mübārek: *(Ar.) Bereketli, uğurlu, mukaddes.*

1. Ṭalʿatın͡g ferruḫ **mübārek** maḳdemin͡g

   Ḳıldı külbemni gülistān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 3).*

2. Eger bolsa kişinin yārı ferruḫ

   Mübārekdür yüzi dīdārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 2).*

3. Çıḳmasdı henūz ḫaṭ u sevādıng͡
Muṣḥafda **mübārek** ėrdi fālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 10).*

mübārek bād: *(Ar.+Far.) "Mübarek olsun, hayırlı ve uğurlu olsun!" anlamlarında bir söz.*

1. Mihmān-ı nev **mübārek bād** müdāmımnı maḳdemi
Kim cemālıdın münevver boldı çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 21).*

2. Ḳadem tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı ol dürr-i yektā
Mübārek bād uçun baḫt u saʿādet tevemān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 4).*

mübārek rūy: *(Ar.+Far.) Kutlu yüzlü.*

1. Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer **mübārek rūy** ferruḫ ruḫ
Cihān ehliġa andın müjde-yi rūh u revān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 7).*

mübeddel bol-: *(Ar.+T.) Dönmek, değişmek.*

1. ʿīş sütiġa **mübeddel boldı** bülbül şīveni
Ḳoydı gül baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 59).*

mübtelā: *(Ar.) İptilâlı, düşkün, mâil, giriftar: müptelâ-yı muhabbet.*

1. Ḥarim-i dergehing͡ aḥbāba cennetü’l-meʾvā
Sėning͡ selāsil-i zülfing͡ge **mübtelādur** mėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 14).*

2. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bī-dādıdın
Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse mėndėk **mübtelā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 22).*

3. **Mübtelā** mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıng͡ bolay
Ḳıl mėni āzād başıng͡ üzre sergerdān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 11).*

4. Laʿlidin derdimge darmān eyler ėrdi vaṣl ara

Çāre ḳılmas **mübtelāi derd-i hicrān** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 8).*

<u>mübtelā eyle-:</u> *(Ar.+T.) Alıştırmak.*

1. Bī-vefādur ʿāḳıbet kimge vefā eyler felek

   Ḥasret ü derd ü elemge **mübtelā eyler** felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 6).*

2. Ayırdın͡g mėni ẓulm ile yārdın

   Firāḳ elgine **mübtelā eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 96).*

<u>mücib-i ḥayrānlıḳ:</u> *(Ar.+T.) Şaşkınlık sebebidir.*

1. **Mücib-i ḥayrānlıḳ irür** cilvesi

   Āyīnedin şerm ü ḥayā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 5).*

<u>müdām:</u> *(Ar.) Sürekli.*

1. Ey ẖoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest **müdām**

   Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

2. Yaş ornıġa Nādire közimdin

   Hicride aḳar **müdām** ẖūnāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 18).*

3. İsteseṅ kim dergehin͡gde pāsbān olġay **müdām**

   Bėrme vaḥşet hicr ile kön͡glüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 3).*

4. Tīre ẖātırlarnı rūşen ḥāl eylersen **müdām**

   Āsumān-ı cāh üze ẖurşīd-i tābāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 13).*

5. Firāḳın͡gda eşkim revāndur **müdām**

   Ki tā vaṣl olġay revānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 37).*

6. Yüzin͡g ḥasretide revāndur **müdām**

   Közüm yaşı deryā-yı ceyḥūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 167).*

7. Eşk-i gülgūnım irür bāde-yi laʿlin͡g eŝeri

   Ruḥperverdür **müdāmımnı** rāyḥası misl-i gülāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 14).*

8. Beski mecnūndur **müdāmımnı** ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda ṭūmārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 5).*

9. Ötse ḫırām eyleban cilve bile çābukım

Ėtmes **müdāmımnı** ḳadıġa servde reftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 12).*

10. Firāḳıda nėçe ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 12).*

11. Tüşmesüm köz hem **müdāmımnı** sermenzil ü māvāsıġa

Tā kön͡gül ḳaṣrı nedāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 15).*

12. Şehriyār-ı ki **müdāmımnı** devletidür rūz-efzūn

Boldı ḫāṣiyetidin mülk amān narḫ erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 5).*

13. Ḳan bolur kön͡gül **müdāmımnı** devrini yād ėtken zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 9).*

14. Çü ḫidmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı şükrānesidin tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 10).*

15. İnṣāf u ʿadl birle kasrānı ḳıldı çāker

Himmet ḫazāyinide ḥātam **müdāmımnı** gedāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 10).*

16. Gül ėrdi yüzin͡g mėn **müdāmımnı** şevḳıda

Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 29).*

17. **Müdāmımnı** hicrānıda ḳan yıġlamaḳdın ḫoş bolur ḥālim

Ayırma ey felek bir laḥẓa çeşm-i ḫūnfişāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 9).*

18. Mihmān-ı nev mübārek bād **müdāmımnı** maḳdemi

Kim cemālıdın münevver boldı çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 21).*

19. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

__müdāvā ḳıl-:__ *(Ar.+T.) Çare etmek, çözüm bulmak.*

1. Bī-devā derdimġa raḥm eyleb **müdāvā ḳılmadı**

Ayrılıb andın kön͡gül terk-i temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 41).*

__müddeʿā:__ *(Ar.) İddia edilen, ısrarla savunulan husus, görüş, maksat, fikir.*

1. Cemālın͡g men͡ga **müddeʿā** ṣubḥ u şām

Viṣālın͡g men͡ga ārzū rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 3).*

2. Men͡ga ārzū viṣālın͡g men͡ga **müddeʿā** ḫayālın͡g

Naẓarımdadur cemālın͡g heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 9).*

3. İrür ʿışḳ u muḥabbet **müddeʿā** īcād-ı ʿalemdin

Ġaraż bu cezbe-yi tevfīḳdür kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 15).*

4. Kėçe kündüz viṣālı **müddeʿāsıdur** men͡ga

Yār-ı ġam-ḫˇār u nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 29).*

5. **Müddeʿā** bir yār ėdi ʿālemni gīr ü dārıdın

Yoḳsa bu dünyānı ġavġāsıġa yoḳdur raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 5).*

__müddeʿī:__ *(Ar.) Dava eden, iddia eyleyen, davacı.*

1. Bolma maġrūr **müddeʿī** söz yėne

Anı ḳolı saḳīmdür ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 3).*

__müddet:__ *(Ar.) Süre, zaman, vakit.*

1. **Müddetidür** kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 1).*

2. **Müddeti** vaṣlıng͡ gülistānıda ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 5).*

<u>müddet-i ʿömr-i cāvidān:</u> *(Ar.+Far.) Gençlik zamanı.*

1. Bir naẓar ḳāmet-i ḫırāmıġa baḳ

Müddet-i ʿömr-i cāvidāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 6).*

<u>müebbed:</u> *(Ar.) Ebedi.*

1. **Müebbed** tā ebed maʿmūr u ābād

Cihān mekkāre zāl bī-vefādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 5).*

<u>müferriḥ:</u> *(Ar.) İç açıcı, serinletici.*

1. Ḥükemā ʿışḳ marīżiġa buyurmuş mey-i nāb

Hicr derdiġa dėmişler bu **müferriḥni** devā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 4).*

<u>müjde:</u> *(Far.) Sevinçli haber, beşaret.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedeler cānibidin

Müjde-yi ʿīş ü ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 8).*

2. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

3. Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer mübārek rūy ferruḫ ruḫ

Cihān ehliġa andın **müjde-yi rūh** u revān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 8).*

<u>müjde kėltür-:</u> *(Far.+T.) Müjde getirmek.*

1. **Müjde kėltürding͡** viṣāl-ı yārdın

Taptı teskīn derd-i hicrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 11).*

<u>müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā:</u> *(Far.+Ar.) Sabahlayın getirilen Melike Saba'nın haberi.*

1. Bolubdur rūzgārım şām-ı ġam deycūridėk tīre

Men͡ga ey mihr-i **tābān müjde-yi ṣubḥ-i ṣabā** kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 8).*

<u>müjde-yi ṣubḥ-i viṣāl:</u> *(Far.+Ar.) Kavuşma sabahının sevinci.*

1. **Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālın͡gdın** kön͡gülni cemʿ ḳıl

Kim irür zülfin͡g kebi ḥālin perīşān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 7).*

<u>müjgān:</u> *(Far.) Kirpik.*

1. Ḳan töker ġamzesi **müjgānları** hem

Közi ḳatlımġa çėken ḫancere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 5).*

2. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim **müjgānlerimni** kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 12).*

<u>müjgān ile nergis:</u> *(Far.+T.+Far.) Kirpik ile göz.*

1. **Müjgān ile nergisindin** ey şūḫ

Kesb eyledi ḳan tökerni cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 7).*

<u>mühr-i süleymānı:</u> *(ö.a.) Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır.*

1. Men͡ga ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecānınler

Nėçün kim tāze dağı cismime **mühr-i süleymānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 6).*

<u>mükerrem:</u> *(Ar.) Saygıdeğer.*

1. Kim şāhdur **mükerrem** ṣaḥibḳurān balası

Bu pendni ėşittim bir sālik-i sebī-ldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 35).*

<u>mükerrer eyle-:</u> *(Ar.+T.) Tekrar etmek.*

1. Ṣūrāḥī ḳulḳulın **eyler mükerrer**

Bolur bu çahār ḳuldın defʿ-i āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 5).*

2. Ḫıżr ʿömrin āb-ı ḥayvānnı **mükerrer eyledi**

İlni tirgüzdi mesīḥā-yı leb-i cānperveri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 49).*

mükkrem cedd-i aʿlāsı: *(Ar.+T.) Saygıdeğer büyük babası.*

1. Baḫt u ṭāliʿ çāker ü iḳbāl u devlet hemdemi

Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnıng͡ ekremi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 24).*

mülāḳāt: *(Ar.) Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.*

1. Tekellüm ėtdi **mülāḳāt** laʿl-i nābıng͡ ile

Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 11).*

mülāyim: *(Ar.) Yumuşak huylu, halim.*

1. Āhım şereri ḳılmadı kön͡glin͡gni **mülāyim**

Herçend **mülāyim** bolur ot tabıda pūlād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 11).*

mülevveŝŝ: *(Ar.) Pis, kirli, iğrenç.*

1. Küdūret levŝidin dünyā **mülevveŝŝ**

Ḳılur mu dāmenin dānā **mülevveŝŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 1-2).*

2. Ṭamaʿ zevḳi girībāngīr bolġaç

Bolur dāmān-ı istıġnā **mülevveŝŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 4).*

3. Cihān ser tā bepā ālūdelıġdur

Özin͡gni Ḳılma ser tāpā **mülevveŝŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 6).*

4. Özini ḳılmadı peydā cihānda

Ṭamaʿdın bolmadı ʿunḳa **mülevveŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 8).*

5. Cihān ḥamāmıġa kirgenler āḫır

Muṭaḥḥar çıḳḳusudur ya **mülevveŝŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 10).*

6. Ḳaçan ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

Ki cām ālūdedür ṣahbā **mülevveŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 12).*

7. Ėl ursa Nādire deryāġa ẕāhid

Bolur başdın ayaġ deryā **mülevveŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 14).*

mülk: *(Ar.) Memleket, ülke.*

1. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

2. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā **mülkini** ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 8).*

3. Sėn bile ʿālem münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür sėndin müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 2).*

4. Eylegil ābād tevfīḳ ü ʿadālet **mülkini**

Nādire mevlā yolıda himmet-i merdāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 13).*

<u>mülk ü cihān:</u> *(Ar.+Far.) Varlık ve dünya.*

1. Mülk-i cihānım ey şeh-i devrān taṣadduḳın͡g

Mülk ü cihān ne bolġusıdur cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 1-2).*

<u>mülk vīrāneleri:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ülkenin viran yerleri.*

1. Āḫiret mülkini tā ḥaḳ sen͡ga ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿadl ile ābād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 60).*

<u>mülk-i ābād:</u> *(Ar.+Far.) Mâmur, imâr edilmiş yer.*

1. Dīn Nādire'din kemal taptı

İḳbāl- refīḳ ü **mülk-i ābād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 14).*

<u>mülk-i ʿālem:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Vefat etmek.*

1. **Mülk-i ʿālemdin** sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem şāh ėdi hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 7).*

<u>mülk-i cāvīdān:</u> *(Ar.+Far.) Sonsuz mal, mülk.*

1. Boldın͡g ey cān esīr-i şehr-i fenā

Kim dėdi **mülk-i cāvīdāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 10).*

<u>mülk-i cihān:</u> *(Ar.+Far.)Dünya varlığı.*

1. **Mülk-i cihānım** ey şeh-i devrān taṣadduḳın͡g
Mülk ü cihān ne bolġusıdur cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 1).*

<u>mülk-i dünyā:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya malı.*

1. Ḳılur peyveste vaṣlın͡gnı temennā
Vefā ḳılmas kişiġa **mülk-i dünyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*
2. Cihān ʿīş-i ġanīmetdür nėçe kün
Vefā ḳılmas kişiġa **mülk-i dünyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*
3. Beşāret sizge ey ehl-i cihān kim **mülk-i dünyāġa**
Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 5).*

<u>mülk-i fenā:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Yokluk mülkü.*

1. Reşk-i ʿadl u himmetin͡gdin ḥāṭem ü nevşīrvān
Oldılar yüz ḥasret ile ʿāzim-i **mülk-i fenā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 6).*

<u>mülk-i tūrān:</u> *(ö.a.) Turan ülkesi.*

1. Nādire ferġāne mülkide sėni eyler soraġ
Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 14).*

<u>mümtāz:</u> *(Ar.) Seçilmiş, seçkin.*

1. Böyle kim **mümtāz** irür sėn barça sulṭānlar ara
Şād ḳılġıl bendelerni kön͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 9).*
2. Felekdin bėyikraḳ ėdi rıfʿatım
Ki vaṣlın͡g ḥarīmide **mümtāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 20).*

<u>mümtāz eyle-:</u> *(Ar.+T.) Ayrıcalık tanımak, ayrı tutmak.*

1. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi yār
Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda **mümtāz eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 14).*

<u>mümtāz-ı maʿnī:</u> *(Ar.+T.+Ar.) Mana seçkini.*

1. Bolubdur Nādire **mümtāz-ı maʿnī**

   Kelāmı rūşen ü eşʿār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 13).*

<u>münāsib:</u> *(Ar.) Layık, yaraşır, uygun.*

1. Vīrānede ʿāḳılġa iḳāmet ne **münāsib**

   Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 13).*
2. Ḳaydın sėni Nādire unutsun

   Bu söz ne **münāsib** ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 18).*
3. Her kişini bir **münāsib** yārı bar

   Mėn oşal āvāredürmen yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 3).*
4. Taptı ṭuġrā yaḫşı atıdın saʿādet defteri

   Serv ḳadiġa **münāsib** ḫāl ʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 16).*

<u>müneccim:</u> *(Ar.) Yıldız ilmine aşina olan, yıldızların seyir ve hareketlerinden hüküm çıkaran.*

1. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnıng sevādıdın

   Ki farḳ ėtmes **müneccim** rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

<u>münevver:</u> *(Ar.) Aydınlık, parlak.*

1. Ger közim ḥüsning çırāġıdın **münevver** bolmasa

   Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 11).*
2. Sėn bile ʿālem **münevver** mihr-i devrāndur mu sėn

   Mülkdür sėndin müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 1).*
3. Ṣubḥ-i vaṣlıdın **münevver** ėrdi māh-ı ṭalʿatim

   Şām-ı ġam yüzlendi şemʿ-i rūzgārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 3).*

<u>münevver bol-:</u> *(Ar.+T.) Aydınlanmak, parlamak.*

1. Közlerim mihr-i cemālıdın **münevver bolmadı**

Men͡ga hemdem bir kün ol ḫurşīd manẓar bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 63).*

2. Mihmān-ı nev mübārek bād müdāmımnı maḳdemi

Kim cemālıdın **münevver boldı** çeşm-i ʿālemī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 22).*

3. Luṭf-i ḥaḳdın devlet-i ʿużmā müyesser bolġusı

Ḫāndān-ı salṭanat andın **münevver bolġusı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 34).*

<u>münfaʿil:</u> *(Ar.) Gücenmek, kırılmak, alınmak.*

1. Münfaʿildür meh ruḫıdın āfitāb-ı ḫāverī

Saʿd-i ekber dur ḫarīdār-ı cemāl-ı müşterī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 3).*

<u>münfaʿil bol-:</u> *(Ar.+T.) Gücenmek, kırılmak, alınmak.*

1. **Boldı** mevzūn ḳāmetin͡gdin **münfaʿil**

Serv-i nāz-ı bāġ-ı rıḍvān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 7).*

2. Gül çemende seyr eyleb ġonçe **münfaʿil bolsın**

Perdeni köter yüzdin leblerin͡gni ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 3).*

<u>münhezim:</u> *(Ar.) Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.*

1. Bolsam firāḳ leşkeridin **münhezim** nėtan͡g

Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 3).*

<u>mü'nis:</u> *(Ar.) Cana yakın arkadaş, dost.*

1. Cānımġa **mū'nis** ėttim asrab kön͡gülde dāġın

Āhım şerarı birle rūşen ḳılay çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 7).*

2. **Mū'nisim** kėlġıl ki iẓhār eyleyin derd-i dilim

Nükte yazmay nėçe künlerdin bėri ḳattı başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 9).*

<u>mū'nis ü ġam-ḫᵛār:</u> *(Ar.+Far.) Cana yakın dost ve gam ortağı.*

1. Ḫasta cān u nā-tüvānmen yārdın ayrılmışam

Yār-ı hemdem **mū’nis ü ġam-ḫˇārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 4).*

<u>mü’nis-i cān:</u> *(Ar.+Far.) Can dostu; sevgili.*

1. ʿİlm ü dāniş maḫzenide gevher-i nāyāb ėdi

Mü’nis-i cān vāḳıf-ı esrārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 20).*

2. Ḳalıb furḳat diyārı içre cānānımnı saġındım

Çırāġ-ı rūzgārım **mü’nis-i cānımnı** saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 2).*

<u>mü’nis-i cān eyle-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Can dostu olmak.*

1. Eger çendī ki dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge **mü’nis-i cān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 18).*

<u>münşī-yi ḳadar:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Kader münşisi.*

1. **Münşī-yi ḳadar** men͡ga ḳalem çėkti digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 7).*

<u>müntaḫab:</u> *(Ar.) Seçilmiş.*

1. Ḳadin͡g mışraʿi şūḫ u bercestedür

Bolub ḥüsn dīvānı **müntaḫab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 8).*

<u>muntaẓir:</u> *(Ar.) Hazır bekleyen.*

1. Nādire muştāḳdur zinhār kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 16).*

2. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓirmen Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 14).*

3. **Munṭaẓirdürmen** ḳaçan kim kėlse cānān eyleney

Başıdın yüz yol taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 1).*

4. **Munṭeẓirdür** men hemīşe Nādire

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 13).*

<u>mūr:</u> *(Far.) Karınca.*

1. Bu barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki **mūr** ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe pāy-ı meleẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 12).*

<u>murād:</u> *(Ar.) Maksat, meram, niyet.*

1. Bu bülbülni ḳafesdin eyle āzād

Ger ėrse kaʿbe taʿbīri **murādın͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 26).*

2. Rāst aytay sebeb-i rüşd ü reşādım sėn ėdin͡g

Ey dilārām bu ʿālemde **murādım** sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 14).*

3. **Murādımnı** sėndin taparman mu dėb

Ḫalāyiḳḳa seʿyi **murād** eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 11-12).*

<u>murād-ı cān u ten:</u> *(Ar.+Far.) Can ve bedenini muradı.*

1. Çü devr-i rāḥatım ötti zehī saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 6).*

<u>murġ-ı dil:</u> *(Ar.+Far.) Gönül kuşu.*

1. Nėçe isteb uçtı rāḥet āşiyānın **murġ-ı dil**

Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 27).*

2. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini **murġ-ı dilin**

Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 11).*

<u>murġ-ı terāne senc-i bu bāġ u būstan:</u> *(Far.) Öten bülbül.*

1. **Murġ-ı terāne senc**-i bu bāġ u būstan man

Ey Nādire kerem ḳıl ġam birle nā-tüvān man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 27).*

mūr-ı nā-tüvān: *(Far.) Zayıf, güçsüz karınca, zavallı, çaresiz kimse.*

1. Vaṣl ara sulṭān ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

Ḫast **mūr-ı nā-tüvāndurman** Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 4).*

murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz: *(Ar.+Far.) Dünyayı yakan aşka tapanlar.*

1. **Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz** men ʿuşşāḳ bezmide

Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 15).*

muʿtād: *(Ar.) Alışılmış, alışmış.*

1. Ki boldum derd ü ġam çėkmekke **muʿtād**

Riyāżat birle kön͡gülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 21).*

muʿtād ėṭ-: *(Ar.+T.) Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

1. Hicr mācerāsıġa Nādire taḥammül ḳıl

Bī-ḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle **muʿtād ėṭ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 18).*

muʿtād ḳıl-: *(Ar.+T.) Adet haline getirmek, alışkanlık edinmek.*

1. Ėmdi özni nėçe kün ṣabr ile **muʿtād ḳılay**

Men͡ga gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 5).*

muṭahhar çıḳ-: *(Ar.+T.) Temiz ve suçsuz olmak.*

1. Cihān ḥamāmıġa kirgenler āḫır

Muṭaḥḥar çıḳḳusudur yā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 10).*

muṭīʿ ü maḥkūm: *(Ar.)İtaatli ve hüküm altında olan.*

1. Bar ėrdi sen͡ga **muṭīʿ ü maḥkūm**

Ḫāḳān-ı ḫıtā ḫalīfe-yi Rūm *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 55).*

muṭiʿ-i ḫān: *(Ar.+T.) Handan itaat eden.*

1. Ėmdi bu cihān **muṭiʿ-i ḫān** bād
   Şehzādeler ʿömri cāvidān bād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 39).*

muṭrib: *(Ar.) Çalgıcı, çalgı çalan, şarkıcı, şarkı söyleyen.*

1. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve āġāz eylegeç
   Örtedi cān perdesin **muṭrib** nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 2).*
2. Sāḳī şarāb kėltür maḫmūrman beġāyet
   Muṭrib terāne tüz ki furṣat irür ġanīmet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 2).*

mūy-i ser: *(Far.) Baştaki saç.*

1. Her sebze ü sünbül ki bu gülşenge çeker baş
   Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 12).*
2. Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger oldı tenim
   Ḳan yaş ile **mūy-i ser** ėtdim ḫiżāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 6).*

musaḫḫar: *(Ar.) Boyun eğdirilmiş, emir ve itâat altına alınmış.*

1. Mahrūlarnı yüzin͡g ayı **musaḫḫar** eyledi
   Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 5).*
2. Gerçi bar ėrdi **musaḫḫar** dīvler fermānıda
   Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 15).*

musaḫḫer eyle-: *(Ar.+T.) Ele geçirmek, istenilen hale getirmek.*

1. Lemʿa-yı dīdārı közlerni münevver eyledi
   Şāḥne-yi mihri kön͡güllerni **musḫḫer eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 48).*

muṣāḥib: *(Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.*

1. Hicrān men͡ga **muṣāḥib** irür vaṣlın͡g ārzū

Ey şehriyār cāh u celālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 5).*

muṣḥaf: *(Ar.) Güzellik.*

1. Cemālın͡g **muṣḥafın͡g** ḳıldım tilāvet

   Ḳaşın͡g ṭuġra anda bismillāhıdır *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 5).*

2. Çıḳmasdı henūz ḫaṭ u sevādın͡g

   Muṣḥafda mübārek ėrdi fālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 10).*

muṣībet tünleri: *(Ar.+T.) Dertli geceler.*

1. Muḥabbet künleri mihr-i dıraḫşānımnı sağındım

   Muṣībet tünleri şemʿ-i şebistānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 2).*

mürüvvet: *(Ar.) Yiğitlik, mertlik, İnsanca davranma, insanlık.*

1. Nādire köz tutma gerdūndın **mürüvvet** kim besī

   İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

mürüvvet ėt-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek.*

1. Dirīġā ki cān-ı cevānın͡g uçun

   Mürüvvetge ėtmedi çarḫ-ı pīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 80).*

mürüvvet eyle-: *(Ar.+T.) İyilikte bulunmak, cömertlik göstermek.*

1. **Mürüvvet eyle** cānā sėndin ayru tīredir şāmım

   Yarut külbemni bir tün ʿāriżin͡gni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 7).*

mürüvvet körgüz-: *(Ar.+T.) İyilik göstermek.*

1. Körüb kön͡glümde yüz āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme

   Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 6).*

mürüvvet köz tut-: *(Ar.+T.) İyilik ve yiğitlik beklemek.*

1. İşim yoḳtur cihān ehlini yaḫşı u yamanıġa

Mürüvvet köz tutıb ʿālemde yaḫşı u yamandın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 14).*

<u>**müsellem ḳıl-:**</u> *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

1. Ol şehriyār-ı devrān ḳıldı vedāʿ-i ʿālem

Kim **ḳıldı** taḫt u tācın fezendiġa **müsellem** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 32).*

<u>**müşfiḳ:**</u> *(Ar.) Şefkatli.*

1. Tā ḳiyāmet Nādire ḳılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiḳ ėrdi men͡ga ol ferḫunde sulṭān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 50).*

<u>**müşḳat:**</u> *(Ar.) Zorluk, sıkıntı.*

1. Sipāh u raʿyetni taḥḳīḳ ėtib

Cihān içre ḳaldım **müşḳat** bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 56).*

<u>**müşkbār bol-:**</u> *(Far.+T.) Misk yağdırmak.*

1. Lebin͡g ḥadīŝini cān levḥine sevād ėttim

Közim ḳarası kebi **boldı müşkbār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 4).*

<u>**müşkil:**</u> *(Ar.) Güç, zor, müşkül.*

1. **Müşkil** işdür derd ü hicrān külfeti

Yārab ol **müşkilni** ḳıl āsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 8).*

2. Ṭarfe **müşkildür** vedāʿ ėtmaḳ sėnin͡gdėk yār ile

Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 11).*

3. Fiġānım yėtmegi ol āsumān-ı ḥüsne **müşkildür**

Ki yėtmes gerd-i pervāz ile dāmān-ı ŝüreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 9).*

4. Ey muṣāhibler mėni derdimġa bir darmān ėtin͡g

Yār peyġāmını dėb **müşkillerim** āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 2).*

<u>müşkil ėken:</u> *(Ar.+T.) Zormuş.*

1. Yārsız **müşkil ėken** miḥnet-i hicrān çėkmek

Vaṣl ümīdi bile renc-i firāvān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 31).*

<u>müşkil iş:</u> *(Ar.+T.) 1-Zor iş, çetin iş. 2-Çözüme kavuşturulması zor mesele, iş.*

1. **Müşkil işdür** derd ü hicrān külfeti

Yārab ol müşkilni ḳıl āsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 7).*

2. Bī-nevāman dādres püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler tüşti başım üzre şāhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 24).*

<u>müşkil ol-:</u> *(Ar.+T.) Zor, çetin olmak.*

1. Ey nigār hicrinde **müşkil oldı** cān bėrmaḳ

Körsetib cemālın͡gnı ölmegimni āsān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 11).*

<u>müşkīn ḫaṭın͡g:</u> *(Far.+T.) Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

1. **Müşkīn** ḫaṭın͡g bahārıda simīn ʿużār sėn

ʿAnber saçar su üzre saḳalın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 15).*

<u>müşkīn ṭürresi:</u> *(Far.+T.) Sevgilinin siyah mis kokulu kıvırcık lüle saçı.*

1. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa **müşkīn ṭürresi**

Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 3).*

<u>müşkīn zülf:</u> *(Far.) Misk kokulu saç.*

1. Yüzin körgeç başımġa tüşti **müşkīn zülf** sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 29).*

<u>müstahkem tut-:</u> *(Ar.+T.) Dayanıklı tutmak.*

1. Yādgār ol şāhdın ḳaldı men͡ga dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini **müstahkem tutay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 18).*

<u>müştāḳ:</u> *(Ar.) Şevkli, büyük bir şevkle istemek.*

1. Yumulmas közlerim ey māh-ı tābān iştiyāḳıng͡dın

Çıḳıb yėr astıdın **müştāḳlarġa** ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 14).*

2. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun **müştāḳ** mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 11).*

3. Közlerim **müştāḳdur** dīdār uçun ruḫsāre aç

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 1).*

4. Nādire **müştāḳdur** zinhār kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 15).*

<u>müştāḳ-ı bir neẓẓāre:</u> *(Ar.+T.) Bir bakışın iştiyaklısı.*

1. Kėçeler tā ṣubḥ eşkim kevkeb-i seyyāredür

Serv ḳadin͡ge közüm müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 32).*

<u>müştāḳ-ı dīdār:</u> *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünü görmeyi gönülden arzulayan.*

1. İrür bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn **müştāḳ-ı dīdārın͡g**

Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 9).*

<u>müştāḳ-ı temāşā:</u> *(Ar.+Far.) Görmek istiyor.*

1. Kėl kim közüm āyīnesi **müştāḳ-ı temāşā**

Ey serv-i sehi boylıgım ey kāmet-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 2).*

<u>müstemend:</u> *(Ar.) Üzüntülü, kederli, hüzünlü; çaresiz, zavallı; talihsiz, mutsuz.*

1. Mėn sėni **müstemendin͡gim** ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni an͡ga gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 11).*

2. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 56).*

3. Dünyānı eylemes men hergiz pisend sėnsiz

Rencūr dur hemīşe bu **müstemend** sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 14).*

müstemend ü bī-nevālar: *(Ar.+Far.+Ar.) Zavallı ve çaresiz.*

1. Ėrdi bu ʿālemde dāyim ḫayr u iḥsān ʿādeti

Müstemend ü bī-nevālarġa köp ėrdi şefḳatı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 42).*

müstemend ü nāşād: *(Ar.+Far.) Çaresiz ve mutsuz.*

1. Ey dūst firāḳ ilgidin dād

Ḳıldı mėni **müstemend ü nāşād** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 58).*

müstemend ü zār: *(Ar.+Far.) İnleyen ve ağlayan çaresiz kimse.*

1. Oşal kim an͡ga bed-ḫˇā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 26).*

müstened ėt-: *(Ar.+T.) Zavallı etmek.*

1. **Müstened ėtti** mėni muḥtaclıḳ

Ḳıldı ḥācetmendin͡g ey yār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 9).*

müşterī: *(Ar.) Alıcı.*

1. Züleyḫā **müşterīdür** genc ü gevher birle vaṣlın͡ge

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālın͡ge ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 15).*

müşt-i üstüḫˇān: *(Far.)Bir havuç kemik.*

1. Bolġıl ʿunḳa-yı ḳaf-ı istiġnā

Ey humā **müşt-i üstüḫˇāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 8).*

müşt-peyker-i ḫākī: *(Far.)Bir avuç topraktan yaratılmış; insan.*

1. Nėçük taḥammül ėter **müşt-peyker-i ḫākī**
   Ki ṭāḳat ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 7).*

müttehem eyle-: *(Ar.+T.) Suçlamak.*

1. Mėn ġam-zedeni hemdem-i derd ü elem eyler
   Andaḳ ki ol ay ʿışḳı bile **müttehem eyler** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 26).*

müyesser: *(Ar.) 1. Kolay olan. 2. Nasip olan.*

1. Ḳıl Nādire **müyesser** şūr-ı cünūn cihānda
   ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa dīn ü meẕheb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 13).*
2. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre köŋ͡güldin **müyesser** kim
   İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 11).*
3. Tapmaġım olmas **müyesser** ol gül-i ḫandān besī
   Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 15).*

müyesser bol-: *(Ar.+T.) Kolaylıkla elde edilmek. Nasip olmak.*

1. Nāle ḳıldım yārnıŋ͡ vaṣlı **müyesser bolmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 60).*
2. Luṭf-i ḥaḳdın devlet-i ʿużmā **müyesser bolġusı**
   Ḫāndān-ı salṭanat andın münevver bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 33).*
3. Āh kim körmek **müyesser bolmadı** ruḫsārını
   ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymen mü dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 23).*
4. Ṣarf ḳılġumdur anı cām-ı viṣālı naḳdine
   Ger **müyesser bolsa** laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 4).*

<u>müzeyyen:</u> *(Ar.) Süslenmiş, bezenmiş, süslü.*

1. Sėn bile ʿālem münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür sėndin **müzeyyen** şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 2).*

<u>müzeyyen ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Tezyin etmek, süslemek, donatmak.*

1. **Müzeyyen ḳılma** ṭarḥ-ı istiḳāmet

Köng͡ül ḳaṣr-ı muḥabbet dāġı birle *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 3).*

N

<u>nāçār:</u> *(Far.) Çaresiz, dertli, üzüntülü.*

1. Ṣanemler ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın **nāçār**

Yaşundı ṣavmʿage ẕāhid olıb behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 3).*

2. Muḥabbet köyide **nāçārdur** ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 5).*

<u>nādir:</u> *(Ar.) Nâdir, az bulunan.*

1. Muḥammed Emīn Ḫān **Nādirġa** şükr

Bolur badr-ı tābān pür nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 155).*

<u>nādire:</u> *(ö.a.) Nâdire, Mahlarayim (d. 1792/1206 - ö. 1842/1258).Çağatay Edebiyatının büyük kadın şairi.*

1. **Nādire** köyide baş ḳoyma ġam ėrmes nāyāb

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

2. Ki vaṣl u hicr ara ḳılġıl medārā

Meng͡a ey **Nādire** ḳısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

3. Henūz **Nādire** kem bolmadı bu āh u nevā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 17).*

4. Közgü kebi ḥayrānlarıng͡a ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārıng͡ uçun **Nādire'**dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 18).*

5. Ḳaydın sėni **Nādire** unutsun

Bu söz ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 17).*

6. **Nādire** her söz ki inşāʾ eyledi

Aydı an͡ga ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 21).*

7. **Nādire** cām-ı muḥabbetni lebāleb içiban

Mestlıġ birle ḳılay ʿışḳ nemāzını edā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 17).*

8. Rūze zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedürmen **Nādire**

Eylemesmen līk bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 11).*

9. Ḳılıb **Nādire** saʿi peyrevlıġın͡gda

Ṭaleb ḳıldı sermāye-yi dīn ü dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 17).*

10. ʿAceb yoḳ **Nādire** pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 17).*

11. Munṭeẓirdür men hemīşe **Nādire**

Bir ḳıya baḳḳaymu dėb cānān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 13).*

12. Nė ġamdür men͡ga ʿışḳ ara **Nādire**

Eger bolsa cānānġa cānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 11).*

13. Sėn bukün ḫandānsın ey gül **Nādire** dildārsız

Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

14. Mestlıġ birle ġam-i yār ferāmūş olmas

Nādire bolmadı derdimni devāsı mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 18).*

15. Ġazel bünyād ḳıldı **Nādire** yārıġa ʿarż eyleb

Kön͡gülde baġlagan mażmūnını iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 29).*

16. Yār vaṣlı birle ʿādet eyleb ėrdim **Nādire**

Andın ayru men͡ga birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 13).*

17. Bī-vefālardėk sėni hergiz ferāmūş eylemes

Nādire yādın͡gnı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 14).*

18. Eylemedin͡g ey büt-i peymān-şiken

Nādire’ning͡ vaṣling͡ ile kāmyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 18).*

19. Vefā ser-levḥi üzre **Nādire** mevzūn kelāmını

Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 15).*

20. Tang͡ ėmesdür bolsa az müddetde üstād-ı suḫan

Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 14).*

21. Firāḳıda şemʿ-i şeb-i hicrmėn

Ėmes köymegim **Nādire** bī-sebeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 14).*

22. **Nādire** āhım sinānıdın tehevvüm tartıban

Çarḫ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 13).*

23. Yaş ornıġa **Nādire** közimdin

Hicride aḳar müdām ḫūnāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 17).*

24. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tang͡ ėrmes

Lebing͡ vaṣfını yād eyler **Nādire** şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 18).*

25. Ḳıl **Nādire** müyesser şūr-ı cünūn cihānda

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa dīn ü meẕheb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 13).*

26. Baḳmading͡ bir luṭf ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 14).*

27. **Nādire** ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

28. Cihānda **Nādire** yārıng͡ perī miŝāl ėrdi

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 13).*

29. Cihānda **Nādire** ʿışḳ iḫtiyār ėt

Muḥabbetsiz kėçürgen ḥayf evḳāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 13).*

30. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende **Nādire** eşʿārı birle nāle ü zār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 18).*

31. Ābād ola ey **Nādire** iḳlīm-i tecemmül

Cemşīd-i zamān ḫusrev-i ferġāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 11).*

32. **Nādire** bülbül kebi tā nāle inşā eyledim

Nev-bahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 17).*

33. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿIşḳ ara ey **Nādire** āyīn-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 14).*

34. Hicr mācerāsıġa **Nādire** taḥammül ḳıl

Bī-ḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 17).*

35. **Nādire** sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 13).*

36. Eylegil ābād tevfīḳ ü ʿadālet mülkini

Nādire mevlā yolıda himmet-i merdāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 14).*

37. **Nādire** bād-ı ṣabādın sen͡ga irsāl ėtgeli

Ḳıldı inşā bu ġazelni ṭabʿ-i nāşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 13).*

38. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi ki **Nādire'ni** himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 14).*

39. **Nādire** deʿvā-i ʿışḳın͡gnı ḳılıb

Ḳavlı bu maḥkemede taptı sübūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 13).*

40. Kökenin͡g bendelıġın **Nādire'ġa** ʿarż eyleb

Ḳoyġıl ey bād-ı ṣabā cānıma andın āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 13).*

41. Hicrān ile rūze cevr ėtalmas

Ger bar ėse **Nādire** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 14).*

42. Dāġ-ı ʿışḳ esrār nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire anı ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 14).*

43. Eyledin cehd ile taʿmīr-i muḥabbet ābād

Kim ḳılur **Nādire** bu himmet-i merdānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 14).*

44. **Nādire** bolmasa ger ʿışḳ otını teʾŝīri

Elem-i ẓāhir ile dāġ-ı nihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 13).*

45. Ėl ursa **Nādire** deryāġa ẕāhid

Bolur başdın ayaġ deryā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 13).*

46. Yār vaṣlını tilermėn **Nādire**

Eyledi kön͡glümni efgār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 17).*

47. **Nādire** āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 13).*

48. **Nādire** ger vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi ḫayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 13).*

49. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 14).*

50. **Nādire** şūr-ı eşki deryādur

Uşbu deryā-yı bī-kirāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 13).*

51. Yār kim yėr tubıda pinhāndur

Nādire māh-ı āsumāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 14).*

52. **Nādire** vāżiḥ-i maʿānī şevḳ

An͡ga teslīm ėter şerīf ü vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 13).*

53. Nādire dehr ilini serḫoş bil

Sāḳīdür alıdagi sāġara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 13).*

54. Bolubdur **Nādire** mümtāz-ı maʿnī

Kelāmı rūşen ü eşʿār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 13).*

55. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 14).*

56. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer

Men͡ga bukün **Nādire** yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*

57. Tapılsa **Nādire** bir şeyḫ ʿārif-i kāmil

Başım havāsın ėtey naẓr-ı āstāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 13).*

58. Berpāy tutıb ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet

Terk eylemedin͡g **Nādire** devlet öyi ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 14).*

59. Dīn **Nādire'din** kemal taptı

İḳbāl- refīḳ ü mülk-i ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 13).*

60. **Nādire** ḳılġaç muḥabbet neşʾesidin güftügū

Leẕẕet-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 13).*

61. Gülşen-i vaṣlı soraġını tapalmay **Nādire**

Boldıyu sergeşte hicrān deştide vādī-neverd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 13).*

62. Eyledi **Nādire'ġa** ʿarż-ı viṣāl

Bolsa maḳṣūd ėdi rāhı maḳṣad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 13).*

63. Derd-i firāḳ şiddetidin bildi **Nādire**

Dūzaḫ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 11).*

64. Köydi baġrım āh mişrāʿini inşāʾ eylegeç

Tüşti andın **Nādire** evrāḳ-ı deyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 14).*

65. Gerçi firāḳ derdidin böyle nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 14).*

66. Barça il kirdārıġa taḥsīn ėtib eyler duʿā

Ḫūblıġ kim **Nādire** cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 16).*

67. Ėmdi Ḫudā riżāsını **Nādire** iḫtiyār ėtib

İlge ʿadālet eyleban tevbe-yi rabbenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 13).*

68. Bu ʿālem ara Yārın͡gnı **Nādire**

Viṣālını tapmaḳ nė imkān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 13).*

69. **Nādire** muştāḳdur zinhār kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 15).*

70. **Nādire** aḥvālıdın āgāh bolun͡g

Ey muṣāhibler ki ḳalmış yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 17).*

71. **Nādire** ol yārnı vaṣlın tileb

Ṣubḥ u mesā terk-i duʿā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 11).*

72. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın **Nādire** derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 14).*

73. Muḥabbet dāġını iẓhār ėterġa

Yürekde **Nādire** bir ḳaṭre ḫūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 14).*

74. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı **Nādire**

İçmedim tā bir aġız mey bolmadım andın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 7).*

75. **Nādire** köz tutma gerdūndın mürüvvet kim besī

İʿtibār-ı dehrni bī-iʿtibār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 15).*

76. **Nādire** şāhım sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yan͡glıġ yaş tökib mātem tutıb efġān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 15).*

77. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı **Nādire**

Ey yār kėl ki boldı dil ü cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 13).*

78. **Nādire** ayrılıb ol şāh-ı cihān-perverdin

Āferīn sėn͡ga ki feryād ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 13).*

79. Dėdim ʿışḳ cez̠besidin sen͡ga **Nādire** kelāmı

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme nükte-yi mecāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 15).*

80. Tikermen **Nādire** ġam yolıda kāze züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 19).*

81. **Nādire** dünyāge hergiz iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa şāh-ı dārā şevketim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 19).*

82. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aḫger **Nādire**

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 13).*

83. Kön͡gül yüz pāre boldı **Nādire** sarġardı ruḫsārım

Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 13).*

84. Ḳıṣṣa-i ferhād u mecnūn ḳaldı mėn hem ʿışḳ ara

Nādire bir cān-güdāz efsāne bünyād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 14).*

85. Mėn ki cān birle rıżā jūyende-yi fermānın͡gım

Nādire andın vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 14).*

86. Cihān sulṭānı ėrdi **Nādire** yārım ki hicride

Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 17).*

87. Bī-sütūndur ʿışḳ taġı **Nādire**

Özni cān çėkmekde ferhād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 17).*

88. Şemʿ-i ruḫsārın͡gdın ayru tīre-dildür **Nādire**

Dāġ yan͡glıġ duman-ı āteş-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 17).*

89. Firāḳı **Nādire** kön͡glümġa dāġlar ḳoydı

Emīr-i ṣafşikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 15).*

90. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir men **Nādire** köz yümmeyin ḥayrānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 14).*

91. Bolubman **Nādire** ol serv-i gül-ruḫsārdın ayru

Köng͡ül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 13).*

92. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam **Nādire** cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 14).*

93. **Nādire** ol yār sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11).*

94. Şāhlıġ luṭfiḳa mudur ṣāhid-i ḥālim mėning͡

Nādire bu vech birle şükr-i iḥsān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 18).*

95. **Nādire** rūşendür iḳbālım çırāġı vaṣl ara

Közim içre nūr yā köng͡lüm ara cāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 17).*

96. Ḥabīb-iʿāriżin yādila çėkti Nādire ünler

Havā-i bülbül ü gül ḳalmadı berg ü nevāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 15).*

97. **Nādire** köksini ėtti lāle yang͡lıġ dāġ dāġ

Hīçkim yārab esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 17).*

98. Meger kim **Nādire** körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın

Ḳızardı gül yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 13).*

99. Ṭarab teklīfi birle köng͡lümi ḳan ėtme ey sāḳī

Ne ḥāṣıl **Nādire** laʿlidin ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 18).*

100. Rāz-ı dilim ger ṣabā yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem **Nādire** hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 22).*

101. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab nėçük ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım **Nādire** endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 14).*

102. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur **Nādire** kim

Ḳaldı köng͡lümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 19).*

103. Laʿl-i nābıng͡ ḥasretide ṭeşne ḳaldım **Nādire**

Şerbet-i kevŝer miŝālıng͡nı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 13).*

104. **Nādire** ferġāne mülkide sėni eyler soraġ

Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 13).*

105. **Nādire** tā servidür sersebz bu gülzār ara

Başımızdın naḫl-ı ḳading͡ sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 9).*

106. Fāḫte şimşād izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 14).*

107. Nėçe kün boldı lebing͡ ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 18).*

108. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür **Nādire** ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 21).*

109. Köng͡ülni bāde-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay **Nādire** ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫ̌āġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 12).*

110. **Nādire** köng͡lümni rūşen ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim meng͡a endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 17).*

111. Ne ḳılsun lāle yang͡lıġ **Nādire** baġrını dāġ ėtmey

Ki anı çarḫ dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 13).*

112. Viṣālını tapalmay **Nādire** müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet men͡ga ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 13).*

113. **Nādire** tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

114. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet **Nādire** yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 17).*

115. Ėmdi öz ḥālimġa yıġlar men demādem **Nādire**

Kėttiʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 11).*

116. Cevāb-ı şāh beyt-i **Nādire** ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 27).*

117. Yüzün͡g olsun ḳara kim ey felek ẓulm eyledin͡g bī-ḥad

Ayırdın͡g yārdın bu **Nādire** mecnūn-ı şeydānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 18).*

118. Muġtenim ėrdi viṣālın͡g ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru **Nādire** ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 18).*

119. Ey güliʿẕār **Nādire'nin͡g** ḥālini sorab

Güftāre kėl cevāb u suʾālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 19).*

120. **Nādire** kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay (*Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 19).*

121. Āstānın͡g ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ʿām irür

Nādire başımnı ferş eyleb cinābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 14).*

122. Oşal kim bende-yi fermān irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolın͡gdın **Nādire** baş çėkmaġı nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 12).*

123. Ey muġanni naġme sāz ėt **Nādire** güftārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 90).*

124. Derd ehli oḳusun **Nādire** güftārımnı

Yazıban kökde ḳuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 63).*

125. Īŝār an͡ga peyāpey bu Nādire duʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 55).*

126. Yār kėtti **Nādire** ḥasretde ḳaldım bilmeyin

ʿAhdı yalġan dilber-i ʿayyārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 39).*

127. Kėldi çün dünyāġa ol şehzāde-yi ʿālī güher

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr ile söz muḫtaṣar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 62).*

128. **Nadire** şāhımdın ayru bī-nevā dīvānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

129. Tā ḳiyāmet **Nādire** ḳılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiḳ ėrdi men͡ga ol ferḫunde sulṭān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 49).*

130. Gül-i taṣvīr yan͡glıġ ġonçe-yi baḫtım açılmaydur

Ne dėrmen **Nādire** pinhān ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 50).*

131. Bu ebyātlarnı yüzün͡g hicride

Dėdi **Nādire** dürr-i meknūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 174).*

nādir-i dervrān: *(Ar.+Far.) Devrin nâdiri.*

1. Cevāb-ı şāh beyt-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 27).*

nāfe-yi çīn: *(Ar.+Far.) Güzel bir koku. Mecazen sevgilinin zülfü.*

1. Zülf-i müşkīn birle ḳılġan **nāfe-yi Çīn** āşikār

Nergis-i mest ile maḥfilni ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 9).*

nafi: *(Ar.) Fayda veren (Allah).*

1. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur **nafi** isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 8).*

nāfiʿ ol-: *(Ar.+T.) Faydalı olmak, yararlı olmak.*

1. Lebidin ayru meng͡a bāde tutma ey sāḳī

Ḫumār külfetiġa **nāfiʿ olma** ey ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 8).*

nāgāh: *(Far.) Ansızın, birdenbire.*

1. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūṭī **nāgāh**

Ol şeker-leb nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 3).*

nāgeh: *(Far.) Ansızın, birdenbire.*

1. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı **nāgeh** viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

2. Yār kūy itleriġa **nāgeh** olsang͡ hemnişīn

Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 9).*

3. **Nāgeh** ol cihān şāh-ı kėlse ey köng͡ül barġıl

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 13).*

4. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārıng͡ **nāgeh** ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 5).*

5. Beyābānlarnı izleb tapmadım yārım soraġını

Bėrürmen cān ṣabā **nāgeh** ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 10).*

6. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötseng͡ eger **nāgeh**

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoḫsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 3).*

nāgehān: *(Far.) Birdenbire, ansızın.*

1. **Nāgehān** körse ḫırāmıng͡nı bolur şermende

Bāġbān eyledi servini ḳading͡din tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 5).*

2. Ṭāliʿme **nāgehān** ḳıldı yaman köz eŝer

Ḳaldı firāḳ cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 15).*

3. **Nāgehān** bir āh eger çėkse dil-i efgārıdın

Çarḫ bünyādını ḫākister ḳılur āŝārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 95).*

naġme sāz ėt-: *(Far.+T.) Saz dizmek.*

1. Ey muġanni **naġme sāz ėt** Nādire güftārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 90).*

naḫl-ı āh: *(Ar.) Ahın fidanı.*

1. Serv-i nāzım sėndin ayru **naḫl-ı āhım** boldı ḫam

Ḳāmetin͡g hicride sindi şāḫ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 5).*

naḫl: *(Ar.) Fidan.*

1. Nihāl-ı ṣabrıma laʿlin͡g ḫayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger bu **naḫldın** şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

naḫl-ı ḳadı: *(Ar+Far+T.) Fidana benzeyen uzun boyu.*

1. **Naḫl ḳadi** ḫacletidin boldı su serv-i revān

Eyledi fevvāreler cārī serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 11).*

1. Nādire tā servidür sersebz bu gülzār ara

Başımızdın **naḫl-ı ḳadin͡g** sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 10).*

naḫl-ı mātem: *(Ar.) Matem fidanı.*

1. Dūd-ı āhım **naḫl-ı mātemdür** ġıẕāsı bāġıda

Eyledi pidrūd ʿālemni yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 17).*

naḫl-ı ümīd: *(Far.) Ümit fidanı.*

1. **Naḫl-ı ümīdim** gül açmay ḳaldı yüz efsūs kim

Boldı nevrūz cihān u nev-bahārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 7).*

naḫlistān: *(Far.) Hurmalık, ağaçlık, fidanlık.*

1. Seyr ėterde **naḫlistān** yār ḳadını yād ėt

   Mėn ḳaçan dėdim men͡ga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 1).*

nākām: *(Far.) Maksadına erişememiş; nasipsiz zavallı.*

1. Vaṣl ara kām isteseng͡ ey Nādire

   Ėmdi özni nėçe kün **nākām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 18).*

nākām u ẕelīl: *(Far.+Ar.) Başarısız ve zavallı.*

1. Sāḳiyā maḫmūrman çarḫ **nākām u ẕelīl**

   Eyleġil bir sāġar-i mey birle şād u kāmrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 9).*

nākāmlıġ: *(Far.+T.) Başarısızlık.*

1. Miḥnet-i hicrā ara **nākāmlıġ** çekkenlere

   Vaṣl ara ölmek ḥayāt-ı cāvidāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 3).*

naḳd: *(Ar.) Bir şeyi almak için verilen peşin para, elde bulunan geçerli para.*

1. Ṣarf ḳılġumdur anı cām-ı viṣālı **naḳdine**

   Ger müyesser bolsa laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 3).*

2. Daġlar **naḳdin** ki kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

   Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı pinhān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 7).*

naḳd-i cān: *(Far.) Can sermāyesi.*

1. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrseng͡ ey kön͡glüm

   Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār ḫāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 6).*

naḳş-i dīvār ėt-: *(Far.+T.) Duvara nakşetmek.*

1. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa

   Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda **naḳş-i dīvār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*

naḳş-i pāy: *(Far.) Ayak izi.*

1. **Naḳş-i pāyıŋ͡gdın** naẓar ḳılġıl ki barmėn pāymāl

Kākülüŋ͡g yaŋ͡glıġ taraḥḥüm ḳıl ki sergerdānıŋ͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15).*

nāl: *(Far.) Nal.*

1. İrürmen gehī bī-ḫod u gāh lāl

O gūş nāledin peykerim boldı **nāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 144).*

nālān: *(Far.) İnleyen.*

1. Dėmediŋ͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicriŋ͡gde **nālānım** kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 12).*

2. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā köŋ͡gül bülbül kebi hicride **nālān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 14).*

nālān ḳal-: *(Far.+T.) Acı ve sızı içinde inler vaziyette kalmak.*

1. Zaʿferāndėk sarġayıb hicriŋ͡gde **nālān ḳalmışam**

Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 13).*

nālān köŋ͡gül: *(Far.+T.) Feryat eden gönül.*

1. Bolur āyīne ṣayḳal birle fūlād

Tiler **nālān köŋ͡gül** tendin ferāġat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 24*

nāle: (*Far.) İnleme, feryat.*

1. **Nāle** bir dilsūz yārımdur mėniŋ͡g

Hemnişīndür dīde-yi giryān meŋ͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 5).*

2. Dėmediŋ͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicriŋ͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 12).*

3. Menʿ ėtib **nāleni** terk-i rehī feryād ḳılay

Tābekey hicr ü firāḳ āfetidin dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 3).*

4. İrürmen gehī bī-ḫod u gāh lāl

O gūş **nāledin** peykerim boldı nāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 144).*

5. Gülşen içre ey bülbül ṣubḥdem nevā tartıb

Gül yüzini yād eyleb **nāle** birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 12).*

<u>**nāle çėk-:**</u> *(Far.+T.) Inlemek, feryat etmek.*

1. Gülşen-i vaṣlın ārzū ḳılsa köng͡ülni bülbüli

Yār yüzini yād ėtib **nāle çėkib** nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 8).*

2. Ne ḥācet **nāle çėkmek** köz yaşını eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdür sezāvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 15).*

<u>**nāle eyle-:**</u> *(Far.+T.) Feryat figan inlemek.*

1. Āh çėktim **nāle** ṭūfān **eyledi**

Çarḫ bünyādını berbād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 3).*

<u>**nāle inşā eyle-:**</u> *(Far.+Ar.+T.) Ağlamak, feryat etmek.*

1. Nādire bülbül kebi tā **nāle inşā eyledim**

Nev-bahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 17).*

<u>**nāle ḳıl-:**</u> *(Far.+T.) İnlemek, ağlamak.*

1. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına yėtsem budur maḳṣad

Ki **ḳılsam nāle** dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 12).*

2. Köz açıb alımda körmey ḳıçḳırıb dād eyledim

Gāh ġamdin **nāle ḳıldım** gāh feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 18).*

3. İtlering͡ ḫaylı ara tün tā seḥer

Nāle ḳıldım āh u feryād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 10).*

4. **Nāle ḳıldım** yārnın͡g vaṣlı müyesser bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 60).*

5. **Ḳılmasun** mu **nāle** ayrıldı vefālıġ yārıdın

Taşnı suv ḳıldı teʾs̱īr-i fiġān u zārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 93).*

nāle nālıdın: *(Far.+T.) Feryadın feryadı.*

1. Kön͡gül şerḥ-i ġamin her ẖāme birle kim raḳam eyler

Ḳıyāmet ṣubḥi bolġunça çėker baş **nāle nālıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 6).*

nāle ü āh u efġān: *(Far.) Feryat, ah ve inleyiş.*

1. Anı hicrini derdidin her kėçe

Men͡ga **nāle ü āh u efġān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 12).*

nāle ü efġān: *(Far.) Ağlamak.*

1. Āteş-i furḳatda āẖır örtedi hicrān mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı **nāle ü efġān** mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 8).*

nāle ü efġān çėk-: *(Far.+T.) Ağlamak.*

1. Ney kebi boldı işim **nāle ü efġān çėkmek**

Mėn mėn ü kūh-ı ġamin͡g ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 33).*

nāle ü efġān ėt-: *(Far.+T.) Feryat ve inlemek.*

1. Baḳmadin͡g bir luṭf ile ey bī-mürrüvet seng-dil

Nādire hicrinde yıġlar **nāle ü efġān ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 14).*

nāle ü feryād ḳıl-: *(Far.+T.) İnleyerek ağlamak.*

1. **Ḳılmasun** bülbül çemende **nāle ü feryād** kim

Tā kön͡gül bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 13).*

2. Her laḥẓa ki ey yār sėni yād ḳılurman

Hicr āfetidin **nāle ü feryād ḳılurman** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 18).*

<u>nāle ü zār ėt-:</u> *(Far.+T.) Ağlamak, feryat etmek.*

1. Gül-i sūsen açıldı bī-nevālıḳ ḳılma ey bülbül

Çemende Nādire eşʿārı birle **nāle ü zār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 18).*

<u>nāle-yi bī-iḫtiyār:</u> *(Far.) İstemeksizin feryād.*

1. Ṭarfe müşkildür vedāʿ ėtmaḳ sėning͡dėk yār ile

Kökke yėtdi **nāle-yi bī-iḫtiyārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 12).*

<u>nālış:</u> *(Far.) Feryat, inleme, şikayet etme, sızlanma.*

1. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėning͡ çün **nālışım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

<u>nām:</u> *(Far.) 1. İsim, ad. 2. Ün, şöhret, nâm.*

1. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne **nām** meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

<u>nām u nişān:</u> *(Far.) Ad ve şöhret.*

1. Cemīʿ hemnişīnler bar u ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek **nām u nişānım** yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 34).*

2. Sormang͡ız ey dūstlar mėndin **nişān u nām** kim

Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 11).*

<u>nā-maḳdūr:</u> *(Far.) Güçsüz.*

1. Muġtenem bilmey viṣālıng͡nı eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde **nā-maḳdūrman** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 86).*

nāme: *(Far.) Mektup.*

1. Kėltürseng͡ ey kebūter eger yārdın ḫaber

Körgende **nāmesin** per ü bālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 18).*

2. Kūyng͡ sarı eylerem demādem

Köz yaşını **nāmesin** revāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 54).*

nāme sevād eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Mektup yazmak.*

1. Bardıng͡ aḥbābġā bir **nāme sevād eylemeding͡**

Bizni rüsvā-yı cihān ėtting͡ ü yād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 1).*

nāme-yi iḳbāl: *(Far.) Mutluluk mektubu.*

1. Çėkti ġam idbār ḫaṭın **nāme-yi iḳbālıma**

Defter-i çarḫa ḳażā kilki çü ḫaṭ-i istivā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 23).*

nā-mihrbān: *(Far.) Vefasız, sevgisiz, muhabbetsiz.*

1. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol **nā-mihrbān**

Öldi hicrānıng͡da dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*

2. Bolubman ḫalḳdın bīgāne ol **nā-mihrbāndın** hem

İrür cān vāle köng͡lümdin köng͡ül āzürde cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 1).*

3. Yārdın ayrıldı dėb her kün meng͡a devr-i felek

Körgüzib mihrini ol **nā-mihrbāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 12).*

nā-mübārek: *(Far.) Hayırsız, uğursuz, bereketsiz.*

1. Meng͡a ẓāhid yüzidür **nā-mübārek**

Velīkin cübbe ü destār ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 11).*

nā-resā: *(Far.) Yetişmemiş, ham.*

1. ʿIşḳ daʿvāsını ḳıldım nā-resā cürʾet bile

Ey resālar zümresi mėn **nā-resālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 14).*

<u>nā-resā cürʾet bile:</u> *(Far.+T.) Yetişmemiş cesaretle.*

1. ʿIşḳ daʿvāsını ḳıldım **nā-resā cürʾet bile**
   Ey resālar zümresi mėn nā-resālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 13).*

<u>narẖ:</u> *(Far.) Devletçe belirlenen fiyat.*

1. Şehriyār-ı ki müdāmımnı devletidür rūz-efzūn
   Boldı ẖāṣiyetidin mülk emān **narẖ** erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 6).*

<u>nasīb:</u> *(Ar.) Kısmet.*

1. Yā meger ol ʿahd u peymāndın püşeymān eyledi
   Vaṣl ẖ˘ānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 74).*
2. Hicrānda **naṣībim** mėni ẖūn-ı ciger ėtti
   Furḳat otınıng tābı köngülġa eŝer ėtti (*Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 11).*

<u>naṣīb eyle-:</u> *(Ar.+T.) Nasip etmek, kısmet etmek.*

1. Farḳ farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿanḳarīb
   Eyleġıl cāvīd ʿömrini anga yārab **naṣīb** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 14).*
2. Bu fezendler kim bėribdür H̱udāy
   Naṣīb eylegey her birige kemāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 152).*

<u>naṣīb bol-:</u> *(Ar.+T.) Nasip olmak.*

1. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam **boldı naṣīb**
   Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 17).*

<u>nasib ol-:</u> *(Ar.+T.) Kısmet olmak.*

1. Sunma mey ey sāḳī devrān menga

Kim **naṣībim olmış** ezeldin ḳan meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 2).*

naṣīḥat: *(Ar.) Öğüt, tavsiye.*

1. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen ne ḳılay
Ẕāhidā meng͡a **naṣīḥat** bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 4).*

naṣīḥatnı ḳoy-: *(Ar.+T.) Öğüt vermeyi bırakmak.*

1. **Ḳoy naṣīḥatnı** meng͡a ey nāṣiḥ
Pend ile tėlbe tapar mu iṣlāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 15).*

nā-tüvān: *(Far.) Zayıf, güçsüz çaresiz.*

1. Çāre tapmay derdiġa bu **nā-tüvān** bī-çāredur
Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 37).*
2. Tüzmiş bu **nā-tüvānıng͡** ġam gūşeside ḳānūn
Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 19).*
3. Āstānıng͡ itidin remz-i vefā örgendim
Nā-tüvān cānıma bī-dād üzre bī-dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 40).*
4. **Natüvān** cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılay
Nėçe künler ki meng͡a bar ėdi luṭf ü kereming͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 45).*
5. **Nā-tüvān** cismimde her yandın nümāyān dāġlar
Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüẖˇān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 11).*
6. Murġ-ı terāne senc-i bu bāġ u būstan man
Ey Nādire kerem ḳıl ġam birle **nā-tüvān** man *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 28).*

nā-tüvān eyle-: *(Far.+T.) Güçsüzleştirmek.*

1. Meng͡a ey felek ḳaṣd-ı cān eyleding͡
Firāḳ elgide **nā-tüvān eyleding͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 2).*

nā-tüvān u ḫasta: *(Far.) Güçsüz, hasta, zayıf, dermansız.*

1. Mėn **nā-tüvān u ḫastanı** ol ay cemālıdın

Maḥrūm ḳıldı ṭāliʿ-i bergeşte bed-baḫt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 5).*

nāvek: *(Far.) Ok, tîr.*

1. Köñgül **nāvekleriñgni** zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 13).*

nāvek-i müjgān: *(Far.) Kirpik okları (sevgilinin ok gibi olan kirpiği).*

1. Közleridür sāḥir oşal ḳaşı ya

Nāvek-i müjgānı ḫaṭā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 10).*

2. **Nāvek-i müjgānları** ḳatlımġa tirkeş baġladı

Çāklıġ könlümni ḳaş-ı yasıġa ḳurbān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 5).*

nāyāb: *(Far.) Bulunmaz, nâdir.*

1. Nādire köyide baş ḳoyma ġam ėrmes **nāyāb**

İtleri ḫayl-ı irür maḳṣad-ı ikrām meñga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 15).*

2. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı saġındım

Ẓarāfet bābıda **nāyāb** sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 6).*

nāz: *(Far.) Eda, işve, cilve.*

1. Meñga ārzū viṣālıñg meñga müddeʿā ḫayālıñg

Naẓarımdadur cemālıñg heme **nāzdur** niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 10).*

2. Cān baġışlarda lebiñg **nāzıñgge** cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābıñgge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 7).*

3. Ḫoş ol kün sėniñg birle demsāz ėdim

Niyāz içre sermāye-yi **nāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 18).*

4. Viṣālıñgge maġrūr ėdim nėçe kün

Niyāz oldı ol barça **nāzım** mėning͡ (*Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 114).*

<u>nāz birle:</u> *(Far.+T.) Nazla.*

1. **Nāz birle** bāġbān şung͡ʿ bu gülzār ara
Sebz ü ḫurrem ķıldı servin͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 7).*

<u>nāz ėt-:</u> *(Far.+T.) Naz etmek, işve etmek, edea etmek.*

1. Her ķaçan kim **nāz ėtib** çıķsa mey-i gülfām içib
Ķan töker meydėk demādem çeşm-i ḫumārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 11).*

<u>nāz eyle-:</u> *(Far.+T.) Nazlanmak; övünmek.*

1. Ķaşın͡g **nāz eyler** ḥüsn içre māhrūlar
Ḫurşīd eylegendėk yüzin hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 7).*
2. Lebleri tökti tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt
Közleri yüz fitne berpā **eyledi nāz** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 6).*

<u>nāz u istiġnā bile:</u> *(Far.+T.) İşve ve ilgisizlik ile.*

1. Laʿlin͡g alıda kön͡gül sürgende ḥālin͡gdin suʾāl
Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābin͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 10).*

<u>nāz u teġāfül:</u> *(Far.+Ar.) Naz ve aldırmazlık.*

1. Men͡ga rām oldı vaḥşīler velī **nāz u teġāfüldin**
Cünūnım destgāhını temāşā ķılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 3).*

<u>nāz uyķusı:</u> *(Far.+T.) Naz uykusu.*

1. **Nāz uyķusıda** sėndür sėn velī mėn ṣubḥ u şām
Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

<u>nāz üzre:</u> *(Far.+T.) Naz, işve üzere.*

1. Şeh eyler mesned **nāz üzre** ārām

   Mėn dīvāneġa bes ḫāk-ı gūlaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 7).*

<u>naẓar:</u> *(Ar.) Bakış.*

1. Ol kün ki viṣālın͡g çemenin seyr ėter ėrdim

   Maẓūr-ı **naẓar** ėrdi men͡ga ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 4).*

2. Kėlkim **nażarımġa** ey perīrū

   Dīvāneġa birdem ėt temāşā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 5).*

3. Perī yan͡glıġ **naẓardın** çehre pinhān ėtdi ol mehveş

   Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 3).*

4. Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

   Ġāib olmışdur **naẓardın** cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 8).*

5. Bardın͡g **naẓarımdın** ey perīzād

   Mėn ḳulnı dübāre ḳılmadın͡g yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 1).*

6. Men͡ga ārzū viṣālın͡g men͡ga müddeʿā ḫayālın͡g

   Naẓarımdadur cemālın͡g heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 10).*

7. Gül ü lāle mevsimidür ḳanı yār-ı dil-nevāzım

   Naẓarımdın oldı ġāyīb ṣanem-i süḫan ṭarāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 2).*

8. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

   Nėçe kündür **naẓarda** ol mehī nā-mihrbānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 32).*

9. Yār çün boldı **naẓardın** ġāyib

   Ey közim yıġla ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 13).*

<u>naẓar ehli:</u> *(Ar.+T.) İnce görüşlüler.*

1. **Naẓar ehli** sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1).*

naẓar ėt-: *(Ar.+T.) Bakmak.*

1. **Naẓar ėtse** baẖt şāyed yėne bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*

naẓar eyle-: *(Ar.+T.) Bakmak, nazar etmek.*

1. H̱ayāl içre her yan **naẓar eylesem**

Baḳar dīde-yi ẖūn-fişānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 45).*

naẓar ḳıl-: *(Ar.+T.) Bakmak, bakış.*

1. Naḳş-i pāyın͡gdın **naẓar ḳılġıl** ki barmėn pāymāl

Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl ki sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15).*

naẓar sal-: *(Ar.+T.) Nazar etmek, bakmak.*

1. Zülfün͡gni körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānın͡gım

Ḳaşın͡gı yayına çün **saldın naẓar** ḳurbānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 2).*

2. Sürmegūn çeşmī **naẓar saldı** gülistān ehline

Ḥasretidin ḳaldı nergis közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 3).*

3. Gerçi firāḳ derdidin böyle nizār olmışım

Nādire ḥāl-i zārına **salmadı** yār bir **naẓar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 14).*

nāzenīn: *(Far.) İşveli, cilveli, nazlı sevgili.*

1. Oşal leylī melāḥat **nāzenīn** māh-ruẖsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 5).*

nāzik lebi: *(Far.+T.) İnce dudağı.*

1. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār **nāzik lebiġa** bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 10).*

<u>nāzik mizāc</u>: *(Far.) İnce, güzel, zarif huylu.*

1. Mėning͡g yārım ʿaceb **nāzik mizāc** u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 11).*

<u>nėler:</u> *(T.) Bir çok şey.*

1. Viṣālın͡gdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 32).*

1. Gehī yırtıb yaḳa geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 14).*

2. Viṣālın͡gdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 126).*

<u>ne:</u> *(Far.) "Ne" bağlacı. Cümledeki ögeleri veya cümleleri birbirine bağlayan ve olumsuzluk anlamı veren tekrarlı söz.*

1. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

2. **Ne** Şīrīn ḳaldı ʿālemde **ne** Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyẖā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

3. Vīrānede ʿāḳılġa iḳāmet **ne** münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 13).*

4. Ḳaydın sėni Nādire unutsun

Bu söz **ne** münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 18).*

5. Dehr mülkide sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi **ne** Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 4).*

6. Dehr mülkide sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi **ne** Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 4).*

7. **Ne** maḥfilde şehd ü şeker eyledin
Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 11).*

8. Tenimde hicr oḳı **ne** zaḫm-i bī-nihāyetdür
Ki bolmaġay anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 9).*

9. Nādire sėnsiz tiriklikdin **ne** rāḥat kördi dėb
Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 13).*

10. Bolma maġrūr müddeʿī söz yėne
Anı ḳolı saḳīmdür **ne** ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 4).*

11. Buzuldı rūzgārım ḫāne-yi ʿīşim ḫarāb oldı
Ne rāḥat körgemėn ėmdi buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 8).*

12. Hicring͡de **ne** rāḥat köredür men **ne** ḥalāvet
Yoḳdur mėnidil-ḫastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 9).*

13. Ne ṣabr u hūş ḳaldı **ne** ḳarār u ṭāḳatım yārab
Kön͡gül içre havā-i ʿışḳ bilmem **ne** belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 11-12).*

14. Devrān **ne** ʿaceb köz yaşımı eylese mecnūn
Çün eyledi ʿālemni binā Ḫāliḳ bī-çün *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 5).*

15. **Ne** bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı
Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 5).*

16. Rūz-ı ezel Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı
Ger bolmasa viṣālı men͡ga cihānda ne bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 46).*

17. Ḳıldım ʿadem iḫtiyār sėnsiz
ʿĀlemde men͡ga **ne** bar sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 10).*

18. Kime aytayın ġamimni **ne** ʿilāc ėtey ne çāre
Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 13).*

19. Tilesen͡g vaṣl öt cihān ġamidin

Ne cihān belki cism ü cāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 4).*

20. Men͡ga şemʿ-i encümendėk **ne** cünūn irür ne sevdā

Ki yaruttı hicr şāmın kėçe sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 5).*

21. Uşattı ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerḫāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 28).*

22. Maḳṣad **ne** ėdi cihanda kėldin͡g

Keyfiyetini beyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 13).*

23. **Ne** gül seyr eyle **ne** fikr-i bahār ėt

Cihāndın kėç ḫayāl-ı vaṣl-ı yār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 1).*

24. **Ne** ġamdür men͡ga ʿışḳ ara Nādire

Eger bolsa cānānġa cānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 11).*

25. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın ferhād u mecnūndėk

Ne ġavġālar ki saldı tėlbe başım kūh u ṣaḥrāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 6).*

26. **Ne** gül seyr eyle **ne** fikr-i bahār ėt

Cihāndın kėç ḫayāl-ı vaṣl-ı yār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 1).*

<u>ne:</u> *(T.) Ne sorusu.*

1. Ẕāhidā ʿışḳ u muḥabbet ehlini maʿẕūr tut

Yār köyide **ne boldı** şeyḫ şinʿān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 10).*

2. Rużācū man ey dilsitānım sen͡ga

Ne boldı ki yėtmes fiġānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 34).*

3. Yüz selām aydım **ne** bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 11).*

4. Mülk-i cihānım ey şeh-i devrān taṣadduḳın͡g

Mülk ü cihān **ne** bolġusıdur cān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 2).*

5. **Ne derkār** sėnsiz cihān birle cān

Taṣadduḳ bu cān u cihānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 39).*

6. İki giryān közüm mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 14).*

7. Gül-i taṣvīr yan͡glıġ ġonçe-yi baḫtım açılmaydur

Ne dėrmen Nādire pinhān ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 50).*

8. **Ne ḥācet** nāle çėkmek köz yaşını eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdür sezāvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 15).*

9. Eger hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 8).*

10. Ṭarab teklīfi birle kön͡glümi ḳan ėtme ey sāḳī

Ne ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 18).*

11. **Ne ḥasretler** ki kördüm müdāmımnı endūh firāḳından

Ne külfetler ki ötti laḥẓa laḥẓa iştiyāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 15).*

12. **Ne ḫelāvet** körgemėn hicrinde bu meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 7).*

13. Zamānı vaṣfın͡gnı yād ėtmaġım **ne iḥtimāl** olġay

Bu yoldur kim vefā aṣḥābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 1).,]*

14. Oşal kim bende-yi fermān irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolın͡gdın Nādire baş çėkmaġı **ne iḥtimāl** olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 12).,]*

15. Kime aytayın ġamimni **ne ʿilāc ėtey** ne çāre

Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 13).*

16. Bu ʿālem ara Yārın͡gnı Nādire

Viṣālını tapmaḳ **ne imkān** irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 14).*

17. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen **ne ḳılay**

Ẕāhidā men͡ga naṣīḥat bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 3).*

18. **Ne ḳılsun** lāle yan͡glıġ Nādire baġrını dāġ ėtmey

Ki anı çarḫ dāġ-ı Şeh ʿÖmer Sulṭān'a tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 13).*

19. Köyme dėb eylemedi hīçkişi pervānege baḥŝ

ʿĀḳil ėrsen͡g **ne ḳılursan** mėni dīvānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 2).*

19. Ḥarīr-i pīrenin͡g riştesiġa **ne nuḳṣān**

Yaramnı tikkeni andın ʿināyet ėt bir naḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 5).*

20. Māh-ı ramażān ki feyż-i çoḳtur

Mėn ḫastaġa yārsız **ne rāḥat** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 10).*

nėtān͡g: *(T.) Şaşılacak bir şey değildir.*

1. İlge **nėtan͡g** eylese āh u fiġānım eŝer

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 13).*

2. Bolsam firāḳ leşkeridin münhezim **nėtan͡g**

Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 3).*

ne uçun: *(T.) Ne için, niçin, neden, ne sebeple.*

1. Sėn bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Ne uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 12).*

ne yan͡glıġ: *(T.) Nasıl, ne gibi.*

1. Veh **ne yan͡glıġ** dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 3).*

neberd: *(Far.) Savaş, cenk, mücâdele.*

1. Bolma ġāfıl kim sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, tartıb sinān āhnı ḳılġıl **neberd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 10).*

ne bilsün: *(T.) Ne bilsin.*

1. ʿışḳ dersini **ne bilsün** ẕāhid

Ėmdi āġāz ḳılıbdur ebced *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 9).*

<u>nevrūz bol-:</u> *(Far.+T.) Bahar olmak.*

1. Naḫl-ı ümīdim gül açmay ḳaldı yüz efsūs kim

   Boldı nevrūz cihān u nev-bahārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 8).*

<u>nėçe:</u> *(T.) Kaç, nice.*

1. Mėni͡ng ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānı͡ng efsānesidėk

   Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur **nėçe** defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

2. **Nėçe** isteb uçtı rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

   Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 27).*

3. **Nėçe** her yan baḳdım devletim ṣubḥın ṭaleb

   Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 31).*

4. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

   Ki **nėçe** şeyḫdın aldı kö͡ngülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

5. Serv çemende baş çėkib güller açılsa ta͡ng ėmes

   Veh **nėçe** serv-i gülbeden ḳıldı bu bağdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 4).*

6. Firāḳıda **nėçe** ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

   Müdāmımnı mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 11).*

7. **Nėçe** endīşe-yi serv ü gül ü şimşād ḳılay

   Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 25).*

8. **Nėçe** şīrīnni vefā tağıda feryād ḳılay

   Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 35).*

9. Se͡nga ḳaysı ġamni beyān eyleyin

   Nėçe āh tartıb fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 128).*

10. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

    Mėn ḳılurman nėçe cān ol ayġa ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 4).*

11. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim **nėçe devr** ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

<u>**nėçe ḳadeḥ:**</u> *(T.+Ar.) Birkaç içki kadehi.*

1. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi kėltür men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 42).*

<u>**nėçe kim:**</u> *(T.) Nasıl ki.*

1. **Nėçe kim** ẕāhid irür ṣāf żamīr

İçmeyin mey tapa alġay mu ṣelāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 5).*

2. Çėker ėrdim firāḳıda **nėçe kim** renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 9).*

<u>**nėçe kün:**</u> *(T.) Kaç gün, nice gün.*

1. Barça yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadın͡g yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 10).*

2. Cihān ʿīş-i ġanīmetdür **nėçe kün**

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15).*

3. **Nėçe kün** boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim

Ġam beyābānıġa derd ayturġa yoḳdur bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 1).*

4. Vaṣl ara kām istesen͡g ey Nādire

Ėmdi özni **nėçe kün** nākām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 18).*

5. Ėmdi özni **nėçe kün** ṣabr ile muʿtād ḳılay

Men͡ga gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 5).*

6. Viṣālın͡gge maġrūr ėdim **nėçe kün**

Niyāz oldı ol barça nāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 113).*

7. Āfitābım **nėçe kün** boldı ki körgüzmes cemāl

Furḳat içre badr-ı tābān zaʿfidin boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 21).*

8. **Nėçe kün** boldı lebin͡g ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 17).*

9. **Nėçe kün** boldı ki ʿaḳl u hūşdın bīgānedin

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ḫod u mestānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 1).*

10. **Nėçe kündür** mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 5).*

11. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Nėçe kündür naẓarda ol mehī nā-mihrbānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 32).*

12. Mū'nisim kėlġıl ki iẓhār eyleyin derd-i dilim

Nükte yazmay **nėçe künlerdin** bėri ḳattı başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 10).*

13. Natüvān cānıma bī-dād üze bī-dād ḳılay

Nėçe künler ki men͡ga bar ėdi luṭf ü keremin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 46).*

14. **Nėçe künler** kim viṣālıdın kön͡gül şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 19).*

<u>nėçe müddet:</u> *(T.+Ar.) Nice vakit.*

1. **Nėçe müddet** ki kön͡gül ġayr ile tuttı ülfet

Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 1).*

<u>nėçe türlük:</u> *(T.) Nice türlü.*

1. **Nėçe türlük** dāġ ile kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 7).*

necm-i ŝüreyyā: *(Ar.) Süreyya yıldız kümesi.*

1. Fiġānımdın ki otlar baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil **necm-i ŝüreyādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 16).*

nėçük: *(T.) Nasıl?*

1. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar

Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 6).*

2. **Nėçük** kim her biri köz nūrı ü kön͡gül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27).*

3. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 8).*

4. **Nėçük** taḥammül ėter müşt-peyker-i ḫākī

Ki ṭāḳat ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa dūzaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 7).*

5. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi

Nėçük yüz üze nuḳṣān-ı ḥüsn irür āzeḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 14).*

6. Belī birbirge ʿāşıḳ birle ẕāhid

Muḫālıfdur **nėçük** ot bile yaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 6).*

7. **Nėçük** esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ḫasta kim herdem

Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

8. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab **nėçük** ṣabr eṭmişam

Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 13).*

9. Ḳan bolur kön͡gül müdāmımnı devrini yād ėtken zamān

Mėn **nėçük** ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 10).*

10. Bezm-i vaṣlın körmegenler furḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni **nėçük** bī-ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 14).*

11. Gül firḳatıda **nėçük** ki bülbül

Bir laḥẓa közümni eyle rūşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 41).*

12. Gül furḳatıda **nėçük** ki bülbül

Hicrin͡gde işim fiġān u şīven *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 43).*

13. Közüm yaşını çarḫ-ı bī-mürüvvet ḫāka döndürdi

Nėçük cirm oldı peydā uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 20).*

14. **Nėçük** kim ay şiʿāʿ-i rūşen olmış mihr tābıdın

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 3).*

<u>nėçün:</u> *(T.) Nasıl?*

1. Me͡nga ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecānınler

Nėçün kim tāze dagı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 6).*

<u>nedāmet:</u> *(Ar) Pişmanlık.*

1. Tüşmesüm köz hem müdāmımnı sermenzil ü māvāsıġa

Tā kö͡ngül ḳaṣrı **nedāmet** birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 16).*

<u>nėdin:</u> *(T.) Neden, niçin, neye?*

1. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

2. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını açmay

Bī-hūde **nėdin** til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 4).*

3. Perīdėk özni **nėdin** eyledi͡ng köz şaḫṣıdın pinhān

Kişige bolmadı maʿlūm aġzı͡ng remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 11).*

4. **Nėdin** cān u tenimġa minnet ėrmes paybūsı͡ngdın

Ki ėrmiş şaḥneyī şevḳi͡ng kö͡ngül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 9).*

5. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn Yūsūf-ı sānī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

nėdür: *(T.) Nedir?*

1. Ey serv-i revān **nėdür** ḫayālıŋ

Cān örtedi vaʿde-yi viṣālıŋ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 1).*

2. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Nėdür çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

nefes: *(Ar.) Nefes, soluk.*

1. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūṭī nāgāh

Ol şeker-leb **nefesi** eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 4).*

nėge: *(T.) "Neden, niçin" anlamını bildiren soru ifadesi.*

1. Mecnūn **nėge** leyī terkin ėtsün

Yūsūf'nı unutmadı Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 15).*

2. **Nėge** ʿāşıḳ efġānıdın vehm ėtersen

Bolur mu kişi munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 9).*

nėler: *(T.) Neler.*

1. Viṣālıŋdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 16).*

nėlay: *(T.) Ne yapayım.*

1. Āh **nėlay** ötdi devrān-ı viṣāl

Bī-vefālıḳ eyledi devrān meŋa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 11).*

nėlayın: *(T.) Ne yapayım.*

1. Şerbet-i vaṣl istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 18).*

2. Yār hicridin yaḳanı pāre ḳılmay **nėlayın**

Közlerim ḫūnābını seyyāre ḳılmay **nėlayın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 12).*

3. Yādını derd-i dilimġa çāre ḳılmay **nėlayın**

Her ṭaraf vaṣlın tileb neẓẓāre ḳılmay **nėlayın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 13).*

<u>neng ü nām:</u> *(Far.) Şan ve şöhret.*

1. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi

ʿIşḳ ara ey Nādire āyīn-i **neng ü nām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 14).*

<u>nerd:</u> *(Ar.) Tavla oyunu.*

1. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫˇān-ı kaʿb ü **nerd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

<u>nergis:</u> *(Far.) Şekli göze benzetilen nergis çiçeği, sevgilinin gözleri.*

1. Meger ḥüsn bāġını **nergisleridür**

İki çeşm-i cādū-yı bādām u şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 7).*

2. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı gülistān ehline

Ḥasretidin ḳaldı **nergis** közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 4).*

3. Nūne oḫşatdım ḳaşıng͡ taṣvīrini

Nergising͡ bādāmını ṣād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 16).*

<u>nergis-i bedmest:</u> *(Far.) Sevgilinin sarhoş gözleri.*

1. Kākül-i şebrengdin ḳıldıng͡ çemenler āşikār

Nergis-i bedmestdin ḳıldıng͡ ḫumistānlar ʿayān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 4).*

<u>nergis-i bīmār:</u> *(Far.) Dertli,hasta nergis.*

1. Kim ḳılur ümīd ḳan yutmay lebing͡ni şerbetin

Olmayın kim **nergis-i bīmārıng͡** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 4).*

<u>nergis-i mest:</u> *(Far.) Sarhoş gözler.*

1. Zülf-i müşkīn birle ḳılġan nāfe-yi Çīn āşikār

Nergis-i mest ile maḥfilni ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 10).*

nergis-i mestāne: *(Far.) Baygı,mahmur göz, nergis.*

1. Şūḫlık birle ḫuten deştide māçin kėyigi
   Boldı rüsvā ḳılıb ol **nergis-i mestānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 6).*

nergis-i şehlā: *(Far.+Ar.) Güzel ve baygın bakışlı göz.*

1. Köydürdi çemen güllerini reşk otı birle
   Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol **nergis-i şehlā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 8).*

nergisistān eyle-: *(Far.+T.) Nergis tarlasına çevirmek.*

1. Çehre-yi gülfām birle gül çırāġın yandurub
   Sürmegūn közlerni açıb **nergisistān eyleban** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 8).*

neşʾe: *(Ar.) Keyif, sevinç, coşku.*

1. Ne ḥelāvet körgemėn hicrinde bu meyḫānedin
   Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 8).*
2. Nādire ḳılġaç muḥabbet **neşʾesidin** güftügū
   Lez̲z̲et-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 13).*
3. Kelāmın͡g **neşʾesi** bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā
   Lebin͡gni şerbeti ėrdi buzuḳ kön͡gülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 9).*

neşʾe tap-: *(Ar.+T.) Zevk almak.*

1. Şīşe serşār-ı mey-i nāb irür sorma sebeb
   Lebidin **neşʾe tapar** eyleme pervānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 4).*

neseb: *(Ar.) Soy, nesil, sülale.*

1. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü leylī **neseb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 10).*

2. Nihāl-ı ḳadin͡g gülben-i nāz ėdi

Neseb bāġıda serv-i mevzūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 166).*

<u>**neşʿe-yi bāde:**</u> *(Ar.+Far.) İçki sarhoşu.*

1. Serḫoş olġan kebi ḫūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin ref'-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 12).*

<u>**neşʾe-yi rāh:**</u> *(Ar.+Far.) Mutluluk şivesi.*

1. Rāḥat-ı rūḥ irür **neşʾe-yi rāh**

Bāde içmek kėrek ey ehl-i silāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 1).*

<u>**neşʾe-yi ṣahbā:**</u> *(Ar.) Şarap mutluluğu.*

1. Yār laʿlini firāḳıda ḫumārım ġālıb

Bolmadı **neşʾe-yi ṣahbā** bile kön͡glüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 6).*

<u>**nesīm:**</u> *(Ar.) Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgar.*

1. Kāşkī āhım **nesīmidin** taḥarrük eylese

Yār kim ruḫsārıġa gül bergidin salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 7).*

2. Ger ġubār-ı ḫāk-ı rāhın eylese bī-cā **nesīm**

Ṣabr u bī-ṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 5).*

3. Yėtkürse ger **nesīm** viṣālın͡g peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 9).*

4. Meger kėlse **nesīmi** yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 13).*

5. Deşt-i cünūn **nesīmidėk** tėlbe kön͡gül ḫayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 9).*

<u>**nesīm-i serd:**</u> *(Ar.+Far.) Soğuk hafif rüzgar.*

1. Yėtmesün yārab **nesīm-i serd** ol şimşāda kim

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 9).*

<u>nesl:</u> *(Ar.) Soy, sülale, nesil.*

1. Bir hümāyūn ṭıfl Bābür **neslidin** boldı ʿayān

Nev-nihāl-ı būstān tėmür-ı ṣāḥibḳurān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 27).*

<u>nesl-i pāk:</u> *(Ar.+Far.) Temiz soy.*

1. Seyādet ḫanedānı şāh Babür nesl-i pākı men

Ḫudāyā raḥmet eyle barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 25).*

<u>neşv ü nümā:</u> *(Far.) Yetişip büyüme.*

1. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür kön͡glüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim **neşv ü nümāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 6).*

<u>nėtan͡g:</u> *(T.) Ne güzel.*

1. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 2).*

2. Firāḳın͡g viṣāl ehlidin cān alur

Nėtan͡g olsa vehm ü gümānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 4).*

<u>nėtay:</u> *(T.) Ne yapayım.*

1. Men͡ga yādın͡g bes irür dėrmen ḫayālın͡gda kėtey

Ravża-yı pākin͡gge īsār-ı duʿā ḳılmay **nėtay** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 14).*

2. **Nėtay** ki dehr güẕergāhıda bu tėlbe kön͡gül

Yoluḳtı hicrige vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 11).*

3. Ey sipihr-i bī-mürüvvet mihr ü māhın͡gnı **nėtay**

Kėtti yėr astıġa sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿatım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 7).*

<u>nėtayın:</u> *(T.) Ne yapayım.*

1. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

   Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 4).*

<u>nėtgüsi:</u> *(T.) Ne olacak, ne olur?*

1. Bir tereḥḥüm ẓāhir ėtseng͡ **nėtgüsi**

   Ḳıldı ḥüsnüng͡ge mėni zār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 15).*

<u>nevā:</u> *(Far.) Ezgi, ses, sada.*

1. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ ġam gūşeside ḳānūn

   Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara **nevāsı** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 20).*
2. ʿīş ėtki dil-güşādur ʿuşşāḳnıng͡ **nevāsı**

   Sālār-ı mülk ü devlet mīr-i bülend aḫter *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 5).*
3. Viṣālıng͡nı bezmide şādāb olub

   Nevā ehli birle nevāsāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 28).*

<u>nevā kėltür-:</u> *(Far.+Tr) Haber getirmek.*

1. Vefā ḳānūnıdın ṣavt u terennüm eyle ey muṭrib

   Beyād-ı dūstān ʿuşşāḳ bezmide **nevā kėltür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 4).*

<u>nevā ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Söylemek, ses çıkarmak.*

1. Gülşen-i vaṣlın ārzū ḳılsa köng͡ülni bülbüli

   Yār yüzini yād ėtib nāle çėkib **nevā ḳılur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 8).*

<u>nevā tart-:</u> *(Far.+T.) Seslenmek, feryat etmek.*

1. Gülşen içre ey bülbül ṣubḥdem **nevā tartıb**

   Gül yüzini yād eyleb nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 11).*

<u>nevā-yi nāle-yi neydėk:</u> *(Far.+T.) Neyin sesi gibi.*

1. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz men ʿuşşāḳ bezmide

Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 16).*

<u>nevāle-yi ġam:</u> *(Ar.+Far.)Gam yiyeceği.*

1. Her şām men͡ga **nevāleyi ġam**
   İfṭār ḳılurġa boldı ḳısmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 7).*

<u>nevāsāz:</u> *(Far.)Nağme düzücü, hânende, mutrıp.*

1. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve āġāz eylegeç
   Örtedi cān perdesin muṭrib **nevāsāz** eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 2).*
2. Viṣālın͡gnı bezmide şādāb olub
   Nevā ehli birle **nevāsāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 28).*

<u>nevāyī:</u> *(ö.a.) 15. yüzyıl Çağatay şairi Ali Şir Nevâyî'nin mahlası.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı **Nevāyī** tėlbedėk yaʿnī
   Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

<u>nevā-i çeng:</u> *(Far.) Çengin ezgisi.*

1. Bu bezm içre fiġān u nālışımdın
   Nevā-i çeng ü ṣavt-ı erġenūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 4).*

<u>nev-bahār:</u> *(Far.) İlkbahar mevsimi, canlılık, gençlik dönemi.*

1. Ḫazāndur bāġ-ı ʿīşim **nev-bahārımdın** cüdā ḳıldın͡g
   Ayırdın͡g mihrbānımdın nigārımdın cüdā ḳıldın͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 9).*
2. Nādire bülbül kebi tā nāle inşā eyledim
   Nev-bahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 18).*
3. Müddeti vaṣlın͡g gülistānıda ėrdim ʿandelīb
   Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 6).*
4. İḳlīm-i ʿademġa kėtti yārım

Yüzlendi ḫazāne **nev-bahārım** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 34).*

<u>nev-bahār-ı āfitāb:</u> *(Far.) İlkbaharın güneşi.*

1. ʿĀriżing͡ mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi **nev-bahār-ı āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 8).*

<u>nevmīd ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Ümitsiz kılmak.*

1. Muḥtāc-ı dergehing͡mėn yüz ming͡ ümīd birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin **nevmīd ḳılma** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

<u>nev-nihāl-ı būstān:</u> *(Far.) Bahçenin taze fidanı.*

1. Bir hümāyūn ṭıfl Bābür neslidin boldı ʿayān

Nev-nihāl-ı būstān tėmür-ı ṣāḥibḳurān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 28).*

<u>nevres hilāl:</u> *(Far.+Ar.) Yeni çıkmış ay.*

1. Muḥammed Emīn Ḫān Nādirġa şükr

Bolur badr-ı tābān pür **nevres hilāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 156).*

<u>ney kebi:</u> *(Far.+T.) Ney gibi.*

1. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman **ney kebi** feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 14).*

<u>ney kebi bol-:</u> *(Far.+T.) Ney gibi olmak.*

1. **Ney kebi boldı** işim nāle ü efġān çėkmek

Mėn mėn ü kūh-ı ġaming͡ ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 33).*

<u>ney:</u> *(Far.) Ney, çalgı aleti.*

1. İḥtisāb ehli taġallub eyledi meyḫāneġa

Ḳalmadı meyde ḥarāret **neyde** teʾṣīr-i ṣedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 8).*

neyistān: *(Far.) Kamışın bol olduğu yer, sazlık.*

1. Ḳamışdėk bend bendim āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım destgāhını **neyistāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 10).*

neylay: *(T.) Ne yapayım.*

1. Közimdin yaş tökib giryān bolıb ḳan yıġlamay **neylay**

Ki hengām-ı tekellüm laʿl-i ḫandānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 11).*

neyreng: *(Far.) Hile.*

1. Merdümlıġ ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile ḫod tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 4).*

ney-şeker: *(Far.) Şeker kamışı.*

1. Ḳalem taḥrīr ėterde **ney-şekerdin** bolsa tan͡g ėrmes

Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 17).*

nezāket: *(Ar.) Naziklik, incelik, zariflik.*

1. ʿĀriżin͡g mey tābıdın boldı **nezāket** destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 7).*

neẓẓāre ḳıl-: *(Ar.+Far.) Bakmak, ilgi göstermek.*

1. Giryān közümni yaşıge **neẓẓāre ḳılmadın͡g**

Gevherler ėtdi dīde-yi giryān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 5).*

2. Yādını derd-i dilimġa çāre ḳılmay nėlayın

Her ṭaraf vaṣlın tileb **neẓẓāre ḳılmay** nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 14).*

nezr: *(Ar.) Adanan şey.*

1. Tapılsa Nādire bir şeyḫ ʿārif-i kāmil

Başım havāsın ėtey **naẕr-ı** āstāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 14).*

nigāh-ı siḥr fen: *(Far.+Ar.) Büyüleyici bakış.*

1. Cefā-i hicr bile köksümi figār ḳılay

Nigāh-ı siḥr fenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 10).*

nigār: *(Far.) Güzel yüzlü sevgili.*

1. Ġażab birle **nigārım** ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 1).*

2. **Nigārımdın** ayırdıng͡ ey ecel feryād desting͡din

ʿAceb ėrmes ger ėtsem dembedem yüz dād desting͡din *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 1).*

3. Ḫazāndur bāġ-ı ʿīşim nev-bahārımdın cüdā ḳıldıng͡

Ayırdıng͡ mihrbānımdın **nigārımdın** cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 10).*

4. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötseng͡ eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoḫsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 4).*

nigār-ı gülbeden: *(Far.) Gül bedenli sevgili.*

1. **Nigār-ı gül-bedenimni** tüşümde körmesem ėdi

Leb-i şeker şikenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 1).*

nigār-ı mihrbān: *(Far.) Merhametli sevgili.*

1. Sefer yolın **nigār-ı mihrbānım** köp uzaḳ aldı

Tapalmasman ḫālāṣ olmak yolın hicrān belāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 11).*

nigār-ı serv ḳāmet: *(Far.+Ar.) Uzun boylu sevgili.*

1. Çırāġ-ı nūr-baḫş-ı rūzgārımdın cüdā ḳıldıng͡

Nigār-ı serv ḳāmet gülʿiẕārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 12).*

nigerān bol-: *(Far.+T.) Bakıcı olmak.*

1. Ey gülşen-i ġam ėmdi baḥār oldı ḫazān bol

Ey dīdelerim yār yüzige **nigerān bol** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 32).*

nigīn: *(Far.) Mühür.*

1. ʿArṣa-yı mülk-i cihān gerçi **nigīnimdedür**

Baş çėke bilmes kön͡gül ʿışḳnı fermānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 19).*

nigūn: *(Far.) Ters dönmüş, baş aşağı.*

1. **Nigūndur** ḳāmetim serv-i ḫırāmānımdın ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 19).*

nihāl: *(Far.) Fidan, fidan boylu güzel.*

1. Firdevs nāz içre ṭūbā ḳading͡ **nihālı**

Serv eylese ʿaceb yoḳ uşbu **nihāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 11-12).*

2. Bahār-ı iltifātıng͡ feyżidin nüş vü nümā tapġaç

Ḫazān olġan kön͡güller fiṭret-i raʿnā **nihāl** olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 8).*

3. **Nihāl**-ı ḳading͡ gülben-i nāz ėdi

Neseb bāġıda serv-i mevzūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 165).*

nihāl-ı ḳāmet: *(Far.+Ar) Boyun fidanı, düzgün boylu sevgili.*

1. ʿĀrıżidin boldı rūşen dīde-yi ehl-i naẓar

Eyleġıl yārab **nihāl-ı ḳāmetini** bārver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 8).*

2. **Nihāl-ı ḳāmet**-i serv-i ḫırāmān

Yüzi gül laʿl-i şekerbār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 7).*

nihāl-ı ṣabr: *(Far.+Ar.) Sabır fidanıma.*

1. **Nihāl-ı ṣabrıma** laʿlin͡g ḫayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger bu naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 3).*

nihāl-ı serv: *(Far.) Servi fidanı.*

1. Ḳadin͡g raʿnā nihāl-ı Servdür cānā ḫırām eyleb

Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 11).*

nihān: *(Far.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.*

1. Mey içsen͡g ey kön͡gül ildin **nihān** iç

Lebi yādi bile mey rāyegān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 1).*

nihān ėt-: *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

1. Fāş ėtme ulusḳa ʿışḳ sırrın

Kön͡gülde anı **nihān ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 16).*

nihān eyle-: *(Far.+T.) Gizlemek.*

1. Yürek dāġın ey Nādire ġayrdın

Besī ḫūb ḳayd ḳıldın͡g **nihān eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 12).*

niḳāb sal-: *(Far.+T.) Yüzü peçeyle kapatmak.*

1. Kāşkī āhım nesīmidin taḥarrük eylese

Yār kim ruḫsārıġa gül bergidin **salmış niḳāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 8).*

nīk-nām eyle-: *(Far.+T.) İyi ad çıkarmak.*

1. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaḫşılıḳ bünyādını muḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini **nīk-nām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 10).*

nikū kirdār: *(Far.) İyi davranışlı.*

1. Kėçe kündüz viṣālı müddeʿāsıdur men͡ga

Yār-ı ġam-ḫˇār u **nikū kirdārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 30).*

<u>niʿmet:</u> *(Ar.) Allâh'ın kuluna verdiği her şey.*

1. Uşattı ḳand u şeker **niʿmetin** laʿl-i şekerḫāˇsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 27).*

<u>niʿmet-i elvān:</u> *(Ar.) Çeşit çeşit nimetler.*

1. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

Māl u menāl u **niʿmet-i elvān** taṣadduḳıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 8).*

<u>nişān:</u> *(Far.) Belirti, işaret, iz, eser.*

1. Kimse tapmas eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne **nişān** ḳaldı fenā mülkide nė nām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 14).*

2. Āhım oḳıġa ḳading͡ kemāndur

Bu oḳnı **nişānıdur** ŝüreyyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 14).*

3. Vefā birle kön͡gülni ḳılmadı şād

Ḳanı ferhād ile mecnūn **nişānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 8).*

4. ŝüreyādur āhım oḳıġa **nişān**

Ḳadimni oḳıġa kemān eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 3).*

5. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 6).*

6. Çarḫ üzre sanma kevkeb kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi uçḳunlarıdındur **nişān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 6).*

7. Ġubārımdın **nişān** tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

8. Vel'-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil yārab

Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati firdevs **nişān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 12).*

9. Beşāret sizge ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür **nişān** kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 6).*

10. **Nişāndur** tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler kim firāḳın͡g otıdın ġam şāmı köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 9).*

11. Ciger-gūşe köz nūrı fezendler

Ki bu barçasıdur **nişānın͡g** sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 74).*

<u>**nişān-ı tīr-i müjgān eyle-:**</u> *(Far.+T.) Kirpik oklarıyla hedef almak.*

1. Semend-i nāz üze meydān ara cevlān ėtib her yan

Kön͡güllerni **nişān-ı tīr-i müjgān eylesün** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 4).*

<u>**nişān ḳal-:**</u> *(Far.+T.) Hatıra olarak kalmak.*

1. Gerçi kėtti uşbu ʿālemdin emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi **ḳaldı nişān** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 44).*

<u>**nişān tap-:**</u> *(Far.+T.) İzini bulmak.*

1. **Nişān tapmaḳ** ėmes āvāre kön͡güldin müyesser kim

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 11).*

<u>**nişān tile-:**</u> *(Far.+T.) Alamet ve belirti istemek.*

1. Yoḳ aġzının͡g soraġıda ey cān **nişān tileb**

Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine gümdür sen͡ga beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 7).*

<u>**nişān-ı nāvek-i müjgān ėt-:**</u> *(Far+T.) Kirpik oklarıyla hedefe almak.*

1. Dembedem cevlān ėtib ey şūḫlar meydān ara

Ḫasta kön͡glümni **nişān-ı nāvek-i müjgān ėtin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra*

<u>niŝār ėt-:</u> *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

1. Dürr-i eşk ü ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dilni

Kėlür yārıng͡ ayaġıġa **niŝār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 12).*

<u>niŝār eyle-:</u> *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

1. Ulus barça farḳıġa **eyler niŝār**

Eger cānlar almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 5).*

<u>niŝār ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

1. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı ḫᵛācege **ḳılsa niŝār**

Bī-vefādur olki ister bolsa sulṭāndın ḫālāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 3).*

<u>neşāṭ:</u> *(Ar.) Neşe, sevinç.*

1. **Neşāṭım** tīredür şemʿ-i şebistānımdın ayrılgaç

Bolubman ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 17).*

<u>neşāṭ efzā:</u> *(Ar.+Far.) Neşe artıran.*

1. Bādesiz mīnā u cām āḫır **neşāṭ efzā** ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 7).*

<u>neşāṭ furṣatı:</u> *(Ar.+T.) Sevinç zamanı.*

1. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı köng͡ül soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 1).*

<u>neşāṭ iẓhār ėt-:</u> *(Ar.+T.) Sevinç göstermek.*

1. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā **neşāṭ iẓhār ėtib** gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 12).*

<u>neşāṭ u ʿīş ü sāmān:</u> *(Ar.+Far.) Sevinç, eğlence ve rahat.*

1. Ḫāṭırımdın kėtmesün dildār dāġ-ı ḥasreti

Kėtse kėtsün ger **neşāṭ u ʿīş ü sāmān** ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 10).*

__neşāṭ u ʿīş:__ *(Ar.)Sevinç ve eğlence.*

1. Perīpeyker ḳarındaşım ḫayāl-ı māh-ruḫsārı

Neşāṭ u ʿīşdin bīgāne ü ġam āşinā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 10).*

__nisbet:__ *(Ar.) "Kıyaslama, karşılaştırma" amacıyla kullanılmıştır.*

1. Mėni͡ng cünūnıma mecnūnnı bėrme͡ngiz **nisbet**

Ḳılur mu ḫār u ḫaşak tāb-ı şuʿle-yi ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 1).*

__nisbet bėr-:__ *(Ar.+T.) Benzetmek.*

1. **Bėrme nisbet** ḳadige ey bāġbān

Servdür bu bāġ ara reftārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 13).*

__nīş-i peykān:__ *(Far.) Peykanın demir sivri ucu /iğnesi.*

1. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġı͡ngge

Yürek zaḫmıġa merhem **nīş-i peykān** eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 6).*

__nişīmen ḳıl-:__ *(Far.+T.) Oturulacak yer haline getirmek, sürekli gidilen mekan haline getirmek.*

1. Kūy tofraġıda **nişīmen ḳıl**

Seyr-i gülzār u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 11).*

__niyāz:__ *(Far.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.*

1. Me͡nga ārzū viṣālı͡ng me͡nga müddeʿā ḫayālı͡ng

Naẓarımdadur cemālı͡ng heme nāzdur **niyāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 10).*

2. Ḫoş ol kün sėni͡ng birle demsāz ėdim

Niyāz içre sermāye-yi nāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 18).*

niyāz ol-: *(Far.+T.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma.*

1. Vişālıng͡gge maġrūr ėdim nėçe kün

Niyāz oldı ol barça nāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 114).*

nizār ol-: *(Ar.+T.) Zayıflamak, güçsüzleşmek.*

1. Gerçi firāḳ derdidin böyle **nizār olmışım**

Nādire ḥāl-i zārına salmadı yār bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 13).*

noḳtası: *(Ar.+T.) Noktası.*

1. Derd-i dil ėttim raḳam yārnı hicrānıdın

Noḳtası köz yaşıdın saṭrı ciger ḳanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 2).*

nücūm: *(Ar.) Yıldızlar.*

1. **Nücūm** ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 13).*

nuḥ ṭūfānı: *(ö.a.) Nuh Tufanı ve Hz. Nuh'un kıssası.*

1. Sėn ey gerdūn ḥaẕer ėt kişverin͡gni eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ḫacletġa battı **Nuḥ ṭūfānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 16).*

nuḳl-i ġam: *(Ar.+T.) Gam, keder mezesi.*

1. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 4).*

nuḳṣān: *(Far.) Eksiklik, kusur, zarar, noksan.*

1. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi men͡ga bu **nuḳṣānlar** ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 26).*

<u>nuḳṣān-ı ḥüsn:</u> *(Ar.) Güzellik kusuru.*

1. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi

Nėçük yüz üze **nuḳṣān-ı ḥüsn** irür āzeḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 14).*

<u>nūne oḫşat-:</u> *(Far.+T.) Sevgilinin kaşını nün harfine benzetmek.*

1. **Nūne oḫşatdım** ḳaşın͡g taṣvīrini

Nergisin͡g bādāmını ṣād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 15).*

<u>nūr:</u> *(Ar.) Işık, ziya, aydınlık, nur.*

1. Pāreler boldı ḫayālın͡g **nūrıdın** cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 7).*

2. Tā nażarımdın nihān boldı ol ārām-ı cān

Nūrıdın ayrıldı köz cism cüdā cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 12).*

<u>nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān:</u> *(Far.) Sahipkuran hükümdarın oğlu.*

1. Ḫıred sālārıdın tārīḫ-i mīlāddın suʾāl ėtdi

Dėdi kim **nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān** kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 16).*

<u>nūr-i nażar:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Nazar nuru.*

1. Zehī şāhı ki devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın **nūr-i nażar** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 8).*

<u>nūş ėt-:</u> *(Far.+T.) İçmek.*

1. Ey ḫoşā şīşe ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi **nūş ėtse** bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 2).*

2. Ṣāf mey ger **nūş ėtersem** derdini

Bezl-i cām-ı rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 15).*

3. ʿişret meyini **nūş ėt** ʿīş ile kāmrān bol

Baḳma felek işige ġam çėkme şādmān bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 23).*

<u>nuṭḳ u tekellüm:</u> *(Ar.) Söz ve konuşma.*

1. Ṭūṭī-yi nuṭḳım irür gülşen-i güftār içre

Sözde şeker şiken ü **nuṭḳ u tekellümde** faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 12).*

<u>nuṭḳ-ı revān baḫş:</u> *(Ar.+Far.) Can bağışlayıcı söz, cana can katan söz.*

1. Böyle kim **nuṭḳ-ı revān baḫşıng͡**

Tilġa kėltürme edeb birle ʿibārāt-ı ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 1).*

<u>nükte:</u> *(Far.) Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.*

1. Mėning͡ ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk

Ki bir **nüktesin** şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

2. Mūʼnisim kėlġıl ki iẓhār eyleyin derd-i dilim

Nükte yazmay nėçe künlerdin bėri ḳattı başım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 10).*

<u>nükte-nükte:</u> *(Far.) Benek benek.*

1. Dāġ-ı ʿışḳ esrār **nükte-nükte** şerḥ ėttim

Nādire anı ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 13).*

<u>nükte-senc:</u> *(Far.) Nükteden anlayan.*

1. Aġzıng͡ ki bī-nişāndur vaṣfın ḫayāl ḳıldım

Her **nükte-senc** eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 14).*

<u>nükte-yi ʿışḳ:</u> *(Far.+Ar.) Aşk nüktesi.*

1. **Nükte-yi ʿışḳnı** her bī-ser ü pā fehm ėtmes

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 13).*

nükte-yi mecāz: *(Far.+Ar.) Gerçek dışı ipucu.*

1. Dėdim ʿışḳ cez̲besidin sen͡ga Nādire kelāmı

Ki ḥaḳīḳat iḳtiżādur heme **nükte-yi mecāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 16).*

nükte-yi mihr ü vefā: *(Far.+Ar.) Aşk ve sevgi nüktesi.*

1. **Nükte-yi mihr ü vefāda** maḥrem-i esrār ėdim

Kāmyāb-ı şerbet-i ol laʿl-i şekerbār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 23).*

nümāyān: *(Far.) Görünür.*

1. Nā-tüvān cismimde her yandın **nümāyān** dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüẖ̮ān-ı kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 11).*

2. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı **nümāyān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 6).*

nümāyān bol-: *(Far.+T.) Görünmek.*

1. Tā yüzin͡g ayı **nümāyān boldı** ḥüsn eflākıda

Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 9).*

nümūdār: *(Far.) Görünen, görünücü.*

1. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı eyledi pertev

Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret **nümūdārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 18).*

nüş vü nümā tap-: *(Far.+T.) Büyümek, göstermek.*

1. Bahār-ı iltifātın͡g feyżidin **nüş vü nümā tapġaç**

H̱azān olġan kön͡güller fiṭret-i raʿnā nihāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 7).*

nüsḫa: *(Ar.)Yazılı bir şey, kitabın bir kıt'a sureti.*

1. Bu dil-i dīvāne kim mihring͡ ile vāledür

   Ṣubh irür **nüsḫası** çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 6).*

O

oḫşa-: *(T.) Benzemek.*

1. Şemʿ-i ruḫsārıng͡ı eṭrāfıda pīç ü tāb urar

   Ṭurfe **oḫşar** yārnıng͡ zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 8).*

oḳ: *(T.) Ok, sevgilinin kirpiği veya yan bakışı.*

1. Āhım **oḳıġa** ḳading͡ kemāndur

   Bu **oḳnı** nişānıdur ŝüreyyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 13-14).*

2. Ötti köksimdin **oḳıng͡** serv-i revandın bėrdi yād

   Zaḫmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 1).*

3. Cünūndın kim firāḳıng͡ **oḳları** cismimde sindürdüm

   Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlıng͡ inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

4. Süreyādur āhım **oḳıġa** nişān

   Ḳadimni **oḳıġa** kemān eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 3-4).*

oḳıng͡ peykānı: *(T.+Far.+T.) Sevgilinin yan bakışları.*

1. Yürek zaḫmıda peydā boldı yol yol

   Oḳıng͡ peykānı gūyā ėrdi raḫ raḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 4).*

oḳu-: *(T.) Okumak.*

1. Derd ehli **oḳusun** Nādire güftārımnı

   Yazıban kökde ḳuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 63).*

oḳut-: *(T.) Okutmak.*

1. Ol ġamze seng͡a cevr ü cefā ʿalemin **oḳuttı**

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 7).*

<u>ol-:</u> *(T.) Olmak.*

1. Zamānı vaṣfın͡gnı yād ėtmaġım nė iḥtimāl **olġay**

Bu yoldur kim vefā aṣḥābına kesb-i kemāl **olġay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 1-2).*

2. Bahār-ı iltifātın͡g feyżidin nüş vü nümā tapġaç

Ḫazān **olġan** kön͡güller fiṭret-i raʿnā nihāl **olġay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 8).*

3. Oşal kim bende-yi fermān irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolın͡gdın Nādire baş çėkmaġı nė iḥtimāl **olġay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 12).*

4. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān **olmasun** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 10).*

5. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür kön͡glüm

Çemenler **oldı** peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

6. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ **olmış** meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫ̌ādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 14).*

7. Ey muṣāḥibler temāşā vaḳti şāhım kėlmedi

Mevsim-i seyr **oldı** şāh-ı kec-kulāhım kėlmedi *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 12).*

<u>ol:</u> *(T.) " O" uçuncü tekil şahıs zamiri ve işaret sıfatı.*

1. Her nėçe köz salur **ol dilber-i gülfām** men͡ga

Dāġlar penbesi ėrmiş gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 1).*

2. Köydürdi çemen güllerini reşk otı birle

Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol nergis-i şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 8).*

3. Ey ḥüsn riyāżıda ḳadin͡g serv

Ol serv üze sünbülin͡g semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 4).*

4. Şeref tapdı şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

Aṣālet maḫzenidin boldı **ol ʿālī gevher** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 6).*

5. Bukün **ol māh-lıḳā** şūḫ-ı dilārām ḳanı

Yüzidin rūşen ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 15).*

6. Ġonçedėk ağzı ara **ol** luṭf-i güftārı ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 1).*

7. Şād ėdi **ol şāh-ı devrān** vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿĪş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*

8. Ṣayd ėtdi mėni **ol iki ḳüllāb**

Boynımda kemend-i zülf-i pür-tāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 1).*

9. Çıḳdı **ol gülgūn ḳabā** meydān ara cevlān ėtib

Ġamze tīġ-i birle ʿāşıḳnı yüregim ḳan ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 1).*

10. **Ol Ḫudāvend-i** ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7).*

11. Nādire **ol mihr-i tābān** şevḳidin ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

12. **Ol ḥüsn şuʿāʿyıda** kön͡gül köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 3).*

13. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi vefā ḳılġum dėban

Eyledi terk-i vefā **ol aʾhd-i yalġan** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 6).*

14. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 14).*

15. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ dėmiş **ol vaḳıf-ı esrār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

16. Berg-i gül kėltirmedi **ol ḥüsn envārıġa** tāb

Ḳıldı güllerni ḫazān seyr-i gülistān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 5).*

17. Her ġubār u gerd kim yėtmiş anı dāmānıġa

Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 4).*

18. Tapmasun taʿġīr **ol reşk-i çemen** rengi dėban

Lāle yan͡glıġ dāġlar kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 7).*

19. Dėmedin͡g ey şāh **ol mehcūr** ara bülbül kebi

Nāledin tinmey sėni hicrin͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 11).*

20. Bir kėçe kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem **ol vechdin** ġamgīn kön͡gül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 6).*

21. Tā ṣadef ėşitse deryāda sözlerin͡gni

Gevherin ḳılur **ol dürr-i maḳāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 6).*

22. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga **ol rūḥ u revāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

23. Nādire **ol yār sevdāsı** ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11).*

24. **Ol ay hicrānıda** āhım benātü'l-naʿş dėk her yan

Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 9).*

25. Yādgār **ol şāhdın** ḳaldı men͡ga dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).]*

26. Āyīn-i ʿadl tüzdi inṣāf birle **ol hem**

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 33).*

27. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

28. Sāye-yi taḫt-ı felek ḫurşīd-i tābān efseri

Yārab **ol baḫt u saʿādat** gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 36).*

29. Ḫalāyiḳ serḫoş u peydā ėmes **ol bezm-i şāhānım**

Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

30. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl **ol şehsüvārımnı**

Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 21).*

31. Viṣālıngge maġrūr ėdim nėçe kün

Niyāz oldı **ol barça nāzım** mėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 114).*

32. **Ol zülf-i dil-āvīz** muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 9).*

33. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin **ol nā-mihrbān**

Öldi hicrānıngda dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*

34. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūṭī nāgāh

Ol şeker-leb nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 4).*

35. **Ol zülf-i dil-āvīzini** eşkālını açmay

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 3).*

36. Ḳanı **ol yārdėk** şīrīn şemāil

Cemāl-ı dilkeş ü eṭvār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 3).*

37. Cihāndın kėtdi **ol şāh-ı cihānım**

Menga boldı firāḳıda cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 5).*

38. Yārdın ayrıldı dėb her kün menga devr-i felek

Körgüzib mihrini **ol nā-mihrbāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 12).*

39. Ġonçeler gülşen ara açılmasun **ol yārsız**

Ġonçe yanglıġ tā mėning könglüm dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 5).*

40. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan **ol gedālardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 16).*

41. Cevāb-ı şāh beyt-i Nādire **ol nādir-i dervrān**

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 27).*

42. Ḫıżr ile ilyās bolġay baḥr u berde raḥberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 46).*

43. Kėldi tā ʿālemġa **ol şehzāde-yi ʿālī tebār**

Gülşen-i medḥide elḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 51).*

44. Ötti ʿālem mülkidin **ol ḫusrev-i gītī penāh**

ʿAdālet birle cihān ehliġa ėrdi pādişāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 37).*

45. Tā ḳiyāmet Nādire ḳılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiḳ ėrdi meng͡a **ol ferḫunde sulṭān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 50).*

46. **Ol kün** ki viṣālıng͡ çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi meng͡a **ol** ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra3- 4).*

47. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Köng͡ül daġını ėtsem beyān bolur **ol beyābānda** lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

48. Müşkil işdür derd ü hicrān külfeti

Yārab **ol müşkilni** ḳıl āsān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 8).*

49. Gevher özini ṣadef içre eyledi pinhān

Çü ẓāhir eyledi **ol laʿl-i ābdār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 6).*

50. Her ḳaçan kim dėse **ol laʿl-i şekerbār** ḥadīŝ

Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 1).*

51. **Ol ġamze** seng͡a cevr ü cefā ʿalemin oḳuttı

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi üstād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 7).*

52. Her teb ü tābı ki **ol şemʿ-i şebistānımdadur**

Tāblardur kim demādem rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 1).*

53. Ḳılmang͡ ey aḥbāb **ol** ruḫsārdın ḳaṭʿ-i naẓar

Lebleri yāḳūtını elbette ḳūt-ı cān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 13).*

54. Baṣīret ehliġa lāf-ı naẓar ursam ʿaceb ėrmes

Közüm kuḥl-i saʿādetġa yėtişti **ol kef-i pādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 10).*

55. Köng͡ülni bāde-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire **ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫ̌āġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 12).*

56. Boldı **ol furṣat** ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 1).*

57. Yā meger **ol ʿahd u peymāndın** püşeymān eyledi

Vaṣl ḫᵛānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 73).*

58. Luṭf ü ḫulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi meng͡a

Kėtti **ol rūḥ u revān** feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 30).*

59. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yang͡lıġ bī-ḳarār olsa

Oşal köz kim tüşer **ol āfitāb-ı ʿālemārāġa** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 4).*

60. Salṭanat eyvānı şemʿidür **ol ʿālī güher**

Kim irür pervānesi ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 9).*

61. Tā nażarımdın nihān boldı **ol ārām-ı cān**

Nūrıdın ayrıldı köz cism cüdā cānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 11).*

61. Cemīʿ hemnişīnler bar u **ol ārām-ı cānım** yoḳ

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33).*

62. Bahār oldı gül açıldı mėning͡ serv-i revānım yoḳ

"Cihān örtendi hicridin **ol āşūb-ı cihānım** yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 36).*

63. Fiġānım yėtmegi **ol āsumān-ı ḥüsne** müşkildür

Ki yėtmes gerd-i pervāz ile dāmān-ı s̱üreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 9).*

64. Merdümlıġ ile eyledi **ol ay** mėni rüsvā

Neyreng ile ḫod tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 3).*

65. Ḫalḳ eger her yılda bir ḳurbānlıġ eyler māh-ı ʿīd

Mėn ḳılurman nėçe cān **ol ayġa** ḳurbān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 4).*

66. Mėn nā-tüvān u ḫastanı **ol ay cemālıdın**

Maḥrūm ḳıldı ṭāliʿ-i bergeşte bed-baḫt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 5).*

67. Köng͡ül vīrānesini eyle ābād

Felek cevri bile **ol ay firāḳı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 28).*

68. Şebistāndur közümni manẓarı **ol ay firāḳıda**

Kėlib eşkim nücūmıdın çırāġān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 13).*

69. **Ol ay hicride** çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 5).*

70. Mėn ġam-zedeni hemdem-i derd ü elem eyler

Andaḳ ki **ol ay ʿışḳı** bile müttehem eyler *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 26).*

71. Ḳading naḫlini bisyār eyledim yād

Mėni **ol ay viṣālıdın** ayırdıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 18).*

72. Tīredür **ol aydın** ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 3).*

73. **Ol aynı** yüzige bahs ėtersen

Yeṭmiş meger ey ḳuyaş zevālıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 5).*

74. Körüb **ol bütni** zünnār almaġaysız ey müslimānlar

Mėningdėk yüz belāġa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 21).*

75. Nāgeh **ol cihān şāhı** kėlse ey köngül barġıl

Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 13).*

76. Bir kėçe kördüm tüşümde **ol cihānārā** yüzin

Dembedem ol vechdin ġamgīn köngül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 5).*

77. Ḳadem tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı **ol dürr-i yektā**

Mübārek bād uçun baḫt u saʿādet tevemān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 3).*

78. Kėçe **ol gīsū** temennāsıġa çėktim āhlar

Tang ėmes andın tutaşsa çarḫ eyvānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 5).*

79. Köydürdi çemen güllerini reşk otı birle

Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol nergis-i şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 8).*

80. Bülbül ṣıfat eylerem terāne

Ol gül ġazeli irür bahāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).*

81. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men **ol** gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 6).*

82. Ḳan yaşım taṣvīr ėter her laḥẓa **ol gül ṣūretin**

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 11).*

83. Mėn ki furḳat tünleri **ol gül yüzin** yād eylerem

Bülbülidür men ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 1).*

84. Men͡ga **ol güldin** ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 7).*

86. Ey ḫol ol künler ki **ol gül-çehre** birle yār ėdim

Kėçe kündüz devlet-i vaṣlige berḫurdār ėdim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 21).*

87. Hicr derdiġa giriftār eyledi cānān mėni

Ol gül-endām u perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 10).*

88. Tapmaġım olmas müyesser **ol gül-i ḫandān** besī

Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 15).*

89. Yaş ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim **ol gül ruḫsārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 4).*

90. Ḳıldı **ol ḥādiŝeni** defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 13).*

91. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın **ol ḫasta** kim herdem

Sarıġ ruḫsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 11).*

92. Közlerim mihr-i cemālıdın münevver bolmadı

Men͡ga hemdem bir kün **ol ḫurşīd manẓar** bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 64).*

93. Kim irür ʿālī neseb şehzādelerni serveri

Tā ḳadem ḳoydı cihān mülkine **ol ḫurşīdfer** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 6).*

94. Kėtti **ol ḫurşīd-ı meh-peyker** anı hicrānıda

İntiẓār eyleb közimni eşkbār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 5).*

95. Āh kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi **ol ḫurşīd-i tābān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 14).*

96. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen **ol ḫusrev-i tūrān** havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 4).*

97. ʿUşşāḳ miŝāl-ı kārvāndur

Ol ḳāfilede irür vefā bāb (Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 16).

98. Selāmet gencidin kozġalmaġaysız ey müslimānlar

Çü **ol kāfir** çıḳar köz salmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 24).*

99. Kėlür mükin yėne ol şehsüvār meydānġa

Ki bardı **ol kėçe** közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 6).*

100. Bir nefes dīdārıdın cān behre-perver bolmadı

Kimdür **ol kim** kėldi dünyāge mukadder bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 66).*

101. Men͡ga **ol** kün kim vefāġa ʿahd u peymān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 70).*

102. **Ol kün** ki viṣālın͡g çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi men͡ga **ol ḳad u bālā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3-4).*

104. Ayıldım **ol ḳuyaşnı** tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın

Közümge ot tüşer ḫurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 1).*

105. Kön͡gül teşvīşini zülf-i perīşānıda körgende

Ciger ḳan oldıġın **ol laʿl-i ḫandāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 12).*

106. Sėndin ayru telḫkām ėtdi dėban zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni **ol laʿl-i şeker-barımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 10).*

107. Teġāfül birle bī-dād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı **ol laʿl-i şekerḫᵛādın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 14).*

108. Ḳılġasın **ol māh** mihrin āşikār

Subḥ yan͡glıġ pāk-dāmen merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 9).*

109. Fiġānımdın ki otlar baş çėker **ol māhdın** ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i süreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

110. Ġayrnın͡g bezmidedür **ol māh-ı tābān** her kėçe

Örtenür ḥālim körüb şemʿ-i şebistān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 1).*

111. Esīr-i ḫākdur **ol serv-i ḥūrīzād** destin͡gdin

Nėçe kündür naẓarda ol mehī nā-mihrbānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 32).*

112. Perī yan͡glıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi **ol mehveş**

Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 3).*

113. Seḥer kim tüşti otlar cānıma **ol mihr-sīmādın**

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i ŝürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 1).*

114. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Esīr-i derdmen **ol mū'nis-i cānımdın** ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 16).*

115. Vaṣlıġa şükr ėtmedim furḳat belāsıdur men͡ga

Yādgār **ol mū'nis-i cānım** duʿāsıdur men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 28).*

116. Kāfir ü bī-raḥm u sengīn-dil esīr-i bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur **ol nā-muslimān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 12).*

117. Yüzin͡g yādida ḳıldım bu kėçe āh-ı seḥar peydā

Kevākib ḫirmeniġa boldı **ol otdın** şerer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 2).*

118. Ayrılıb **ol pādişāhdın** bolmayın dėb derbeder
Öz diyārımda muḳīm-i gūşe-yi vīrāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 29).*

119. Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim **ol perī**
Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi pinhān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 7).*

120. **Ol perī-peyker** ki hicridin cihānım boldı telḫ
Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 1).*

121. Meger kim **ol perīrū** ḥüsni nūrı eyledi pertev
Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 17).*

122. Her ḳaçan kim **ol perīveş** vaṣlını yād eylerem
Çarḫ bünyādını bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 1).*

123. Kėtdi hūşım **ol perīveş** cilve āġāz eylegeç
Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 1).*

124. **Ol perīveş vaṣlıdın** boldım cüdā
Rāḥat-ı dil ḳalmadı dildārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 5).*

125. Yārġa derd ü ġam-i ṣubḥ ile şāmımnı dėsen͡g
Ol perīveşḳa duʿā birle selāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 8).*

126. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre ḫoş **ol rind** ki tünler
Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 3).*

127. Ġam yüki āḫır elifdėk ḳāmetimni ḳıldı dāl
Ey ḫoş **ol sāʿat** ki ėrdim maḥrem-i bezm-i viṣāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 24).*

128. Nādire ayrılıb **ol şāh-ı cihān-perverdin**
Āferīn sėn͡ga ki feryād ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 13).*

129. Ḳaldı hicridin kön͡gğülde dāġ-ı pinhān el-firāḳ
Ḳanda bardı bilmedim **ol şāh-ı devrān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 4).*

130. ʿArabdan tā ʿacem meşhūr ėdi **ol şāhlar şāhı**

Sikender salṭanatlıġ şāh-ı tūrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 15).*

131. Rāz-ı dilim ger ṣabā yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes **ol ṣanem** Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 22).*

134. **Ol şehriyār-ı devrān** ḳıldı vedāʿ-i ʿālem

Kim ḳıldı taḫt u tācın fezendiġa müsellem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 31).*

135. Kėlür mükin yėne **ol şehsüvār** meydānġa

Ki bardı ol kėçe közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 5).*

136. Kėldi çün dünyāġa **ol şehzāde-yi ʿālī güher**

Nādire ḳıldı duʿā-i ḫayr ile söz muḫtaṣar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 61).*

137. ʿÖmrdin ber tapḳay **ol şehzāde-yi ʿālī nişān**

Cilverger māh-ı cemālıdın aṣālet cevheri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 29).*

138. **Ol serv** ki bardur anı mevzūn ḳadı āzād

Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 1).*

139. Ṭabībā derdime şimşād bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu bīmārman **ol serv ü ḳad** ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 6).*

140. Cilve körsetdi çü **ol serv-i dilārā** bāġ ara

Çeşm-i ḳumrī boldı bir çeşm-i temāşā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 1).*

141. Kördi **ol serv-i dilārā** ḳāmet-i mezūnını

Serv ḳadin ḳıldı ḳumriler temennā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 15).*

142. Bolubman Nādire **ol serv-i gül-ruḫsārdın** ayru

Köng͡ül ḳandur havā-i bāġ u seyr-i būstāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 13).*

143. Esīr-i ḫākdur **ol serv-i ḥūrīzād** desting͡din

Mėni ey çarḫ kez-reftār yārımdın cüdā ḳıldıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 7).*

144. Bardı **ol serv-i revān** mėn ḳalmışam bī-hūş u lāl

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 27).*

145. Yıraġ olsam eger **ol serv-i sīm-endām** alıdın

Köng͡ül sīmāb yang͡lıġ suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 1).*

146. Meng͡a **ol serv-ḳad** peyġāmın ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 1).*

147. Şeh ʿÖmer Sultān cihāndın kėtdi **ol şevket ile**

Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 3).*

148. Yėtmesün yārab nesīm-i serd **ol şimşāda** kim

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 9).*

149. Ėrdi şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿunḳā şikār

Ėmdi **ol sulṭān** mezārı şemʿīġa pervāne men *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 10).*

150. Ferhādda bolsaydı mėning͡ ġayret-i ʿışḳım

Bir āh ile eyler ėdi **ol taġnı** ġāret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 6).*

151. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi bolmabdur henūz **ol ṭıfl-ı kūdekni** süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 54).*

152. Ḫāk-ı rehī fenādur ayrılsa cism cāndın

Ol yaḫşılarnı şāhı kėtti bu ḫākdāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 54).*

153. Mėndin ayırdı devrān **ol yār-ı hemdemimni**

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 21).*

154. Efsūs şāh-ı devrān ʿazm eyledi cihāndın

Devrān mėni ayırdı **ol yār-ı mihrbāndın** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 52).*

155. Çün mėndin üzdi mihrini **ol yār-ı muʿtemed**

Bīgāne boldı birbiridin cān ile cesed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 1).*

156. Ḳandur cigerim ġuṣṣa bilen yārdın ayru

Āşüftemėn **ol yār-ı vefādārdın** ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 2).*

157. Nādire **ol yārnı** vaṣlın tileb

Ṣubḥ u mesā terk-i duʿā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 11).*

158. Herçen şād irürmen bu ikki tāze güldin

Kėtmes henūz mėndin **ol yārnıng͡** havāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 40).*

159. Tikermen Nādire ġam yolıda kāze züleyḫādėk

Ki **ol Yūsūf-liḳā** Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 20).*

160. Aḳarġan közlerimdin boldı **ol Yūsūf-liḳā** pinhān

İrür kön͡glüm öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 11).*

161. Tüşse mihri kön͡glüme bī-ḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 6).*

162. Derd-i hicrān ibtilāsın eylemes ėrdi ḫayāl

Ol zamān ėrdi men͡ga bu nuḳṣānlar ʿayn-i kemāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 26).*

163. Eylegey sėn āfitāb-ı ṭāliʿyini bī-zevāl

Serv-i yektā bolġay az müddetde **ol zībā nihāl** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 38).*

164. Muḥabbet derdidin āşüftelıġlar tüşti başımġa

Mėni ḥālimni **ol zülf-i perīşāndın** temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 8).*

__**ola:**__ *(T.) Olmak.*

1. Ne revā kim **ola** ʿuşşāḳların͡g ġuṣṣa bile

Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 3).*

__**olġusı:**__ *(T.) Olacak.*

1. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūṭī nāgāh

Ol şeker-leb nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 3).*

__**olki:**__ *(T.) O ki.*

1. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ eyler isbāt

Olki bīmār ėmes yoḳ anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 4).*

2. **Olki zemāne bezmide** eyledi serbülend özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 5).*

3. Ḳavl oşal ḳavldur ki cānnı ḫᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur **olki ister bolsa** sulṭāndın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 4).*

oltur-: *(T.) Oturmak, yerleşmek.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa **olturdum** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 40).*

2. Dāmen-i iḳbālıġa **olturmaġay** gerd-i melāl

Ḥaḳ taʿālā bėrgey an͡ga devlet-i iskenderī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 39).*

öltür-: *(T.) Öldürmek.*

1. Ḳaçan ʿışḳ ehlini **öltürmaġını** iḫtiyār ėtsen͡g

Cefā ṭīġi bilen evvel mėnin͡g bağrımnı efgār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 3).*

2. Hicr şaḥnesi āḫır **öltürür** esīrin͡gni

Bir ḳıyā baḳıb cānā bend-i ġamdin āzād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 3).*

orn: *(T.) Yer.*

1. Beski ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk **ornıġa**

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 11).*

2. Nėçe kün boldı lebin͡g ṣahbāsıdın ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş **ornıġa** ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 18).*

3. Yaş **ornıda** ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 3).*

4. Bī-sütūn taġıda köp cān çekmegin ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr **ornige** otluġ yara aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 6).*

oşal: *(T.) İşte O işaret zamiri.*

1. **Oşal kim** an͡ga bed-ḫᵛā u ḥasūd u kīneperverdür

Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 25).*

2. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı **oşal āşüfte-yi zārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 12).*

3. Her kişini bir münāsib yārı bar

Mėn **oşal āvāredürmen** yārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 4).*

4. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yan͡glıġ bī-ḳarār olsa

Oşal köz kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 4).*

5. **Oşal leylī** melāḥat nāzenīn māh-ruḫsārım

Mėni mecnūn kebi sergeşte-yi deşt-i belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 5).*

6. Hicr vādīside ḳaldım bī-ser ü sāmān bolub

Mėn ġulām-ı ḥalḳa dergūş-ı **oşal dür-dānemen** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 40).*

7. Ḳayan bardın͡g ey mihr-i yoḳ bī-vefā

Mėn ėrdim **oşal mihrbānın͡g** sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 68).*

8. **Oşal ʿahd-ı yalġan** cefā pīşe sėn

Sėni tābekey imtiḥān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 133).*

9. Közleridür sāḥir **oşal ḳaşı ya**

Nāvek-i müjgānı ḫaṭā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 9).*

10. **Oşal kim** bende-yi fermān irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolın͡gdın Nādire baş çėkmaġı nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 11).*

ot: *(T.) Ateş, od.*

1. Mevc yan͡glıġ suvġa sal yā şemʿ yan͡glıġ **otlara**

ʿIşḳ içre her ne bolsa bende-yi fermānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 9).*

2. Seḥer kim tüşti **otlar** cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i ŝürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 1).*

3. Fiġānımdın ki **otlar** baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların yād eylegil necm-i süreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 15).*

4. Firāḳıng͡ **otı** dūdı başım üzre saldı yüz sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

5. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler kim firāḳıng͡ **otıdın** ġam şāmı köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

6. Belī birbirge ʿāşıḳ birle ẕāhid

Muḫālıfdur nėçük **ot** bile yaḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 71, Mısra 6).*

7. Ḫamūş ėtermen anı bir şerare āh bile

Egerçi tīz irür **otı** bīzebāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 8).*

ot içre: *(T.) Ateşte, ateş içerisinde.*

1. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa yād ėtsem sėni

Dūd-ı bağrımdın çıḳar **ot içre** tüşgendėk kebāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 4).*

ot sal-: *(T.) Yakmak.*

1. Kön͡gül mülkine **ot salıb** iştiyāḳ

Başımını ḳılıbman ḫayl-ı ġam pāymāl *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 145).*

otḳa sal-: *(T.) Ateşe atmak.*

1. **Otḳa saldı** āh u efġānım felekler raḫtini

Her kėçe kim çarḫ bīdād ėtti bīdād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 108, Mısra 9).*

ot tabı: *(T.) Ateşin gücü.*

1. Āhım şereri ḳılmadı kön͡glin͡gni mülāyim

Herçend mülayim bolur **ot tabıda** pūlād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 12).*

otlıġ, otluġ: *(T.) Otluk.*

1. Felekke yėtkürüb her kėçe **otlıġ** āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 3).*

2. Bīsütūn taġıda köp cān çekmegin ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige otluġ yara aç *(Nâdire Divanı, Gazel 57, Mısra 6).*

otluġ dūd: *(T.+Far.) Ateşli duman.*

1. Yėtmesün yārab nesīm-i serd ol şimşāda kim

Şuʿleler her laḥẓa **otluġ dūd**-ı efġānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 10).*

Ö

öl-: *(T.) Ölmek, yok olmak.*

1. Cān alurda ey ṣanem ḳılġan şitābın͡gge **öley**

Gāh nāzın͡gge bėrey cān geh ʿitābın͡gge **öley** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 1-2).*

2. Her kişi **ölse** yüzin͡g mihride laʿlin͡g tirgüzür

Çün mesīḥin͡g zinde eyler āfitābın͡gge **öley** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 3-4).*

3. Tirgüzür bīmārlarnı şerbet-i laʿl-i lebin͡g

Sāḳiyā maḫmūrman zevḳ-i şarābın͡gge **öley** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 6).*

4. Cān baġışlarda lebin͡g nāzın͡gge cān eyley fedā

Ḳatlım eyler çaġda ḳılġan ıżṭırābın͡gge **öley** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 8).*

5. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi hicrānın͡gda dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 8).*

6. ʿUşşāḳların͡g ġamin͡gde **öldi**

Yoḳdur sėni ẕerre-yi melālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 13).*

7. Her kişi **ölse** yüzin͡g mihride la῾lin͡g tirgüzür

Çün mesīḥin͡g zinde eyler āfitābın͡gge **öley** *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 3-4).*

8. Ger **ölsem** bu vādī ara ey humāy

Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım san͡ga *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 41).*

9. La῾lin͡g alıda kön͡gül sürgende ḥālın͡gdın su᾽uāl

Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābın͡gge **öley** *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 10).*

10. Talpınıb **ölgen** kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge **öley** *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 11-12).*

11. Āstānın͡g ḳıble-yi maḳṣūd-ı ḫāṣ u ῾ām irür

Nādire başımnı ferş eyleb cinābın͡gge **öley** *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 14).*

12. Ey nigār hicrinde müşkil oldı cān bėrmaḳ

Körsetib cemālın͡gnı **ölmegimni** āsān ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 49, Mısra 12).*

öldür-: *(T.) Öldürmek.*

1. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb

Yüzin körgünçe **öldürdi** meni hicri ῾aẕāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 2).*

ölgen: *(T.) Ölü.*

1. Talpınıb **ölgen** kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge **öley** *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 11).*

῾ömer ṣāḥibḳurān: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Nadire'nin kocası Emir Ömer Han.*

1. Nādire ḳılġaç muḥabbet neş᾽esidin güftügū

Leẕẕet-i şi῾r-i ῾**ömer ṣāḥibḳurāndın** bėrdi yād *(Nâdire Divanı, Gazel 76, Mısra 14).*

ʿömer sulṭān: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Nadire'nin kocası Emir Ömer Han.*

1. Ṣabā luṭf ėt ʿ**Ömer Sulṭān'ġa** yėtkür Nādire ʿarżin
Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 21).*

2. Māh-ı ʿīd ʿālemġa saldı pertev-i envārını
Yād eylermen ʿ**ömer sulṭānnı** gīr ü dārını *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 22).*

ʿömr: *(Ar.) Hayat, yaşama süresi.*

1. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab tüşmesün
ʿ**Ömrlerdür** çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 20).*

2. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb ḫān-ı dilāverni
Beḳa-i ʿ**ömrini** il ʿ**ömridin** bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 20).*

3. Ḫidmeting͡ bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa
Sėndin ayrılsı kişi ʿ**ömride** yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 10).*

4. ʿ**Ömrdin** ber tapḳay ol şehzāde-yi ʿālī nişān
Cilverger māh-ı cemālıdın aṣālet cevheri *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 29).*

5. Ėmdi bu cihān muṭiʿ-i ḫān bād
Şehzādeler ʿ**ömr-i cāvidān** bād *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 40).*

6. Barmaġım ʿ**ömr** ile yėrġa żarūret ėrdi
Yoḳsa şāyeste ėmen bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 3).*

8. Ecelni destidin yüz dād u feryād
Ki ʿ**ömrim** ḥāṣılını bėrdi berbād *(Nâdire Divanı, Gazel 77, Mısra 2).*

9. Devlet bolub ziyāde ʿ**ömring͡** hezār bolġay
Bedḫˇālar hemīşe ʿālemde ḫār bolġay *(Nâdire Divanı, Muhammes 5, Mısra 17).*

ʿömrḫˇāh-ı cānıng͡ım: *(Far.+T.) Sana uzun ömürler temenni ediyorum.*

1. Tā bedendür cān maḳāmı ʿ**ömrḫˇāh-ı cānıng͡ım**

Tā irür cānım bedende bende-yi fermānıng͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 1).*

ʿömri cāvīd: *(Ar.) Sonsuz hayat.*

1. Farḳ farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿanḳarīb

Eyleġıl **cāvīd ʿömrini** ang͡a yārab naṣīb *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 14).*

ʿömr-i cāvidān: *(Ar.+Far.) Sonsuz ömür, ebedî hayat, ölümsüzlük.*

1. Eger hicrān iline yār vaṣlı bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki **ʿömr-i cāvidāndın** hem *(Nâdire Divanı, Gazel 115, Mısra 8).*

ʿömr-i girāmī: *(Ar.+Far.) Saygın olan ömür. Aziz olan kişi.*

1. Furṣat-ı **ʿömr-i girāmī** ėtgenin rüsvā kông͡gül

Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 9).*

örgen-: *(T.) Öğrenmek.*

1. Nėçe şīrīnni vefā taġıda feryād ḳılay

Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā **örgendim** *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 36).*

2. Körüban ḳaṭre-yi şebnemni ḥayā **örgendim**

Gül ü bülbül sözidin berg ü nevā **örgendim** *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 37-38).*

3. Āstānıng͡ itidin remz-i vefā **örgendim**

Nā-tüvān cānıma bīdād üzre bīdād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 39).*

örgül-: *(T.) Kurban olmak, feda olmak.*

1. Ey serv-i nāz ḳad nihālıng͡dın **örgüley**

Yādıng͡ beḫayr fikr ü ḫayālıng͡dın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 1-2).*

2. Şām-ı firāḳıng ėtti mėni tīre rūzgār

Körset yüzingni māh cemālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 4).*

3. Hicrān menga muṣāḥib irür vaṣlıng ārzū

Ey şehriyār cāh u celālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 6).*

4. Peyveste ḳaşlarıngnı yüz üzre ḫayāl ėtib

Bir āfitāb u iki hilālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 8).*

5. Köngküm ḳuşını bend ḳılur ġam tuzaġına

Gül ḫırmenide dāne-yi ḫālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 10).*

7. Mėn tėlbege közüng kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī ṣıfat remīde ġazālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 12).*

8. Tapmas közümni merdümi ḥüsning misālını

Ḫāl-ı siyeh ile ruḫ-ı alıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 14).*

9. Müşkin ḫaṭıng bahārıda simīn ʿużār sėn

ʿAnber saçar su üzre saḳalıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 16).*

10. Kėltürseng ey kebūter eger yārdın ḫaber

Körgende nāmesin per ü bālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 18).*

11. Ey güliʿẕār Nādire'ning ḥālini sorab

Güftāre kėl cevāb u suʾālıngdın **örgüley** *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 20).*

12. Kėlseng ḳademingdin **örgülürmen**

Luṭf ü keremingdin **örgülürmen** *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 23-24).*

ört-: *(T.) Yakmak, tutuşturmak.*

1. Vaṣl ara maġrūr ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Divanı, Gazel 29, Mısra 6).*

2. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aḫger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib **örteb** köyer iç ü taşım *(Nâdire Divanı, Gazel 104, Mısra 14).*

3. Āteş-i derd ü firāk u şerer-i hicr meni

Örtedi ḳaysı birini senga bünyād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 30).*

4. Kėtdi hūşım ol perīveş cilve āġāz eylegeç

Örtedi cān perdesin muṭrib nevāsāz eyegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 2).*

5. Sāḳiyā renc-i ẖumār **örtedi** kėltür meng͡a mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 41).*

6. Āteş-i firḳatda āẖır **örtedi** hicrān mėni

Ḫalḳ ara efsāne ḳıldı nāle ü efġān mėni *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 7).*

7. Firḳat içre ḳalmadı ṣabr u ḳarārım ḳandasan

Ḥasreting͡de köydi bağrım **örtedi** cān el-firāḳ *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 10).*

8. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı **örteb** baradur *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

9. Külbeyī aḥzān ara Sulṭān ʿÖmer'ni dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça **örteb** yanaman *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 20).*

10. Cism ü cān ẖākister olġay cümle redni **örtegey**

Böyle öt kim ʿışḳıdın bu ḳalb-i sūzānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 13).*

örten-: *(T.) Yanmak.*

1. Nādire ger vaṣl devranın ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi ẖayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 58, Mısra 14).*

2. Ġayrınıng͡ bezmīdedur ol māh-ı tābān her kėçe

Örtenür ḥālim körüb şemʿ-i şebistān her kėçe *(Nâdire Divanı, Gazel 133, Mısra 2).*

3. Nėçe şīrīnni vefā tağıda feryād ḳılay

Şemʿ ser tā ḳadem **örtendi** fenā örgendim *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 36).*

4. Ėmdi ġam küncīde ḥasretler bile **örtenemen**

Mirhbān şāhımnı tapmay ḳalmışam giryān bolub *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 35).*

5. Köyüb **örtenüb** şemʿ su boldı pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėnin͡g *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 123).*

<u>öt-:</u> *(T.) Geçmek.*

1. Tilesen͡g vaṣl **öt** cihān ġamidin
Ne cihān belki cism ü cāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 3).*

2. **Ötti** köksimdin oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād
Zaẖmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 1).*

3. Müddeti vaṣlın͡g gülistānıda ėrdim ʿandelīb
Nev-bahār **ötti** ẖazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 6).*

4. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen
Kim nėçe devr **ötti** ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

5. Ġamide **ötti** devri derd-i hicrān bolmadı āẖır
Ki ḥasret cānımı endūh-i bī-pāyāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 5).*

6. **Ötti** devrānı kön͡gülde ḳaldı armān el-firāḳ
Ėmdi tapmasman sėni ey şehriyārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 5).*

7. Ki boldı ʿaḳl u ẖıred ḳuşlarıġa dām-ı belā
Felekdin **ötdi** fiġānım ḳuyaşge yėtdi ünim *(Nâdire Divanı, Gazel 3, Mısra 16).*

8. Āh nėlay **ötdi** devrān-ı viṣāl
Bīvefālıḳ eyledi devrān men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 12, Mısra 11).*

9. ʿAzīzim ṣubḥ yan͡glıġ pāk-dāmān **ötdi** ʿālemdin
Şerāfet birle toprağını feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 15).*

10. Ġażab birle nigārım **ötdi** yanımdın şitāb eyleb
Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 1).*

11. Nādire bülbül kebi tā nāle inşā eyledim
Nevbahār **ötdi** ẖazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 18).*

12 **Ötse** ẖırām eyleban cilve bile çabukım

Ėtmes anıng ķadıġa servde reftār yoḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 11).*

13. **Ötdi** nişāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı köngül soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Divanı, Gazel 82, Mısra 1).*

14. Gehī yırtıb yaķa geh ķan yutub gāhı fiġān ėttim

Nėler **ötdi** bu aķşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Divanı, Gazel 116, Mısra 14).*

15. Ṣabā ey ʿışķ ilini ķāṣıdı **ötseng** eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāķıf ėt yoḫsa ḥalıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 123, Mısra 3).*

16. **Ötti** ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāķ

Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 5).*

17. Ḫoşā ʿāķıl ki eyleb yaḫşılıķ bünyādını maḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin özini nīknām eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 10).*

18. Çü devr-i rāḥatım **ötti** zehī saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 5).*

19. **Ötti** furṣat lezzet-i ʿīş ü ferāġat bilmedim

Devlet-i dīdārını ʿīn-i saʿādat bilmedim *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 33).*

ötġuçı: *(T.) Geçici.*

1. Köz açmayın ġamide rūzgārım **ötġuçıdur**

Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 3).*

ötgünçe: *(T.) Geçtiğinde.*

1. Ki mėn bīçāre könglümni baķıb **ötgünçe** aldurdum

Mėni lāl ėtti güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 25).*

ötkayman: *(T.) Geçerim.*

1. Tilermen yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki **ötḳayman** viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 115, Mısra 4).*

öy: *(T.) Ev.*

1. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç sağınurman **öyge** cānānım kėlür *(Nâdire Divanı, Gazel 88, Mısra 8).*

2. Māyil-i ẓulmete közin͡g terkini

Yoḳsa ḳılur merdüm **öyini** ẖarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 14).*

öyle: *(T.) "O biçimde, o kadar ki" anlamında durum zarfı.*

1. Taḥammül **öyle kim** bīṣabrlıġ telẖ ėtti kāmın͡gnı

Bolur ṣabr istesen͡g açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 9).*

2. İsteram yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle maḳbūl-ı icābet sėn duʿālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 12).*

3. Pāreler boldı ẖayālın͡g nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin **öyle kim** bir kehkeşān *(Nâdire Divanı, Gazel 119, Mısra 8).*

4. **Öyle kim** cevr-i felek zār u nizār eyler mėni

Yārsız hicrān belāsıġa düçār eyler mėni *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 15).*

öz: *(T.) Kendi; kendisi.*

1. Ḫoşā ʿāḳıl ki eyleb yaẖşılıḳ bünyādını maḥkem

Öter bu deyr-i fānīdin **özini** nīknām eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 10).*

2. Vaṣl cāmı tā sėnin͡g ėlgin͡gdedür

Özni yā Cemşīd yā Bahrām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 14).*

3. Vaṣl ara kām istesen͡g ey Nādire

Ėmdi **özni** nėçe kün nākām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 18).*

4. Gevher **özini** ṣadef içre eyledi pinhān

Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 50, Mısra 5).*

5. Olki zemāne bezmide eyledi serbülend **özin**

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Divanı, Gazel 82, Mısra 5).*

6. Yėtkürse ger nesīm viṣālıng peyāmını

Ḳılmas mu **özni** ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳıng *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 10).*

7. Gerçi maḥzūn men **özüm** bir nāzenīn hicrānıda

Bīnevā üftādelerni ḫāṭırın şād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 3).*

8. Sėni dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi köngül

Ḫalāṣ ėtti **özini** ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 10).*

9. Bī-sütūndur ʿışḳ tağı Nādire

Özni cān çėkmekde ferhād eyledim *(Nâdire Divanı, Gazel 110, Mısra 18).*

10. Ger āfitāb körse ḥüsningni **öz** şuāʿyin

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 9).*

11. Perīdėk **özni** nėdin eyleding köz şaḫşıdın pinhān

Kişige bolmadı maʿlūm ağzıng remz ü esrārı *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 11).*

12. Bezm-i vaṣlın körmaganlar firḳatıdın dāğdur

Mėn ki kördim devletin **özni** nėçük bī-ġam tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 14).*

13. Ėmdi **özni** nėçe kün ṣabr ile muʿtād ḳılay

Menga gāhı ḫaber-i māh-ı tamāmımnı dėseng *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 5).*

14. Yārnıng āşüftesi vehm eylemes **öz** cānıdın

Cān firāḳı sehldur ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 126, Mısra 1).*

15. **Öz** cānıma bīdād üze bīdād ḳılurman

Baḫtımnı ṭāliʿidin dād ḳılurman *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 19).*

16. Ayrılıb ol pādişāhdın bolmayın dėb derbeder

Öz diyārımda muḳīm-i güşe-yi vīrānemen*(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 30).*

17. Ėmdi **öz** ḥālimġa yıġlar men demādem Nādire

Kėttiʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Divanı, Gazel 142, Mısra 11).*

18. Hīçkim ʿālemde fārıġ-bāl ėmes

Her kim **öz** miḳdārıça bar iḥtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 4).*

19. Berāber eylemes **öz** rütbesin gergūn ḳuyaşıġa

Birav kim sāye yan͡glıġ dergehin͡gde pāymāl olġay *(Nâdire Divanı, Gazel 150, Mısra 5).*

20. Eyki dersen āşnā bīgānedin körmey żarar

ʿĀlem ehlidin **özin͡gni** bir yolı bīgāne tut *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 4).*

21. Mey-i nāb il ʿayārige muḥaḳdur

Özin͡gni eylemekke imtiḥān iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 10).*

22. Refīḳā men͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım **özimdin** yār eger kėlse ẖaberdār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 2).*

23. **Özini** ḳılmadı peydā cihānde

Ṭamaʿdın bolmadı ʿunḳa mülevveŝŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 55, Mısra 7).*

24. Cihān sertā bepā ālūdelıġdur

Özin͡gni Ḳılma sertāpā mülevveŝŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 55, Mısra 6).*

<u>özge:</u> *(T.) Başkaları; yabancılar; rakipler.*

1. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa bir **özgeçe** sevdā *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 10).*

2. Devr luṭf ü rāyet-i iḳbāl sėndin **özgeġa**

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem bolmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 130, Mısra 5).*

3. Sėndin aldı gerden-i teslīm serefrāzlıḳ

Özgelerġa gerden-i teslīmimiz ẖam bolmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 130, Mısra 8).*

<u>özge devlet:</u> *(T.+Ar.) Başka devlet.*

1. Yār eylese yārı birle ifṭār

Yoḳ rūzede mundın **özge devlet** *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 4).*

<u>özge menzil:</u> *(T.+Ar.) Başka yurt.*

1. Āstanıng͡ġa ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

Özge menzilde tapılmas meng͡a sensiz rāḥat *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 12).*

özge yār: *(T.+Far.) Yabancı dost.*

1. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı

Kim ėlter sėndin **özge yār** köyige peyāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 2).*

özlik: *(T.) Benlik.*

1. Ang͡a **özlik** bile yėtib bolmas

İsteseng͡ yār vaṣlı cānıdın kėç *(Nâdire Divanı, Gazel 61, Mısra 3).*

özlükdin kėt-: *(T.) Kendinden geçmek.*

1. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile zülfin ḫayāl eyleb

Olub men lāl **özlükdin kėtib** yārım cemālıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 123, Mısra 8).*

P

pādişāh: *(Far.) Büyük hükümdar, sultan.*

1. Mėn sėni müstemending͡im ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni **pādişāh** birni ang͡a gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 12).*

2. Ötti ʿālem mülkidin ol ḫusrev-i gītī penāh

ʿAdālet birle cihān ehliġa ėrdi **pādişāh** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 38).*

3. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler **pādişāhı** sėn

Çemende servni āzād ėter ḳading͡ ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 7).*

pādişāh-ı ʿaṣr: *(Far.+Ar.) Zaman padişahı.*

1. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 16).*

<u>pāk:</u> *(Far.) Saf, temiz.*

1. Köyüb örtenüb şemʿ su boldı **pāk**

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 123).*

<u>pāk ėmes:</u> *(Far.+T.) Temiz değildir.*

1. Yolıda başımnı ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 4).*

<u>pāk-dāmān:</u> *(Far.) Eteği temiz, namuslu, masum.*

1. Ḳızıl ḳandur közim yaşı ṣabā yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yang͡lıġ **pāk-dāmānımnı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 18).*

2. ʿAzīzim ṣubḥ yang͡lıġ **pāk-dāmān** ötdi ʿālemdin

Şerāfet birle topraġını feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 15).*

<u>pāk-dāmen:</u> *(Far.) Eteği temiz, namuslu, masum.*

1. Ḳılġasın ol māh mihrin āşikār

Subḥ yang͡lıġ **pāk-dāmen** merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 10).*

<u>pāmāl ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Ayak altı yapmak.*

1. Bir teġāfüldin **ḳılay pāmāl** serkeşler başın

Yüz gedānı bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 3).*

<u>pāre:</u> *(Far.) Miktar, parça, tane.*

1. Tīşe-yi ferhād ġamdin **pāre** bağrım dāġını

Luṭf ḫıştıdın ḳıl ey şīrīn suḫan ḫüsrev binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 33).*

2. Girībān çāk bağrım **pāredür** başımda yüz sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 3).*

3. **Pāreler** boldı ḫayālıng͡ nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān şuʿlesidin öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 7).*

4. Hicr ü firāḳ elgide pīrehim **pāredür**

Ḳılmadı il tefriḳa cībini dāmānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 3).*

5. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat **pāredür**

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 35).*

6. Ẓulm ile mėndin ayırdı felek-i sifle sėni

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 28).*

7. Aḳtı bağrım **pāresi** közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 37).*

pāre bol-: *(Far.+T.) Parça parça olmak.*

1. Ārzū ḳıldım tutar mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 8).*

pāre eyle-: *(Far.+T.) Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

1. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı **eyleb pāre** aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

pāre ḳıl-: *(Far.+T.) Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

1. Yār hicridin yaḳanı **pāre ḳılmay** nėlayın

Közlerim ḫūnābını seyyāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 11).*

pāre pāre: *(Far.) Parça parça.*

1. Hicride **pāre pāre** pīrehenim yaḳası

Bu derd-i bī-devānın͡g bar mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 3).*

pāre pāre bol-: *(Far.+T.) Parça parça olmak.*

1. **Pāre pāre boldı** cismim tā cefālar tīġidin

Tā irür tīġ-i zebān cefā-i iḥsānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 11).*

pāsbān: *(Far.) Bekçi, gece bekçisi, gözcü.*

1. İsteseng͡ kim dergehing͡de **pāsbān** olġay müdām

Bėrme vaḥşet hicr ile köng͡lüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 3).*

pās-ı edeb: *(Far.+Ar.) Saygı.*

1. Ḫoş zamānlar kim alarġa iḫtilāṭım bār ėdi

Alıda **pās-ı edebdin** iḥtiyāṭım bār ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 32).*

pāybend ol-: *(Far.+T.) Bağlı olmak.*

1. Ṭālıb-ı dünyā giriftār-ı kemend-i ḥüsn ola

Pāybend olmas temelluḳ dāmıġa āzād merd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 8).*

paybūs: *(Far.) Ayak öpme.*

1. Nėdin cān u tenimġa minnet ėrmes **paybūsıng͡dın**

Ki ėrmiş şaḥneyī şevḳing͡ köng͡ül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 9).*

pāydār: *(Far.) Sağlam, sürekli.*

1. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet **pāydār**

Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 53).*

pāydār ol-: *(Far.+T.) Kalıcı olmak.*

1. Yārab andın **pāydār olġay** esās-ı kerr ü ferr

Fetḥ ü naṣret birle her ḳaysı ṭaraf ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 43).*

<u>pāy-ı meleḫ:</u> *(Far.) Çekirge ayağı, çekirge budu, çok az şey, azıcık. Süleyman Peygamber'e bir karınca tarafından ordusunun yemesi için hediye edilmiştir. Tanıkta, verilen hediyenin küçüklüğünü ifade etmek için kullanılmıştır.*

1. Bu barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

   Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa tüḥfe **pāy-ı meleḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 12).*

<u>pāymāl:</u> *(Far.) Ayak altında kalmış, ezilmiş.*

1. Başım **pāymālın͡gdur** ey serv-i nāz

   Fedādur bu āşüfte cāmnım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 35).*

2. Naḳş-i pāyın͡gdın naẓar ḳılġıl ki barmėn **pāymāl**

   Kākülün͡g yan͡glıġ taraḥḥüm ḳıl ki sergerdānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 15).*

2. Kön͡gül mülkine ot salıb iştiyāḳ

   Başımını ḳılıbman ḫayl-ı ġam **pāymāl** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 146).*

3. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar dīvler fermānıda

   Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı Süleymān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 16).*

<u>pāymāl ol-:</u> *(Far.+T.) Ayak altında kalmak.*

1. Berāber eylemes öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa

   Birev kim sāye yan͡glıġ dergehin͡gde **pāymāl olġay** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 6).*

<u>pedīdār ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Belli etmek, açığa çıkarmak.*

1. Bėlini barlıġın ḳıldı kemerbend ʿayān

   Aġzı yoḳ ėrdi anı **ḳıldı pedīdār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 12).*

<u>penāh:</u> *(Far.) Sığınak.*

1. Ḥaḳ teʿālānı penāhıda maṣūn bolġaylar

   ʿĀlem ehliġa bular devletidin emn ü emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 9).*

2. Muḥabbet kişveri ābād irür iḳbāl u cāhımda

Tan͡g ėrmes bolsalar ʿışḳ u cünūn ehli **penāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 2).*

3. Sehī ḳadlar **penāh**-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

Çemende servni āzād ėter ḳadin͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 7).*

<u>penāh ėt-:</u> *(Far.+T.) Sığınak edinmek.*

1. Raḥat tilesen͡g ʿışḳ bināsını **penāh ėt**

Āsūde irür sāye-yi dīvār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 9).*

<u>penbe:</u> *(Far.) Pamuk.*

1. Her nėçe köz salur ol dilber-i gülfām men͡ga

Dāġlar **penbesi** ėrmiş gül-i bādām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 2).*

<u>pence-yi mihr-i semā:</u> *(Far.+Ar) Gökyüzündeki güneşin parmağı.*

1. Bezm-i iḥsānın͡gda dest-i zerfişānın͡g reşkidin

Şāmlar topraġ aradur **pence-yi mihr-i semā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 10).*

<u>pend:</u> *(Far.) Öğüt.*

1. Ḳoy naṣīḥatnı men͡ga ey nāṣiḥ

Pend ile tėlbe tapar mu iṣlāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 16).*

<u>per ü bāl:</u> *(Far.) Kanat ve kol.*

1. Kėltürsen͡g ey kebūter eger yārdın ḫaber

Körgende nāmesin **per ü bālın͡gdın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 18).*

<u>perde:</u> *(Far.) Hicap, örtü, Hak ile kul arasındaki engel.*

1. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun ruḫsāre aç

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 2).*

perde-yi nāz u ḥayā: *(Far.+Ar.) Naz ve utanç perdesi.*

1. **Perde-yi nāz u ḥayā** ḫāmūş laʿlin͡gdin köter
İki gül bergini birbirdin gehī güftāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 3).*

perhīz eyle-: *(Far.+T.) Mânen yasaklanan şeylerden kendini çekmek, uzak tutmak.*

1. Bādedin **eyleme perhīz** demādem ḳadeḥ iç
Kėldi maẓmūm muḥabbet yolıda zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 5).*

perī mis̱āl: *(Far.+Ar.) Peri gibi.*

1. Cihānda Nādire yārın͡g **perī mis̱āl** ėrdi
Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 13).*

perī yan͡glıġ: *(Far.+T.) Peri gibi, periye benzeyen.*

1. **Perī yan͡glıġ** naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş
Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 3).*

perīdėk: *(Far.+T.) Peri gibi.*

1. **Perīdėk** özni nėdin eyledin͡g köz şaḫṣıdın pinhān
Kişige bolmadı maʿlūm aġzın͡g remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 11).*

perīler şāhı: *(Far.+T.) Güzeller güzeli.*

1. Mėnin͡g yārım **perīler şāhı** ėrdi
Lebi şehd ü şeker güftārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 5).*

perīpeyker ḳarındaşım: *(Far.+T.) Peri benzeyen güzel kardeşim.*

1. **Perīpeyker ḳarındaşım** ḫayāl-ı māh-ruḫsārı
Neşāṭ u ʿīşdin bīgāne ü ġam āşinā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 9).*

perīrū: *(Far.) Peri yüzlü, çok güzel.*

1. Kön͡gül ṣayd ėtgeli āmāde ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 16).*

perī-ruḫsār: *(Far.) Peri yüzlü.*

1. Hicr derdiġa giriftār eyledi cānān mėni

Ol gül-endām u **perī-ruḫsārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 10).*

perīşān: *(Far.) Dağınık, karışık.*

1. Açmasun zülfini sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk mėnin͡g ḥālim **perīşān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 8).*

2. Müjde-yi ṣubḥ-i viṣālın͡gdın kön͡gülni cemʿ ḳıl

Kim irür zülfin͡g kebi ḥālin **perīşān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 8).*

3. Her gūşede ḳulların͡g **perīşān**

Sėn ėdin͡g alarnı destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 5).*

perīşān ėt-: *(Far.+T.) Perişan etmek, altüst olmak, kendini kaybetmek.*

1. Taḥammül ḥaddin aştı ėmdi efġān ėtmesem bolmas

Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin **perīşān ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 2).*

2. Ol ay hicrānıda āhım benātü'l-naʿş dėk her yan

Perīşān ėtti keyvān bārgāhıda ŝüreyyānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 10).*

perīşān eyle-: *(Far.+T.)Perişan etmek.*

1. Ḳılurġa kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl üzre

Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 6).*

2. Lāledėk bağrımnı dāġ-ı firāḳ-ı ḳan eyledi

Ḫāṭır-ı cemʿimni bu ḥasret **perīşān eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 76).*

3. Tīre-dilmen şāne zülfin͡gni **perīşān eylegeç**

Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çehre pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 1).*

perīşān ḥāl: *(Far.) Perişan duruma getirmek.*

1. Men͡ga devr-i felekdin bolmadı bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥālman sulṭān-ı devrānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 14).*

2. **Perīşān ḥāl** irürmen ḫāṭırım nāşād destin͡gdin

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 5).*

perīşān ḥāl u bī-sāmān: *(Far.) Perişan hal ve huzursuz.*

1. Zülfün͡gni körgeç **perīşān ḥāl u bī-sāmānın͡gım**

Ḳaşın͡gı yayına çün saldın naẓar ḳurbānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 1).*

perīşān ḥāl u ebter bol-: *(Far.+Tr) Perişan ve uğursuz olmak.*

1. Hicr derdidin **perīşān ḥāl u ebter bolmadı**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 67).*

perīşān mūyi-ser: *(Far.) Dağınık saç.*

1. İrür tāc-ı muraṣṣaʿ bāʿiŝ-i derd-i ser ey mecnūn

Perīşān mūyi-serdin şāne-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 10).*

perīşān ṭürresi: *(Far.+T.) Sevgilinin dağınık kıvırcık saç lülesi.*

1. Eyledi āşüfte ṭabʿimni **perīşān ṭürresi**

Ḳıldı baḫtımnı ḳara ḫāl -ı sitemkārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 7).*

<u>perīşān zerredėk:</u> *(Far.+T.) Dağılan zerre gibi.*

1. Havā-i ʿışḳ sergerdānı men ārām u ṣabrım yoḳ

Perīşān zerredėk ḫurşīd-i tābānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 10).*

<u>perīşānlıġ:</u> *(Far.+T.) Dağınık, karışık.*

1. **Perīşānlıġ** yaġıldı başıma derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 7).*

<u>perīzād:</u> *(Far.)Peri gibi güzel.*

1. Merdümlıġ ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile ḫod tėlbe ḳılur ilni **perīzād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 4).*

2. Bolub dīvāne bilmesmen ḳayan kėtti **perīzādım**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 29).*

<u>pertev eyle-:</u> *(Far.+Ar.) Aydınlatmak, parlak yapmak.*

1. Meger kim ol perīrū ḥüsni nūrı **eyledi pertev**

Közüm āyīnedėk ey Nādire ḥayret nümūdārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 17).*

<u>pertev-i envār:</u> *(Far.+Ar.) Nurların parlaklığı.*

1. Māh-ı ʿīd ʿālemġa saldı **pertev-i envārını**

Yād eylermen ʿömer sulṭānnı gīr ü dārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 21).*

<u>pertev-i ilṭāf:</u> *(Far.+Ar.) Lütuf ışığı.*

1. Sėn ḳuyaş mėn sāye-yi pāmāl-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 12).*

pertev-i mihr: *(Far.) Güneş ışığı.*

1. **Pertev-i mihring** ile Kāmile'ni köydirding

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıng çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 17).*

pertev-i mihr-i cemāl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel yüzünün parlaklığı.*

1. Közümni rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 3).*

pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb: *(Far.+Ar.+Far.) Güneş ateşinin aydınlık ve parlaklığı.*

1. Ger közim ḥüsning çırāġıdın münevver bolmasa

Rūşen ėtmes **pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 12).*

pervā ḳıl-: *(Far.+T.) İlgi göstermek.*

1. Güẕergāhıda tikdim kāze **pervā ḳılmadı** şāhım

Ġurūr-ı ḥüsndin yād-ı züleyḫā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 1).*

2. Taş bağırlık yār feryādımġa **pervā ḳılmadı**

Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 43).*

pervāne: *(Far.) Kelebek (geceleyin ışığın/mumun etrafında dönmesi yönüyle).*

1. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda köngül köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu çırāġ otıġa **pervāne** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 4).*

2. Köyme dėb eylemedi hīçkişi **pervānege** baḥŝ

ʿĀḳil ėrseng ne ḳılursan mėni **dīvānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 1).*

3. Şīşe serşār-ı mey-i nāb irür sorma sebeb

Lebidin neşʾe tapar eyleme **pervānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 4).*

4. Salṭanat eyvānı şemʿidür ol ʿālī güher

Kim irür **pervānesi** ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 10).*

5. Ėrdi şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿunḳā şikār

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa **pervānemen** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 10).*

pervāz ḳıl-: *(Far.+T.) Uçmak; yükselmek.*

1. ʿAceb yoḳ Nādire **pervāz ḳılsa** yār köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 17).*

peyām: *(Far.) Haber.*

1. Yėtkürse ger nesīm viṣālıng **peyāmını**

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 9).*

2. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı

Kim ėlter sėndin özge yār köyige **peyāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 2).*

3. Yār köyide beşarṭiki **peyāmımnı** dėseng

Bu ḳafesdin sėni ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 9).*

peyām-ı vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma haberi.*

1. Duʿā birle **peyām-ı vaṣl** yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin menga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 5).*

peyāpey: *(Far.) Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.*

1. Īsār anga **peyāpey** bu Nādire duʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 55).*

peydā: *(Far.) 1. Âşıkâr: peyda ve nihân. 2. Var, mevcut: Hayli servet peyda etti.*

1. Ezel kündin bolubdur ʿışḳ **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 23).*

2. Bahār kėldi közüm gülge baḳmadı aṣlā

Nėdin ki gülşen ara gülruḫum ėmes **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 2).*

3. Zehī şāhı ki devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 8).*

4. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmın͡gnı

Bolur ṣabr isteseṅ açıḳ ġūredin şehd ü şeker **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 10).*

5. Mėnin͡g yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

6. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g ḳıldı levḥ-i cemāle **peydā**

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1-2).*

7. Yüzin͡g ayının͡g ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın vāḳıf ėrdi ki ʿācizlıḳ oldı hilale **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

8. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėnin͡g serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat **peydā** u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 8).*

peydā bol-: *(Far.+T.) Ortaya çıkmak.*

1. Men͡ga ey Nādire ḳısmet bu ėrken

Ezel kündin **bolubdur** ʿışḳ **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 22).*

2. Nihāl-ı ṣabrıma laʿlin͡g ḫayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ **bolsa** ger bu naḫldın şīrīn semer **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

3. Şeref tapdı şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

Aṣālet maḫzenidin **boldı** ol ʿālī gevher **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 6).*

4. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre **boldı** andın zīb ü fer **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

5. Kön͡gül mecnūnını zülfin͡gni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde **bolmaġay** dėb şūr u şer **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 16).*

6. Mėnin͡g ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānın͡g efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam **bolur** nėçe defter risāle **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

7. Sirişkim saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Kön͡gül dağını ėtsem beyān **bolur** ol beyābānda lāle **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 10).*

8. Yürek zaḫmıda **peydā boldı** yol yol

Oḳın͡g peykānı gūyā ėrdi raḫ raḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 3).*

9. Salṭanat baḥride **peydā boldı** yektā gevherī

Ṣubḥ-i devletdin ṭulūʿ ėtti hümāyūn aḫteri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 1).*

10. Ṣubḥdem ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā bėrdi ḫaber

Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 42).*

<u>**peydā ėmes:**</u> *(Far.+T.) Mevcut değildir.*

1. Ḫalāyiḳ serḫoş u **peydā ėmes** ol bezm-i şāhānım

Cihān ḫandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

<u>**peydā ėrmes:**</u> *(Far.+T.) Ortada değildir.*

1. Serv gül pīreheni sėn kebi peydā ėrmes

Sėn kebi serv ile gül dilkeş-ü zībā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 21).*

<u>**peydā ḳıl-:**</u> *(Far.+T.) Bulmak, edinmek.*

1. Yüzin͡g yādida **ḳıldım** bu kėçe āh-ı seḥar **peydā**

Kevākib ḫirmeniġa boldı ol otdın şerer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 1).*

2. Naẓar ehli sevdālarını ḫaṭın͡g **ḳıldı** levḥ-i cemāle **peydā**

Nėtan͡g eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1).*

3. Saçın͡g sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem **ḳılur** caʿd-i müşkīn külāle **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

4. Özini **ḳılmadı peydā** cihānda

Ṭamaʿdın bolmadı ʿunḳa mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 7).*

<u>peydā ol-:</u> *(Far.+T.) Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek.*

1. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür kön͡glüm

Çemenler **oldı peydā** ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 6).*

2. Közüm yaşını çarḫ-ı bī-mürüvvet ḫāka döndürdi

Nėçük cirm **oldı peydā** uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 20).*

3. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ **oldı** nāgeh viṣāle **peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

<u>peyderpey:</u> *(Far.) Ardardına.*

1. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi kėltür men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör **peyderpey** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 42).*

<u>peyġām:</u> *(Far.) Haber, bilgi.*

1. Men͡ga ol serv-ḳad **peyġāmın** ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa tūtiyā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 1).*

2. Ey muṣāhibler mėni derdimġa bir darmān ėtin͡g

Yār **peyġāmını** dėb müşkillerim āsān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 2).*

<u>peyker:</u> *(Far.) Yüz, surat, çehre.*

1. Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur **peykerim**

Cüstcū eyleb sėni kūh u beyābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 11).*

2. İrürmen gehī bī-ẖod u gāh lāl

O gūş nāledin **peykerim** boldı nāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 144).*

peyk-i ṣabā: *(Far.) Bahar rüzgarının habercisi. (Haber götürmek bağlamında).*

1. Ṣubḥdem ẖoş ehliġa **peyk-i ṣabā** bėrdi ẖaber

Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 41).*

peymāne: *(Far.) Şarap kadehi.*

1. Gehī **peymāne** birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

Köñgül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 33).*

peymāne tut-: *(Far.+T.) Kadeh tutmak, içki sunmak.*

1. ʿĀşıḳ oldıñg ey köñgil ėmdi rehī meyẖāne tut

Mest olub sāḳī ayaġını öpib **peymāne tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 2).*

peymāne-yi ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence kadehi.*

1. Münşī-yi ḳadar meñga ḳalem çėkti digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā eyledi vājūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 8).*

peyrev: *(Far.) Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.*

1. Ḳılıb Nādire saʿi **peyrevlıġıñgda**

Ṭaleb ḳıldı sermāye-yi dīn ü dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 17).*

peyvend: *(Far.) Bağ, ilgi.*

1. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa **peyvend** ile sāzıñg tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 92).*

peyveste: *(Far.) Birbirine ulaşmış, bitişik, yanyana.*

1. Ḳılur **peyveste** vaṣlın͡gnı temennā

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15).*

2. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür **peyveste** rem ḳaşın͡g

Bolur mu yüz min͡g efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

3. **Peyveste** duʿā-i ḫayr ėtermėn

Maḳṣūdin͡g irür sėni cemālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 3).*

5. Ḳaşın͡g yeʾsi temennāsıdadur **peyveste** ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

6. **Peyveste** ḳaşların͡gnı yüz üzre ḫayāl ėtib

Bir āfitāb u iki hilālin͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 7).*

7. Baş indürüb yen͡gi ay **peyveste** ḳaşların͡gge

İki ḳara közün͡gge ḳılmış ġazāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 3).*

<u>peyveste ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Bitiştirmek, ulaştırmak.*

1. Tā kāmile ḳaldı sėndin ayru

Peyveste ḳılur duʿā bile yād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 62).*

<u>pīç ü tāb:</u> *(Far.) Kıvrım kıvrım, büklüm büklüm.*

1. Şemʿ-i ruḫsārın͡gı eṭrāfıda **pīç ü tāb** urar

Ṭurfe oḫşar yārnın͡g zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 7).*

<u>pidrūd eyle-:</u> *(Far.+T.) Vedalaşmak.*

1. Dūd-ı āhım naḫl-ı mātemdür ġıẕāsı bāġıda

Eyledi pidrūd ʿālemni yigitlik çaġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 18).*

<u>pinhān:</u> *(Far.) Gizli, mahfi. (Zamm ile meşhur ise de doğru değildir).*

1. Yār kim yėr tubıda **pinhāndur**

Nādire māh-ı āsumāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 13).*

2. Munça **pinhān** dāġ kim ey cān felek ḳoydı sen͡ga

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 11).*

3.	Gül-i taṣvīr yan͡glıġ ġonçe-yi baḫtım açılmaydur

Ne dėrmen Nādire **pinhān** ġamimni yār bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 50).*

<u>pinhān bol-:</u> *(Far.+T.) Gizli olmak, gözden uzak olmak, gizlenmek, saklanmak.*

1.	Eylesem dīvānelıġ ʿayb ėtmen͡giz kim ol perī

Ġāib olmışdur naẓardın cilvesi **pinhān bolub** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 8).*

2.	Aḳarġan közlerimdin **boldı** ol Yūsūf-liḳā **pinhān**

İrür kön͡glüm öyi Yaʿḳūb-ı Kenʿān beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 11).*

<u>pinhān ėt-:</u> *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

1.	Perī yan͡glıġ naẓardın çehre **pinhān ėtdi** ol mehveş

Firāḳ u hicr cāmıdın meni mest ü ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 3).*

2.	Āh kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre **pinhān ėtdi** ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 14).*

3.	Dāġ-ı ʿışḳ esrār nükte-nükte şerḥ ėttim

Nādire anı ilge fāş ḳılma **pinhān ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 14).*

4.	Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire derdimni **pinhān ėtmesem** bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 14).*

5.	Ḳılman͡gız ḳanlıḳ kön͡gül esrārını ẓāhidġa fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin **pinhān ėtin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 4).*

6.	Yüzin͡gni yėr astıda **pinhān ėtib**

Mėni hicr dāmıġa ḳıldın͡g esīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 81).*

<u>pinhān eyle-:</u> *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

1.	Gevher özini ṣadef içre **eyledi pinhān**

Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 5).*

2. Tīre-dilmen şāne zülfin͡gni perīşān eylegeç

Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çehre **pinhān eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 2).*

3. Eger çendī ki dīdārın közümdin **eyledi pinhān**

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 17).*

4. Dağlar naḳdin ki kön͡gül maḫzenide ḳoydı hicr

Kimsedėk kim genc peydā ḳıldı **pinhān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 8).*

5. Perīdėk özni nėdin **eyledin͡g** köz şaḫṣıdın **pinhān**

Kişige bolmadı maʿlūm aġzın͡g remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 11).*

6. Ḳaranġu közimge hicr şāmı tīredür ʿīşim

Felek tofraġa **pinhān eyledi** māh-ı temāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 22).*

<u>pinhān tut-:</u> *(Far.+T.) Saklamak, gizli tutmak.*

1. Ey kön͡gil ʿışḳını ḥayret bile **pinhān tutdın͡g**

Ḫūb ḳıldın͡g ki cünūn ile fesād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 5).*

<u>pīr:</u> *(Far.) Yaşlı, ihtiyar, meyhanenin piri.*

1. Budur mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki ṣahbā **pīrni eyler** cevān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 12).*

<u>pīrāhen:</u> *(Far.) Gömlek.*

1. Şāhlar fermānberi sulṭānlar müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler **pīrāheni** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 56).*

<u>pīre zāl çarḫ:</u> *(Far.) Yaşlı dünya.*

1. **Pīre zāl çarḫ** kim ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ẓulmidin yürekde bī-nihāyet yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 33).*

pīrehen: *(Far.) Gömlek.*

1. Hicr ü firāḳ elgide **pīrehim** pāredür

Ḳılmadı il tefriḳa cībini dāmānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 3).*

1. Hicride pāre pāre **pīrehenim** yaḳası

Bu derd-i bī-devānın͡g bar mu ėkin devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 3).*

pīr-i muġān: *(Far.) Meyhaneci, sevgili.*

1. Rūze ayı tapmadım **pīr-i muġān** irşādını

Lācerem mescid ara ẕāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 5).*

2. Bukün meyḫānede ṣahbā ḳılur ḫoş

İrür **pīr-i muġāndın** bu kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 4).*

3. İrür **pīr-i muġāndın** bu cesāret turġıl ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 9).*

4. Bu kėçe meyḫāne-yi dergāhıda

Pīr-i muġāndın tilerim fetḥ-i bāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 16).*

pisend eyle-: *(Far.+T.) Beğenmek.*

1. Dünyānı **eylemes** men hergiz **pisend** sėnsiz

Rencūr dur hemīşe bu müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 13).*

piyāle: *(Far.)İçki kadehi, şarap bardağı.*

1. Tā bādesin lebin͡gge ḳılmış **piyāle** teslīm

Ḳad ü yüzin͡ge eyler gül birle lāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 1).*

pūlād: *(Far.) Çelik.*

1. Āhım şereri ḳılmadı kön͡glin͡gni mülāyim

Herçend mülayim bolur ot tabıda **pūlād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 12).*

<u>pür:</u> *(Far.) Çok fazla, dolu.*

1. Muḥammed Emīn Ḫān Nādirġa şükr

Bolur badr-ı tābān **pür** nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 156).*

<u>pür nem:</u> *(Far.) Nem dolu.*

1. Furḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile köz ṣafḥasın **pür nem** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 12).*

<u>pür-zer bol-:</u> *(Far.+T.) Altınlarla dolmak.*

1. Tahniyetdin boldı sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmide **pürzer boldı** raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 58).*

<u>püşeymān eyle-:</u> *(Far.) Pişman etmek.*

1. Yā meger ol ʿahd u peymāndın **püşeymān eyledi**

Vaṣl ḫˇānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 73).*

<u>püşt ü penāh:</u> *(Far.)Koruyucu.*

1. Hicr derdini dėsem **püşt ü penāhımnı** körüb

Raḥmı kėlgey mü bu aḥvāl-ı tebāhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 17).*

2. Bī-nevāman dādres **püşt ü penāhımdın** cüdā

Müşkil işler tüşti başım üzre şāhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 23).*

R

<u>rafīḳ:</u> *(Ar.) Yol arkadaş, dost, ortağ.*

1. **Rafīḳim** ciger-ḫasta efgārlar

Alar birle ʿahd u dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 7).*

<u>raġbet:</u> *(Ar.) Arzu, istek.*

1. Müddeʿā bir yār ėdi ʿālemni gīr ü dārıdın

Yoḳsa bu dünyānı ġavġāsıġa yoḳdur **raġbetim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 6).*

<u>raḫ raḫ:</u> *(Far.) Dilim dilim, çizgi çizgi.*

1. Yürek zaḫmıda peydā boldı yol yol

Oḳın͡g peykānı gūyā ėrdi **raḫ raḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 4).*

<u>rāḥat:</u> *(Ar.) Huzurlu, rahat.*

1. Āstānınġa ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

Özge menzilde tapılmas men͡ga sėnsiz **rāḥat** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 12).*

2. Ten buzuldı ėmdi **rāḥat** ḳalmadı

Sāye peydā bolmaġay dīvārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 9).*

3. Buzuldı rūzgārım ḫāne-yi ʿīşim ḫarāb oldı

Ne **rāḥat** körgemėn ėmdi buzulġan rūzgārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 8).*

4. Hicrin͡gde ne **rāḥat** köredürmen ne ḥalāvet

Yoḳdur mėnidil-ḫastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 9).*

<u>rāḥat iste-:</u> *(Ar.+T.) Huzur istemek.*

1. **Nėçe isteb** uçtı rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 27).*

<u>rāḥat kör-:</u> *(Ar.+T.) Rahatlık görmek, huzur bulmak, rahat bir ömür sürmek.*

1. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne **rāḥat kördi** dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 13).*

<u>rāḥat tile-:</u> *(Ar.+T.) Huzur istemek.*

1. **Rāḥat tilesen͡g** ʿışḳ bināsını penāh ėt

Āsūde irür sāye-yi dīvār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 9).*

2. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş

Eger **rāḥat tilersen** ẕāhidā terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 16).*

<u>rāḥat-ı cān:</u> *(Ar.+Far.) Gönül huzuru; manevi huzur.*

1. Nādire ol yār sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 12).*

<u>rāḥat-ı dil:</u> *(Ar.+Far.) Gönül rahatlığı, huzur.*

1. Ol perīveş vaṣlıdın boldım cüdā

Rāḥat-ı dil ḳalmadı dildārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 6).*

<u>rāḥat-ı rūḥ:</u> *(Ar.) Ruh rahatı.*

1. **Rāḥat-ı rūḥ** irür neşʾe-yi rāh

Bāde içmek kėrek ey ehl-i silāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 1).*

<u>rāhber:</u> *(Far.) Rehber, yol gösteren.*

1. Ḫıżr ile ilyās bolġay baḥr u berde raḥberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ zīb-i kişver eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 45).*

<u>rāh-ı maḳṣad:</u> *(Far.+Ar.) Amaç, gaye yolu.*

1. Eyledi Nādireġa ʿarż-ı viṣāl

Bolsa maḳṣūd ėdi **rāh-ı maḳṣad** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 14).*

<u>rāh-ı medḥ:</u> *(Far.+ Ar.) Övme yolu.*

1. **Rāh-ı medḥin͡g** şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga çün ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 37).*

<u>rāh-ı seng-i ḫāre:</u> *(Far.) Dikenli taş yolu.*

1. Şevḳ kâmil bolsa muḫlış kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 10).*

<u>raḥm ėt-:</u> *(Ar.+T.) Merhamet etmek, acımak.*

1. Körüb kön͡glümde yüz āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme
Mürüvvet körgüzib **raḥm ėt** ki sulṭānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 6).*

<u>raḥm eyle-:</u> *(Ar.+T.) Acımak, merhamet göstermek.*

1. Kimse ger düşman irür ḥālim körüb **raḥm eylemiş**
Beski çoḫ zār u esīr-i ḥasret-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 7).*
2. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėni cānımġa **raḥm eylen͡g**
Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 5).*
3. Bī-devā derdimġa **raḥm eyleb** müdāvā ḳılmadı
Ayrılıb andın kön͡gül terk-i temāşā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 41).*
4. Çarḫ ilni giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyler
Bisyār cefālar ḳılıban **raḥm** kem **eyler** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 24).*
5. Felek **raḥm eyle** ėmdi cān ile kön͡glümġa cānānsız
Ki kön͡glüm cāne kėldi furḳat-i zūrāzmāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 9).*
6. Ey Ḫudā **raḥm eyle** kim āḫır nė ḳılġum çarḫ ara
Dembedem zor eyleban endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 7).*
7. Hicrān ʿalemide bī-nevāman
Raḥm eyle bu bī-nevālıġımġge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 28).*

<u>raḥm kıl-:</u> *(Ar.+T.) Merhamet etmek, acımak.*

1. Çėkme ėlgimdin ʿitāb eyleb terennüm dāmenin
Raḥm ḳılġıl kim ġubār-ı gūşe-yi sulṭānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 12).*
2. Şām-ı furḳat yārsız mėn yutmagan ḳan ḳalmadı

Raḥm ḳıl kim ėmdi ḳan yutmaḳḳa imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 2).*

<u>**raḥmet:**</u> *(Ar.) İhsan, yardım, bağış, nimet.*

1. Birdem sėni ḳılmadım ferāmūş

Raḥmet mėni bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 30).*

<u>**raḥmet eyle-:**</u> *(Ar.+T.) Merhamet etmek, bağışlamak.*

1. Seyādet ḫanedānı şāh Babür nesl-i pākı men

Ḫudāyā **raḥmet eyle** barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 26).*

<u>**rāhmet ile:**</u> *(Ar.+T.) Rahmetle.*

1. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Ṣād ḳılġay sėni rūhu͡ngnı Ḫudā **rāhmet ile** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 54).*

<u>**raḥmeti birle:**</u> *(Ar.+T.) Rahmetiyle.*

1. **Raḥmeti birle** Ḫudāvend-i cihān şād ėtgey

Enbiyā rūḥı sėni͡ng cānı͡ngge imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 57).*

<u>**raḥmı kėlgey mü:**</u> *(Ar.+T.) Acıyacak mı?*

1. Hicr derdini dėsem püşt ü penāhımnı körüb

Raḥmı kėlgey mü bu aḥvāl-ı tebāhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 18).*

2. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmı kėlgey mü me͡nga bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 6).*

<u>**raḫş üzre:**</u> *(Far.+T.) At üzerine.*

1. Rezm meydānıda ger **raḫş üzre** cevlān eylese͡ng

Zāl çarḫ ėtgey hezīmet ķāmetin eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 11).*

raḫt: *(Far.) Her türlü eşya, malzeme.*

1. Felek elgi ġubārım ṣarṣar-ı hicrāne tapşurdı

Vücūdım **raḫtını** közler yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 2).*

raķam: *(Ar.) Yazı yazma.*

1. Derd-i dil ėttim **raķam** yārnı hicrānıdın

Noķtası köz yaşıdın saṭrı ciger ķanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 1).*

raķam eyle-: *(Ar.+T.) Yazmak, tarih düşürmek.*

1. Köñgül şerḥ-i ġamin her ḫāme birle kim **raķam eyler**

Ķıyāmet ṣubḥi bolġunça çėker baş nāle nālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 5).*

raķīb: *(Ar.) Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse, şey.*

1. Sėvermen yārnı yoķ kim **raķībim**

Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 7).*

2. Vāy kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı **raķīb**

ʿİşretim ey sāķi-yi şīrīn-zebānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 3).*

3. Vubāl-ı Nādire yār alıda **raķīb** yüzi

Nėçük yüz üze nuķṣān-ı ḥüsn irür āzeḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 13).*

4. **Raķībler** cānıma ķaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Meñga imdād uçun hengāme berpā ķılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 9).*

raķīb-i rūsiyeh: *(Ar.+Far.) Yalancı rakip.*

1. Yār ʿuşşāķına şemʿ-i cilve rūşen ķılmasun

Kim tüşer andın **raķīb-i rūsiyeh** cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 12).*

rām bol-: *(Far.+T.) Boyun eğmek.*

1. Mėn tėlbege közüng͡ kėyigi **rām bolmadı**
Vaḥşī ṣıfat remīde ġazālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 11).*

rām eyle-: *(Far.+T.) Evcil yapmak, alışkın yapmak.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıng͡
Bolur mu yüz ming͡ efsūn birle bu vaḥşīni **rām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

rām ol-: *(Far.+T.) Uymak, boyun eğmek, itaat etmek.*

1. Meng͡a **rām oldı** vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin
Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 3).*

rām tut-: *(Far.+T.) İtaat ettirmek.*

1. İsteseng͡ kim dergehing͡de pāsbān olġay müdām
Bėrme vaḥşet hicr ile köng͡lüm ġazālın **rām tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*
2. Bāde nūş ėt ḳılma bī-ārāmlıġ
ʿīş vaḥşīdür zamānı **rām tut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 6).*

rāʿnā: *(Ar.) Güzel, hoş // anlaşılır.*

1. Ḳading͡ **raʿnā** nihāl-ı servdür cānā ḫırām eyleb
Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 11).*
2. Tahniyetdin boldı sūsenni libāsı sūsenī
Serv ü gül bezmide pürzer boldı **raʿnā** dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 58).*

rāst ayt-: *(Far.+T.) Doğru söylemek, hakiki olanı belirtmek.*

1. **Rāst aytay** sebeb-i rüşd ü reşādım sėn ėding͡
Ey dilārām bu ʿālemde murādım sėn ėding͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 13).*

ravża-yı pāk: *(Ar.+T.) Mezar, türbe.*

1. Men͡ga yādın͡g bes irür dėrmen ḫayālın͡gda kėtey

   Ravża-yı pākin͡gge īsār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 14).*

rāyegān: *(Far.) Bedava, parasız.*

1. Mey içsen͡g ey kön͡gül ildin nihān iç

   Lebi yādi bile mey **rāyegān** iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 2).*

2. Ẓafer tapdı sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

   Ḳılın͡glar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 14).*

rāyiha: *(Ar.) Koku, güzel koku.*

1. Eşk-i gülgūnım irür bāde-yi laʿlin͡g eŝeri

   Rūḥperverdür müdāmımnı **rāyḥası** miŝl-i gülāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 14).*

rāz: *(Far.) Gizlenen şey, sır.*

1. Kime aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

   Sen͡ga yėtmedi dirīġā köp ėdi kön͡gilde **rāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 14).*

rāz-ı dil: *(Far.) Gönüldeki sırlar.*

1. Ey ṣabā **rāz-ı dilimni** bī-ḫaber yārımġa ayt

   Derdlıġ kön͡glümnin͡g aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 1).*

2. **Rāz-ı dilim** ger ṣabā yārġa yėtkürmese

   Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 21).*

red: *(Ar.) Reddetme.*

1. Şükr bari kim işim tapmadı **red**

   ʿışḳ bürhānı men͡ga ėrdi sened *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 1).*

2. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse **red** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 10).*

refāḳet bile: *(Ar.+T.) Arkadaşlıkla.*

1. **Refāḳet bile** bardı rūhü'l-emīn hem

ʿİnānıng͡da tā sadretü'l-müntehā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 13).*

ref'-i ḥicāb: *(Ar.) Perdesini, yüz örtüsünü kaldırma.*

1. Serḫoş olġan kebi ḫūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin **ref'-i ḥicāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 12).*

refīḳ: *(Ar.) Arkadaş, yoldaş.*

1. Refīḳā meng͡a birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 1).*

2. Cünūn deştini sergerdānıdurman

Refīḳim uşbu vādīde ḳoyun bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 12).*

reftār: *(Far.) Tarz, üslup.*

1. Ötse ḫırām eyleban cilve bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde **reftār** yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 12).*

2. Lāl bolmay kim tekellüm eyledi körgeç sėni

Ḫāk bolmay kim sėni **reftārıng͡** eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 6).*

3. Bėrme nisbet ḳadige ey bāġbān

Servdür bu bāġ ara **reftārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 14).*

rehber bol-: *(Far.+T.)Kılavuz olmak, yol gösterici olmak.*

1. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baḫt u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl **rehber bolmadı** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 62).*

rehberlıġ eyle-: *(Far.+T.) Danışmanlık etmek, yönetmek.*

1. Ṭāliʿim **rehberlıġ eyleb** baḫt u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 61).*

rehī meyḫāne tut-: *(Far.+T.) Meyhane yolunu tutmak, tekke ve dergaha tabi olmak; ilahi aşkı dilemek.*

1. ʿĀşıḳ oldıŋ ey köŋil ėmdi **rehī meyḫāne tut**

Mest olub sāḳī ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 1).*

rehī meykede tut-: *(Far.+T.) Meyhane yolunu tutmak, tekke ve dergaha tabi olmak; ilahi aşkı dilemek.*

1. Ġam hücūm ėtse **rehī meykede tut**

Rindler himmetidin iste meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 5).*

rehnümā ol-: *(Far.+T.) Yol göstermek, rehber olmak.*

1. Rāh-ı medḥiŋ şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfiŋ aŋa çün ṣubḥ **olḳay rehnümā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 38).*

rehnümūn: *(Far.) Yol gösteren, rehber.*

1. Müdāmımnı köyiġa her kün ʿazm ėterġa

Çırāġ-ı berḳ-i āhım **rehnümūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 8).*

rem: *(Far.) Ürkme, titreme.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste **rem** ḳaşıŋ

Bolur mu yüz miŋ efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

rem kıl-: *(Far.+T.) Ürkmek.*

1. Meŋa sėnsiz derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin **ḳıldı rem** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 54).*

<u>remīde:</u> *(Far.) Ürkmüş, korkmuş.*

1. Mėn tėlbege közüng͡ kėyigi rām bolmadı
Vaḥşī ṣıfat **remīde** ġazālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 12).*

<u>remūz:</u> *(Far.) Sır.*

1. Cüdālık **remūzını** iẓhārıġa
Ḳalemni tilin tercümān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 135).*

<u>remz ü esrār:</u> *(Far.+Ar.) Gizli işaret ve sırlar.*

1. Perīdėk özni nėdin eyleding͡ köz şaẖṣıdın pinhān
Kişige bolmadı maʿlūm aġzıng͡ **remz ü esrārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 12).*

<u>remz-i vefā:</u> *(Far.) Vefa sırrı.*

1. Āstānıng͡ itidin **remz-i vefā** örgendim
Nā-tüvān cānıma bī-dād üzre bī-dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 39).*

<u>renc ile miḥnet:</u> *(Far.+T.+Ar.) Eziyet ve sıkıntı.*

1. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim **renc ile miḥnet**
Firāḳı bīmide yüz ançe tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 9).*

<u>renc ü ʿinā çėk-:</u> *(Far.+Ar.+T.) Sıkıntı ve eziyet çekmek.*

1. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi vāḳıf ol
Çėkdim asru çarẖ devri cevridin **renc ü ʿinā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 18).*

<u>renc-i firāvān çėk-:</u> *(Far.+T.) Çok sayıda acı çekmek.*

1. Yārsız müşkil ėken miḥnet-i hicrān çėkmek

Vaṣl ümīdi bile **renc-i firāvān çėkmek** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 32).*

renc-i ḫumār: *(Far.+Ar.) İçkiden sonraki baş ağrısının eziyeti, ızdırabı.*

1. Sāḳiyā **renc-i ḫumār** örtedi kėltür men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 41).*

rencūr: *(Far.) Hasta, dertli, âşık.*

1. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn derd ile **rencūrman** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 80).*

2. Dünyānı eylemes men hergiz pisend sėnsiz

Rencūrdur hemīşe bu müstemend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 14).*

reng: *(Far.) Renk.*

1. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār **reng** kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

2. Tapmasun taʿġīr ol reşk-i çemen **rengi** dėban

Lāle yan͡glıġ dāġlar kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 7).*

3. Bāde-yi lāle **reng** içib çehresin erġuvān ėtib

ʿĀşıḳ-ı müstemendini **rengini** kehrübā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 5-6).*

reng ü būy: *(Far.) Renk ve koku.*

1. Vefā rengi muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil

Bu **reng ü būy** körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 20).*

reng-i īcād: *(Far.) İcat edilen renk.*

1. Şānedėk çāk-ı dil ėrmes **reng-i īcādım** mėning͡

Ḫānezād-ı ḫidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 3).*

rengīn: *(Far.) Çeşitli, farklı.*

1. Ṣūreti yādida **rengīn** fikrlerdin her zamān

Ṣafḥa-yı fıṭret ara taṣvīr-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 7).*

2. Ḳılursın şād çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür kim birevġa munça hem **rengīn** ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 4).*

reşḫa-yı zülāl: *(Ar.) Sevgilinin dudağı.*

1. Ẕāhid ehliġa selsebī-l ü kevŝer

Besdür meng͡a **reşḫa-yı zülālıng͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 8).*

reşk: *(Far.) Kıskançlık, haset.*

1. **Reşk-i ʿadl u himmeting͡din** ḥāṭem ü nevşīrvān

Oldılar yüz ḥasret ile ʿāzim-i mülk-i fenā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 5).*

2. Bezm-i iḥsānıng͡da dest-i zerfişānıng͡ **reşkidin**

Şāmlar topraġ aradur pence-yi mihr-i semā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 9).*

3. Lāle yang͡lıġ dāġ boldı gül cemālı **reşkidin**

Dāġlık güllerdin oldı seyr-i ṣaḥrā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 9).*

4. **Reşkdin** yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

Közlerim āyīnesin yār alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 11).*

5. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen **reşkdin**

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 5).*

reşk otı birle: *(Far.+T.) Kıskançlık ateşi ile.*

1. Köydürdi çemen güllerini **reşk otı birle**

Ol ġonçe-yi ḫandān ile ol nergis-i şehlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 7).*

reşk otı: *(Far.+T.) Kıskançlık ateşi; kıskanma ateşi.*

1. Tā yüzing͡ ayı nümāyān boldı ḥüsn eflākıda

Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 10).*

reşk-i çemen: *(Far.) Çimen kıskançlığı.*

1. Tapmasun taʿġīr ol **reşk-i çemen** rengi dėban

Lāle yang͡lıġ dāġlar köng͡lümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 7).*

resm ile: *(Far.+T.) Resim ve adatla.*

1. Ḫatm olmış seng͡a tüz **resm ile** ʿālemdādlıḳ

Ey cihānārā muḥīṭ-i gevherefşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 3).*

restāḫīz: *(Far.) Kıyamet.*

1. Saldı ʿışḳ ehliġa **rastāḫīz** hicrān āfeti

Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 3).*

resūl-i ḫudā: *(Ar.+Far.) Allah resulü, Hz. Muhammed.*

1. Çü ʿadl eyleding͡ rūz-ı maḥşer seng͡a

Resūl-i Ḫudā bolġusı destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 86).*

revā eyle-: *(Far.+T.) Layık görmek, uygun görmek.*

1. Ulus ḥācetini **revā eyledim**

Sėvüngey mü rūḥ u revānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 71).*

revā ḳıl-: *(Far.+T.) Uygun görmek.*

1. **Ḳıl revā** elbette ʿaşıḳ ḥācetin

Baḳmaġıl ʿarż ėtse aġyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 13).*

revāc: *(Ar.) Değer, kıymet.*

1. ʿĪşi tamām ġamdür ḫunāb-ı dil ġıẕāsı

Vaṣlıṇg ara felekdin ėrdi **revācım** efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 16).*

revān: *(Far.) Yürüyücü, akıcı, giden.*

1. Firāḳıṇgda eşkim **revāndur** müdām
   Ki tā vaṣl olġay **revānım** seṇga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 38).*
2. Yüziṇg ḥasretide **revāndur** müdām
   Közüm yaşı deryā-yı ceyḥūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 167).*

revān ėt-: *(Far.+T.) Yolcu etmek, yürütmek.*

1. Ey eşk közimni mektebidin
   Ḥayret sebeḳın **revān ėtib** kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 8).*

revāne: *(Far.) Akan, giden, yürüyen.*

1. Kūyṇg sarı eylerem demādem
   Köz yaşını nāmesin **revāne** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 54).*

revān: *(Far.) Ruh.*

1. Lebiṇg şehd-i nābıġa cānım fedā
   H̱ırāmān ḳadiṇge **revānım** fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 2).*

revnaḳ-ı şām: *(Far.+Ar.) Akşam parlaklığı.*

1. **Revnaḳ-ı şām** irür ẖāl u ẖaṭıṇg üzre sevād
   Beski ruẖsār u bināgūşıṇg irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 9).*

reʿyet: *(Ar.) Halk.*

1. Şāh oldur ki **reʿyetge** tereḥḥüm ḳılsa
   Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 11).*
2. H̱oşnūd irür ẖalāyiḳ ābād her vilāyet
   İḳbāl-ı devletini ḥaḳdın tileb **raʿyet** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 14).*

reyḥān: *(Ar.) Diğer adı fesleğen olan güzel kokulu bir bitki.*

1. Yār laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ḫandān körüb
Sebze-yi ḫaṭ saġınurman bāġ ara **reyḥān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 2).*

<u>**rezm meydānı:**</u> *(Far.+T.) Savaş alanı.*

1. **Rezm meydānıda** ger raḫş üzre cevlān eyleseng͡
Zāl çarḫ ėtgey hezīmet ḳāmetin eyleb dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 11).*

<u>**rıfʿat:**</u> *(Ar.) Yücelik, yükseklik.*

1. Felekdin bėyikraḳ ėdi **rıfʿatım**
Ki vaṣlıng͡ ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 19).*
2. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh ang͡a
Ḥaşmet ü salṭanat u **rıfʿat** şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 10).*

<u>**rihā eyle-:**</u> *(Far.+T.) Boş vermek, bırakmak.*

1. Muḥammed Emīn Ḫān cemālı bile
Mėni dāġ-ı ġamdin **rihā eyleding͡** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 102).*

<u>**rikāb:**</u> *(Ar.) Üzengi ge üzengi.*

1. Bolġay ėrdi ḳademing͡ topraġı birle rūşen
Ger közüm ḥalḳaları bolsa **rikābıng͡ge** rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 8).*

<u>**rind:**</u> *(Far.) Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender kimse.*

1. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām tut
Mėn kebi herkim ki bolsa **rind-i derd-āşām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 2).*
2. Ġam hücūm ėtse rehī meykede tut
Rindler himmetidin iste meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 6).*

<u>**rind-i mey āşām:**</u> *(Far.) İçki içen arif.*

1. Ey ḫoş ol **rind-i mey āşām** u siyeh mest müdām
Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

risāle: *(Ar.) Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür, mektup.*

1. Mėning͡g ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk

Ki bir nüktesin şerḥ ḳılsam bolur nėçe defter **risāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

risālet sipihri: *(Ar.+Far.) Gök, sema peygamberi.*

1. **Risālet sipihrini** ḫurşīdidürsėn

Cemālıng͡ mücellā cenābıng͡ muʿallā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 15).*

rişte: *(Far.) İplik.*

1. Ḥarīr-i pīrening͡ **riştesiġa** nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni andın ʿināyet ėt bir naḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 5).*

rişte-yi cān: *(Far.) Can ipliği.*

1. Her teb ü tābı ki ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur kim demādem **rişte-yi cānımdadur** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 2).*

2. Üzmeding͡ yārnı zülfidin ümīdni köng͡ül

Rişte-yi cānıng͡ ėdi ḳaṭʿ-i murād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 8).*

3. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzıng͡ tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 92).*

4. **Rişte-yi cānım** semūm-ı vehm birle titrenür

Ger ṣabādın cünbişi serv-i ḫırāmānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 11).*

5. Zülfin isteb **rişte-yi cānımġa** tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 7).*

rişte-yi ḥāli: *(Far.+Ar.+T.) Durumu.*

1. **Rişte-yi ḥāli** ėdi deyr bile ṣavmʿada

Kim berehmen dėdi zünnār anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 15).*

riştе-yi tār-ı nigāh: *(Far.) Bakış ipinin teli.*

1. Közüm körgeç yüzin͡gni tėlbe kön͡glüm boldı sevdāyī

Saçın͡g sermāyesidür **rişte-yi tār-ı nigāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 16).*

rişte-yi ülfet: *(Far.+Ar.) Dostluk bağı.*

1. Gerçi üzdin͡g **rişte-yi ülfet** mėn mahcūrdın

Şükr kim yādın͡g irür kön͡glümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 9).*

riyā u ḥırṣ u ṭamaʿ: *(Ar.) İki yüzlülük, aç gözlülük ve tamah.*

1. **Riyā u ḥırṣ u ṭam**ʿ ṣavtıdur terāne-yi şeyẖ

Ėşitme kim heme efsūn irür fisāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 1).*

riyā u rızḳ: *(Far.+Ar.) İki yüzlülük ve rızık.*

1. **Riyā u rızḳ** tarīḳide teşne kām olur

Serāb-ı baḥr-i ẖayālāt-ı bī-kerāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 5).*

riyāż: *(Ar.) Güzel bahçeler.*

1. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım **riyāżıdın**

Açılsa ġonçe yan͡glıġ ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 13).*

riyāżat: *(Ar.) Dünya nimetlerinden elini eteğini çekerek nefsi terbiye etmek için ölmeyecek kadar yiyip içme ve uyuma.*

1. Ki boldum derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle kön͡gülge ṣafā bėr *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 22).*

riyāż-ı kaʿbe: *(Ar.) Kabe bahçesi.*

1. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

Riyāż-ı kaʿbe yan͡glıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab (Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 18).

rıżā: *(Ar.) Razı olma, razılık, istek, hoşnutluk.*

1. Mėn ki cān birle **rıżā** jūyende-yi fermānın͡gım

Nādire andın vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 13).*

rıżā bol-: *(Ar.+T.) Razı olmak: Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek.*

1. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur **rıżā** ger **bolsa** şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 22).*

rıżā kūy: *(Ar.+T.) Mutluluk köyü.*

1. **Rıżā köyiġa** tā ḳoydum ḳadem kön͡glümni tindürdüm

Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 35).*

rūh: *(Ar.) Ruh, can.*

1. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni **rūhun͡gnı** Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 54).*

2. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī ṣadr-ı cennet cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 36).]*

rūḥ-efzā: *(Ar.+Far.) Cana can katan.*

1. Kelāmın͡g neşʾesi bīmārlar cismiġa **rūḥ-efzā**

Lebin͡gni şerbeti ėrdi buzuḳ kön͡gülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 9).*

2. Yüzin͡g ferruḫ cemālın͡g **rūḥ-efzā**

Ḫaṭıng͡ ḫıżr u leb-i laʿling͡ mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*

<u>rūḥ u revān</u>: *(Ar.+Far.) Canın ruhu.*

1. Duʿā birle peyām-ı vaṣl yėtkür ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin meng͡a ol **rūḥ u revāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 6).*

2. Luṭf ü ḫulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi meng͡a

Kėtti ol **rūḥ u revān** feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 30).*

3. Ulus ḥācetini revā eyledim

Sėvüngey mü **rūḥ u revānıng͡** sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 72).*

4. Luṭf ü ḫulḳı her biri rūḥ u revān ėrdi meng͡a

Kėtti ol **rūḥ u revān** feryād u efġān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 29).*

<u>ruḫ:</u> *(Far.) Yüz.*

1. **Ruḫın** körmeyin meng͡a armān irür

Köng͡ül içre yüz nevʿ ḥirmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 1).*

<u>ruḫ-ı al:</u> *(Far.+T.) Sevgilinin kırmızı yanağı.*

1. Tapmas közümni merdümi ḥüsning͡ miŝālını

Ḫāl-i siyeh ile **ruḫ-ı alıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 14).*

<u>ruḫ-ı cānāne:</u> *(Far.) Sevgilinin güzel yüzü.*

1. Dāniş ü fehm ü ḫıred ṣabr u sükūn u ʿaḳl u hūş

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i **ruḫ-ı cānāne** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 10).*

<u>ruḫ-ı gülnār:</u> *(Far.) Nar çiçeği renginde, pembeleşmiş yanakları olan.*

1. Tökmeyin kim eşk tapmas laʿl-i sīrābıng͡ sėni

Yutmayın ḳan kım **ruḫ-ı gülnārıng͡** eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 10).*

<u>rūḥ-ı pāk:</u> *(Ar.+Far.) Temiz, saf can.*

1. Duʿālar tileb **rūḥ-ı pākın͡g** uçun

   İşim boldı ḫayr u seḫāvet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 51).*

2. **Rūḥ-ı pākı** ki müdāmımnı türbetini

   Ṭavf ėter künde hücum-ı ervāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 7).*

<u>rūḫ-ı zībāsı:</u> *(Far.+T.) Sevgilinin güzel yüzü.*

1. Vaṣl küni közlerim merdümi gülçīn ėdi

   Geh **rūḫ-ı zībāsıdın** geh leb-i ḫandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 14).*

<u>rūḥperver:</u> *(Far.) Ruha kuvvet verici, ruh besleyici.*

1. Eşk-i gülgūnım irür bāde-yi laʿlin͡g eŝeri

   Rūḥperverdür müdāmımnı rāyḥası misl-i gülāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 14).*

<u>ruḫsār:</u> *(Far.) Yanak, yüz, çehre.*

1. Ḳāşkī āhım nesīmidin taḥarrük eylese

   Yār kim **ruḫsārıġa** gül bergidin salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 8).*

2. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun **ruḫsāre** aç

   Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 1).*

3. Ḳılman͡g ey aḥbāb ol **ruḫsārdın** ḳaṭʿ-i naẓar

   Lebleri yāḳūtını elbette ḳūt-ı cān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 13).*

4. Dehr içre bar mu mėndėk ayru gül **ruḫsārıdın**

   Ey refīḳim bu cihetdindür sėnin͡g birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 7).*

5. Kön͡gül yüz pāre boldı Nādire sarġardı **ruḫsārım**

   Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 13).*

6. Āh kim körmek müyesser bolmadı **ruḫsārını**

ʿArṣa-yı maḥşerde körgeymen mü dėb dīdārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 23).*

ruḫsār aç-: *(Far.+T.) Yüzünü göstermek.*

1. Ey perī-ruḫsārlar ʿışḳ ehliġa **ruḫsār açıng͡**
   Cilve sevdāsı bile āyīne-yi ḥayrān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 5).*

ruḫsār u bināgūş: *(Far.) Yanak ve kulak memesi.*

1. Revnaḳ-ı şām irür ḫāl u ḫaṭıng͡ üzre sevād
   Beski **ruḫsār u bināgūşıng͡** irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 10).*

ruḫsār-ı al: *(Far.+T.) Kırmızı, pembe yanak.*

1. Böyle kim ḳıldı közümni yaşını ḳan iştiyāḳ
   Köz açıb **ruḫsār-ı alıng͡nı** körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 8).*

ruḫsār-ı ʿaraḳnāk: *(Far.) Terli yanak.*

1. Meger kim Nādire körgüzdi **ruḫsār-ı ʿaraḳnākın**
   Ḳızardı gül yüzi bāġ içre şebnem infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 13).*

rūḫü'l-emīn: *(ö.a.) Cebrail (AS).*

1. Refāḳet bile bardı rūhü'l-emīn hem
   ʿİnānıng͡da tā sadretü'l-müntehā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 13).*

rüsvā ḳıl-: *(Far.+T.) Rezil etmek.*

1. Şūḫlık birle ḫuten deştide māçin kėyigi
   Boldı **rüsvā ḳılıb** ol nergis-i mestānege baḫŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 6).*

rūşen: *(Far.) Parlak, aydın, aydınlık.*

1. Bolġay ėrdi ḳademing͡ topraġı birle **rūşen**

Ger közüm ḥalḳaları bolsa rikābıng͡ge rikāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 7).*

2. Közümni **rūşen** ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 3).*

3. Yüzing͡dür ḳıble-yi ehl-i münācāt

Cemālıng͡ şemʿidin **rūşen** ḫarābāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 2).*

4. Nādire **rūşendür** iḳbālım çırāġı vaṣl ara

Közim içre nūr yā köng͡lüm ara cāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 17).*

5. Nādire köng͡lümni **rūşen** ḳıldı yād-ı ʿariżi

Kim meng͡a endīşe-yi ḫurşīd-i tābān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 17).*

6. Bukün ol māh-lıḳā şūḫ-ı dilārām ḳanı

Yüzidin **rūşen** ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 16).*

7. **Rūşen** ėrdi maḥfil-i imkān cemālıng͡ şemʿidin

Yaḫşılar sulṭānı ėrding͡ şehriyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 5).*

rūşen bol-: *(Far.+T.) Parlamak, aydınlanmak.*

1. Köng͡ül ḳan boldı aġzıng͡ sırrı hergiz **bolmadı rūşen**

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 7).*

2. ʿĀriżidin **boldı rūşen** dīde-yi ehl-i naẓar

Eyleġıl yārab nihāl-ı ḳāmetini bārver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 7).*

rūşen ėt-: *(Far.+T.) Aydınlığa kavuşturmak.*

1. Mesīḥ enfāsidėk cism içre cān kirgüzdi güftārı

Köng͡ül bezmini **rūşen ėtti** her tün şemʿ-i ruḫsārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 2).*

2. Közüm nūrını **rūşen ė**t ey Ḫudā

Temāşā-i emn ü emān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 139).*

3. Ger közim ḥüsning͡ çırāġıdın münevver bolmasa

Rūşen ėtmes pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 12).*

rūşen eyle-: *(Far.+T.) Aydınlatmak, parlatmak.*

1. **Rūşen eylermen** çırāġ-ı āhnı

Közlerimdür gevher efşān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 15).*

2. Köñ͡gül derdini taḳrīriġa ḳīl ü ḳāl ėmes ḥācet

Tefekkür birle **rūşen eyle** mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 4).*

3. Çıḳıb **rūşen eyle** cihān mülkini

Yėr astıdın ey āfitāb-ı münīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 83).*

4. Tīre ḫātırlarnı **rūşen** ḥāl **eylersen** müdām

Āsumān-ı cāh üze ḫurşīd-i tābāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 13).*

rūşen ḳıl-: *(Far.+T.) Aydınlatmak, ışıtmak.*

1. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve **rūşen ḳılmasun**

Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 11).*

2. Köñ͡gül közgüsini ey Nādire ʿışḳ içre **rūşen ḳıl**

Muḥabbet dāġıdın āyīne-yi gītī-nümā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 11).*

3. Sėn **ḳılıb** aġyārnı bezmini **rūşen** reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 5).*

4. Cānımġa mū'nis ėttim asrab köñ͡gülde dāġın

Āhım şerarı birle **rūşen ḳılay** çırāġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 8).*

rūşen ol-: *(Far.+T.) Âşıkar olmak, açığa çıkmak.*

1. Nėçük kim ay şiʿāʿ-i **rūşen olmış** mihr tābıdın

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 3).*

2. **Rūşen oldı** şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

Dūstlar dil-şād u düşman ḫātırı zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 63).*

rūşenger: *(Far.) Parlatıcı, aydınlatıcı, yakıcı.*

1. Şāhdur āyīne-yi iḳbālnı **rūşengerī** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 65).*

rustem dil ü dilāver: *(Far.) Rustem gibi cesur yiğit.*

1. Şīr-i dilīr-i meydān **rustem dil ü dilāver**

   Ḫurşīd baḫtı tābān mihr-i ruḫı münevver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 7).*

ruṭūbet: *(Ar.) Nem, yaşlılık, su buharı.*

1. Baḥr-ı eşkimdin **rutūbet** kėtti mātaḥtü'l-Serā

   Yėtti āhımdın felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 3).*

rūy-ı lebi: *(Far.+T.) Sevgilinin dudağının dış kısmı.*

1. Tüşde rūy-ı lebi derdimge darmān eyledi

   So͡ngra ḳılġan vaʿdelerni barça yalġan eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 71).*

rūz u şeb: *(Far.) Gündüz ve gece.*

1. Cemālı͡ng me͡nga müddeʿā ṣubḥ u şām

   Viṣālı͡ng me͡nga ārzū **rūz u şeb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 4).*

rūze: *(Far.) Oruç.*

1. Hicrān ile **rūze** cevr ėtalmas

   Ger bar ėse Nādire selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 13).*

2. Cān körmedi **rūzedin** ḥalāvet

   İfṭārda yārsız ne lez̠z̠et *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 1).*

3. **Rūze** zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedürmen Nādire

   Eylemesmen līk bu aḥvāl ile terk-i duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 11).*

4. Yār eylese yārı birle ifṭār

Yoḳ **rūzede** mundın özge devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 4).*

rūze ayı: *(Far.+T.) Ramazan ayı.*

1. Rūze ayı kėldi vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā
Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1).*
2. **Rūze ayı** tapmadım pīr-i muġān irşādını
Lācerem mescid ara ẕāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 5).*
3. **Rūze ayı** kėldi vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā
Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1-2).*

rūz-efzūn: *(Far.) Uzun ömürlü, devamlı.*

1. Şehriyār-ı ki müdāmımnı devletidür **rūz-efzūn**
Boldı ḫāṣiyetidin mülk emān narḫ erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 5).*

rūzgār: *(Far.) Yaşam.*

1. Fereḥ köz tutma hicrān şerbetidin
Ki bolmış **rūzgārım** ançünān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 12).*
2. Köz açmayın ġamide **rūzgārım** ötgüçidiür
Ki yār-ı sīm tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 3).*
3. Tā ḫusrev-i mülk ü devlet ėrding͡
Vaṣl içre ḫoş ėrdi **rūzgārım** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 36).*
4. Tā yüzing͡ ayı nümāyān boldı ḥüsn eflākıda
Reşk otıdın tīre boldı **rūzgār-ı āfitāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 10).*
5. Bolubdur **rūzgārım** şām-ı ġam deycūridėk tīre
Men͡ga ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 7).*
6. Buzuldı **rūzgārım** ḫāne-yi ʿīşim ḫarāb oldı
Ne rāḥat körgemėn ėmdi buzulġan **rūzgārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 7-8).*
7. ḳaradur **rūzgārım** mihr-tābānımnı saġındım

Sitemler cāne yėtti beski cānānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 3).*

rūz-ı cezā: *(Far.) Kıyamet günü.*

1. Perīşānlıġ yaġıldı başıma derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını **rūz-ı cezā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 8).*

rūz-ı ezel: *(Far.) Ezelden beri.*

1. **Rūz-ı ezel** Ḫudānı mundaġ ėken rıżāsı

Ger bolmasa viṣālı meng͡a cihānda nė bar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 45).*

rūz-ı maḥşer: *(Far.+Ar.) Mahşer günü, kıyamet günü.*

1. Çü ʿadl eyleding͡ **rūz-ı maḥşer** seng͡a

Resūl-i Ḫudā bolġusı destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 85).*

rūz-ı mātem: *(Far.+Ar.) Bugün yas günüdür.*

1. **Rūz-ı mātemdür** bukün ey ehl-i ṣoḥbet el-vedāʿ

Ėmdi tutmasman cihān ehliġa ülfet el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 31).*

rūz-ı rūşen: *(Far.) Güneşli gün.*

1. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnıng͡ sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim **rūz-ı rūşen** birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

rüsvā: *(Far.) Rezil, muhakkar.*

1. Ḳaş u közü zülf ü ḫāl ile medārā eyleseng͡

Eylemez **rüsvāsını** yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 8).*

2. Yėtalmay gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt köyi sarıġa başḳar bu **rüsvānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 7).*

<u>rüsvā bol-:</u> *(Far.+T.) Rezil olmak.*

1. Ẕāhidā ger dėseng͡ ʿışḳ ehlige **rüsvā bolmay**
   Dėme meykede evbāşıġa köp çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 13).*
2. ʿĀriż-i gülgūn ile ḳıldı çemen sarı ḫırām
   Gül yaḳasın çāk eyleb **boldı rüsva** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 6).*

<u>rüsvā ėt-:</u> *(Far.+T.) Rezil etmek.*

1. Furṣat-ı ʿömr-i girāmī **ėtgenin rüsvā** köng͡ül
   Bildi ġaflet uyḳusıdın közlerin bāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 9).*

<u>rüsvā eyle-:</u> *(Far.+T.) Rezil etmek. Utanılacak, ayıplanacak duruma düşürmek, perişan etmek.*

1. Merdümlıġ ile **eyledi** ol ay mėni **rüsvā**
   Neyreng ile ḫod tėlbe ḳılur ilni perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 3).*

<u>rüsvā-i cihān bol-:</u> *(Far.+T.) Dünya rüsavı olmak.*

1. Ey ay köng͡il gülşenide serv-i revān bol
   Ey hūş u ḫıred ʿışḳıda **rüsvā-i cihān bol** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 34).*

<u>rüsvālıġ:</u> *(Far.+T.) Rezillik.*

1. Mėn kebi lāf-ı ʿışḳ urıb ẕāhid
   İlġa **rüsvālıġını** ḳıldı ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 6).*

<u>rüsvā-yı cihān ėt-:</u> *(Far.+T.) Dünya rüsvası yapmak.*

1. Bardıng͡ aḥbābġā bir nāme sevād eylemeding͡
   Bizni **rüsvā-yı cihān ėtting͡** ü yād eylemeding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 2).*

S

<u>saʿādet defteri:</u> *(Ar.) Mutluluk defteri.*

1. Taptı ṭuġrā yaḫşı atıdın **saʿādet defteri**

Serv ḳadiġa münāsib ḫāl ʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 15).*

<u>saʿādet kevkebi:</u> *(Ar.) Mutluluk yıldızı, kutlu yıldız, talih/baht açıklığı.*

1. Mihr-i ruḫsār üzre ḫālıñgdur **saʿādet kevkebi**

Aḫter-i ferḫünde fālıñgnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 11).*

<u>saʿādetġa yėtiş-:</u> *(Ar.+T.) Mutluluğa ulaşmak.*

1. Başīret ehliġa lāf-ı nażar ursam ʿaceb ėrmes

Közüm kuḥl-i **saʿādetġa yėtişti** ol kef-i pādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 10).*

<u>ṣabā:</u> *(Ar.) Sabah vakti esen lâtif rüzgâr.*

1. Rişte-yi cānım semūm-ı vehm birle titrenür

Ger **ṣabādın** cünbişi serv-i ḫırāmānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 12).*

2. Ḳızıl ḳandur közim yaşı **ṣabā** yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yañglıġ pāk-dāmānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 17).*

3. Beyābānlarnı izleb tapmadım yārım soraġını

Bėrürmen cān **ṣabā** nāgeh ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 10).*

4. **Ṣabā** ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötseñg eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt yoḫsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 3).*

5. Rāz-ı dilim ger **ṣabā** yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 21).*

6. **Ṣabā** luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān’ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 21).*

7. Kerem ḳıldıñg **ṣabā** ey yār köyidin ḫaber bėrdiñg

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėttiñg meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 13).*

ṣabāḥ ile revāḥ: *(Ar.+T.+Ar.) Sabah akşam.*

1. Yār çün boldı naẓardın ġāyib

Ey közim yıġla **ṣabāḥ ile revāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 14).*

ṣabāḥat içre ṣabīḥ: *(Ar.+T.+Ar.) Güzeller güzeli.*

1. Ey cemālın͡g **ṣabāḥat içre ṣabīḥ**

Ḥüsn ili zümreside sebz ü melīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 1).*

ŝābit ü seyyāre: *(Ar.) Sabit ve hareketli varlıklar, yaratılan her şey.*

1. Āgeh ėtdi ilni eşkim **sābit ü seyyāresi**

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 5).*

ṣabr: *(Ar.) Sabır, dayanma, katlanma.*

1. Hicr derdi bile hikmet yolını ḳıldım pey

Ṣabrdur derd-i dilim çāresi yoḳsa tā key *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 44).*

2. Sen͡ga iʿtiḳādım köp u **ṣabrım** az

Fedādur sen͡ga köp ü azım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 121).*

3. Mėn **ṣabr** bile taḥammül ėtdim

Herçend ki kėtti şehsüvārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 37).*

4. Ger ġubār-ı ḫāk-ı rāhın eylese bī-cā nesīm

Ṣabr u bī-ṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 6).*

ṣabr birle: *(Ar.) Sabırla.*

1. Hicr mācerāsıġa Nādire taḥammül ḳıl

Bī-ḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 18).*

ṣabr et-: *(Ar.+T.) Sabretmek, dayanmak.*

1. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmın͡gnı

Bolur **ṣabr isteseng͡** açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 10).*

2. Ėmdi dāġ-ı furḳata yārab nėçük **ṣabr eṭmişam**

Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 13).*

3. Ne ḥācet nāle çėkmek köz yaşını eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre **ṣabr ėtmekdür** sezāvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 16).*

<u>ṣabr eyle-:</u> *(Ar.+T.) Sabr eylemek.*

1. Bolmışam herçen hicrānın͡gda **ṣabr eyleb** ẖamūş

Çün tüşersen yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 9).*

2. Ėmdi kim **ṣabr eylemekdin** cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 35).*

<u>ṣabr ile:</u> *(Ar.+T.) Sabırla.*

1. Ėmdi özni nėçe kün **ṣabr ile** muʿtād ḳılay

Men͡ga gāhı ẖaber-i māh-ı tamāmımnı dėsen͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 5).*

2. Ḳılıb şükr **ṣabr ile** ey Nādire

Bu sözlerni aytıb duʿā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 107).*

<u>ṣabr ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Sabretmek, tahammül etmek.*

1. Fiġān kim yār ʿışḳı **ṣabr** kön͡glümdin cüdā **ḳıldı**

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

2. **Ṣabr ḳılsam** ʿışḳ derdi bī-ḳarār eyler mėni

Kesb-i hūş ėtsem cünūn bī-iḫyiyār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 11).*

<u>ṣabr taʿmīri:</u> *(Ar.+T.) Dayanma binası.*

1. Her nėçe kim **ṣabr taʿmīrini** bünyād eyledim

Eşk sīlābıda vīrān oldı ābādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 7).*

ṣabr u ārām: *(Ar.+Far.) Sabır ve huzur, sakinlik ve rahatlık.*

1. Āh kim ẓulm-i felekdin boldı aẖger Nādire

Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 14).*

ṣabr u ʿışḳ: *(Ar.) Sabır ve aşk.*

1. Kėl ey mū'nisim ṣabr u ʿışḳımġa baḳ

Cemālıng͡ fedāsı ḳalīl ü keŝīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 87).*

ṣabr u ḳarār: *(Ar.) Sabır ve tahammül.*

1. Eyleding͡ ʿazm-i sefer ey şehsüvārım yaẖşı bar

Ėmdi sėnsiz yoḳ mėni ṣabr u **ḳarārım** yaẖşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 2).*

2. Furḳat içre ḳalmadı **ṣabr u ḳarārım** ḳandasan

Ḥasreting͡de köydi bağrım örtedi cān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 9).*

ṣabr u ŝübāt: *(Ar.) Dayanma ve asayiş.*

1. Bolsam firāḳ leşkeridin münhezim nėtang͡

Ṣabr u ŝübāt çirikidin yėtmedi meded *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 4).*

ṣabr u sükūn: *(Ar.) Sabır ve huzur.*

1. Dāniş ü fehm ü ẖıred **ṣabr u sükūn** u ʿaḳl u hūş

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruẖ-ı cānāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 9).*

ṣabr u taḥammül: *(Ar.) Sabır ve tahammül.*

1. Mecnūnda eger bolsa ėdi **ṣabr u taḥammül**

Ḳılmasmu ėdi mėn kebi şehr içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 7).*

ṣabr u ṭāḳat: *(Ar.+Far.) Sabır ve dayanma.*

1. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ẖırmanı berbād desting͡din

Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 3).*

ṣabrėt-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.*

1. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire şevḳ öyide **ṣabrėt**
Cihānnı eyledi āşüfte bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 21).*

ṣaç: *(T.) Saç.*

1. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳın͡g
Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*
2. **Saçı** endīşesi herdem fereḥbaḫş-ı dimāġımdur
Ḫutenler seyr ėtermen iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 11).*
3. Közüm körgeç yüzin͡gni tėlbe kön͡glüm boldı sevdāyī
Saçın͡g sermāyesidür rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 16).*
4. **Saçın͡g** sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür kön͡gül riştesiġa
Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 3).*
5. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳın͡g
Saçın͡g zencīrindin başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*

ṣād eyle-: *(Ar.+T.) Sad harfine çevirmek.*

1. Nūne oḫşatdım ḳaşın͡g taṣvīrini
Nergisin͡g bādāmını **ṣād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 16).*

saʿd: *(Ar.) Kutlu ve uğurlu.*

1. **Saʿd** irür aḫter-i iḳbāl u hümāyūn ṭāliʿ
Salṭanat çāker ü ḳuldur sen͡ga baḫt u devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 7).*

ṣadef: (*Ar.) Çalı görünüşlü, sarı çiçekli, kuvvetli kokulu bir bitki.*

1. Kelām çaġıda her söz ki ẓāhir ėtdi lebin͡g

Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 10).*

2. Gevher özini **ṣadef** içre eyledi pinhān

Çü ẓāhir eyledi ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 5).*

saʿd-i ekber: *(Ar.) Müşteri yıldızı; parlak, aydınlık, nurlu.*

1. Münfaʿildur meh ruḫıdın āfitāb-ı ḫāverī

Saʿd-i ekber dur ḫarīdār-ı cemāl-ı müşterī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 4).*

sadretü'l-müntehā: *(Ar.) Arşın sağ yanında bulunan ve ötesine hiçbir yaratılmışın geçemeyeceği ağaç.*

1. Refāḳet bile bardı rūhü'l-emīn hem

ʿİnānıng͡da tā **sadretü'l-müntehā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 14).*

ṣadr-ı cennet: *(Ar.) Cennet makamında, cennetin başköşesinde.*

1. Dāġ-ı furḳat ḳıldı derdimni firāvān el-vedāʿ

Rūḥıġa bolġay ilāhī **ṣadr-ı cennet** cāygāh *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 36).*

ṣāf: *(Ar.) Saf, halis.*

1. **Ṣāf** mey ger nūş ėtersėm derdini

Bez̠l-i cām-ı rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 15).*

ṣāf ẓamīr: *(Ar.) Temiz gönüllü.*

1. Nėçe kim z̠āhid irür **ṣāf ẓamīr**

İçmeyin mey tapa alġay mu ṣelāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 5).*

ṣafā: *(Ar.) Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.*

1. Çü terk-i cilve ėtti ḫusrev-i ḫurşīd ruḫsārım

Kön͡gül közgüsi zeng-i hicr ara ḳalmış **ṣafāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 8).*

ṣafā bėr-: *(Ar.+T.) Huzur vermek.*

1. Ki boldum derd ü ġam çėkmekke muʿtād

Riyāżat birle kön͡gülge **ṣafā bėr** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 22).*

ṣaffder: *(Ar.) Düşman saflarını yarıp geçen kahraman, yiğit.*

1. Ḫusrev-i fermānverā **ṣaffder** ü kişvergüşā

Gevher-i ḳīmet bahā kėtti kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 17).*

ṣafḥa: *(Ar.) Sayfa.*

1. ʿĀrıżın͡g şerḥini yazmaḳḳa kėrek

Ay u kün **ṣafḥasıdın** yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 12).*

ṣafḥa-yı aḥvāl: *(Ar.) Hatıra defteri.*

1. Fiġān kim yār ʿışḳı ṣabr kön͡glümdin cüdā ḳıldı

Ġam elgi **ṣafḥa-yı aḥvālime** sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 2).*

ṣafḥa-yı fiṭrat: *(Ar.) Yaratılış sayfası.*

1. Ṣūreti yādida rengīn fikrlerdin her zamān

Ṣafḥa-yı fiṭrat ara taṣvīr-i bihzād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 8).*

ṣafḥa-yı ḥüsn: (Ar.) *Sevgilinin güzellik levhası.*

1. Yazıbman ṣafḥa-yı ḥüsnin͡g ḫayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi ṭūṭī-yi şekerḫānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 1).*

saġ: *(T.) Sağlam, doğru.*

1. Ḫānezād-ı āstānı uşbu devlet-ḫāne man

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim **saġıda** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 16).*

sāġar: *(Far.) Kadeh, cam, piyale.*

1. Nādire dehr ilini serḫoş bil

Sāḳīdür alıdagi **sāġara** baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 14).*

sāġar bile peymāne: *(Far.+T.Far.) Şarap, içki kadehi.*

1. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū ẕāhid alında

   Bolsun men͡ga **sāġar bile peymāne** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 8).*

sāġar tut-: *(Far.+T.) İçki sunmak.*

1. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

   Sāḳī kerem eyleb men͡ga **tut sāġar**-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 16).*

sāġar-ı ʿişret: *(Far.+Ar.) İçki kadehi.*

1. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet **sāġar-ı ʿişret** bilen

   Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 15).*

sāġar-ı mey: *(Far.) İçki kadehi.*

1. Dām-ı ġamdin istesen͡g āzādlıġ

   Sāġar-ı mey ṣubḥıdın tāşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 4).*

sāġar-ı serşār: *(Far.) Ağzına kadar dolu kadeh.*

1. İrür meyḫāne feyżi meymenetlıġ

   Lebāleb **sāġar-ı serşārı** ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 10).*

sāġar-ı serşār-ı muḥabbet: *(Far.) Ağzına kadar dolu olan sevgi kadehi.*

1. Ḫoşdur kişi dünyā ġamini ḳılsa ferāmūş

   Lācürʿa çėkib **sāġar-ı serşār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 6).*

sāġar-ı zerīn: *(Far.) Altın kadeh.*

1. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar

   Nėçük ki **sāġar-ı zerīn** ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 6).*

saġın-: *(T.) Özlemek, hatırlamak, düşünmek.*

1. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur

Sāye kirgeç **sağınurman** öyge cānānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 8).*

2. Ḳızıl ḳandur közim yaşı ṣabā yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yan͡glıġ pāk-dāmānımnı **sağındım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 18).*

3. Tikermen Nādire ġam yolıda kāze züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı **sağındım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 20).*

4. Mihr-i ruḫsārın͡gnı **sağındım** ḳarārım ḳalmadı

Ẕerredėk başın͡gdın ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 7).*

5. Muḥabbet künleri mihr-i dıraḫşānımnı **sağındım**

Muṣībet tünleri şemʿ-i şebistānımnı **sağındım** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 1-2).*

6. ḳaradur rūzgārım mihr-tābānımnı **sağındım**

Sitemler cāne yėtti beski cānānımnı **sağındım** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 3-4).*

7. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı **sağındım**

Ẓarāfet bābıda nāyāb sulṭānımnı **sağındım** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 5-6).*

8. Yār laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ḫandān körüb

Sebze-yi ḫaṭ **sağınurman** bāġ ara reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 2).*

saḥāb: *(Ar.) Bulut.*

1. Sirişkim **saḥābın** imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Kön͡gül dağını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 9).*

ṣahbā: *(Ar.) Şarap, içki.*

1. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb men͡ga tut sāġar-ı **ṣahbā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 16).*

2. Bukün meyḫānede **ṣahbā** ḳılur ḫoş

İrür pīr-i muġāndın bu kerāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 3).*

3. Ḳaçan ẕāhidni ʿaksi tüşti meyġa

Ki cām ālūdedür **ṣahbā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 12).*

4. Budur mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb

Ki **ṣahbā** pīrni eyler cevān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 12).*

5. Nėçe kün boldı lebin͡g **ṣahbāsıdın** ayru tüşüb

Nādire közdin töker yaş ornıġa ḳan her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 17).*

6. Yād eyleb leblerin͡g **ṣahbāsını** maḫmūrman

Vaṣlın͡g isteb ʿāfiyet sermenzilidin zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 81).*

__**ṣāḥibḳurān:**__ *(Far.) Sahipkuran hükümdarın oğlu.*

1. Ḳıran ėtti ġam leşkeri cānıma

Ḳılay ʿarż **ṣāḥibḳurānım** sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 44).*

__**ṣaḥibḳurān balası:**__ *(Far.+T.) Sahipkuran'ın oğlu.*

1. Kim şāhdur mükerrem **ṣaḥibḳurān balası**

Bu pendni ėşittim bir sālik-i sebī-ldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 35).*

__**ṣāḥibḳurān-ı dādger:**__ *(Far.) Adaletli padişah.*

1. Bar ėdi Ferġāne mülkide emīr-i muʿteber

Şehriyār-ı cem nişān **ṣāḥibḳurān-ı dādger** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 28).*

__**ṣaḥīḥ:**__ *(Ar.) Gerçek, doğru.*

1. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini **ṣaḥīḥ**

Tan͡g ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 5).*

2. Bolma maġrūr müddeʿī söz yėne

Anı ḳolı saḳīmdür ne **ṣaḥīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 4).*

3. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ eyler iŝbāt

Olki bīmār ėmes yoḳ anı daʿvāsı **ṣaḥīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 4).*

__sāḥir:__ *(Ar.) Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.*

1. Közleridür **sāḥir** oşal ḳaşı ya

Nāvek-i müjgānı ḫaṭā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 9).*

__ṣaḥrā:__ *(Ar.) Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi; fakir, zavallı kişiler.*

1. Ġazālelerni közi ṣayd ḳıldı **ṣaḥrāda**

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 3).*

2. Sīl **ṣaḥrāda** ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 9).*

__saʿi kıl-:__ *(Ar.+T.) Gayret göstermek.*

1. **Ḳılıb** Nādire **saʿi** peyrevlıġıng͡da

Ṭaleb ḳıldı sermāye-yi dīn ü dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 17).*

__saḳal:__ *(T.) Sakal.*

1. Müşkīn ḫaṭıng͡ bahārıda simīn ʿużār sėn

ʿAnber saçar su üzre **saḳalıng͡dın** örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 16).*

__sāḳī:__ *(Ar.) İçki dağıtan, kadeh sunan.*

1. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım **sāḳiyā** kėltür şarāb

Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 1).*

2. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür **sāḳī**

Gerçi yorulmadı bu gerdiş-i eyyām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 5).*

3. Bir ayaġ mey keremin eyledi **sāḳī** āġāz

Eyledi baḫt bu maḳṣadnı ser-encām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 7).*

4. Hicrān ġamidin teşne-leb ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb meng͡a tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 16).*

5. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut **sāḳī**

Yoḳsa Cemşīd’ġa hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 15).*

6. **Sāḳī** men͡ga ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 1).*

7. Hicrdin maḫmūrman **sāḳī** lebāleb cām tut

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 1).*

8. ʿĀşıḳ oldın͡g ey kön͡gil ėmdi rehī meyḫāne tut

Mest olub **sāḳī** ayaġını öpib peymāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 2).*

9. Bī-nevā mėn deyr ara **sāḳīni** istiġnāsıdın

Cāmnı yıġlatdı mīnā baġrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 9).*

10. Nādire dehr ilini serḫoş bil

Sāḳīdür alıdagi sāġara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 14).*

11. Bir nefes bī-hūş ḳılġıl men͡ga **sāḳī** mey tutub

Kim ḫayāl eylerġa ėmdi cānıma cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 11).*

12. **Sāḳī** şarāb kėltür maḫmūrman beġāyet

Muṭrib terāne tüz ki furṣat irür ġanīmet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 1).*

sakīm: *(Ar.) Engelli, hasta.*

1. Bolma maġrūr müddeʿī söz yėne

Anı ḳolı **saḳīmdür** ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 4).*

sākin-i meyḫāne bol-: *(Far.+T.) Meyhaneye yerleşmek.*

1. Ger zamānı dehr ġavġāsıdın istersen ferāġ

Sākin-i meyḫāne bol bir gūşede ārām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 12).*

sāḳiyā: *(Ar.)Ey içki dağıtan, kadeh sunan.*

1. **Sāḳiyā** hicr devāsın dėmişler mey-i nāb

Tuta kör meykedede ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa şarāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 1).*

2. Ḳandur ciğerim lebidin ayru

Kėltür men͡ga **sāḳiyā** mey-i nāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 14).*

3. Bī-nevālarmız felek ḫurşīd-i yan͡glıġ **sāḳiyā**

Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge her eyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 5).*

4. **Sāḳiyā** maḫmūrdurmėn cām tut

Bir nefes terk-i Ġam-ieyyām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 1).*

5. **Sāḳiyā** luṭf ėt dirīġ ėtme ʿināyet sāġarın

Kim bukün maḫmūr-ı ṣahbā-i leb ḫandānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 9).*

6. **Sāḳiyā** maḫmūrman çarḫ nākām u ẕelīl

Eyleġıl bir sāġar-i mey birle şād u kāmrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 9).*

7. **Sāḳiyā** köp ḫasta ḫāṭır men cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey tutġıl āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 5).*

8. Çehre oldı zaʿferānī iştiyāḳ-ı Bādedin

Sāḳiyā kön͡glüm meyi gülnārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 12).*

9. **Sāḳiyā** tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti ü bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 15).*

10. **Sāḳiyā** renc-i ḫumār örtedi kėltür men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 41).*

11. Tirgüzür bīmārlarnı şerbet-i laʿl-i lebin͡g

Sāḳiyā maḫmūrman zevḳ-i şarābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 6).*

<u>sāḳī-yi şīrīn zebān:</u> *(Ar.+Far.) Tatlı konuşan sevgilisi, tatlı konuşan saki.*

1. Sen͡ga ey Nādire cām-ı muḥabbet

Çü sundı **sāḳī-yi şīrīn zebān** iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 14).*

<u>sal-:</u> *(T.) Bırakmak, yaymak.*

1. Şād ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿīş devrānıġa **saldı** devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 12).*

2. Kön͡gül şādāb ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi bağrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 6).*

3. **Saldı** ʿışḳ ehliġa rastāẖīz hicrān āfeti
Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 3).*

4. Kön͡gül bağlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa
Taraġdėk **saldı** ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 2).*

5. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın ferhād u mecnūndėk
Ne ġavġālar ki **saldı** tėlbe başım kūh u ṣaḥrāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 6).*

6. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre **saldı** yüz sevdā
Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

7. Dūzaẖ irür közümge cennetde bolmasa yār
Saldı mėni firāḳa mekkāre çarẖ-ı ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 48).*

8. Māh-ı ʿīd ʿālemġa **saldı** pertev-i envārını
Yād eylermen ʿömer sulṭānnı gīr ü dārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 21).*

9. Yüzdin biri mecnūnda eger bolsa ġamimni
Bir āh ile ʿālemġa **salur** şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 16).*

10. Bolmışam bī-ẖān u mān tā yārdın ayrılmışam
Hicr vādīsiġa **saldı** gerdiş-i devrān mėni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 6).*

ṣalābet: *(Ar.) Sağlamlık.*

1. **Ṣalābetde** İskender-i Rūm dėk
Fetānet yėride Fılāṭūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 163).*

ṣalāḥ: *(Ar.) Düzelme, iyileşme, iyi duruma gelme.*

1. Nėçe kim ẕāhid irür ṣāf żamīr
İçmeyin mey tapa alġay mu **ṣelāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 6).*

sālār-ı mülk ü devlet: *(Far.+Ar.) Ülke ve devletin başkanı.*

1. ʿīş ėtki dil-güşādur ʿuşşāḳnıñg nevāsı

Sālār-ı mülk ü devlet mīr-i bülend aḫter *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 6).*

saltanat: *(Ar.) Hükümdarlık, padişahlık; şehzadelik.*

1. ʿArabdan tā ʿacem meşhūr ėdi ol şāhlar şāhı

Sikender **salṭanatlıġ** şāh-ı tūrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 16).*

2. Saʿd irür aḫter-i iḳbāl u hümāyūn ṭāliʿ

Salṭanat çāker ü ḳuldur señga baḫt u devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 8).*

3. Mėni salṭanat mesnedide körüb

Gümān ėtme ʿīş ü ferāġat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 57).*

4. **Salṭanat** baḥride peydā boldı yektā gevherī

Ṣubḥ-i devletdin ṭulūʿ ėtti hümāyūn aḫteri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 1).*

5. İl gümān eyler ki bu devlet ile mesrūrman

Eylemesmen **salṭanatnı** yārsız manẓūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 84).*

salṭanat eyvānı: *(Ar.+Far.+T.) Hükümdarlık köşkü.*

1. **Salṭanat eyvānı** şemʿidür ol ʿālī güher

Kim irür pervānesi ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 9).*

salṭanat gülzārı: *(Ar.+Far.+T.) Saltanat gül bahçesi.*

1. Ṣubḥdem ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā bėrdi ḫaber

Boldı peydā **salṭanat gülzāridin** şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 42).*

salṭanat iḳlīmi: *(Ar.+T.) Gönül ülkesi.*

1. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem şāh ėdi hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

<u>sāmān:</u> *(Far.) Servet, zenginlik.*

1. Ġami sūzını başlab ėtmedim **sāmān** çün gerdūn

Bu dürlerni mėning͡gdėk bī-ser ü sāmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 7).*

<u>sāmān:</u> *(Far.) Dinçlik ve rahat.*

1. Eylegeş berbād ʿīşim ḥāṣıl hicrān yėli

Āşinālarġa sarıġ rengim **sāmāndın** bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 8).*

2. Ger biżāʿat istersen terk-i sūd u sevdā ḳıl

Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol derd ü dāġı **sāmān** ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 8).*

3. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne **sāmān** ėtmesem *bolmas (Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 6).*

4. Bolġusıdur şām-ı ġam şemʿ-i şeb-i hicrānın͡gız

Zinhār ey bī-nevālar sūz-ı dil **sāmān** ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 12).*

<u>sāmān eyle-:</u> *(Far.+T.) Perişan etmek, dağıtmak.*

1. Çekib tīr-i müjgān ḳaşı yasıdın

Yüzümni bu ġamdin **sāmān eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 8).*

<u>ṣanʿ ėlgi:</u> *(Ar.+T.) Hüner parmağı.*

1. Ġonçedėk ağzı ara ol luṭf-i güftārı ʿaceb

Ṣanʿ ėlgi yoḳdın iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 2).*

<u>sen͡ga:</u> *(T.) Sen, ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme hali ekini almış hali.*

1. Eger fi'l-meŝel mihr ile māhdur

Ḳılay **sen͡ga** ey mihrbānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 6).*

2. Her ḥālda ey Nādire şükr eyle Ḫudāġa

Kim bėrdi **sen͡ga** ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 18).*

3. **Sen͡ga** ey Nādire cām-ı muḥabbet
Çü sundı sāḳī-yi şīrīn zebān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 13).*

4. Rużācū man ey dilsitānım **sen͡ga**
Ne boldı ki yėtmes fiġānım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 33-34).*

5. Başım pāymālın͡gdur ey serv-i nāz
Fedādur bu āşüfte cāmnım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 36).*

6. Firāḳın͡gda eşkim revāndur müdām
Ki tā vaṣl olġay revānım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 38).*

7. Ne derkār sėnsiz cihān birle cān
Taṣadduḳ bu cān u cihānım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 40).*

8. Ger ölsem bu vādī ara ey humāy
Ġıẕā bolġusı üstüḫāˇnım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 42).*

9. Ḳıran ėtti ġam leşkeri cānıma
Ḳılay ʿarż ṣāḥibḳurānım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 44).*

10. Ḫayāl içre her yan naẓar eylesem
Baḳar dīde-yi ḫūn-fişānım **sen͡ga** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 46).*

11. Çü ʿadl eyledin͡g rūz-ı maḥşer **sen͡ga**
Resūl-i Ḫudā bolġusı destgīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 85).*

12. Ḳayan bardın͡g ey serv-i nāzım mėnin͡g
Sen͡ga yėtmes ʿarż u niyāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 112).*

13. **Sen͡ga** iʿtiḳādım köp u ṣabrım az
Fedādur **sen͡ga** köp ü azım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 121-122).*

14. **Sen͡ga** ḳaysı ġamni beyān eyleyin
Nėçe āh tartıb fiġān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 127).*

15. Ḫayālın͡gnı kön͡gülde ḥāżır ḳılıb
Ġamimni **sen͡ga** dāsıtān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 132).*

16. ʿArżım **sen͡ga** ey cihān emīri
Cān birle kön͡gül ġamin͡g esīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 1).*

17. Bar ėrdi sen͡ga muṭīʿ ü maḥkūm

Ḫāḳān-ı ḫıtā ḫalīfe-yi Rūm *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 55).*

<u>ṣanem:</u> *(Ar.) Put, put gibi güzel sevgili.*

1. **Ṣanemler** ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı ṣavmʿage ẕāhid olıb behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 3).*

2. Ḳanda sėn körsem cemālıng͡nı **ṣanem**

Ey perī-peyker sėni yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5).*

<u>ṣanem-i süḫan ṭırāz:</u> *(Ar.+Far.) Güzel konuşan sevgili.*

1. Gül ü lāle mevsimidür ḳanı yār-ı dil-nevāzım

Naẓarımdın oldı ġāyīb **ṣanem-i süḫan ṭarāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 2).*

<u>ṣarf:</u> *(Ar.) Harcama, bir şeyi bir işte kullanma.*

1. **Ṣarf** ḳılġumdur anı cām-ı viṣālı naḳdine

Ger müyesser bolsa laʿl-i ābdār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 3).*

<u>sarġar-:</u> *(T.) Sararmak.*

1. Köng͡ül yüz pāre boldı Nādire **sarġardı** ruḫsārım

Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 13).*

<u>sarġay-:</u> *(T.) Sararmak.*

1. Zaʿferāndėk **sarġayıb** hicring͡de nālān ḳalmışam

Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 13).*

<u>sarı:</u> *(T.) -e doğru, tarafina.*

1. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārıng͡ nāgeh ey hüdhüd

Süleymān **sarı** Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 6).*

2. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baẖt u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 62).*

3. Uşattı ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerẖāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen **sarı** artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 28).*

<u>sarıġ:</u> *(T.) Sarı.*

1. **Sarıġ** yüzimde ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar

Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 5).*

2. Yüzüm nuḳresi ėrdi kāfūrgūn

Sarıġ boldı hicrin͡gde altun kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 170).*

<u>sarıġ reng:</u> *(T.+Far.) Sarı yüz renk.*

1. Eylegeş berbād ʿīşim ḥāṣıl hicrān yėli

Āşinālarġa **sarıġ rengim** sāmāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 8).*

<u>sarıġ ruḫsār:</u> *(T.+Far.) Sarı renkli yüz.*

1. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ẖasta kim herdem

Sarıġ ruẖsārı birle ẓāhir olmış eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 12).*

<u>ṣarīḥ:</u> *(Ar.) Açık, apaçık, belli, besbelli*

1. Nükte-yi ʿışḳnı her bī-ser ü pā fehm ėtmes

Dėme aġyārġa esbāb-ı muḥabbetni **ṣarīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 14).*

<u>ṣarīḥ ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Açıklamak.*

1. Mėn kebi lāf-ı ʿışḳ urıb ẕāhid

İlġa rüsvālıġını **ḳıldı ṣarīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 6).*

<u>ṣarṣar:</u> *(Ar.) Pek şiddetli, pek gürültülü rüzgar.*

1. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāẖīz hicrān āfeti

Āhnı **ṣarṣar** ḳılıb eşkimni ṭūfān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 4).*

ṣarṣar-ı hicrān: *(Ar.) Şiddetli ayrılık rüzgarı.*

1. Felek elgi ġubārım **ṣarṣar-ı hicrāne** tapşurdı

Vücūdım raḫtını közler yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 1).*

savrul-: *(T.) Savrulmak, yayılmak, saçılmak, dağılmak.*

1. **Savrulurman** hicr vādīsi ara mecnūn mėni

Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 7).*

ṣavt: *(Ar.) Ses, sedâ.*

1. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ **ṣavtıdur** terāne-yi şeyḫ

Ėşitme kim heme efsūn irür fisāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 1).*

ṣavt u terennüm eyle-: *(Ar.+T.) Şarkı söylemek.*

1. Vefā ḳānūnıdın ṣavt u **terennüm eyle** ey muṭrib

Beyād-ı dūstān ʿuşşāḳ bezmide nevā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 3).*

ṣavt-ı erġanūn: *(Ar.+Far.)Org denilen çalgı sesi.*

1. Bu bezm içre fiġān u nālışımdın

Nevā-yı çeng ü **ṣavt-ı erġenūn** bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 4).*

savuḳ ṣoḥbet: *(T.+Ar.) Gönül kırıcı sözleri.*

1. Kön͡güller oldı **savuḳ ṣoḥbetidin** efsürde

İrür çü bād-ı ṣabā āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 9).*

savur-: *(T.) Savurmak, yaymak, saçmak, dağıtmak.*

1. Soraġın͡gda beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke **savurdum** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 2).*

<u>saʿy ile:</u> *(Ar.+T.) Çabayla, gayretle.*

1. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim an͡ga

Yėtalmas **saʿy ile** ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 4).*

<u>ṣayd et-:</u> *(Ar.+T.) Avlamak, ele geçirmek.*

1. **Ṣayd ėtdi** mėni ol iki ḳüllāb

Boynımda kemend-i zülf-i pür-tāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 1).*

2. Çemen riyāżıda gülgeşt-i merġzār ḳılıb

Kön͡gülni **ṣayd eṭer** serv-i ḳad şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 2).*

3. **Ṣayd ėter** birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 11).*

4. Kön͡gül **ṣayd ėtgeli** āmāde ḳılmış ʿışḳ ṣayyādı

Perīrūlar kemend-i ḥalḳa-yı zülfini dām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 15).*

5. Vefā şehbāzıdur men ger mėni **ṣayd ėtmek** istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 9).*

<u>ṣayd eyle-:</u> *(Ar.+T.) Avlamak.*

1. Bolsa ger maḳṣad kön͡güller ḳuşların **ṣayd eylemek**

Dāne ḳıl ḫālın͡gnı zülfin͡g ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 7).*

2. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül kimge cihān vefā ḳılur

Kimniki **ṣayd eyledi** ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 2).*

3. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi

Bāl-ı şāhīndür ki **ṣayd eylerde** ṭarrārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 4).*

<u>ṣayd kıl-:</u> *(Ar.+T.) Avlamak.*

1. Ġazālelerni közi **ṣayd ḳıldı** ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 3).*

<u>ṣayd-ı ārzū:</u> *(Ar.+Far.) Arzu ve istek avı.*

1. Heme **ṣayd-ı ārzūdur** bu cihān şikārgāhı
   Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 3).*

<u>ṣayd-ı murād:</u> *(Ar.) Arzu edilen, istenen av.*

1. Müheyyā ėrdi barça ṣayd-ı murād
   Ki sulṭānım elgide şehbāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 21).*
2. Fiġān kim tapılganda **ṣayd-ı murād**
   Havā eyledi şehbāzım mėniñ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 115).*

<u>sāye:</u> *(Far.) Gölge.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod
   Yıḳıldım **sāyedėk** yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 4).*
2. Her tavuş kim kėlse dėrmen yārımı āvāzıdur
   Sāye kirgeç sağınurman öyge cānānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 8).*
3. Ten buzuldı ėmdi rāḥat ḳalmadı
   Sāye peydā bolmaġay dīvārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 10).*

<u>sāye yañlıġ:</u> *(Far.+T.) Gölge gibi.*

1. Berāber eylemes öz rütbesin gerdūn ḳuyaşıġa
   Birev kim **sāye yañlıġ** dergehiñde pāymāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 6).*

<u>sāye-yi dīvār:</u> *(Far.) Duvar gölgesi.*

1. Boldı ḫayālıñ ile köñlüm öyi dilküşā
   Kėl ki bu vīrānede **sāye-yi dīvār** yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 6).*

<u>sāye-yi dīvār-ı muḥabbet:</u> *(Far.) Sevgi duvarının gölgesi.*

1. Raḥat tileseñ ʿışḳ bināsını penāh ėt
   Āsūde irür **sāye-yi dīvār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 10).*

<u>sāye-yi pāmāl:</u> *(Far.) Ayağın altındaki gölge.*

1. Sėn ḳuyaş mėn **sāye-yi pāmāl**-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 11).*

<u>sāye-yi baḫt-ı siyāh:</u> *(Far.) Siyah bahtının gölgesi.*

1. Sevād-ı elvech fid'-dāreyn ėken dervīş-i ṣāhib-dil

ʿAdemdür iki ʿālem sāye-yi baḫt-ı siyāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 6).*

<u>sāye-yi taḫt-ı felek:</u> *(Far.) Felek tahtının gölgesi.*

1. **Sāye-yi taḫt-ı felek** ḫurşīd-i tābān efseri

Yārab ol baḫt u saʿādat gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 35).*

<u>sayı:</u> *(T.) Vakit, zaman.*

1. Farḳ farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿanḳarīb

Eyleġıl cāvīd ʿömrini an͡ga yārab naṣīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 13).*

<u>ṣayyād:</u> *(Ar.) Avcı.*

1. Ḳoyar andaġ ki dām-ı ḥīle **ṣayyād**

Cihān bāġıda ey ḥūr-ı perīzād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 11).*

2. Talpınıb ölgen kebi **ṣayyādnı dāmıda** ḳuş

Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 11).*

<u>sāz:</u> *(Far.) Çalgı aleti.*

1. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile **sāzın͡g** tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 92).*

2. Cām-ı ṭarab lebāleb mīr-i zamān selāmet

Bu dem ki **sāz** boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 4).*

sāz ėt-: *(Far.+T.) Çalgı çalmak, musiki icra etmek.*

1. Bezm-i ʿişret **sāz ėtib** sėn mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe (*Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 13).*

sāz eyle-: *(Far.+T.) Çalgı çalmak, musiki icra etmek.*

1. Vaḳt-i riḥlet yėtdi āheng-i sefer **sāz eyledi**

Yārım ėrdin͡g vaṣl eyyāmıda yārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 3).*

sāz-ı mecnūn: *(Far.) Mecnun'un sazı.*

1. Sėn ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki **sāz-ı mecnūn** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 18).*

sebā: *(ö.a.) Melike Belkıs'ın şehrine.*

1. **Sebā** sarıġa ger tüşse güẕārın͡g nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 5).*

sebeb sor-: *(Far.+T.) Neden sormak.*

1. Şīşe serşār-ı mey-i nāb irür **sorma sebeb**

Lebidin neşʾe tapar eyleme pervānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 3).*

sebeb-i rüşd ü reşād: *(Far.+Ar.) Doğru yola yürüme sebebi.*

1. Rāst aytay **sebeb-i rüşd ü reşādım** sėn ėdin͡g

Ey dilārām bu ʿālemde murādım sėn ėdin͡g *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 13).*

ŝebt-i cefā ḳıl-: *(Far.+T.) Vefasızlıkları yazmak.*

1. Fiġān kim yār ʿışḳı ṣabr kön͡glümdin cüdā ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime **ŝebt-i cefā ḳıldı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 2).*

<u>sebū:</u> *(Far.) İçki.*

1. Gehī peymāne birle şuġl ėtib gāhī **sebū** birle

Köŋ͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 33).*

<u>sebū u mīnā:</u> *(Far.) Şarap testisi ve kadeh.*

1. Ey ḫoş ol rind-i mey āşām u siyeh mest müdām

Cām-ı mey elkide alıda **sebū vu mīnā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 10).*

<u>sebz ü ḫurrem:</u> *(Far.) Yeşil ve taze, canlı.*

1. Sėnsizin ʿālem bahārı **sebz ü ḫurrem** bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 1).*

<u>sebz ü ḫurrem ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Yemyeşil ve canlı yapmak.*

1. Nāz birle bāġbān ṣuŋ͡gʿ bu gülzār ara

Sebz ü ḫurrem ḳıldı serviŋ͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 8).*

<u>sebz ü melīḥ:</u> *(Far.+Ar.) Yeşil ve hoş.*

1. Ey cemālıŋ͡g ṣabāḥat içre ṣabīḥ

Ḥüsn ili zümreside **sebz ü melīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 2).*

<u>sebze:</u> *(Far.) Çimen, yeşillik.*

1. Çemende cilve ḳıldı serv ü gül hem **sebze** baş çėkdi

Ḳadi serv ü yüzi gül ḫatı reyḥānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

<u>sebze ü sünbül:</u> *(Far.) Sebze ve sümbül.*

1. Her **sebze ü sünbül** ki bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭurre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 11).*

<u>sebze-yi ḫaṭ:</u> *(Far.) Sevgilinin yanağındaki ayva tüyleri.*

1. **Sebze-yi ḫaṭ** laʿl-i nābıñ üzre meʾvā eyledi

Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 3).*

2. Yār laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ḫandān körüb

Sebze-yi ḫaṭ sağınurman bāġ ara reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 2).*

3. Gülzār-ı ḥüsn **sebze-yi ḫaṭıñ** bahārıdur

Feyż-i bahār u seyr-i gülistān taṣadduḳıñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 11).*

<u>sebze-yi ḫᵛābide:</u> *(Far.) Uyumuş olan sebze.*

1. Seyr uçun ḳoyġay ḳadem dėb **sebze-yi ḫᵛābıdın**

Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 13).*

<u>ṣed hezār feryād:</u> *(Far.) Yüz bin feryat ve inleme.*

1. Hicr içre firāḳ şiddetidin

Yüz nāle ü **ṣed hezār feryād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 4).*

<u>ṣedaġ:</u> *(T.) Sevgilinin ayrılık düşkünlüğü.*

1. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġıñge

Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 5).*

<u>sedd:</u> *(Ar.) Set, engel, mani.*

1. Deyr pīri ḳadeḥ ü mīnādın

Fitne yācūcı uçun bağladı **sedd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 8).*

<u>sedd-i rāh:</u> *(Ar.+Far.) Yol engeli/seti.*

1. Ḳuyaşdėk maşriḳ ü maġribni bir gām ėtti cevlānım

Ėmes mānіʿ ḫalāyiḳ kūhı ḳāfı **sedd-i rāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 4).*

<u>sefer ėt-:</u> *(Ar.+T.) Öbür dünyaya yolculuk etmek, ölmek.*

1. Mėn ḥasret ile ḳaldım u yārım **sefer ėtti**
   Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9).*

<u>sefer ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.*

1. Yārab andın pāydār olġay esās-ı kerr ü ferr
   Fetḥ ü naṣret birle her ḳaysı ṭaraf **ḳılsa sefer** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 44).*
2. Serv çemende baş çėkib güller açılsa tan͡g ėmes
   Veh nėçe serv-i gülbeden **ḳıldı** bu baġdın **sefer** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 4).*

<u>sefer yolı:</u> *(Ar.+T.) Yolculuk yolu.*

1. **Sefer yolın** nigār-ı mihrbānım köp uzaḳ aldı
   Tapalmasman ḫalāṣ olmak yolın hicrān belāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 11).*

<u>seferdin kėl-:</u> *(Ar.+T.) Yolculuktan gelmek.*

1. Veh nė vāḳiʿ boldı barıb şehsüvārım kėlmedi
   Barça yaḫşılar **seferdin kėldi** yārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 2).*

<u>seḫāvet işi:</u> *(Ar.+T.) Cömertlik işi.*

1. **Seḫāvet işim** ḫayrdur ʿādetim
   Sėni izlerem uşbu ʿādet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 53).*

<u>seḥer:</u> *(Far.) Sabah vakti, tan atarken.*

1. **Seḥer** kim tüşti otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i sürreyādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 1).*

2. Gül ėrdi yüzin͡g mėn müdāmımnı şevḳıda
Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 30).*

sehī ḳadlar: *(Far.+T.) Düzgün/fidan boylu.*

1. **Sehī ḳadlar** penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn
Çemende servni āzād ėter ḳadin͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 7).*

sehl: *(Ar.) Kolay, halledilebilir, çözülebilir şey.*

1. Yārnın͡g āşüftesi vehm eylemes öz cānıdın
Cān firāḳı **sehldür** ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 2).*

selām: *(Ar.) Esenlik dilee sözü.*

1. Yüz selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse
Bul **selāmımnı** oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 12).*

selām ėtkür-: *(Ar.+T.) Birinin selamını götürmek.*

1. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā **yėtkür selāmımnı**
Kim ėlter sėndin özge yār köyige peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 1).*

selām eyle-: *(Ar.+T.) Uzakta olan birine esenlik dilek.*

1. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb
Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle **selām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

selāmet: *(Ar.) Esenliğe kavuşma, huzura erme.*

1. Ger ehl-i vefā istese kāşāne **selāmet**
Bolsun mėni maḫmūrġa meyḫāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 1-2).*

2. Ol ḥüsn şuʿāʿyıda kön͡gül köyse ʿaceb yoḳ

Ḳalġay mu çırāġ otıġa pervāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 4).*

3. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger bolmasa vīrāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 6).*

4. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū ẕāhid alında

Bolsun men͡ga sāġar bile peymāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 8).*

5. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

Ferẕāne tirik bolsın u dīvāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 10).*

6. Ābād ola ey Nādire iḳlīm-i tecemmül

Cemşīd-i zamān ḫusrev-i ferġāne **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 12).*

7. Ger bolsa Züleyḫā'da mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 10).*

8. Hicrān ile rūze cevr ėtalmas

Ger bar ėse Nādire **selāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 14).*

9. Kön͡gli anı ġam elgide ḳalġay mu **selāmet**

Ger bolsa kişi sėn kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 15).*

10. ʿAdem iḳlīmide şāhım misāfirdür Ḫudāvendā

Men͡ga yėtkür **selāmet** şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 18).*

11. Cām-ı ṭarab lebāleb mīr-i zamān **selāmet**

Bu dem ki sāz boldı ḳānūn-ı bezm-i ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 3).*

selāmet genci: *(Ar.+Far.) Sağlık hazinesi.*

1. **Selāmet gencidin** kozġalmaġaysız ey müslimānlar

Çü ol kāfir çıḳar köz salmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 23).*

selāsil-i zülf: *(Ar.+Far.) Halka halka, kıvrım kıvrım saç, sevgilinin zincire benzeyen siyah saçları.*

1. Ḥarim-i dergehin͡g aḥbāba cennetü'l-meʾvā

Sėnin͡g **selāsil-i zülfin͡gge** mübtelādur mėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 14).*

selsebīl ü kevŝer: *(Ar.) Selsebîl (Cennette bir çeşme) ve Kevser (Cennette bir nehir) şarabı.*

1. Ẕāhid ehliġa **selsebīl ü kevŝer**

Besdür men͡ga reşḥa-yı zülālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 7).*

semek: *(Ar.) Yer.*

1. **Semekdin** tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl yėrdin āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 3).*

semend-i nāz: *(Far.) Naz atı.*

1. **Semend-i nāz** üze meydān ara cevlān ėtib her yan

Kön͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 3).*

semensā: *(Far.) Yaseminin kokusu gibi.*

1. Ey ḥüsn riyāżıda ḳadin͡g serv

Ol serv üze sünbülin͡g **semensā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 4).*

semūm-ı hicr: *(Ar.) Ayrılık derdinin çaresiz yıkıcı rüzgarı.*

1. Mėni ḥālimġa baḳma ey ṭabīb-i pāk tīnet kim

Emān yoḳdur **semūm-ı hicr**-i derd-i bī-devāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 14).*

semūm-ı vehm: *(Ar.) Korkulu rüzgar.*

1. Rişte-yi cānım **semūm-ı vehm** birle titrenür

Ger ṣabādın cünbişi serv-i ḫırāmānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 11).*

sen: *(T.) "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

1. Ḥarim-i dergehin͡g aḥbāba cennetü'l-meʾvā

Sėnin͡g selāsil-i zülfin͡gge mübtelādur mėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 14).*

2. **Sėn** uyḳuda mest ü nāzdursėn

Mėn derd bile ġarīb ü tenhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 7).*

3. **Sėn** ḳaysı diyar ʿazmin ėtdin͡g

Kėlmes ḫaberin͡g bu yėrge aṣlā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 11).*

4. Ḳaydın **sėni** Nādire unutsun

Bu söz ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 17).*

5. Luṭf ile **sėn** ḳayd-ı ġamdin çekmesen͡g tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫālāṣ olmaḳ men͡ga ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 25).*

6. **Sėn** bukün ḫandānsın ey gül Nādire dildārsız

Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 17).*

7. Mürüvvet eyle cānā **sėndin** ayru tīredir şāmım

Yarut külbemni bir tün ʿāriżin͡gni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 7).*

8. Dirīġā kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim **sėni** maḥbūblardın intiḫān eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 14).*

9. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı **sėn**

Çemende servni āzād ėter ḳadin͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 7).*

10. Böyle kim mümtāz irür **sėn** barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni kön͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 9).*

11. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı **sėni** sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 8).*

12. **Sėndin** ayru telḫkām ėtdi dėban zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 9).*

13. Nādire **sėnsiz** tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 13).*

14. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler **sėnin͡g** ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin köymekni kesbėt mez̲heb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 5).*

15. Ḫidmetin͡g bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa

Sėndin ayrılsı kişi ʿömride yoḳdur leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 10).*

16. Āstānınġa ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

Özge menzilde tapılmas men͡ga **sėnsiz** rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 12).*

17. Dünyā çemenini bülbüli **sėn**

Gül şāḫıda āşiyān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 5).*

18. Vaṣl cāmı tā **sėnin͡g** ėlgin͡gdedür

Özni yā Cemşīd yā Bahrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 13).*

19. Genc-i ḥüsnün͡gni zekâtın bėr men͡ga

Sėn ġanīsen mėnde bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 6).*

20. **Sėn** terk-i vefā ḳıldın͡g u bed-mihrlıġ ėtdin͡g

Yārın͡gnı ferāmūş ḳılıb eylemedin yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 9).*

21. Küfr ü İslām ilige **sėn** maʿbūd

Kaʿbe ü deyrdir iki maʿbed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 3).*

22. Zāl felekni ey kön͡gül mekridin eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa **sėni** firīb ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 10).*

23. Mėn **sėni** müstemendin͡gim ārī Ḫudāy lemyezel

Ḳılsa birevni pādişāh birni an͡ga gedā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 11).*

24. **Sėn** ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile

Gerçi hicrin͡gde ḫazān boldı bahārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 9).*

25. Dėmedin͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin tinmey **sėni** hicrin͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 12).*

26. Peyveste duʿā-i ḫayr ėtermėn

Maḳṣūdin͡g irür **sėni** cemālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 4).*

27. ʿUşşāḳların͡g ġamin͡gde öldi

Yoḳdur **sėni** ẕerre-yi melālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 14).*

28. **Sėn** bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur **sėn**

Ne uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 11).*

29. **Sėn** bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Ne uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 11).*

30. **Sėni** dėb dehrdin ḳaṭʿ-i teʿalluḳ eyledi kön͡gül

Ḫalāṣ ėtti özini ʿālem-i vehm ü gümāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 9).*

31. Ḳanda sėn körsem cemālın͡gnı ṣanem

Ey perī-peyker **sėni** yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5).*

32. Nāz uyḳusıda sėndür **sėn** velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

33. Nāz uyḳusıda **sėndür** sėn velī mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

34. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı şehsüvārımdın

Ġamim çoḫ ey kön͡gül **sėn** bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 2).*

35. **Sėn** ḳuyaş mėn sāye-yi pāmāl-ı ḥasret tünide

Pertev-i ilṭāf ile bėrġıl küdūretdin emān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 11).*

36. Luṭf ü ḫulḳ u dāniş ü iḥsān u ʿaḳl u salṭanat

Sėndedür mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 10).*

37. **Sėn** bile ʿālem münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür **sėndin** müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 1-2).*

38. Şādmānlıḳ **sėndin** ėrmişdür cihān aḥvālıġa

Munça hem cemʿīyet-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 7).*

39. Hicr yaġması kön͡gülni mülkini ḫarāb

Sėndin ayru örtedi ferġāne sulṭān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 8).*

40. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi **sėndin** vāy kim

Tapdı devrān inḳilāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 11).*

41. Nādire ferġāne mülkide **sėni** eyler soraġ

Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 13).*

42. Devr luṭf ü rāyet-i iḳbāl **sėndin** özgeġa

Gerdiş-i devrān ara böyle müsellem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 5).*

43. **Sėndin** aldı gerdan-i teslīm serefrāzlıḳ

Özgelerġa gerdan-i teslīmimiz ḫam bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 7).*

44. Lāl bolmay kim Tekellüm eyledi körgeç **sėni**

Ḫāk bolmay kim **sėni** reftārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 5-6).*

45. Feryād u fiġān ṣavtini **sėnsiz** ėşitürmėn

Kāşānedin ayru der ü dīvārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 19).*

46. **Sėn** ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 5).*

47. Bezm-i ʿişret sāz ėtib **sėn** mey içib şādāb olub

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 13).*

48. İsterem yārab baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer

Öyle maḳbūl-ı icābet **sėn** duʿālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 12).*

49. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı **sėn**

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

50. Güzel yārımġa ey bād-ı ṣabā yėtkür selāmımnı

Kim ėlter **sėndin** özge yār köyige peyāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 2).*

51. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā

Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür **sėn** *Yūsūf-ı sānī (Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

52. **Sėn** ey gerdūn ḥaẕer ėt kişverin͡gni eyleġıl muḥkem

Közümni eşkidin ḫacletġa battı Nuḥ ṭūfānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 15).*

53. Müşkīn ḫaṭıng bahārıda simīn ʿużār **sėn**

ʿAnber saçar su üzre saḳalıngdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 15).*

54. **Sėn** ḳılıb ʿazm-i sefer mėn derd ile rencūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 80).*

55. Menga **sėnsiz** derd üze derd ü elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 53-54).*

56. Ḫalḳ **sėndin** heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay **sėni** rūhungnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 53-54).*

57. Yār köyide beşarṭiki peyāmımnı dėseng

Bu ḳafesdin **sėni** ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 10).*

58. Eyleb ʿālemni ferāmūş **sėni** yād ḳılay

Yėne bir mertebe ġam şāmıda māhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 15).*

59. Ẓulm ile mėndin ayırdı felek-i sifle **sėni**

Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 27).*

60. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay **sėni** rūhungnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 54).*

61. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle **sėni** yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 56).*

62. Raḥmeti birle Ḫudāvend-i cihān şād ėtgey

Enbiyā rūḥı **sėning** cānıngge imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 58).*

63. **Sėn** ʿazm eyleb kėterġa mėn bolub bīmār ḳayġurdum

Köngül cān birle boldı hemrehing mėn derd ile turdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 3).*

64. **Sėnga** cān birle könglümni **sėni** Tėngri'ge tapşurdum

Vedāʿin͡gni ḳılurda köydi cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 5).*

65. **Sėni** tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳın͡g derdiġa teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 31).*

66. Dil ḫasta u ciger ḳan ten derdmend **sėnsiz**

Feryād ile fiġānım bolmış bülend **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 11-12).*

67. Eylegey **sėn** āfitāb-ı ṭāliʿyini bī-zevāl

Serv-i yektā bolġay az müddetde ol zībā nihāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 37).*

68. Ey emīr-i nüktedān tofraġın͡g üzre dād ėtey

Sėndin ayrıldım ḳayan baray nė menzilġa yėtey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 12).*

69. Ey ʿaḳl cünūn deştide bī-nām u nişān bol

Ey Nādire **sėn** ʿīş ü ṭarab birle emān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 36).*

70. Her laḥẓa ki ey yār **sėni** yād ḳılurman

Hicr āfetidin nāle ü feryād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 17).*

71. Kühen zāl mekkāre **sėn** ey felek

Bu ʿālemde kimge vefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 97).*

72. Oşal ʿahd-ı yalġan cefā pīşe sėn

Sėni tābekey imtiḥān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 133).*

73. Her gūşede ḳullarıṅg perīşān

Sėn ėdin͡g alarnı destgīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 6).*

74. **Sėn** ḳanda ki boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ḫ̌ār **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).*

75. Elbette firişte yā perī **sėn**

Bu şekl ile bolmas ādemīzād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 59).*

76. **Sėn** bile ʿālem münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür sėndin müzeyyen şāh-ı tūrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 1).*

77. ʿAdl u inṣāfda cemşīd nijādım **sėn ėdin͡g**

Fikr ü endīşe ḫayālım bile yādım **sėn ėdin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 11-12).*

78. Rāst aytay sebeb-i rüşd ü reşādım **sėn ėdin͡g**

Ey dilārām bu ʿālemde murādım **sėn ėdin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 13-14).*

79. **Sėn** ile bezm-i riḥlet mėn ḳalmışam ciger ḫūn

Feryād ėtib cünūndın andaḳ ki sāz-ı mecnūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 17).*

80. Kön͡gli anı ġam elgide ḳalġay mu selāmet

Ger bolsa kişi **sėn** kebi ġam-ḫˇārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 16).*

81. Serv gül pīreheni sėn kebi peydā ėrmes

Sėn kebi serv ile gül dilkeş-ü zībā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 21).*

82. Dāde kėldim ey salātın serveri dadım ėşit

Sėn şeh ü mėn bī-nevā luṭf eyle feryādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 2).*

83. Körmedi **sėndėk** şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim kėlen sulṭān an͡ga yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 7).*

83. Feryād ki ėmdi bī-nevāman

Sėndėk vaṣlıdın cüdāman *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 8).*

84. Murādımnı **sėndin** taparman mu dėb

Ḫalāyiḳḳa seʿyi murād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 11).*

85. Viṣālın͡gdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 16).*

86. Cihān destgāhıġa maġrūr ėmes

Kön͡gül **sėndin** ayrudur āşüfte ḥāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 150).*

87. **Sėndin** mėni ʿāḳıbet ayırdı

Yüz mekr bile sipihr ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 19).*

88. Serv-i nāzım **sėndin** ayru naḫ-ı āhım boldı ḫam

Ḳāmetin͡g hicride sindi şāḫ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 5).*

89. Kėl ki bir sāʿat **sėni** körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım **sėndin** ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 12).*

90. Muġtenim ėrdi viṣālıng͡ ḳaydasan ey şehsüvār
Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 18).*

91. Āşüfte ü zār **sėndin** ayru
Ey tāze bahār-ı bāġ u gülşen *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 45).*

92. Tā kāmile ḳaldı **sėndin** ayru
Peyveste ḳılur duʿā bile yād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).*

93. ʿAhd ėtib ėrdi ki **sėndin** bir nefes ayrılmayın
Tā tirikdürmen cüdālıġ mācerāsın ḳılmayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 37).*

94. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa yād ėtsem **sėni**
Dūd-ı bağrımdın çıḳar ot içre tüşgendėk kebāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 3).*

95. Bī-vefālardėk **sėni** hergiz ferāmūş eylemes
Nādire yādıng͡nı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 13).*

96. Ḳanda **sėn** körsem cemālıng͡nı ṣanem
Ey perī-peyker **sėni** yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 5-6).*

97. Tökmeyin kim eşk tapmas laʿl-i sīrābıng͡ **sėni**
Yutmayın ḳan kım ruẖ-ı gülnārıng͡ eyle ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 9).*

98. Gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūndur peykerim
Cüstcū eyleb **sėni** kūh u beyābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 12).*

99. Şāmlar fikr ü ẖayāl içre **sėni** eyleb soraġ
Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yang͡lıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 13).*

100. **Sėni** cūd u iḥsāne terġīb ėtib
Ḫıṭābıng͡nı ẖayrü'l-Cevād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 9).*

101. Seẖāvet işim ẖayrdur ʿādetim
Sėni izlerem uşbu ʿādet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 54).*

102. Oşal ʿahd-ı yalġan cefā pīşe **sėn**

Sėni tābekey imtiḥān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 133-134).*

103. Birdem **sėni** ḳılmadım ferāmūş

Raḥmet mėni bā-vefālıġımge *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 29).*

104. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım **sėndin** ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 11).*

105. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib şām u seḥar

Kėlgıl ey hemḫāne artıbdur **sėnin͡g** çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 6).*

106. Dirīġā ki cān-ı cevānın͡g **sėnin͡g**

Men͡ga cān kebi ėrdi cānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 61-62).*

107. Ḳayu merġzār oldı cevlāngehin͡g

Ḳayu būstān mekānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 64).*

108. Bolub yüz min͡g efsāne şerḥ-i firāḳ

Tamām oldı dāsıtānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 65).*

109. Ḳayan bardın͡g ey mihr-i yoḳ bī-vefā

Mėn ėrdim oşal mihrbānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 68).*

110. Duʿālar bile dembedem yād ėter

Firāḳ içre bu nā-tüvānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 70).*

111. Ulus ḥācetini revā eyledim

Sėvüngey mü rūḥ u revānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 72).*

112. Ciger-gūşe köz nūrı fezendler

Ki bu barçasıdur nişānın͡g **sėnin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 74).*

113. Mekānın͡g **sėnin͡g** ḳaysı menzildedür

Közüm yaşıdın ḫaṭ revān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 129).*

114. Ḫoş ol kün **sėnin͡g** birle demsāz ėdim

Niyāz içre sermāye-yi nāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 17).*

115. Dehr içre bar mu mėndėk ayru gül ruḫsārıdın

Ey refīḳim bu cihetdindür **sėnin͡g** birle işim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 8).*

116. Dehr mülkide **sėning͡gdėk** devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi ne Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 3).*

117. Ṭarfe müşkildür vedāʿ ėtmaḳ **sėning͡gdėk** yār ile

Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 11).*

118. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım **sėnin͡gle** meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 2).*

119. Zaʿferāndėk sarġayıb hicrin͡gde nālān ḳalmışam

Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 14).*

120. Eyledin͡g ʿazm-i sefer ey şehsüvārım yaḫşı bar

Ėmdi **sėnsiz** yoḳ mėni ṣabr u ḳarārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 2).*

121. ʿArṣa-yı mülk-i cihān herçend fermānıdadur

Sėnsiz ey ārām-ı cān manẓūr ėmes bu devletim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 16).*

122. Ġam helāk ėtti mėni hicrin͡gde ey cān ḳaydasan

Sėnsizin bīmārman derdimge darmān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 2).*

123. **Sėnsizin** ʿālem bahārı sebz ü ḫurrem bolmasun

Ḳaysı ʿālem belki ʿālem içre ādem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 1).*

124. Dil ḫasta u ciger ḳan ten derdmend **sėnsiz**

Feryād ile fiġānım bolmış bülend sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 12).*

125. Dünyānı eylemes men hergiz pisend **sėnsiz**

Rencūr dur hemīşe bu müstemend **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 13-14).*

126. Ne derkār **sėnsiz** cihān birle cān

Taṣadduḳ bu cān u cihānım sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 39).*

127. **Sėnsiz** bu kön͡gülni ḳıldı macrūḥ

Şimşīr-i firāḳ u hicr tīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 3).*

128. Ḳıldım ʿadem iḫtiyār **sėnsiz**

ʿĀlemde men͡ga nė bar **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 9-10).*

129. Kön͡gülge irür melāmet efzā

Seyr-i çemen ü bahār **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 12).*

130. **Sėn** ḳanda ki boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ḫˇār **sėnsiz** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 14).*

<u>sened:</u> *(Far.) Delil.*

1. Şükr bari kim işim tapmadı red

ʿIşḳ bürhānı men͡ga ėrdi **sened** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 2).*

<u>seng-dil:</u> *(Far.) Taş kalp, katı kalp, acımasız.*

1. Baḳmadin͡g bir luṭf ile ey bī-mürrūvet **seng-dil**

Nādire hicrinde yıġlar nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 13).*

<u>sengīn-dil:</u> *(Far.) Taş gönüllü.*

1. Kāfir ü bī-raḥm u **sengīn-dil** esīr-i bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 11).*

<u>seng-i ecel:</u> *(Far.+Ar.) Ecel taşı.*

1. Cevāb-ı şāh beyt-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib **seng-i ecel** sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 28).*

<u>seng-i melāmet:</u> *(Far.+Ar.) Melamet taşı.*

1. Tėgib **seng-i melāmet** şīşe-yi ṣabrımnı sindürdi

Ḳuyaş çābuk süvārım tā felek raḫşıġa mindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 43).*

<u>serāpā:</u> *(Far.) Baştan ayağa, tamamen.*

1. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa **serāpā** çırmaşur

Ṭāḳatım ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 3).*

2. Naḫl ḳadı ḫacletidin boldı su serv-i revān

Eyledi fevvāreler cārī **serāpā** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 12).*

<u>serbeser:</u> *(Far.) Üastüstüne.*

1. Deşt-i cünūn nesīmidėk tėlbe kön͡gül ḫayāl ile

Tapmadı **serbeser** yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 10).*

<u>serbülend:</u> *(Far.) Başı dik, yüce.*

1. Olki zemāne bezmide eyledi **serbülend** özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 5).*

<u>ser-çeşme-yi ḥayvān:</u> *(Far.) Ölümsüzlük suyunun pınarı.*

1. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābın͡g üzre meʾvā eyledi

Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan **ser-çeşme-yi ḥayvān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 4).*

<u>serefrāz:</u> *(Far.) Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.*

1. Nāz birle bāġbān ṣun͡gʿ bu gülzār ara

Sebz ü ḫurrem ḳıldı servin͡gni **serefrāz** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 8).*

2. Sėndin aldı gerdan-i teslīm **serefrāzlıḳ**

Özgelerġa gerdan-i teslīmimiz ḫam bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 7).*

3. Ayaġın͡gġa başım ḳoyıb ṣubḥ u şām

Serefrāzlarġa **serefrāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 26).*

<u>serefrāz eyle-:</u> *(Far.+Tr) Yücelmek, yükselmek, başı göge ermek.*

1. Ḫulḳ u iḥsān birle ʿālemni **serefrāz eyledin͡g**

Allāh Allāh bu ṣıfat devletlü sulṭāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 15).*

ser-encām: *(Far.) Akıbet, son.*

1. Bir ayaġ mey keremin eyledi sāḳī āġāz
Eyledi baẖt bu maḳṣadnı **ser-encām** meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 8).*

sergerdān: *(Far.) Şaşkın, perişan.*

1. Cünūn deştini **sergerdānıdurman**
Refīḳim uşbu vādīde ḳoyun bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 11).*
2. Naḳş-i pāyıng͡dın naẓar ḳılġıl ki barmėn pāymāl
Kākülüng͡ yang͡lıġ taraḥḥüm ḳıl ki **sergerdānıng͡ım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 16).*
3. Havā-i ʿışḳ **sergerdānı** men ārām u ṣabrım yoḳ
Perīşān ẕerredėk ẖurşīd-i tābānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 9).*
4. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni
Gerd-i bād eyler gümān deşt üzre **sergerdān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

sergerdān bol-: *(Far.+T.) Perişan olmak, şaşkına dönmek, başı dönmek.*

1. **Bolma** endīşe-yi sevdāsı bile **sergerdān**
Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 3).*

sergerdān ėt-: *(Far.+T.) Başı dönmek, sersemleşmek, perişan olmak.*

1. Mübtelā mėn ṭā esīr-i zülf-i pür-tābıng͡ bolay
Ḳıl mėni āzād başıng͡ üzre **sergerdān ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 12).*

sergeşte: *(Far.) Sersem, başı dönmüş, avare ve mütehayyir olan.*

1. Nėçe müddet ki köng͡ül ġayr ile tuttı ülfet
Mėni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 2).*

2. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men **sergeştemen** ol ẖusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 4).*

<u>sergeşte bol-:</u> *(Far.+T.) Şaşırmak, serseme dönmek.*

1. Gülşen-i vaṣlı soraġını tapalmay Nādire

Boldıyu sergeşte hicrān deştide vādī-neverd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 14).*

<u>sergeşte-yi deşt-i belā:</u> *(Far.) Bela çölündeki başı dönen kimse.*

1. Oşal leylī melāḥat nāzenīn māh-ruẖsārım

Mėni mecnūn kebi **sergeşte-yi deşt-i belā** ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 6).*

<u>sergeşte-yi hāmūn:</u> *(Far.) Çölde başı dönen.*

1. Mecnūn kebi şevḳ eyledi **sergeşte-yi hāmūn**

Āvāre-yi dehr ėtti mėni gerdiş-i gerdūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 3).*

<u>serḫoş:</u> *(Far.) Sarhoş.*

1. **Serẖoşı** deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre sirişkim mey ile cām meŋa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 9).*

2. Nādire dehr ilini **serẖoş** bil

Sāḳīdür alıdagi sāġara baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 13).*

3. Ḫalāyiḳ **serẖoş** u peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ẖandān u giryāndur mėni bu çeşm-i ẖūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

<u>serḫoş ol-:</u> *(Far.+T.) Kendinden geçmek, aklı başından gitmek; açılmak.*

1. **Serẖoş olġan** kebi ẖūnāb-ı cigerdin ʿāşıḳ

Neşʿe-yi bāde ḳılur ḥüsn ilidin refʾ-i ḥicāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 11).*

<u>serīr-i salṭanat:</u> *(Ar.) Hükümdarlık makamı, saltanat tahtı.*

1. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėning͡ serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 8).*

<u>serkeşler:</u> *(Far.+T.) İsyan edenlerin başı.*

1. Bir teġāfüldin ḳılay pāmāl **serkeşler** başın

Yüz gedānı bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 3).*

<u>sermāye-yi nāz:</u> *(Far.) Naz, ede, işve zenginliği.*

1. Ḫoş ol kün sėning͡ birle demsāz ėdim

Niyāz içre **sermāye-yi nāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 18).*

<u>sermāye:</u> *(Far.) Servet, varlık.*

1. Közüm körgeç yüzing͡ni tėlbe köng͡lüm boldı sevdāyī

Saçıng͡ **sermāyesidür** rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 16).*

<u>sermāye-yi devlet:</u> *(Far.+Ar.) Devletin varlığı.*

1. Berḳarār olġay ilāhī tā binā-i mülk-i dehr

Boldı taḫt u tācdın **sermāye-yi devlet** binā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 14).*

<u>sermāye-yi dīn ü dünyā:</u> *(Far.+Ar.) Din ve dünya zenginliği.*

1. Ḳılıb Nādire saʿi peyrevlıġıng͡da

Ṭaleb ḳıldı **sermāye-yi dīn ü dünyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 18).*

<u>sermenzil ü māvā:</u> *(Far.+Ar.) Varılacak yer ve yurt.*

1. Tüşmesüm köz hem müdāmımnı **sermenzil ü māvāsıġa**

Tā köng͡ül ḳaşrı nedāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 15).*

<u>ser-menzil-i āsāyiş:</u> *(Far.) Varılacak rahat nokta, toprak, ahiret.*

1. Vīrānede ʿāḳılġa iḳāmet ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 14).*

sernüvişt: *(Far.) Alın yazısı, yazgı, kader.*

1. **Sernüviştim** mevcdėk kėldi tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 13).*

serşār ḳıl-: *(Far.+T.) Ağzına kadar doldurmak, dopdolu.*

1. Temāşā-i cemālıġa eger şükr ėtmegen bolsam

Közim peymānesini eşk ile **serşār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 12).*

sersebz: *(Far.) Yemyeşil.*

1. Yārdın ḳaldı çemen **sersebz** ü ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

2. Nādire tā servidür **sersebz** bu gülzār ara

Başımızdın naḫl-ı ḳadin͡g sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 9).*

ser tā bepā: *(Far.) Baştan ayağa.*

1. Cihān **ser tā bepā** ālūdelıġdur

Özin͡gni ḳılma **ser tā pā** mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 5).*

ser tā ḳadem: *(Far.) Baştan sonuna kadar, baştan ayağa kadar.*

1. Nėçe şīrīnni vefā taġıda feryād ḳılay

Şemʿ **ser tā ḳadem** örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 36).*

serv: *(Far.) Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.*

1. Sehī ḳadlar penāh-ı gül-cebīnler pādişāh-ı sėn

Çemende **servni** āzād ėter ḳadiŋ͡g ġulām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 8).*

2. Nāgehān körse ḫırāmıŋ͡gnı bolur şermende

Bāġbān eyledi **servini** ḳadiŋ͡gdin tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 6).*

3. **Serv** çemende baş çėkib güller açılsa taŋ͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 3).*

4. Bėrme nisbet ḳadige ey bāġbān

Servdür bu bāġ ara reftārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 14).*

5. Mėn ḳadiŋ͡g **servini** yād eyledim

Āhnı serkūb-ı şimşād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 1).*

6. Firdevs nāz içre ṭūbā ḳadiŋ͡g nihālı

Serv eylese ʿaceb yoḳ uşbu nihāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 12).*

7. Fiġānım serv āhım sünbül oldı ġonçedür köŋ͡glüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

8. **Serv** gül pīreheni sėn kebi peydā ėrmes

Sėn kebi **serv** ile gül dilkeş-ü zībā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 21-22).*

9. **Serv-**i gül-ruḫsārım ile bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 7-8).*

10. **Serv** gül pīreheni sėn kebi peydā ėrmes

Sėn kebi **serv** ile gül dilkeş-ü zībā ėrmes *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 21-22).*

11. Ger **serv** ile ṭāvūs ḫırām ėtse közümge

Manẓūr ėmes ol ḳāmet ü reftārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 13).*

<u>**serv ḳad:**</u> *(Far.) Selvi boylu sevgili.*

1. Kėçeler tā ṣubḥ eşkim kevkeb-i seyyāredür

Serv ḳadiŋ͡ge közüm müştāḳ-ı bir neẓẓāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 32).*

2. Kördi ol serv-i dilārā ḳāmet-i mezūnını

Serv ḳadin ḳıldı ḳumriler temennā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 16).*

3. Ötse ḫırām eyleban cilve bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa **servde** reftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 12).*

4. Taptı ṭuġrā yaḫşı atıdın saʿādet defteri

Serv ḳadiġa münāsib ḫāl ʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 16).*

serv reftār: *(Far.) Uzun boylu sevgilinin salınarak yürüyüşü.*

1. Bāġ seyrine ḫırāmān ötti

Serv reftār büt-i mevzūn-ḳad *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 12).*

serv ü gül: *(Far.) Servi ağacı ve gül. (Sevgilinin boyu ve yüzü bağlamında).*

1. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ḫırām eyleb

Yügürgey **serv ü gül** yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

2. ʿUẕār u ḳad u reftārıng͡nı körset

Çemen **serv ü gülini** şermsār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 6).*

3. Çemende cilve ḳıldı serv ü gül hem sebze baş çėkdi

Ḳadi **serv ü** yüzi **gül** ḫatı reyḥānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 7).*

4. Tahniyetdin boldı sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmide pürzer boldı raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 58).*

5. Nėçe endīşe-yi **serv ü gül** ü şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 25).*

serv ü ḫırāmān: *(Far.) Selvi gibi uzun olan ve naz ile salınan, yürüyen sevgili. (bk. servi).*

1. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėning͡ **serv ü ḫırāmānım**

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7).*

serv u şimşād: *(Far.) Serv ve şimşad ağacı.*

1. Ḫıcıldur ḳametiñdin **serv u şimşād**

Teġāfül birle ḳan tökmek fenide *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 13).*

serv üze: *(Far.+T.) Servi üzerinde.*

1. Ey ḥüsn riyāżıda ḳadiñ serv

Ol **serv üze** sünbüliñ semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 4).*

serv yañlıġ ḳamet: *(Far.+T.+Ar.) Selvi gibi kamet.*

1. Şerbet-i vaṣlıñnı tapmay ḳan yutarman dembedem

Serv yañlıġ ḳametimni bār-ı miḥnet ḳıldı ḫam *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 52).*

serv-i yektā: *(Far.) Eşsiz selvi.*

1. Eylegey sėn āfitāb-ı ṭāliʿyini bī-zevāl

Serv-i yektā bolġay az müddetde ol zībā nihāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 38).*

server: *(Ar.) Ulu, sultan.*

1. Köñgülni **serveri** cigergūşeler

Bular şükrini ḥırz-ı cān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 137).*

servi: *(Far.) Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.*

1. Nāz birle bāġbān ṣuñʿ bu gülzār ara

Sebz ü ḫurrem ḳıldı **serviñni** serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 8).*

serv-i āzād: *(Far.) Uzun boylu düz servi, sevgili.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 12).*

2. Ḳanlıġ kön͡glim içre medd-i āhım

Andaġ ki çemende **serv-i āzād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 6).*

serv-i gülbeden: *(Far.) Gül bedenli uzun boylu sevgili.*

1. Serv çemende baş çėkib güller açılsa tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 4).*

serv-i gülʿiẕār: *(Far.) Uzun boylu sevgilinin katılmadığı gezi.*

1. Bahār eyyāmı ḳan bolġunça ey şimşād baş çėḳme

Ki yėttim cāna **serv-i gülʿiẕārımsız** temāşādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 8).*

serv-i gülrū: *(Far.) Gül yanaklı sevgilim.*

1. Eger gülşenġa kėlse **serv-i gülrūyım** ḫırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 1).*

serv-i gül-ruḫsār: *(Far.) Gül yanaklı sevgili (gül yanaklı, servi boylu sevgili).*

1. **Serv-i gül-ruḫsārım** ile bezm-i ʿişret dėb bahār

Serv birle güldin aytdı cām u mīnā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 7).*

serv-i ḫırāmān: *(Far.) Salınarak yürüyen servi, sevgili.*

1. Nihāl-ı ḳāmet-i **serv-i ḫırāmān**

Yüzi gül laʿl-i şekerbār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 7).*

2. Nigūndur ḳāmetim **serv-i ḫırāmānımdın** ayrılgaç

Köyer cān āteş-i ḥasretde cānānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 19).*

serv-i ḳad: *(Far.) Servi boy, servi boylu.*

1. Çemen riyāżıda gülgeşt-i merġzār ḳılıb

Köng͡ülni ṣayd eṭer **serv-i ḳad** şikār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 2).*

<u>serv-i mevzūn:</u> *(Far.+Ar.) Düzgün, uzun servi. II Uzun ve düzgün boylu sevgili.*

1. Nihāl-ı ḳading͡ gülben-i nāz ėdi

Neseb bāġıda **serv-i mevzūn** kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 166).*

2. Ḳanlı közyaşım ile āh cünūn bezmide

Serv mevzūn ile dur ṭıfl-ı gül-endām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 4).*

<u>serv-i nāz:</u> *(Far.) İşveli sevgili.*

1. Boldı mevzūn ḳāmeting͡din münfaʿil

Serv-i nāz-ı bāġ-ı rıḍvān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 8).*

2. Ḳading͡ **serv-i nāzıġa** ey gül-beden

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 9).*

3. **Serv-i nāzım** sėndin ayru naẖ-ı āhım boldı ẖam

Ḳāmeting͡ hicride sindi şāẖ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 5).*

<u>serv-i revān:</u> *(Far.) Salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.*

1. Çemende gül temāşā eyleban **serv-i revān** körsem

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 19).*

2. Ötti köksimdin oḳıng͡ **serv-i revandın** bėrdi yād

Zaẖmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 1).*

3. Bahār oldı gül açıldı mėning͡ **serv-i revānım** yoḳ

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 35).*

4. Naẖl ḳadı ẖacletidin boldı su **serv-i revān**

Eyledi fevvāreler cārī serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 11).*

5. Ey ay köng͡il gülşenide **serv-i revān** bol

Ey hūş u ẖıred ʿışḳıda rüsvā-i bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 33).*

6. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān tapmas men ol gül hicridin **serv-i revāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 6).*

1. Nādire tā servidür sersebz bu gülzār ara

   Başımızdın naḫl-ı ḳadin͡g sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 130, Mısra 9).*

sevād: *(Ar.)Siyahlık, Karalık, Karanlık.*

1. Revnaḳ-ı şām irür ḫāl u ḫaṭın͡g üzre **sevād**

   Beski ruḫsār u bināgūşın͡g irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 9).*

2. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnın͡g **sevādıdın**

   Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle şāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 7).*

3. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım **sevādıdın**

   Tügünler kim firāḳın͡g otıdın ġam şāmı köydürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 9).*

sevād ėt-: *(Ar.+T.)Karanlık hale getirmek, siyah yapmak.*

1. Lebin͡g ḥadīŝini cān levḥine **sevād ėttim**

   Közim ḳarası kebi boldı müşkbār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 3).*

sevād eyle-: *(Ar.+T.)Karalamak, siayah yapmak.*

1. Ḫaṭın͡g iştiyāḳın **sevād eyledin͡g**

   Közümnin͡g ḳarasın midād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 1).*

sevād-ı elvech fid'-dāreyn: *(Ar.)İki dünyada karayüzlülük.*

1. **Sevād-ı elvech fid'-dāreyn** ėken dervīş-i ṣāhib-dil

   ʿAdemdür iki ʿālem sāye-yi baḫt-ı siyāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 5).*

sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥān: *(Ar.)Sevgilinin yüzündeki ayva tüylerinin düşkünü.*

1. Şemʿdėk örteb tenimni iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 10).*

sevdā: *(Ar.)Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.*

1. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳıng

Saçıng zencīrindin başımda **sevdā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*

2. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe **sevdā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 10). =*

3. Naẓar ehli **sevdālarını** ḫaṭıng ḳıldı levḥ-i cemāle peydā

Nėtang eylese dūd-ı āhım ḳemer devride ḥāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 1).*

5. Girībān çāk bağrım pāredür başımda yüz **sevdā**

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 3).*

6. Ey perī-ruḫsārlar ʿışḳ ehliġa ruḫsār açıng

Cilve **sevdāsı** bile āyīne-yi ḥayrān ėting *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 6).*

7. Firāḳıng otı dūdı başım üzre saldı yüz **sevdā**

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

8. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf **sevdāsı**

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 29).*

sevdāi züleyḫā: *(Ar.)Züleyha'nın aşkı.*

1. Furḳat içre tüşti **sevdāi züleyḫā** başıma

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı ḫarīdārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 5).*

sevdāyī bol-: *(Far+T.)Kara sevdaya uğramak, âşık olmak.*

1. Közüm körgeç yüzingni tėlbe könglüm **boldı sevdāyī**

Saçıng sermāyesidür rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 15).*

sėver: *(T.)Sevgi beslemek, dostluk göstermek.*

1. **Sėvermen** yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 7).*

<u>sėver yār:</u> *(T.+ Far.)Sevgili.*

1. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde **sėver yār** yoḫ

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫˇār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1).*

<u>sėvün-:</u> *(T.)Sevinmek.*

1. Ulus ḥācetini revā eyledim

Sėvüngey mü rūḥ u revānıng sėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 72).*

<u>seyādet ḫanedānı:</u>*(Ar.+Far.+T.) Seyadet soyu ve ailesi.*

1. **Seyādet ḫanedānı** şāh Babür nesl-i pākı men

Ḫudāyā raḥmet eyle barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 25).*

<u>seʿy eyle-:</u> *(Ar.+T.) Çabalamak.*

1. Murādımnı sėndin taparman mu dėb

Ḫalāyiḳḳa **seʿyi** murād **eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 12).*

<u>seyr et-:</u> *(Far.+T.)Bakmak, temaşa etmek, gezmek, dolaşmak.*

1. Ol kün ki viṣālıng çemenin **seyr ėter** ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi menga ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3).*

2. **Seyr ėterde** naḫlistān yār ḳadını yād ėt

Mėn ḳaçan dėdim menga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 1).*

3. Saçı endīşesi herdem fereḥbaḫş-ı dimāġımdur

Ḫutenler **seyr ėtermen** iki zülf-i ʿanberāsādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 12).*

4. Bāġ **seyr ėt** kerem-i dāvere baḫ

Gülni başıdagi tāc-ı zere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 1).*

seyr eyle-: *(Far.+T.)Gezmek, gezinmek, temaşa etmek.*

1. Ġubārımdın nişān tapmas ḳoyun bir ʿömr **seyr eyleb**

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 3).*

2. Gül çemende **seyr eyleb** ġonçe münfaʿil bolsın

Perdeni köter yüzdin leblering͡ni ḫandān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 3).*

seyr ḳıl-: *(Far.+T.) Seyretmek.*

1. Alurdım kām-ı ʿişret maḥfil-i şīrīn maẕāḳıdın

ḳılurdım seyr cemʿīyet bahār-ı ittifāḳıdın *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 14).*

seyr uçun: *(Far.+T.)Gezmek için.*

1. **Seyr uçun** ḳoyġay ḳadem dėb sebze-yi ḫˇābıdın

Her ṭaraf bir ferş-i maḫmaldur müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 13).*

seyr-i bāġ u būstān: *(Far.) Bağı, bostanı ve gül bahçesini izleme.*

1. Men͡ga ol güldin ayru ḳılma teklīf-i temāşā kim

Gülistāndın ḫacl men **seyr-i bāġ u būstāndın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 8).*

seyr-i bāġ u meydān ėt-: *(Far.+T.)Bahçe ve meydanı seyretmek.*

1. Gülbün-i nezāketsėn **seyr-i bāġ u meydān ėt**

Cilve ḳılmaḳ istersen közlerimde cevlān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 1).*

seyr-i çemen ü bahār: *(Far.)Bahar mevsiminde yeşilliklerin gezmesi.*

1. Kön͡gülge irür melāmet efzā

Seyr-i çemen ü bahār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 12).*

seyr-i çemen-i cihān: *(Far.)Cihan çimenini seyri.*

1. Kėl devrni imtiḥān ėtib kėt

Seyr-i çemen-i cihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 2).*

seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem: *(Far.+Ar) Dünya gezmesi ve yer yüzü.*

1. Tapmaġım olmas müyesser ol gül-i ḫandān besī

Ger heme **seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 16).*

seyr-i gülistān eyle-: *(Far.+T.)Gül bahçesini seyr etmek.*

1. Berg-i gül kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa tāb

Ḳıldı güllerni ḫazān **seyr-i gülistān eylegeç** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 6).*

seyr-i gülzār u būstān: *(Far.)Gül bahçesini gezmek.*

1. Kūy tofraġıda nişīmen ḳıl

Seyr-i gülzār u būstāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 12).*

seyr-i ṣaḥrā: *(Far.+Ar.)Çöl seyri, çölde, kırda dolaşmak.*

1. Lāle yan͡glıġ dāġ boldı gül cemālı reşkidin

Dāġlık güllerdin oldı **seyr-i ṣaḥrā** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 10).*

seyyāre: *(Ar.) Gezegen.*

1. Ey kön͡gül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit ü **seyyāre** aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 8).*

2. Yār hicridin yaḳanı pāre ḳılmay nėlayın

Közlerim ḫūnābını **seyyāre** ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 12).*

sezāvār: *(Far.)Münasib, uygun, layık, şayan.*

1. Ne ḥācet nāle çėkmek köz yaşını eylemek ṭūfān

Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdür **sezāvārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 16).*

sīb-i ġabġab: *(Far.+Ar.)Gerdan elması.*

1. **Sīb-i ġabġab** birle ʿināb lebin hicrānıda

Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 9).*

<u>şıfat:</u> *(Ar.) Sıfat, nitelik.*

1. Şerḥ ėtib yazmaḳ uçun laʿl-i lebin͡gni **şıfatın**

Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 13).*

<u>sikender:</u> *(ö.a.) M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.*

1. Dehr mülkide sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne **sikender** kördi ne Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 4).*

2. ʿArabdan tā ʿacem meşhūr ėdi ol şāhlar şāhı

Sikender salṭanatlıġ şāh-ı tūrānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 16).*

<u>sīl:</u> *(Far.) Sel.*

1. **Sīl** ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 9).*

<u>sīlāb-ı ḥavādiŝ:</u> *(Far.+Ar.)Felaket seli.*

1. Arzū ḳaṣrını bünyād eyledim miḥnet bile

Buzdı **sīlāb-ı ḥavādiŝ** żāyiʿ boldı miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 10).*

<u>sīlāb-ı sirişk:</u> *(Far.) Gözyaşının seli.*

1. Yıġdı tā ḫāşāk **sīlāb-ı sirişkim** başıma

Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 29).*

<u>sīl-i ġam:</u> *(Far.)Üzüntü ve keder seli.*

1. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 2).*

sīmāb yan͡glıġ: *(Far.+T.) Civa gibi.*

1. Yıraġ olsam eger ol serv-i sīm-endām alıdın

Kön͡gül **sīmāb yan͡glıġ** suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 2).*

sīmber: *(Far.)Gümüş gibi beyaz bedenli.*

1. Raḥm ėdüb ḥālimni sormazlar körin͡g bī-dādlıġ

Sīmberlerdin biri mevzūn-ḳabālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 4).*

simīn ʿużār: *(Far.+Ar.)Gümüş yanaklı.*

1. Müşkīn ḫaṭın͡g bahārıda **simīn ʿużār** sėn

ʿAnber saçar su üzre saḳalın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 15).*

sin-: *(T.)Kırılmak, parçalanmak.*

1. Serv-i nāzım sėndin ayru naḫ-ı āhım boldı ḫam

Ḳāmetin͡g hicride **sindi** şāḫ-ı şimşādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 6).*

2. Ger **sinse** ṣürāḥī ü sebū ẕāhid alında

Bolsun men͡ga sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 7).*

sinān: *(Ar.) Kargı, süngü, ok vb. savaş aletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak, kirpik, gamze.*

1. Nādire āhım **sinānıdın** tehevvüm tartıban

Çarḫ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 13).*

sinān tart-: *(Ar.+T.)Mızrak çekmek.*

1. Bolma ġāfıl kim sen͡ga ḳaṣd ėtti hicrān leşkeri

Ey kön͡gül, **tartıb sinān** āhnı ḳılġıl neberd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 10).*

sindür-: *(T.)Kırmak, parçalamak.*

1. Cünūndın kim firāḳın͡g oḳları cismimde **sindürdüm**

Girībān çāk irür men ṣubḥ-ı vaṣlıŋ̑ inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 15).*

2. Tėgib seng-i melāmet şīşe-yi ṣabrımnı **sindürdi**

Ḳuyaş çābuk süvārım tā felek raḫşıġa mindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 43).*

3. Cevāb-ı şāh beyt-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel **sindürdi** mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 28).*

sinüḳ: *(T.)Kırık, kırılmış.*

1. Cemşīdni cāmıdın ziyāde

Ey rind-i gedā **sinüḳ** sifālıŋ̑ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 12).*

sipāh: *(Far.) Asker, ordu.*

1. Şeh-i mülk-i cünūndur men **sipāhım** barça vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i **sipāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 9-10).*

sipāh u raʿyet: *(Far.+T.) Ordu ve halk.*

1. **Sipāh u raʿyetni** taḥḳīḳ ėtib

Cihān içre ḳaldım müşḳat bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 55).*

sipeh: *(Far.) Asker, ordu.*

1. Ẓafer tapdı **sipeh** şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılıŋ̑lar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 13*

sipihr: *(Far.) Gök, gökyüzü.*

1. Mesīḥ ʿazm-i **sipihr** eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk üstide maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 11).*

2. **Sipihr** mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi ki Nādire'ni himmetiġa yüz raḥmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 13).*

3. Sėndin mėni ʿāḳıbet ayırdı

Yüz mekr bile **sipihr** ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 20).*

<u>sırr:</u> *(Ar.)Sır, gizli kalan, gizli tutulan şey.*

1. Köng͡ül ḳan boldı aġzıng͡ **sırrı** hergiz bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar uşbu muʿammānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 7).*

<u>sirişk:</u> *(Far.) Gözyaşı.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

Lāleler üzre **sirişkim** mey ile cām meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*

2. **Sirişkim** saḥābın imdādıdın dilküşādur muḥabbetni deşti

Köng͡ül daġını ėtsem beyān bolur ol beyābānda lāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 9).*

3. Ḳızıl ḳandur **sirişkim** zaʿferāndur çehre-yi zerdim

Mėni kim körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 5).*

4. Yüzüng͡ hicride ṭūfandur **sirişkim** tuttı dünyānı

ʿAceb ėrmes müdāmımnı bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 1).*

<u>sirişk-i nāḳa:</u> *(Far.+Ar.) Devenin gözyaşı.*

1. Ḳılurman ʿışḳ u cünūn kārvānıġa imdād

Sirişk-i nāḳalrın eşk-i şeş-ḳaṭār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 8).*

<u>sırr-ı zülf-i girih:</u> *(Ar.+Far.)Bağlı saçının sırı.*

1. **Sırr-ı zülf-i girihin** açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün şānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 7).*

<u>sitem:</u> *(Far.)Eziyet, cefa, zulüm; şikâyet, çıkışma.*

1. ḳaradur rūzgārım mihr-tābānımnı saġındım

Sitemler cāne yėtti beski cānānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 4).*

sitem taşı: *(Far.+T.)Caza, cefa taşı.*

1. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın

Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 24).*

sitemkār: (Far.)Eziyet, cefa, zulüm; şikâyet, çıkışma.

1. Eyledi āşüfte ṭabʿimni perīşān ṭürresi

Ḳıldı baḫtımnı ḳara ḫāl -ı **sitemkārı** ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 8).*

siyeh mest: *(Far.)Kendinden geçmiş sarhoş.*

1. Ey ḫoş ol rind-i mey āşām u **siyeh mest** müdām

Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

siz: *(T.)"Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri.*

1. Beşāret **sizge** ey ehl-i cihān kim mülk-i dünyāġa

Çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik babür nişān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 5).*

2. Mihr-i dīdārı şeref bürcine māh-ı enverī

Baḥr-ı devletdin beşāret **sizge** ey ehl-i cihān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 26).*

subḥ yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Sabah gibi.*

1. Ḳılġasın ol māh mihrin āşikār

Subḥ yan͡glıġ pāk-dāmen merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 10).*

sohbet: *(Ar.)Sohbet, muhabbet.*

1. Müddetidür kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 2).*

<u>son͡gra:</u> *(T.)Sonra, bir sonraki sefer.*

1. Tüşde rūy-ı lebi derdimge darmān eyledi

   Son͡gra ḳılġan vaʿdelerni barça yalġan eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 72).*

<u>sor-:</u> *(T.)Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.*

1. Kimse tapmas es̱erim istemaḳ u **sormaḳdın**

   Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 13).*
2. Ṭurfe suʾālī lebidin **sordı** yār

   Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 7).*
3. Lebidin **sorma** ḥadīs̱i ki irür tilġa girān

   Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīs̱ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 9).*
4. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver yār yoẖ

   Derd ü ġamim bī-ʿaded **sorgeli** ġam-ẖ˘ār yoẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 2).*
5. Luṭf ėtib **sorsa** mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

   Öldi hicrānın͡gda dėb yār-ı vefādārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 7).*
6. Raḥm ėdüb ḥālimni **sormazlar** körin͡g bī-dādlıġ

   Sīmberlerdin biri mevzūn-ḳabālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 3).*
7. **Soman͡gız** ey dūstlar mėndin nişān u nām kim

   Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 11).*
8. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz ehl-i dildin **sorma** kim

   Ḳuş nijādıdın bülend uçmış yuvalardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 9).*

<u>soraġ:</u> *(T.) Arama, iz.*

1. Deşt ü ṣaḥrādın **soraġın͡gnı** tapalmay derd ile

   Eylenib kėldim yėne ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 3).*
2. Gülşen-i vaṣlı **soraġını** tapalmay Nādire

   Boldıyu sergeşte hicrān deştide vādī-neverd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 13).*

3. Beyābānlarnı izleb tapmadım yārım **soraġını**

Bėrürmen cān ṣabā nāgeh ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 9).*

4. Ḳanda sėn yārım **Soraġıng͡da** kön͡gül āvāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 30).*

5. **Soraġıng͡da** beyābānlar kėzib bī-ser ü pā yürdüm

Ḳoyundėk çarḫ urub cismim ġubārın kökke savurdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 1).*

6. Viṣālıng͡dın ey cān tapalmay **soraġ**

Nėler tüşti başımġa sėndin **soraġ** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 15-16).*

7. Tā bar bu cihān mėn ü **soraġıng͡**

Cānda elemin͡g kön͡gülde dāġın͡g *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 47).*

8. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi yārdın ḫaber

Boldı kön͡gül **soraġıda** ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 2).*

9. Yoḳ aġzının͡g **soraġıda** ey cān nişān tileb

Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine gümdür sen͡ga beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 7).*

<u>soraġ eyle-:</u> *(T.)Aramak, sual etmek, sormak.*

1. Nādire ferġāne mülkide sėni **eyler soraġ**

Mülk-i tūrān ḫusrev-i Seyyid ʿÖmer Ḫān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 13).*

2. Şāmlar fikr ü ḫayāl içre sėni **eyleb soraġ**

Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yan͡glıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 13).*

<u>sorġalı:</u> *(T.) Sormak için.*

1. Derd-i dilin͡gni ey kön͡gül **sorġalı** kėlse yār aytay

Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

<u>söz:</u> *(T.) Söz, kelime.*

1. Ḳaydın sėni Nādire unutsun

Bu **söz** ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 18).*

2. Nādire her **söz** ki inşāʾ eyledi

Aydı an͡ga ehl-i devrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 21).*

3. Bolma maġrūr müddeʿī **söz** yėne

Anı ḳolı saḳīmdür ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 3).*

4. Tā ṣadef ėşitse deryāda **sözlerin͡gni**

Gevherin ḳılur ol dürr-i maḳāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 5).*

5. Ey Nādire **sözümni** ger körse ebr-i nīsān

Gevherlerini eyler mānend-i jāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 17).*

6. Körüban ḳaṭre-yi şebnemni ḥayā örgendim

Gül ü bülbül **sözidin** berg ü nevā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 38).*

7. Ḳılıb şükr ṣabr ile ey Nādire

Bu **sözlerni** aytıb duʿā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 108).*

8. Ṭūṭī-yi nuṭḳım irür gülşen-i güftār içre

Sözde şeker şiken ü nuṭḳ u tekellümde faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 12).*

suv: *(T.) Su.*

1. Tan͡g ėmes ḳılsa yüzi maşşāṭeni bī-dest ü pā

Eyledi āyīneni **suv** çehre-perdāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 4).*

2. Nihāl-ı ṣabrıma laʿlin͡g ḫayālı birle **suv** bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger bu naḫldın şīrīn semer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 3).*

suv bol-: *(T.)Su olmak; erimek*

1. Naḫl ḳadı ḫacletidin **boldı suv** serv-i revān

Eyledi fevvāreler cārī serāpā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 11).*

2. Köyüb örtenüb şemʿ **suv boldı** pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 123).*

suv eyle-: *(T.)Suya çevirmek.*

1. Beski hicrān otı kön͡glüm taşını **suv eyledi**

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 5).*

suv ol-: *(T.) Su olmak, erimek*

1. Yıraġ olsam eger ol serv-i sīm-endām alıdın

Kön͡gül sīmāb yan͡glıġ **suv olur** müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 2).*

suv üzre: *(T.)Su üzerinde.*

1. Müşkīn ḫaṭın͡g bahārıda simīn ʿużār sėn

ʿAnber saçar **suv üzre** saḳalın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 16).*

suʾāl: *(Ar.) Soru.*

1. Ṭurfe **suʾālī** lebidin sordı yār

Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 7).*

suʾāl ėt-: *(Ar.+T.) Sormak, araştırmak.*

1. Ḫıred sālārıdın tārīḫ-i mīlāddın **suʾāl ėtdi**

Dėdi kim nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 15).*

ṣubḥ: *(Ar.)Sabah vakti, sabah.*

1. Rāh-ı medḥin͡g şām-ı ġamde tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga çün **ṣubḥ** olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 38).*

2. Nėçe her yan baḳdım devletim **ṣubḥın** ṭaleb

Körmedim ez ġayr şām-ı nekbet-i bī-intihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 31).*

3. Kėtmedi mendin ḳadeḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubḥ yan͡glıġ tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 2).*

4. Ḳılurġa kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl üzre

Perīşān eyledi gīsūlerin **şubhımnı** şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 6).*

5. Bu dil-i dīvāne kim mihrin͡g ile vāledür

Ṣubḥ irür nüsḫası çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 6).*

6. Dām-ı ġamdin isteseng͡ āzādlıġ

Sāġar-ı mey **şubḥıdın** tāşām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 4).*

<u>şubḥ ile şām:</u> *(Ar.+T.+Ar.)Sabah akşam (Sürekli).*

1. Yārġa derd ü ġam-i ṣubḥ ile şāmımnı dėseng͡

Ol perīveşḳa duʿā birle selāmımnı dėseng͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 7).*

<u>şubḥ u mesā:</u> *(Ar.)Sabah ve akşam.*

1. Āyīn-i ʿadl tüzdi inṣāf birle ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem **şubḥ u mesā** demādem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 34).*

2. Nādire ol yārnı vaṣlın tileb

Ṣubḥ u mesā terk-i duʿā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 12).*

<u>şubḥ u şām:</u> *(Ar.)Sabah ve akşam.*

1. Cemālın͡g men͡ga müddeʿā **şubḥ u şām**

Viṣālın͡g men͡ga ārzū rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 3).*

2. Nāz uyḳusıda sėndür sėn velī mėn **şubḥ u şām**

Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin ḥayrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

3. Ayaġın͡gġa başım ḳoyıb **şubḥ u şām**

Serefrāzlarġa serefrāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 25).*

<u>şubḥ yan͡glıġ:</u> *(Ar.+T.)Sabah gibi.*

1. ʿAzīzim **şubḥ yan͡glıġ** pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

Şerāfet birle topraġını feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 15).*

2. Ṣubḥlar kim ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem

Ṣubḫ yan͡glıġ mihridin çāk-ı girībān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 2).*

__**ṣubḫdem:**__ *(Ar.+Far.)Sabah vakti, sabah.*

1. Gülşen içre ey bülbül **ṣubḫdem** nevā tartıb
   Gül yüzini yād eyleb nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 11).*
2. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın **ṣubḫdem**
   Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 9).*
3. Şāmlar fikr ü ḫayāl içre sėni eyleb soraġ
   Ṣubḫdem bād-ı ṣabā yan͡glıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 14).*
4. **Ṣubḫdem** ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā bėrdi ḫaber
   Boldı peydā salṭanat gülzāridin şīrīn semer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 41).*

__**ṣubḫ-i devlet:**__ *(Ar.)Saadet sabahı.*

1. Salṭanat baḥride peydā boldı yektā gevherī
   Ṣubḫ-i devletdin ṭulūʿ ėtti hümāyūn aḫteri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 2).*

__**ṣubḫ-i ḫurşīd-i cemāl:**__ *(Far.+Ar.)Sabah vakti sevgilinin güneş gibi parlayan yüzü.*

1. Uyḳuda bir tün viṣālın͡gnı körer kün bar mukın
   Ṣubḫ-i ḫurşīd-i cemālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 2).*

__**ṣubḫ-ı ʿīş:**__ *(Ar.)İşret sabahı.*

1. Tīre-dilmen şāne zülfin͡gni perīşān eylegeç
   Ṣubḫ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çehre pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 2).*
2. Mihr-i ruḫsārın͡gdın ayru ṣubḫ-i īşim bī-ṣafā
   Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 9).*

ṣubḥ-ı neşāṭım: *(Ar.)Sabah vakti neşe ve zevki.*

1. Tīredür **ṣubḥ-ı neşāṭım** sāḳiyā kėltür şarāb

 Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 1).*

2. Āh kim boldı yėne **ṣubḥ-ı neşāṭım** şām-ı ġam

 Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

ṣubḥ-ı ṣabīḥ: *(Ar.) Güzel sabah.*

1. Revnaḳ-ı şām irür ḫāl u ḫaṭıng üzre sevād

 Beski ruḫsār u bināgūşıng irür **ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 10).*

ṣubḥ-ı vaṣl: *(Ar.)Kavuşma sabahı.*

1. **Ṣubḥ-i vaṣlıdın** münevver ėrdi māh-ı ṭalʿatim

 Şām-ı ġam yüzlendi şemʿ-i rūzgārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 3).*

2. Ötti **ṣubḥ-ı vaṣl** kėldi şām-ı endūh u firāḳ

 Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 5).*

3. Cünūndın kim firāḳıng oḳları cismimde sindürdüm

 Girībān çāk irür men **ṣubḥ-ı vaṣlıng** inṭiẓārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 16).*

ṣubḥlar: *(Ar.+T.) Sabahları.*

1. **Ṣubḥlar** kim ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eylerem

 Ṣubḥ yanglıġ mihridin çāk-ı girībān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 1).*

ŝübūt tap-: *(Ar.+T.)Kanıt bulmak.*

1. Nādire deʿvā-i ʿışḳıngnı ḳılıb

 Ḳavlı bu maḥkemede **taptı ŝübūt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 14).*

<u>sūd ḳıl-:</u> *(Far.+T.)Fayda etmek, kar etmek.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Cihān bāġıda bülbüldėk fiġānım **sūd ḳılmaydur** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 48).*

<u>sūd u sevdā:</u> *(Far.)Kazanç ve sevda.*

1. Ger biżāʿat istersen terk-i **sūd u sevdā** ḳıl

Ḥüsn ilige ʿāşıḳ bol derd ü dāġı sāmān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 7).*

<u>sūd u ziyan:</u> *(Far.)Kazanç ve zarar.*

1. Bī-vefādur bu cihān sūd u ziyan barça ʿabeŝ

Kim Ġam-iʿīş-i bahār ile ḫazān ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 1).*

<u>sūd-i cünūn:</u> *(Far.+Ar.) Delilik yararı.*

1. Men͡ga ʿışḳ içre **sūd-i cünūn** bes

Cihān iḳbālıdın baḫt-ı nigūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 1).*

<u>suvġa sal-:</u> *(T.) Suya atmak.*

1. Mevc yan͡glıġ **suvġa sal** yā şemʿ yan͡glıġ otlara

ʿIşḳ içre her ne bolsa bende-yi fermānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 9).*

<u>sūgvār ḳal-:</u> *(Far.+T.)Yaslı ve tasalı olmak.*

1. Lebin͡gdin ayru tüşib Kāmile kitābet ile

Ḳara libās kiyib **ḳaldı sūgvār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 14).*

<u>sulṭān:</u> *(Ar.) Padişah, sultan (sevgili yerine).*

1. Derd cāngāh u demādem āh-ı aḥvālım fedā

Raḥmi kėlgey mü men͡ga bu ḥāl ile **sulṭān** körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 6).*

2. Ḳavl oṣal ḳavldur ki cānnı ḫᵛācege ḳılsa niŝār

Bī-vefādur olki ister bolsa **sulṭāndın** ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 4).*

3. Sėn bu devrde ḥüsn ehliġa sulṭāndur sėn

Ne uçun ʿışḳ iliġa ʿadl ile dād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 11).*

4. Lillāhü'l-Ḥamd ki ez ḫaṣıyet-i devlet ḫān

ʿĀfiyet taptı çiçekdin vel'-Niʿmā **sulṭān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 2).*

5. Hicr yaġmāsı kön͡gülni mülkini ḫarāb

Sėndin ayru örtedi ferġāne **sulṭān** ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 8).*

6. Nādire tinmey duʿā ḳıl kim bukün **sulṭānı** sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 15).*

7. Laḥẓa-yı ḫālī ėmes kön͡glüm ḫayālın͡g ḫaylıdın

İştiyāḳın͡gdur kön͡gül taḫtıda **sulṭān** eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 6).*

8. Şāhlar fermānberi **sulṭānlar** müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 55).*

9. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı saġındım

Ẓarāfet bābıda nāyāb **sulṭānımnı** saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 6).*

10. Közüm yollarda ḥayrān ḳaldı **sulṭānımdın** ayrılgaç

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 21).*

11. Şifā tapdı vel-niʿmā **sulṭān** baḫayr

Ki bar ėrdi kön͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 157).*

12. Vaṣl ara **sulṭān** ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 3).*

13. Müheyyā ėrdi barça ṣayd-i murād

Ki **sulṭānım** elgide şehbāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 22).*

sulṭān ėt-: *(Ar.+T.)Padişah tayin etmek.*

1. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni **sulṭān ėtib** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 8).*

<u>sulṭān eyle-:</u> *(Ar.+T.)Padişah tayin etmek.*

1. Bir teġāfüldin ḳılay pāmāl serkeşler başın

Yüz gedānı bir teraḥḥum birle **sulṭān eyleban** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 4).*

<u>sulṭān ḥüseyin bayḳura:</u> *(ö.a.)Timurluların büyük padişahı ve Çağatay edebiyatının meşhur şairi Sultan Hüseyin Baykura.*

1. Dehr mülkide sėnin͡gdėk devlet ü tāc u serīr

Ne sikender kördi ne **Sulṭān Ḥüseyin Bayḳura** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 4).*

<u>sulṭān ʿömer ḫān:</u> *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün kocası.*

1. Tikermen Nādire ġam yolıda kāze züleyḫādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā **Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 20).*

2. El-firāḳ aḥbāblar ey ehl-i devrān el-firāḳ

Kim ḳalur ʿazm-i sefer **Sulṭān ʿÖmer Ḫān** el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 2).*

1. Külbeyī aḥzān ara **Sulṭān ʿÖmer'ni** dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça örteb yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 19).*

<u>sulṭān sikender:</u> *(ö.a.)Sultan sikender.*

1. Çemende gül temāşā eyleban serv-i revān körsem

Ḳılurman yād **sulṭān sikender** iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 20).*

<u>sulṭān-ı bülend:</u> *(Ar.+Far.)Yüce sultan.*

1. ʿAzm eyledi kibriyā cinānın͡g

Sulṭān-ı bülend āstāne *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 52).*

sulṭān-ı devrān: *(Ar.+Far.)Devir sultanı.*

1. Men͡ga devr-i felekdin bolmadı bir laḥẓa āsāyiş

Perīşān ḥāl men **sulṭān-ı devrānımnı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 14).*

sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿat: *(Ar.)Yakışıklı padişah, hükümdar.*

1. Ey sipihr-i bī-mürüvvet mihr ü māhın͡gnı nėtay

Kėtti yėr astığa **sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿatım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 8).*

sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā: *(Ar.)Ülkenin cömert padişahı.*

1. Ey şeh-i mülk-i kerem **sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā**

Çekmegen hergiz meŝālın͡g kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 1).*

ṣavmʿa: *(Ar.)Tekke.*

1. Ṣanemler ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı **ṣavmʿage** ẕāhid olıb behāne-yi şeyẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 4).*

ṣunʿ: *(Ar.)Yaratma.*

1. Nāz birle bāġbān **ṣunʿ** bu gülzār ara

Sebz ü ẖurrem ḳıldı servin͡gni serefrāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 7).*

sun-: *(T.)Sunmak, vermek, uzatmak, takdim etmek.*

1. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyẖāne ehliġa

Sunıb bir cām-ı mey ẕāhidni anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*

ṣūret: (*Ar.)Dış görünüş, şekil, biçim, resim, tasvir.*

1. Ey muṣāhibler tirildür dėb gümān ėtmen͡g mėni

Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış **ṣūretim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 12).*

2. Ey lebin͡g cān u kelām cān efzā-i rūh u revān

Āşikārā u nihāndur **ṣūretin͡g** cān üzre cān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 2).*

ṣūret-i dīvār: *(Ar.+Far.)Duvarın resmi.*

1. **Ṣūret-i dīvār** kebi bolmışam

Ḥasret-i dīdār ile bī-ḫord u ḫˇāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 9).*

sūsen: *(Far.)Susam denilen çiçek.*

1. Tahniyetdin boldı **sūsenni** libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmide pürzer boldı raʿnā dāmeni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 57).*

suʾāl: *(Ar.) Soru.*

1. Laʿlin͡g alıda kön͡gül sürgende ḥālin͡gdin **suʾāl**

Nāz u istiġnā bile bėrgen cevābin͡gge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 9).*

sūz ile güdāz: *(Far.+T.+Far.)Yanmak ve yakılmak.*

1. Men͡ga şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

Ki yaruttı hicr şāmın kėçe **sūz ile güdāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 6).*

sūz u güdāz: *(Far.)Yanmak ve yakılmak.*

1. Köyüb örtenüb şemʿ su boldı pāk

Eŝer ḳıldı **sūz u güdāzım** mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 124).*

sūz-ı dil: *(Far.)Gönül ateşi.*

1. Bolġusıdur şām-ı ġam şemʿ-i şeb-i hicrānın͡gız

Zinhār ey bī-nevālar **sūz-ı dil** sāmān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 12).*

süleymān: *(ö.a.) Hz. Süleyman.*

1. Gerçi bar ėrdi musaḫḫar dīvler fermānıda

Pāymāl-ı ḫayl-i mūr oldı **Süleymān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 16).*

2. Bu barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki mūr ḳıldı **Süleymān'ġa** tüḥfe pāy-ı meleẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 12).*

3. Sebā sarıġa ger tüşse güẕārıng nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 6).*

4. Vaṣl ara sulṭān ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman **Süleymān** ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 4).*

<u>sülūk ehli:</u> *(Ar.)Tarikata bağlı kişiler.*

1. Çü ḥaḳ mevcūd irür ʿālem ʿsdem bil

Sülūk ehliġa budur nefi isbāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 8).*

<u>sünbül:</u> *(Far.)Sevgilinin sümbül gibi saçı.*

1. Ey ḥüsn riyāżıda ḳading serv

Ol serv üze **sünbüling** semensā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 4).*

2. Ger köngül ṣaydı senga maḳṣūd ėse

Ḥalḳa ḥalḳa **sünbülüngni** dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 12).*

3. Fiġānım serv āhım **sünbül** oldı ġonçedür könglüm

Çemenler oldı peydā ḥasretim neşv ü nümāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 5).*

4. Açmasun zülfini **sünbül** bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk mėning ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 7).*

5. Açmasun zülfini sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki **sünbüldėk** mėning ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 8).*

<u>şürāḥī:</u> *(Ar.)Uzun boyunlu su ve şarap şişesi.*

1. Eger ġamdin ḫalāṣ olmaḳ tilersėn

Şürāḥīdėk şarāb-ı erguvān iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 4).*

2. Meng͡a deyr içre esbāb-ı tecemmül

Şürāḥī birle cām-ı lālegūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 6).*

<u>şürāḥī ḳulḳulı:</u> *(Ar.+T.)Sürahinin şarap dökülürken çıkardığı ses.*

1. **Şürāḥī ḳulḳulın** eyler mükerrer

Bolur bu çahār ḳuldın def'-i āfet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 5).*

<u>şürāḥī ü sebū:</u> *(Ar.+Far.)Sürahi ve işki.*

1. Ger sinse **şürāḥī ü sebū** ẕāhid alında

Bolsun meng͡a sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 7).*

<u>ŝüreyyā:</u> *(Ar.) Süreyya yıldızı. (Sevgilinin ayak izi bağlamında).*

1. Āhım oḳıġa ḳading͡ kemāndur

Bu oḳnı nişānıdur **ŝüreyyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 14).*

2. **Süreyādur** āhım oḳıġa nişān

Ḳadimni oḳıġa kemān eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 3).*

<u>sürmegūn çeşm:</u> *(Far.) Sürme renkli göz.*

1. **Sürmegūn çeşmī** naẓar saldı gülistān ehline

Ḥasretidin ḳaldı nergis közi şehlā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 3).*

<u>sürmegūn közler:</u> *(Far.+T.) Sürme renkli gözler.*

1. Çehre-yi gülfām birle gül çırāġın yandurub

Sürmegūn közlerni açıb nergisistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 8).*

<u>sürme-yi çeşm-i cihānbīn:</u> *(Far.)Dünyayı gezen gözün sürmesi.*

1. **Sürme-yi çeşm-i cihānbīn** ėdi gerd-i ḳademing͡

Farżdur ėmdi meng͡a ṭavf-ı der-i muḥtereming͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 47).*

<u>sürme-yi çeşm-i dil:</u> *(Far.)Gönül gözünün sürmesi.*

1. **Sürme-yi çeşm-i dilimdür** ėşikiñ̑ toprağı

Dergehiñ̑din meñ̑a āvārelıġ ėrmes ḥācet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 5).*

<u>sürme-yi cevāhir:</u> *(Far.+Ar.)Cevher sürmesi.*

1. Zehī şāhı ki devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 8).*

<u>sürūd-ı ʿişret:</u> *(Far.+Ar.)Eğlence, içki meclisinde söylenen şarkı.*

1. İl barça viṣāl bezmide şām

Tā ṣubḥ çėkib **sürūd-ı ʿişret** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 6).*

<u>sürük:</u> *(T.) Sürü, toplu.*

1. Köñ̑gül mecnūnını zülfiñ̑ni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 16).*

<u>süt:</u> *(T.) Süt.*

1. ʿĪş **sütiġa** mübeddel boldı bülbül şīveni

Ḳoydı gül baş üzre devrānıda tāc-ı aḥmerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 59).*

<u>süvāre:</u> *(Far.)Ata binmiş, binici.*

1. **Süvāre** bolġaç eylermen ḫayāl ol şehsüvārımnı

Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 21).*

<u>süvār bol-:</u> *(Far.+T.) Binmek.*

1. Baḫt yāver ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi **bolmabdur** henūz ol ṭıfl kūdekni **süvār** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 54).*

Ş

<u>şād:</u> *(Far.) Mutlu.*

1. **Şād** ėdi ol şāh-ı devrān vaṣlı birle ḫāṭırım
   ʿīş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*
2. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile efsānemen
   ʿālem ehli **şād** mėn ḥasret otıda yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 4).*

<u>şād ėt-:</u> *(Far.+T.)Mutlu etmek, sevindirmek.*

1. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrsen͡g ey kön͡glüm
   Naḳd-i cān müheyyā ḳıl yār ḫāṭırın **şād ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 6).*
2. Raḥmeti birle Ḫudāvend-i cihān **şād ėtgey**
   Enbiyā rūḥı sėnin͡g cānın͡gge imdād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 57).*

<u>şād eyle-:</u> *(Far.+T.)Mutlu etmek, sevindirmek.*

1. Ne revā kim ola ʿuşşāḳların͡g ġuṣṣa bile
   Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini **şād eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 4).*
2. Gerçi maḥzūn men özüm bir nāzenīn hicrānıda
   Bī-nevā üftādelerni ḫāṭırın **şād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 4).*
3. Bir kėçe kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin
   Dembedem ol vechdin ġamgīn kön͡gül **şād eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 6).*
4. Nėçe künler kim viṣālıdın kön͡gül **şād eyledim**
   Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 19).*
5. Ey meyi nāb ile ruḫsārın gülistān eyleban
   Mey kebi herdem gön͡güller ġonçesin **şād eyleban** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 2).*

<u>şād ḳıl-:</u> *(Far.+T.)Mutlu etmek, sevindirmek.*

1. Böyle kim mümtāz irür sėn barça sulṭānlar ara

Şād ḳılġıl bendelerni kön͡glini iḥsān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 10).*

2. Vefā birle kön͡gülni **ḳılmadı şād**

Ḳanı ferhād ile mecnūn nişānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 7).*

3. **Ḳılursın şād** çoḫ ʿaḳl-ı Ḫudādād ile ʿālemni

ʿAcebdür kim birevġa munça hem rengīn ḫayāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 3).*

4. Ḫalḳ sėndin heme ḫoşnūd ėdi bu ʿādet ile

Şād ḳılġay sėni rūhun͡gnı Ḫudā rāhmet ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 54).*

5. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını **şād ḳılay**

Müstemend yekke duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 55).*

__**şād u kāmrān eyle-:**__ *(Far.+T.)Mutlu ve bahtiyar etmek.*

1. Sāḳiyā maḫmūrman çarḫ nākām u ẕelīl

Eyleġıl bir sāġar-i mey birle **şād u kāmrān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 10).*

__**şādāb:**__ *(Far.)Suya kanmış, mutlu, memnun.*

1. Kön͡gül **şādāb** ėrdi cürʿa-yı cām-ı viṣālıdın

Salıb hicrān otıġa kėtdi baġrımnı kebāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 5).*

2. Kön͡gül **şādāb** ėdin͡g vaṣlı meyidin

Lebidin ayru tüşdin͡g ėmdi ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 5).*

3. Şerbet-i cām-ı viṣālıdın kön͡gül **şādāb** ėdi

Ḫūblıġ devrānıda ḫurşīd-i ʿālem-tāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 17).*

__**şādāb ol-:**__ *(Far.+T.)Tazelenmek, canlanmak, mutlu olmak.*

1. Bezm-i ʿişret sāz ėtib sėn mey içib **şādāb olub**

Mėn ḳılurman ney kebi feryād u efġān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 13).*

2. Viṣālıng͡nı bezmide **şādāb olub**

Nevā ehli birle nevāsāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 27).*

<u>şādlıġ:</u> *(Far.+T.)Sevinç, mutluluk.*

1. Şāhlar fermānberi sulṭānlar müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 56).*

<u>şādmān:</u> *(Far.)Memnun, mesrur, sevinçli.*

1. **Şādmānlıḳ** sėndin ėrmişdür cihān aḥvālıġa

Munça hem cemʿīyet-i ṭabʿ-i perīşāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 7).*

<u>şādmān bol-:</u> *(Far.+T.)Sevinçli olmak, memnun olmak, sevinmek.*

1. ʿİşret meyini nūş ėt ʿīş ile kāmrān bol

Baḳma felek işige ġam çėkme **şādmān bol** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 24).*

<u>şafak:</u> (*Ar.)Şafak*

1. Eşk-i gülgūnım ki ṭūfān eylemiş ġam şāmıda

Ḫilʿatım andın **şafaḳ** dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 6).*

<u>şāgird-i şūḫ:</u> *(Far.)Yaramaz öğrenci.*

1. Közing͡ **şāgird-i şūḫ** u ġamze üstād

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 15).*

<u>şāh:</u> *(Far.) Padişah.*

1. Nādire **şāhım** sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yan͡glıġ yaş tökib mātem tutıb efġān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 15).*

2. Közüm ḥayretfezādur ʿazm-i meydān eylesün **şāhım**

Kön͡gül meydānıda bir laḥẓa cevlān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 1-2).*

3. Semend-i nāz üze meydān ara cevlān ėtib her yan

Kön͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 4).*

4. Közüm ḳan yaş töküb güller açıldı tāze dāġımdın

Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 8).*

5. Kön͡gül bāġıda āhım neẖlidin tüzdim ẖıyābānlar

Zamānı anda gülgeşt-i ẖıyābān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 12).*

6. Şebistāndur közümni manẓarı ol ay firāḳıda

Kėlib eşkim nücūmıdın çırāġān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 14).*

7. Cihān gülzārıde terk-i temāşā eylesün yārab

Temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 16).*

8. Eger çendī ki dīdārın közümdin eyledi pinhān

Ḫayālını kön͡gülge mū'nis-i cān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 18).*

9. Firāḳı ibtilāsı birle kön͡glüm derdmend oldı

Men͡ga vaṣlın devā-i derd-i hicrān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 20).*

10. Güẕergāhıda tikdim kāze pervā ḳılmadı **şāhım**

Ġurūr-ı ḥüsndin yād-ı züleyẖā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 1).*

11. Men͡ga rām oldı vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 4).*

12. Ne bāġıdur bu kim maʿlūm ėmes bir ẕerre āŝārı

Fenā deştide hergiz gerd peydā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 6).*

13. Ḳaçan bād-ı ṣabā teklīf gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 8).*

14. Raḳībler cānıma ḳaṣd ėttiler bilmem günāhımnı

Men͡ga imdād uçun hengāme berpā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 10).*

15. Firāḳıda nėçe ġam-nāmeler taḥrīre kėltürdim

Müdāmımnı mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 12).*

16. Kön͡gül yüz pāre boldı Nādire sarġardı ruḫsārım

Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 14).*

17. Nėçe türlük dāġ ile kön͡gülde aynı baġladuk

Şāhıma mihr ü vefā mülkini ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 8).*

18. Veh nė yan͡glıġ dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı **şāhidın** ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 4).*

19. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa yėtkür Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa **şāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 22).*

20. Perīdėk özni nėdin eyledin͡g köz **şaḫṣıdın** pinhān

Kişige bolmadı maʿlūm aġzın͡g remz ü esrārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 11).*

21. ʿAdem iḳlīmide **şāhım** misāfirdür Ḫudāvendā

Men͡ga yėtkür selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 17).*

22. Yādgār ol **şāhdın** ḳaldı men͡ga dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).*

23. Mėn ḳalıb ġurbetde **şāhım** ʿazm-ı cevlān eyledim

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 77).*

24. Cevrler ki men͡ga çarḫ eyledi **şāhımnı** körüb

Baş yalan͡g eyleb ʿinānın͡gni tutub dād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 19).*

25. Kim **şāhdur** mükerrem ṣaḥibḳurān balası

Bu pendni ėşittim bir sālik-i sebī-ldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 35).*

26. **Şāhdur** āyīne-yi iḳbālnı rūşengerī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 65).*

27. **Şāhlar** fermānberi sulṭānlar müdāmımnı çākeri

Şādlıġdın boldı gülgūn lāleler pīrāheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 55).*

28. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem **şāh** ėdi hem şehriyār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

29. Nadire **şāhımdın** ayru bī-nevā dīvānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 45).*

30. Ey muṣāḥibler temāşā vaḳti **şāhım** kėlmedi

Mevsim-i seyr oldı şāh-ı kec-külāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 11).*

31. Kėtti **şāhım** cānda ḳaldı dāġ-ı furḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın kön͡gülde ṭāḳat el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 33).*

32. Bī-nevāman dādres püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler tüşti başım üzre **şāhımdın** cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 24).*

33. **Şāh** oldur ki reʿyetge tereḥḥüm ḳılsa

Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 11).*

34. İrür bu nā-tüvān cān-ı ḥazīn müştāḳ-ı dīdārın͡g

Bukün bezm-i viṣālı içre mihmān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 10).*

35. Kėlib ey Nādire külbem sarı feyż-i ḳüdūmıdın

Kön͡gül vīrānesin taḫt-ı Süleymān eylesün **şāhım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 22).*

şāh babür: *(ö.a.) Babür imparatorloğunun kurucusu olan Zehirettin Muhammed Babür Şah.*

1. Seyādet ḫanedānı **Şāh Babür** nesl-i pākı men

Ḫudāyā raḥmet eyle barça ecdād-ı ʿuẓāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 25).*

şaḫ eyle-: *(Far.+T.)Sertleştirmek.*

1. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār

Ki nėçe şeyḫdın aldı köngülni **eyledi şaḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

şāhbāz: *(Far.)İri ve beyaz bir doğan cinsi, doğan, avcı kuşu, sevgili.*

1. Ger tiler bolsan ḥevādis **şāhbāzıdın** emān

Çuġz yanglıġ ey köngül bir gūşe-yi vīrāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 7).*

2. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde **şāhbāzım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 4).*

şāh-ı ʿadālet destgāh: *(Far.+Ar.+Far.)Adaletli padişah.*

1. Bolmışam **şāh-ı ʿadālet destgāhımdın** cüdā

Dūd-ı āhımdın felekler yandı māhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 21).*

şāh-ı cihān: *(Far.)Cihan şahı.*

1. Cihāndın kėtdi ol **şāh-ı cihānım**

Menga boldı firāḳıda cihān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 5).*

şāh-ı dārā şevket: *(Far.)Varlıklı ve heybetli padişah.*

1. Nādire dünyāge hergiz iʿtimādım ḳalmadı

Kėtti iḳlīm-i ʿademġa **şāh-ı dārā şevketim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 20).*

__**şāh-ı devrān:**__ *(Far.+Ar.)Devrin padişahı.*

1. Şād ėdi ol **şāh-ı devrān** vaṣlı birle ḫāṭırım

ʿīş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inḳılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*

2. Efsūs **şāh-ı devrān** ʿazm eyledi cihāndın

Devrān mėni ayırdı ol yār-ı mihrbāndın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 51).*

3. Nėçe kün boldı ki ʿaḳl u hūşdın bīgānedin

Şāh-ı devrān mātemīde bī-ḫod u mestānemen*(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 2).*

4. Ṭıfl irür şehzāde sulṭān muẓaffer bolġusı

Şāh-ı devrān oğlıdur ʿālemġa server *bolġusı (Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 32).*

__**şāh-ı kec-külāh:**__ *(Far.)Külahı eğri olan padişah.*

1. Ey muṣāḥibler temāşā vaḳti şāhım kėlmedi

Mevsim-i seyr oldı **şāh-ı kec-külāhım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 12).*

__**şāh-ı mükerrem:**__ *(Far.+Ar.)Muhterem, saygıdeğer padişah.*

1. Mėndin ayırdı devrān ol yār-ı hemdemimni

Ḳaydın taparman ėmdi şāh-ı mükerremimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 22).*

__**şāḫ-ı şimşād:**__ *(Far.)Uzun boylu sevgili.*

1. Serv-i nāzım sėndin ayru naḫ-ı āhım boldı ḫam

Ḳāmetin͡g hicride sindi **şāḫ-ı şimşādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 6).*

__**şāh-ı tūrān:**__ *(ö.a..)Turan padişahı.*

1. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėnin͡g serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u yoḳtur **şāh-ı tūrānım** *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 8).*

2. Sėn bile ʿālem münevver mihr-i devrāndur mu sėn

Mülkdür sėndin müzeyyen **şāh-ı tūrāndur** mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 2).*

3. ʿArabdan tā ʿacem meşhūr ėdi ol şāhlar şāhı

Sikender salṭanatlıġ **şāh-ı tūrānımnı** saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 16).*

<u>şāhid:</u> *(Ar.)Şahit, tanık.*

1. Cemāl-ı bī-miŝāliŋ cilvesidür

Şarāb u şemʿ ü **şāhid** cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

<u>şāhīn:</u> *(Far.)Av sırasında kullanılan alıcı kuş, şahin.*

1. Ġazālelerni közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını **şāhīn** ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 4).*

2. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

Ḳaşların **şāhīn** ėtib közlerni şehbāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

<u>şāhlarnı şāhı:</u> *(Far.+T.+Far.) Şahlar şahı.*

1. **Şāhlarnı şāhı** ʿālī cāygāhım kėlmedi

Dād ėtermen furḳatıdın dādḫāhım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 13).*

<u>şāhlarnıŋ ekremi:</u> *(Far.+T.+Ar.)Padişahların cömerdi.*

1. Baḫt u ṭāliʿ çāker ü iḳbāl u devlet hemdemi

Cedd-i aʿlāsı mükkrem **şāhlarnıŋ ekremi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 24).*

<u>şāhlıġ:</u> *(Far.+T.)Padişahlık.*

1. **Şāhlıġ** luṭfiḳa mudur şāhid-i ḥālim mėniŋ

Nādire bu vech birle şükr-i iḥsān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 17).*

<u>şaḫne:</u> *(Ar.)Tanık olunan, gözlenen olay.*

1. Nėdin cān u tenimġa minnet ėrmes paybūsıng͡dın

Ki ėrmiş **şaḫne**-yi şevḳing͡ köng͡ül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 10).*

<u>şaḫne-yi mihr:</u> *(Ar.+Far.)Sevgi alanı.*

1. Lemʿa-yı dīdārı közlerni münevver eyledi

Şāḫne-yi mihri köng͡üllerni musḫḫer eyledi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 48).*

şām: *(Far.)Akşam, gecenin başlangıcı.*

1. **Şāmlar** ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb ıżṭırāb

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 9).*

2. Bezm-i iḥsānıng͡da dest-i zerfişānıng͡ reşkidin

Şāmlar topraġ aradur pence-yi mihr-i semā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 10).*

3. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredir **şāmım**

Yarut külbemni bir tün ʿāriżing͡ni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 7).*

4. İl barça viṣāl bezmide **şām**

Tā ṣubḥ çėkib sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 5).*

5. Gül yüzini fikr eyleb **şāmdın** ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 9).*

6. **Şāmlar** kim zor ėter maʾyūslık ol şāhsız

Ārzū cinsini bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 3).*

7. Ḳaranġu boldı ʿālem dūd-ı āhımnıng͡ sevādıdın

Ki farḳ ėtmes müneccim rūz-ı rūşen birle **şāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 8).*

8. **Şāmlar** fikr ü ḫayāl içre sėni eyleb soraġ

Ṣubḥdem bād-ı ṣabā yang͡lıġ gülistān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 13).*

<u>şām eyle-:</u> *(Far.+T.)Karanlık hale getirmek, gündüzü geceye döndürmek, karartmak.*

1. Ḳılurġa kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl üzre

   Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı **şām eyleb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 6).*

<u>şām u ṣabāḥ:</u> *(Far.+Ar.)Sabah akşam.*

1. Ayrılıb köz ḫaṭ-i ruḫsārıng͡dın

   Tīre bolmış közime **şām u ṣabāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 10).*

<u>şām u seḥar:</u> *(Far.)Akşam ve sabah.*

1. Bu cüdālıḳ hicride efġān çėkib **şām u seḥar**

   Kėlġıl ey hemḫāne artıbdur sėning͡ çün nālışım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 5).*

şām-ı endūh u firāḳ: *(Far.+Ar.)Gam ve ayrılık akşamı.*

1. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi **şām-ı endūh u firāḳ**

   Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i bezm-i ġam tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 5).*

<u>şām-ı firāḳ:</u> *(Far.+Ar.)Ayrılık akşamı.*

1. Vaṣl ara maġrūr ėdim dīdārıġa **şām-ı firāḳ**

   Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 5).*

2. **Şām-ı firāḳıng͡** ėtti mėni tīre rūzgār

   Körset yüzing͡ni māh cemālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 3).*

<u>şām-ı furḳat:</u> *(Far.+Ar.)Ayrılık akşamı.*

1. **Şām-ı furḳat** yārsız mėn yutmagan ḳan ḳalmadı

   Raḥm ḳıl kim ėmdi ḳan yutmaḳḳa imkān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 1).*

<u>şām-ı ġam:</u> *(Far.)Gam akşamı.*

1. Āh kim boldı yėne ṣubḥ-ı neşāṭım **şām-ı ġam**

   Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

2. Mihr-i ruḫsārın͡gdın ayru ṣubḥ-i īşim bī-ṣafā

Tīredür **şām-ı ġamim** ey māh-ı tābān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 10).*

3. Rāh-ı medḥin͡g **şām-ı ġamde** tuttı kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga çün ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 37).*

4. Tīre-dilmen şāne zülfin͡gni perīşān eylegeç

Ṣubḥ-ı ʿīşim **şām-ı ġamdür** çehre pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 2).*

5. Bolubdur rūzgārım **şām-ı ġam** deycūridėk tīre

Men͡ga ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 7).*

6. Bolġusıdur **şām-ı ġam** şemʿ-i şeb-i hicrānın͡gız

Zinhār ey bī-nevālar sūz-ı dil sāmān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 11).*

7. Ṣubḥ-i vaṣlıdın münevver ėrdi māh-ı ṭalʿatim

Şām-ı ġam yüzlendi şemʿ-i rūzgārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 4).*

<u>şām-ı hicrān:</u> *(Far.+Ar.)Ayrılık akşamı.*

1. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā kėltür şarāb

Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 2).*

<u>şām-ı nekbet-i bī-intihā:</u> *(Far.)Sonu olmayan talihsizlik akşamı.*

1. Nėçe her yan baḳdım devletim ṣubḥın ṭaleb

Körmedim ez ġayr **şām-ı nekbet-i bī-intihā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 32).*

<u>şān:</u> *(Ar.) Şan, ün.*

1. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet ü salṭanat u rıfʿat **şān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 10).*

şāne: *(Far.)Tarak, omuz.*

1. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını açmay

Bī-hūde ėdin til uzatıb **şāne** ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 4).*

2. Sırr-ı zülf-i girihin açmaḳ ėmesdür āsān

Bī-sebeb eyleme maşşāṭe bugün **şānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 8).*

3. Tīre-dilmen **şāne** zülfin͡gni perīşān eylegeç

Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çehre pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 1).*

4. İrür tāc-ı muraṣṣaʿ bāʿiŝ-i derd-i ser ey mecnūn

Perīşān mūyi-serdin **şāne**-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 10).*

5. **Şānedėk** çāk-ı dil ėrmes reng-i īcādım mėnin͡g

Ḫānezād-ı ḫidmet-i zülf-i ʿabī-r efşānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 3).*

şarāb: *(Ar.)Şarap, mey, içki.*

1. Cemāl-ı bī-miŝālın͡g cilvesidür

Şarāb u şemʿ ü şāhid cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

2. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā kėltür **şarāb**

Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 1).*

şarāb kėltür-: *(Ar.+T.)İçki getirmek.*

1. Sāḳī **şarāb kėltür** maḫmūrman beġāyet

Muṭrib terāne tüz ki furṣat irür ġanīmet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 1).*

şarāb tut-: *(Ar.+T.) İçki sunmak.*

1. Sāḳiyā hicr devāsın dėmişler mey-i nāb

Tuta kör meykedede ḳayġuluḳ ʿāşıḳḳa **şarāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 2).*

şarāb u şemʿ ü şāhid: *(Ar.) İçki, mum ve şahit.*

1. Cemāl-ı bī-miŝāln͡g cilvesidür

Şarāb u şemʿ ü şāhid cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

__şarāb-ı erguvān:__ *(Ar.+Far.) Kırmızı şarab.*

1. Eger ġamdin ḫālāṣ olmaḳ tilersėn

Ṣūrāḥīdėk **şarāb-ı erguvān** iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 4).*

2. Men͡ga laʿlin͡gdin ayru kām-ı cān telḫ

İrür andın **şarāb-ı erguvān** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 2).*

3. Nė ḥelāvet körgemėn hicrinde bu meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı **şarāb-ı erguvānım** boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 8).*

__şāyed:__ *(Far.)"Eğer" şayet, koşul anlamı veren edat.*

1. Naẓar ėtse baḫt **şāyed** yėne bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*

__şāyeste:__ *(Far.) Lâyık, yaraşır, uygun.*

1. Barmaġım ʿömr ile yėrġa żarūret ėrdi

Yoḳsa **şāyeste** ėmen bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 4).*

__şeb ü rūz:__ *(Far.)Gece ve gündüz.*

1. **Şeb ü rūz** yādın͡gda ėrdi kön͡gül

Ḫayālın͡g ile maḥrem-i rāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 23).*

__şebistān:__ *(Far.)Gece gibi karanlık.*

1. **Şebistāndur** közümni manẓarı ol ay firāḳıda

Kėlib eşkim nücūmıdın çırāġān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 13).*

__şebnem:__ *(Far.)Çiğ tanesi.*

1. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 10).*

2. Tüşmesün **şebnem** gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā
Tā ki şebnemdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 9).*

3. Meger kim Nādire körgüzdi ruḫsār-ı ʿaraḳnākın
Ḳızardı gül yüzi bāġ içre **şebnem** infiʿālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 14).*

şefīʿ-i aḥmed-i muḫtār: *(Ar.)Hz. Muhammed.*

1. Cihānda ḫusrev-i cennet mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi
Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 14).*

şefḳat: *(Ar.)Acımak.*

1. Tā cihān mülkini sulṭānı ėdin͡g devlet ile
Bī-nevālarġa kerem eyler ėdin͡g **şefḳat** ile *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 52).*

şeh: *(Far.)Sultan, padişah, sevgili.*

1. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey kön͡gül barġıl
Şeh ʿinānını uşlab hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 14).*

2. **Şeh** eyler mesned nāz üzre ārām
Mėn dīvāneġa bes ḫāk-ı gülaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 7).*

şeh ʿömer sultān: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün kocası.*

1. **Şeh ʿÖmer Sultān** cihāndın kėtdi ol şevket ile
Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet kem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 3).*

2. Ne ḳılsun lāle yan͡glıġ Nādire bağrını dāġ ėtmey

Ki anı çarḫ dāġ-ı **Şeh ʿÖmer Sulṭān'a** tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 14).*

<u>şehbāz:</u> *(Far.)Doğan kuşu, sevgili.*

1. Ṣayd ėter birdemde ʿālem ehlini murġ-ı dilin

   Ḳaşların şāhīn ėtib közlerni **şehbāz** eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 12).*

2. Fiġān kim tapılganda ṣayd-i murād

   Havā eyledi **şehbāzım** mėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 116).*

3. Müheyyā ėrdi barça ṣayd-i murād

   Ki sulṭānım elgide **şehbāz** ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 22).*

<u>şehbāz-ı ḫayāl:</u> *(Far.+Ar.)Hayal kuşu (doğanı).*

1. Ėrdi **şehbāz-ı ḫayālım** bezmide ʿunḳā şikār

   Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 9).*

<u>şehd:</u> *(Ar.) Bal.*

1. Lebleri tökti tebessüm **şehdidin** āb-ı ḥayāt

   Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 5).*

<u>şehd ü şeker:</u> *(Ar.+Far.)Bal ve şeker.*

1. Nė maḥfilde **şehd ü şeker** eyledin

   Ki birbirge çespāndurur iki leb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 11).*

2. Mėning͡ yārım perīler şāhı ėrdi

   Lebi **şehd ü şeker** güftārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 6).*

3. Taḥammül öyle kim bī-ṣabrlıġ telḫ ėtti kāmıng͡nı

   Bolur ṣabr isteseng͡ açıḳ ġūredin **şehd ü şeker** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 10).*

<u>şehd-i nāb:</u> *(Ar.+Far.)Süzme bal.*

1. Lebing͡ **şehd-i nābıġa** cānım fedā

Ḫırāmān ḳadin͡ge revānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 1).*

<u>şeh-i mülk-i cünūn:</u> *(Ar.)Delilik ülkesinin şeyhi.*

1. **Şeh-i mülk-i cünūndur** men sipāhım barça vaḥşīler
   Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 9).*

<u>şeh-i nikū nijād:</u> *(Far) Hoş soylu padişah.*

1. Körmedi sėndėk **şeh-i nikū nijād** ʿālemde çarḫ
   Kim kėlen sulṭān an͡ga yėtti ata birle ana *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 7).*

<u>şehlā:</u> *(Ar..)Büyük güzel göz; ceylan göz.*

1. Sürmegūn çeşmī naẓar saldı gülistān ehline
   Ḥasretidin ḳaldı nergis közi **şehlā** bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 4).*

<u>şehr:</u> *(Ar.)Şehir, kent, memleket.*

1. Mecnūnda eger bolsa ėdi ṣabr u taḥammül
   Ḳılmasmu ėdi mėn kebi **şehr** içre iḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 8).*
2. Bardı u ʿālemni köydirdi firāḳı āteşi
   Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 10).*

<u>şehr-i fenā:</u> *(Ar.)Kokluk, hiçlik kenti.*

1. Tā ebed ābād ola **şehr-i fenā** kūçesi
   Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 3).*

<u>şehriyār:</u> *(Far.)Hükümdar, padişah (sevgili).*

1. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān cemālın͡g şemʿidin
   Yaḫşılar sulṭānı ėrdin͡g **şehriyārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 6).*
2. Nādire kėtti ėligdin **şehriyārım** dāmeni
   Ėmdi evlādın duʿā ėtmek yolın muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 19).*

3. Mülk-i ʿālemdin sefer ḳıldı emīr-i nāmdār

Salṭanat iḳlīmide hem şāh ėdi hem **şehriyār** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 8).*

4. Yaḫşılar birle hemīşe irtibātım bar ėdi

Şehriyārım bezmide ʿīş ü neşāṭım bar ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 34).*

5. Tėlmürüb ḳaldım yolın͡gda **şehriyārım** ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim ḫazān boldı bahārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 7).*

6. **Şehriyār**-ı ki müdāmımnı devletidür rūz-efzūn

Boldı ḫāṣiyetidin mülk emān narḫ erzān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 5).*

2. Bardı u ʿālemni köydirdi firāḳı āteşi

Şehr örtendi ġamidin **şehriyārım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 10).*

<u>şehriyār-ı cem nişān:</u> *(Far.)İran padişahı Cemşid'e benzeyen bir padişah.*

1. Bar ėdi Ferġāne mülkide emīr-i muʿteber

Şehriyār-ı cem nişān ṣāḥibḳurān-ı dādger *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 28).*

<u>şehriyār-ı nīk-nām:</u> *(Far.)Şerefli padişah.*

1. ʿAdem iḳlīmide şāhım misāfirdür Ḫudāvendā

Men͡ga yėtkür selāmet **şehriyār-ı nīk-nāmımnı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 18).*

<u>şehsüvār:</u> *(Far.)Usta binici, sevgili.*

1. Fiġān kim gerdiş-i devrān ayırdı **şehsüvārımdın**

Ġamim çoḫ ey kön͡gül sėn bī-ḫabersėn ḥāl-i zārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 1).*

2. **Şehsüvārım** fikri kim cān birle kön͡güldür men͡ga

Cismim içre kön͡gül ü kön͡gül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 3).*

3. Süvāre bolġaç eylermen ḫayāl ol **şehsüvārımnı**

Alurda cām istermen emīr-i ġam-güsārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 21).*

4. Tenim ḫāk-ı reh oldı **şehsüvārımdın** cüdā ḳıldın͡g

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 13).*

5. Veh ne vāḳiʿ boldı barıb **şehsüvārım** kėlmedi

Barça yaḫşılar seferdin kėldi yārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 1).*

6. Mėn ṣabr bile taḥammül ėtdim

Herçend ki kėtti **şehsüvārım** *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 38).*

<u>şehyī ferġāne:</u> *(Far.)Fergane'nin padişahı.*

1. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı **şehyī Ferġāne'men**

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān u dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 5).*

<u>şehzāde:</u> *(Far.) Pâdişah oğlu veya pâdişah âileSėnden olan erkek çocuk.*

1. Ėmdi bu cihān muṭiʿ-i ḫān bād

Şehzādeler ʿömri cāvidān bād *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 40).*

2. Ẓafer tapdı sipeh **şehzāde** âŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılın͡glar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 13).*

3. Kim irür ʿālī neseb **şehzādelerni** serveri

Tā ḳadem ḳoydı cihān mülkine ol ḫurşīdfer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 5).*

<u>şehzāde sulṭān muẓaffer:</u> *(ö.a.)Çağatay şairi Mahlarayim Nadire'nin oğlu.*

1. Ṭıfl irür **şehzāde sulṭān muẓaffer** bolġusı

Şāh-ı devrān oğlıdur ʿālemġa server bolġusı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 31).*

<u>şehzāde-yi ʿālī güher:</u> *(Far.+Ar.+Far.)Cevher gibi yüce şehzade.*

1. Memleket vārisi **şehzāde-yi ʿālī güher**

Ḳurret'l-ʿAyn cigerbend emīr-i devrān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 3).*

şehzāde-yi ʿālī tebār: *(Far.+Ar.+Far.)Yüce soylu şehzade.*

1. Kėldi tā ʿālemġa ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥide elḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 51).*

şehzāde-yi mülk-i cihān: *(Far.)Dünya varlığının şehzadesi.*

1. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem şükr ėtin͡g **şehzāde-yi mülk-i cihān** kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 18).*

şeker: *(Far.)Şeker yemek.*

1. Men͡ga ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger **şeker** ėsem bolġay dehān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 16).*

şeker şiken: *(Far.)Tatlı konuşan.*

1. Ṭūṭī-yi nuṭḳım irür gülşen-i güftār içre

Sözde **şeker şiken** ü nuṭḳ u tekellümde faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 12).*

şeker sözlük: *(Far.+T.)Tatlı söz, tatlı dillilik.*

1. **Şeker sözlük** ḳara közlük ġazālım hicride yıġlab

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 13).*

şeker-ḫande: *(Far.)Tatlı gülüşlü.*

1. Ġonçe ü gül tėn͡g ėmes laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde **şeker-ḫande** ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 10).*

şeker-leb: *(Far.)Şeker dudaklı.*

1. Güng ü lāl olġusıdur bülbül ü ṭūtī nāgāh

Ol **şeker-leb** nefesi eylese iẓhār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 4).*

şemʿ: *(Ar.)Mum.*

1. Cemāl-ı bī-miŝālın͡g cilvesidür

Şarāb u **şemʿ** ü şāhid cām u mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 12).*

2. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin köymekni kesbėt meẕheb-i pervāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 6).*

3. Her şām közimni yaşı **şemʿim**

Ḫūn-ı cigerim becāy-ı şerbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 11).*

4. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān cemālın͡g **şemʿidin**

Yaḫşılar sulṭānı ėrdin͡g şehriyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 5).*

5. Nėçe şīrīnni vefā taġıda feryād ḳılay

Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 36).*

6. Salṭanat eyvānı **şemʿidür** ol ʿālī güher

Kim irür pervānesi ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 9).*

7. Köyüb örtenüb **şemʿ** su boldı pāk

Eŝer ḳıldı sūz u güdāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 123).*

şemʿ ile pervāne: *(Ar.+T.+Far.)Mum ile ışığın etrafında dönen kelebek.*

1. Köymaḳ irür ʿaşıḳ bile maʿşūḳ ṭarīḳi

Bu maḥfil ara **şemʿ ile pervāne** ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 8).*

şemʿ yan͡glıġ: *(Ar.+T.)Mum gibi.*

1. **Şemʿ yan͡glıġ** ḳıya börk zerīn

Dūd-ı ahımdın ėten ḳarḳara baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 9).*

2. Nādire şāhım sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yan͡glıġ yaş tökib mātem tutıb efġān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 16).*

3. Mevc yan͡glıġ suvġa sal yā **şemʿ yan͡glıġ** otlara

ʿIşḳ içre her ne bolsa bende-yi fermānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 9).*

<u>şemʿdėk:</u> *(Ar.+T.) Mum gibi.*

1. Sėn ḳılıb aġyārnı bezmini rūşen reşkdin

Şemʿdėk cānımdadur dāġ-ı nümāyān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 6).*

2. Tutaştı **şemʿdėk** her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb çün baġır çākıġa yėtkürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 19).*

3. Külbeyī aḥzān ara Sulṭān ʿÖmer'ni dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça örteb yanaman *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 20).*

<u>şemʿdėk ört-:</u> *(Ar.+T.)Mum gibi yanmak.*

1. Olki zemāne bezmide eyledi serbülend özin

Başdın ayaḳḳa **şemʿdėk örtedi** ḳıṣṣa muḫtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 6).*

2. **Şemʿdėk örteb** tenimni iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim kėreklikdür sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 9).*

<u>şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer:</u> (*ö.a.)Sultan Ömer'in eğlence meclisinin mumu.*

1. Rūşen oldı **şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer**

Dūstlar dil-şād u düşman ḫātırı zīr ü zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 63).*

<u>şemʿ-i cilve:</u> *(Far.)Cilveli mum.*

1. Yār ʿuşşāḳına **şemʿ-i cilve** rūşen ḳılmasun

Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 11).*

<u>şemʿ-i encümen:</u> *(Ar.+Far.)Meclisin mumu.*

1. Men͡ga **şemʿ-i encümendėk** ne cünūn irür ne sevdā
Ki yaruttı hicr şāmın kėçe sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 5).*

<u>şemʿ-i ruḫ-ı cānān:</u> *(Ar.+Far.)Sevgilinin yüzünün parlaklığı.*

1. Dāniş ü fehm ü ḫıred ṣabr u sükūn u ʿaḳl u hūş
Barçanı pervāne-yi **şemʿ-i ruḫ-ı cānāne** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 10).*

<u>şemʿ-i ruḫsār:</u> *(Ar.+Far.)Sevgilinin parlak yüzü.*

1. Kėlġıl ey yār vefā resmini tut
Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 2).*
2. **Şemʿ-i ruḫsārın͡gdın** ayru tīre-dildür Nādire
Dāġ yan͡glıġ duman-ı āteş-i hicrānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 17).*
3. Mesīḥ enfāsidėk cism içre cān kirgüzdi güftārı
Kön͡gül bezmini rūşen ėtti her tün **şemʿ-i ruḫsārı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 2).*
4. **Şemʿ-i ruḫsārın͡gı** eṭrāfıda pīç ü tāb urar
Ṭurfe oḫşar yārnın͡g zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 7).*

<u>şemʿ-i rūzgār:</u> *(Ar.+Far.)Yaşam mumu.*

1. Ṣubḥ-i vaṣlıdın münevver ėrdi māh-ı ṭalʿatim
Şām-ı ġam yüzlendi **şemʿ-i rūzgārım** kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 4).*

<u>şemʿ-i şeb-i hicrān:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Ayrılık gecesinin mumu.*

1. Bolġusıdur şām-ı ġam **şemʿ-i şeb-i hicrānın͡gız**
Zinhār ey bī-nevālar sūz-ı dil sāmān ėtin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 11).*

<u>şemʿ-i şeb-i hicr:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Ayrılık gecesinin mumu.*

1. Firāḳıda **şemʿ-i şeb-i hicr** mėn
Ėmes köymegim Nādire bī-sebeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 13).*

<u>şemʿ-i şebistān:</u> *(Ar.+Far.)Karanlıklar ülkesinin mumu.*

1. Her teb ü tābı ki ol **şemʿ-i şebistānımdadur**

   Tāblardur kim demādem rişte-yi cānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 1).*

2. Muḥabbet künleri mihr-i dıraḫşānımnı sağındım

   Muṣībet tünleri şemʿ-i **şebistānımnı** sağındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 2).*

3. Neşāṭım tīredür şemʿ-i **şebistānımdın** ayrılgaç

   Bolubman źerredėk ḫurşīd-i tābānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 17).*

4. Ġayrnıng͡ bezmidedür ol māh-ı tābān her kėçe

   Örtenür ḥālim körüb **şemʿ-i şebistān** her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 2).*

<u>şemʿ-i seri:</u> *(Ar.+Far.)Mumun ucu.*

1. Ḫod zerīn meng͡a āhım şereri

   Şemʿ-i seride miġfere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 4).*

<u>şemşīr:</u> *(Far.) Kılıç.*

1. Ḳan tökerge māildür ḳaşlarıng͡nı **şemşīri**

   İlni ḳatl-ı ʿām ėtseng͡ közlerini cellād eṭ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 9).*

<u>şerāfet:</u> *(Ar.)Şereflilik.*

1. ʿAzīzim ṣubḥ yang͡lıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

   Şerāfet birle topraġını feyż âŝâr ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 16).*

<u>şerār-ı dūd-ı āh:</u> *(Ar.+Far.)Ah dumanının kıvılcımı.*

1. Ėmesdür hicr şāmı çarḫ üze her yan kevākibler

   İrür bir nėçe uçḳun şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 8).*

<u>şerbet:</u> *(Ar.)Tatlı içecek.*

1. Dem-i tīġing menga vaḳt-i şehādet

İrür elbette **şerbetdin** güvārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 8).*

2. Tīredür ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür **şerbetim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 4).*

3. Kelāmıng neşʾesi bīmārlar cismiġa rūḥ-efzā

Lebingni **şerbeti** ėrdi buzuḳ köngülni miʿmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 10).*

şerbet-i cām-ı viṣāl: *(Ar.)Kavuşma kadehindeki şerbet.*

1. **Şerbet-i cām-ı viṣālıdın** köngül şādāb ėdi

Ḫūblıġ devrānıda ḫurşīd-i ʿālem-tāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 17).*

şerbet-i kevŝer miŝāl: *Cennetteki kevser suyuna benzeyen şerbet.*

1. Laʿl-i nābıng ḥasretide ṭeşne ḳaldım Nādire

Şerbet-i kevŝer miŝālıngnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 14).*

şerbet-i laʿl: *(Ar.)Sevgilinin lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.*

1. **Şerbet-i laʿlingdin** ayru tapmadım cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 11).*

2. Ol perī-peyker ki hicridin cihānım boldı telḫ

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 2).*

şerbet-i laʿl-i leb: *(Ar.+Far.)Sevgilinin lâl renkl, kırmızı dudağının şerbeti.*

1. Tirgüzür bīmārlarnı **şerbet-i laʿl-i lebing**

Sāḳiyā maḫmūrman zevḳ-i şarābıngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 5).*

şerbet-i vaṣl: *(Ar.)Kavuşma şerbeti.*

1. **Şerbet-i vaṣl** istedim zehr āb-ı ġam boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 17).*

2. **Şerbet-i vaṣlıng͡nı** tapmay ḳan yutarman dembedem

Serv yang͡lıġ ḳametimni bār-ı miḥnet ḳıldı ḫam *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 51).*

<u>şeref:</u> *(Ar.) Onur, mânevî yücelik.*

1. Tapmasa yār cenābıġa **şeref** birle ḳabūl

Āh u feryādıng͡ ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 5).*

<u>şeref tap-:</u> *(Ar.+T.)Şeref bulmak, itibar kazanmak.*

1. **Şeref tapdı** şāh-ı deryā-dil vücūdīdin

Aṣālet maḫzenidin boldı ol ʿālī gevher peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 5).*

<u>şerer:</u> *(Ar.)Kıvılcım.*

1. Ot yaḳtı firāḳıng͡ **şereri** ilge velīkin

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 21).*

<u>şerer peydā bol-:</u> *(Ar.+Far.+T.)Kıvılcım ortaya çıktı.*

1. Yüzing͡ yādida ḳıldım bu kėçe āh-ı seḥar peydā

Kevākib ḫirmeniġa **boldı** ol otdın **şerer peydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 2).*

<u>şerer-i hicr:</u> *(Ar.)Ayrılık ateşinin kıvılcımı.*

1. Āteş-i derd ü firāk u **şerer-i hicr** meni

Örtedi ḳaysı birini seng͡a bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 29).*

<u>şererlıḳ şuʿleler:</u> *(Ar.+T.)Kıvılcımlı ateşler.*

1. Ḳaranġu boldı şāmım dūd-ı āhımnı ġubārıdın

Şererlıḳ şuʿleler baş çėkti köksim ḫār-ḫārıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 18).*

şerḥ: *(Ar.)Açıklama.*

1. ʿĀrıżıng͡ **şerḥini** yazmaḳḳa kėrek
   Ay u kün ṣafḥasıdın yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 11).*
2. ʿArż ėte kör ey ṣabā derd-i dilim **şerḥini**
   Yār ḫaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 7).*

şerḥ ėt-: *(Ar.+T.)Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.*

1. Hicr derdidin yürekde ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ
   Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 4).*
2. Dāġ-ı ʿışḳ esrār nükte-nükte **şerḥ ėttim**
   Nādire anı ilge fāş ḳılma pinhān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 13).*
3. **Şerḥ ėtib** yazmaḳ uçun laʿl-i lebing͡ni ṣıfatın
   Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 13).*

şerḥ ḳıl-: *(Ar.+T.) Açıklamak.*

1. Mėning͡ ḳıṣṣa-yı rūzgārım firāvān ġam-i hicrānıng͡ efsānesidėk
   Ki bir nüktesin **şerḥ ḳılsam** bolur nėçe defter risāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 6).*

şerḥ-i firāḳ: *(Ar.)Ayrılık açıklaması.*

1. Bolub yüz ming͡ efsāne **şerḥ-i firāḳ**
   Tamām oldı dāsıtānıng͡ sėning͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 65).*

şerīf ü vāżıḥ: *(Ar.)Temiz ve açık.*

1. Nādire vāżiḥ-i maʿānī şevḳ
   Ang͡a teslīm ėter **şerīf ü vāżıḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 14).*

şerm ü ḥayā eyle-: *(Far.+Ar.+T.)Utanmak.*

1. Mücib-i ḥayrānlıḳ irür cilvesi

Āyīnedin **şerm ü ḥayā eylemes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 6).*

<u>şermende bol-:</u> *(Far.+T.)Rezil olmak.*

1. Nāgehān körse ḫırāmıng͡nı **bolur şermende**

Bāġbān eyledi servini ḳading͡din tercīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 5).*

<u>şermsār ėt-:</u> *(Far.+T.)Mahcup etmek, utandırmak.*

1. ʿUẕār u ḳad u reftārıng͡nı körset

Çemen serv ü gülini **şermsār ėt** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 6).*

2. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi merdüm kebi

Meh-liḳālarnıng yüzidin **şermsār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 4).*

<u>şermsār eyle-:</u> *(Far.+T.)Utandırmak.*

1. Dembedem feryādım ildin **şermsār eyler** mėni

Hicr dāġı derdmend ü dilfigār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 13).*

<u>şermsār kıl-:</u> Utandırmak, mahçup etmek.

1. Kelām çaġıda her söz ki ẓāhir ėtdi lebing͡

Ṣadef gevherlerini **ḳıldı şermsār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 10).*

<u>şevk:</u> *(Ar.)Gönül meyli, arzu.*

1. Nādire ol mihr-i tābān **şevḳidin** ḳıldım cünūn

Āşikārā boldı ʿışḳım şühre-yi devrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 9).*

2. **Şevḳ** kāmil bolsa muḫlıṣ kūçesi mesdūd ėmes

Ey şerer bir cezbe birle rāh-ı seng-i ḫāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 9).*

3. Nādire vāżiḥ-i maʿānī şevḳ

Ang͡a teslīm ėter şerīf ü vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 13).*

4. Cānġa yėttim dembedem ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki cānān **şevḳidin** cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 4).*

5. Nėdin cān u tenimġa minnet ėrmes paybūsıng͡dın

Ki ėrmiş şaḫneyī **şevḳing** köngül mülki ara cānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 10).*

6. Gül ėrdi yüzing mėn müdāmımnı **şevḳıda**
Seḥer ʿandelībe hem-āvāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 29).*

şevḳ eyle-: *(Ar.+T.)Arzu duymak, istemek.*

1. Mecnūn kebi **şevḳ eyledi** sergeşte-yi hāmūn
Āvāre-yi dehr ėtti mėni gerdiş-i gerdūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 3).*

şevḳ ile: *(Ar.+T.)Zevkle.*

1. Sīl ṣaḥrāda ḳılur **şevḳ ile** cevlān līkin
Çuġznı düşmanıdur eylese vīrānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 9).*

şevḳ öyi: (Ar.+T.)Zevk evi.

1. Ḫayāl-ı yār ile ey Nādire **şevḳ öyide** ṣabrėt
Cihānnı eyledi āşüfte bu ḥāl-i perīşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 21).*

şeyḫ: *(Ar.)Tarikatta müridlerin reisi.*

1. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi şūḫ-ı ġaddār
Ki nėçe **şeyḫdın** aldı köngülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 4).*

şeyḫ şinʿān: (ö.a.)*Bursalı derviştir. Yūsūf Mısri olarak tanınmaktadır. Eşrefiye tarikatına girdi. Bursa'da Karagüllü (İncirli yakınlarında) Ferhadiye Medresesi'nde ders vermiştir. Selimzade Camii civarında Karagüllü mevkiinde bulunan Ferhadiye Medresesi'nda danişmend olmuştur. İznik'te Eşrefzade'nin halifesi ve damadı Abdurrahim Tırsi Efendi'ye hizmet etti. İznik'te yaşamını yitirmiştir. Gömütü, bu caminin bahçesindėdir. Ayrıca Söz konusu Medrese civarında Sinan Dede adına bir mezar vardır ki, bu yenilenmiştir. Burada kimin yattığı bilinmez.*

1. Ẕāhidā ʿışḳ u muḥabbet ehlini maʿẕūr tut
Yār köyide ne boldı **şeyḫ şinʿān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 10).*

<u>şiʿār eyle-:</u> *(Ar.+T.)Şiar edinmek. Benimsemek, ilke olarak kabul etmek, alışkanlık hâline getirmek*

1. ʿĀḳıbet bu derd ü ġam mecnūn **şiʿār eyler** mėni

Hīçkim yārab cihānda yārıdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 17).*

<u>şiddet:</u> *(Ar.)Sertlik, şiddet, sıkıntı, zorluk.*

1. Derd-i firāḳ **şiddetidin** bildi Nādire

Dūzaḫ ʿaẕābıdın ġam-i hicrān ėken eşed *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 11).*

<u>şifā tap-:</u> *(Ar.+T.)İyileşmek, şifa bulmak.*

1. **Şifā tapdı** vel-niʿmā sulṭān baḫayr

Ki bar ėrdi kön͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 157).*

<u>şikār:</u> *(Far.) Av.*

1. Ėrdi şehbāz-ı ḫayālım bezmide ʿunḳā **şikār**

Ėmdi ol sulṭān mezārı şemʿīġa pervānemen *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 9).*

<u>şikār ėt-:</u> *(Far.+T.)Avlamak.*

1. Ḳoymayın āzād u ḫurrem-dil ḳılıb mekr ü füsūn

Köp dilāverlerni merg ile **şikār ėtti** felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 14).*

<u>şikār eyle-:</u> *(Far.+T.)Avlamak, sevgilinin gönlünü kazanmak.*

1. Dėme ki lebleridin ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını **eylegey şikār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 2).*

<u>şikār ḳıl-:</u> *(Far.+T.)Avlamak.*

1. Çemen riyāżıda gülgeşt-i merġzār ḳılıb

Kön͡gülni ṣayd eṭer serv-i ḳad **şikār ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 2).*

<u>şikārgāh:</u> *(Far.)Av yeri, avlak.*

1. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān **şikārgāhı**

Nėtayın ḳolımdın uçtı bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 3).*

şikāyet: *(Ar.)Derdini anlatma, sızlanma, yakınma.*

1. Yār cevridin **şikāyet** ḳılmazam

Kim irür bir vech-i itiḥsān men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 3).*

2. Felekdin ger **şikāyet** āşkār ėtsem tan͡g ėrmes kim

Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 11).*

şikest: *(Far.) Kaybetme.*

1. Sernüviştim mevcdėk kėldi tepiş birle **şikest**

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bī-pāyānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 13).*

şimār ḳıl-: *(Far.+T.)Saymak.*

1. Tenimde hicr oḳı nė zaḫm-i bī-nihāyetdür

Ki bolmaġay anı yüzdin birin **şimār ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 10).*

şimşād: *(Far.)Şimşir ağacı, uzun boylu sevgili.*

1. Ol serv ki bardur anı mevzūn ḳadı āzād

Meşşāṭe uçun şāne çėker zülfiġa **şimşād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 2).*

2. Fāḫte **şimşād** izler gül viṣālın ʿandelīb

Nādire miskīn ḳad ü ruḫsārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 13).*

3. Ṭabībā derdime **şimşād** bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 5).*

şemşīr-i firāḳ: *(Far.+Ar.)Ayrılığın kılıcı.*

1. Sėnsiz bu kön͡gülni ḳıldı macrūḥ

Şimşīr-i firāḳ u hicr tīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 4).*

__**şiʿr:**__ *(Ar.)Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.*

1. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn kelāmını

Yazar taḥsīn-i **şiʿr**-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 16).*

__**şīr-i dilīr-i meydān:**__ *(Far.+Ar.+Far.)Savaş alanının cesur aslanı.*

1. **Şīr-i dilīr-i meydān** rustem dil ü dilāver

Ḫurşīd baḫtı tābān mihr-i ruḫı münevver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 7).*

__**şīrīn:**__ *(ö.a.)Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.*

1. Ne **Şīrīn** ḳaldı ʿālemde ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 17).*

2. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

İrür yār **şīrīn** ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 10).*

3. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim yaḫşıdur **şīrīn** yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 8).*

4. Ötti vāmıḳ dehrdin yādını ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı **şīrīn** taḳāżā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 46).*

5. Nėçe **şīrīnni** vefā tağıda feryād ḳılay

Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 35).*

__**şīrīn cevāb:**__ *(Far.+Ar.)Tatlı cevap veren.*

1. Ṭurfe suʾālī lebidin sordı yār

Cān bėreyin bolmasa **şīrīn cevāb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 8).*

__**şīrīn:**__ *(Far.)Tatlı.*

1. Kām-ı cān vaṣlıng͡gde **şīrīn** ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānıng͡gda ey nā-mihrbānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 5).*

<u>şīrīn kelām:</u> *(Far.+Ar.)Tatlı konuşan kimse.*

1. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tang͡ ėrmes

Lebing͡ vaṣfını yād eyler Nādire **şīrīn kelām** eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 18).*

<u>şīrīn maḳāl:</u> *(Far.+Ar.)Tatlı sözlü.*

1. Leblering͡gdin ayru ʿīşim telḫdür devrān ara

Cān bėrib **şīrīn maḳālıng͡nı** körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 10).*

<u>şīrīn şemāil:</u> *(Far.+Ar.)Tatlı ve güzel görünüşlü.*

1. Ḳanı ol yārdėk **şīrīn şemāil**

Cemāl-ı dilkeş ü eṭvār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 3).*

<u>şīrīn ŝemer:</u> *(Far.+Ar.)Tatlı meyve.*

1. Nihāl-ı ṣabrıma laʿling͡ ḫayālı birle su bėrdim

ʿAceb yoḳ bolsa ger bu naḫldın **şīrīn ŝemer** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 4).*

2. Ṣubḥdem ḫoş ehliġa peyk-i ṣabā bėrdi ḫaber

Boldı peydā salṭanat gülzāridin **şīrīn ŝemer** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 42).*

<u>şīrīn ü leylī:</u> *(ö.a.) Ferhad ve Şirin ve Leyli ve Mecnun destanının kadın kahramanları.*

1. Ḳanı **şīrīn ü leylī** eyleġıl yād

ʿAlāyiḳ barça zencīr-i ʿameldür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 9).*

<u>şīşe:</u> *(Far.)Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap.*

1. Lebing͡ yādi köng͡lümde pinhān ėmesdür

İrür **şīşede** mevc-i ṣahbā hüveydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 4).*

2. Ey ḫoşā **şīşe** ara āb-ı ḥayāt-ı ḥükemā

Kim müdāmımnı her kişi nūş ėtse bolur ḫıżr nümā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 1).*

<u>şīşe serşār-ı mey-i nāb:</u> *(Far.)Ağzına kadar dolu halis şarap şişesi.*

1. **Şīşe serşār-ı mey-i nāb** irür sorma sebeb

Lebidin neşʾe tapar eyleme pervānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 3).*

<u>şīşe-yī ṣabr:</u> *(Far.+Ar.)Sabır kadehi.*

1. Tėgib seng-i melāmet **şīşe-yi ṣabrımnı** sindürdi

Ḳuyaş çābuk süvārım tā felek raḫşıġa mindürdi *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 43).*

<u>şitāb:</u> (Far.)Acele, sür'at, ivme, seğirtme.

1. Cān alurda ey ṣanem ḳılġan **şitābıngge** öley

Gāh nāzıngge bėrey cān geh ʿitābıngge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 1).*

<u>şitāb eyle-:</u> *(Far.+T.)Acele etmek, seğirtmek.*

1. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın **şitāb eyleb**

Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 1).*

<u>şīve-yi mātem:</u> *(Far.+T.)Yas şivesi.*

1. Boldı ol furṣat ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay

Ḳan tökib köz merdümidin **şīve-yi mātem** tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 2).*

<u>şuāʿ:</u> *(Ar.) Ziya, tel tel görünen ışık.*

1. Ger āfitāb körse ḥüsningni öz **şuāʿyin**

Bī-iḫtiyār eyler māh-ı cemāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 9).*

<u>şuġl ėt-:</u> *(Ar.+T.)Meşgul olmak.*

1. Gehī peymāne birle **şuġl ėtib** gāhī sebū birle

Kön͡gül tinmesḳa ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 33).*

<u>şūḫ u berceste:</u> *(Far.)Yaramaz ve güzel.*

1. Ḳadin͡g mıṣraʿi **şūḫ u bercestedür**

Bolub ḥüsn dīvānı müntaḫab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 7).*

<u>şūḫ-ı dilārām:</u> *(Far.)Gönül okşayan güzel.*

1. Bukün ol māh-lıḳā **şūḫ-ı dilārām** ḳanı

Yüzidin rūşen ėdi dīde-yi cān-ı aḥbāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 15).*

<u>şūḫ-ı ġaddār:</u> *(Far.+Ar.)Acımasız sevgili.*

1. Felek aʿcūzesidür ṭurfe-yi **şūḫ-ı ġaddār**

Ki nėçe şeyḫdın aldı kön͡gülni eyledi şaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 3).*

<u>şūḫlık:</u> *(Far.+T.) Şaka.*

1. **Şūḫlık** birle ḫuten deştide māçin kėyigi

Boldı rüsvā ḳılıb ol nergis-i mestānege baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 5).*

<u>şuʿle:</u> *(Ar.)Alev, ateş alevi.*

1. Yėtmesün yārab nesīm-i serd ol şimşāda kim

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 10).*

2. Çarḫ üzre sanma kevkeb kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım **şuʿlesi** uçḳunlarıdındur nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 6).*

3. Pāreler boldı ḫayālın͡g nūrıdın cān perdesi

Māh-ı tābān **şuʿlesidin** öyle kim bir kehkeşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 8).*

4. Nücūm ėrmes felekde **şuʿle-yi āhım şerārıdur**

Ki bu kāşāne içre boldı andın zīb ü fer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 13).*

<u>şuʿle-yi efġān:</u> *(Ar.+Far.) Ahın ateşi.*

1. Ḫasta köñ͡gül āhıdın yār ḥażar eylemes

Köydi felek ḫırmeni **şuʿle-yi efġānıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 10).*

<u>şūm raḳīb:</u> *(Far.+Ar.)Uğursuz rakip.*

1. **Şūm raḳībi** ki ʿadāvet ḳılur

Kāfir irür yād-ı Ḫudā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 3).*

<u>şūr u fiġān:</u> *(Far.)Feryat figan ve inilti.*

1. Tapmasa yār cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādıñ͡g ile **şūr u fiġān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 6).*

<u>şūr u şer:</u> *(Far.+Ar.)Kargaşalık, karışıklık.*

1. Köñ͡gül mecnūnını zülfiñ͡gni zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb **şūr u şer** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 16).*

<u>şūr-ı cünūn:</u> *(Far.+Ar.)Deliliğin kargaşası/çılgınlığı (aşktan ötürü).*

1. Nādire āh-ı dil ü **şūr-ı cünūn** berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 13).*

2. Ḳıl Nādire müyesser **şūr-ı cünūn** cihānda

ʿışḳ u muḥabbet oldı ʿāşıḳḳa dīn ü meẕheb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 13).*

3. Muḥabbet ehliġa ḥācet ėmestür dehr ġavġāsı

Kėl ey **şūr-ı cünūn** dūr eyle başımdın bu ġavġānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 4).*

<u>şūr-ı eşk:</u> *(Far.)Heyecan gözyaşı.*

1. Nādire **şūr-ı eşki** deryādur

Uşbu deryā-yı bī-kirāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 13).*

<u>şūr-ı ḳıyāmet:</u> *(Far.+Ar.)Kıyamet acısı.*

1. Yüzdin biri mecnūnda eger bolsa ġamimni

   Bir āh ile ʿālemġa salur **şūr-ı ḳıyāmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 16).*

<u>şühre-yi devrān:</u> *(Ar.+Far.) Devir rüsvası.*

1. Nādire ol mihr-i tābān şevḳidin ḳıldım cünūn

   Āşikārā boldı ʿışḳım **şühre-yi devrān** bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 10).*

<u>şükr:</u> *(Ar.)Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet.*

1. Men͡ga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin yoḳ ėrdi āsāyiş

   Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım **şükr** andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 12).*

2. Yādgār ol şāhdın ḳaldı men͡ga dür-dāne-yi

   Ėmdi anı devletin **şükrini** müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 18).*

3. Muḥammed Emīn Ḫān Nādirġa **şükr**

   Bolur badr-ı tābān pür nevres hilāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 155).*

4. Kön͡gülni serveri cigergūşeler

   Bular **şükrini** ḥırz-ı cān eyleyin *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 138).*

5. **Şükr** bari kim işim tapmadı red

   ʿIşḳ bürhānı men͡ga ėrdi sened *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 1).*

<u>şükr ėt-:</u> *(Ar.+T.)Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.*

1. Vaṣlıġa **şükr ėtmedim** furḳat belāsıdur men͡ga

   Yādgār ol mū'nis-i cānım duʿāsıdur men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 27).*

2. Temāşā-i cemālıġa eger **şükr ėtmegen** bolsam

   Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 11).*

3. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet Nādire yan͡glıġ

Demādem **şükr ėting͡** şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 18).*

<u>şükr eyle-:</u> *(Ar.+T.)Gösterilen iyilige karşı memnuniyet bildirmek.*

1. Her ḥālda ey Nādire **şükr eyle** Ḫudāġa

Kim bėrdi sen͡ga ʿışḳ u muḥabbet bile devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 17).*

<u>şükr ḳıl-:</u> *(Ar.+T.)Allah'a duyulan minneti dile getirme.*

1. Bu ikev devletiġa **şükr ḳılur** Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde birev ḥasretidin yüz armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 19).*

2. **Ḳılıb şükr** ṣabr ile ey Nādire

Bu sözlerni aytıb duʿā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 107).*

<u>şükr kim:</u> *(Ar.+T.)Şükürler olsun ki.*

1. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı yėr ü kökni āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 8).*

1. Gerçi üzdin͡g rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim yādın͡g irür kön͡glümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 10).*

<u>şükr uçun:</u> *(Ar.+T.)Şükür etmek için.*

1. Ḳıldı ol ḥādiŝeni defʿ Ḫudā-i ʿālem

Şükr uçun boldı ḫalāyiḳ tili gevher efşān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 14).*

<u>şükrāne:</u> *(Far.)Gönül borcu, minnettarlık; teşekkür.*

1. Çü ḫidmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Müdāmımnı **şükrānesidin** tinmaġım emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 10).*

<u>şükr-i allāh:</u> *(Ar.)Allah'a şükürler olsun.*

1. Dergehige tekye ḳılġan körmegey üftādelıġ

Şükr-i Allāh tāze boldı manṣab-ı şehzādelıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 18).*

<u>şükr-i ḫudā-i ʿālem:</u> *(Ar.+Far.+Ar.)Dünyayı yaratan yüce Allah'ın şükranı.*

1. Āyīn-i ʿadl tüzdi inṣāf birle ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 34).*

<u>şükr-i iḥsān eyle-:</u> (Ar.+T.)İyiliğine şükretmek.

1. Şāhlıġ luṭfiḳa mudur ṣāhid-i ḥālim mėning͡

Nādire bu vech birle **şükr-i iḥsān eylerem** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 18).*

T

<u>tā:</u> *(Far.)"-e kadar" anlamında edat.*

1. Kėl bėri **tā ḫāk-ı pāying͡ni** ḳılay

Tūtiyā-ı çeşm-i giryān merḥabā *(Nâdire Divanı, Gazel 6, Mısra 13).*

2. Berḳarār olġay ilāhī **tā binā-i mülk-i dehr**

Boldı taḫt u tācdın sermaye-yi devlet binā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 13).*

3. **Tā yüzing͡ ayı** nümāyān boldı ḥüsn eflākıda

Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 9).*

4. Nādire bülbül kebi **tā nāle inşā eyledim**

Nevbahār ötdi ḫazān oldı gülistān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 17).*

5. Vaṣl cāmı **tā sėning͡ ėlging͡dedür**

Özni yā Cemşīd yā Bahrām tut *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 13).*

6. Müebbed **tā ebed** maʿmūr u ābād

Cihān mekkāre zāl-ı bī-vefādur *(Nâdire Divanı, Gazel 77, Mısra 5).*

7. Bī-vefādur ḥüsndin **tā ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar**

Bolmadım teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın ḫalāṣ *(Nâdire Divanı, Gazel 93, Mısra 5).*

8. ʿĀşıḳ oldım ġam girībānımdın aldı Nādire

İçmedim **tā bir aġız mey bolmadım** andın ḫalāṣ *(Nâdire Divanı, Gazel 93, Mısra 8).*

9. Ġonçe gülşende Azīz-i Mıṣr istiġnā ėdi

Tā nişāṭ iẓhār ėtib gül boldı ḫār ėtti felek *(Nâdire Divanı, Gazel 94, Mısra 12).*

10. **Tā bādesin** lebin͡gge ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüzin͡ge eyler gül birle lāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 1).*

11. Boldı kön͡glüm ġonçe yan͡glıġ **tā tügünler maḫzeni**

Zīr dest-i minnet-i iḥsān-ı bīpāyānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 7).*

12. Pāre pāre boldı cismim tā cefālar tīġidin

Tā irür tīġ-i zebān cefā-i iḥsānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 11).*

13. Ayıldım ol ḳuyaşnı **tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın**

Közümge ot tüşer ḫurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 121, Mısra 1).*

14. Ġonçeler gülşen ara açılmasun ol yārsız

Ġonçe yan͡glıġ **tā mėnin͡g kön͡glüm** dāġı ḳan olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 6).*

15. Ḳılmasun bülbül çemende nāle ü feryād kim

Tā kön͡gül bülbül kebi hicride nālān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 14).*

16. Tüşmesüm köz hem anın͡g sermenzil ü māvāsıġa

Tā kön͡gül ḳaṣrı nidāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 16).*

17. Nādire **tā servidür** sersebz bu gülzār ara

Başımızdın naḫl-ı ḳadin͡g sāyesi kem bolmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 130, Mısra 9).*

18. Yaş ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 4).*

19. Kön͡gül baġlandı **tā zencīr-i gīsūyı semensāġa**

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 1).*

20. **Tā cihān mülkini sulṭānı ėdin͡g** devlet ile

Bīnevālarġa kerem eyler ėdin͡g şefḳat ile *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 51).*

21. Āḫiret mülkini **tā ḫaḳ sa͡nga** ābād ėtgey

Mülk vīrānelerin ʿadl ile ābād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 59).*

22. Rıżā köyiġa **tā ḳoydum ḳadem** kö͡nglümni tindürdüm

Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 35).*

23. Kim irür ʿālī neseb şehzādelerni serveri

Tā ḳadem ḳoydı cihān mülkine ol ḫurşīdfer (*Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 6).*

24. Kėldi **tā ʿālemġa** ol şehzāde-yi ʿālī tebār

Gülşen-i medḥīde ilḥān birle bülbüller hezār *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 51).*

25. Firāḳı͡ngda eşkim revāndur mudām

Ki **tā vaṣl olġay** revānım sa͡nga *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 38).*

26. **Tā ḫusrev-i mülk** ü devlet ėrdi͡ng

Vaṣl içre ḫoş ėrdi rūzgārım *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 35).*

27. **Tā kāmile** ḳaldı sėndin ayru

Peyveste ḳılur duʿā bile yād *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).*

28. **Tā bar bu cihān** mėn ü soraġı͡ng

Cānda elemi͡ng kö͡ngülde dāġı͡ng *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 47).*

29. Çāk çāk oldı girībān **tā bedāmān** el-firāḳ

Ḳılmas ėrdi hīç işni ḥaḳ rıżāsıdın bölek *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 45).*

30. **Tā bedendür** cān maḳāmı ʿömrḫ̌āh-ı cānı͡ngım

Tā irür cānım bedende bende-yi fermānı͡ngım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 1-2).*

31. Tėgib seng-i melāmet şīşe-yi ṣabrımnı sindürdi

Ḳuyaş çābuk süvārım **tā felek** raḫşıġa mindürdi *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 44).*

32. Yıġdı **tā ḫāşāk** sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı heryandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 29).*

33. Pāre pāre boldı cismim **tā cefālar tīġidin**

Tā irür tīġ-i zebān cefā-i iḥsānıng͡ım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 12).*

34. Beski ėrmişmen havāḫˇā-i havā-i devleting͡

Tā irür başım havā-i medḥ-i sulṭān eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 118, Mısra 16).*

35. **Tā nażarımdın nihān boldı** ol ārām-ı cān

Nūrıdın ayrıldı köz cism cüdā cānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 11).*

36. **Tā ṣadef ėşitse** deryāda sözlering͡ni

Gevherin ḳılur ol dürr-i maḳāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 5).*

37. ʿAhd ėtib ėrdi ki sėndin bir nefes ayrılmayın

Tā tirikdürmen cüdālıġ mācerāsın ḳılmayın *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 38).*

38. Bolmışam bīḫān u mān **tā yārdın ayrılmışam**

Hicr vādīsiġa saldı gerdiş-i devrān mėni *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 5).*

39. Kön͡gül derdini şerḥ ėtmekke bir hemdem tapılmaydur

Kön͡gül bīḫod bolub ġam bādesidin **tā yıḳılmaydur** *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 52).*

tā cihān barıça: *(Far.+T.) Dünya var oluncaya kadar.*

1. **Tā cihān barıça** bolġay bu ikevlan cāvīd

Bolmasun birnefes ʿālemde bularsız devrān *(Nâdire Divanı, Gazel 127, Mısra 17).*

tā ebed: *(Far.+Ar.) Sonsuza kadar.*

1. **Tā ebed** ābād ola şehr-i fenā kūçesi

Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār yoḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 3).*

tā key: *(Far.) Ne zamana kadar.*

1. Bėrey cān viṣāl içre ey nūş-leb

Firāḳıng͡da**tā key** ḳılay tāb u teb *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 2).*

2. Hicr derdi bile hikmet yolını ḳıldım pey

Ṣabrdur derd-i dilim çāresi yoḳsa **tā key** *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 44).*

3. **Tā key** mens͡ga bīdād cevr ü sitem eyler

Āḫır mėni āvāre-yi deşt-i ʿadem eyler *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 27).*

ṭāḳ-ı nümāyān: *(Far.) Görünen gökyüzü.*

1. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın felek **ṭāḳ-ı nümāyānıġa** dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 4).*

tā ki: *(Far.) Ne zaman ki.*

1. Bolmasun gül köksini açıb çemende cilveger

Tā ki güldėk ḥāṣılım çāk-ı girībān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 4).*

2. Açmasun zülfini sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk mėnin͡g ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 8).*

3. Tüşmesün şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebenmdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 10).*

tā ḳiyāmet: *(Far.+Ar.) Kıyamet gününe değin.*

1. **Tā ḳiyāmet** Nādire ḳılmas duʿāsıdın bölek

Müşfiḳ ėrdi men͡ga ol ferḫunde sulṭān el-firāḳ *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 49).*

2. **Tā ḳıyāmet** ėtme yārab luṭf ü ilṭāfın͡gı kem

Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 15).*

tā rūz-ı ḥaşr: *(Far.+Ar.) Kıyamet gününe kadar.*

1. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin çekmesen͡g tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ men͡ga ey ḫurevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 25).*

tā ṣubḥ: *(Far.+Ar.) Sabaha kadar.*

1. İl barça viṣāl bezmide şām

Tā ṣubḥ çėkib sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Divanı, Gazel 45, Mısra 6).*

<u>taʿarruż:</u> *(Ar.) Bir şey veya bir kimse üzerine şiddetle saldırma, çatışma, sataşma.*

1. Ẓāhid mėni dīvānege körgüzme **taʿarruż**
   Mecnūnġa ḳaçan ʿaḳil-i ferzāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 5).*

<u>ṭāʿat-ı bīrūy u riyā:</u> *(Ar.+Far.) Riyasız ibadet.*

1. Ẓāhid işi mekr ile tezvīrdur
   Ṭāʿat-ı bīrūy u riyā eylemes *(Nâdire Divanı, Gazel 90, Mısra 8).*

<u>tāb:</u> *(Far.) Kıvrım.*

1. Her teb ü tābı ki ol şemʿ-i şebistānımdadur
   Tāblardur kim demādem rişte-ti cānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 2).*

<u>tāb:</u> *(Far.) Güç, kuvvet, tâkat.*

1. Gülġa desem yoḳ kef-i pāyın͡gġa **tāb**
   Dīdeme ḳoy ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 1).*
2. Berg-i gül kėltirmedi ol ḥüsn envārıġa **tāb**

<u>tāb:</u> *(Far.) Düğüm.*

1. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti **tāblar**
   Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 7).*

<u>tāb u teb:</u> *(Far.) Titremeli ateş, humma, sıtma ateşi.*

1. Bėrey cān viṣāl içre ey nūş-leb
   Firāḳın͡gdatā key ḳılay **tāb u teb** *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 2).*

<u>tābekey:</u> *(Far.) Ne zamana kadar.*

1. Menʿ ėtib nāleni terk-i rehī feryād ḳılay
   Tābekey hicr ü firāḳ āfetidin dād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 4).*
2. Oşal ʿahd-ı yalġan cefā pīşe sėn

Sėni **tābekey** imtiḥān eyleyin *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 134).*

tāb-ı hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılığa dayanma güç.*

1. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi **tāb-ı hicrān** ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 8).*

ṭabʿ-i nāşād: *(Ar.+Far.) Kederli mizaç, tabiat.*

1. Felek ẓulm ėtti ü feryād-resḳa yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas cihān-ı bīvefādın **ṭabʿ-i nāşādım** *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 28).*

2. Nādire bād-ı ṣabādın sen͡ga irsal ėtgeli

Ḳıldı inşā bu ġazelni **ṭabʿ-i nāşādım** ėşit *(Nâdire Divanı, Gazel 40, Mısra 14).*

ṭabʿ-i perīşān: *(Ar.+Far.) Perişan tabiatlı, dağınık mizaçlı.*

1. Ger ġubār-ı ḫāk-ı rāhın eylese bīcā nesīm

Ṣabr u bīṭāḳatlıġı ṭabʿ-i perīşānımġadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 6).*

tāb-ı şuʿle-yi ġayret: *(Far.+Ar.) Gayret ateşinin ışığı.*

1. Mėnin͡g cünūnıma mecnūnnı bėmen͡giz nisbet

Ḳılurmu ḫār u ḫaşak **tāb-ı şuʿle-yi ġayret** *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 2).*

tabīb: *(Ar.) Doktor, hekim.*

1. Kördi derdimni **ṭabīb** ü tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 5*

2. **Ṭabībā** derdime şimşād bergidin devā ḳıl kim

Ḳamu bīmārman ol serv ü ḳad ü gülşen āzādın *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 5).*

3. **Ṭabībā** çėkme zaḥmet ḥālime ḥasret devāsı çün

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bīdermāne tapşurdı *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 3).*

<u>tāc-ı aḥmerī:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Kırmızı taç.*

1. ʿīş sütiġa mübeddel boldı bülbül şīvenī

Ḳoydı gül baş üzre devrānıda **tāc-ı aḥmerī** *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 60).*

<u>tāc-ı devlet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet tacı.*

1. Farḳ farḳad sayı tapḳay **tāc-ı devlet** ʿanḳarīb

Eyleġıl cāvīd ʿömrini an͡ga yārab naṣīb *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 13).*

<u>tāc-ı muraṣṣaʿ:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Kıymetli taşlarla bezenmiş taç.*

1. İrür **tāc-ı muraṣṣaʿ** bāʿiŝ-i derd-i ser ey mecnūn

Perīşān mūyiserdin şāne-yi bāl-ı humā kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 9).*

2. İrür bedḫ̌ālarıng͡ güftügūyı barça bīmaʿnī

Bukün ey Nādire başdın ḳoyub **tāc-ı muraṣṣaʿnı** *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 38).*

<u>tāc-ı zer:</u> *(Ar.+Far.) Altın işlemeli taç.*

1. Bāġ seyrėt kerem-i dāvere baḫ

Gülni başıdagi **tāc-ı zere** baḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 66, Mısra 2).*

<u>tā dem-i yevmü'l-ḥisāb:</u> *(Far.+Ar.) Kıyamette kadar.*

1. Bī-vefālardėk sėni hergiz ferāmūş eylemes

Nādire yādın͡gnı eyler tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 14).*

<u>taġ:</u> *(T.) Dağ.*

1. Kötermek **taġnı** āsān ėmesdür

Mėn ü hicrān ġam-i heyhāt-heyhāt *(Nâdire Divanı, Gazel 31, Mısra 9).*

2. Bu ġamni **taġ** kötermes ėdi velīk men͡ga

Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 11).*

3. Ġamimni ẕerresini **taġlarga** ʿarż ėtsem

Felek anı köterürde ẖam eyledi ḳāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 9).*

4. ʿİşḳ āfetiġa **taġ** taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn ki ḳılurman bu ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 11).*

5. Bīsütūn **taġıda** köp cān çekmegin ey kūhken

Kökregimdin cūy-ı şīr ornige ötluġ yara aç *(Nâdire Divanı, Gazel 57, Mısra 5).*

6. **Taġnı** bir āh ile hāmūnda eyleb üstüvār

ʿIşḳ ṣaḥrāsıdagi mecnūnnı ferhād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 5).*

taġallub eyle-: *(Ar.+T.) Galip gelmek.*

1. İḥtisāb ehli **taġallub eyledi** meyẖāneġa

Ḳalmadı meyde ḥarāret neyde teʾṣīr-i ṣedā *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 7).*

taġnı suv ḳıl-: *(T.) Dağı eritmek.*

1. Mėn āh ile **taġnı suv ḳıldım**

Künd eyledi tīşesini ferhād *(Nâdire Divanı, Gazel 75, Mısra 9).*

taḥammül: *(Ar.) Dayanma gücü, katlanma, sabretme.*

1. Taḥammül öyle kim bīṣabrlıġ telẖ ėtti kāmıngnı

Bolur ṣabr isteseng açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 9).*

2. **Taḥammül** ḥaddın aştı ėmdi efġān ėtmesem bolmas

Ulusnı ẖāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 1).*

3. Bu ġamni taġ kötermes ėdi velīk menga

Bėrib **taḥammülini** ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 12).*

taḥammül ėt-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak.*

1. Mėn ṣabr bile **taḥammül ėtdim**

Herçend ki kėtti şehsüvārım *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 37).*

2. Nėçük taḥammül ėter müşt-peyker-i ẖākī

Ki ṭāḳat ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa dūzaẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 7).*

taḥammül ḳıl-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak.*

1. Hicr mācerāsıġa Nādire **taḥammül ḳıl**

Bīḳarār kön͡glin͡gni ṣabr birle muʿtād ėṭ *(Nâdire Divanı, Gazel 36, Mısra 17).*

2. ʿİşḳ āfetiġa taġ **taḥammül ḳıla** almaş

Mėnmėn ki ḳılurman bu ġam ü derdge ṭāḳat *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 11).*

taḥarrük eyle-: *(Ar.+T.) Hareket etmek.*

1. Kāşkī āhım nesīmidin **taḥarrük eylese**

Yār kim ruḫsārıġa gül bergidin salmış niḳab *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 7).*

taḥayyür: *(Ar.) Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırmak, şaşırıp kalmak. Cem'i: tahayyürât.*

1. Muḥabbet köyide nāçārdur ʿāşıḳḳa ḥayrānlıġ

Taḥayyür kül ḳılıb āyīne sāmān ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 6).*

taḥayyür birle: *(Ar.+T.) Hayretle.*

1. Kėçe laʿl-i hicridin ölmaḳ men͡ga düşvār ėdi

Yüz **taḥayyür birle** ėlgin tişledi cānān körüb *(Nâdire Divanı, Gazel 22, Mısra 10).*

taḥḳīḳ ėt-: *(Ar.+T.) Araştırmak, soruşturmak.*

1. Sipāh u raʿyetni **taḥḳīḳ ėtib**

Cihān içre ḳaldım müşḳat bile *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 55).*

taḥrīr ėt-: *(Ar.+T.) Yazmak.*

1. Ḳalem **taḥrīr ėterde** ney-şekerdin bolsa tan͡g ėrmes

Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 17).*

taḥrīre kėltür-: *(Ar.+T.) Kitabet, yazı yazmak.*

1. Firāḳıda nėçe ġam-nāmeler **taḥrīre kėltürdim**

Anıng mażmūnıda bir nükte inşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 106, Mısra 11).*

taḥsīn: *(Ar.) Aferin, bravo.*

1. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn kelamını

Yazar **taḥsīn**-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 16).*

2. Körmedim bir kimse kim yėtmes demādem āferīn

Sėnga taḥsīn böyle hem **taḥsīn**-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Divanı, Gazel 120, Mısra 12).*

taḥsīn ėt-: *(Ar.+T.) Beğenmek, takdir etmek, alkışlamak.*

1. Barça il kirdārıġa **taḥsīn ėtib** eyler duʿā

Ḫūblıġ kim Nādire cemşīd-i devrānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 15).*

2. Tang ėmesdür bolsa az müddetde üstād-ı suḫan

Nādire eşʿārıġa **taḥsīn ėter** selmān körüb *(Nâdire Divanı, Gazel 22, Mısra 14).*

taḫt u tāc: *(Far.+Ar.) Taht ve tâc.*

1. Berḳarār olġay ilāhī tā binā-i mülk-i dehr

Boldı **taḫt u tācdın** sermaye-yi devlet binā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 14).*

2. Ol şehr-iyār-ı devrān ḳıldı vedāʿ-i ʿālem

Kim ḳıldı **taḫt u tācın** ferzendiġa müsellem *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 32).*

taḫt-ı süleymān: *(ö.a.) Hz. Süleyman'ın tahtı.*

1. Köngüller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü **taḫt-ı Süleymān** ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 8).*

2. Kėlib ey Nādire külbem sarı feyż-i ḳüdūmidin

Köŋ͡gül vīrānesin **taḫt-ı Süleymān** eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 22).*

<u>ṭāḳat:</u> *(Ar.) Dayanma gücü,kudret.*

1. Señ͡ga köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamiñ͡ge **ṭāḳat**

Ki tamām boldı ġāret ṭalebiñ͡gde köp u azım *(Nâdire Divanı, Gazel 101, Mısra 7).*

2. Kėtti şāhım cānda ḳaldı dāġ-ı firḳat el-vedāʿ

Ḳalmadı hicrānıdın köŋ͡gülde **ṭāḳat** el-vedāʿ *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 34).*

3. Nėçük taḥammül ėter müşt-peyker-i ḫākī

Ki **ṭāḳat** ėtmedi hicrān ʿaẕābıġa dūzaḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 8).*

4. Dūd-ı āhım çıḳsa gerdūnġa serāpā çırmaşur

Ṭāḳatim ṭāḳ oldı ceyḥūndėk aḳıb közdın yaşım *(Nâdire Divanı, Gazel 104, Mısra 4).*

<u>ṭāḳat devri:</u> *(Ar.+Far.) Güçlülük devri.*

1. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti **ṭāḳat devri** ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 8).*

<u>ṭāḳat eyle-:</u> *(Ar.+T.) Dayanmak.*

1. Firāḳıñ͡g āteşidin āh u āvaḫ

Ki **ṭāḳat eylemes** bu ötḳa dūzaḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 71, Mısra 2).*

<u>ṭāḳat ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Sabretmek.*

1. ʿİşḳ āfetiġa taġ taḥammül ḳıla almaş

Mėnmėn ki **ḳılurman** bu ġam ü derdge **ṭāḳat** *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 12).*

2. Ṣanemler ʿışḳına **ṭāḳat ḳılalmayın** nāçār

Yaşundı şumʿage ẕāhid olıb behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 3).*

taḳāżā ḳıl-: *(Ar.+T.) İstemek.*

1. Ötti vāmıḳ dehrdin yādını ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn **taḳāżā ḳılmadı** *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 46).*

taḳdīr: *(Ar.) Allah'ın insanoğluna tayin ettiği kader.*

1. El-ḳıṣṣa firāḳ içre derbeder ėtti

Taḳdīr ezeldin mėni bīpā u ser ėtti (*Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 14).*

taḳlīd: *(Ar.) Belli bir örneğe benzemeye çalışma, taklit.*

1. Çėkerde cān meŋga **taḳlīd** ḳılmasun ferhād

Firāḳ tağıda bī-hūde çėkmesün külfet *(Nâdire Divanı, Gazel 41, Mısra 3).*

taḳrīr: *(Ar.) İfade etmek.*

1. Köŋgül derdini **taḳrīriġa** ḳīl ü ḳāl ėmes ḥācet

Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 3).*

talʿat: *(Ar.) Güzellik, parlaklık.*

1. **Ṭalʿatıŋg** ferruḫ mübārek maḳdemiŋg

Ḳıldı külbemni gülistān merḥabā *(Nâdire Divanı, Gazel 6, Mısra 3).*

2. **Ṭalʿat-ı** māh-ı revān yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 11).*

taleb: *(Ar.) İsteme, dileme, arzu etme.*

1. Nėçe heryan baḳdım devletim ṣubḥın **ṭaleb**

Körmedim ezġayr şām-ı nekbet-i bīintihā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 31).*

2. Seŋga köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamiŋge ṭāḳat

Ki tamām boldı ġāret **ṭalebiŋgde** köp u azım *(Nâdire Divanı, Gazel 101, Mısra 8).*

taleb ḳıl-: *(Ar.+T.) İstemek.*

1. Ḳılıb Nādire saʿi peyrevlıġıñ͡gda

 Ṭaleb ḳıldı sermaye-yi dīn ü dünyā *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 18).*

telḫ ėt-: *(Far.+T.) Acılaştırmak, neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak.*

1. Taḥammül öyle kim bīṣabrlıġ **telḫ ėtti** kāmıñ͡gnı

 Bolur ṣabr isteseñ͡g açıḳ ġūredin şehd ü şeker peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 9).*

2. Köñ͡gül kāmīni şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

 Fiġān kim çarḫ-ı hicrān zehridin **telḫ ėtdi** kāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 6).*

telḫ ol-: *(Far.+T.) Acı olmak.*

1. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīŝ

 Telḫ olur ṭūtiye güftār ile bisyār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 2).*

telḫkām ėt-: *(Far.+T.) Ağzını tadını bozmak.*

1. Sėndin ayru **telḫkām ėtdi** dėban zehr-i firāḳ

 Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Divanı, Gazel 37, Mısra 9).*

2. Köñ͡gülni bāde-yi ġam birle āḫır **telḫkām ėtti**

 Yėtalmay Nādire ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫ͏̌āġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 11).*

ṭāliʿ: *(Ar.) Talih, baht, kader.*

1. **Ṭāliʿme** nāgehān ḳıldı yaman köz eŝer

 Ḳaldı firāḳ cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 15).*

2. **Ṭāliʿim** rehberlıġ eyleb baḫt u yāver ḳalmadı

 Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 61).*

3. Öz cānıma bīdād üze bīdād ḳılurman

 Baḫtımnı **ṭāliʿidin** dād ḳılurman *(Nâdire Divanı, Müsemmen 1, Mısra 20).*

<u>ṭālıb-ı dünyā:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Dünyaya istekli (Dünya hayatına meyilli).*

1. **Ṭālıb-ı dünyā** giriftār-ı kemend-i ḥüsn ola
Pāybend olmas temelluḳ dāmıġa āzād merd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 7).*

<u>ṭāliʿ-i bergeşte:</u> *(Ar.+Far.) Tersine dönmüş şans, makus talih.*

1. Mėn nā-tüvān u ḫastanı ol ay cemālıdın
Maḥrūm ḳıldı **ṭāliʿ-i bergeşte** bed-baḫt *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 6).*

<u>ṭāliʿ-i ferḫunde:</u> *(Ar.+Far.) Uğurlu, kutlu, şans veya talih.*

1. Baḫt yāver **ṭāliʿ-i ferḫunde** devlet pāydār
Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 53).*

<u>taʿlīm-i reftār ėt-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Yürümeyi öğretmek.*

1. Ḳadın͡g raʿnā nihāl-ı servdur cānā ḫırām eyleb
Çemen gülgeştide ṭāvūsḳa **taʿlīm-i reftār ėt** *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 12).*

<u>taʿlim-i vefā bėr-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Sevgi dersi vermek.*

1. Ol ġamze sen͡ga cevr ü cefā ʿalemin oḳuttı
Efsūs ki **taʿlim-i vefā bėrmedi** üstād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 8).*

<u>talpın-:</u> *(T.) Kanat çırpmak, yeltenmek, heves etmek.*

1. **Talpınıb** ölgen kebi ṣayyādnı dāmıda ḳuş
Ḳoy ki bir dem çırmaşıb bend-i niḳābın͡gge öley *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 11).*

<u>tam-:</u> *(T.) Damlamak.*

1. Beski ḳan boldı yüreğim gevher-i eşk ornıġa
Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin **tamdı** mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 12).*
2. Eger **tamsa** közümdin ḳaṭre-yi yaş

Bolur deryādegi āb-ı revān telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 13).*

tamaʿ: *(Ar.) Umut, beklenti, istek*

1. Özini ḳılmadı peydā cihānde

   Ṭamaʿdın bolmadı ʿunḳa mülevveŝŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 55, Mısra 8).*

2. **Ṭamaʿ** zevḳi girībāngīr bolġaç

   Bolur dāmān-ı istıġnā mülevveŝŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 55, Mısra 3).*

tama tama: *(T.) Damlaya damlaya.*

1. Yana yana ḳalmadı cān birle kön͡glüm dāġsız

   Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 6).*

tamām: *(Ar.) Tamamen, bütünüyle, baştan başa.*

1. ʿīşi **tamām** ġamdür ḫunāb-ı dil ġıẕāsı

   Vaṣlın͡g ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 15).*

tamām bol-: *(Ar.+T.) Tamam olmak, sona ermek.*

1. Sen͡ga köp ėdi muḥbbet kem ėdi ġamin͡ge ṭāḳat

   Ki **tamām boldı** ġāret ṭalebin͡gde köp u azım *(Nâdire Divanı, Gazel 101, Mısra 8).*

tamām ol-: *(Ar.+T.) Bitmek, sona ermek, tamamlanmak.*

1. Bolub yüz min͡g efsāne şerḥ-i firāḳ

   Tamām oldı dāsıtānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 66).*

taʿmīr-i muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar) Sevgi binası.*

1. Eyledin cehd ile **taʿmīr-i muḥabbet** ābād

   Kim ḳılur Nādire bu himmet-i merdānege baḫŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 53, Mısra 13).*

<u>tan͡g ėmes:</u> *(T.) Ayıp değildir.*

1. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

   Tan͡g ėmes bolsa ulus aġzıda tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 6).*

2. **Tan͡g ėmes** ḳılsa yüzi maşşāṭeni bīdest ü pā

   Eyledi āyīneni su çihre-perdāz eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 3).*

3. Kėçe ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

   Tan͡g ėmes andın tutaşsa çarḫ īvānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 6).*

4. Serv çemende baş çėkib güller açılsa **tan͡g ėmes**

   Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Divanı, Gazel 82, Mısra 3).*

5. **Tan͡g ėmes** ger ehl-i ʿālemdur ṭarab āmādelıġ

   Kim an͡gın͡g dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 19).*

6. **Tan͡g ėmesdür** bolsa az müddetde üstād-ı suḫan

   Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Divanı, Gazel 22, Mısra 13).*

7. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa **tan͡g ėrmes**

   Lebin͡g vaṣfını yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 17).*

8. Felekdin ger şikāyet āşkār ėtsem **tan͡g ėrmes** kim

   Ġam-i hicrāne tebdīl eyledi ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 11).*

9. Kön͡gül bir āfitāb ʿışḳıda ḥayrāndur ki **tan͡g ėrmes**

   Lebi şevḳi felekdin yėrge indürse mesīḥānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 13).*

<u>tan͡g ėrmes:</u> *(T.) Ayıp değildir.*

1. Muḥabbet kişverī ābād irür iḳbāl u cāhımda

   Tan͡g ėrmes bolsalar ʿışḳ u cünūn ehli penāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 2).*

<u>taʿn ėt-:</u> *(Ar.+T.) Kınamak, ayıplamak.*

1. Körüb kön͡glümde yüz āzārb ey bīderd **ṭaʿn ėtme**

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Divanı, Gazel 102, Mısra 5).*

tanatgunça: *(T.) Sabaha kadar.*

1. Külbeyī aḥzān ara sulṭān ʿömerni dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça örteb yanaman *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 20).*

ṭaʿne-yi aġyār: *(Ar.+Far.) Yabancı yargısı.*

1. Ger **ṭaʿne-yi aġyārdın** ey dil ḥaẕar ėtseŋ

ʿĀlem iliġa bolmaġıl iḳrār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 13).*

2. ʿĀr ḳılmas **ṭaʿne-yi aġyārdın**

ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳnı dėrler ʿārsız *(Nâdire Divanı, Gazel 89, Mısra 15).*

tanıḳ: *(T.) Şahit.*

1. İki giryān közüm mihriŋni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa ter-dāmānlıġ ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 13).*

tap-: *(T.) Bulmak.*

1. Kimse **tapmas** eŝerim istemaḳ u sormaḳdın

Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām meŋa *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 13).*

2. **Tapmasa** yār cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādıŋ ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 54, Mısra 5).*

3. Ḥaḳ cenābıġa **tapar** mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile her kimse eger bolsa ẕebīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 7).*

4. Nėçe kündür mesīḥāsā kėzib gülzār-ı ʿālemni

Nişān **tapmas** men ol gül hicridin serv-i revāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 6).*

5. Ġubārımdın nişān **tapmas** ḳoyun bir ʿömr seyr eyleb

Ki men sergeştemen ol ḫusrev-i tūrān havāsıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 121, Mısra 3).*

6. Tökmeyin kim eşk **tapmas** laʿl-i sīrābıng͡ seni
Yutmayın ḳan kım ruḫ-ı gülnārıng͡ eyle ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 9).*

7. Köng͡ül nāvekleringni zaḫmıdın **tapar** herdem
Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 13).*

8. **Taptı** ṭuġrā yaḫşı atıdın saʿādet defterī
Serv ḳadiġa münāsib ḫalʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 15).*

9. Herkim ki **tapsa** ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl
Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 9).*

10. **Tapmaġım** olmas müyesser ol gül-i ḫandān besī
Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-uı ʿālem tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 15).*

11. Şerbet-i vaṣlıng͡nı **tapmay** ḳan yutarman dembedem
Serv yang͡lıġ ḳametimni bār-ı miḥnet ḳıldı ḫam *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 51).*

12. Sėni **tapmaḳ** besī müşkil körindi cütücū birle
Firāḳıng͡ derdiġa teskīn tilermen güftügū birle *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 31).*

13. Farḳ farḳad sayı **tapḳay** tāc-ı devlet ʿanḳarīb
Eyleġıl cāvīd ʿömrini ang͡a yārab naṣīb *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 13).*

14. ʿÖmrdin ber **tapḳay** ol şehzāde-yi ʿālī nişān
Cilverger māh-ı cemālıdın aṣālet cevheri *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 29).*

15. Ėmdi ġam küncīde ḥasretler bile örtane man
Mirhbān şāhımnı **tapmay** ḳalmışam giryān bolub *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 36).*

16. Murādımnı sėndin **taparman** mu dėb
Ḫalāyiḳḳa seʿyi murād eyledim *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 11).*

17. Fiġān kim **tapılganda** ṣayd-ı murād
Havā eyledi şehbāzım mėning͡ *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 115).*

18. Nėçe kim ẕāhid irür ṣāf żamīr

İçmeyin mey **tapalġay mu** ṣelāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 6).*

19. Dirīġā kėtdi āḫır gevher-i maḳṣūd ėlgimdin

Tapıb ėrdim sėni maḥbūblardın intiḫāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 14).*

20. **Tapmas** közümni merdümi ḥüsnin͡g misālını

Ḫāl-ı siyeh ile ruḫ-ı alın͡gdın örgüley *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 13).*

21. Şükr bari kim işim **tapmadı** red

ʿışḳ bürhānı men͡ga ėrdi sened *(Nâdire Divanı, Gazel 79, Mısra 1).*

22. Deşt-i cünūn nesīmidėk tėlbe kön͡gül ḫayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Divanı, Gazel 82, Mısra 10).*

23. Rūze ayı **tapmadım** pīr-i muġan irşadını

Lācerem mescid ara ẕāhidġa ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 5).*

24. Şerbet-i laʿlin͡gdin ayru **tapmadım** cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı telḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 11).*

25. Beyābānlarnı izleb **tapmadım** yārım soraġını

Bėrürmen cān ṣabā nāgeh ḫaber kėltürse yārımdın *(Nâdire Divanı, Gazel 116, Mısra 9).*

26. Firāḳ ėlgide **tapmadım** çāre-yī

Ki vaṣlın͡g ėdi çāre sāzım mėnin͡g *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 117).*

27. **Tapmasun** taʿġīr ol reşk-i çemen rengi dėban

Lāle yan͡glıġ dāġlar kön͡glümdegi ḳanımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 7).*

28. Sefer yolın nigār-ı mihrbānım köp uzaḳ aldı

Tapalmasman ḫalāṣ olmak yolın hicrān belāsıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 121, Mısra 12).*

29. Deşt ü ṣaḥrādın soraġın͡gnı **tapalmay** derd ile

Eylenib keldim yėne ġam üyide ḥayrān bolub *(Nâdire Divanı, Gazel 29, Mısra 3).*

30. Gülşen-i vaṣlı soraġını **tapalmay** Nādire

Boldıyu sergeşte hicrān deştide vādī-neverd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 13).*

31. Dünyā yüzini isteb **tapgey** ėdim soraġın

Ger bolsa yüz merāḥıl mėn birle yār arası *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 9).*

<u>tapıl-:</u> *(T.) Bulunmak.*

1. Āstanıng͡ġa ḳoyıb ferş ḳılay başımnı

Özge menzilde **tapılmas** meng͡a sensiz rāḥat *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 12).*

2. **Tapılsa** Nādire bir şeyḫ ʿārif-i kāmil

Başım havasın ėtey naẕr-ı āstāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 13).*

3. Yārnıng͡ vaṣlı ėmes āzārsız

Gülşen içre gül **tapılmas** ḫārsız *(Nâdire Divanı, Gazel 89, Mısra 2).*

4. Kög͡ül derdini şerḥ ėtmekke bir hemdem **tapılmaydur**

Kög͡ül bīḫod bolub ġam bādesidin tā yıḳılmaydur *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 51).*

<u>tapşur-:</u> *(T.) Emanet etmek, teslim etmek.*

1. Felek elgi ġubārım ṣarṣar-ı hicrāne **tapşurdı**

Vücūdım raḫtını közler yaşı ṭūfāne **tapşurdı** *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 1-2).*

2. Ġami sūzini başlab ėtmedim sāmān çün gerdūn

Bu dürlerni mėning͡dėk bīser ü sāmāne **tapşurdı** *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 8).*

3. Açılmaydur közüm yūsuf ʿuẕārımdın cüdā bolġaç

Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne **tapşurdı** *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 10).*

4. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre kög͡üldin müyesser kim

İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı ṭūfāne **tapşurdı** *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 12).*

tār: *(Far.) Saz teli.*

1. Kim kėlür būyī vefā ʿuşşāḳ ara eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzıng͡ **tārıdın** *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 92).*

ṭarab: *(Far.) Eğlence, şenlik.*

1. Tang͡ ėmes ger ehl-i ʿālemdur **ṭarab** āmādelıġ

Kim ang͡ıng͡ dīdārıġa ḥayrāndur insān u perī *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 19).*

2. **Ṭarab** teklīfi birle köng͡lümi ḳan ėtme ey sāḳī

Ne ḥāṣıl Nādire laʿlidin ayru cām-ı ṣahbādın *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 17).*

ṭaraf: *(Ar.) Yan, cihet.*

1. Bolmaġıl yaḫşı u yamanġa **ṭaraf**

Bī-ḫod ol yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Divanı, Gazel 62, Mısra 9).*

taraġdėk: *(T.) Tarak gibi.*

1. Köng͡ül baġlandı tā zencīr-i gīsūyı semensāġa

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa, *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 2).*

taraḥḥüm ḳıl-: *(Ar.+T.) Dayanmak.*

1. Naḳş-i pāyıng͡dın naẓar ḳılġıl ki barmėn pāymāl

Kākülüng͡ yang͡lıġ **taraḥḥüm ḳıl** ki sergerdānıng͡ım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 16).*

ṭarāvet: *(Ar.) Tazelik.*

1. Sarıġ yüzimde ḳızıl eşkimi **ṭarāveti** bar

Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Divanı, Gazel 3, Mısra 5).*

ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān: *(Far.) Son devrin tel tel ipliklenmiş eteği.*

1. Aṣālet baḥrīde ẓāhir bolıb mevc-i kerem andın

Dürr-i yektā **ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān** kėldi *(Nâdire Divanı, Gazel 140, Mısra 10).*

tarfe: (Ar.) Bir göz açıp kapayıncaya kadar olan an.

1. **Ṭarfe** müşkildur vedāʿ ėtmaḳ sėnin͡gdėk yār ile
   Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım yaḫşı bar *(Nâdire Divanı, Gazel 87, Mısra 11).*

tarīḳ: *(Ar.) Yol, yöntem, usûl.*

1. Riyā u rızḳ **tarīḳide** teşne kām olur
   Serāb-ı baḥr-i ḫayālāt-ı bīkerāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 5).*
2. Yoḳ aġzının͡g soraġıda ey cān nişān tileb
   Tüşdin͡g ʿadem **ṭarīḳine** gümdur sen͡ga beled *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 8).*
3. Köymaḳ irür ʿaşıḳ bile maʿşūḳ **ṭarīḳi**
   Bu maḥfil ara şemʿ ile pervāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 7).*

tarīḳ-i ādāb: *(Ar.) Edeb usûlu.*

1. Ḳaşını ḳılıçıġa boyın sun
   ʿĀşıḳḳa budur **ṭarīḳ-i ādāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 25, Mısra 4).*

tarrār: *(Ar.) Hilekâr (Sevgili).*

1. Aldı kön͡gül ḳuşların her laḥẓa müşkīn ṭürresi
   Bāl-ı şāhīndür ki ṣayd eylerde **ṭarrārı** ʿaceb *(Nâdire Divanı, Gazel 18, Mısra 4).*

tart-: *(T.) Çekmek.*

1. Nādire āhım sinānıdın tehevvüm **tartıban**
   Çarḫ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 13).*

1. Yār üçün aġyār derdin **tartaman**
   Körmedim bir yārnı aġyārsız *(Nâdire Divanı, Gazel 89, Mısra 7).*
2. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet
   Firāḳı bīmide yüz ança **tartarman** viṣālıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 123, Mısra 10).*

3. Kėtmedi mendin ḳadaḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh yan͡glıġ **tartardurman** intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 2).*

taş: *(T.) Taş.*

1. Beski hicrān öti kön͡glüm **taşını** suv eyledi

Közgü yan͡glıġ ʿaks-i ruḫsārın͡g ile ḥayrānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 5).*

taş bağırlık: *(T.)Taş gönüllülük.*

1. **Taş bağırlık** yār feryādımġa pervā ḳılmadı

Yūsuf ʿışḳıda bu işlerni züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 43).*

taṣadduḳ: *(Ar.) Sadaka, bağış.*

1. Ne derkār sėnsiz cihān birle cān

Taṣadduḳ bu cān u cihānım san͡ga *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 40).*

2. Mülk-i cihānım ey şeh-ī devrān **taṣadduḳın͡g**

Mülk ü cihān ne bolġusıdur cām **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 1-2).*

3. Yüz cānım olsa laḥẓada ḳurbānın͡g eylerim

Vaṣlım niŝārın͡g olsun u hicrān **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 4).*

4. Giryān közümni yaşıge neẓẓāre ḳılmadın͡g

Gevherler ėtdi dīde-yi giryān **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 6).*

5. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

Māl u menāl u niʿmet-i elvān **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 8).*

6. Yėtkürse ger nesīm viṣālın͡g peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 10).*

7. Gülzār-ı ḥüsn sebze-yi ḫaṭın͡g bahārıdur

Feyż-i bahār u seyr-i gülistān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 12).*

8. Cān u dilini sen͡ga fedā ḳıldı Nādire

Ey yār kėl ki boldı dil ü cān **taṣadduḳın͡g** *(Nâdire Divanı, Gazel 98, Mısra 14).*

taṣadduḳ eyle-: *(Ar.+T.) Bağışlamak, hediye etmek.*

1. Munṭaẓırdur men ḳaçan kim kėlse cānān eyleney

Başıdın yüz yol **taṣadduḳ eyleban** cān eylerim *(Nâdire Divanı, Gazel 146, Mısra 2).*

taşḳarı: *(T.) Dışarı çıkmamak.*

1. **Taşḳarı** çıḳma keçeler ḥaşr olur

Çıḳsa yarım kėçede ger āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 3).*

taş: *(T.) Taş.*

1. Ḳılmasun mu nāle ayrıldı vefālıġ yārıdın

Taşnı suv ḳıldı teʾŝīr-i fiġān u zārıdın *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 94).*

taṣvīr: *(Ar.) Resim.*

1. Nūne oḫşatdım ḳaşın͡g **taṣvīrini**

Nergisin͡g bādāmını ṣād eyledim *(Nâdire Divanı, Gazel 110, Mısra 15).*

taṣvīr ėt-: *(Ar.+T.) Şekil, suret vermek.*

1. Ḳan yaşım **taṣvīr ėter** her laḥẓa ol gül ṣūretin

Közge kim müjgānlerimni kilk-i bihzād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 11).*

taṣvīr-i bihzād eyle-: *15. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcünün resmini çizmek.*

1. Ṣūreti yādıda rengīn fikrlerdin her zamān

Ṣafḥa-yı fiṭret ara **taṣvīr-i bihzād eylerem** *(Nâdire Divanı, Gazel 108, Mısra 8).*

ṭavāf-ı mekke: *(ö.a.) Mekke ziyareti.*

1. Kön͡güller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 8).*

ṭavf ėt-: *(Ar.+T.) Tavaf etmek.*

1. Gāhgāhī **ṭavf ėtib** topraġıdın eylanaman

Cāvidān cennetde boġay ḥażret-i sulṭān ʿömer *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 25).*

ṭāvūs: *(Ar.) Tavus kuşu.*

1. Ḳadın͡g raʿnā nihāl-ı servdur cānā ḫırām eyleb

Çemen gülgeştide **ṭāvūsḳa** taʿlīm-i reftār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 12).*

2. Bolub başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf **ṭāvūs** reftārı *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 8).*

tāze: *(Far.+T.) Taze ve temi.*

1. Dergehige tekye ḳılġan körmegey üftādelıġ

Şükr Allāh **tāze** boldı manṣab-ı şehzādelıġ *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 18).*

2. Men͡ga ḫayl u sipeh dīvāneler birle mecāninler

Nėçün kim **tāze** daġı cismime mühr-i süleymānı *(Nâdire Divanı, Gazel 144, Mısra 6).*

3. Közüm ḳan yaş töküb güller açıldı **tāze** dāġımdın

Bukün birdem kėlib seyr-i gülistān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 7).*

taʿẓīm: *(Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i **taʿẓīmiġa** bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 3).*

teb ü tāb: *(Far.) Yanma, tutuşma, sıcaklık, sıkıntı, sızı.*

1. Her **teb ü tābı** ki ol şemʿ-i şebistānımdadur

Tāblardur kim demādem rişte-ti cānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 1).*

tebāh bol-: *(Far.+T.) Mahvolmak.*

1. Ayrılıb ol pādişāhdın **boldı** aḥvālım **tebāh**

Dil-figār u sīne rīş ü dīde giryān el-firāḳ *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 39).*

tebdīl eyle-: *(Ar.+T.) Değiştirmek.*

1. Felekdin ger şikāyet āşkār ėtsem tang͡ ėrmes kim

Ġam-i hicrāne **tebdīl eyledi** ʿīş-i müdāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 12).*

tebessüm: *(Ar.) Gülümsemek; sessiz gülmek.*

1. Lebleri tökti **tebessüm** şehdidin āb-ı ḥayāt

Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 5).*

tecellī: *(Ar.) Görünme, zahir olma.*

1. Ḥüsning͡ **tecellīside** ḫurşīd ẕerre yang͡lıġ

Eyler ḳamer yüzing͡ge mānend-i hāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 15).*

tecellī neşʾesi: *(Ar.+Far.) Görünme, zahir olma neşesi, mutluluğu.Sırrın varlıklarda görünmesinin neşesi, mutluluğu.*

1. Ėmes közgüde mey keyfiyet-i dīdārdın ġāfil

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 6).*

tecemmül āfitābı: *(Ar.+Far.+T.) Süslenmiş güneş.*

1. Köng͡ül şehbāzını endūh dāmıġa eylentürdi

Tecemmül āfitābınıng͡ felek tofraġa indürdi *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 42).*

<u>tefāvüt:</u> *(Ar.) İki şey arasındaki fark, farklılık.*

1. Bu merḥalede ḳalmadı ḫalḳ içre **tefāvüt**

   Bu ṭurfe ki ʿāḳil bile dīvāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 11).*

<u>tefekkür:</u> *(Ar.) Düşünme.*

1. Köñ͡gül derdini taḳrīriġa ḳīl ü ḳāl ėmes ḥācet

   Tefekkür birle rūşen eyle mażmūn-ı kelāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 4).*

<u>tefriḳa:</u> *(Ar.) Anlaşmazlık, nifak.*

1. Hicr ü firāḳ elgide pīrehim pāredür

   Ḳılmadı il **tefriḳa** cībini dāmānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 125, Mısra 4).*

<u>tefsīr-i ḳurān:</u> *(Ar.+Ar.) Kurʾān tefsiri.*

1. Ėmes iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān himmet ehlige

   Bu maʿnī Kāmile **tefsīr-i Ḳurān'dın** temāşā ḳıl *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 16).*

<u>teġāfül:</u> *(Ar.) Gafil görünmek, gafletli gibi davranmak.*

1. Bir **teġāfüldin** ḳılay pāmāl serkeşler başın

   Yüz gedānı bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban, *(Nâdire Divanı, Gazel 117, Mısra 3).*

2. Ḫıcıldur ḳametiñ͡gdin serv u şimşād

   Teġāfül birle ḳan tökmek fenide *(Nâdire Divanı, Gazel 77, Mısra 14).*

3. **Teġāfül** birle bīdād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

   Ki telḫ olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫ̌ādın *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 13).*

<u>tehevvüm:</u> *(Ar.) Hafif uykunun aşırısı.*

1. Nādire āhım sinānıdın **tehevvüm** tartıban

   Çarḫ meydānıdadur çābuk süvār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 13).*

<u>tehniyet:</u> *(Ar.) Kutlama, tebrik etme.*

1. **Tahniyetdin** boldı sūsenni libāsı sūsenī

Serv ü gül bezmīde pürzer boldı raʿnā dāmeni *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 57).*

<u>tekellüm:</u> *(Ar.) Söyleme, lakırdı etme, konuşma.*

1. Herkim ki tapsa ʿışḳ edebgāhıda ḳabūl

Ḳılmas anı tekellümini hīç kimse red *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 10).*

<u>tekellüm ėt-:</u> *(Ar.+T.) Konuşmak.*

1. **Tekellüm ėtdi** mülāḳāt laʿl-i nābıng͡ ile

Feṣāḥat ehli ara tapdı iʿtibār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 50, Mısra 11).*

<u>tekellüm eyle-:</u> *(Ar.+T.) Konuşmak.*

1. Lāl bolmay kim **tekellüm eyledi** körgeç sėni

H̱āk bolmay kim sėni reftārıng͡ eyler ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 5).*

<u>tėg-:</u> *(T.) Değmek, dökünmek.*

1. Cevāb-ı şāh beyt-i Nādire ol nādir-i dervrān

Tėgib seng-i ecel sindürdi mīnā birle cāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 28).*

2. **Tėgib** seng-i melāmet şīşe-yi ṣabrımnı sindürdi

Ḳuyaş çābuk süvārım tā felek raẖşıġa mindürdi *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 43).*

<u>teklīf:</u> *(Ar.) Teklif, öneri.*

1. Ḳaçan bād-ı ṣabā **teklīf** gülgeşt-i çemen ḳıldı

Çėkib ḳāmet ḳıyāmet āşikārā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 106, Mısra 7).*

<u>teklīf-i cāh:</u> *(Ar.+Far.) Makam, dereceye önermek.*

1. Mecnūn-ı bīnevānı **teklīf-i cāh** ḳılma

Kim tėlbeler başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 7).*

teklīf-i şarāb eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Şarap içme teklifinde bulunmak.*

1. Lebidin ayru ḳan yutmaḳ işimdur barġıl ey sāḳī

Meng͡a bī-hūde külfet bėrme **teklīf-i şarāb eyleb** *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 12).*

teklīf-i temāşā ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Gezmeye teklif etmek.*

1. Meng͡a ol güldin ayru **ḳılma teklīf-i temāşā** kim

Gülistāndın ḫacl men seyr-i bāġ u būstāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 7).*

tekrār: *(Ar.) Tekrar, yeniden.*

1. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

Tang͡ ėmes bolsa ulus aġzıda **tekrār** ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 6).*

telāṭım-ı firāḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık ıstırabı.*

1. Kön͡glümde henūz iştiyāḳıng͡

Cān içre **telāṭım-ı firāḳıng͡** *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 32).*

tėlbe: *(T.) Deli.*

1. Mecnūn-ı bīnevānı teklīf-i cāh ḳılma

Kim **tėlbeler** başıda yoḳdur havā-i mekteb *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 8).*

2. Derdlıġ ḳıṣṣa-yı ʿışḳımnı ėşitti ferhād

Tėlbe mecnūndėk anı ḳılsa bu efsānege baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 53, Mısra 12).*

3. Ḳoy naṣīḥatnı meng͡a ey nāṣiḥ

Pend ile **tėlbe** tapar mu iṣlāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 16).*

4. Terk-i ʿışḳ ėt dedi meng͡a ẕāhid

Dėmedi hīç **tėlbe** munça ḳabīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 12).*

5. Mėn **tėlbege** közüng͡ kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī şıfat remīde ġazālıng͡dın örgüley *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 11).*

6. Havā-i sünbül-i sevdāsıdın ferhād u mecnūndėk

Ne ġavġālar ki saldı **tėlbe** başım kūh u ṣaḥrāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 6).*

tėlbe bol-: *(T.) Deli olmak, delirmek.*

1. Kėl ki bir sāʿat sėni körmaḳ uçun muştāḳ mėn

Tėlbe boldım sėndin ayru ey perīzādım ėşit *(Nâdire Divanı, Gazel 40, Mısra 12).*

tėlbe ḳıl-: *(T.) Delirtmek.*

1. Merdümlıġ ile eyledi ol ay mėni rüsvā

Neyreng ile ḫod **tėlbe ḳılur** ilni perīzād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 4).*

tėlbe kön͡gül: *(T.) Deli gönlüm.*

1. Közüm körgeç yüzin͡gni **tėlbe kön͡glüm** boldı sevdāyī

Saçın͡g sermāyesidur rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 15).*

2. Nėtay ki dehr güẕergāhıda bu **tėlbe kön͡gül**

Yoluḳtı hicrige vaṣlını iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 11).*

3. Deşt-i cünūn nesīmidėk **tėlbe kön͡gül** ḫayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb yār soraġıdın eŝer *(Nâdire Divanı, Gazel 82, Mısra 9).*

tėlbedėk: *(T.) Deli.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī **tėlbedėk** yaʿnī

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

telḫ: *(Far.) Acı.*

1. Men͡ga laʿlin͡gdin ayru kām-ı cān **telḫ**

İrür andın şarāb-ı erguvan **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 1-2).*

2. İrür gül mevsimi bülbül nişāṭı

Bolur ʿşi anı faṣl-ı ḫazān **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 4).*

3. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 8).*

4. Firāḳıng͡ zehridėk ḳatıl ėmesdür

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 10).*

5. Fereḥ köz tutma hicrān şerbetidin

Ki bolmış rūzgārım ançünān **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 12).*

6. Eger tamsa közümdin ḳaṭre-yi yaş

Bolur deryādegi āb-ı revān **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 14).*

7. Meng͡a ey Kāmile laʿlidin ayru

Eger şeker ėsem bolġay dehān **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 16).*

8. Ol perī-peyker ki hicridin cihanım boldı **telḫ**

Şerbet-i laʿlidin ayru kām-ı cānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 1-2).*

9. Vāy kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 4).*

10. Kām-ı cān vaṣing͡de şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr

Ėmdi hicrānıng͡da ey nā-mihrbānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 6).*

11. Ne ḥelāvet körgemėn hicrinde bu meyḫānedin

Neşʾe zehr oldı şarāb-ı erguvānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 8).*

12. Sīb-i ġabġab birle ʿināb lebin hicrānıda

Mīve-yi elvan-ı bāġ u būstānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 10).*

13. Şerbet-i laʿling͡din ayru tapmadım cān leẕẕetin

Kāmıma ʿişret mey-i ey dilsitānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 12).*

14. Vaṣl devrānıda ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı **telḫ** *(Nâdire Divanı, Gazel 69, Mısra 14).*

15. Teġāfül birle bīdād ėtme çoḫ ḥālimġa ey ṭāliʿ

Ki **telḫ** olmış meẕāḳım kāmı ol laʿl-i şekerḫ̬ādın *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 14).*

16. Lebleri̇ng͡din ayru ʿīşim **telḫdür** devrān ara

Cān bėrib şīrīn maḳālıng͡nı körer kün barmu kin *(Nâdire Divanı, Gazel 128, Mısra 9).*

17. Cihāndın kėtdi ol şāh-ı cihānım

Meng͡a boldı firāḳıda cihān **telẖ** *(Nâdire Divanı, Gazel 68, Mısra 6).*

<u>tėlmürüb ḳal-:</u> *(T.) Ümit ve hasretle bakmak.*

1. **Tėlmürüb ḳaldım** yolıng͡da şehriyārım ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim ẖazān boldı bahārım ḳandasan *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 7).*

<u>temāşā:</u> (Far.) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

1. Köralmey yārnı bolmış cünūnım il **temāşāsı**

Eger körsem cemālın anda körgersen **temāşānı** *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 6).*

2. Közüm nūrīni rūşen ėt ey Ḫudā

Temāşā-i emn ü emān eyleyin *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 140).*

<u>temāşā ėt-:</u> *(Far.+T.) Bakıp seyretmek; zevkle, hayranlıkla seyretmek, izlemek.*

1. Kėlkim nażarımġa ey perīrū

Dīvāneġa birdem **ėt temāşā** *(Nâdire Divanı, Gazel 5, Mısra 6).*

<u>temāşā eyle-:</u> *(Far.+T.) Seyretmek.*

1. Çemende gül **temāşā eyleban** serv-i revān körsem

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 19).*

<u>temāşā kıl-:</u> *(Far.+T.)Seyretmek, bakmak.*

1. Bolub Edhem ṣıfat yekbāregī ʿālemni terk ėtmek

Bu işni Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer Ḫān'dın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 14).*

2. Ėmes iḥsān cezāsı ġayr-ı iḥsān himmet ehlige

Bu maʿnī Kāmile tefsīr-i Ḳurān'dın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 16).*

3. Cemāl-ı yār istersėn gülistāndın **temāşā ḳıl**

Mėni giryān közümni ebr-i nīsāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 1-2).*

4. Ėmes közgüde mey keyfiyet-i dīdārdın ġāfil

Tecellī neşʾesini çeşm-i giryāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 6).*

5. Muḥabbet derdidin āşüfteliġlar tüşti başımġa

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 8).*

6. Ḳamışdėk bend bendim āşiyān-ı nāle bolmışdur

Fiġānım destgāhını neyistāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 10).*

7. Köng͡ül teşvīşini zülf-i perīşānıda körgende

Ciger ḳan oldıġın ol laʿl-i ḫandāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 12).*

8. Meng͡a rām oldı vaḥşīler velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını **temāşā ḳılmadı** şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 106, Mısra 4).*

9. Muḥabbet kişveride destgāhımnı **temāşā ḳıl**

Felekni gerdeni baġlıḳ kemend-i dūd-ı āhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 11).*

10. Cāndın artuḳ mihrbān dildārdın ayrılmasun

Bir kėlib ḥālımnı sulṭānım **temāşā ḳılmadı** *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 40).*

11. Nėçük kim ay şiʿāʿ-i rūşen olmış mihr tābidin

Cemāl-ı pertevin ḫurşīd-i tābāndın **temāşā ḳıl** *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 4).*

<u>temāşā vaḳti:</u> *(Far.+Ar.+T.) Temaşa zamanı.*

1. Ey muṣāḥibler **temāşā vaḳti** şāhım kėlmedi

Mevsim-i seyr oldı şāh-ı kec-kulāhım kėlmedi *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 11).*

temāşā-i cemāl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel yüzünü seyri.*

1. **Temāşā-i cemālıġa** eger şükr ėtmegen bolsam
Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 11).*

temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳıl-: *(Far.+T.) Yüz yapraklı güzel, hoş görülen gülü seyir etmemek.*

1. Köng͡ül yüz pāre boldı Nādire sarġardı ruḫsārım
Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 106, Mısra 14).*

temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Cennet bahçesini seyir etmek.*

1. Cihān gülzārīde terk-i temāşā eylesün yārab
Temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 16).*

temelluḳ dāmı: *(Ar.+Far.+T.) Dalkavukluk tuzağı.*

1. Ṭālıb-ı dünyā giriftār-ı kemend-i ḥüsn ola
Pāybend olmas **temelluḳ dāmıġa** āzād merd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 8).*

temennā: *(Ar.) Arzu, istek, temennî.*

1. Ḳılur peyveste vaṣlıng͡nı **temennā**
Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 15).*
2. Köng͡ül kim hicr ilidin bīnevādur
Ḳılur peyveste vaṣlıng͡nı **temennā** *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 14).*
3. Kėçe ol gīsū **temennāsıġa** çėktim āhlar
Tang͡ ėmes andın tutaşsa çarḫ īvānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 5).*
4. Uşattı ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerḫāsı
Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar **temennāsı** *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 28).*
5. Ḳaşıng͡ yeʾsi **temennāsıdadur** peyveste ḳadım ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

<u>temennā ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) İstemek, arzulamak.*

1. Kördi ol serv-i dilārā ḳāmet-i mezūnını

Serv ḳadın **ḳıldı** ḳumrīler **temennā** bāġ ara *(Nâdire Divanı, Gazel 15, Mısra 16).*

<u>temennā-i bahār:</u> *(Far.) Bahar arzusu.*

1. Bülbüle gülzārsız ėrmes **temennā-i bahār**

Furṣat-ı çeng ü nevā bir laḥẓa birdem bolmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 130, Mısra 3).*

<u>tėmür-ı ṣāḥibḳurān:</u> (*ö.a.) Timur İmparatorluğu'nun kurucusu olan Emir Timur.*

1. Bir hümāyūn ṭıfl Bābür neslidin boldı ʿayān

Nev-nihāl-ı būstān **tėmür-ı ṣāḥibḳurān** *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 28).*

<u>ten:</u> *(Far.) Beden, cisim, gövde, vücut.*

1. ʿAceb yoḳ Nādire pervāz ḳılsa yār köyide

Ki bolmış **tende** firḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 18).*

2. **Tenimde** hicr oḳı nė zaḫm-i bīnihāyetdur

Ki bolmaġay anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Divanı, Gazel 30, Mısra 9).*

3. Bolur āyīne ṣayḳal birle fūlād

Tiler nālān köŋ͡gül **tendin** ferāġat *(Nâdire Divanı, Gazel 77, Mısra 24).*

4. Şemʿdėk örteb **tenimni** iḥtiyāṭ ėt dūdını

Kim kėreklikdur sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 9).*

5. Köŋ͡gül nāvekleriŋ͡gni zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim **tende** ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 14).*

6. Dil ḫasta u ciger ḳan **ten** derdmend sėnsiz

Feryād ile fiġānım bolmış bülend sėnsiz *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 11).*

7. **Ten** buzuldı ėmdi rāḥat ḳalmadı

Sāye peydā bolmaġay dīvārsız *(Nâdire Divanı, Gazel 89, Mısra 9).*

8. Salıb hicr **ten** mülkine zelzele dedi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 11, Mısra 11).*

9. Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger oldı **tenim**

Ḳan yaş ile mūy-ı ser ėtdim ḫiżāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 5).*

10. **Tenim** ḫāk-ı reh oldı şehsüvārımdın cüdā ḳıldın͡g

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destin͡gdin *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 13).*

tėn͡g: *(T.) Denk.*

1. Ġonçe ü gül **tėn͡g** ėmes laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 72, Mısra 9).*

ṭenāb: *(Far.) İp.*

1. Bend ėtib zülfin͡g ara kön͡glimni āzād ėtgenin͡g

Ḳuş uçurgandėk irür baġlab ayaġıge **ṭenāb** *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 6).*

tenhālıġ: *(Far.+T.) Yalnızlık.*

1. Düşvār ėken cihānda **tenhālıġ** ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher ḳaldı kön͡gül sürūrı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 25).*

2. Bir gūşede **tenhālıġ** ile yādın͡g ėtermen

Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 7).*

ten-i lāġer ü nā-tüvān: *(Far.) Zayıf ve güçsüz beden.*

1. Ḳadın͡g serv-i nāzıġa ey gül-beden

Ten-i lāġer ü nā-tüvānım fedā *(Nâdire Divanı, Gazel 13, Mısra 10).*

teng͡ri: *(T.) Allah.*

1. Yoḳ ėdi kön͡gilde ʿuḳbā müddeʿāsıdın bölek
   Tilġa kėltürmes ėdi **Ten͡gri** senāsıdın bölek *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 48).*

tėn͡gri'ge tapşur-: *(T.) Allah'a emanet etmek.*

1. Sėn͡ga cān birle kön͡glümni sėni **Tėn͡gri'ge tapşurdum**
   Vedāʿin͡gni ḳılurda köydi cānım ḫayr bādīdin *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 5).*

tepiş: *(Far.) Kalp çarpıntısı, ıstırap.*

1. Sernüviştim mevcdėk kėldi **tepiş** birle şikest
   Ġarḳa-yı girdāb-ı derd ü dāġ-ı derd-i bīpāyānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 13).*

teraḥḥum: *(Ar.) Merhamet.*

1. Bir teġāfüldin ḳılay pāmāl serkeşler başın
   Yüz gedānı bir **teraḥḥum** birle sulṭān eyleban *(Nâdire Divanı, Gazel 117, Mısra 4).*

terāne: *(Far.) Nağme, ahenk.*

1. Bülbül ṣıfat eylerem **terāne**
   Ol gül ġazeli irür bahāne *(Nâdire Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 49).*

terāne-yi şeyḫ: *(Far.+Ar.) Şeyhin teranesi.*

1. Riyā u ḥırṣ u ṭamʿ ṣavtıdur **terāne-yi şeyḫ**
   Ėşitme kim heme efsūn irür fisāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 1).*

tercīḥ eyle-: *(Ar.+T.) Tercih etmek, üstün tutmak, uygun görüp seçmek.*

1. Nāgehān körse ḫırāmın͡gnı bolur şermende
   Bāġbān **eyledi** servini ḳadın͡gdın **tercīḥ** *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 6).*

__**tercümān eyle-:**__ *(Ar.+T.) Tercüme yapmak.*

1. Cüdālık remūzını iẓhārıġa

Ḳalemni tilin **tercümān eyleyin** *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 136).*

__**ter-dāmānlıġ:**__ *(Far.+T.) İffetsizlik.*

1. İki giryān közüm mihrin͡gni daʿvāsıda tanıḳdur

Ne dėrmen bolsa **ter-dāmānlıġ** ʿaybı bu güvāhımda *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 14).*

__**tereddüd ėt-:**__ *(Ar.+T.) Şüphe etmek.*

1. Ḳaşın͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadım ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb **ėtmes** men **tereddüd** hem *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 12).*

__**tereḥḥüm ḳıl-:**__ *(Ar.+T.) Acımak, merhamet etmek.*

1. Şāh oldur ki reʿyetge **tereḥḥüm ḳılsa**

Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān barça ʿabeŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 54, Mısra 11).*

__**tereḥḥüm ẓāhir ėt-:**__ *(Ar.+T.) Merhamet göstermek.*

1. Bir **tereḥḥüm ẓāhir ėtsen͡g** nėtgüsi

Ḳıldı ḥüsnün͡gge mėni zār iḥtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 15).*

__**terennüm dāmeni:**__ *(Ar.+Far.+T.) Sevgilinin güzel dameni.*

1. Çėkme ėlgimdin ʿitāb eyleb **terennüm dāmenin**

Raḥm ḳılġıl kim ġubār-ı gūşe-yi sulṭānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 11).*

__**terġīb ėt-:**__ *(Ar.+T.) Önermek.*

1. Sėni cūd u iḥsāne **terġīb ėtib**

Ḫıṭābın͡gnı ḫayrü’l-Cevād eyledim *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 9).*

__**terk:**__ *(Ar.) Terk etme, bırakma.*

1. Māyil-i ẓulėtme közing͡ **terkini**
Yoḳsa ḳılur merdüm öyini ḫarāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 13).*

<u>terk ėt-:</u> *(Ar.+T.) Bırakmak, ayrılmak.*

1. Mecnūn nėge leyī **terkin ėtsün**
Yūsūf'nı unutmadı Züleyḫā *(Nâdire Divanı, Gazel 5, Mısra 15).*
2. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş
Eger rāḥat tilersen ẕāhidā **terk ėt** bu daʿvānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 16).*

<u>terk eyle-:</u> (Ar.+T.) Bırakmak, ayrılmak.

1. Berpāy tutıb ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet
Terk eylemeding͡ Nādire devlet üyi ābād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 14).*

<u>terk-i cilve ėt-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Ölmek, vefat etmek.*

1. Çü **terk-i cilve ėtti** ḫusrev-i ḫurşīd ruḫsārım
Kön͡gül közgüsi zeng-i hicr ara ḳalmış ṣafāsıdın (*Nâdire Divanı, Gazel 121, Mısra 7).*

<u>terk-i duʿā eyle-:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Dua etmeyi terk etmek.*

1. Nādire ol yārnı vaṣlın tileb
Ṣubḥ u mesā **terk-i duʿā eylemes** *(Nâdire Divanı, Gazel 90, Mısra 12).*
2. Rūze zaʿfidin ʿaceb ḥayretdedurmen Nādire
Eylemesmen līk bu aḥvāl ile **terk-i duʿā** *(Nâdire Divanı, Gazel 8, Mısra 12).*

<u>terk-i ġam-i eyyām tut-:</u> *(Far.+Ar.+T.) Yaşam tasasını terk etmek.*

1. Sāḳiyā maḫmūrdurmėn cām tut
Bir nefes **terk-i ġam-i eyyām tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 2).*

<u>terk-i ḫidmet:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Hizmet etmeyi bırakmak.*

1. Barmaġım ʿömr ile yėrġa żarūret ėrdi

Yoḳsa şayeste ėmen bendeġa **terk-i ḫidmet** *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 4).*

terk-i ʿışḳ ėt-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Aşkı terk etmek.*

1. **Terk-i ʿışḳ ėt** dedi men͡ga ẕāhid

Dėmedi hīç tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 11).*

terk-i neng ü nām tut-: *(Ar.+Far.+T.) Utanma ve şöhreti terk etmek.*

1. Ėmdi kim ʿāşıḳ bolıbsėn ey kön͡gül

Vaṣlın isteb **terk-i neng ü nām tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 10).*

terk-i rehī feryād ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Ağlamamak.*

1. Menʿ ėtib nāleni **terk-i rehī feryād ḳılay**

Tābekey hicr ü firāḳ āfetidin dād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 3).*

terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tut-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Alem konuşmasını terk etmek.*

1. Boldı ol furṣat ki **terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tutay**

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem tutay *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 1).*

terk-i ṭaleb: *(Ar.+Far.+Ar.) İstemeyi terk etmek.*

1. Eger kelse başımġa tīġ-i ecel

Ḳılurman mu yolın͡gda **terk-i ṭaleb** *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 6).*

terk-i temāşā eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Seyir etmenin bırakıp gitmek.*

1. Cihān gülzārīde **terk-i temāşā eylesün** yārab

Temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 15).*

terk-i temāşā ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Seyretmekten vazgeçmek.*

1. Bīdevā derdimġa raḥm eyleb müdāvā ḳılmadı

Ayrılıb andın kön͡gül **terk-i temāşā ḳılmadı** *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 42).*

<u>terk-i vefā eyle-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Vefasızlık yapmak.*

1. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi vefā ḳılġum dėban

   Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 6).*

<u>terk-i vefā ḳıl-:</u> *(Ar.+Far.+T.) Vefasızlık yapmak.*

1. Sėn **terk-i vefā ḳıldıng͡** u bed-mihrlıġ ėtding͡

   Yārıng͡nı ferāmūş ḳılıb eylemedin yād *(Nâdire Divanı, Gazel 74, Mısra 9).*

<u>tirkeş:</u> *(Far.) Okluk.*

1. Nāvek-i müjgānları ḳatlımġa **tirkeş** bağladı

   Çāklıġ könlümni ḳaş-ı yāsıġa ḳurbān ėtib *(Nâdire Divanı, Gazel 28, Mısra 5).*

<u>tesbīḥ:</u> *(Ar.) "Sübhânallah" sözünü söyleyerek Allah'ı yüceltme ve tenzih etme, Allah'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.*

1. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile şumʿada

   Kim berehmen dėdi zünnār anı żāhid-i **tesbīḥ** *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 16).*

2. Ḫasta kön͡glüm içre pinhān dağlardur her zamān

   Kėçeler **tesbīḥdėk** yulduznı tiʿdād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 108, Mısra 12).*

<u>tesbīḥ -i riyāyı:</u> *(Ar.+Far.) İki yüzlülükle zikretmek.*

1. **Tesbīḥ -i riyāyı** bile maġrūr ėdi ẕāhid

   Tevfīḳ tapıb bağladı zünnār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 15).*

<u>teʾŝīr-i fiġān u zār:</u> *(Far.) Ağlamak ve feryadın etkisi.*

1. Ḳılmasun mu nāle ayrıldı vefālıġ yārıdın

   Taşnı suv ḳıldı teʾŝīr-i fiġān u zārıdın *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 94).*

<u>teskīn:</u> *(Ar.) Sâkin kılma, yatıştırma, yatıştırılma.*

1. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳıng͡ derdiġa **teskīn** tilermen güftügū birle *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 32).*

__**teskīn tap-:**__ *(Ar.+T.) Teselli bulmak.*

1. Müjde kėltürding͡ viṣāl-ı yārdın

Taptı **teskīn** derd-i hicrān merḥabā *(Nâdire Divanı, Gazel 6, Mısra 12).*

__**teslīm ėt-:**__ *(Ar.+T.) Teslim etmek, vermek.*

1. Āteş midür ey Nādire bu medrese ehli

Her nėçe ki **teslīm ėterim** yana ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 14).*

2. Nādire vāżiḥ-i maʿānī şevḳ

An͡ga **teslīm ėter** şerīf ü vāżıḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 64, Mısra 14).*

__**teslīm eyle-:**__ *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

1. Tā bādesin lebin͡gge ḳılmış piyāle teslīm

Ḳad ü yüzin͡ge **eyler** gül birle lāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 2).*

2. Ger āfitāb körse ḥüsnin͡gni öz şuāʿyin

Bī-iẖtiyār **eyler** māh-ı cemāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 10).*

3. Firdevs nāz içre ṭūbā ḳadin͡g nihālı

Serv **eylese** ʿaceb yoḳ uşbu nihāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 12).*

4. Aġzın͡g ki bīnişāndur vaṣfın ẖayāl ḳıldım

Her nükte-senc **eyler** uşbu ẖayāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 14).*

5. Ḥüsnin͡g tecellīside ẖurşīd ẕerre yan͡glıġ

Eyler ḳamer yüzin͡gge mānend-i hāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 16).*

6. Ey Nādire sözümni ger körse ebr-i nīsān

Gevherlerini **eyler** mānend-i jāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 18).*

7. Ḳaşın͡g nāz eyler ḥüsn içre māhrūlar

Ḫurşīd **eylegendėk** yüzin hilāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 8).*

__**teslīm ḳıl-:**__ *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

1. Tā bādesin lebin͡gge **ḳılmış** piyāle **teslīm**

Ḳad ü yüzin͡ge eyler gül birle lāle teslīm *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 1).*

2. Baş indürüb yen͡gi ay peyveste ḳaşların͡gge

İki ḳara közün͡gge **ḳılmış** ġazāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 4).*

3. Tā ṣadef ėşitse deryāda sözlerin͡gni

Gevherin **ḳılur** ol dürr-i maḳāle **teslīm** *(Nâdire Divanı, Gazel 111, Mısra 6).*

teşne ḳal-: *(Far.+T.) Susuz kalmak.*

1. Laʿl-i nābın͡g ḥasretide **ṭeşne ḳaldım** Nādire

Şerbet-i kevŝer misālın͡gnı körer kün barmu kin *(Nâdire Divanı, Gazel 128, Mısra 13).*

teşne kām ol-: *(Far.+Ar.+T.) Aşırı susamak.*

1. Riyā u rızḳ tarīḳide **teşne kām olur**

Serāb-ı baḥr-i ḫayālāt-ı bīkerāne-yi şeyḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 5).*

teşne-leb: *(Far.) Susuz, susamış.*

1. Hicrān ġamidin **teşne-leb** ü ḫasta ciger mėn

Sāḳī kerem eyleb men͡ga tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 15).*

teşvīş: *(Ar.+Far) Endişe, tasa.*

1. Hicr āşūbı belādur kim anı **teşvīşidin**

Ḳaṭre-yi sīmāb yan͡glıġ kön͡glüm eyler ıżṭrāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 9).*

2. Men͡ga ʿaḳl u ḫıred **teşvīşidin** yoḳ ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 109, Mısra 11).*

teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgān: *(Far.+T.+Far.) Sevgilin göz, kaş ve kirpiğinin tasası.*

1. Bī-vefādur ḥüsndin tā ḳılmadım ḳatʿ-i naẓar

Bolmadım **teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgāndın** ḫalāṣ *(Nâdire Divanı, Gazel 93, Mısra 6).*

<u>tevbe-yi rabbanā ḳıl-</u>: *(Ar.+Far.+Ar.T.) Allah'a tövbe etmek.*

1. Ėmdi Ḫudā riżāsını Nādire iḫtiyār ėtib

İlge ʿadālet eyleban **tevbe-yi rabbenā ḳılu**r *(Nâdire Divanı, Gazel 84, Mısra 14).*

<u>tevemān:</u> *(Ar.) İkiz çocuk, ikiz olan iki velet.*

1. Ḳadem tā ʿarṣa-yı ʿālemġa ḳoydı ol dürr-i yektā

Mubārekbād üçün baḫt u saʿādet **tevemān** kėldi *(Nâdire Divanı, Gazel 140, Mısra 4).*

<u>tevfīḳ:</u> *(Ar.) Başarı, muvaffakiyet.*

1. Zehī şāhı ki devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi **tevfīḳıdın** nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 10, Mısra 8).*

<u>tevfīḳ tap-:</u> *(Ar.+T.) Başrmak, muvaffak olmak.*

1. tesbīḥ -i riyāyı bile maġrūr ėdi ẓāhid

Tevfīḳ tapıb bağladı zünnār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 16).*

<u>tevfīḳ ü ʿadālet:</u> *(Ar.) Allah Allah'ın yardımına kavuşma ve adalet.*

1. Eylegil ābād **tevfīḳ ü ʿadālet** mülkini

Nādire mevlā yolıda himmet-i merdāne tut *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 13).*

<u>tıfl:</u> *(Ar.) Küçük çocuk.*

1. **Ṭıfl** irür şehzāde sulṭān muẓaffer bolġusı

Şāh-ı devrān oġlıdur ʿālemġa server bolġusı *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 31).*

<u>tıfl-ı bī-günāh:</u> *(Ar.+Far.) Suçsuz, günahsız bebek.*

1. Közüm yaşını çarḫ-ı bī-mürüvvet ḫāka döndürdi

Nėçük cirm oldı peydā uşbu **ṭıfl-ı bī-günāhımda** *(Nâdire Divanı, Gazel 134, Mısra 20).*

ṭıfl-ı gül-endām: *(Ar.+Far.) Gül bedenli çocuk.*

1. Ḳanlı közyaşım ile āh cünūn bezmīde
Serv mevzūn ile dur **ṭıfl-ı gül-endām** men͡ga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 4).*

ṭıfl-ı mekteb: *(Ar.+Far.+Ar.) Okul çocuğu.*

1. Tīġ-i zebānın͡g oldı miftāḥ-ı genç-i dāniş
ʿAlāme-yi zamāndur alın͡gda **ṭıfl-ı mekteb** *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 12).*

tīġ: *(Far.) Kılıç.*

1. Pāre pāre boldı cismim tā cefālar **tīġidin**
Tā irür **tīġ-i zebān** cefā-i iḥsānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 11-12).*

tīġ-i ecel: *(Far.+Ar.) Ecel kılıcı.*

1. Eger kelse başımġa **tīġ-i ecel**
Ḳılurman mu yolın͡gde terk-i ṭaleb *(Nâdire Divanı, Gazel 23, Mısra 5).*

tīġ-i zebān: *(Far.) Dil kılıcı.*

1. **Tīġ-i zebānın͡g** oldı miftāḥ-ı genç-i dāniş
ʿAlāme-yi zamāndur alın͡gda ṭıfl-ı mekteb *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 11).*
2. Pāre pāre boldı cismim tā cefālar tīġidin
Tā irür **tīġ-i zebān** cefā-i iḥsānın͡gım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 12).*

tik-: *(T.) Dikmek.*

1. Ḥarīr-i pīrenin͡g riştesiġa nė nuḳṣān
Yaramnı **tikkeni** andın ʿināyet ėt bir naḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 6).*

til-: *(T.) Dilmek, kesmek.*

1. Vāy yüz feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam
Dėb ėdi bağrın͡gnı hicrān tīġi birle **tilmeyin** *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 36).*

<u>til uzat-:</u> *(T.) Konuşmak.*

1. Ol zülf-i dil-āvīzini eşkālını açmay

Bī-hūde nėdin **til uzatıb** şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 4).*

<u>tilāvet:</u> *(Ar.) Kur'ân'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.*

1. Cemālıng͡ muṣḥafıng͡ ḳıldım **tilāvet**

Ḳaşıng͡ ṭuġra anda bismillāhıdır *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 5).*

<u>tilāvet ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Güzel ve usulünce okumak.*

1. Cemālıng͡ muṣḥafıng͡ **ḳıldım tilāvet**

Ḳaşıng͡ bismillāhıdur anda ṭuġra *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 5).*

<u>tile-:</u> *(T.) Dilemek, istemek.*

1. Bu kėçe meyḫāne-yi dergāhıda

Pīr-i muġāndın **tilerim** fetḥ-i bāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 16).*

2. **Tileseng͡** vaṣl öt cihān ġamidin

Ne cihān belki cism ü cāndın kėç *(Nâdire Divanı, Gazel 62, Mısra 3).*

3. Bolur āyīne ṣayḳal birle fūlād

Tiler nālān köng͡ül tendin ferāġat *(Nâdire Divanı, Gazel 77, Mısra 24).*

4. Nādire ol yārnı vaṣlın **tileb**

Ṣubḥ u mesā terk-i duʿā eylemes *(Nâdire Divanı, Gazel 90, Mısra 11).*

5. Lebimġa kėldi anıng͡ vaṣlını **tileb** cānım

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 11).*

6. **Tilermėn** yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yang͡lıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Divanı, Gazel 115, Mısra 3).*

7. Ḥayrān közüm ey māh cemālıng͡nı **tileydür**

Āyīneni yoḳ maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 5).*

8. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtizāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 24).*

9. Yādını derd-i dilimġa çāre ḳılmay nėlayin

Her ṭaraf vaṣlın **tileb** neẓẓāre ḳılmay nėlayin *(Nâdire Divanı, Muhammes 4, Mısra 14).*

10. Yār vaṣlını **tilermen** Nādire

Eyledi kön͡glümni efgār iḥtiyāc *(Nâdire Divanı, Gazel 56, Mısra 17).*

11. Sėni tapmaḳ besī müşkil körindi cütücū birle

Firāḳın͡g derdiġa teskīn **tilermen** güftügū birle *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 32).*

12. Eger ġamdin ḫalāṣ olmaḳ **tilersėn**

Ṣurāḥīdėk şarāb-ı erguvan iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 3).*

<u>til:</u> *(T.) Dil.*

1. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür **tilġa** girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 9).*

2. Böyle kim nuṭḳ-ı revān baḫşın͡g

Tilġa kėltürme edeb birle ʿibārāt-ı ḳabīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 2).*

3. Yoḳ ėdi kön͡gilde ʿuḳbā müddeʿāsıdın bölek

Tilġa kėltürmes ėdi Ten͡gri senāsıdın bölek *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 48).*

<u>tin-:</u> *(T.) Dinlenmek, huzur bulmak.*

1. Dėmedin͡g ey şāh ol mehcūr ara bülbül kebi

Nāledin **tinmey** sėni hicrin͡gde nālānım kėlür *(Nâdire Divanı, Gazel 88, Mısra 12).*

2. Çü ḫıdmet yolıda dāmān-ı devlet düşti ėlgimge

Anın͡g şükrānesidin **tinmaġım** emr-i muḥāl olġay *(Nâdire Divanı, Gazel 150, Mısra 10).*

3. Gehī peymāne birle şuġl ėtib gāhī sebū birle

Kön͡gül **tinmesḳa** ḳalmış ėrdi her nevʿ ārzū birle *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 34).*

4. Nādire **tinmey** duʿā ḳıl kim bukün sulṭānı sėn

Pādişāh-ı ʿaṣr dursan ol gedālardın biri *(Nâdire Divanı, Gazel 139, Mısra 15).*

tindür-: *(T.) Dindirmek, sakinleştirmek.*

1. Rıżā köyiġa tā ḳoydum ḳadem köng͡lümni **tindürdüm**

   Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 35).*

2. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

   Felek cismimni tofraġ eyledi cānımnı **tindürdi** *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 40).*

tīre: *(Far.) Bulanık, kara, karanlık.*

1. **Tīredür** ṣubḥ-ı nişāṭım sāḳiyā kėltür şarāb

   Şām-ı hicrān ẓulmetide cām-ı meydur āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 1).*

2. Ey köng͡ül fiġānıng͡dın **tīredür** felek ḳaṣrı

   Bu binānı vīrān ḳıl ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 36, Mısra 7).*

3. Ey köng͡ül dūd-ı fiġanıng͡dın kevākib **tīredür**

   Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit ü seyyare aç *(Nâdire Divanı, Gazel 57, Mısra 7).*

4. Bolubdur rūzgārım şām-ı ġam deycūridėk **tīre**

   Meng͡a ey mihr-i tābān müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 7).*

5. **Tīredür** ol aydın ayru hicr şāmı meskenim

   Nuḳl-i ġam bolmış ġıẕā ḫūn-ı cigerdür şerbetim *(Nâdire Divanı, Gazel 103, Mısra 3).*

6. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın **tīredür**

   Māh-ı ruḫsār üzre ḫālıng͡nı körer kün barmu kin *(Nâdire Divanı, Gazel 128, Mısra 3).*

7. Nişāṭım **tīredür** şemʿ-i şebistānımdın ayrılgaç

   Bolubman ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımdın ayrılgaç *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 17).*

8. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru **tīredir** şāmım

   Yarut külbemni bir tün ʿāriżing͡ni āfitāb eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 21, Mısra 7).*

9. Mihr-i ruḫsārıng͡dın ayru ṣubḥ-i īşim bīṣafā

Tīredür şām-ı ġamim ey māh-ı tābān ḳaydansa *(Nâdire Divanı, Gazel 129, Mısra 10).*

__tīre bol-:__ *(Far.+T.) Kararmak, bulanmak, bulanıklaşmak.*

1. Ayrılıb köz ḫaṭ-ı ruḫsārıñgdın
   Tīre bolmış közime şām u ṣabāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 10).*
2. Tā yüziñg ayı nümāyān boldı ḥüsn eflākıda
   Reşk otıdın **tīre boldı** rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 10).*
3. Nişāndur **tīre bolġan** aḫter-i baḫtım sevādıdın
   Tügünler kim firāḳıñg ötidin ġam şām-ı köydürdüm *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 9).*

__tīre bulut:__ *(Far.+T.) Siyah bulut, kararmış bulut.*

1. Közlerim yıġladı zülfiñgni körib
   Ki yıġın bāʿiŝidür **tīre bulut** *(Nâdire Divanı, Gazel 42, Mısra 6).*

__tīre-dil:__ *(Far.) Kara gönüllü.*

1. **Tīre-dilmen** şāne zülfiñgni perīşān eylegeç
   Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çihre pinhān eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 58, Mısra 1).*
2. Şemʿ-i ruḫsārıñgdın ayru **tīre-dil**dür Nādire
   Dāġ yañglıġ duman-ı āteş-i hicrānıñgım *(Nâdire Divanı, Gazel 112, Mısra 17).*

__tīre ḫātır:__ (Far.+Ar.) Kararmış gönül.

1. **Tīre ḫātırlarnı** rūşen ḥāl eylersen müdām
   Āsumān-ı cāh üze ḫurşīd-i tābāndur mu sėn *(Nâdire Divanı, Gazel 120, Mısra 13).*

__tīre rūzgār ėt-:__ *(Far.+T.) Yaşamını karatmak.*

1. Şām-ı firāḳıñg **ėtti** mėni **tīre rūzgār**
   Körset yüziñgni māh cemālıñgdın örgüley *(Nâdire Divanı, Gazel 147, Mısra 3).*

tīre ü āşüfte ḥāl: *(Far.) Bulanık ve perişan hal.*

1. Cāndın artuḳ mihrbān dildārdın ayrılmasun

   Yārdın ayru kön͡güldur **tīre ü āşüfte ḥāl** *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 20).*

tirgüz-: *(T.) Diriltmek, canlandırmak.*

1. Her kişi ölse yüzin͡g mihride laʿlin͡g **tirgüzür**

   Çün mesīḥin͡g zinde eyler āfitābın͡gge öley *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 3).*

2. **Tirgüzür** bīmārlarnı şerbet-i laʿl-i lebin͡g

   Sāḳiyā maḫmūrman zevḳ-i şarābın͡gge öley *(Nâdire Divanı, Gazel 149, Mısra 5).*

tīr-i melāmet: *(Far.+Ar.) Melamet oku.*

1. Mėni ʿāşıḳ dėban **tīr-i melāmet** yağdı başımge

   Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Divanı, Gazel 91, Mısra 13).*

tīr-i müjgān: *(Far.) Kirpik okları.*

1. Semend-i nāz üze meydān ara cevlān ėtib her yan

   Kön͡güllerni nişān-ı **tīr-i müjgān** eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 4).*

2. Ḳızıl gül kebi **tīr-i müjgānıdın**

   Kön͡gül beski çāk-ı girībān irür *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 9).*

3. Çekib **tīr-i müjgān** ḳaşı yasıdın

   Yüzümni bu ġamdin sāmān eyledin͡g *(Nâdire Divanı, Gazel 97, Mısra 7).*

tirik: *(T.) Diri, canlı.*

1. Yaḫşı u yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

   Ferzāne **tirik** bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 33, Mısra 10).*

tiriklik: *(T.) Dirilik, hayatta bulunma.*

1. Nādire sensiz **tiriklikdin** ne rāḥat kördi dėb

   Ol hümāyūn ṭāliʿ ü ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Divanı, Gazel 37, Mısra 13).*

<u>tirildür-:</u> *(T.) Diriltmek, can bağışlamak.*

1. Ey muṣāhibler **tirildür** dėb gümān ėtmeng͡ mėni

   Cismdin cān-ı ʿazīzim kėtti ḳalmış ṣūretim *(Nâdire Divanı, Gazel 103, Mısra 11).*

<u>tīşe:</u> *(Far.) Balta, nacak, külünk.*

1. Mėn āh ile tağnı suv ḳıldım

   Künd eyledi **tīşesini** ferhād *(Nâdire Divanı, Gazel 75, Mısra 10).*

<u>tīşe-yi ferhād:</u> *(Far.) Ferhat'ın baltası.*

1. **Tīşe-yi ferhād** ġamdin pāre bağrım dāğını

   Luṭf ẖıştıdın ḳıl ey şīrīn suẖan huṣrev binā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 33).*

<u>tişle-:</u> *(T.) Isırmak, dişlemek.*

1. Herçend ki bīmār-ı ġam-i ʿışḳ ėdi mecnūn

   Derdimni körib **tişledi** engüşt-i nidāmet *(Nâdire Divanı, Gazel 43, Mısra 4).*
2. Kördi derdimni ṭabīb ü **tişledi** barmağını

   Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Divanı, Gazel 78, Mısra 5).*
3. Cānıma ḳaṣd eyler ėseng͡ ḳıl velīk

   Tişleme laʿling͡ni ḳılursan ʿitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 12).*

<u>titren-:</u> *(T.) Titremek.*

1. Rişte-yi cānım semūm-ı vehm birle titrenür

   Ger ṣabādın cünbişi serv-i ẖırāmānımdadur *(Nâdire Divanı, Gazel 83, Mısra 11).*

<u>tīz:</u> *(Far.) "Tez", çabuk, süratli bir şekilde, beklenenden daha erken sürede.*

1. Ḫamūş ėtermen anı bir şerare āh bile

   Egerçi **tīz** irür öti bīzebāne-yi şeyẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 73, Mısra 8).*

<u>tofraġ,topraġ:</u> *(T.) Toprak.*

1. Ḳaranġu közimge hicr şāmı tīredür ʿīşim

Felek **tofraġa** pinhān eyledi māh-ı temāmımnı *(Nâdire Divanı, Gazel 143, Mısra 22).*

2. Köng͡ül şehbāzını endūh dāmıġa eylentürdi

Tecemmül āfitābınıng͡ felek **tofraġa** indürdi *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 42).*

3. Ey emīr-i nüktedān **tofraġıng͡** üzre dād ėtey

Sėndin ayrıldım ḳayan baray ne menzilġa yėtey *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 11).*

4. ʿAzīzim ṣubḥ yang͡lıġ pākdāmān ötdi ʿālemdin

Şerāfet birle **topraġını** feyż āŝār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 16).*

5. Sürme-yi çeşm-i dilimdür ėşiking͡ **topraġı**

Dergehing͡din meng͡a āvārelıġ ėrmes ḥācat *(Nâdire Divanı, Gazel 44, Mısra 5).*

6. Sormang͡ız ey dūstlar mėndin nişān u nām kim

Yıġlavardı **topraġım** āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 126, Mısra 12).*

7. Gāhgāhī ṭavf ėtib **topraġıdın** eylanaman

Cāvidān cennetde boġay ḥażret-i sulṭān ʿÖmer *(Nâdire Divanı, Muhammes 7, Mısra 25).*

8. Bezm-i iḥsānıng͡da dest-i zerfişānıng͡ reşkidin

Şāmlar **topraġ** aradur pence-yi mihr-i semā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 10).*

tofraġ eyle-: *(T.) Toprağa çevirmek, yerle bir etmek.*

1. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād desting͡din

Felek cismimni **tofraġ eyledi** cānımnı tindürdi *(Nâdire Divanı, Müsemmen 2, Mısra 40).*

tök-: *(T.) Dökmek, akıtmak.*

1. Bir ṭarafda ḫacer-i müjgānıdın ḳanlar **tökib**

Bir ṭarafdın bādeni laʿl-i lebi cān eyleban *(Nâdire Divanı, Gazel 117, Mısra 5).*

2. Lebleri **tökti** tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt

Közleri yüz fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 59, Mısra 5).*

3. Közümni böyle giryān bilmekimdur dāne-yi eşkin

Besī gevher ki **tökmiş** ʿışḳ nīsānı bu deryāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 8).*

4. **Tökmeyin** kim eşk tapmas laʿl-i sīrābıng͡ sèni

Yutmayın ḳan kım ruẖ-ı gülnārıng͡ eyle ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 9).*

<u>tökil-:</u> *(T.) Dökülmek, saçılmak, serpilmek.*

1. Yaş ornıda ḳanlar **tökilür** dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruẖsārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 3).*

<u>toḳuz çarẖı ẖıżrā:</u> *(T.+Far.+Ar.) Dokuz hayat suyu içen kainat.*

1. Ḫoş ol kim ʿazm-i reh ètting͡ yolıng͡da

Çırāġān yaruttı **toḳuz çarẖı ẖıżrā** *(Nâdire Divanı, Gazel 9, Mısra 12).*

<u>tol-:</u> *(T.) Dolmak.*

1. Ḥarīs miʿdesi **tolmas** cihān ẖarācı bile

Ne kim yoluḳtı ang͡a ḳıldı ḍaẖil-i maṭbaẖ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 9).*

<u>toldur-:</u> *(T.) Doldurmak.*

1. Sāḳiyā renc-i ẖumār örtedi kèltür meng͡a mey

Toldurub nèçe ḳadeḥni tuta kör peyderpey *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 42).*

<u>ṭolı ʿamel:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) En uzun amal nameni.*

1. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdurmen duʿā vaḳti

Ki **bol ṭolı ʿamelni** boynıma zünnār ḳıl yārab *(Nâdire Divanı, Gazel 17, Mısra 10).*

<u>tolunay:</u> *(T.) Dolunay.*

1. Kemdur **tolunay** bolsa cemālıng͡ge berāber

Ḫurşīde ḳulaġıng͡dagi dür-dāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 9).*

<u>ṭūfān:</u> *(Ar.) Çok şiddetli şekilde yağarak her yeri sular altında bırakan yağmur.*

1. Cānımġa cefalar bile cānāne ḳılur baḥŝ

   Her laḥẓa közümni yaşı **ṭūfāne** ḳılur baḥŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 52, Mısra 2).*

2. Saldı ʿışḳ ehliġa rastāḫīz hicrān āfeti

   Āhnı ṣarṣar ḳılıb eşkimni **ṭūfān** eylegeç *(Nâdire Divanı, Gazel 58, Mısra 4).*

3. Āh çėktim nāle **ṭūfān** eyledi

   Çarḫ bünyādını berbād eyledim *(Nâdire Divanı, Gazel 110, Mısra 3).*

4. Nişān tapmaḳ ėmes āvāre köng͡üldin müyesser kim

   İrür bir ḳaṭre-yi ḳan köz yaşı **ṭūfāne** tapşurdı *(Nâdire Divanı, Gazel 137, Mısra 12).*

5. Yüzüng͡ hicride **ṭūfandur** sirişkim tuttı dünyānı

   ʿAceb ėrmes anıng͡ bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 1).*

<u>ṭūfān eyle-:</u> *(Ar.+T.) Fırtınaya çevirmek.*

1. Eşk-i gülgūnim ki **ṭūfān eylemiş** ġam şāmıda

   Ḫalʿatim andın şafaḳ dāmānidėk ḳam eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 118, Mısra 5).*

2. Ne ḥācet nāle çėkmek köz yaşını **eylemek ṭūfān**

   Firāḳ u miḥnet içre ṣabr ėtmekdur sezāvārı *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 15).*

<u>ṭuġra:</u> *(T.) Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret, sevgilinin kaşları.*

1. Cemālıng͡ muṣḥafıng͡ ḳıldım tilāvet

   Ḳaşıng͡ **ṭuġra** anda bismillāhıdır *(Nâdire Divanı, Gazel 2, Mısra 6).*

2. Taptı **ṭuġra** yaḫşı atıdın saʿādet defterī

   Serv ḳadiġa münāsib ḫalʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 15).*

<u>tügün:</u> *(T.) Düğüm.*

1. Nişāndur tīre bolġan aḫter-i baḫtım sevādıdın

Tügünler kim firāḳıng ötidin ġam şām-ı köydürdüm *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 10).*

2. Boldı köngl̑üm ġonçe yanglıġ tā **tügünler** maḫzeni

Zīr dest-i minnet-i iḥsān-ı bīpāyānıngım *(Nâdire Divanı, Gazel 114, Mısra 7).*

tuġyān: *(Ar.) Coşku.*

1. Firāḳ leşkeri **ṭuġyānıdın** maʿāẕallāh

Yüzing neẓẓāresi ʿuşaḳlarnı firdevsī *(Nâdire Divanı, Gazel 3, Mısra 11).*

tüḥfe ḳıl-: *(Ar.+T.) Hediye etmek.*

1. Bu barça ʿacz ile isbāt-ı nā-tüvānlıġdur

Ki mūr ḳıldı Süleymān'ġa **tüḥfe** pāy-ı meleḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 12).*

tulūʿ ėt-: *(Ar.+T.) Meydana çıkmak, doğmak.*

1. Salṭanat baḥride peydā boldı yektā gevherī

Ṣubḥ-i devletdin **ṭulūʿ ėtti** hümāyūn aḫterī *(Nâdire Divanı, Muhammes 6, Mısra 2).*

ṭūmār: *(Ar.) Boru şeklinde bükülmüş kâğıt, tomar.*

1. Beski mecnūndur anıng ḥüsniġa gülşen gülleri

Ġonçe gerdindür çemen boynıda **ṭūmārı** ʿaceb *(Nâdire Divanı, Gazel 18, Mısra 6).*

2. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yanglıġ ʿuḳdesi könglümni **ṭūmārı** *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 14).*

tün kėçe: *(T.) Dün gece.*

1. **Tün kėçe** fiġān u nālışımdın

Köyng iti içre tüşti ġavġā *(Nâdire Divanı, Gazel 5, Mısra 9).*

tün: *(T.) Geceler, geceler boyu.*

1. Meyḫāne-yi ʿışḳ içre ḫoş ol rind ki **tünler**

Bir cürʿa uçun bar ėse bīdār-ı muḥabbet *(Nâdire Divanı, Gazel 47, Mısra 3).*

tur-: *(T.) Durmak, beklemek.*

1. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret **turġıl** ey sāḳī

Lebāleb cām ile ẕāhidni deʿvāsını bīkār ėt *(Nâdire Divanı, Gazel 32, Mısra 9).*

2. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin **turarge** iltizam eyleb *(Nâdire Divanı, Gazel 26, Mısra 4).*

türbet: *(Ar.) Türbe.*

1. Rūḥ-ı pākī ki anıñ **türbetini**

Ṭavf ėter künde hücum-ı ervāḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 63, Mısra 7).*

turfe: *(Ar.) Görülmemiş, nâdir, garip, tuhaf.*

1. **Ṭurfe** suʾālī lebidin sordı yār

Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Divanı, Gazel 20, Mısra 7).*

2. ʿĀrižiñ mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe güller ẓāhir ėtdi nevbahār-ı āfitāb *(Nâdire Divanı, Gazel 24, Mısra 8).*

3. Felek ʿcūzesidur **ṭurfe-yi** şūḫ-ı ġaddār

Ki nėçe şeyḫdın aldı köñgülni eyledi şaḫ *(Nâdire Divanı, Gazel 70, Mısra 3).*

4. Şemʿ-i ruḫsārıñgı eṭrāfıda pīç ü tāb urar

Ṭurfe oḫşar yārnıñ zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 8).*

turre-i sünbül: *(Ar.+Far.)Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.*

1. Gülşen içre anı gīsūsıġa mānend irür

Ṭurre-i sünbül irür ḥalḳa bolan dām meñga *(Nâdire Divanı, Gazel 1, Mısra 12).*

türre-yi leylā: *(Ar.) Leya'nın alnına düşen saç.*

1. Her sebze ü sünbül ki bu gülşenge çeker baş

Mūy-i ser-i mecnūn dur u **ṭürre-yi leylā** *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 12).*

<u>tüş-:</u> *(T.) Düşmek, inmek.*

1. Ol zülf-i dil-āvīz muʿanber girihidin
Her kimni **tüşib** başıġa bir özgece sevdā *(Nâdire Divanı, Gazel 4, Mısra 10).*

2. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa yād ėtsem sėni
Dūd-ı bağrımdın çıḳar öt içre **tüşgendėk** kebāb *(Nâdire Divanı, Gazel 19, Mısra 4).*

3. Lebin͡gdin ayru **tüşib** Kāmile kitabet ile
Ḳara libās kiyib ḳaldı sūgvār ḥadīŝ *(Nâdire Divanı, Gazel 50, Mısra 13).*

4. Kön͡gül şādāb ėdin͡g vaṣlı meyidin
Lebidin ayru **tüşdin͡g** ėmdi ḳam iç *(Nâdire Divanı, Gazel 60, Mısra 6).*

5. Yoḳ aġzının͡g soraġıda ey cān nişān tileb
Tüşdin͡g ʿadem ṭarīḳine gümdur sen͡ga beled *(Nâdire Divanı, Gazel 80, Mısra 8).*

6. Yār ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun
Kim **tüşer** andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 12).*

7. **Tüşti** āhımdın bu aḳşam çarḫ meydānıġa dūd
Kim eŝer ḳıldı felekni mihri tābānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 1).*

8. Köydi baġrım āh miṣrāʿini inşā’ eylegeç
Tüşti andın Nādire evrāḳ-ı dīvānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 14).*

9. Bolmışam herçen hicrānın͡gde ṣabr eyleb ḫamūş
Çün **tüşersen** yādıma yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 107, Mısra 10).*

10. Ayıldım ol ḳuyaşnı tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın
Közümge ot **tüşer** ḫurşīd ile encüm żiyāsıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 121, Mısra 2).*

11. **Tüşmesüm** köz hem anın͡g sermenzil ü māvāsıġa
Tā kön͡gül ḳaṣrı nidāmet birle vīrān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 15).*

12. ʿAceb ėrmes demādem ẕerre yan͡glıġ bīḳarār olsa
Oşal köz kim **tüşer** ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Divanı, Gazel 135, Mısra 4).*

13. Viṣālın͡gdın ey cān tapalmay soraġ

Nėler **tüşti** başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 16).*

14. Firḳat içre **tüşti** sevdāi züleyḫā başıma

Ḳīmet-i Yūsūf baha taptı ḫarīdārımġa ayt *(Nâdire Divanı, Gazel 37, Mısra 5).*

15. Sebā sarıġa ger **tüşse** güẕārıng͡ nāgeh ey hüdhüd

Süleymān sarı Bilḳis köyidin bir merḥabā kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 5).*

16. **Tüşse** mihri köng͡lüme bīḫud bolıb feryād ėtib

Ol zamānı ėlgime çāk-ı girībānım kėlür *(Nâdire Divanı, Gazel 88, Mısra 5).*

17. Muḥabbet derdidin āşüftelıġlar **tüşti** başımġa

Mėni ḥālimni ol zülf-i perīşāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Divanı, Gazel 100, Mısra 7).*

18. **Tüşmesün** şebnem gül üzre gülʿiẕārımdın cüdā

Tā ki şebenmdėk közüm yaşı firāvān olmasun *(Nâdire Divanı, Gazel 122, Mısra 9).*

19. Seḥer kim **tüşti** otlar cānıma ol mihr sīmādın

Aşurdum āh u efġān dūdını evc-i ŝürreyādın *(Nâdire Divanı, Gazel 124, Mısra 1).*

20. Yaş ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā **tüşti** közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Divanı, Gazel 132, Mısra 4).*

21. Zülfin isteb rişte-yi cānımġa **tüşti** tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Divanı, Gazel 136, Mısra 7).*

22. Yüzin körgeç başımġa **tüşti** müşkin zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda yüz belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 29).*

23. Bī-nevāman dādres püşt ü penāhımdın cüdā

Müşkil işler **tüşti** başım üzre şāhımdın cüdā *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 24).*

24. Cihān içre **tüşdi** besī restḫīz

Meger cilve birle ḫırāmān irür *(Nâdire Divanı, Gazel 85, Mısra 3).*

12. Saçıng͡ sünbülidin ʿadedsiz girihler **tüşübdür** köng͡ül riştesiġa

Ki yüzdin birin ẓāhir ėtsem ḳılur cʿad-i müşkīn kulāle peydā *(Nâdire Divanı, Gazel 11, Mısra 3).*

13. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa yārab **tüşmesün**

ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 19).*

tüş: *(T.) Düş, rüya.*

1. Bir kėçe kördüm **tüşümde** ol cihānārā yüzin

Dembedem ol vechdin ġamgīn kön͡gül şād eylerem *(Nâdire Divanı, Gazel 108, Mısra 5).*

2. Nigār-ı gül-bedenimni **tüşümde** körmesem ėdi

Leb-i şeker şikenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 1-2).*

3. Köz açmayın ġamide rūzgārım ötġuçıdur

Ki yār-ı sīm tenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 4).*

4. Çü devr-i rāḥatım ötti zehī saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 6).*

5. Yüzi gül ü ḳadi şimşād közleri nergis

Bahār u yāsemenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 8).*

6. Cefā-i hicr bile köksümi figār ḳılay

Nigāh-ı siḥr fenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 10).*

8. Lebimġa kėldi anın͡g vaṣlını tileb cānım

Belā-yi ot-figenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 12).*

9. Hemīşe bülbül-i ṭabʿīm fiġān u zār ėter

Ki ʿĀriż-i çemenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 14).*

10. Firāḳı Nādire kön͡glümġa dāġlar ḳoydı

Emīr-i ṣafşikenimni **tüşümde** körmesem ėdi *(Nâdire Divanı, Gazel 113, Mısra 16).*

11. Bolub başdın ayaḳ āyīne yan͡glıġ dīde-yi ḥayret

Tüşümde cilve ėtti her ṭaraf ṭāvūs reftārı *(Nâdire Divanı, Gazel 141, Mısra 8).*

12. **Tüşde** rūy-ı lebi derdimge dermān eyledi

Son͡gra ḳılġan vaʿdelerni barça yalġan eyledi *(Nâdire Divanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 71).*

tüşde kör-: *(T.) Rüyada görmek.*

1. **Körüb tüşde** yüzün͡gni bī-iḫtiyār

Fiġān çėktim andaġ ki dād eyledim *(Nâdire Divanı, Terci-bend 1, Mısra 5).*

2. Yürek ḳan oldı āhımnın͡g tütüni kökge yandaştı

Ḳaçan kim **tüşde kördüm** gül yüz ile serv-ı bālānı *(Nâdire Divanı, Gazel 144, Mısra 18).*

tut-: *(T.) Tutmak.*

1. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma

Tuttı heryandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 30).*

2. Ārzū ḳıldım **tutar** mėn dėb viṣāl-ı dāmenin

Pāre boldı hicr elgide girībān ʿāḳıbet *(Nâdire Divanı, Gazel 34, Mısra 7).*

3. Ṣāf mey ger nūş ėtersėm derdini

Baẕl-ı cām-ı rind-i derd-āşām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 16).*

4. Rūz-ı mātemdür bukün ey ehl-i ṣoḥbet el-vedāʿ

Ėmdi **tutmasman** cihān ehliġa ülfet el-vedāʿ *(Nâdire Divanı, Muhammes 8, Mısra 32).*

5. Rāh-ı medḥin͡g şām-ı ġamde **tuttı** kilk-i Nādire

Meşʿal-ı luṭfin͡g an͡ga çün ṣubḥ olḳay rehnümā *(Nâdire Divanı, Gazel 14, Mısra 37).*

6. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ **tut** bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Divanı, Gazel 27, Mısra 2).*

7. Hicrdin maḫmūrman sāḳī lebāleb cām **tut**

Mėn kebi herkim ki bolsa rind-i derd-āşām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 1-2).*

8. Bī-nevālarmız felek ḫurşīd-i yan͡glıġ sāḳiyā
Cām-ı serşār-ı ṣebūḥı bizge her eyyām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 6).*

9. Yār kūy itlarıġa nāgeh olsan͡g hemnişīn
Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 10).*

10. Bolmaġıl ferhād u mecnūndėk cihān efsānesi
ʿIşḳ ara ey Nādire āyīn-i neng ü nām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 35, Mısra 14).*

11. Eyki dersen āşnā bīgānedin körmey żarar
ʿĀlem ehlidin özin͡gni bir yolı bīgāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 4).*

12. Ḥüsn ü ʿışḳ eyler sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā
Şemʿdin köymaknı kesbėt mez̲heb-i pervāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 6).*

13. Ger tiler bolsan ḥevādis şāhbāzıdın emān
Çuġz yan͡glıġ ey kön͡gül bir gūşe-yi vīrāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 8).*

14. Dāniş ü fehm ü ḫıred ṣabr u sükūn u ʿaḳl u hūş
Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruḫ-ı cānāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 10).*

15. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėsen͡g
Devlet-i dünyānı uyḳu ferz ḳıl efsāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 12).*

16. Eylegil ābād tevfīḳ ü ʿadālet mülkini
Nādire mevlā yolıda himmet-i merdāne **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 14).*

17. Kėlġıl ey yār vefā resmini **tut**
Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Divanı, Gazel 42, Mısra 1).*

18. Dām-ı ġamdin isteseng͡ āzādlıġ
Sāġar-ı mey ṣubḥıdın tāşām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 4).*

19. Vaṣl cāmı tā sėnin͡g ėlgin͡gdedür
Özni yā Cemşīd yā Bahrām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 14).*

20. Vaṣl ara kām isteseng͡ ey Nādire
Ėmdi özni nėçe kün nākām **tut** *(Nâdire Divanı, Gazel 48, Mısra 18).*

21. Sāḳiyā köp ḫasta ḫāṭır men cefā devrānıda

Bir ḳadeḥ mey **tutġıl** āzād eyle ġam zindānıdın *(Nâdire Divanı, Gazel 126, Mısra 6).*

22. Yüzüng hicride ṭūfandur sirişkim **tuttı** dünyānı

ʿAceb ėrmes anıng bir ḳaṭresi ġarḳ ėtse deryānı *(Nâdire Divanı, Gazel 145, Mısra 1).*

23. Boldı ol furṣat ki terk-i ṣoḥbet-i ʿālem **tutay**

Ḳan tökib köz merdümidin şīve-yi mātem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 1-2).*

24. Şeh ʿÖmer Sultān cihāndın kėtdi ol şevket ile

Ėmdi devrān ehlidin çeşm-i mürüvvet kem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 4).*

25. Ötti ṣubḥ-ı vaṣl kėldi şām-ı endūh u firāḳ

Merhabā ey dāġ-ı ḥasret kilk-i bezm-i ġam **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 6).*

26. Bādesiz mīnā u cām āẖır nişāṭ efzā ėmes

Ėmdi yād-ı ġonçe-yi gül bu çemende kem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 8).*

27. Ḳan bolur köngül anıng devrini yād ėtken zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ẖāṭırım ẖurrem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 10).*

28. Firḳatıdın yıġlamaḳdın ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ẖūn-ı dil ilem köz ṣafḥasın pür nem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 12).*

29. Bezm-i vaṣlın körmaganlar firḳatıdın dāġdur

Mėn ki kördim devletin özni nėçük bī-ġam **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 14).*

30. Tapmaġım olmas müyesser ol gül-i ẖandān besī

Ger heme seyr-i cihān u ʿarṣa-uı ʿālem **tutay** *(Nâdire Divanı, Gazel 148, Mısra 16).*

31. Cevrler ki menga çarẖ eyledi şāhımnı körüb

Baş yalang eyleb ʿinānıngnı **tutub** dād ḳılay *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 20).*

tuta kör-: *(T.) Sunmak.*

1. Sāḳiyā renc-i ḫumār örtedi kėltür men͡ga mey

Toldurub nėçe ḳadeḥni **tuta kör** peyderpey *(Nâdire Divanı, Muhammes 1, Mısra 42).*

tutaş-: *(T.) Tutuşmak, yanmak.*

1. **Tutaştı** şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārīdin

İlik merhem ḳoyay dėb çün baġır çāḳıġa yėtkürdüm *(Nâdire Divanı, Muhammes 2, Mısra 19).*

2. Kėçe ol gīsū temennāsıġa çėktim āhlar

Tan͡g ėmes andın **tutaşsa** çarḫ īvānıġa dūd *(Nâdire Divanı, Gazel 81, Mısra 6).*

ṭūṭī: *(Far.) Papağan.*

1. Her ḳaçan kim dėse ol laʿl-i şekerbār ḥadīs̱

Telḫ olur **ṭūtiye** güftār ile bisyār ḥadīs̱ *(Nâdire Divanı, Gazel 51, Mısra 2).*

ṭūtī şekerḫān: *(Far.) Şeker gibi üten papağan.*

1. Yazıbman ṣafḥa-yı ḥüsnin͡g ḫayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi **ṭūṭī-yi şekerḫānnı** *(Nâdire Divanı, Gazel 144, Mısra 2).*

ṭūṭī-yi cān: *(Far.) Can papağanı.*

1. Bülbül-i dil ġonçe-yi gülzārın͡g eyler ārzū

Ṭūṭī-yi cān laʿl-i şekerbārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Divanı, Gazel 131, Mısra 2).*

tūtiyā: *(Ar.) Göze çekilen sürme.*

1. Men͡ga ol serv-ḳad peyġāmın ey bād-ı ṣabā kėltür

Ġubār-ı maḳdemin közlerimġa **tūtiyā** kėltür *(Nâdire Divanı, Gazel 86, Mısra 2).*

tūtiyā eyle-: *(Ar.+T.) Sürme etmek.*

1. Ḥüsn ü ʿışḳ **eyler** sėnin͡g ḫākisterin͡gni tūtiyā

Şemʿdin köymaknı kesbėt meẕheb-i pervāne tut *(Nâdire Divanı, Gazel 39, Mısra 5).*

<u>tūtiyā izle-:</u> *(Ar.+T.) Sürme aramak.*

1. Ġubārım ʿışḳ vādīside berbād oldı andaġ kim

Beyābānlarda mecnūn **tūtiyā izler** ġubārımdın *(Nâdire Divanı, Gazel 116, Mısra 4).*

<u>tūtiyā-ı çeşm-i giryān:</u> *(Ar.+Far.) Ağlayan göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu.*

1. Kėl bėri tā ḫāk-ı pāyiŋ͡gi ḳılay

Tūtiyā-ı çeşm-i giryān merḥabā *(Nâdire Divanı, Gazel 6, Mısra 14).*

<u>ṭūtī-yi nuṭḳ:</u> *(Far.+Ar.) Konuşan papağan.*

1. **Ṭūtī-yi nuṭḳım** irür gülşen-i güftār içre

Sözde şeker şiken ü nuṭḳ u tekellümde feṣīḥ *(Nâdire Divanı, Gazel 65, Mısra 11).*

<u>tüz-:</u> *(T.) Dizmek, düzenlemek, tamir etmek.*

1. Köŋ͡gül bāġıda āhım neḫlidin **tüzdim** ḫıyābānlar

Zamānı anda gülgeşt-i ḫıyābān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 11).*

2. Ḫatm olmış seŋ͡ga **tüz** resm ile ʿālemdādlıḳ

Ey cihānārā muḥīṭ-i gevherefşāndur mu sėn *(Nâdire Divanı, Gazel 120, Mısra 3).*

3. Āyīn-i ʿadl **tüzdi** inṣāf birle ol hem

Şükr-i Ḫudā-i ʿālem ṣubḥ u mesā demādem *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 33).*

4. **Tüzmiş** bu nā-tüvānıŋ͡g ġam gūşeside ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿuşşāḳ ara nevāsı *(Nâdire Divanı, Muhammes 3, Mısra 19).*

U

u, ü: *" Ve" bağlacı.*

1. Kimse tapmas es̱erim istemaḳ **u** sormaḳdın

   Ne nişān ḳaldı fenā mülkide ne nām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 13).*

2. Yüzin͡g ferruḫ cemālın͡g ruḥ-efzā

   Ḥaṭın͡g ḫıżr **u** leb-i laʿlin͡g mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 2).*

3. Yüzimge boldı yüzin͡g muḳterin biḥamdullāh

   Açıldı mihr **ü** bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 4).*

4. Her sebze **ü** sünbül ki bu gülşenge çeker baş

   Mūy-i ser-i mecnūn dur u ṭürre-yi leylā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 12).*

5. Hicrān ġamidin teşne-leb **ü** ḫasta ciger mėn

   Sāḳī kerem eyleb men͡ga tut sāġar-ı ṣahbā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 15).*

6. Boldı gül mevsimi **ü** meykedeler cānibidin

   Müjde-yi ʿīş **ü** ṭarab yėtküzedür bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 7-8).*

7. Ey ḫoş ol rind-i mey āşām **u** siyeh mest müdām

   Cām-ı mey elkide alıda sebū vu mīnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 9).*

8. Kündüzi bir gūşede āşifte ḥāl **u** ser-girān

   Kėçeler tā ṣubḥdem bīdār u maşġūl-ı duʿā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 4).*

9. Emīr **ü** ʿādil **ü** ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

   Cihān barıça men͡ga bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*

10. Nėçük kim her biri köz nūrı **ü** kön͡gül çırāġıdur

    Alarġa baḫt **u** devletni hemīşe yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 27-28).*

11. Perī yan͡glıġ naẓardın çehre pinhān ėtdi ol mehveş

    Firāḳ **u** hicr cāmıdın meni mest **ü** ḫarāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 4).*

12. Derd cāngāh **u** demādem āh-ı aḥvālım fedā

    Raḥmi kėlgey mü men͡ga bu ḥāl ile sulṭān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 5).*

13. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

    İrür yār şīrīn **ü** leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9).*

14. Mėni zār ferhād **u** mecnūn nijād

İrür yār şīrīn **ü** leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9-10).*

15. Ḫırāmān kėldi yār **u** ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

16. Yaḫşı **u** yaman birbiriġa muġtenem ėrmiş

Ferẓāne tirik bolsın **u** dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 9-10).*

17. Dehr kiştzārıġa bir şerār **u** yüz ḫirmen

Köydürürġa ʿālemni berḳ-i ʿışḳ bünyād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 15).*

18. Nādire sėnsiz tiriklikdin ne rāḥat kördi dėb

Ol hümāyūn ṭāliʿ **ü** ferḫunde aṭvārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 14).*

19. Dürr-i eşk **ü** ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dilni

Kėlür yārın͡g ayaġıġa niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 11).*

20. Dāniş **ü** fehm **ü** ḫıred ṣabr **u** sükūn **u** ʿaḳl **u** hūş

Barçanı pervāne-yi şemʿ-i ruḫ-ı cānāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 9).*

21. Saʿd irür aḫter-i iḳbāl **u** hümāyūn ṭāliʿ

Salṭanat çāker **ü** ḳuldur sen͡ga baḫt **u** devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 7-8).*

22. Fuḳarā ḥāliġa ger baḳmasa her şāh an͡ga

Ḥaşmet **ü** salṭanat **u** rıfʿat şān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 10).*

23. Ey kön͡gül dūd-ı fiġmüdāmımnıdın kevākib tīredür

Āh köp çekme ḥicāb-ı sābit **ü** seyyāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 8).*

24. Nādire āh-ı dil **ü** şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 13).*

25. Vāmıḳ **u** ferhād **u** mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

26. Küfr **ü** İslām ilige zülfün͡gdin

ʿAḳd-ı zünnār **u** ḥalḳa-yı tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 10).*

27. Ṭūtī-yi nuṭḳım irür gülşen-i güftār içre

Sözde şeker şiken **ü** nuṭḳ **u** tekellümde faṣīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 12).*

28. Ḳanı ol yārdėk şīrīn şemāil

Cemāl-ı dilkeş **ü** eṭvār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 4).*

29. Bolubdur Nādire mümtāz-ı maʿnī

Kelāmı rūşen **ü** eşʿār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 14).*

30. Ġonçe **ü** gül tėn͡g ėmes laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde şeker-ḫande **ü** ġonçede güftār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 10).*

31. Sėn terk-i vefā ḳıldın͡g **u** bed-mihrlıġ ėtdin͡g

Yārın͡gnı ferāmūş ḳılıb eylemedin yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 9).*

32. Hicr içre firāḳ şiddetidin

Yüz nāle **ü** ṣed hezār feryād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 4).*

33. Dīn Nādire'din kemal taptı

İḳbāl- refīḳ **ü** mülk-i ābād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 14).*

34. Közin͡g şāgird-i şūḫ **u** ġamze üstād

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 15).*

35. Kördi derdimni ṭabī-b **ü** tişledi barmaġını

Aydı kim yoḳdur devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 5).*

36. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu üstüḫ˘ān-ı kaʿb **ü** nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

37. Kön͡güller kaʿbesin birbir ziyāret eyledim ėmdi

Ṭavāf-ı mekke **ü** taḫt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 8).*

38. Bu bezm içre fiġān **u** nālışımdın

Nevā-yı çeng **ü** ṣavt-ı erġenūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 4).*

39. Yüz cānım olsa laḥẓada ḳurbānın͡g eylerim

Vaṣlım niŝārın͡g olsun **u** hicrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 4).*

40. Bir yol mėni ḳaşımġa külib kėl ki eyleyin

Māl **u** menāl **u** niʿmet-i elvān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 8).*

41. Gülzār-ı ḥüsn sebze-yi ḫaṭın͡g bahārıdur

Feyż-i bahār **u** seyr-i gülistān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 12).*

42. Bardın͡g aḥbābġā bir nāme sevād eylemedin͡g

Bizni rüsvā-yı cihān ėttin͡g **ü** yād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 2).*

43. Çemende cilve ḳıldı serv **ü** gül hem sebze baş çėkdi

Ḳadi serv **ü** yüzi gül ḫatı reyḥānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 8).*

44. Sernüviştim mevcdėk kėldi tepiş birle şikest

Ġarḳa-yı girdāb-ı derd **ü** dāġ-ı derd-i bī-pāyānın͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 14).*

45. Yüzi gül **ü** ḳadi şimşād közleri nergis

Bahār **u** yāsemenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 7).*

46. Kön͡gül cānıdan **u** cān ḳaldı cānān **u** cihāndın hem

Kön͡güldin cāne yėttim ġam tünide belki cāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 1).*

47. Şehsüvārım fikri kim cān birle kön͡güldür men͡ga

Cismim içre kön͡gül **ü** kön͡gül ara cān eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 118, Mısra 4).*

48. Luṭf **ü** ḫulḳ **u** dāniş **ü** iḥsān **u** ʿaḳl **u** salṭanat

Sėndedür mecmūʿa-i aḫlāḳ **u** iḥsāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 9).*

49. Yārdın ḳaldı çemen sersebz **ü** ḫandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

50. Ḫusrev-i fermānverā ṣafder **ü** kişvergüşā

Gevher-i ḳīmet bahā kėtti kerem kanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 17).*

51. Kāfir **ü** bī-raḥm **u** sengīn-dil esīr-i bolmışam

Dīn ü dil ġāret ḳılur ol nā-muslimān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 11-12).*

52. Ḳad-i mevzūnı bile gülgūn yüzin yādi bile

Ārzūyı ṭubā **u** yād-ı gülistān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 14).*

53. Sāḳiyā tutḳıl ġanīmet sāġar-ı ʿişret bilen

Kim nėçe devr ötti **ü** bir nėçe devrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 16).*

54. Perīpeyker ḳarındaşım ḫayāl-ı māh-ruḫsārı

Neşāṭ **u** ʿīşdin bīgāne **ü** ġam āşinā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 10).*

55. Bardı **u** ʿālemni köydirdi firāḳı āteşi

Şehr örtendi ġamidin şehriyārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 9).*

56. Me͡nga sėnsiz derd üze derd **ü** elem üzre elem

Sėndin ayrılġaç ġazāl-ı hūş mėndin ḳıldı rem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 53).*

57. Derd-i yār **u** ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam viṣālı͡ng devletini muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 55).*

58. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baḫt **u** yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet **ü** iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 61).*

59. Nėçe endīşe-yi serv **ü** gül **ü** şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 25).*

60. Āteş-i derd **ü** firāk **u** şerer-i hicr meni

Örtedi ḳaysı birini se͡nga bünyād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 29).*

61. Ney kebi boldı işim nāle **ü** efġān çėkmek

Mėn mėn ü kūh-ı ġami͡ng ḳulleside cān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 34).*

62. Baġlab iḫlāṣ ile iḥrām ḥarīmi ḥaremi͡ng

Eşkdin rāḥile **ü** ḫūn-ı cigerzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 50).*

63. Nasḫ maşḳ-ı ḳalem-i Mānī **ü** Bihzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 65).*

64. Āh bir serv sehī reftārdın ayrılmışam

Közleri bādām **u** gülruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 2).*

65. Hicr derdiġa giriftār eyledi cānān mėni

Ol gül-endām **u** perī-ruḫsārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 10).*

66. Vāle mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn **ü** hemdem **ü** hem-ḫᵛāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 16).*

67. Kėçe kündüz viṣālı müddeʿāsıdur meng͡a

Yār-ı ġam-ḫᵛār **u** nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 30).*

68. Baḫt u ṭāliʿ çāker **ü** iḳbāl **u** devlet hemdemi

Cedd-i aʿlāsı mükkrem şāhlarnıng͡ ekremi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 23).*

69. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

Dūstlar dil-şād **u** düşman ḫātırı zīr **ü** zeber *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

70. Dehr ara maḥrūm-ı dīdār-ı şehyī Ferġāne'men

Furḳatıda ehl-i mātem ḫasta cān **u** dilfigār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 6).*

71. Aḳtı bağrım pāresi közler yolıdın ḳan bolub

Ḫalḳ-i ʿālem ḫoş-dil ü mėn bī-nevā ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 38).*

72. Ayrılıb ol pādişāhdın boldı aḥvālım tebāh

Dil-figār **u** sīne rīş **ü** dīde giryān el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 40).*

73. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėnig͡ serv **ü** ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā **u** yoḳtur şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7-8).*

74. Ḫalāyiḳ serḫoş **u** peydā ėmes ol bezm-i şāhānım

Cihān ḫandān **u** giryāndur mėni bu çeşm-i ḫūnbārım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 9).*

75. Feryād ki ʿışḳ ėtti mėni yārġa meftūn

Cān vāle **ü** ten ḫasta yürek dāġ **u** ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 2).*

76. Mėn ḥasret ile ḳaldım **u** yārım sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam **ü** derd **ü** belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9-10).*

77. Felek ẓulm ėtti **ü** feryād-resḳa yėtmedi dādım

Feraḥ tapmas cihān-ı bī-vefādın ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 27).*

78. Cemīʿ hemnişīnler bar **u** ol ārām-ı cānım yoḳ

Muḥabbet derd **ü** dāġıdın bölek nām u nişānım yoḳ *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33-34).*

79. Sen͡ga iʿtiḳādım köp **u** ṣabrım az

Fedādur sen͡ga köp **ü** azım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 121-122).*

80. Sėnsiz bu kön͡gülni ḳıldı macrūḥ

Şimşīr-i firāḳ **u** hicr tīri *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 4).*

81. Tā bar bu cihān mėn **ü** soraġın͡g

Cānda elemin͡g kön͡gülde dāġın͡g *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 47).*

uç-: *(T.) Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.*

1. Nėçe isteb **uçtı** rāḥet āşiyānın murġ-ı dil

Tapmadı ārāmge cüz ḥalḳa-yı dām-ı belā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 27).*

2. Heme ṣayd-ı ārzūdur bu cihān şikārgāhı

Nėtayın ḳolımdın **uçtı** bu muḥalde şāhbāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 4).*

uçḳun: *(T.) Kıvılcım.*

1. Çarḫ üzre sanma kevkeb kim çırāġān tünleri

Derd-i āhım şuʿlesi **uçḳunlarıdındur** nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 119, Mısra 6).*

2. Fiġānımdın ki otlar baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı **uçḳunların** yād eylegil necm-i ŝürreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 16).*

3. Ėmesdür hicr şāmı çarḫ üze her yan kevākibler

İrür bir nėçe **uçḳun** şerār-ı dūd-ı āhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 8).*

uçun: *(T.) İçin, yüzünden.*

1. Közgü kebi ḥayrānlarıng͡a ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārıng͡ uçun Nādire'dür vāle ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 18).*

2. Közlerim muştāḳdur **dīdār uçun** ruḫsāre aç

Perdeni yüzdin közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 1).*

3. Deyr pīri ḳadeḥ ü mīnādın

Fitne yācūcı uçun baġladı sedd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 8).*

4. **Helāk ėtmek uçun** düşmanlarıġa

Ġam ü ḥasret bile derd-i derūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 9).*

5. Duʿālar tileb **rūḥ-ı pākıng͡ uçun**

İşim boldı ḫayr u seḫāvet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 51).*

6. Dirīġā ki **cān-ı cevānıng͡ uçun**

Mürüvvetge ėtmedi çarḫ-ı pīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 79).*

ʿuḳāb: *(Ar.) Tavşancıl kuşu, kartal.*

1. Ġazālelerni közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿ**uḳābını** şāhīn ḫaṭige yār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 4).*

ʿuḳbā müddeʿāsı: *(Ar.+T.) Ahiret iddiası.*

1. Yoḳ ėdi köng͡ilde ʿ**uḳbā müddeʿāsıdın** bölek

Tilġa kėltürmes ėdi Teng͡ri senāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 47).*

ʿuḳde: *(Ar.) Düğüm.*

1. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe yang͡lıġ ʿ**uḳdesi** köng͡lümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 14).*

ulus: *(T.) Ulus, halk, millet.*

1. Fāş ėtme **ulusḳa** ʿışḳ sırrın

Köng͡ülde anı nihān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 15).*

2. Dėme ki lebleridin ẓāhir ėtse yār ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 2).*

3. **Ulus** barça farḳıġa eyler niŝār

Eger cānlar almaḳḳa fermān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 5).*

4. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet yaġdı başımge

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 14).*

5. Ki boldı ṣabr u ṭāḳat ḫırmanı berbād destin͡gdin

Ulusnı ḫān u mānı bolmadı ābād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 4).*

6. Taḥammül ḥaddin aştı ėmdi efġān ėtmesem bolmas

Ulusnı ḫāṭır-ı cemʿin perīşān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 2).*

<u>**ulus aġzı:**</u> *(T.) Halk ağzı.*

1. Bildiler çünki cihān ehli ḥadīŝini ṣaḥīḥ

Tan͡g ėmes bolsa **ulus aġzıda** tekrār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 6).*

<u>**ulus ḥāceti:**</u> *(T.+Ar.+T.) Halk ihtiyacı.*

1. Ulus ḥācetini revā eyledim

Sėvüngey mü rūḥ u revānın͡g sėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 71).*

<u>**unut-:**</u> *(T.) Aklında kalmamak, hatırlamamak.*

1. Mecnūn nėge leyī terkin ėtsün

Yūsūf'nı **unutmadı** Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 16).*

2. Ḳaydın sėni Nādire **unutsun**

Bu söz ne münāsib ey dilārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 17).*

<u>**ur-:**</u> *(T.) Vurmak.*

1. Şemʿ-i ruḫsārın͡gı eṭrāfıda pīç ü tāb **urar**

Ṭurfe oḫşar yārnın͡g zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 7).*

2. **Urdı** zülfin͡g ḥalḳası boynımda pīç

Tā ḫayāl-ı dām-ı ṣayyād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 11).*

<u>usan-:</u> *(T.) Kırılmak, parçalanmak, ufalanmak, dağılmak, toz haline gelmek.*

1. Sāḳī men͡ga ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin **usandım** tutdım sėnin͡gle meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 2).*

<u>uşat-:</u> *(T.) Kırmak, parçalamak.*

1. **Uşattı** ḳand u şeker niʿmetin laʿl-i şekerḫāsı

Ne dilkeş ḥüsn irür körgen sarı artar temennāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 27).*

<u>uşbu:</u> *(T.) Bu, işte bu.*

1. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini yekbāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 14).*

2. Nādire şūr-ı eşki deryādur

Uşbu deryā-yı bī-kirāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 14).*

3. Firdevs nāz içre ṭūbā ḳadin͡g nihālı

Serv eylese ʿaceb yoḳ **uşbu nihāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 12).*

4. Aġzın͡g ki bī-nişāndur vaṣfın ḫayāl ḳıldım

Her nükte-senc eyler **uşbu ḫayāle** teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 14).*

5. Közüm yaşını çarḫ-ı bī-mürüvvet ḫāka döndürdi

Nėçük cirm oldı peydā **uşbu ṭıfl-ı bī-günāhımda** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 20).*

6. Kön͡gül ḳan boldı aġzın͡g sırrı hergiz bolmadı rūşen

Ḳızıl gül ġonçesidėk kim açar **uşbu muʿammānı** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 8).*

7. Ḫānezād-ı āstānı **uşbu devlet-ḫāne** man

Derdidin bīmārman ḫurrem-dil ėrdim saġıda *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 15).*

8. Gerçi kėtti **uşbu ʿālemdin** emīr-i kāmrān

Gevher-i şehvārıdın dür-dāne-yi ḳaldı nişān *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 43).*

9. Seẖāvet işim ẖayrdur ʿādetim
Sėni izlerem **uşbu ʿādet bile** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 54).*

10. Cünūn deştini sergerdānıdurman
Refīḳim **uşbu vādīde** ḳoyun bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 12).*

uşla-: *(T.) Tutmak.*

1. Nāgeh ol cihān şāh-ı kėlse ey kön͡gül barġıl
Şeh ʿinānını **uşlab** hicr elgidin dād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 14).*

2. Hicr ėtek **uşlab** girībānımnı muḥkem tuttı ġam
Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 57).*

ʿuşşak: *(Ar.) Âşıklar.*

1. Firāḳ leşkeri ṭuġyānıdın maʿāẕallāh
Yüzin͡g neẓẓāresi ʿ**uşaḳlarnı** firdevsī *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 12).*

2. ʿ**Uşşāḳ** miŝāl-ı kārvāndur
Ol ḳāfilede irür vefā bāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 15).*

3. Ḳaşı ḳılıçı birle ḳılur ḳatl demādem
ʿ**Uşşāḳların** iki közi bolġalı cellād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 6).*

4. ʿ**Uşşāḳların͡g** ġamin͡gde öldi
Yoḳdur sėni ẕerre-yi melālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 13).*

5. Ne revā kim ola ʿ**uşşāḳların͡g** ġuṣṣa bile
Bir baḳıb ġam-zedeler kön͡glini şād eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 3).*

6. Murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz men ʿ**uşşāḳ** bezmide
Nevā-yi nāle-yi neydėk bülend ėtdi makāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 15).*

7. ʿīş ėtki dil-güşādur ʿ**uşşāḳnın͡g** nevāsı
Sālār-ı mülk ü devlet mīr-i bülend aẖter *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 5).*

8. Yār ʿ**uşşāḳına** şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun

Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 11).*

9. ʿışḳ fetvāsıda ʿ**uşşāḳlara**

Mestlıġ elzem irür bāde mübāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 3).*

ʿuşşāḳ ara: *(Ar.+T.) Âşıklar arasında.*

1. Kim kėlür būyī vefā ʿ**uşşāḳ ara** eşʿārıdın

Rişte-yi cānımġa peyvend ile sāzıng͡ tārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 91).*

2. Tüzmiş bu nā-tüvānıng͡ ġam gūşeside ḳānūn

Hicrān terānesidür ʿ**uşşāḳ ara** nevāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 20).*

ʿuşşāḳ bezmi: *(Ar.+Far.+T.) Âşıklar meclisi.*

1. Vefā ḳānūnıdın ṣavt u terennüm eyle ey muṭrib

Beyād-ı dūstān ʿ**uşşāḳ bezmide** nevā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 4).*

ʿuşşāḳ ehli: *(Ar.) Âşıklar.*

1. Çābuki kim ġamze tīġi birle ʿuşşāḳ ehlini

Ḳatl-ı ʿilm eyler közi meydānde cevlān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 11).*

ʿuşşāḳ maḳāmı: *(Ar.+T.) Âşıklar yeri, mekanı.*

1. ʿUşşāḳ maḳāmı būstāndur

ʿAzm-i reh-i būstān ėtib kėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 46, Mısra 11).*

uyḳu: *(T.) Uyku.*

1. Sėn **uyḳuda** mest ü nāzdursėn

Mėn derd bile ġarīb ü tenhā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 7).*

2. Bolma gīr ü dārıġa maġrūr ger ʿaḳıl ėseng͡

Devlet-i dünyānı **uyḳu** ferż ḳıl efsāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 12).*

3. Kāşkī **uyḳuda** bir körsem ėdi yārımnı

Yıġlasam bilgey ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 61).*

4. Közlerim yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ḫulḳıñgnı bu kèçe **uyḳuda** yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 16).*

<u>ʿuẕār u ḳad u reftār:</u> *(Ar.+Far.) Yanak, boy ve yürüyüş.*

1. ʿ**Uẕār u ḳad u reftārıñgnı** körset

Çemen serv ü gülini şermsār èt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 5*

<u>uzun sevdā:</u> *(T.+Far.) Kara sevda.*

1. Bu cān-ı ḫasta ki vaṣlıñgnı ārzū eyler

Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda **uzun sevdā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 10).*

Ü

<u>üç:</u> *(T.) Üç.*

1. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça meñga bu **üçevni** yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

<u>ülfet:</u> *(Ar.) Yakınlık, dostluk.*

1. Müddetidür kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ètmiş mèni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 1).*

2. Rūz-ı mātemdür bukün ey ehl-i ṣoḥbet el-vedāʿ

Ėmdi tutmasman cihān ehliġa **ülfet** el-vedāʿ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 32).*

<u>ülfet tut-:</u> *(Ar.+T.) Dost olmak, yakınlaşmak, dosluk ve arkadaşlık kurmak.*

1. Nèçe müddet ki köñgül ġayr ile **tuttı ülfet**

Mèni sergeşteni dāġ eyledi fevt-i furṣat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 1).*

<u>ümīd:</u> *(Far.) Umut, beklenti, arzu.*

1. Muḥtāc-ı dergehin͡gmėn yüz min͡g **ümīd** birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 9).*

2. Üzmedin͡g yārnı zülfidin **ümīdni** kön͡gül

Rişte-yi cānın͡g ėdi ḳaṭʿ-i murād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 7).*

3. Budur **ümīdim** ki luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 35).*

__**ümīd ḳıl-:**__ *(Far.+T.) Ümit etmek, arzu etmek.*

1. Kim **ḳılur ümīd** ḳan yutmay lebin͡gni şerbetin

Olmayın kim nergis-i bīmārın͡g eyler ārzū *(Nâdire Dîvanı, Gazel 131, Mısra 3).*

__**ün:**__ *(T.) Ses.*

1. Ki boldı ʿaḳl u ḫıred ḳuşlarıġa dām-ı belā

Felekdin ötdi fiġānım ḳuyaşge yėtdi **ünim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 16).*

__**ünler çėk-:**__ *(T.) Yüksek sesle ağlamak.*

1. Ḥabīb-iʿāriżin yādila **çėkti** Nādire **ünler**

Havā-i bülbül ü gül ḳalmadı berg ü nevāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 15).*

__**üst:**__ *(T.) Bir şeyin görülen yanı, yüzü; bir şeyin dış yüzü, yüzey.*

1. Mesīḥ ʿazm-i sipihr eyleb ḳuyaşġa boldı hemsāye

Bolur himmet bile eflāk **üstide** maḳām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 12).*

2. Ḳoy kef-i pāyın͡gnı dīdem **üstine**

Birdem ey serv-i ḫırāmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 19).*

__**üstād:**__ *(Far.) Okutman, öğretmen, üstad.*

1. Ol ġamze sen͡ga cevr ü cefā ʿalemin oḳuttı

Efsūs ki taʿlim-i vefā bėrmedi **üstād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 8).*

2. Közin͡g şāgird-i şūḫ u ġamze **üstād**

Ḫırāmān kėlgil ey serv-i revānım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 15).*

<u>üstād-ı suḫan:</u> *(Far.)Söz üstadı.*

1. Tan͡g ėmesdür bolsa az müddetde **üstād-ı suḫan**

   Nādire eşʿārıġa taḥsīn ėter selmān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 13).*

<u>üstüḫ̌ān:</u> *(Far.) Kemik.*

1. Nā-tüvān cismimde her yandın nümāyān dāġlar

   Kim bisāṭ-ı ʿışḳda bu **üstüḫ̌ān-ı** kaʿb ü nerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 12).*

2. Ger ölsem bu vādī ara ey humāy

   Ġıẕā bolġusı **üstüḫ̌ānım** sen͡ga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 42).*

<u>üstüvār eyle-:</u> *(Far.+T.) Sağlamlaştırmak, dayanıklı hâle getirmek.*

1. Taġnı bir āh ile hāmūnda **eyleb üstüvār**

   ʿIşḳ ṣaḥrāsıdagi mecnūnnı ferhād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 5).*

<u>üze:</u> *(T.) Üstünde.*

1. Semend-i nāz **öze** meydān ara cevlān ėtib her yan

   Kön͡güllerni nişān-ı tīr-i müjgān eylesün şāhım *(Nâdire Divanı, Gazel 105, Mısra 3).*

<u>üzre:</u> *(T.) Üst, üstünde, üzerinde.*

1. Serḫoşı deşt-i cünūn içre ki bolmış ḥāṣıl

   Lāleler **üzre** sirişkim mey ile cām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 10).*

2. Vefā ser-levḥi **üzre** Nādire mevzūn kelāmını

   Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 15).*

3. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābın͡g **üzre** meʾvā eyledi

   Ḫıżr ḳılgandėk vaṭan ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 3).*

4. Savrulurman hicr vādīsi ara mecnūn mėni

Gerd-i bād eyler gümān deşt **üzre** sergerdān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 8).*

5. Ḳılurġa kündüzimni kėçe ḫurşīd-i cemāl **üzre**
Perīşān eyledi gīsūlerin ṣubhımnı şām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 5).*

6. Bālīni **üzre** bardı muḥabbetġa mesīḥā
Ḫurşīd ėdi çarḫda bīmār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 11).*

7. Revnaḳ-ı şām irür ḫāl u ḫaṭıng **üzre** sevād
Beski ruḫsār u bināgūşıng irür ṣubḥ-ı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 9).*

8. Közlerim merdümleri köp yıġlamaḳdın tīredür
Māh-ı ruḫsār **üzre** ḫālıngnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 4).*

9. Mihr-i ruḫsār **üzre** ḫālıngdur saʿādet kevkebi
Aḫter-i ferḫünde fālıngnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 11).*

10. Firāḳıng otı dūdı başım **üzre** saldı yüz sevdā
Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

V

<u>vaʿde ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Söz vermek, vadetmek.*

1. Yār menga ġayr-ı cefā eylemes
Vaʿde ḳılıb anga vefā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 2).*

<u>vaʿde-yi viṣāl:</u> *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma vadi.*

1. Ey serv-i revān nėdür ḫayālıng
Cān örtedi **vaʿde-yi viṣālıng** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 2).*

vādī-yiʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk vadisi içerisinde.*

1. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim **vādī-yi ʿışḳ** içre kim anga
Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 3).*

<u>vādī-neverd:</u> *(Ar.+Far.) Vadiyi gezen.*

1. Gülşen-i vaṣlı soraġını tapalmay Nādire

Boldıyu sergeşte hicrān deştide **vādī-neverd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 14).*

vaḥşet: *(Ar.) Vaşilik, ıssızlık, korku.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim **vaḥşetdedür** peyveste rem ḳaşıng͡

Bolur mu yüz ming͡ efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 13).*

2. İsteseng͡ kim dergehing͡de pāsbān olġay müdām

Bėrme **vaḥşet** hicr ile köng͡lüm ġazālın rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 4).*

3. **Vaḥşet** eyler mü kėyik mecnūndın

Meng͡a ey közleri āhū-bere baḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 11).*

vaḥşī: *(Ar.) Vahşi, insandan kaçan, insana alışkın olmayan, yabani.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıng͡

Bolur mu yüz ming͡ efsūn birle bu **vaḥşīni** rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

2. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda **vaḥşīler**

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 7).*

3. Bāde nūş ėt ḳılma bī-ārāmlıġ

ʿīş **vaḥşīdür** zamānı rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 6).*

4. Meng͡a rām oldı **vaḥşīler** velī nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 3).*

5. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça **vaḥşīler**

Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 9).*

vaḥşī ṣıfat: *(Ar.) Hayvan sıfat.*

1. Mėn tėlbege közüng͡ kėyigi rām bolmadı

Vaḥşī ṣıfat remīde ġazāling͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 12).*

__**vājūn eyle-:**__ *(Far.+T.) Devirmek.*

1. Münşī-yi ḳadar men͡ga ḳalem çėkti digerdūn

Peymāne-yi ʿīşimni ḳażā **eyledi vājūn** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 8).*

__**vāḳıf ėmes:**__ *(Ar.+T.) Vakıf değildir, haberdar değildir.*

1. Rāz-ı dilim ger ṣabā yārġa yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 22).*

__**vāḳıf ėrdi:**__ *(Ar.+T.) Haberdardı.*

1. Yüzin͡g ayının͡g ḥayretidin irür bedr-i tābān ḳara dāġlıḳ

Ḳaşın͡g nūnıdın **vāḳıf ėrdi** ki ʿācizlıḳ oldı hilale peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 8).*

__**vāḳıf ėrmes:**__ *(Ar.+T.) Vakıf değildir, haberdar değildir.*

1. **Vāḳıf ėrmessėn** mėnin͡g derdimdin ey ʿīsā nefes

Kim talaşurman lebin͡g hicrānıda cān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 15).*

__**vāḳıf ėt-:**__ *(Ar.+T.) Haberdar etmek, bilgi vermek.*

1. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötsen͡g eger nāgeh

Nigārım kūy sarı **vāḳıf ėt** yoḫsa ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 4).*

__**vāḳıf ol-:**__ *(Ar.+T.) Bilmek, haberdar olmak, fark etmek.*

1. **Vāḳıf oldım** dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng kėltürgeç ḫazāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 9).*

2. Ey şehā luṭf eyle aḥvālımdın ėmdi **vāḳıf ol**

Çėkdim asru çarḫ devri cevridin renc ü ʿinā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 17).*

__**vāḳıf-ı esrār:**__ *(Ar.+Far.+Ar.) Sırlara vakıf olan.*

1. Közümni rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

Muḥabbet neşʾesidin **vāḳıf-ı esrār** ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 4).*

2. ʿIşḳ esrārını iẓhār ḳılıb fāş ėtme

Kim bu yan͡glıġ dėmiş ol **vaḳıf-ı esrār** ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 8).*

3. ʿİlm ü dāniş maḫzenide gevher-i nāyāb ėdi

Mū'nis-i cān **vāḳıf-ı esrārdın** ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 20).*

vaḳt-i riḥlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Ölüm vakti.*

1. **Vaḳt-i riḥlet** yėtdi āheng-i sefer sāz eyledi

Yārım ėrdin͡g vaṣl eyyāmıda yārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 3).*

vaḳt-i şehādet: *(Ar.+Far.+Ar.) Şehadet anında.*

1. Dem-i tīġin͡g men͡ga **vaḳt-i şehādet**

İrür elbette şerbetdin güvārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 7).*

vāle: *(Far.) Nale, inleyen, inilti.*

1. Bu dil-i dīvāne kim mihrin͡g ile **vāledür**

Ṣubh irür nüsḫası çāk-ı girībānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 5).*

2. **Vāle** mėn āyīnedėk dīdārdın ayrılmışam

Ol ki dāyim hemnişīn ü hemdem ü hem-ḫˇāb ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 15).*

vāle ü şeydā: *(Far.) Çılgın, deli.*

1. Közgü kebi ḥayrānların͡ga ʿazm-i cemāl ėt

Dīdārın͡g uçun Nādire'dür **vāle ü şeydā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 18).*

vāmık: *(ö.a.) İran ve Türk edebiyatının klasik mesnevisi olan Vamık u Azra isimli manzum aşk hikâyesinin güzelliği dilden dile dolaşan erkek kahramanı.*

1. **Vāmıḳ** u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi yār

Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

2. Ötti **vāmıḳ** dehrdin yādını ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn taķāżā ķılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 45).*

vaṣf: *(Ar.) Nitelik, özellik, ayrıcalık, övme.*

1. Ķalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tan͡g ėrmes
Lebin͡g **vaṣfını** yād eyler Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 18).*
2. Aġzın͡g ki bī-nişāndur **vaṣfın** ḫayāl ķıldım
Her nükte-senc eyler uşbu ḫayāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 13).*
3. Zamānı **vaṣfın͡gnı** yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay
Bu yoldur kim vefā aṣḥābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 1).*

vaṣl: *(Ar.) Ulaşma, yetişme, kavuşma.*

1. Ki **vaṣl** u hicr ara ķılġıl medārā
Men͡ga ey Nādire ķısmet bu ėrken *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 21).*
2. Bu cān-ı ḫasta ki **vaṣlın͡gnı** ārzū eyler
Ḫayāl-ı ṭurresidin başıda uzun sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 9).*
3. Şād ėdi ol şāh-ı devrān **vaṣlı** birle ḫāṭırım
ʿĪş devrānıġa saldı devr-i gerdūn inķılāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 11).*
4. Züleyḫā müşterīdür genc ü gevher birle **vaṣlın͡ge**
Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālın͡ge ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 15).*
5. Ey kön͡gül eger sen͡ga yār **vaṣlıdur** maķṣad
Terk eyleb ʿālemni ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 5).*
6. Tilesen͡g **vaṣl** öt cihān ġamidin
Ne cihān belki cism ü cāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 3).*
7. Kām-ı cān **vaṣlın͡gde** şīrīn ėrdi mėn mest-i ġurūr
Ėmdi hicrānın͡gda ey nā-mihrbānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 5).*
8. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde yėtse **vaṣlıdın** derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

9. Ol perīveş **vaṣlıdın** boldım cüdā

Rāḥat-ı dil ḳalmadı dildārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 5).*

10. Nādire ol yārnı **vaṣlın** tileb

Ṣubḥ u mesā terk-i duʿā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 11).*

11. Firāḳı ibtilāsı birle köng͡lüm derdmend oldı

Meng͡a **vaṣlın** devā-i derd-i hicrān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 20).*

12. Lebimġa kėldi müdāmımnı **vaṣlını** tileb cānım

Belā-yi ot-figenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 11).*

13. Müddeti **vaṣlıng͡** gülistānıda ėrdim ʿandelīb

Nev-bahār ötti ḫazān boldı gülistān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 5).*

14. Mėn ḳaçan yād ėtmedim **vaṣlıng͡nı** kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

15. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baḫt u yāver ḳalmadı

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 62).*

16. Nāle ḳıldım yārnıng͡ **vaṣlı** müyesser bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 60).*

17. **Vaṣlıġa** şükr ėtmedim furḳat belāsıdur meng͡a

Yādgār ol mūʼnis-i cānım duʿāsıdur meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 27).*

18. Yādını derd-i dilimġa çāre ḳılmay nėlayın

Her ṭaraf **vaṣlın** tileb neẓẓāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 14).*

19. Yār ėdi hemḫāne **vaṣlını** ġanīmet bilmedim

Andın ayru ḳalmışam ger ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 31).*

20. Felekdin bėyikraḳ ėdi rıfʿatım

Ki **vaṣlın͡g** ḥarīmide mümtāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 20).*

21. Firāḳ elgide tapmadım çāre-yī

Ki **vaṣlın͡g** ėdi çāre sāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 118).*

22. Ger bolmasa **vaṣlın͡g** ey mükerrem

Manẓūr ėmes közümġa ʿālem *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 15).*

23. Nėtay ki dehr güẕergāhıda bu tėlbe kön͡gül

Yoluḳtı hicrige **vaṣlını** iḫtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 12).*

24. Yüz cānım olsa laḥẓada ḳurbānın͡g eylerim

Vaṣlım niŝārın͡g olsun u hicrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 4).*

25. Ḳılur peyveste **vaṣlın͡gnı** temennā

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 15).*

26. Kön͡gül kim hicr ilidin bī-nevādur

Ḳılur peyveste **vaṣlın͡gnı** temennā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 14).*

27. Eylemedin͡g ey büt-i peymān-şiken

Nādire'nin͡g **vaṣlın͡g** ile kāmyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 18).*

28. ʿĪşi tamām ġamdür ḫunāb-ı dil ġıẕāsı

Vaṣlın͡g ara felekdin ėrdi revācım efzūn *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 16).*

29. Hicrān men͡ga muṣāḥib irür **vaṣlın͡g** ārzū

Ey şehriyār cāh u celālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 5).*

30. Her ḳaçan kim ol perīveş **vaṣlını** yād eylerem

Çarḫ bünyādını bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 1).*

<u>**vaṣl ara:**</u> *(Ar.+T.) Kavuşma sırsında.*

1. **Vaṣl ara** maġrūr ėdim dīdārıġa şām-ı firāḳ

Örtedi cismimni āḫır āteşīn hicrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 5).*

2. **Vaṣl ara** kām isteseng͡ ey Nādire

Ėmdi özni nėçe kün nākām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 17).*

3. Laʿlidin derdimge darmān eyler ėrdi **vaṣl ara**

Çāre ḳılmas mübtelāi derd-i hicrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 7).*

4. **Vaṣl ara** sulṭān ėdim ėmdi cüdālıḳ derdidin

Ḫast mūr-ı nā-tüvāndurman Süleymān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 3).*

5. Miḥnet-i hicrā ara nākāmlıġ çekkenlere

Vaṣl ara ölmek ḥayāt-ı cāvidāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 4).*

vaṣl bezmi ara: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma meclisinde.*

1. Nėçe endīşe-yi serv ü gül ü şimşād ḳılay

Vaṣl bezmi ara cām-ı mey-i serşār ḳanı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 26).*

vaṣl cāmı: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma kadehi.*

1. **Vaṣl cāmı** tā sėnin͡g ėlgin͡gdedür

Özni yā Cemşīd yā Bahrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 13).*

vaṣl devranı: *(Ar.+T.) Kavuşma devri, kavuşma zamanı.*

1. Nādire ger **vaṣl devranın** ġanīmet bilmedi

Örtenür ėrdi ḫayāl-ı şāh-ı devrān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 13).*

2. **Vaṣl devrānıda** ʿīş ü ʿişretim cāvīd ėdi

Nādire hicrānda ʿīş-i cāvidānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 13).*

vaṣl eyyāmı: *(Ar.+T.) Kavuşma günleri.*

1. Vaḳt-i riḥlet yėtdi āheng-i sefer sāz eyledi

Yārım ėrdin͡g **vaṣl eyyāmıda** yārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 4).*

vaṣl ḫ͏̆ānı: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma sofrası.*

1. Yā meger ol ʿahd u peymāndın püşeymān eyledi

Vaṣl ḫ͏̆ānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 74).*

vaṣl iste-: *(Ar.+T.) Kavuşmak istemek.*

1. Yād eyleb leblering ṣahbāsını maḫmūrman

Vaṣlıng isteb ʿāfiyet sermenzilidin zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 82).*

2. Ėmdi kim ʿāşıḳ bolıbsėn ey köngül

Vaṣlın isteb terk-i neng ü nām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 10).*

vaṣl küni: *(Ar.+T.) Kavuşma günü.*

1. **Vaṣl küni** közlerim merdümi gülçīn ėdi

Geh rūḫ-ı zībāsıdın geh leb-i ḫandānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 13).*

vaṣl meyi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma içkisi, şarabı.*

1. Köngül şādāb ėding **vaṣlı meyidin**

Lebidin ayru tüşding ėmdi ḳam iç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 60, Mısra 5).*

vaṣl ol-: *(Ar.+T.) Ulaşmak, kavuşmak.*

1. Firāḳıngda eşkim revāndur müdām

Ki tā **vaṣl olġay** revānım senga *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 38).*

vaṣl öyi: *(Ar.+T.) Kavuşma evi.*

1. **Vaṣl öyin** ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿāḳıbet

Sīl-i ġamdin bu ʿimāret boldı vīrān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 1).*

vaṣl u hicr ara: *(Ar.+T.) Kavuşma ve ayrılık arasında.*

1. Köngül ʿışḳ içre bolma bī-tahammül

Ki **vaṣl u hicr ara** ḳılġıl medārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 20).*

vaṣl ümīdi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma ümidi ile.*

1. Yārsız müşkil ėken miḥnet-i hicrān çėkmek

Vaṣl ümīdi bile renc-i firāvān çėkmek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 32).*

vaṣl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgiliye kavuşma.*

1. **Vaṣl-ı yār** isteseng cihāndın kėç

Her ne maḳdūrıng͡ olsa andın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 1).*

__vaṭan:__ *(Ar.) Bir kimsėnin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.*

1. Sebze-yi ḫaṭ laʿl-i nābıng͡ üzre meʾvā eyledi

Ḫıżr ḳılgandėk **vaṭan** ser-çeşme-yi ḥayvān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 4).*

__vāy:__*(Far.) Eyvah, yazık.*

1. **Vāy** kim cām-ı viṣālıdın fereḥ taptı raḳīb

ʿİşretim ey sāḳi-yi şīrīn-zebānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 3).*

2. **Vāy** yüz feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam

Dėb ėdi bağrıng͡ni hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 35).*

3. Devr ili āsūde ḫāṭır ėrdi sėndin **vāy** kim

Tapdı devrān inḳılāb ey şāh-ı devrān ḳaydasan *(Nâdire Dîvanı, Gazel 129, Mısra 11).*

__vāżıḥ:__ *(Ar.) Açık, meydanda.*

1. Pertev-i mihring͡ ile Kāmile'ni köydirding͡

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıng͡ çi **vāżıḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

2. Nādire vāżiḥ-i maʿānī şevḳ

Ang͡a teslīm ėter şerīf ü **vāżıḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 13).*

__vech:__ *(Ar.) Çehre, yüz.*

1. Bir kėçe kördüm tüşümde ol cihānārā yüzin

Dembedem ol **vechdin** ġamgīn köng͡ül şād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 6).*

__vech-i cemāl:__ *(Ar.) Güzel yüz, yüz güzelliği.*

1. Pertev-i mihring͡ ile Kāmile'ni köydirding͡

Kim ėmes kökde ḳuyaş vech-i cemālıng͡ çi vāżıḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 18).*

<u>vech-i itiḥsān:</u> *(Ar.) Beğenilen yüz*

1. Yār cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim irür bir vech-i itiḥsān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 4).*

<u>vedāʿ:</u> *(Ar.) Ayrılık vakti, ölüm.*

1. Sėng͡a cān birle köng͡lümni sėni Tėng͡ri'ge tapşurdum

Vedāʿing͡ni ḳılurda köydi cānım ḫayr bādıdın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 6).*

<u>vedāʿ ėt-:</u> *(Ar.+T.) Ayrılmak.*

1. Ṭarfe müşkildür **vedāʿ ėtmaḳ** sėning͡dėk yār ile

Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 11).*

<u>vedāʿ-i ʿālem ḳıl-:</u> *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

1. Ol şehriyār-ı devrān **ḳıldı vedāʿ-i ʿālem**

Kim ḳıldı taḫt u tācın fezendiġa müsellem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 31).*

<u>vefā:</u> *(Ar.) Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.*

1. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd'ġa hem eylemedi cām **vefā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 16).*

2. ʿĀlem ehlide çün **vefā** yoḳtur

Bir yolı yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 5).*

3. Meng͡a ol kün kim **vefāġa** ʿahd u peymān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 70).*

4. Zamānı vaṣfıng͡nı yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay

Bu yoldur kim **vefā aṣḥābına** kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 2).*

5. ʿUşşāḳ miŝāl-ı kārvāndur

Ol ḳāfilede irür **vefā** bāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 16).*

6. **Vefā** birle kön͡gülni ḳılmadı şād

Ḳanı ferhād ile mecnūn nişānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 7).*

<u>**vefā bāzārı:**</u> *(Ar.+Far.+T.) Doğruluk çarşısı.*

1. Ol ay hicride çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 6).*

<u>**vefā eyle-:**</u> *(Ar.+T.) Verilen sözü tutmamak.*

1. Bī-vefādur ʿāḳıbet kimge **vefā eyler** felek

Ḥasret ü derd ü elemge mübtelā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 5).*

2. Yār men͡ga ġayr-ı cefā eylemes

Vaʿde ḳılıb an͡ga **vefā eylemes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 2).*

3. Kühen zāl mekkāre sėn ey felek

Bu ʿālemde kimge **vefā eyledin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 98).*

<u>**vefā ḳānūnı:**</u> *(Ar.+T.) Sevgi kuralları.*

1. **Vefā ḳānūnıdın** ṣavt u terennüm eyle ey muṭrib

Beyād-ı dūstān ʿuşşāḳ bezmide nevā kėltür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 86, Mısra 3).*

<u>**vefā ḳıl-:**</u> *(Ar.+T.) Sevgi ve dostluk göstermek, merhamet etmek.*

1. Ḳılur peyveste vaṣlın͡gnı temennā

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*

2. Cihān ʿīş-i ġanīmetdür nėçe kün

Vefā ḳılmas kişiġa mülk-i dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 16).*

3. ʿAhd u peymānlar ḳılub ėrdi **vefā ḳılġum** dėban

Eyledi terk-i vefā ol aʾhd-i yalġan ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 5).*

4. Ḳılma ġurūr ey kön͡gül kimge cihān **vefā ḳılur**

Kimniki ṣayd eyledi ġuṣṣa ile fenā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 1).*

5. Alın͡gdın ey felek yüz dād u feryād

Men͡ga hicr içre ey gerdūn **vefā ḳıl** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 20).*

vefā kör-: *(Ar.+T.) Sadakat, ilgi, bağlılık görmek.*

1. **Vefā körmeding͡** çarḫdın ey kön͡gül
Felekni besī imtiḥān eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 5).*

vefā mülki: *(Ar.+T.) Dostluk memleketi.*

1. Mėn ki cān birle rıżā jūyende-yi fermānın͡gım
Nādire andın **vefā mülkini** ābād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 14).*

vefā rengi: *(Ar.+Far.+T.) Vefa rengi.*

1. **Vefā rengi** muḥabbet neghetin köz tutmaġıl ey dil
Bu reng ü būy körgüzmes kişige dehr būstānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 19).*

vefā resmi: *(Ar.+T.) Dostluk adeti.*

1. Kėlġıl ey yār vefā resmini tut
Şemʿ-i ruḫsār ile külbemni yarut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 1).*

vefā şehbāzı: *(Ar.+Far.+T.) Vefa kuşu.*

1. **Vefā şehbāzıdur** men ger mėni ṣayd ėtmek istersen
Muḥabbet riştesidin ḳılġasın zinhār cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 9).*

vefā taġı: *(Ar.+T.) Vefa dağı.*

1. Nėçe şīrīnni **vefā taġıda** feryād ḳılay
Şemʿ ser tā ḳadem örtendi fenā örgendim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 35).*

vefā tap-: *(Ar.+T.) Vefa bulmak.*

1. ʿĀlem ilide **vefā tapılmas**
Bu gevher irür ʿālemde nāyāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 11).*

vefālıġ yār: *(Ar.+T.+Far.) Vefalı sevgili.*

1. Ḳılmasun mu nāle ayrıldı **vefālıġ yārıdın**

Taşnı suv ḳıldı teʾsīr-i fiġān u zārıdın *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 93).*

veh: *(Ar.) Yazık.*

1. Serv çemende baş çėkib güller açılsa tan͡g ėmes

Veh nėçe serv-i gülbeden ḳıldı bu baġdın sefer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 4).*

2. **Veh** ne yan͡glıġ dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam yanıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 3).*

3. **Veh** ne vāḳiʿ boldı barıb şehsüvārım kėlmedi

Barça yaḫşılar seferdin kėldi yārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 1).*

4. Cānġa yėttim dembedem ḫūnābe-yi ḥasret yutub

Veh ki cānān şevḳidin cimim ara cān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 4).*

vehm ėt-: *(Ar.+T.) Korkmak, endişelenmek.*

1. Nėge ʿāşıḳ efġānıdın **vehm ėtersen**

Bolur mu kişi munça bī-raḥm u tersā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 9).*

vehm eyle-: *(Ar.+T.) Korkmak, endişelenmek.*

1. Yārnın͡g āşüftesi **vehm eylemes** öz cānıdın

Cān firāḳı sehldür ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 1).*

vehm ile gümān: *(Ar.+T.+Far.) Korku ve şüphe.*

1. Bardur ʿalem bināsı vehm ü gümān

Ey kön͡gül vehm ile gümāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 8).*

2. Firāḳın͡g viṣāl ehlidin cān alur

Nėtan͡g olsa **vehm ü gümānım** fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 4).*

3. Bolma endīşe-yi sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin **vehm ü gümān** barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 4).*

3. Bardur ʿalem bināsı **vehm ü gümān**

Ey köng͡ül **vehm ile gümāndın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 7).*

<u>**velī:**</u> *(Ar.) "Ama, fakat" anlamında bağlaç.*

1. Mėning͡ yārım ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur **velī** ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 12).*

2. Meng͡a rām oldı vaḥşīler **velī** nāz u teġāfüldin

Cünūnım destgāhını temāşā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 3).*

3. Nāz uyḳusıda sėndür sėn **velī** mėn ṣubḥ u şām

Munṭaẓir men Nādire köz yümmeyin ḥayrānıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 114, Mısra 13).*

4. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça vaḥşīler

Velī yoḳdur ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 10).*

<u>**velīk:**</u> *(Ar.) Ama, fakat, lakin, şöyle ki, çünkü.*

1. Bu ġamni taġ kötermes ėdi **velīk** meng͡a

Bėrib taḥammülini ḳoydı cānıma minnet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 11).*

2. Cānıma ḳaṣd eyler ėseng͡ ḳıl **velīk**

Tişleme laʿling͡ni ḳılursan ʿitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 11).*

<u>**velīkin:**</u> *(Ar.) Ama, fakat, lakin, şöyle ki, çünkü.*

1. Meng͡a ẕāhid yüzidür nā-mübārek

Velīkin cübbe ü destār ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 12).*

2. Ot yaḳtı firāḳıng͡ şereri ilge **velīkin**

Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 21).*

vel’-niʿmā: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm’ün oğlunun ismi.*

1. Lillāhü’l-Ḥamd ki ez ẖaṣıyet-i devlet ẖān
ʿĀfiyet taptı çiçekdin **vel’-Niʿmā sulṭān** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 2).*

2. **Vel-niʿmā** derdige darmān bėrib
Libās-ı selāmet ʿaṭā eyleding͡ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 103).*

3. Şifā tapdı **vel-niʿmā** sulṭān baẖayr
Ki bar ėrdi kön͡gülde andın melāl *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 157).*

4. **Vel’-Niʿmā’nı** kemālıġa yėtürgil yārab
Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 11).*

5. Emīr ü ʿādil ü **ve’l-niʿmā** vu Muḥammed Emīn Ḫān hem
Cihān barıça men͡ga bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*

vilāyet: *(Ar.) Vilayet, memleket.*

1. Bėrdi Ḫudā-i ʿālem devlet bile saʿādat
Devridedür vilāyet mānend-i bāġ-ı cennet *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 12).*

vīrān: *(Far.) Yıkık, dökük, harap.*

1. Mėn ḳaldım hicr **vīrānıda** bī-sāmān bolub
Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 1).*

2. Tüşmesüm köz hem müdāmımnı sermenzil ü māvāsıġa
Tā kön͡gül ḳaṣrı nedāmet birle **vīrān** olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 16).*

vīrān bol-: *(Far.+T.) Harap olmak.*

1. Vaṣl öyin ābād ḳıldım buzdı hicrān ʿāḳıbet
Sīl-i ġamdin bu ʿimāret **boldı vīrān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 2).*

vīrān ḳıl-: *(Far.+T.) Yıkmak, harap etmek.*

1. Ey kön͡gül fiġānın͡gdın tīredür felek ḳaṣrı

Bu binānı **vīrān ḳıl** ʿışḳ öyini ābād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 8).*

<u>vīrān ol-:</u> *(Far.+T.) Yıkılmak, harap olmak.*

1. Fiġān ėtmey mü kėtti çemendin serv-i āzādım

Kön͡gül maʿmūr ėdi ey çarḫ **vīrān oldı** ābādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 26).*

2. Her nėçe kim ṣabr taʿmīrini bünyād eyledim

Eşk sīlābıda **vīrān oldı** ābādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 8).*

<u>vīrāne:</u> *(Far.) Yıkılmış, harap olmuş.*

1. **Vīrānede** ʿāḳılġa iḳāmet ne münāsib

Ser-menzil-i āsāyiş ėmes ʿarṣa-yı dünyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 13).*

2. Dīvāne muḥabbet yolıġa bī-vaṭan ėrmes

Ābād eger bolmasa **vīrāne** selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 6).*

3. Sīl ṣaḥrāda ḳılur şevḳ ile cevlān līkin

Çuġznı düşmanıdur eylese **vīrānege** baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 53, Mısra 10).*

<u>viṣāl:</u> *(Ar.) Sevgiliye kavuşma.*

1. Ol kün ki **viṣālın͡g** çemenin seyr ėter ėrdim

Maẓūr-ı naẓar ėrdi men͡ga ol ḳad u bālā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 3).*

2. Salıb hicr ten mülkine zelzele dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh **viṣāle** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 12).*

3. Cemālın͡g men͡ga müddeʿā ṣubḥ u şām

Viṣālın͡g men͡ga ārzū rūz u şeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 4).*

4. **Viṣālını** hicrān ėtib ey firāḳ

Letāfet bahārın ḫazān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 9).*

5. Yėtkürse ger nesīm **viṣālın͡g** peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 9).*

6. Men͡ga ārzū **viṣālın͡g** men͡ga müddeʿā ḫayālın͡g

Naẓarımdadur cemālın͡g heme nāzdur niyāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 9).*

7. Tilermėn yüz beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn **viṣālın** isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 4).*

8. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide yüz ança tartarman **viṣālıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 10).]*

9. Uyḳuda bir tün **viṣālın͡gnı** körer kün bar mukın

Ṣubḥ-i ḫurşīd-i cemālın͡gnı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 1).*

10. **Viṣālını** tapalmay Nādire müşkil irür ḥālim

Ki bī-dād-ı muḥabbet men͡ga ḳatıḳ mācerā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 13).*

11. Muġtenim ėrdi **viṣālın͡g** ḳaydasan ey şehsüvār

Sėndin ayru Nādire ġam birle ḥayrān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 17).*

12. Muġtenem bilmey **viṣālın͡gnı** eger maġrūrman

Ėmdi közge ʿaksidėk ḥayretde nā-maḳdūrman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 85).*

13. Kėçe kündüz **viṣālı** müddeʿāsıdur men͡ga

Yār-ı ġam-ḫˇār u nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 29).*

14. Nėçe künler kim **viṣālıdın** kön͡gül şād eyledim

Ėmdi hicride közümni yaşıdur ḳan el-firāḳ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 19).*

15. **Viṣālın͡gdın** ey cān tapalmay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin soraġ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 15).*

16. Ḫayāl içre körgüz men͡ga çehre kim

Viṣālın͡gnı bisyār yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 14).*

viṣāl bezmi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma meclisi.*

1. İl barça **viṣāl bezmide** şām

Tā ṣubḥ çėkib sürūd-ı ʿişret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 5).*

2. **Viṣālıng͡nı bezmide** şādāb olub

Nevā ehli birle nevāsāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 27).*

viṣāl devleti: *(Ar.+T.) Kavuşma varlığı.*

1. Derd-i yār u ġuṣṣa hemdem ġam firāvān ʿīş kem

Bilmegen bolsam **viṣālıng͡ devletini** muġtenem *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 56).*

viṣāl ehli: (*Ar.+T.) Sevgiliye kavuşanlar*.

1. Firāḳıng͡ viṣāl ehlidin cān alur

Nėtang͡ olsa vehm ü gümānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 3).*

viṣāl içre: *(Ar.+T.) Kavuşma sırasında.*

1. Bėrey cān **viṣāl içre** ey nūş-leb

Firāḳıng͡datā key ḳılay tāb u teb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 1).*

viṣālı maḥfili: *(Ar.+T.) Sevgiliye kavuşma meclisi.*

1. Gülistāndur **viṣālı maḥfili** mėn ʿandelīb anda

Gül-i ʿīşim ḫazān oldı gülistānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 3).*

viṣāl-ı yār: *(Ar.+T.+Far.) Sevgiliye kavuşma.*

1. Müjde kėltürding͡ **viṣāl-ı yārdın**

Taptı teskīn derd-i hicrān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 11).*

viṣālını tap-: *(Ar.+T.) Sevgiliye kavuşmak.*

1. Bu ʿālem ara Yārıng͡nı Nādire

Viṣālını tapmaḳ ne imkān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 14).*

vü, vu: *" Ve" bağlacı.*

1. Rūze ayı kėldi vü mėn ʿāciz ü bī-dest ü pā
Rūze ayının hilālıdėk ḳadim bolmış dütā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 1).*
2. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā **vu** Muḥammed Emīn Ḫān hem
Cihān barıça meng͡a bu üçevni yār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 21).*
3. Lebleriŋ͡gdür mesīḥ **vü** ḫıżr ḫaṭıŋ͡g
Sėnden ister ḥayāt ḫıżr u mesīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 7).*

<u>**vücūd:**</u> *(Ar.) Beden, cisim, varlık.*
1. Felek elgi ġubārım ṣarṣar-ı hicrāne tapşurdı
Vücūdım raḫtını közler yaşı ṭūfāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 2).*

Y

<u>**ya:**</u> *"Ya ... ya ..." bağlacı.*
1. Vaṣl cāmı tā sėniŋ͡g ėlgiŋ͡gdedür
Özni **yā Cemşīd yā Bahrām** tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 14).*
2. Cihān ḥamāmıġa kirgenler āḫır
Muṭaḥḥar çıḳḳusudur **yā mülevveŝ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 10).*
3. Mevc yaŋ͡glıġ suvġa sal **yā şemʿ yaŋ͡glıġ** otlara
ʿIşḳ içre her ne bolsa bende-yi fermānıŋ͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 9).*
4. Feyż-i luṭfuŋ͡g birle açıldı köŋ͡güller ġonçesi
Yā bahāristān-ı devlet yā gülistāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 6).*
5. **Yā meger** ol ʿahd u peymāndın püşeymān eyledi
Vaṣl ḫ̌ānıdın naṣībim dāġ-ı hicrān eyledi *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 73).*
6. Nādire rūşendür iḳbālım çırāġı vaṣl ara
Közim içre nūr **yā köŋ͡glüm ara cāndur mu sėn** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 18).*
7. Mėni ėtgil derdlıġ köŋ͡glümdin ey gerdūn ḫālāṣ

Yā köŋ͡gülni ḳıl mėni bī-ṣabr u sāmāndın ḫalāṣ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 93, Mısra 2).*

<u>**yā:**</u> *(Ar.) Ey.*

1. Kāmile meykedeġa ʿazm ėttim

   Fetḥ-i bāb eyle meŋ͡ga **yā fettāḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 18).*

2. Köŋ͡glümni ḫˇāb-ı ġafletdin demī bīdār ḳıl **yārab**

   Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1-2).*

3. Közümni rūşen ėtgeç pertev-i mihr-i cemālıdın

   Muḥabbet neşʾesidin vāḳıf-ı esrār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 4).*

4. Ol ay hicride çendān yıġladım her ḳaṭre eşkimni

   Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 6).*

5. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

   Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

6. Kemend-i zülfidin ayru tüşübdürmen duʿā vaḳti

   Ki bul ṭolı ʿamelni boynıma zünnār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 10).*

7. Temāşā-i cemālıġa eger şükr ėtmegen bolsam

   Közim peymānesini eşk ile serşār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 12).*

8. Cihānda ḫusrev-i cennet mekān ʿadl iḫtiyār ėtdi

   Ḳıyāmet kün şefīʿ-i Aḥmed-i muḫtār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 14).*

9. ʿAzīzim ṣubḥ yaŋ͡glıġ pāk-dāmān ötdi ʿālemdin

   Şerāfet birle topraġını feyż āŝār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 16).*

10. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

    Riyāż-ı kaʿbe yaŋ͡glıġ fāyiżü'l-envār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 18).*

11. Ḳarılıġ devletiġa yėtkürüb ḫān-ı dilāverni

    Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin bisyār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 20).*

12. Emīr ü ʿādil ü ve’l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem
Cihān barıça meṅga bu üçevni yār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

13. Ḳayu güm-reh ki gerdankeşlik ėtse ḫān cenābıdın
Sitem taşı bile başdın ayaġ efgār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 24).*

14. Oşal kim aṅga bed-ḫ̌ā u ḥasūd u kīneperverdür
Hümāyūn dergehide müstemend ü zār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 26).*

15. Nėçük kim her biri köz nūrı ü köṅgül çırāġıdur
Alarġa baḫt u devletni hemīşe yār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 28).*

16. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire yārıġa ʿarż eyleb
Köṅgülde bağlagan mażmūnını iẓhār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 30).*

17. Cihān gülzārıde terk-i temāşā eylesün **yārab**
Temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 15).*

18. Nādire köksini ėtti lāle yaṅglıġ dāġ dāġ
Hīçkim **yārab** esīr-i dāġ-ı hicrān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 18).*

19. Ėmdi dāġ-ı furḳata **yārab** nėçük ṣabr eṭmişam
Bolmamışdım Nādire endīşede hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 13).*

20. Vel’-Niʿmānı kemālıġa yėtürgil **yārab**
Ḳıldı ʿalemni meh-i ṭalʿati firdevs nişān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 11).*

21. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtizāsıdur
Tilermen vaṣlını **yārab** ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 24).*

yād: *(Far.) Hatırlama, anma.*

1. Şeb ü rūz **yādıṅgda** ėrdi köṅgül
Ḫayālıṅg ile maḥrem-i rāz ėdim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 23).*

2. Bu aḳşam saldı ẓulmet ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb **yādıng͡nı** eşkimdin çırāġān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 12).*

3. Bolmışam herçen hicrānıng͡da ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşersen **yādıma** yekbāre feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 10).*

4. Bir gūşede tenhālıġ ile **yādıng͡** ėtermen

Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 7).*

5. Gerçi üzding͡ rişte-yi ülfet mėn mahcūrdın

Şükr kim **yādıng͡** irür köng͡lümde mihmān her kėçe *(Nâdire Dîvanı, Gazel 133, Mısra 10).*

6. **Yādını** derd-i dilimġa çāre ḳılmay nėlayın

Her ṭaraf vaṣlın tileb neẓẓāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 13).*

7. Meng͡a **yādıng͡** bes irür dėrmen ḫayālıng͡da kėtey

Ravża-yı pāking͡ge īsār-ı duʿā ḳılmay nėtay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 13).*

8. ʿAdl u inṣāfda cemşīd nijādım sėn ėding͡

Fikr ü endīşe ḫayālım bile **yādım** sėn ėding͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 12).*

9. Ey serv-i nāz ḳad nihālıng͡dın örgüley

Yādıng͡ beḫayr fikr ü ḫayālıng͡dın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 2).*

1. Ötti vāmıḳ dehrdin **yādını** ʿaẕrā ḳılmadı

Mātem-i ferhādnı şīrīn taḳāżā ḳılmadı (*Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 45).*

<u>yād bėr-:</u> *(Far.+T.) Hatırlatmak, öğretmek.*

1. Ötti köksimdin oḳıng͡ serv-i revandın **bėrdi yād**

Zaḫmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 1).*

2. Miḥnet-i hicrā ara nākāmlıġ çekkenlere

Vaṣl ara ölmek ḥayāt-ı cāvidāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 4).*

3. Āgeh ėtdi ilni eşkim sābit ü seyyāresi

Dūd-ı āhımdur felekde kehkeşāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 6).*

4. Eylegeş berbād ʿīşim ḥāṣıl hicrān yėli

Āşinālarġa sarıġ rengim sāmāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 8).*

5. Yārdın ayrıldı dėb her kün men͡ga devr-i felek

Körgüzib mihrini ol nā-mihrbāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 12).*

6. Nādire ḳılġaç muḥabbet neşʾesidin güftügū

Lez̠z̠et-i şiʿr-i ʿömer ṣāḥibḳurāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 14).*

7. Vāḳıf oldım dehr bāġını gül-i raʿnāsıdın

Kim bahār reng kėltürgeç ḫazāndın **bėrdi yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 10).*

<u>**yād ėt-:**</u> *(Far.+T.) Yad etmek, hatırlamak.*

1. Māh-tābān yüzligim her laḥẓa **yād ėtsem** sėni

Dūd-ı baġrımdın çıḳar ot içre tüşgendėk kebāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 3).*

2. Yār laʿlin **yād ėtermėn** ġonçe-yi ḫandān körüb

Sebze-yi ḫaṭ sagınurman bāġ ara reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 1).*

3. Gülşen-i vaṣlın ārzū ḳılsa kön͡gülni bülbüli

Yār yüzini **yād ėtib** nāle çėkib nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 8).*

4. Zamānı vaṣfın͡gnı **yād ėtmaġım** ne iḥtimāl olġay

Bu yoldur kim vefā aṣḥābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 1).*

5. Ḳan bolur kön͡gül müdāmımnı devrini **yād ėtken** zamān

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ḫāṭırım ḫurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 9).*

6. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend yekke duʿā birle sėni **yād ėtgey** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 56).*

7. Çemen rengini körsem **yād ėtermen** gülʿiẕārımnı

Beyābān seyride yād eylerem gerdūn-şikārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 19).*

8. Duʿālar bile dembedem **yād ėter**

Firāḳ içre bu nā-tüvānıng sėning *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 69).*

9. Seyr ėterde naḫlistān yār ḳadını **yād ėt**

Mėn ḳaçan dėdim menga ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 1).*

10. Mėn ḳaçan **yād ėtmedim** vaṣlıngnı kim cān örtenib

Köz yolıdın yüzge eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 5).*

<u>yād eyle-:</u> *(Far.+T.) Hatırlamak, anmak.*

1. Ḳanı şīrīn ü leylī **eyleġıl yād**

ʿAlāyiḳ barça zencīr-i ʿameldür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 9).*

2. Bī-vefālardėk sėni hergiz ferāmūş eylemes

Nādire **yādıngnı eyler** tā dem-i yevmü'l-ḥisāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 14).*

3. Ḳalem taḥrīr ėterde ney-şekerdin bolsa tang ėrmes

Lebing vaṣfını **yād eyler** Nādire şīrīn kelām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 18).*

4. Gülşen içre ey bülbül ṣubḥdem nevā tartıb

Gül yüzini **yād eyleb** nāle birle feryād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 12).*

5. Mėn ki furḳat tünleri ol gül yüzin **yād eylerem**

Bülbülidür men ḫazān faṣlide feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 1).*

6. Mėn ḳading servini **yād eyledim**

Āhnı serkūb-ı şimşād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 1).*

7. Ḳanda sėn körsem cemālıngnı ṣanem

Ey perī-peyker sėni **yād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 110, Mısra 6).*

8. Ḫayāl içre körgüz menga çehre kim

Viṣālın͡gnı bisyār **yād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 14).*

9. Fiġānımdın ki otlar baş çėker ol māhdın ayru

Müdāmımnı uçḳunların **yād eylegil** necm-i ŝürreyādin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 16).*

10. **Yād eyleb** leblerin͡g ṣahbāsını maẖmūrman

Vaṣlın͡g isteb ʿāfiyet sermenzilidin zārman *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 81).*

11. Māh-ı ʿīd ʿālemġa saldı pertev-i envārını

Yād eylermen ʿömer sulṭānnı gīr ü dārını *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 22).*

12. Közlerim yollarġa baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ẖulḳın͡gnı bu kėçe uyḳuda **yād eyledim** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 16*

13. Çemen rengini körsem yād ėtermen gülʿiẕārımnı

Beyābān seyride **yād eylerem** gerdūn-şikārımnı *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 2, Mısra 20).*

14. Her zamān **yād eyleban** kön͡glümġa sulṭānım kėlür

Luṭf birle betü'l-aḥzānımġa mihmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 1).*

15. Bardın͡g aḥbābġā bir nāme sevād eylemedin͡g

Bizni rüsvā-yı cihān ėttin͡g ü **yād eylemedin͡g** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 2).*

16. Sėn terk-i vefā ḳıldın͡g u bed-mihrlıġ ėtdin͡g

Yārın͡gnı ferāmūş ḳılıb **eylemedin yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 10).*

<u>yād ḳıl-:</u> *(Far.+T.) Hatırlamak, anmak.*

1. Barça yār u āşinādın eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz **ḳılmadın͡g yādım** ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 10).*

2. Bardın͡g naẓarımdın ey perīzād

Mėn ḳulnı dübāre **ḳılmadın͡g yād** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 2).*

3. Çemende gül temāşā eyleban serv-i revān körsem

Ḳılurman yād sulṭān sikender iḥtişāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 20).*

4. Eyleb ʿālemni ferāmūş sėni **yād ḳılay**

Yėne bir mertebe ġam şāmıda māhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 15).*

5. Her laḥẓa ki ey yār sėni **yād ḳılurman**

Hicr āfetidin nāle ü feryād ḳılurman *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 17).*

6. Leylī hicrānıda mecnūn mėn kebi **yād ḳılmadı**

Hīçkim yārab cihānda yārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 47).*

yādgār: *(Far.) Armağan, hatıra.*

1. **Yādgār** ol şāhdın ḳaldı men͡ga dür-dāne-yi

Ėmdi anı devletin şükrini müstahkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 17).*

1. Vaṣlıġa şükr ėtmedim furḳat belāsıdur men͡ga

Yādgār ol mū'nis-i cānım duʿāsıdur men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 28).*

yādgār ḳıl-: *(Far.+T.) Armağan etmek.*

1. Cihānda Nādire yārın͡g perī miŝāl ėrdi

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa **yādgār ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 14).*

yād-ı gülistān: *(Far.) Gülbahçesi anma, hatırlama.*

1. Ḳad-i mevzūnı bile gülgūn yüzin yādi bile

Ārzūyı ṭubā u **yād-ı gülistān** ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 14).*

yād-ı ḥudā eyle-: *(Far.) Allah'ı hatırlamak.*

1. Şūm raḳībi ki ʿadāvet ḳılur

Kāfir irür yād-ı **Ḫudā eylemes** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 4).*

yād-ı züleyḫā ḳıl-: *(ö.a.) Züleyha'nın hatırlamak.*

1. Güẕergāhıda tikdim kāze pervā ḳılmadı şāhım

Ġurūr-ı ḥüsndin **yād-ı züleyḫā ḳılmadı** şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 2).*

<u>yaġ-:</u> *(T.) Yağmak, gökten düşmek.*

1. Mėni ʿāşıḳ dėban tīr-i melāmet **yaġdı** başımge

Ulusdın Nādire derdimni pinhān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 13).*

2. Perīşānlıġ **yaġıldı** başıma derd-i muḥabbetdin

Ḫayāl-ı yār ʿişret şāmını rūz-ı cezā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 7).*

3. Ebr-i nīsān laḥẓa laḥẓa **yaġmasun** gülzārġa

Ebr-i nīsāndėk közüm her laḥẓa giryān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 11).*

<u>yaġaç:</u> *(T.) Ağaç.*

1. Kön͡gül nāveklerin͡gni zaḫmıdın tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 14).*

<u>yaġın:</u> *(T.) Yağmur.*

1. Közlerim yıġladı zülfin͡gni körib

Ki **yıġın** bāʿiṡidur tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 6).*

<u>yaḫşı:</u> *(T.) Güzel, iyi, uygun, münasip.*

1. Ḫūb kėldin͡g **yaḫşı** kėltürdin͡g ḫaber

Eyledin͡g derdimġa darmān merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 5).*

2. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim **yaḫşıdur** şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 8).*

<u>yaḫşı at:</u> *(T.) Güzel isim.*

1. Taptı ṭuġrā **yaḫşı atıdın** saʿādet defteri

Serv ḳadiġa münāsib ḫāl ʿat-ı āzādlıġ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 15).*

yaḫşı bar: *(T.) Güle güle git.*

1. Eyleding͡ ʿazm-i sefer ey şehsüvārım **yaḫşı bar**
Ėmdi sėnsiz yoḳ mėni ṣabr u ḳarārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 1-2).*

2. Vaḳt-i riḥlet yėtdi āheng-i sefer sāz eyledi
Yārım ėrding͡ vaṣl eyyāmıda yārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 4).*

3. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān cemālıng͡ şemʿidin
Yaḫşılar sulṭānı ėrding͡ şehriyārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 6).*

4. Yėtmeyin āsīb-i hicrān çarḫ-ı nā-fercāmdın
Kūh-i ġam āstıda ḳaldım ġam-güsārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 8).*

5. Sėn ḳılıb ʿazm-i sefer mėn ḳalmışam ḥasret bile
Gerçi hicring͡de ḫazān boldı bahārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 10).*

6. Ṭarfe müşkildür vedāʿ ėtmaḳ sėning͡dėk yār ile
Kökke yėtdi nāle-yi bī-iḫtiyārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 12).*

7. Zaʿferāndėk sarġayıb hicring͡de nālān ḳalmışam
Sėnsin ey ḫurşīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 14).*

8. Nādire muştāḳdur zinhār kėlgeysen yėne
Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım **yaḫşı bar** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 16).*

yaḫşı cemāl: *(T.+Ar.) Güzel yüz.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān **yaḫşı cemālı** dil-firīb
Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa bėrdi zīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 11).*

yaḫşı u yaman: *(T.) İyi ve kötü.*

1. **Yaḫşı u yaman** birbiriġa muġtenem ėrmiş
Ferẓāne tirik bolsın u dīvāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 9).*
2. ʿĀlem ehlide çün vefā yoḳtur
Bir yolı **yaḫşı u yamandın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 6).*
3. Bolmaġıl **yaḫşı u yamanġa** ṭaraf
Bī-ḫod ol **yaḫşı u yamandın** kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 9-10).*
4. İşim yoḳtur cihān ehlini **yaḫşı u yamanıġa**
Mürüvvet köz tutıb ʿālemde **yaḫşı u yamandın** hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 13-14).*

yaḫşılar: *(T.) Güzeller.*
1. **Yaḫşılar** birle hemīşe irtibātım bar ėdi
Şehriyārım bezmide ʿīş ü neşāṭım bar ėdi *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 33).*
2. Rūşen ėrdi maḥfil-i imkān cemālıng͡ şemʿidin
Yaḫşılar sulṭānı ėrding͡ şehriyārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 6).*

yaḫşılıḳ eyle-: *(T.) İyilik yapmak, güzellik yapmak.*
1. Ḫoşā ʿāḳıl ki **eyleb yaḫşılıḳ** bünyādını muḥkem
Öter bu deyr-i fānīdin özini nīk-nām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 9).*

yaḳ-: *(T.) Yakmak, ateşe tutuşturmak.*
1. Ot **yaḳtı** firāḳıng͡ şereri ilge velīkin
Ey Nādire köymes dil-i efgārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 21).*

yaḳa: *(T.) Elbisėnin yakası.*
1. Yār hicridin **yaḳanı** pāre ḳılmay nėlayın
Közlerim ḫūnābını seyyāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 11).*
2. Gehī yırtıb **yaḳa** geh ḳan yutub gāhı fiġān ėttim
Nėler ötdi bu aḳşam Nādire cān-ı figārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 13).*

yaʿḳūb-ı kenʿān: *(ö.a.) Kenân iline mensup Hazreti Yakup. Yakub'un memleketi olan Kenân.*

1. Aḳarġan közlerimdin boldı ol Yūsūf-liḳā pinhān

İrür kön͡glüm öyi **Yaʿḳūb-ı Kenʿān** beytü'l-aḥzānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 12).*

yāḳūt: *(Ar.) Yakut, sevgilinin dudağı.*

1. İki laʿl-i nābın͡gnı **yāḳūtıġa**

İki çeşm-i gevher fişānım fedā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 13, Mısra 7).*

yalġan eyle-: *(T.) Yalana çevirmek, hileye yapmak.*

1. Tüşde rūy-ı lebi derdimge darmān eyledi

Son͡gra ḳılġan vaʿdelerni barça **yalġan eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 72).*

yaman: *(T.) Kötü, fena.*

1. Sėvermen yārnı yoḳ kim raḳībim

Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn **yaman** telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 8).*

yaman köz: *(T.) Kötü göz.*

1. Ṭāliʿme nāgehān ḳıldı **yaman köz** eŝer

Ḳaldı firāḳ cān ayrıla cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 15).*

yan: *(T.) Yan, taraf.*

1. Ġażab birle nigārım ötdi **yanımdın** şitāb eyleb

Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 1).*

2. Veh nė yan͡glıġ dūstlıġdur mėn bilen ḥasretlere

Ḳoymaġım yoḳdur zamānı şāhidın ġam **yanıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 4).*

yan-: *(T.) Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.*

1. Āteş midür ey Nādire bu medrese ehli

Her nėçe ki teslīm ėterim **yana** ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 14).*

2. Ḫalḳ-i ʿālem içre bī-keslik bile efsānemen

ʿālem ehli şād mėn ḥasret otıda **yanaman** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 4).*

3. Külbeyī aḥzān ara Sulṭān ʿÖmer'ni dāġıda

Şemʿdėk her kėçe tanatgunça örteb **yanaman** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 20).*

4. Bolmışam şāh-ı ʿadālet destgāhımdın cüdā

Dūd-ı āhımdın felekler **yandı** māhımdın cüdā *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 22).*

yana yana: *(T.) Tekrar tekrar yanmak, yanarak.*

1. **Yana yana** ḳalmadı cān birle kön͡glüm dāġsız

Tama tama közde eşk-i çeşm-i giryān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 5).*

yaʿnī: *(Ar.) Yani, şöyle ki.*

1. Mekān gülḫan kölin ḳıldı Nevāyī tėlbedėk **yaʿnī**

Cünūn tārācıdın āḫır ḳara topraḳḳa olturdum *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 39).*

yan͡glıġ: *(T.) Gibi, benzer.*

1. Mezār-ı feyż āŝār-ı ziyāretgāh-ı ʿālemdür

Riyāż-ı kaʿbe **yan͡glıġ** fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 18).*

2. Hicr āşūbı belādur kim anı teşvīşidin

Ḳaṭre-yi sīmāb **yan͡glıġ** kön͡glüm eyler ıżṭrāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 10).*

3. Ḳızıl ḳandur közim yaşı ṣabā yėtkür selāmımnı

Gül-i ṣad-berg **yan͡glıġ** pāk-dāmānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 18).*

4. Duʿā-i ḫayr ėtin͡g ey ehl-i devlet Nādire **yan͡glıġ**

Demādem şükr ėtin͡g şehzāde-yi mülk-i cihān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 17).*

5. Meger kėlse nesīmi yār-ı gülpūşım riyāżıdın

Açılsa ġonçe **yan͡glıġ** ʿuḳdesi kön͡glümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 14).*

6. Kėtmedi mendin ḳadeḥ birle ḫumār-ı āfitāb

Ṣubh **yan͡glıġ** tartardurman intiẓār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 2).*

<u>yār:</u> *(Far.) Sevgili, dost.*

1. Mėnin͡g **yārım** ʿaceb nāzik mizāc u bī-mürüvvetdür

Bėlin ḳatlımġa baġlabdur velī ėrmes kemer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 11).*

2. Ġazel bünyād ḳıldı Nādire **yārıġa** ʿarż eyleb

Kön͡gülde baġlagan mażmūnını iẓhār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 29).*

3. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib **yārımnı** berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

4. Ṭurfe suʾālī lebidin sordı **yār**

Cān bėreyin bolmasa şīrīn cevāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 7).*

5. İçermėn mey demādem **yār** laʿlini ḫumārıdın

Mėni meyḫānedin menʿ ėtme ẓāhid iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 9).*

6. Mėni zār ferhād u mecnūn nijād

İrür **yār** şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 10).*

7. Ḫırāmān kėldi **yār** u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 3).*

8. Mėn ḳaldım hicr vīrānıda bī-sāmān bolub

Yār kėlmes külbe-yi vīrānıma mihmān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 2).*

9. Cihānda Nādire **yārıng͡** perī miŝāl ėrdi

Bolur mu ḥüsnini āyīneġa yādgār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 13).*

10. Refīḳā meng͡a birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn yazdım özimdin **yār** eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

11. Mėning͡ ḫālımġa yıġlar deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā **yārımġa** iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 8).*

12. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrseng͡ ey köng͡lüm

Naḳd-i cān müheyyā ḳıl **yār** ḫāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 6).*

13. Ey ṣabā rāz-ı dilimni bī-ḫaber **yārımġa** ayt

Derdlıġ köng͡lümning͡ aḥvālını dildārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 1).*

14. Dürr-i eşk ü ʿaḳīḳ-i ḫūn-ı dilni

Kėlür **yārıng͡** ayaġıġa niŝār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 38, Mısra 12).*

15. **Yār** laʿl-i lebidin ayrıldın

Ey köng͡ül ėmdi demādem ḳan yut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 3).*

16. Yār eylese **yārı** birle ifṭār

Yoḳ rūzede mundın özge devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 3).*

17. Māh-ı ramażān ki feyż-i çoḳtur

Mėn ḫastaġa **yārsız** ne rāḥat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 10).*

18. Ey köng͡ül eger seng͡a **yār** vaṣlıdur maḳṣad

Terk eyleb ʿālemni ʿazm-i kūy cānān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 5).*

19. Dėme ki lebleridin ẓāhir ėtse **yār** ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1).*

20. Lebidin sorma ḥadīŝi ki irür tilġa girān

Yār nāzik lebiġa bėrmesün āzār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 10).*

21. Tapmasa **yār** cenābıġa şeref birle ḳabūl

Āh u feryādıng͡ ile şūr u fiġān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 5).*

22. Munça pinhān dāġ kim ey cān felek ḳoydı seng͡a

Yār eger kėlse girībānın͡gnı eyleb pāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 12).*

23. Vāmıḳ u ferhād u mecnūndın muḳaddem bildi **yār**
Nādire ʿışḳın͡gnı ʿāşıḳlıkda mümtāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 13).*

24. **Yār** kim yėr tubıda pinhāndur
Nādire māh-ı āsumāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 13).*

25. **Yār** çün boldı naẓardın ġāyib
Ey közim yıġla ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 13).*

26. Ḳanı ol **yārdėk** şīrīn şemāil
Cemāl-ı dilkeş ü eṭvār-ı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 3).*

27. Eger bolsa kişinin **yārı** ferruḫ
Mübārekdür yüzi dīdārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 1).*

28. Sėvermen **yārnı** yoḳ kim raḳībim
Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 7).*

29. **Yār** kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver **yār** yoḫ
Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫ˅ār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1).*

30. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer
Men͡ga bukün Nādire **yārdın** āŝār yoḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*

31. Sėn terk-i vefā ḳıldın͡g u bed-mihrlıġ ėtdin͡g
Yārın͡gnı ferāmūş ḳılıb eylemedin yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 10).*

32. **Yār** ʿuşşāḳına şemʿ-i cilve rūşen ḳılmasun
Kim tüşer andın raḳīb-i rūsiyeh cānımġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 11).*

33. Şemʿ-i ruḫsārın͡gı eṭrāfıda pīç ü tāb urar
Ṭurfe oḫşar **yārnın͡g** zülf-i perīşānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 8).*

34. Derd-i dilin͡gni ey kön͡gül sorġalı kėlse **yār** aytay
Ḳoy cigerin͡gni alıġa ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 11).*

35. Gerçi firāḳ derdidin böyle nizār olmışım
Nādire ḥāl-i zārına salmadı **yār** bir naẓar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 14).*

36. Ötdi neşāṭ furṣatı kėlmedi **yārdın** ḫaber

Boldı köñgül soraġıda ḫasta u zār u derbeder *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 1).*

37. Bu ʿālem ara **Yārıñgnı** Nādire
Viṣālını tapmaḳ nė imkān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 13).*

38. Vaḳt-i riḥlet yėtdi āheng-i sefer sāz eyledi
Yārım ėrdiñ vaṣl eyyāmıda **yārım** yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 4).*

39. Her kişini bir münāsib **yārı** bar
Mėn oşal āvāredürmen **yārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 3-4).*

40. Her kişini bir münāsib **yārı** bar
Mėn oşal āvāredürmen **yārsız** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 4).*

41. **Yār** meñga ġayr-ı cefā eylemes
Vaʿde ḳılıb añga vefā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 1).*

42. **Yārdım** ayru mėn bī-dilni zār ėtti felek
Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1).*

43. İḫtiyārım bar ėdi her işni ḳılsam iḫtiyār
Yārdın eyleb cüdāyī iḫtiyār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 8).*

44. Ey muṣāhibler mėni derdimġa bir darmān ėtiñ
Yār peyġāmını dėb müşkillerim āsān ėtiñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 2).*

45. Cilvegerdür her ṭaraf gülgūn-ḳabā maḥbūblar
Ey muḥabbet ehli **yār** isteb yürekni ḳan ėtiñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 10).*

46. Üzmediñ **yārnı** zülfidin ümīdni köñgül
Rişte-yi cānıñ ėdi ḳaṭʿ-i murād eylemediñ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 7).*

47. Cihān sulṭānı ėrdi Nādire **yārım** ki hicride
Cihān ehliġa istiġnā ḳılıb kėçtim cihāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 17).*

48. Beyābānlarnı izleb tapmadım **yārım** soraġını
Bėrürmen cān ṣabā nāgeh ḫaber kėltürse **yārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 9).*

49. Nādire ol **yār** sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān **yār** ėtmes **yār** cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11-12).*

50. **Yārdın** ḳaldı çemen sersebz ü ẖandān olmasun

Gülʿiẕārımsız cihān bāġı gülistān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 1).*

51. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile zülfin ẖayāl eyleb

Olub men lāl özlükdin kėtib **yārım** cemālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 8).*

52. ʿArż ėte kör ey ṣabā derd-i dilim şerḥini

Yār ẖaberdār ėmes ʿāşıḳ-ı ḥayrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 8).*

53. H̱asta kön͡gül āhıdın **yār** ḥażar eylemes

Köydi felek ẖırmeni şuʿle-yi efġānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 9).*

54. Rāz-ı dilim ger ṣabā **yārġa** yėtkürmese

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 21).*

55. **Yārnın͡g** āşüftesi vehm eylemes öz cānıdın

Cān firāḳı sehldür ayrılmasun cānānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 1).*

56. Mėndin ne revā ėrdi ki yār ėtti cüdālıġ

Gülni kişi körgenmü ėkin ẖārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 17).*

57. Ḳandur cigerim ġuṣṣa bilen **yārdın** ayru

Āşüftemėn ol yār-ı vefādārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 1).*

58. Köralmey **yārnı** bolmış cünūnım il temāşāsı

Eger körsem cemālın anda körgeysen temāşānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 5).*

59. Kėltürsen͡g ey kebūter eger **yārdın** ẖaber

Körgende nāmesin per ü bālın͡gdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 17).*

60. Taş baġırlık **yār** feryādımġa pervā ḳılmadı

Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni züleyẖā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 43).*

61. **Yārdın** ayru men͡ga köp mācerā eyler felek

Ġam bile güldėk yüzümni kehrübā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 3).*

62. **Yārdın** ayru köng͡güldür tīre ü āşüfte ḥāl (*Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 20).*

63. Ḳılmang͡gız menʿ-i fiġānım **yārdın** mehcūrman

Hīçkim yārab cihānda **yārdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 87-88).*

64. Yārnıng͡ elbette **yārıdın** cüdā eyler felek

Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 7).*

65. Hīçkim yārab cihānda **yārıdın** ayrılmasun

Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 9).*

66. ʿĀḳıbet bu derd ü ġam mecnūn şiʿār eyler mėni

Hīçkim yārab cihānda **yārıdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 18).*

67. Bardı ol serv-i revān mėn ḳalmışam bī-hūş u lāl

Hīçkim yārab cihānda **yārıdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 28).*

68. Ḳanda sėn **yārım** Soraġıng͡da köng͡gül āvāredür *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 30).*

69. **Yārnıng͡** elbette **yārıdın** cüdā eyler felek

Gül bile bülbülni bī-berg ü nevā eyler felek *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 7).*

70. Nāle ḳıldım **yārnıng͡** vaṣlı müyesser bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 60).*

71. Bolmasun maḥrūm ʿāşıḳ **yārnıng͡** dīdārıdın

Hīçkim yārab cihānda **yārdın** ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 97).*

72. **Yārġa** derd ü ġam-i ṣubḥ ile şāmımnı dėseng͡

Ol perīveşḳa duʿā birle selāmımnı dėseng͡ *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 7).*

73. Kāşkī uyḳuda bir körsem ėdi **yārımnı**

Yıġlasam bilgey ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 61).*

74. Merhem ʿilācı birle bütmes kön͡gül yarası

Ayrıldı **yār** mėndin bilmen yaḳın yıraġın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 6).*

75. **Yār** istesen͡g güẕer ḳıl yekbāre cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter ġam zengini kön͡güldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 37).*

76. El-ḳıṣṣa gül yüzini mėndin yaşurdı **yārım**

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 43).*

77. Ḥavā ṣıfat cihānda izlermen ādemimni

Yārımdın ayrılıbman kimge dėyeyn ġamimni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 24).*

78. Düşvār ėken cihānda tenhālıġ ibtilāsı

Yārımdın ikki gevher ḳaldı kön͡gül sürūrı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 26).*

79. Ḳan yutarman laʿl-i şekerbārdın ayrılmışam

Yār kėtti ėmdi hicrān mācerāsı ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 26).*

80. Ḫasta cān u nā-tüvānmen **yārdın** ayrılmışam

Yār-ı hemdem mūʼnis ü ġam-ḫˇārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 3-4).*

81. Feryād ki ʿışḳ ėtti mėni **yārġa** meftūn

Cān vāle ü ten ḫasta yürek dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 1).*

82. Mėn ḥasret ile ḳaldım u **yārım** sefer ėtti

Ḳatlımġa ġam ü derd ü belānı ḫaber ėtti *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 9).*

83. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destin͡gdin

Mėni ey çarḫ kez-reftār **yārımdın** cüdā ḳıldın͡g *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 8).*

84. Ayırdın͡g mėni ẓulm ile **yārdın**

Firāḳ elgine mübtelā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 95).*

85. Reşkdin yüz fitne berpā eyledi devr-i felek

Közlerim āyīnesin **yār** alıda ḥayrān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 12).*

86. Vubāl-ı Nādire **yār** alıda raḳīb yüzi

Nėçük yüz üze nuḳṣān-ı ḥüsn irür āzeẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 13).*

87. Gül-i taṣvīr yan͡glıġ ġonçe-yi baẖtım açılmaydur

Ne dėrmen Nādire pinhān ġamimni **yār** bilmeydür *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 50).*

88. Kāşkī āhım nesīmidin taḥarrük eylese

Yār kim ruẖsārıġa gül bergidin salmış niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 8).*

89. **Yār** kūy itleriġa nāgeh olsan͡g hemnişīn

Āşinālardur alarga ʿizzet ü ikrām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 9).*

90. Kerem ḳıldın͡g ṣabā ey **yār** köyidin ẖaber bėrdin͡g

Gül ü reyḥān isidin bī-niyāz ėttin͡g meşāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 13).*

91. **Yār** köyide beşarṭiki peyāmımnı dėsen͡g

Bu ḳafesdin sėni ey cān ḳuşı āzād ḳılay *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 9).*

92. ʿAceb yoḳ Nādire pervāz ḳılsa **yār** köyide

Ki bolmış tende furḳat oḳlarındın bāl u per anda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 17).*

93. Ẕāhidā ʿışḳ u muḥabbet ehlini maʿẕūr tut

Yār köyide ne boldı şeyẖ ṣinʿān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 10).*

94. **Yār** laʿlini firāḳıda ẖumārım ġālıb

Bolmadı neşʾe-yi ṣahbā bile kön͡glüm şādāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 5).*

95. **Yār** laʿlin yād ėtermėn ġonçe-yi ẖandān körüb

Sebze-yi ẖaṭ sağınurman bāġ ara reyḥān körüb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 22, Mısra 1).*

96. Boldı yār sevdāsı ʿāşıḳ ėrsen͡g ey kön͡glüm

Naḳd-i cān müheyyā ḳıl **yār** ẖāṭırın şād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 5).*

97. Nādire ol **yār** sevdāsı ile köz yümme kim

Rāḥat-ı cān yār ėtmes yār cānān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 11).*

98. Deşt-i cünūn nesīmidėk tėlbe kön͡gül ẖayāl ile

Tapmadı serbeser yürüb **yār** soraġıdın eŝer *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 10).*

99. **Yār** cevridin şikāyet ḳılmazam

Kim irür bir vech-i itiḥsān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 3).*

100. **Yār** ėdi hemḫāne vaṣlını ġanīmet bilmedim

Andın ayru ḳalmışam ger ḳadr-i ṣoḥbet bilmedim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 31).*

yār-ı hemdem: *(Far.) Samimi arkadaş.*

1. Ḫasta cān u nā-tüvānmen yārdın ayrılmışam

Yār-ı hemdem mū'nis ü ġam-ḫ̌ārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 4).*

yār hicrānı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

1. **Yār hicrānıda** yoḳdur bar u yoḳımdın es̱er

Ne ölükmen ne tirik maʿlūm ėmes māhiyyetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 13).*

yār hicri: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

1. **Yār hicridin** yaḳanı pāre ḳılmay nėlayın

Közlerim ḫūnābını seyyāre ḳılmay nėlayın *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 11).*

yār ḥüsni: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin güzelliği.*

1. Cihānda böyle ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi

Meng͡a ziyāde bolur **yār ḥüsnidin** ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 8).*

yār ʿışḳı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgiliye karşı olan aşk.*

1. Fiġān kim **yār ʿışḳı** ṣabr köng͡lümdin cüdā ḳıldı

Ġam elgi ṣafḥa-yı aḥvālime sebt-i cefā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 1).*

yār ḳadı: *(Far.+T.) Sevgilinin boyu.*

1. Seyr ėterde naḫlistān **yār ḳadını** yād ėt

Mėn ḳaçan dėdim meng͡a ārzū-yı şimşād ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 36, Mısra 1).*

yār ḳıl-: *(Far.+T.) Arkadaş eylemek, dost etmek.*

1. Emīr ü ʿādil ü ve'l-niʿmā vu Muḥammed Emīn Ḫān hem

Cihān barıça men͡ga bu üçevni **yār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 22).*

2. Nėçük kim her biri köz nūrı ü kön͡gül çırāġıdur

Alarġa baḫt u devletni hemīşe **yār ḳıl** yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 28).*

3. Ġazālelerni közi ṣayd ḳıldı ṣaḥrāda

Ḳaşı ʿuḳābını şāhīn ḫaṭige **yār ḳılıb** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 4).*

yār u āşinā: *(Far.) Sevgili ve dost.*

1. Barça **yār u āşinādın** eyledin bīgānelıġ

Nėçe künler boldı hergiz ḳılmadın͡g yādım ėşit *(Nâdire Dîvanı, Gazel 40, Mısra 9).*

2. Kėç dėdin͡g **yār u āşinālardın**

Men͡ga līkin dėme fulāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 11).*

yār u diyār: *(Far.+Ar.) Sevgili ve memleket.*

1. Diyārım ehli mėndin yārsız bīgāne bolmışlar

Ki mėn hem yārsız āzürdemėn **yār u diyārımdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 12).*

yār vaṣlı: *(Far.+Ar.+T.) Yâre kavuşma.*

1. **Yār vaṣlı** birle ʿādet eyleb ėrdim Nādire

Andın ayru men͡ga birdem ṣabr u iẓhārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 13).*

2. **Yārımnı vaṣlı** birle ʿālem münevver ėrdi

Bar ėrdi māh-ı tābān ḫurşīdġa muḳarreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 5).*

3. An͡ga özlik bile yėtib bolmas

İsteseng͡ **yār vaṣlı** cānıdın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 4).*

4. Eger hicrān iline **yār vaṣlı** bolmasa ḥāṣıl

Ne ḥāṣıl ḫānmāndın belki ʿömr-i cāvidāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 7).*

5. Ġaraż himmetlerimdin **yār vaṣlı** iḳtizāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab ziyād ėt ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 23).*

6. **Yār vaṣlını** tilermėn Nādire

Eyledi kön͡glümni efgār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 17).*

7. Ėmdi men͡ga ne ḥācet ʿālemni mācerāsı

Kim **yār vaṣlı** ėrdi kön͡gülni müddeʿāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 2).*

yār viṣālı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgiliye kavuşma.*

1. Bolmasa ʿāşıḳḳa ger **yār viṣālı** maḳṣūd

Ārzū-yı heves-i cān u cihān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 7).*

yār yādı: *(Far.+T.) Sevgilinin hatırlaması.*

1. **Yār yādı** bu aḳşam kön͡glüm içre mihmāndur

Ey közim demi anda yaş töküb çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 9).*

yār yüzi: *(Far.+T.) Sevgilinin yüzü.*

1. Gülşen-i vaṣlın ārzū ḳılsa kön͡gülni bülbüli

Yār yüzini yād ėtib nāle çėkib nevā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 8).*

2. Ey gülşen-i ġam ėmdi baḥār oldı ḫazān bol

Ey dīdelerim **yār yüzige** nigerān bol *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 32).*

yara: *(T.) Yara.*

1. Ḥarīr-i pīrenin͡g riştesiġa nė nuḳṣān

Yaramnı tikkeni andın ʿināyet ėt bir naḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 6).*

2. Pīre zāl çarḫ kim ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ẓulmidin yürekde bī-nihāyet **yaradur** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 34).*

yārab: *(Ar.) Ey Rabbim!*

1. Köñglümni ḫᵛāb-ı ġafletdin demī bīdār ḳıl **yārab**
Aḳarġan közlerimni maḥrem-i dīdār ḳıl **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 1-2).*

2. Yėtmesün **yārab** nesīm-i serd ol şimşāda kim
Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 9).*

3. Ne ṣabr u hūş ḳaldı ne ḳarār u ṭāḳatım **yārab**
Köñgül içre havā-i ʿışḳ bilmem ne belā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 11).*

4. İsterem **yārab** baḳa-i devlet-i SulṭānʿÖmer
Öyle maḳbūl-ı icābet sėn duʿālardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 11).*

5. Hīçkim **yārab** cihānda yārıdın ayrılmasun
Cāndın artuḳ mihrbān dīdārdın ayrılmasun *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 9).*

6. ʿĀriżidin boldı rūşen dīde-yi ehl-i naẓar
Eyleġıl **yārab** nihāl-ı ḳāmetini bārver *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 8).*

7. Farḳ farḳad sayı tapḳay tāc-ı devlet ʿanḳarīb
Eyleġıl cāvīd ʿömrini añga **yārab** naṣīb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 14).*

8. Sāye-yi taḫt-ı felek ḫurşīd-i tābān efseri
Yārab ol baḫt u saʿādat gülbeni tapḳay kemāl *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 36).*

9. **Yārab** andın pāydār olġay esās-ı kerr ü ferr
Fetḥ ü naṣret birle her ḳaysı ṭaraf ḳılsa sefer *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 43).*

10. Müşkil işdür derd ü hicrān külfeti
Yārab ol müşkilni ḳıl āsān meñga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 8).*

11. Tā ḳıyāmet ėtme **yārab** luṭf ü ilṭāfıñgı kem
Ḫān-ı ʿālīcāh kim iḥsān u cūd eyler ʿaṭā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 15).*

12. Hīç cürm ehlini aḥvālıġa **yārab** tüşmesün
ʿÖmrlerdür çarḫdın mėn çekdügüm cevr ü cefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 19).*

13. Muḥtāc-ı dergehiñgmėn yüz miñg ümīd birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma **yārab** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 10).*

<u>yār-ı dil-nevāz:</u> *(Far.) Gönül okşayan sevgilinin kızgınlığı.*

1. Gül ü lāle mevsimidür ḳanı yār-ı dil-nevāzım

Naẓarımdın oldı ġāyīb ṣanem-i süḫan ṭarāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 1).*

<u>yār-ı dilsūz:</u> *(Far.) Merhametli sevgili.*

1. Nāle bir **dilsūz yārımdur** mėning͡

Hemnişīndür dīde-yi giryān meng͡a *(Nâdire Dîvanı, Gazel 12, Mısra 5).*

<u>yār-ı ġam-ḫ̬ār:</u> *(Far.) Dert ortağı olan sevgili.*

1. Kėçe kündüz viṣālı müddeʿāsıdur meng͡a

Yār-ı ġam-ḫ̬ār u nikū kirdārdın ayrılmışam *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 30).*

<u>yār-ı ġār:</u> *(Far.+Ar.) Mağara dostu, Hz. Ebubekir.*

1. Vāy yüz feryād **yār-ı ġārdın** ayrılmışam

Dėb ėdi bağrıng͡ni hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 35).*

<u>yār-ı gülpūş:</u> *(Far.) Gül gibi sevgili, gül örtülü sevgili.*

1. Meger kėlse nesīmi **yār-ı gülpūşım** riyāżıdın

Açılsa ġonçe yang͡lıġ ʿuḳdesi köng͡lümni ṭūmārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 13).*

<u>yār-ı sīmten:</u> *(Far.) Gümüş tenli sevgili.*

1. Köz açmayın ġamide rūzgārım ötgüçidiür

Ki **yār-ı sīm tenimni** tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 4).*

<u>yār-ı vefādār:</u> *(Far.) Vefalı sevgili.*

1. Luṭf ėtib sorsa mėni ḥālimdin ol nā-mihrbān

Öldi hicrānıng͡da dėb yār-ı **vefādārımġa** ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 8).*

<u>yarım kėçe:</u> *(T.) Gecenin yarısı.*

1. Taşḳarı çıḳma keçeler ḥaşr olur

Çıḳsa yarım kėçede ger āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 4).*

<u>yarut-:</u> *(T.) Parlatmak, aydınlatmak.*

1. Mürüvvet eyle cānā sėndin ayru tīredir şāmım

Yarut külbemni bir tün ʿāriżing͡ni āfitāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 8).*

2. Kėlġıl ey yār vefā resmini tut

Şemʿ-i ruḫsār ile **külbemni yarut** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 2).*

3. Meng͡a şemʿ-i encümendėk ne cünūn irür ne sevdā

Ki **yaruttı** hicr şāmın kėçe sūz ile güdāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 6).*

<u>yaş:</u> *(T.) Âşığın gözyaşı.*

1. **Yaş** ornıda ḳanlar tökilür dīdelerimdin

Tā tüşti közim ol gül-i ruḫsārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 3).*

2. **Yaş** ornıġa Nādire közimdin

Hicride aḳar müdām ḫūnāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 25, Mısra 17).*

3. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem

Yıġlamaḳdın köz ara **yaş** ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 10).*

<u>yaş tök-:</u> *(T.) Ağlamak.*

1. Yār yādı bu aḳşam köng͡lüm içre mihmāndur

Ey közim demi anda **yaş töküb** çırāġān ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 49, Mısra 10).*

2. Nādire şāhım sefer ḳıldı cihāndın dūstlar

Şemʿ yang͡lıġ **yaş tökib** mātem tutıb efġān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 16).*

3. Közimdin **yaş tökib** giryān bolıb ḳan yıġlamay neylay

Ki hengām-ı tekellüm laʿl-i ḫandānımnı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 11).*

yaşun-: *(T.) Gizlenmek, saklanmak.*

1. Ṣanemler ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı ṣavmʿage ẕāhid olıb behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 4).*

yaşur-: *(T.) Gizlemek, saklamak.*

1. El-ḳıṣṣa gül yüzini mėndin **yaşurdı** yārım

Hicrān ġamini çėkmek yoḳ ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 43).*

yaşurun: *(T.) Gizli, saklı.*

1. Yārdım ayru mėn bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 2).*

2. Sėndin ayru telḫkām ėtdi dėban zehr-i firāḳ

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 10).*

yāver: *(Far.) Yardımcı.*

1. Baḫt **yāver** ṭāliʿ-i ferḫunde devlet pāydār

Gerçi bolmabdur henūz ol ṭıfl kūdekni süvār *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 53).*

yāver ḳal-: *(Far.+T.) Yardımcı olmak.*

1. Ṭāliʿim rehberlıġ eyleb baḫt u **yāver ḳalmadı**

Vaṣl sarı devlet ü iḳbāl rehber bolmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 61).*

yay: *(T.) Ok atma aracı, sevgilinin kaşı.*

1. Zülfüng͡ni körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānıng͡ım

Ḳaşıŋ͡gı **yayına** çün saldın naẓar ḳurbānıŋ͡gım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 2).*

yaz-: *(T.) Yazmak.*

1. Vefā ser-levḥi üzre Nādire mevzūn kelāmını

Yazar taḥsīn-i şiʿr-i ḫusrev-i ʿālī-cenāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 16).*

2. Refīḳā meŋ͡ga birdem dostlıḳ resmimi iẓhār ėt

Ki mėn **yazdım** özimdin yār eger kėlse ḫaberdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 2).*

3. **Yazıbman** ṣafḥa-yı ḥüsniŋ͡g ḫayālıda bu inşānı

Ḫacālet eyledi āyīne-yi ṭūṭī-yi şekerḫānnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 1).*

4. Derd ehli oḳusun Nādire güftārımnı

Yazıban kökde ḳuyaş levḥine eşʿārımnı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 64).*

5. Şerḥ ėtib **yazmaḳ** uçun laʿl-i lebiŋ͡gni ṣıfatın

Kāmile eyledi çün gevher-i şehvār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 13).*

6. ʿĀrıżıŋ͡g şerḥini **yazmaḳḳa** kėrek

Ay u kün ṣafḥasıdın yüz elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 11).*

7. Biri lebiŋ͡gni ḥadīŝidėḳ ābdār ėmes

Köŋ͡gül saḥīfesine **yazmışam** hezār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 8).*

yaz u kış: *(T.) Yaz ve kış.*

1. Ġamde öldüm ġuṣṣada köydüm ʿilācım tapmadım

Ėmdi ḥasretler bilen kėçsün mėni **yaz u ḳışım** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 12).*

yekbāre: *(Far.) Bir defalık, bir kerelik.*

1. Nādire āh-ı dil ü şūr-ı cünūn berpāy ḳıl

Uşbu leşker birle ʿālem mükini **yekbāre** aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 14).*

2. Bolmışam herçen hicrānıŋ͡gda ṣabr eyleb ḫamūş

Çün tüşesen yādıma **yekbāre** feryād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 107, Mısra 10).*

3. Yār isteseŋ güẕer ḳıl **yekbāre** cüz vü küldin

Fezend mihri ėlter ġam zengini köŋüldin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 37).*

<u>yekbāregī:</u> *(Far.) Bir defalık, bir kerelik.*

1. Bolub Edhem ṣıfat **yekbāregī** ʿālemni terk ėtmek

Bu işni Ḥażret-i Seyyid ʿÖmer Ḫān'dın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 13).*

<u>yekke:</u> *(Far.) Sadece, yalnız.*

1. Mėn hem iḥsān ile il ḫāṭırını şād ḳılay

Müstemend **yekke** duʿā birle sėni yād ėtgey *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 56).*

<u>yektā gevherī:</u> *(Far.) Eşsiz bir cevher.*

1. Salṭanat baḥride peydā boldı **yektā gevherī**

Ṣubḥ-i devletdin ṭulūʿ ėtti hümāyūn aḫteri *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 1).*

<u>yėne:</u> *(T.) Bir kez daha.*

1. Yüzi hicri meni köp derdmend ėtdi ʿilācım yoḳ

Yėne bir körsetib yārımnı berḫurdār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 8).*

2. Deşt ü ṣaḥrādın soraġıŋnı tapalmay derd ile

Eylenib kėldim **yėne** ġam öyide ḥayrān bolub *(Nâdire Dîvanı, Gazel 29, Mısra 4).*

3. Kėlür mükin **yėne** ol şehsüvār meydānġa

Ki bardı ol kėçe közlerni inṭizār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 5).*

4. Āh kim boldı **yėne** ṣubḥ-ı neşāṭım şām-ı ġam

Çehre pinhān ėtdi ol ḫurşīd-i tābān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 13).*

5. Bolma maġrūr müddeʿī söz **yėne**

Anı ḳolı saḳīmdür ne ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 3).*

6. Nādire muştāḳdur zinhār kėlgeysen **yėne**

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 15).*

7. Naẓar ėtse baḫt şāyed **yėne** bir yüzin͡gni körsem

Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*

8. Eyleb ʿālemni ferāmūş sėni yād ḳılay

Yėne bir mertebe ġam şāmıda māhımnı körüb *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 16).*

yen͡gi ay: *(T.) Hilal.*

1. Baş indürüb **yen͡gi ay** peyveste ḳaşların͡gge

İki ḳara közün͡gge ḳılmış ġazāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 3).*

yėr: *(T.)Yer, Mekan.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk **yėrdin** turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 4).*

2. Barmaġım ʿömr ile **yėrġa** żarūret ėrdi

Yoḳsa şāyeste ėmen bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 3).*

3. Semekdin tā semā ʿarż ėttiler bār-ı emānetni

Cevābı bolmadı maʿḳūl **yėrdin** āsumāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 4).*

yėr astı: *(T.) Yerin altı.*

1. Yumulmas közlerim ey māh-ı tābān iştiyāḳın͡gdın

Çıḳıb **yėr astıdın** muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 14).*

2. Çıḳıb rūşen eyle cihān mülkini

Yėr astıdın ey āfitāb-ı münīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 84).*

3. Yüzin͡gni **yėr astıda** pinhān ėtib

Mėni hicr dāmıġa ḳıldın͡g esīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 81).*

yėr astıġa kėt-: *(T.) Vefat etmek, ölmek.*

1. Ey sipihr-i bī-mürüvvet mihr ü māhın͡gnı nėtay

Kėtti yėr astıġa sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿatım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 8).*

yėr tubı: *(T.) Yerin dibi.*

1. Yār kim **yėr tubıda** pinhāndur

Nādire māh-ı āsumāndın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 62, Mısra 13).*

yėr ü kök: *(T.) Yer ve gök, her taraf.*

1. Ol Ḫudāvendi ki ḳıldı **yėr ü kökni** āşikār

Şükr kim bizni gedā ḳıldı sėni sulṭān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 7).*

yeʾs: *(Ar.) Ümitsizlik, fütûr, kunût.*

1. Ḳaşın͡g **yeʾsi** temennāsıdadur peyveste ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 11).*

yėt-: *(T.) Yetişmek, erişmek, ulaşmak.*

1. An͡ga özlik bile **yėtib** bolmas

İsteseng͡ yār vaṣlı cānıdın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 3).*

2. Baḥr-ı eşkimdin rutūbet kėtti mātaḥtü'l-Serā

Yėtti āhımdın felek ṭāḳ-ı nümāyānıġa dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 4).*

3. **Yėtmesün** yārab nesīm-i serd ol şimşāda kim

Şuʿleler her laḥẓa otluġ dūd-ı efġānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 9).*

4. Her ġubār u gerd kim **yėtmiş** anı dāmānıġa

Ol ġubār u gerd mevci çeşm-i giryānımdadur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 83, Mısra 3).*

5. Vaḳt-i riḥlet **yėtdi** āheng-i sefer sāz eyledi

Yārım ėrdin͡g vaṣl eyyāmıda yārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 3).*

6. Ġam diyārında mėni hicrān otı ėtmiş helāk

Müjde **yėtse** vaṣlıdın derdimġa darmānım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 4).*

7. Kime aytayın ġamimni ne ʿilāc ėtey ne çāre

Sen͡ga **yėtmedi** dirīġā köp ėdi kön͡gilde rāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 14).*

8. Ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbālına **yėtsem** budur maḳṣad

Ki ḳılsam nāle dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 11).*

9. **Yėtalmay** gülʿiẕārım vaṣlıġa ʿışḳ içre rüsvā mėn

Meded ḳıl baḫt köyi sarıġa başḳar bu rüsvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 7).*

10. Ol aynı yüzige bahs ėtersen

Yeṭmiş meger ey ḳuyaş zevālın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 6).*

11. Maḳāmı ḥāṣıl ėttim vādī-yi ʿışḳ içre kim an͡ga

Yėtalmas saʿy ile ferhād u mecnūn kūh u ṣaḥrādın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 124, Mısra 4).*

12. Kön͡gülni bāde-yi ġam birle āḫır telḫkām ėtti

Yėtalmay Nādire ol laʿl-i meygūn-ı şekerḫ̮ˇāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 12).*

13. Fiġānım **yėtmegi** ol āsumān-ı ḥüsne müşkildür

Ki **yėtmes** gerd-i pervāz ile dāmān-ı s̑üreyyāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 9-10).*

14. Körmedim bir kimse kim **yėtmes** demādem āferīn

Sėn͡ga taḥsīn böyle hem taḥsīn-i devrāndur mu sėn *(Nâdire Dîvanı, Gazel 120, Mısra 11).*

15. Ḳayan bardın͡g ey serv-i nāzım mėnin͡g

Sen͡ga **yėtmes** ʿarż u niyāzım mėnin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 112).*

16. **Yėtmeyin** āsīb-i hicrān çarḫ-ı nā-fercāmdın

Kūh-i ġam āstıda ḳaldım ġam-güsārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 7).*

<u>yėtkür-:</u> *(T.) Götürmek, ulaştırmak.*

1. Ḳızıl ḳandur közim yaşı ṣabā **yėtkür** selāmımnı

Gül-i ṣad-berg yan͡glıġ pāk-dāmānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 17).*

2. Duʿā birle peyām-ı vaṣl **yėtkür** ey ṣabā bir kün

Müdāmımnı rūhıġa mėndin men͡ga ol rūḥ u revāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 5).*

3. Ṣabā luṭf ėt ʿÖmer Sulṭān'ġa **yėtkür** Nādire ʿarżin

Ki tūyī nūr-i cemşīddur rıżā ger bolsa şāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 21).*

4. Felekke **yėtkürüb** her kėçe otlıġ āh u efġāndın

Muḥabbet ʿandelībi kön͡glümi āteş nevā ḳıldı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 138, Mısra 3).*

5. **Yėtkürse** ger nesīm viṣālın͡g peyāmını

Ḳılmas mu özni ʿāşıḳ-ı ḥayrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 9).*

6. Rāz-ı dilim ger ṣabā yārġa **yėtkürmese**

Vāḳıf ėmes ol ṣanem Nādire hicrānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 125, Mısra 21).*

7. ʿAdem iḳlīmide şāhım misāfirdür Ḫudāvendā

Men͡ga **yėtkür** selāmet şehriyār-ı nīk-nāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 18).*

8. Tutaştı şemʿdėk her barmaġım hicrān şerārıdın

İlik merhem ḳoyay dėb çün baġır çākıġa **yėtkürdüm** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 20).*

9. Ḳarılıġ devletiġa **yėtkürüb** ḫān-ı dilāverni

Beḳā-i ʿömrini il ʿömridin bisyār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 19).*

<u>yėtküz-:</u> *(T.) İletmek, ulaştırmak, yetiştirmek.*

1. Boldı gül mevsimi ü meykedeler cānibidin

Müjde-yi ʿīş ü ṭarab **yėtküzedür** bād-ı ṣabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 8).*

<u>yėtti:</u> *(T.) Sayı sıfatı, yedi.*

1. Körmedi sėndėk şeh-i nikū nijād ʿālemde çarḫ

Kim kėlen sulṭān an͡ga **yėtti ata birle ana** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 8).*

yıġ-: *(T.) Toplamak, bir araya getirmek.*

1. **Yıġdı** tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma
Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları anda yuva *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 29).*

2. Dehān u laʿl-ü ḫaṭın͡gdur mu ey ḥüsn sulṭānı
Yıġıbsan gūşe-yi kevŝerġa ḫıżr ile mesīḥānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 4).*

yigitlik çaġı: *(T.) Gençlik.*

1. Dūd-ı āhım naḫl-ı mātemdür ġıẕāsı bāġıda
Eyledi pidrūd ʿālemni **yigitlik çaġıda** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 7, Mısra 18).*

yıġla-: *(T.) Ağlamak.*

1. Ol ay hicride çendān **yıġladım** her ḳaṭre eşkimni
Vefā bāzārıda bir gevher-i şehvār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 5).*

2. Közlerim **yıġladı** zülfin͡gni körib
Ki yıġın bāʿiŝidür tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 5).*

3. Yār çün boldı naẓardın ġāyib
Ey közim **yıġla** ṣabāḥ ile revāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 14).*

4. Gül yüzini fikr eyleb şāmdın ṣubḥdem
Yıġlamaḳdın köz ara yaş ornıġa ḳanım kėlür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 88, Mısra 10).*

5. Ėmdi öz ḥālimġa **yıġlar** men demādem Nādire
Kėtti ʿalemdin emīr-i nāmdārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 11).*

6. Kāşkī uyḳuda bir körsem ėdi yārımnı
Yıġlasam bilgey ėdi ḥāl-i dil-i zārımnı (*Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 62).*

7. Sėn bukün ḫandānsın ey gül Nādire dildārsız
Yıġlamaḳdındur bulutlardėk müheyyā bāġ ara *(Nâdire Dîvanı, Gazel 15, Mısra 18).*

8. Sorman͡gız ey dūstlar mėndin nişān u nām kim

Yıġlavardı topraġım āh u fiġān tūfānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 12).*

9. Şeker sözlük ḳara közlük ġazālım hicride **yıġlab**

Ḳoyun yan͡glıġ kėzermen āh eyleb deşt ü ṣaḥrānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 13).*

10. Furḳatıdın **yıġlamaḳdın** ḳalmadı köz içre yaş

Ėmdi ḫūn-ı dil ile köz ṣafḥasın pür nem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 11).*

11. Ėmdi kim ṣabr eylemekdin cīb-i ṭāḳat pāredür

Yıġlamay nėlay ki ġam cānımnı örteb baradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 36).*

12. Baḳmadin͡g bir luṭf ile ey bī-mürrūvet seng-dil

Nādire hicrinde **yıġlar** nāle ü efġān ėtib *(Nâdire Dîvanı, Gazel 28, Mısra 14).*

13. Mėni ḥālimġa **yıġlar** āşinālar

İrür ḥayrān men͡ga bīgānedin yat *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 11).*

14. Mėnin͡g ḫālımġa **yıġlar** deşt ü ṣaḥrālarda vaḥşīler

Eger köyige barsan ey ṣabā yārımġa iẓhār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 7).*

<u>yıġlat-:</u> *(T.) Ağlatmak.*

1. Bī-nevā mėn deyr ara sāḳīni istiġnāsıdın

Cāmnı **yıġlatdı** mīnā baġrını ḳan eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 10).*

<u>yıḳıl-:</u> *(T.) Yıkılmak, devrilmek.*

1. Ḫırāmān kėldi yār u ḳāmet-i taʿẓīmiġa bī-ḫod

Yıḳıldım sāyedėk yerdin turarge iltizam eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 4).*

2. Kėlin͡g ey hemnişīnler bul mėni cānımġa raḥm eylen͡g

Yıḳıldı közlerimni yaşı birle cism dīvārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 6).*

<u>yıraġ:</u> *(T.) Uzak, ayrı.*

1. Viṣālın͡gdın ey cān tapalay soraġ

Nėler tüşti başımġa sėndin **yıraġ** *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 176).*

yıraġ ol-: *(T.) Uzakta olmak.*

1. **Yıraġ olsam** eger ol serv-i sīm-endām alıdın

Kön͡gül sīmāb yan͡glıġ suv olur müdāmımnı ḫayālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 1).*

yoḫ: *(T.) Yok.*

1. Yār kėrek ʿāşıḳa mėnde sėver yār **yoḫ**

Derd ü ġamim bī-ʿaded sorgeli ġam-ḫ̌ār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 1-2).*

2. Tā ebed ābād ola şehr-i fenā kūçesi

Cennet irür ʿāşıḳa anda ki āzār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 4).*

3. Boldı ḫayālın͡g ile kön͡glüm öyi dilküşā

Kėl ki bu vīrānede sāye-yi dīvār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 6).*

4. Ġonçe ü gül tėn͡g ėmes laʿlin͡g ile aġzın͡ge

Gülde şeker-ḫande ü ġonçede güftār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 10).*

5. Ötse ḫırām eyleban cilve bile çābukım

Ėtmes müdāmımnı ḳadıġa servde reftār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 12).*

6. İlge nėtan͡g eylese āh u fiġānım eŝer

Men͡ga bukün Nādire yārdın āŝār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 14).*

yoḫsa: *(T.) Yoksa.*

1. Ṣabā ey ʿışḳ ilini ḳāṣıdı ötsen͡g eger nāgeh

Nigārım kūy sarı vāḳıf ėt **yoḫsa** ḥālidin *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 4).*

yoḳ: *(T.) Yok, bulunmamak.*

1. Bāde müştāḳıġa luṭf eyle ḳadeh tut sāḳī

Yoḳsa Cemşīd'ġa hem eylemedi cām vefā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 16).*

2. Luṭf ile sėn ḳayd-ı ġamdin çekmesen͡g tā rūz-ı ḥaşr

Yoḳ ḫalāṣ olmaḳ men͡ga ey ḫusrevi ʿizz ü ʿulā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 26).*

3. Dehr eyvānıda gerdūn gerdişi bī-dādıdın

Yoḳturur ġam ḳaydı içre kimse mėndėk mübtelā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 22).*

4. Ġonçedėk aġzı ara ol luṭf-i güftārı ʿaceb
Ṣanʿ ėlgi **yoḳdın** iẓhār eylegen barı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 2).*
5. Gülġa dėsem **yoḳ** kef-i pāyıngġa tāb
Dīdeme ḳoy ey büt-i zerīn niḳāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 20, Mısra 1).*
6. Kişiġa himmet-i merdāne kėrek
Yoḳ ki ārāyiş ile rīş ü burūt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 10).*
7. Yār eylese yārı birle ifṭār
Yoḳ rūzede mundın özge devlet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 45, Mısra 4).*
8. ʿĀlem ehlide çün vefā **yoḳtur**
Bir yolı yaḫşı u yamandın kėç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 61, Mısra 5).*
9. ʿIşḳ daʿvāsını bīmārlıġ eyler isbāt
Olki bīmār ėmes **yoḳ** anı daʿvāsı ṣaḥīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 4).*
10. Sėvermen yārnı **yoḳ** kim raḳībim
Nėçük kim yaḫşıdur şīrīn yaman telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 7).*
11. Maḥfil-i eyyām ara māye-yi ʿīş ü neşāṭ
Barça müheyyā menga ḥayf ki dildār **yoḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 72, Mısra 8).*
12. **Yoḳ** aġzınıng soraġıda ey cān nişān tileb
Tüşding ʿadem ṭarīḳine gümdür senga beled *(Nâdire Dîvanı, Gazel 80, Mısra 7).*
13. Eyleding ʿazm-i sefer ey şehsüvārım yaḫşı bar
Ėmdi sėnsiz **yoḳ** mėni ṣabr u ḳarārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 2).*
14. ʿUşşāḳlarıng ġamingde öldi
Yoḳdur sėni ẕerre-yi melālıng *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 14).*
15. Havā-i ʿışḳ sergerdānı men ārām u ṣabrım **yoḳ**
Perīşān ẕerredėk ḫurşīd-i tābānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 9).*
16. Nėçe kün boldı kėtibdür hem enīsim ġamkeşim
Ġam beyābānıġa derd ayturġa **yoḳdur** bir kişim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 2).*
17. İşim **yoḳtur** cihān ehlini yaḫşı u yamanıġa

Mürüvvet köz tutıb ʿālemde yaḫşı u yamandın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 13).*

18. Ḥayrān közüm ey māh cemālıñgnı tileydür

Āyīneni **yoḳ** maṭlab-ı dīdārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 6).*

19. Hicriñgde ne rāḥat köredür men ne ḥalāvet

Yoḳdur mėnidil-ḫastage āzārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 10).*

20. Şeh-i mülk-i cünūndur men sipāhım barça vaḥşīler

Velī **yoḳdur** ḫuṣūmet kimseġa ḫayl-i sipāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 10).*

21. Çemenler ḫurrem ü yoḳtur mėniñg serv ü ḫırāmānım

Serīr-i salṭanat peydā u **yoḳtur** şāh-ı tūrānım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 7).*

22. Esīr-i ḫākdur ol serv-i ḥūrīzād destiñgdin

Nėçe kündür naẓarda ol mehī nā-mihrbānım **yoḳ** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 32).*

23. Cemīʿ hemnişīnler bar u ol ārām-ı cānım **yoḳ**

Muḥabbet derd ü dāġıdın bölek nām u nişānım **yoḳ** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 33-34).*

24. Bahār oldı gül açıldı mėniñg serv-i revānım **yoḳ**

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım **yoḳ** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 35-36).*

25. Bahār oldı gül açıldı mėniñg serv-i revānım **yoḳ**

Cihān örtendi hicridin ol āşūb-ı cihānım **yoḳ** *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 36).*

26. Firāḳıda ġam ü ḥasretdin artıḳ dāsıtānım **yoḳ**

Ḳılurman ey sipihr-i bī-mürüvvet dād destiñgdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 37).*

27. Bīdārlıġımda körmekim **yoḳ**

Kėlġıl bu kėçe tüşümge ey yār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 21).*

28. **Yoḳ** ėdi köñgilde ʿuḳbā müddeʿāsıdın bölek

Tilġa kėltürmes ėdi Teñgri senāsıdın bölek *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 47).*

29. Bėlini barlığın ḳıldı kemerbend ʿayān

Aġzı **yoḳ** ėrdi anı ḳıldı pedīdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 51, Mısra 12).*

30. Ol yār vaṣlı birle ḫoş ėrdi rūzgārım

Mihr ü vefādın ayru **yoḳ** ėrdi kār u bārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 42).*

31. Meng͡ga ʿaḳl u ḫıred teşvīşidin **yoḳ** ėrdi āsāyiş

Cünūn imdād ėtib mundın ḳutuldım şükr andın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 109, Mısra 11).*

32. El-ḳıṣṣa gül yüzini mėndin uaşurdı yārım

Hicrān ġamini çėkmek **yoḳ** ėrdi iḫtiyārım *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 44).*

33. Şāh oldur ki reʿyetge tereḥḥüm ḳılsa

Yoḳ ėse ḳāʿide-yi emn ü emān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 12).*

34. Bir gūşede tenhālıġ ile yādın͡g ėtermen

Yoḳ hemnefesim dīde-yi ḫūnbārdın ayru *(Nâdire Dîvanı, Gazel 132, Mısra 8).*

35. Bolma endīşe-yi sevdāsı bile sergerdān

Yoḳ u barı ġamidin vehm ü gümān barça ʿabeŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 54, Mısra 4).*

36. Mecnūn-ı bī-nevānı teklīf-i cāh ḳılma

Kim tėlbeler başıda **yoḳdur** havā-i mekteb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 8).*

37. Müddetidür kim cihān ehliḳa **yoḳdur** ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni yüz ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 1).*

38. Müddeʿā bir yār ėdi ʿālemni gīr ü dārıdın

Yoḳsa bu dünyānı ġavġāsıġa **yoḳdur** raġbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 6).*

39. Yār hicrānıda **yoḳdur** bar u yoḳımdın eŝer

Ne ölükmen ne tirik maʿlūm ėmes māhiyyetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 13).*

40. Kördi derdimni ṭabī-b ü tişledi barmaġını

Aydı kim **yoḳdur** devāsı ʿışḳ derdidür bu derd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 6).]*

41.	Ḫidmeting͡ bāʿiŝ-i āsāyiş irür ḳullarġa

Sėndin ayrılsı kişi ʿömride **yoḳdur** leẕẕet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 10).*

42.	Devr-i felek cefāsı kimge ḳılay beyān man

Köng͡ülde bir alam bar **yoḳtur** müdāmımnı devāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 30).*

<u>yol:</u> *(T.) Yol, güzergah, yer, amaç, maksat.*

1.	Bādedin eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç

Kėldi maẕmūm muḥabbet **yolıda** zühd ü riyā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 6).*

2.	Ḫoş ol kim ʿazm-i reh ėtting͡ **yolıng͡da**

Çırāġān yaruttı toḳuz çarḫı ḫıżrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 9, Mısra 11).*

3.	Eger kėlse başımġa tīġ-i ecel

Ḳılurman mu **yolıng͡da** terk-i ṭaleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 6).*

4.	Nādire muştāḳdur zinhār kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür **yolġa** çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 16).*

5.	Sefer yolın nigār-ı mihrbānım köp uzaḳ aldı

Tapalmasman ḫalāṣ olmak **yolın** hicrān belāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 12).*

6.	Nādire kėtti ėligdin şehriyārım dāmeni

Ėmdi evlādın duʿā ėtmek **yolın** muḥkem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 20).*

7.	Oşal kim bende-yi fermān irür ey ḫusrev-i ʿālem

Yolıng͡dın Nādire baş çėkmaġı nė iḥtimāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 12).*

8.	Tėlmürüb ḳaldım **yolıng͡da** şehriyārım ḳandasan

Gülşen-i ʿīşim ḫazān boldı bahārım ḳandasan *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 7).*

9.	Közlerim **yollarġa** baḳıb ḳaldı ḥayrān el-firāḳ

Luṭf-i ḫulḳıng͡nı bu kėçe uyḳuda yād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 8, Mısra 15).*

10.	**Yolıda** başımnı ferş-i rehgüẕārı eyledim

Pāk ėmes cān u tenim bolsa ayaġ astıda gerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 3).*

11. Tikermen Nādire ġam **yolıda** kāze züleyẖādėk

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı sağındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 19).*

yol yol: *(T.) Yol yol, çizgi çizgi.*

1. Yürek zaẖmıda peydā boldı **yol yol**

Oḳın͡g peykānı gūyā ėrdi raẖ raẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 3).*

yoluḳ-: *(T.) Vâsıl olmak, kavuşmak, uğramak.*

1. Nėtay ki dehr güẕergāhıda bu tėlbe kön͡gül

Yoluḳtı hicrige vaṣlını iẖtiyār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 12).*

2. Ḥarīs miʿdesi tolmas cihān ẖarācı bile

Ne kim **yoluḳtı** an͡ga ḳıldı dāẖil-i maṭbaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 10).*

yorul-: *(T.) Sarf ettiği çaba sonucu yorgunluk duymak, yorgun duruma gelmek, yorulmak.*

1. Devr cām-ı ṭarab yorulmaġı besdür sāḳī

Gerçi **yorulmadı** bu gerdiş-i eyyām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 6).*

2. Devr cām-ı ṭarab **yorulmaġı** besdür sāḳī

Gerçi **yorulmadı** bu gerdiş-i eyyām men͡ga *(Nâdire Dîvanı, Gazel 1, Mısra 5-6).*

yügür-: *(T.) Koşmak, yürümek.*

1. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ẖırām eyleb

Yügürgey serv ü gül yüz merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

yulduz: *(T.) Yıldız.*

1. Ḫasta kön͡glüm içre pinhān dāġlardur her zamān

Kėçeler tesbīḥdėk **yulduznı** tiʿdād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 12).*

yumul-: *(T.) Kapanmak.*

1. **Yumulmas** közlerim ey māh-ı tābān iştiyāḳıŋ͡gdın

Çıḳıb yėr astıdın muştāḳlarġa ʿarż-ı dīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 13).*

yürek: *(T.) Gönül, kalp.*

1. Beski ḳan boldı **yüregim** gevher-i eşk ornıġa

Ḳaṭre ḳaṭre közlerimdin tamdı mercān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 11).*

2. Hicr derdidin **yürekde** ḳaldı dāġ daġ üstide dāġ

Şerḥ ėtib bu mācerānı lāle ruḫsārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 3).*

3. Muḥabbet dāġını iẓhār ėterġa

Yürekde Nādire bir ḳaṭre ḫūn bes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 92, Mısra 14).*

4. Pīre zāl çarḫ kim ʿāşıḳ küş ü mekkāredür

Cevr ẓulmidin **yürekde** bī-nihāyet yaradur *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 34).*

5. Feryād ki ʿışḳ ėtti mėni yārġa meftūn

Cān vāle ü ten ḫasta **yürek** dāġ u ciger ḫūn *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 1, Mısra 2).*

yürek dāġı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarası.*

1. **Yürek dāġın** ey Nādire ġayrdın

Besī ḫūb ḳayd ḳıldıŋ͡g nihān eylediŋ͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 11).*

yürek zaḫmı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarası.*

1. **Yürek zaḫmıda** peydā boldı yol yol

Oḳıŋ͡g peykānı gūyā ėrdi raḫ raḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 71, Mısra 3).*

2. Çėker ḳaş yasını ḳatlımġa ḳurbān mėn ṣedaġıŋ͡gge

Yürek zaḫmıġa merhem nīş-i peykān eylesün yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 6).*

3. Ḳaşıŋ͡g yeʾsi temennāsıdadur peyveste ḳadim ḫam

Yürek zaḫmıġa merhem isteb ėtmes men tereddüd hem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 12).*

yūsūf: *(ö.a.) Güzelliğiyle meşhur Hz. Yūsūf (a.s.).*

1. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne Ferhād
   Ḳanı **Yūsūf** ḳayan kėtdi Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 18).*
2. Mecnūn nėge leyī terkin ėtsün
   Yūsūf'nı unutmadı Züleyḫā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 16).*
3. Züleyḫā müşterīdür genc ü gevher birle vaṣlın͡ge
   Cihān ehlini **Yūsūf'dėk** cemālın͡ge ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 16).*
4. Ger bolsa Züleyḫā'da mėnin͡g ġayret-i ʿışḳım
   Ḳalmas ėdi **Yūsūf'nı** firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 10).*
5. Taş bağırlık yār feryādımġa pervā ḳılmadı
   Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni züleyḫā ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 44).*

yūsūf ʿuẕār: *(ö.a.) Hz. Yūsūf'a benzeyen.*

1. Açılmaydur közüm **Yūsūf ʿuẕārımdın** cüdā bolġaç
   Ki devrān başımı bir külbe-yi aḥzāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 9).*

yūsūf-ı sānī: *(ö.a.) İkinci Yūsūf, Yūsūf peygambere benzetilen sevgili.*

1. İki hicr-i Kenʿānıda çün Yaʿḳūb-ı nābīnā
   Nėdin kim ḥüsn Mıṣrı içredür sėn **Yūsūf-ı sānī** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 144, Mısra 12).*

yuva: *(T.) Yuva, kuş yuvası, yurt.*

1. Yıġdı tā ḫāşāk sīlāb-ı sirişkim başıma
   Tuttı her yandın kėlib ġam ḳuşları anda **yuva** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 30).*
2. Ehl-i ṭabʿ her kim olanmaz ehl-i dildin sorma kim

Ḳuş nijādıdın bülend uçmış **yuvalardın** biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 10).*

yüz: *(T.) Sevgilinin yüzü, çehresi.*

1. **Yüzing͡** ferruḫ cemāling͡ ruḥ-efzā
   Ḫaṭıng͡ ḫıżr u leb-i laʿling͡ mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*
2. **Yüzing͡** ferruḫ cemāling͡ ruḥ-efzā
   Ḫaṭıng͡ ḫıżr u leb-i laʿling͡ mesīḥā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 1).*
3. Melāhatlıġ **yüzing͡** māh-ı münevver
   Cemāling͡ āfitāb-ı ʿālem ārā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 9).*
4. Sarıġ **yüzimde** ḳızıl eşkimi ṭarāveti bar
   Nėçük ki sāġar-ı zerīn ara mey-i ḥamrā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 5).*
5. **Yüzimge** boldı yüzing͡ muḳterin biḥamdullāh
   Açıldı mihr ü bağıda gül-i raʿnā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 3, Mısra 3).*
6. Ey mihr-i cemāling͡ ʿālem ara
   Ẕerrāt **yüzing͡ge** mest ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 2).*
7. Ey **yüzing͡** ḳıble-yi erbāb-ı ṣefā
   Hüdhüd-i Mülk-i Süleyman Merḥabā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 6, Mısra 1).*
8. Ġażab birle nigārım ötdi yanımdın şitāb eyleb
   Yüzin körgünçe öldürdi meni hicri ʿaẕāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 2).*
9. Mahrūlarnı yüzing͡ ayı musaḫḫar eyledi
   Munça bolmas encüm içre iḳtidār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 5).*
10. Tā **yüzing͡** ayı nümāyān boldı ḥüsn eflākıda
    Reşk otıdın tīre boldı rūzgār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 9).*
11. Yüzing͡**dür** ḳıble-yi ehl-i münācāt
    Cemāling͡ şemʿidin rūşen ḫarābāt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 31, Mısra 1).*
12. Közlerim eyler **yüzing͡ni** ārzū
    Kim irür közgüye dīdār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 7).*
13. Közlerim muştāḳdur dīdār uçun ruḫsāre aç
    Perdeni **yüzdin** közim ḳılġunça bir neẓẓāre aç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 57, Mısra 2).*

14. Tan͡g ėmes ḳılsa **yüzi** maşşāṭeni bī-dest ü pā
Eyledi āyīneni su çehre-perdāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 3).*
15. Eger bolsa kişinin yārı ferruḫ
Mübārekdür **yüzi** dīdārı ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 2).*
16. Men͡ga ẓāhid **yüzidür** nā-mübārek
Velīkin cübbe ü destār ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 11).*
17. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi
Nėçük **yüz üze** nuḳṣān-ı ḥüsn irür āzeḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 13-14).*
18. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd
Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı **yüzim** hiciride zerd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*
19. Közlerimni kevkeb-efşān eyledi merdüm kebi
Meh-liḳālarnıng **yüzidin** şermsār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 4).*
20. Çekib tīr-i müjgān ḳaşı yasıdın
Yüzümni bu ġamdin sāmān eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 97, Mısra 8).*
21. Ey ṣanem bāde içib **yüzni** ḳızartıb meydin
ʿĀrıżın͡g māhını ḫurşīd-i nihān eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 9).*
22. Naẓar ėtse baḫt ṣāyed yėne bir **yüzin͡gni** körsem
Ḳademin͡gni közge sürsem kerem ėtse kār-sāzım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 101, Mısra 11).*
23. Ḳaşın͡g nāz eyler ḥüsn içre māhrūlar
Ḫurşīd eylegendėk **yüzin** hilāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 8).*
24. Közüm körgeç **yüzin͡gni** tėlbe kön͡glüm boldı sevdāyī
Saçın͡g sermāyesidür rişte-yi tār-ı nigāhımda *(Nâdire Dîvanı, Gazel 134, Mısra 15).*
25. Mėn ḳaçan yād ėtmedim vaṣlın͡gnı kim cān örtenib
Köz yolıdın **yüzge** eşk-i şeş-ḳatārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 6).*
26. **Yüzin͡g** ḥasretide revāndur müdām
Közüm yaşı deryā-yı ceyḥūn kebi *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 167).*
27. **Yüzin͡gni** yėr astıda pinhān ėtib
Mėni hicr dāmıġa ḳıldın͡g esīr *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 81).*

28. Körüb tüşde **yüzün͡gni** bī-iẖtiyār

Fiġān çėktim andaġ ki dād eyledim *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 5).*

yüz: *(T.) Sayı sıfat; yüz*

1. Eger gülşenġa kėlse serv-i gülrūyım ẖırām eyleb

Yügürgey serv ü gül **yüz** merḥabā birle selām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 2).*

2. Ecelni destidin **yüz** dād u feryād

Ki ʿömrim ḥāṣılını bėrdi berbād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 1).*

3. Girībān çāk baġrım pāredür başımda **yüz** sevdā

Bu ḥālet birle ʿazm-i kūy cānān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 3).*

4. Müddetidür kim cihān ehliḳa yoḳdur ülfetim

Belki özlükdin melūl ėtmiş mėni **yüz** ṣoḥbetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 2).*

5. Tilermėn **yüz** beyābān ḳaṭʿini ḳılsam ḳoyun yan͡glıġ

Ki ötḳay mėn viṣālın isteban kevn ü mekāndın hem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 115, Mısra 3).*

6. Bir teġāfüldin ḳılay pāmāl serkeşler başın

Yüz gedānı bir teraḥḥum birle sulṭān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 4).*

7. Firāḳın͡g otı dūdı başım üzre saldı **yüz** sevdā

Fiġānımdın ḳızıdı cānım içre ḥaşr bāzārı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 141, Mısra 3).*

8. Sėn ḳanda ki boldı furḳat içre

Yüz cān-ı ʿazīz ẖˇār sėnsiz *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 14).*

9. Çėker ėrdim firāḳıda nėçe kim renc ile miḥnet

Firāḳı bīmide **yüz** ança tartarman viṣālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 10).*

10. Körüb kön͡glümde **yüz** āzārb ey bī-derd ṭaʿn ėtme

Mürüvvet körgüzib raḥm ėt ki sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 5).*

11. Yüzin körgeç başımġa tüşti müşkīn zülf sevdāsı

Fiġān kim bir baḳışda **yüz** belā başımġa kėltürdüm *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 30).*

12. Körüb ol bütni zünnār almaġaysız ey müslimānlar

Mėnin͡gdėk **yüz** belāġa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 22).*

13. Hicri tīġi bile baġrım **yüz** çāk

Anı her çākide yüz min͡g yara baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 7).*

14. **Yüz** cānım olsa laḥẓada ḳurbānın͡g eylerim

Vaṣlım niŝārın͡g olsun u hicrān taṣadduḳın͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 98, Mısra 3).*

15. Nigārımdın ayırdın͡g ey ecel feryād destin͡gdin

ʿAceb ėrmes ger ėtsem dembedem **yüz** dād destin͡gdin *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 2).*

16. Alın͡gdın ey felek **yüz** dād u feryād

Men͡ga hicr içre ey gerdūn vefā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 19).*

17. Naẖl-ı ümīdim gül açmay ḳaldı **yüz** efsūs kim

Boldı nevrūz cihān u nev-bahārım kėlmedi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 142, Mısra 7).*

18. ʿĀrıżın͡g şerḥini yazmaḳḳa kėrek

Ay u kün ṣafḥasıdın **yüz** elvāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 12).*

19. Bu ikev devletiġa şükr ḳılur Nādire kim

Ḳaldı kön͡glümde birev ḥasretidin **yüz** armān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 20).*

20. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa zenaẖ

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid arası **yüz** fersaẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 2).*

21. Vāy **yüz** feryād yār-ı ġārdın ayrılmışam

Dėb ėdi baġrın͡gni hicrān tīġi birle tilmeyin *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 4, Mısra 35).*

22. Lebleri tökti tebessüm şehdidin āb-ı ḥayāt

Közleri **yüz** fitne berpā eyledi nāz eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 59, Mısra 6).*

23. Reşk-i ʿadl u himmetin͡gdin ḥāṭem ü nevşīrvān

Oldılar **yüz** ḥasret ile ʿāzim-i mülk-i fenā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 6).*

24. Sėndin mėni ʿāḳıbet ayırdı

Yüz mekr bile sipihr ġaddār *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 20).*

25. Hicr içre firāḳ şiddetidin

Yüz nāle ü ṣed hezār feryād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 75, Mısra 4).*

26. Çü mėn hicr vādīside ḳalmışam

Firāḳ elgide **yüz** nedāmet bile *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 50).*

27. **Yüz** selām aydım ne bolġay bir yolı ol hem dėse

Bul selāmımnı oşal āşüfte-yi zārımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 11).*

28. Munṭaẓirdür men ḳaçan kim kėlse cānān eyleney

Başıdın **yüz yol** taṣadduḳ eyleban cān eylerim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 2).*

__**yüz miŋ:**__ *(T.) Yüz bin sayısı, çok fazla olduğunu ifade etmek için kullanılmış.*

1. Ġazāl-ı ʿömr kim vaḥşetdedür peyveste rem ḳaşıŋ

Bolur mu **yüz miŋ** efsūn birle bu vaḥşīni rām eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 26, Mısra 14).*

2. Muḥtāc-ı dergehiŋmėn **yüz miŋ** ümīd birle

Mėn ḳulnı bu ėşikdin nevmīd ḳılma yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 9).*

3. Bolub **yüz miŋ** efsāne şerḥ-i firāḳ

Tamām oldı dāsıtānıŋ sėniŋ *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 65).*

4. Hicri tīġi bile baġrım yüz çāk

Anı her çākide **yüz miŋ** yara baẖ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 66, Mısra 8).*

__**yüz nevʿ:**__ *(T.+Ar.) Yüz türlü, yüzlerce.*

1. Ruẖın körmeyin meŋa armān irür

Köŋül içre **yüz nevʿ** ḥirmān irür *(Nâdire Dîvanı, Gazel 85, Mısra 2).*

__**yüz pāre bol-:**__ *(T.+Far.+T.) Yüz parçaya ayrılmak.*

1. Köŋül **yüz pāre boldı** Nādire sarġardı ruẖsārım

Temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳılmadı şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 106, Mısra 13).*

__**yüz raẖmet:**__ *(T.+Ar.) Yüz aferin, yüz alkış.*

1. Sipihr mertebe-yi ʿışḳını bülend körib

Dėdi ki Nādire’ni himmetiġa **yüz raḥmet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 14).*

yüz üze: *(T.) Yüz üzerine, yüzde.*

1. Vubāl-ı Nādire yār alıda raḳīb yüzi
   Nėçük **yüz üze** nuḳṣān-ı ḥüsn irür āzeḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 14).*

yüz üzre: *(T.) Yüz üzerine, yüzde.*

1. Peyveste ḳaşlarıngnı **yüz üzre** ḫayāl ėtib
   Bir āfitāb u iki hilālingdın örgüley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 147, Mısra 7).*

yüzdin biri: *(T.) Yüzden biri.*

1. **Yüzdin biri** mecnūnda eger bolsa ġamimni
   Bir āh ile ʿālemġa salur şūr-ı ḳıyāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 15).*
2. Tenimde hicr oḳı nė zaḫm-i bī-nihāyetdür
   Ki bolmaġay anı **yüzdin birin** şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 10).*

yüzlen-: *(T.) Yönelmek.*

1. İḳlīm-i ʿademġa kėtti yārım
   Yüzlendi ḫazāne nev-bahārım *(Nâdire Dîvanı, Terkib-bend 1, Mısra 34).*

Z

zaʿf: *(Ar.) Güçsüzlük, zayıflık.*

1. Şāmlar ifṭār vaḳti ẓāhir eyleb ıżṭırāb
   Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 10).*
2. Āfitābım nėçe kün boldı ki körgüzmes cemāl
   Furḳat içre badr-ı tābān **zaʿfidin** boldı ḥilāl *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 22).*

zafer tap-: *(Ar.+T.) Galibiyet kazanmak.*

1. **Ẓafer tapdı** sipeh şehzāde āŝār-ı ḳudūmidin

Ḳılın͡glar yaḫşılar şükrin ki devlet rāyegān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 13).*

zaʿferān: *(Ar.) Güzel kokulu, sarı renkli meşhur bir çiçek, safran.*

1. Ḳızıl ḳandur sirişkim **zaʿferāndur** çehre-yi zerdim
   Mėni kim körse farḳ ėtmes ḫazān birle bahārımdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 116, Mısra 5).*
1. **Zaʿferāndėk** sarġayıb hicrin͡gde nālān ḳalmışam
   Sėnsin ey ḫurṣīd-i ṭalʿat gülʿiẕārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 13).*

ẕāhid: *(Ar.) Din için dünyayı önemsemeyen, aşırı dindar.*

1. Rūze ayı tapmadım pīr-i muġān irşādını
   Lācerem mescid ara **ẕāhidġa** ḳıldım iḳtidā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 6).*
2. İçermėn mey demādem yār laʿlini ḫumārıdın
   Mėni meyḫānedin menʿ ėtme **ẕāhid** iḥtisāb eyleb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 21, Mısra 10).*
3. Ḥaḳāret birle ey sāḳī baḳar meyḫāne ehliġa
   Sunıb bir cām-ı mey **ẕāhidni** anda naḳş-ı dīvār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 6).*
4. İrür pīr-i muġāndın bu cesāret turġıl ey sāḳī
   Lebāleb cām ile **ẕāhidni** deʿvāsını bī-kār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 10).*
5. Ger sinse ṣürāḥī ü sebū **ẕāhid** alında
   Bolsun men͡ga sāġar bile peymāne selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 33, Mısra 7).*
6. **Ẕāhid** mėni dīvānege körgüzme taʿarruż
   Mecnūnġa ḳaçan ʿāḳil-i ferẓāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 5).*
7. Ėl ursa Nādire deryāġa **ẕāhid**
   Bolur başdın ayaġ deryā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 13).*
8. Ḳaçan **ẕāhidni** ʿaksi tüşti meyġa
   Ki cām ālūdedür ṣahbā mülevveŝŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 55, Mısra 11).*
9. Nėçe kim **ẕāhid** irür ṣāf żamīr
   İçmeyin mey tapa alġay mu ṣelāḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 63, Mısra 5).*

10. Mėn kebi lāf-ı ʿışḳ urıb **ẕāhid**

İlġa rüsvālıġını ḳıldı ṣarīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 5).*

11. Terk-i ʿışḳ ėt dėdi meng͡a **ẕāhid**

Dėmedi hīç tėlbe munça ḳabīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 11).*

12. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile ṣavmʿada

Kim berehmen dėdi zünnār anı **żāhid** tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 16).*

13. Meng͡a **ẕāhid** yüzidür nā-mübārek

Velīkin cübbe ü destār ferruḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 67, Mısra 11).*

14. ʿIşḳ dersini nė bilsün **ẕāhid**

Ėmdi āġāz ḳılıbdur ebced *(Nâdire Dîvanı, Gazel 79, Mısra 9).*

15. **Ẕāhid** ehliġa selsebīl ü kevŝer

Besdür meng͡a reşḥa-yı zülālıng͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 7).*

16. Ḳılmang͡ız ḳanlıḳ köng͡ül esrārını **ẕāhidġa** fāş

Muḥtesib fehm ėtmesün mey şīşesin pinhān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 3).*

17. **Ẕāhid** işi mekr ile tezvīrdür

Ṭāʿat-ı bī-rūy u riyā eylemes *(Nâdire Dîvanı, Gazel 90, Mısra 7).*

zāhid ehli: *(Ar.+T.) Takva sahibi olanlar.*

1. Sāḳī meng͡a ḳadeḥ tut bu deyr ara lebāleb

Ẕāhid ehlidin usandım tutdım sėning͡le meşreb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 2).*

zāhid ol-: *(Ar.+T.) Aşırı dindar olmak.*

1. Ṣanemler ʿışḳına ṭāḳat ḳılalmayın nāçār

Yaşundı ṣavmʿage **ẕāhid olıb** behāne-yi şeyḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 4).*

zāhidā: *(Ar.) Ey sofu, ey zâhit! (Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).*

1. **Ẕāhidā** ger dėseng͡ ʿışḳ ehlige rüsvā bolmay

Dėme meykede evbāşıġa köp çūn u çerā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 13).*

2. ʿIşḳ derdiġa giriftār bolubmen ne ḳılay

Ẓāhidā meng͡a naṣīḥat bile yėtkürme ʿaẕāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 16, Mısra 4).*

3. **Ẓāhidā** ʿışḳ u muḥabbet ehlini maʿẕūr tut

Yār köyide ne boldı şeyḫ ṣinʿān ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 9).*

4. Kişi körgen ėmesdür ʿışḳ daʿvāsıda āsāyiş

Eger rāḥat tilersen **ẓāhidā** terkėt bu daʿvānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 16).*

zāhir bol-: *(T.) Ortaya çıkmak, zuhur etmek.*

1. Aṣālet baḥride **ẓāhir bolıb** mevc-i kerem andın

Dürr-i yektā ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 9).*

zāhir ėt-: *(Ar.+T.) Ortaya çıkarmak, açıklamak.*

1. Saçıng͡ sünbülidin ʿadedsiz girihler tüşübdür köng͡ül riştesiġa

Ki yüzdin birin **ẓāhir ėtsem** ḳılur cʿad-i müşkīn külāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 4).*

2. Dėme ki lebleridin **ẓāhir ėtse** yār ḥadīŝ

Ulusnı ḫāṭırını eylegey şikār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 1).*

3. Kelām çaġıda her söz ki **ẓāhir ėtdi** lebing͡

Ṣadef gevherlerini ḳıldı şermsār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 9).*

4. ʿĀriżing͡ mey tābıdın boldı nezāket destgāh

Ṭurfe güller **ẓāhir ėtdi** nev-bahār-ı āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 24, Mısra 8).*

zāhir eyle-: *(Ar.+T.) Göstermek.*

1. Gevher özini ṣadef içre eyledi pinhān

Çü **ẓāhir eyledi** ol laʿl-i ābdār ḥadīŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 50, Mısra 6).*

2. Şāmlar ifṭār vaḳti **ẓāhir eyleb** ıżṭırāb

Zaʿfdin ḳımas ḳabūl çem ü şīrīn iştihā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 8, Mısra 9).*

zāhir ol-: *(Ar.+T.) Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

1. Ḥüsning͡ tecellisidin bī-tāb māhrūlar

Andaḳ ki **ẓāhir olmas** ḫurşīd çıḳsa kevkeb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 27, Mısra 4).*

2. Nėçük esrār-ı ʿışḳın asrasın ol ḫasta kim herdem

Sarıġ ruḫsārı birle **ẓāhir olmış** eşk alıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 12).*

zaḫm: *(Far.) Yara.*

1. Ötti köksimdin oḳın͡g serv-i revandın bėrdi yād

Zaḫmlar kim ḳaldı andın gülsitāndın bėrdi yād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 76, Mısra 2).*

2. Kön͡gül nāveklerin͡gni **zaḫmıdın** tapar herdem

Yaġaç birle başaḳ kim tende ḳaldı ol irür merhem *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 13).*

zaḥmet çėk-: *(Ar.+T.) Sıkıntı ve eziyet çekmek.*

1. Ṭabībā **çėkme zaḥmet** ḥālime ḥasret devāsı çün

Ḳażā hicrān marīżin derd-i bī-darmāne tapşurdı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 137, Mısra 3).*

zaḫm-i bī-nihāyet: *(Far.) İyileşmeyen yara.*

1. Tenimde hicr oḳı nė **zaḫm-i bī-nihāyetdür**

Ki bolmaġay anı yüzdin birin şimār ḳılıb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 30, Mısra 9).*

zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān: *(Far.) Gizli aşkın yarası.*

1. Ḳıldı çāk-ı pirehen dāġ-ı dilimni āşikār

Ḳalmadı kön͡glimde **zaḫm-ı ʿışḳ-ı pinhān** ʿāḳıbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 34, Mısra 4).*

zāl: *(Far.) İhtiyar, yaşlı.*

1. Müebbed tā ebed maʿmūr u ābād

Cihān mekkāre **zāl** bī-vefādur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 6).*

2. **Zāl** felekni ey kön͡gül mekridin eyleġıl ḥaẕar

Yoḳsa sėni firīb ile dāmıġa mübtelā ḳılur *(Nâdire Dîvanı, Gazel 84, Mısra 9).*

3. Kühen **zāl** mekkāre sėn ey felek

Bu ʿālemde kimge vefā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 97).*

zamān: *(Ar.) Vakit, çağ, devir.*

1. Bāde nūş ėt ḳılma bī-ārāmlıġ

ʿīş vaḥşīdür **zamānı** rām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 48, Mısra 6).*

2. Kön͡gül bāġıda āhım neẖlidin tüzdim ẖıyābānlar

Zamānı anda gülgeşt-i ẖıyābān eylesün şāhım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 105, Mısra 12).*

3. Ḳan bolur kön͡gül müdāmımnı devrini yād ėtken **zamān**

Mėn nėçük ṭabʿimni şād u ẖāṭırım ẖurrem tutay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 148, Mısra 9).*

4. **Zamānı** vaṣfın͡gnı yād ėtmaġım nė iḥtimāl olġay

Bu yoldur kim vefā aṣhābına kesb-i kemāl olġay *(Nâdire Dîvanı, Gazel 150, Mısra 1).*

5. Ey ẖusrev-i zemāne devlet bile emān bol

İḳbāl mesnedide keyẖusrev-i **zamān** bol *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 5, Mısra 22).*

zemāne: *(Ar.) Devir, çağ, zaman.*

1. Olki **zemāne** bezmide eyledi serbülend özin

Başdın ayaḳḳa şemʿdėk örtedi ḳıṣṣa muẖtasar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 82, Mısra 5).*

zemāne ehli: *(Ar.+T.) Devir ehli, bu devirde yaşayan.*

1. **Zemāne ehlidin** ġam kėtti ʿīş-i cāvīdān kėldi

ʿAdemdin ʿālem-i īcād ara ẖān ibn-i ẖān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 1).*

zār: *(Far.) Ağlayan, inleleyen.*

1. Mėni **zār** ferhād u mecnūn nijād

İrür yār şīrīn ü leylī neseb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 23, Mısra 9).*

2. Bir tereḥḥüm ẓāhir ėtsen͡g nėtgüsi

Ḳıldı ḥüsnüng͡ge mėni **zār** iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 16).*

3. Yād eyleb lebleriŋ͡ ṣahbāsını maḫmūrman

Vaṣlıŋ͡ isteb ʿāfiyet sermenzilidin **zārman** *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 82).*

4. Közidin āzürdedürmėn ḳaşıdın āzürderaḳ

Zār aḥvālımġa āzar üzre āzārı ʿaceb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 18, Mısra 10).*

<u>zār ėt-:</u> *(Far.+T.) Ağlatmak, perişan etmek.*

1. Yārdım ayru mėn bī-dilni zār ėtti felek

Yaşurun derd-i dilimni āşikār ėtti felek *(Nâdire Dîvanı, Gazel 94, Mısra 1).*

<u>zār u nizār eyle-:</u> *(Far.+T.) Ağlatıp inletmek, perişan etmek.*

1. Öyle kim cevr-i felek **zār u nizār eyler** mėni

Yārsız hicrān belāsıġa düçār eyler mėni *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 15).*

<u>ẓarāfet:</u> *(Ar.) Güzellik, letafet, nezaket.*

1. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı saġındım

Ẓarāfet bābıda nāyāb sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 12).*

<u>ẓarāfet bābı:</u> *(Ar.+T.) Güzellik hususu.*

1. Emīr-i kec-külāh cemşīd-i devrānımnı saġındım

Ẓarāfet bābıda nāyāb sulṭānımnı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Müseddes 1, Mısra 6).*

<u>żarar kıl-:</u> *(Ar.+T.) Zarar etmek.*

1. Rıżā köyiġa tā ḳoydum ḳadem köŋ͡glümni tindürdüm

Żarar ḳılmas muḥabbet ehliġa aġyārnı ṭaʿni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 36).*

<u>żarar kör-:</u> *(Ar.+T.) Zarar görmek.*

1. Eyki dersen āşnā bīgānedin **körmey żarar**

ʿĀlem ehlidin özin͡gni bir yolı bīgāne tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 39, Mısra 3).*

żarūret: *(Ar.) Gereklilik.*

1. Barmaġım ʿömr ile yėrġa **żarūret** ėrdi

Yoḳsa şāyeste ėmen bendeġa terk-i ḫidmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 44, Mısra 3).*

żāyiʿ bol-: *(Ar.+T.) Boşa gitmek.*

1. Arzū ḳaṣrını bünyād eyledim miḥnet bile

Buzdı sīlāb-ı ḥavādis **żāyiʿ boldı** miḥnetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 10).*

zebīḥ: *(Ar.) Öldürülmek.*

1. Ḥaḳ cenābıġa tapar mertebe-yi ismāʿil

ʿIşḳ tīġi bile her kimse eger bolsa **zebīḥ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 8).*

zebūn: *(Far.) Güçsüz, arık, zayıf.*

1. Ġuṣṣa u ġam bile düşmanları aḥvālı **zebūn**

Dūstlar ʿīş ile ḫurrem-dil ü şād u ḫandān *(Nâdire Dîvanı, Gazel 127, Mısra 15).*

zehī: *(Far.) Ne güzel! Ne hoş! anlamlarında ünlem*

1. **Zehī** şāhı ki devlet feyżidin āgāh olub ḳılmış

Cevāhir sürme-yi tevfīḳıdın nūr-ı naẓar peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 7).*

2. Çü devr-i rāḥatım ötti **zehī** saʿādet ėdi

Murād-ı cān u tenimni tüşümde körmesem ėdi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 113, Mısra 5).*

zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer: *(Far.+Ar.+Far.) Ne güzel uğurlu çocuk.*

1. **Zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer** mübārek rūy ferruḫ ruḫ

Cihān ehliġa andın müjde-yi rūh u revān kėldi *(Nâdire Dîvanı, Gazel 140, Mısra 7).*

<u>zehr:</u> *(Far.) Zehir.*

1. Firāḳıng͡ **zehridėk** ḳatıl ėmesdür

Helāhil birle ḳıldım imtiḥān telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 68, Mısra 9).*

2. Kön͡gül kāmını şīrīn istedim cām-ı viṣālıdın

Fiġān kim çarḫ-ı hicrān **zehridin** telḫ ėtdi kāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 6).*

<u>zehr āb-ı ġam:</u> *(Far.) Gamın zehirli suyu.*

1. Şerbet-i vaṣl istedim **zehr āb-ı ġam** boldı naṣīb

Nėlayın mėn hem ezel kündin bu ėrse ḳısmetim *(Nâdire Dîvanı, Gazel 103, Mısra 17).*

<u>zehr ol-:</u> *(Far.+T.) Zehir olmak (Öldürücü olmak bağlamında) zevk almak umulurken üzüntü ile karşılaşmak, acı duymak.*

1. Ne ḥelāvet körgemėn hicrinde bu meyḫānedin

Neşʾe **zehr oldı** şarāb-ı erguvānım boldı telḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 69, Mısra 8).*

<u>zehr-i firāḳ:</u> *(Far.+Ar.) Ayrılık zehri.*

1. Sėndin ayru telḫkām ėtdi dėban **zehr-i firāḳ**

Yaşurun derdimni ol laʿl-i şeker barımġa ayt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 37, Mısra 9).*

<u>zekāt bėr-:</u> *(Ar.+T.) Zekat vermek: İslam dinine göre zengin sayılan bir Müslümanın, malının bir kısmını ihtiyaç sahiplerine vermesi.*

1. Genc-i ḥüsnün͡gni **zekātın bėr** men͡ga

Sėn ġanīsen mėnde bisyār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 5).*

<u>zelzele sal-:</u> *(Ar.+T.) Sallamak, titretmek.*

1. **Salıb** hicr ten mülkine **zelzele** dėdi ḳılma devr-i felekdin gile

Ne çāre-yi derdim ey Nādire firāḳ oldı nāgeh viṣāle peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 11, Mısra 11).*

<u>zenaḫ:</u> *(Ar.) Çene, enek.*

1. İnanma lāf-ı muḥabbetdin ilge ursa **zenaḫ**

Ki bardur ʿışḳ ile ẕāhid arası yüz fersaḫ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 70, Mısra 1).*

<u>zencīr:</u> *(Far.) Zincir, sevgilinin saç bölüğü.*

1. Mėni dīvāne ḳıldı iştiyāḳıng͡

Saçıng͡ **zencīrindin** başımda sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 4).*

2. Kön͡gül mecnūnını zülfin͡gni **zencīriġa** bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 15).*

<u>zencīr-i ʿamel:</u> *(Far.+Ar.) Amel zinciri.*

1. Ḳanı şīrīn ü leylī eyleġıl yād

ʿAlāyiḳ barça **zencīr-i ʿameldür** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 77, Mısra 10).*

<u>zencīr-i gīsūyı semensā:</u> *(Far.) Sevgilinin yasemin kokulu saçının zinciri.*

1. Kön͡gül baġlandı tā **zencīr-i gīsūyı semensāġa**

Taraġdėk saldı ḥasretler alıdın çāk aʿżāġa, *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 1).*

<u>zeng-i ġam:</u> *(Far.+Ar.) Gam, keder pası.*

1. Budur ümīdim ki luṭfin͡gdin kön͡gül āyīnesi

Zeng-i ġamdin mihr közgüsi kebi tapḳay cilā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 14, Mısra 36).*

<u>zeng-i hicr:</u> *(Far.+Ar.) Ayrılık pası.*

1. Çü terk-i cilve ėtti ḫusrev-i ḫurşīd ruḫsārım

Kön͡gül közgüsi **zeng-i hicr** ara ḳalmış ṣafāsıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 8).*

<u>zerd:</u> *(Far.) Altın rengi, sarı.*

1. Fürḳat içre ḳan yutub ġam birle çektim āh-ı serd

Kim ḫazān evrāḳıdėk boldı yüzim hiciride **zerd** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 78, Mısra 2).*

z̠errāt: *(Ar.) Zerreler, ufak parçalar.*

1. Ey mihr-i cemālıng͡ ʿālem ara
   Z̠errāt yüzing͡ge mest ü şeydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 2).*

z̠erre: *(Ar.) Küçücük parça.*

1. Ġamimni **z̠erresini** taġlarga ʿarż ėtsem
   Felek anı köterürde ḫam eyledi ḳāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 9).*

z̠erre yang͡lıġ: *(Ar.+T.) Küçücük parça gibi.*

1. Ḥüsning͡ tecellīside ḫurşīd **z̠erre yang͡lıġ**
   Eyler ḳamer yüzing͡ge mānend-i hāle teslīm *(Nâdire Dîvanı, Gazel 111, Mısra 15).*
2. ʿAceb ėrmes demādem **z̠erre yang͡lıġ** bī-ḳarār olsa
   Oşal köz kim tüşer ol āfitāb-ı ʿālemārāġa *(Nâdire Dîvanı, Gazel 135, Mısra 3).*

z̠erredėk: *(Ar.+T.) Küçücük parça gibi.*

1. Mihr-i ruḫsārıng͡nı sağındım ḳarārım ḳalmadı
   Z̠erredėk başıng͡dın ey ḫurşīd-i tābān eyleney *(Nâdire Dîvanı, Gazel 146, Mısra 8).*
2. Neşāṭım tīredür şemʿ-i şebistānımdın ayrılgaç
   Bolubman **z̠erredėk** ḫurşīd-i tābānımdın ayrılgaç *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 18).*

z̠erre-yi melāl: *(Ar.) Küçücük hüzün.*

1. ʿUşşāḳlarıng͡ ġaming͡de öldi
   Yoḳdur sėni **z̠erre-yi melālıng͡** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 14).*

zevāl: *(Ar.) Son bulmak, nihayete ermek.*

1. Ol aynı yüzige bahs ėtersen

Yeṭmiş meger ey ḳuyaş **zevālıng͡** (*Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 6).*

2. Āfitāb-ı vaṣl cennet ḳaṣrıda tapmas **zevāl**

Āfitāb-ı bī-zevālıng͡nı körer kün bar mukın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 128, Mısra 5).*

<u>zevḳ-i şarāb:</u> *(Ar.+T.+Ar.) İçki zevki.*

1. Tirgüzür bīmārlarnı şerbet-i laʿl-i lebing͡

Sāḳiyā maḫmūrman **zevḳ-i şarābıng͡ge** öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 6).*

<u>zīb bėr-:</u> *(Far.+T.) Yakışmak.*

1. Ṭalʿati māh-ı revān yaḫşı cemālı dil-firīb

Serv-i āzād-ı aṣālet mesnediġa **bėrdi zīb** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 12).*

<u>zīb ü fer:</u> *(Far.) Süs ve parlaklık.*

1. Nücūm ėrmes felekde şuʿle-yi āhım şerārıdur

Ki bu kāşāne içre boldı andın **zīb ü fer** peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 14).*

<u>zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ:</u> *(Far.+Ar.) Şeyhin iş yerinin zineti.*

1. Bėrür ġurūr bile ārāyiş feş ü destār

Ki ḫod-nümālıġ irür **zīb-i kārḫāne-yi şeyḫ** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 73, Mısra 12).*

<u>zīb-i kişver eyle-:</u> *(Far.+T.) Hükümdar etmek.*

1. Ḫıżr ile ilyās bolġay baḥr u berde raḫberi

Ol hümāyūn ṭıflnı ḥaḳ **zīb-i kişver eyledi** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 46).*

<u>zinde eyle-:</u> *(Far.+T.) Canlandırmak, diriltmek; varlıklı, iyi hale getirmek; sıkıntısını gidermek.*

1. Her kişi ölse yüzing͡ mihride laʿling͡ tirgüzür

Çün mesīḥing͡ **zinde eyler** āfitābıng͡ge öley *(Nâdire Dîvanı, Gazel 149, Mısra 4).*

zinhār: *(Ar.) Asla, katiyen, hiçbir zaman.*

1. Ḳılmaġıl **zinhār** iẓhār iḥtiyāc

Kim ʿazīz ilni ḳılur ḫˇār iḥtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 1).*

2. Ger tilersėn ābrū aḥbāb ara

Eyleme zinhār **iẓhār** ihtiyāc *(Nâdire Dîvanı, Gazel 56, Mısra 12).*

3. Nādire muştāḳdur **zinhār** kėlgeysen yėne

Muntaẓirdür yolġa çeşm-i intiẓārım yaḫşı bar *(Nâdire Dîvanı, Gazel 87, Mısra 15).*

4. Bolġusıdur şām-ı ġam şemʿ-i şeb-i hicrānıng͡ız

Zinhār ey bī-nevālar sūz-ı dil sāmān ėting͡ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 96, Mısra 12).*

5. Vefā şehbāzıdur men ger mėni ṣayd ėtmek istersen

Muḥabbet riştesidin ḳılġasın **zinhār** cāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 10).*

6. Dünyānı ʿişvesiġa maġrūr bolma **zinhār**

Kim dehr-i bī-baḳādur ʿālemni yoḳ vefāsı *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 3, Mısra 49).*

zīr ü zeber: *(Far.) Karmakarışık, darmadağınık.*

1. Rūşen oldı şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer

Dūstlar dil-şād u düşman ḫāṭırı **zīr ü zeber** *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 6, Mısra 64).*

żiyā: *(Ar.) Parlaklık, aydınlık, ışık.*

1. Ayıldım ol ḳuyaşnı tā ʿaraḳ efşān liḳāsıdın

Közümge ot tüşer ḫurşīd ile encüm **żiyāsıdın** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 121, Mısra 2).*

ziyād ėt: *(Ar.+T.) Artırmak, çoğaltmak.*

1. Ġaraż himmetlerimdin yār vaṣlı iḳtiżāsıdur

Tilermen vaṣlını yārab **ziyād ėt** ihtimāmımnı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 143, Mısra 24).*

ziyāde: *(Ar.) Çok, artık, fazla.*

1. Cihānda böyle ki bolmışmėn ʿışḳ āyīnesi
   Meṉga **ziyāde** bolur yār ḥüsnidin ġayret *(Nâdire Dîvanı, Gazel 41, Mısra 8).*
2. Cemşīdni cāmıdın **ziyāde**
   Ey rind-i gedā sinüḳ sifālıṉg *(Nâdire Dîvanı, Gazel 95, Mısra 11).*

ziyāret eyle-: *(Ar.+T.) Ziyaret etmek, görmeye gitmek; yakınlık ve ilgi göstermek.*

1. Köṉgüller kaʿbesin birbir **ziyāret eyledim** ėmdi
   Ṭavāf-ı mekke ü taḫt-ı Süleymān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 7).*

ziyāretgāh: *(Ar.+Far.) Türbe; mezar.*

1. Mezār-ı feyż āŝār-ı **ziyāretgāh**-ı ʿālemdür
   Riyāż-ı kaʿbe yaṉglıġ fāyiżü'l-envār ḳıl yārab *(Nâdire Dîvanı, Gazel 17, Mısra 17).*

zor ėt-: *(Far.+T.) Zorlamak.*

1. Şāmlar kim **zor ėter** maʾyūslık ol şāhsız
   Ārzū cinsini bir āh ile berbād eylerem *(Nâdire Dîvanı, Gazel 108, Mısra 3).*

zühd ehli: *(Ar.+T.) Zahit, kaba sofu kimseler.*

1. Ey Nādire **zühd ehlini** meyḫānede körseṉg
   Dem urma ki fāş olmasın esrār-ı muḥabbet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 17).*

zühd ü riyā: *(Ar.) Züht ve riyākarlık, iki yüzlülük ve ibadette gösteriş peşinde olmak.*

1. Bādedin eyleme perhīz demādem ḳadeḥ iç
   Kėldi maẕmūm muḥabbet yolıda **zühd ü riyā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 7, Mısra 6).*

züleyḫā: *(ö.a.) Hz. Yūsūf ile çeşitli hadiseler yaşayıp sonunda onunla evlenen tarihi kadın karakter.*

1. Ne Şīrīn ḳaldı ʿālemde ne Ferhād

Ḳanı Yūsūf ḳayan kėtdi **Züleyḫā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 2, Mısra 18).*

2. Mecnūn nėge leyī terkin ėtsün

Yūsūf'nı unutmadı **Züleyḫā** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 5, Mısra 16).*

3. **Züleyḫā** müşterīdür genc ü gevher birle vaṣlıng͡e

Cihān ehlini Yūsūf'dėk cemālıng͡e ḫarīdār ėt *(Nâdire Dîvanı, Gazel 32, Mısra 15).*

4. Ger bolsa **Züleyḫā'da** mėning͡ ġayret-i ʿıșḳım

Ḳalmas ėdi Yūsūf'nı firāḳıda selāmet *(Nâdire Dîvanı, Gazel 43, Mısra 9).*

5. Tikermen Nādire ġam yolıda kāze **züleyḫādėk**

Ki ol Yūsūf-liḳā Sulṭān ʿÖmer Ḫānım'nı saġındım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 102, Mısra 19).*

6. Taş baġırlık yār feryādımġa pervā ḳılmadı

Yūsūf ʿışḳıda bu işlerni **züleyḫā** ḳılmadı *(Nâdire Dîvanı, Kısa Mesnevi 1, Mısra 44).*

zülf: *(Far.) Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.*

1. Kön͡gül mecnūnını **zülfin͡gni** zencīriġa bend ėttim

Sürük eṭfāl içinde bolmaġay dėb şūr u şer peydā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 10, Mısra 15).*

2. Közlerim yıġladı **zülfin͡gni** körib

Ki yıġın bāʿiŝidür tīre bulut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 42, Mısra 5).*

3. Tīre-dilmen şāne **zülfin͡gni** perīşān eylegeç

Ṣubḥ-ı ʿīşim şām-ı ġamdür çehre pinhān eylegeç *(Nâdire Dîvanı, Gazel 58, Mısra 1).*

4. Küfr ü İslām ilige **zülfün͡gdin**

ʿAḳd-ı zünnār u ḥalḳa-yı tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 9).*

5. ʿĀrıżın kör bolma **zülfidin** melūl

Bu cihānda genc yoḳdur mārsız *(Nâdire Dîvanı, Gazel 89, Mısra 11).*

6. Üzmedin͡g yārnı **zülfidin** ümīdni kön͡gül

Rişte-yi cānın͡g ėdi ḳaṭʿ-i murād eylemedin͡g *(Nâdire Dîvanı, Gazel 99, Mısra 7).*

7. **Zülfün͡gni** körgeç perīşān ḥāl u bī-sāmānın͡gım

Ḳaşıng͡ı yayına çün saldın naẓar ḳurbānınıng͡ım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 112, Mısra 1).*

8. Açmasun **zülfini** sünbül bāġ ara dildārsız

Tā ki sünbüldėk mėning͡ ḥālim perīşān olmasun *(Nâdire Dîvanı, Gazel 122, Mısra 7).*

9. Ḳaşı u aġzı u ḳadi bile **zülfin** ḫayāl eyleb

Olub men lāl özlükdin kėtib yārım cemālıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 123, Mısra 7).*

10. **Zülfin** isteb rişte-yi cānımġa tüşti tāblar

Kėtti ṭāḳat devri ėmdi tāb-ı hicrān ḳalmadı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 136, Mısra 7).*

11. Bolsa ger maḳṣad köng͡üller ḳuşların ṣayd eylemek

Dāne ḳıl ḫālıng͡nı **zülfing͡** ḥalḳasıdın dām tut *(Nâdire Dîvanı, Gazel 35, Mısra 8).*

<u>zülf ü ḫāl:</u> *(Far.) Saç ve ben.*

1. Ḳaş u közü **zülf ü ḫāl** ile medārā eyleseng͡

Eylemez rüsvāsını yüzi ḳaralardın biri *(Nâdire Dîvanı, Gazel 139, Mısra 7).*

<u>zülf-i dil-āvīz:</u> *(Far.) Gönül asan saç.*

1. Ol **zülf-i dil-āvīzini** eşkālını açmay

Bī-hūde nėdin til uzatıb şāne ḳılur baḥŝ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 52, Mısra 3).*

2. Ol **zülf-i dil-āvīz** muʿanber girihidin

Her kimni tüşib başıġa bir özgeçe sevdā *(Nâdire Dîvanı, Gazel 4, Mısra 9).*

<u>zülf-i müşkīn:</u> *(Far.) Misk kokulu saç.*

1. **Zülf-i müşkīn** birle ḳılġan nāfe-yi Çīn āşikār

Nergis-i mest ile maḥfilni ḫumistān eyleban *(Nâdire Dîvanı, Gazel 117, Mısra 9).*

<u>zülf-i perīşān:</u> *(Far.) Sevgilinin darmadağınık saçı.*

1. Şemʿ-i ruḫsārıng͡ı eṭrāfıda pīç ü tāb urar

Ṭurfe oḫşar yārnıng͡ **zülf-i perīşānıġa** dūd *(Nâdire Dîvanı, Gazel 81, Mısra 8).*

2. Köng͡ül teşvīşini **zülf-i perīşānıda** körgende

Ciger ḳan oldıġın ol laʿl-i ḫandāndın temāşā ḳıl *(Nâdire Dîvanı, Gazel 100, Mısra 11).*

zülfiġa şāne çėk-: *(Far.+T.) Saçını taramak.*

1. Ol serv ki bardur anı mevzūn ḳadı āzād
   Meşşāṭe uçun **şāne çėker zülfiġa** şimşād *(Nâdire Dîvanı, Gazel 74, Mısra 2).*

ẓulm: *(Ar.) Eziyet, cefa, zulüm, cebr.*

1. **Ẓulm** ile mėndin ayırdı felek-i sifle sėni
   Pāredür gül kebi ėgnimde cünūn pīreheni *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 1, Mısra 27).*
2. Ayırdın͡g mėni **ẓulm** ile yārdın
   Firāḳ elgine mübtelā eyledin͡g *(Nâdire Dîvanı, Terci-bend 1, Mısra 95).*

ẓulm ėt-: *(Ar.+T.)Eziyet, kötülük, haksızlık etmek.*

1. Felek **ẓulm ėtti** ü feryād-resḳa yėtmedi dādım
   Feraḥ tapmas cihān-ı bī-vefādın ṭabʿ-i nāşādım *(Nâdire Dîvanı, Müsemmen 2, Mısra 27).*

ẓulm eyle-: *(Ar.+T.) Eziyet etmek, işkence etmek.*

1. Yüzün͡g olsun ḳara kim ey felek **ẓulm eyledin͡g** bī-ḥad
   Ayırdın͡g yārdın bu Nādire mecnūn-ı şeydānı *(Nâdire Dîvanı, Gazel 145, Mısra 17).*

ẓulmet: *(Ar.) Karanlık, gece.*

1. Tīredür ṣubḥ-ı neşāṭım sāḳiyā kėltür şarāb
   Şām-ı hicrān **ẓulmetide** cām-ı meydür āfitāb *(Nâdire Dîvanı, Gazel 19, Mısra 2).*

ẓulmet sal-: *(Ar.+T.) Karartmak.*

1. Bu aḳşam **saldı ẓulmet** ʿālem-i hicrān ḳara şāmı

Ḳılıb yādıng͡nı eşkimdin çırāğān ėtmesem bolmas *(Nâdire Dîvanı, Gazel 91, Mısra 11).*

zulm-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya cevri.*

1. Āh kim **ẓulm-i felekdin** boldı aẖger Nādire

   Ṣabr u ārāmım kėtib örteb köyer iç ü taşım *(Nâdire Dîvanı, Gazel 104, Mısra 13).*

zümre: *(Ar.) Topluluk, sınıf, grup.*

1. Ey cemālıng͡ ṣabāḥat içre ṣabīḥ

   Ḥüsn ili **zümreside** sebz ü melīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 64, Mısra 2).*

zünnār: *(Ar.) Papazların bellerine bağladıkları kuşak.*

1. Rişte-yi ḥāli ėdi deyr bile ṣavmʿada

   Kim berehmen dėdi **zünnār** anı żāhid-i tesbīḥ *(Nâdire Dîvanı, Gazel 65, Mısra 16).*

2. Körüb ol bütni **zünnār** almaġaysız ey müslimānlar

   Mėning͡dėk yüz belāğa ḳalmaġaysız ey müslimānlar *(Nâdire Dîvanı, Muhammes 2, Mısra 21).*

zünnār-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sevgi bağı.*

1. Tesbīḥ-i riyāyı bile maġrūr ėdi ẕāhid

   Tevfīḳ tapıb bağladı **zünnār-ı muḥabbet** *(Nâdire Dîvanı, Gazel 47, Mısra 16).*

zor eyle-: *(Far.+T.) Zorlamak.*

1. Ey Ḫudā raḥm eyle kim āḫır ne ḳılġum çarḫ ara

   Dembedem **zor eyleban** endūh-i bī-pāyānıdın *(Nâdire Dîvanı, Gazel 126, Mısra 8).*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A

a: *(T.) " O" işaret zamiri.*

a: *(T.) " O" uçuncü tekil şahıs zamiri.*

ābād: *(Far.) İmar edilmiş, bayındır hâle gelmiş.*

ābād bol-: *(Far.+T.) İmar edilmek.*

ābād ėt-: *(Far.+T.) Mamur etmek, şenlendirmek.*

ābād eyle-: *(Far.+T.) İmar etmek, bayındır hale getirmek.*

ābād ḳıl-: *(Far.+T.) İmar etmek, bayındır hale getirmek.*

ābād ol-: *(Far.+T.) İmar edilmek.*

ābdār: *(Far.) Hoş değildir.*

ʿ**abeŝ:** *(Ar.) Boş, anlamsız, faydasız; günah işleyerek, günâhkar olarak.*

āb-ı ḥayāt: *(Far.+Ar.) Hayat suyu.*

āb-ı ḥayvān: *(Far.+Ar.) İçildiğinde ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi hayat suyu. Sevgilinin yanakları.*

ābrū tile-: *(Far.+T.) Onur istemek, şeref istemek.*

aç-: *(T.) Kapalı şeyi açık hâle getirmek.*

ʿ**aceb:** *(Ar.) Tuhaf, garip.*

açıḳ ġūre: *(T.+Far.) Acı ham üzüm.*

açıl-: *(T.) Kapalı şeyi açık hâle gelmesi.*

ʿ**āciz ü bī-dest ü pā:** *(Ar.+Far.) Güçsüz, kolsuz ve ayaksız.*

ʿ**āciz ol-:** *(Ar.+Far.) Zayıf olmak, güçsüz olmak.*

ʿ**adālet:** *(Ar.) Adaletle.*

ʿ**adālet eyle-:** *(Ar.+T.) Adaletle davranmak.*

ʿ**adāvet ḳıl-:** *(Ar.+T.) Düşmanlık göstermek.*

ʿ**adedsiz:** *(Ar.+Tr) Sayılamayacak kadar çok, sayısız.*

ādem: *(Ar.) İnsanoğlu*

ādemīzād: *(Ar.) İnsanoğlu.*

ʿ**adem:** *(Ar.) Yokluk, yok olma.*

ʿ**ādet:** *(Ar.) Görenek, usul, adet.*

ʿ**ādet eyle-:** *(Ar.+T.) Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

ʾ**ahd-i yalġan:** *(Ar.+T.) Veridiği sözü yerine getirmeyen, yalancı.*

ʿ**adl eyle-:** *(Ar.+T.) Adaletle davranmak.*

ʿ**adl iḫtiyār ėt-:** *(Ar.+T.) Adaleti tercih etmek.*

ʿ**adl ile:** *(Ar.+T.) Adaletle.*

ʿ**adl ile dād eyle-:** *(Ar.+Far.+T.) Adalet etmek.*

ʿ**adl u himmet:** *(Ar.+Far.+Ar.) Adalet ve kerem.*

ʿ**adl u inṣāf:** *(Ar.+Far.+Ar.) Adalet ve insaf.*

āferīn: *(Far.) "Aferin, bravo, tebrikler" anlamlarına gelen takdir ve beğenilme sözü.*

āfet: *(Ar.) Afet, felaket.*

āfitāb: *(Far.) Güneş, güzel yüz; güzel yüzlü sevgili, dilber.*

ʿ**āfiyet ḫırmanı:** *(Ar.+Far.+T.) Sağlık harmanı.*

ʿ**āfiyet sermenzili:** *(Ar.+Far.+T.) Huzur noktası.*

ʿ**āfiyet tap-:** *(Ar.+T.) Sağlığa kavuşmak.*

āfitāb: *(Far.) Güneş, güzel yüz; güzel yüzlü sevgili, dilber.*

āfitāb eyle-: *(Far.+T.) Güneş haline getirmek, güneşe çevirmek.*

āfitāb-ı bī-zevāl: *(Far.+Ar.) Bitmez tükenmez güneş, devamlı parlayan güneş, sevgili.*

āfitāb-ı ḫāverī: *(Far.) Doğu'dan doğan güneş.*

āfitāb-ı ṭāliʿ: *(Far.+Ar.) Mutluluk güneşi.*

āfitāb-ı vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma güneşi.*

āgāh bol-: (*Far.+T.) Haberdar olmak, öğrenmek, vâkıf olmak, uyanık bulunmak.*

āgāh olub ḳıl-: *(Far.+T.)Bir işi bilerek yapmak.*

āġāz: *(Far.) Başlama, başlangıç, giriş, iptidâ.*

āġāz eyle-: *(Far.+T.) Başlamak.*

āġāz ḳıl-: *(Far.+T.) Başlamak.*

āgeh ėt-: *(Far.+T.) Haber vermek.*

aġyār: *(Ar.) Yabancılar, başkaları. (Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler,*

aġız: *(T.) Ağız.*

āh: *(Far.) Âşığın, aşk ateşiyle ortaya çıkan keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi, âh ederek inleme.*

āh çėk-: *(Far.+T.) Âh etmek, hasret çekmek, inlemek.*

āh eyle-: *(Far.+T.) Ah etmek, ah çekmek.*

āh kim: *(Far.+T.) Eyvah!*

āh miṣrāʿi: *(Far.+Ar.+T.) Ah harfi.*

āh tart-: *(Far.+T.) Ah çekmek: derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah dėmek.*

āh u āvaẖ: *(Far.) Ah ve feryat.*

āh u efġān: *(Far.) Ağlama ve inleme.*

āh u feryād: *(Far.) Ağlama, inleme, feryat etme.*

āh u feryād eyle-: *(Far.+T.) İnleyip feryat etmek.*

aḥbāb: *(Ar.) Dstlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

aḥbāb ara: *(Ar.+T.) Dostlar içinde, arkadaşlar içinde.*

ʿahd ėt-: *(Ar.+T.) Söz vermek.*

ʿahd u dād eyle-: *(Ar.+T.) Söz vermek ve adalet eylemek.*

ʿahd u peymān: *(Ar.+Far.) Kuvvetle verilen söz, yemin.*

ʿahd u peymān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Söz vermek, yemin etmek.*

ʿahd-ı yalġan: *(Ar.+T.) Sözleri yalan olan, yalan sözlü -sevgili.*

āheng-i sefer sāz eyle-: *(Far.+T.) Yolculuğa meyletmek.*

aẖger: *(Far.) Ateş koru.*

āh-ı aḥvāl: *(Far.) Durumun feryadı.*

āh-ı ʿāşıḳāne-yi şeyẖ: *(Far.+T.) Şeyhin aşk dolu feryadı.*

āh-ı dil: *(Far.) Gönül ahı.*

āh-ı feryād: *(Far.) İnleme ahı.*

āh-ı seḥer: *(Far.+Ar.) Sbah vakti çekilen ah, edilen dua, herhangi bir şey için verilen emek.*

āh-ı serd çek-: *(Far.+T.) Soğuk ah çekmek.*

āhır: *(Ar.) Ahir; son olarak, sonunda*

āẖiret mülki: *(Ar.+T.) Öteki dünya. Öldükten sonra varılacak olan yer.*

aẖter-i ferẖünde: *(Ar.+Far.) Kutlu, uğurlu yıldız.*

aẖter-i iḳbāl: *(Ar.+Far.+Ar.)Baht yıldızı.*

aḥvāl: *(Ar.) "Hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.*

aḥvāl-ı tebāh: *(Ar.+Far.) Kötü durum.*

aḳ-: *(T.) Akmak, akıp gitmek.*

aḳarġan köz: *(T.) Ağlayan göz, beyazlamış göz.*

ʿ**aḳd-ı zünnār:** *(Ar.+Far.+Ar.) Papazların bellerindeki kuşağın bağı.*

ʿ**ākıbet:** *(Ar.) Netice, sonuç; sonunda.*

ʿ**āḳil:** *(Ar.) Akıllı.*

ʿ**aḳīḳ-i ẖūn-ı dil:** *(Ar.+Far.) Gönül kanıyla buyanmış kırmızı taş.*

ʿ**āḳil-i ferżāne:** *(Ar.) Akıllı bilgin.*

ʿ**aḳl u ẖıred:** *(Ar.) Akıl ve düşünce.*

ʿ**aḳl u hūş:** *(Ar.+Far.) Akıl ve fikir.*

ʿ**aḳl u salṭanat:** *(Ar.+Far.+Ar.)Akıl ve hükümranlık.*

ʿ**aḳl-ı ẖudādād:** *(Ar.+Far.) Alla'ın verdiği akıl.*

ʿ**aks**: *(Ar.) Yansıma.*

ʿ**aks-i ruẖsār:** *(Ar.+Far.) Yüzün görüntüsü.*

al: *(T.) Karşı, ön, yan, huzur.*

al-: *(T.) Almak.*

ʿ**alāme-yi zamān:** *(Ar.+Far.+Ar.) Zaman bilgini.*

alar: *(T.) "Onlar", uçuncü çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış hâli (ışk ehli).*

ʿ**alāyiḳ:** *(Ar.) Alâkalar, ilgiler.*

aldur-: *(T.) Köpturmak.*

ʿ**ālem:** *(Ar.) Dünya, âlem.*

ʿ**ālem ara:** *(Ar.+T.) Dünyada.*

ʿ**ālem çemeni:** *(Ar.+Far.+T.) Dünya bahçesi.*

ʿ**ālem ehli:** *(Ar.+T.) Dünya ehli, dünyadaki herkes, bütün insanlar.*

ʿ**ālem içre:** *(Ar.+T.) Alemde, dünyada.*

ʿ**ālem ili:** *(Ar.+T.) Dünya halkı.*

ʿ**ālem mülki:** *(Ar.+T.) Dünya varlığı.*

ʿ**ālemdād:** *(Ar.+Far.) Dünyaya adalet getiren kimse.*

ʿ**ālemdin kėt-:** *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

ʿ**ālemdin öt-:** *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

ʿ**ālemġa kėl-:** *(Ar.+T.) Doğulmak.*

ʿ**ālem-i hicrān:** *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık dünyası.*

ʿ**ālem-i vehm ü gümān:** *(Ar.+Far.) Korku ve şüphe dünyası.*

ʿ**ālemni terk ėt-:** *(Ar.+T.) Dünyayı terk etmek.*

ʿ**ālemni terk eyle-:** *(Ar.+T.) Dünyayı terk etmek.*

ʿ**ālī cāygāh:** *(Ar.+Far.) Yüce makamlı.*

ʿ**ālī gevher:** *(Ar.+Far.) Değerli cevher.*

allāh allāh: *(Ar.) Şaşırma ifade eden bir söz.*

altun: *(T.) Altın.*

ālūde: *(Far.) Bulaşmış, karışık, kirli, suçlu.*

āmāde: *(Far.) Hazırlıklı.*

āmādelıġ: *(Far.+T.) Hazırlıklı.*

ʿ**anber saç-:** *(Ar.+T.) Koku yaymak.*

ançünān: *(Far.) Onun gibi.*

andaġ ki: *(T.) Öyle ki.*

andaġ kim: *(T.) Öyle ki.*

ʿ**andelīb:** *(Ar.) Bülbül.*

ʿ**anḳā:** *(Ar.) Anka kuşu.*

ʿ**anḳarīb:** *(Ar.) Yakında, çok geçmeden, en yakın zamanda.*

ʿ**ār ḳıl-:** *(Ar.+T.) Utanmak.*

ara: *(T.) Ara, aralık, mesafe.*

ʿ**arabdan tā** ʿ**acem:** *(Ar.+T.+Far.+Ar.) Arap'tan Acem'e kadar.*

ʿ**araḳ efşān:** *(Ar.+Far.) Ter akıtan.*

ārām: *(Far.) Rahat, huzur, sükûn, istirâhat.*

ārām tap-: *(Ar.+T.) Huzur bulmak.*

ārām tut-: *(Far.+T.) İçi rahatlamak.*

ārām u ṣabr: *(Far.+Ar.) Huzur ve sabır.*

ārāmge tap-: *(Ar.+T.) Dinlenilecek yer bulmak.*

ārām-ı cān: *(Far.) Canın huzuru.*

ārāyiş: *(Far.) Süs, zinet.*

ārī: *(Far.) Evet.*

ʿārıż: *(Ar.) Yanak.*

ʿārıż-ı gülgūn: *Gül renkli yanak.*

armān: *(Far.) Hayal, istek, dilek, arzu.*

ʿarṣa-yı ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Yer yüzü.*

ʿarṣa-yı dünyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya arsası, dünya meydanı.*

ʿarṣa-yı maḥşer: *(Ar.+Far.+Ar.) Mahşer arsası (Kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer).*

ʿarṣa-yı mülk-i cihān: *(Ar.+Far.) Yer yüzü.*

ʿārsız: *(Ar.+T.) Utanmaz.*

art-: *(T.) Artmak, çoğalmak; daha etkili ve şiddetli bir hale gelmek.*

artıḳ: *(T.) Artık, böylece, bundan sonra.*

artuk: *(T.) Artık, böylece, bundan sonra.*

ʿarż: *(Ar.) Şikayet.*

ʿarż ėt-: *(Ar.+T.) Sunmak, göstermek.*

ʿarż ḳıl-: *(Ar.+T.) Bildirmek, söylemek, haberdar etmek.*

ʿarż u niyāz: *(Ar.+Far.) Rica etmek, istemek.*

ʿarż-ı dīdār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Güzelliğini göstermek istemek.*

ʿarż-ı viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma isteği.*

ārzū: *(Far.) İstek, gönül meyli.*

ārzū eyle-: *(Far.+T.) Heves etmek, hasret çekmek, özlemek.*

arzū ḳaṣrı: *(Far.+Ar.+T.) Heves köşkü.*

ārzū ḳıl-: *(Far.+T.) İstemek, arzulamak.*

aṣālet: *(Ar.) Asillik, soyluluk, asil bir soya mensup olma, necâbet.*

āşām eyle-: *(Far.+T.) İçmek.*

āsān: *(Far.) Kolay.*

āsān ėmes: *(Far.+T.) Kolay değil.*

āsān ėt-: *(Far.+T.) Kolaylaştırmak, zahmetsiz kılmak.*

āsān ḳıl-: *(Far.+T.) Kolaylaştırmak.*

âŝâr: *(Ar.) Eserler, belirtiler, izler, alametler.*

āsāyīş: *(Far.) Rahatlık, huzur.*

āşüfte ḥāl u ser-girān: *(Far.+Ar.+Far.) Çok sarhoş ve açık saçık kadının durumu.*

ʿ**āşıḳ:** *(Ar.) Âşık, seven kişi.*

ʿ**āşıḳ bile maʿşūḳ:** *(Ar.+T.+Ar.) Âşık ve sevgili, seven ve sevilen.*

ʿ**āşıḳ birle ẕāhid:** *(Ar.+T.+Ar.) Âşık ile zahit.*

ʿ**āşıḳ bol-:** *(Ar.+T.) Âşık olmak, aşk derdine düşmek, sevmek.*

ʿ**āşıḳküş ü mekkāre:** *(Ar.+T.) Âşığı öldüren hilekar.*

ʿ**āşıḳ ol-:** *(Ar.+T.) Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.*

āşikār: *(Far.) Gizli olmayan, apaçık meydanda olan, belli.*

āşikār bol-: *(Far.+T.) Açığa çıkmak.*

āşikār ėṭ-: *(Far.+T.) Belli etmek, ortaya çıkarmak.*

āşikārā ḳıl-: *(Far.+T.) Açığa çıkarmak, göstermek.*

āşikārā u nihān: *(Far.) Açık ve gizli.*

ʿ**āşıḳ-ı ḥayrān:** *(Ar.+Far.+Ar.) Şaşkın, hayran âşık.*

ʿ**āşıḳ-ı müstemend:** *(Ar.+Far.+Ar.) Çaresiz, zavallı âşık.*

ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ:** *(Ar.+Far.+Ar.) Gerçek olan âşık.*

ʿ**āşıḳlik:** *(Ar.+T.) Âşık olma, aşka tutulma durumu, ozanlık.*

āşinā: *(Far.) Tanıdık, bildik kimse, dost, enis; yüzücü.*

āşiyān: *(Far.) Yuva, ev, ikametgâh.*

aṣlā: *(Ar.) " Hiçbir şekilde, hiçbir zaman" anlamlarında kesinlik bildiren söz.*

asra-: *(T.) Saklamak, gizlemek, korumak.*

asru: *(T.) Çok, fazla.*

āstān: *(Far.) Eşik, dergah.*

āstāne: *(Far.) Eşik, dergah.*

āsūde: *(Far.) Huzurlu, dinç*

āsūde ḫāṭır: *(Far.+Ar.) Dinç gönüllü.*

āşüfte: *(Far.) Perişanlık, dağınıklık, düşkünlük.*

āşüfte eyle-: *(Far.+T.) Dağıtmak, karıştırmak; perişan etmek.*

āşüfte ḥāl: *(Far.+Ar.) Perişan hâl.*

āşüfteliġ: *(Far.+T.) Perişanlık, dağınıklık, düşkünlük.*

āsumān: *(Far.) Gökyüzü.*

aşur-: *(T.) Aşırmak, yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden öte yanına geçirmek.*

ata: *(T.) Baba.*

ʿ**aṭā eyle-:** *(T.) Bağışlamak.*

āteş: *(Far.) Ateş.*

āteş-nevā: *(Far.) Ateş sesli.*

āteş-i derd ü firāk: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdinin ateşi.*

āteş-i furḳat: *(Far.+Ar.) Ayrılık ateşi.*

āteş-i ḥasret: *(Far.+Ar.) Hasret ateşi.*

āvāre: *(Far.) Perişan, başıboş, derbeder.*

āvāre köŋ͡gül: *(Far.+T.) Avare ve perişan olan gönül.*

āvārelıġ: *(Far.+T.) Perişanlık, başıboşluk, derbederlik.*

āvāre-yi dehr ėt-: *(Far.+T.) Dünya serserisi yapmak.*

āvāre-yi deşt-i ʿadem eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Yokluk çölünün serserisi yapmak.*

avut-: *(T.) Sıkıntısını, acısını unutturmak, yatıştırmak, teselli ve teskin etmek.*

ay: *(T.) Ay, sevgili.*

ay-: *(T.) Demek, söylemek.*

ay cemāl: *(T.+Ar.) Aya benzeyen yüz, ay gibi parlak yüz.*

ay şiʿāʿ-i: *(T.+Ar.+T.) Ayın ışığı.*

ay u kün: *(T.) Ay ve güneş.*

ayaġ: *(T.) Ayak.*

ayaġ astı: *(T.) Ayağın altı.*

ayaġ öp-: *(T.) Yalvarmak anlamında.*

ʿayān bol-: *(Ar.+T.) Belli olmak, ortaya çıkmak.*

ʿayān ḳıl-: *(Ar.+T.) Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.*

ʿayb: *(Ar.) Ayıp, hata, noksan, kusur, eksiklik.*

ʿayb ėt-: *(Ar.+T.) Kusur bulmak, ayıplamak, suçlamak.*

ayıl-: *(T.) Sarhoşluk, baygınlık vb. bir durumdan kurtulmak, kendine gelmek, uyanmak; canlanmak, hayat kazanmak.*

āyīn: *(Far.) Âdet, töre, usul, tören.*

āyīne: *(Far.) Ayna.*

āyīne yaŋ͡glıġ: *(T.) Ayna gibi.*

āyīnedėk: *(Far.+T.) Ayna gibi.*

āyīne-yi gītī-nümā: *(Far.) Dünyayı gösteren ayına.*

āyīne-yi iḳbāl: *(Far.+Ar.) Talih aynası.*

āyīn-i ʿadl: *(Far.+Ar.) Doğruluk ve adalet yasası.*

ayır-: *(T.) Ayırmak; ayrı, uzak.*

ayrıl-: *(T.) Ayrılmak.*

ʿ**ayn-i kemāl:** *(Ar.+Far.+Ar.) Olgunluk kaynağı, olgunluğun son aşaması.*

ʿ**ayn-i saʿādat:** *(Ar.+T.+Ar.) Mutluluk kaynağı.*

ayru: *(T.) Ayırmak; ayrı, uzak.*

ayt-: *(T.) Söylemek, demek.*

az: *(T.) Az, eksik.*

az müddet: *(T.+Ar.) Kısa zamanda.*

ʿ**aẕāb eyle-:** *(Ar.+T.) Azap vermek. Acı çektirmek, üzmek.*

ʿ**aẕāb yėtkür-:** *(Ar.+T.) Ceza vermek.*

āzād: *(Far.) Özgür, serbest.*

āzād ėt-: *(Far.+T.) Serbest bırakmak, salıvermek.*

āzād eyle-: *(Far.+T.) Kurtarmak.*

āzād ḳıl-: *(Far.+T.) Serbest, özgür bırakmak.*

āzād merd: *(Far.) Özgür yiğit.*

āzād u ḫurrem-dil: *(Far.) Serbest ve mutlu gönüllü.*

āzādlıġ iste-: *(Far.+T.) Özgürlük istemek.*

āzār: *(Far.) İncitme.*

āzār bėr-: *(Far.+T.) Eziyet etmek.*

āzar üzre āzār: *(Far.+T.+Far.) Eziyet üstüne eziyet.*

āzeḫ: *(Ar.) Et fazlalığı.*

ʿ**āzim:** *(Ar.) Niyetli, kesin karar verme.*

ʿ**azīz il:** *(Ar.+T.) Değerli halk.*

ʿ**azīz-i mıṣr:** *(ö.a.) Mısır azizi, Zeliha'nın kocası.*

ʿ**azīz:** *(Ar.) Saygın ve hürmetli kişi.*

ʿ**azm:** *(Ar.) Gitmek, yönelmek, niyetlenmek.*

ʿ**azm ėt-:** *(Ar.+T.) Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

ʿ**azm eyle-:** *(Ar.+T.) Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

ʿ**azm-i cevlān eyle-:** *(Ar.+T.) Gezmeye dolaşmaya niyet etmek.*

ʿ**azm-i kūy-i cānān ėt-:** *(Ar+Far.+T.) Sevgilinin köyüne doğru yönelmek.*

ʿ**azm-i meydān eyle-:** *(Ar.+Far.+T.) Ortaya çıkmak.*

ʿ**azm-i reh ėt-:** *(Ar.+Far.+T.) Gayret, kararlılık göstermek.*

ʿ**azm-i reh-i būstān ėt-:** *(Ar.+Far.+T.) Bahçeye gitmeyi niyet etmek.*

ʿ**azm-i sefer eyle-:** *(Ar.+T.) Yolculuğa çıkmak, vefat etmek.*

ʿ**az̠rā:** *(ö.a.) Vamık u Azra adlı mesnevilerin kadın kahramanıdır. Azra resmini görerek Vamık'a aşık olur. Vamık da Azra'ya aşık olur fakat ayrı düşerler.Azra bir aralık Tus padişahı Mizban'ın eline düşer.Azra bu yüzden bir süre acı çeker ve kimseyle konuşmaz.Azra Mizban'ın elinden kaçar bu sefer de zencilere tutsak olur.Fakat sonra tüm zorlukları aşarak Vamık'la kavuşurlar.*

āzürde: *(Far.) İncitilmiş, incitilen.*

āzürde köñgül: *(Far.+T.) İncinmiş gönül.*

B

bāb: *(Ar.) Bölüm, kısım, mesele, bir kitabın bölümlerinden her biri; kapı.*

bābür: *(ö.a.) Bâbür, Gazi Zahîrüddin Muhammed, Endican d.14 Şubat 1483-6 Muharrem 888 - ö.26 Aralık 1530-6 Cemâziyelevvel 937.*

bādām u şehlā: *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel gözleri.*

bāde: *(Far.) İçki, şarap.*

bāde iç-: *(Far.+T.) İçki içmek; mec. Sevgilinin aşkına, ilgisine mazhar olabilmek.*

bāde nūş ėt-: *(Far.+T.) İçki içmek.*

bāde tut-: *(Far.+T.) İçki sunmak.*

bād-i ṣabā: *(Far.+Ar.) Sabah rüzgarı.*

Bād-it ünd: *(Far.) Sert rüzgar. Beyitte ifadeyle "hayat, dünya hayatı, hayatın zorluğu" anlamı kastedilmiştir.*

bāġ: *(Far.) Bağ, bahçe.*

bāġ ara: *(Far.+T.) Bahçe içinde, bahçede.*

bāġ içre: *(Far.+T.) Bağ içinde, bahçe içinde.*

bāġ seyri: *(Far.+T.) Bahçe temaşası.*

bāġ u gülşen: *(Far.) Bağ ve gül bahçesi.*

bāġbān: *(Far.) Bağ bekçisi, bahçıvan.*

bāġ-ı ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence ve mutluluk bahçesi.*

bāġ-ı rıḍvān: *(Far.+Ar.) Cennet bahçesi.*

baġır: *(T.) Ciğer.*

baġla-: *(T.) Bağlamak.*

baġlan-: *(T.) Bağlanmak.*

baġlıḳ: *(T.) Bağlı.*

baẖ-: *(T.) Bakmak.*

Bahā tap-: *(Far.+T.) Değer bulmak.*

bahāne: *(Far.) Bahane, sebep.*

bahār: *(Far.) Bahar mevsimi.*

bahār eyyāmı: *(Far.+Ar.+Tr) İlkbahar mevsimi.*

baḥār ol-: *(Far.+T.) İlkbahar mevsimi olmak.*

bahāristān-ı devlet: *(Far.+Ar.) Talih bahçesi.*

baẖayr: *(Far.+Ar.) Hayırlısı.*

baḥr u ber: *(Ar.) Deniz ve kara.*

baḥr-ı devlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet denizi, saltanat.*

baḥr-ı eşk: *(Ar.+Far.) Gözyaşı denizi.*

baḥŝ eyle-: *(Ar.+T.) Bahsetmek, anlatmak.*

bahŝ ėt-: *(Ar.+T.) Bir konu üzerinde söz söylemek.*

baḥŝ ḳıl-: *(Ar.+T.) Konuşmak, bahsetmek.*

baẖt: *(Far.) Şans, baht, talih.*

baẖt u devlet: *(Far.+Ar.) Şans, talih ve mutluluk, talih; makam, haşmet, şan.*

baẖt u saʿādet: *(Far.+Ar.) Talih ve mutluluk.*

baẖt u ṭāliʿ: *(Far.+Ar.) Baht ve talih.*

baẖt-ı nigūn: *(Far.) Tersine dönmüş, baş aşağı olmuş talih || Kötü talih.*

bāʿiŝ: *(Ar.) Sebep olucu, olan, bâdî.*

bāʿiŝ-i āsāyiş: *(Ar.+T.) Huzurun sebebi.*

bāʿiŝ-i derd-i ser: *(Ar.+Far.) Baş ağrısının sebebi.*

baḳ-: *(T.) Bakmak.*

baḳa-i devlet-i sulṭānʿömer: *(Ar.+ö.a.) Sultan Ömer'in devletinin sonsuzluğu.*

bāl u per: *(Far.) Kol kanat.*

bāl-ı humā: *(Far.) Huma kuşunun kanadın.*

bāl-ı şāhīn: *(Far.) Şahin kuşunun kanadı.*

bālīn: *(Far.) Yastık; rahat yer.*

bar: *(T.) Var, mevcut.*

bar ėdi: *(T.) Vardı, mevcuttu.*

bar ėrdi: *(T.) Vardı, mevcuttu.*

bar-: *(T.) Varmak, gitmek.*

bar ėse: *(T.) Var ise, varsa.*

barça: *(T.) Tüm, hep, bütün.*

barçası: *(T.) Tümü, hepisi, bütün.*

barı: *(T.) Hiç olmazsa.*

bār-ı emānet: *(Far.+Ar.) Emanet yükü.*

bār-ı miḥnet: *(Far.+Ar.) Dert, sıkıntı yükü.*

barlıġ: *(T.) Varlık, mevcut olan şey.*

barmaġ: *(T.) Parmak.*

bar mukın: *(T.) Var mıdır?*

bārver eyle-: *(Far.+T.) Meyveyeli yapmak.*

baş: *(T.) Baş, kafa, ser.*

baş çėk-: *(T.) Baş kaldırmak, buyruk dinlememek, isyan etmek; öncülük etmek, ilk adımı atmak.*

baş indür-: *(T.) Baş eğmek.*

baş ḳoy-: *(T.) Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek, baş koymak.*

baş üzre: *(T.) Başının üzerine, baş üstüne.*

baş yalan͡g eyle-: *(T.) Kafasını açmak.*

başdın ayaġ, başdın ayaḳ: *(T.) Baştan ayağa, tamamen.*

başḳar-: *(T.) Yol göstermek.*

Başla-: *(T.) Başlamak.*

bā-vefālıġ: *(Far+T.) Vefadarlık.*

bayram ayı: *(T.) Bayram hilali, bayramın geldiğinin habercisi olan hilal.*

bāz eyle-: *(Far.+T.) Açmak.*

becāy-ı şerbet: *(Far.+Ar.) Şerbet yerinde.*

bed-baḫt: *(Far.) Bahtsız, talihsiz.*

bed-ḫˇā: *(Far.) Başkasının kötülüğünü isteyen kimse.*

bed-mihrlıġ ėt-: *(Far.+T.) Sevgisizlik yapmak, sevmemek.*

bedr-i tābān: *(Ar.+T.) Parlayan dolunay.*

behrām: *(ö.a.) Sasaniyan sülaleSėnden, Yezdgird'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.*

behre: *(Far.) Lezzet.*

beḳā-i ʿömr: *(Ar.+Far.+Ar.) Sonu olmayan hayat.*

bėl: *(T.) Bel, miyân.*

belā: *(Ar.) Afet, musibet, çok zor iş.*

beled: *(Far.) Tanıdık.*

belī: *(Far.) Evet.*

belki: *(Far.) Belki.*

belḳıs: *(ö.a.) Belkıs. (Saba Melikesi Belkıs, günümüz Habeşistan (Etiyopya) veya Yemen'inin olduğu topraklarda hüküm sürdüğü farz edilen, tarih öncesi Saba Kırallığı'nın hükümdarıdır.).*

benātü'l-naʿş dėk: *(Ar.+T.) Meşhur yıldızlar gibi.*

bend bend: *(Far.) Boğum boğum.*

bend ėt-: *(Far.+T.) Bağlamak, bağlı kılmak (Sevgilinin saçlarına düşkünlük).*

bend ḳıl-: *(Far.+T.) Bağlamak, zincire vurmak.*

bende: *(Far.) Kul, köle.*

bendelıġ: *(Far.+T.) Kulluk, kölelik.*

bende-yi fermān: *(Far.) Emrine tabi olan köle.*

bend-i ġam: *(Far.+Ar.) Gam bağı.*

bend-i niḳāb: *(Far.+Ar.) Peçenin bağı.*

bėr-: *(T.) Vermek.*

berāber: *(Far.) Birlikte, beraber.*

berāber bol-: *(Far.+T.) Aynı olmak, bir olmak, birlikte olmak, karşı karşıya olmak.*

berāber ėmes: *(Far.+T.) Eşit değildir.*

berbād: *(Far.) Harap. Kötü. Virâne. Bozuk. Perişan. Telef ve helâk olmuş.*

berbād bol-: *(Far.+T.) Darmadağınık olmak, savrulmak, dağılmak; mahvolmak; perişan olmak.*

berbād eyle-: *(Far.+T.) Berbat eylemek; mahvetmek, darmadağın etmek. II Yele vermek.*

berbād ḳıl-: *(Far.+T.) Harap etmek, ömrünü berbat etmek.*

berbād ol-: *(Far.+T.) Perişan olmak, zarar görmek.*

berehmen: *(Far.) Mecûsî papazı, puta tapan.*

berg ü nevā: *(Far.) Gönlü süsleyen ses ve ahenk.*

berg-i gül: *(Far.) Gül yaprağı.*

berḫurdār: *(Far.) Muradına ermek, isteğine kavuşmak.*

bėri: *(T.) Bu yana, bu tarafa.*

berḳarār ol-: *(Far.+T.) Devamlı aynı olmamak, aynı kararda devam etmemek.*

berḳ-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk şimşeği/parıltısı.*

berpā eyle-: *(Far.+T.) Ayağa kaldırmak, sağlam kılmak (İnsanın büyümesi).*

berpāy ḳıl-: *(Far.+T.) yağa kaldırmak.*

berpāy tut-: *(Far.+T.) Ayakta tutmak:1. Bir şeyin sürekliliğini sağlamak, devam ettirmek.*

bes: *(Far.) Kafi, yėter, yetişir.*

besī: *(Far.) Kafi, yeterince.*

beşāret: *(Ar.) İyi haber, müjde, muştu.*

be-şarṭiki: *(Far.) Şart şudur ki.*

beski: *(Far.) Yeterince.*

beyābān: *(Far.) Sahra, kır, çöl.*

beyābān seyri: *(Far.+T.) Çöl gezisi.*

beyābānlarnı izle-: *(Far.+T.) Beyabanları aramak, beyabanları dolaşmak.*

beyād-ı dūstān: *(Far.) Arkadaşların hatırasına.*

beyān ėt-: *(Ar.+T.) Bildirmek, açıklamak; anlatmak.*

beyān eyle-: *(Ar.+T.) Açıklamak.*

beyān ḳıl-: *(Ar.+T.) İfade etmek, anlatmak.*

bėyik: *(T.) Yüksek.*

beyt: *(Ar.) İki mısradan oluşan nazım.*

beytü'l-eḥzān: *(Ar.)Hüzünler evi.*

beẕl: *(Ar.) Bol bol, acımadan verme, saçma.*

bezm: *(Far.) İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi.*

bezm-i devlet: *(Far.+Ar.) Devlet meclisi.*

bezm-i ġam: *(Far.+Ar.) Gam, keder meclisi.*

bezm-i iḥsān: *(Ar.+Far.) İhsan, lütuf meclisi.*

bezm-i ʿişret: *(Far.+Ar.) İçki meclisi.*

bezm-i riḥlet: *(Far.+Ar.) Ölüm meclisi.*

bezm-i şāhān: *(Far.) Şahlar meclisi.*

bezm-i vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma meclisi.*

bezm-i viṣāl: *(Far.+Ar.) Kavuşma meclisi.*

Bī-ārāmlıġ: *(Far.+T.) Huzursuzluk.*

bī-ʿaded: *(Far.+Ar.) Hesapsız.*

bī-berg ü nevā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Dalsız ve sessiz ağaca çevirmek.*

bī-cā eyle-: *(Far.+T.) Yurtsuz, Yersiz yapmak.*

bī-çāre: *(Far.) Çaresiz, düşkün, zavallı.*

bī-çāreler duʿāsı: *(Far.+Ar.+T.) Çaresizlerin duası.*

bī-çūn: *(Far.) Emsalsiz, eşsiz, ortaksız, benzersiz.*

bī-dād: *(Far.) Zulüm, işkence, eziyet, adaletsizlik.*

bī-dād ėt-: *(Far.+T.) Zulmetmek, adaletsizlik etmek.*

bī-dād eyle-: *(Far.+T.) Adaletsiz, merhametsiz davranmak.*

bī-dād üze bī-dād ḳıl-: *(Far.+T.) Zulüm üstüne zulüm etmek, adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak .*

bī-dād üzre bī-dād ėt-: *(Far.+T.) Adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak, zulüm üstüne zulüm etmek.*

bī-dād üzre bī-dād eyle-: *(Far.+T.) Adaletsizlik üstüne adaletsizlik yapmak, zulüm üstüne zulüm etmek.*

bī-dād-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Muhabbetin eziyeti.*

bī-dādlıġ: *(Far.+T.) Zulüm, işkence, eziyet, adaletsizlik.*

bīdār: *(Far.) Uyanık, uykusuz.*

bīdār ḳıl-: *(Far.+T.)Uyandırmak, kendine getirmek. II Açık tutmak.*

bīdār-ı muḥabbet: (Far.+T.)Sevgi uyanığı.

bī-derd: *(Far.) Dertsiz, aşk acısını bilmeyen ve çekmeyen (kişi), ham.*

bī-dest ü pā: *(Far.) Elsiz ayaksız.*

bī-devā: *(Far.+Ar.) İlaçsız.*

bī-dil: *(Far.)Kalpsiz, gönülsüz.*

bī-ġam: *(Far.) Dertsiz, kaygısız.*

bīgāne: *(Far.) Yabancı, ecnebi, aşina değil.*

bīgāne bol-: *(Far.+T.) abancı olmak, uzak durmak, yabancılaşmak.*

bīgānelıġ: *(Far.+T.) Yabancılık, ecnebilik.*

bī-ḫaber: *(Far.+Ar.) Habersiz.*

bī-ḥadd: *(Far.+T.) Sınırsız, pek çok.*

bihamdüllah: *(Ar.) Allah'a hamd ile.*

bī-ḫān u mān: *(Far.) Evsiz barksız (kimse), âvâre. Âşık.*

bī-ḥayā: *(Far.Ar) Utanmaz, edebsiz.*

bī-ḫod bol-: *(Far.+T.) ayılmak.*

bī-ḫod u mestāne: *(Far.) Bayılmış sarhoş.*

bī-ḫord u ḫˇāb: *(Far.) Uykusuz uyumadan.*

bī-ḫod: *(Far.) Ansızın.*

bī-ḫod ol-: *(Far.+T.) Kendinden geçmek, bayılmak.*

bī-ḫūde: *(Far.) Beyhude, boş yere, boşuna.*

bī-hūş ḳıl-: *(Far.+T.) Sarhoş etmek, kendinden geçirmek II Cezbetmek, sersemletmek.*

bī-hūş u lāl: *(Far.+Ar.) Baygın ve lal.*

bihzād: *(ö.a.) 15. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcü.*

bī-iḫtiyār: *(Far.) Kendinde olmayarak, kendisi istemeksizin.*

bī-iḫyiyār eyle-: *(Far.+T.) İradesini kaybettirmek, kendinden geçirmek.*

bī-iʿtibār ėt-: *(Far.+Ar.+T.) Değersiz kılmak.*

bī-kār ėt-: *(Far.+T.) Boşuna çıkarmak.*

bī-ḳarār: *(Far.+Ar.) Kararsız ve huzursuz olmak.*

bī-ḳarār eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Kararsız kılmak, huzursuz etmek.*

bī-ḳarār ol-: *(Far.+Ar.+T.) Kararsız ve huzursuz olmak.*

bī-keslik: *(Far.+T.) Çaresizlik, kimsesizlik.*

bil-: *(T.) Anlamak, bilmek.*

bile: *(T.) Bağlama edatı, ile, birlikte, beraber.*

bilen: *(T.) İle, vasıtasıyla.*

bilindür-: *(T.) Belirtmek.*

bīm: *(Far.) Korku.*

bī-maʿnī: *(Far.) Manasız, anlamsız.*

bīmār: *(Far.) Hasta.*

bīmār bol-: *(Far.+T.) Hastalanmak.*

bīmār-ı ġam-iʿışḳ: *(Far.+Ar.) Aşk gamının hastası, aşık.*

bīmār-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Aşk hastası.*

bīmārlıġ: *(Far.+T.) Hastalık.*

binā: *(Ar.) Bina, yapı.*

binā bol-: *(Ar.+T.) İnşa edilmek.*

binā ḳıl-: *(Ar.+T.) Yapmak, inşa etmek.*

binā-i mülk-i dehr: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünyanın yapısı.*

bī-nām u nişān bol-: *(Far.+T.) Adsız ve izsiz olmak.*

bī-nevā: *(Far.) Sessiz sedasız, zavallı.*

bī-nevā eyle-: *(Far.+T.)Sessiz sedasız eylemek.*

bī-nevālıġ: *(Far.+T.) Sessiz sedasız II Zavallı.*

bī-nihāyet: *(Far.+Ar.)Sınırsız, sonsuz.*

bī-nişān: *(Far.) Belirsiz.*

bī-niyāz: *(Far.) Niyazsız, ihtiyaçsız, müstağni.*

bī-pā u ser ėt-: *(Far.+T.) Evsiz yuvasız yapmak.*

bī-perde: *(Far.) Perdesiz, açık, aşikar.*

bir: *(T.) Bir, sayı sıfatı.*

bir āfitāb u iki hilāl: *(T.+Far.+T.+Ar.) Bir güneş ve iki ay.*

bir aġız mey: *(T.+Far.) Bir yudum içki.*

bir ayaġ mey: *(T.+Far.) Bir kadeh içki.*

bir baḳışda: *(T.)Tek bakışta; bir anda.*

bir bir: *Tek tek, birer birer.*

bir cezbe birle: *(T.+Ar.+T.) Bir coşku ile.*

bir cürʿa: *(T.+Ar.) Bir yudum içki.*

bir elem: *(T.+Ar.) Bir elem, bir dert, tasa.*

bir gām ėt-: *(T.+Far.+T.) Bir adım etmek.*

bir gūşe: *(T.+Fra.) Bir köşe, bir yer.*

bir gūşe-yi vīrāne: *(T.+Far.) Bir harabenin köşesi.*

bir hümāyūn ṭıfl: *(T.+Ar.) Bir uğurlu çocuk.*

bir ḳadeḥ mey: *(T.+Ar.+Far.) Bir kadeh içki.*

bir ḳaṭre ḫūn: *(T.+Ar.+Far.) Bir damla kan.*

bir ḳaṭre: *(T.+Ar.)Bir damla, az bir miktar.*

bir ḳaṭre-yi ḳan: *(T.+Ar.+T.) Bir damla kan.*

bir kėçe: *(T.) Bir gece.*

bir kehkeşān: *(T.+Far.)Bir sāmān yolu.*

bir kimse: *(T.) Bir kimse.*

bir kişi: *(T.) Bir kimse.*

bir kün: *(T.) Bir gün.*

bir laḥẓa: *(T.+Ar.) Bir an.*

bir merḥabā kėltür-: *(T.+Ar.+T.) Bir selam getirmek, bir haber getirmek.*

bir naẖ: *(T.+Far.) Bir ip.*

bir naẓar baḳ-: *(T.+Far.+T.) Bir kere bakmak.*

bir nėçe: *(T.) Birçok, çok.*

bir neẓẓāre aç-: *(T.+Ar.+T.) Bir kere bakmak.*

bir nükte inşā ḳılma-: *(T.+Ar.+T.) Bir nükte bile yazmamak.*

bir ʿömr: *(T.+Ar.) Ömür boyunca; çok uzun zamandan beridir.*

bir sāʿat: *(T.+Ar.) Bir saat.*

bir sāġar-i mey: *(T.+Far.) Bir içki kadehi.*

bir sālik-i sebīl: *(T.+Ar.) Allah'ın yoluna giren bir salik.*

bir şerār: *(T.+Ar.)Bir kıvılcım.*

bir şerāre-yi āh: *(T.+Ar.) Bir ahın kıvılcımı.*

bir serv sehī reftār: *(T.+Far.+Ar.+Far.) Bir salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.*

bir şeyẖ ʿārif-i kāmil: *(T.+Ar.) Tam arif olan bir şeyh.*

bir ṭaraf: *(T.+Ar.) Bir taraf, bir yan.*

bir tün: *(T.) Bir gece.*

bir yār: *(T.+Far.) Bir sevgili, bir dost, bir arkadaş.*

bir yol: *(T.) Bir kez, bir defa.*

bir yolı: *(T.) Bir kez, bir defa.*

bir ẕerre: *(T.+Ar.) Bir azcık, çok az.*

bī-raḥm: *(Far.+Ar.) Acımasız.*

bī-raḥm u tersā: *(Far.+Ar.+Far.) Acımasız ve korkak.*

birbirige: *(T.) Birbirine.*

birbirdin: *(T.) Birbirinden.*

birbiriġa: *(T.) Birbirine.*

Birdem: *(T.) Bir an, bazen, hemen.*

birev: *(T.) Biri, bir kimse.*

biri: *(T.) "Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan belgisiz zamir.*

birle: *(T.) "Birlikte, beraber" anlamında edat.*

bir nefes: *(T.+Ar.) Bir an.*

bī-ṣabr: *(Far.+T.) Sabırsız.*

bī-ṣabr u sāmān: *(Far.+Ar.+Far.) Sabırsızlık ve huzursuzluk.*

bī-ṣafā: *(Far.+Ar.) Mutsuz, üzgün.*

bī-sāmān: *(Far.) Huzursuz.*

bī-sāmān bol-: *(Far.+T.) Huzursuz olmak.*

bisāṭ-ı ʿışḳ-: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk dünyası.*

bī-sebeb: *(Far.+Ar.) Sebepsiz.*

bī-ser ü pā: *(Far.) Perişan, dağınık.*

bī-ser ü sāmān: *(Far.) Huzursuz, perişan.*

bī-ser ü sāmān bol-: *(Fra.+T.) Perişan bir duruma düşmek.*

bismillāh: *(Ar.) Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış* şekli.

bī-sütūn: *(Far.) Direksiz.*

bisyār: *(Far.) "Pek çok, çok fazla, sayısız, çok" anlamında zarf.*

bisyār ḳıl-: *(Far.+T.) Çoğulturmak, fazlalaştırmak.*

bisyār yād eyle-: *(Far.+T.) Çok sayıda hatırlamak.*

bī-tāb: *(Far.) Takatsiz, dermansız, mecalsiz.*

bī-tahammül bol-: *(Far.+Ar.+T.)Tahammülsüz olmak, dayanamamak.*

bī-vaṭan: *(Far.+Ar.)Vatansız, yurtsuz.*

bī-vefā: *(Far.) Vefasız.*

bī-vefālıḳ eyle-: *(Far.+T.)efasızlık etmek.*

biz: *(T.) Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.*

biżāʿat iste-: *(Ar.+T.) Varlık istemek.*

bī-zevāl: *(Far.+Ar.) Bitmez, tükenmez.*

bī-zevāl eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Sonsuza çevirmek.*

bol-: *(T.) Olmak, bulunmak, var olmak.*

bölek: *(T.) Ayrı, praşa.*

bolġudėk ėrmes: *(T.) Olacak gibi değildir.*

bolur mu?: *(T.) Olur mu?*

börk-i zerīn: *(T.+Far.) Altın taç.*

boy: *(T.) Boy, kamet.*

boyın sun-: *(T.) Boyun sunmak, baş eğmek.*

böyle: *(T.) "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen bir durum zarfı.*

boyun: *(T.) Boyun, Başı bedene bağlayan bölge.*

bu: *(T.) Bu, işaret zamiri.*

bugün: *(Tr) Bugün.*

bükül-: *(T.) Bükülmek, eğilmek.*

bukün: *(T.)Bugün.*

bul: *(T.) İşaret zamiri; bu.*

bulut: *(T.) Bulut.*

bülbül: *(Ar.) Güzel sesli kuş, aşık.*

bülbül kebi: *(Ar.+T.) Bülbül gibi.*

bülbül neşāṭı: *(Ar.+T.) Bülbülün neşe ve sevinci.*

bülbül ṣıfat: *(Ar.) Bülbül kuşu gibi.*

bülbül şīveni: *(Ar.+Far.+T.) Bülbülün cilvesi.*

bülbül ü ṭūtī: *(Ar.)Bülbül ve papağan.*

bülbüldėk: *(Ar.+T.) Güzel sesli kuş, âşık.*

bülbül-i dil: *(Ar.+Far.)Gönül kuşu.*

bülbül-i ṭabʿ: *(Ar.+Far.+Ar.) Bülbüle benzeyen mizaç.*

bülend: *(Far.) Yüce, yüksek, uzun.*

bülend bol-: *(Far.+T.) Yükselmek, yerinden kalkmak.*

bülend ėt-: *(Far.+T.) Yükseltmek, yüceltmek.*

bülend uç-: *(Far.+T.) Havaya yükselmek.*

bünyād: *(Far.) Asıl, esas, temel.*

bünyād ėt-: *(Far.+T.) İnşa etmek, kurmak.*

bünyād eyle-: *(Far.+T.) Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.*

bürhān: *(Ar.) Kanıt, delil, ispat.*

būstān: *(Far.)Bağ, bahçe.*

büt-: *(T.)Bitmez, iyileşmez.*

büt-i mevzūn-ḳad: *(Far.+Ar.)Uzun boylu sevgili.*

būyī vefā: *(Far.+Ar.)Vefa kokusu.*

buyur-: *(T.) Buyurmak, emretmek.*

buz-: *(T.) Bozmak, yıkmak, tahrip etmek.*

buzuḳ köŋ͡gül: *(T.) Viran gönül.*

C

caʿd-i müşkīn: *(Ar.+Far.) Misk kokulu kıvırcık saç.*

cāh u celāl: *(Far.+Ar.) Mal ve mülk, makam ve varlık.*

cām: *(Far.) Kadeh.*

cām tut-: *(Far.+T.) Kadeh tutmak; eğlenmek, hoş vakit geçirmek.*

cām u mīnā: *(Far.) Şarap kadehi.*

cām-ı lālegūn: *(Far.) Lale renkli kadeh.*

cām-ı mey: *(Far.) Şarap kadehi.*

cām-ı mey tut-: *(Far.+T.) İçki kadehini sunmak.*

cām-ı mey-i serşār: *(Far.) Ağzına kadar dolu olan kadeh.*

cām-ı muḥabbet: *(Far.+Ar.) Muhabbet kadehi. II [tas.] İlahî aşk.*

cām-ı rind: *(Far.+Ar.) Rint kadehi.*

cām-ı ṣahbā: *(Far.+Ar.) İçki kadehi.*

cām-ı serşār-ı ṣebūḥ: *(Far.) Ağzına kader dolu içki.*

cām-ı ṭarab: *(Far.+Ar.) Sevinç ve neşe veren kadeh.*

cām-ı viṣāl: *(Far.+Ar.) Kavuşma kadehi.*

cān: *(Far.) Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.*

cān al-: *(Far.+T.) Gönlü esir etmek ‖ öldürmek.*

cān baġışla-: *(Far.+T.) Can bağışlamak, can vermek; hayat vermek, canlandırmak, diriltmek.*

cān bėr-: *(Far.+T.) Can vermek, ölmek.*

cān birle: *(Far.+T.) Can ile.*

cān birle köŋ͡gül: *(Far.+T.) Can ile gönül.*

cān çėk-: *(Far.+T.) Can çekmek, ölecek vaziyette olmak.*

cān eyle-: *(Far.+T.) Can temin etmek.*

cān fedā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Canını feda etmek, canını vermek, hiçbir şey esirgememek.*

cān firāḳı: *(Far.+Ar.+T.) Can ayrılığı.*

cān içre: *(Far.+T.) Can içinde.*

cān ile cesed: *(Far.+T.+Ar.) Can ile beden.*

cān ile köñ͡gül: *(Far.+T.) Can ile gönlüme.*

cān kebi: *(Far.+T.) Can gibi.*

cān kirgüz-: *(Far.+T.) Can bağışlamak.*

cān levḥi: *(Far.+Ar.+T.) Gönül ve can levhası.*

cān leẕẕeti: *(Far.+Ar.) Can lezzeti.*

cān ört-: *(Far.+T.) Can yakmak.*

cān perdesi: *(Far.+T.) Can perdesi.*

cān talaş-: *(Far.+T.) Can çekişmek, ölmek üzere olmak; ölüm halinde olmak.*

cān u cihān: *(Far.) Can ve dünya, bütün her şey.*

cān u dil: *(Far.) Can ve gönül.*

cān u ten: *(Far.) Can ve beden.*

cān üzre cān: *(Far.+T.+Far.) Canın üstünde, candan daha değerli.*

cān vāle köñ͡gl: *(Far.+T.) Şaşırmış gönül.*

cān vāle ü ten ḫasta: *(Far.) Hayret içinde kalan can ve hasta vücut.*

cānā: *(Far.) Ey can, ey sevgili.*

cānān: *(Far.) Sevgili, gönül verilmiş olan.*

cānān eyle-: *(Far.+T.) Sevgili, dost etmek.*

cānān u cihān: *(Far.) Sevgili ve dünya.*

cāne kėl-: *(Far.+T.) Canı sıkılmak.*

cāne yėt-: *(Far.+T.) Canı sıkılmak, dayanılamayacak noktaya gelmek.*

cānġa yėt-: *(Far.+T.) Canı sıkılmak, dayanılamayacak noktaya gelmek.*

cāngāh: *(Far.) Can evi, beden.*

cān-güdāz: *(Far.) Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.*

cān-ı ʿazīz: *(Far.+Ar.) Değerli can, kıymetli sevgili.*

cān-ı cevān: *(Far.) Gencecik can.*

cān-ı figār: *(Far.) Yaralı, incinmiş ruh dünyası.*

cān-ı ḥazīn: *(Far.+Ar.) Hüzünlü ruh,üzgün can.*

cānib: *(Ar.) Taraf, cihet, yan.*

cānıdın kėç-: *(Far.+T.) Candan geçmek.*

cārī eyle-: *(Ar.+T.) Yürütmek, devam ettirmek, akıtmak.*

cāvīd: *(Far.) Daimî, baki, ebedî.*

cāvidān bād: *(Far.) Sonsuz olsun.*

cāvidān cennet: *(Far.+Ar.) Sonsuz cennet.*

cāygāh: *(Far.) Yer, mevki.*

cāy-ı āsāyiş: *(Far.) Huzur yeri.*

cefā: *(Ar.) İncitme, eziyet.*

cefā devrānı: *(Ar.+T.) Vefasızlık devri, vefasızlık çağı.*

cefā eyle-: *(Ar.+T.) Üzmek, eziyet etmek, azap vermek.*

cefā pīşe: *(Ar.+Far.) Zalim; acımasız sevgili.*

cefā ṭīġi: *(Ar.+Far.) Ayrılık kılıcı.*

cefā-i hicr: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık eziyeti.*

cefā-i iḥsān: *(Ar.+Far.+Ar.) İyilige karşı vefasızlık.*

cefālar ḳıl-: *(Ar.+T.) Çok sayıda eziyet etmek.*

cehd ile: *(Ar.+T.) Çaba ile.*

cellād: *(Ar.) Cellat.*

cemʿ ḳıl-: *(Ar.+T.) Toplamak, bir araya getirmek.*

cemāl: *(Ar.) Güzellik, sevgilinin güzel yüzü.*

cemāl-ı bī-miŝāl: *(Ar.+Far.) Emsalsiz, benzeri olmayan güzellik, güzel yüz.*

cemāl-ı dilkeş: *(Ar.+Far.) Gönül çeken güzellik.*

cemāl-ı pertev: *(Ar.+Far.) Aydınlık güzellik.*

cemāl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel yüzü.*

cemīʿ: *(Ar.) Bütün, hep, hepsi, tümü.*

cemʿiyet: *(Ar.) Topluluk.*

cemşīd: *(ö.a.) Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.*

cemşīd nijād: *(ö.a.) Cemşid'in soyundan.*

cemşīd-i devrān: *(ö.a.) Çağın Cemşid'i.*

cemşīd-i zamān: *(ö.a.) Zamanın/devrin Cemşid'i.*

cemşīd'ni cāmı: *(ö.a.) Cemşid'in kadehi.*

cenāb: *(Ar.) Huzur, yan.*

cennet: *(Ar.) Cennet.*

cennet ḳaṣrı: *(Ar.+T.) Cennet köşkü.*

cennetü'l-meʾvā: *(Ar.) Cennet.*

cesāret: *(Ar.) Cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.*

cevāb: *(Ar.) Suale karşılık mukabele, cevap.*

cevāb bėr-: *(Ar.+T.) Cevap vermek.*

cevāb u suʾāl: *(Ar.) Cevap ve soru.*

cevān eyle-: *(Far.+T.) Gençleştirmek.*

cevlān: *(Ar.) Gezilip dolaşılan yer.*

cevlān ėt-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gidip gelmek.*

cevlān eyle-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gidip gelmek, gezip dolaşmak.*

cevlān ḳıl-: *(Ar.+T.) Dolaşmak, gezinmek.*

cevlāngeh: *(Ar.+Far.) Gezilip dolaşılan yer.*

cevr: *(Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet, cefâ, gadr, zulüm.*

cevr eyle-: *(Ar.+T.) Eziyet etmek.*

cevr ile: *(Ar.+T.) Eziyetle, zulümle.*

cevr ü cefā: *(Ar.) İncitici söz veya davranışlar (sevgiliden gelen).*

cevr ü cefā çek-: *(Ar.+T.) Eziyet ve sıkıntı çekmek.*

cevr ü cefā eyle-: *(Ar.+T.) Üzmek, eziyet etmek, azap vermek.*

cevr ü sitem eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Eziyet ve zulüm etmek.*

cevr ü ẓulm: *(Ar.) Eziyet ve zulüm.*

cevr-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Feleğin cevri, cefası.*

ceyḥūn: *(ö.a.) Ceyhun nehri.*

ceẕbe-yi tevfīḳ: *(Ar.) Allah'ın yardımına kavuşma.*

cīb: *(Far.) Cep.*

cīb-i ṭāḳat: *(Far.+Ar.) Dayanma, sabır.*

ciger: *(Far.) Ciğer, bağır, yürek; aşkın kaynağı.*

ciger-ḫūn: *(Far.) Ciğeri kanlı, üzgün.*

ciger pāresi: *(Far.+T.) Ciğer parçası, çok sevilen.*

ciger-bend: *(Far.) Ciğerpare, evlat.*

ciger-gūşe: *(Far.) Ciğerparesi, evlat.*

ciger-ḫasta: *(Far.) Tasalı, üzgün.*

cihān: *(Far.) Dünya, âlem, cihân.*

cihān aḥvālı: *(Far.+Ar.+T.) Dünyanın durumu.*

cihān bāġı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya bahçesi. II Yeryüzü, dünya, kainat.*

cihān barıça: *(Far.+T.) Dünya var olana kader.*

cihān birle cān: *(Far.+T.+Far.) Cihan ile can.*

cihān destgāhı: *(Far.) Yer yüzü.*

cihān efsānesi: *(Far.+T.) Dünya efsanesi.*

cihān ehli: *(Far.+Ar.+T.) Dünya halkı.*

cihān ġami: *(Far.+Ar.+T.) Dünya gamı, kederi.*

cihān gülzārı: *(Far.+T.) Dünya gül bahçesi; dünya, alem.*

cihān ḥamāmı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya hamamı.*

cihān ḫarācı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya harcayıcısı.*

cihān içre: *(Far.+T.) Dünyada.*

cihān iḳbālı: *(Far.+Ar.+T.) Cihan mutluluğu.*

cihān ʿīşi: *(Far.+Ar.+T.) Dünya zevki.*

cihān mülki: *(Far.+Ar.+T.) Dünya, yeryüzü.*

cihān şāhı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya padişahi idin.*

cihān sulṭānı: *(Far.+Ar.+T.) Cihan padişahı.*

cihān u nev-bahār: *(Far.) Dünya ve ilkbahar.*

cihān ẓulmet sarayı: *(Far+Ar.+Far.) Dünyanın karanlık sarayı.*

cihanda kėl-: *(Far.+T.) Dünyaya gelmek.*

cihāndın kėç-: *(Far.+T.) Dünya varlığından vazgeçmek.*

cihāndın kėt-: *(Far.+T.) Ölmek, vefat etmek.*

cihāndın sefer ḳıl-: *(Far.+Ar.+T.) Son yolculuğa çıkmak, vefat etmek, ölmek.*

cihān-ı bī-vefā: *(Far.) Vefasız dünya.*

cilā tap-: *(Ar.+T.) Parlaklık bulmak.*

cilve: *(Ar.) Naz, işve, eda (Nazlı yürüyüş bağlamında).*

cilve ėt-: *(Ar.+T.) İşvelenmek, nazlanmak, kırıtmak. II Görünmek, ortaya çıkak.*

cilve ḳıl-: *(Ar.+T.) Görünmek, ortaya çıkmak; dikkat çekici şekilde hareket etmek.*

cilve körset-: *(Ar.+T.) İşve etmek.*

cilveger: *(Far.) İşve eden sevgili.*

cilveger bol-: *(Far.+T.) Ortaya çıkmak, görünmek.*

cilveger māh: *(Far.) Cilve eden ay yüzlü sevgili.*

cināb: *(Far.) Damga.*

cinān: *(Ar.) Cennetler.*

cism: *(Ar.) Beden, vücut.*

cism içre: *(Ar.+T.) Bedende, beden içinde.*

cism ü cān: *(Ar.+Far.) Beden ve ruh.*

cübbe ü destār: *(Ar.+Far.) Cübbe ve sarık.*

cūd u iḥsān: *(Ar.) Cömertlik ve bağış.*

cüdā: *(Far.) Ayrı düşmek, uzak kalmak. II Âşığın sevgiliden ayrı kalması.*

cüdā bol-: *(Far.+T.) Ayrı düşmek, ayrılmak.*

cüdā eyle-: *(Far.+T.) Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.*

cüdā ḳıl-: *(Far.+T.) Ayırmak, uzak tutmak.*

cüdālıġ,cüdālıḳ: *(Far.+T.) Ayrı düşmek, uzak kalmak. II Âşığın sevgiliden ayrı kalması.*

cüdālıġ ėt-: *(Far.+T.) Ayrılmak.*

cüdālıḳ derdi: *(Far.+T.) Ayrılık derdi.*

cüdālıḳ hicri: *(Far.+Ar.+T.) Ayrılık ayrı düşme.*

cüdāyī : *(Far.) Ayrılık.*

cümle reg: *(Ar.+Far.) Tüm damarlar.*

cünūn: *(Ar.) Çılgınlık, delilik.*

cünūn bezmi: *(Ar.+Far.+T.) Delilik meclisi.*

cünūn deşti: *(Ar.+Far.) Delilik vadisi.*

cünūn ehli: *(Ar.+T.) Deli, şuuru yerinde olmayan kişi.*

cünūn pīreheni: *(Ar.+Far.+T.) Delilik gömleği.*

cünūn şehri: *(Ar.+T.) Delilik şehri.*

cünūn tārācı: *(Ar.+Far.+T.) Delilik yağması.*

cürʿa: *(Ar.) Yudum, için.*

cürm ehli: *(Ar.+T.) Günahkar kimseler, Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan kişiler.*

cüstcū eyle-: *(Far.+T.) Aramak.*

cütücū birle: *(Far.+T.) Aramakla.*

cūy-ı şīr: *(Far.) Süt ırmağı.*

cüz: *(Ar.) Parça.*

cüz vü kül: *(Ar.) Parça ve tüm.*

Ç

çābuk: *(Far.) Ata binmiş kimse, atlı, süvari.*

çābuk süvār-ı āfitāb: *(Far.) Hızlı at koşturan güneş yüzlü sevgili.*

çābuki: *(Far.) Ata binmiş kimse, atlı, süvari.*

çaġ: *(T.) Çağ, zaman, vakit, devir.*

çahār ḳul: *(ö.a.) Kuran-ı Kerim'in dört suresi.*

çāk aʿżā: *(Far.+Ar.) Yırtık beden.*

çāk çāk ol-: *(Far.+T.) Parça parça, paramparça olmak.*

çāk-dil: *(Far.) Yırtık gönüllü.*

çāk eyle-: *(Far.+T.) Yırtmak.*

çāker: *(Far.) Köle.*

çāker ḳıl-: *(Far.+T.) Köle yapmak.*

çāker ü ḳul: *(Far.+T.) Köle ve hizmetçi.*

çāk-ı girībān: *(Far.) Yakanın yırtığı.*

çāk-ı girībān eyle-: *(Far.+T.) Yaka yırtmak (tomurcuk açmak bağlamında).*

çāk-ı pirehen: *(Far.) Gömleğin yırtığı.*

çāklıġ könül: *(Far.+T.) Yırtık gönlül.*

çāre: *(Far.) Çare, çözüm, çıkar yol.*

çāre ḳıl-: *(Far.+T.) Çare aramak.*

çāre sāz: *(Far.) Çözüm bulan.*

çāre tap-: *(Far.+T.) Çözüm bulmak.*

çarḫ: *(Far.) Felek, âlem, dünya.*

çarḫ bī-dād: *(Far.) Acımasız dünya.*

çarḫ bünyādı: *(Far.+T.) Dünya temeli.*

çarḫ devri: *(Far.+Ar.+T.) Felek devri; dönen felek. Geçen zaman, zaman; ömür.*

çarḫ eyvānı: *(Far.+T.) Gökyüzünün eyvanı, gökyüzü.*

çarḫ meydānı: *(Far.+T.) Gökyüzü.*

çarḫ ur-: *(Far.+T.) Dönmek, daireler çizmek.*

çarḫ üze: *(Far.+T.) Gökyüzünde.*

çarḫ-ı bī-mürüvvet: *(Far.) Namert dünya.*

çarḫ-ı hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılık dünyası.*

çarḫ-ı nāfercām: *(Far.) Faydasız felek.*

çarḫ-ı pīr: *(Far.) İhtiyar felek.*

çehre: *(Far.) Yüz, sima.*

çėk-: *(T.) Yazmak, çizmek.*

çėk-: *(T.) Çekmek; çekme.*

çemen: *(Far.) Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer, bahçe.*

çemen gülgeşti: *(Far.) Gül bahçesi.*

çemen gülleri: *(Far.+T.) Çimendeki çiçekler.*

çemen riyāżı: *(Far.+Ar.+T.) Çimen bahçesi.*

çemen sarı: *(Far.+T.) Çimenliğe doğru.*

çemenārā: *(Far.) Çimeni süsleyen.*

çendān: *(Far.) Ara sıra, bazen.*

çerb ü şīrīn: *(Far.) Yağlı ve tatlı.*

çeşm-i gevher fişān: *(Far.) Gevher saçan göz.*

çeşm-i giryān: *(Far.) Ağlayan göz.*

çeşm-i ḫumār: *(Far.+Ar.) Baygın göz.*

çeşm-i ḫūnbār: *(Far.) Kan ağlayan göz.*

çeşm-i ḫūnfişān: *(Far.) Kan saçan göz.*

çeşm-i intiẓār: *(Far.+Ar.) Bekleyen göz.*

çeşm-i ḳumrī: *(Far.) Güvercin familyasından olan kuşun gözü.*

çeşm-i mürüvvet: *(Far.+Ar.) Cömertlik gözü.*

çeşm-i temāşā: *(Far.) İzleme, bakış gözü (seyretme).*

çespān: *(Far.) Yapışmış olan nesne.*

çi: *(Far.) "Ne fayda" anlamında kullanılan soru edatı.*

çiçek: *(T.) Çiçek.*

çehre: *(Far.) Çehre, yüz.*

çehre-perdāz eyle-: *(Far.+T.) Suret vermek.*

çehresin erġuvān ėt-: *(Far.+T.) Yüzünün Erguvān çiçeği gibi yapmak.*

çehre-yi gülfām: *(Far.) Gül renkli yüz.*

çehre-yi zerd: *(Far.) Sarı yüz.*

çıḳ-: *(T.) Çıkmak.*

çırāġ: *(Far.) Fitil, mum, kandil; etrafa ışık veren şey.*

çırāġ otı: *(Far.+T.) Mum ışığı.*

çırāġān: *(Far.) Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği; donanma.*

çırāġān ėt-: *(Far.+T.) Aydınlatmak.*

çırāġān eyle-: *(Far.+T.) Aydınlatmak.*

çırāġān tünler: *(Far.+T.) Aydınlık geceler.*

çırāġān yarut-: *(Far.+T.) Şenliği aydınlatmak.*

çırāġ-ı āh: *(Far.) Ahın ışığı.*

çırāġ-ı berḳ-i āh: *(Far.+Ar.) Ah şimşeğinin pırıltısı.*

çırāġ-ı maḥfil-i altın bėşik: *(Far.+Ar.+T.) Altın beşik meclisinin ışığı.*

çırāġ-ı nūr-baḫş-ı rūzgār: *(Far.+Ar.+Far.) Hayata ışık veren çırağ.*

çırāġ-ı rūzgār: *(Far.) Yaşam ışığı.*

çırāġı vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma mumu.*

çirik: *(T.) Asker.*

çırmaş-: *(T.) Sarmaşmak, dolaşmak.*

çoḫ: *(T.) "Çok, fazla, ziyade" anlamında miktar zarfı.*

çoḳ: *(T.) "Oldukça fazla, aşırı miktarda, fazlaca" anlamlarında zarf.*

çü: *(Far.) Gibi.*

çuġz: *(T.) Baykuş.*

çuġz yan͡glıġ: *(T.) Baykuş gibi.*

çün: *(Far.) Hem "Çünkü" sebep sonuç cümlelerinde kullanılan bir bağlaçtır hemde gibi ve benzer anlamındadır.*

çūn u çerā: *(Far.) Bir şeyin sebebini ve keyfiyetini anla¬mak için sorulan "nasıl ve niçin?" anlamında bir deyim.*

çün yaʿḳūb-ı nābī-nā: *(ö.a.) Gözü görmeyen Hz. Yakup gibi.*

çünki: *(Far.) Çünkü, zira.*

D

dād ėt-: *(Far.+T.) Adaletli davranmak, insaf etmek.*

dād eyle-: *(Far.+T.) Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek.*

dād ḳıl-: *(Far.+T.) Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek.*

dād u feryād: *(Far.) Şikayet ve feryat.*

dāde kėl-: *(Far.+T.) Adalet istemeye gelmek.*

dādḫāh: *(Far.) Adalet isteyen.*

dādres: *(Far.) Yardımcı.*

dāġ: *(Far.) Yara, yanık yarası, aşk yarası.*

dāġ bol-: *(Far.+T.) Yara olmak.*

dāġ dāġ ėt-: *(Far.+T.) Delik deşik yara yapmak.*

dāġ eyle-: *(Far.+T.) Kızgın demirle dağlamak, yaralamak.*

dāġ ile: *(T.) Yara ile.*

dāġ ile ḳan: *(T.) Yara ile kan.*

dāġ üstide dāġ: *(Far.+T.+Far.) Yara üstüne yara.*

dāġ yan͡glıġ: *(Far.+T.) Yara gibi.*

dāġa vėr-: *(Far.+T.) Yaralamak.*

dāġ-ı derd-i bī-pāyānın͡gım: *(Far.) Çaresiz derdinin yarasıyım.*

dāġ-ı dil: *(Far.) Gönül yarası.*

dāġ-ı firāḳ: *(Far.+Ar.) Ayrılık yarası.*

dāġ-ı furḳat: *(Far.+Ar.) Ayrılık yarası.*

dāġ-ı ẖacālet: *(Far.+Ar.) Utandırıcı yara.*

dāġ-ı ḥasret: *(Far.+Ar.) Hasret yarası.*

dāġ-ı hicrān eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Ayrılık yarasına çevirmek.*

dāġ-ı hicr-i yār-ı mihrbān: *(Far.+Ar.+Far.) Merhametli sevgilinin ayrılık yarası.*

dāġ-ı ʿışḳ: *(Far.+T.) Aşk yarası.*

dāġ-ı nihān: *(Far.) Saklı, gizli yara; dert.*

dāġ-ı sulṭān furḳatı: *(Far.+Ar.+T.) Sultanın ayrılık yarası.*

dāġını pinhān tut-: *(Far.+T.) Yarasını gizlemek, saklamak.*

dāġlar ḳoy-: *(Far.+T.) Yaralar bırakmak.*

dāẖil-i maṭbaẖ: *(Ar.+Far.+Ar.) Mutfağın içi.*

dāl bol-: *(Ar.+T.) Bükülmek, eğilmek.*

dāl ḳıl-: *(Ar.+T.) Belini bükmek, eğmek.*

dām: *(Far.) Tuzak.*

dām eyle-: *(Far.+T.) Tuzak haline getirmek.*

dām tut-: *(Far.+T.) Tuzak tutmak.*

dāmān: *(Far.) Etek.*

dāmān-ı devlet: *(Far.+Ar.) Mutluluk elbisesi, saadet eteği.*

dāmān-ı istıġnā: *(Far.+Ar.) Naz, işve eteği. II nazlanmak, kendini ağırdan satmak.*

dāmān-ı ŝüreyyā: *(Far.+Ar.) Süreyya yıldızının eteği.*

dāmen: *(Far.) Etek.*

dāmen-i deşt cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik çölünün eteği.*

dām-ı belā: *(Far.+Ar.) Bela, hile tuzağı.*

dām-ı ġam: *(Far.+Ar.) Gam tuzağı.*

dām-ı ḥīle ḳoy-: *(Far.+Ar.+T.) Hile tuzağı kurmak.*

dāmıġa mübtelā ḳıl-: *(Far.+T.+Ar.+T.) Tuzağa düşürmek.*

dānā: *(Far.) Âlim, bilgin, bilim adamı.*

dāne: *(Far.) Sevgilinin vücudundaki siyah nokta, ben. II tane, adet.*

dāne-yi eşk: *(Far.) Gözyaşı taneleri.*

dāne-yi ḫāl: *(Far.) Sevgilinin yüzündeki ben.*

dāniş ü fehm ü ḫıred: *(Far.+Ar.) Bilgi, idrak ve akıl.*

dāniş ü iḥsān: *(Far.+Ar.) Bilgi ve iyilik.*

dāsıtān: *(Far.) Destan, aşk hikayesi.*

dāsıtān eyle-: *(Far.+T.) Destan yapmak.*

daʿvā: *(Ar.) Çözülmesi gereken mesele.*

dāyim: *(Ar.) Daima, sürekli anlamında zarf.*

dė-: *(T.) Demek, söylemek, dile getirmek.*

dėb ėdi: *(T.) Demişti.*

dėban: *(T.) Demek, söylemek, dile getirmek.*

defʿ: *(Ar.) Def etme, başından kovma, savma.*

defʿ-i āfet: *(Ar.) Afeti uzaklaştırma.*

defʿ-i ḫumār ėt-: *(Ar.+T.) Sarhoşluğun verdiği baş ağrısından kurtulmak.*

defter: *(Ar.) Bir arada bulunan kâğıt destesi. II Amel defteri.*

defter-i çarḫ: *(Ar.+T.) Feleğin defteri.*

dehān: *(Far.) Ağız.*

dehr: *(Far.) Devir, zaman, zamane, dünya.*

dehr ara: *(Far.+T.) Dünyada.*

dehr bāġı: *(Far.+T.) Dünya bahçesi.*

dehr būstānı: *(Far.+T.) Dünya bahçesi.*

dehr ġavġāsı: *(Far.+T.) Dünya gürültüsü.*

dehr güẕergāhı: *(Far.+T.) Dünya geçidi.*

dehr içre: *(Far.+T.) Dünyada.*

dehr ili: *(Ar.+T.) Dünya halkı.*

dehr eyvānı: *(Far.+Ar.+T.) Dünya köşkü.*

dehr kiştzārı: *(Far.+T.) Dünya mezrası.*

dehr mülki: *(Far.+Ar.+T.) Dünya varlığı.*

dehrdin öt-: *(Far.+T.) Vefat etmek.*

dehr-i bī-baḳā: *(Far.+Ar.) Bakasız devir.*

dem: *(Far.) An, vakit, zaman.*

dem ur-: *(Far.+T.) Nefes vermek, ferahlatmak.*

demādem: *(Far.) Her zaman, daima, her an.*

dembedem: *(Far.) Bazen, arasıra, zaman zaman.*

demī: *(Far.) An, vakit, zaman.*

demī ārām tut-: *(Far.+T.) Bir an dinlenmek.*

dem-i tīġ: *(Far.) Kılıcının önü.*

demsāz: *(Far.) Arkadaş, dost.*

der ü dīvār: *(Far.) Kapı ve duvar.*

derbeder bol-: *(Far.+T.) Serseri ve perişan olmak.*

derbeder ėt-: *(Far.+T.) Perişan etmek.*

derd: *(Far.) Dert, acı, gam, tasa, hüzün.*

derd bile: *(Far.+T.) Üzüntü ile.*

derd ehli: *(Far.+Ar.+T.) Sıkıntı çeken insanlar.*

derd ile: *(Far.+T.) Üzüntü ile inleme.*

derd ile tur-: *(Far.+T.) Eziyet ve sıkıntı çekmek.*

derd ü belā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Üzüntü ve sıkıntıya çevirmek.*

derd ü dāġ: *(Far.) Hüzünlü kalbin yarası ve derdi.*

derd ü elem ü ġuṣṣa: *(Far.+Ar.) Dert, üzüntü ve tasa.*

derd ü ġam: *(Far.+Ar.) Dert ve üzüntü.*

derd ü hicrān: *(Far.+Ar.) Keder, tasa, gam ve bunlardan kaynaklanan acı.*

derd üze derd: *(Far.+T.+Fark.) Dert üstüne dert.*

derd vādīsi: *(Far.+Ar.+T.) Dert vadisi.*

derd-āşām: *(Far.) Dert içen, dertli.*

derd-i āh: *(Far.) Ahın derdi.*

derd-i bī-darmān: *(Far.) Çaresiz dert.*

derd-i bī-devā: *(Far.) Çaresiz kaygı ve üzüntü.*

derd-i derūn: *(Far.) Gönül kaygısı.*

derd-i dil: *(Far.) Gönül alan sevgiliye kavuşma derdi.*

derd-i dil ėt-: *(Far.+T.) Sohbet etmek, dertleşmek.*

derd-i firāḳ: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdi.*

derd-i hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılık derdi.*

derd-i muḥabbet: *(Far.+Ar.) Aşk derdi.*

derd-i yār: *(Far.) Sevgiliyi düşünme derdi.*

derdlıġ: *(Far.+T.) Dertli.*

derdlıġ köṇ͡gül: *(Far.+T.) Dertli, tasalı gönül.*

derdmend: *(Far.) Derdi olan, dertli, üzüntülü.*

dergeh: *(Far.) Kapı, eşik, huzur, makam.*

darmān: *(Far.) İlaç, çare, tedavi.*

darmān ėt-: *(Far.+T.) İlaç olmak, kurtuluş olmak.*

darmān eyle-: *(Far.+T.) Şifa vermek, iyileştirmek.*

dervīş-i ṣāhib-dil: *(Far.) Gönül sahibi olan derviş.*

deryā: *(Far.) Nehir.*

deryādegi āb-ı revān: *(Far.+T.+Far.) Nehirde akan su.*

deryā-dil: *(Far.) Geniş gönüllü, cömert, cesur olmasından.*

deryā-yı bī-kirān: *(Far.) Sonu olmayan nehir.*

deryā-yı ceyḥūn: *(ö.a.) Ceyhun nehri.*

dest: *(Far.) El.*

destgāh: *(Far.) Tezgah; kudret, iktidar.*

destgīr: *(Far.) Yardımcı, elinden tutan; sıkıntısını gideren.*

dest-i zerfişān: *(Far.) Altın saçan el, çömert el.*

deşt: *(Far.) Bozkır, çöl.*

deşt ü ṣaḥrā: *(Far.+Ar.) Ova, bozkır ve çöl.*

deşt-i cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik vadisi.*

devā: *(Ar.) İlâç, derman, şifâ.*

devā ḳıl-: *(Ar.+T.) Çare bulmak, tedavi etmek.*

devā-i derd-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık derdinin ilacı.*

deʿvā-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşka davası.*

devlet: *(Ar.) Devlet, makam.*

devlet bile saʿādat: *(Ar.+T.+Ar.) Devlet ve mutluluk.*

devlet-ḫāne: *(Ar.+Far.) Mutluluk evi.*

devlet ile: *(Ar.+T.) Devletle, varlıkla.*

devlet öyi: *(Ar.+T.) Devlet evi.*

devlet ü iḳbāl: *(Ar.) Mutluluk ve saadet.*

devlet ü tāc u serīr: *(Ar.+Far.) Devlet, taç ve taht.*

devlet-i dīdār: *(Ar.+Far.) Kavuşma mutluluğu.*

devlet-i dünya: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya saadeti, dünya varlığı, baht.*

devlet-i iskenderī: *(ö.a.) İskender'in varlığı gibi bir varlık.*

devlet-i ʿużmā: *(Ar.+Far.+Ar.) Yüce mevki, makam (Sadrazamlık bağlamında); büyük mutluluk.*

devlet-i vaṣl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma devleti.*

devletni ābırūyı: *(Ar.+T.+Far.) Devletin şerefi.*

devletlü sulṭān: *(Ar.+T.+Ar.) Varlıklı sultan.*

devr: *(Ar.) Devir, çağ, dönem.*

devr ili: *(Ar.+T.) Zamana halkı.*

devrān: *(Ar.) Devir, çağ, dünya.*

devrān ara: *(Ar.+T.) Devir içinde.*

devrān ehli: *(Ar.+T.) Çağ ehli, devir ehli.*

devrān-ı viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma devri, zamanı.*

devr-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya, alem, evren.*

devr-i gerdūn: *(Ar.+Far.) Dönen felek (dünya).*

devr-i rāḥat: *(Ar.+Far.+Ar.) Rahatla sonlanan devir.*

deycūr: *(Far.) Aşırı karanlık.*

deyr ara: *(Ar.+T.) Meyhane içinde.*

deyr bile ṣavmʿa: *(Ar.+T.+Ar.) Meyhane ile ibadet yeri.*

deyr içre: *(Ar.+T.) Meyhane içinde.*

deyr pīri: *(Ar.+Far.+T.) Meyhaneci.*

deyr-i fānī: *(Ar.+Far.+Ar.) Fani, geçici dünya.*

dīdār: *(Far.) Yüz, çehre, sima, güzel yüzün görünmesi.*

dīde: *(Far.) Göz.*

dīde-giryān: *(Far.) Gözü yaşlı, ağlayan.*

dīde-yi cān-ı aḥbāb: *(Far.+Ar.) Can dūstlarının gözü.*

dīde-yi ehl-i naẓar: *(Far.+Ar.) Bakış ehlinin gözü.*

dīde-yi giryān: *(Far.) Ağlayan göz.*

dīde-yi ḥayret: *(Far.+Ar.)Garip bir şekilde bakmak.*

dīde-yi ḫūnbār: *(Far.)Kan saçan göz.*

dīde-yi ḫūn-fişān: *(Far.) Kan saçan göz.*

digerdūn: *(Far.) Değişik, karışık.*

dil ü cān: *(Far.) Gönül ve can.*

dilāver: *(Far.) Yürekli, cesur, yiğit, kahraman.*

dilber-i ʿayyār: *(Far.+Ar.) Hilekâr sevgili.*

dilber-i gülfām: *(Far.) Güle benzeyen sevgili.*

dildār: *(Far.) Gönül alan, gül; sevgili.*

dilfigār: *(Far.) Gönlü yaralı.*

dil-figār u sīne-rīş: *(Far.) Gönlü yaralı.*

dil-firīb: *(Far.) Gönlü aldatan, câzibeli.*

dil-güşā, dil-küşā: *(Far.) Gönül açan, kalbe ferah veren.*

dil-ḫasta: *(Far.) Gönül hastası.*

dil-i efgār: *(Far.) Yaralı gönül.*

dilkeş-ü zībā: *(Far.) Gönül alıcı ve güzel.*

dil-nevāz: *(Far.) Gönül okşayan, hoş, latif.*

dil-şād: *(Far.) Gönlü sevinçli, sevgili.*

dīn: *(Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütününü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.*

dīn ü dil: *(Ar.+Far.) Din ve gönül.*

dīn ü meẕheb: *(Ar.+Far.+Ar.) Din ve mezhep.*

dīn-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk dini.*

dirīġ: *(Far.) Acımasızca, merhamet etmeden.*

dirīġ ėt-: *(Far.+T.) Esirgemek.*

dīv: *(Far.) Dev.*

dīvāne: *(Far.) Çılgın, deli, mecnun.*

dīvāne bol-: *(Far.+T.) Deliye dönmek, delirmek, kendinden geçmek.*

dīvāne ḳıl-: *(Far.+T.) Delirtmek, kendinden geçmek.*

dīvāneler birle: *(Far.+T.) Deliler ile.*

diyār: *(Ar.) Memleket, ülke.*

duʿā: *(Ar.) Allah' a yalvarma, niyâz.*

duʿā bile: *(Ar.+T.) Dua ile.*

duʿā ėt-: *(Ar.+Far.) Dua etmek.*

duʿā eyle-: *(Ar.+T.) Dua etmek.*

duʿā ḳıl-: *(Ar.) Allah'a yalvarma, niyaz.*

duʿā tile-: *(Ar.+T.) Dua istemek.*

duʿā vaḳti: *(Ar.+T.) Dua zamanı.*

duʿā-i ḫayr ėt-: *(Ar.+T.) Hayır dua etmek.*

duʿā-i ḫayr ḳıl-: *(Ar.+T.) Hayır dua etmek.*

duʿālar bile: *(Ar.+T.) Dualarla.*

dübāre: *(Far.) Bir daha.*

düçār eyle-: *(Far.+T.) Uğratmak, müptela etmek.*

dūd: *(Far.) Duman, tütün.*

dūd-ı āh: *(Far.) Ahın dumanı.*

dūd-ı fiġan: *(Far.) Feryadın, haykırışın dumanı.*

duman-ı āteş-i hicrān: *(T.+Far.+Ar.) Ayrılık ateşinin dumanı.*

dünyā: *(Ar.) Cihan, alem, evren.*

dünyā çemeni: *(Ar.+Far.+T.) Dünya bahçesi.*

dünyā ġami: *(Ar.+T.) Dünya derdi, dünya tasası.*

dünyā yüzi: *(Ar.+T.) Dünya, yeryüzü.*

dünyāġa kėl-: *(Ar.+T.) Dünyaya gelmek, doğulmak.*

dünyāge kėl-: *(Ar.+T.) Doğulmak, dünyaya gelmek.*

dur: *(T.) -dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.*

dür: *(Ar.) İnci tanesi, çok güzel, çok kıymetli sevgili.*

dūr eyle-: *(Far.+T.) Uzaklaştırmak, yok etmek, ortadan kaldırmak.*

dür-dāne: *(Far.) İnci tanesi, çok güzel, çok kıymetli sevgili.*

dürfişān ėt-: *(Far.+T.) İnci saçmak.*

dürr-i eşk: *(Ar.+Far.) Gözyaşı incisi.*

dürr-i maḳāle: *(Ar.) İnci gibi söz.*

dürr-i meknūn: *(Ar.+Far.+Ar.) Saklı inci gibi.*

dürr-i yektā: *(Ar.+Far.) Eşsiz inci.*

düş-: *(T.) Düşmek, sendelemek.*

düşman: *(Far.) Düşman.*

dūst: *(Far.) Dost, arkadaş, sevgili.*

dūstlıḳ resmi: (Far.+T.) Arkadaşlık usulü.

düşvār: *(Far.) Zor.*

dütā bol-: *(Far.+T.) İki kat olmak, bükülmek.*

dütā eyle-: *(Far.+T.) İki büklüm etmek.*

dūzaḫ: *(Far.) Cehennem.*

dūzaḫ ʿaẕābi: *(Far.+Ar.+T.) Cehennem azabı.*

E

ebced: *(Ar.) Eskiden Arap hurûf-ı hecâsını cami olmak üzere tertip edilen elfâz-ı ma'rûfenin birincisi.*

ebed: *(Ar.) Ebedîlik, sonu olmamak.*

ebr-i nīsān: *(Far.) Nisan bulutu (Nisan yağmurları bağlamında).*

ecel: *(Ar.) Ölüm.*

edā: *(Ar.) Yerine getirme.*

edeb birle: *(Ar.+T.) Edep ile: Saygılı bir şekilde (Nezaket kuralları çerçevesinde).*

edebgāh: *(Ar.+Far.) Edep öğreten okul.*

edhem şıfat bol-: *(ö.a.) İbrahim bin Edhem gibi* olmak.

ėdi: *(T.) Ek fiil, idi.*

efġān: *(Far.) Feryat, figan.*

efġān çėk-: *(Far.+T.) İnlemek.*

efġān ėt-: *(Far.+T.) Feryat etmek, haykırmak.*

efgār: *(Far.) Yaralı. Mecruh.*

efgār ėt-: *(Far.+T.) Yara etmek, yaralamak.*

efgār eyle-: *(Far.+T.) Yaralanmak, incinmek.*

efgār ḳıl-: *(Far.+T.) Yaralamak.*

eflāk: *(Ar.) Felekler; gökyüzü.*

efsāne: *(Far.) Masal, söylenti, efsane.*

efser: *(Far.) Taç.*

efsūn: *(Far.) Efsun, büyü, sihir, göz bağcılık, arpağ.*

efsürde ol-: *(Far.+T.) Duygusuz, hissiz olmak.*

efsūs: *(Far.) "Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.*

efzā: *(Far.) Artırmak. çoğaltmak uzatmak. II. gereksiz bir şekilde sözü/konuyu uzatmak.*

eger: *(Far.) "Eğer" edatı.*

eger çendī: *(Far.) Her ne kadar.*

ėg-: *(T.) Eğmek.*

ėgn: *(T.) Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.*

ehl: *(Ar.) Ehil, bir işten anlayan.*

ehl-i dil: *(Ar.+Far.) Gönül ehli.*

ehl-i mātem: *(Ar.) Yas tutanlar.*

ehl-i ṭabʿ: *(Ar.) Yaradılış ehli, kabiliyetli kimseler, şairler.*

ehl-i vefā: *(Ar.) Vefa ehli, âşıklar.*

ėken: *(T.) İmiş, idi.*

ėl: *(T.) El.*

ėl ur-: *(T.) Ellemek.*

elbette: *(Ar.) "Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan zarf.*

elem: *(Ar.) Acı, üzüntü, dert, keder.*

elem üzre elem: *(Ar.+T.+Ar.) Acı üstüne acı.*

elem-i ẓāhir: *(Ar.+Far.+Ar.) Görünen sızı.*

el-firāḳ: *(Ar.) Ayrılık sözü, elveda.*

elḥān: *(Ar.) Şarkılar, nağmeler, ezgiler.*

elif ḳāmet: *(Ar.) Flif gibi düzgün ve uzun boylu.*

elifdėk ḳad: *(Ar.+T.+Ar.) Elif gibi boy.*

elifdėk ḳāmet: *(Ar.+T.+Ar.) Elif gibi kamet.*

ėlig: *(T.) El.*

ėlk: *(T.) El.*

el-ḳıssa: *(Ar.) Sözün kısası, kısacası.*

ėlt-: *(T.) İletmek, götürmek, yanına yaklaştırmak.*

el-vedāʿ: *(Ar.) "Güle güle" anlamında son veda ifadesi.*

elzem: *(Ar.) Lazım.*

emān: *(Ar.) Güven, itimat, eminlik; güven sağlama.*

emān bol-: *(Ar.+T.) Sağlıcakla kal.*

emān tap-: *(Ar.+T.) Aman bulmak; kurtulmak, kurtulma olanağına kavuşmak, kurtuluş yolu bulmak, selamete çıkmak.*

ėmdi: *(T.) Şimdi.*

ėmes: *(T.) Değil.*

emīr: *(Ar.) Hükümdar.*

emīr-i ġamgüsār: *(Ar.+Far.) Dert ortağı olan emir.*

emīr-i kāmrān: *(Ar.+Far.) Bahtiyar emir.*

emīr-i kec-külāh: *(Ar.+Far.) Külahı eğri olan Emir.*

emīr-i muʿteber: *(Ar.+Far.+Ar.) İtibarlı olan emir. Saygın olan emir.*

emīr-i nāmdār: *(Ar.+Far.) Şanlı emir.*

emīr-i ṣafşiken: *(Ar.+Far.) Düşman safları dağıtan emir.*

emn ü emān: *(Ar.) Huzur ve güven.*

emr-i muḥāl: *(Ar.) Gerçekleşmesi imkânsız emir olmak, mümkün olmamak.*

emvāc-ı ṭūfān eyle-: *(Ar.+T.) Fırtına dalgalarına çevirmek.*

enbiyā rūḥı: *(Ar.+T.) Peygamberler ruhu.*

içre: *(Ar.+T.) Yıldız içinde.*

encüm-i eşk: *(Ar.+Far.) Yıldıza benzeyen gözyaşları.*

endīşe: *(Far.) Düşünce, kaygı.*

endīşe-yi ḫurşīd-i tābān: *(Far.) Güneş gibi parlayan sevgilinin düşünmesi.*

endīşe-yi sevdā: *(Far.+Ar.) Aşk düşüncesi.*

endūh dāmı: *(Far.+T.) Dert ve keder tuzağı.*

endūh firāḳı: *(Far.+Ar.+Trl) Ayrılık derdi.*

endūh tağı: *(Far.+T.) Üzüntü ve keder dağı.*

endūh-i bī-pāyān: *(Far.) Bitmeyen acı.*

ene'l-ḥaḳ: *(Ar.) Ben Hakk'ım [Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyâtımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifâdesi olarak çok kullanılmıştır].*

engüşt-i nedāmet: *(Far.+Ar.) Pişmanlık parmağı.*

enīs-i ġamkeş: *(Ar.+Far.) Arkadaş ve dert ortağım.*

ėrdi: *(T.) Ek fiil, idi.*

erġuvān: *(Far.) Erguvān çiçeği.*

ėrse: *(T.) İse.*

ėrmes: *(T.) Değil.*

ėrmiş: *(T.) Ek fiil, imiş, idi.*

erzān: *(Far.) Ucuz.*

esās-ı kerr ü ferr: *(Ar.+Far.) Güç kuvvetin temeli.*

esbāb-ı muḥabbet: *(Ar.) Sevgi sebepleri.*

esbāb-ı tecemmül: *(Ar.) Süslenme sebebi.*

ėse: *(T.) Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek. ise.*

eŝer: *(Ar.) Eser, iz, nişan.*

eŝer ėt-: *(Ar.+T.) Tesir etmek, etkileek.*

eŝer ḳıl-: *(Ar.+T.) Tesir etmek, etkileek.*

esīr: *(Ar.) Bağlı, tutsak.*

esīr ḳıl-: *(Ar.+T.) Mahkum, köle yapmak.*

esīr-i dāġ-ı hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık tutuklusu olmasın.*

esīr-i derd: *(Ar.+Far.) Derde uğramak, aşk derdinin esiri olmak.*

esīr-i ḫāk: *(Ar.+Far.) Toprağın esiri.*

esīr-i şehr-i fenā: *(Ar.+Far.+Ar.) Geçici şehrin tutkunu.*

esīr-i zülf-i pür-tāb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin kıvırcık saçlarına tutkun.*

eşʿār: *(Ar.) Şiirler, manzum sözler.*

eşed: *(Ar.) Çok daha şiddetli.*

ėşik: *(T.) Kapı.*

eşit-: *(T.) İşitmek, duymak.*

eşk: *(Far.) Gözyaşı.*

eşk sīlābı: *(Far.) Gözyaşı seli.*

eşk sīli: *(Far.) Gözyaşı seli.*

eşkāl: *(Ar.) Şekiller, suretler.*

eşkbār ėt-: *(Far.+T.) Yağmur gibi gözyaşı dökmek, çok ağlamak.*

eşk-i çeşm-i giryān: *(Far.) Ağlayan gözün gözyaşı.*

eşk-i gülgūn: *(Far.) Gül renkli gözyaşı.*

eşk-i şeş-ḳatār: *(Far.) Sıra ile akan gözyaşı.*

esrār: *(Ar.) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar.*

esrār-ı ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşkın gizemi.*

esrār-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşkın sırları.*

ėt-: *(T.) Etmek, eylemek, yapmak.*

etek: *(T.) Elbisėnin belden aşağı kısmı: Vücûdun belden aşağısına giyilen giyecek.*

eṭrāf: *(Ar.) Yan, çevre, kenar.*

eṭvār-ı ferruḫ: *(Ar.+Far.) Güzel davranış.*

evbāş: *(Far.) Serseri kafadar.*

evc-i ŝüreyyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Ülker yıldızının doruk noktası.*

evḳāt: *(Ar.) Vakit, zaman.*

evlād: *(Ar.) Bir kimsėnin oğlu veya kızı, çocuk.*

evrāḳ-ı deyvān: *(Ar.+Far.+Ar.) Divanın yaprağı.*

evvel: *(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.*

ey: *" Bir varlığa seslenme ünlemi".*

eyle-: *(T.) Etmek, eylemek, yapmak.*

eylen-: *(T.) Dönmek, dolaşmal.*

eylentür-: *(T.) Döndürmek, dolaştırmak.*

ez ġayr: *(Far.) Başkasından.*

ez ḫaṣıyet-i Devlet ḫān: *(ö.a.) Devlet Han'ının huyu.*

ezel: *(Ar.) Çok eskiden beri, başlangıcı olmayan geçmiş zaman.*

ezel kün: *(Ar.+T.) Ezel günü, başlangıç, ruhların yaratılış zamanı.*

F

fāḫte: *(Far.) Üveyik kuşu.*

faḳīr ü nā-tüvān: *(Ar.+Far.) Yoksul ve güçsüz.*

fāl: *(Far.) Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı.*

fārıġ-bāl: *(Ar.) Gönlü rahat, özgür.*

farḳ: *(Ar.) Başkalık, fark*

farḳ ėt-: *(Ar.+T.) Farkına varmak, idrak etmek, sezmek.*

farż: *(Ar.) Yapması zorunlu olan Tanrı buyruğu.*

farz ḳıl-: *(Ar.+T.) Bir şeyi kesin olarak yapmak; yapılmasını zorunlu hâle getirmek; şart ve gerekli görmek.*

fāş ėt-: *(Ar.+T.) Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak, ifşa etmek.*

fāş eyle-: *(Far.+T.) Ortaya çıkarmak, ifşa etmek, açığa çıkarmak.*

fāş ḳıl-: *(Far.+T.) Ortaya çıkarmak, ifşa etmek, açığa çıkarmak.*

fāş ol-: *(Far.+Trç) Meydana çıkmak, açığa vurmak.*

faṣīḥ: *(Ar.) Güzel, düzgün, açık ve kusursuz konuşan.*

faṣl-ı bahār: *(Ar.+T.) Bahar mevsimi.*

faṣl-ı ḫazān: *(Ar.+Far.) Güz mevsimi.*

fāyizü'l-envār: *(Ar.) Nurlar saçan.*

fedā: *(Ar.) Feda, uğruna verme.*

fedā bol-: *(Ar.+T.) Feda olmak.*

fedā ḳıl-: *(Ar.+T.) Feda etmek. Kıymak, gözden çıkarmak.*

fedā ol-: *(Ar.+T.) Uğruna yok olmak.*

fedā-i ḥükm ü fermān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Hüküm ve buyruğa feda etmek.*

fehm ėt-: *(Ar.+T.) Bilmek, anlamak.*

felek: *(Ar.) Gökyüzü, semâ, Dünya, âlem, devran.*

felek cevri: *(Ar.+T.) Feleğin, dünyanın cefası.*

felek ḫırmeni: *(Ar.+Far.+T.) Felek harmanı.*

felek ḫurşīd-i yan͡glıġ: *(Ar.+Far.+T.) Dünya güneşi gibi.*

felek elgi: *(Ar.+T.) Feleğin eli.*

felek ḳaṣrı: *(Ar.+T.) Dünya köşkü.*

felek saḳfı: *(Ar.+T.) Gök kubbesi.*

felekdin öt-: *(Ar.+T.) Felekten geçmek.*

felek-i sifle: *(Ar.+Far.+Ar.) Alçak felek.*

fenā: *(Ar.)Yok olmak, zeval bulmak.*

fenā deşti: *(Ar.+Far.+T.) Yokluk vadisi.*

fenā ḳıl-: *(Ar.+T.) Yok etmek.*

ferāġ: *(Ar.)Vazgeçme, bırakıp terk etme.*

ferāġat: *(Ar.) Ayrılmak.*

ferāġet ėt-: *(Ar.+T.) Vazgeçmek, el çekmek.*

feraḥ: *(Ar.)Sevinç ve mutluluk.*

feraḥ tap-: *(Ar.+T.) Rahatlamak, ferahlamak.*

ferāmūş: *(Far.) Unutma, nisyân.*

ferāmūş eyle-: *(Far.+T.) Unutmak.*

ferāmūş ḳıl-: *(Far.+T.) Unutmak, vazgeçmek, peşini bırakmak.*

ferāmūş ol-: *(Far.+T.) Unutulmak, hatırlanmamak.*

feraḥ tap-: *(Ar.+T.) Mutlu olmak, sevinmek.*

feraḫbaḫş-ı dimāġ: *(Ar.+Far.+Ar.) Dimağa huzur verici.*

ferġāne: *(ö.a.) Orta Asya'da bulunan bir bölge.*

ferhād: *(ö.a.) Fars kökenli Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd ü Şîrîn aşk hikâyelerinin erkek kahramanı.*

ferḫunde aṭvār: *(Ar.) Güzel tavırlı sevgili.*

ferḫunde sulṭān: *(Ar.) Uğurlu sultan.*

fermān: *(Ar.) Buyruk, emir.*

fermān peẕīr: *(Ar.+T.) Emirden itaat eden.*

fermānber: *(Ar.+Far.) Fermana uyan, aldığı emri yerine getiren.*

ferruḥ: *(Far.) Feraha, huzura ermiş olan.*

ferruḫ ruḫ: *(Ar.+Far.) Ferah yüzlü.*

ferş eyle-: *(Far.+T.) Döşemek, sermek, kaplamak.*

ferş-i maḫmal: *(Far.) Yer yüzünün yeşilliği.*

ferş-i rehgüẕār: *(Far.) Geçiş yolu.*

feryâd: *(Far.) Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.*

feryād çėk-: *(Far.+T.) Feryat ve inilti etme.*

feryād ėt-: *(Far.+Ar) Yüksek sesle haykırmak.*

feryād eyle-: *(Far.+T.) Yüksek sesle ağlamak.*

feryād ile dād eyle-: *(Far+Tr) Ağlayarak adalet istemek.*

feryād ile fiġān: *(Far.+T.+Far.) Feryat ile inleme.*

feryād ḳıl-: *(Far.+T.) Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

feryād u efġān: *(Far.) Bağırma ve inleme.*

feryād u fiġān ṣavti: *(Far.+Ar.) Ağlama ve inleme sesi.*

feryād-res: *(Far.) Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.*

ferẓāne: *(Far.) Seçkin, güzide, iyi yetişmiş (kişi).*

fezend: *(Far.) Oğul, erkek çocuk.*

fezend mihri: *(Far+Ar.+T.) Çocuk sevgisi.*

feş ü destār : *(Far.) Şapka ve sarık.*

feṣāḥat ehli: *(Ar.+T.) Güzel konuşanlar.*

fetānet: *(Ar.) Yaratılıştan gelen çabuk anlama yeteneği, zihin açıklığı, anlauış, kavrayış,*

fetḥ ü nuṣret: *(Ar.) Fetih ve zafer.*

fetḥ-i bāb: *(Ar.) Kapıyı açmak.*

fevt-i Furṣat: *(Ar.+Far.+Ar.) Fırsatı elden kaçırma.*

fevvāre: *(Ar.) İçinden su fışkıran şey, fıskiye.*

feyż: *(Ar.) Nimet, bağış, ihsan, kerem.*

feyż-i bahār: *(Ar.+Far.) Baharın bereketi ve bolluğu.*

feyż-i ḳüdūm: *(Ar.) Ayağının uğuru, gelişinin bereketi.*

feyż-i luṭf: *(Ar.) Bolca lütuf ve merhamet.*

figān: *(Far.) Acının verdiği etkiyle bağırma, haykırma, inleme.*

fiġān çėk-: *(Far.+T.) İnlemek.*

fiġān ėt-: *(Far.+T.) Istırapla bağırmak, feryat etmek.*

fiġān eyle-: *(Far.+T.) Üzüntü ile bağırıp çağırmak.*

fiġān u nālış: (Far.) Ağlamak ve inlemek.

fiġān u şīven: *(Far.)İnleme ve feryat etme.*

fiġān u zār ėt-: *(Far.+T.) Ağlamak, inlemek.*

figār ḳıl-: *(Far.+T.) Gönlü yara etmek.*

fikr: *(Ar.) Düşünce, endişe.*

fikr eyle-: *(Ar.+T.) Düşünmek.*

fikr ü endīşe: *(Ar.+Far.) Fikir ve düşünce.*

fikr ü ḫayāl: *(Ar.) Düşünce ve hayal.*

fılāṭūn kebi: *(ö.a.) Eflatun gibi.*

fi'l-meŝel: *(Ar.) Diyelim ki, farz edelim ki, mesela.*

firāḳ: *(Ar.) Ayrılık, hicran.*

firāḳ derdi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık derdi, ayrılık acısı.*

firāḳ elgi:(Ar+Tr) *Ayrılık yüzünden.*

firāḳ içinde: *(Ar.+T.) Ayrılıktan kaynaklanan zorluk ve sıkıntı içinde.*

firāḳ içre: *(Ar.+T.) Sevgiliden ayrılık sırasında.*

firāḳ leşkeri: *(Ar.+Far.)Ayrılık askeri.*

firāḳ şiddeti: *(Ar.+T.) Ayrılık sıkıntısı.*

firāḳ taġı: *(Ar.+T.) Ayrılık dağı.*

firāḳ u hicr: *(Ar.) Ayrılık.*

firāḳ u miḥnet: *(Ar.) Ayrılık acı ve sıkıntısı.*

firāvān: *(Far.) Bol, aşırı, çok.*

firdevs: *(Ar.) Cennet bahçesi.*

firīb: *(Far.) Hile.*

firişte yā perī: *(Far.) Melek ya peri..*

fisāne-yi şeyḫ: *(Far.+Ar.) Şeyhin efsanesi.*

fitne berpā eyle-: *(Ar.+Far.+T.)Fitneyi ayağa kaldırmak.*

fitne yācūcı: *(Ar.+T.) Fitne yayan.*

fiṭret-i raʿnā: *(Ar.) Güzel ve hoş huylu.*

fuḳarā: *(Ar.) Fakirler, dervişler.*

fūlād: *(Far.) Çelik.*

fulān: *(Ar.) Falan kişi, kimse.*

furḳat: *(Ar.) Ayrılık, sevgiliden ayrı düşme.*

furḳat belāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

furḳat diyārı: *(Ar.+Tr:) Ayrılık diyarı.*

furḳat içre: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

furḳat-i zūrāzmā: *(Ar.+Far.) Güçlü ayrılık.*

furḳat içre: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

furḳat oḳları: *(Ar.+T.) Ayrılık hançerleri.*

furḳat otı: *(Ar.+T.) Ayrılık ateşinin gücü.*

furḳat tünleri: *(Ar.+T.) Ayrılık geceleri.*

furṣat: *(Ar.) Uygun zaman, firsat, aralık*

füreydūn kebi: *(ö.a.) Füreydün gibi.*

G

ġāfil: *(Ar.) Dalgın, dikkatsiz habersiz.*

ġaflet uyḳusı: *(Ar.+T.) Gaflet uykusu.*

gāh: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

gāh gāhī: *(Far.)Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

gāhī: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

ġālıb: *(Ar.) Üstün gelmek.*

ġāib ol-: *(Ar.+T.) Kaybolmak, yok olmak.*

ġam: *(Ar.) Dert, keder, üzüntü, tasa, kaygı.*

ġam āşinā: *(Ar.+Far.) Hüzünlü, kederli, hasta.*

ġam bādesi: *(Ar.+Far.+T.) Üzüntü ve keder içkisi.*

ġam beyābānı: *(Ar.+Far.+T.) Gam, keder çölü.*

ġam birle: *(Ar.+T.) Dertle, üzüntüyle, gamle.*

ġam çėk-: *(Ar.+T.) Tasalanmak, üzülmek.*

ġam diyārı: *(Ar.+T.) Gam ülkesi.*

ġam ėlgi: *(Ar.+T.) Gam eli.*

ġam ḳaydı: *(Ar.+T.) Gam zinciri.*

ġam künci: *(Ar.+Far.+T.) Gam köşesi.*

ġam ḳuşları: *(Ar.+T.) Üzüntü ve keder kuşları.*

ġam leşkeri: *(Ar.+Far.+T.) Gam, hüzün, tasa askeri.*

ġam şāmı: *(Ar.+Far.+T.) Keder akşamı.*

ġam tüni: *(Ar.+T.) Gam gecesi.*

ġam tuzaġı: *(Ar.+T.) Dert, acı tuzağına.*

ġam ü derd ü belā: *(Ar.) Keder, dert ve bela.*

ġam ü derd: *(Ar.) Keder ve sıkıntı.*

ġam ü ḥasret: *(Ar.) Gam ve hasret.*

ġam öyi: *(Far.+T.) Üzüntü ve kader evi.*

ġam yüki: *(Ar.+T.) Gam yükü.*

ġam zengi: *(Ar.+Far.+T.) Gam pası.*

ġam zindānı: *(Ar.+Far.+T.) Acı, kader hapishanesi.*

ġamde öl-: *(Ar.+T.) Acı içerisinde ölmek.*

ġamgīn kön͡gül: *(Far.+T.) Dertli, kaderli ve hüzünlü gönül.*

ġam-güsār: *(Ar.+Far.) Gam gidiren, teselli veren.*

ġam-ḫ̬ār: *(Ar.+Far.) Dert ortağı.*

ġam-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık tasası.*

ġam-i ʿīş-i bahār: *(Ar.+Far.) Bahar eğlencesinin tasası.*

ġam-i yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin hüznü, (ayrılık hüznü).*

ġam-nāme: (Ar.+Far.) Gam mektubu.

ġamze: *(Ar.) Sevgilinin yan bakışı.*

ġamze tīġi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgilinin yan bakış kılıcı.*

ġam-zede: *(Ar.+Far.) Gama, kedere uğramış.*

ġam-zedeler köŋli: *(Ar.+Far.+T.) Hüzünlüler gönlü.*

ġanī: (*Ar.) Zengin, muhtaç olmayan, sahip olduğu şeyle yetinen.*

ġanīmet: *(Ar.) Emeksiz kazanç.*

ġanīmet bil-: *(Ar.+T.) Kazanç olarak addetmek.*

ġanīmet tut-: *(Ar.+T.) Ganimet bilmek, kazanç saymak.*

ġaraż: *(Ar.) Amaç, arzu, maksat, niyet, düşünce.*

gāret: *(Ar.) Çapul, yağma.*

ġāret eyle-: *(Ar:+T.) Yağma etmek, yağmalamak.*

ġāret ḳıl-: *(Ar.+T.) Yağma etmek, zarar vermek.*

ġarīb ü tenhā: *(Ar.+Far.) Zavallı ve yalnız.*

ġarḳ ėt-: *(Ar.+T.) Batırmak, boğmak.*

ġarḳa-yı girdāb-ı derd: *(Ar.+Far.+Ar.) Dert çevrintisini suya boğulanı.*

ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger: *(Ar.+Far.) Ciğer kanına boğulmuş.*

ġavġā: *(Far.) Kavga, mücadele, uğraş.*

ġāyib: *(Ar.) Kayıp.*

ġāyib bol-: *(Ar.+T.) Kaybolmak.*

ġayr: *(Ar.) Başka, özge, yabancı.*

ġayret: *(Ar.) Çaba, azim.*

ġayret-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk çabası/gayreti.*

ġayrnıŋ bezmi: *(Ar.+T.+Far.+T.) Başkasının eğlence meclisi.*

ġażab birle: *(Ar.+T.) Aşırı hiddetle.*

ġazāl: *(Ar.) Ahu, ceylan, sevgili.*

ġazāl-ı hūş: *(Ar.+Far.) Akıl ceylanı.*

ġazāl-ı ʿömr: *(Ar.+Far.+Ar.) Yaşam ceylanı.*

ġazel bünyād ḳıl-: *(Ar.+T.+Far.) Gazel yazmak.*

ġazel: *(Ar.) Gazel, şiir.*

gedā: *(Far.) Dilenci, yoksul.*

geh: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

gehī: *(Far.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.*

gehī bī-ḫod u gāh lāl: *(Far.) Bazen baygın bazen lal.*

genc peydā ḳıl-: *(Far.+T.) Hazine bulmak.*

genc ü gevher: *(Far.) Hazine ve cevher.*

genc-i ḥüsn: *(Far.+Ar.) Güzellik hazinesi.*

genc-i ḳārūn: *(ö.a.) Karun hazinesi.*

ger: *(Far.) "Eğer" edatı.*

gerçi: *(Far.) "Aslına bakılırsa, aslında" anlamında zarf.*

gerd: *(Far.) Toz, toprak.*

gerdan: *(Far.) Boyun.*

gerdan-i teslīm: *(Far.+Ar.) Eğilen boyun.*

gerdankeşlik ėt-: *(Far.+T.) Boyun eğmemek.*

gerd-i bād: *(Far.) Rüzgarın oluşturduğu toz.*

gerd-i bād-ı dāmen-i deşt-i cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik çölünün tozu toprağı.*

gerd-i melāl: *(Far.+Ar.) Bıkkınlık tozu.*

gerdiş-i devrān: *(Far.+Ar.) Zamanın dönüşü.*

gerdiş-i eyyām: *(Far.+Ar.) Zamanın akıp gitmesi, boşa geçen vakit.*

gerdiş-i gerdūn: *(Far.) Dönen dünya, dünya, talih.*

gerdūn: *(Far.) Devir, çağ, dünya.*

gerdūn gerdişi: *(Far.+T.) Devrin dönmesi.*

gerdūn-şikār: *(Far.) Devri avlayan.*

gerdūn ḳuyaşı: *(Far.+T.) Dünya güneşi.*

gevher: *(Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci.*

efşān: *(Far.) Cevher saçan.*

gevher-i eşk: *(Far.) Gözyaşı mücevheri/incisi.*

gevher-i ḳīmet bahā: *(Far.) Değerli inci.*

gevher-i maḳṣūd: *(Far.+Ar.) Maksat cevheri.*

gevher-i nāyāb: *(Far.) Bulunmaz inci.*

gevher-i şehvār: *(Far.) Şahlara layık olan iri taneli inci.*

gīr ü dār: *(Far.) Cenk, kavga.*

girān: *(Far.) Ağır.*

girdāb: *(Far.) Girdap, su çevrintisi.*

gerd-i ḳadem: *(Far.+Ar.)Ayak tozu.*

gerd-i pervāz: *(Far.) Uçuş tozu.*

girībān: *(Far.) Elbise yakası.*

girībān çāk: *(Far.) Yakası yırtık.*

girībāngīr: *(Far.) Yakadan alıcı.*

giriftār bol-: *(Far.+T.) Tutulmak, yakalanmak.*

giriftār eyle-: *(Far.+T.) Yakalanmak, tutmak.*

giriftār-ı ḫum-ı dām-ı ġam eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Gam tuzağının içki zarfını düşkünü yapmak.*

giriftār-ı kemend-i ḥüsn ol-: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin güzelliği ve kıvrımlı saçına düşkün olmak.*

girih: *(Far.) Düğüm, saç bağı.*

giryān: *(Far.) Ağlamaklı, ağlayan.*

giryān bol-: *(Far.+T.) Ağlamamak; inlememek.*

giryān köz: *(Far.+T.) Ağlayan göz.*

gīsū: *(Far.) Omuz üstüne dökülen saç.*

ġıẕā: *(Ar.) Gıda, yiyecek.*

ġonçe: *(Far.) Gülün açılmamış halı, tomurcuk.*

ġonçe ü gül: *(Far.) Gonca ve gül.*

ġonçe-yi ḫandān: *(Far.) Açılmış gül goncası.*

ġonçe-yi baḫt: *(Far.) Baht goncası.*

ġonçe-yi gülzār: (Far.) Gül bahçesinin goncası.

ġonçe-yi ṭabʿ: (Far.+Ar.) Tabiat goncası.

göñgil gülşeni: *(T.+Far.+T.) Gönül gül bahçesi.*

göñgüller ġonçesi: *(T.+Far.+T.) Gönüller goncası.*

ġubār: *(Ar.) Toz, toprak.*

ġubār ėt-: *(Ar.+T.) Toz toprak haline getirmek.*

ġubār u gerd: *(Ar.+Far.) Toz ve toprak.*

ġubār-ı gūşe-yi sulṭān: *(Ar.+Far.+Ar.) Saltanın saltanat eden yerinin köşesindeki toz.*

ġubār-ı ḫāk-ı rāh: *(Ar.+Far.) Yolun toz ve toprağı.*

ġubār-ı maḳdem: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayağın tozu.*

güftār: *(Far.) Söz, kelâm.*

güftāre aç-: *(Far.+T.) Konuşmaya başlamak.*

güftāre kėl-: *(Far.+T.) Konuşmaya başlamak.*

güftār: *(Far.) Sözler, söylenti.*

güftār-ı leb-i ḫāmūş-ı gūyāsı: *(Far.) Sevgilinin susarak konuşan dudağı.*

güftügū: *(Far.) Sohbet.*

gül: *(Far.) Çiçek.*

gül: *(Far.) Sevgili.*

gül aç-: *(Far.+T.) Gülün açılması, çiçeklenmesi.*

gül bergi: *(Far.) Gül yaprağı.*

gül bile bülbül: *(Far.+Ar.) Gül ile bülbül.*

gül birle lāle: *(Far.+T.+Far.) Gül ile lale.*

gül cemālı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin gül yüzü seyri.*

gül furḳatı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

gül ḫırmeni: *(Far.+T.) Gül harmanı.*

gül kebi: *(Far.+T.) Gül gibi.*

gül mevsimi: *(Far.+Ar.+T.) İlkbahar; güllerin açıldığı vakit, sevgilinin âşıklara kendini gösterme zamanı.*

gül pīreheni: *(Far.+T.) Gül yaprağı.*

gül şāḫı: *(Far.+T.) Gül dalı.*

gül ü bülbül: *(Far.+Ar.) Gül ve bülbül.*

gül ü lāle mevsimi: *(Far.+Ar.+T.) Bahar mevsimi.*

gül ü reyḥān: *(Far.+Ar.) Gül ve reyhan çiçeği.*

gül viṣālı: *(Far.+Ar.+T.) Güle kavuşma, sevgiliye kavuşma.*

ġulām eyle-: *(Ar.+T.) Köle yapmak.*

ġulām-ı ḥalḳa dergūş: *(Ar.+Far.) Kulağı halkalı (küpeli) köle.*

gül-beden: *(Far.) Bedeni gül gibi nerm ve lâtîf ve hoş-bû olan güzel.*

gülbün-i nāz: *(Far.) Nâzlı gül fidanı.*

gülbün-i nezāket: *(Far.+Ar.) Gül ağacı gibi ince ve zarif.*

gül-cebīn: *(Far.+Ar.) Gül yüzlü.*

gülçīn: *(Far.) Gül toplayan, gül devşiren.*

güldėk yüz: *(Far.+T.) Gül gibi yanak.*

gülġa dė-: *(Far.+T.) Sevgiliye söylemek.*

gülgeşt-i merġzār ḳıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesini gezmek, gül bahçesini seyretmek.*

gülgeşt-i çemen ḳıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesini seyretmek.*

gülgeşt-i ḫıyābān eyle-: *(Far.+T.) Cadde bahçesinin güllerini seyretmek.*

gülgūn: *(Far.) Gül renkli.*

gülgūn ḳabā: *(Far.+Ar.) Gül renkli elbiseli.*

gülgūn yüz: *(Far.+T.) Gül renkli yüz.*

gülgūn-ḳabā maḥbūblar: *(Far.+Ar.+T.) Gül renkli elbiseli sevgililer.*

gülḫan köli: *(ö.a) Gülhan Gölü.*

gül-i bādām: *(Far.) Badem çiçeği.*

gül-i ʿīş: *(Far.+Ar.) Zevk ve safa çiçeği.*

gül-i raʿnā: *(Far.) Güzel görünen gül, sevgili.*

gül-i ṣad-berg: *(Far.) Yüz yapraklı gül.*

gül-i sūsen: *(Far.) Susam çiçeği.*

gül-i taṣvīr: *(Far.+Ar.) Resimdeki çiçek.*

gülistān: *(Far.) Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.*

gülistān ehli: *(Far.+Ar.+T.) Gül bahçesindekiler.*

gülistān eyle-: *(Far.+T.) Gül bahçesine çevirmek.*

gülistān ḳıl-: *(Far.+T.) Gül bahçesi haline getirmek.*

gülʿiẕār: *(Far.+Ar.) Gül yanaklı.*

gülruḫ: *(Far.) Gül yanaklı (sevgili).*

gül-ruḫsār: *(Far.) Gül yanaklı sevgili.*

gülşen: *(Far.) Gül bahçesi, gülistan, gülzar.*

gülşen ara: *(Far.+T.) Gül bahçesinde.*

gülşen içre: *(Far.+T.) Gül bahçesi içinde.*

gülşen-i güftār içre: *(Far.+T.) Söz bahçesi içerisinde.*

gülşen-i ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence bahçesi.*

gülşen-i vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma bahçesi.*

gülsitān: *(Far.) Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.*

gülzār: *(Far.) Gül bahçesi.*

gülzār ara: *(Far.+T.) Gül bahçesi içerisinde.*

gülzār-ı ʿālem: *(Far.+Ar.) Dünyanın gül bahçesi.*

gülzār-ı ḥüsn: *(Far.+Ar.) Güzellik gül bahçesi; sevgilinin güzel yüzü.*

güm: *(Far.) Kayıp, yok.*

gümān ėt-: *(Far.+T.) Şüphe etmemek.*

gümān eyle-: *(Far.+T.) Şüphelenmek, sanmak.*

güm-reh: *(Far.) Yolunu kaybetmiş.*

günāh: *(Far.) Suç, kusur.*

güng ü lāl: *(Far.+Ar.) Dilsiz.*

ġurbet: *(Ar.) Yabancı memleket.*

ġurūr bėr-: *(Ar.+T.) Gurur vermek.*

ġurūr ḳıl-: *(Ar.+T.) Kibirlenmek.*

ġurūr-ı ḥüsn: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik gururu.*

gūş: *(Far.) Kulak.*

gūşe: *(Far.) Köşe, taraf, yer.*

gūşe-yi kevŝer: *(ö.a.) Kevser havuzunun köşesi.*

ġuṣṣa: *(Ar.) Acı, sıkıntı, keder, kaygı, tasa.*

ġuṣṣa bile: *(Ar.+T.) Üzüntü ile, tasa ile, keder ile.*

ġuṣṣa ile: *(Ar.+T.) Acı, kader ile.*

ġuṣṣa peymānesi: *(Ar.+Far.+T.) Tasa kadehinde.*

ġuṣṣa u ġam: *(Ar.) Acı, kader ve üzüntü ile.*

ġuṣṣada köy-: *(Ar.+Far.) Gamdın yanmak.*

güvāh: *(Far.) Şahit, tanık; delil.*

güvārā: *(Far.) Hazmı kolay olan, tatlı.*

gūyā: *(Far.) "Adeta, sanki, gibi" edatı.*

gūyā ki: *(Far.) Sanki.*

güẕār: *(Far.) Yol.*

güzel yār: *(T.+Far.) Güzel sevgili.*

güẕer ḳıl-: *(Far.+T.) Geçmek, vazgeçmek.*

güẕergāh: *(Far.) Geçilen, geçilecek yer, yol, geçit.*

ġaddār: *(Ar.) Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden.*

H

ḫaber: *(Ar.) Haber, bilgi.*

ḫaber bėr-: *(Ar.+T.) Haber vermek.*

ḫaber ėt-: *(Ar.+T.) Haber vermek.*

ḫaber kėltür-: *(Ar.+T.) Haber getirmek.*

ḫaberdār: *(Ar.+Far.) Haberdar.*

ḫaberdār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Haber vermek, bildirmek.*

ḫaber-i māh-ı tamām: *(Ar.+Far.+Ar.) Dolun ayın haberi, dolunaya benzeyen sevgilinin hal u hatırı.*

ḫacālet eyle-: *(Ar.+T.) Utandırmak.*

ḥācet: *(Ar.) Hacet, gereksinim.*

ḥācetmend: *(Ar.+Far.) Muhtaç.*

ḫᵛāce: *(Ar.) Hoca.*

ḫacıl: *(Ar.) Utanmış.*

ḫacl: *(Ar.) Utanmış.*

ḫacletġa bat-: *(Ar.+T.) Çok utanmak.*

ḥaddin aş-: *(Ar.+T.) Sınırı geçmek, haddi aşmak.*

ḥadīŝ: *(Ar.) Haber, söz, kıssa.*

ḫāk bol-: *(Far.+T.) Toprağa dönmek, ölmek.*

ḥaḳ cenābı: *(Ar.+T.) Yüce Allah.*

ḥaḳ rıżāsı: *(Ar.+T.) Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için.*

ḥaḳ sen͡ga yār bolġay: *(Ar.+T.+Far.+T.) Allah yardımcın olsun.*

ḥaḳ teʿālā: *(Ar.) Yüce Allah.*

ḫāka döndür-: *(Far.+T.) Toprağa çevirmek.*

ḫāḳān-ı ḫıtā: *(ö.a.) Çin hükümdarı.*

ḥaḳāret: *(Ar.) Aşağılama, tahkir.*

ḫākdān: *(Far.) Toprak (Hakirlik, horluk bağlamında).*

ḥaḳdın tile-: *(Ar.+T.) Allah'tan istemek.*

ḫāk-ı gūlaḫ: *(Far.) Keseğin toprağı.*

ḫāk-ı pāy: *(Far.) Ayak toprağı.*

ḫāk-ı peyker: *(Far.) Beden toprağı.*

ḫāk-ı reh ol-: *(Far.+T.) Sevgilinin yürüdüğü yerin toprağı olmak.*

ḫāk-ı rehī fenā: *(Far.+Ar.) Yokluk yolunun toprağı.*

hakīkat: *(Ar.) Gerçek, doğru.*

ḫākister: *(Far.) Kül.*

ḫākister ḳıl-: *(Far.+T.) Kül çevirmek.*

ḫākister ol-: *(Far.+T.) Kül olmak.*

ḫāksār: *(Far.) Toz, toprak içinde kalmış, düşkün.*

ḥāl: *(Ar.) Hâl, vaziyet, durum.*

ḫāl: *(Far.) Sevgilinin yüzündeki ben.*

ḫāl u ḫaṭ: *(Far.+Ar.) Sevgilinin ben'ine ve ayva tüylerine tutsak olmak.*

ḫālāṣ bol-: *(Ar.) Ayrılmak.*

ḫalāṣ ėt-: *(Ar.+T.) Kurtarmak.*

ḫālāṣ ḳıl-: *(Ar.+T.) Kurtarmak.*

ḫālāṣ ol-: *(Ar.+T.) Kurtulmak.*

halāvet: *(Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk.*

ḫalāyiḳ: *(Ar.) Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, halîkâ'nın çoğulu.*

ḫalāyiḳ tili: *(Ar.+T.) Halk dili.*

hāle: *(Ar.) Ay çevresindeki parlaklık.*

ḥāl-i dil-i zār: *(Ar.+Far.) İnleyen, ağlayan gönlün hali, durumu.*

ḥāl-i perīşān: *(Ar.+Far.) Perişan, acınacak hal.*

ḫāl-i siyeh: *(Far.) Sevgilinin siyah beni.*

ḥāl-i zār: *(Ar.+Far.) Ağlayan, inleyen hal.*

ḫalīfe-yi rūm: *(ö.a.) Rum halifesi.*

ḫāliḳ: *(Ar.) Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).*

ḥāl: *(Ar.) Durum.*

ḫalḳ: *(Ar.) Halk, insanlar.*

ḫalḳ ara: *(Ar.+T.) Halk içinde.*

ḫalḳ içre: *(Ar.+T.) Halk (insanların, başkalarının) içinde, arasında.*

ḥalḳa: *(Ar.) Halka, tuzak.*

ḥalḳa ḥalḳa: *(Ar.) Kıvrım kıvrım (zülf bağlamında).*

ḥalḳa-yı nūn: *(Ar.) Nün harfinin halkası.*

ḥalḳa-yı dām-ı belā: *(Ar.+Far.+Ar.) Bela tuzağının halkası.*

ḥalḳa-yı tesbīḥ: *(Ar.+Far.+Ar.) Tesbihin halkası.*

ḫalḳ-i ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya halkı, herkes.*

ḫam: *(Far) Büklüm, iki büklüm.*

ḫam bol-: *(Far.+T.) Eğilmek, bükülmek, iki büklüm olmak.*

ḫam eyle-: *(Far.+T.) Eğmek.*

ḫam ḳıl-: *(Far.+T.) Bükmek, eğmek, iki büklüm yapmak.*

hāmūn: *(Far.) Ova, sahra.*

ḫāmūş: *(Far.) Sessiz, sessiz bir şekilde.*

ḫamūş ėt-: *(Far.+T.) Susturmak.*

ḫān: *(Far.) Hükümdar.*

ḫān cenābı: *(Far.+T.) Yüce hükümdar.*

ḫān ibn-i ḫān: *(Far.+Ar.+Far.) Han oğlu han.*

ḫān şehriyār: *(Far.) Dünya padişahı.*

ḫān u mān: *(Far.) Ev, yuva ve aile.*

ḫancer: *(Ar.) Hançer, kılıç.*

ḫancer-i müjgān: *(Ar.+Far.) Kirpik kılıcı, yan bakış.*

ḫandān: *(Far.) Gülen, neşeli, mutlu.*

ḫandān ėt-: *(Far.+T.) Mutlu etmek, sevindirmek.*

ḫandān ol-: *(Far.+T.) Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.*

ḫandān u giryān: *(Far.) Gülerek ağlamak.*

ḫāndān-ı salṭanat: *(Far.+Ar.) Saltanat ailesi.*

ḫāne-yi ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence evi.*

ḫāne-zād: *(Far.) Efendisinin evinde dünyaya gelmiş olan köle veya cariye çocuğu.*

ḫān-ı ʿālī-cāh: *(Far.+Ar.+Far.) Yüce makamlı hükümdar.*

ḫān-ı dilāver: *(Far.) Cesur hükümdar.*

ḫānmān: *(Far.) Ev, ocak, yurt, yuva. Âşığın gönlü.*

ḥaḳ taʿālā: *(ö.a.) Yüce Allah.*

ḫār: *(Far.) Diken.*

ḫˇār: *(Far.) Hor, hakir, aşağı.*

ḫār ėt-: *(Far.+T.) Dikene çevirmek, diken yapmak.*

ḫār u ḫāşāk: *(Far.) Diken ve çöp, çer çöp, döküntü.*

ḫarāb: *(Far.) Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

ḫarāb eyle-: *(Far.+T.) Viraneye çevirmek, yıkmak; hüzün, gam, keder vermek.*

ḫarāb kıl-: *(Far.+T.) Yıkmak, harap etmek.*

ḫarāb ol-: *(Far.+T.) Yıkılmak, harap olmak.*

ḫarābāt: *(Far.) Harabeler, viraneler.*

ḥareket ėt-: *(Far.+T.) Hareket etmek.*

ḫār-ḫār: *(Far.) Üzüntü, sıkıntı.*

ḫarīdār: *(Far.) Müşteri, talip.*

ḫarīdār ėt-: *(Far.+T.) Müşteri etmek.*

ḫarīdār-ı cemāl-ı müşterī: *(Far.+Ar.) Jüpiter'in güzelliğinin talibi, sevgilinin güzelliğini talibi.*

ḥarīm: *(Ar.) Harem dairesi, harem; bir evin civarı.*

ḥarīm-i ḥarem: *(Ar.) Girilmesi yabancıya yasak olan, kutsal tutulan, korunulan yer.*

ḥarīm-i kaʿbe-yi iḳbāl: *(Ar.) Baht evi.*

ḥarīr-i pīrehen: *(Ar.+Far.) Gömleğin ipeği.*

harīs: *(Far.) Açgözlü.*

ḥirmān: *(Ar.) Nasipsizlik, mahrumiyet.*

hārsız: *(Far.+T.) Dikensiz (gül).*

ḥāṣıl: *(Ar.) Ortaya çıkan, türeyen, kar, kazanç.*

ḥāṣıl bol-: *(Ar.+T.) Hasıl olmak; Ortaya çıkmak, türemek.*

ḥāṣıl ėt-: *(Ar.+T.) Meydana getirmek, oluşturmak, ortaya çıkarmak.*

ḫāṣiyet: *(Ar.) Özellik.*

ḥaşmet ü salṭanat: *(Ar.) Haybet ve hükümdarlık.*

ḥaşr bāzārı: *(Ar.+Far.+T.) Haşir pazarı. Haşir, Allah'ın kıyamet gününde, dünya hayatında işlediklerinin hesabını surmak üzere ölüleri diriltip bir araya toplamasıdır. Beyitte haşir pazar yerine benzetilmiştir.*

ḥaşr ol-: *(Ar.+T.) Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

ḥasret: *(Ar.) Hasret, özlem.*

ḥasret bile ḳal-: *(Ar.+T.) Hasretle, özlemle kalmak.*

ḥasret devāsı: *(Ar.+T.) Hasret ilacı.*

ḥasret ile: *(Ar.+T.) Hasretle, özlemle.*

ḥasret otı: *(Ar.+T.) Özlem ateşi.*

ḥasret tüni: *(Ar.+T.) Hasret gecesi.*

ḥasret ü derd ü elem: *(Ar.) Özlem, dert ve üzüntü.*

ḥasretde ḳal-: *(Ar.+T.) Hasret çekmek, özlem duymak.*

ḥasret-i dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünün güzelliğine duyulan hasret.*

ḥasret-i ol şāh-ı tūrān eyle-: *(ö.a.) Turan padişahının hasretini çekmek.*

ḥasretler bile: *(Ar.+T.) Özlemlerle.*

hasṭa: *(Far.) Hasta, dertli.*

ḫasta cān u nā-tüvān: *(Ar.+Far.) Hasta ve güçsüz.*

ḫasta ciger: *(Ar.+Far.) Ciğer hastası.*

ḫasta ḥāl u zār u sergerdān: *(Ar.+Far.) Hasta hal ve perişan.*

ḫasta ḫāṭır: *(Ar.) Gönlü hasta, âşık.*

ḫasta kön͡gül: *(Ar.+T.) Dertli gönül.*

ḫasta u zār u derbeder: *(Ar.+Far.) Dertli, inleyen ve perişan.*

ḫaṭ: *(Ar.) Ayva tüyleri.*

ḫaṭ revān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Mektup göndermek.*

ḫaṭ u sevād: *(Ar.) Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

ḫaṭā eyle-: *(Ar.+T.) Hata yapmak.*

ḥāṭem ü nevşīrvān: *(ö.a.) İran şahı Nevşirvan'ın mührü.*

ḫātem-i dāġ-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Muhabbet yüzüğünün mührü.*

ḫaṭ-i istivā: *(Ar.) Birbirine eşit ve denk çizgi.*

ḫaṭ-i ruḫsār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yanağındaki ayva tüyü.*

ḥātem: *(Ar.)Hatem-i Tai, altıncı yüzyılın sonunda, yedinci yüzyılın başında yaşamış, ismi Abdullah bin Sa'd olan ve cömertliğiyle ünlü Arap şairi ve kabile reisi (Çok cömert olduğu için "Hatem", Tayy kabilesinin reisi olduğu için "Tai" lakabı verilmiştir).*

ḫāṭır: *(Ar.) Gönül, duygu, his, bir kimsėnin biri üzerindeki saygılı etkisi, îtibar.*

ḫāṭır-ı cemʿ: *(Ar.+Far.+Ar.) Başı dinç, huzuru yerinde, gönlü rahat.*

ḫāṭır-ı nāşād: *(Ar.+Far.) Gamlı, kederli gönül.*

ḫatm ol-: *(Ar.+T.) Bitmek, sona ermek.*

havā: *(Ar.) Arzu, heves.*

havā eyle-: *(Ar.+T.) Uçup gitmek, vefat etmek.*

ḥavā ṣıfat: *(ö.a.) Hz. Bibi Hava gibi.*

havāḫ̌ā-i havā-i devlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet dostu olmak isteyen.*

havā-i bāġ: *(Ar.+Far.)Bağın havası.*

havā-i bülbül ü gül: *(Ar.+Far.) Bülbül ve gülün havası.*

havā-i ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk havası.*

havā-i medḥ-i sulṭān eyle-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Sultanı tavsif etmek istemek.*

havā-i mekteb: *(Ar.+Far.+Ar.) Okul havası.*

ḥayā: *(Ar.) Utanma, sıkılma.*

ḫayāl: *(Ar.) Hayal, düş.*

ḫayāl eyle-: *(Ar.+T.) Hayal etmek.*

ḫayāl içre: *(Ar.+T.) Hayal içinde.*

ḫayāl ile: *(Ar.+T.) Hayal ile, hayal ederek.*

ḫayāl ḳıl-: *(Ar.+T.) Hayal etmek. Hayal ettim, düşündüm.*

ḫayāl-ı ṭurresi: *(Ar.+T.) Sevgilinin alnına düşen kıvırcık saçının hayalı.*

ḫayāl-ı dām-ı ṣayyād eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Avcının tuzağına düşmeyi hayal etmek.*

ḫayāl-ı māh-ruḫsār: *(Ar.+Far.) Aya benzeyen yüzünün hayalı.*

ḫayāl-ı şāh-ı devrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Devir padişahının hayalı.*

ḫayāl-ı vaṣl-ı yār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Sevgiliye kavuşmayı düşünmek.*

ḫayāl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin hayalı.*

ḥayāt ḫıżr u mesīḥ: *(ö.a.) Hızır Peygamber ve Hz. İsa'nın ömrü.*

ḥayāt-ı cāvidān: *(Ar.+Far.) Sonsuz hayat.*

ḥayāt-ı tāze tap-: *(Ar.+Far.+T.) Yeni bir yaşama kavuşmak.*

ḥayf: *(Ar.) Yazık.*

ḫayl: *(Ar.) Zümre, halk, topluluk.*

ḫayl u sipeh: *(Ar.+Far.) Asker ve ordu.*

ḫayl-ı ġam: *(Ar.+Far.+Ar.) Gam sürüsü.*

ḫayl-ı mūr: *(Ar.+Far.) Karınca sürüsü.*

ḫayl-ı sipāh: *(Ar.+Far.) Asker topluluğu, ordu.*

ḫayr bād: *(Ar.+Far.) Hayırlı olsun, hayırlar getirsin diyerek kutlamak, tebrik etmek.*

ḫayr ṭaʿām-ı māḥażar: *(Ar.) Hazırlanmış iyilik yemeği.*

ḫayr u iḥsān: *(Ar.) Hayır ve iyilik.*

ḫayr u seḫāvet: *(Ar.) Hayır ve cömertlik.*

ḥayrān: *(Ar.) Şaşırmış, şaşırıp kalmış.*

ḥayrān bol-: *(Ar.+T.) Hayran olmak, çok beğenmek.*

ḥayrān ėt-: *(Ar.+T.) Hayranlık duygusu uyandırmak, çok beğenilmek.*

ḥayrān ḳal-: *(Ar.+T.) Şaşırıp kalmak.*

ḥayret: *(Ar.) Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.*

ḥayret bile: *(Ar.+T.) Hayretle.*

ḥayret ile ḳal-: *(Ar.+T.) Şaşkınlıkla kalmak.*

ḥayret sebeḳı: *(Ar.+T.) Şaşırma hayrat dersi.*

ḥayretfezā: *(Ar.+Far.) Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.*

ḫayrü'l-cevād: *(Ar.) İyilik, cömertlik.*

ḫazān: *(Far.) Güz, sonbahar.*

ḫazān birle bahār: *(Far.+T.+Far.) Sonbahar ile bahar.*

ḫazān bol-: *(Far.+T.) Sonbahar olmak.*

ḫazān evrāḳıdėk: *(Far.+Ar.+T.) Sonbahar yaprağı gibi.*

ḫazān eyle-: *(Far.+T.) Sonbahar mevsimine döndürmek. Aciz kılmak.*

ḫazān faṣli: *(Far.+Ar.+T.) Hazan mevsimi, sonbahar.*

ḫazān ḳıl-: *(Far.+T.) Sonbahara çevirmek.*

ḫazān ol-: *(Far.+T.) Sonbahar vakti gelmek.*

ḫazāne: *(Ar.) Hazine.*

ḥaẕar eyle-: *(Ar.+T.) Sakınmak, çekinmek.*

ḫazāyīn: *(Ar.) Hazineler.*

ḥaẕer ėt-: *(Ar.+T.) Sakınmak, çekinmek.*

hazīn: *(Ar.) Hüzünlü, acılı.*

ḥāżır ḳıl-: *(Ar.+T.) Hazır durumda bulundurmak.*

ḥażret-i ḫān dilāver bile sulṭān maḥmūd: *(ö.a.) Hazret-i Han Dilaver ile Sultan Mahmud.*

ḥażret-i seyyid ʿömer: *(ö.a.) Mahlarayim Nadire'nin kocasının ismi.*

ḫaclet: *(Ar.) Haclet: Utanma, arlanma.*

helāhil: *(Ar.) Zehir, zehirler.*

helāk ėt-: *(Ar.+T.) Mahvetmek, perişan etmek, öldürmek.*

helāk eyle-: *(Ar.+T.) Öldürmek.*

hem: *(Far.) "Aynı zamanda, ayrıca " anlamlarına gelen bağlaç.*

hem-āvāz: *(Far.) Sesi aynı olan, sestaş.*

hem-ḫ̌āb: *(Far.) Uyku arkadaşı.*

ḫem ü pīç: *(Far.) Sevgilinin saçının kıvrım, büklümü.*

hemdem: *(Far.) Birlikte bulunan, samîmî, canciğer arkadaş, dost.*

hemdem-i derd ü elem eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Üzüntü ve kedere arkadaş yapmak.*

heme: *(Far.) Bütün, hep, cümle.*

hemīşe: *(Far.) Daima, her zaman.*

hemnişīn: *(Far.) Can dost/teklifsiz arkadaş.*

hemnişīn ol-: *(Far.+T.) Birlikte oturup kalkmak. Dost, yakın arkadaş olmak.*

hemreh: *(Far.) Yol arkadaşı, yoldaş.*

hemsāye bol-: *(Far.+T.) Gölge olmak, komşu olmak.*

hengāme berpā ķıl-: *(Far.+T.) Karışıklık yaratmak.*

hengām-i tekellüm: *(Far.+Ar.) Konuşma sırasında.*

henüz: *(Far.) Daha şimdi, yeni.*

her: *(Far.) "Belli aralıklarla devamlı" anlamında belgisiz sıfat.*

her biri: *(Far.+T.) Her biri.*

herçend: *(Far.) Her ne kadar.*

her eyyām: *(Far.+Ar.) Her gün, her zaman.*

her gūşe: *(Far.) Her köşe, her yer.*

her ḥālda: *(Far.+Ar.+T.) Her halde.*

her ẖāme: *(Far.) Her kalem.*

her iş: *(Far.+T.) Her iş.*

her ķaçan: *(Far.+T.) Her ne zaman.*

her ķaṭre eşk: *(Far.+Ar.+Far.) Her damla gözyaşı.*

her ķaysı ṭaraf: *(Far.+T.+Ar.) Her bir yan, her bir taraf.*

her ķaysı: *(Far.+T.) Her biri.*

her kėçe: *(Far.+T.) Her gece.*

her kim: *(Far.+T.) Herkes.*

her kimse: *(Far.+T.) Herkes.*

her kişi: *(Far.+T.) Herkes.*

her kün: *(Far.+T.) Her gün.*

her laḥẓa: *(Far.+Ar.) Her an.*

her ne: *(Far.) Her ne, ne olursa olsun.*

her nėçe: *(Far.+T.) Kaç kez, ne kadar.*

her nevʿ: *(Far.+Ar.) Her türlü.*

her şāh: *(Far.) Her padişah.*

her şām: *(Far.+Ar.) Her akşam.*

her söz: *(Far.+T.) Her söz, her söylenti.*

her ṭaraf: *(Far.+Ar.) Her taraf, her yer.*

her tavuş: *(Ar.+T.)Her ses.*

her tün: *(Far.+T.)Her gece.*

her vilāyet: *(Far.+Ar.)Her vilayet, her il.*

her yan: *(Far.+T.) Her taraf, her yön.*

her yılda bir: *(Far.+T.) Yılda bir, her yılda bir.*

her zamān: *(Far.+Ar.) Her zaman, sürekli.*

herdem: *(Far.) Her zaman, her an.*

hergiz: *(Far.) Asla, hiç bir vakit.*

ḥevādiŝ: *(Ar.) Hadiseler, olaylar.*

heves: *(Ar.) Arzu, meyil.*

heyhāt-heyhāt: *(Ar.) Yazık ne yazık.*

hezār: *(Far.) "Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat (hezār āşüfte).*

hezār ḥadīŝ: *(Far.+Ar.) Bin söz, bin kelime.*

hezīmet ėt-: *(Ar.+T.) Yenilmek, bozguna uğramak.*

hīç: *(Far.) "Asla" anlamında zarf.*

hīç kimse: *(Far.+T.) Hiç kimse.*

ḥicāb-ı ŝābit: *(Ar.) Değişmeyen örtü.*

hīçkim: *(Farl+T.) Hiç kimse.*

hīçkişi: *(Far.+T.) Hiç kimse.*

hicir: *(Ar.) Ayrılık.*

hicr āfeti: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

hicr ara: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

hicr āşūbı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık kargaşası.*

hicr dāġı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık yarası.*

hicr dāmı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık tuzağı.*

hicr derdi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık derdi.*

hicr devāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık ilacı.*

hicr ili: *(Ar.+T.) Ayrılık şehri.*

hicr içre: *(Ar.+T.) Ayrılık zamanı içinde.*

hicr ile: *(Ar.+T.) Ayrılıkla.*

hicr elgi: *(Ar.+T.) Ayrılık eli.*

hicr mācerāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık olayı.*

hicr oḳı: *(Ar.+T.) Ayrılık oku.*

hicr şaḥnesi: *(Ar.+T.) Ayrılık memurı.*

hicr şāmı: *(Ar.+T.) Ayrılık akşamı.*

hicr tīġi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık kılıcı.*

hicr tīri: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık oku.*

hicr ü firāḳ āfeti: *(Ar.+T.) Ayrılık ve özlem belası.*

hicr ü firāḳ elgi: *(Ar.+T.) Ayrılık ve özlem eli.*

hicr vādīsi: *(Ar.+T.) Ayrılık vadisi.*

hicr vādīsi ara: *(Ar.+T.) Ayrılık vadisinde.*

hicr yaġmāsı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık yağması.*

hicrān: *(Ar.) Ayrılık, ayrılık acısı.*

hicrān ʿalemi: *(Ar.) Ayrılık dünyası.*

hicrān ʿaẕābı: *(Ar.+T.) Ayrılık acısı.*

hicrān belāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık belası.*

hicrān deşti: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık vadisi.*

hicrān ġami: *(Ar.+T.) Ayrılık derdi.*

hicrān ġamini çėk-: *(Ar.+T.) Ayrılık üzüntü ve sıkıntısını çekmek.*

hicrān ili: *(Ar.+T.) Ayrılık toplusu.*

hicrān leşkeri: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık askeri.*

hicrān māceрāsı: *(Ar.+T.) Ayrılık macerası.*

hicrān otı: *(Ar.+T.) Ayrılık ateşi.*

hicrān şebistānı: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık gecesi.*

hicrān şerārı: *(Ar.+T.) Ayrılık kıvılcımı.*

hicrān şerbeti: *(Ar.+T.) Ayrılık şerbeti.*

hicrān terānesi: *(Ar.+Far.+T.) Ayrılık şarkısı.*

hicrān tīġi: *(Ar.+T.) Ayrılık kılıcı.*

hicrān yėli: *(Ar.+T.) Ayrılık rüzgarı.*

ḫidmet: *(Ar.) Hizmet.*

hikmet yolını pey ḳıl-: *(Ar.+T.) Hikmet yoluna gitmek.*

hilāl: *(Ar.) Yeni ay.*

ḫilʿat: *(Ar.) Kaftan, çoğu ipekten yapılan, uzun, süslü üst giysisi (hükümdarlık alameti).*

ḫilʿat-ı āzādlıġ: *(Ar.+Far.+T.) Özgürlük elbisesi.*

himmet: *(Ar.) Çalışma, gayret, emek.*

himmet-i merdāne: *(Ar.+Far.) Yiğitçe/cesurca gayret eden.*

ḫırām: *(Far.) Salınış, naz ve edalı yürüyüş.*

ḫırām ėt-: *(Far.+T.) Salınarak yürümek.*

ḫırām eyle-: *(Far.+T.) Salınarak yürümek.*

ḫırām ḳıl-: *(Far.+T.) Nazlı, edalı bir şekilde yürümek; sallanmak, hareket etmek*

ḫırāmān: *(Far.) Salınan, salınarak yürüyen.*

ḫırāmān kėl-: *(Far.+T.) Salınarak yürüyüp gelmek.*

ḫırāmān öt-: *(Far.+T.) Salınarak geçmek.*

ḫıred sālārı: *(Far.+T.) Akıllı başkan.*

ḥırz-ı cān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Can sığınağı yapmak.*

ḫışt: *(Far.) Kerpiç, tuğla.*

ḫıṭāb: *(Ar.) Söylenen söz, güftâr.*

ḫıyābān: *(Far.) Cadde, iki tarafı ağaç dikili yol, bahçe yolu.*

ḫiżāb ėt-: *(Ar.+T.) Boyamak.*

ḫıżr: *(ö.a.) Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan kimse.*

ḫıżr ile mesīḥā: *(ö.a.) Hz. Hızır ve Hz. İsa.*

ḫıżr-nümā: *(Far.) Hızır Peygambere benzeyen.*

ḫıżr ʿömri: *(Ar.+T.) Hızır Peygamberin ömrü.*

ḫod: *(Far.) Kendi.*

ḫod-nümā: *(Far.) Gösteriş meraklısı, kendini öven, değersiz.*

ḫoş: *(Far.) Hoş, güzel.*

ḫoş bol-: *(Far.+Tr) İyi olmak, mutlu olmak, sevinmek.*

ḫoş ehli: *(Far.+Ar.+T.) Mutlu olanlar.*

ḫoş ḳıl-: *(Far.+T.) Hoşuna gitmek, hoş görmek.*

ḫoş nişīmen: *(Far.) Hoş oturacak yer, güzel oturacak yer.*

ḫoş zamānlar: *(Far.+Ar.+T.) Güzel zamanlar.*

ḫoşā: *(Far.) Ne hoş! Ne iyi! Ne güzel!.*

ḫoş-dil: *(Far.) Gönlü hoş, huzurlu.*

ḫoşnūd: *(Far.) Hoşnut; bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan, râzı.*

ḫūb: *(Far.) İyi, Güzel.*

ḫūb kėl-: *(Far.+T.) Hoş gelmek.*

ḫūb ḳıldın͡g: *(Far.+T.) İyi yaptın.*

ḫūblıġ: *(Far.+T.) Güzellik, iyilik.*

hücūm ėt-: *(Ar.+T.) Saldırmak.*

hücūm-ı ervāḥ: *(Ar.) Ruhlar saldırısı.*

ḫudā: *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

ḫudā riżāsı: *(ö.a.) Allah'ın rızası.*

ḫudā-i ʿālem: *(ö.a.) Dünyayı yaratan yüce Allah.*

ḫudāvendā: *(ö.a.) Ey Allah'ım!*

ḫudāvend: *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

ḫudāvend-i cihān: *(ö.a.) Dünya hükümdarı, dünyayı yaratan yüce Allah.*

ḫudāy: *(ö.a.) Allah, Tanrı.*

ḫudāy lemyezel: *(ö.a.) Baki olan Allah.*

ḫudāyā: *(ö.a.) Ey Allah, Tanrı.*

hüdhüd-i mülk-i süleyman: *(ö.a.) Süleyman Peygamber ile Melike Belkis arasında haber getirip götüren ibibik.*

ḥükemā: *(Ar.) Alimler, bilginler.*

ḥüküm: *(Ar.) Hüküm, karar, idare.*

ḫulḳ u iḥsān: *(Ar.) Ahlak ve iyilik.*

ḫumār: *(Ar.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk.*

ḫumār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneş düşkünlüğü.*

humāy: *(Far.) Devlet kuşu, talih kuşu.*

hümāyūn: *(Far.) Kutlu, kutsal, mesut, mübârek.*

hümāyūn aḫteri: *(Far.+Ar.+T.) Talih yıldızı.*

hümāyūn ṭāliʿ: *(Far.+T.) Baht ve mutluluk kuşu.*

hümāyūn ṭıfl: *(Far.+Ar.) Uğurlu çocuk.*

ḫum-ı dām-ı ġam: *(Far.+Ar.) Gam tuzağının şarap küpü.*

ḫumistān: *(Far.) Meyhane.*

ḫumistān eyle-: *(Far.+T.) Meyaneye çevirmek.*

ḫūnāb: *(Far.) Kanlı su/gözyaşı.*

ḫūnābe-yi ḥasret yut-: *(Far.+Ar.+T.) Hasret eziyeti çekmek.*

ḫūnāb-ı ciger: *(Far.) Ciğer kanı.*

ḫūnāb-ı dil: *(Far.) Gönül kanı.*

ḫūn-ı dil: *(Far.) Gönül kanı.*

ḫūn-ı ciger: *(Far.) Ciğer kanı.*

ḫurşīd-i tābān: *(Far.) Parlayan güneş.*

ḥūr: *(Ar.) Peri, huri.*

ḫurrem: *(Far.) Şen, sevinçli.*

ḫurrem bol-: *(Far.+T.) Yeşermek, şenlenmek.*

ḫurrem-dil: *(Far.) Mutlu.*

ḫurşīd: *(Far.) Güneş.*

ḫurşīd-i ʿālem-tāb: *(Far.+Ar.+Far.) Alemi yansıtan güneşti.*

ḫurşīd-i çarḫ-ı çenberī: *(Far) Felek çemberinin güneşi.*

ḫurşīd-i cemāl: *(Far.+Ar.) Güzellik güneşi.*

ḫurşīd-i nihān: *(Far.+Ar.) Gizli güneş.*

ḫurşīd-i tābān: *(Far.) Parlak güneş.*

hūş: *(Far.) Akıl, fikir, iyi ile kötüyü ayırma hissi.*

ḥüsn: *(Ar.) Güzellik.*

ḥüsn bāġı: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik bahçesi.*

ḥüsn dīvānı: *(Ar.+T.) Güzellik defteri.*

ḥüsn eflākı: *(Ar.+T.) Eüzellik göğü.*

ḥüsn ehli: *(Ar.+T.) Güzellik sahibi, güzel sevgili.*

ḥüsn envārı: *(Ar.+T.) Güzel parıltısı.*

ḥüsn içre: *(Ar.+T.) Güzellikte.*

ḥüsn ili: *(Ar.+T.) Güzeller toplusu.*

ḥüsn riyāżı: *(Ar.+T.) Güzellik bahçesi.*

ḥüsn şuʿāʿyı: *(Ar.+T.) Sevgilinin güzel yüzünün ışığı.*

ḥüsn ü ʿışḳ: *(Ar.) Güzellik ve sevgi.*

ḥüsn debīristānı: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik okulu.*

ḥüsn tecellisi: *(Ar.+T.) Sevgilinin güzel yüzünün görünmesi.*

ḫüsrev: *(ö.a.) Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahlarından birkaçı aynı adla anılırsa da içlerinde en meşhuru budur. Ayrıca kelime padişah anlamında da kullanılır.*

ḫüsrev-i ferġāne: *(ö.a.) Orta Asya da bulun bölge hükümdarı.*

ḫüsrev-i fermānverā: *(ö.a.) Hükümran Hüsrev.*

ḫüsrev-i gītī penāh: *(ö.a.) Cihan padişahı olan Hüsrev.*

ḫüsrev-i ḫurşīd ruḫsār: *(ö.a.) Güneş yüzlü Hüsrev.*

ḫüsrev-i mülk ü devlet: *(ö.a.) Malı mülkün hükümdarı olan Hüsrev.*

ḫuṣūmet: *(Ar.) Düşmanlık.*

ḫuṣūṣen: *(Ar.) Ayrıca, özellikle.*

ḫuten: *(ö.a.) Doğu Türkistan'da bir yer adı.*

ḫuten deşti: *(ö.a.) Hutan vadisi.*

hüveydā: *(Ar.) Apaçık, belli, aşikâr.*

ḫ̌āb-ı ġaflet: *(Far.+Ar.) Gaflet uykusu.*

ḫ̌ār ḳıl-: *(Far.+T.) Değersiz, itibarsız hâle getirmek.*

I

ıżṭırāb: *(Ar.) Acı, keder.*

ıżṭrāb eyle-: *(Ar.+T.) Korkmak.*

İ

ʿibārāt-ı ḳabīḥ: *(Ar.) Kötü ibareler.*

ibtilā eyle-: *(Ar.+T.) Bir şeye karşı aşırı düşkün olma.*

iç-: *(T.) İçmek.*

iç ü taş: *(T.) İçeri ve dışarı.*

īcād-ı ʿalem: *(Ar.) Kâinat, bütün yaratılmış varlıklar, dünya, cihanın yaratılması.*

içinde: *(T.) "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade.*

içre: *(T.) "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade.*

idbār ḫaṭı: *(Ar.+T.) Bahtsızlık yazısı.*

ʿīd-i viṣāl: *(Ar.) Kavuşma bayramı.*

ifṭār: (Ar) Oruç açma, bozma; iftar vakti.

ifṭār eyle-: *(Ar.+T.) İftar etmek, orucu açmak.*

ifṭār ḳıl-: *(Ar.+T.) Orucu açmak.*

ifṭār vaḳti: *(Ar.+T.) Oruç açma zamanı.*

iḫlāṣ: *(Ar.) Doğruluk, samimiyet, bağlılık.*

iḥsān ėt-: *(Ar.+T.) Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.*

iḥsān ile: *(Ar.+T.) İyilikle.*

iḥsān u cūd: *(Ar.) İyilik ve cömertlik.*

iḫtilāṭ: *(Ar.) Karışma, görüşme.*

ihtimām: *(Ar.) Dikkat, özen.*

iḥtisāb ehli: *(Ar.+T.) Hesap soranlar, sorumlular.*

iḥtisāb eyle-: *(Ar.+T.) Hesap sormak.*

iḥtiyāc: *(Ar.) Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk; gereksinim.*

iḫtiyār ėt-: *(Ar.+T.) İrade, Seçmek, tercih etmek.*

iḫtiyār ḳıl-: *(Ar.+T.) Seçmek; tercih etmek.*

iḥtiyāṭ: *(Ar.) Olabilecek şeyleri hesaba katarak tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma.*

iḥtiyāṭ ėt: *(Ar.+T.) Sakınmak, dikkatli davranmak.*

iḳāmet: *(Ar.) Bir yerde yerleşip oturma / mukim olma.*

iḳbāl: *(Ar.) Mutluluk, saadet; baht, talih.*

iḳbāl mesnedi: *(Ar.+T.) Baht tahtı.*

iḳbāl u cāh: *(Ar.+Far.) Talih ve makam.*

iḳbāl u devlet: *(Ar.) Mutluluk ve itibar.*

iḳbāl devleti: *(Ar.+T.) Devlet makamı, mutluluk, saadet, baht açıklığı.*

iḳbāl-ı refīḳ: *(Ar.) Arkadaşın bahtı.*

iḳbālnı ẓühūrı: *(Ar.+T.+Ar.+T.) Bahtın görünmesi.*

iki: *(T.) "İki adet" anlamında sayı sıfatı.*

iḳlīm-i ʿadem: *(Ar.+Far.+Ar.) Yokluk ülkesi.*

iḳlīm-i tecemmül: *(Ar.+Far.+Ar.) Güzellik ülkesi.*

iḳrār-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sevgi inkarı.*

iḳtidā ḳıl-: *(Ar.+T.)Uymak, tabi olmak.*

iḳtidār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneşin gücü.*

iḳtiżā: *(Ar.) Lüzum, gerekme, lazım gelme, şart, gerekli.*

il: *(T.) Ülke, memleket, diyar.*

il: *(T.) Halk, ahâli; başkaları; herkes.*

il ʿayyāri: *(T.+Ar.+T.) Halkın zekisi, kurnazı.*

il ḫāṭırı: *(T.+Ar.+T.) Halkın gönlü.*

il közi: *(T.) Başkaları gözü.*

il maḳtulı: *(T.+Ar.+T.) Halk katılı.*

il secdegehi: *(T.+Ar.) Halk secde etiği yer.*

il temāşāsı: *(T.+Far.+T.) Halk eğlencesi.*

ʿ**ilāc:** *(Ar.)İlaç, çare, çözüm.*

ilāhī: *(ö.a.) "Ey Allah'ım!".*

ile: *(T.) "Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılan bağlaç.*

ilik: *(T.) İlik.*

ʿ**ilm ü dāniş maḫzeni:** *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Bilgi ve bilim hazinesi.*

ilni tirgüz-: *(T.) Halkı diriltmek, halka can bağışlamak, haklı ayağa kaldırmak.*

iltizām eyle-: *(Ar.+T.) Tercih etmek, lüzumlu görmek.*

ilyās: *(ö.a.) Hızır ile birlikte abıhayatı bulan ve ölümsüz olup denizde zor durumda kalan insanlara yardım eden İlyas peygamber.*

ʿ**imāret:** *(Ar.) Bayındır ve mamur hale getirmek.*

imdād: *(Ar.) Yardım etmek, meded-res olmak.*

imdād ėt-: *(Ar.+T.) Yardım etmek, yardımda bulunmak.*

imdād ḳıl-: *(Ar.+T.) Yardım etmek.*

imkān: *(Ar.) Olanak.*

imtidād: *(Ar.) Uzun, uçsuz bucaksız.*

imtiḥān: *(Ar.) Sınav.*

imtiḥān ėt-: *(Ar.+T.) Denemek.*

imtiḥān eyle-: *(Ar.+T.) Denemek.*

imtiḥān ḳıl-: *(Ar.+T.) Denemek.*

ʿ**ināb leb:** *(Ar.+Far.) Hünnap dudaklı sevgili.*

ʿ**inān:** *(Ar.) Dizgin.*

inan-: *(T.) İnanmak, güvenmek.*

ʿ**ināyet ėt-:** *(Ar.+T.) Yardım etmek.*

ʿ**ināyet sāġarı:** *(Ar.+Far.+T.) İyilik kadehi.*

indür-: *(T.) İndirmek.*

inkār-ı muḥabbet eyle-: *(Ar.+T.) Sevgiyi inkâr etmek.*

inḳılāb: *(Ar.) Değişim, dönüşüm, bir durumdan başka bir duruma geçiş.*

inşāʾ eyle-: *(Ar.+T.) Yazmak, kaleme almak.*

inşāʾ ḳıl-: *(Ar.+T.)Yapmak, imar etmek.*

inṣāf birle: *(Ar.+T.) İnsafla.*

inṣāf u ʿadl birle: *(Ar.+T.) İnsaf ve adaletle.*

insān u perī: *(Ar.+Far.) İnsan ve peri.*

intiḫāb eyle-: *(Ar.+T.) Seçmek.*

inṭiẓār: *(Ar.) Bekleme.*

intiẓār eyle-: *(Ar.+T.) Beklemek.*

inṭizār ḳıl-: *(Ar.+T.) Bekletmek.*

intiẓār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneş yüzlü sevgilinin beklemesi.*

irşād: *(Ar.) Doğru yolu gösterme; mânen aydınlatma, uyarma.*

irsāl ėt-: *(Ar.+T.) Göndermek, yollamak.*

irtibāt: *(Ar.) İlgi, alaka, bağ.*

irür: *(T.) -dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.*

is: *(T.) Koku.*

iş: *(T.)İş, vazife, görev.*

ʿīş: *(Ar.)Zevk u safâ sürmek, yaşamak.*

ʿīş devrānı: *(Ar.+T.)Zevki safa zamanı.*

ʿīş ü ʿişret: *(Ar.)Zevk ve eğlence sürme. Bulunulan mecliste yeme-içme, eğlenme durumu.*

ʿīş ü neşāṭ:*(Ar.) Eğlence sevinci.*

ʿīş ü ṭarab:*(Ar.)Eğlence ve şenlik.*

īŝār: *(Ar.) İkram, bahşiş. Cömertlikle verme.*

īŝār-ı duʿā ḳıl-: *(Ar.+T.) Dua etmek.*

iŝbāt: *(Ar.) İspat, kanıt.*

iŝbāt eyle-: *(Ar.+T.) İspat etmek.*

iŝbāt-ı nā-tüvānlıġ: *(Ar.+Far.+T.) Güçsüzlüğün kanıtı.*

ʿīş-i cāvidān: *(Ar.+Far.)Sonsuz zevk ve safa.*

ʿīş-i müdām: *(Ar.+Far.+Ar.) Sürekli zevk ve sefa yapmak.*

ʿışḳ: *(Ar.) Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu.*

ʿışḳ āfeti: *(Ar.+T.) Aşk belası.*

ʿışḳ ara: *(Ar.+T.) Aşkda, sevgide.*

ʿışḳ āyīnesi: *(Ar.+Far.+T.) Aşk aynası.*

ʿışḳ āyīni: *(Ar.+Far.+T.) Aşka töresi.*

ʿışḳ bināsı: *(Ar.+T.) Aşk binası.*

ʿ**ışḳ bürhānı:***(Ar+T.) Aşk kanıtı.*

ʿ**ışḳ cez̠besi:** *(Ar.+T.) Aşk coşkusu.*

ʿ**ışḳ dāmı:** *(Ar.+far.+T.) Aşk tuzağı.*

ʿ**ışḳ daʿvāsı:** *(Ar.+T.) Aşk davası; âşık olduğunu iddia etmek.*

ʿ**ışḳ derdi:** *(Ar.+T.) Aşk derdi.*

ʿ**ışḳ dersi:** *(Ar.+T.) Aşk dersi.*

ʿ**ışḳ ehli:** *(Ar.+T.) Aşk ehli, âşıklar.*

ʿ**ışḳ esrārı:** *(Ar.+T.) Aşk sırrı.*

ʿ**ışḳ fetvāsı:** *(Ar.+T.) Aşk fetvası.*

ʿ**ışḳ içre:** *(Ar.+T.) Aşk içinde, sevgi içinde.*

ʿ**ışḳ ile z̠āhid:** *(Ar.+T.+Ar.) Aşk ve zahit.*

ʿ**ışḳ ili:** *(Ar.+T.) Âşıklar.*

ʿ**ışḳ marīżi:** *(Ar.+T.) Aşk hastası.*

ʿ**ışḳ nemāzı:** *(Ar.+T.) Aşk namazı.*

ʿ**ışḳ nīsānı:** *(Ar.+Far.+T.) Aşk izi.*

ʿ**ışḳ otını teʾŝiri:** *(Ar.+T.+Ar.+T.) Aşk ateşinin etkisi.*

ʿ**ışḳ öyi:** *(Ar.+T.) Aşk evi, gönül.*

ʿ**ışḳ ṣaḥrāsı:** *(Ar.+T.) Aşk çölü.*

ʿ**ışḳ ṣayyādı:** *(Ar.+T.) Aşk avcısı.*

ʿ**ışḳ sırrı:** *(Ar.+T.) Aşk sırrı.*

ʿ**ışḳ tīġi:** *(Ar.+Far.+T.) Aşk kılıcı.*

ʿ**ışḳ u cünūn:** *(Ar.) Aşk ve delilik.*

ʿ**ışḳ u cünūn ehli:** *(Ar.+T.) Âşıklar.*

ʿ**ışḳ u muḥabbet:** *(Ar.) Aşk ve sevgi.*

ʿ**ışḳ u muḥabbet ehli:** *(Ar.+T.) Âşıklar.*

ʿ**ışḳ vādīsi:** *(Ar.+T.) Aşk vadisi.*

ʿ**ışḳ yolı:** *(Ar.+T.) Aşk yolu.*

iskender-i rūm: *(ö.a.) Rum iskenderi.*

ʿ**ışḳnı fermānı:** *(Ar.+T.+Ar.+T.) Aşkın buyruğu.*

işlāḥ tap-: *(Ar.+T.) Düzelmek, düzen bulmak.*

ʿ**işret:** *(Ar.) Yeme içme, zevk u safa, içki içme.*

ʿ**işret meyi:** *(Ar.+Far.+T.) Eğlence ve mutluluk içkisi.*

ʿ**işret şāmı:** *(Ar.+T.) Eğlence akşamı.*

iste-: *(T.) Arzu etmek, talep etmek, istemek.*

istiġnā: *(Ar.) Naz, işve.*

istiġnā eyle-: *(Ar.+T.) Kaçınmak, ihtiyaç duymamak.*

istiġnā ḳıl-: *(Ar.+T.) Kanaat etmek.*

iştihā: *(Ar.) Arzu, istek, heves.*

istiḳbāl-ı dār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) İdāmı karşılamak.*

iştiyāḳ: *(Ar.) Özleme; güçlü istek, arzu.*

iştiyāḳ ḳıl-: *(Ar.+T.) Arzu duymak.*

iştiyāḳ-ı bāde: *(Ar.+Far.) Şarap içme arzusu.*

ʿ**işve:** *(Ar.) Nâz, eda, cilve.*

it: *(T.) Köpek, sevgilinin kapısında bekleyenler, rakipler.*

ʿ**itāb eyle-:** *(Ar.+T.) Azarlamak, darılmak.*

ʿ**itāb ḳıl-:** *(Ar.+T.) Azarlamak, darılmak.*

iʿtibār tap-: *(Ar.+T.) Değer bulmak.*

iʿtibār-ı dehr: *(Ar.+Far.+Ar.) Devir önemi.*

iʿtiḳād: *(Ar.) İnanç.*

iʿtimād: *(Ar.) Güven.*

ittiḥād eyle-: *(Ar.+T.) Bir olmak, birleşmek; aynı fikirde olmak.*

ʿ**iyadet:** *(Ar.) Hatır sorma, ziyaretinde bulunma, gidip görme, hasta ziyareti.*

iz: *(T.) İz, işaret.*

iẓhār: *(Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.*

iẓhār ėt-: *(Ar.+T.) Göstermek, açığa çıkarmak.*

iẓhār eyle-: *(Ar.+T.) Göstermek, açığa vurmak.*

iẓhār ḥadīŝ eyle-: *(Ar.+T.) Konuşmaya başlamak.*

iẓhār ḳıl-: *(Ar.+T.) Görünmek, ortaya çıkmak.*

iẓhār-ı muḥabbet eyle-: *(Ar.+T.) Sevgiyi açıklamak.*

izle-: *(T.) İzlemek, izini takip etmek.*

ʿ**izzet ü ikrām:** *(Ar.) Saygı ve cömertlik.*

J

jūyende-yi fermān: *(Ar.+Far.) Emir isteyici.*

K

kaʿb: *(Ar.) Topuk.*

kaʿbe dīvārı: *(ö.a.) Kabe'nin duvarı.*

kaʿbe taʿbīri: *(ö.a.) Kabe'nin açıklaması.*

kaʿbe ü deyr: *(ö.a.) Kabe ve meyhane.*

ḳabīḥ: *(Ar.) Çirkin. (Madiyyat ve maneviyyatta kullanılr: vech-i kabîh, fi'l-i kabîh, akvâl-i kabîha).*

ḳabūl: *(Ar.) Makbul olma, kabullük.*

ḳabūl ḳıl-: *(Ar.+T.) Kabul etmek, onaylamak, razı olmak.*

ḳaçan: *(T.) "Ne zaman? Ne vakit?" anlamında soru zarfı.*

ḳaçan kim: *(T.) Ne zaman ki.*

ḳad: *(Ar.) Boy, kâmet.*

ḳadi mevzūn: *(Ar.+Far.+Ar.) Düzgün, ölçülü boy.*

ḳadi serv: *(Ar.+Far.) Servi gibi uzun ve düzgün boy.*

ḳadi şimşād: *(Ar.+Far.) Şimşir ağacına benzeyen boy.*

ḳad u bālā: *(Ar.+Far.) Sevgilinin boyu ve yüceliği.*

ḳad u reftār: *(Ar.+Far.) Boy ve yürüyüş.*

ḳad u ruḫsār: *(Ar.+Far.) Boy ve yanak.*

ḳad u yüz: *(Ar.+T.) Boy ve yüz.*

ḳadeḥ: *(Ar.) Kadeh.*

ḳadeḥ iç-: *(Ar.+T.) İçki içmek.*

ḳadeḥ tut-: *(Ar.+T.) İçki, şarap sunmak.*

ḳadeḥ ü mīnā: *(Ar.) İçki ve kadeh.*

ḳadem: *(Ar.) Adım.*

ḳadem ḳoy-: *(Ar.+T.) Adım atmak.*

ḳadr-i ṣoḥbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sohbetin değeri*

ḳadrdān: *(Ar.+Far.) Kadir ve kiymeti bilen kimse.*

ḳafes: *(Ar.) Kafes.*

kāfir: *(Ar.) Kafir.*

kāfir ü bī-raḥm: *(Ar.+Far.) Kafir ve acımasız.*

kāfūrgūn: *(Ar.+Far.) Kafur renkli içki, kāfūr renginde şarap.*

ḳayġuluḳ: *(T.) Dertli ve kaygılı.*

ḳāʿide-yi emn ü emān: *(Ar.) Güvenlik ve emniyet kuralları.*

ḳaʿide-yi mihr ü muḥabbet: *(Ar.) Aşk ve sevgi kuralları.*

kākül-i şebreng: *(Far.) Sevgilinin siyah saçı.*

kākülüng͡ yang͡lıġ: *(Far.+T.) Alnına düşen saç gibi.*

ḳal-: *(T.) Kalmak, durmak, hareket etmemek.*

ḳalb-i sūzān: *(Ar.+Far.) Yanan kalp.*

ḳalem: *(Ar.) Kalem, yazma aracı.*

ḳalem çėk-: *(Ar.+T.) Yazı yazmak.*

ḳalġay mu: *(T.) Kalır mı?*

ḳalīl ü keŝīr: *(Ar.) Az ve çok.*

kām: *(Far.) İstek, arzu, meram, maksat.*

kām iste-: *(Far.+T.) Arzu etmek, istemek.*

ḳamer yüz: *(Ar.+T.) Aya benzeyen yüz.*

kāmet: *(Ar.) Boy, endam.*

ḳāmet çėk-: *(Ar.+T.) Büyümek.*

ḳāmet-i ẖırām: *(Ar.+Far.) Salınan boy.*

ḳāmet-i mezūn: *(Ar.+Far.+Ar.) Uzun boy.*

kām-ı cān: *(Far.) Can dimağı.*

kām-ı ʿişret: *(Far.+Ar.) Eğlence arzusu.*

kāmil: *(Ar.) Büsbütün, tam, noksansız.*

kāmile: (*ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire'nin Farsça şiirlerinde kullanmış olduğu mahlas.*

ḳamışdėk: *(T.) Kamış gibi.*

ḳamu: *(T.) "Bütün, hep" anlamında sıfat.*

kāmyāb: *(Far.) İsteğine kavuşmuş, muradına ermiş olan.*

ḳan: *(T.) Kan.*

ḳan ėt-: *(T.) Kanlı hale getirmek. Öldürmek.*

ḳan eyle-: *(T.) Kanla yapmak.*

ḳan iç-: *(T.) Çok eziyet çekmek.*

ḳan ol-: *(T.) Kan dolmak.*

ḳan tök-: *(T.) Kan dökmek.*

ḳan üstide ḳan ėt-: *(T.) Kan üstünde kan etmek.*

ḳan yaş: *(T.) Kanlı gözyaşı, kan ağlamak.*

ḳan yaş tök-: *(T.) Kan ağlamak.*

ḳan yıġla-: *(T.) Kan ağlamak, kanlı gözyaşı dökmek.*

ḳan yut-: *(T.) Pek çok sıkıntı, azap, ızdırap çekmek ve bunlara tahammül etmek, dayanmak, katlanmak.*

ḳand u şeker: *(Far.) Tatlı ve şeker.*

ḳanda: *(T.) "Nerede" soru zamiri.*

ḳandasan: *(T.) Neredesin?*

ḳanı: *(T.) "Hani, nerede" anlamlarında* soru zamiri.

ḳanlı: *(T.) Kanlı.*

ḳanlıġ köñgül: *(T.) Kanlı gönül.*

ḳānūn: *(Ar.) Adet, kural.*

ḳānūn-ı bezm-i ʿişret: *(Ar.+Far.+Ar.) Eğlence meclisinin kuralı.*

kār u bār: *(Far.) İş ü güc.*

ḳara dāġlıḳ: *(T.) Siyah yara.*

ḳara ḫāl: *(T.+Far.) Siyah ben.*

ḳara közlük: *(T.) Kara göz, siyah göz.*

ḳara libās: *(T.+Ar.) Siyah giyisi.*

ḳara şām: *(T.+Ar.) Karanlık akşam.*

ḳara topraḳ: *(T.) Kara toprak, mezar.*

ḳara: *(T.) Siyah, karanlık, çok kötü ve sıkıntılı.*

ḳaranġu: *(T.) Karanlık.*

ḳaranġu bol-: *(T.) Karanlık olmak.*

ḳarar-: *(T.) Kararmak, kötü duruma düşmek.*

ḳarār: *(Ar.) Karar, dayanma gücü.*

ḳarı: *(T.) Yaşlanmak, ihtiyarlamak.*

ḳarḳara: *(T.) Gürültü.*

kārsāz: *(Far.) Becerikli, iş bilen, sevgili.*

kārvān: *(Far.) Kervan.*

ḳaş: *(T.) Kaş.*

ḳaş birle kiprik: *(T.) Kaş ile kirpik.*

ḳaş u köz: *(T.) Kaş ve göz.*

ḳaş ya: *(T.) Yaya benzeyen kaş.*

kāşāne: *(Far.) Köşk, saray, yuva.*

kāşāne içre: *(Far.+T.) Köşk, saray içinde.*

ḳaṣd ėt-: *(Ar.+T.) Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek, zarar vermek maksadıyle harekete geçmek, kıymak.*

ḳaṣd eyle-: *(Ar.+T.) Kasetmek.*

ḳaṣd-ı cān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Birinin canına kastetmek.*

ḳaşı ḳılıçı birle: *(T.) Kılıca benzeyen kaşıyla.*

ḳaşı u aġzı u ḳadi bile: *(T.) Kaşı, ağzı ve kametiyle.*

kāşkī: *(Far.) Keşke. Dilek cümlelerinin başına getirilen ve "ne olurdu" anlamında özlem veya esef bildiren temennî sözü.*

kasrā: *(Ar.) Sarayı inşa eden.*

ḳaṣr-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sevgi köşkü.*

ḳaṭʿ-i murād eyle-: *(Ar.+ T.) Ümitsiz olmak.*

ḳatʿ-i naẓar ḳıl-: *(Ar.+T.) Vazgeçmek.*

ḳaṭʿ-i taʿalluḳ eyle-: *(Ar.+T.) İlgisini, alakasını kesmek.*

ḳatıḳ mācerā: *(T.+Ar.) Kötü bir olay.*

ḳātıl: *(Ar.) Katledici, öldürücü.*

ḳatl: *(Ar.) Öldürmek, yok etmek; helâk olmak.*

ḳatl eyle-: *(Ar.+T.) Öldürmek.*

ḳatl ḳıl-: *(Ar.+T.) Katletmek, öldürmek.*

ḳatl-ı ʿām ėt-: *(Ar.+T.) Herkesi öldürmek, katliam yapmak.*

ḳatl-ı ʿām eyle-: *(Ar.+T.) Herkesi öldürmeye çalışmak.*

ḳaṭre ḳaṭre: *(Ar.) Damla damla.*

ḳaṭre-yi şebnem: *(Ar.+Far.) Çiy tanesi.*

ḳaṭre-yi sīmāb: *(Ar.+Far.) Gömüş renkli su damlası.*

ḳaṭre-yi yaş: *(Ar.+T.) Gözyaşı damlası.*

ḳat-: *(T.) Katmak, katı olmak.*

ḳavl: *(Ar.) Emir; söz.*

ḳayu: *(T.) Hangi.*

ḳay: *(T.) Hangisi, hangi birisi.*

ḳayan: *(T.) Ne tarafa, nereye.*

ḳayd ḳıl-: *(Ar.+T.) Kaydetmek.*

ḳaydasan: *(T.) Neredesin?*

ḳayd-ı ġam: *(Ar.) Keder bağı; sürekli duyulan üzüntü, sevgilinin siyah saçı, perçemi.*

ḳaydın: *(T.) Nereden?*

ḳayġur-: *(T.) Kaygılanmak, endişelenmek, tasalanmak.*

ḳaysı: *(T.) "Hangi?" soru zamiri.*

ḳażā: *(Ar.) Allah'ın ezelden takdir ettiği şeylerin meydana gelmesi.*

kāze tik-: *(Far.+T.) Çadır dikmek.*

kebāb: *(Ar.) "Ateşle kızartılmış et".*

kebāb eyle-: *(Ar.+T.) Kebap etmek.*

kebi: *(T.) Gibi.*

kėç-: *(T.) Vazgeçmek.*

kėçe: *(T.) Gece.*

kėçe kündüz: *(T.) Gece gündüz.*

kėçür-: *(T.) Geçirmek.*

kef-i pā: *(Far.) Ayak tabanı.*

kef-i pāy: *(Far.) Ayak tabanı.*

kehkeşān: *(Far.) Sāmānyolu.*

kehrübā: *(Far.) Kehrübar gibi, sapsarı.*

kehrübā eyle-: *(Far.+T.) Kehribara çevirmek.*

kėl-: *(T.) Gelmek.*

kelām: *(Ar.) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifâde.*

kelām çaġı: *(Ar.+T.) Söz devri.*

kelāmı rūşen: *(Ar.+Far) Açık ve belli olan söz.*

kėlen sulṭān: *(Ar.) Gelen sultan.*

kėltir-: *(T.) Getirmek.*

kėltür-: *(T.) Getirmek.*

kem: *(Far.) Az, eksik.*

kemāl: *(Ar.) Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

kemāl tap-: *(Ar.+T.) Büyümek, kemal bulmak.*

kemālıġa yėtür-: *(Ar.+T.) Olgunluğa eriştirmek.*

kemān: *(Far.) Yay, kavis.*

kemān eyle-: *(Far.+T.) Yay gibi eğmek, iki büklüm etmek, bükmek.*

kemend-i dūd-ı āh: *(Far.) Ah dumanının ipi.*

kemend-i ḥalḳa-yı zülf: *(Far.+Ar.+Far.) Sevgilinin saçını kalın halkası.*

kemend-i zülf-i pür-tāb: *(Far.) Sevgilinin kıvırcık saçının bağı.*

kemend-i zülf: *(Far.) Saç bağı; idam edileceklerin boynuna takılan ip; sevgilinin saçının kıvrımı.*

kemer: *(Far.) Bel bağı, kuşak.*

ḳemer: *(Ar.) Ay.*

kemerbend: *(Far.) Kemer, kemer bağı.*

kerāmet: *(Ar.) Cömertlik, lütuf, iyilik.*

kėrek: *(T.) Gerek, lazım.*

kėreklik: *(T.) Gerekli.*

kerem ėt-: *(Ar.+T.) Lütuf, merhamet, ihsan etmek.*

kerem eyle-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek, iyilik etmek.*

kerem kanı: *(Ar.+T.) Cömertlik madeni, kaynağı.*

kerem ḳıl-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

kerem-i dāver: *(Ar.+Far.) Hükümdarın cömertliği.*

kesbėt-: *(Ar.+T.) Kazanmak, elde etmek.*

kesb eyle-: *(Ar.+T.) Kazanmak, elde etmek.*

kesb-i hūş ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Akıllı olmak.*

kesb-i kemāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Olgunlaşmak.*

kėt-: *(T.) Gitmek, bir yere doğru yönelmek.*

kevākib: *(Ar.) Yıldızlar.*

kevkeb: *(Ar.)Yıldız.*

kevkeb-efşān eyle-: *(Ar.+Far.T.) Yıldız gibi parlatmak.*

kevkeb-i seyyāre: *(Ar.+Far.+Ar.) Yıldız, âşığın gözyaşı.*

kevn ü mekān: *(Ar.) Varlık, kainat.*

kevŝer lebi: *(ö.a.) Kevser havuzunun kenarı.*

keyfiyet: *(Ar.) Nitelik.*

key-ḫusrev: *(ö.a.) Keykavus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.*

kėyik: *(T.) Geyik, ceylan.*

keyvān: *(Far.) Zuhal gezegeni.*

kėz-: *(T.) Gezmek.*

ḳıble: *(Ar.) Müslümanların namazda yöneldiği cihet.*

ḳıçḳır-: *(T.) Haykırmak, bağırmak.*

ḳıl-: *(T.) Yapmak, etmek, eylemek.*

ḳılıç: *(T.) Kılıç*

ḳıran ėt-: *(Ar.+T.) Yakınlaşmak, yakın olmak.*

ḳısmet: *(Ar.) Nasip, kısmet, kader.*

ḳıṣṣa: *(Ar.) Kıssa, hikaye*

ḳıṣṣa-yı rūzgār: *(Ar.+Far.) Hayat hikayesi.*

kıya: *(T.) Dik olmayan yamaç.*

ḳıya baḳ-: *(T.) Sert bakmak.*

ḳıyāmet: *(Ar.) Kıyamet günü.*

ḳıyāmet kün: *(Ar.+T.) Kıyamet günü.*

ḳıyāmet ṣubḥi: *(Ar.+Far.) Kıyamet sabahı.*

ḳızar-: *(T.) Rengi kırmızıya dönmek, utancından kızarmak.*

ḳızart-: *(T.) Kızartmak, kırmızıya boyamak.*

ḳızı-: *(T.) Sıcak olmak.*

ḳızıl eşk: *(T.+Far.) Kanlı gözyaşı.*

ḳızıl gül: *(T.+Far.) Kırmızı gül.*

ḳızıl ḳan: *(T.) Kırmızı kan.*

kıya: *(T.) Dik olmayan yamaç.*

ḳıya baḳ-: *(T.) Sert bakmak.*

ḳıyāmet: *(Ar.) Kıyamet günü.*

ḳıyāmet kün: *(Ar.+T.) Kıyamet günü.*

ḳıyāmet ṣubḥi: *(Ar.+Far.) Kıyamet sabahı.*

ḳızar-: *(T.) Rengi kırmızıya dönmek, utancından kızarmak.*

ḳızart-: *(T.) Kızartmak, kırmızıya boyamak.*

ḳızı-: *(T.) Sıcak olmak.*

ḳızıl eşk: *(T.+Far.) Kanlı gözyaşı.*

ḳızıl gül: *(T.+Far.) Kırmızı gül.*

ḳızıl ḳan: *(T.) Kırmızı kan.*

ki: *(Far.) " Ki bağlacı".*

kibriyā: *(Ar.) Büyüklük.*

ḳīl ü ḳāl: *(Ar.) Dedikodu.*

kilk: *(Far.) Parmak.*

kilk-i bihzād: *(ö.a.) Bihzad'ın parmağı, Bihzad'ın kalemi.*

kilki ḳażā: *(Far.+Ar.) Kaza kalemi.*

kilk-i nādire: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük şairi olan Nadire'nin kalemi.*

kilk-i naḳḳāş-ı ḳażā: *(Far.+Ar.) Kaderi çizen nakkaşın parmağı.*

kim: *(T.) Kim, kimse.*

kim: *(T.) " Ki" bağlacı.*

ḳīmet-i yūsūf: *(ö.a.) Yūsūf Peygamber'in değeri.*

kimse: *(T.) Kim, kimse.*

kir-: *(T.) Girmek.*

kirdār: *(Far.) İş, amel, fiil.*

kişi: *(T.) İnsan, şahıs.*

kişver: *(Far.) Memleket, ülke.*

kişvergüşā: *(Far.) Ülkeleri fetheden, ülkėlerin kapılarını açan.*

kitābet: *(Ar.) Katiplik.*

kiy-: *(T.) Giymek.*

ḳol: *(T.) Kol.*

ḳoy-: *(T.) Koymak.*

ḳoy-: *(T.) Bırakmak, koymak.*

ḳoyun: *(T.) Koyun.*

ḳozġal-: *(T.) Yerinizden kıpırdamayacaksınız.*

kök: *(T.) Gök, sema, gökyüzü.*

köke: *(T.) İp, urgan.*

kökge yandaş-: *(T.) Göğe yaklaşmak.*

kökke yėt-: *(T.) Göğe ulaşmak.*

kökreg: *(T.) Göğüs.*

köks: *(T.) Göğüs.*

köl: *(T.) Gölet.*

kön͡gil: *(T.) Gönül, yürek.*

kön͡gül ara: *Gönülde.*

kön͡gül āyīnesi: *(T.+Far.+T.) Gönül aynası.*

kön͡gül bāġı: *(T.+Far.+T.) Gönül bahçesi.*

kön͡gül bezmi: *(T.+Far.+T.) Gönül şenliği.*

kön͡gül bülbüli: *(T.+Far.+T.) Gönül bülbülü.*

kön͡gül dāġı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarasını.*

kön͡gül derdi: *(T.+Ar.+T.) Gönül tasası.*

kön͡gül içre: *(T.) Gönülde.*

kön͡gül ḳaṣrı: *(T.+Ar.+T.) Gönül köşkü.*

kön͡gül közgüsi: *(T.) Gönül aynası.*

kön͡gül ḳuşı: *(T.) Gönül kuşu.*

kön͡gül maḫzeni: *(T.+Ar.+T.) Gönül hazinesi.*

kön͡gül mecnūnı: *(T.+Ar.+T.) Gönül mecnunu.*

kön͡gül meydānı: *(T.+Far.+T.) Gönül alanı.*

kön͡gül mülki: *(T.+Ar.+T.) Gönül evi.*

kön͡gül riştesi: *(T.+Far.+T.) Gönül ipliği.*

kön͡gül ṣaḥīfesi: *(T.+Ar.+T.) Gönül sayfası.*

kön͡gül ṣaydı: *(T.+Ar.+T.) Gönül avı.*

kön͡gül şehbāzı: *(T.+Far.+T.) Gönül kuşu.*

kön͡gül şerḥ-i ġami: *(T.+Ar.+T.) Gönül sıkıntısının açıklaması.*

kön͡gül sürūrı: *(T.+Ar.+T.) Gönül şenliği.*

kön͡gül taḫtı: *(T.+Far.+T.) Gönül tahtı.*

kön͡gül teşvīşi: *(T.+Far.+T.) Gönül korkusu, gönül stresi, gönül tasası.*

kön͡gül vīrānesi: *(T.+Far.+T.) Gönül viranesi.*

kön͡gül yarası: *(T.) Gönül yarası.*

köp: *(T.) Çok, çok fazla, hep.*

köp u az: *(T.) Çok ve az.*

köp yıġla-: *(T.) Çok ağlamak.*

kör-: *(T.) Görmek.*

körer kün: *(T.) Göreceğim gün.*

körgeymen mü?: *(T.) Görür müyüm?*

körgeç: *(T.) Görünce.*

körgemėn: *(T.) Görürüm.*

körgen ėmesdür: *(T.) Görmemiştir.*

körgende: *(T.) Gördüğünde.*

körgen mü ėkin?: *(T.) Görmüş mü?*

körgüz-: *(T.) Göstermek.*

körme-: *(T.) Görmemek.*

körmesem ėdi: *(T.) Görmez olsaydım.*

körsert-: *(T.) Göstermek.*

köter-: *(T.) Kaldırmak.*

köy: *(T.) Köy, mahalle.*

köy-: *(T.) Yanmak.*

köydür-: *(T.) Yakmak.*

köz: *(T.) Göz.*

köz aç-: *(T.) Uyanmak, kendine gelmek.*

köz ara: *(T.) Göz içinde.*

köz merdümi: *(T.+Far.+T.) Göz bebeği.*

köz nūrı: *(T.+Ar.+T.) Göz nuru; bakışı, güzelliği.*

köz ṣafḥası: *(T.+Ar.+T.) Yüz.*

köz sal-: *(T.) Bakmak.*

köz tėg-: *(T.) Göz değmek, uğursuzluk ya da kötülük getirdiğine inanılan kıskanç ya da hayran bakışlar nedeniyle kötü bir duruma düşmek; göze gelmek.*

köz tut-: *(T.) Bakmak, beklemek.*

köz yaşı: *(T.) Gözyaşı.*

köz yolı: *(T.) Gözyaşının akan yolu.*

köz yüm-: *(T.) Ölmek, vefat etmek.*

közdin yaş tök-: *(T.) Ağlamak.*

közge il-: *(T.) Önemsemek.*

közge sür-: *(T.) Göze sürtmek.*

közgü: *(T.) Ayna.*

közgü yan͡glıġ: *(T.) Ayna gibi.*

küçe: *(Far.) Dar sokak..*

kūh u beyābān: *(Far.) Dağ ve çöl.*

kūh u ṣaḥrā: *(Far.+Ar.) Dağ ve çöl.*

kūh-i ġam: *(Far.+Ar.) Gam dağı.*

kūh-i ḳāf: *(ö.a.) Kaf Dağı.*

kūhken: *(Far.)Dağı delen (kimse). Şirin için dağları delen aşk kahramanı Ferhat.*

ḳul: *(T.) Köle, esir, tutsak.*

ḳulaġ: *(T.) Kulak.*

ḳumrī: *(Ar.) Güvercin nevinden maruf kuş, müennesi: kumriyye.*

ḳurbān: *(Ar.) Kurban.*

ḳurbān ėt-: *(Ar.+T.) Allah yolunda canını feda etmek.*

ḳurbān ḳıl-: *(Ar.+T.) Kurban etmek, feda etmek.*

ḳurbān eyle-: *(Ar.+T.) Feda etmek.*

ḳurbānlıġ eyle-: *(Ar.+T.) Kurban kesmek.*

ḳurretü'l-ʿayn: *(Ar.) Göz nuru.*

ḳuş: *(T.) Kuş.*

ḳuş nijādı: *(T.+Far.) Kuş nesli.*

ḳuş uçurgandėk: *(T.) Kuş uçuran yanı kuşçu gibi.*

ḳūt-ı cān ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Can gıdası yapmak.*

ḳutul-: *(T.) Kurtulmak.*

ḳuyaş: *(T.) Güneş.*

ḳuyaşdėk: *(T.) Güneş gibi.*

ḳuyaşge yėt-: *(T.) Güneşe ulaşmak.*

küdūret: *(Ar.) Bulanıklık, dönüklük.*

küfr ü islām: *(ö.a.) Hak dini inkâr eden, inanmayanlar ve itaat etmeyenler.*

kühen: *(Far.) Eski, ihtiyar.*

kül ḳıl-: *(T.) Kül etmek, küle çevirmek, yakmak*

külāle: *(Far.) Çiçek demeti; kıvırcık saç, kâkül.*

külbe: *(Far.) Kulübe.*

külbe-yi aḥzān: *(Far.+Ar.) Hüzün kulübesi.*

külbe-yi aḥzān ara: *(Far.+Ar.+T.) Hüzün kulübesi içinde.*

külbe-yi vīrān: *(Far.) Harap olmuş kulübe.*

külfet: *(Ar.) Sıkıntı, zahmet, meşakkat.*

külfet çėk-: *(Ar.+T.) Sıkıntı çekmek.*

külib kėl-: *(T.) Gülerek gelmek.*

kün: *(T.) Gün.*

künd eyle-: *(Far.+T.) Kesmez eylemek.*

kündüz: *(T.) Gündüz, gün ışığı. (Divan ü Lügati't-Türk' teki anlamı).*

L

lācerem: *(Ar.) Kuşkusuz, hiç şüphesiz.*

lācürʿa çėk-: *(Ar.+T.) İçki kadehinin son damlasına kadar içmek.*

lāf-ı ʿışḳ ur-: *(Far.+Ar.+T.) Aşk lafını söylemek, aşktan konuşmak.*

lāf-ı muḥabbet ur-: *(Far.+Ar.+T.) Aşk lafı söylemek.*

lāf-ı naẓar ur-: *(Far.+Ar.+T.) Bakarak laf söylemek.*

laḥẓa laḥẓa: *(Ar.) Zaman zaman.*

laḥẓada: *(Ar.+T.) Anında.*

laḥẓa-yı ḫālī: *(Ar.+Far.) Bir an bile boş değildir.*

laʿl: *(Ar.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

laʿl-i ābdār: *(Ar.+Far.) Suylu dudak.*

laʿl-i ābdār-ı āfitāb: *(Ar.+Far.) Güneş yüzlü sevgilinin suylu dudağı.*

laʿl-i cān baḫş: *(Ar.+Far.) Sevgilinin can bağışlayan dudağı.*

laʿl-i ḫandān: *(Ar.+Far.) Gülümseyen kırmızı dudak.*

laʿl-i leb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

laʿl-i meygūn-ı şekerḫˇā: *(Ar.+Far.)S evgilinin tatlı isteyen içkili kırmızı dudağı.*

laʿl-i nāb: *(Ar.+Far.) Saf kırmızı dudak.*

laʿl-i şekerbār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin şeker saçan dudakları.*

laʿl-i şekerḫˇā: *(Ar.+Far.) Sevgilinin şeker isteyen saf dudağı.*

laʿl-i sīrāb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı suylu dudağı.*

lāl bol-: *(Ar.+T.) Konuşamamak; dilsiz olmak, dili tutulmak.*

lāl ėt-: *(Ar.+T.) Konuşamaz duruma sokmak, susturmak.*

lāl ol-: *(Ar.+T.) Konuşamamak; dilsiz olmak, dili tutulmak.*

lāle: *(Far.) Lale çiçeği.*

lāle bergidėk: *(Far.+T.) Lale yaprağı gibi.*

lāle ruḫsār: *(Far.) Lale renginde kırmızı yanak.*

lāle yan͡glıġ: *(Far.+T.) Lale gibi.*

leb: *(Far.) Dudak.*

lebāleb: *(Far.) Ağzına kadar dolu.*

leb-i cānperver: *(Far.) Can besleyen dudak.*

leb-i ḫandān: *(Far.) Sevgilinin gülümseyen dudağı.*

leb-i laʿl ü meh-i ruḫsār: *(Far.+Ar.+Far.) Sevgilinin kırmızı dudağı ve ay gibi yüzü.*

leb-i laʿl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

lebi maḫmūr: *(Far.+Ar.) Sarhoş olan dudak.*

leb-i şeker şiken: *(Far.) Şeker kıran dudak.*

lemʿa-yı dīdār: *(Ar.+Far.) Yüz ışığı.*

leşker: *(Far.) Asker.*

letāfet bahārı: *(Ar.+Far.+T.) Güzellik baharı.*

levḥ: *(Ar.) Levha, sayfa.*

levḥ-i cemāl: *(Ar.) Güzellik levhası.*

levŝ: *(Ar.) Kir, pislik.*

leylī: *(ö.a.) Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.*

leẕẕet-i ʿīş ü ferāġat: *(Ar.+Far.+Ar.) Zevk ü safa lezzeti.*

leẕẕet-i şiʿr: *(Ar.+Far.+Ar.) Şiirin lezzeti.*

libās-ı selāmet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sağlıklı elbise.*

libāsı sūsenī: *(Ar.+Far.) Susam renkli elbise.*

līk: *(Far.) "Ama, fakat, lakin, ancak" anlamında bağlaç.*

līkin: *(Far.) Lâkin, ancak, ama.*

lillāhü'l-ḥamd: *(Ar.) Allah'a hamdolsun.*

luṭf: *(Ar.) Yardım, inayet, ihsan.*

luṭf ėt-: *(Ar.+T.) İyilikte bulunmak, lütuf göstermek.*

luṭf eṭegi: *(Ar.+T.) Merhamet eteği.*

luṭf eyle-: *(Ar.+T.) Merhamet eylemek, iyilikte bulunmak.*

luṭf ile: *(Ar.+T.) İyilik ve merhametle.*

luṭf ü ḫulḳ: *(Ar.) Merhamet ve ahlak.*

luṭf ü ilṭāf: *(Ar.) Lutüf ve merhamet.*

luṭf ü kerem: *(Ar.) İhsan ve cömertlik.*

luṭf ü rāyet-i iḳbāl: *(Ar.) Bahtın iyilik ve rivayetti.*

luṭf-i güftār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel sözleri.*

luṭf-i ḥaḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Allah'ın inayeti.*

luṭf-i ḫulḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) İyi huyluluk.*

M

maʿaẕallāh: *(Ar.) Allah korusun! Allah esirgesin! anlamı taşıyan ünlem ifadesi.*

maʿbūd: (Ar.) Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye lâyık olan, kendisine ibâdet olunan varlık, ilâh, Allah.

mācerā: *(Ar.) Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven.*

mācerā eyle-: *(Ar.+T.) Olaylar yapmak.*

māçīn: *(ö.a.) Çin'in güney kısmı.*

macrūḥ ḳıl-: *(Ar.+T.) Yaralamak.*

maġrūr: *(Ar.) Gururlu, kibirli.*

maġrūr bol-: *(Ar.+T.) Gururlanmak.*

māh: *(Far.) Ay, sevgili.*

māh cemāl: *(Far.+Ar.) Aya benzeyen güzel sevgili.*

maḥbūb: *(Ar.) Sevimli, sevilir, sevgili.*

mahcūr: *(Ar.) Utanmış.*

maḥfil: *(Ar.) Meclis, encümen.*

maḥfil-i eyyām: *(Ar.+Far.+Ar.) Gün meclisi.*

maḥfil-i imkān: *(Ar.+Far.+Ar.) Olanak meclis.*

maḥfil-i şīrīn maẕāḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Eğlenceli meclis.*

māh-ı āsumān: *(Far.) Gökyüzündeki ay.*

māh-ı cemāl: *(Far.+Ar.) Ay yüzlü güzel sevgili.*

māh-ı enverī: *(Far.+Ar.) Parlak ay.*

māh-ı ʿīd: *(Far.+Ar.) Bayram ayı (Bayramın habercisi hilal).*

māh-ı münevver: *(Far.+Ar.) Parlak ay.*

māh-ı ramażān: *(ö.a.) Ramazan ayı.*

māh-ı revān: *(Far.) Yürüyen ay.*

māh-ı ruḫsār: *(Far.) Sevgilinin aya benzeyen yanakları.*

māh-ı tābān: *(Far.) Parlayan ay.*

māh-ı ṭalʿat: *(Far.+Ar.) Ay gibi parlak yüz.*

māh-ı temām: *(Far.+Ar.) Dolunay.*

muḥkem eyle-: *(Ar.+T.) Sağlamlaştırmak.*

muḥkem tut-: *(Ar.+T.) Sağlamlaştırmak.*

maḥkeme: *(Ar.) Davaların görülüp hükme bağlandığı yer.*

maḥkūm-ı fermān: *(Ar.+Far.+Ar.) Emrinin/buyruğunun mahkumu.*

māh-lıḳā: *(Far.+Ar.) Ay yüzlü, güzel (sevgili).*

maḫmūr: *(Ar.) Sarhoş, kendinden geçmiş.*

maḥrem-i bezm-i viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma meclisinin sırdaşı.*

maḥrem-i dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin güzel yüzünün sırdaşı.*

maḥrem-i esrār: *(Ar.+Far.+Ar.) Sırdaş.*

maḥrem-i rāz: *(Ar.+Far.) Sırdaş.*

mahrū: *(Far.) Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlayan güzel.*

māh-ruḫsār: *(Far.) Ay yüzlü.*

maḥrūm bol-: *(Ar.+T.) Mahrum olmak: yoksun kalmak.*

maḥrūm ḳıl-: *(Ar.+T.) Yoksun bırakmak, mahrum etmek.*

maḥrūm-ı dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünün mahrumu.*

maḥzūn: *(Ar.) Hüzünlü, kederli.*

māil: *(Ar.) Meyilli, istekli, hevesli.*

maḳām: *(Ar.) Makam, derece.*

maḳām eyle-: *(Ar.+T.) Makam sahibi olmak, yerleşmek.*

maḳbūl: *(Ar.) Kabul edilmiş.*

maḳbūl-ı icābet: *(Ar.) İcabet edilen, kabul görülen.*

maḳdem: *(Ar.) Ayak basma, gelme, geliş.*

maḳdūr: *(Ar.) Kader.*

maḳṣad: *(Ar.) Amaç, istek, hedef.*

maḳṣad-ı ikrām: *(Ar.) Kasdolunan netice, meram, hedef-i âmâl, amaç, niyet, dilek. Cem'i: makasıd.*

maḳṣūd: *(Ar.) Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen, istenilen şey, amaç, gaye, maksat.*

maʿḳūl: *(Ar.) Makul, uygun, mantıklı.*

māl u menāl: *(Ar.) Bir kimsėnin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

maʿlūm bol-: *(Ar.+T.) Belli olmak.*

maʿlūm ėmes: *(Ar.+T.) Belli değildir.*

memālik: *(Ar.) Ülkeler, memleketler.*

maʿmūr: *(Ar.) Mamur, bayındır.*

maʿmūr u ābād: *(Ar.+Far.) Bayındır ve mamur.*

man, men: *(T.) Ben; 1.kişi tekil şahıs eki.*

mānend: *(Far.) Benzer.*

mānī: *(ö.a.) 16.yüzyıl Divan şairi, Mehemmed Çelebi.*

māniʿ: *(Ar.) Engel.*

manṣab-ı şehzādelıġ: *(Ar.+Far.+T.) Şehzadelik görevi.*

manẓar: *(Ar.) Nazar edilen, bakılan, görünen yer, görünüş, çehre, yüz.*

manẓūr: (*Ar.) Nazar edilen, bakılan, görünen yer, görünüş, çehre, yüz.*

manẓūr-ı temāşā: *(Ar.+Far.) Gezilecek yer.*

mār: *(Far.) Yılansız hazine yoktur.*

maşġūl-ı duʿā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dua etmeye meşgul.*

maşḳ-ı ḳalem: *(Ar.+Far.+Ar.) Kalemin meşk örneği.*

maşriḳ ü maġrib: *(Ar.) Doğu ve Batı.*

maṣūn: *(Ar.) Korunmuş.*

mātaḥtü'l-serā: *(Ar.) Sarayın dibine kadar.*

mātem tut-: *(Ar.+T.) Yas tutmak.*

mātem-i ferhād: *(ö.a.) Ferhad'ın yası.*

maṭlab: *(Ar.) İstek, istenilen şey.*

māye-yi ʿīş ü neşāṭ: *(Far.+Ar.) Zevki neşe temeli.*

māyil-i ẓulmet: *(Ar.+Far.+Ar.) Zulme meyil etme.*

maʾyūslık: *(Ar.+T.) Umutsuzluk.*

maẓmūn: *(Ar.) İçerik.*

mazmūn-ı mevc-i bāde-yi nāb: *(Ar.+Far.) Katkısız içkinin anlamı.*

maẓūr: *(Ar.) Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.*

maʿẕūr tut-: *(Ar.+T.) Hoş görmek, kusûruna bakmamak, affetmek, mazeretini kabul etmek.*

mecāl: *(Ar.) Takat, güç, kuvvet.*

mecānın: *(Ar.) Mecnunlar, çılgınlar.*

mecmūʿa-i aḫlāḳ u iḥsān: *(Ar.) Ahlak ve iyiliğin toplusu.*

mecnūn: *(ö.a.) Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.*

mecnūn eyle-: *(Ar.+T.) Delirtmek.*

mecnūn kebi: *(ö.a.) Mecnun gibi.*

mecnūn ḳıṣṣası: *(ö.a.) Mecnun'un hikayesi.*

mecnūn nijād: *(ö.a.) Mecnun soylu.*

mecnūn-ı bī-nevā: *(ö.a.) Zevali, nasipsiz mecnun.*

mecnūn-ı şeydā: *(ö.a.) Çılgın Mecnun.*

medārā: *(Ar.) Etrafında dönülen nokta.*

medārā eyle-: *(Ar.+T.) Büyü yapmak.*

medārā ḳıl-: *(Ar.+T.) Etrafında dönmek.*

medd-i āh: *(Ar.) Uzun ah.*

meded: *(Ar.) Yardım.*

meded iste-: *(Ar.+T.) Yardım istemek.*

meded ḳıl-: *(Far.+T.) Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.*

medḥ: *(Ar.) Övgü.*

medḥḫˇān: *(Ar.+Far.) Övgüde bulunmak, övgülü şiir takdim etmek.*

meftūn ėt-: *(Ar.+T.) Kendine bağlamak, hayran etmek, âşık etmek.*

meger: *(Far.) "Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.*

meh: *(Far.) Ay, sevgili.*

mehcūr: *(Ar.) Uzaklaşmış, ayrılmış.*

mehcūr ara: *(Ar.+T.) Ayrılık sırasında.*

meh-i ṭalʿat: *(Fr.+Ar.) Güzel ay yüzlü sevgili.*

meh-liḳā: *(Far.+Ar.) Ay yüzlü güzel sevgili.*

mehveş: *(Far.) Ay gibi güzel, sevgili.*

mekān: *(Ar.) Mekân, yer.*

mekkāre çarḫ-ı ġaddār: *(Ar.+Fat.+Ar.) Acımasız ve hilekar felek.*

mekkāre cihān: *(Ar.+Far.) Aldatıcı dünya.*

mekr: *(Ar.) Hile.*

mekr ile tezvīr: *(Ar.+T.+Ar.) Hile ile yalan dolan.*

mekr ü füsūn ḳıl-: *(Ar.+T.) Hile yapmak, büyü yapmak.*

mekteb: *(Ar.) Okul.*

melāhat: *(Ar.) Güzellik.*

melāl: *(Ar.) Hüzün, keder, usanma, bıkma, usanç.*

melāmet: *(Ar.) Azarlama,ayıplama, kınama.*

melūl bol-: *(Ar.+T.) Bıkmak, usanmak.*

memleket: *(Ar.) Ülke.*

memleket vāriŝi: *(Ar.+T.) Ülke sahibi.*

mėn: *(T.) Ben.1. tekil şahıs.*

menʿ-i fiġān ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Ağlamayı engellemek.*

men͡ga: *(T.) Bana.1. Tekil şahıs.*

menʿ ėt-: *(Ar.+T.) Yasaklamak, engel olmak.*

mėn hem: *(T.) Bende.*

mėn kebi: *(T.) Ben gibi.*

mėnin͡g: *(T.) Benim, birinci tekil şahıs zamiri.*

mėnmen: *(T.) Benim, birinci tekil şahıs zamiri.*

menzil: *(Ar.) Yer, mekân.*

menzil ü meʾvā: *(Ar.) Sığınılacak ve konaklanacak yer olmak.*

mercān: *(Ar.) Mercan.*

merdūd u zār bol-: *(Ar.+Far.+T.) Merdud ve zelil olmak.*

merdüm: *(Far.) Göz bebeği.*

merdümlıġ: *(Far.+T.) İnsanca davranış.*

merg: *(Far.) Ölüm, vefat, mevt.*

merġzār: *(Far.) Çayırlık, çimenli ve sulak yer.*

merhabā: *(Ar.) Hoş geldin.*

merḥametlıġ sözler: *(Ar.+T.) Merhametli sözler.*

merhem: *(Ar.) Yara üzerine konulan yumuşak devâ.*

merhem eyle-: *(Ar.+T.) Tedavi etmek, iyileştirmek.*

mertebe-yi ʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk makamı.*

mertebe-yi ismāʿil: *(ö.a.) İsmail Peygamber'in derecesi.*

meŝāl: *(Ar.) Mesela, miŝālen, örnek olarak.*

meşʿal-ı luṭf: *(Ar.+Far.+Ar.) İyilik ışığı.*

meşām: *(Ar.) Burun, koku alacak yer.*

mescid ara: *(Ar.+T.) Cami içerisinde.*

mesdūd: *(Ar.) Kapalı.*

meşhūr: *(Ar.) Meşhur, ünlü.*

meşhūr-ı ẖalāyiḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Halk ünlüsü.*

mesīḥ: *(ö.a.) Hz. İsa Peygamber.*

mesīḥ enfāsı: *(ö.a.) Hz. İsa'nın ölülerin dirilten nefesi.*

mesīḥā: *(ö.a.) Hz. İsa Peygamberin lâkabı, elini sürdüğü hastaları iyileştirmeSėnden dolayı bu adı almıştır.*

mesīḥāsā: *(ö.a.) Hz. İsa gibi.*

mesken: *(Ar.) Oturulacak yer, makam.*

meslaḫ: *(Ar.) Hayvan kesim yeri, mezbaha.*

mesned: *(Ar.) Makam, rütbe, paye; dayanak.*

mesned eyle-: *(Ar.+T.) Dayanak yapmak.*

meşreb: *(Ar.) Yaratılış, huy, tabiat; içki içilecek yer, meyhane, tekke.*

mesrūr: *(Ar.) Sevinçli.*

meşşāṭe: *(Ar.) Gelin süsleyen, gelin süsleyicisi.*

mest: *(Far.) Sarhoş, kendinden geçmek.*

mestlıġ: *(Far.+T.) Sarhoşluk.*

mest ol-: *(Far.+T.) Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

mest ü nāz: *(Far.) Sarhoş ve işveli.*

mest ü şeydā: *(Far.) Hayran ve kendinden geçmiş.*

mest-i ġurūr: *(Far.+Ar.) Gurur sarhoşu.*

meʾvā eyle-: *(Ar.+T.) Yurt edinmek, mesken edinmek.*

mevc yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Dalga gibi.*

mevcdėk: *(Ar.+T.) Dalga gibi.*

mevc-i kerem: *(Ar.+Far.+Ar.) İyilik dalgası.*

mevc-i ṣahbā: *(Ar.+Far.+Ar.) Şarap dalgası.*

mevcūd: *(Ar.) Var olan, bulunan.*

mevlā yolı: *(ö.a.) Allah'ın yolu.*

mevsim-i seyr: *(Ar.+Far.) Gezme mevsimi, bahar mevsimi.*

mevzūn: *(Ar.) Ahenkli, düzgün, biçimli.*

mevzūn ḳad: *(Ar.) Uzun ve düzgün boy.*

mevzūn ḳāmet: *(Ar.) Sevgilinin düzgün, biçimli boyu.*

mevzūn-ḳabā: *(Ar.) Uzun boylu sevgili.*

mey: *(Far.) Şarap, içki.*

mey iç-: *(Far.+T.) Şarap içmek, içki içmek.*

mey kebi: *(Far.+T.) İçki gibi.*

mey keyfiyyeti: *(Far.+Ar.+T.) İçikinin niteliği.*

mey şīşesi: *(Far.+T.) İçki şişesi.*

mey sun-: *(Far.+T.) İçki vermek, ikram etmek.*

mey tābı: *(Far.+T.) İçkinin gücü.*

mey tut-: *(Far.+T.) İçki sunmak.*

meydān: *(Ar.) Geniş yer, açıklık, saha, savaş alanı, yarışma, oyun yeri.*

meydān ara: *(Ar.+T.) Meydanda.*

meydėk: *(Far.+T.) İçki gibi.*

meyḫāne: *(Far.) İçki içilen yer, meyhane.*

meyḫāne-yi ʿışḳ: *(Far.+Ar.) Aşk meyhanesi.*

mey-i gülfām: *(Far.) Gül renkli şarap.*

mey-i gülnār: *(Far.) Nar çiçeği gibi şarap.*

mey-i ḥamrā: *(Far.+Ar.) Kırmızı şarap.*

mey-i nāb: *(Far.) Halis, katkısız içki.*

meykade: *(Far.) Meyhane.*

meymenet: *(Ar.) İyi nitelik, uğur, hayır, bereket, uğurluluk.*

meẕāḳım kāmı: *(Ar.+Far.+T.) Dimağ lezzeti.*

mezār-ı feyż āŝār: *(Ar.+Far.+Ar.) Berketli mezar.*

meẕheb-i pervāne: *(Ar.+Far.) Kelebeğin yolu. Aşığın vaziyeti.*

meẕmūm: *(Ar.)Hoş olmayan, makbul sayılmayan, itibarı olmayan, saygınlığı bulunmayan, aşağılanmış.*

midād: *(Ar.) Mürekkep, yazı mürekkebi.*

midād eyle-: *(Ar.+T.) Mürekkep yapmak.*

miʿde: *(Ar.) Mide.*

miftāḥ-ı genç-i dāniş: *(Ar.+Far.) İlim hazinesinin anahtarı.*

miġfer: *(Ar.) Miğfer, çelik başlık.*

mihmān: *(Far.) Konuk, misafir.*

mihmān bol-: *(Far.+T.) Misafir olmak, Ağırlanmak.*

mihmān eyle-: *(Far.+T.) Misafir etmek, konuk yapmak.*

mihmān-ı nev: *(Far.) Yeni misafir.*

miḥnet: *(Ar.) Sıkıntı ve zorlukla.*

miḥnet ü ġam: *(Ar.) Sıkıntı ve dert.*

miḥnet-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık üzüntüsü.*

miḥnet-i hicrān çėk-: *(Ar.+T.) Ayrılık acısı ve üzüntüsü çekmek.*

mihr: *(Far.) Sevgi, muhabbet, aşk.*

mihr: *(Far.) Güneş.*

mihr ile māh: *(Far.+T.+Far.) Güneş ve ay.*

mihr közgüsi: *(Far.+T.) Güneşin aynası.*

mihr tābı: *(Far.+T.) Güneşin ışığı.*

mihr ü māh: *(Far.) Güneş ve ay.*

mihr ü mürüvvet: *(Far.+Ar.) Sevgi ve insanlık.*

mihr ü vefā: *(Far.+Ar.) Sevgi ve dostluk.*

mihr ü vefā riyāżı: *(Far.+Ar.+T.) Aşk ve vefa bahçesi.*

miḥrāb: *(Ar.) Câmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.*

mihrbān: *(Far.) Şefkatli, merhametli, muhip, dost.*

mihr-i devrān: *(Far.+Ar.) Devrin güneşi.*

mihr-i dīdār: *(Far.) Güneş gibi yüz.*

mihr-i dıraḫşān: *(Far.) Parlak güneş, sevgili.*

mihr-i mücellā: *(Far.+Ar.) Parlak güneş.*

mihr-i ruḫsār: *(Far.) Yanağının güneşi.*

mihr-i tābān: *(Far.) Parlak güneş.*

miʿmār: *(Ar.) İmar eden, yapan.*

mi͡ng: *(T.) Bin, sayı sıfatı.*

mīnā: *(Far.) Şişe, cam, sırça ve özellikle şarap şişesi.*

minnet: *(Ar.) Bir iyilige karşı şükran duyma.*

minnet ḳoy-: *(Ar.+T.) Yapılan bir iyiliği başa kakmak.*

mīr-i bülend aḫter: *(Far.+Ar.) Talihi yüksek olan emir.*

mīr-i zamān: *(Far.+Ar.) Devrin emiri.*

misāfir: *(Ar.) Konuk, ziyaret eden.*

miskīn: *(Ar.) Zavallı, aciz.*

miŝl-i gülāb: *(Ar.+Far.) Gül suyu gibi.*

mıṣr: *(ö.a.) Afrika kıtasında yer alan ve Hz. Yūsūf'un yaşadığı ülke.*

mıṣraʿ: *(Ar.) Mısra.*

mıṣraʿ-ı berceste: *(Ar.+Far.) En güzel ve en kuvvetli olan mısra. Sevgilinin boyu benzetilmiştir.*

mīve: *(Far.) Meyve.*

mu: *(T.) "Mi" soru edatı.*

muʿammā: *(Ar.) Anlaşılmayan, bilinmeyen şey, bilmece.*

muʿanber: *(Ar.) Amber kokulu.*

muġtenem: *(Ar.) Ganimet alınmış.*

muḥabbet: *(Ar.) Sevgi.*

muḥabbet ʿandelībi: *(Ar.+T.) Sevgi bülbülü.*

muḥabbet dāġı: *(Ar.+Far.+T.) Aşk yarası, aşk yarası.*

muḥabbet derd ü dāġı: *(Ar.+Far.+T.) Sevginin dert ve yarası.*

muḥabbet derdi: *(Ar.+T.) Aşk derdi, aşk üzüntüsü, aşk tasası.*

muḥabbet ehli: *(Ar.+T.) Aşk ve sevgi ehli, âşıklar.*

muḥabbet eyle-: *(Far.+T.) Sevmek.*

muḥabbet iḫtiyār ėt-: *(Ar.+T.) Sevgiyi tercih etmek.*

muḥabbet kişveri: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi diyarı.*

muḥabbet köyi: *(Ar.+Far.) Aşk köyü.*

muḥabbet künleri: *(Ar.+T.) Sevgi dolu günler.*

muḥabbet negheti: *(Ar.+Far.+T.) Aşk kokusu.*

muḥabbet neşʾesi: *(Ar.+T.) Sevgi mutluluğu.*

muḥabbet riştesi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi bağı.*

muḥabbet şīvesi: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi tarzı.*

muḥabbet yolı: *(Ar.+T.) Sevgi ve aşk yolu.*

muḥabbet deşti: *(Ar.+Far.+T.) Aşk vadisi.*

muḥabbetsiz kişi: *(Ar.+T.) Sevgisi olmayan kimse.*

muḥaḳ: *(Ar.) Hakkı.*

muḫālıf: *(Ar.) Karşı, aykırı.*

muḥammed emīn ḫān: *(ö.a.) Çağatay şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün oğlunun i smi.*

muḥīṭ-i gevherefşān: *(Ar.+Far.) İnci saçan çevre.*

muḥkem: *(Ar.) Sağlam, dayanıklı.*

muḫlış küçesi: *(Ar.+Far.+T.) Samimiyet sokağı.*

muḥtāc-ı dergeh: *(Ar.+Far.) Dergahına muhtaç.*

muḥtāclıḳ: *(Ar.+T.) Yoksulluk, fakirlik, bir şeye gereksinim duyma.*

muḫtaṣar söz: *(Ar.+T.) Kısa söz.*

muḥtesib: *(Ar.) Çarşı ve pazar esnafını din kurallarına göre denetleyen görevli.*

muḳaddem: *(Ar.) Önde olan, önden giden, değerli, üstün.*

mukadder bol-: *(Ar.+T.) Takdir edilmek.*

muḳarreb: *(Ar.) Yakın.*

muḳīm-i gūşe-yi vīrāne: *(Ar.+Far.) Bir harabe köşesinin ikamet edeniyim.*

munça: *(T.) Bu kadar, bunca.*

mundaġ: *(T.) Böyle.*

mundın: *(T.) Bundan; bu işaret zamirinin ayrılma eki almış hâli.*

muntaẓir: *(Ar.) Hazır bekleyen.*

mūr: *(Far.) Karınca.*

murād: *(Ar.) Maksat, meram, niyet.*

murād-ı cān u ten: *(Ar.+Far.) Can ve bedenini muradı.*

murġ-ı dil: *(Ar.+Far.) Gönül kuşu.*

mūr-ı nā-tüvān: *(Far.) Zayıf, güçsüz karınca, zavallı, çaresiz kimse.*

murīd-i ʿışḳ-i ʿālem-sūz: *(Ar.+Far.) Dünyayı yakan aşka tapanlar.*

mübāḥ: *(Ar.) İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.*

mübārek: *(Ar.) Bereketli, uğurlu, mukaddes.*

mübārek bād: *(Ar.+Far.) "Mübarek olsun, hayırlı ve uğurlu olsun!" anlamlarında bir söz.*

mübārek rūy: *(Ar.+Far.) Kutlu yüzlü.*

mübeddel bol-: *(Ar.+T.) Dönmek, değişmek.*

mübtelā: *(Ar.) İptilâlı, düşkün, mâil, giriftar: müptelâ-yı muhabbet.*

mübtelā eyle-: *(Ar.+T.) Alıştırmak.*

mücib-i ḥayrānlıḳ: *(Ar.+T.) Şaşkınlık sebebidir.*

müdām: *(Ar.) Sürekli.*

müdāvā ḳıl-: *(Ar.+T.) Çare etmek, çözüm bulmak.*

müddeʿā: *(Ar.) İddia edilen, ısrarla savunulan husus, görüş, maksat, fikir.*

müddeʿī: *(Ar.) Dava eden, iddia eyleyen, davacı.*

müddet: *(Ar.) Süre, zaman, vakit.*

müddet-i ʿömr-i cāvidān: *(Ar.+Far.) Gençlik zamanı.*

müebbed: *(Ar.) Ebedi.*

müferriḥ: *(Ar.) İç açıcı, serinletici.*

mükerrem: *(Ar.) Saygıdeğer.*

mükerrer eyle-: *(Ar.+T.) Tekrar etmek.*

müheyyā: *(Ar.) Hazır.*

müheyyā ḳıl-: *(Ar.+T.) Hazırlamak.*

mühr-i süleymānı: *(ö.a.) Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır.*

müjde: *(Far.) Sevinçli haber, beşaret.*

müjde kėltür-: *(Far.+T.) Müjde getirmek.*

müjde-yi ṣubḥ-ı ṣabā: *(Far.+Ar.) Sabahlayın getirilen Melike Saba'nın haberi.*

müjde-yi ṣubḥ-i viṣāl: *(Far.+Ar.) Kavuşma sabahının sevinci.*

müjgān: *(Far.) Kirpik.*

müjgān ile nergis: *(Far.+T.+Far.) Kirpik ile göz.*

mükkrem cedd-i aʿlāsı: *(Ar.+T.) Saygıdeğer büyük babası.*

muḳterin: *(Ar.) Yaklaşan, yakın gelen, iktirân eden.*

mülāḳāt: *(Ar.) Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.*

mülāyim: *(Ar.) Yumuşak huylu, halim.*

mülevveŝŝ: *(Ar.) Pis, kirli, iğrenç.*

mülk: *(Ar.) Memleket, ülke.*

mülk ü cihān: *(Ar.+Far.) Varlık ve dünya.*

mülk vīrāneleri: *(Ar.+Far.+T.) Ülkenin viran yerleri.*

mülk-i ābād: *(Ar.+Far.) Mâmur, imâr edilmiş yer.*

mülk-i ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Vefat etmek.*

mülk-i cāvīdān: *(Ar.+Far.) Sonsuz mal, mülk.*

mülk-i cihān: *(Ar.+Far.) Dünya varlığı.*

mülk-i dünyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya malı.*

mülk-i fenā: *(Ar.+Far.+Ar.) Yokluk mülkü.*

mülk-i tūrān: *(ö.a.) Turan ülkesi.*

mümtāz: *(Ar.) Seçilmiş, seçkin.*

mümtāz eyle-: *(Ar.+T.) Ayrıcalık tanımak, ayrı tutmak.*

mümtāz-ı maʿnī: *(Ar.+T.+Ar.) Mana seçkini.*

münāsib: *(Ar.) Layık, yaraşır, uygun.*

müneccim: *(Ar.) Yıldız ilmine aşina olan, yıldızların seyir ve hareketlerinden hüküm çıkaran.*

mürüvvet: *(Ar.) Yiğitlik, mertlik, İnsanca davranma, insanlık.*

mürüvvet ėt-: *(Ar.+T.) Cömertlik etmek.*

mürüvvet eyle-: *(Ar.+T.) İyilikte bulunmak, cömertlik göstermek.*

mürüvvet körgüz-: *(Ar.+T.) İyilik göstermek.*

mürüvvet köz tut-: *(Ar.+T.) İyilik ve yiğitlik beklemek.*

musaḫḫar: *(Ar.) Boyun eğdirilmiş, emir ve itâat altına alınmış.*

musaḫḫer eyle-: *(Ar.+T.) Ele geçirmek, istenilen hale getirmek.*

muṣāḥib: *(Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.*

müsellem ḳıl-: *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

münevver: *(Ar.) Aydınlık, parlak.*

münevver bol-: *(Ar.+T.) Aydınlanmak, parlamak.*

münfaʿil: *(Ar.) Gücenmek, kırılmak, alınmak.*

münfaʿil bol-: *(Ar.+T.) Gücenmek, kırılmak, alınmak.*

münhezim: *(Ar.) Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.*

mü'nis: *(Ar.) Cana yakın arkadaş, dost.*

mü'nis ü ġam-ḫˇār: *(Ar.+Far.) Cana yakın dost ve gam ortağı.*

mü'nis-i cān: *(Ar.+Far.) Can dostu; sevgili.*

mü'nis-i cān eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Can dostu olmak.*

münşī-yi ḳadar: *(Ar.+Far.+Ar.) Kader münşisi.*

müntaḫab: *(Ar.) Seçilmiş.*

müşfiḳ: *(Ar.) Şefkatli.*

muṣḥaf: *(Ar.) Güzellik.*

muṣībet tünleri: *(Ar.+T.) Dertli geceler.*

müşḳat: *(Ar.) Zorluk, sıkıntı.*

müşkbār bol-: *(Far.+T.) Misk yağdırmak.*

müşkil: *(Ar.) Güç, zor, müşkül.*

müşkil ėken: *(Ar.+T.) Zormuş.*

müşkil iş: *(Ar.+T.) 1-Zor iş, çetin iş. 2-Çözüme kavuşturulması zor mesele, iş.*

müşkil ol-: *(Ar.+T.) Zor, çetin olmak.*

müşkīn ḫaṭıñ: *(Far.+T.) Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

müşkīn ṭürresi: *(Far.+T.) Sevgilinin siyah mis kokulu kıvırcık lüle saçı.*

müşkīn zülf: *(Far.) Misk kokulu saç.*

müstahkem tut-: *(Ar.+T.) Dayanıklı tutmak.*

müştāḳ: *(Ar.) Şevkli, büyük bir şevkle istemek.*

müştāḳ-ı bir neẓẓāre: *(Ar.+T.) Bir bakışın iştiyaklısı.*

müştāḳ-ı dīdār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünü görmeyi gönülden arzulayan.*

müştāḳ-ı temāşā: *(Ar.+Far.) Görmek istiyor.*

müstemend: *(Ar.) Üzüntülü, kederli, hüzünlü; çaresiz, zavallı; talihsiz, mutsuz.*

müstemend ü bī-nevālar: *(Ar.+Far.+Ar.) Zavallı ve çaresiz.*

müstemend ü nāşād: *(Ar.+Far.) Çaresiz ve mutsuz.*

müstemend ü zār: *(Ar.+Far.) İnleyen ve ağlayan çaresiz kimse.*

müstened ėt-: *(Ar.+T.) Zavallı etmek.*

müşterī: *(Ar.) Alıcı.*

müşt-i üstüḫˇān: *(Far.) Bir havuç kemik.*

müşt-peyker-i ḫākī: *(Far.) Bir avuç topraktan yaratılmış; insan.*

muʿtād: *(Ar.) Alışılmış, alışmış.*

muʿtād ėṭ-: *(Ar.+T.) Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

muʿtād ḳıl-: *(Ar.+T.) Adet haline getirmek, alışkanlık edinmek.*

muṭaḫḫar çıḳ-: *(Ar.+T.) Temiz ve suçsuz olmak.*

muṭīʿ ü maḥkūm: *(Ar.) İtaatli ve hüküm altında olan.*

muṭiʿ-i ḫān: *(Ar.+T.) Handan itaat eden.*

muṭrib: *(Ar.) Çalgıcı, çalgı çalan, şarkıcı, şarkı söyleyen.*

müttehem eyle-: *(Ar.+T.) Suçlamak.*

müyesser: *(Ar.) 1. Kolay olan. 2. Nasip olan.*

müyesser bol-: *(Ar.+T.) Kolaylıkla elde edilmek. Nasip olmak.*

mūy-i ser: *(Far.) Baştaki saç.*

müzeyyen: *(Ar.) Süslenmiş, bezenmiş, süslü.*

müzeyyen ḳıl-: *(Ar.+T.) Tezyin etmek, süslemek, donatmak.*

N

nāçār: *(Far.) Çaresiz, dertli, üzüntülü.*

nādir: *(Ar.) Nâdir, az bulunan.*

nādire: *(ö.a.) Nâdire, Mahlarayim (d. 1792/1206 - ö. 1842/1258).Çağatay Edebiyatının büyük kadın şairi.*

nādir-i dervrān: *(Ar.+Far.) Devrin nâdiri.*

nāfe-yi çīn: *(Ar.+Far.) Güzel bir koku. Mecazen sevgilinin zülfü.*

nafi: *(Ar.) Fayda veren (Allah).*

nāfiʿ ol-: *(Ar.+T.) Faydalı olmak, yararlı olmak.*

nāgāh: *(Far.) Ansızın, birdenbire.*

nāgeh: *(Far.) Ansızın, birdenbire.*

nāgehān: *(Far.) Birdenbire, ansızın.*

naġme sāz ėt-: *(Far.+T.) Saz dizmek.*

naḫl-ı āh: *(Ar.) Ahın fidanı.*

naḫl: *(Ar.) Fidan.*

naḫl-ı ḳadı: *(Ar+Far+T.) Fidana benzeyen uzun boyu.*

naḫl-ı mātem: *(Ar.) Matem fidanı.*

naḫl-ı ümīd: *(Far.) Ümit fidanı.*

naḫlistān: *(Far.) Hurmalık, ağaçlık, fidanlık.*

nākām: *(Far.) Maksadına erişememiş; nasipsiz zavallı.*

nākām u ẕelīl: *(Far.+Ar.) Başarısız ve zavallı.*

nākāmlıġ: *(Far.+T.) Başarısızlık.*

naḳd: *(Ar.) Bir şeyi almak için verilen peşin para, elde bulunan geçerli para.*

naḳd-i cān: *(Far.) Can sermāyesi.*

naḳş-i dīvār ėt-: *(Far.+T.) Duvara nakşetmek.*

naḳş-i pāy: *(Far.) Ayak izi.*

nāl: *(Far.) Nal.*

nālān: *(Far.) İnleyen.*

nālān ḳal-: *(Far.+T.) Acı ve sızı içinde inler vaziyette kalmak.*

nālān kön͡gül: *(Far.+T.) Feryat eden gönül.*

nāle: *(Far.) İnleme, feryat.*

nāle çėk-: *(Far.+T.) Inlemek, feryat etmek.*

nāle eyle-: *(Far.+T.) Feryat figan inlemek.*

nāle inşā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Ağlamak, feryat etmek.*

nāle ḳıl-: *(Far.+T.) İnlemek, ağlamak.*

nāle nālıdın: *(Far.+T.) Feryadın feryadı.*

nāle ü āh u efġān: *(Far.) Feryat, ah ve inleyiş.*

nāle ü efġān: *(Far.) Ağlamak.*

nāle ü efġān çėk-: *(Far.+T.) Ağlamak.*

nāle ü efġān ėt-: *(Far.+T.) Feryat ve inlemek.*

nāle ü feryād ḳıl-: *(Far.+T.) İnleyerek ağlamak.*

nāle ü zār ėt-: *(Far.+T.) Ağlamak, feryat etmek.*

nāle-yi bī-iḫtiyār: *(Far.) İstemeksizin feryād.*

nālış: *(Far.) Feryat, inleme, şikayet etme, sızlanma.*

nām: *(Far.) 1. İsim, ad. 2. Ün, şöhret, nâm.*

nām u nişān: *(Far.) Ad ve şöhret.*

nā-maḳdūr: *(Far.) Güçsüz.*

nāme: *(Far.) Mektup.*

nāme sevād eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Mektup yazmak.*

nāme-yi iḳbāl: *(Far.) Mutluluk mektubu.*

nā-mihrbān: *(Far.) Vefasız, sevgisiz, muhabbetsiz.*

nā-mübārek: *(Far.) Hayırsız, uğursuz, bereketsiz.*

nā-resā: *(Far.) Yetişmemiş, ham.*

nā-resā cürʾet bile: *(Far.+T.) Yetişmemiş cesaretle.*

narḫ: *(Far.) Devletçe belirlenen fiyat.*

nasīb: *(Ar.) Kısmet.*

naṣīb eyle-: *(Ar.+T.) Nasip etmek, kısmet etmek.*

naṣīb bol-: *(Ar.+T.) Nasip olmak.*

nasib ol-: *(Ar.+T.) Kısmet olmak.*

naṣīḥat: *(Ar.) Öğüt, tavsiye.*

naṣīḥatnı ḳoy-: *(Ar.+T.) Öğüt vermeyi bırakmak.*

nā-tüvān: *(Far.) Zayıf, güçsüz çaresiz.*

nā-tüvān eyle-: *(Far.+T.) Güçsüzleştirmek.*

nā-tüvān u ḫasta: *(Far.) Güçsüz, hasta, zayıf, dermansız.*

nāvek: *(Far.) Ok, tîr.*

nāvek-i müjgān: *(Far.) Kirpik okları (sevgilinin ok gibi olan kirpiği).*

nāyāb: *(Far.) Bulunmaz, nâdir.*

nāz: *(Far.) Eda, işve, cilve.*

nāz birle: *(Far.+T.) Nazla.*

nāz ėt-: *(Far.+T.) Naz etmek, işve etmek, edea etmek.*

nāz eyle-: *(Far.+T.) Nazlanmak; övünmek.*

nāz u istiġnā bile: *(Far.+T.) İşve ve ilgisizlik ile.*

nāz u teġāfül: *(Far.+Ar.) Naz ve aldırmazlık.*

nāz uyḳusı: *(Far.+T.) Naz uykusu.*

nāz üzre: *(Far.+T.) Naz, işve üzere.*

naẓar: *(Ar.) Bakış.*

naẓar ehli: *(Ar.+T.) İnce görüşlüler.*

naẓar ėt-: *(Ar.+T.) Bakmak.*

naẓar eyle-: *(Ar.+T.) Bakmak, nazar etmek.*

naẓar ḳıl-: *(Ar.+T.) Bakmak, bakış.*

naẓar sal-: *(Ar.+T.) Nazar etmek, bakmak.*

nāzenīn: *(Far.) İşveli, cilveli, nazlı sevgili.*

nāzik lebi: *(Far.+T.) İnce dudağı.*

nāzik mizāc: *(Far.) İnce, güzel, zarif huylu.*

nėler: *(T.) Bir çok şey.*

ne: *(Far.) "Ne" bağlacı. Cümledeki ögeleri veya cümleleri birbirine bağlayan ve olumsuzluk anlamı veren tekrarlı söz.*

ne: *(T.) Ne sorusu.*

nėtān͡g: *(T.) Şaşılacak bir şey değildir.*

ne uçun: *(T.) Ne için, niçin, neden, ne sebeple.*

ne yan͡glıġ: *(T.) Nasıl, ne gibi.*

neberd: *(Far.) Savaş, cenk, mücâdele.*

ne bilsün: *(T.) Ne bilsin.*

nevrūz bol-: *(Far.+T.) Bahar olmak.*

nėçe: *(T.) Kaç, nice.*

nėçe ḳadeḥ: *(T.+Ar.) Birkaç içki kadehi.*

nėçe kim: *(T.) Nasıl ki.*

nėçe kün: *(T.) Kaç gün, nice gün.*

nėçe müddet: *(T.+Ar.) Nice vakit.*

nėçe türlük: *(T.) Nice türlü.*

necm-i ŝüreyyā: *(Ar.) Süreyya yıldız kümesi.*

nėçük: *(T.) Nasıl?*

nėçün: *(T.) Nasıl?*

nedāmet: *(Ar) Pişmanlık.*

nėdin: *(T.) Neden, niçin, neye?*

nėdür: *(T.) Nedir?*

nefes: *(Ar.) Nefes, soluk.*

nėge: *(T.) "Neden, niçin" anlamını bildiren soru ifadesi.*

nėler: *(T.) Neler.*

nėlay: *(T.) Ne yapayım.*

nėlayın: *(T.) Ne yapayım.*

neng ü nām: *(Far.) Şan ve şöhret.*

nerd: *(Ar.) Tavla oyunu.*

nergis: *(Far.) Şekli göze benzetilen nergis çiçeği, sevgilinin gözleri.*

nergis-i bedmest: *(Far.) Sevgilinin sarhoş gözleri.*

nergis-i bīmār: *(Far.) Dertli,hasta nergis.*

nergis-i mest: *(Far.) Sarhoş gözler.*

nergis-i mestāne: *(Far.) Baygı,mahmur göz, nergis.*

nergis-i şehlā: *(Far.+Ar.) Güzel ve baygın bakışlı göz.*

nergisistān eyle-: *(Far.+T.) Nergis tarlasına çevirmek.*

neşʾe: *(Ar.) Keyif, sevinç, coşku.*

neşʾe tap-: *(Ar.+T.) Zevk almak.*

neseb: *(Ar.) Soy, nesil, sülale.*

neşʿe-yi bāde: *(Ar.+Far.) İçki sarhoşu.*

neşʾe-yi rāh: *(Ar.+Far.) Mutluluk şivesi.*

neşʾe-yi şahbā: *(Ar.) Şarap mutluluğu.*

nesīm: *(Ar.) Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgar.*

nesīm-i serd: *(Ar.+Far.) Soğuk hafif rüzgar.*

nesl: *(Ar.) Soy, sülale, nesil.*

nesl-i pāk: *(Ar.+Far.) Temiz soy.*

neşv ü nümā: *(Far.) Yetişip büyüme.*

nėtang͡: *(T.) Ne güzel.*

nėtay: (T.) Ne yapayım.

nėtayın: *(T.) Ne yapayım.*

nėtgüsi: *(T.) Ne olacak, ne olur?*

nevā: *(Far.) Ezgi, ses, sada.*

nevā kėltür-: *(Far.+Tr) Haber getirmek.*

nevā ḳıl-: *(Far.+T.) Söylemek, ses çıkarmak.*

nevā tart-: *(Far.+T.) Seslenmek, feryat etmek.*

nevā-yi nāle-yi neydėk: *(Far.+T.) Neyin sesi gibi.*

nevāle-yi ġam: *(Ar.+Far.) Gam yiyeceği.*

nevāsāz: *(Far.) Nağme düzücü, hânende, mutrıp.*

nevāyī: *(ö.a.) 15. yüzyıl Çağatay şairi Ali Şir Nevâyî'nin mahlası.*

nevā-i çeng: *(Far.) Çengin ezgisi.*

nev-bahār: *(Far.) İlkbahar mevsimi, canlılık, gençlik dönemi.*

nev-bahār-ı āfitāb: *(Far.) İlkbaharın güneşi.*

nevmīd ḳıl-: *(Far.+T.) Ümitsiz kılmak.*

nev-nihāl-ı būstān: *(Far.) Bahçenin taze fidanı.*

nevres hilāl: *(Far.+Ar.) Yeni çıkmış ay.*

ney kebi: *(Far.+T.) Ney gibi.*

ney kebi bol-: *(Far.+T.) Ney gibi olmak.*

ney: *(Far.) Ney, çalgı aleti.*

neyistān: *(Far.) Kamışın bol olduğu yer, sazlık.*

neylay: *(T.) Ne yapayım.*

neyreng: *(Far.) Hile.*

ney-şeker: *(Far.) Şeker kamışı.*

nezāket: *(Ar.) Naziklik, incelik, zariflik.*

neẓẓāre ḳılm-: *(Ar.+Far.) Bakmak, ilgi göstermek.*

nez̠r: *(Ar.) Adanan şey.*

nigāh-ı siḥr fen: *(Far.+Ar.) Büyüleyici bakış.*

nigār: *(Far.) Güzel yüzlü sevgili.*

nigār-ı gülbeden: *(Far.) Gül bedenli sevgili.*

nigār-ı mihrbān: *(Far.) Merhametli sevgili.*

nigār-ı serv ḳāmet: *(Far.+Ar.) Uzun boylu sevgili.*

nigerān bol-: *(Far.+T.) Bakıcı olmak.*

nigīn: *(Far.) Mühür.*

nigūn: *(Far.) Ters dönmüş, baş aşağı.*

niḥāl: *(Far.) Fidan, fidan boylu güzel.*

nihāl-ı ḳāmet: *(Far.+Ar) Boyun fidanı, düzgün boylu sevgili.*

nihāl-ı ṣabr: *(Far.+Ar.) Sabır fidanıma.*

nihāl-ı serv: *(Far.) Servi fidanı.*

nihān: *(Far.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.*

nihān ėt-: *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

nihān eyle-: *(Far.+T.) Gizlemek.*

niḳāb sal-: *(Far.+T.) Yüzü peçeyle kapatmak.*

nīk-nām eyle-: *(Far.+T.) İyi ad çıkarmak.*

nikū kirdār: *(Far.) İyi davranışlı.*

niʿmet: *(Ar.) Allâh'ın kuluna verdiği her şey.*

niʿmet-i elvān: *(Ar.) Çeşit çeşit nimetler.*

nişān: *(Far.) Belirti, işaret, iz, eser.*

nişān-ı tīr-i müjgān eyle-: *(Far.+T.) Kirpik oklarıyla hedef almak.*

nişān ḳal-: *(Far.+T.) Hatıra olarak kalmak.*

nişān tap-: *(Far.+T.) İzini bulmak.*

nişān tile-: *(Far.+T.) Alamet ve belirti istemek.*

nişān-ı nāvek-i müjgān ėt-: *(Far+T.) Kirpik oklarıyla hedefe almak.*

niŝār ėt-: *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

niŝār eyle-: *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

niŝār ḳıl-: *(Ar.+T.) Saçmak, serpmek, feda etmek.*

neşāṭ: *(Ar.) Neşe, sevinç.*

neşāṭ efzā: *(Ar.+Far.) Neşe artıran.*

neşāṭ furṣatı: *(Ar.+T.) Sevinç zamanı.*

neşāṭ iẓhār ėt-: *(Ar.+T.) Sevinç göstermek.*

neşāṭ u ʿīş ü sāmān: *(Ar.+Far.) Sevinç, eğlence ve rahat.*

neşāṭ u ʿīş: *(Ar.) Sevinç ve eğlence.*

nisbet: *(Ar.) "Kıyaslama, karşılaştırma" amacıyla kullanılmıştır.*

nisbet bėr-: *(Ar.+T.) Benzetmek.*

nīş-i peykān: *(Far.) Peykanın demir sivri ucu /iğnesi.*

nişīmen ḳıl-: *(Far.+T.) Oturulacak yer haline getirmek || Sürekli gidilen mekan haline getirmek.*

niyāz: *(Far.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.*

niyāz ol-: *(Far.+T.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma.*

nizār ol-: *(Ar.+T.) Zayıflamak, güçsüzleşmek.*

noḳtası: *(Ar.+T.) Noktası.*

nuḥ ṭūfānı: *(ö.a.) Nuh Tufanı ve Hz. Nuh'un kıssası.*

nuḳl-i ġam: *(Ar.+T.) Gam, keder mezesi.*

nuḳṣān: *(Far.) Eksiklik, kusur, zarar, noksan.*

nuḳṣān-ı ḥüsn: *(Ar.) Güzellik kusuru.*

nūne oḫşat-: *(Far.+T.) Sevgilinin kaşını nün harfine benzetmek.*

nūr: *(Ar.) Işık, ziya, aydınlık, nur.*

nūr-i çeşm-i aḥkem-i ṣāḥibḳurān: *(Far.) Sahipkuran hükümdarın oğlu.*

nūr-i naẓar: *(Ar.+Far.+Ar.) Nazar nuru.*

nūş ėt-: *(Far.+T.) İçmek.*

nuṭḳ u tekellüm: *(Ar.) Söz ve konuşma.*

nuṭḳ-ı revān baḫş: *(Ar.+Far.) Can bağışlayıcı söz, cana can katan söz.*

nücūm: *(Ar.) Yıldızlar.*

nükte: *(Far.) Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.*

nükte-nükte: *(Far.) Benek benek.*

nükte-senc: *(Far.) Nükteden anlayan.*

nükte-yi ʿışḳ: *(Far.+Ar.) Aşk nüktesi.*

nükte-yi mecāz: *(Far.+Ar.) Gerçek dışı ipucu.*

nükte-yi mihr ü vefā: *(Far.+Ar.) Aşk ve sevgi nüktesi.*

nümāyān: *(Far.) Görünür.*

nümāyān bol-: *(Far.+T.) Görünmek.*

nümūdār: *(Far.) Görünen, görünücü.*

nüş vü nümā tap-: *(Far.+T.) Büyümek, göstermek.*

nüsḫa: *(Ar.) Yazılı bir şey, kitabın bir kıt'a sureti.*

O

oḫşa-: *(T.) Benzemek.*

oḳ: *(T.) Ok, sevgilinin kirpiği veya yan bakışı.*

oḳın͡g peykānı: *(T.+Far.+T.) Sevgilinin yan bakışları.*

oḳu-: *(T.) Okumak.*

oḳut-: *(T.) Okutmak.*

ol-: *(T.) Olmak.*

ola: *(T.) Olmak.*

olki: *(T.) O ki.*

olma-: (T.) Olmamak.

oltur-: *(T.) Oturmak, yerleşmek.*

orn: *(T.) Yer.*

oşal: *(T.) İşte O işaret zamiri.*

ot: *(T.) Ateş, od.*

ot içre: *(T.) Ateşte, ateş içerisinde.*

ot sal-: *(T.) Yakmak.*

otḳa sal-: *(T.) Ateşe atmak.*

ot tabı: *(T.) Ateşin gücü.*

otlıġ, otluġ: *(T.) Otluk.*

otluġ dūd: *(T.+Far.) Ateşli duman.*

Ö

öl-: *(T.) Ölmek, yok olmak.*

öldür-: *(T.) Öldürmek.*

ölgen: *(T.) Ölü.*

öltur-: *(T.) Öldürmek.*

ʿ**ömer sāḥibḳurān:** *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Nadire'nin kocası Emir Ömer Han.*

ʿ**ömer sulṭān:** *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Nadire'nin kocası Emir Ömer Han.*

ʿ**ömr:** *(Ar.) Hayat, yaşama süresi.*

ʿ**ömrḫᵛāh-ı cānıng͡ım:** *(Far.+T.) Sana uzun ömürler temenni ediyorum.*

ʿ**ömri cāvīd:** *(Ar.) Sonsuz hayat.*

ʿ**ömr-i cāvidān:** *(Ar.+Far.) Sonsuz ömür, ebedî hayat, ölümsüzlük.*

ʿ**ömr-i girāmī:** *(Ar.+Far.)Saygın olan ömür. Aziz olan kişi.*

örgen-: *(T.) Öğrenmek.*

örgül-: *(T.) Kurban olmak, feda olmak.*

ört-: *(T.) Yakmak, tutuşturmak.*

örten-: *(T.) Yanmak.*

öt-: *(T.) Geçmek.*

ötġuçı: *(T.) Geçici.*

ötgünçe: *(T.) Geçtiğinde.*

ötḳayman: *(T.) Geçerim.*

öy: *(T.) Ev.*

öyle: *(T.) "O biçimde, o kadar ki" anlamında durum zarfı.*

öz: *(T.) Kendi; kendisi.*

özge: *(T.) Başkaları; yabancılar; rakipler.*

özge devlet: *(T.+Ar.) Başka devlet.*

özge menzil: *(T.+Ar.) Başka yurt.*

özge yār: *(T.+Far.) Yabancı dost.*

özlik: *(T.) Benlik.*

özlükdin kėt-: *(T.) Kendinden geçmek.*

P

pādişāh: *(Far.) Büyük hükümdar, sultan.*

pādişāh-ı ʿaṣr: *(Far.+Ar.) Zaman padişahı.*

pāk: *(Far.) Saf, temiz.*

pāk ėmes: *(Far.+T.) Temiz değildir.*

pāk-dāmān: *(Far.) Eteği temiz, namuslu, masum.*

pāk-dāmen: *(Far.) Eteği temiz, namuslu, masum.*

pāmāl ḳıl-: *(Far.+T.) Ayak altı yapmak.*

pāre: *(Far.) Miktar, parça, tane.*

pāre bol-: *(Far.+T.) Parça parça olmak.*

pāre eyle-: *(Far.+T.) Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

pāre ḳıl-: *(Far.+T.) Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

pāre pāre: *(Far.) Parça parça.*

pāre pāre bol-: *(Far.+T.) Parça parça olmak.*

pāsbān: *(Far.) Bekçi, gece bekçisi, gözcü.*

pās-ı edeb: *(Far.+Ar.) Saygı.*

pāybend ol-: *(Far.+T.) Bağlı olmak.*

paybūs: *(Far.) Ayak öpme.*

pāydār: *(Far.) Sağlam, sürekli.*

pāydār ol-: *(Far.+T.) Kalıcı olmak.*

pāy-ı meleḫ: *(Far.) Çekirge ayağı, çekirge budu, çok az şey, azıcık. Süleyman Peygamber'e bir karınca tarafından ordusunun yemesi için hediye edilmiştir. Tanıkta, verilen hediyenin küçüklüğünü ifade etmek için kullanılmıştır.*

pāymāl: *(Far.) Ayak altında kalmış, ezilmiş.*

pāymāl ol-: *(Far.+T.) Ayak altında kalmak.*

pedīdār ḳıl-: *(Far.+T.) Belli etmek, açığa çıkarmak.*

penāh: *(Far.) Sığınak.*

penāh ėt-: *(Far.+T.) Sığınak edinmek.*

penbe: *(Far.) Pamuk.*

pence-yi mihr-i semā: *(Far.+Ar) Gökyüzündeki güneşin parmağı.*

pend: *(Far.) Öğüt.*

per ü bāl: *(Far.) Kanat ve kol.*

perde: *(Far.) Hicap, örtü, Hak ile kul arasındaki engel.*

perde-yi nāz u ḥayā: *(Far.+Ar.) Naz ve utanç perdesi.*

perhīz eyle-: *(Far.+T.) Mânen yasaklanan şeylerden kendini çekmek, uzak tutmak.*

perī miŝāl: *(Far.+Ar.) Peri gibi.*

perī yan͡glıġ: *(Far.+T.) Peri gibi, periye benzeyen.*

perīdėk: *(Far.+T.) Peri gibi.*

perīler şāhı: *(Far.+T.) Güzeller güzeli.*

perīpeyker ḳarındaşım: *(Far.+T.) Peri benzeyen güzel kardeşim.*

perīrū: *(Far.) Peri yüzlü, çok güzel.*

perī-ruḫsār: *(Far.) Peri yüzlü.*

perīşān: *(Far.) Dağınık, karışık.*

perīşān ėt-: *(Far.+T.) Perişan etmek, altüst olmak, kendini kaybetmek.*

perīşān eyle-: *(Far.+T.) Perişan etmek.*

perīşān ḥāl: *(Far.) Perişan duruma getirmek.*

perīşān ḥāl u bī-sāmān: *(Far.) Perişan hal ve huzursuz.*

perīşān ḥāl u ebter bol-: *(Far.+Tr) Perişan ve uğursuz olmak.*

perīşān mūyi-ser: *(Far.) Dağınık saç.*

perīşān ṭürresi: *(Far.+T.) Sevgilinin dağınık kıvırcık saç lülesi.*

perīşān ẕerredėk: *(Far.+T.) Dağılan zerre gibi.*

perīşānlıġ: *(Far.+T.) Dağınık, karışık.*

perīzād: (Far.) Peri gibi güzel.

pertev eyle-: (Far.+Ar.) Aydınlatmak, parlak yapmak.

pertev-i envār: *(Far.+Ar.) Nurların parlaklığı.*

pertev-i ilṭāf: *(Far.+Ar.) Lütuf ışığı.*

pertev-i mihr: *(Far.) Güneş ışığı.*

pertev-i mihr-i cemāl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel yüzünün parlaklığı.*

pertev-i nūr-ı şerār-ı āfitāb: *(Far.+Ar.+Far.) Güneş ateşinin aydınlık ve parlaklığı.*

pervā ḳıl-: *(Far.+T.) İlgi göstermek.*

pervāne: *(Far.) Kelebek (geceleyin ışığın/mumun etrafında dönmesi yönüyle).*

pervāz ḳıl-: *(Far.+T.) Uçmak; yükselmek.*

peyām: *(Far.) Haber.*

peyām-ı vaṣl: *(Far.+Ar.) Kavuşma haberi.*

peyāpey: *(Far.) Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.*

peydā: *(Far.) 1. Âşıkâr: peyda ve nihân. 2. Var, mevcut: Hayli servet peyda etti.*

peydā bol-: *(Far.+T.) Ortaya çıkmak.*

peydā ėmes: *(Far.+T.) Mevcut değildir.*

peydā ėrmes: *(Far.+T.) Ortada değildir.*

peydā ḳıl-: *(Far.+T.) Bulmak, edinmek.*

peydā ol-: *(Far.+T.) Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek.*

peyderpey: *(Far.) Ardardına.*

peyġām: *(Far.) Haber, bilgi.*

peyker: *(Far.) Yüz, surat, çehre.*

peyk-i ṣabā: *(Far.) Bahar rüzgarının habercisi. (Haber götürmek bağlamında).*

peymāne: *(Far.) Şarap kadehi.*

peymāne tut-: *(Far.+T.) Kadeh tutmak, içki sunmak.*

peymāne-yi ʿīş: *(Far.+Ar.) Eğlence kadehi.*

peyrev: *(Far.) Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.*

peyvend: *(Far.) Bağ, ilgi.*

peyveste: *(Far.) Birbirine ulaşmış, bitişik, yanyana.*

peyveste ḳıl-: *(Far.+T.) Bitiştirmek, ulaştırmak.*

pīç ü tāb: *(Far.) Kıvrım kıvrım, büklüm büklüm.*

pidrūd eyle-: *(Far.+T.) Vedalaşmak.*

pinhān: *(Far.) Gizli, mahfi. (Zamm ile meşhur ise de doğru değildir).*

pinhān bol-: *(Far.+T.) Gizli olmak, gözden uzak olmak, gizlenmek, saklanmak.*

pinhān ėt-: *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

pinhān eyle-: *(Far.+T.) Gizlemek, saklamak.*

pinhān tut-: *(Far.+T.) Saklamak, gizli tutmak.*

pīr: *(Far.)Yaşlı, ihtiyar, meyhanenin piri.*

pīrāhen: *(Far.) Gömlek.*

pīre zāl çarḫ: *(Far.) Yaşlı dünya.*

pīrehen: *(Far.) Gömlek.*

pīr-i muġān: *(Far.) Meyhaneci, sevgili.*

pisend eyle-: *(Far.+T.) Beğenmek.*

piyāle: *(Far.) İçki kadehi, şarap bardağı.*

pūlād: *(Far.) Çelik.*

pür: *(Far.) Çok fazla, dolu.*

pür nem: *(Far.) Nem dolu.*

pür-zer bol-: *(Far.+T.) Altınlarla dolmak.*

püşeymān eyle-: *(Far.) Pişman etmek.*

püşt ü penāh: *(Far.) Koruyucu.*

R

rafīḳ: *(Ar.) Yol arkadaş, dost, ortağ.*

raġbet: *(Ar.) Arzu, istek.*

raẖ raẖ: *(Far.) Dilim dilim, çizgi çizgi.*

rāḥat: *(Ar.) Huzurlu, rahat.*

rāḥat iste-: *(Ar.+T.) Huzur istemek.*

rāḥat kör-: *(Ar.+T.) Rahatlık görmek, huzur bulmak, rahat bir ömür sürmek.*

rāḥat tile-: *(Ar.+T.) Huzur istemek.*

rāḥat-ı cān: *(Ar.+Far.) Gönül huzuru; manevi huzur.*

rāḥat-ı dil: *(Ar.+Far.) Gönül rahatlığı, huzur.*

rāḥat-ı rūḥ: *(Ar.) Ruh rahatı.*

rāhber: *(Far.) Rehber, yol gösteren.*

rāh-ı maḳṣad: *(Far.+Ar.) Amaç, gaye yolu.*

rāh-ı medḥ: *(Far.+ Ar.) Övme yolu.*

rāh-ı seng-i ẖāre: *(Far.) Dikenli taş yolu.*

raḥm ėt-: *(Ar.+T.) Merhamet etmek, acımak.*

raḥm eyle-: *(Ar.+T.) Acımak, merhamet göstermek.*

raḥm ḳıl-: *(Ar.+T.) Merhamet etmek, acımak.*

raḥmet: *(Ar.) İhsan, yardım, bağış, nimet.*

raḥmet eyle-: *(Ar.+T.) Merhamet etmek, bağışlamak.*

rāhmet ile: *(Ar.+T.) Rahmetle.*

raḥmeti birle: *(Ar.+T.) Rahmetiyle.*

raḥmı kėlgey mü: *(Ar.+T.) Acıyacak mı?*

raẖş üzre: *(Far.+T.) At üzerine.*

raẖt: *(Far.) Her türlü eşya, malzeme.*

raḳam: *(Ar.)Yazı yazma.*

raḳam eyler: *(Ar.+T.) Yazmak, tarih düşürmek.*

raḳīb: *(Ar.) Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse, şey.*

raḳīb-i rūsiyeh: *(Ar.+Far.) Yalancı rakip.*

rām bol-: *(Far.+T.) Boyun eğmek.*

rām eyle-: *(Far.+T.) Evcil yapmak, alışkın yapmak.*

rām ol-: *(Far.+T.) Uymak, boyun eğmek, itaat etmek.*

rām tut-: *(Far.+T.) İtaat ettirmek.*

rāʿnā: *(Ar.) Güzel, hoş // anlaşılır.*

rāst ayt-: *(Far.+T.) Doğru söylemek, hakiki olanı belirtmek.*

ravża-yı pāk: *(Ar.+T.) Mezar, türbe.*

rāyegān: *(Far.) Bedava, parasız.*

rāyiha: *(Ar.) Koku, güzel koku.*

rāz: *(Far.) Gizlenen şey, sır.*

rāz-ı dil: *(Far.) Gönüldeki sırlar.*

red: *(Ar.) Reddetme.*

refāḳet bile: *(Ar.+T.) Arkadaşlıkla.*

ref'-i ḥicāb: *(Ar.) Perdesini, yüz örtüsünü kaldırma.*

refīḳ: *(Ar.) Arkadaş, yoldaş.*

reftār: *(Far.) Tarz, üslup.*

rehber bol-: *(Far.+T.) Kılavuz olmak, yol gösterici olmak.*

rehberlıġ eyle-: *(Far.+T.) Danışmanlık etmek, yönetmek.*

rehī meyḫāne tut-: *(Far.+T.) Meyhane yolunu tutmak, tekke ve dergaha tabi olmak; ilahi aşkı dilemek.*

rehī meykede tut-: *(Far.+T.) Meyhane yolunu tutmak, tekke ve dergaha tabi olmak; ilahi aşkı dilemek.*

rehnümā ol-: *(Far.+T.) Yol göstermek, rehber olmak.*

rehnümūn: *(Far.) Yol gösteren, rehber.*

rem: *(Far.) Ürkme, titreme.*

rem ḳıl-: *(Far.+T.) Ürkmek.*

remīde: *(Far.) Ürkmüş, korkmuş.*

remūz: *(Far.) Sır.*

remz ü esrār: *(Far.+Ar.) Gizli işaret ve sırlar.*

remz-i vefā: *(Far.) Vefa sırrı.*

renc ile miḥnet: *(Far.+T.+Ar.) Eziyet ve sıkıntı.*

renc ü ʿinā çėk-: *(Far.+Ar.+T.) Sıkıntı ve eziyet çekmek.*

renc-i firāvān çėk-: *(Far.+T.) Çok sayıda acı çekmek.*

renc-i ḫumār: *(Far.+Ar.) İçkiden sonraki baş ağrısının eziyeti, ızdırabı.*

rencūr: *(Far.) Hasta, dertli, âşık.*

reng: *(Far.) Renk.*

reng ü būy: *(Far.) Renk ve koku.*

reng-i īcād: *(Far.) İcat edilen renk.*

rengīn: *(Far.) Çeşitli, farklı.*

reşḥa-yı zülāl: *(Ar.) Sevgilinin dudağı.*

reşk: *(Far.) Kıskançlık, haset.*

reşk otı birle: *(Far.+T.) Kıskançlık ateşi ile.*

reşk otı: *(Far.+T.) Kıskançlık ateşi; kıskanma ateşi.*

reşk-i çemen: *(Far.) Çimen kıskançlığı.*

resm ile: *(Far.+T.) Resim ve adatla.*

restāḫīz: *(Far.) Kıyamet.*

resūl-i ḫudā: *(Ar.+Far.) Allah resulü, Hz. Muhammed.*

revā eyle-: *(Far.+T.) Layık görmek, uygun görmek.*

revā ḳıl-: *(Far.+T.) Uygun görmek.*

revāc: *(Ar.) Değer, kıymet.*

revān: *(Far.) Yürüyücü, akıcı, giden.*

revān ėt-: *(Far.+T.) Yolcu etmek, yürütmek.*

revān: *(Far.) Ruh.*

revnaḳ-ı şām: *(Far.+Ar.) Akşam parlaklığı.*

reʿyet: *(Ar.) Halk.*

reyḥān: *(Ar.) Diğer adı fesleğen olan güzel kokulu bir bitki.*

rezm meydānı: *(Far.+T.) Savaş alanı.*

rıfʿat: *(Ar.) Yücelik, yükseklik.*

rihā eyle-: *(Far.+T.) Boş vermek, bırakmak.*

rikāb: *(Ar.) Üzengi ge üzengi.*

rind: *(Far.) Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender kimse.*

rind-i mey āşām: *(Far.) İçki içen arif.*

risāle: *(Ar.) Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür, mektup.*

risālet sipihri: *(Ar.+Far.) Gök, sema peygamberi.*

rişte: *(Far.) İplik.*

rişte-yi cān: *(Far.) Can ipliği.*

rişte-yi ḥāli: *(Far.+Ar.+T.) Durumu.*

rişte-yi tār-ı nigāh: *(Far.) Bakış ipinin teli.*

rişte-yi ülfet: *(Far.+Ar.) Dostluk bağı.*

riyā u ḥırṣ u ṭamaʿ: *(Ar.) İki yüzlülük, aç gözlülük ve tamah.*

riyā u rızḳ: *(Far.+Ar.) İki yüzlülük ve rızık.*

riyāż: *(Ar.) Güzel bahçeler.*

riyāżat: *(Ar.) Dünya nimetlerinden elini eteğini çekerek nefsi terbiye etmek için ölmeyecek kadar yiyip içme ve uyuma.*

riyāż-ı kaʿbe: *(Ar.) Kabe bahçesi.*

rıżā: *(Ar.) Razı olma, razılık, istek, hoşnutluk.*

rıżā bol-: *(Ar.+T.) Razı olmak: Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek.*

rıżā kūy: *(Ar.+T.) Mutluluk köyü.*

rūh: *(Ar.) Ruh, can.*

rūḥ-efzā: *(Ar.+Far.) Cana can katan.*

rūḥ u revān: *(Ar.+Far.) Canın ruhu.*

ruḫ: *(Far.) Yüz.*

ruḫ-ı al: *(Far.+T.) Sevgilinin kırmızı yanağı.*

ruḫ-ı cānāne: *(Far.) Sevgilinin güzel yüzü.*

ruḫ-ı gülnār: *(Far.) Nar çiçeği renginde, pembeleşmiş yanakları olan.*

rūḥ-ı pāk: *(Ar.+Far.) Temiz, saf can.*

rūḫ-ı zībāsı: *(Far.+T.) Sevgilinin güzel yüzü.*

rūḥperver: *(Far.) Ruha kuvvet verici, ruh besleyici.*

ruḫsār: *(Far.) Yanak, yüz, çehre.*

ruḫsār aç-: *(Far.+T.) Yüzünü göstermek.*

ruḫsār u bināgūş: *(Far.) Yanak ve kulak memesi.*

ruḫsār-ı al: *(Far.+T.) Kırmızı, pembe yanak.*

ruḫsār-ı ʿaraḳnāk: *(Far.) Terli yanak.*

rūşen: *(Far.) Parlak, aydın, aydınlık.*

rūşen bol-: *(Far.+T.) Parlamak, aydınlanmak.*

rūşen ėt-: *(Far.+T.) Aydınlığa kavuşturmak.*

rūşen eyle-: *(Far.+T.) Aydınlatmak, parlatmak.*

rūşen ḳıl-: *(Far.+T.) Aydınlatmak, ışıtmak.*

rūşen ol-: *(Far.+T.) Âşıkar olmak, açığa çıkmak.*

rūşenger: *(Far.) Parlatıcı, aydınlatıcı, yakıcı.*

rustem dil ü dilāver: *(Far.) Rustem gibi cesur yiğit.*

ruṭūbet: *(Ar.) Nem, yaşlılık, su buharı.*

rūy-ı lebi: *(Far.+T.) Sevgilinin dudağının dış kısmı.*

rūz u şeb: *(Far.) Gündüz ve gece.*

rūze: *(Far.) Oruç.*

rūze ayı: *(Far.+T.) Ramazan ayı.*

rūz-efzūn: *(Far.) Uzun ömürlü, devamlı.*

rūzgār: *(Far.) Yaşam.*

rūz-ı cezā: *(Far.) Kıyamet günü.*

rūz-ı ezel: *(Far.) Ezelden beri.*

rūz-ı maḥşer: *(Far.+Ar.) Mahşer günü, kıyamet günü.*

rūz-ı mātem: *(Far.+Ar.) Bugün yas günüdür.*

rūz-ı rūşen: *(Far.) Güneşli gün.*

rūḥü'l-emīn: *(ö.a.) Cebrail (AS).*

rüsvā ḳıl-: *(Far.+T.) Rezil etmek.*

rüsvā: *(Far.) Rezil, muhakkar.*

rüsvā bol-: *(Far.+T.) Rezil olmak.*

rüsvā ėt-: *(Far.+T.) Rezil etmek.*

rüsvā eyle-: *(Far.+T.)Rezil etmek. Utanılacak, ayıplanacak duruma düşürmek, perişan etmek.*

rüsvā-i cihān bol-: *(Far.+T.) Dünya rüsavı olmak.*

rüsvālıġ: *(Far.+T.) Rezillik.*

rüsvā-yı cihān ėt-: *(Far.+T.) Dünya rüsvası yapmak.*

S

saʿādet defteri: *(Ar.) Mutluluk defteri.*

saʿādet kevkebi: *(Ar.)Mutluluk yıldızı, kutlu yıldız, talih/baht açıklığı.*

saʿādetġa yėtiş-: *(Ar.+T.) Mutluluğa ulaşmak.*

ṣabā: *(Ar.) Sabah vakti esen lâtif rüzgâr.*

ṣabāḥ ile revāḥ: *(Ar.+T.+Ar.) Sabah akşam.*

ṣabāḥat içre ṣabīḥ: *(Ar.+T.+Ar.) Güzeller güzeli.*

ŝābit ü seyyāre: *(Ar.) Sabit ve hareketli varlıklar, yaratılan her şey.*

ṣabr: *(Ar.) Sabır, dayanma, katlanma.*

ṣabr birle: *(Ar.) Sabırla.*

ṣabr et-: *(Ar.+T.) Sabretmek, dayanmak.*

ṣabr eyle-: *(Ar.+T.) Sabr eylemek.*

ṣabr ile: *(Ar.+T.) Sabırla.*

ṣabr ḳıl-: *(Ar.+T.) Sabretmek, tahammül etmek.*

ṣabr taʿmīri: *(Ar.+T.) Dayanma bināsı.*

ṣabr u ārām: *(Ar.+Far.) Sabır ve huzur, sakinlik ve rahatlık.*

ṣabr u ʿışḳ: *(Ar.) Sabır ve aşk.*

ṣabr u ḳarār: *(Ar.) Sabır ve tahammül.*

ṣabr u ŝübāt: *(Ar.) Dayanma ve asayiş.*

ṣabr u sükūn: *(Ar.) Sabır ve huzur.*

ṣabr u taḥammül: (Ar.) Sabır ve tahammül.

ṣabr u ṭāḳat: *(Ar.+Far.) Sabır ve dayanma.*

ṣabrėt-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.*

ṣaç: *(T.) Saç.*

ṣād eyle-: *(Ar.+T.) Sad harfine çevirmek.*

saʿd: *(Ar.) Kutlu ve uğurlu.*

ṣadef: *(Ar.) Çalı görünüşlü, sarı çiçekli, kuvvetli kokulu bir bitki.*

saʿd-i ekber: *(Ar.) Müşteri yıldızı; parlak, aydınlık, nurlu.*

sadretü'l-müntehā: *(Ar.) Arşın sağ yanında bulunan ve ötesine hiçbir yaratılmışın geçemeyeceği ağaç.*

ṣadr-ı cennet: *(Ar.) Cennet makamında, cennetin başköşesinde.*

ṣāf: *(Ar.) Saf, halis.*

ṣāf ẓamīr: *(Ar.) Temiz gönüllü.*

ṣafā: *(Ar.) Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.*

ṣafā bėr-: *(Ar.+T.) Huzur vermek.*

saffder: *(Ar.) Düşman saflarını yarıp geçen kahraman, yiğit.*

ṣafḥa: *(Ar.) Sayfa.*

ṣafḥa-yı aḥvāl: *(Ar.) Hatıra defteri.*

ṣafḥa-yı fiṭrat: *(Ar.) Yaratılış sayfası.*

ṣafḥa-yı ḥüsn: *(Ar.) Sevgilinin güzellik levhası.*

saġ: *(T.) Sağlam, doğru.*

ṣāġar: *(Far.) Kadeh, cam, piyale.*

sāġar bile peymāne: *(Far.+T.Far.) Şarap, içki kadehi.*

sāġar tut-: *(Far.+T.) İçki sunmak.*

sāġar-ı mey: *(Far.) İçki kadehi.*

sāġar-ı serşār: *(Far.) Ağzına kadar dolu kadeh.*

sāġar-ı serşār-ı muḥabbet: *(Far.) Ağzına kadar dolu olan sevgi kadehi.*

sāġar-ı zerīn: *(Far.) Altın kadeh.*

saġın-: *(T.) Özlemek, hatırlamak, düşünmek.*

saḥāb: *(Ar.) Bulut.*

ṣaḥbā: *(Ar.) Şarap, içki.*

ṣāḥibḳurān: *(Far.) Sahipkuran hükümdarın oğlu.*

ṣaḥibḳurān balası: *(Far.+T.) Sahipkuran'ın oğlu.*

ṣāḥibḳurān-ı dādger: *(Far.) Adaletli padişah.*

ṣaḥīḥ: *(Ar.) Gerçek, doğru.*

sāḥir: *(Ar.) Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.*

ṣaḥrā: *(Ar.) Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi; fakir, zavallı kişiler.*

saʿi ḳıl-: *(Ar.+T.) Gayret göstermek.*

sāḳī: *(Ar.) İçki dağıtan, kadeh sunan.*

saḳīm: *(Ar.) Engelli, hasta.*

sākin-i meyḫāne bol-: *(Far.+T.) Meyhaneye yerleşmek.*

sāḳiyā: *(Ar.) Ey içki dağıtan, kadeh sunan.*

sāḳī-yi şīrīn zebān: *(Ar.+Far.) Tatlı konuşan sevgilisi, tatlı konuşan saki.*

sal-: *(T.) Bırakmak, yaymak.*

ṣalābet: *(Ar.) Sağlamlık.*

ṣalāḥ: *(Ar.) Düzelme, iyileşme, iyi duruma gelme.*

sālār-ı mülk ü devlet: *(Far.+Ar.) Ülke ve devletin başkanı.*

salṭanat: *(Ar.) Hükümdarlık, padişahlık; şehzadelik.*

salṭanat eyvānı: *(Ar.+Far.+T.) Hükümdarlık köşkü.*

salṭanat gülzārı: *(Ar.+Far.+T.) Saltanat gül bahçesi.*

salṭanat iḳlīmi: *(Ar.+T.) Gönül ülkesi.*

sāmān: *(Far.) Servet, zenginlik.*

sāmān: *(Far.) Dinçlik ve rahat.*

sāmān eyle-: *(Far.+T.) Perişan etmek, dağıtmak.*

ṣanʿ ilgi: *(Ar.+T.) Hüner parmağı.*

sen͡ga: *(T.) Sen, ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme hali ekini almış hali.*

ṣanem: *(Ar.) Put, put gibi güzel sevgili.*

ṣanem-i süḫan ṭırāz: *(Ar.+Far.) Güzel konuşan sevgili.*

ṣarf: *(Ar.) Harcama, bir şeyi bir işte kullanma.*

sarġar-: *(T.) Sararmak.*

sarġay-: *(T.) Sararmak.*

sarı: *(T.) -e doğru, tarafına.*

sarıġ: *(T.) Sarı.*

sarıġ reng: *(T.+Far.) Sarı yüz renk.*

sarıġ ruḫsār: *(T.+Far.) Sarı renkli yüz.*

ṣarīḥ: *(Ar.) Açık, apaçık, belli, besbelli*

ṣarīḥ ḳıl-: *(Ar.+T.) Açıklamak.*

ṣarṣar: *(Ar.) Pek şiddetli, pek gürültülü rüzgar.*

ṣarṣar-ı hicrān: *(Ar.) Şiddetli ayrılık rüzgarı.*

savrul-: *(T.) Savrulmak, yayılmak, saçılmak, dağılmak.*

ṣavt: *(Ar.) Ses, sedâ.*

ṣavt u terennüm eyle-: *(Ar.+T.) Şarkı söylemek.*

ṣavt-ı erġanūn: *(Ar.+Far.) Org denilen çalgı sesi.*

savuḳ ṣoḥbet: *(T.+Ar.) Gönül kırıcı sözleri.*

ṣavur-: *(T.) Savurmak, yaymak, saçmak, dağıtmak.*

saʿy ile: *(Ar.+T.) Çabayla, gayretle.*

ṣayd eṭ-: *(Ar.+T.) Avlamak, ele geçirmek.*

ṣayd eyle-: *(Ar.+T.) Avlamak.*

ṣayd ḳıl-: *(Ar.+T.) Avlamak.*

ṣayd-ı ārzū-: *(Ar.+Far.) Arzu ve istek avı.*

ṣayd-ı murād: *(Ar.) Arzu edilen, istenen av.*

sāye: *(Far.) Gölge.*

sāye yan͡glıġ: *(Far.+T.) Gölge gibi.*

sāye-yi dīvār: *(Far.) Duvar gölgesi.*

sāye-yi dīvār-ı muḥabbet: *(Far.) Sevgi duvarının gölgesi.*

sāye-yi pāmāl: *(Far.) Ayağın altındaki gölge.*

sāye-yi baẖt-ı siyāh: *(Far.) Siyah bahtının gölgesi.*

sāye-yi taẖt-ı felek: *(Far.) Felek tahtının gölgesi.*

sayı: *(T.) Vakit, zaman.*

ṣayyād: *(Ar.) Avcı.*

sāz: *(Far.) Çalgı aleti.*

sāz ėt-: *(Far.+T.) Çalgı çalmak, musiki icra etmek.*

sāz eyle-: *(Far.+T.) Çalgı çalmak, musiki icra etmek.*

sāz-ı mecnūn: *(Far.) Mecnun'un sazı.*

sebā: *(ö.a.) Melike Belkıs'ın şehrine.*

sebeb sor-: *(Far.+T.) Neden sormak.*

sebeb-i rüşd ü reşād: *(Far.+Ar.) Doğru yola yürüme sebebi.*

ŝebt-i cefā ḳıl-: *(Far.+T.) Vefasızlıkları yazmak.*

sebū: *(Far.) İçki.*

sebū u mīnā: *(Far.) Şarap testisi ve kadeh.*

sebz ü ẖurrem: *(Far.) Yeşil ve taze, canlı.*

sebz ü ẖurrem ḳıl-: *(Far.+T.) Yemyeşil ve canlı yapmak.*

sebz ü melīḥ: *(Far.+Ar.) Yeşil ve hoş.*

sebze: *(Far.) Çimen, yeşillik.*

sebze ü sünbül: *(Far.) Sebze ve sümbül.*

sebze-yi ẖaṭ: *(Far.) Sevgilinin yanağındaki ayva tüyleri.*

sebze-yi ẖˇābide: *(Far.) Uyumuş olan sebze.*

ṣed hezār feryād: *(Far.) Yüz bin feryat ve inleme.*

ṣedaġ: *(T.) Sevgilinin ayrılık düşkünlüğü.*

sedd: *(Ar.) Set, engel, mani.*

sedd-i rāh: *(Ar.+Far.) Yol engeli/seti.*

sefer ėt-: *(Ar.+T.) Öbür dünyaya yolculuk etmek, ölmek.*

sefer ḳıl-: *(Ar.+T.) Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.*

sefer yolı: *(Ar.+T.) Yolculuk yolu.*

seferdin kėl-: *(Ar.+T.) Yolculuktan gelmek.*

seḫāvet işi: *(Ar.+T.) Cömertlik işi.*

seḥer: *(Far.)Sabah vakti, tan atarken.*

sehī ķadlar: *(Far.+T.) Düzgün/fidan boylu.*

sehl: *(Ar.) Kolay, halledilebilir, çözülebilir şey.*

selām: *(Ar.) Esenlik dilee sözü.*

selām ėtkür-: *(Ar.+T.) Birinin selamını götürmek.*

selam eyle-: *(Ar.+T.) Uzakta olan birine esenlik dileek.*

selāmet: *(Ar.) Esenliğe kavuşma, huzura erme.*

selāmet genci: *(Ar.+Far.) Sağlık hazinesi.*

selāsil-i zülf: *(Ar.+Far.) Halka halka, kıvrım kıvrım saç, sevgilinin zincire benzeyen siyah saçları.*

selsebīl ü kevŝer: *(Ar.) Selsebîl (Cennette bir çeşme) ve Kevser (Cennette bir nehir) şarabı.*

semek: *(Ar.) Yer.*

semend-i nāz: *(Far.) Naz atı.*

semensā: *(Far.) Yaseminin kokusu gibi.*

semūm-ı hicr: *(Ar.) Ayrılık derdinin çaresiz yıkıcı rüzgarı.*

semūm-ı vehm: *(Ar.) Korkulu rüzgar.*

sen: *(T.) "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

sened: *(Far.) Delil.*

seng-dil: *(Far.) Taş kalp, katı kalp, acımasız.*

sengīn-dil: *(Far.) Taş gönüllü.*

seng-i ecel: *(Far.+Ar.) Ecel taşı.*

seng-i melāmet: *(Far.+Ar.) Melamet taşı.*

serāpā: *(Far.) Baştan ayağa, tamamen.*

serbeser: *(Far.) Üastüstüne.*

serbülend: *(Far.) Başı dik, yüce.*

ser-çeşme-yi ḥayvān: *(Far.) Ölümsüzlük suyunun pınarı.*

serefrāz: *(Far.) Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.*

serefrāz eyle-: *(Far.+Tr) Yücelmek, yükselmek, başı göge ermek.*

ser-encām: *(Far.) Akıbet, son.*

sergerdān: *(Far.) Şaşkın, perişan.*

sergerdān bol-: *(Far.+T.)Perişan olmak, şaşkına dönmek, başı dönmek.*

sergerdān ėt-: *(Far.+T.) Başı dönmek, sersemleşmek, perişan olmak.*

sergeşte: *(Far.) Sersem, başı dönmüş, avare ve mütehayyir olan.*

sergeşte bol-: *(Far.+T.) Şaşırmak, serseme dönmek.*

sergeşte-yi deşt-i belā: *(Far.) Bela çölündeki başı dönen kimse.*

sergeşte-yi hāmūn: *(Far.) Çölde başı dönen.*

serḫoş: *(Far.) Sarhoş.*

serḫoş ol-: *(Far.+T.) Kendinden geçmek, aklı başından gitmek; açılmak.*

serīr-i salṭanat: *(Ar.) Hükümdarlık makamı, saltanat tahtı.*

serkeşler: *(Far.+T.) İsyan edenlerin başı.*

sermāye-yi nāz: *(Far.) Naz, ede, işve zenginliği.*

sermāye: *(Far.) Servet, varlık.*

sermāye-yi devlet: *(Far.+Ar.) Devletin varlığı.*

sermāye-yi dīn ü dünyā: *(Far.+Ar.) Din ve dünya zenginliği.*

sermenzil ü māvā: *(Far.+Ar.)Varılacak yer ve yurt.*

ser-menzil-i āsāyiş: *(Far.)Varılacak rahat nokta, toprak, ahiret.*

sernüvişt: *(Far.) Alın yazısı, yazgı, kader.*

serşār ḳıl-: *(Far.+T.)Ağzına kadar doldurmak, dopdolu.*

sersebz: *(Far.) Yemyeşil.*

ser tā bepā: *(Far.) Baştan ayağa.*

ser tā ḳadem: *(Far.) Baştan sonuna kadar, baştan ayağa kadar.*

serv: *(Far.) Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.*

serv ḳad: *(Far.) Selvi boylu sevgili.*

serv reftār: *(Far.) Uzun boylu sevgilinin salınarak yürüyüşü.*

serv ü gül: *(Far.) Servi ağacı ve gül. (Sevgilinin boyu ve yüzü bağlamında).*

serv ü ḫırāmān: *(Far.) Selvi gibi uzun olan ve naz ile salınan, yürüyen sevgili. (bk. servi).*

serv u şimşād: *(Far.) Serv ve şimşad ağacı.*

serv üze: *(Far.+T.) Servi üzerinde.*

serv yan͡glıġ ḳamet: *(Far.+T.+Ar.) Selvi gibi kamet.*

serv-i yektā: *(Far.) Eşsiz selvi.*

server: *(Ar.) Ulu, sultan.*

servi: *(Far.) Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.*

serv-i āzād: *(Far.) Uzun boylu düz servi, sevgili.*

serv-i gülbeden: *(Far.) Gül bedenli uzun boylu sevgili.*

serv-i gülʿiẕār: *(Far.) Uzun boylu sevgilinin katılmadığı gezi.*

serv-i gülrū: *(Far.) Gül yanaklı sevgilim.*

serv-i gül-ruḫsār: *(Far.) Gül yanaklı sevgili (gül yanaklı, servi boylu sevgili).*

serv-i ḫırāmān: *(Far.) Salınarak yürüyen servi, sevgili.*

serv-i ḳad: *(Far.) Servi boy, servi boylu.*

serv-i mevzūn: *(Far.+Ar.) Düzgün, uzun servi. II Uzun ve düzgün boylu sevgili.*

serv-i nāz: *(Far.) İşveli sevgili.*

serv-i revān: *(Far.) Salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.*

sevād: *(Ar.) Siyahlık, Karalık, Karanlık.*

sevād ėt-: *(Ar.+T.) Karanlık hale getirmek, siyah yapmak.*

sevād eyle-: *(Ar.+T.) Karalamak, siayah yapmak.*

sevād-ı elvech fid'-dāreyn: *(Ar.) İki dünyada karayüzlülük.*

sevād-ı ḫaṭ-ı reyḥān: *(Ar.) Sevgilinin yüzündeki ayva tüylerinin düşkünü.*

sevdā: *(Ar.) Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.*

sevdāi züleyḫā: *(Ar.) Züleyha'nın aşkı.*

sevdāyī bol-: (Far+T.) Kara sevdaya uğramak, âşık olmak.

sever: *(T.) Sevgi beslemek, dostluk göstermek.*

sėver yār: *(T.+ Far.) Sevgili.*

sėvün-: *(T.) Sevinmek.*

seyādet ḫanedānı: *(Ar.+Far.+T.) Seyadet soyu ve ailesi.*

seʿy eyle-: *(Ar.+T.) Çabalamak.*

seyr et-: *(Far.+T.) Bakmak, temaşa etmek, gezmek, dolaşmak.*

seyr eyle-: *(Far.+T.) Gezmek, gezinmek, temaşa etmek.*

seyr ḳıl-: *(Far.+T.) Seyretmek.*

seyr uçun: *(Far.+T.) Gezmek için.*

seyr-i bāġ u būstān: *(Far.) Bağı, bostanı ve gül bahçesini izleme.*

seyr-i bāġ u meydān ėt-: *(Far.+T.) Bahçe ve meydanı seyretmek.*

seyr-i çemen ü bahār: *(Far.) Bahar mevsiminde yeşilliklerin gezmesi.*

seyr-i çemen-i cihān: *(Far.) Cihan çimenini seyri.*

seyr-i cihān u ʿarṣa-yı ʿālem: *(Far.+Ar) Dünya gezmesi ve yer yüzü.*

seyr-i gülistān eyle-: *(Far.+T.) Gül bahçesini seyr etmek.*

seyr-i gülzār u būstān: *(Far.) Gül bahçesini gezmek.*

seyr-i ṣaḥrā: *(Far.+Ar.) Çöl seyri, çölde, kırda dolaşmak.*

seyyāre: *(Ar.) Gezegen.*

sezāvār: *(Far.) Münasib, uygun, layık, şayan.*

sīb-i ġabġab: *(Far.+Ar.) Gerdan elması.*

ṣıfat: *(Ar.) Sıfat, nitelik.*

sikender: *(ö.a.) M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.*

sīl: *(Far.) Sel.*

sīlāb-ı ḥavādiŝ: *(Far.+Ar.)Felaket seli.*

sīlāb-ı sirişk: *(Far.) Gözyaşının seli.*

sīl-i ġam: *(Far.) Üzüntü ve keder seli.*

sīmāb yan͡glıġ: *(Far.+T.) Civa gibi.*

sīmber: *(Far.) Gümüş gibi beyaz bedenli.*

simīn ʿużār: *(Far.+Ar.) Gümüş yanaklı.*

sin-: *(T.) Kırılmak, parçalanmak.*

sinān: *(Ar.) Kargı, süngü, ok vb. savaş aletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak, kirpik, gamze.*

sinān tart-: *(Ar.+T.) Mızrak çekmek.*

sindür-: *(T.) Kırmak, parçalamak.*

sinüḳ: *(T.) Kırık, kırılmış.*

sipāh: *(Far.) Asker, ordu.*

sipāh u raʿyet: *(Far.+T.) Ordu ve halk.*

sipeh: *(Far.) Asker, ordu.*

sipihr: *(Far.) Gök, gökyüzü.*

sırr: *(Ar.) Sır, gizli kalan, gizli tutulan şey.*

sirişk: *(Far.) Gözyaşı.*

sirişk-i nāḳa: *(Far.+Ar.) Devenin gözyaşı.*

sırr-ı zülf-i girih: *(Ar.+Far.) Bağlı saçının sırı.*

sitem: *(Far.) Eziyet, cefa, zulüm; şikâyet, çıkışma.*

sitem taşı: *(Far.+T.) Caza, cefa taşı.*

sitemkār: *(Far.) Eziyet, cefa, zulüm; şikâyet, çıkışma.*

siyeh mest: *(Far.) Kendinden geçmiş sarhoş.*

siz: *(T.) "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri.*

subḥ yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Sabah gibi.*

sohbet: *(Ar.) Sohbet, muhabbet.*

son͡gra: *(T.) Sonra, bir sonraki sefer.*

sor-: *(T.) Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.*

soraġ: *(T.) Arama,iz.*

soraġ eyle-: *(T.) Aramak, sual etmek, sormak.*

sorġalı: *(T.) Sormak için.*

söz: *(T.) Söz, kelime.*

suv: *(T.) Su.*

suv bol-: *(T.) Su olmak; erimek*

suv eyle-: *(T.) Suya çevirmek.*

suv ol-: *(T.) Su olmak, erimek*

su üzre: *(T.) Su üzerinde.*

suʾāl: *(Ar.) Soru.*

suʾāl ėt-: *(Ar.+T.) Sormak, araştırmak.*

ṣubḥ: *(Ar.) Sabah vakti, sabah.*

ṣubḥ ile şām: *(Ar.+T.+Ar.) Sabah akşam (Sürekli).*

ṣubḥ u mesā: *(Ar.) Sabah ve akşam.*

ṣubḥ u şām: *(Ar.) Sabah ve akşam.*

ṣubḥ yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Sabah gibi.*

ṣubḥdem: *(Ar.+Far.) Sabah vakti, sabah.*

ṣubḥ-i devlet: *(Ar.) Saadet sabahı.*

ṣubḥ-i ḫurşīd-i cemāl: *(Far.+Ar.) Sabah vakti sevgilinin güneş gibi parlayan yüzü.*

ṣubḥ-ı ʿīş: *(Ar.) İşret sabahı.*

ṣubḥ-ı neşāṭım: *(Ar.) Sabah vakti neşe ve zevki.*

ṣubḥ-ı ṣabīḥ: *(Ar.) Güzel sabah.*

ṣubḥ-ı vaṣl: *(Ar.) Kavuşma sabahı.*

ṣubḥlar: *(Ar.+T.) Sabahları.*

ŝübūt tap-: *(Ar.+T.) Kanıt bulmak.*

sūd ḳıl-: *(Far.+T.) Fayda etmek, kar etmek.*

sūd u sevdā: *(Far.) Kazanç ve sevda.*

sūd u ziyan: *(Far.) Kazanç ve zarar.*

sūd-i cünūn: *(Far.+Ar.) Delilik yararı.*

suvġa sal-: *(T.) Suya atmak.*

sūgvār ḳal-: *(Far.+T.) Yaslı ve tasalı olmak.*

süleymān: *(ö.a.) Hz. Süleyman.*

sulṭān: *(Ar.) Padişah, sultan (sevgili yerine).*

sulṭān ėt-: *(Ar.+T.) Padişah tayin etmek.*

sulṭān eyle-: *(Ar.+T.) Padişah tayin etmek.*

sulṭān ḥüseyin bayḳura: *(ö.a.) Timurluların büyük padişahı ve Çağatay edebiyatının meşhur şairi Sultan Hüseyin Baykura.*

sulṭān ʿömer ḫān: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün kocası.*

sulṭān sikender: *(ö.a.) Sultan sikender.*

sulṭān-ı bülend: *(Ar.+Far.) Yüce sultan.*

sulṭān-ı devrān: *(Ar.+Far.) Devir sultanı.*

sulṭān-ı hümāyūn ṭalʿat: *(Ar.)Yakışıklı padişah, hükümdar.*

sulṭān-ı iḳlīm-i ʿaṭā: *(Ar.) Ülkenin cömert padişahı.*

sülūk ehli: *(Ar.) Tarikata bağlı kişiler.*

ṣavmʿa: *(Ar.)Tekke.*

ṣunʿ: *(Ar.)Yaratma.*

sun-: *(T.) Sunmak, vermek, uzatmak, takdim etmek.*

sünbül: *(Far.) Sevgilinin sümbül gibi saçı.*

ṣürāḥī: *(Ar.)Uzun boyunlu su ve şarap şişesi.*

ṣürāḥī ḳulḳulı: *(Ar.+T.) Sürahinin şarap dökülürken çıkardığı ses.*

ṣürāḥī ü sebū: *(Ar.+Far.) Sürahi ve işki.*

ṣūret: *(Ar.) Dış görünüş, şekil, biçim, resim, tasvir.*

ṣūret-i dīvār: *(Ar.+Far.) Duvarın resmi.*

ŝüreyyā: *(Ar.) Süreyya yıldızı. (Sevgilinin ayak izi bağlamında).*

sürmegūn çeşm: *(Far.) Sürme renkli göz.*

sürmegūn közler: *(Far.+T.) Sürme renkli gözler.*

sürme-yi çeşm-i cihānbīn: *(Far.) Dünyayı gezen gözün sürmesi.*

sürme-yi çeşm-i dil: *(Far.) Gönül gözünün sürmesi.*

sürme-yi cevāhir: *(Far.+Ar.) Cevher sürmesi.*

sürūd-ı ʿişret: *(Far.+Ar.) Eğlence, içki meclisinde söylenen şarkı.*

sürük: *(T.) Sürü, toplu.*

sūsen: *(Far.) Susam denilen çiçek.*

süt: *(T.) Süt.*

suʾāl: *(Ar.) Soru.*

süvāre: *(Far.) Ata binmiş, binici.*

süvār bol-: *(Far.+T.) Binmek.*

sūz ile güdāz: *(Far.+T.+Far.) Yanmak ve yakılmak.*

sūz u güdāz: *(Far.) Yanmak ve yakılmak.*

sūz-ı dil: *(Far.) Gönül ateşi.*

Ş

şād: *(Far.) Mutlu.*

şād ėt-: *(Far.+T.) Mutlu etmek, sevindirmek.*

şād eyle-: *(Far.+T.) Mutlu etmek, sevindirmek.*

şād ḳıl-: *(Far.+T.) Mutlu etmek, sevindirmek.*

şād u kāmrān eyle-: *(Far.+T.) Mutlu ve bahtiyar etmek.*

şādāb: *(Far.) Suya kanmış, mutlu, memnun.*

şādāb ol-: *(Far.+T.) Tazelenmek, canlanmak, mutlu olmak.*

şādlıġ: *(Far.+T.) Sevinç, mutluluk.*

şādmān: *(Far.) Memnun, mesrur, sevinçli.*

şādmān bol-: *(Far.+T.) Sevinçli olmak, memnun olmak, sevinmek.*

şafaḳ: *(Ar.) Şafak*

şāgird-i şūḫ: *(Far.) Yaramaz öğrenci.*

şāh: *(Far.) Padişah.*

şāh babür: *(ö.a.) Babür imparatorloğunun kurucusu olan Zehirettin Muhammed Babür Şah.*

şaḫ eyle-: *(Far.+T.) Sertleştirmek.*

şāhbāz: *(Far.) İri ve beyaz bir doğan cinsi, doğan, avcı kuşu, sevgili.*

şāh-ı ʿadālet destgāh: *(Far.+Ar.+Far.) Adaletli padişah.*

şāh-ı cihān: *(Far.) Cihan şahı.*

şāh-ı dārā şevket: *(Far.) Varlıklı ve heybetli padişah.*

şāh-ı devrān: *(Far.+Ar.) Devrin padişahı.*

şāh-ı kec-külāh: *(Far.) Külahı eğri olan padişah.*

şāh-ı mükerrem: *(Far.+Ar.) Muhterem, saygıdeğer padişah.*

şāẖ-ı şimşād: *(Far.) Uzun boylu sevgili.*

şāh-ı tūrān: *(ö.a..) Turan padişahı.*

şāhid: *(Ar.) Şahit, tanık.*

şāhīn: *(Far.)Av sırasında kullanılan alıcı kuş, şahin.*

şāhlarnı şāhı: *(Far.+T.+Far.) Şahlar şahı.*

şāhlarnıng͡ ekremi: *(Far.+T.+Ar.) Padişahların cömerdi.*

şāhlıġ: *(Far.+T.) Padişahlık.*

şaḥne: *(Ar.) Tanık olunan, gözlenen olay.*

şaḥne-yi mihr: *(Ar.+Far.) Sevgi alanı.*

şām: *(Far.)Akşam, gecenin başlangıcı.*

şām eyle-: *(Far.+T.) Karanlık hale getirmek, gündüzü geceye döndürmek, karartmak.*

şām u ṣabāḥ: *(Far.+Ar.) Sabah akşam.*

şām u seḥar: *(Far.) Akşam ve sabah.*

şām-ı firāḳ: *(Far.+Ar.) Ayrılık akşamı.*

şām-ı furḳat: *(Far.+Ar.) Ayrılık akşamı.*

şām-ı ġam: *(Far.) Gam akşamı.*

şām-ı hicrān: *(Far.+Ar.) Ayrılık akşamı.*

şām-ı nekbet-i bī-intihā: *(Far.) Sonu olmayan talihsizlik akşamı.*

şān: *(Ar.) Şan, ün.*

şāne: *(Far.) Tarak, omuz.*

şarāb: *(Ar.) Şarap, mey, içki.*

şarāb kėltür-: *(Ar.+T.) İçki getirmek.*

şarāb tut-: *(Ar.+T.) İçki sunmak.*

şarāb u şemʿ ü şāhid: *(Ar.) İçki, mum ve şahit.*

şarāb-ı erguvān: *(Ar.+Far.) Kırmızı şarab.*

şāyed: *(Far.)"Eğer" şayet, koşul anlamı veren edat.*

şāyeste: *(Far.) Lâyık, yaraşır, uygun.*

şeb ü rūz: *(Far.) Gece ve gündüz.*

şebistān: *(Far.) Gece gibi karanlık.*

şebnem: *(Far.) Çiğ tanesi.*

şefīʿ-i aḥmed-i muḫtār: *(Ar.) Hz. Muhammed.*

şefḳat: *(Ar.) Acımak.*

şeh: *(Far.) Sultan, padişah, sevgili.*

şeh ʿömer sultān: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün kocası.*

şehbāz: *(Far.) Doğan kuşu, sevgili.*

şehbāz-ı ḫayāl: *(Far.+Ar.) Hayal kuşu (doğanı).*

şehd ü şeker: *(Ar.+Far.) Bal ve şeker.*

şehd-i nāb: *(Ar.+Far.) Süzme bal.*

şeh-i mülk-i cünūn: *(Ar.) Delilik ülkesinin şeyhi.*

şeh-i nikū nijād: *(Far) Hoş soylu padişah.*

şehlā: *(Ar..) Büyük güzel göz; ceylan göz.*

şehr: *(Ar.) Şehir, kent, memleket.*

şehr-i fenā: *(Ar.) Kokluk, hiçlik kenti.*

şehriyār: *(Far.) Hükümdar, padişah (sevgili).*

şehriyār-ı cem nişān: *(Far.) İran padişahı Cemşid'e benzeyen bir padişah.*

şehriyār-ı nīk-nām: *(Far.) Şerefli padişah.*

şehsüvār: *(Far.) Usta binici, sevgili.*

şehyī ferġāne: *(Far.) Fergane'nin padişahı.*

şehzāde: *(Far.) Pâdişah oğlu veya pâdişah âileSėnden olan erkek çocuk.*

şehzāde sulṭān muẓaffer: *(ö.a.) Çağatay şairi Mahlarayim Nadire'nin oğlu.*

şehzāde-yi ʿālī güher: *(Far.+Ar.+Far.) Cevher gibi yüce şehzade.*

şehzāde-yi ʿālī tebār: *(Far.+Ar.+Far.) Yüce soylu şehzade.*

şehzāde-yi mülk-i cihān: *(Far.) Dünya varlığının şehzadesi.*

şeker: *(Far.) Şeker yemek.*

şeker şiken: *(Far.) Tatlı konuşan.*

şeker sözlük: *(Far.+T.) Tatlı söz, tatlı dillilik.*

şeker-ḫande: *(Far.) Tatlı gülüşlü.*

şekerleb: (Far.)Şeker dudaklı.

şemʿ: *(Ar.) Mum.*

şemʿ ile pervāne: *(Ar.+T.+Far.) Mum ile ışığın etrafında dönen kelebek.*

şemʿ yan͡glıġ: *(Ar.+T.) Mum gibi.*

şemʿdėk: *(Ar.+T.) Mum gibi.*

şemʿdėk ört-: *(Ar.+T.) Mum gibi yanmak.*

şemʿ-i bezm-i ḥażret-i Sulṭān ʿÖmer: *(ö.a.) Sultan Ömer'in eğlence meclisinin mumu.*

şemʿ-i cilve: (Far.)Cilveli mum.

şemʿ-i encümen: *(Ar.+Far.) Meclisin mumu.*

şemʿ-i ruḫ-ı cānān: *(Ar.+Far.) Sevgilinin yüzünün parlaklığı.*

şemʿ-i ruḫsār: *(Ar.+Far.) Sevgilinin parlak yüzü.*

şemʿ-i rūzgār: *(Ar.+Far.) Yaşam mumu.*

şemʿ-i şeb-i hicrān: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık gecesinin mumu.*

şemʿ-i şeb-i hicr: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık gecesinin mumu.*

şemʿ-i şebistān: *(Ar.+Far.) Karanlıklar ülkesinin mumu.*

şemʿ-i seri: *(Ar.+Far.) Mumun ucu.*

şemşīr: *(Far.) Kılıç.*

şerāfet: *(Ar.) Şereflilik.*

şerār-ı dūd-ı āh: *(Ar.+Far.) Ah dumanının kıvılcımı.*

şerbet: (Ar.)Tatlı içecek.

şerbet-i cām-ı viṣāl: *(Ar.)Kavuşma kadehindeki şerbet.*

şerbet-i kevŝer miŝāl: (Ar.) *Cennetteki kevser suyuna benzeyen şerbet.*

şerbet-i laʿl: *(Ar.) Sevgilinin lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.*

şerbet-i laʿl-i leb: *(Ar.+Far.) Sevgilinin lâl renkl, kırmızı dudağının şerbeti.*

şerbet-i vaṣl: *(Ar.) Kavuşma şerbeti.*

şeref: *(Ar.) Onur, mânevî yücelik.*

şeref tap-: *(Ar.+T.) Şeref bulmak, itibar kazanmak.*

şerer: *(Ar.)Kıvılcım.*

şerer peydā bol-: *(Ar.+Far.+T.) Kıvılcım ortaya çıktı.*

şerer-i hicr: *(Ar.) Ayrılık ateşinin kıvılcımı.*

şererlıḳ şuʿleler: *(Ar.+T.)Kıvılcımlı ateşler.*

şerḥ: *(Ar.)Açıklama.*

şerḥ ėt-: *(Ar.+T.) Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.*

şerḥ ḳıl-: *(Ar.+T.) Açıklamak.*

şerḥ-i firāḳ: *(Ar.) Ayrılık açıklaması.*

şerīf ü vāżıḥ: *(Ar.) Temiz ve açık.*

şerm ü ḥayā eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Utanmak.*

şermende bol-: *(Far.+T.) Rezil olmak.*

şermsār ėt-: *(Far.+T.) Mahcup etmek, utandırmak.*

şermsār eyle-: *(Far.+T.) Utandırmak.*

şermsār ḳıl-: *Utandırmak, mahçup etmek.*

şevḳ: *(Ar.) Gönül meyli, arzu.*

şevḳ eyle-: *(Ar.+T.) Arzu duymak, istemek.*

şevḳ ile: *(Ar.+T.) Zevkle.*

şevḳ öyi: *(Ar.+T.) Zevk evi.*

şeyḫ: *(Ar.)Tarikatta müridlerin reisi.*

şeyḫ şinʿān: *(ö.a.) Bursalı dervîştir. Yūsūf Mısri olarak tanınmaktadır. Eşrefiye tarikatına girdi. Bursa'da Karagüllü (İncirli yakınlarında) Ferhadiye Medresesi'nde ders vermiştir. Selimzade Camii civarında Karagüllü mevkiinde bulunan Ferhadiye Medresesi'nda danişmend olmuştur. İznik'te Eşrefzade'nin halifesi ve damadı Abdurrahim Tırsi Efendi'ye hizmet etti. İznik'te yaşamını yitirmiştir. Gömütü, bu caminin bahçesindėdir. Ayrıca Söz konusu Medrese civarında Sinan Dede adına bir mezar vardır ki, bu yenilenmiştir. Burada kimin yattığı bilinmez.*

şiʿār eyle-: *(Ar.+T.) Şiar edinmek. Benimsemek, ilke olarak kabul etmek, alışkanlık hâline getirmek.*

şiddet: *(Ar.) Sertlik, şiddet, sıkıntı, zorluk.*

şifā tap-: *(Ar.+T.) İyileşmek, şifa bulmak.*

şikār: *(Far.) Av.*

şikār ėt-: *(Far.+T.) Avlamak.*

şikār eyle-: *(Far.+T.) Avlamak, sevgilinin gönlünü kazanmak.*

şikār ḳıl-: *(Far.+T.) Avlamak.*

şikārgāh: *(Far.) Av yeri, avlak.*

şikāyet: *(Ar.) Derdini anlatma, sızlanma, yakınma.*

şikest: *(Far.) Kaybetme.*

şimār ḳıl-: *(Far.+T.) Saymak.*

şimşād: *(Far.) Şimşir ağacı, uzun boylu sevgili.*

şiʿr: *(Ar.) Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.*

şīr-i dilīr-i meydān: *(Far.+Ar.+Far.) Savaş alanının cesur aslanı.*

şīrīn: *(ö.a.) Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.*

şīrīn cevāb: *(Far.+Ar.) Tatlı cevap veren.*

şīrīn: *(Far.) Tatlı.*

şīrīn kelām: *(Far.+Ar.) Tatlı konuşan kimse.*

şīrīn maḳāl: *(Far.+Ar.) Tatlı sözlü.*

şīrīn şemāil: *(Far.+Ar.) Tatlı ve güzel görünüşlü.*

şīrīn ŝemer: *(Far.+Ar.) Tatlı meyve.*

şīrīn ü leylī: *(ö.a.) Ferhad ve Şirin ve Leyli ve Mecnun destanının kadın kahramanları.*

şīşe: *(Far.) Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap.*

şīşe serşār-ı mey-i nāb: *(Far.) Ağızına kadar dolu halis şarap şişesi.*

şīşe-yī ṣabr: *(Far.+Ar.) Sabır kadehi.*

şitāb: *(Far.) Acele, sür'at, ivme, seğirtme.*

şitāb eyle-: *(Far.+T.) Acele etmek, seğirtmek.*

şīve-yi mātem: *(Far.+T.) Yas şivesi.*

şuāʿ: *(Ar.)Ziya, tel tel görünen ışık.*

şuġl ėt-: *(Ar.+T.) Meşgul olmak.*

şūẖ u berceste: *(Far.) Yaramaz ve güzel.*

şūẖ-ı dilārām: *(Far.) Gönül okşayan güzel.*

şūẖ-ı ġaddār: *(Far.+Ar.)Acımasız sevgili.*

şūẖlık: *(Far.+T.) Şaka.*

şühre-yi devrān: *(Ar.+Far.) Devir rüsvası.*

şükr: *(Ar.) Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet.*

şükr ėt-: *(Ar.+T.) Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.*

şükr eyle-: *(Ar.+T.) Gösterilen iyilige karşı memnuniyet bildirmek.*

şükr ḳıl-: *(Ar.+T.) Allah'a duyulan minneti dile getirme.*

şükr kim: *(Ar.+T.) Şükürler olsun ki.*

şükr uçun: *(Ar.+T.) Şükür etmek için.*

şükrāne: *(Far.) Gönül borcu, minnettarlık; teşekkür.*

şükr-i allāh: *(Ar.) Allah'a şükürler olsun.*

şükr-i ḫudā-i ʿālem: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünyayı yaratan yüce Allah'ın şükranı.*

şükr-i iḥsān eyle-: *(Ar.+T.) İyiliğine şükretmek.*

şuʿle: *(Ar.) Alev, ateş alevi.*

şuʿle-yi efġān: *(Ar.+Far.) Ahın ateşi.*

şūm raḳīb: *(Far.+Ar.) Uğursuz rakip.*

şūr u fiġān: *(Far.) Feryat figan ve inilti.*

şūr u şer: *(Far.+Ar.)Kargaşalık, karışıklık.*

şūr-ı cünūn: *(Far.+Ar.) Deliliğin kargaşası/çılgınlığı (aşktan ötürü).*

şūr-ı eşk: *(Far.) Heyecan gözyaşı.*

şūr-ı ḳıyāmet: *(Far.+Ar.) Kıyamet acısı.*

T

tā: *(Far.) "-e kadar" anlamında edat.*

tā cihān barıça: *(Far.+T.) Dünya var oluncaya kadar.*

tā ebed: *(Far.+Ar.) Sonsuza kadar.*

tā key: *(Far.) Ne zamana kadar.*

ṭāḳ-ı nümāyān: *(Far.) Görünen gökyüzü.*

tā ki: *(Far.) Ne zaman ki.*

tā ḳiyāmet: *(Far.+Ar.) Kıyamet gününe değin.*

tā rūz-ı ḥaşr: *(Far.+Ar.) Kıyamet gününe kadar.*

tā ṣubḥ: *(Far.+Ar.) Sabaha kadar.*

taʿarruż: *(Ar.)Bir şey veya bir kimse üzerine şiddetle saldırma, çatışma, sataşma.*

ṭāʿat-ı bīrūy u riyā: *(Ar.+Far.) Riyasız ibadet.*

tāb: *(Far.) Kıvrım.*

tāb: *(Far.) Güç, kuvvet, tâkat.*

tāb: *(Far.) Düğüm.*

tāb u teb: *(Far.) Titremeli ateş, humma, sıtma ateşi.*

tābekey: *(Far.) Ne zamana kadar.*

tāb-ı hicrān: *(Far.+Ar.)Ayrılığa dayanma güç.*

ṭabʿ-i nāşād: *(Ar.+Far.) Kederli mizaç, tabiat.*

ṭabʿ-i perīşān: *(Ar.+Far.) Perişan tabiatlı, dağınık mizaçlı.*

tāb-ı şuʿle-yi ġayret: *(Far.+Ar.) Gayret ateşinin ışığı.*

tabīb: *(Ar.) Doktor, hekim.*

tāc-ı aḥmerī: *(Ar.+Far.+Ar.) Kırmızı taç.*

tāc-ı devlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Devlet tacı.*

tāc-ı muraṣṣaʿ: *(Ar.+Far.+Ar.) Kıymetli taşlarla bezenmiş taç.*

tāc-ı zer: *(Ar.+Far.) Altın işlemeli taç.*

tā dem-i yevmü'l-ḥisāb: *(Far.+Ar.) Kıyamette kadar.*

taġ: *(T.) Dağ.*

taġallub eyle-: *(Ar.+T.) Galip gelmek.*

taġnı suv ḳıl-: *(T.) Dağı eritmek.*

taḥammül: *(Ar.) Dayanma gücü, katlanma, sabretme.*

taḥammül ėt-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak.*

taḥammül ḳıl-: *(Ar.+T.) Dayanmak, katlanmak.*

taḥarrük eyle-: *(Ar.+T.) Hareket etmek.*

taḥayyür: *(Ar.) Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırmak, şaşırıp kalmak. Cem'i: tahayyürât.*

taḥayyür birle: *(Ar.+T.) Hayretle.*

taḥḳīḳ ėt-: *(Ar.+T.) Araştırmak, soruşturmak.*

taḥrīr ėt-: *(Ar.+T.) Yazmak.*

taḥrīre kėltür-: *(Ar.+T.) Kitabet, yazı yazmak.*

taḥsīn: *(Ar.) Aferin, bravo.*

taḥsīn ėt-: *(Ar.+T.) Beğenmek, takdir etmek, alkışlamak.*

taḫt u tāc: *(Far.+Ar.) Taht ve tâc.*

taḫt-ı süleymān: *(ö.a.) Hz. Süleyman'ın tahtı.*

ṭāḳat: *(Ar.) Dayanma gücü,kudret.*

ṭāḳat devri: *(Ar.+Far.) Güçlülük devri.*

ṭāḳat eyle-: *(Ar.+T.) Dayanmak.*

ṭāḳat ḳıl-: *(Ar.+T.) Sabretmek.*

taḳāżā ḳıl-: *(Ar.+T.) İstemek.*

taḳdīr: *(Ar.) Allah'ın insanoğluna tayin ettiği kader.*

taḳlīd: *(Ar.) Belli bir örneğe benzemeye çalışma, taklit.*

taḳrīr: *(Ar.) İfade etmek.*

ṭalʿat: *(Ar.) Güzellik, parlaklık.*

ṭaleb: *(Ar.) İsteme, dileme, arzu etme.*

ṭaleb ḳıl-: *(Ar.+T.) İstemek.*

telḫ ėt-: *(Far.+T.) Acılaştırmak, neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak.*

telḫ ol-: *(Far.+T.) Acı olmak.*

telḫkām ėt-: *(Far.+T.) Ağzını tadını bozmak.*

ṭāliʿ*: (Ar.) Talih, baht, kader.*

ṭālıb-ı dünyā: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünyaya istekli (Dünya hayatına meyilli).*

ṭāliʿ-i bergeşte: *(Ar.+Far.) Tersine dönmüş şans, makus talih.*

ṭāliʿ-i ferḫunde: *(Ar.+Far.) Uğurlu, kutlu, şans veya talih.*

taʿlīm-i reftār ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Yürümeyi öğretmek.*

taʿlim-i vefā bėr-: *(Ar.+Far.+T.) Sevgi dersi vermek.*

talpın-: *(T.) Kanat çırpmak, yeltenmek, heves etmek.*

tam-: *(T.) Damlamak.*

ṭamaʿ: *(Ar.) Umut, beklenti, istek*

tama tama: *(T.) Damlaya damlaya.*

tamām: *(Ar.) Tamamen, bütünüyle, baştan başa.*

tamām bol-: *(Ar.+T.) Tamam olmak, sona ermek.*

tamām ol-: *(Ar.+T.) Bitmek, sona ermek, tamamlanmak.*

taʿmīr-i muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar) Sevgi binası.*

ta͡ng ėmes: *(T.) Ayıp değildir.*

ta͡ng ėrmes: (T.) Ayıp değildir.

ṭaʿn ėt-: *(Ar.+T.) Kınamak, ayıplamak.*

tanatgunça: *(T.) Sabaha kadar.*

ṭaʿne-yi aġyār: *(Ar.+Far.) Yabancı yargısı.*

ṭanıḳ: *(T.) Şahit.*

tap-: *(T.) Bulmak.*

tapalmas: *(T.) Bulamaz.*

tapalmay: *(Tr) Bulamayıp.*

tapgey: *(T.) Bulur.*

tapıl-: *(T.) Bulunmak.*

tapşur-: *(T.) Emanet etmek, teslim etmek.*

tār: *(Far.) Saz teli.*

ṭarab: *(Far.) Eğlence, şenlik.*

ṭaraf: *(Ar.)Yan, cihet.*

taraġdėk: *(T.)Tarak gibi.*

taraḫḫüm ḳıl-: *(Ar.+T.) Dayanmak.*

ṭarāvet: *(Ar.)Tazelik.*

ṭarāz-ı dāmen-i āḫır zamān: *(Far.) Son devrin tel tel ipliklenmiş eteği.*

ṭarfe: *(Ar.) Bir göz açıp kapayıncaya kadar olan an.*

ṭarīḳ: *(Ar.) Yol, yöntem, usûl.*

ṭarīḳ-i ādāb: *(Ar.) Edeb usûlu.*

ṭarrār: *(Ar.) Hilekâr (Sevgili).*

tart-: *(T.) Çekmek.*

ṭaş: *(T.) Taş.*

taş bağırlık: *(T.) Taş gönüllülük.*

taṣadduḳ: *(Ar.) Sadaka, bağış.*

taṣadduḳ eyle-: *(Ar.+T.) Bağışlamak, hediye etmek.*

taşḳarı: *(T.) Dışarı çıkmamak.*

taş: *(T.) Taş.*

taṣvīr: *(Ar.) Resim.*

taṣvīr ėt-: *(Ar.+T.) Şekil, suret vermek.*

taṣvīr-i bihzād eyle-: *15. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcünün resmini çizmek.*

ṭavāf-ı mekke: *(ö.a.) Mekke ziyareti.*

ṭavf ėt-: *(Ar.+T.) Tavaf etmek.*

ṭāvūs: *(Ar.) Tavus kuşu.*

tāze bol-: *(Far.+T.) Taze ve temiz olmak, yenilenmek.*

taʿẓīm: *(Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme.*

teb ü tāb: *(Far.) Yanma, tutuşma, sıcaklık, sıkıntı, sızı.*

tebāh bol-: *(Far.+T.) Mahvolmak.*

tebdīl eyle-: *(Ar.+T.) Değiştirmek.*

tebessüm: *(Ar.) Gülümsemek; sessiz gülmek.*

tecellī: *(Ar.) Görünme, zahir olma.*

tecellī neşʾesi: *(Ar.+Far.) Görünme, zahir olma neşesi, mutluluğu.Sırrın varlıklarda görünmesinin neşesi, mutluluğu.*

tecemmül āfitābı: *(Ar.+Far.+T.) Süslenmiş güneş.*

tefāvüt: *(Ar.) İki şey arasındaki fark, farklılık.*

tefekkür: *(Ar.) Düşünme.*

tefriḳa: *(Ar.) Anlaşmazlık, nifak.*

tefsīr-i ḳurān: *(Ar.+Ar.) Kurʾān tefsiri.*

tėg-: *(T.) Değmek.*

teġāfül: *(Ar.) Gafil görünmek, gafletli gibi davranmak.*

tehevvüm: *(Ar.) Hafif uykunun aşırısı.*

tehniyet: *(Ar.) Kutlama, tebrik etme.*

tekellüm: *(Ar.) Söyleme, lakırdı etme, konuşma.*

tekellüm ėt-: *(Ar.+T.) Konuşmak.*

tekellüm eyle-: *(Ar.+T.) Konuşmak.*

tėg-: *(T.) Değmek, dökünmek.*

teklīf: *(Ar.) Teklif, öneri.*

teklīf-i cāh: *(Ar.+Far.) Makam, dereceye önermek.*

teklīf-i şarāb eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Şarap içme teklifinde bulunmak.*

teklīf-i temāşā ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Gezmeye teklif etmek.*

tekrār: *(Ar.) Tekrar, yeniden.*

telāṭım-ı firāḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Ayrılık ıstırabı.*

tėlbe: *(T.) Deli.*

tėlbe bol-: *(T.) Deli olmak, delirmek.*

tėlbe ḳıl-: *(T.) Delirtmek.*

tėlbe köŋül: *(T.) Deli gönlüm.*

tėlbedėk: *(T.) Deli.*

telḫ: *(Far.) Acı.*

tėlmürüb ḳal-: *(T.) Ümit ve hasretle bakmak.*

temāşā: *(Far.) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.*

temāşā ėt-: *(Far.+T.) Bakıp seyretmek; zevkle, hayranlıkla seyretmek, izlemek.*

temāşā eyle-: *(Far.+T.) Seyretmek.*

temāşā ḳıl: *(Far.+T.) Seyretmek, bakmak.*

temāşā vaḳti: *(Far.+Ar.+T.) Temaşa zamanı.*

temāşā-i cemāl: *(Far.+Ar.) Sevgilinin güzel yüzünü seyri.*

temāşā-i gül-i ṣad-berg ü raʿnā ḳıl-: *(Far.+T.) Yüz yapraklı güzel, hoş görülen gülü seyir etmemek.*

temāşā-i riyāż-ı bāġ-ı rıżvān eyle-: *(Far.+Ar.+T.) Cennet bahçesini seyir etmek.*

temelluḳ dāmı: *(Ar.+Far.+T.) Dalkavukluk tuzağı.*

temennā: *(Ar.) Arzu, istek, temennî.*

temennā ḳıl-: *(Ar.+T.) İstemek, arzulamak.*

temennā-i bahār: *(Far.) Bahar arzusu.*

tėmür-ı ṣāḥibḳurān: *(ö.a.) Timur İmparatorluğu'nun kurucusu olan Emir Timur.*

ten: *(Far.) Beden, cisim, gövde, vücut.*

tėn͡g: *(T.) Denk.*

ṭenāb: *(Far.) İp.*

tenhālıġ: *(Far.+T.) Yalnızlık.*

ten-i lāġer ü nā-tüvān: *(Far.) Zayıf ve güçsüz beden.*

ten͡gri: *(T.) Allah.*

tėn͡gri'ge tapşur-: *(T.) Allah'a emanet etmek.*

tepiş: *(Far.) Kalp çarpıntısı, ıstırap.*

teraḥḥum: *(Ar.) Merhamet.*

terāne: *(Far.) Nağme, ahenk.*

terāne-yi şeyḫ: *(Far.+Ar.) Şeyhin teranesi.*

tercīḥ eyle-: *(Ar.+T.) Tercih etmek, üstün tutmak, uygun görüp seçmek.*

tercümān eyle-: *(Ar.+T.) Tercüme yapmak.*

ter-dāmānlıġ: *(Far.+T.) İffetsizlik.*

tereddüd ėt-: *(Ar.+T.) Şüphe etmek.*

tereḥḥüm ḳıl-: *(Ar.+T.) Acımak, merhamet etmek.*

tereḥḥüm ẓāhir ėt-: *(Ar.+T.) Merhamet göstermek.*

terennüm dāmeni: *(Ar.+Far.+T.) Sevgilinin güzel dameni.*

terġīb ėt-: *(Ar.+T.) Önermek.*

terk: *(Ar.) Terk etme, bırakma.*

terk ėt-: *(Ar.+T.) Bırakmak, ayrılmak.*

terk eyle-: *(Ar.+T.) Bırakmak, ayrılmak.*

terk-i cilve ėt-: *(Ar.+Far.+T.) Ölmek, vefat etmek.*

terk-i duʿā eyle-: *(Ar.+Far.+Ar.) Dua etmeyi terk etmek.*

terk-i ġam-i eyyām tut-: *(Far.+Ar.+T.) Yaşam tasasını terk etmek.*

terk-i ḫidmet: *(Ar.+Far.+Ar.) Hizmet etmeyi bırakmak.*

terk-i ʿışḳ ėt-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Aşkı terk etmek.*

terk-i neng ü nām tut-: *(Ar.+Far.+T.) Utanma ve şöhreti terk etmek.*

terk-i rehī feryād ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Ağlamamak.*

terk-i ṣoḥbet-i ʿālem tut-: *(Ar.+Far.+Ar.+T.) Alem konuşmasını terk etmek.*

terk-i ṭaleb: *(Ar.+Far.+Ar.) İstemeyi terk etmek.*

terk-i temāşā eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Seyir etmenin bırakıp gitmek.*

terk-i temāşā ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Seyretmekten vazgeçmek.*

terk-i vefā eyle-: *(Ar.+Far.+T.) Vefasızlık yapmak.*

terk-i vefā ḳıl-: *(Ar.+Far.+T.) Vefasızlık yapmak.*

tirkeş: *(Far.) Okluk.*

tesbīḥ: *(Ar.) "Sübhânallah" sözünü söyleyerek Allah'ı yüceltme ve tenzih etme, Allah'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.*

tesbīḥ -i riyāyı: *(Ar.+Far.) İki yüzlülükle zikretmek.*

teʾŝīr-i fiġān u zār: *(Far.) Ağlamak ve feryadın etkisi.*

teskīn: *(Ar.) Sâkin kılma, yatıştırma, yatıştırılma.*

teskīn tap-: *(Ar.+T.) Teselli bulmak.*

teslīm ėt-: *(Ar.+T.) Teslim etmek, vermek.*

teslīm eyle-: *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

teslīm ḳıl-: *(Ar.+T.) Teslim etmek.*

ṭeşne ḳal-: *(Far.+T.) Susuz kalmak.*

teşne kām ol-: *(Far.+Ar.+T.) Aşırı susamak.*

teşne-leb: *(Far.) Susuz, susamış.*

teşvīş: *(Ar.+Far) Endişe, tasa.*

teşvīş-i köz ü ḳaş u müjgān: *(Far.+T.+Far.) Sevgilin göz, kaş ve kirpiğinin tasası.*

tevbe-yi rabbanā ḳıl-: *(Ar.+Far.+Ar.T.) Allah'a tövbe etmek.*

tevemān: *(Ar.) İkiz çocuk, ikiz olan iki velet.*

tevfīḳ: *(Ar.) Başarı, muvaffakiyet.*

tevfīḳ tap-: *(Ar.+T.) Başrmak, muvaffak olmak.*

tevfīḳ ü ʿadālet: *(Ar.) Allah Allah'ın yardımına kavuşma ve adalet.*

ṭıfl: *(Ar.) Küçük çocuk.*

ṭıfl-ı bī-günāh: *(Ar.+Far.) Suçsuz, günahsız bebek.*

ṭıfl-ı gül-endām: *(Ar.+Far.) Gül bedenli çocuk.*

ṭıfl-ı mekteb: *(Ar.+Far.+Ar.) Okul çocuğu.*

tīġ: *(Far.) Kılıç.*

tīġ-i ecel: *(Far.+Ar.) Ecel kılıcı.*

tīġ-i zebān: *(Far.) Dil kılıcı.*

tik-: *(T.) Dikmek.*

til-: *(T.) Dilmek, kesmek.*

til uzat-: *(T.) Konuşmak.*

tilāvet: *(Ar.) Kur'ân'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.*

tilāvet ḳıl-: *(Ar.+T.) Güzel ve usulünce okumak.*

tile-: *(T.) Dilemek, istemek.*

til: *(T.) Dil.*

tin-: *(T.) Dinlenmek, huzur bulmak.*

tindür-: *(T.) Dindirmek, sakinleştirmek.*

tīre: *(Far.) Bulanık, kara, karanlık.*

tīre bol-: *(Far.+T.) Kararmak, bulanmak, bulanıklaşmak.*

tīre bulut: *(Far.+T.) Siyah bulut, kararmış bulut.*

tīre-dil: *(Far.) Kara gönüllü.*

tīre ḫāṭır: *(Far.+Ar.) Kararmış gönül.*

tīre rūzgār ėt-: *(Far.+T.) Yaşamını karatmak.*

tīre ü āşüfte ḥāl: *(Far.) Bulanık ve perişan hal.*

tirgüz-: *(T.) Diriltmek, canlandırmak.*

tīr-i melāmet: *(Far.+Ar.) Melamet oku.*

tīr-i müjgān: *(Far.) Kirpik okları.*

tirik: *(T.) Diri, canlı.*

tiriklik: *(T.) Dirilik, hayatta bulunma.*

tirildür-: *(T.) Diriltmek, can bağışlamak.*

tīşe: *(Far.) Balta, nacak, külünk.*

tīşe-yi ferhād: *(Far.) Ferhat'ın baltası.*

tişle-: *(T.) Isırmak, dişlemek.*

titren-: *(T.) Titremek.*

tofraġ,topraġ: *(T.) Toprak.*

tofraġ eyle-: *(T.) Toprağa çevirmek, yerle bir etmek.*

tök-: *(T.) Dökmek, akıtmak.*

tökil-: *(T.) Dökülmek, saçılmak, serpilmek.*

toḳuz çarḫı ḫıżrā: *(T.+Far.+Ar.) Dokuz hayat suyu içen kainat.*

tol-: *(T.) Dolmak.*

toldur-: *(T.) Doldurmak.*

ṭolı ʿamel: *(Ar.+Far.+Ar.) En uzun amal nameni.*

tolunay: *(T.) Dolunay.*

ṭūfān: *(Ar.) Çok şiddetli şekilde yağarak her yeri sular altında bırakan yağmur.*

ṭūfān eyle-: *(Ar.+T.) Fırtınaya çevirmek.*

tuġra: *(T.) Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret, sevgilinin kaşları.*

tügün: *(T.) Düğüm.*

ṭuġyān: *(Ar.) Coşku.*

tüḥfe ḳıl-: *(Ar.+T.) Hediye etmek.*

ṭulūʿ ėt-: *(Ar.+T.) Meydana çıkmak, doğmak.*

ṭūmār: *(Ar.) Boru şeklinde bükülmüş kâğıt, tomar.*

tün kėçe: *(T.) Dün gece.*

tün: *(T.) Geceler, geceler boyu.*

tur-: *(T.) Durmak, beklemek.*

türbet: *(Ar.) Türbe.*

ṭurfe: *(Ar.) Görülmemiş, nâdir, garip, tuhaf.*

ṭurre-i sünbül: *(Ar.+Far.) Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.*

ṭürre-yi leylā: *(Ar.) Leya'nın alnına düşen saç.*

tüş-: *(T.) Düşmek, inmek.*

tüş: *(T.) Düş, rüya.*

tüşde kör-: *(T.) Rüyada görmek.*

tut-: *(T.) Tutmak.*

tuta kör-: *(T.) Sunmak.*

tutaş-: *(T.) Tutuşmak, yanmak.*

ṭūṭī: *(Far.) Papağan.*

ṭūtī şekerḫān: *(Far.) Şeker gibi üten papağan.*

ṭūṭī-yi cān: *(Far.) Can papağanı.*

tūtiyā: *(Ar.) Göze çekilen sürme.*

tūtiyā eyle-: *(Ar.+T.) Sürme etmek.*

tūtiyā izle-: *(Ar.+T.) Sürme aramak.*

tūtiyā-ı çeşm-i giryān: *(Ar.+Far.)Ağlayan göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu.*

ṭūtī-yi nuṭḳ: *(Far.+Ar.) Konuşan papağan.*

tüz-: *(T.) Dizmek, düzenlemek, tamir etmek.*

U

u,ü: *" Ve" bağlacı.*

uç-: *(T.) Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.*

uçḳun: *(T.) Kıvılcım.*

uçun: *(T.) İçin, yüzünden.*

ʿ**uḳāb:** *(Ar.) Tavşancıl kuşu, kartal.*

ʿ**uḳbā müddeʿāsı:** *(Ar.+T.) Ahiret iddiası.*

ʿ**uḳde:** *(Ar.) Düğüm.*

ulus: *(T.)Ulus, halk, millet.*

ulus aġzı: *(T.) Halk ağzı.*

ulus ḥāceti: *(T.+Ar.+T.) Halk ihtiyacı.*

unut-: *(T.) Aklında kalmamak, hatırlamamak.*

ur-: *(T.) Vurmak.*

usan-: *(T.) Kırılmak, parçalanmak, ufalanmak, dağılmak, toz haline gelmek.*

uşat-: *(T.) Kırmak, parçalamak.*

uşbu: *(T.) Bu, işte bu.*

uşla-: *(T.) Tutmak.*

ʿ**uşşaḳ:** *(Ar.) Âşıklar.*

ʿ**uşşāḳ ara:** *(Ar.+T.) Âşıklar arasında.*

ʿ**uşşāḳ bezmi:** *(Ar.+Far.+T.) Âşıklar meclisi.*

ʿ**uşşāḳ ehli:** *(Ar.) Âşıklar.*

ʿ**uşşāḳ maḳāmı:** *(Ar.+T.) Âşıklar yeri, mekanı.*

uyḳu: *(T.) Uyku.*

ʿ**uẕār u ḳad u reftār:** *(Ar.+Far.) Yanak, boy ve yürüyüş.*

uzun sevdā: *(T.+Far.) Kara sevda.*

Ü

ülfet: *(Ar.) Yakınlık, dostluk.*

ülfet tut-: *(Ar.+T.) Dost olmak, yakınlaşmak, dosluk ve arkadaşlık kurmak.*

ümīd: *(Far.) Umut, beklenti, arzu.*

ümīd ḳıl-: *(Far.+T.) Ümit etmek, arzu etmek.*

ün: *(T.) Ses.*

ünler çėk-: *(T.) Yüksek sesle ağlamak.*

üst: *(T.) Bir şeyin görülen yanı, yüzü; bir şeyin dış yüzü, yüzey.*

üstād: *(Far.) Okutman, öğretmen, üstad.*

üstād-ı suḫan: *(Far.) Söz üstadı.*

üstüḫˇān: *(Far.) Kemik.*

üstüvār eyle-: *(Far.+T.) Sağlamlaştırmak, dayanıklı hâle getirmek.*

öy: *(T.) Ev.*

üze: *(T.) Üstünde.*

üzre: *(T.) Üst, üstünde, üzerinde.*

V

vaʿde ḳıl-: *(Ar.+T.) Söz vermek, vadetmek.*

vaʿde-yi viṣāl: *(Ar.+Far.+Ar.) Kavuşma vadi.*

vādī-yiʿışḳ: *(Ar.+Far.+Ar.) Aşk vadisi içerisinde.*

vādī-neverd: *(Ar.+Far.) Vadiyi gezen.*

vaḥşet: *(Ar.) Vaşilik, ıssızlık, korku.*

vaḥşī: *(Ar.) Vahşi, insandan kaçan, insana alışkın olmayan, yabani.*

vaḥşī ṣıfat: *(Ar.) Hayvan sıfat.*

vājūn eyle-: *(Far.+T.) Devirmek.*

vāḳıf ėmes: *(Ar.+T.) Vakıf değildir, haberdar değildir.*

vāḳıf ėrdi-: *(Ar.+T.) Haberdardı.*

vāḳıf ėrmes: *(Ar.+T.) Vakıf değildir, haberdar değildir.*

vāḳıf ėt-: *(Ar.+T.) Haberdar etmek, bilgi vermek.*

vāḳıf ol-: *(Ar.+T.) Bilmek, haberdar olmak, fark etmek.*

vāḳıf-ı esrār: *(Ar.+Far.+Ar.) Sırlara vakıf olan.*

vaḳt-i riḥlet: *(Ar.+Far.+Ar.) Ölüm vakti.*

vaḳt-i şehādet: *(Ar.+Far.+Ar.) Şehadet anında.*

vâle: *(Far.) Nale, inleyen, inilti.*

vāle ü şeydā: *(Far.) Çılgın, deli.*

vâmık: *(ö.a.) İran ve Türk edebiyatının klasik mesnevisi olan Vamık u Azra isimli manzum aşk hikâyesinin güzelliği dilden dile dolaşan erkek kahramanı.*

vaṣf: *(Ar.) Nitelik, özellik, ayrıcalık, övme.*

vaṣl: *(Ar.) Ulaşma, yetişme, kavuşma.*

vaṣl ara: *(Ar.+T.) Kavuşma sırsında.*

vaṣl bezmi ara: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma meclisinde.*

vaṣl cāmı: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma kadehi.*

vaṣl devranı: *(Ar.+T.) Kavuşma devri, kavuşma zamanı.*

vaṣl eyyāmı: *(Ar.+T.) Kavuşma günleri.*

vaṣl ḫ̮ˇānı: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma sofrası.*

vaṣl iste-: *(Ar.+T.) Kavuşmak istemek.*

vaṣl küni: *(Ar.+T.) Kavuşma günü.*

vaṣl meyi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma içkisi, şarabı.*

vaṣl ol-: *(Ar.+T.)Ulaşmak, kavuşmak.*

vaṣl öyi: *(Ar.+T.) Kavuşma evi.*

vaṣl u hicr ara: *(Ar.+T.) Kavuşma ve ayrılık arasında.*

vaṣl ümīdi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma ümidi ile.*

vaṣl-ı yār: *(Ar.+Far.) Sevgiliye kavuşma.*

vaṭan: *(Ar.) Bir kimsėnin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.*

vāy: *(Far.) Eyvah, yazık.*

vāżıḥ: *(Ar.) Açık, meydanda.*

vech: *(Ar.) Çehre, yüz.*

vech-i cemāl: *(Ar.) Güzel yüz, yüz güzelliği.*

vech-i itiḥsān: *(Ar.) Beğenilen yüz*

vedāʿ: *(Ar.) Ayrılık vakti, ölüm.*

vedāʿ ėt-: *(Ar.+T.) Ayrılmak.*

vedāʿ-i ʿālem ḳıl-: *(Ar.+T.) Vefat etmek.*

vefā: *(Ar.) Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.*

vefā bāzārı: *(Ar.+Far.+T.) Doğruluk çarşısı.*

vefā eyle-: *(Ar.+T.) Verilen sözü tutmamak.*

vefā ḳānūnı: *(Ar.+T.) Sevgi kuralları.*

vefā ḳıl-: *(Ar.+T.) Sevgi ve dostluk göstermek, merhamet etmek.*

vefā kör-: *(Ar.+T.) Sadakat, ilgi, bağlılık görmek.*

vefā mülki: *(Ar.+T.) Dostluk memleketi.*

vefā rengi: *(Ar.+Far.+T.) Vefa rengi.*

vefā resmi: *(Ar.+T.) Dostluk adeti.*

vefā şehbāzı: *(Ar.+Far.+T.) Vefa kuşu.*

vefā tağı: *(Ar.+T.) Vefa dağı.*

vefā tap-: *(Ar.+T.) Vefa bulmak.*

vefālıġ yār: *(Ar.+T.+Far.) Vefalı sevgili.*

veh: *(Ar.) Yazık.*

vehm ėt-: *(Ar.+T.) Korkmak, endişelenmek.*

vehm eyle-: *(Ar.+T.) Korkmak, endişelenmek.*

vehm ile gümān: *(Ar.+T.+Far.) Korku ve şüphe.*

velī: *(Ar.) "Ama, fakat" anlamında bağlaç.*

velīk: *(Ar.) Ama, fakat, lakin, şöyle ki, çünkü.*

velīkin: *(Ar.) Ama, fakat, lakin, şöyle ki, çünkü.*

vel'-niʿmā: *(ö.a.) Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nadire Begüm'ün oğlunun ismi.*

vilāyet: *(Ar.) Vilayet, memleket.*

vīrān: *(Far.) Yıkık, dökük, harap.*

vīrān bol-: *(Far.+T.) Harap olmak.*

vīrān ḳıl-: *(Far.+T.) Yıkmak, harap etmek.*

vīrān ol-: *(Far.+T.) Yıkılmak, harap olmak.*

vīrāne: *(Far.) Yıkılmış, harap olmuş.*

viṣāl: *(Ar.) Sevgiliye kavuşma.*

viṣāl bezmi: *(Ar.+Far.+T.) Kavuşma meclisi.*

viṣāl devleti: *(Ar.+T.) Kavuşma varlığı.*

viṣāl ehli: *(Ar.+T.) Sevgiliye kavuşanlar.*

viṣāl içre: *(Ar.+T.)N Kavuşma sırasında.*

viṣālı maḥfili: *(Ar.+T.) Sevgiliye kavuşma meclisi.*

viṣāl-ı yār: *(Ar.+T.+Far.) Sevgiliye kavuşma.*

viṣālını tap-: *(Ar.+T.) Sevgiliye kavuşmak.*

vü, vu: *" Ve" bağlacı.*

vücūd: *(Ar.) Beden, cisim, varlık.*

Y

ya: *"Ya ... ya ..." bağlacı.*

yā: *(Ar.) Ey.*

yād: *(Far.) Hatırlama, anma.*

yād bėr-: *(Far.+T.) Hatırlatmak, öğretmek.*

yād ėt-: *(Far.+T.) Yad etmek, hatırlamak.*

yād eyle-: *(Far.+T.)Hatırlamak, anmak.*

yād ḳıl-: *(Far.+T.) Hatırlamak, anmak.*

yādgār: *(Far.) Armağan, hatıra.*

yādgār ḳıl-: *(Far.+T.) Armağan etmek.*

yād-ı gülistān: *(Far.) Gülbahçesi anma, hatırlama.*

yād-ı ḫudā eyle-: *(Far.) Allah'ı hatırlamak.*

yād-ı züleyḫā ḳıl-: *(ö.a.) Züleyha'nın hatırlamak.*

yaġ-: *(T.)Yağmak, gökten düşmek.*

yaġaç: *(T.) Ağaç.*

yaġın: *(T.) Yağmur.*

yaḫşı: *(T.) Güzel, iyi, uygun, münasip.*

yaḫşı at: *(T.) Güzel isim.*

yaḫşı bar: *(T.) Güle güle git.*

yaḫşı cemāl: *(T.+Ar.) Güzel yüz.*

yaḫşı u yaman: *(T.) İyi ve kötü.*

yaḫşılar: *(T.) Güzeller.*

yaḫşılıḳ eyle-: *(T.) İyilik yapmak, güzellik yapmak.*

yaḳ-: *(T.) Yakmak, ateşe tutuşturmak.*

yaḳa: *(T.) Elbisėnin yakası.*

yaʿḳūb-ı kenʿān: *(ö.a.) Kenân iline mensup Hazreti Yakup. Yakub'un memleketi olan Kenân.*

yāḳūt: *(Ar.) Yakut, sevgilinin dudağı.*

yalġan eyle-: *(T.) Yalana çevirmek, hileye yapmak.*

yaman: *(T.) Kötü, fena.*

yaman köz: *(T.) Kötü göz.*

yan: *(T.) Yan, taraf.*

yan-: *(T.) Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.*

yana yana: *(T.) Tekrar tekrar yanmak, yanarak.*

yaʿnī: *(Ar.) Yani, şöyle ki.*

yan͡glıġ: *(T.) Gibi, benzer.*

yār: *(Far.) Sevgili, dost.*

yār-ı hemdem: *(Far.) Samimi arkadaş.*

yār hicrānı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

yār hicri: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin ayrılığı.*

yār ḥüsni: *(Far.+Ar.+T.) Sevgilinin güzelliği.*

yār ʿışḳı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgiliye karşı olan aşk.*

yār ḳadı: *(Far.+T.) Sevgilinin boyu.*

yār ḳıl-: *(Far.+T.) Arkadaş eylemek, dost etmek.*

yār u āşinā: *(Far.) Sevgili ve dost.*

yār u diyār: *(Far.+Ar.) Sevgili ve memleket.*

yār vaṣlı: *(Far.+Ar.+T.) Yâre kavuşma.*

yār viṣālı: *(Far.+Ar.+T.) Sevgiliye kavuşma.*

yār yādı: *(Far.+T.) Sevgilinin hatırlaması.*

yār yüzi: *(Far.+T.) Sevgilinin yüzü.*

yara: *(T.) Yara.*

yārab: *(Ar.) Ey Rabbim!*

yār-ı dil-nevāz: *(Far.) Gönül okşayan sevgilinin kızgınlığı.*

yār-ı dilsūz: *(Far.) Merhametli sevgili.*

yār-ı ġam-ḫˇār: *(Far.) Dert ortağı olan sevgili.*

yār-ı ġār: *(Far.+Ar.) Mağara dostu, Hz. Ebubekir.*

yār-ı gülpūş: *(Far.) Gül gibi sevgili, gül örtülü sevgili.*

yār-ı sīmten: *(Far.) Gümüş tenli sevgili.*

yār-ı vefādār: *(Far.) Vefalı sevgili.*

yarım kėçe: *(T.) Gecenin yarısı.*

yarut-: *(T.) Parlatmak, aydınlatmak.*

yaş: *(T.) Âşığın gözyaşı.*

yaş tök-: *(T.) Ağlamak.*

yaşun-: *(T.) Gizlenmek, saklanmak.*

yaşur-: *(T.) Gizlemek, saklamak.*

yaşurun: *(T.) Gizli, saklı.*

yāver: *(Far.) Yardımcı.*

yāver ḳal-: *(Far.+T.) Yardımcı olmak.*

yay: *(T.) Ok atma aracı, sevgilinin kaşı.*

yaz-: *(T.) Yazmak.*

yaz u ḳış: *(T.) Yaz ve kış.*

yekbāre: *(Far.) Bir defalık, bir kerelik.*

yekbāregī: *(Far.) Bir defalık, bir kerelik.*

yekke: *(Far.) Sadece, yalnız.*

yektā gevherī: *(Far.) Eşsiz bir cevher.*

yėne: *(T.) Bir kez daha.*

yen͡gi ay: *(T.) Hilal.*

yėr: *(T.) Yer, Mekan.*

yėr astı: *(T.) Yerin altı.*

yėr astıġa kėt-: *(T.) Vefat etmek, ölmek.*

yėr tubı: *(T.) Yerin dibi.*

yėr ü kök: *(T.) Yer ve gök, her taraf.*

yeʾs: *(Ar.) Ümitsizlik, fütûr, kunût.*

yėt-: *(T.) Yetişmek, erişmek, ulaşmak.*

yėtkür-: *(T.) Götürmek, ulaştırmak.*

yėtküz-: *(T.) İletmek, ulaştırmak, yetiştirmek.*

yėtti: *(T.) Sayı sıfatı, yedi.*

yıġ-: *(T.) Toplamak, bir araya getirmek.*

yigitlik çaġı: *(T.) Gençlik.*

yıġla-: *(T.) Ağlamak.*

yıġlat-: *(T.) Ağlatmak.*

yıḳıl-: *(T.) Yıkılmak, devrilmek.*

yıraġ: *(T.) Uzak, ayrı.*

yıraġ ol-: *(T.) Uzakta olmak.*

yoẖ: *(T.) Yok.*

yoẖsa: *(T.) Yoksa.*

yoḳ: *(T.) Yok, bulunmamak.*

yol: *(T.) Yol, güzergah, yer, amaç, maksat.*

yol yol: *(T.) Yol yol, çizgi çizgi.*

yoluḳ-: *(T.) Vâsıl olmak, kavuşmak, uğramak.*

yorul-: *(T.) Sarf ettiği çaba sonucu yorgunluk duymak, yorgun duruma gelmek, yorulmak.*

yulduz: *(T.) Yıldız.*

yumul-: *(T.) Kapanmak.*

yūsūf: *(ö.a.) Güzelliğiyle meşhur Hz. Yūsūf (a.s.).*

yūsūf ʿuẕār: *(ö.a.) Hz. Yūsūf'a benzeyen.*

yūsūf-ı sānī: *(ö.a.) İkinci Yūsūf, Yūsūf peygambere benzetilen sevgili.*

yuva: *(T.) Yuva, kuş yuvası, yurt.*

yügür-: *(T.) Koşmak, yürümek.*

yürek: (T.) Gönül, kalp.

yürek dāġı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarası.*

yürek zaẖmı: *(T.+Far.+T.) Gönül yarası.*

yüz: *(T.) Sevgilinin yüzü, çehresi.*

yüz: *(T.) Sayı sıfat; yüz*

yüz mi͡ng: *(T.) Yüz bin sayısı, çok fazla olduğunu ifade etmek için kullanılmış.*

yüz nevʿ: *(T.+Ar.) Yüz türlü, yüzlerce.*

yüz pāre bol-: *(T.+Far.+T.) Yüz parçaya ayrılmak.*

yüz raḥmet: *(T.+Ar.) Yüz aferin, yüz alkış.*

yüz üze: *(T.) Yüz üzerine, yüzde.*

yüz üzre: *(T.) Yüz üzerine, yüzde.*

yüzdin biri: *(T.) Yüzden biri.*

yüzlen-: *(T.) Yönelmek.*

Z

zaʿf: *(Ar.) Güçsüzlük, zayıflık.*

ẓafer tap-: *(Ar.+T.) Galibiyet kazanmak.*

zaʿferān: *(Ar.) Güzel kokulu, sarı renkli meşhur bir çiçek, safran.*

ẕāhid: *(Ar.) Din için dünyayı önemsemeyen, aşırı dindar.*

ẕāhid ehli: *(Ar.+T.) Takva sahibi olanlar.*

ẕāhid ol-: *(Ar.+T.) Aşırı dindar olmak.*

zâhidâ: *(Ar.) Ey sofu, ey zâhit! (Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).*

ẓāhir bol-: *(T.) Ortaya çıkmak, zuhur etmek.*

ẓāhir ėt-: *(Ar.+T.) Ortaya çıkarmak, açıklamak.*

ẓāhir eyle-: *(Ar.+T.) Göstermek.*

ẓāhir ol-: *(Ar.+T.) Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

zaẖm: *(Far.) Yara.*

zaḥmet çėk-: *(Ar.+T.) Sıkıntı ve eziyet çekmek.*

zaẖm-i bī-nihāyet: *(Far.) İyileşmeyen yara.*

zaẖm-ı ʿışḳ-ı pinhān: *(Far.) Gizli aşkın yarası.*

zāl: *(Far.) İhtiyar, yaşlı.*

zamān: *(Ar.) Vakit, çağ, devir.*

zemāne: *(Ar.) Devir, çağ, zaman.*

zemāne ehli: *(Ar.+T.) Devir ehli, bu devirde yaşayan.*

zār: *(Far.) Ağlayan, ineleyen.*

zār ėt-: *(Far.+T.) Ağlatmak, perişan etmek.*

zār u nizār eyle-: *(Far.+T.) Ağlatıp inletmek, perişan etmek.*

ẓarāfet: *(Ar.) Güzellik, letafet, nezaket.*

ẓarāfet bābı: *(Ar.+T.) Güzellik hususu.*

żarar ḳıl-: *(Ar.+T.) Zarar etmek.*

żarar kör-: *(Ar.+T.) Zarar görmek.*

żarūret: *(Ar.) Gereklilik.*

żāyiʿ bol-: *(Ar.+T.) Boşa gitmek.*

ẕebīḥ: *(Ar.) Öldürülmek.*

zebūn: *(Far.) Güçsüz, arık, zayıf.*

zehī: *(Far.) Ne güzel! Ne hoş! anlamlarında ünlem*

zehī ṭıfl-ı hümāyūnfer: *(Far.+Ar.+Far.) Ne güzel uğurlu çocuk.*

zehr: *(Far.) Zehir.*

zehr āb-ı ġam: *(Far.) Gamın zehirli suyu.*

zehr ol-: *(Far.+T.) Zehir olmak (Öldürücü olmak bağlamında) zevk almak umulurken üzüntü ile karşılaşmak, acı duymak.*

zehr-i firāḳ: *(Far.+Ar.) Ayrılık zehri.*

zekât bėr-: *(Ar.+T.) Zekat vermek: İslam dinine göre zengin sayılan bir Müslümanın, malının bir kısmını ihtiyaç sahiplerine vermesi.*

zelzele sal-: *(Ar.+T.) Sallamak, titretmek.*

zenaẖ: *(Ar.) Çene, enek.*

zencīr: *(Far.) Zincir, sevgilinin saç bölüğü.*

zencīr-i ʿamel: *(Far.+Ar.) Amel zinciri.*

zencīr-i gīsūyı semensā: *(Far.) Sevgilinin yasemin kokulu saçının zinciri.*

zeng-i ġam: *(Far.+Ar.) Gam, keder pası.*

zeng-i hicr: *(Far.+Ar.) Ayrılık pası.*

zerd: *(Far.) Altın rengi, sarı.*

ẕerrāt: *(Ar.) Zerreler, ufak parçalar.*

ẕerre: *(Ar.) Küçücük parça.*

ẕerre yan͡glıġ: *(Ar.+T.)Küçücük parça gibi.*

ẕerredėk: *(Ar.+T.) Küçücük parça gibi.*

ẕerre-yi melāl: *(Ar.) Küçücük hüzün.*

zevāl: *(Ar.) Son bulmak, nihayete ermek.*

zevḳ-i şarāb: *(Ar.+T.+Ar.) İçki zevki.*

zīb bėr-: *(Far.+T.) Yakışmak.*

zīb ü fer: *(Far.) Süs ve parlaklık.*

zīb-i kārẖāne-yi şeyẖ: *(Far.+Ar.) Şeyhin iş yerinin zineti.*

zīb-i kişver eyle-: *(Far.+T.) Hükümdar etmek.*

zinde eyle-: *(Far.+T.) Canlandırmak, diriltmek; varlıklı, iyi hale getirmek; sıkıntısını gidermek.*

zinhār: *(Ar.) Asla, katiyen, hiçbir zaman.*

zīr ü zeber: *(Far.) Karmakarışık, darmadağınık.*

żiyā: *(Ar.)Parlaklık, aydınlık, ışık.*

ziyād ėt: *(Ar.+T.) Artırmak, çoğaltmak.*

ziyāde: *(Ar.) Çok, artık, fazla.*

ziyāret eyle-: *(Ar.+T.) Ziyaret etmek, görmeye gitmek; yakınlık ve ilgi göstermek.*

ziyāretgāh: *(Ar.+Far.) Türbe; mezar.*

zor ėt-: *(Far.+T.) Zorlamak.*

zühd ehli: *(Ar.+T.) Zahit, kaba sofu kimseler.*

zühd ü riyā: *(Ar.)Züht ve riyākarlık, iki yüzlülük ve ibadette gösteriş peşinde olmak.*

züleyḫā: *(ö.a.) Hz. Yūsūf ile çeşitli hadiseler yaşayıp sonunda onunla evlenen tarihi kadın karakter.*

zülf: *(Far.) Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.*

zülf ü ḫāl: *(Far.) Saç ve ben.*

zülf-i dil-āvīz: *(Far.) Gönül asan saç.*

zülf-i müşkīn: *(Far.) Misk kokulu saç.*

zülf-i perīşān: *(Far.) Sevgilinin darmadağınık saçı.*

zülfiġa şāne çėk-: *(Far.+T.) Saçını taramak.*

ẓulm: *(Ar.) Eziyet, cefa, zulüm, cebr.*

ẓulm ėt-: *(Ar.+T.) Eziyet, kötülük, haksızlık etmek.*

ẓulm eyle-: *(Ar.+T.) Eziyet etmek, işkence etmek.*

ẓulmet: *(Ar.) Karanlık, gece.*

ẓulmet sal-: *(Ar.+T.) Karartmak.*

ẓulm-i felek: *(Ar.+Far.+Ar.) Dünya cevri.*

zümre: *(Ar.) Topluluk, sınıf, grup.*

zünnār: *(Ar.) Papazların bellerine bağladıkları kuşak.*

zünnār-ı muḥabbet: *(Ar.+Far.+Ar.) Sevgi bağı.*

zor eyle-: *(Far.+T.) Zorlamak.*

SONUÇ

19. yüzyıl Çağatay edebiyatının büyük kadın şairi Mahlarayim Nâdire Begüm'ün Çağatay Türkçesi divanı üzerinde yapılmış olan Nâdire Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) başlıklı bu çalışma, Tebdiz (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) sistemi aracılığıyla yapılmıştır.

Önce, hc. 1386 yılında Afganistan'da Arap harfleriyle yayımlanmış Nâdire divanı ilmî transkripsiyon alfabesi ile günümüz Türkçesine aktarılarak Tebdiz sistemine yüklenmiştir. Sonra ise, sistem yardımıyla divandaki kelime ve kelime grupları tespit edilerek bağlama göre anlamlandırılmıştır.

Çalışma neticesinde, eserde yer alan 4606 madde başlığı tespit edilmiştir. Sonra ise, bağlama göre günümüz Türkiye Türkçesi karşılığı verilerek, alfabetik sisteme göre bir bağlamlı dizin ve işlevsel bir sözlük oluşturulmuştur. Daha sonra, Çağatay Türkçesi sözlükleri yardımıyla sözcüklerin kökü belirtilerek parantez içerisinde gösterilmiştir. Son olarak örnek metin olmadan dizin üslubu ve alfabetik sisteme göre Çağatay Türkçesi-Türkiye Türkçesi bir sözlük hazırlanştır ve çalışmanın son bölümü olarak eklenmiştir.

Bu çalışma, Çağatay Türkçesi ve Çağatay edebiyatı alanıyla ilgili çalışma ve araştırmalar yapan araştırmacılar ve akademisyenlere kaktkıda bulunacağını ümid ediyorum.

Çağatay Edebiyatı alanında, bu tür çalışmaların yapılması şairlerin şiir dilini daha kolay bir şekilde anlaşılması düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abdüllayev, V.(hc.1392). *Târih-i Türki Özbeki ez sedde-yi hefdehüm tâ nîme-yi nühust-ı sedde-yi nüzdehüm-i mîlâdî (Çev. Buraneddin Namık).* El-Ezher Yayınları.

Altay, N.(2007). *Özbek Dili Sözlüğü*. D' Orient Express Printing Grup.

Atalay, B. (1950). *Mirzâ Mehdi Mehmet Han.Senglâẖ, Luġat-ı Nevâyî.*TDK Yayınları.

Atalay, B. (1970). *Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü*. Ayyıldız Matbaası.

Aydın, S. (2018). *Dervîş Guraâbî'nin Gazâvât-nâme-i Midilli Adlı Eserinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü.*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Bartın Üniversitesii Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gök, S. (2017). *Hayretî Divanı (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Gazi Üniversitesii Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kanar, M. (2010). *Farsça –Türkçe sözlük*. Say Yayınları.

Kızıltunç, R. (2012). Çağatay Edebiyatında Kadın Şairler. *Turkish Studies, 7*(2), 731-759.

Melleyev, N.(hc.1395). *Edebiyât-ı Türki Özbeki ez âġâz tâ Lutfî Herevî (Çev. Buraneddin Namık).* Beyhakı yayınları.

Rûşen, Ḫ.(hc.1374), *Mirzâ Mehdî Esterâbâdî, Senglâh*. Litografi Medümek.

Şeyh, Süleyman E.(1882). *Luġat-ı Çağatay ve Türkî-yi Oŝmânî*,. TDK. (2018).*Yazım Kılavuzu*, TDK Yayınları.

Tokun, S. (2001). Son Devir Çağatay Edebiyatnın İki Önemli Kadın Şairi: Nâdire ve Üveysî. *İlmî Araşrtırmalar Dergisi, 12,* 167-174.

Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Kitabevi yayınları.

Yarkın, Ş. (hş.1386). (Nâdire ve Şiʿrhâ-i Û). Af. Bilimler Akademisi yayınları.